Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw

ana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw New Testament

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw

Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw New Testament

Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 26 Apr 2025
ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3

Contents

Matiye 1
Markə 60
Ləwka 95
Zhaŋ 156
Sləni ka kwal Yesəw 198
Rəm 252
1 Kwərintə 278
2 Kwərintə 303
Galatə 320
Efesə 330
Filipə 339
Kwələsə 346
1 Tesalənikə 352
2 Tesalənikə 358
1 Timəte 361
2 Timəte 368
Titə 374
Fəlemən 378
Ebərə 380
Zhakə 399
1 Piyer 406
2 Piyer 414
1 Zhaŋ 419
2 Zhaŋ 426
3 Zhaŋ 427
Zhəwdə 428
Shi nashi Zhaŋ 430

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti Matiye

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma Matiye tsaa tsasliti zliya nay, ntsa ta səɗa Yesəw na. Ghala vəghwə tsaa niy nza Matiye mbə ghəra sləni mbə ciki birəw dəwan niy harvə Yesəw, ta nəw ghəci (nza ghwəy nighə mbə vəh 9:9). Ma ləy hwəm shi va kiy, war njasa səəmə vici niy dza kar Yesəw ghəshi lə Matiye. Tsahwəti slən tsa Matiye diɓay, Levi na (nza ghwəy nighə mbə Markə 2:14).

Ma kə mbəzliy niy, kaa ka Zhəwifə tsasliti Matiye zliya Yəwən kwəma wəzə na va, kə ghəshiy ni. Ava va tsəgha ka naa gəzə kwəmaa niy gəzəkə məndi mbə zliya kwa taŋa jakəva tsa Hyala lə mbəzli. Sa gəzə na kwəma vay, ta mbə ka Zhəwifəə sənay, kwəmaa gəzəkəvata na sa fə Yesəw vaa dzəghwa, kə ghəshi, mba'a ghəshi sənay, Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 4:1-11 Kwəmaa dzəkən ya Yesəw, lə dzəkən Zhaŋ tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən həərə tsa dzəghəhwə ndə jaka tsa Hyala həərə Yesəw.

Vəh 4:12 pa' tə vəh 18:1-35 Sləni ghərahwə Yesəw tə hidî ka Galile ghənghən ghənghən. Mbəɓay, ta kəsata kwəma dza ghwəmməə dzəkən kwəmaa niy ɓənəhwə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci mə kəlaŋ (vəh 5-7). Diɓay ta kəsashi firhi ɓələhwə Yesəw dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli dza ghwəmmə mbəɓa (vəh 13). Mba'a kwəma gəzanshi na kaa mbəzli ta səɗa ciy dzəkən nzəy tsa shi kwa jipə shi (vəh 18).

Vəh 19 pa' tə vəh 20 Njasa kafəy Yesəw tə hidî ka Galile ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 21 pa' tə vəh 25 Tsəhə tsa Yesəw mbə Zherəwzalem, mba'a kwa kərni ɓəni kwəma ci kaa mbəzli.

Vəh 26 pa' tə vəh 28 Njasa ɓasanakən məndi ngwəvə kaa Yesəw, lə məti ci, mba'a zhakati tsa ci mbə məti, lə kwa kərni kwəma gəzə na kaa mbəzli ta səɗa ci.

Hwəlfə jijihiy Yesəw pa' ti də'wə ghən tsa ci

(Lk 3:23-38)

1 Avanay njasa nza hwəlfə jijihiy Yesəw
*Kəristəw, ntsaa səvəri mbə kar *Davitə
ghəshi lə *Abəraham.
2 Tə kwataŋay, baw Abəraham yakə
*Izakə, mba'a Izakə yakə *Zhakwapə,
mba'a Zhakwapə yayakə kar Zhəwda,
ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy gwa'a.
3 Mba'a Zhəwda yakə kar Peresə lə Zara.
Tamar na mbəghəshi kar Peresə lə Zara.
Mba'a Peresə yakə Esərəm, baw Esərəm
yakə Ram,
4 baw Ram yakə Aminadabə, mba'a
Aminadabə yakə Nashən, mba'a Nashən
yakə Salmən.
5 Dzəghwa Salmən baw yakə Bəwazə.
*Rahabə na mbəghəy Bəwazə tsa va.
Dzəghwa Bəwazə baw yakə 'Wəbetə.
Mbəghəy 'Wəbetə na Rətə. Mba'a
'Wəbetə yakə *Zhese,
6 mba'a Zhese yakə mazə *Davitə ki.

Dzəghwa baw mazə Davitə yakə
*Saləmaŋw. Mbəghəy Saləmaŋw na mali
'Wəri va niy nza ki.
7 Mba'a Saləmaŋw yakə Rəbəwam, baw
Rəbəwam yakə Abiya, baw Abiya yakə
Asafə,
8 baw Asafə yakə Zhəzafatə, baw
Zhəzafatə yakə Zhəwram, baw Zhəwram
yakə 'Waziyasə,
9 baw 'Waziyasə yakə Yətam, baw Yətam
yakə Ahazə, baw Ahazə yakə Ezhekiyasə.
10 Mba'a Ezhekiyasə yakə Manase,
mba'a Manase yakə Amaŋw, baw Amaŋw
yakə Zhəshiyasə,
11 baw Zhəshiyasə yakə Yekwəniya,
ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy, ge'i ghala
pətsaa niy kəəsəhwəshi mbəzli ka *Babi-
laŋw dzəti hidî shi.
12 Ma ləy hwəm sa kəəsəhwə məndi
mbəzli ka *Izərayel dzəti hidî ka Babilaŋw
ki na, dzəghwa Yekwəniya mba'a yakə
Salatiyel, baw Salatiyel yakə Zərəbabel,
13 baw Zərəbabel yakə Abiyədə, baw
Abiyədə yakə Eliyakim, baw Eliyakim
yakə Azər,
14 baw Azər yakə Sadəse, baw Sadəse
yakə Ahim, mba'a Ahim yakə Eliyədə,

1:1 1:1 Rm 1:3-4; 2Tim 2:8; Mt 20:30-31 **1:2 1:2** Ghava 21:2-3; 25:26; 29:32–30:24 **1:3 1:3** Ghava 38:29-30; Rətə 4:18-22 **1:5 1:5** Rahabə: Zhə 2:1-24; kar Rətə lə Bəwazə: Rətə 1:4 **1:6 1:6** mbəghəy Saləmaŋw: 2Sam 11–12 **1:7 1:7** 2NəMezh 11:31–13:23 **1:8 1:8** 2NəMezh 13:23–21:20; 26:1 **1:9 1:9** 1NəMezh 26:1–28:27 **1:10 1:10** 2NəMezh 29:1–33:25 **1:11 1:11** 2NəMezh 34:1–36:21 **1:16 1:16** Lk 1:27

15 baw Eliyədə yakə Eli'azar, mba'a
Eli'azar yakə Matan, baw Matan yakə
Zhakwapə,
16 Dzəghwa ki baw Zhakwapə yakə
*Zhezhefə, ntsaa məəti Marəy, mbəghəy
Yesəw tsa har məndi vaa *Kəristəw Ntsa
tivə Hyala ki.
17 Ma mbəzli yakə məndi va kwətiŋ
kwətiŋ, ka 'wava tə Abəraham pa' tə
Davitəy, məŋ lə faɗə na jijihi. Dzəghwa
mbəzli yakə məndi kwətiŋ kwətiŋ ka
'wava tə mazə Davitə pa' ghala vici
kəəsəhwə ka Babilaŋw ka Izərayel na,
məŋ lə faɗə jijihi diɓa. Ge'i səəkə tə tsava
vəghwə ka sar pa' tə vəghwə tsa yakə
məndi Kəristəw na, gar jijihi məŋ lə faɗə
diɓa. Ava tsəgha na.

*Njasa yakə məndi Yesəw *Kəristəw*
(Lk 2:1-7)

18 Avanay njasa yakə məndi Yesəw
Kəristəw: A tsahwəti ndə niy nza tiɓa,
*Zhezhefə, kə məndi slən tsa ciy, ghəci niy
mə na Marəy, mbəghəy Yesəw. Ma ghəshi
ghwəla ta ɓəvay, dza Marəy mba'a ɓəvə
hwər lə bərci *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.
19 Ma Zhezhefə, ghəci bazhata Marəy tsa
va kiy, ntsa wəzə tsa ghəci, ka nəw kwəma
Hyala tərəŋw. Kala dĩ ghəciy pəli kwəma
hwər tsa Marəy vaa səvəriy dzəti ngwəla
kaa nihwəti mbəzli. Dza na mba'a tarəkə
ndaniy səvəri mbə, kala gar sənay mbəzli
gwa'a.
20 Ma ghəci ghwəlay mbə təkə kwəma
va tsəgha na, dzəghwa vaŋ ndə kwal tsa
Ndə sləkəpə səəkəy ngəci tsəgha kwa
shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə ji-
jiy mazə *Davitə, ka hazləni gha va ɓə
makwa gha Marəy ta nza ghənzə ka mali
gha ma, sa nzana, ma hwər tsa ɓəvə na
vay, Hyala mənti na dzar kwa bərci Safə
tsa nzə ɗewɗew tsa.
21 Ava ta yakə zəghwəə zal dza na,
ma nza gha fanati slən Yesəw ngəci, sa
nzanay, ghəci dza naa mbəli mbəzli mbə
hwəlfə ci səvəri mbə jikir tsa shi» kə.
22 Ma kwəmaa mənta va gwanata
tsəghay, war ta mbə kwəma gəzəkə Ndə
sləkəpə va lə miy tsa *ndə gəzə kwəma
Hyalaa dzəghwata kwa na, a kə niy niy:
23 Ava ta ɓəvə hwər dza zha kwa cikita,
mba'a dzaa yakə zəghwəə zal.
Mba'a məndi dzaa fanati slən Emanəwel
ngəci, kə niy ni.
Ma slən Emanəwel tsa va kiy, lə
ghwəmmə na Hyala, dĩ naa gəzə.
24 Dzəghwa Zhezhefə sa fərghəy na ki
na, mba'a dzaa ɓəvə makwa ci ka mali ci,
njasa gəzanakə ndə kwal tsa Ndə sləkəpə
va ki.
25 Ma sa ɓətəvashi ghəshi ki na, mba'a
ghəshi nzəyshi kala həni ma pa' va
vəghwə tsa yakə Marəy va zəghwə nzə.
Mba'a Zhezhefə fanati slən Yesəw ki.

2

Gəzə kwəmaa dzəkən səəkə tsa
mbəzliy sənata kwəma ta nighə Yesəw

1 Mbə məlmə Betəlehem tə hiɗĩ ka
Zhəwde niy yakə məndi Yesəw ki. Ghala
vəghwə tsa vay, *Erədə niy nza mazə tsaa
sləkə hiɗĩ va. Ma ləy hwəm sa yakə
məndiy, mba'a mbəzliy nighə sasərkwə
ta sənashi shiy dzaa məniva tə hiɗĩ
səəkəshi kwa ghwəmə, ta dzəmbə məlmə
Zherəwzalem.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, tapə ghəshi
ta ɗəw, a kə ghəshi na: «A ghəy nata
yəwən sasərkwə tsahwəta kwa ghwəmə,
ghənzə citəŋəy na a mazə tsa *ka Zhəwifə
yay, kə. Va tsəgha səəkə ghəy ta tsəfəkwə
kwa kwəma ci lə ta pəra'wanci dividivi.
Citəŋəyəm nda dzəghwa tima na məlmə
yay zəghwə va va mbə» kə ghəshi.
3 Ma sa favə mazə Erədə nava kwəma
tsəgha na, mba'a her ci dzashi tərəŋw
tərəŋw. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
na, tərəŋw her shi dzashi kwərakwə.
4 Nza'jəw Erədə ɓasəti mbəzli dikə dikə
ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a.
Tapə ghəci ta ɗəw və shi, a kə na:
«Kwəma niy dza məndiy ya *Ntsa tivə
Hyala va ta mbəli mbəzli shama?» kə.
5 Ma kə ghəshi ngəci na: «Waa mbə
məlmə Betəlehem tə hiɗĩ ka Zhəwde dza
məndiy ya. Sa nzanay, vanta kwəma
tsasliti *ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən,
ma kəy:
6 Ma ghay məlmə Betəlehemə̀y,
mənin̨a ghaa məlmə gəmta na
mbə məlməhi tə hiɗĩ ka Zhəwde teepəw!
Sa nzanay, mbə Betəlehem dza məndiy ya
mazə tsaa
dzaa sləkə hwəlfə mbəzlee ka *Izərayel,
kə»
kə ghəshi.
7 Dzəghwa sa favə Erədə kwəma va
tsəgha ki na, da' harvə mbəzliy sənata
kwəma va tsəgha tə mbə. A kə ngəshi na:
«Hwəm gha ghwəy nata yəwən sasərkwə
vaa?» kə.
8 Ma sa gəzanci ghəshi vəghwə tsa va,
a kə na: «Ma pə ghwəy məntiy, mbalam
dzəmbə məlmə Betəlehem, a ghwəy pəla
zəghwə va mbəɓa lə məhərli. Sa ka
ghwəy kəsayəy nza ghwəy səəkəə gəzara.

1:18 1:18 Lk 1:35 **1:21 1:21** Cem 130:7; Mt 1:25; Lk 1:31; SləniKY 4:12 **1:23 1:23** Ezay 7:14 **1:25 1:25** 1:21
2:2 2:2 Lk 2:4-7; mazə ka Zhəwifə: Mt 27:11 **2:6 2:6** Mishe 5:2; Zhŋ 7:42

Nzee mbəə dza ta pəra'wanci nee dəvə
ngəci kwərakwə» kə.
9-10 Ma sa favə mbəzli va kwəma
gəzanakəshi mazə va tsəgha na, kafə
ghəshi kafəshi ka dzashi. Ma ghəshi
mbə dzashi, tsa' kə ghəshi na, sasərkwəə
citəvata va ngəshi səəkə kwa ghwəmə
mbə 'wanshi kwəma, mba'a ghəshi
vəshishi tərəŋw ki. Ka nəw ghəshi. Ma sa
tsəhəta na ge'i ge'i lə pətsa nza zəghwə va
dzəghwa ti na, mba'a garəta.
11 Dzəghwa ghəshi irətsə ghəshi dzashiy
dzəmbə ciki tsa va. Mba'a ghəshi kəsay
zəghwə va, lə mbəghəy Marəy. Dza
gəgələɓə, ghəshi gələɓəshi, ka pəra'wanci
dividivi shi. Tapə ghəshi mbə pəəli
mbəleɗemer shi, ka ɓəɓə shi dza ghəshi
ta vəlanci ngəci səəmə kwa shi, ka ɓanci
tsahi mbəzə, lə 'wərdi, mba'a dimə fəə
zən wəzə, *Mirə, kə məndi kaa slən tsa
nzə.
12 Ma ləy hwəm kwəma va ki na,
mba'a ghəshi dzashi. Dza Hyala mba'a
gəzanakəshi kwa shiw: «Əntaa ghwəy taa
zhiniy dza zhar kwa mazə Erədə ghala
pətsa ka ghwəy zhəghəva ta dzaŋwəy ma»
kə ngəshi. Ma sa gəzanshi Hyala tsəgha
na, mba'a ghəshi ɓəvə tsahwəti kwal ta
dzashiy jighi.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kafə tsa kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw dzəti hiɗî *Ezhipətə*

13 Ma ləy hwəm sa dzashi mbəzliy
sənata kwəma va na, dzəghwa ndəs ndə
kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy va Zhezhefə
kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə, sati
pəmə mali gha Marəy lə zəghwə nzə va,
a ghwəy hwəŋwəy dzəti hiɗî ka Ezhipətə
lə zəghwə va. Mbala nzəyŋa ti shi, pa' tə
vici dzee zhiniy gəzaŋa zhəghəvaa səəkə.
Sa nzanay, ta pala zəghwə va dza mazə
*Erədə ta paslamti» kə.
14 Ma sa favə Zhezhefə tsəgha na,
dzəghwa na pəm, pəməvə mali ci va
tsəgha lə zəghwə nzə, war ka dzashiy
dzəti hiɗî ka Ezhipətə həvir va.
15 Mba'a dzaa nzəyəy tə hiɗî va, ka dzar
pa' ghala vəghwə tsa mətiy Erədə ki.
Ma shiy mənishi vay, war ta mbə
kwəmaa gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy tsa
*ndə gəzə kwəma Hyala tsa ciy dzəghwata
mənishi ghəshi. Ma kə niy niy: «Ma
yənəy, e harkəvəri zəghwee səvəri mbə
hiɗî ka Ezhipətə» kə niy ni.

*Njasa bəkwə mazə *Erədə ndərazhi*

16 Ghala vəghwə tsaa niy gəzanci Hyala
va hwəy dzəmbə *Ezhipətə kaa Zhezhefə
kiy, war mbə ndəghə səəkə tsa mbəzliy
sənata kwəma va niy nza mazə Erədə
naci ki. Dzəghwa sa nay na kala tsahwə
mbəzli va na, mba'a sənay dakəə dakəti
ghəshi, kə, tərəŋw nəfə tsa ci satiy.
Dzəghwa na tsəgha ghwəni ghwənashi
mbəzliy dzəmbə məlmə Betəlehem lə
nihwəti məlməhi dzar vəgha. A kə
ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlməhi
va a ghwəy dzaa bakwamti ndərazhi
yakəm ndatsə pa' tə niy mənti piya bakə
ghala yakəshim» kə. Ma kwəma gəzəkə
Erədə va tsəghay, sa nzana 'wava na tə
vəghwə tsaa nata mbəzliy sənata kwəma
va sasərkwə pa' tə vici ghwəni na va
mbəzli ta bəkwə ndərazhiy, niy mənti piya
bakəw.
17 Ma sa bakwamti Erədə ndərazhi ki
na, mba'a kwəma va dzəghwataa dzəghwa
kwəmaa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə
kwəma Hyala va niy nə na:
18 Ava lalaa gakata mbə məlmə Rama!
Tihwəniy tihwəni məndi, war ka ndiɓə
ghən tərəŋw tərəŋw.
*Rashal təhwəni na ta ndərazhi nzə,
zləɓati ya jəw nzə məndiy gəzanta
kwəmaa
dəpanta nəfə tsa nzə,
sa nzana mba'a ndərazhi nzə va
bəkwəshiw! kə.

*Zhəghəva tsa *Zhezhefəə dzəmbə hiɗî ka Izərayel lə ghi tsa ci*

19 Dzəghwa mba'a *Erədə mətiy ki. Ma
sa mətiy Erədə ki na, dzəghwa ndəs ndə
kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy kwa shiw kaa
Zhezhefə, tə hiɗî ka *Ezhipətə.
20 A kə ngəci na: «Zhezhefə, sati maɗî,
pəmə mali gha ghəshi lə zəghwə nzə,
zhəghəvaa zhəti hiɗî ka *Izərayel li shi.
Sa nzanay, a mbəzliy niy pala kwal tsaa
pəəsli zəghwə va va bəkwəshi» kə.
21 Dzəghwa Zhezhefə tsəgha mba'a
maɗiy, pəm pəməvə kar zəghwə va ghəshi
lə mbəghəy, ka zhikəshi zhəti hiɗî ka
Izərayel.
22 Ma tsəhə na na, mba'a favə,
Arkiləwəsə zəhwə na ghi ta mazə tsa
Erədə tə hiɗî ka Zhəwde, kə məndi.
Dzəghwa na mba'a hazləniy va nzəy
tə hiɗî va ki, sa nzana zəghwə Erədə
Arkiləwəsə tsa va niy nza. Dzəghwa Hyala
mba'a cinti kwa shiw diɓa njasa ka na
məni. Ləy hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy
mbə nahwəti məlmə tə hiɗî ka Galile,
23 Nazaretə, kə məndi slən tsa nzə.
Ma mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a
kwəmaa gəzəkə *ndə gəzə kwəma Hyala
va mbəradzə dzəghwata kwa. Ma kə
niy ni na: «Ghəciy, ndə ka Nazaretə dza
məndiy har» kə niy ni.

2:15 2:15 'Wəzh 11:1 **2:18 2:18** Zher 31:15-16 **2:23 2:23** Lk 1:26; 2:39, 51; Zhŋ 1:46

3

*Gəzə kwəma Hyala Zhaŋ ndə məni *batem*
(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Zhŋ 1:19-28)

1 Ma ghala vəghwə tsaa nza Yesəw mbə
Nazaretə kiy, mba'a Zhaŋ tsaa məni batem
kaa mbəzli tsahwəy kwamti, tə gamba ka
Zhəwde ki. Dza na mba'a ghati gəzəpə
kwəma Hyala,
2 ma kə na: «Ghwəyəy, tsam titihwə
kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa
ghwəy, sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na
vəghwə ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli»
kə.
3 Ghala kwataŋatay, a *Ezay ndə gəzə
kwəma Hyala niy gəzəkə kwəmaa dzəkən
Zhaŋ tsa va. Ma kə niy ni na:
Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə
gamba, ma kəy:
«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə
sləkəpə,
njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə
ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy
wəzə wəzə» kə,
kə niy ni.
4 Ma kwəbaŋ tsa dza Zhaŋ li kən ghən
ci ghalaɓa ki na, lə shiti ngaləwba niy
tsati məndi, dzəghwa ɓiyakə pəhətəvay
lə kanda hwətəɓə dzəvəri mbə hwər ci.
Ni ci shi zəmə zəmə na na, war hayer lə
mbəzəkwə tsa kwamti.
5 Dzəghwa ki, ka ɓasəva mbəzli mbə
məlmə Zherəwzalem, lə mbəzli mbə
nihwəti məlməhi tə hidî ka Zhəwde, lə
ni mbə məlməhi dzəy miy həl Zhərdeŋ
gwanashiy dzəvəgha.
6 Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi
cicikəvəri kwəma shi jikir na mənti ghəshi
gwa'a gwa'a. Dza Zhaŋ ka mananshi
batem kwa həl Zhərdeŋ ki.
7 Dzəghwa ki ɗaŋ *ka Farisahi, lə *ka
Sadəsehi səəkəshiy dzəvəgha Zhaŋ ta
mananshi batem ghəci kwərakwə. Ma sa
nashi Zhaŋ na, dza na ka gəzanshi, a kə na:
«Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy.
Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəliŋəy
dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səəkə
sa ka məndi məntəŋəy batem nə ghwəy.
Wa ntsaa gəzaŋwəy tsəgha na kəa?
8 Mba'a pə ghwəy dî mbəliŋwəyəy, ə
pə ghwəy məni sləni wəzə na, gar sənay
məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy
kataŋ kataŋ, kə məndi.
9 Nəghətaa ghwəy taa zəzəti na: "A ghəy
dzaa mbəliŋəy, sa nza *Abəraham vaa
jijiŋəy" pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə
e gəzaŋwəyəy, a bərci və ta zhəghəti
ya hərezli nashi ghwəy ni ka ndərazhi
Abəraham.
10 A gəzaŋwəy ya, ndəkwə na ngwəvə
Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza
mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma
ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi.
11 Ma yən na neyey, lə yam ngəri
məniŋwəy ya batem, ta mbə məndiy
sənay a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy
ka tsati titihwə, kə məndi. A tsahwəti ndə
dzaa səəkə ləy hwəm tsee kiy, a taŋətəra
tə dikə. Məniree gar gələɓee ta təɗanci
kwakwahə tsa mbə səɗa ciw. Na na ciy,
lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa
səəkə ta məniŋwəy batem.
12 Sa ka na səəkəyəy, ta məni ngwəvə
dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay,
njasa ka ndə vaa pəhə ha dza naa məni,
lə kwakwa gaga ta dəvə ci. Ma sa ka na
pəhamti na, mba'a ɓasaghwa ha ci kwa
tamə, ma davəna na, mba'a ndamti mbə
ghwəə dzaa məti ma ya pa' hwəmɓa» kə.

*Njasa məni Zhaŋ *batem kaa Yesəw*
(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)

13 Dzəghwa ki, mba'a Yesəw kafəy mbə
hiɗî ka Galile, mba'a səəkəy dzəməy həl
Zhərdeŋ. Ma sa tsəhəy na miyɓa na,
mba'a kətəghəvay dzəvəgha Zhaŋ ta man-
anci batem Zhaŋ.
14 Ma Zhaŋ na, kala dî zləɓa mananci
batem. A kə ngəci na: «Tawa tsəgha nə
gha kia? Avanay sanay, gha niy təɓə naa
mənira batem, zhini ɓa na, ka səəkə vəya
ta məniŋa batemee, pə gha shəkəna?» kə.
15 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zhaŋ, wa
yaŋ pə gha na gha. Sa nzanay, war tsəgha
dza ghwəm mənti, nza ghwəm mbəə
faghwa kwəma kwa kwəma dî Hyala» kə.
Dza Zhaŋ tsəgha mba'a zləɓati ki, mba'a
mananati batem.
16 War sa mananamti Zhaŋ tsəgha ki
na, mba'a Yesəw səəməy kwa yam. War
ghwəla na, ɓəŋ ghwəmə ghwənita, nighə
Yesəw na, *Safə tsa Hyalaa səəkə mə
ghwəmə ndəɓa ghərpəpə, pə gha, ka
pa'wəə dzəkən.
17 Ma fa na ɓa na, gaka məli ndəə gəzə
kwəma səəkə məɓa, ma kə na: «Ava ghəci
na Zəghwee ɗee tərəŋw, mbə vəshi nzee ti
dalala» kə.

4

*Kar Yesəw lə *ndə jaka tsa Hyala*
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

3:2 3:2 4:17; Lk 3:3 **3:3 3:3** Ezay 40:3 **3:4 3:4** 2Mezh 1:8 **3:7 3:7** Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy: 12:34; 23:33; ngwəvə Hyala: 24:15-25, 37-39 **3:9 3:9** Lk 1:54-55; Zhŋ 8:39; Rm 2:28-29; 4:12 **3:10 3:10** 7:19 **3:11 3:11** Lk 3:16 **3:12 3:12** Zher 13:24; Mt 13:30 **3:15 3:15** 5:17; 28:19 **3:16 3:16** ghwəmə ghwənita: Ezay 63:19; Ezhek 1:1-3; Zhŋ 1:51; SləniKY 7:56 **3:17 3:17** Ezay 42:1; Cem 2:7; Mt 12:18; 17:5

1 Ma ləy hwəm ki na, mba'a *Safə tsa
Hyala pəməghə Yesəw dzəmbə gamba, ta
mbə ndə jaka tsa Hyalaa həərə.
2 Dzəghwa na faɗə mətsəkə ghəci mənti
vici mbə gamba va. Shaŋ ghəci ta ngəmiy
ya wa'a havəghwə lə həvir gwa'a. Mba'a
ma 'wati ghəranci ləy hwəm.
3 'Wakəvə ndə jaka tsa Hyala ki, kət
kətikəvay dzəvəgha Yesəw. Ma kə kaa
ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay,
gəzanshi kaa hərezli ni a ghəshi zhəghəshi
ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə.
4 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Ma kə
kwəma tsasliti məndi mbə Zliya Hyalay:
"Ka nzəyəy ndə tə hiɗî kwataka lə
shi zəmə gwa'a tsəghaw, kwəma gəzəkə
Hyala lə miy tsa nzəy, ghənzə na saa dzaa
kəsəti piy tsa ndə" kə» kə Yesəw.
5 Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ
ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava
bəla na, dza na mba'a pəməghə dzəmbə
məlmə Zherəwzalem ɗewɗew na, mba'a
pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala.
6 Ma kə kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə
Hyala nza ghay, ndəɓəvaa dzəghwaa
dzəti hiɗî, sa nzanay, a məndi tsasliti
kwa Zliya Hyala: "Ta ghwənikə ka kwal
nzə dza Hyalaa dza ngəŋa, nza ghəshi
ka'wətəŋa lə dividivi shi, va nəghətaa
hakwə gwəlahantaa tə səɗa gha" kə
məndi» kə.
7 Ma kə Yesəw na: «A məndi tsasliti kwa
Zliya Hyala, ma kə məndiy: "Əntaa gha
dzəghə nighə kwəma Hyala gha Sləkəŋa
ma" kə məndi» kə.
8 Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ
ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava
bəla diɓa na, mba'a ɓəghə dzəmə ghən
dəlagwaa gwəramti yakəyakə. Garə
ghəshi garəshi mə, mba'a canamti pətsa
sləsləkəm tə hiɗî gwa'a gwa'a, lə njasa nza
diɓədiɓə tsa mbə shi gwa'a.
9 Ma kə ngəci na: «Nay gha tsəy, shi
nashi gha va gwanashiy, ta ndaŋashi dzee
mbə dəvə gha, war tsəfəkwəŋa ma gha
kwa kwəmee gwa'a tsəgha, ka pəra'wəra
dəvə gha» kə.
10 Ma kə Yesəw ngəci tə kwa kərni
kwəma va ki na: «Gha gha ndə jaka
tsa Hyala tsa, ɓarvaŋa vəghee! A məndi
tsasliti kwa Zliya Hyala: "War kwa kwəma
Hyala gha sləkəŋa, pə gha dzaa tsəfəkwə,
war kaa ngəta pə gha dzaa ghəra sləni
kwətita ya hwəmɓa" kə məndi» kə.
11 Dza ndə jaka mba'a ɓarvay vəgha
Yesəw ghalaɓa, mba'a zlay ka dzay ki.
Mba'a *ka kwal Hyala səəkəshi, tapə
ghəshi mbə kəəti ci ki.

Zhəghəva tsa Yesəw dzəti hiɗî ka Galile
(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

12 Dzəghwa mba'a məndi kəsəti Zhaŋ
tsaa məni *batem va kaa mbəzli, mba'am
faghwa kwa fərshina. Ma sa favə Yesəw
kwəma va na, dzəghwa na mba'a kafəy,
ka dzay dzəti hiɗî ka Galile.
13 Ma sa tsəhəy na na, kala nzəy ghəci
mbə məlmə Nazaretə, mba'a dzaa nzəyəy
mbə Kapernahwəm, məlmə lati məndi
miy kwəfa ka Galile. Ma pətsa nzəyəy na
va tiy, mbə tsa sləkə ka Zabəlaŋw lə ka
Nefətali pi na.
14 Ma mənta kwəma va tsəgha kiy, war
ta mbə kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə
gəzə kwəma Hyala vaa dzəghwata kwa na.
A kə niy niy:
15 A ghwəy ghwəy mbəzli tə hiɗî ka
Zabəlaŋw lə shi ka Nefətali,
hiɗî kwa kwal tsaa səəkəə dzəməy kwəfa,
pəriɓa pəriɓa tə miy həl Zhərdeŋ,
hiɗî nzəyshi mbəzliy sənata ma Hyala
kataŋ na
ti shi tə hiɗî ka Galile,
16 ghwəy ghwəy mbəzli mbə kwəsliŋwəy
niy,
ta nay waŋ tsaa dzaa məniva tərəŋw tsa
dza ghwəy.
Mba'a waŋ tsa va dzaa səəkəy
dzəkən mbəzliy nzəyshi mbə zhəkwətə, tə
pətsa nza məti,
kə niy ni.
17 Ma ghalaɓa ki na, mba'a Yesəw ghati
gəzəpə kwəma Hyala, a kə na: «A pə
ghwəy məntiy, tsatim titihwə tsa ghwəy
kaa Hyala, a ghwəy zlashi shiy niy məni
ghwəy kwataŋa. Sa nzanay, ndəkwə
ndəkwə na vəghwə ta səəkə Hyala ta
sləkə mbəzli» kə.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi faɗə
(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

18 Tə nahwəti vici Yesəw mbə dza dzar
miy kwəfa Galile na, mba'a nashi mbəzli
bakə, kar ndə lə zəmbəghəy, ghəshi mbə
bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi,
sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi. Mbəzli
vay, kar Shimaŋw tsa nə məndi slən
tsa ci Piyer, kə məndi, mba'a Andəre
zəmbəghəy niy nza ghəshi.
19 Ma kə Yesəw ngəshi tsəgha ki na: «A
mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e
dzaa məntəŋwəy ka mbəzliy haka mbəzliy
səəkə ta nəwra» kə.
20 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, nza'jəw
mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a
ghəshi nəwhwə.

4:1 4:1 Ebr 2:18; 4:15 **4:2 4:2** Səvəri 34:28; Mt 6:16-17 **4:4 4:4** Nəw 8:3 **4:6 4:6** Cem 91:11-12 **4:7 4:7** Nəw 6:16 **4:8 4:8** 5:1 **4:10 4:10** Nəw 6:13; 5:9 **4:12 4:12** 14:3 **4:13 4:13** Zhŋ 2:12 **4:14 4:14-16** Ezay 8:23–9:1 **4:16 4:16** Lk 1:79 **4:17 4:17** 3:2; 4:23; 6:10; 10:7 **4:20 4:20, 22** 8:21-22

21 Zhini sa dzay na kwa kwəma ƀa
na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli bakə,
ngwarməmə ghəshi, kar Zhakə lə Zhaŋ,
ndərazhi Zhebede. Gwanashi ghəshi tiƀa
kwa kwambəwal lə dəshi gwa'a, ghəshi
mbə gwəma zlekwer shi. Dzəghwa sa
nashi Yesəw na, mba'a harhwəshi.
22 Dza nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata
kwambəwal tiƀa, lə dəshi Zhebede gwa'a,
mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Sləni Yesəw mbə Galile
(Lk 6:17-19)

23 Dza Yesəw mba'a kafəy təwramti
təwrə mbə məlməhi tə hiɗi ka Galile
gwanashi. Mba'a ƀananavəshi shiy kaa
mbəzli mbə *ciki ƀasəva tsa ka Zhəwifə.
Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən
njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a
mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni,
lə vədevəder shi gwa'a.
24 War slən tsa ci məndiy gəzə gwa'a
tə hiɗi ka Shiri ki. Ma sa favə
məndi tsəgha na, dza məndi, ƀasə ƀasə
məndi ƀasanakə mbəzli sanshi zəleghwer
ghənghən ghənghən ngəra'wə gwanashi
tsəgha ki, mbəzli ghəranshi gazlaka, ka
bashakə, lə mbəzli məəti məəti vəgha ni.
Dza na mba'a mbəlantishi.
25 Ma ghəci mbə dza dza ci va kiy,
tərəŋw mbəzli səəkəshi ta nəw tə hiɗi
ghənghən ghənghən. Ka tsahwə tə hiɗi
Galile, lə səəkə tə hiɗi nə məndi, Hiɗi
Məlməhi Məŋ, kə məndi, lə mbə məlmə
Zherəwzalem, lə tə hiɗi ka Zhəwde,
mba'a mbəzli mbə məlməhi tə hiɗi pəriƀa
pəriƀa taŋ həl Zhərdeŋ gwa'a.

5

Kwəma ƀənipə Yesəw mə ghən kəlaŋ
Vəh 5-7

1 Dzəghwa ki, sa nashi Yesəw mbəzli ɗaŋ
ni va mbə səəkəə dzəvəgha tsəghay, dza
na mba'a dzəməy mə ghən kəlaŋ. Dza das
nzəyəy, mba'a mbəzli ta səɗa ci səəkəshiy
dzəvəgha kwərakwə.
2 Dzəghwa Yesəw mba'a ghati ƀananshi
kwəma ghənghən ghənghən kaa mbəzli.

Kwəma wahə tsaa gwəramti ta mbəzliy
nəw Hyala
(Lk 6:20-23)

3 A kə Yesəw na:
«Vəshi na ta mbəzliy sənay daw nza ghəy,
a ghəy mawti Hyala mbə nəfə ghəy ta
kəətiŋəy, kə ghəshi.
Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə
mbəzli sləkə Hyala.
4 Vəshi na ta mbəzliy wahə.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta
dəpanatishi nefer shi.
5 Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi wəzə.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta
ƀanshi hiɗi,
njasa niy gəzanakəshi na va.
6 Vəshi na ta mbəzliy pəla məni war
kwəma ɗi Hyala lə nəfə tsa shi gwa'a
gwa'a.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta kəəti
lə məni kwəma ɗi ghəshi va.
7 Vəshi na ta mbəzli zhanshi hwər tsa shi
ta nihwəti mbəzli.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta
zhəhwər ti shi kwərakwə.
8 Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi ɗewɗew
kwa kwəma Hyala.
Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nata Hyala
lə mətsə shi.
9 Vəshi na ta mbəzliy mbəə sləkati nihwəti
mbəzli kwa jipə shi.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyalaa har
ka ndərazhi nzə.
10 Vəshi na ta mbəzli sanshi məndi
ngəra'wə,
war tə sa məni ghəshi kwəma ɗi Hyala.
Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə
mbəzli sləkə Hyala.
11 Ghwəyəy, vəshi na tə ghwəy, kama
na, war ə məndiy tsətsəərəŋwəy, ka
saŋwəy ngəra'wə, ka slasla dzərvəə
dzəkən ghwəy tə gəm, sa nza ghwəy
mbəzli ta səɗee.
12 Ghalaƀay, vəshi pə ghwəy taa vəshi
tərəŋw. Sa nzanay, ta ngavəŋwəy zhəmə
ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. Ava war
tsəgha niy sanshi ghəshi ngəra'wə kaa ka
gəzə kwəma Hyalaa niy 'waa səəkə» kə
Yesəw.

Nja waŋ pi ghəshi lə pəsər tsaa tərə
*məzlir na *mbəzli ta səɗa Yesəw tikə tə*
hiɗi
(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

13 Dzəghwa ma kə Yesəw na: «Ghwəy
ghwəy mbəzli ta səɗee ni kiy, nzəy tsa
ghwəy mbə mbəzli tə hiɗiy, nja məzlir ta
gwəma er na. Ma fəca ka ndezhekiy kərəy
mbə məzlir kiy, njaa dza məndiy zhiniy
zhanambə ndezhekə tsa va ghwəla kia?
Ka gwəmati er niva məzlir ghwəla tepəw.
War ka shəkati pəsər tsa va dzəy tə ngwəla
gwa'a tsəgha na kwəma ci. Ma nza mbəzli
dza dzar ti.
14 Nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hiɗi
diƀay, njasa ka waŋ pi vaa nza na. Mba'a
kə məndi ngati məlmə dikə na mə ghən

4:23 4:23 9:35; 4:17 **5:1 5:1–7:29** Lk 6:20-49 **5:1 5:1** 4:8; 14:23; 15:29; 17:1; 28:16 **5:3 5:3** Ezay 57:15; 61:1 **5:4 5:4** Cem 126:5 **5:5 5:5** Cem 37:11 **5:7 5:7** 18:33; Zhk 2:13 **5:8 5:8** Cem 24:3-5 **5:9 5:9** Ebr 12:14 **5:10 5:10** 1Pi 3:14 **5:11 5:11** 10:22; Lk 6:22 **5:12 5:12** 2NəMezh 36:16; Mt 23:30; Lk 6:23; SləniKY 7:52; Ebr 11:32-38; Zhk 5:10 **5:13 5:13** Mk 9:50

ɗal piy, ka mbay məndiy mbələy kala nata
ndə ghwəlaw.
15 Zhini diɓay, səəkə məndiy tsəraghwa
ghwə kwa gərkəwa ta dzəɓakən ta-
saw kənəw. War pətsaa gwəramti ɗal
ka məndiy pəla ta fə ti mbə ciki, ta
mbə ghənzəə mbərə kaa mbəzli mbəɓa
gwanashi.
16 Ava war tsəgha kə nzəy tsa ghwəy
məniy, nja gərkəwaa məni waŋ pi va kaa
mbəzli. Məni pə ghwəy məni na wəzə
na kwəma ta mbə məndiy nata. Ma nza
məndi fal slən tsa Dəŋwəy tsa mə ghwəmə
tsəgha ki» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən *kwəma pəhəti Hyala*

17 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na:
«Nəghətaa ghwəy zəzəti ta sawavəri
kwəma pəhəti Hyala lə kwemer gəzəkə
ka gəzə kwəma Hyala səəkee, pə ghwəy
ma. Əhəŋ, səəkəree ta sawa nzəw.
Ma səəkə tsee tsay, war ta mbəə
faghwa kwəma kwemer va kwa, lə ta
pəraslikəvəriŋwəyshi səəkəree.
18 Favəm ə gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, ya war hwəmɓa dza naa nza,
pa' ghala ka ghwəmə nata ghwəy na, lə
hiɗi nashi ghwəy ni kəɗishiy, shiy tiɓa ya
ni jəw ni, mba'a ghəshi dzaa tamtəvashi
səvəri mbə kwəma pəhəti Hyalaw.
19 Va tsəgha nzana kiy, ma ntsaa ɗi ma
fəti va ta kwəma va, ya naa gwəramti
jəw na mbə, mba'a ɓananavə kaa nihwəti
mbəzli tsəgha a ghəshi ɗi ma fəti tiy,
tsava ndə dza naa kəray tə shigə mbəzli
sləkə Hyala. Ma ntsaa kəsəvə kwəma va
va wəzə, ka ɗi fəti ti, dzəghwa tsəgha
ɓananavə kaa nihwəti mbəzli a ghəshi
ɗi fəti ta kwəma vay, ntsa dikə tsa mbə
mbəzli sləkə Hyala dza tsava ndəə nza.
20 Ə gəzaŋwəy ya sana, mba'a pə ghwəy
ɗi dzəmbə mbəzli sləkə Hyalay, ɗi pə
ghwəy ɗi fəti ta kwəma nzə. Tərəŋwɓa
ghwəy kəə ɗi fəti kaa *ka ɓənipə kwəma,
ghəshi lə *ka Farisahi» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən ɓə nəfəə dzəkən ndə

21 Ma kə Yesəw diɓa na: «A ghwəy
sənay, a *kwəma pəhəti Hyala kaa jiji-
himmə niy gəzəkə: "Ka pəəsli ndə gha
ma! Ya wa ntsaa dzaa pəəsliti ndəy, ta har
dza məndiy dzəti ngwəvə" kə niy ni.
22 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən
nee kiy, ya war nəfəə ɓəti ndəə dzəkən
zəmbəghəyəy, ta har dza məndiy dzəti
ngwəvə ti. War mba'a kə ndə ni kaa
tsahwəti ndə: "Ma ghay, ndə mbə ghaw"
kəy, ta dzəti ngwəvə dza tsava ndə kwa
kwəma ka sləka mbəzli. Ma ntsaa ni
kaa zəmbəghəy: "Hil tsa" kəy, dzəti ghwə
Hyala kəɗi ma dza tsava ndə.
23 Mba'a pə gha ɓəvə shiy ta dza ta
vəlantashi kaa Hyala, dzəghwa mba'a gha
zəzəvə nahwəti kwəma mənti gha kaa
tsahwəti zəməŋa tiɓay,
24 ə pə gha zlashi shi tarəkə gha va
ɓə kaa Hyala tiɓa kwa kwəma Hyala di.
Mbala a ghwəy dzaa jakəŋwəy sləkamti
kwəma kwa jipə ghwəy lə zəməŋa tsa va.
Ma nza gha zhəghəvaa səəkə ta ɓanta shi
gha va kaa Hyala ghalaɓa.
25 War mba'a kə ntsa həərəva ghwəy
liy harŋaa dzəti ngwəvəy, ditəvaŋa taŋtaŋ
a ghwəy sləkamtim kwəma va li ghala
ghwəy ghwəlaŋwəy kwa kwal ta tsəhə
vəgha ndə sla ngwəvə. Kala tsəghay,
ta pəmanaghəŋa dza na kaa ndə sla
ngwəvə, ka ndə sla ngwəvə dza na, mba'a
pəmanaghəŋa kaa ka sawji, dzəghwa
mba'a ka sawji dzaa kalayŋa mbə ciki
fərshina ki.
26 E gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na,
ghalaɓay ka dza məndiy pəlaŋa tepə, kala
war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a,
njasa dza məndiy slavəŋaw» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma ghwərghwər

27 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na:
«Zhini ɓay, a ghwəy favə njasa niy gəzəkə
*kwəma pəhəti Hyala: "Əntaa gha məni
ghwərghwər ma!" kə niy ni.
28 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən
nee kiy, ya war kwataka lə mətsə nata ndə
mali tsahwəti ndə, dza ka səkwa nzəghə
ci tiy, a tsava ndə manamti ghwərghwər
gwa'a tsəgha lə mali va mbə nəfə tsa ci.
29 Va tsəgha nzana ki, war mba'a kə
nahwəti mətsə ghaa ngəɗiŋaa dzəmbə
məni *kwəma jikir nay, lamti kwa ghən
gha, a gha ndəghamti kərakə lə gha.
Sa nzanay, wəzəɓa nza gha lə mətsə
kwətiŋta na, kən na dza vəgha gha
gwanataa ndita mbə ghwə.
30 Ya dəvə kwa bəzəmə gha fəŋa naa
dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha
slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay,
wəzəɓa nzəyŋa gha lə dəvə kwətiŋta na,
kən dzəmbə ghwəə kəɗi ma lə vəgha gha
gwanata» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma təhəva tsa kar zal lə mali
(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

5:15 5:15 Mk 4:21; Lk 8:16 **5:16 5:16** Ef 5:8; Flp 2:15; 1Pi 2:12 **5:17 5:17** 3:15; 7:12; 22:40; Rm 3:31 **5:18 5:18-19** Zhk 2:10 **5:21 5:21** Səvəri 20:13; SləniTaH 24:17 **5:22 5:22** 1Zhŋ 3:15 **5:24 5:24** 6:14-15 **5:25 5:25-26** Lk 12:58-59 **5:26 5:26** 18:34 **5:27 5:27** Səvəri 20:14 **5:28 5:28** Zhəwbə 31:1; 2Pi 2:14 **5:29 5:29-30** 18:8-9; Mk 9:43-47 **5:31 5:31** Nəw 24:1; Mt 19:7; Mk 10:3-4

31 Ma kə Yesəw diɓa na: «Zhini ɓay,
a *kwəma pəhəti Hyala gəzəkə: “Mba'a
kə ndə təhamti mali ciy, ə kə tsaslanavə
zliyaa ɓanavə, ta mbəə cipə kwəma təhə
tsa təhamti na va” kə niy ni.
32 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən
nee kiy, ya wa ntsaa təhamti mali ci, kala
mənti ghwərghwər ghənzəy, tsava ndə
fambə na mali va mbə məni ghwərghwər,
sa ka na dza mba'a dzaa ɓəhwə tsahwəti
zal. Dzəghwa ma zal tsaa dzaa ɓə mali
təhəvərivay tsahwəti zal li kwərakwə ɓa
na, aa mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

Ɓənipə kwəmaa dzəkən kwəma zəmə fəla

33 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na:
«A ghwəy favə njasa gəzanakə *kwəma
pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy nza diɓa:
“Mba'a pə gha zəmanti fəla ta məni
kwəmay, ka zhini miy gha ti ma. Mənti
kwəma zəmanti gha va fəla ta məni nzə
kwa kwəma Ndə sləkəpə” kə niy ni.
34 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən
nee kiy, əntaa ghwəy zəmə fəla tepə
ma. Ka zəmə fəla ghwəy, yən lə pətsa
mə ghwəmə, pə ghwəy ma. Sa nzanay,
ghwəmə va na gəzli nzəy Hyala mbə Mazə
tsa nzə kwa.
35 Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə hiɗi ni,
pə ghwəy ma. Sa nzanay, hiɗi va na shi
kəɗi Hyala səɗa nzə ti shi. Ka zəmə fəla
ghwəy, ghəy lə məlmə Zherəwzalem, pə
ghwəy ma. Sa nzanay, ghənzə na məlmə
Hyala, mazə tsa dikə tsa.
36 Əntaa ghwəy dzaa zəmə fəla tepə,
ya ghəy lə ghən tsa ghəy, pə ghwəy ma.
Sa nzanay, ka mbay ghwəy zhəghanti səti
mbə ghən ghwəy payta, ya ngəritaw.
37 War ma kwəma ka ghwəy gəzəy: “Yi”
ka ghwəy ni, kwəma kə tsəgha kataŋ.
Kala tsəgha kə na: “Awə” pə ghwəy. Sa
nzana, mba'a pə gha mətsahakən zəmə
fəlay, səəkə va *ndə jaka tsa Hyala səəkə
nava kwəma tsəgha» kə Yesəw.

Ɓənipə kwəmaa dzəkən wa shiy tə ndə (Lk 6:29-30)

38 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na:
«Zhini ɓay, a ghwəy favə njasaa niy
gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Mba'a
kə ndə yahwamti mətsə ghay, yahwamti
naci kwərakwə. Ɓəkwə kə ndə təɗamti
slini ghay, dza ɓəkwə gha təɗamti na ci
kwərakwə” kə niy ni.
39 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee
kiy, mba'a kə ndə məntəŋwəy *kwəma
jikir nay, ka nə ghwəy war ghəy wati
shi ghəy ti lə kwəma jikir na kwərakwə
pə ghwəy ma. Mba'a kə ndə sləvantəŋa
vəgha ghən gha tar bəla kwa bəzəmə
ghay, zhəghanavə na tarkə bəla tar kwa
zleɓi, a ghəci zhiniy ləkantəŋa vəgha nava
bəla diɓa.
40 Mba'a kə ndəə pəla kəsəŋaa dzəti
ngwəvə sa ɗi na zləghwəhwə kwəbaŋ
ɗaŋkəci tsa kən ghən ghay, zlatanavə kwal
a ghəci ɓə ya lə ləkwəsa kən ghata gwa'a
fəlghən.
41 Mba'a kə ndə mbə mbəzliy sləkə hiɗi
ni kaa ngəŋa, war gha ɓəghəra shi ya
niy dzəti pi gar kiləwmetər kwətiŋ, kəy,
ə pə gha zhiniy mətsəhə ɓanci shi gar
kiləwmetər bakə.
42 Mba'a kə ndəə ɗəw shiy va ghay, ɓə
pə ghaa ɓanci shi. Mba'a kə ndə səəkəy
ta ɗəw təm va ghay, ka ini gha ti ma,
ɓanavə» kə Yesəw.

Ɗim ka jaka ghwəy (Lk 6:27-28, 32-36)

43 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «A
ghwəy favə njasa gəzəkə *kwəma pəhəti
Hyala: “Ɗi pə ghaa ɗi tsa gha ndə, ka pa
jaka lə ndə mbəz tsa gha” kə niy ni.
44 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee
kiy, ə pə ghwəy ɗi kwəma ka jaka ghwəy,
ka cə'wə wəzə hwər tsa Hyala ta mbəzliy
saŋwəy ngəra'wə.
45 Mba'a pə ghwəy məni tsəghay,
ndərazhi Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə nza
ghwəy. Sa nzanay, war yəmyəm ka naa
kəɗi piy dzəkən ka ndərəm mbəzli, lə
mbəzli wəzə hwər ni gwa'a. Ka nzəmə
van dzəkən shi mbəzliy məni kwəma
wəzə na, lə dzəkən ni mbəzliy məni
*kwəma jikir na gwa'a.
46 Mba'a pə ghwəy ɗi war mbəzliy
ɗi kwəma ghwəy gwa'a tsəgha, kala ɗi
ma nihwətiy, ka dza Hyalaa ngavəŋwəy
zhəmə ghwəy ki na? Tiɓaw, ka
ngavəŋwəyəw, ya mbəzli nja ka *dəwan,
ghəshi ka zləghwəy, kar ghəshiy ɗi kwəma
mbəzliy ɗi kwəma shi kwərakwə.
47 Mba'a pə ghwəy səkwə war ng-
wardəhiŋwəy ja' ja' kiy, wa na nahwəti
kwəma ghakə ghwəy mbə pərtaa? Sənay
ghwəy, ya mbəzliy nəw ma Hyala na kar
ghəshiy səkwə ngwardəshi kwərakwə, pə
ghwəy sa?
48 Ava va tsəgha, ghwəy mbəzli ta səɗee
ni kiy, a pə ghwəy məni kwəma wəzə
na kaa mbəzli gwa'a, nza ghwəy nza

5:32 5:32 19:9; Mk 10:11-12; 1Kwər 7:10-11 **5:33 5:33-37** 23:16-22; Zhk 5:12 **5:33 5:33** SləniTaH 19:12; Ɓəla 30:3 **5:34 5:34-35** Ezay 66:1; SləniKY 7:49 **5:35 5:35** Cem 48:3 **5:37 5:37** 2Kwər 1:17-19 **5:38 5:38** Səvəri 21:24 **5:39 5:39** Rm 12:17 **5:40 5:40** 1Kwər 6:7; Ebr 10:34 **5:43 5:43** SləniTaH 19:18; Mt 22:39; Mk 12:31; Lk 10:27 **5:44 5:44**Səvəri 23:4-5; Rm 12:20; 1Pi 2:20-23; cə'wə ta ka jaka Lk 6:28; 23:34; SləniKY 7:60; Rm 12:14; 1Kwər 4:12; 1Pi 3:9 **5:45 5:45** Ef 5:1 **5:48 5:48** SləniTaH 19:2

ka mbəzli kama fəti tar kaɓaka shi ya jəw nzə, njasa nza Dəŋwəy Hyala va mə ghwəmə, kala kama fəti və» kə Yesəw.

6

Ɓənipə kwəmaa dzəkən nga shiy kaa ka cicikwə

1 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «Mba'a pə ghwəy ɗi ghərati sləni wəzə
na kwa kwəma Hyalay, ka nə ghwəy, war
mbəzli naŋwəy gwa'a gwa'a ta falŋwəy, pə
ghwəy ma. War mba'a pə ghwəy məni
sləni ta falŋwəy mbəzliy, ka dza ghwəy
kwəmavə zhəmə ghwəy va Dəŋwəy Hyala
mə ghwəmə tsəgha teepəw.
2 Mba'a pə ghaa ɗi nga shiy kaa ndə
cicikwə kiy, ka nə gha war gha zlaŋata
kwəma ta nganci shi va, njasa ka mbəzliy
dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə
ngwəlaa məni, pə gha ma. Na nashiy,
war kwa kwəma mbəzli kala zlaŋə kwəma
dzar mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, lə
kwa kwal ka ghəshiy ɗi nga ni shi shiy kaa
ka cicikwə, war ta mbə məndiy falshi. Ə
gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na
nashiy, a ghəshi kwəmavə na shi zhəmə
mbə fal tsa falshim va.
3 Na na gha, mba'a pə ghaa ɗi nga
shiy kaa ndə cicikwəy, tə mbə pə ghaa
ɓancishi. Kala sənivə ndə ya madigaŋa
tsaa gwəramti.
4 Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta
ngavəŋa zhəmə gha dza dəŋa tsaa nashi
shi ka gha vaa məni tə mbə» kə Yesəw.

Ɓənipə kwəmaa dzəkən cə'wə Hyala (Lk 11:2-4)

5 Ma kə Yesəw diɓa na: «Mba'a pə
ghwəy ɗi cə'wə Hyala diɓay, əntaa ghwəy
məni nja mbəzliy dakə mbəzli va lə
kwəma pərikə tə ngwəla ma. Na nashi
mba'a kə shiy ɗi cə'wəy, mbə *ciki ɓasəva
tsa ka Zhəwifə ka ghəshiy garəshi lə
tə pətsa jakəshi kweler, ta mbə mbəzli
gwa'aa nashi, ka falshi. Ə gəzaŋwəy
ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a
ghəshi kwəmavə na shi zhəmə mbə fal tsa
falshim va.
6 Na na gha mba'a pə ghaa ɗi cə'wə
Hyalay, dzəmbə ciki tsa gha pə gha dzaa
dzəmbəŋa, dzəghwa disl gha kalakən ciki
kən ghən gha. Ghalaɓa kiy nza gha cə'wə
Dəŋa Hyala kwətiŋa, sa nzanay, mbəɓa
na Hyala vəgha gha. Mba'a pə ghaa məni
tsəghay, Dəŋa tsaa nashi shi ka gha vaa
məni tə mbə dza naa ngaŋa na gha zhəmə.
7 Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay, əntaa
ghwəy dzaa nzati nza ndimndim ka ɓala
kwəma ɗaŋaŋ, njasa ka ka ta mbəri vaa
məni ma. Ma ka gəla niva mbəzliy bərkəti
ta na nashiy, ta zləɓavə cə'wə ghəy va dza
Hyala sa ka ghəy ɓalanakə kwəma ɗaŋaŋ,
ka ghəshiy ni.
8 Əntaa ghwəy məməni nja sa shi va
na ghwəy ma. Sa nzanay, ghala ghwəy
ghwəla ta gha cə'wəy, cəke' sənamti
Dəŋwəy Hyala kwəmaa gagaŋwəy, ɗi
ghwəy cə'wə ti gwa'a.
9 Mba'a pə ghwəy ɗi cə'wə Hyalay,
avanay njasa ka ghwəy cə'wə:
"A Dəŋəy tsa mə ghwəmə,
ə cə'wəŋa ghəy nza mbəzli mbəə sənay Hyala ɗewɗew na
nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha.
10 Mazə nza gha, səəkə sləkəŋəy.
Njasa məniva kwəma ɗi gha va mə ghwəməy,
tsəgha kəə məniva tikə tə hiɗi kwərakwə.
11 Ɓəŋəy shi zəmə gar məkəŋəy ndatsə.
12 Pəlataŋəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy,
njasa pəlanshi ghəy va
na mbəzliy məniŋəy *kwəma jikir na kwərakwə.
13 Ndəghwətəŋəy vantaa ndə jaka dzaa həərətəŋəy
ta məni kwəma jikir na,
ɓəkəvəriŋəy mbə dəvə ci.
[Sa nzanay, gha na saa məni mazə, lə bərci,
mba'a shəndəkə, ya pa hwəmɓa nzə. *Amin"]
pə ghwəy ta ni.
14 A gəzaŋwəy yay, war mba'a pə ghwəy
mbə pəlanshi kwəma jikir na məniŋwəy
nihwəti mbəzli mbə nəfə tsa ghwəyəy,
war ta pəlataŋwəy na ghwəy dza Dəŋwəy
tsa mə ghwəməə dza mbə nəfə tsa ci
ghalaɓa kwərakwə.
15 Kala pəlanshi kwəma məntəŋwəy
mbəzli jikir na pə ghwəy mbə nefer ghwəy
kwərakwəy, ka dza Dəŋwəy pəlataŋwəy
na ghwəy kwəma jikir na mananci ghwəy
kwərakwəw» kə Yesəw.

Ɓənipə kwəmaa dzəkən səwmay

16 Ma kə Yesəw diɓa na: «Mba'a pə
ghwəy mbə səwmay ta cə'wə Hyalay,
əntaa ghwəy məniŋwəy war barcicəkwə,
njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma
pərikə tə ngwəlaa məni ma. Ka ghəshiy
dzay ni'wə ni'wə, ghəshi mənti pətsa mbə
kwəma shi, ta mbə məndiy sənivəshi, ka

6:1 6:1 23:5 **6:8 6:8** 6:32; Lk 12:30 **6:9 6:9** Ezhek 36:23 **6:10 6:10** 4:17; 7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mk 3:35; 14:36; Lk 22:42; Zhŋ 4:34; 6:38-40; SləniKY 21:14 **6:11 6:11** 6:24-34 **6:12 6:12** 6:15 **6:13 6:13** 10:16-25; 24:3-28; Zhk 1:12-15; Zhŋ 17:15; 2Tes 3:3; 2Tim 4:18 **6:14 6:14-15** 5:24; Lk 6:37; Ef 4:32 **6:15 6:15** 18:35 **6:16 6:16-17** Ezay 58:5; Mt 4:2; 9:14-15; 17:21; Mk 2:18; 9:29; Lk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; SləniKY 13:2-3; 14:23; 2Kwər 6:5; 11:27

mbəzli ka məni səwmay. Ə gəzaŋwəy ya,
ta na navay, tsəgha na, ma gəla mbəzli
vay, a ghəshi kwəmavə na shi va zhəmə
pəla ghəshi tikəta gwa'a.
17 Na na gha mba'a pə ghaa məni
səwmayəy, pəshi pə gha pəshi pətsa mbə
kwəma gha, dza mba'a gha vərəti shəti
mbə ghən tsa gha wəzə lə in,
18 əntaa məndi sənay mbə məni səwmay
nza gha, kə məndi. War Dəŋa tsa mə
ghwəmə saa dzaa sənay, ghəci saa nashi
shi məni gha mbə mbə ni gwa'a, ghəci dza
naa waŋa zhəmə gha ki» kə Yesəw.

Ti ghəra sləni, ta shi mə ghwəmə, lə shi tə hidĩ
(Lk 12:33-34)

19 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci
na: «Ka kəslimbə ghən ghwəy mbə ghəra
sləni ta ɓasə shiy tikə tə hidĩ ni, tə pətsa
dza ləmaa nza gar ndəɓəhwəshi, ya limir
na, gar yəɗamtishi, ya ka ghəli na, mba'a
ghəshi pəlaɗamti cikiy pahwəshi lə ghəli
ma.
20 Wəzəɓa ta shiy gwəramti, ɓasəti
Hyala mə ghwəmə, pə ghwəy ghəra sləni,
tə pətsa dza limir mbay ma yəɗamtishi,
kala ndəɓamtishi ya ləma nzə. Ya ka ghəli
na, kala dza ghəshiy mbay pəlaɗamti cikiy
ghələhwəshi.
21 Tawa gəzaŋwəy ya kwəma va tsəghay,
sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama
ti shiy, war tiɓa ka məhərli ghaa nza
kwərakwə» kə Yesəw.

(Lk 11:34-36)

22 Ma kə Yesəw diɓa na: «A ghwəy
sənay, mətsəhi ghwəmmə na gərkəwa tə
vəgha ghwəmmə. Mba'a kə mətsəhi ghaa
nay pi ɗiweŋ ɗiweŋəy, mbə waŋ pi dza
vəgha ghaa nza gwanata ghalaɓa ki.
23 Mba'a kə mətsəhi gha kala nay pi
ɗiweŋ ɗiweŋəy, mbə kwəsli na vəgha gha.
Tsəgha na diɓa, ma waŋ pətsa kataŋ tsa
va Hyalay, sa mbə nəfə tsa ndə ngəri na.
Mba'a kə waŋ pətsa mbə gha va məniy
zhəkwətəy, mbə kwəsli nza gha gwanaŋa
ghalaɓa ki» kə Yesəw.

(Lk 16:13)

24 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «A ghwəy
sənay, ndə tiɓa mba'a dzaa mbay ghərati
sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Baŋ
dza naa ɗi kwəma tsahwəti, ka ndərə na
tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni
kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti
na, kala məni ma lə kwal. Ava tsəgha
na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati
sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini
mba'a ghwəy ɓanavə məhərli ghwəy kaa
gənaw» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, ɓanavəm nefer ghwəy gwanashi kaa Hyala
(Lk 12:22-32)

25 A kə Yesəw diɓa na: «Ava va tsəgha
nə ya ngəŋwəy kiy, ka kəslimbə ghən
ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi
zəməə dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən
shiy dzəkən ghən ghwəy ma. A piy tsa
ndə taŋəti shi zəmə, a vəgha ndə taŋəti shi
pa naa dzəkən ghən ci diɓa, pən. Tsəgha
ghənzə sa?
26 Nighətim ya 'yegwer tə ghwəmə di.
Ka za ghəshiw, ka məni shiy ghəshi səəkə
kwamtiw, ka ɓasə shi zəmə ghəshi kwa
təməw. Ya tsəgha nzə kiy, Dəŋwəy tsa mə
ghwəmə zəmanshi na shiy. Njana nzana
tsəgha kiy, a Hyala dzaa ɓəŋwəy shi zəmə,
sa nzana diməɓa tə ghwəy kaa 'yegwer.
27 Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən
mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza
ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na
slavəŋwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay
ghwəy tepəw.
28 A nava nə ghwəy kəslimbə ghwəy
ghən mbə təkə kwəma shiy dzəkən ghən
ghwəy gəma? Nighətim njasa ka fəhi
kwamtiy mbərəti ghwə wəzə. Kar ghəshiy
mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbeŋer
ghəshiw.
29 Ya tsəgha nzə, e gəzaŋwəyəy, ya ndə
nja mazə *Saləmaŋw ghəci saa niy nza vaa
ndə shiy na, səəkə naa pakən kwəbaŋ ka
təɓə nja fəhiy mbərə ghwə va tə gambaw.
30 A ghwəy sənay mbərə ghwə kiy, ka
nzay nza naw. Ka ndə nata ndatsə na,
kwəma gagaw, ma tə həzlimə na, ghənzə
shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Kwa
nzana tsəgha Hyalaa təɓəti shi ka mbərə
ghwə wəzə kiy. Kala ghwəy ghənzə dzaa
gwəraa pakənŋwəy niy gwəramti wəzə ni
shiy, ghwəy mbəzli ki na. A gəzaŋwəy yay,
ɓanavə nefer tsa ghwəy ghwəy kaa Hyala
gwanashiw.
31 Ka təkə ghwəy, wa shi dza ghwəmməə
zəməa? Wa shi dza ghwəmməə saa?
Wa shi dza ghwəmməə paa dzəkən ghən
ghwəmməa? pə ghwəy ma.
32 Ma mbəzliy tasəva lə pala niva shiyəy,
mbəzliy nəw ma Hyala na ghəshi. Ma
ghwəy ta na tsa ghwəy ghənəy, a Dəŋwəy
tsa mə ghwəmə sənashi niy kama va
ghwəy shiy gwa'a.
33 Wəzəɓa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy
kaa Hyala na, nza ghənzə sləkəŋwəy.
Mənim naa təɓanta kwəma. Ma nza Hyala
ndaŋwəy niva shiy gwanashi.
34 Ka tsə tsəva ghwəy mbə təkəə dzəkən
vici həzlimə ma. A vici həzlimə va sənay

6:19 6:19 Zhk 5:2-3 **6:20 6:20** 19:21; Mk 10:21; Lk 12:33 **6:24 6:24-34** 6:11 **6:25 6:25** Flp 4:6; 1Pi 5:7 **6:26 6:26** 10:29-31; Lk 12:6-7 **6:29 6:29** 1Mezh 10 **6:30 6:30-31** 14:31 **6:32 6:32** 6:8 **6:33 6:33** 1Mezh 3:11-14; Cem 37:4-5 **6:34 6:34** Səvəri 16:4, 19-20

tsəva ta tsa nzə ghən kwərakwə. Ya
namaɓa vici gwa'ay, war mək na ngəra'wə
tsa sa na, ta tsa nzə ghən» kə Yesəw.

7

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma
(Lk 6:37-38, 41-42)

1 A kə Yesəw diɓa na: «Ka ndərə nihwəti
mbəzli ghwəy ma. Mba'a pə ghwəy ndərə
nihwəti mbəzliy, a Hyala dzaa ndərəŋwəy
kwərakwə.
2 Sa nzanay, war njasa ndərə ghwəy
va nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa
ndərəŋwəy kwərakwə. Njasa ka ghwəy
vaa mananshi kaa nihwəti mbəzliy,
tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta məniŋwəy
kwərakwə.
3 Sa wana nighə gha kwasheɓi məzaɗi
jəw ni tə mətsə zəməŋa, kala nighəvə
tsəm tsa dikə tsa va gha tə na gha mətsəa?
4 Njaa njaa gha mbay ni: "A zəmə, kadiw
di e ɓantəŋa kwasheɓi məzaɗi jəw ni ni tə
mətsə gha" pə gha, war zlaŋələy tsəm tə
na gha mətsə kia?
5 Ma gha gha ntsaa ɓəti ghən tsa gha tsa
ka ntsa slar tsay, a pə gha ɓanti pərɓa tsəm
tsa dikə tsa va tə na gha va mətsə di na
gha. Ma ghalaɓa kiy, nza gha mbay nay pi
ɗiweŋ ɗiweŋ, ta ɓananti kwasheɓi məzaɗi
tə na zəməŋa mətsə.
6 Ka ɓanshi shi wəzə ni ɗewɗew ni
ghwəy kaa kireketi ma. Vantaa ghəshi
dzaa zhiniy zhəghəkəvashi ta həciŋwəy.
Ka ndəghənəy ja'wa mbəzə ghwəy ghwəy
kaa ngəreder ma, vantaa ghəshi dzaa
kaɗambə mbə hiɗi lə shiɗshiɗ shi» kə
Yesəw.

Cə'wəm shiy va Hyala a ghwəy dzaa kwəmavəshi
(Lk 11:9-13)

7 Ma kə Yesəw diɓa na: «Cə'wəm shiy
va Hyala, ta ndaŋwəyshi dza na. Pəlam
shiy və, ta kwəmavəshi dza ghwəy. A pə
ghwəy har, ta zləɓaŋwəy kwəma dza na.
8 Sa nzanay, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy,
ta ɓanavəshi dza məndi. Ya wa ntsaa pəla
shiyəy, ta kwəmavəshi dza na. Ya wa ntsaa
tsa yashiy dzakə ghiy, ta zləɓanci kwəma
dza məndi.
9 Ndə tiɓa mbə ghwəy, ka ɗəw ɗafa
zəghwə ci və na, dza tsaŋ, ɓəvə hakwə ka
ɓanci na?
10 Naa ka ɗəw kəlipə zəghwə ci və na,
dza həŋ, ɓanavə shishi diɓa na? Tsava
ndə tiɓaw.
11 Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni,
mba'a ghwəy sənay ɓanshi shi wəzə ni
kaa ndərazhi ghwəy na, hanaɓa Dəŋwəy
Hyala mə ghwəmə ki, pə ghwəy, ka na
mbay ma ɓanshi shiy gwəramti wəzə kaa
mbəzliy cə'wə shəkəna?
12 Njasa ɗi ghwəy va məndiy məniŋwəy
kwəma wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy
mananshi kaa mbəzli kwərakwə. Ava
ghənzə na na gəzəkə *kwəma pəhəti
Hyala, lə kwəma gəzəkə Zliya ka gəzə
kwəma Hyala» kə Yesəw.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na lə na bəŋw na
(Lk 13:24)

13 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ghwəy ghwəy
shiy nəw kwal tseyey, kwa na te'wə na
miy dəgha pə ghwəy dzakə ghi. Ma miy
dəgha bəŋw nay, bəŋw na kwal tsa nzə.
Mbəzli ɗaŋ ka naa dza kwa kwal tsa va.
Ma mbəzliy dza kwa kwal tsa vay, ta zashi
dza ghəshi.
14 Ma na miy dəgha te'wə na vay, kwal
tsa dza mbəzliy mbay dzəvəgha Hyala ta
kwəmavə piy tsaa kəɗi ma ghəshi na. Ma
kwal tsa te'wə tsa vay, ngahə ngahə na dza
kwa. Ɗaŋ dza mbəzli kwa kwal tsa va kiw»
kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mbay təhəvəri dəŋw fə wəzə na lə dəŋw fə gəmgəm na
(Lk 6:43-44)

15 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «Ə
pə ghwəy ya ghən tsa ghwəy va ka
gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa
ka ghəshiy səəkəshi dzəvəgha ghwəyəy,
mba'a ghəshi zhəghəti ghən tsa shi war
nja teŋkesliy təvə ma kwəma. Mbalaa
mbəɓa mbəɓa mbə nəfə tsa shi na,
dəghwava jezl tsa ghyanakə tsa ghəshi.
16 Mba'a kə ghəshi tsəhəshi vəgha
ghwəyəy, gwa'a dza ghwəy mbay
tihəvərishi tə sləni dza ghəshiy ghəra. A
ghwəy sənay kiy, ka mbay mbəzakwaa
yati hikəniw, ka mbay gwəviɗiy yati
bəzakəw. Tsəgha na.
17 Ma fə wəzə nay, ya fə wəzə na ka naa
ya. Fə gəmgəm na na, ya gəmgəm na ka
naa yati kwərakwə ɓa.
18 Na navay, a ghwəmmə sənay ka mbə
dəŋw fə wəzə naa yati ya fə gəmgəm naw.
Ka mbə tsa gəmgəm tsa dəŋw fəə yati ya
wəzə na kwərakwə ɓaw, tsəgha.
19 Ma fəə ya ma ya wəzə na va, ya nama
fə na kiy, a ka məndiy kəslamti, mba'am
pəhamti ghwə ti.

7:1 7:1 Zhk 4:11-12; 1Kwər 4:5 **7:2 7:2** Mk 4:24; Rm 2:1; 14:10-12 **7:7 7:7** Zher 29:12-14; Mt 18:19; 21:22; Mk 11:24; Zhŋ 14:13-14; 15:7; 16:24; Zhk 1:5; 1Zhŋ 5:14-15 **7:11 7:11** Zhk 1:17 **7:12 7:12** 5:17; Rm 13:8-10; Gal 5:14 **7:14 7:14** SləniKY 14:22 **7:15 7:15** Nəw 13:2-4; Mt 24:11, 24; SləniKY 20:29; 2Kwər 11:13-15; 2Pi 2:1; 1Zhŋ 4:1 **7:16 7:16-18** 12:33 **7:16 7:16** Zhk 3:12 **7:17 7:17** Gal 5:19-23 **7:19 7:19** 3:10; Lk 3:9; Zhŋ 15:2, 6

20 Ava tsəgha pə ghwəy sənay tihəvəri
ka gəzə kwəma Hyala, tə sləni ghəra
ghəshi, ta sənay niy nza ghəshiy ka gəzə
kwəma Hyala kataŋ ni, ya ka slasla dzərvə
na ghəshi» kə Yesəw.

War mbəzliy mənti kwəma ɗi Hyala,
na shiy dzaa tsəhəshi, mbə mbəzli sləkə
Hyala
(Lk 13:25-27)

21 Ma kə Yesəw diɓa na: «A gəzaŋwəy
ya, mbəzliy harɗa: "A Ndə sləkəŋəy,
a Ndə sləkəŋəy" kə ghəshiy, gwanashi
dza ghəshiy tsəhəshi mbə mbəzli sləkə
Hyalaw, war mbəzliy dzaa mənti shi
gəzəkə Dirə tsa mə ghwəmə na shiy dzaa
tsəhəshi.
22 Fəca vici dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə
dzəkən mbəzliy, ɗaŋ dza mbəzliy ni kaa
ngəra, "A Ndə sləkəŋəy, a Ndə sləkəŋəy,
ghəyəy tərəŋw gəzəhwə ghəy kwəma
gəzaŋəy Hyala kaa mbəzli mbə slən tsa
gha. A ghəy tatahamti hyeler mbə ghən
tsa mbəzli mbə slən tsa gha. Zhəghwa
ɗaŋ ghəy mənəhwə shi maɗaŋa maɗaŋa
ni mbə slən tsa gha diɓa" kə ghəshi.
23 Ma dzee ni kaa mbəzli vay:
"Sənaŋwəy yaw. Ghwəy ghwəy mbəzliy
məni va war kwəma jikir jikir nay, satim,
ɓarvaŋwəyəm vəghee" dzee ni ngəshi» kə
Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Lk 6:47-49)

24 Ma kə Yesəw ki na: «A gəzaŋwəyee,
ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee va,
ka mənishi ghəci njasa favəshi na vay,
yəmyəm na ntsa va lə ndə məhərli tsaa
ngati ciki tsa ci tə kəlɓa.
25 Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati
nzəmə tərəŋw tərəŋw, dza paf həl təhəy
va ghərakwəli, ka viy safə lə bərci ta
ngəzlamti ciki tsa va na, shaŋ ghəci vəgha
ngəzlamti, sa nzana tərəŋw səɗa ciki tsa
va fəəta səəkə kwaɓa tə kəlɓa.
26 Ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee
va, kala məni kwəma favə na mbə shi
ghəciy, yəmyəm na tsava ndə lə ntsa kama
məhərli və ngati ciki tsa ci vəgha həl dzəy
tə ndarghə.
27 Ma sa ngamti na na, mba'a van
ghati nzəmə tərəŋw tərəŋw, paf həl təhəy
va ghərakwəli, ka viy safə lə bərci ta
ngəzlamti ciki tsa va, dzəghwa nza'jəw,
gərip ciki tsa va ngəzlay gwanay ki» kə
Yesəw.
28 Ma sa kəɗiy Yesəw lə gəzə kwəma
va kaa mbəzli na, mba'a shi ɓənipə na va
səəvəri məhərli mbəzliy ɓasəshi tə pətsa
va,
29 sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma
ɓənipə na, nja ɓəni kwəma *mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama
ti niy nza na ci va kwəma ɓəni na kaa
mbəzli.

8

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

1 Ma sa səkway Yesəw mə ghən kəlaŋ ki
na, mba'a mbəzli ɗaŋ nəwvə.
2 Dzəghwa tsahwəti ndə dərna mba'a
səəkəy dzəvəgha Yesəw, tsəfəkwə,
tsəfəkwəy kwa kwəma ci. A kə ngəci
na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa
ɗi sənzənvay, a ghaa mbəlantəra ɗewɗew
va dərna kənee na» kə.
3 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaf kafəti dəvə
ci, mba'a dapay. A kə ngəci na: «E ɗi ghaa
mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ» kə. Nza'jəw
dərna va kərəta mba'a mbəliy.
4 A kə Yesəw ngəci sa mbəliy na ki na:
«Favə tə gha kwəma dzee na ta gəzaŋa
wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli
tsa mbəliŋa gha tsa kaa mbəzli ma. A
pə ghaa maɗi a gha dzaa canati ghən tsa
gha njasa mbəliŋa gha kaa ndə ta Hyala.
Nza gha dzaa vəliti vəli gha, njasa gəzəkə
*Məyizə va. Nza mbəzli mbəə sənay
gwanashi a gha mbəliŋa va dərna tə gha,
kə ghəshi» kə.

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm*
bələkwə
(Lk 7:1-10)

5 Dza Yesəw ki, maɗ maɗiy, ka dzay
dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa
tsəhəy na na, dza tsahwəti ndə məlmə,
dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə ghəci,
kət kətikəvay, tapə ghəci ta cə'wə Yesəw,
6 a kə na: «A Ndə sləkəpə, ndə ghəra
sləni tsee gwərapəy. War məhəni ghəci
kə ghi, məti məti vəgha ci kala mbay kafə.
War ka sa ngəra'wə dalala» kə.
7 Ma kə Yesəw ngəci na: «Tsəgha na, ta
dza dzee mbəlanti» kə.
8-9 Ma kə dikə tsa ka sawji tsa va
na: «A Ndə sləkəpə, yənəy, mənɗee ndə
gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa
ghaw. Avanay sanay, a mbəzli dikə dikə
ni tiɓa kənee, ka sləkəra. Dzəghwa yən
kwərakwə na, lə ka sawji sləkee tiɓa. Yən
kəə ɗiy, e ni: "Mbalaa dzəti pətsa tsa' tsa"
pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na,
"ndi" pən kaa tsahwəti, ka səəkə ghəci.
E ni: "Məntəra sləni tsa' na" pən kaa
ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci. Gha

7:21 7:21 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Rm 2:13; Zhk 1:22-25; 2:14-26 **7:23 7:23** 25:12; 2Tim 2:19 **7:24 7:24-27** 7:21 **7:28 7:28-29** Mk 1:22; Lk 4:32 **7:28 7:28** 11:1; 13:53; 19:1; 26:1; Lk 7:1 **8:4 8:4** SləniTaH 14:2-32; Mt 12:16; Mk 7:36; Lk 17:14

kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. A cə'wənjee, gəzəkə kwəma kwataka lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy» kə.

10 Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə ntsa va na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va, a kə kaa mbəzli kwasəbə va na: «Ə gəzaŋwəyee, ta na navay, tsəgha na, ya mbə ghwəy ghwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səəkee kəsay ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw.

11 A gəzaŋwəy ya, ɗaŋ dza mbəzliy səsəəkəshi dzəghwa kwa ghwəmə, lə dzəghwa kwa mərkwi, ta nzəy ka zəmə shi zəmə ghəshi lə kar *Abəraham, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə tə pətsa sləkə Hyala.

12 Ma mbəzli nzə va niy tərati Hyala niy nza, ta nza ghəshi mbə mbəzli sləkə nay, sa ɗiti ma ghəshi fəti na, ka dza ghəshiy tsəhəshiw. Ta kihwashi dza naa dzəti ngwəla, dzəmbə kwəsli. Ma nza ghəshi wahə, ka pəpərə sli'i shi ki» kə Yesəw.

13 Zhəghwa ma kə kaa dikə tsa ka sawji tsa va ki na: «Mbalaa jighi, ta məntəŋa shi gəzəkə gha va dzee, sa nzana mba'a gha ndara nəfə tsa gha gwanay» kə. 'Wakəvə ndə ghəra sləni tsa ndə ka sawji tsa va va, pəlis mbəliy ghalaɓa ki.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

14 Dza Yesəw pəkw dzay dzakə ghi tsa Piyer. Ma dzakə na na, shiy Piyer məhəni, gwərapəta ghənzə tərəŋw dalala, nja ghwə vəgha nzə.

15 'Wakəvə Yesəw sa nata na tsəgha na, dap dapəti tə dəvə nzə. Dzəghwa nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na pəlhəm satita ka dza ta ɓanci shi zəmə.

16 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a mbəzli ɓanakə mbəzli ghəranshi gezlekiki ɗaŋ, ta mbalamtishi ghəshi. Dza Yesəw mba'a tahamti hyeler mbə vəgha shi lə gəzə kwəma mbə miy tsa ci, mba'a mbalamti mbəzli va nihwəti zəleghwer ghənghən ghənghən gwa'a gwa'a ki.

17 Ma mənti Yesəw kwəma va tsəgha kiy, nza kwəma gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa nə na. Saa ni va: «Mbə'a ɓəhwə ngirghwə tsa kən ghwəmmə, zhini mba'a ɓəhwə zəlghwə tsa kən ghwəmməə dzəkən ghən ci» kə.

Kar Yesəw lə mbəzliy ɗi nəw ci
(Lk 9:57-62)

18 Dza Yesəw sa nashi na mbəzliy ɓasəshi va dalala, dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay na, mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səɗa ci, a ghəshi taŋəghəvashi dzəvəri tə kwəfa, dzəti tsa pəriɓa həlbə.

19 'Wakəvə ndə ɓənipə *kwəma pəhəti Hyala kət, kətikəvay dzəvəgha, a kə ngəci na: «A Metər, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmaɓa dza ghaa dza» kə.

20 Ma kə Yesəw na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay, ma keŋkiɗiy, a ghi tsa shi və shi mbə hiɗi. 'Yegwer ɓa na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, tsee ghi tiɓa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə.

21 Zhəghwa ma kə tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəwvə va ngəci ɓa na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal e dzaa lamti dirə di, kee gha səəkə ta nəwŋa» kə.

22 Dzəghwa, ma kə Yesəw ngəci na: «War nəw pə ghaa nəwra dzam. Zlashi mbəreketi tiɓa, a ghəshi lala ghən tsa shi» kə.

A bərci va Yesəw ta garəti kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

23 Dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ki, ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci gwa'a, ka dzashi.

24 Nza'jəw səpapəli 'yahə'yahə na ghati viy tərəŋw pa' ka di dzəghwa kwambəwal yam tərəŋw va bərci safə. Ma Yesəw ghalaɓa naci ki na, ghəci tə hi.

25 Dza mbəzli ta səɗa ci va, mba'a ghəshi maɗishiy dzəvəgha, ka fərghə, ma kə ghəshi ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, a Ntsaa sləkəŋəy, wa mbəlitəŋəy, gwa'a ghəy» kə ghəshi.

26 Nza'jəw Yesəw fərghəy. Ma kə kaa ngəshi na: «Tawa hazləni ghwəy tsətsə nanzəa? Mbəzliy zləɓavə ma Hyala lə nəfə tsa shi gwanay nza ghwəy» kə. Dza na pəlhəm kafəy, dza naɓ naɓ naɓəti kar safə tsa va ghəshi lə kwəfa, vantaa ghəshi kwəfəghə ghwəla. Ɗekəɗekə pi məniy.

27 Ma sa nashi mbəzli ta səɗa ci shi va na, mba'a nava kwəma mananatishi maɗaŋa. Ma kə ghəshi na: «A ya, wa tsatsa ndə kia? Ya safə lə kwəfa na ka ɗanci fəti» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ka gezlekiki bakə
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

28 Mba'a Yesəw tsəhəy pəri həlbə, tə hiɗi ka Gadarene. Nza'jəw ka gezlekiki bakə tsahwəshi dzar mbə kwəlihi tiɓa tsəgha, bam bam ghəshi kwəmay lə Yesəw. Ka gezlekiki ghyanakə ni, ka hazləni məndi

---

8:11 8:11 Ezay 25:6 **8:12 8:12** 13:42, 50; 22:13; 24:51; 25:30 **8:13 8:13** 9:22; 9:29; 15:28 **8:14 8:14** 1Kwər 9:5 **8:17 8:17** Ezay 53:4 **8:20 8:20** 2Kwər 8:9 **8:21 8:21-22** 4:20, 22; 9:9; 19:21; Mk 1:18, 20; 2:14; 10:21; Lk 5:11, 28; 18:22; Zhŋ 1:43; 21:19, 22 **8:26 8:26** Cem 89:10; Mt 14:30-32

və shi dalala. Kala mbə məndiy dzar kwa
kwal tsa va və shi.
29 War sa nay ghəshi Yesəw tsəgha na,
tapə ghəshi ta ngwəmə lala, a kə ghəshi
na: «Gha gha Zəghwə Hyala tsa, ta njaa
ɗi gha lə ghəya? Ə səəkəŋa gha ta saŋəy
ngəra'wə ghwəla vici ɓasə ngwəvə ghəy
səəkə na?» kə ghəshi.
30 Ma vəri, kərakə lə pətsa va na, mba'a
garəwa ngəreder tərəŋw niy nza tiɓa mbə
pala shi zəmə shi.
31 Tapə hyeler mbə ghən mbəzli va va
ta cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Mba'a
pə ghaa ɗi tahantəŋəy mbə ghən mbəzli
niy, ndaŋəy kwal a ghəy dzəmbəŋəy mbə
garəwa ngəreder pəriɓa va» kə ghəshi.
32 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam,
cam, avee zlatavəŋwəy kwal» kə. Shaa,
ghəshi səvərishi mbə ghən mbəzli bakə
ni va, shəɓətə ghəshi dzashi gwanashiy
dzəmbə ghən ngəreder va ki. Dzəghwa
ki, gəgəgəgə, ngəreder va kafəshi səəkə
mə kəlaŋ tsa va, səəkə ghəshi na'i
shəkatəvashiy dzəti kwəfa. Bətə ghəshi
zashi kwaɓa.
33 Ma sa nashi ka makə ngəreder shi va
tsəgha na, mba'a ghəshi hwəshiy dzəmbə
məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa
mbəzli dzəkən shiy mənishi va gwanashi
lə ngəreder, lə kwəma mananati Yesəw va
kaa ka gezlekiki bakə ni va ki.
34 Ma sa favə mbəzli mbə məlmə
gwanashi na, mba'a ghəshi kafəshi ta dza
ta nighə Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a kə
ghəshi na: «A cə'wəŋa ghəy, ɓarvaŋa tə
hiɗi ghəy» kə ghəshi.

9

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

1 Dza Yesəw ki, ka dzay dzəghwa
kwambəwal, mba'a taŋəy səvəri tə kwəfa,
ka zhəkəy dzəmbə məlmə ci.
2 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə məlmə
ci va, mba'a ghəshi ɓanakə ntsa məti məti
vəgha tsa tə pi həni tsa ci kaa Yesəw. Ma sa
sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi
gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla
vəgha ci va na: «A zəghwee, ka hazləni
gha ma! A *kwəma gha jikir na pəlita!»
kə.
3 Sa gəzəkə Yesəw tsəghay, ma kə
nihwəti *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala,
mbə təkə kwəma shi na: «Hyalaa sawa
ntsa» kə ghəshi.
4 Mba'a Yesəw sənata kwəma təkə
ghəshi va tsəgha na gwa'a. A kə ngəshi
na: «Tawa nza ghwəy lə tətəkə kwe-
mərəy kama ni wəzə ni mbə nefer ghwəy
tsətsəa?
5 Nama kwəma gwəra na ɓəlaŋ, ndə kə
ni: "A kwəma gha jikir na pəlita" kə, lə
ndə kə ni kaa ndə zəlghwə: "Sati garəŋa
a gha dzaŋa" kəa?
6 Ma kiy, e ɗi ghwəy sənay, a bərci vəya
yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hiɗi ni,
ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə.
Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci
va na: «A ntsa, avee gəzaŋa sənzənva, sati
maɗi, ɓə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!»
kə.
7 Dzəghwa ntsa va mba'a satiy, ka dzay
jighi, sa mbəliy na kwəriŋ.
8 Ma sa nay mbəzliy ɓasəshi tə pətsa
va gəla nava kwəma tsəgha na, dzəghwa
gwa'a gwa'a nefer shi hazlənishi va
kwəma va. Kə ghəshi ka fal slən tsa Hyala
sa ɓanavə na bərci kaa ndə ngəri ta mənti
kwəma maɗaŋa maɗaŋa na va.

Kar Yesəw lə Matiye
(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

9 Dzəghwa Yesəw mba'a ɓarvay tə tsava
pi, ka dzay kwa kwəma. Ma ghəci mbə
dza kwa kwal na, mba'a nay ndə mənzəy
mbə ciki *dəwan, Matiye, kə məndi slən
tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra
dzam!» kə. Mba'a Matiye tsa va satiy ka
nəw.
10 Ma ləy hwəm shi va kiy, mba'a kar
Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci ɓasəshi ta
zəmə shi zəmə kəghi tsa Matiye. Dzəghwa
ɗaŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy
məni sləni jikir na səəkəshi, jakə ghəshi
ka zəmə shiy lə kar Yesəw lə mbəzli ta
səɗa ci.
11 Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi nashi
ghəshi mbə zəmə shi zəmə jakəjakə
tsəgha. Ma sa nay ghəshi na, dza ghəshi
ka ɗəw va *mbəzli ta səɗa Yesəw, a kə
ghəshi na: «Wa shiy mənishi zəmə ntsa
ghwəy tsa dikə tsa shi zəmə jakəjakə lə
ka dəwan mba'a mbəzliy məni sləni jikir
naa?» kə ghəshi.
12 Dzəghwa mba'a Yesəw favə kwəma
shi va, ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli
ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ
vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka
zəlghwə na shi kee nashiy dza və.
13 Ava va tsəgha na kiy, yən na neyey,
ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta
pəla mbəzliy məni sləni jikir na səəkəree.
A pə ghwəy zəzətiy dzəkən kwəmaa niy
gəzəkə Hyala va mbə Zliya nzə. Ma kə niy
niy: "Zhəhwər na sa ɗee ghwəy məni kaa

8:29 8:29 Mk 3:11; 1Kwər 15:24 **9:2 9:2** Lk 7:48; Cem 103:3; Zhŋ 9:2 **9:6 9:6** Zhŋ 5:36 **9:9 9:9** 8:21-22
9:10 9:10 11:19; Mk 2:15; Lk 5:29; 7:34; 15:1-2; 19:7 **9:13 9:13** 'Wəzh 6:6; Mt 12:7; Lk 19:10

mbəzli, kaa na ka ghwəy slaslara dəbəkə”
kə Hyala niy ni» kə Yesəw.

Ka jakəva yəwən kwəma ɓənipə Yesəw
*lə kwəma ɓənipə *ka Zhəwifəw*
(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

14 Dzəghwa mbəzli ta səɗa Zhaŋ tsaa
məni *batem kaa mbəzli, mba'a ghəshi
kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta ɗəw
kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ma
ghəy lə mbəzli ka Farisahiy, kar ghəy titi
nahwəti vici ta məni səwmay, ka cə'wə
Hyala. Ma mbəzli ta səɗa gha ni na,
kala məni ma ghəshi tsəgha kiy, a shiy
mənishia?» kə ghəshi.
15 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «A pə
ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzaŋwəy.
Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə
gəzləɓə mətəpa na ka dza mbəzli vaa nza
tifəmmə ntsa va ghwəlay mbə shi di na?
Ka mbə ghəshiy nzəyshi, tifəmməw. A
tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ma ghala
pətsa dza məndiy ɓanti ndə mətəpa kwa
jipə shiy, ava ghalaɓa dza ghəshiy məni
səwmay ki» kə.
16 Dza Yesəw ka zhiniy gəzanshi kwəma
kwa fir ɓa, ma kə na: «Ndə tiɓaa ɓəvə yar
'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəbaŋ
tsaa haliyəw. Sa nzanay, tələsə'wə dza tsa
yəwən tsa vaa mbahəhwə tsaa haliy va.
Mba'a kwal dzaa mətsəhəy dzəti.
17 A ghwəy sənay, ndə tiɓa ka 'yaghwa
tay tsa njəmnjəm tsaa dzəghwa ghwəlpə
hali hali naw. Ma sa dza tay tsa vaa
maɗiy ta pəsliy, ta wənəhəta dza ghwəlpə
vaa dza. Mba'a tay dzaa shəkəy dzəti
hiɗi gəm. Shi dza məndiy mənivə lə
ghwəlpə va tiɓa ghwəla kiw. A ghwəy
sənay wəzə, dzəghwa yəwən ghwəlpə ka
məndiy 'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsa. Ma
tsəgha kiy, ka dza ghwəlpə vaa pəslita ta
yiɗamti tayəw» kə.*

Kar Yesəw lə tsahwəti ntsa dikə tsa
*mbə *ka Zhəwifə, mba'a nahwəti mali*
səkwa miymiy kwa hwər nzə
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

18 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa
mbəzli va ki na, dzəghwa ndəs tsahwəti
ntsa dikə tsa mbə mbəzli ka Zhəwifə
səəkəy dzəvəgha. Dza na tsəfəkwə,
tsəfəkwəy kwa kwəma ci. Ma kə ngəci
na: «Kəətitəra, zhee mətita na sənzənva,
səəkə a gha fanakən dəvə gha, a ghənzə
zhakatita» kə.

19 «Əŋkwa» kə Yesəw. Mba'a ghəshi
maɗishi ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci ka
nəw.
20-21 Dzəghwa, mba'a nahwəti mali tiɓa,
gwərapəta ghənzə. Piya nzə məŋ lə bakə
war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə.
Mba'a təkəti tsəgha mbə ghən tsa nzə:
«War mərshi mee kwəfaghay, ya kwataka
tə kwəbaŋ tsa kən na, gwa'a, war ta
mbəlira dzee» kə. Ma sa nza Yesəw mbə
dza tsəgha na, dza na kət kətəghəvataa
dzəvəgha, zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə
ghənzə dapay mətsəni kwəbaŋ tsa ci.
22 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəɗ,
zhəghətəvay njə'wə kə kaa pətsa lə hwəm
ci na, mba'a nata. Dza, ma kə ngəta na: «A
zhee, ka dza her gha ma. A gha mbəliŋa
tə sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Nza'jəw
miymiy mali va va slashi tiɓata.
23 Dzəghwa Yesəw ki, ndəs tsəhəy kəghi
tsa ntsa dikə tsa va mbə ka Zhəwifə.
Ma dzakə na na, mba'a kəsashi mbəzli
mbə tsa tsa shiy, ka hərsli wahə hərdzə
nihwəti.
24 Ma kə ngəshi na: «Ɓarəvaŋwəyəm
tikə, ləvərim pəriɓa, mətita zha naw, hiy
ɓəhwə na gwa'a tsəgha» kə.
Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na
va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ci
ghəshiy nighə.
25 Dza mbəzli mba'a ghəshi səvərishi tə
ngwəla tsəgha. Ma sa səvərishi məndi na,
mba'a Yesəw dzəmbəy mbə ciki tsa nza
mbəri zha va mbə. Dza na tasl kəsəvə tə
dəvə nzə, mba'a zha va satita.
26 Dzəghwa nava kwəma ki mba'a
dzamtəvata pa' tə pətsa kəray ghala hiɗi
va gwa'a gwa'a.

Yesəw lə ghwəlefesli bakə

27 Dza Yesəw ki mba'a maɗiy tə tsava
pi ta dzay. Ma ghəci kwa kwal mbə dza
na, kə ghwəlefesli bakə ka nəw, ka zlaŋə
kwəma, a kə ghəshi na: «A Yesəw, Jijiy
mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy» kə
ghəshi. Ka nəw pəkw kəghi.
28 Ma sa tsəhəy Yesəw kəghi na, mba'a
ghəshi kəsay, dza ghəshi kət ghəshi
kətəghəvashiy dzəvəgha. A kə Yesəw
ngəshi na: «A sənay ghwəy a bərci vəya
gar mbəlitəŋwəy, pə ghwəy na?» kə. Ma
kə ghəshi na: «Yə ntsa ghəy dikə tsa, a
ghəy sənay, a gha taa mbay» kə ghəshi.
29 Dzəghwa Yesəw dapə dapə dapəti
mətsəhi shi. A kə na: «Sa nzana

9:14 9:14 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **9:15 9:15** 22:2; 25:10; Zhŋ 2:1-12; 3:29; ShiZhŋ 19:7 * **9:17 9:17** Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəɓə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnjəm tsa maɗi ta pəsli kwa shi. **9:20-21 9:20** SləniTaH 15:25-27; Mt 14:36; Mk 5:27; 6:56; Lk 6:19; 8:44 **9:22 9:22** 8:13; Mk 5:34; 10:52; Lk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; SləniKY 3:16 **9:24 9:24** Zhŋ 11:11-13 **9:25 9:25** Mk 5:41 **9:27 9:27-30** 20:29-34 **9:29 9:29** 8:13 **9:30 9:30** 12:16; Mk 7:36

mba'a ghwəy ndara nefer ghwəyəy, ta
mbəlitəŋwəy dzee» kə.
30 War nza'jəw tsəgha na, ɗiweŋ ɗiweŋ
mətsəhi shi ghwənishi, ka nay pi ghəshi
ki. Mba'a Yesəw damətishi, a kə na:
«Favəm wəzə, əntaa ghwəy dzaa gəzə shi
məntəŋwəy ya ni kaa nihwəti mbəzli ma»
kə.
31 Ma sa dzashi ghəshi na, mbə ghəshiy
zhiniy mbələy shi manamtishi Yesəw va
ghwəlaw. Dza ghəshi ka gəzə nəwər tsa
Yesəw dzar tə hiɗi va gwa'a gwa'a nashi.

Yesəw lə ntsa pəhəta ghani ci

32 Ma sa dzashi mbəzli va na, mba'a
nihwəti mbəzli ɓəkə tsahwəti ndə kaa
Yesəw. Kala mbay ma gəzə kwəma ghəci,
sa pəhanti *hil ghani ci.
33 Dzəghwa Yesəw ki mba'a tihəkəvəri
hil tsa va mbə ntsa va. Nza'jəw ntsa va
ghati gəzə kwəma. Ma mbəzli ɗaŋ ni
va ɓasəshi tə pətsa vay. Ka mananshi
maɗaŋa nava kwəma ki. A kə ghəshi na:
«A nana kwəma kia! Kay, səəkə ndəə
nashi gəla ni tsətsə ni ni shiy mənishi mbə
ka *Izərayel ghala nza məndi teepəw!» kə
ghəshi.
34 Ma kə *ka Farisahi na: «Waa, mazə
tsa mbə hyeler ɓanci na bərci titihə na va
nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li
shi» kə ghəshi.

Yesəw lə vərəm ndə ngəri tsaa ɓasəy

35 Dza Yesəw mba'a kafəy ka təwrə dzar
mbə məlməhi dikə dikə ni lə ni jəw jəw
ni gwa'a gwa'a. Ka ɓananshi shiy kaa
mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə.
Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən
njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a
mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni
lə vədevəer gwa'a.
36 Sa nə na, nighə kə kaa mbəzli ɓasə
ɓasə ni va tə pətsa va ɗaŋ ni na, tapə
hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki.
Sa nzana mba'a mbəzli va niy dalishi
gwa'a gwa'a, mba'a hazləni kəəsəvəshi
nja teŋkesli kama ntsaa ndəghwəshi tiɓa.
37 Ma kə kwa fir kaa mbəzli ta səɗa ci na:
«A mbəzlee, ɗaŋ shi zəmə nakamtəvashi
kwamti ngar na, daw mbəzli ta ɓasəshi
səəkə tə vəhəə jighi.
38 Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy
cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətsəhə
ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta man-
anci shi ci vaa səəkə» kə.

10

Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni, lə njasa ghwənashi na
(Mk 3:13-19; 6:7-13; Lk 6:12-16; 9:1-6)

1 Ma tə nahwəti viciy, mba'a Yesəw
harvə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə
ni. Dza na mba'a ɓanavəshi bərci ta tihə
hyeler səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli
mbəzli va nihwəti zəleghwer, lə ta mbəli
vədevəder gwa'a.
2 Avanashi slənedemer *ka kwal Yesəw
va məŋ lə bakə ni: Kwataŋay, Shi-
maŋw, ntsa nə məndi Piyer, kə məndi
slən tsa ci, ghəshi lə Andəre, zəmbəghəy.
Kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhaŋ,
ndərazhi Zhebede ghəshi bakanashi.
3 Mba'a kar Fəlipə lə Bartelemi, Təmasə
lə Matiye ndə *dəwan. Zhakə zəghwə
Alfe, lə Tade,
4 mba'a Shimaŋw ndə pərslə ta hiɗi
shi, ghəshi lə Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa
ngati ɗafa ta Yesəw.
5 Dzəghwa Yesəw mba'a ghwənashi ka
kwal ci va məŋ lə bakə ni, ta dza va mbəzli
ki. Ma kə kaa ngəshi ghəshi dzaa maɗi na:
«Əntaa ghwəy dzaa dzəti hiɗi *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə ma. Əntaa ghwəy
dzaa dzəmbə məlməhi tə hiɗi mbəzli ka
*Samari ɓa ma.
6 Mbalam va ka *Izərayel, nja teŋkesliy
zashi na ghəshi.
7 Gazanshim kwa kwal ghwəy mbə dza:
“Ndəkwə ndəkwə na Hyala ta səəkə ta
sləkə mbəzli” pə ghwəy ngəshi.
8 Mbəlim ka zəlghwə, zhinim mbəzliy
bəkwəshi sati mbə məti, mbəlim mbəzli
nza dərna ti shi, ka titihə hyeler səvəri
mbə ghən mbəzli. War njasa kwəmavə
ghwəy va bərci mbəli mbəzli tə gəməy,
tsəgha pə ghwəy kəəti mbəzli, əntaa
ghwəy ɗəw shiy ma.
9 Ma ghwəy maɗi ta dza vay, əntaa
ghwəy ɓə ya tsahi mbəzə, ya gəna nzə, ta
faghwa kwa zlipa ghwəy ma.
10 Əntaa ghwəy ɓə mbəl tsa ka ghwəy
dza ta wə li ma, əntaa ghwəy ɓə za
kwəbeŋer bakə, ya kwakwahə tsa ghwəy,
ya gəta ghwəy nzə ta dəvə ma. Va sa
nzanay, mba'a kə ndəə ghəra sləni na, a
təɓə məndiy nganci shi zəmə mbə sləni
ghəra na va.
11 Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy
mbə məlmə dikə na, ya mbə na jəw
nay, pəlam ghi tsa ntsaa dzaa zləɓavə
ka'wəŋwəy bekir dəvə kəghi tsa ci. Mba'a

9:31 9:31 Mk 7:36 **9:32 9:32-34** 12:22-24 **9:34 9:34** 10:25; 12:24, 27; Mk 3:22; Lk 11:15, 19 **9:35 9:35** 4:23 **9:36 9:36** Bəla 27:17; Ezhek 34:5; Zak 10:2; Mt 14:14; 15:32; Mk 8:2 **10:2 10:2-4** Zhŋ 1:40-44; SləniKY 1:13 **10:5 10:5-15** Lk 10:4-12 **10:5 10:5** Lk 10:33 **10:6 10:6** Zher 50:6; Mt 15:24; SləniKY 13:46 **10:7 10:7** 4:17 **10:10 10:10** 1Kwər 9:14; 1Tim 5:18 **10:13 10:13** Lk 2:14

ghwəy nzəyŋwəy kəyɓa, pa' fəca ka
ghwəy kafəŋwəy ta dzaŋwəy.
12 Ma ghala pətsa ka ghwəy dzakə ghi
tsa dzakə ghwəy gwa'ay, gəzə tə ghwəy
kaa mbəzli kəyɓa: "Zərkə kə məndi kəghi
tsa!" pə ghwəy taa ni.
13 War mba'a kə mbəzli kə ghi tsa va va
zləɓavə yashi tsa ghwəy va lə vəshiy, ka
nza yashi tsa ghwəy va gəməy ti shiw. Ma
kala zləɓati kə ghəshi na, ka dza zərkə tsa
gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghwəlaw.
14 Mba'a pə ghwəy dzaŋwəy dzəmbə
məlmə, kala zləɓa ka'wəŋwəy məndi,
kala fa ma kwəma gəzə ghwəyəy,
səvəriŋwəyəm mbə nava məlmə, ka
dzaŋwəy, mba'a ghwəy batamti kwərbi tə
shiɗshiɗ ghwəy. Ma tsəgha kiy, a mbəzli
mbə məlmə va dzaa sənata, njasa mənti
ghəshi *kwəma jikir na kaa ngəŋwəy.
15 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, fəca vici dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə
dzəkən mbəzliy, tərəŋwɓa ngwəvə kən
mbəzliy zləɓa ma kwəma ghwəy va dza
naa nza, kən na mbəzli jikir jikir ni va mbə
məlməhi *Sədəm lə *Gwəmər» kə Yesəw.

*Njasa dza məndiy sa ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw*
(Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)

16 Zhini ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa
ci ɓa na: «Favə tə ghwəy, ava ghwəniy
ghwəniŋwəy ya ta dzaa dzəmbə mbəzli
ghyanakə ni, nja teŋkesli ka ndə vaa
kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlhi. Ma
kiy, ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni pə
ghwəy məniŋwəy, nja shishi, kala pəla ma
kwəma tə mbəzli, njasa ka ghərpəpə vaa
nza.
17 Ndəghwəm ghən tsa ghwəy wəzə, sa
nzanay, ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dzaa
dzəti pi ngwəvə. Ka didi'wəŋwəy taa
nza lə kwərpə mbə *ciki ɓasəva tsa ka
Zhəwifə.
18 Ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dzaa
dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni,
ghəshi lə mezhizhə gwa'a sa zləɓavə
ghwəy kwəmee. Ghalaɓa kiy ta ndəgha
fəti dza ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma
shi lə kwa kwəma *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə.
19 Ghala pətsa dza məndiy kasatəŋwəy
tə ngwəvə va kiy, əntaa ghwəy dzaa
tsətsəva, ka təkə na: "Njaa dza ghəy ni
kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?" pə ghwəy
ma. Ma fəcavay ta səəkəta dza kwəma dza
ghwəy gəzanshiy dzəghwa miy tsa ghwəy.
20 Səəkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza
naa səəkəw. Safə tsa Dəŋwəy dza naa
gəzə kwəma va mbə ghwəy.
21 Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti
mbəzli dza na, ka nga ɗafa ta ng-
warmbəghəshi ta mbə məndiy bəkwəshi.
Zhini tsəgha didihi dzaa məni lə ndərazhi
shi kwərakwə ɓa. Ka ndərazhi dza na, ka
zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi diɓa ki, ka
ɓəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi.
22 Mbəzli gwanashiy ka dza ghəshiy
ɗi mətsə ghwəy, tə sa nəwra ghwəyəw.
Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra
ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliti tsava
ndə dza Hyala.
23 Mba'a kə məndi ghati saŋwəy
ngəra'wə mbə nahwəti məlməy,
hwəŋwəyəm səvəri mbə nava məlməə
dzəmbə nahwəti. A gəzaŋwəy ya, ta na
navay, tsəgha na, ka dza ghwəy hati nəw
məlməhi tə hiɗi ka *Izərayel gwanashi,
dza ghwəy nayma, ndəs yən səəkəra, yən
Zəghwə yakə ndə ngəriw.
24 A ghwəy sənay kiy, ka mbə ndə ɓəni
shiy taŋəti ntsaa ɓananci shiy tə sənashi
shiyəw. Ka mbə ndə ghəra sləniy taŋəti
ntsa ghəranci na sləni tə dikəw.
25 Ə ka ntsa ɓananci məndi shiy zləɓavə
sə'wa kwəma, ma nza ghəci nza nja
ntsaa ɓananci shiy. Tsəgha ndə ghəra
sləni zləɓavə sə'wa kwəma, nza ghəci
nza nja ntsa ghəranci na va sləni ɓa.
Əhətim, yən ndə ghi sana kiy, a məndi
fatəra slən tsa mazə hyeler, Belzhebəl,
kə məndi. Tsəgha kə kiy, kala tərəŋwɓa
ghwəy ghwəy mbəzli kəghi tsee məndi
dzaa tsəərə shəkəna?» kə Yesəw.

Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni
(Lk 12:2-9)

26 Ma kə Yesəw diɓa na: «A gəzaŋwəy
ya, əntaa ghwəy hazləni va mbəzli ma. Ya
wa kwəma mbəmbə na gwa'ay, ta dzəti
ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy
ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi.
27 Ma kwəma ghəlavəŋwəy ya gəzə nzə
mbə kwəsliy, cikəvərim kwəma va tə
ngwəla havəghwə kaa mbəzli gwa'a. Ya
ɗahwə ɗahwə gəzaŋwəy ya kwəma mba'a
ghwəy favəy, garəŋwəyəm mə ɗal pi, a
ghwəy zlapə gəzə kwəma va nza mbəzli
mbəə favə.
28 Ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa
mbay pəəsliti vəgha ghwəy ma, ma na
nashiy, ka mbə ghəshiy pəəsliti piy tsa
ndəw. Hazlənim va Hyala ghənzə sa

10:14 10:14 SləniKY 13:51 **10:15 10:15** Ghava 18:20; 19:1-29; Mt 11:24 **10:16 10:16** Lk 10:3 **10:17 10:17-22** 24:9-14; Mk 13:9-13; Lk 21:12-19; Zhŋ 16:1-4 **10:17 10:17** SləniKY 5:40; 2Kwər 11:24 **10:18 10:18** SləniKY 24:1-26 **10:19 10:19-20** Lk 12:11-12 **10:21 10:21** Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **10:22 10:22** 5:11; Zhŋ 15:18 **10:23 10:23** 16:28; SləniKY 8:1 **10:24 10:24-25** Lk 6:40; Zhŋ 13:16; 15:20 **10:25 10:25** 9:34 **10:26 10:26** Mk 4:22; Lk 8:17 **10:28 10:28** Ebr 10:31

dzaa mbay pəəsliti vəgha ndə, ka zamti lə
piy tsa ndəta gwa'a, ka ndəghambə mbə
ghwə.
29 A ghwəy sənay, a ndə mbəə pavə
'yegwer tiytiyhi bakə tə dala kwətiŋ, va
jəw jəw tsa shi ɓay. Ma ya tsəgha ghəshi
jəw jəwəy, ka tərəy dzəti hiɗi ya kwətiŋ
kala zləɓavə dəŋwəy Hyalaw.
30 Ma ghwəy kwərakwə kiy, ya shəti
mbə ghən ghwəy gwanashi na, mbəra
mbəra na ghəshi, kwətiŋ kwətiŋ tsa shi
gwa'a va Hyala.
31 Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni
ghwəy teepə ma. A ghwəy nay, ya njaa na
'yegwer ɗaŋ tsa shiy, ka zamti ghən Hyala
ti shi ya kwətiŋəw, hanaɓa ghwəy, ghwəy
ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy
na» kə Yesəw.
32 Ma kə Yesəw diɓa na: «A gəzaŋwəy
yay, ya wa ntsaa dzaa ni "Ndə nəw Yesəw
nzee nee" kə, kwa kwəma mbəzliy, yən
kwərakwə na, ta gəzə dzee kwa kwəma
Dirə mə ghwəmə: "Tsee ndə na tsatsa"
pən.
33 Ma ntsaa dza vaa ni: "Sənay ndee
Yesəw neyew" kə kwa kwəma mbəzliy,
ava tsəgha dzee ni: "Sənay tsava ndə yaw"
pən, ta nza kwa kwəma Dirə mə ghwəmə
kwərakwə» kə Yesəw.

Həərəva na sa ɓəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli
(Lk 12:51-53; 14:26-27)

34 Ma kə Yesəw na: «Ma bərkə ghwəy
səəkə tsee tsaa dzəti hiɗi na, zərkəə ɓəkee
nə ghwəy na? Am awə, səəkəree ta nza
zərkə kwa jipə mbəzliw. War pa jaka na
sa ɓəkee dzəghwa jipə mbəzli.
35 A səəkəree ta həərəvəri kar zəghwə
ghəshi lə dəy, ta həərəvəri zha ghəshi lə
mbəghəta, ta həərəvəri makwa ghəshi lə
shəta kəghi.
36 A gəzaŋwəy ya, ma ntsaa nəw kwal
tsa yay, ka jaka ci dza mbəzli kəghi tsa ciy
nza.
37 Ma ntsaa ɗiti ɗiɓa dəy lə mbəghəy kaa
ngəray, məniy na gar nəwraw. Ya ntsaa
ɗiti ɗiɓa ndərazhi ci kaa ngəray, məniy na
gar nəwraw.
38 Kala kafəy kə ndə ta nəwra mba'a
zləɓavə lə mətitay, ka nza na ka ntseyew.
39 A gəzaŋwəy ya, ma ntsaa ɗi mbəliti
piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti piy tsa ci
dza na va Hyala. Ma ntsaa zamti piy tsa
ci ta nəwray, ta kwəmavə piy tsa ci dza na
va Hyala» kə Yesəw.

Ta kwəmavə zhəmə dza gha va Hyala, tə mbərkə sləni mənti gha
(Mk 9:41; Lk 10:16)

40 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma ntsaa
ka'wətəŋwəy lə nəfə kwətiŋəy, yən na sa
ka'wəti na va. Ntsaa ka'wətəra va ɓa na,
Dirə tsaa ghwənara va na sa ka'wəti na
kwərakwə.
41 Ntsaa ka'wəti *ndə gəzə kwəma Hyala
lə nəfə kwətiŋ, sa nza ntsa ka'wəti na va
ka ndə gəzə kwəma Hyalay, ta kwəmavə
zhəmə dza na, nja ndə gəzə kwəma Hyala
tsa va kwərakwə. Ntsaa ka'wəti ntsa slar
tsa kwa kwəma Hyala lə nəfə kwətiŋ,
sa nzanaa ntsa slar tsa va Hyalay, ta
kwəmavə zhəmə dza na nja ntsa slar tsa
va ka'wəti na kwərakwə.
42 Ya wa ntsaa tivə yam sa rəniki niy
ɓanavəshi kaa ntsa kwa tsa ci kwal tsa
mbə mbəzli ta səɗee, sa nza ntsa tanavə
na va yam ka ntsa ta səɗee kəy, a
gəzaŋwəy ya ta na navay, tsəgha na, ta
kwəmavə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

11

1 Dzəghwa Yesəw mba'a kəramti
ɓananshi shiy kaa mbəzli ta səɗa ci va
məŋ lə bakə ni ki. Ma sa kəɗamtishi na
na, mba'a kafəy tə tsava pi, ka dzay ta
ɓananshi shiy lə ta gəzə kwəma Hyala
kaa mbəzli dzar mbə məlməhi tə hiɗi va.

*Gəzə kwəmaa dzəkən Zhaŋ tsaa mənipə *batem*
(Lk 7:18-35)

2 Ma ghala pətsa va na, Zhaŋ tsaa
mənipə batem kəli kəli kwa fərshina. Dza
na mba'a favə gaka sləni ghəra *Kəristəw
ki. 'Wakəvə na, ɓəŋ ghwənashi nihwəti
mbəzli mbə mbəzli ta səɗa ci va Yesəw.
3 A kə ngəshi na: «Mbalam ɗəwtəram
kwəma va ntsa va, ma pə ghwəy ngəciy:
"Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa
səəkə ta naa? Naa a ghəy ndəghə tsahwəti
ndə na? kə Zhaŋ" pə ghwəy ngəci» kə.
4 Mba'a mbəzli va dzaa ɗəwti kwəma
va va Yesəw tsəgha. Ma kə Yesəw kaa
zləɓanshi na: «Mbalam, a ghwəy gəzanci
kwəma favə ghwəy sana, lə shi nashi
ghwəy lə mətsəhi ghwəy gwa'a kaa Zhaŋ.
5 A ghwəy nay, a mətsəhi ghwəlefesli
ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədevəder
na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi.
Dza mba'a slimim mədeŋesli ghwənishi,
mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy
bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə məti,

10:30 10:30 Lk 21:18 **10:32 10:32** ShiZhŋ 3:5 **10:33 10:33** Mk 8:38; Lk 9:26; 2Tim 2:12 **10:34 10:34** Lk 2:14 **10:35 10:35-36** Mishe 7:6 **10:35 10:35** 10:21; 24:10; Mk 13:12; Lk 21:16 **10:37 10:37** Nəw 13:7-10; 33:9; Mt 19:29; Mk 10:29; Lk 18:29 **10:38 10:38-39** 16:24-25; Mk 8:34-35; Lk 9:23-24; Zhŋ 12:25-26 **10:40 10:40** 18:5; Mk 9:37; Lk 9:48; Zhŋ 13:20; Gal 4:14 **11:1 11:1** 7:28 **11:2 11:2** 14:3 **11:3 11:3** Zhŋ 1:15, 27; 3:31; 11:27 **11:5 11:5** Ezay 35:5-6; 26:19; 61:1; Lk 4:18

zhini mba'a Yəwən kwəma wəzə na
tsəhəta kwa slimim mbəzli ka cicikwə.
6 Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma
hwəm, sa səəkəra mee dzəghwa ma ci»
kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə
Zhaŋ va ki, ka dzashi.
7 Ma sa dzashi ghəshi ki na, tapə Yesəw
mbə gəzə kwəma Zhaŋ kaa ləkw ndə
ngəri tsaa ɓasəy va tiɓa ki, a kə na: «Sa
dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə
Zhaŋəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə
tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy
dza ghwəy nanzə ɓa na?
8 Wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə
kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbeŋerəy
gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy
nanzə ɓa na? Ta na mbəzliy dza lə
kwəbeŋerəy gwəramtiy, war dzar kəy
mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy
tsa shi.
9 Əy, war wa na ntsaa dza ghwəy va ta
nighə kia? A ghəy dzaa nighəti *ndə gəzə
kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə ɓay?
Yaŋ tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na
Zhaŋ kataŋ. Ghəciy, aa taŋəti nihwəti ka
gəzə kwəma Hyala.
10 Sa nzanay, Zhaŋ na ntsaa niy dza
vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti məndi va
kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə
Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee,

a ghəci 'watəŋa kwal,

nza ghəci gwəmantəŋa

kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə.
11 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ndə tiɓa tə hiɗi mbə mbəzli yakəghwa
məndi kwa hwər baw, ka yəməva lə Zhaŋ
ndə məni batem tsa vaw. Ya tsəgha nzə
kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləɓavə kwəmee
ta sləkə yay, dikəɓa ghəci na kaa Zhaŋ.
12 Sa ghava na tə vəghwə tsaa gha Zhaŋ
gəzəpə kwəma Hyala pa' tə vəghwə
tsa ndatsə tsay, lə bərci mbə tərəŋw
gəzəva kwəma sləkə tsa dza Hyala ta
sləkə mbəzli. Dzəghwa tərəŋw mbəzli
jahambəvashi lə bərci mbə pəla kwal, ta
nza mbə mbəzli dza Hyala vaa sləkə.
13 Ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, lə zliya
*kwəma pəhəti Hyala gwa'ay, a ghəshi
gəzəkə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza
Hyala vaa sləkə mbəzli, pa' tə vəghwə tsa
tsahwə Zhaŋ ti.
14 E mbay gəzə sana, ghwəy gar dzaa zləɓa
kwəma yay, Zhaŋ tsay, ghəci na *Eli tsaa
niy gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ta
zhəkə dza na, kə məndi, pən.
15 Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzaŋwəy
ya na wəzə. Niy nza məhərliy fə ghən ta
kwəma va ghwəy.
16 Ə gəzaŋwəy yay, mbəzli mbə vəghwə
tsa ndatsə tsay yəmyəm na ghəshi lə
ndərazhiy ɓasətəvashi va tə bəghə ta
tsaɓana, dzəghwa ka 'waŋanshi 'waŋə
nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na:
17 "Tawa məni ghwəy tsəgha shəka?
Mba'a ghwəmmə ɓasəmmə ta tsə, tapə
ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə pə
ghəy na, a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy,
zhini ka 'waŋwəy cəm civə ghəy na, a
zləɓa ghwəyəw!" kə ghəshi.
18 Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhi va.
Ndəs səəkəy Zhaŋ, dzəghwa na mbə nzəy
tsa ciy, kala zəmə shi wəzə ni, kala sa ma
tay ghəci. Dzəghwa ma pə ghwəy na: "A,
waa ndə gazlaka na tsatsa ndə" pə ghwəy,
kala zləɓa kwəma ci ghwəy.
19 Ma sa səəkəree yən Zəghwə yakə ndə
ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka
sa tay. Zhini ma pə ghwəy ɓa na: "Wəyəw,
ndə hwər na tsatsa ndə. War shi zəmə
lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a
tsəgha. Ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan,
lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni" pə
ghwəy. Kala zləɓa ma kwəmee ghwəy ɓa.
Əy ma ki ya tsəgha nzəy, war mbə civa
na sənata kwəma Hyala səvəri mbə sləni
ghəra ghəy lə Zhaŋ» kə Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy zləɓa ma kwəma Yesəw
(Lk 10:13-15)

20 Dzəghwa Yesəw tapə ta naɓə mbəzli
mbə məlməhi gwəra naa mənəhwə sləni
maɗaŋa maɗaŋa na mbə shi, sa nzana,
kala ɗi zhəghanti nzəy tsa shi mbəzli dzar
mbə məlməhi va kwa kwəma Hyala, ma
kə na:
21 «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə
Kwərazin, lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə
məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən
ghwəy. Sa nzana, mbə məlmə Tir lə mbə
məlmə Shidaŋw pən niy mənəhwə shi
maɗaŋa maɗaŋa ni ni mənəhwee mbə
ghwəy nzay, ci mbəzli mbəɓa tsəfəkwəshi,
ka tsati titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi
kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na
nza.
22 Va tsəgha nə ya sanay: Fəca vici dza
Hyalaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli na,
tərəŋwɓa na ghwəy ngwəvə dza naa nza
kən na mbəzli mbə məlmə Tir lə mbəzli
mbə məlmə Shidaŋw, pən.
23 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə
Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy

11:10 **11:10** Mala 3:1; Səvəri 23:20; Mk 1:2; Lk 1:76 **11:14** **11:14** 1Mezh 17:1; Mala 3:23; Mt 17:12-13; Mk 9:13 **11:15** **11:15** 13:9, 43; Mk 4:9, 23; 7:16; Lk 8:8; 14:35 **11:18** **11:18-19** 9:14; Mk 2:18; Lk 5:33 **11:19** **11:19** 9:10; 11:2 **11:21** **11:21** Tirə lə Shidaŋw: Ezay 23:1-16 **11:23** **11:23** Ezay 14:13, 15

kafashi dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki, nə ghwəy na. Nava tiɓa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi. Sa nzana, war mbə mbəzli mbə məlmə *Sədəm pən niy mənəhwə kwəma maɗaŋa mənəhwee na mbə ghwəy nzay, ci mbəzli va zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala nza. Ka dza Hyalaa ndamti məlmə shi va nzaw, ci ghənzə ghwəlata pa' ndatsə nza.

24 Va tsəgha nə yaa ni sana ngəŋwəyəy: Ma fəca dza vici ɓasə ngwəvə kəɗî tsa hiɗîy mənivay, tərəŋwɓa na ghwəy ngwəvə dza naa nza kaa na mbəzli mbə məlmə Sədəm pən» kə.

Səəkəm dzəvəghee e ɓəŋwəy dəkəva
(Lk 10:21-22)

25 Zhəghwa tapə Yesəw ta zhiniy gəzə kwəma diɓa, a kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hiɗî, 'wəsa nə ya ngəŋa. Sa nzana, ma kwəmaa niy mbələy gha va mbəzliy sənata kwəma, ghəshi lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma.

26 A Di, a falŋee, sa nzana tsəgha gha dî» kə.

27 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tiɓa mba'a sənara kala war Dirəw. Ndə tiɓa mba'a sənay Dirə, kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya, e dî ci canati Dirə pənəw.

28 Səəkəm dzəvəghee gwanaŋwəy, ghwəy mbəzliy daliŋwəy ni va shi shəndəkə ni, e ɓaɓantəŋwəyshi, nza ghwəy dəkəva vəghee.

29 Zləɓavəram, e nza ka Ndə sləkəŋwəy, nzee ɓəniŋwəy ni ya shiy. Sa nzanay, ntsa kwəɗ nəfə tsa nzee, ka kəli ghən tsee yaw. Mba'a pə ghwəy səəkəŋwəy dzəvəgha yay, ta kwəmavə dəkəva dza ghwəy ta ghən tsa ghwəy.

30 Sa dza naa nza, kwəma dzee gəzaŋwəy məni nzəy, kwəma ɓəlaŋ dza naa nza va ghwəy. Ma nə ya shi dzee ɓəniŋwəy na, ka dza ghəshiy taŋətəŋwəy bərciw» kə Yesəw.

12

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)

1 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va, ge'i lə *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw maɗîshi lə *mbəzli ta səɗa ci. Dza ghəshi ka taŋə dzar mbə vəh alkamari. Ka ghəranshi ma kaa mbəzli ta səɗa Yesəw. Dzəghwa tapə ghəshi dzəmbəshi mbə slərɓə alkamari va tsəgha, ka mbəliy dzəghwa miy shi, ka pərə.

2 Mba'a *ka Farisahi nashi. Ma kə ghəshi Kaa Yesəw ki na: «A nava dzəmbəshi mbəzli ta səɗa gha ni, mbə məni shi makəmmə *kwəma pəhəti Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi.

3 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa səəkə ghwəy jangəhwə kwəmaa niy mənti kar *Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə kwa Zliya Hyala bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may,

4 təhwə, niy dzəmbəy naa dzəmbə *ciki Hyala, dza na, həŋ ɓəvə peŋ tsa ka məndiy ta Hyala li, mba'a ghəshi zəməhwə lə mbəzliy niy nza kwasəbə. Ya tsəgha niy ɓanavəshi ma kwəma pəhəti Hyala kwal kaa kar Davitə lə mbəzli kwasəbə va ta zəmə peŋ tsa va, war kwataka *ka ta Hyala shiy niy nza kwal və shi ta zəməy, niy naɓəti Davitə Hyalaw.

5 Naa kala səəkə ghwəy jangəhwə nahwəti kwəma mbə zliya kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən gəla kwəma va diɓa na? Ya *ka ta Hyalay, mbə ghəra sləni mbə ciki Hyala ka ghəshiy nza, ya fəca vici dəkəva. Nəwti kwəma pəhəti Hyala dzar kwa vici dəkəva ghəshi tsəgha kiw. Ya tsəgha nzə ɓa na, ka ɓanshi fəti Hyalaw.

6 E gəzaŋwəy sana, yən tsa nay ghwəy tsay, e taŋamti ciki Hyala.

7 Fəti ghən ghwəy ta kwəma nə Hyala vaa ni:

Həhəəni shiy ta taray, ka təɓara niva shiyəw.
Məni zhəhwər ta nihwəti mbəzli na kwəma ɗee, kəw.

War mba'a pə ghwəy fəti ghən ti nzay, ka dza ghwəy ɓə fəti kaa mbəzli kama fəti və shi tsətsə nzaw.

8 Sənay tə ghwəy kiy, yən sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

9 Dza Yesəw mba'a maɗîy tə pətsa va, ka dzay dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə.

10 Ma sa dzəmbəy na na, mba'a kəsay tsahwəti ndə mbəɓa, məti məti dəvə ci. 'Wakəvə *ka Farisahi va, tapə ta ɗəw kwəma va Yesəw, sa dî ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy ɓanci fəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Ndammə kwal

11:24 11:24 10:15; Lk 10:12 **11:25 11:25** Ezay 29:14; 1Kwər 1:18-29 **11:27 11:27** 28:18; Zhŋ 1:18; 3:35; 10:15; 13:3; 17:2 **11:28 11:28-30** Ezay 28:12 **11:29 11:29** Zher 6:16 **12:1 12:1** Nəw 23:25-26 **12:2 12:2** Səvəri 20:8-10 **12:3 12:3-4** 1Sam 21:2-7; SləniTaH 24:5-9 **12:5 12:5** Bəla 28:9-10 **12:7 12:7** 9:13 **12:9 12:9-14** Mk 2:27-28 **12:11 12:11-12** Lk 13:15-16; 14:5

tsaa mbəli ndə *kwəma pəhəti Hyala fəca
vici dəkəva ta naa, naa njaa?» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a kə
təmbəkə va ndə mbə ghwəy kwətiŋəy, dza
təmbəkə tsa ci va mba'a tərəy dzəghwa
kə'wə fəca vici dəkəva na, ka dza ntsa vaa
dza ta ɓəə səəmə sa?
12 Hanaɓa ndə ngəri ki ka məndi zlay
nə ghwəy, mba'a ghwəy sənay, dimənɓa tə
ndə ngəri na tərəŋw kən saa dza səɗa,
pə ghwəy shəkəna. Ta na kwəma pəhəti
Hyalay, ka damə ndə na ta məni wəzə fəca
vici dəkəvaw?» kə Yesəw.
13 Ma kə Yesəw kaa ntsa məti məti dəvə
tsa va tsəgha ki na: «A ntsa, təɗi dəvə gha
va!» kə. Dzəghwa ntsa va, mba'a təɗiti sa
ci, kwəriŋ dəvə ci va mbəlita tsəgha, njasa
nza nahwəti dəvə ci.
14 Ma sa nata ka Farisahi nava kwəma
na, mba'a ghəshi səvərishiy ɓasəti ghən
tsa shi, ka sləka kwəma kwa jipə shi, njasa
dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw.

*Yesəw na Ntsa tivə Hyala ta ghəranta
sləni*

15 Ma ləy hwəm jəw ki na, mba'a Yesəw
zləwaŋəvə kwəma sləkahwə ghəshi vaa
dzəkən. Sa zləwaŋəvə na na, dza na kaf
kafəy tə tsava pi, ka dzay. Dza mbəzli
tərəŋw, mba'a ghəshi kafəshi tə səəbə ci,
ka nəw. Dzəghwa na mba'a mbalamti ni
gwərapə gwərapəshi ni mbəzli mbə shi
gwanashi.
16 Sa mbəlantishi na, ma kə kaa ngəshi
na: «Ka gəzə kwəma kənee ghwəy ma.
Əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.
17 Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə
kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə
kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa.
Ma kə niy niy:
18 A kə Hyalay: «Avanay tsee ndə ghəraɗa
sləni tsa tivee.
Tsee ntsa ɗee, ka vəshee ti tərəŋw.
Ta fanambə Safə tsee dzee mbə nəfə tsa ci,
ma nza ghəci canshi njasa dzee sla ngwəvə
lə kwal tsa nzə
kaa hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwanashi.
19 Ka dza naa ya miy ghəshi lə ndəw,
ka dza naa ngwəmə lalaw,
ka dza naa gəzə kwemer dzar kwa
kwaləw,
20 ka dza naa kərnamti ɓəli dzəvətiy
gwərshitaw,
ka dza naa kərni shirkwamti ghwəə ɗi
mətita kwa gərkəwaw.
War tsəgha dza naa məni pa' tə vici dza
məndiy gha sənay,
lə kwal tsa nzə na kwəmaa niy məni na
va, kə məndi.
21 Dzəghwa ya namaɓa hwəlfə
mbəzli tə hiɗi gwa'a taa nza ki na,
war ta kwəma ci ghəshi dzaa fə ghən» kə
Hyala,
kə niy ni.

*Dza kwa pətsa səəkə bərci tihə Yesəw
hyeler li shi*
(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

22 Dzəghwa məndi ki mba'am pəmanakə
tsahwəti ndə kaa Yesəw tiɓa: Ghwəlfə
ghəci, zhini ɓa na, kala mbə ghəciy gəzə
kwəma, sa niy mananci *hil. Dzəghwa
Yesəw kaa ntsa va, kwəriŋ mbəlanti, ka
gəzə kwəma ghəci, ka nighə pi wəzə.
23 'Wakəvə nava maɗaŋa kwəma, mba'a
səəvəri məhərli ləkw ndə ngəri tsaa ɓasəy
va tə pətsa va tsəgha ki. Dzəghwa ma kə
ghəshi na: «Aya, jijiy mazə *Davitə tsa va
na sasa bərkee?» kə ghəshi.
24 Ma kə *ka Farisahi nashi ki sa favə
ghəshi gəzə kwəma va na: «A mbəzli ni,
ma ntsa nay ghwəy tsay, Belzhebəl, mazə
tsa mbə hyeler ɓanci na bərci va ta tihə
nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li
shi» kə ghəshi.
25 Ma na Yesəw naci ki na, gwa'a
gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən shi.
Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli
ni, tawa zəzə ghwəy gəla kwəma tsəgha
na tay? A ghwəy sənay mba'a kə mbəzli
dikə dikə ni zəmə hiɗi dzəmbəshi mbə
pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən
tsa shi dza ghəshi. Mba'a kə mbəzli mbə
məlmə kwətiŋ na, ya mbəzli kəghi tsa
kwətiŋ tsaa pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta
ndanivərivashi dza ghəshi.
26 Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala zhiniy
dzəmbəy mbə ɓanci bərci kaa ndə, ta tihə
nihwəti mbəzli ci hyeler sana kiy, jaka
ghəci pa lə ghən tsa ci tsəgha ɓasa. Ta
ndanivərivay dza mazə tsa ci va ghalaɓa
ki.
27 Mba'a pən tihə hyeler lə bərci ndara
Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va
tihə hyeler va na, wa ntsaa ɓanshi ni shi va
bərci kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay,
ti ghwəy sənata a fəti va ghwəy pə ghwəy,
mbə kwəma gəzəkə ghwəy na.
28 Ma na nee na kataŋ nay, lə bərci *Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa tihee hyeler səvəri
mbə mbəzli. Ma ɗi kwəma nata ghwəy na
ciŋwəyəy, waa na Hyala ghati sləkəŋwəy,
ɗi naa gəzə.
29 Ya dzakə ghi tsa ndə bərci kiy, ndə
tiɓa mba'a dzaa dzakəy ta pa shi ci
ɓəlaŋəw. War ndə pəhati na ndə bərci tsa
va tə zə'wə kwataŋata, dza ndəə mbay pa
shi kəghi tsa ci.

12:14 12:14 Zhŋ 5:16, 18 **12:16 12:16** 8:4; 9:30; Mk 7:36 **12:17 12:17-21** Ezay 42:1-4 **12:18 12:18** 3:17 **12:22 12:22-24** 9:32-34 **12:23 12:23** 20:30-31 **12:24 12:24** 10:25 **12:28 12:28** Lk 17:21 **12:29 12:29** Ezay 49:24 **12:30 12:30** Mk 9:40; Lk 9:50

30 A na neyey, ma ntsaa ni, ghwəm na lə
gha na yaw kəy, ndə mbəz tsee na tsava
ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay,
slənee vaa liɗi na.
31 Ava va tsəgha nə ya kaa ngəŋwəy, ya
namaɓa hwəlfə *kwəma jikir naa mənti
ndə ngəri, ya njaa tsəərəti na Hyalay, a
Hyala dzaa pəlata kwəma ci va jikir na
gwa'a mbə nəfə tsa nzə. Ma na ntsaa
gəzakən kwəma sawaa dzəkən Safə tsa
Hyala ɗewɗew tsay, ka pəlata kwəma
tsava ndə jikir na Hyala mbə nəfə tsa nzə
tepəw!
32 Mba'a kə ndə gəzakən kwəma hwəvə
hwəvə naa dzəkənee, yən Zəghwə yakə
ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə
tsa nzə. War dza ndə mba'a gəzakən
kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkən Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa kiy, ka dza Hyalaa
pəlay jikir tsa tsava ndə mbə nəfə tsa nzə
ya pa' hwəmɓaw, ya sənzənva, ya ka na
nza ghwəla naci kiw!» kə Yesəw.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa
(Lk 6:43-45)

33 Ma kə Yesəw kaa nahwəti kwəma kwa
fir ɓa na: «Mba'a kə ndəə ɗi ngəlivə
ya fə wəzə nay, dəŋw fə wəzə na dza
ndəə ngwəɓəti kwərakwə. Mba'a kə ndə
ngwəɓəti dəŋw fə gəmgəm nay, ya fə
gəmgəm na dza ndəə ngəli kwərakwə. Sa
nzanay, tə ya nzə ka məndiy sənata dəŋw
fə wəzə na.
34 Ghwəy ghwəy *ka Farisahiy, nja
kwara jigəzlihi ndərəm ghwəy. Va tsəgha
mbay ma ghwəy gəzə na wəzə na kwəma
səvəri mbə miy tsa ghwəy. Sa nzanay, war
kwəma təkəti ndə mbə nəfə tsa ci na sa ka
miy tsa ciy gəzəə səvəri.
35 Ma ntsa wəzə tsay, shi mbə nəfə tsa
ci va wəzə tsa ka naa gəzəə səvəri. Ma
tsa gəmgəm tsa ndə na, shi mbə nəfə
tsa ci va gəmgəm ni ghəciy gəzəə səvəri
kwərakwə.
36 Fəca vici dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə
dzəkən mbəzli, e gəzaŋwəyəy, ta ɗəw
kwəma dza naa dza va mbəzli gwanashiy
dzəkən kwemerəy niy gəgəzəhwə ghəshi
gəmgəm ni ghalaa nza ghəshi tə hiɗi.
37 War ge'i ge'i lə kwəma gəzəhwə gha
dza Hyalaa slaŋa ngwəvə gha. Ta gəzaŋa
dza na nda fəti va gha, nda kala fəti va
gha» kə Yesəw.

**Ka Farisahi lə ka ɓənipə shiy ɗəw a Yesəw mananatishi shi maɗaŋa maɗaŋa ni*
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

38 Dza nihwəti *ka ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala, ghəshi lə nihwəti ka Farisahi, tapə
ta ɗəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi
na: «A Metər, a ghəy ɗi ghaa mənti shi
maɗaŋa maɗaŋa ni kwətiŋ kwa kwəma
ghəy» kə ghəshi.
39 A kə Yesəw ki na: «Ma ghwəy
ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə
tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy, ka ɗi
fəti ghwəy va Hyalaw. "Mənti shi maɗaŋa
maɗaŋa ni" pə ghwəy kaa ngəra. Na
nee nee kiy, nihwəti shi maɗaŋa maɗaŋa
ni dzee məntəŋwəy tiɓaw. Mək na shi
maɗaŋa maɗaŋa ni va niy mənəhwə
Hyala, lə *Zhəwnasə ndə gəzə kwəma
Hyala.
40 Sa nzanay, war njasa niy mənti
Zhəwnasə va vici mahkan, lə vərɗi
mahkan kwa hwər tsa kəlipə dikə nay,
war tsəgha dzee mənəhwə vici lə vərɗi
yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa kwəli
kwərakwə.
41 A gəzaŋwəy yay, fəca vici dza Hyalaa
məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta səəkə
dza mbəzli mbə məlmə ka *Ninivə dzəti
ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə
tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza ghəshi
tə ngwəvə. Ghəshi na nashi sa niy favə
ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir
tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy tsati
titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa
shi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy kiy, kala
ɗi fa kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən
Zhəwnasə ngar ki.
42 Zhini ɓay, ta səəkə dza mazə maliy
niy səəkəta va tə hiɗi ka Sabaa dzəti
ngwəvə, ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa
ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəvə
sa nzana, mba'a niy səəkəta tə hiɗiy
gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə
mazə *Saləmaŋw, sa nzana tərəŋw ghəci
sənata kwəma. Dzəghwa ghwəy na ghwəy
ki na, kala ɗi zləɓa kwəmee ghwəy. Yən sa
dikə tsa kən Saləmaŋw ngar ki» kə Yesəw.

Njasa ka gazlakaa mətsəhəvaa dzəmbə ndə
(Lk 11:24-26)

43 Ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə
gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza mba'a
səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə
dzar mbə gamba ta pala pətsa dza naa
mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala
kwəmavə pi ghənzəy
44 ka na dza na: "Ma ghənzə tsəgha
kiy, wəzəɓa zharee naa zhəmbə ciki tsee
va səvəriɗee mbə" kə dzaa ni. Ma sa
ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a

12:31 12:31-32 12:24 **12:33 12:33** 7:16-18 **12:34 12:34** 3:7 **12:36 12:36-37** Zhk 3:6-10 **12:38 12:38-39** 16:1-4; Mk 8:11-12 **12:38 12:38** Zhŋ 6:30; 1Kwər 1:22 **12:40 12:40** Zhəwnasə 2:1; Mt 27:63 **12:41 12:41** Zhəwnasə 3:5 **12:42 12:42** 1Mezh 10:1-10

kəsay ciki tsa va gwəma gwəma wəzə,
papa ɗewɗew, kala ndə mbə.
45 Sa ka gazlaka va nay pətsa mbəɓa
tsəgha kiy, mba'a dzaa hakakə nihwəti ge-
zlekikiy taŋəti tə məni ndərəm, mbərfəŋ,
ta nzəy mbə ciki tsa va kwasəbə. Sa
ka ghəshi səəkə ki na shirɓitə dzashiy
dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa
tərəŋw gazlaka dzaa mətsəhəta va ntsa
va, taŋ na kwataŋa va. Ava war tsəgha
dza kwəma kən ghwəy nza ghwəy mbəzli
ndatsə ni jikirkir kwəma ni kwərakwə ki»
kə.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy, lə mbəghəy Yesəw (Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)

46 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma kaa
ləkw ndə ngəri tsaa ɓasəy tə pətsa va
ki na, mba'a kar mbəghəy ghəshi lə ng-
warməhiy səəkəshiy garəshi tə ngwəla.
Ka ɗi gəzanci kwəma ghəshi kaa Yesəw.
47 Ma sa nashi məndi na, mba'a tsahwəti
ndə dzaa gəzanci kaa Yesəw, ma kə na:
«A Metər, ava kar məŋa, lə ngwarməhiŋa
pəriɓa tə ngwəla mbə ɗəwŋa, ta gəzaŋa
kwəma» kə.
48 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa zləɓanci
na: «Kadiw e citəŋa nee mərə, lə ng-
warməhira» kə.
49 Dzəghwa na ci cati dəvə tə *mbəzli
ta səɗa ci. A kə na: «Avanashi mbəzli niy,
ghəshi na nee mərə, lə ni ya ngwarməhira.
50 Sa nzanay: Ya wa ntsaa məni kwəma
ɗi Dirə tsa mə ghwəməy, ghəci na tsee
zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə, gwa'a
tsəgha» kə.

13

Ɓəli fir lə kwəma ndə sləka ha (Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

1 Ma fəcava ki na, mba'a Yesəw səvəriy
kəghi, mba'a dzaa nzəyəy miy kwəfa kwa
həl Galile.
2 Dza mbəzli mba'a ghəshi ɓasəkəvashiy
dzəvəgha dalala. Ma sa nashi na mbəzli
ɗaŋshi tsəgha na, dza na mba'a dzay
dzəghwa kwambəwal nzəyəy. Dzəghwa
mbəzliy ɓasəshi va, mba'a ghəshi
gagarəshi miy kwəfa va ki.
3 Dza na ka gazanshi kwemer ghənghən
ghənghən kaa mbəzli dzar kwa fir kwa
fir, ma kə na: «Tə nahwəti viciy, mba'a
tsahwəti ndə za niy maɗîy ta dza ta sləka
ha ci.
4 Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na,
dzəghwa pəriŋ, nahwəti ha pəpəriŋətaa
dzəghwa kwal. Dza 'yegwer mba'a ghəshi
səəkəə iməhwə nava.
5 Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətaa dzəti
kwərhə, war ghwəla na, nza'jəw ghənzə
pəsəta, sa nzana, kala hiɗî kən ɗaŋ.
6 Ma war sa satita vici ka ndipə na,
nza'jəw ha va ghwəlita ki. Sa kama hiɗî
kən ɗaŋ gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə.
7 Dza nahwəti diɓa mba'a pəpəriŋəta
dzəghwa mbə tekesli. Ma sa pəsəta na na,
mba'a tekesli kəlishiy dzəkən. Kala bərci
və gar kəli ghwəla.
8 Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na,
mba'a məta tə hiɗî wəzə ni, dza na mba'a
pəsəta, ka kəlita wəzə. Sa maɗî na ta fə
ghən na, dikə dikə nahwəti fəti, ɓahwə
ɓahwə nahwəti, nahwəti ɓa na ge'i ge'i»
kə.
9 Zhini ma kə ɓa na: «Ma ntsa nza sləmə
vəy, fə tə ghəci ghən ta kwəma va wəzə»
kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira? (Mk 4:8-12; Lk 8:9-10)

10 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw
mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha,
tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, a kə ghəshi
na: «A nava nzana war kwa fir kwa fir
ghaa ɗi gəzanshi kwəmaa?» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na
ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta
sənay njasa dza naa sləkə mbəzli nzə.
Ma na mbəzli kiy, kwəmavə kwal tsa va
ghəshiw.
12 Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və
na, ta mətsahanavə nihwəti shiy dzam,
nza ghəshi mbəə mətsəhəva və ɗaŋ
tərəŋw. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini
dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni
shiy və.
13 Ava va tsəgha nza na war dzar kwa fir
yən ɗi gəzanshi kwəma. Sa nzanay, mba'a
mətsəhi və shi ta nay pi na, a ka nay pi
ghəshiw. Mbə favə kwəma slimim shi na,
zhini ka favə kwəma fa ghəshi va ghəshiw,
tsəgha.
14 Ma mbə kwəma shi va tsəgha na
kiy, kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə
kwəma Hyala va mbəradzə na sava
faghwa ghəshi gəra'i kwa. Sa niy nə na
va:
Ma ghwəyəy,
mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza lə
slimim ghwəy ngar na,
a ka dza ghwəy favə shi ɗi kwəma vaa
gəzəw.
Mbə nighə pi ghwəy dzaa nza lə mətsəhi
ghwəy ngar na,
a ka dza ghwəy nashi shiyəw.
15 Sa nzanay, kwəmaa tsə'wə mbə nefer
mbəzli ni tiɓa ya jəwəw.

12:45 12:45 2Pi 2:20 **12:50 12:50** 6:10 **13:9 13:9** 11:15 **13:12 13:12** 25:29 **13:14 13:14-15** Ezay 6:9-10; Zhŋ 12:40; SləniKY 28:26-27

Nə'wə nə'wə na na'way ghəshi slimim shi,
vantaa ghəshi dzaa zləwaŋəvə kwəma.
Dzəghwa, disl disl disl ghəshi kakalay mətsəhi shi
vantaa ghəshi dzaa nashi shiy.
Mba'a ghəshi mənti nefer shi caslakə caslakə
vantaa kwəmee tsə'wə mbə nefer shi.
Ma mənti ghəshi kwəma va tsəghay,
va nəghətaa ghəshi zhəghəvaa zhikəə zhəvəghee,
ta mbalamtishee, nə ghəshi, kə Hyala,
kə niy ni.
16 Ma na na ghwəy ghwəy mbəzli ta səɗee
kiy, vəshi na tə ghwəy. Sa nzana, mbə nay
pi ghwəy lə mətsəhi ghwəy, dzəghwa mbə
favə kwəma ghwəy lə slimim ghwəy na
ghwəy.
17 E gəzaŋwəyee, ta na navay, tsəgha na,
ka gəzə kwəma Hyala ɗaŋ, mba'a mbəzliy
nəw Hyala ɗaŋ səəkə na mbə maw nashi
shi nashi mətsəhi ghwəy ni sana. Kalaa
niy kwəmavə nashi ghəshi, mbə maw fa
kwəma favə ghwəy na sənzənva ghəshi
niy nza na, a kwəmavə fa nzə ghəshiw»
kə.

Njasa ka kwəma Hyalaa dzəmbə nefer mbəzli
(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

18 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «Əy ma
kiy, favəm bazhə tsa kwəma ɗi fir tsa
ɓəlee va lə ndə sləka haa gəzə.
19 Avanay, fa' dza nihwəti mbəzliy favə
gəzə kwəmaa dzəkən njasa dza Hyalaa
sləkə mbəzli, dzəghwa kala dza ghəshiy
favə sləkar tsa kwəma va. Ka *ndə jaka
tsa Hyala səəkəy, zəkwə jəw ɓanti kwəma
va mbə nəfə shi. Niva mbəzliy, yəmyəm
ghəshi lə kwal tsa pəriŋəta hwəlfə ha vaa
dzəghwa.
20 Nəfə tsa nihwəti mbəzli ɓa na,
yəmyəm na lə kwərhə tsa pəriŋəta
nahwəti ha vaa dzəti. Sa ka ghəshiy
favə kwəma Hyala na, zəkwə jəw ghəshiy
zləɓavə lə vəshi.
21 Zhini diɓa na, ka nzay nza ghəshi
lə kwəma va mbə nəfə tsa shi, sa mbay
ma kwəma vaa tsəhə hililiŋə wəzə wəzə
mbə shiw. War nə ma ngəra'wə ndəs kə
kəsashi, ya ə ghəzlishi məndi tə mbərkə
kwəma Hyala na, ka ghəshi dza nza'jəw,
mbərəkə ghəshi zlata nəw kwəma Hyala
tsəgha ki.
22 Nəfə tsa nihwəti mbəzli diɓa na,
yəmyəm na lə pətsa nza tekesli va ti
dzəghwata nahwəti ha va mbə. Gəla
niva mbəzli ɓay, sa ka ghəshiy favə
kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləɓavə.
Ka ghəshi dza diɓa na, mba'a ghəshi
dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə hiɗi, ka
məni mətsə ta shi tə hiɗi ni ngəɗipə. Ma
sa ka shi va təhay nəfə tsa shi ki na, ka
ghəshi dza mba'a ghəshi makəti kwəma
Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nefer
mbəzli va.
23 Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi
kiy, yəmyəm na lə hiɗi wəzə ni va
dzəmbəta nahwəti ha mbə shi. Ma na
gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghəshiy
favə kwəma Hyala na, kar ghəshiy fəti
ghən ti wəzə. Ka ghəshi dza na, ka
ghəra sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə
shi na tərəŋw ghəshi jahambəvashi mbə,
nihwəti na, bərəkə, ma nihwəti ɓa na ge'i
ge'i. Tsəgha» kə.

Bəli fir dzəkən hwəlfə ha wəzə na, lə ka girfi

24 Zhəghwa Yesəw diɓa, mba'a
ɓəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma
sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, ghala mbə
lə kwəma dzee na ta gəzaŋwəyəw: Tsəŋw
niy tsəŋwəti tsahwəti ndə hwəlfə ha wəzə
naa dzəti za ci.
25 Ma tə nahwəti vərɗi, mbəzli tə
hi na, mba'a ndə jaka tsa ci səəkəə
tsaŋwanambə ka girfiy dzəmbə ha ci va,
ka dzay.
26 Mba'a ka girfi va pəpəsəshi kwasəbə
ha va, ka kəli yəmyəm li. Ma sa maɗita ha
ta pasə na, dza ka girfi ka pasə kwərakwə.
27 Ma sa səəkə gwəlaa ghəranci sləni kaa
ntsa vaa nashi tsəgha na, dza ghəshi mba'a
ghəshi dzaa gəzanci kaa ndə za tsa va, a
kə ghəshi ngəci na: "A ntsa ghəy dikə tsa,
wa hwəlfə ha sa niy tsaŋwati gha va tə za
gha va sham tsəy? Əy, war njaa zhəkə na,
zhini ka girfiy təzlishi dzar mbə shiki?" kə
ghəshi.
28 Ma kə ndə za tsa va na: "Waa ntsaa ɗi
ma mətsee tsaŋwambəshi na" kə. Ma kə
gwəla va na: "Ghənzə tsəgha na, zləɓati
gha, a ghəy dza ta taɗamtishi tsəna?" kə
ghəshi.
29 Ma kə ndə za tsa va na: "Əhəŋ, sana
sənzənva, war mba'a pə ghwəy tiɗishiy, a
ghwəy dzaa karəhwə lə ha ta.
30 Va tsəgha kiy, wəzəɓa zlashi ghwəy
na, a ghəshi nakə gwanashi pa' tə vəghwə
tsa dza məndiy sla ha ti. Ma ghalaɓa ki na,
ma nzee gəzanshi kaa mbəzliy dzaa sla ha.
Ma pən taa ni ngəshi na: Slantim ka girfi,
a ghwəy pəhətishi, nza ghwəy ndamtishi
lə ghwə. Ma na ha yay, paghəram jighiy
dzəghwa tamə, pən dzaa ni" kə» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)

31 Zhəghwa Yesəw diɓa mba'a
ɓəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma

13:17 13:17 1Pi 1:10-12 **13:22 13:22** 1Tim 6:9-10 **13:30 13:30** 3:12; ShiZhŋ 14:14-15 **13:31 13:31** 17:20; Lk 17:6

na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli diƀay,
yəm na lə kwəma cizlə gwəbiri ka ndə
vaa ƀəvə, mba'a ndə tsəŋwətishi kwa tsa
ci.
32 Ghəshi na cizləy gwəramti jəw jəw
mbə hwəlfə shi ka ndə ngəriy tsəŋwə
gwa'a gwa'a. Ma sa ka ghəshi pəsəshi kiy,
ka ghəshi dza na, ka kəli dikə tərəŋw, taŋ
fəhi gwanashi ni. Pa' ka səəkə 'yegwer
ghənghən ghənghən lala ghyeghyer shi
mə» kə.

*Bəli fir lə kwəma *is*
(Lk 13:20-21)

33 Dza Yesəw mba'a ƀəlanakəshi
tsahwəti fir diƀa, ma kə na: «Sləkə tsa
sləkə Hyala mbəzli nzə diƀay, yəmyəm
na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a
tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə
mətsəkə cifəti, ka gha nighə na, pifpirif
ghənzə pəkəməvata gwanata» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma war lə fira?
(Mk 4:33-34)

34 Ava tsəgha gəzanamti Yesəw kwemer
va kaa mbəzliy ƀasəshi va gwanashi, war
dzar kwa fir. Nahwəti kwəma tiƀa mba'a
gəzanakəshi kala dzar kwa firiw.
35 Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta
mbə ghənzəə dzəghwata kwa kwəmaa niy
gəzəkə ndə Hyala va niy nza. Ma kə niy
niy: «Ma kə Hyalay:
Yənəy, kwa fir dzee gəzanshi kwəma kaa
mbəzli.
Ta canatishi shiy niy nza mbəmbə ni
ghala ngatee ghwəmə lə hidĩ dzee, kə»
kə niy ni.

Bazhə tsa kwəma dĩ Yesəw gəzə lə fir tsa ƀəli na va lə ka girfi

36 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a zlashi
mbəzliy ƀasəshi va tərəŋw ni, mba'a dzay
dzakə ghi ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci.
Dza mbəzli ta səɗa ci va kət ghəshi
kətəghəvashiy dzəvəgha, a kə ghəshi
ngəci na: «A Metər, citənəy bazhə tsa
kwəma dĩ ghaa gəzə lə fir tsa ƀəlikə gha va
lə ka girfiy təzlishi mbə ha shi» kə ghəshi.
37 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A dĩ naa
gəzəy: Ma ndə za tsaa tsaŋwati hwəlfə ha
wəzə na va tə za ciy, ghəci nzee, yən yən
Zəghwə yakə ndə ngəri.
38 Ma zay, ghəshi na hidĩ nza ghwəmə
ni ti shi. Hwəlfə ha wəzə na va na, mbəzli
sləkə Hyala ghəshi. Ma ka girfi nashi ki
na, mbəzli mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala
niva.
39 Ma ntsaa dĩ ma mətsee va səəkəə
tsaŋwambəra ka girfi mbə hee na, ghəci
na ndə jaka tsa Hyala. Vici dza məndiy sla
ha ti kiy, ghənzə na vici ƀasə ngwəvə fəca
dza hidĩy kəɗĩ. Ma gwəla ka sla ha va ki
na, ghəshi na ka kwal Hyala ki.
40 War njasa ka məndi vaa təramti ka
girfi səvəri mbə ha, mba'am ndamtishi lə
ghwə məndi mbə sla hay, war tsəgha dza
məndiy məni fəca dza hidiy kəɗĩ.
41 Mba'a dzee ghwənashi ka kwalee, yən
yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Ka ghəshi
dzay, mba'a ghəshi iməkəvəri hwəlfə
mbəzliy shikə nihwəti mbəzli vaa dzəmbə
məni *kwəma jikir na, ghəshi lə mbəzliy
məni shi jikirkir ni gwanashi səvəri mbə
mbəzli sləkə Hyala.
42 Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi
shakambəshi mbə ghwə ngaɗ ngaɗ ngaɗ
na, nza ghəshi tihwəni mbə, ka pəpərə sli'i
shi.
43 Ma na mbəzliy dĩ fəti ta məni na dĩ
Hyala kwəma nashi kiy, war mbərə dza
ghəshi mbərə ghalaƀa, ghəy ghəy ghəy
ndəƀa vici, tə pətsa sləkə dəshi tsa mə
ghwəmə. Fə tə ghwəy ghən ta kwəma
gəzee va wəzə, niy nza məhərli va ghwəy»
kə.

Bəli fir dzəkən shi mbəmbə ni nza dimə ti shi, mba'a dzəkən tsahi mbəzə

44 Zhini ma kə Yesəw ƀa na: «Ma sləkə
tsa sləkə Hyala mbəzliy nzəy, ghala mbə
lə kwəma shiy nza va mbəmbə ni mbə
vəh, tərəŋw dimə ti shiw. Mba'a tsahwəti
ndə səəkəə kəsashi. Ma sa nashi na
na, tərəŋw ghəci vəshiy, mba'a zhiniy
gwəmati mbəliy shi va wəzə. Dza na
mba'a dzaa dəlamti shi və gwanashi, ta
səəkə ta pahwə vəh tsa va, va ndə vəh tsa
va.
45 Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nzə
diƀay, ghala mbə lə kwəma ndə zhəghə
dəvə tsaa nza va, ka pala tsahi mbəzə ta
pa shiw.
46 Ma sa kwəmavə na niy gwəramti na,
dza na mba'a dəlamti shi və gwanashi, ta
səəkə ta pahwə tsahi mbəzə va» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma zləkwə

47 Zhini ma kə Yesəw ƀa na: «Ma
sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli diƀay, ghala
mbə lə kwəma zləkwə tsa ka mbəzliy
kəəsə kərpi vaa bəzlaghwa kwa kwəfa,
ta ka ya nimaƀa kərpi liw. Mba'a
kərpi dzəghwashi ghənghən ghənghən
dəŋ tərəŋw.
48 Dzəghwa ghəshi sa təhəy na na, mba'a
ghəshi mbahəkəmənə dzəti həlbə. Mba'a
ghəshi shəkəkəmə kərpi kwa zləkwə, dza
tas ghəshi nzəyshi, ka tərashi. Dza ghəshi

13:32 13:32 Ezhek 17:23 **13:33 13:33** 1Kwər 5:6; Gal 5:9 **13:34 13:34-35** 13:10-17 **13:35 13:35** Cem 78:2 **13:40 13:40** 7:19; Zhŋ 15:6 **13:41 13:41** 24:31; Mk 13:27 **13:42 13:42** 8:12 **13:43 13:43** Dani 12:3; KaSlaNgw 5:31; Mt 11:15 **13:44 13:44** Flp 3:7-14

kaa ni wəzə wəzə ni kərpi, fəyik fəyik
ghəshi bazlaghwashi kwa ghwanin shi.
Dzəghwa kaa niy kama wəzə ni, mba'a
ghəshi shashakamtishi.
49 Ava tsəgha dza naa məniva fəca dza
hidiy kəɗi ki. Təhwə dza ka kwal Hyalaa
səəkəshi. Sa ghəshi səəkə na, mba'a
ghəshi tihəvəri mbəzliy məni kwəma
wəzə na, lə niy məni *kwəma jikir na.
50 Ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi
shakambə ni jikirkir ni va mbəzliy
dzəmbə ghwəə tsə ngaɗ ngaɗ ngaɗ na.
Ma nza ghəshi titihwəni, ka pəpərə sli'i
shi mbə ghwə va ghalaɓa ki» kə.

Kwa kərni kwəma Yesəw dzəkən sləkəpə tsa Hyala

51 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci
ki na: «Favə kwemer gəzəkee va ghwəy
gwanashi na?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na:
«Yə, a ghəy favəshi» kə ghəshi.
52 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Va tsəgha
na kiy, ya wa ndə ɓənipə kwəma tsaa
zləɓavə Hyalaa sləkəy, ta mbay dza naa
ɓənipə *kwəma pəhəti Hyala mbəradzə,
mba'a yəwən kwəma ɓəniŋwəy ya na
sana» kə.

Kar Yesəw lə mbəzli mbə məlmə Nazaretə
(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

53 Dza Yesəw sa kəɗiy na lə ɓəli firhi va
kaa mbəzli gwa'a, mba'a ɓarvay tə tsava
pi,
54 ka dzay dzəmbə məlmə Nazaretə kəli
na va mbə. Dza na təhwə dzəmbəy mbə
*ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy
na na, dza na ka ɓananshi shiy kaa mbəzli
mbəɓa. Ma mbəzli tə pətsa va gwanashi
ki na, war hahashi ghəshi hashishi va
gəla nava kwəma. Tapə ghəshi dzəmbəshi
mbə gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «A
mbəzli ni, səəkə kwəma kwəmavə na gəla
na ci na sənata kwəma tsətsəa? Kwəma
kwəmakə na nici ni bərci ta məni shi
maɗaŋa maɗaŋa ni ni tsətsəa?
55 Ghəci zəghwə ndə fəɗi shəghwə tsa
va, Marəy mbəghəyəy yakə nanzə sa. Kar
Zhakə lə *Zhezhefə mba'a Shimaŋw mba'a
Zhəwdə ngwarməhiy yakə məndi li shi
sham sa.
56 Ya ngwarməhiyəy mi'i nzə na, tikə
ghəshi mbə ghwəmmə sana nanzə sa.
War kwəma kwəmavə na nici ni bərci
məni na shini li shia?» kə ghəshi.
57 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha
na va, mba'a makətishi ta zləɓa kwəma
Yesəw. Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na:
«A kataŋəy, a məndiy fə bamaa dzəti *ndə
gəzə kwəma Hyala, ya pa' kwəmaɓa. Ma
mbə məlmə yakə məndi lə kəghi tsa yakə
məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.
58 Ma sa nzana kala ɗi ɓanavə ne-
fer shi mbəzli mbə məlmə Nazaretə ki
na, kəray jəwə tsətsə Yesəw mənəhwə
kwəma maɗaŋa maɗaŋa na mbə məlmə
va gwa'a tsəgha.

14

*Məti Zhaŋ tsaa mənipə *batem*
(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

1 Ma ghala pətsa va ki na, mba'a *Erədə
mazə tsa tə hidi ka Galile favə ghəpə tsa
kwəma Yesəw.
2 Ma sa favə na, ma kə kaa ka ghəra
sləni ci na: «Ma Yesəw tsa gəzə məndi va
kwəma ciy, Zhaŋ tsaa mənipə batem va
na, ə zhəkəməy na kwa kwəli, va tsəgha
nza bərci və ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa
ni va tsəgha» kə.
3-4 Ma gəzə Erədə kwəma va tsəghay, sa
zəzəvə na shiy niy mənti na lə Zhaŋ na.
Ghala pətsa vay, ə niy ɓələhwə na mali
Fəlipə, zədəy. Erədiyadə, kə məndi kaa
slən tsa mali va. Sa niy ɓələhwə nay, ma
kə Zhaŋ niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha
kwa kwəma Hyala ta ɓəli mali zədəŋa va
ɓələhwə ghaw» kə niy ni kaa ngəci. Ma sa
niy gəzanakə Zhaŋ kwəma va tsəgha na,
dza Erədə mba'a niy tsaghwa kwa dəŋw,
mba'a faghwa kwa fərshina.
5 Mbə ɗi paslamti Zhaŋ ghəci niy nza
na, ka ghəranci hazləni niy nza va mbəzli.
Sa nzana mba'a mbəzli gwanashi niy ɓəti
Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala.
6 Ma sa niy bərkəta viciy niy yakə məndi
mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati
shiy. Kə mba'a niy hakakə mbəzli ta zəmə
shiy fəcava ki. Mba'a zha Erədiyadə niy
səəkəə tsəti tsə kwa kwəma mbəzliy niy
nza va tiɓa harkə na gwanashi. Mba'a tsə
va təɓanati kaa mazə Erədə tərəŋw.
7 Dzəghwa na tə mbərkə ta tsə va, hwa'
hwa', zəmanakə fəla kaa zha va. Ma kə
niy ni ngəta na: «Ya wa shi ɗəw gha vəyay,
ta ndaŋashi dzee» kə niy ni.
8 Sa niy gəzəkə na tsəgha na, dza zha
va del niy dzata, mba'a niy dzaa kəsata
mbəghəta. Ma kə niy ni kaa ngəta na: «Wa
shi kee ɗəw va mazəa mə?» kə niy ni kaa
ngəta. Ma kə mbəghəta niy ni ngəta na:
«Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: Slaghwara
ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem kwa
tasaw, pə gha ngəci» kə niy ni. Dzəghwa
zha va mba'a niy səəkətaa ɗəwhwə tsəgha
va mazə ki.
9 Ma sa niy ɗəw zha va shi va tsəgha
na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va

13:50 13:50 8:12 **13:53 13:53** 7:28 **13:54 13:54** Zhŋ 7:15 **13:55 13:55** Zhŋ 6:42 **13:57 13:57** Zhŋ 4:44
14:2 14:2 16:14 **14:3-4 14:3-4** SləniTaH 18:16; 20:21; Lk 3:19-20 **14:5 14:5** 21:26; Mk 11:32; Lk 20:6

nava kwəma. Ka zhanci ghənzə niy
nza mbə nəfə tsa ci tərəŋw ngar na, a
niy mbay naa zhiniy bashamti, sa nzana
mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla kwa
kwəma mbəzliy niy ɓasəshi va kiw. Dza
na niy nza tsəgha ki na, ɓəŋ niy ghwənay
ndə sawji ta mananta kwəma ɗəw na va.
10 A kə niy ni ngəci na: «Mbalaa
dzəghwa fərshina a gha dzaa kəsəvə Zhaŋ
tsaa mənipə batem va, nza gha slanakəvə
ghən tsa ci kaa zha na» kə niy ni.
11 Mba'a ntsa va niy dzaa kəsəvə
Zhaŋ, piyəŋ slahwə ghən ti. Mba'a niy
faghwa ghən tsa va kwa tasaw, mba'a niy
səəkəə ɓanavə kaa zha va, mba'a zha va
niy ɓəvəə, mba'a niy dzaa ɓanavə kaa
mbəghəta.
12 Dzəghwa mba'a mbəzli ta səɗa Zhaŋ
niy favə bar tsa va ki. Ma sa favə ghəshi
na, mba'a ghəshi niy səəkəə ɓəvə mbəri
tsa Zhaŋ, mba'a ghəshi dzaa lamti. Sa niy
lamti ghəshi na, mba'a ghəshi niy dzaa
slanati kwəmaa niy mənta va gwa'a kaa
Yesəw. Ava tsəgha niy mətiy Zhaŋ ndə
məni batem.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mk 6:30-44; Lk 9:10, 17; Zhŋ 6:1-14)

13 Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə
*Erədə va ki na, dza na mba'a ɓarvay tə
pətsa va, ka dzay dzəghwa kwambəwal
ta dzay dzəmbə gamba, ta dzaa nzəyəy
kwətiy vəgha bəla. Dzəghwa nza'jəw
mbəzli favə kwəma dza ci va. Mba'a
mbəzli maɗishi səəkə dzar mbə məlməhi
ghənghən ghənghən, war ka nəw dzəy
vəgha həlbə vəgha həlbə lə shiɗshiɗ shi.
14 Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa
bərkəti na va ki na, mba'a səəməy kwa
kwambəwal. Sa nə na tsa' kə na, mbəzli
ɓasə ɓasə tə pətsa va ɗaŋ. Tapə hwər
tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki, mba'a
mbalamti ni gwərapə gwərapəshi ni va
zəleghwer mbə shi.
15 Ma sa mənta tihwer na, mba'a *mbəzli
ta səɗa Yesəw kətəghəvashiy dzəvəgha.
Ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, sana
sənzənva kiy, a vici dzata, mbə gamba
pətsa. Va tsəgha nə ghəy wəzəɓa ɓanavə
gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi dzashi ta
papa shi zəmə shi dzar mbə məlməhi, pə
ghəy» kə ghəshi.
16 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Sa wana
ka məndi gəzanshi dzashia? Ɓanshim
shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy, a ghəshi
zəməshi» kə.
17 Ma kə ghəshi ngəci na: «Sana
sənzənvay, kwataka peŋ cifə dəvə, mba'a
kərpi bakəshi na shi tikə va ghəy gwa'a
tsəgha» kə ghəshi.
18 Ma kə Yesəw na: «Ndakashim tikə
na ghwəy» kə. Dzəghwa mba'a məndi
ɓanakəvəshi.
19 Ma sa ɓanakəvəshi məndi na, dza na
mba'a gəzanshi kaa mbəzli va, a ghəshi
nzəyshi mənzəy. Dza na həŋ ɓəvə peŋ
tsa cifə tsa va, mba'a kərpi bakə ni va
ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta
ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta
shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa
Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa
va, mba'a ɓanavə kaa mbəzli ta səɗa ci, a
ghəshi tahanshi kaa mbəzli ɗaŋ ni va.
20 Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va
gwanashi, bəhə, bəhə, bəhə ghəshi, mba'a
mbəvəli tərə. Dza mbəzli ta səɗa ci
va, ɓasə, ɓasə, ghəshi ɓasəti mbəvəli va,
gyaɗə gyaɗə ghwani məŋ lə bakə.
21 Mbə mbəzliy zəməhwə shiy va bəhə
bəhə ghəshiy, a zhər mənti gar bələkwə
bələkwə cifə mətsəkə, mbərəkəshi mi'i lə
ndərazhi.

Njasa dza Yesəw lə səɗa ci dzar tə ghən yam
(Mk 6:45-52; Zhŋ 6:15-21)

22 War ghwəla, ləy hwəm kwəma va
ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci
na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a
ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə.
Kala kərnee səkwəti mbəzli ghəshiy dza-
shi» kə. Mba'a mbəzli ta səɗa ci va
dzəghwashi, ka dzashi.
23 Ma sa səkwamti Yesəw mbəzli ka
dzashi ghəshi ki na, dza na mba'a dzəməy
mə kəlaŋ kwətiy, ta cə'wə. Pa' ka mənta
vərɗi war ghəci məɓa kwətiy.
24 Ma ghalaɓa ki na, mbəzli ta səɗa ci
kətivə dzaa dzashi kərakə lə həlbə. Dza
safə ka viy səəkəə dzəmbə kwəma shi, ka
gwaŋəzə kwambəwal yam.
25 Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a
Yesəw dzətiy tə ghən yam, ka dza dzar ti
shi lə səɗa ci ta kəsashi mbəzli ta səɗa ci.
26 Ma sa nay mbəzli ta səɗa ci va ghəciy
dza dzar tə ghən yam lə səɗa na, mba'a
her shi dzashi tərəŋw. Ma kə ghəshi na:
«Aya, anay *hil ɗaŋəmmə» kə ghəshi. Ka
ngwəmə lala ghəshi va hazləni.
27 War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw
ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən
na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni
ghwəy ma!» kə.
28 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə
Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ndata gha
na kataŋəy, gəzara e dzar lə səɗee tə yam
vaa dzəvəgha gha kwərakwə» kə.

14:13 14:13-21 15:32-39 **14:14 14:14** 9:36 **14:20 14:20** 2Mezh 4:43-44 **14:23 14:23** 5:1; Lk 5:16 **14:25 14:25** Zhəwbə 9:8 **14:26 14:26** Lk 24:37

29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sar» kə.
Dza Piyer fakatsa'wə madĩy səəmə kwa
kwambəwal, ka dza ghəci tə ghən yam va
lə səɗa ciy dzar dzəvəgha Yesəw ki.
30 Zhini sa nay na safə mbə viy na, mba'a
hazləni ghati ghəranci tiɓa. War ghwəla
tsəgha na, səɗakwə Piyer ghati yipəvaa
dzəghwa kwəfa. Dzəghwa na tapə ta
ngwəmə lala, a kə na «A Ndə sləkəpə,
mbəlitəra» kə.
31 Dzəghwa nza'jəw Yesəw vəlanavə
dəvə ciy ka'wəti. Ma kə kaa ngəci sa
ka'wəkəmmə na na: «A Piyer ndara nəfə
tsa gha gha gwanayəw. Tawa mənti gha
ghən tsa gha bakə bakəa?» kə.
32 Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi
dzashiy dzəghwa kwambəwal bakanashi.
Dzəghwa gar safə tsa va garəti viy.
33 Dzəghwa niy nza kwa kwambəwal
shi ni mbəzli ta səɗa Yesəw gwanashi,
tsəfəkwə tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi
tsəfəkwəshi, ka pəra'wanci dividivi shi
kaa Yesəw. Ma kə ghəshi na: «Wa Zəghwə
Hyala nza gha kataŋ» kə ghəshi.

*Yesəw lə ka zəlghwə tə hiɗĩ ka
Zhenezaretə
(Mk 6:53-56)

34 Ma sa taŋamti ghəshi kwəfa va
na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hiɗĩ ka
Zhenezaretə.
35 War sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a
mbəzli tə hiɗĩ va sənivə Yesəw. Nza'jəw,
zləŋ məlmə, ghəshi gəzamti səəkə tsa
Yesəw kaa mbəzli tə hiɗĩ va. Mba'a ghəshi
ɓasanakə ka zəlghwə ngəci ki.
36 Tapə ghəshi ta cə'wə Yesəw, a ghəci
ɓanavəshi kwal tsaa dapəvə ya kwataka
mətsəni kwəbaŋ tsa kən ghən ci. Ya
tsamaɓa ndə zəlghwə tsaa ndəŋway ki na,
mba'a mbəliy kwəriŋ.

15

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə*
(Mk 7:1-13)

1 Dza *ka Farisahi ghəshi lə *mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi
səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem
dzəvəgha Yesəw. Dza ghəshi ka ɗəw
kwəma və,
2 a kə ghəshi na: «A Metər, a kwəma
jiji ghwəmmə gəzəkə, ka ndə gha zəmə
shiyəy, mba'a ndə pishamti dəvə ci, kə.
Ava ghaa nashi mbəzli ta səɗa gha ni mbə
zəmə shiy kala pi ma dəvə. Tawa nəw ma
ghəshi kwəma jiji va kia?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Wa shiy
mənishi dĩ ma ghwəy fəti ta kwəma
pəhəti Hyala, dzaŋwəy ghwəy ta nəw war
kwəma jijihiŋwəy na ghwəy shəka?
4 Njasa nzana va sənzənva, mba'a Hyala
gəzəkə: "Ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə
məŋa" kə. Zhini ma kə ɓa na: "Ya wa
ntsaa tsəərəti dəy ya mbəghəyəy, mba'a
məndi paslamti tsava ndə" kə diɓa.
5 Ma pə ghwəy na ghwəy ki, mbə kwəma
ɓənipə ghwəy na: "War nə ma ndə kaa
dəy, ya kaa mbəghəy: A di, a mə, ma
shiy niy nza vəya gar ɓəŋwəyshee ta
kəətiŋwəyəy, kaa Hyala ɓəhwəshee, kəy,
ya kala zhini tsava ndəə kəəti kar dəy lə
mbəghəy na, gwa'a tsəgha" pə ghwəy.
6 War tsəgha pəəsliti ghwəy na Hyala va
kwəma pəhəti na, ta mbəə nəw na ghwəy
va kwəma jiji!
7 Ma kwəma ghwəy ghwəy ka dakə
mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla niy,
kataŋ na kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə
gəzə kwəma Hyala vaa dzəkən ghwəy. A
kə niy niy:
8 A kə Hyalay: "Ma mbəzli niy,
war kwataka lə miy gəzə ghəshi
ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.
Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə
ghəshi lə ya.
9 Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi va
kwa kwəmee,
sa nzanay, war kwəma jiji shi gwa'a tsəgha
na shi ɓananshi ghəshi kaa mbəzli,
njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti" kə
Hyala,
kə Ezay niy ni» kə Yesəw.

*Shiy dzaa yaɗamti ndə kwa kwəma
Hyala*
(Mk 7:14-23)

10 Dzəghwa Yesəw mba'a harvə mbəzliy
ɓasəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Fam
kwəma ɗee na gəzə, nza ghwəy fə ghən
ti.
11 Ma na shi zəməhwə ndəə dzəghwa
hwər ciy, ka mbay ghəshiy yaɗamti ndə
kwa kwəma Hyalaw. Naa səvəri kwəma
mbə miy tsa ci na saa yiɗĩ ndə kwa kwəma
Hyala» kə.
12 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci kət ghəshi
kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. A kə
ghəshi ngəci na: «Sənay gha tərəŋw satiy
nəfə tsa *ka Farisahi va kwəma gəzəkə
gha va tsəgha na, pə gha tsəna?» kə
ghəshi.
13 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Nay
ghwəy tsəy, ya tsamaɓa dəŋw fə na, kala
Dirə tsa mə ghwəmə kə ngwəɓətiy, war
təɗĩ təɗĩ dza naa nza.

14:30 14:30-32 8:26 **14:31 14:31** 6:30; 8:26; 16:8; 17:20; Lk 12:28 **14:33 14:33** 16:16; 27:54; Mk 15:39 **14:36 14:36** 9:20 **15:2 15:2** 23:25; Lk 11:38-39 **15:4 15:4** Səvəri 20:12; 21:17 **15:7 15:7-9** Ezay 29:13 **15:11 15:11** SləniKY 10:15; 1Tim 4:4; Tit 1:15 **15:14 15:14** 23:16, 24; Lk 6:39; Rm 2:19

14 Zlashim lə kwəma shi. Ghwəlefesliy
canshi kwal kaa nihwəti ghwəlefesli na
ghəshi. A ghwəy sənay, war mba'a kə
ghwəlfəə kəsə tsahwəti ghwəlfə tə dəvə
ci, ta canci kwaləy, ta shikəshi dza ghəshiy
dzəghwa kə'wə bakanavashi» kə Yesəw.
15 Dzəghwa ma kə Piyer ngəci na: «A
Metər, citəŋəy bazhə tsa kwəma ɗi fir tsa
vaa gəzə» kə.
16 Ma kə Yesəw ngəci na: «Waa lə
ghwəyŋwəyshi mbə ma naa favə kwəma
kwərakwə ɓa na?
17 ə sənay ma ghwəy, ma na shi
zəməhwə ndəy, dzəghwa hwər tsa ci ka
niva shiy dza, ka ndə dza na, mba'a
təhəkəghwashi, pə ghwəy shəkəna?
18 əy ma na kwəmaa səvəri mbə miy
ndə nanzə kiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka
navaa səəkə. Ava niva shiy na shiy dzaa
laɗamti ndə kwa kwəma Hyala.
19 Sa nzanay, war səəkə mbə nəfə tsa
ndə səəkə təkə *kwəma jikir na. Ma ka
gha nighə na, vbəpə təkə kwəma va fambə
ndə mbə pəəsli ndə, ka pəəsli mi'i mbəzli,
ka məməni ghwərghwər, ka ghəli, ka təɓə
dzərvəə dzəkən mbəzli, ka gəzə kwəma
jikir naa dzəkən mbəzli.
20 Ava shiy məni ndə ka ntsa liɗi liɗi tsa
kwa kwəma Hyala. Ma na nə jijihimmə
va, mba'a kə ndə zəməhwə shiy kala pishə
dəvə na, ntsa liɗi liɗi tsa na kwa kwəma
Hyala, kə ghəshiy, tsəgha naw. Ka mbay
niva shiy laɗamti ndəw» kə Yesəw.

*Kar Yesəw lə maliy səəkə tə hiɗi ka *Kanana*
(Mk 7:24-30)

21 Dza Yesəw mba'a ɓarvay tə tsava pi,
ka dzay dzəti hiɗi vəgha məlmə Tir lə
məlmə Shidaŋw.
22 Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa nahwəti
mali mbə hwəlfə ka Kanana, tə hiɗi va,
ndəs səəkətaa dzəvəgha Yesəw. A kə
ngəci na: «A Ndə sləkəpə, jijiy mazə
*Davitə, titihwə mənti zhəhwər tə ya.
Gazlaka kəsəvə na zhee, war ə ghənzəə
sa ngəra'wə tərəŋw tərəŋw və» kə.
23 Dzəghwa Yesəw tərəm, nzəyəy kala
zləɓanta kwəma, ya kwətiŋ nzə. Mba'a
mbəzli ta səɗa ci səəkəshiy dzəvəgha, ma
kə ghəshi ngəci na: «A Metər, mananati
kwəma ɗəw na va, a ghənzə zlammməə
dzata. Sa nzanay, ka dza naa zlay
nəwəmmə war tsəgha lə lala nzə vaw» kə
ghəshi.
24 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Yənəy,
war kwataka ta hwəlfə ka *Izərayel,
ghəshi shiy mənishi nja teŋkesli zaza ni
ghwənikəra Hyala» kə.
25 Ma sa favə mali va tsəgha na, səəkə na
gələɓə gələɓəta tə shinin nzə kwa kwəma
ci. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə,
titihwə kəətitəra na gha» kə.
26 Dzəghwa ma kə Yesəw ngəta na: «A
mali na, waa wəzə na ndə ɓəvə shi zəmə
ndərazhi, ka ndəghashi kaa kireketiw» kə.
*
27 Ma kə mali va na: «Yaŋ, tsəgha na
nava nanzə kataŋ Ndə sləkəpə. Ma nanzə
ya tsəgha nzəy, ya kireketi na, kar ghəshiy
kwəmavə imə memiriy shikə səkwa tə
tabəl tsa ndə shiy, ghəci mbə zəmə shiy»
kə.
28 Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A mali na,
a gha ndara nəfə tsa gha gwanay. Nana
kiy, ta məntəŋa kwəma gha va dzee njasa
ɗi nəfə tsa gha va» kə. 'Wakəvə tsəgha,
nza'jəw, pəlis zha mali va va mbəlita va
gazlaka va ghala pətsa gəzə Yesəw va
kwəma va.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ
29 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗiy tiɓa, ka
dzay dzəməy kwəfa har məndiy kwəfa
Galile. Dza na mba'a dzəməy mə tsahwəti
kəlaŋ tiɓa, mba'a nzəyəy mə.
30 Dzəghwa mbəzli ɗaŋ, mba'a ghəshi
ɓasəkəvashiy dzəvəgha, lə mbəzli
gwərapə gwərapəshi ni: Vədevəder, lə
ghwəlefesli, mba'a mbəzli məti məti
vəgha ni, mba'a mbəzli pəhəta ghani shi
mbay ma gəzə kwəma, mba'a nihwəti
mbəzli mananshi zəleghwer ghənghən
ghənghən ni ɗaŋ. Ɓasə ghəshi ɓasəyshi
kwa kwəma Yesəw. Dza na mba'a
mbalamtishi gwa'a.
31 Ma sa mbalamtishi na na, mba'a nava
kwəma mananatishi maɗaŋa kaa mbəzli.
Ma kə ghəshi na: «Kay, 'yahə'yahəy na
tsatsa ndə» kə ghəshi. Sa nata ghəshi
hwəlfə nava maɗaŋa kwəma. Sa nzana
mbə mbata gəzə kwəma mbəzliy niy
pəhəta ghani shi va, mbəli mbəli mbəzli
məti məti vəgha ni, mbə dza dzashi
vədevəder, mbə nay pi ghwəlefesli ɗiweŋ
ɗiweŋ. Dzəghwa ghəshi ki tapə ghəshi
dzəmbəshi mbə fal Hyala ka *Izərayel.

Kar Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə
(Mk 8:1-10)

32 Dzəghwa Yesəw ki da' harvə mbəzli ta
səɗa ci, ma kə ngəshi na: «Ma mbəzli niy,
dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay,
kwa mahkana vici shi na sana, war ghəshi
tikə vəghee, shi zəmə tiɓaw. Sana kiy,

15:19 15:19 Gal 5:19-21 **15:22 15:22** 20:30-31 **15:24 15:24** 10:6; Rm 15:8 * **15:26 15:26** Kəreketi ka ka Zhəwifəə har mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, va tsəgha niy gəzə Yesəw kwəma va tsəgha kaa mali va. **15:28 15:28** 8:13 **15:29 15:29** 5:1 **15:32 15:32-39** 14:13-21 **15:32 15:32** 9:36

ka ɗee ghəshiy dzashi kala nganavəshi shi zəmə yaw, va nəghətaa ghəshi dzaa shikəshi, kwa kwal va ma» kə.
33 Ma kə mbəzli ta səɗa ci kaa ngəci na: «Əy, kwəma ka ghwəmmə pəlakə shi zəmə sana kwamti na gar məkanshi kaa gəla mbəzli ɗaŋ ni ni tsətsə kia?» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Hwəm na peŋ va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na: «Mbərfəŋ na peŋ va ghəy, mba'a kərpi jəw jəw ni, jəwə» kə ghəshi. «Ndakashim tikə» kə.
35 Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy ɓasəshi va, a ghəshi nzəyshi mənzəy.
36 Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həŋ ɓəvə peŋ tsa mbərfəŋ tsa va, lə kərpi va ta dəvə ci. Kə ka məni 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na nga' nga' ngangavəri shi va gwanashi, mba'a ɓanavəshi kaa mbəzli ta səɗa ci. Dza mbəzli ta səɗa ci va mba'a ghəshi ɓəvə shi vaa tahanavəshi kaa mbəzli va ki.
37 Dzəghwa mbəzli tə pətsa va gwanashi, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Dzəghwa mba'a məndi ɓasəti naa tərmbə mbəvəli, gyaɗə gyaɗə ghwani mbərfəŋ.
38 Mbə mbəzliy zəməhwə shi va vaa bəhəshiy, a zhər mənti bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə. Mbərəkəshi kar mi'i ghəshi lə ndərazhi.
39 Ma ləy hwəm ki na, dzəghwa Yesəw mba'a ɓanavə kwal kaa mbəzli va, ka dzashi ghəshi. Ma sa dzashi ghəshi na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ka dzay dzəti hidî ka Magadan.

16

**Ka Farisahi lə *ka Sadəsehi mbə ɗəw kwəma maɗaŋa maɗaŋa na va Yesəw (Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)*

1 Ma tə nahwəti vici na, mba'a ka Farisahi lə ka Sadəsehi səəkəshi va Yesəw. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa ɗî ghəshi ngali ci na: «Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni kwa kwəma ghəy. Ti dza ghəy sənay səəkə va Hyala səəkə kwəma gha na kataŋ, pə ghəy» kə ghəshi.
2 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nata ma ghwəy ghwəmə ghəmmə vici mbə pəkwəy, cəke' ka ghwəy sənay ɗiweŋ dza piy nza həzlimə, pə ghwəy.
3 Dzəghwa mekəshi ɓa, sa ka ghwəy nata ghwəmə ləvəta ngərəjəkəjəkə va kwəleɓi na, cəke' ka ghwəy sənay, ta nzəmə dza van ndatsə, pə ghwəy, tsəgha ghənzə. A ghwəy sənay tihəvəri shiy dzaa məniva lə nighə pətsa mə ghwəmə. Ma niy məniva shiy sənzənva mbə ghwəy na, kala sənay tihəvərishi ghwəy.
4 Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy, ka ɗî fəti ghwəy va Hyalaw. "Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni" pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi maɗaŋa maɗaŋa ni dzee məntəŋwəy tiɓaw. Mək na shi maɗaŋa maɗaŋa ni va niy mənəhwə Hyala lə *Zhəwnasə» kə. Sa gəzanakəshi na tsəgha na, dza na mba'a zlashi tiɓa ka dzay.

*Yesəw yəmə shi ɓənipə *ka Farisahi ghəshi lə *ka Sadəsehi lə *is (Mk 8:14-21)*

5 Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi kafəshiy taŋəshi dzəvəri tə kwəfa vaa dzəti tsahwəti həlbə. Mba'a mbəzli ta səɗa ci va niy zamti ghən ta ɓə peŋ.
6 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗîy ta gəzanshi kwəma, ma kə na: «Favə ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy, va is tsa ka Farisahi va lə sa ka Sadəsehi» kə.
7 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci va kwəma va tsəgha na, kə ghəshi ka gəzə kwəma kwa jipə shiy, ma kə ghəshi na: «Va sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta ɓə peŋ gəzəmmə na kwəma va tsəgha ɓay?» kə ghəshi.
8 Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «A navam kia? Tawa gəzə ghwəy kwəma kwa jipə ghwəy: "Va sa ɓəvə ma ghwəmmə peŋ" pə ghwəya? Ndara nefer ghwəy ghwəy gwanashiw.
9 Wa ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? Ə zay ghən tsa ghwəy, ta mbəzli bahay ya va gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə ni tə nahwəti vici lə peŋ cifəy na? Ləy hwəm sa niy ngəslishi ghəshiy, ghwani hwəm niy təhay ghwəy lə kwa tərəmbəa?
10 Zhini tsəghee ngaslay mbəzli gar bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə, lə peŋ mbərfəŋ dəvə, ghwani hwəm niy nza kwa tərmbə tsaa niy ɓasəti ghwəya?
11 Ghala pətsa nə ya va ngəŋwəy, ndəghwəm ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə sa ka Sadəsehi pənəy, njaa sənay ma ghwəy, kwəma peŋ na sa ɗee va gəzaŋwəyəw, pə ghwəya?» kə.
12 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mbəzli ta səɗa ci maɗîy fəti ghən ta kwəma va ki. «Ma kwəma gəzə Yesəw vay, dzəkən is tsaa pəsli shiy dî naa gəzəw. Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va shi ɓənipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi, ɗî naa gəzə» kə ghəshi.

16:1 16:1-4 12:38-39; Lk 11:16, 29-30 **16:1 16:1** Zhŋ 6:30 **16:6 16:6** Lk 12:1 **16:7 16:7-9** Mk 6:52 **16:8 16:8** 14:31 **16:9 16:9** 14:20 **16:10 16:10** 15:37

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə*
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)

13 Dzəghwa Yesəw ghəshi lə mbəzli ta
səɗa ci, mba'a ghəshi maɗishiy dzəti
nihwəti hidĩ, ndəkwə vəgha hidĩ Shezare
Filipə. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a
maɗiy ta ɗəw kwəma va *mbəzli ta səɗa
ci, ma kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni
yən Zəghwə yakə ndə ngəri baya?» kə.
14 Ma kə mbəzli ta səɗa ci na: «Zhaŋ
tsaa mənipə *batem nza gha, ka nihwəti
mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha,
kə ghəshi. Ma nihwəti ɓa na: Kala
*Zhereməy pə ghay, tsahwəti ndə mbə ka
gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə
ghəshi.
15 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na
ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?»
kə.
16 Ma kə Shimaŋw Piyer na: «Ghay,
Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli
mbəzli, zhini gha Zəghwə Hyala kwa ɓəpə
piy» kə.
17 Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha, ma kə
Yesəw ngəci na: «A Piyer, zəghwə Zhaŋ,
vəshi pə ghaa vəshi. Sa nzanay, ma
kwəma kataŋ na na gəzəkəvəri ghay,
kwəmaa səəkə va ndə ngəri naw. Dirə tsa
mə ghwəmə citəŋa na kwəma va.
18 Ma nə ya ngəŋa kiy: Piyer nza gha.
Ma Piyer tsa vay, kəlɓa ɗi naa gəzə. Tə
kəlɓa va dzee ɓasəy mbəzliy nəwra. Ka
dza bərciy nza va məti gar mbashiw.
19 Avee taa ndaŋa shiy ghwəni miy
dəgha ta dzəti pətsa sləkə Hyala mbə dəvə
gha. Ma shi dza ghaa pəhəti, ta mənishi
mbəzli tikə tə hidĩy, tsəgha dza ghəshiy
nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə.
Ma ni dza ghaa pəhəti shiy, ka mənishi
məndiw, pə gha diɓa na, war tsəgha
dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə
kwərakwə» kə.
20 Sa gəzamti na kwəma va tsəgha na,
dza na mba'a makəti mbəzli ta səɗa
ci, vantaa ghəshi dzaa gəzə kaa nihwəti
mbəzli, ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala
ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

Yesəw gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mk 8:31–9:1; Lk 9:22-27)

21 Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na,
mba'a Yesəw ghati gəzanshi bazhə bazhə
kaa mbəzli ta səɗa ci, a kə kaa ngəshi
na: «A nana ki, ya njaaɓay, ta dza dzee
dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa
kee tsəhəray, ta sara ngəra'wə dalala dza
mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala,
mba'a *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala. Ta
paslantəra dza məndi. Ma sa kee mətiray,
ta satira dzee mbə məti tə kwa mahkana
vicee kwa kwəli» kə.
22 Ma sa favə Piyer nava kwəma na,
mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla. Ma kə
kaa ngəci na: «A Ndə sləkəpə, əhəŋ, ka
ɗee nava kwəmaa kəsaŋaw. Makəti gəla
na tsəgha na va kwəma Hyala va dzəkən
gha» kə.
23 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəɗ
zhəghəghəvay dzar kwa Piyer. Ma kə
ngəci na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə
jaka tsa Hyala tsa. Ə ɗi gha həərəɗa, ta
tərambəraa dzəmbə *kwəma jikir na. Sa
nzanay, na gha na hwəlfə təkə kwəmay,
kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə
kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.
24 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci
na: «Mba'a kə ndəə ɗi nəwray, ə kə tsava
ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a
zləɓavə sa ngəra'wə, lə mətita gwa'a, ma
nza ghəci nəwra.
25 Sa nzana, ya wa ntsaa ɗi mbəliti piy
tsa ci tikə tə hidĩy, ta zamti tsa mə ghwəmə
piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy
tsa ci tikə tə hidĩ tə mbərkə kwəma yay, ta
mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na.
26 Nay ghwəy na, ya shi tə hidĩ gwa'a
gwa'aa kwəmavə ndə, mba'a piy tsa ci mə
ghwəmə zayəy, shiy tiɓa ndəə 'wəy ti mbə
kwəma va tsəghaw. Tsahwəti sə tiɓa teepə
gar dza ndəə mbəərəti piy tsa ci ti mə
ghwəmə va Hyalaw.
27 E gəzaŋwəy yay, ta səəkə dzee yən
Zəghwə yakə ndə ngəri lə shəndəkə tsa
Dirə, ghəy lə ka kwal Hyala ci. Sa
kee səəkəray, kee dza na mba'ee wanati
zhəmə ndə, ya tsamaɓa ci gwa'a, war ge'i
ge'i lə na ci sləni ghərahwə na mbə nzəy
tsa ci tikə tə hidĩ.
28 Ə gəzaŋwəyee, na navay tsəgha na,
a nihwəti mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə
niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nara dza
ghəshi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən
mbə səəkə ta məni mazə tsee» kə.

17

Yesəw mə kəlaŋ lə nihwəti mbəzli ta səɗa ci
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)

1 Dzəghwa sa mənta vici kwaŋ ləy hwəm
shi va na, dza Yesəw kaa kar Piyer lə

16:14 16:14 14:2; 17:10-13; Mt 21:11 **16:16 16:16** 14:33; Zhŋ 1:49; 11:27 **16:18 16:18** Lk 22:32; Zhŋ 1:42; 21:15-17; Ef 2:20 **16:19 16:19** Lk 11:52; Mt 18:18; Zhŋ 21:15-17 **16:20 16:20** 17:9 **16:21 16:21** 17:22-23; 20:17-19; 26:2 **16:24 16:24-25** 10:38-39; Lk 14:27; 17:33; Zhŋ 12:25-26; 1Pi 2:21 **16:27 16:27** Cem 62:13; Zhəwbə 34:11; Mt 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Lk 13:27; Zhŋ 5:29; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 1Pi 1:17; 2Tim 4:14; ShiZhŋ 22:12 **16:28 16:28** 10:23; 24:34; Mk 9:1; 13:30; Lk 9:27; 21:32 **17:1 17:1** 5:1

Zhakə, mba'a Zhaŋ zəmbəghəy Zhakə,
pəm pəməvəshi kwasəbə ci, ka dzashiy
dzəmə ghən kəlaŋ tsa biti tsa, ta nza
kwətishi məɓa.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi məɓa na,
dzəghwa Yesəw mba'a zhəghanakəshi
nahwəti pa kaa mbəzli ta səɗa ci va
mahkan ni. Ka mbərə pətsa mbə kwəma
ci ghəy ghəy ghəy, ndəɓa vici pə gha. Ma
kwəbeŋer kən ghən ci na, mba'a ghəshi
zhəghəshi tezlezlezlezl, war ka baməpə.
3 Ma zhini ghəshiy nighə ɓa na, kar
*Məyizə lə *Eli tiɓa mbə gəzə kwəma li.
4 Ma kə Piyer kaa Yesəw tsəgha ki na:
«A Ndə sləkəpə, jəw na wəzə ghwəmmə
nzəyəmmə tə pətsaw. Mba'a pə gha
zləɓatiy, kadiw e daŋəti ceker mahkan,
kwətiŋ tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a
tsa Eli» kə.
5 Ma war ghəci ghwəlay mbə kərni
gəzə kwəma gəzə na vaa səkwa tsəgha
na, dzəghwa zləlahə, kwəleɓi səəkəshi
tə ghwəmə, ka mbərə, səəkə zhəmakə
məcakwə va kəələhwəshi. Fa ghəshi na,
məli Hyala mbə gəzanshi kwəmaa dzəkən
Yesəw səəkə mbə kwəleɓi va, ma kə na:
«Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zhəghwee
ɗee, tərəŋw yən vəshi ti, fam kwəma və»
kə.
6 Ma sa favə *mbəzli ta səɗa Yesəw
va mahkan ni məli va tsəgha na, mba'a
ghəshi hazlənishi tərəŋw. Tsəfəkwə
tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi, nzəŋw
nzəŋw kwəma shi mbə hiɗi.
7 Dza Yesəw, kət kətəghəvay dzəvəgha
shi, mba'a dapashi. Ma kə ngəshi na:
«Satiŋwəyəm məgarə, ka dza her ghwəy
ma» kə.
8 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci va kafə,
ghəshi kafata kwəma shi. Ma sa nə ghəshi
njə'wə kə ghəshi na, nay ndə ghəshi tiɓa
ghwəlaw. War Yesəw kwətiy. Mba'a
ghəshi maɗishi ta səkwashi mə kəlaŋ ki.
9 Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə səkwa
səəkə mə kəlaŋ tsa va na: «Ma shi
nashi ghwəy ni mənishiy, əntaa ghwəy
taa gəzəshi ya kaa tsamaɓa ndə di ma.
Ndəghətim, pa' tə vici dzee zhakatira mbə
məti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.
10 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci va ka
ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A
Metər, sa wana niy nə *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala na: "Pərɓa Eli dza
naa səəkəy, ka *Kəristəw gha səəkə" kə
ghəshia?» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Yaŋ
tsəgha na nava nanzə, kataŋ na. Eli dza
naa 'wa kwal səəkə, ta gəzanshi zhəghə
nefer shi kaa mbəzli ta nəw kwəma Hyala.
12 Ma ki e gəzaŋwəyəy, a Eli 'wakə
kwal səəkəy ghala mbəradzəy. Dzəghwa
mbəzli na, kala sənivə ghəshi. Mba'a
ghəshi mənti *kwəma jikir na li njasa
ɗi ghəshi. Njasa sanamiy ghəshi va
ngəra'wəy, tsəgha dza ghəshi ta samiyra,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə»
kə.
13 Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha
na, mba'a mbəzli ta səɗa ci va fəti ghən
tsəgha, dzəkən Zhaŋ tsaa mənipə *batem
gəzə na kwəma va, kə ghəshi.

Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)

14 Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa
ci ki mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha mbəzli
ɗaŋ ni. Dza tsahwəti ndə mba'a maɗiy, ka
səəkəə dzəvəgha Yesəw. Səəkə na gələɓə
gələɓəy tə shinin ci kwa səɗa Yesəw.
15 Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, mənti
zhəhwər ta zəghwee ghəci gwərapəy va
zəlghwə bashakə, war mbə sa ngəra'wə
ghəci və tərəŋw. Ɗaŋ səɗa ci səəkə
zəlghwə tsa va mbə ndəghaa dzəti ghwə,
lə dzəmbə yam.
16 Dzəghwa mba'ee niy pəmanakəshi
kaa mbəzli ta səɗa gha na, shaŋ ghəshi
shaŋay mbəli ci» kə.
17 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma
kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy
ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa
gəmgəm niy, ɓanavə nefer ghwəy ghwəy
kaa Hyalaw. Pa' hwəm ɗi ghwəy yən
nzəyra lə ghwəy kia? Pa' hwəm dzee
nza mbə sə'wa kwəma ghwəy diɓa kia?
Ɓəram zəghwə vaa sar tikə» kə
18 Dza mba'a məndi ɓanakə zəghwə va.
Sa ɓəkəm na, mba'a gəzanakə kwəma lə
bərci kaa bashakə tsa va tərəŋw tərəŋw a
ghəci səvəriy mbə zəghwə va. Dzəghwa
nza'jəw bashakə tsa vaa səvəriy mbə
zəghwə va ki. Pəlis ghəci mbəliy tiɓata
kwəriŋ.
19 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw
kwəma va mənta tsəgha na, dza ghəshi,
kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha
Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wa shiy
mənishi niy mbə ma ghəy təhəkəvəri
bashakə tsa va na ghəya?» kə ghəshi.
20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa ɓanavə
nefer ghwəy ghwəy gwanashi kaa Hyalaw,
va tsəgha mbay ma ghwəy təhəkəvəri.
Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
war mba'a pə ghwəy ɓanavə nəfə tsa
ghwəy kaa Hyala ya jəwə tsətsə nja cizlə
gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy ni, ya kaa

17:2 **17:2-8** 2Pi 1:16-18; ShiZhŋ 1:16 **17:5** **17:5** 3:17 **17:9** **17:9** 16:20 **17:10** **17:10-11** Mala 3:23-24; Mt 16:14 **17:12** **17:12-13** 11:14; Lk 1:17; Zhŋ 1:21 **17:17** **17:17** Nəw 32:5, 20 **17:20** **17:20** 13:31; 14:31; 21:21; Mk 11:23; Lk 17:6

dəlagwa na sana: “Təɗamtəvaŋa tikə, mbalaa dzarɓa!” pə ghwəy, ka na dza na, mba'a ɓarvata. Ma tsəgha kiy, nihwəti shiy tiɓa mba'a dzaa zhəntəŋwəy ghən tepəw. [
21 Ma gəla bashakə tsay, ka mbay məndiy təhəkəvəri mbə ndə, kala lə məni səwmay mba'a cə'wə Hyalaw» kə.]

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti ɓa
(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

22 Ma tə nahwəti vici sa ɓasəshi kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci gwanashi tə hiɗì ka Galile na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma, a kə na: «Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli.
23 Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na ta zhakatira dzee mbə məti» kə. Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci gəla nava kwəma tsəgha na, gwa'a, kwəshay vəgha shi mənta tsəgha.

*Gəzə kwəmaa dzəkən tsəhə ghən mbə *ciki Hyala*

24 Dza kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa səəkəshi ghəshi na, mba'a mbəzliy tsəhə ghən va mbəzli mbə ciki Hyala səəkəshiy dzəvəgha Piyer. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Piyer, kar ntsa ghwəy tsa dikə tsaa tsəhə ghən tsa mbə ciki Hyala sa?» kə ghəshi.
25 Ma kə Piyer na: «Yaŋ, kar naa tsəhə» kə. Ma Piyer mbə dzakə ghi na, mba'a Yesəw 'wati ɗəw kwəma və pərɓa ghəci, ma kə ngəci na: «A Piyer, njaa na va gha tay? Va nima mbəzli ka mezhizhə tə hiɗìy tsəhə ghən tay? Va ka səəkə səəkə ta naa, naa va ka ya ya?» kə.
26 Ma kə Piyer na: «Va ka səəkə səəkə ka ghəshiy tsəhə» kə. Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəgha na, ka tsəhə ghən ka ya ya na nashi ɓa na?
27 Əy, ma ki ya tsəgha nzə, vantaa nefer ka tsəhə ghən va taa satiy, mbala ɓəvə gwəvbeŋ, a gha dzaa dzəməy kwəfa, ta kəəsə kərpi. Ma kəlipə dza ghaa 'wa kəsəvəy, nza gha ɓəvəə ghwənamti miy tsa nzə. Sa ka gha ghwənamtiy, ta kəsay səlay dza gha mbəɓa. Nza gha ɓəvə, nza gha dzaa ɓanavəshi. Mək dza naa nzaa dzəti tsee ghən lə dzəti tsa gha gwa'a» kə.

18

Tsama ndə gwəra na dikə mbə mbəzli sləkə Hyalaa?
(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

1 Ghala pətsa va ki na, dza *mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ka ɗəw kwəma ghəshi və, ma kə ghəshi na: «A Metər, tsama ndə na ntsaa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala tay?» kə ghəshi.
2 Dzəghwa Yesəw da' haray zəghwə jəwə tiɓa, mba'a garəy kwa kwəma shi.
3 A kə ngəshi na: «A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zhəghəti ghən tsa ghwəy pə ghwəy nja ndərazhi jəw jəw niy, ka dza ghwəy mbəə tsəhənwəy mbə mbəzli sləkə Hyalaw.
4 Ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə nja zəghwə nay, ghəci dza naa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala.
5 Ya wa ntsaa dzaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha» kə.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy həərə ndə, ta məni *kwəma jikir na*
(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)

6 Ma kə Yesəw ɓa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənti shiy ngəɗì mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə məni kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəɓa pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci, mba'am tsəkwati tə hwər kwəfa, mba'a mətiy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən.
7 Kataŋ nanzə kiy mbəzliyay, mbə kwəma na mbəzli tə hiɗì. Va sa nzanay, ya hwəmɓa nzə na, war lə shiy həərəpə dzəmbə məni kwəma jikir na na tiɓa. Ta na niva shiyəy, ka bashi nza ghəshi tiɓa ya hwəmɓaw. Ma nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza tərəŋw kən ntsaa dza vaa titəvay ta məni shiy ngəɗì mbəzliy dzəmbə kwəma jikir na» kə.
8 Ma kə kwa fir na: «War mba'a kə dəvə gha, ya nahwəti səɗa ghaa fəŋaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəɓa kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə dəvə gha kwətiŋ na, ya lə səɗa kwətiŋ na, kən na dza məndiy ndəghambəŋa mbə ghwəə kəɗì ma, lə shi gha bakanashi.
9 Mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngəɗìŋaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəɓa kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə mətsə kwətiŋ na, kən na dza məndiy ndəghaŋaa dzəmbə ghwəə kəɗì ma, lə mətsəhi gha bakanashi» kə Yesəw.

17:22 17:22-23 16:21 **17:24 17:24** Səvəri 30:13 **18:1 18:1** Lk 22:24 **18:3 18:3** 19:14; Mk 10:15; Lk 18:17 **18:4 18:4** 23:12 **18:5 18:5** Lk 10:16 **18:8 18:8-9** 5:29-30

Bəli fir lə təmbəkə tsaa niy zay, mba'a ndə pəlavə sa ci
(Lk 15:3-7)

10 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci diɓa na: «Məni tə ghwəy məhərli, vantaa ghwəy dzaa fə ndərəə dzəti tsahwəti ya kwətiŋ mbə mbəzli daw daw bərci ni. A gəzaŋwəyee, mbə ndəghwəshi na ka kwal Hyalahi shi kwa kwəma Dirə tsa mə ghwəmə ya hwəmɓa nzə.

11 [Sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ŋgəriy, ta mbəli niy zashi mbəzli səəkəree tikə tə hiɗi.]

12 A nə yay, njaa na va ghwəya? Ya ndə nza mba'a teŋkesli ci və bələkwə, dza tsahwəti mba'a zay kwətiŋ mbə shi na, nza zlashi ni məsliɗə mətsəkə məsliɗəti ni va tiɓashi ni mə ɗal pi, ka dzay ta pala tsaa zay va kwətiŋ tsa sa?

13 E gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma sa ka na dza, mba'a kəsay sa ciy, tərəŋw dza naa vəshiy, ta təmbəkə tsa ci va kwətiŋ tsa. Tərəŋwɓa ti kaa ni ɗaŋ ni va niy zashi ma.

14 Ava tsəgha ɗi ma Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə tsahwətiy zay ya kwətiŋ ta mbəzli daw daw bərci ni va nəwvə kwəma ci ki» kə.

*Kwəma ka ndə məni, ghəci kə nay zəmbəghəy mbə məni *kwəma jikir na*

15 Zhini ma kə diɓa na: «Mba'a kə zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw məntəŋa *kwəma jikir nay, mbala harvə a gha gəzanciy dzəkən kwəma va, ghwəy bakə bakəŋwəy li. Ma sa ka na dza mba'a yivə, "Tsəgha na kataŋ, vəya na fəti" kəy, a gha zhəghəkəə dzəghwa kwal Hyala tsəgha.

16 Ma mba'a kə kala ɗi fəti ta kwəma gəzanci gha vay, mbala harvə, ya ndə kwətiŋ, ya mbəzli bakə kwasəbə gha. Nza ghwəy zhiniy gəzanci kwəma li shi. A ghənzə mbəə nza nja kwəma gəzəkə Zliya Hyala va. Sa nə na va: "Mba'a kə kwəma dzətitaa dzəti ngwəvəy, mbəzli bakə, ya mahkan kə dzaa ndəghakə fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəma va, ka məndi gha zləɓa" kə.

17 Ma sa ka na ɗi ma fəti ta na dza niva va mbəzliy gəzə kwəma ɓay, ɓasəŋwəyəm lə mbəzliy nəw Yesəw, a ghwəy gəzanci. Kala dza kəə di fəti ta kwəma dza ɓasəva tsa mbəzliy nəw Yesəw gəzanci diɓa kiy, mba'a gha zlay, ka nighə war lə mətsə. Njasa nza naa ndə ta mbəri lə nja ndə *dəwan gha ɓəti ghalaɓa.

18 E gəzaŋwəy na kataŋ nay, mba'a pə ghwəy pəhəti shiy, ta mənishi mbəzli tikə tə hiɗiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni pəhəti ghwəy, ka mənishi məndiw, pə ghwəy diɓa na, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə.

19 Zhini ɓa, e gəzaŋwəyəy, war dzəghwa mbəzli bakə mbə ghwəy tə hiɗi, mba'a ghəshi yəməti miy tsa shi kwətiŋ ta kwəma ɗi ghəshi ɗəw mbə cə'wəy, ta ɓanavəshi shi ɗəw ghəshi va dza Dirə tsa mə ghwəmə.

20 Va sa nzanay, war tə pətsa ɓasəshi mbəzli va gar bakə, ya mahkan mbə slən tseyey, war tiɓa nzee mbə shi» kə.

Bəli fir lə kwəma tsahwəti ndə ghəra sləni tsaa ɗi ma pəli ndə mbə nəfə ci

21 'Wakəvə Piyer mba'a kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka ɗəw kwəma və, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, ya zəmərə dza, mba'a ɓəliti mənira *kwəma jikir na, war ka mənira, war ka mənira, gar ɗaŋ səɗay, gar hwəm səɗee təɓə na yən pəlanay kwəma jikir na mənira na va mbə nəfə tsee tay? Gar mbərfəŋ səɗee ta naa, naa njaa?» kə.

22 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Əŋ, əhəŋ, gar mbərfəŋ səɗa dza naa nza gwa'a tsəghaw, mbərfəŋ mətsəkə, gar mbərfəŋ səɗa ghaa pəlay mbə nəfə gha.

23 Vanɗa taa gəzaŋa kwəma va njasa məniva na mbə mbəzli sləkə Hyala. Yəm na lə kwəma tsahwəti mazə, lə ka ghəra sləni ci, mba'a niy ɓanavəshi gəna kaa mbəzli va ta sləni. Dza na tə nahwəti vici na, mba'a harashi mbəzli va ta ɓəlanati gəna ci ghəra ghəshi sləni li.

24 Dzəghwa sa ghati na ɓəla gəna va na, mba'a məndi pəmanakə tsahwəti ntsa nza gəna ci və gar mələyaŋw ɗaŋ.

25 Ma ntsa va na, shiy və gar wati gəna vaw. Dəghwa ma kə ntsa ghəranci na va sləni na: "Ma ghənzə tsəghay, wəzəɓa dza məndiy pamti səkəm na tə ntsa, ghəshi lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ni ci shi və gwanashi. Ghalaɓay, aa dzaa mbay watəra təm tsee va" kə.

26 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza zal tsa va, gələɓ gələɓəy tə shinin ci kwa səɗa ndə gəna tsa ghəranci na va sləni, ka cə'wə və. Ma kə na: "A ntsee dikə tsa, titihwə, yaŋ pə gha na gha, kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa sa gha dzee dza gwanata" kə.

27 Dzəghwa ntsa ghəranci na va sləni mba'a zhəti hwər ti, mba'a pəlay mbə nəfə ci, mbərəkə zlatanavə gəna va gwanata.

28 Ma dzəghwa ndə sləni tsa pəlay məndi va sa səvəriy na tə ngwəla na,

---

18:10 18:10-14 Zhŋ 10:11-15 **18:14 18:14** 6:10 **18:15 18:15** SləniTaH 19:17; Gal 6:1 **18:16 18:16** Nəw 19:15; Zhŋ 8:17; 2Kwər 13:1; 1Tim 5:19 **18:17 18:17** Tit 3:10 **18:18 18:18** 16:19; Zhŋ 20:23 **18:19 18:19** 7:7 **18:20 18:20** 28:20 **18:22 18:22** Ghava 4:24 **18:23 18:23** 25:19 **18:27 18:27** Lk 7:42

bəgəm ghəshi lə tsahwəti ntsa ka ghəshiy
ghəra sləni li. Ma ntsa va na mba'a niy
ɓəvə təm və, gar mbəl bələkwə kwətiŋ.
Dza na tasl kəsəti ntsa va ta na ci va gəna,
ka mətsərdî ta wəri tsa ci. Ma kə ngəci na:
“Ə pə gha wavəra gənee va sənzənva” kə.
29 Dzəghwa tsava ndə sləni kwərakwə
ki, gələɓə gələɓəy tə shinin ci kwa kwəma
ci. Ka cə'wə və, a kə na: “A ntsee, titihwə
yaŋ pə gha na gha kadiw ndəghətəra. Ta
wavəŋa gəna gha va dzee” kə.
30 “Awə, war sənzənva ɗee ghaa wavəra
see” kə. Dza na, na naci mba'a dzaa
kalaghwa ntsa va kwa fərshina, pa' fəca
vici dza naa wanavə gəna ci va.
31 Ma sa nata nihwəti mbəzli ka sləniy
tərmbə kwəmaa mənta va tsəgha na,
mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw tərəŋw
dzəkən ntsaa zhəhwər ma va. Dza ghəshi
cəke' ghəshi dzaa slanakə kwəma va kaa
ntsa ghəranci ghəshi va sləni.
32 Sa favə ndə gəna tsa ghəranci ghəshi
va sləni ki na, dza na da' ghəci haray ndə
ghəra sləni ndə ndərəm tsa va. A kə ngəci
na: “A ta gha gha tsatsa ndəy, ndə ndərəm
ndə nza gha. A gha nay, sa pəra'wəra gha
dəvəy, gwanata zlataŋee gənee va niy nza
va gha.
33 Sana kiy, a gha niy təɓəə mənti
zhəhwər ta ntsa nza ghwəy tsa li kwa zərə
kwətiŋ na, njasa məntəŋee va kwərakwə”
kə kaa ngəci.
34 Dza na tərəŋw ghəci ɓəti nəfəə
dzəkən ntsa va, tə mbərkə kwəma mənti
na va. Mba'a kəsaghwa kwa fərshina, nza
ghəci nza kwa kwərakwə, pa' fəca vici dza
naa wanamti na ci va gəna gwanata» kə
Yesəw.
35 Zhini ma kə Yesəw diɓa ki na: «Favə
tə ghwəy! Kala dza pə ghwəy pəli mbəzli
mbə nəfə tsa ghwəy lə nəfə kwətiŋ,
ghəshi kə məntəŋwəy kwəma jikir nay,
ava war tsəgha dza Dirə tsa mə ghwəməə
məniŋwəy kwərakwə ki, njasa mənti ndə
gəna tsa va va kaa ndə ghəra sləni tsa ci
va» kə.

19

Yesəw ɓənipə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci
(Mk 10:1-12)

1 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəni shi va kaa
mbəzli ki na, dza na mba'a ɓarvay tə hiɗî
ka Galile, ka dzay dzəti hiɗî ka Zhəwde,
pəri na pəriɓa bəla həl Zhərdeŋ.
2 Mba'a mbəzli ɗaŋ nəwvə. Dza
na mba'a mbalamtishi gwanashi va
zəleghwer shi.
3 Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəvəgha Yesəw ta ɗəw kwəma
və, ta nighə kwəma ci, ma kə ghəshi
ngəci na: «Banavə kwal *kwəma pəhəti
*Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci, ghənzə
kə mananati kwəma ya namaɓa na?» kə
ghəshi.
4 Ma kə Yesəw na: «Njaa na kwəma
gəzəkə məndi mbə zliyaa dzəkən kwəma
vaa, səəkə ghwəy jangəhwə sa? Ma kəy:
“Kwa taŋ taŋəy, nga' ngati Hyala zal ghəshi
lə mali” kə.
5 Dzəghwa, a kə diɓa na: “Ava va tsəgha
dza zal ɓarvay vəgha kar dəy lə mbəghəy,
nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. Ma
nza ghəshi bakanashi mənishi ka vəgha
kwətiŋ” kə.
6 Mba'a kə tsəgha kiy, mbəzli bakə na
ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətiŋ na sa
shi. Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri
təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw.
7 Ma sa favə ka Farisahi tsəgha, ma kə
ghəshi na: «Yaŋ, ya sa nzana tsəghay, tawa
nə Məyizə, mba'a kə ndəə dî tihə mali ciy,
a kwal va ndə, tsaslanavə ma ndə zliya kaa
ngəta ta dəvə nzə, kə shiki?» kə ghəshi.
8 Ma kə Yesəw na: «Wa ma kwəma
ɓəŋwəy Məyizə kwal ti ta tihə mi'i ghwəy
ghwəy lə zliyay, sa nzana caslakə ghən
tsa ghwəy, kala zləɓa dî fəti ghwəy ta
nəw kwəmaa gəzəkəvata na. Ma ghala
kwataŋatay, niy nza gəla nava kwəma tiɓa
tepəw.
9 Na nee nee e gəzaŋwəyəy: War
mba'a kə ndə təhamti mali ci, kala
mənti ghwərghwər ghənzə, dza mba'a
ɓəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti
ghwərghwər» kə Yesəw.
10 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci kwəma va
tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, ma ghənzə
tsəgha, war tsəgha kə kwəma kən nzəy
tsa kar zal lə mali na, wəzəɓa maw ma
məndiy ɓəva na» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw na: «Ma gəla nana
kwəmay, mbəzli gwa'a dza naa mbay
favəw. War mbəzli ghwənanamtishi
Hyala məhərli shi, na shiy dzaa mbay favə.
12 Ta na nava e gəzaŋwəyəy, shiy
ghənghən ghənghən na shiy makə zhər
va ɓə mi'i. Nihwəti zhərəy, ghala yakəshi
məndi na məti məti kwala shi, va tsəgha
ɓə ma ghəshi mi'i. Nihwəti na, va sa nzana
mba'a məndi tsa'wamtishi, nihwəti ɓa na,
kala dî ɓəva ghəshi, sa dî ghəshi ghəra
sləni kaa Hyala lə nəfə tsa shi kwətiŋ, nza
Hyala sləkə mbəzli tikə tə hiɗî. Ma ntsaa
dî zləɓavə kwəma vay, nza ghəci zləɓa»
kə Yesəw.

18:33 18:33 5:7 **18:34 18:34** 5:26 **18:35 18:35** 6:12, 15; Ef 4:32; Kwəl 3:13; Zhk 2:13 **19:1 19:1** 7:28; Lk 9:51 **19:4 19:4** Ghava 1:27 **19:5 19:5** Ghava 2:24; Ef 5:31 **19:7 19:7** 5:31 **19:9 19:9** 5:32; Lk 16:18 **19:10 19:10** 1Kwər 7:1

Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

13 Dzəghwa nihwəti mbəzli mba'a
ghəshi ɓanakə ndərazhi kaa Yesəw, a
ghəci fakən dividivi ci kən shi, ta cə'wə
Hyala ti shi, dza *mbəzli ta səɗa Yesəw, ka
makə mbəzli va.
14 Ma kə Yesəw sa nashi na ghəshiy
makəshi na: «Ka makəshi ghwəy ma,
zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi
sar dzəvəghee. Sa nzanay, gəla mbəzli nja
ghəshi na shi sləkə Hyala» kə.
15 Dza na mba'a fanakənshi dividivi ci,
ta təfanshi miy. Ləy hwəm ki na mba'a
ɓarvay tə tsava pi, ka dzay.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəŋw tsa
(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

16 Ma tə nahwəti vici na, ndəs tsahwəti
ndə səəkəy dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci
na: «A Metər, wa shi dzee mənti wəzə ni
kee kwəmavə piy tsaa kəɗi ma tay?» kə.
17 Ma kə Yesəw ngəci na: «A nava ɗəw
gha kwəma wəzə na, ta məni vəya? Ma
ntsa wəzə tsay war Hyala na kwətita.
Mba'a pə ghaa ɗi kwəmavə piy tsaa kəɗi
may, nəw pə ghaa nəw kwəma gəzəkə
*kwəma pəhəti Hyala» kə Yesəw.
18 Ma kə ntsa va kaa Yesəw na: «Gəla
nama hwəlfə kwəma pəhəti Hyala kee
nəw kia?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na:
«Saa ni vay, ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla
mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təɓə
dzərvə ghaa dzəkən ndə ma,
19 ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə məŋa,
ka ɗi nihwəti mbəzli gwanashi njasa ɗi
gha va ghən tsa gha kwərakwə, kə» kə
Yesəw.
20 Ma sa favə məgəla ndə shiy tsa va
kwəma va, ma kə na: «A Metər shi ɓəlakə
gha niy, gwanashi nəwamtishee. Nana kiy
wa shi kee zhiniy məni diɓa kia?» kə.
21 «Mba'a pə ghaa ɗi məniŋa ka ntsaa
kərkamti kwəmay, mbala pamti səkəm tə
shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa
ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma
ghalaɓa kiy, ta kwəmavə shiy gwəramti
dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw ngəci.
22 War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə
Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci
tərəŋw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa
nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci.
23 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli
ta səɗa ci ki na: «E gəzaŋwəy ya, ta na
navay, tsəgha na, ngahə na va ndə shiy ta
tsəhə ghəci tə pətsa sləkə Hyala.
24 Vanta nahwəti kwəma gəzaŋwəyee
diɓa: Bəlaŋɓa ngaləwba dza naa
dzəvərita kwa kwal batal cisli shiy, kən
dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.
25 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci nava
kwəma na, mba'a səəvəri məhərli shi.
Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ɗəɗəw kwa
jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy war tsəgha
kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə
ghəshi.
26 Dzəghwa Yesəw naci, tsa' nighətishi.
A kə kaa ngəshi na: «Kwəma vay, ka mbay
mbəzliy məntiw, ma na Hyala nanzə kiy,
aa mənti. Sa nzanay, shiy tiɓaa taŋanati
bərci kaa Hyalaw» kə.
27 A kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə,
ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi
ghəy shi ghəy mba'a ghəy nəwvəŋa. Ya sa
nzana tsəgha kiy, zhəmə njaa na dza ghəy
kwəmavə na ghəy kia?» kə.
28 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzaŋwəy
ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza
Hyalaa mənti yəwən hidiy, ta nzəy dzee,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa gəzli
mazə diɓədiɓə na. Ma fəca vay, ghwəy
ghwəy mbəzli məŋ lə bakə ni ni nəwvəra
na, ta nzəy dza ghwəy dza kwərakwə kwa
gəzli gəzli mezhizhə məŋ lə bakə. Nza
ghwəy sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə
takəhi məŋ lə bakə ni va mbə hwəlfə ka
*Izərayel.
29 E gəzaŋwəyəy, ya wa ntsaa zlay ghi tsa
ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a,
ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə
na, mba'a veher ci gwa'a, war ta ghəraɗa
sləniy, kwa kwəma jəw na ta kwəmavə
shi ci va dza na tsəgha, gar bələkwə səɗa.
Zhini mba'a dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi
ma diɓa.
30 Mbəzli ɗaŋ mbə ka 'wa kwəma kaa
mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza
ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm
mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi
ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə
Yesəw.

20

Bəli fir lə kwəma mbəzli ka sləni harvə
ndə ta ghəra sləni mbə za ci

1 Dzəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Avee
dzaa gəzaŋwəy shi yəməva sləkə tsa sləkə
Hyala mbəzli li shi» kə. Ma kə na:
«Yəmyəm na lə kwəma tsahwəti ndə za
niy maɗiy na mekəshi mekəshi, ta pala ka
sləni ta ghəranci sləni mbə za ci.
2 Dza na mba'a kwəmavə mbəzli. Ma
sa kwəmavəshi na na, "Mbəl mbəl dza
ghaa waŋəy mbə vəghwə, njasa ka məndi

19:14 19:14 18:3 **19:18 19:18-19** Səvəri 20:12-16; SləniTaH 19:18 **19:19 19:19** 22:39 **19:21 19:21** 6:20; 8:21-22; Lk 12:33 **19:22 19:22** Cem 62:11 **19:26 19:26** Zak 8:6; Lk 1:37 **19:28 19:28** 25:31; Lk 22:30; 1Kwər 6:2; ShiZhŋ 3:21 **19:29 19:29** 10:37 **19:30 19:30** 20:16; Mk 10:31; Lk 13:30

vaa wa ndimndim kaa ka sləni” kə mbəzli
va ngəci, “tsəgha na, e zləɓavə waŋwəy
tsəgha” kə kaa nghəshi. Sa sləkamti
ghəshi na, dza na mba'a pəmashiy
dzəmbə za ci ta ghəra sləni ghəshi ki.
3 Zhini ndə za tsa va ɓa, mba'a
zhəkəvəriy ta pala nihwəti mbəzli ge'i lə
tsahi məsliɗə. Ma dza na na, nihwəti
mbəzli garə garə dzar tə ləwma gəmshi,
kala shi məni ghəshi tiɓa.
4 Ma sa nashi na, a kə kaa ngəshi na: “A
mbəzli ni, ndim dzamməm, a ghwəy dzaa
ghəraɗa sləni mbə zee kwərakwə. E taa
wavəŋwəy zhəmə ghwəy njasa dza naa
təɓə” kə.
5 Tsəgha na, kə mbəzli va, ka maɗi
tsəgha ta ghəranci sləni ci va. Zhini na
diɓa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i vici kwa
ghən. Səvəri na na, mba'a kəsashi nihwəti
mbəzli gəm shi diɓa. Dza na mba'a zhiniy
pəmashiy dzəmbə za ci va. Zhini na
diɓa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i lə tsahi
mahkan, mba'a zhiniy kəsashi nihwəti
mbəzli ɓa, mba'a pəmashiy dzəmbə za ci
va.
6 Zhəghwa na diɓa ki, mba'a zhəkəvəriy
ge'i lə tsahi cifə. Dza na mba'a kəsashi
nihwəti mbəzli garə garə tə ləwma diɓa,
war gəmshi kala shi məni ghəshi tiɓa.
Ma sa nashi na na, dza na tapə ta ɗəw
kwəma və shi, ma kə na: “Wa navam,
vəghwə ghwəy tikə gəmŋwəy kala sləni
ghəra ghwəy tiɓa shəka?” kə ngəshi.
7 Ma kə mbəzli va na: “Waa ndə tiɓaa
ɗəwhwəŋəy ta sləniw, va tsəgha vəghwə
ghəy tiɓa tsəgha” kə ghəshi. Ma kə ndə za
tsa va na: “Ndim dzamməm a ghwəy dzaa
ghəraɗa sləni mbə zee” kə. Mba'a mbəzli
va nəwvə ta ghəranci sləni ci va.

8 Dzəghwa vici ki mba'a pəkwəta. Sa
pəkwəta vici na, dza ndə za tsa va, da'
harvə ntsaa ghəranci sləni kəghi tsa ci. A
kə kaa ngəci na: “Harkə mbəzliy ghəra
sləni va, a gha wanshi gəna tə sləni shi.
Kaa mbəzliy kəray vaa dza ta sləni pə gha
taa gha wa shiy, nza gha kəray tə niy 'wa
vaa ghəra sləni va” kə.
9 Dzəghwa ka sləni va mba'a ghəshi
ɓasəshi ki. Tapə məndi mbə wanshi gəna
shi. Dza niy kəray va mbəzliy dza ta
sləni ge'i ge'i lə tsahi cifə, təhwə ghəshi
səəkəshi, mba'a məndi wanatishi gəna
shi. Ya wa ndə mbə shi na, mbəl mbəl
məndi wanavə.
10 Dzəghwa niy 'wa vaa dza ta sləni
mbəzli ghala mekəshi, ndəs ghəshi
səəkəshi. Ma kə ghən tsa shi na: “Daŋ
dza ghəy kwəmavə shiy ka taŋəti mbəzli
ni ghəy niy vəghwə mbə sləni ɓasa” kə.
Ma dzəghwa məndi na, mbəl mbəl məndi
wanavəshi kwərakwə.
11 Ma sa ɓəvə ghəshi gəna va mba'a
ghəshi nata na, tapə ghəshi ta ngwəzliməə
dzəkən ndə za tsa va,
12 a kə ghəshi na: “Shi ka wa na gəla
ni məntəŋəy gha ni shiy shəkaa ntsa
ghəy dikə tsa? Mbəzli niy, ghəshi kəray
naa səəkə ta sləni, war ler kwətiŋshi
ghərahwə ghəshi sləni gwa'a tsəgha. Na
na ghəy kiy, ghala mekəshi 'wati ghəy
sləni, vəghwamti ghəy mbə vici vici vici,
war ə viciy ndindiŋəy, kwəp kwəp ghəy
dalantəvaŋəy. Njaa njaa ka gha waŋəy
gəna yəmyəm li shi kia?” kə ghəshi.
13 Dzəghwa ma kə ndə za tsa va kaa
zləɓanci kaa tsahwəti ndə mbə shi kwətiŋ
na: “A madiga, a madiga, na na yay,
ngəɗitəŋa yaw. Niy 'wa ghaa ghəraɗa
sləniy, a ghwəm niy sləkamti kwəma,
mba'a gha niy zləɓavə yən ɓəŋa mbəl tə
vəghwə tsa gha mbə sləni.
14 Njanaa niy sləkati ghwəm tsəghay, ə
pə ghaa ɓə zhəmə gha, a gha dzaa jighi.
Wa yən ɗi na wanavə shiy tsəgha kaa
ntsaa kəray vaa səəkə ta sləni yəmyəm lə
gha.
15 ə nzana kala kwal vəya ta məni shi
ɗee lə gənee ki shəkəna? Naa ə ghəraŋa
hərhə sa mənee wəzə hwər na pən?” kə»
kə Yesəw.
16 Zhəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ava
war tsəgha dza naa nza kwərakwə ki, ni
ləy hwəm shi ni mbəzliy, ka mbəzli tə
kwəma dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni tə
kwəma mbəzli na, ka mbəzli ləy hwəm
ghəshi taa zhəghəshi» kə Yesəw.

Yesəw zhiniy gəzə kwəmaa dzəkən
məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti
kwa mahkana səɗa
(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)
17 Dzəghwa Yesəw mba'a kafəy ka dzay
dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci
mbə kwal na, dza na mba'a harvə mbəzli
ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni ja' ja' vəgha
bəla. Kə ka gəzanshi kwəma, ghəci mbə
dza li shi, a kə na:
18 «Favə tə ghwəy, e gəzaŋwəy kwəma:
Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə
məlmə Zherəwzaleməy, mbəɓa dza
mbəzli ta fambəra, yən yən Zəghwə yakə
ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə
ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi
dza na mba'a ghəshi ɓasakənɗa ngwəvəə
pəəslira.
19 Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə
dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ka
ghəshi dza na, ka tsəərəɗa, ka də'wəra lə

20:8 20:8 SləniTaH 19:13; Nəw 24:15 **20:16 20:16** 19:30 **20:17 20:17-19** 16:21; 27:26-31

kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza daŋwə daŋwavəghara vəgha tsəm, mba'ee dzaa mətira. Ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee dza mbə məti tə kwa mahkana vici» kə.

Yesəw ghəshi lə mbəghəshi kar Zhakə lə Zhaŋ
(Mk 10:35-45)

20 Dza mali Zhebede kət kətikəvataa dzəvəgha Yesəw ghəshi lə ndərazhi nzə, kar Zhakə lə Zhaŋ. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw, ta cə'wə kwəma və.
21 Ma kə Yesəw ngəta na: «A shi ɗi gha vəya?» kə. Ma kə mali va na: «Ghala vəghwə tsa dza ghaa nza mbə sləkə mbəzliy, nza gha ɓəvə ndərazhee ni, ta nzəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zleɓi gha. Ghənzə na kwəma ɗee ghaa zləɓavə» kə.
22 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi ɗəw ghwəy ni ghwəyəw. A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa na?» kə. «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi.
23 Ma kə Yesəw na: «Yaŋ, tsəghaa nava nanzə kataŋ. Ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy kwərakwə. Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zleɓee pənəw. War mbəzli gwəmanatishi Dirə va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə.
24 Ma sa favə niy tərmbə va məŋ ni *mbəzli ta səɗa Yesəw kwəma va na, gha ghəshi ghati ɓə nəfəə dzəkən kar Zhakə ghəshi lə Zhaŋ.
25 Dzəghwa Yesəw ki mba'a ɓasayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay, mezhizhə tə hiɗiy, lə gwəlaŋ sləkə ghəshi mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə ɓa na, ka məni kwəma lə bərciy dzəkən shi.
26 Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. [Ə gəzaŋwəy ya, mba'a kə ndəə ɗi məniy ka ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ghəraŋwəy sləni tsa mbə ghwəy].
27 Mba'a kə ndəə ɗi məniy ka ntsaa 'wa kwəma ngəŋwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy.
28 Ava tsəgha nzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri sana. Sa səəkəree na, nza mbəzli ghəraɗa sləni səəkə yaw. Ta ghəranshi sləni kaa mbəzli səəkəree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee, ka mətira, ta mbəərə mbəzli ɗaŋ, nza ghəshi kwəmavə piy tsaa kəɗi ma» kə Yesəw.

Yesəw lə ghwəlefesli bakə
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)

29 Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi maɗishi ta səvərishi mbə məlmə Zherikwə. Ma ghəshi mbə səvəri na, dza mbəzli ɗaŋ ka nəw Yesəw.
30 Ghalaɓa na, mba'a nihwəti ghwəlefesli niy nza tiɓa bakə, mənzəy vəgha kwal. Dzəghwa mba'a ghəshi favə gaka. Ma sa favə ghəshi gaka na, dza ghəshi ka ɗəw kwəmaa mənta. Ma kə məndi ngəshi na: «Wa Yesəw na saa dzar» kə məndi. Dza ghəshi tsəgha ki, ka zlapanci kwəma, a kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.
31 Dzəghwa mbəzliy ɓasəshi va, ka naɓəshi, a kə ghəshi na: «A ghwəlefesli ni, kalayəm miy tsa ghwəy va» kə ghəshi. Zhəghwa ghwəlefesli nashi ki, mətsəhə ghəshi zhiniy mətsahata zlapə kwəma: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy na gha» kə ghəshi.
32 'Wakəvə Yesəw tsəgha gar garəy, dza na da' harashi, mba'a ghəshi səəkəshi. Sa səəkəshi ghəshi, ma kə Yesəw ngəshi na: «A shi ɗi ghwəy yən məntəŋwəya?» kə.
33 Ma kə ghwəlefesli na: «A Ndə sləkəpə, war mərshi ma ghaa ɗiweŋamtəŋəy mətsəhi ghəy, nza ghəy nay pi, na sa ɗi ghəy» kə ghəshi.
34 Dza Yesəw mba'a mərshi li shi, kə dapə dapə dadapashi mətsəhi shi. Dzəghwa nza'jəw mətsəhi zhər bakə ni va ɗiweŋəshi tsəgha, ka mbə ghəshiy nay pi ki. Dza ghəshi ka nəw Yesəw.

21

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Zhŋ 12:12-19)

1 Ma kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci ndəkwə ndəkwə lə məlmə Zherəwzalem na, mba'a ghəshi tsəhəshi ndəkwə lə nahwəti məlmə, Betəfazhe slən tsa nzə. Ndəkwə ghənzə vəgha kəlaŋ tsa har məndiy kəlaŋ *'Wəlivə. Dza Yesəw mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səɗa ci.
2 A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarɓa va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsata kwantəmca dza ghwəy dza pəhəpəhə tə

20:22 20:22 26:39; Mk 14:36; Lk 22:42; Zhŋ 18:11 **20:23 20:23** SləniKY 12:2 **20:26 20:26-27** 23:11; Mk 9:35; Lk 9:48 **20:28 20:28** Ezay 53:12; 1Kwər 6:20; 7:23; Gal 1:4; 1Tim 2:5-6; 1Pi 1:18-19 **20:29 20:29-34** 9:27-30 **20:30 20:30-31** 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 21:9, 15; 22:41-46; Mk 10:47-48; 11:10; Lk 1:32, 69; 2:11; 18:38-39; Zhŋ 7:42

zə'wə, ghəshi lə zəghwə nzə. Sa ghwəy
dzay, nza ghwəy pəlikəvərashi.
3 Mba'a kə ndəə ɗəw va ghwəy: “Tawa
pəəlishi ghwəya?” kəy, “waa Ndə sləkəpə
ɗəwshi na” pə ghwəy dzaa ni. Nza'jəw
dza naa zlatavəŋwəyshi» kə.
4 Ma mənishi shi va tsəghay, war ta
mbə kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va
mbəradzəə dzəghwata kwa. Ma kə niy
niy:
5 Gəzanshim kaa mbəzli mbə məlmə
*Shiyaŋw:
Ava Mazə tsa ghwəy səəkə,
jəwə zhəghəti ghən tsa ci, ɗallə mə
kwantəmca,
ma ɗi naa gəzəy, zəghwə kwantəmca,
kə niy ni.
6 Ma sa gəzanakə Yesəw kwəma va kaa
mbəzli ta səɗa ci va ki na, mba'a ghəshi
dzashi. Mba'a ghəshi dzaa mənti war
njasa gəzanakəshi na va.
7 Mba'a ghəshi pəlanakəvə kwantəmca
va lə zəghwə nzə va. Sa pəlikəshi
ghəshi na, dza ghəshi pəli' pəli' ghəshi
palati kwəbeŋer kən ghən shi tə hwəm
kwantəmcici va. Dzəghwa Yesəw mba'a
dzəməə nzəyəy ti shi.
8 Mba'a mbəzli niy nza tiɓa tərəŋw.
Dzəghwa ghəshi, pəli' pəli' ghəshi pə
pələnəy kwəbeŋer shi kwa kwal. Ka
ɓəɓəli kəslifi nihwəti, ka sləkashiy
dzəghwa kwal, a ghəci dza ti shi. Ta fal,
nja mazə tsa dikə tsa mənti mbəzli va shi
va tsəgha.
9 Dzəghwa mbəzli mbə nəw Yesəw va lə
niy 'wa kwal ngəci gwanashi, tapə ghəshi
dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi
na:
«'Wəsa kaa Hyala,
ntsa dikə tsa na jijiy mazə *Davitə.
Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə
kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa nzə.
'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə» kə
ghəshi.
10 Ma Yesəw mbə dzəmbə məlmə
Zherəwzaleməy, pəlaŋ pəlaŋ pəlaŋ niy
səvərishi mbəzli dzəti ngwəla. Dza ghəshi
ka gəgəzə kwemer, a kə ghəshi na: «Wa
slən tsa tsatsa ndə kia?» kə ghəshi.
11 Ma kə məndi ngəshi na: «Waa *ndə
gəzə kwəma Hyala tsa har məndi vaa
Yesəw na. Səəkə mbə məlmə Nazaretə, tə
hiɗi ka Galile səəkə na» kə məndi.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə
ciki Hyala
(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Zhŋ 2:13-22)
12 Dza Yesəw ka dzay dzəmbə ciki
Hyala. Dzəmbə na na, mba'a kəsashi
ka ɗəl shiy, lə ka pa shiy mbəɓa. Dza
na cəke' tihəkəvərishiy dzəti ngwəla,
kə dzəpə dzəpə dzədzəpamti tebelerhi
mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli gəzli
nzəy mbəzliy ɗəl kwəkwər palayhi gwa'a
gwa'a.
13 Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi
mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey, ciki tsa dza
mbəzliy cə'wəra mbə na” kə məndi. Ma
dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy
zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə»
kə.
14 Dzəghwa ghwəlefesli lə vədevəder
mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha
Yesəw mbə ciki Hyala. Dza na mba'a
mbalamtishi.
15 Ma sa nata mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka ta Hyala lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala kwəma mənti Yesəw va maɗaŋa
maɗaŋa na na, mba'a nəfə tsa shi satiy.
Dzəghwa ndərazhi ka gəzə kwəma mbəɓa
zlaŋzlaŋ diɓa, ma kə ghəshi na: «Jijiy
mazə *Davitə na ntsa dikə tsa, jijiy mazə
Davitə na ntsa dikə tsa» kə ghəshi. Mba'a
nəfə tsa mbəzli va zhiniy satiy diɓa.
16 Ma kə ghəshi kaa Yesəw ki na: «Ca ki,
favə gəla shi pə'wə ghəshi va gha tsəna?»
kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yə,
gwa'a gwa'a favəshee. Ə səəkə ma ghwəy
jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə
zliya nzə shəkəna? Ma kəy: “Ma ghay,
gwa'a gwa'a ɓananavəshi gha fal slən tsa
gha kaa ndərazhi, lə kaa vərenje'werta
gwa'a” kə» kə Yesəw.
17 Sa gəzamti na kwəma va na, dza na
mba'a zlashi, ka səvəriy mbə ciki tsa va.
Səvəri tsa səvəri na na, mba'a ɓarvay mbə
məlmə Zherəwzalem, ka dzay dzəmbə
məlmə Betani, hi na mbəɓa.

Yesəw lə dəŋw bəzakə
(Mk 11:12-14, 20-24)
18 Ma way pi tə mekəshi na, mba'a
Yesəw maɗiy ta zhəghəvaa zhəmbə
məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal
na, ka ghəranci ma.
19 Dza na mba'a nay dəŋw bəzakə. Sa
nay na na, kə ka kətivaa dzəvəgha, ta
ngəli ya ti, ta zəmə. Tsəhə na na, kwataka
kəslifi ghəci kəsashi gwa'a tsəgha, kala ya
fə məɓa. Sa nata na tsəgha, ma kə kaa
fə va na: «Gha na na ghay fə nay, gwa'a
na na gha kwəma, ka zhini ghaa yahwə ya
ghwəla ka gha nzaw!» kə. War sa gəzəkə
na tsəgha na, hyaŋ dəŋw bəzakə tsa va
ghwəliy.
20 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw
nava kwəma na, ka mananshi maɗaŋa
ghənzə. Ma kə ghəshi na: «njaa na nana

21:5 21:5 Ezay 62:11; Zak 9:9 **21:8 21:8** 2Mezh 9:13 **21:9 21:9** Cem 118:26; 148:1; Mt 20:30-31 **21:11 21:11** 16:14; 21:46; 26:68; Lk 7:16 **21:13 21:13** Ezay 56:7; Zher 7:11 **21:15 21:15** 20:30-31 **21:16 21:16** Cem 8:3 **21:19 21:19** Lk 13:6

kwəma tsətsə, ghwəliy dəŋw bəzakə tsa war nza'jəw tsəghaa?» kə ghəshi.

21 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy ɓanavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən tsa ghwəy ghwəy bakə bakəy, a ghwəy dzaa mbay mənti njasa məntee tsa lə fə na. Ya pa' ka taŋəti na məntee nay, ta mbay dza ghwəy. Ta mbay dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa: "Barvaŋa tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!" pə ghwəy, ka ghwəy nighə na, dəlagwa va mənti war tsəgha.

22 War ɓanavə ma ghwəy nefer ghwəy kaa Hyalay, ya wa shi cə'wə ghwəy na, ta kwəmavəshi dza ghwəy gwa'a» kə Yesəw.

Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw va sləni li shia?
(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

23 Dzəghwa Yesəw ka dzay dzəmbə *ciki Hyala. Sa dzəmbəy na na, dza na ka ɓananshi shiy kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə mətikwəkwər *ka Zhəwifə, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Metər, gəzaŋəy, kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni gha na li shi tay? Wa ntsaa ndaŋa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi.

24 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta ɗəw kwəma dzee va ghwəy kwətiŋ. Mba'a pə ghwəy zləɓakəra kwəmee vay, ma nzee gəzaŋwəy səəkə tə pətsa səəkə bərci ghəree va slənee na li shi.

25 A nə ya kwərakwə kiy: Wa ntsaa ghwənay Zhaŋ ta mənipə *batema? Hyala shəkənaa, naa mbəzli?» kə.

Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: "Hyala ghwənay na Zhaŋ" pə ghwəmməy, "ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləɓa ma ghwəy kwəma ci shiki?" dza naa ni ngəmmə.

26 Mba'a pə ghwəmmə ni: "Mbəzli ghwənay na" pə ghwəmmə diɓa na, a hazləni ghwəmmə va ni gwa'a ni mbəzli. Sa nzanay, mbəzli gwanashi sənay na, Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi.

27 Ma kə ghəshi kaa zləɓanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzaŋwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ndərazhi ndə bakə

28 Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci naci ki, ma kə na: «Avee taa ɓəlikəŋwəy fir, nza ghwəy təkəə dzəkən: A tsahwəti ndə tiɓa, bakə ndərazhi və. Ma kə kaa tsa dikə tsa zəghwə ci na: "A zəghwee, dzəmti dza gha ta za ndatsə" kə.

29 Ma kə zəghwə va na: "A di, ka tsəhəree kwamtiw" kə. Zhini na ləy hwəm mba'a zhəghanti zəzə kwəma, pəlhəm maɗiy, mba'a dzay dzəmti va, ta za.

30 Dzəghwa didi tsa va mba'a dzaa gəzanci kaa tsa jəw tsa zəghwə ci, war njasa gəzanakə na va kaa tsa dikə tsa va. Ma kə tsava na: "Wa yikwa, tsəgha na, ta dza dzee di" kə. Dzəghwa na dighevə nzəyəy, kala dza.

31 Sana sənzənva yən kəə ɗəw va ghwəyəy, mbə ndərazhi bakə ni va na, tsama zəghwə na tsaa ghəranati sləni ɗi dəshia?» kə Yesəw. «Tsa kwa taŋa va kia» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghəci na kataŋ. Ə gəzaŋwəy ya ki, ta na navay, tsəgha na: Pərɓa ka *dəwan, lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər nashi ghwəy va dza naa tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyala kən ghwəy.

32 Sa wanay: Ndəs niy səəkəy Zhaŋ tsaa mənipə *batem ta ciŋwəy kwal Hyala, dzəghwa ghwəy na, kala ɗi ghwəy zləɓa na ci va kwəma. Ma ka dəwan, ghəshi lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər va nashi ki na, mba'a ghəshi zləɓavə, ka nəw kwəma ci va. Ya tsəgha niy nashi ghwəy mbəzli va zləɓavə, mba'a ghəshi tsati titihwə tsa shi kwa kwəma Hyala na, kalaa niy ɗi zhəghanti nefer ghwəy ghwəy na na ghwəy, ta zləɓa kwəma ci va» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

33 Zhini ma kə diɓa na: «Fam tsahwəti fir diɓa, a tsahwəti ndə ghi niy nza tiɓay, dza na ngwəɓə ngwəɓə ngwəɓati fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na dəzlətsəɓə hayshi. Kə kaa kə'wə kwaɓa la' lati, ta ɓəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə.

34 Ma sa mənəy vəghwə tsaa ngəli ya fəhi ki na, dza ndə tsa tsa va, ɓəŋ ghwənashi mbəzli mbə ka sləni ci, ta dza ghəshi va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, nza ghəshi ɓanakə na ci bəla ya fə.

21:21 21:21 17:20; Lk 17:6 **21:22 21:22** 7:7 **21:26 21:26** 14:5 **21:28 21:28-31** 7:21 **21:28 21:28** Lk 15:11 **21:31 21:31** 6:10 **21:32 21:32** Lk 7:29-30 **21:33 21:33** Ezay 5:1-2 **21:35 21:35** 22:6

35 Ma sa tsəhəshi mbəzli va na, dza
mbəzliy ndəghwə tsa va nashi ki, mba'a
ghəshi pəslishi ti shi, tasl ghəshi kəsəvə
tsahwəti mbə shi, də'wə də'wə ghəshi
də'wəti, mbəh ghəshi paslamti tsahwəti.
Ma kwa mahkana ndə na, mba'a ghəshi
pə'wəy lə hərezli ka mbəri.
36 Dza ndə tsa tsa va kaa nihwəti
mbəzli ɗaŋ tərəŋw, ka taŋəti ni kwa
taŋa va, mba'a ghwənəghəshi ngəshi diɓa.
Zhəghwa war tsəgha mbəzli ka sləni
kwa tsa va zhiniy sanamiy shi ngəra'wə
kaa niva mbəzli diɓa, njasa niy sanamiy
ghəshi va kaa ni kwa taŋa va mbəzli.
37 Dza ndə tsa tsa va tə kwa kərni, mba'a
ghwənanaghəshi zəghwə ci də'wə ghən
tsa ci. Ma kə mbə ghən ci na: "Sa ka
ghəshi nay zəghwə yay, a ghəshi dzaa
ha'wə ti" kə.
38 Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki.
Ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə
shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa,
avanay ndə zəmə ghi səəkəy də'wə ghən
tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə
paslamti, nza ghwəmmə mbəərəhwə tsa
ka sa ghwəmmə!" kə ghəshi.
39 Dzəghwa ghəshi tasl, ghəshi dzaa
kəsəti, ka mbahə səəmə kwa tsa vaa dzəti
ngwəla. Sa mbahəkəmə ghəshi na, mba'a
ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.
40 Ma sa kəɗamti Yesəw fir ki, ma kə
kaa mbəzli va na: «Njaa dza ndə tsa tsa
vaa məni lə gəla mbəzliy ndəghwə tsa va
tsəgha ni sa ka na səəkəya?» kə.
41 Ma kə ghəshi ngəci na: «Sa ka
na səəkəyəy, rapə dza naa bakwamti ka
ndərəm va, kala məni ma zhəhwər ti
shi ya jəw nzə. Ka na dza na mba'a
fanambəshi tsa ci va mbə dəvə nihwəti
ka ndəghwə tsaa dzaa mbay ɓanavə na ci
bəla shiy, mbə shi dza ghəshiy ngəliti, sa
ka na ɗəwshi, ghala pətsa dza vəghwə tsaa
ngəli fəhiy məniy» kə ghəshi.
42 Ma kə Yesəw ki na: «Səəkə ghwəy
jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə
zliya nzə sa? Ma kəy:
Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəɓə
shiy vay
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa
gwəraa jihəti ciki.
Hyala kwa Sləkəpə təravə na hakwə tsa
vaa mənti
ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.
Dzəghwa mbər ka kwəma maɗaŋa
maɗaŋa na
ghənzə mənta kwa mətsə ghwəmmə, kə
Zliya Hyala» kə Yesəw.
43-44 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ntsaa
dzaa ɓati tərəə dzəti hakwə tsa vay,
ta ɓəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci
kə tərakənvay kən ndə ɓa na, mba'a
zlərəvəri ndə. Ava va tsəgha zhinee
gəzaŋwəy, ka dza ghwəy nza mbə mbəzli
sləkə Hyala ghwəlaw, hwəlfə nihwəti
mbəzli dza naa sləkə. Niva mbəzliy, ta ɗi
fəti dza ghəshi ta kwəma nzə» kə Yesəw.
45 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka ta Hyala ghəshi lə *ka Farisahi, pəŋw
ghəshi famti fir tsa ɓəli Yesəw va. Mba'a
ghəshi fəti ghən: «Dzəkən ghəy ɓəli
Yesəw fir tsa va» kə ghəshi.
46 Tapə ghəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə
Yesəw na, ka hazləni ghəshi va nihwəti
mbəzliy ɓasəshi va. Sa nzana ka *ndə
gəzə kwəma Hyala mbəzli va ɓəti Yesəw.

22

Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə ɓə mali
(Lk 14:15-24)

1 Dzəghwa Yesəw diɓa, ka ɓəlanshi
tsahwəti fir kaa mbəzli, ma kə na:
2 «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli
diɓay, ghala mbə lə kwəma dzee na ta
gəzaŋwəyəw: A tsahwəti mazə niy nza
tiɓa, dza na mba'a tati shi zəmə tərəŋw,
ta zəməshi, mbə pəhə mali kaa zəghwə ci.
3 Ma sa gwəmantəvay na na, mba'a
ghwənashi nihwəti ka sləni ci, ta haka
mbəzliy niy gəzanshi na səəkə ta zəmə shi
va. Ma dza mbəzli haka na va nashi ki na,
kala ɗi səəkə ghəshi.
4 Zhini na da' harvə nihwəti ka sləni
ci, ta ghwənishi ɓa. A kə kaa ngəshi
na: "Mbalam va mbəzliy niy gəzanshee va
səəkə, a ghwəy harashi. E hanamti slay, lə
gemim kəli kəli ni, mba'am tamti shi zəmə
gwa'a, tərə na war zəməshi, səəkəm, kə,
pə ghwəy kaa ngəshi" kə.
5 Tsəgha na, kə mbəzli va, ka dzashi.
Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli va
war tsəgha. Ma mbəzli haka mazə tsa va
va nashi ki na, kwəmaa shashanshi tiɓa
mbə niva shiy ya jəwəw. Mba'a ghəshi
dzadzashi ta sləni shi. Ka dzay tsaa dza
ta za za ci, ka dzay tsahwəti ta pala shi
zhəghə dəvə ci.
6 Dza nihwəti niy tərmbə mbəzli, mba'a
ghəshi kəəsəti ka sləni mazə va, sa'
sa' ghəshi sanamiy shi ngəra'wə, mba'a
ghəshi bakwamtishi.
7 Ma sa favə mazə tsa va kwəma va
na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərəŋw. Dza
na mba'a ghwənashi ka sawji ci, ta dza
ghəshiy bakwamti mbəzliy bakwamti ka
sləni ci va, ka ndamti lə məlmə shi ta
gwa'a.

21:39 21:39 Ebr 13:12 **21:41 21:41** 22:7 **21:42 21:42** Cem 118:22-23 **21:43-44 21:43-44** Dani 2:34-35, 44-45
21:46 21:46 21:11; 26:4-5 **22:2 22:2** 9:15 **22:6 22:6** 21:35 **22:7 22:7** 21:41

8 Zhini ləy hwəm ki, ma kə kaa nihwəti
ka sləni ci na: “A mbəzlee, avanay
sənzənva kiy, gwa'a gwa'a niy mbəlitee
tamti shi zəmə ta zəməshi mbə pəhə
makwa zəghwee na. Sana kiy, mbəzliy
niy haree va na, ka dza ghəshiy 'wati shi
zəmə ni ghwəlaw. Sa nzanay, a ghəshi
dzadzashi ta na shi sləni.
9 Ghənzə tsəgha kiy, ləvərim dzəti
ngwəla, a ghwəy dzaa təwrə dzar mbə
məlmə. Ya wa ntsa dza ghwəy kəsayəy,
nza ghwəy har səəkə, ta zəmə shi zəmə
ni” kə mazə tsa va.
10 Dza ka sləni ci va, mba'a ghəshi
səvərishi, ka dzashiy dzəghwa kweler.
Mba'a ghəshi haharashi ni kəsashi ghəshi
mbəzli dzar mbə məlmə, ta zəmə shi
zəmə va. Mbəzli jikir kwəma ni, lə ni
wəzə ni gwanashi. Dzəghwa ki, paf ciki
təhəy va mbəzli.
11 Ma sa ɓasəshi məndi gwa'a tsəgha
na, dza mazə də'wə ghən tsa ci mba'a
dzəmbəy ta nighə mbəzli harashi na ta
zəmə shiy gwa'a ki. Ma dzəmbə na, sa nə
na nighə kə na, kar mətsə ci tə tsahwəti
ndə. Ntsa va na, kala kwəbaŋ tsə kən ghən
ci.
12 Dza ma kə kaa ntsa va na: “A madiga,
njaa 'wa ghaa səmbəŋaa dzəmbə ciki tsa
kala kwəbaŋ tsə kən ghən ghaa?” Kə.
Hash ntsa va hashiy, kala mbəə zləɓanci
kwəma kaa mazə.
13 Ma kə mazə tsa va kaa ka sləni ci
na: “Satim, kəsəm a ghwəy pahati tə
zə'wə, kwa shiɗshiɗ ci, lə kwa dividivi ci
gwa'a. Nza ghwəy dzaa ndəghəy pəriɓa tə
ngwəla mbə kwəsli va. A ghəci wawahə,
ka pərə sli'i ci pəriɓa” kə» kə Yesəw.
14 Ma sa ɓəlamti Yesəw fir tsa va, ma kə
ɓa na: «Sa nzanay, ɗaŋ tərəŋw na mbəzli
harashi Hyala, ə na na nzanay, ɗaŋ na ni
təravə na mbəzli mbə shiw» kə.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hiɗî ka *Rəm gwanashi*
(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)

15 Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi dza-
shi, mba'a ghəshi dzaa sləkati kwəma
tsəhwəli, ta mbəə ngalivə Yesəw, ta kəsəti,
tə kwəma dza naa zləɓakə.
16 Ma sa sləkamti ghəshi kwəma ki
na, dza ghəshi, mba'a ghəshi ghwənashi
nihwəti mbəzli mbə mbəzli kwasəbə shi,
ghəshi lə nihwəti mbəzli mazə *Erədə ta
gəzə kwəma kaa Yesəw. Ma sa tsəhəshi
ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi ngəci
na «A Metər, a ghəy sənay kwəma kataŋ na
ka ghaa gəzə. War kwəma Hyala na sa ka
ghaa ɓananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə.
Ka hazləni gha va kwemer gəəzə mbəzliw.
Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na
tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə
gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw.
17 Ma kwəma ɗî ghəy sanay, ə ɗî
ghəy ghaa gəzaŋəy kwəma təkə ghaa
dzəkən kwəma dza ghəy na ta gəzaŋa:
Kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən
ghwəmmə kaa mazə tsaa sləkə hiɗî ka
*Rəm gwanashi ta naa, na njaa?» kə
ghəshi.
18 Ma Yesəw naci ki na, cəke' ghəci
sənata kwəma shi va gəmgəm na təkəti
ghəshi. Ma kə kaa zləɓanshi na: «Ghwəy
ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma
pərikə tə ngwəlay, tawa ɗî ghwəy ngalira
kia?
19 Citəram gəna tsəhə məndi va ghən tsa
va li di» kə. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi
ɓəvə dalaa cinti.
20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Fəətə tə
dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən
tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?»
kə.
21 Ma kə ghəshi ngəci na: «Fəətə mazə
tsaa sləkə hiɗî ka Rəm gwanashi na, slən
tsa ci sa va diɓa» kə ghəshi. Dzəghwa,
ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəgha kiy,
tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va
njasa təɓə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a
ghwəy ɓanavə shi Hyala njasa təɓə ghəshi
kwərakwə» kə Yesəw.
22 Ma sa favə ghəshi kwəma zləɓakə na
va na, mba'a səəti məhərli shi, mbərəkə
ghəshi zlay, ka dzashi.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

23 A nihwəti mbəzli tiɓay, *ka Sadəsehi,
kə məndi kaa ngəshi. Ma kə mbəzli vaa
niy: «Ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə
mətiw» kə shiy ni. Dzəghwa fəcavata ki
na, ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Dza
ghəshi ka ɗəw kwəma və,
24 a kə ghəshi na: «A Metər, ma kə
*Məyizə niy niy: “Mba'a kə ndə mətiy
kala yavə zəghwə ghəci kwa mali ciy,
zəmbəghəy dza naa ɓə mali mbəri tə mali
ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa
zəmbəghəy tsaa mətiy va” kə niy ni.
25 A nihwəti mbəzli niy nza tiɓa va
ghəyəy, mbərfəŋ ghəshi ka ndərazhi ndə
kwətiŋ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi,
mba'a ɓəvə mali ci. Dza na mba'a mətiy
kala yakə zəghwə ghəshi li.
26 Sa mətiy na na, dza Zəra həŋ ɓəhwə
mali mbəri ti. Zhini Zəra mba'a mətiy
kala yakə zəghwə ghəshi lə mali va ɓa.
Dzəghwa Takwa mba'a mbəərəhwə diɓa.
Sar na kwərakwə mba'a mətiy, dzəghwa

22:11 22:11 ShiZhŋ 19:8 **22:13 22:13** 8:12 **22:21 22:21** Rm 13:7 **22:23 22:23** Lk 20:27 **22:24 22:24** Nəw 25:5-6; Ghava 38:8

ndərazhi va mbərfaŋanavashi, mbəərəvə
tsava, mətiy, mbəərəvə tsava, mətiy, war
tsəgha. Cəke' ghəshi hati mali va, nək tsaa
yavə zəghwə kwa mbə shi.
27 Ma ləy hwəm shi gwanashi ki na, dza
mali va kwərakwə mba'a mətita.
28 Sana sənzənva kiy, avanay gwanashi
ɓəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza
mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama
ndə dza naa nza mbə shi kwətiŋ kia?» kə
ghəshi.
29 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Ma
ghwəyəy, ka favə kwəma dĩ kwəma vaa
gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma
gəzəkə Hyala mbə zliya nzə ghwəyəw.
Zhini diɓay, sənata bərci Hyala ghwəyəw.
30 A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi
zhakatishi mbə məti e gəzaŋwəyəy, ka ɓə
mi'i zhərəw, ka ɓə zhər mi'iw dza ghəshiy
nza. Ghalaɓay, nja ka kwal Hyala va mə
ghwəmə dza ghəshiy nza.
31 Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa
mbəzli mbə məti kiy, ə səəkə ma ghwəy
jangəhwə kwəma gəzaŋwəy Hyala shəkən
na. Ma kəy:
32 "Yənəy Hyala kar *Abəraham, lə
*Izakə mba'a *Zhakwapə nzee" kə. Di naa
gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi
va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala
mbəzli bəkwə bəkwə ni naw. Hyala
mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə»
kə Yesəw.
33 Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va kwəma
gəzəkə Yesəw va na, ka mananshi maɗaŋa
ghənzə.

Kwəmaa gwəramti dikə mbə kwəma pəhəti Hyala
(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

34 Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə, a
Yesəw kəsəy *ka Sadəsehi lə gəzə kwəma,
kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, dza
ghəshi ɓasə ghəshi ɓasayvashi.
35 Dzəghwa tsahwəti *ndə ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala mbə shi, ka ɗəw
kwəma va Yesəw, sa dĩ na ngali ci, a kə
ngəci na:
36 «A Metər, nama *kwəma pəhəti Hyala
gwəramti na dikə mbə Zliya nzə tay?» kə.
37 Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni va:
"Di pə ghaa dĩ Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə
tsa gha gwanay, lə məhərli gha gwanata,
mba'a gha ɓanavə ghən tsa gha gwanay"
kəy,
38 ghənzə na kwəma gəzəkə Hyala ta
məni gwəramti tə diɓədiɓə, lə dikə gwa'a.
39 Vanta nahwəti kwa baka kwəma
pəhəti Hyala diɓədiɓə na: Saa ni va: "Di
nihwəti mbəzli gwanashi, njasa dĩ gha va
ghən tsa gha kwərakwə" kə.
40 Mbə kwəma gəzəkə na va bakə na
səvərishi kar zliya kwəma pəhəti Hyala
ghəshi lə zliya ka gəzə kwəma Hyala
gwa'a gwa'a» kə Yesəw.

*Dikəɓa *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

41 Dzəghwa Yesəw tapə ta ɗəw kwəma
va *ka Farisahiy ɓasəshi va tə pətsa va. Ma
kə na:
42 «A mbəzli ni, njaa ka ghwəy təkəə
dzəkən Kəristəw Ntsa tivə Hyala tay?
Zəghwə wa na ka ghwəy nia?» kə. Ma
kə ghəshi ngəci na: «Jijiy mazə Davitə na,
ka ghəy ni» kə ghəshi.
43 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ndata
tsəgha na kiy, njaa zhəkə na niy zhini
mazə Davitəə har Kəristəw: "Ndə
sləkəra" kə, sa cinti *Safə tsa Hyalaa? A
mazə Davitə niy gəzəkə, ma kə niy niy:
44 A kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə
sləkəray:
"Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha
ka mbəzli tə dəvə gha!" kə, kə niy ni.
45 Ya sa nzana, Ndə sləkəra, kə mazə
Davitə kaa har Kəristəw kiy, zhəkə dza
njaa ka Kəristəw zhiniy nza ka jijiy mazə
Davitə nə ghwəy kia?» kə.
46 Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha
na, tərəh ntsaa zhiniy mbay zləɓanakə
kwəma mbə shi. Dzəghwa ghala fəcava
ki na, ndə tiɓa mba'a zhiniy təkə ɗəw
nahwəti kwəma və ghwəlaw.

23

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi*
(Mk 12:38-39; Lk 11:43-46; 20:45-46)

1 Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa mbəzliy
ɓasəshi tə pətsa va ghəshi lə mbəzli ta
səɗa ci gwa'a na:
2 «Kwəma pəhanavə Hyala va kaa
*Məyizəy, a ghwəmmə sənay, sləni *ka
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka
Farisahi na ɓəni nzə kaa mbəzli.
3 Njana nzana tsəghay, ə pə ghwəy dĩ fəti
və shi, ka məni kwəma ɓəniŋwəy ghəshi
va gwa'a. Nanzə kiy, əntaa ghwəy dzaa
məni kwəma njasa məni ghəshi tepə ma.
Sa nzanay, na nashi na, ka məni shi ɓənipə
ghəshi va ghəshiw.
4 Ghəshi na nashiy, shiy taŋanatishi
bərci kaa mbəzli ka ghəshiy gəzanshi
məni. Njasa ka məndi vaa fanaghwa shi

22:32 22:32 Səvəri 3:6 **22:37 22:37** Nəw 6:4-5 **22:39 22:39** SləniTaH 19:18; Mt 5:43; 19:19; Rm 13:9; Gal 5:14; Zhk 2:8 **22:40 22:40** 5:17; Rm 13:10 **22:41 22:41-46** 20:30-31 **22:44 22:44** Cem 110:1; SləniKY 2:33-35; 1Kwər 15:27; Ebr 1:13; 8:1 **22:46 22:46** Mk 12:34; Lk 20:40 **23:3 23:3** Rm 2:21-23

shəndəkə ni kwa ghən ndə. Ma ghəshi
də'wə ghən tsa shi na, kala ɗi ma kanshi
dəvə kaa mbəzli ya jəw tsə tsə.
5 Na shi kwəma ka ghəshiy məni
gwanatay, war ta mbə mbəzliy falshi
gwa'a tsəgha, ka ghəshiy məni. Hwəpər
tsa jəw jəw tsa va ka məndiy fə kwəma
Hyala kway, dikə dikə ka ghəshi mənivə
tsa shi. Ka ghəshi dza diɓa na, ka
pəəhə shiy tərəŋw tərəŋw dzar ta mətsəni
kwəbeŋer shi.
6 Ya tə pətsa ɓasəshi məndi ta zəmə shiy
tsəhəshi ghəshiy, war pətsa nzəy mbəzli tə
slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy. Ya mbə
*ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə diɓa na, war
tə kwəma ka ghəshiy ɗi nzəy.
7 Jəw ɗi ghəshi məndiy tsəfəkwə mbə
səkwəshi, dzar tə ləwmaw, jəw ɗi ghəshi
məndiy harshiy mbəzli dikə dikə niw.
8 Na na ghwəy ghwəy mbəzli ta səɗee
kiy, əntaa ghwəy zləɓa məndiy hakaŋwəy,
mbəzli dikə dikə ni ma. Sa nzanay, ghwəy
gwanaŋwəy na, ngwarməmə mbə nəwraa
gə ghwəy. Kwətiŋəy na tsa ghwəy ntsa
dikə tsa.
9 Ka har ndə ghwəy "Didi" tikə tə hiɗi
ni ya tsamaɓa ma. Sa nzanay, Hyala mə
ghwəmə kwətita na tsa ghwəy Didi.
10 Ka zləɓa ghwəy məndiy hakaŋwəy
mezhizhə ma. Sa nzanay, kwətiŋəy na
mazə tsa ghwəy. Ghəci na *Kəristəw Ntsa
tivə Hyala.
11 Tsaa gwəra dikə ndə mbə ghwəyəy,
ghəci kə dzaa nza ka ndə ghəraŋwəy sləni.
12 ə gəzaŋwəyee: Ntsaa dzaa kəli ghən
tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsətsə.
Tsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci ndə, nja
ntsa jəw tsay, tsava ndə na saa dzaa məniy
ka ntsa dikə tsa va Hyala» kə Yesəw.

*Yesəw lə *mbəzliy ɓənipə kwəma*
*pəhəti Hyala, mba'a *ka Farisahi*
(Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə
ka Farisahi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a
ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə
na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy
mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə
tə ngwəla. Dza ghwəy disl ghwəy kalay
miy kwal tsaa dzəti pətsa sləkə Hyala
va nihwəti mbəzli. A ɗi ghwəy dzəmbə
də'wə ghən tsa ghwəyəw, a zlanay kwal
ghwəy kaa niy ɗi dzəmbə mbəzli, a ghəshi
dzəmbə ɓaw. [
14 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka
Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy
dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə
ngwəla. Ka ghwəy dza, me' me' ghwəy
pamti shiy va mi'i mbəreketi gwa'a gwa'a
na, zhini ka garə, pə ghwəy ni ta cə'wə
Hyala. Ka ghwəy dza na, nza' nza' nza'
ghwəy nzati nza tə cə'wə va. Tə mbərkə
kwəma vay, ta məni ngwəvə dza Hyalaa
dzəkən ghwəy, taŋ na nihwəti mbəzli.]
15 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka
Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy
dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə
ngwəla. Ka ghwəy dzay, ka dzaŋwəy ta
tətəwrə kərakə, lə shiɗshiɗ ghwəy, ka
dzəy tə yam, lə kwambəwal. War ta dzaa
pəlavə ntsaa dzaa nəw kwəma ghwəy. Ma
sa ka ghwəy kwəmavə na, ka ghwəy dza
mba'a ghwəy ɓananavəshi ghwəy va. Ka
shi dza ghwəy vaa ɓananaghə dza na,
mba'a ghəshi mənti ka ntsaa dzaa dzəmbə
ghwə, sa ka ghəshi zhəghanti məhərli ci ta
məni *kwəma jikir na taŋ kaa na ghwəy
va.
16 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka
Farisahi, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən
ghwəy. Ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə
ghwəlefesliy ci kwal va kaa mbəzliw. Ma
pə ghwəy niy: "Mba'a kə ndə zəməkə fəla
lə *ciki Hyalay, shiy tiɓaa mananciw. Ma
mba'a kə zəməkə fəla lə tsahi mbəzə mbə
ciki tsa vay, ta kəsə dza fəla va" pə ghwəy
ni.
17 Hyeler ni, ghwəlefesli ni. Pərɓa nima
shiy na mbə shi bakə ni va nə məndi
ngəŋwəya? Pərɓa tsahi mbəzə shəkənaa,
naa pərɓa *ciki Hyala, ghəci tsaa mənti
tsahi va ka shi ɗewɗew ni kwa kwəma
Hyala? Pərɓa ciki Hyala na, e gəzaŋwəy
nee ki.
18 Ma pə ghwəy ni diɓay: "Mba'a kə ndə
zəməkə fəla lə pətsa ka məndiy fə shiy
ti ta ta Hyalay, shiy tiɓaa mananciw. Ma
mba'a kə ndə zəməkə fəla lə shi fanati
məndi va tə pətsa va kaa Hyalay, ta kəsə
dza fəla va" pə ghwəy ni.
19 Ghwəlefesli ni. Pərɓa nima shiy na ta
shi bakə ni va nə məndi ngəŋwəya? Pərɓa
shi ɓə məndi va kaa Hyala shəkənaa, naa
pərɓa pətsa fanta məndi va shi va ti ghəci
saa zhəghəti shi va ka shi ɗewɗew ni kwa
kwəma Hyala? Pərɓa pətsa fəm va shi va
ti na e gəzaŋwəy nee ki
20 Favə tə ghwəy e gəzaŋwəy: Mba'a kə
ndə zəməkə fəla lə pətsa fə məndi shiy ti
ta ta Hyalay, lə shi fati məndi va tə pətsa

23:5 23:5 Səvəri 13:9; Nəw 6:8; Bəla 15:38-39; Mt 6:1 **23:8 23:8** Zhŋ 13:13 **23:11 23:11** 20:26-27; Mk 9:35; 10:43-44; Lk 9:48; 22:26 **23:12 23:12** Cem 75:8; Mt 18:4; Lk 1:52; 14:11; 18:14 **23:16 23:16-22** 5:34-37 **23:16 23:16** 15:14 **23:18 23:18** Səvəri 29:37

va ta gwa'a zəməkə ntsa va fəla, ɗi naa gəzə.
21 Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə ciki
Hyalay, lə Hyalaa nzəy va mbə ciki tsa va
ta gwa'a zəməkə ndə fəla li, ɗi naa gəzə.
22 Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə pətsa mə
ghwəməy, lə gəzli Mazə Hyala ta gwa'a,
mba'a lə Hyalaa nzəy va kwa gəzli va ta
gwa'a zəməkə ndə fəla li, ɗi naa gəzə.
23 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka
Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy
dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə
ngwəla. Ghwəy kiy, kar ghwəy ɓə shiy
kwətiŋ mbə shiy məŋ ta ɓəshi kaa Hyala.
Tsəgha ka ghwəy ti nihwəti kəslifi jəw jəw
ni wəzə ni ka ghwəy ta. Ma shi gwəramti
Hyalaa ɗi ghwəy məni mbə kwəma pəhəti
na na, kala ɗi məni niva ghwəy. Shi ɗi
ma ghwəy va məni gwəramti Hyalaa ɗiy,
avanashi: Məni zhəhwər ta mbəzli, mba'a
məni kwəma lə kwal tsa nzə, mba'a nəw
Hyala lə nəfə kwətiŋ. Tsəgha na shi ka
ghwəy məni nza ki, kala za ma ghən ta
ɓə shiy kwətiŋ kaa Hyala, səvəri mbə shiy
məŋ diɓa.
24 Ma ghwəyəy, ghwəlefesliy ci kwal kaa
nihwəti mbəzli nza ghwəy. Ka ghwəy
dzay, nashi ma ghwəy məcenekwesli tə shi
sa ghwəy na, mba'a ghwəy nzəlamtishi.
Ma mba'a kə ngaləwba dzətitaa dzəti shi
na, kip ghwəy sahwə nava. *
25 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka
Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy
dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə
ngwəla, mbalaa paf paf na nefer ghwəy
va ghəli, lə va maw məni kwəma jikir
na. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yaɓə
devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa
shi ɗewɗew pərikə tə hwəm shi, mbalaa
ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəɗa kwa hwər
kwa hwər shi nza ghwəy.
26 A ka Farisahi, ghwəlefesli ni. Ma pə
ghwəy mənti e gəzaŋwəyəy, pərɓa pətsa
kwa hwər devərehi ghwəy lə kwekwer
ghwəy pə ghwəy yaɓanti. Ma ghalaɓay,
ɗewɗew dza ghəshiy nza pa' pərikə tə
hwəm shi.
27 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka
Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy, ghwəy ghwəy mbəzliy
dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə
ngwəla. Ghala mbə ghwəy lə kwəli ka
məndi vaa hwəti tezlezl na, ka mbərə
kwa kwəma mbəzliw. Mbalaa ma kwaɓa
kwaɓa nzə ki na, paf təhəta va 'yesler lə
va shi ghwaɓə ghwaɓə ni.
28 Ghwəy kwərakwə kiy, war tsəgha
nza ghwəy sana sənzənva. Nja mbəzli
wəzə wəzə ni ghwəy pəzli kwa kwəma
mbəzli na, mbalaa paf təhəy pətsa mbə
nefer ghwəy va dakə mbəzli, lə va ndərəm
gwa'a» kə Yesəw.

Yesəw gəzə ngwəvə Hyala
(Lk 11:47-51)

29 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ghwəy
ghwəy *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy *ka
Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy
dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə
ngwəla. A ghwəy ngangamti kwəlihi
ka gəzə kwəma Hyalaa niy bakwamti
jijihiŋwəy mbəradzə wəzə wəzə. Mba'a
ghwəy ghaslamti ni mbəzliy niy mənti
kwəma ɗi Hyala.
30 Zhini ma pə ghwəy na: "Mba'a pə
ghwəmmə niy nza tiɓa ghala vəghwə tsaa
niy nza jijihimmə va tə ghwəmə nzay,
ka dza ghwəmmə zləɓa jakə miy tsa
ghwəmmə li shi, ta bəkwə ka gəzə kwəma
Hyala va nzaw" pə ghwəy ɓa!
31 Ma ɗi kwəma va gəzəy, mbə gəzə
kwəma ghwəy va tsəgha nay, a ghwəy
sənay də'wə ghən tsa ghwəy, jijihiŋwəy
niy bakwaməti na ka gəzə kwəma Hyala,
pə ghwəy, ɗi naa gəzə.
32 Ghənzə tsəghay, war nəw pə ghwəy
nəw məni kwəmaa niy 'watəŋwəy jiji-
hiŋwəy kwal tsaa məni nzə gwa'a tsəgha,
nza ghwəy kərnamti sləni shi.
33 Ghwəy ghwəy mbəzliy ndərəm ni nja
kwara jigəzlihi niy, njaa njaa dza ghwəy
mbay waslamti ghən tsa ghwəy va ngwəvə
dzəti ghwə kia?
34 Ava va tsəgha, kadiwəm, favəm:
Ta ghwəniŋwəy ka gəzə kwəma Hyala,
lə ka sənata kwəma, mba'a mbəzliy
ɓəni kwəma kaa mbəzli dzee. Sa ka
ghəshi səəkəshiy, ka ghwəy dza na, mba'a
ghwəy bakwaməti nihwəti, dzəghwa kaa
nihwəti daŋwə daŋwə dzəvəgha tsəm. Ka
didi'wə nihwəti lə kwərpə dzar mbə ceker
ɓasəvahi ghwəy. Ka nəwshi ta titihəshi
dzar mbə məlməhi, mbə məlməhi.

23:21 23:21 1Mezh 8:13 **23:23 23:23** SləniTaH 27:30; Mishe 6:8; Lk 18:12 **23:24 23:24** 15:14 * **23:24 23:24** Ɗi kwəma vaa gəzəy: Mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə ka Farisahiy, ə ka ghəshiy dzashi ta cimsli nəw na jəw jəw na kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala. Ma na diɓədiɓə na kwəma gwəramti Hyalaa ɗi na, kala ɗi ghəshiy nəw. **23:25 23:25** Mk 7:4 **23:26 23:26** Zhŋ 9:40 **23:28 23:28** Lk 16:15 **23:30 23:30** 5:12; SləniKY 7:52 **23:33 23:33** 3:7 **23:34 23:34** 1Tes 2:15 **23:35 23:35** Ghava 4:8-10

35 Va tsəgha ki, ma ngwəvə dza Hyala
vaa slaa dzəkən mbəzli tə sa bakwaməti
ghəshi mbəzli nzə va slar slar ni kwataŋay,
dzəkən ghwəy dza naa dza. Mbəzli
ghənghən ghənghən bakwamti ghəshi, tə
*Abel, ntsa slar tsa va Hyala gha məndiy
pəəsli ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə
Zakari, zəghwə Barashi. Dzar kwa jipə
pətsa ka məndiy fə shiy ti, ta ta Hyala, lə
*ciki Hyala niy pəəsli ghwəy tsava.
36 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, ngwəvə dza Hyalaa slaa dzəkən
mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli va
gwanashiy, dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli
mbə vəghwə tsa ndatsə ni dza ngwəvə vaa
dza» kə Yesəw.

Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
(Lk 13:34-35)

37 Dzəghwa ma kə Yesəw dzəkən mbəzli
mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli
mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bak-
wamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a
ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi
na lə hərezli ka bakwamtishi. Ɗaŋ səɗee
mbə pəla ɓasətəŋwəy ta ndəghwəŋwəy,
njasa ka kwəkwəla vaa ɓasambə kwərtiti
nzə mbə bəkəbəkə nzəy, kala zləɓa
ghwəy.
38 Ə gəzaŋwəy ya, nana kiy, ta ɓanti
dəvə nzə dza Hyala tə məlmə ghwəy, war
ka kwəfi dza naa mbəərəta.
39 Ə gəzaŋwəy ya, ka zhiniy ghwəy nara
ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy gəzəə
dzəkənee: "Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa
ntsaa səəkə mbə slən tsa nzə, ghənzə kwa
sləkəpə" pə ghwəy» kə Yesəw.

24

Ngəra'wə tsa ghənghən ghənghən tsa dzaa səəkə, ka hidî gha kərə
(Mk 13:1-23; Lk 21:5-24)

1 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗiy mbə
*ciki Hyala kaa səvəriy dzay. Ma ghəci
mbə dzay na, mba'a mbəzli ta səɗa ci
səəkəə kəsay. Ma kə ghəshi kaa ngəci na:
«Nighətima njasa ngay ciki Hyala tsa va
wəzə tsa ci» kə ghəshi.
2 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Yə, e nay.
Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya
tsəgha nay ghwəy ciki tsa vay, ta ba'wamti
dza məndi. Ka dza ghwəy nashi hərezli
tsəŋəzli tsəŋəzli, ya kwətiŋ ghwəlaw» kə
Yesəw.
3 Ləy hwəm jəw ki na, dza Yesəw
mba'a dzaa nzəyəy mə ghən kəlaŋ tsa
har məndiy «Kəlaŋ *'Wəlivə». Dza mbəzli
ta səɗa ci, mba'a ghəshi ɓasəkəvashi
kwətishiy dzəvəgha. Mba'a ghəshi
nzəyshi ja'ja' məɓa. Dzəghwa mba'a
ghəshi ghakə ɗəw kwəma və, a kə ghəshi
na: «A Ntsa ghəy dikə tsa, ge'i lə tsama
vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay?
Tə wa dza məndiy sənay ndal tərə gha
ta səəkəw, ndal tərmbə hidî ta kəɗiw, kə
məndi tay? Gəzaŋəy di» kə ghəshi.
4 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Məni tə
ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa
zləɓa məndiy ngəɗiŋwəy ma.
5 Sa nzanay, ɗaŋ dza nihwəti mbəzliy
səəkə lə slən tsee. Ka ndə dzay: "Yən
na *Kəristəw tsa tivə Hyala va" kə,
ka tsahwəti dza diɓa na "yən na" kə.
Gəla mbəzli vay, mbəzli ɗaŋ tərəŋw dza
ghəshiy ngəɗiti.
6 Ta fa favə gaka mbəz dza ghwəy
dza mbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni lə
ghwəy. Zhini diɓay, ta fa favə nəwər tsa
mbəz dza ghwəy mbə məlməhi kərakə
kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə
shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza
ma. Ya njaay ta məniva dza gəla niva shiy
tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka
dza hidiy kəɗî diw.
7 Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay,
ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka
tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati
miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə
mbəz taa nza. Dzar tə nihwəti hidî
ghənghən ghənghənəy, ta mənta dza ma,
ka gərgərəva hidî dzar tə tsahwəti pi
ghənghən ghənghən.
8 Shi va gwanashiy, ngəra'wə tsaa dzaa
gha səəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa
kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.
9 Ka məndi dza na, ka kəkəsəŋwəy
kaa nihwəti mbəzli, ta saŋwəy ngəra'wə
ghəshi, ka bəkwəŋwəy. Hwəlfəhi mbəzli
gwanashiy, ka dza ghəshiy ɗî mətsə
ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw.
10 Ghala vəghwə tsa va kiy, ɗaŋ dza
mbəzliy nəwraa zlay nəwra. Ka ghəshi
dza na, ka nga ɗafa ta nihwəti, ghəshi ka
ghən tsa shi, ka ndərəva kwa jipə shi.
11 Ɗaŋ dza ka gəzə kwəma Hyala ka
dzərvəə tsahwəshi. Ka ghəshi səəkə na
mba'a ghəshi ngəɗəhwə nihwəti mbəzli
ɗaŋ ta nəwshi.
12 Tərəŋw dza məni *kwəma jikir naa
vəŋəta tə hidî. Ka gha nighə war va
kwəma vay, mbəzli ɗaŋ zlay ɗiva kwa jipə
shi.
13 Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay
nəwra ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliti

23:38 23:38 Ezhek 10:18-19; 1Mezh 9:7-8 **23:39 23:39** Cem 118:26 **24:2 24:2** Lk 19:44 **24:5 24:5** 24:24; 2Tes 2:9-10; 1Zhŋ 2:18 **24:7 24:7** 2NəMezh 15:6; Ezay 19:2 **24:9 24:9-14** 10:17-22; Zhŋ 16:1-4 **24:9 24:9** 5:11 **24:10 24:10** 10:35; Lk 12:52-53 **24:11 24:11** 7:15 **24:12 24:12** 2Tim 3:1-5 **24:13 24:13** ShiZhŋ 13:10

tsava ndə dza Hyala.
14 Ma sa ka məndi gəzamti Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza
Hyala ta sləkə mbəzli kaa mbəzli tə
hidî gwanashi, ta mbə hwəlfəhi tə hidî
gwanashiy favəy, ma nza hidî madî ta kədî
ki.
15 Ta nashi shi rəɗa rəɗa ni va jikirkir
ni, niy gəzəkə Daniyal *ndə gəzə kwəma
Hyala kwəmaa dzəkən shi kwa zliya dza
ghwəy garəshi mbə *ciki Hyala, (ntsaa
jangəti kwəma vay, favə tə ghəci wəzə).
*
16 Ghalaɓa kiy, mbəzli tə hidî ka Zhəwde
na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlaŋ ta
mbəə mbəlishi.
17 Mbaʼa kə ndə mə jəba mbə tifərəy,
əntaa ghəci dzaa ni na: “Kadiw, e dzaa
ɓasəvə shi ya mbə ciki tsee” kə ma. Ə kə
dzaa hwəy gwaʼa tsəgha.
18 Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay,
əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw, e zhəghəvaa
jighi ta ɓəvə kwəbeŋeree” kə ma. Ə kə
dzaa hwəy gwaʼa tsəgha.
19 Ngəraʼwə tərəŋw dza savaa nza
fəcava kən miʼi lə hwər lə miʼi ka ndərazhi
tə hwəm.
20 Cəʼwə pə ghwəy cəʼwə Hyala əntaa
bali va taa məniva geʼi geʼi lə tir tasli, lə
nəghətaa dzaa nza fəca *vici dəkəva.
21 Sa dza naa nzay, ma ngəraʼwə tsaa
dza vaa nza tə hidî geʼi lə vici va na,
dikəy tərəŋw dza naa nza. Səəkə gəla
hwəlfə ngəraʼwə tsa tsəgha tsa vaa kəsashi
mbəzli ghala ngati Hyala hidî, ka sar paʼ
tə vəghwə tsa ndatsəw. Ka dza naa zhiniy
səəkə kən mbəzli diɓa ka məndi nzaw.
22 Kala sa nzana mbaʼa Hyala tamti ɗaŋ
tsa vici ngəraʼwə tsa va tə mbərkə mbəzli
nzə təravə nay, ka dza ndəə tərmbə tə
ghwəməy nzaw. Əy ma dza na ki na,
mbaʼa tamti ɗaŋ tsa vici va tə mbərkə
mbəzli nzə təravə na.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mk 13:24-31; Lk 21:25-33)

23 Ma sa ka vəghwə tsa va məniyəy,
mbaʼa kə ndə taa ni ngəŋwəy: “A mbəzli
ni, anay *Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə”
kə, ya “avaci tarɓa” nə nay, əntaa ghwəy
zləɓa kwəma ci va tepə ma.
24 Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa
vay, ɗaŋ dza Kəristəwhi ka dzərvə lə ka
gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi
tə hidî. Ka ghəshi dza na, ka məməni
shi maɗaŋa maɗaŋa ni tərəŋw, lə shi
dimədimə ni, ta mbəə ngədî mbəzli.
Mbaʼa kə ghəshi dzaa mbatay, ta dzəghə
ngədî dza ghəshi ya mbəzli təravə Hyala.
25 Ə gəzamtəŋwəy ya kwəma va
kwaghwətsata, ta mbə ghwəy sənashi shiy
dzaa məniva.
26 Mbaʼa kə məndi taa ni ngəŋwəy:
“Avam Kəristəw pəriɓa tə gamba” kə
məndiy, əntaa ghwəy dzəvəri ma. Ya:
“Anay tikə mbəy na” nə məndiy, əntaa
ghwəy taa zləɓa ma.
27 Sa kee səəkə, yən Zəghwə yakə ndə
ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara.
War njasa ka wampidî van vaa dzəy tə
ghwəmə, ka səəkə kwa ghwəmə paʼ kwa
mərkwiy, tsəgha dza naa nza.
28 A ghwəy sənay, dzəghwa tə pətsa
mətishi shiyəy, tiɓa ka zliŋiŋ ɓasəva» kə
Yesəw.
29 «Ləy hwəm ngəraʼwə tsa va kiy,
nzaʼjəw shərkwə dza viciy shərkwəta,
ka tir dza na, mbaʼa zlay mbərə, ka
sasərkwəhi tə ghwəmə dza na, ka
shikəvaa səkwa, ka shi nza bərci vəshi
mə ghwəmə ʼwakəvə na, ka kwəfəghə.
30 Ghalaɓa kiy, a shiy dzaa tsahwəshi
səəkə mə ghwəmə, shiy dzaa ci səəkə tsa
Zəghwə yakə ndə ngəri. Ma hwehwer
mbəzli tə hidî gwanashi ta nza ghala pətsa
va ki na, war ə dza ghəshiy ngəngəlvə, ka
tihwəni. Ka Zəghwə yakə ndə ngəri dza
na, tsahwə tsahwəy war ka nay mbəzli lə
mətsə shi səəkə mbə kwəleɓi tə ghwəmə,
lə bərci və tərəŋw, mbaʼa shəndəkə ti
diɓa.
31 Ka məndi dzay, mbaʼam viyata təlimə
dikə na tərəŋw tərəŋw. Sa ka məndi
viyata na, ma nza ghwənashi ka kwal ci,
ta dza ghəshiy ɓasəkə mbəzli təravə na tə
bəlahi tə hidî faɗanavashi səəkə tə pətsa
kəray ghala hidî gwaʼa.
32 Avee taa ɓəliŋwəy fir lə kwəma
daskway, favə tə ghwəy shi ɗî na
ɓəniŋwəy. A ghwəy sənay, mbaʼa kə
kəslifi daskwa shikəshi, dza na mbaʼa
ɗakə nihwətiy, a vəghwə tsaa dzəmti
kətikəvay, pə ghwəy.
33 Ava tsəgha na ki, war nashi ma ghwəy
gəla shi ɓəlakəŋwəy ya va gwanashi ghati
mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə
Zəghwə yakə ndə ngəri ta səəkəw, miy
dəgha na ki, pə ghwəy.

24:14 24:14 28:19 **24:15 24:15** Dani 9:27; 11:31; 12:11 * **24:15 24:15** Kwəma dzəghwa tikə nay, Matiye dəʼwə ghən tsa ci gəzə na kaa mbəzliy dzaa jangə zliya ci na. **24:17 24:17-18** Lk 17:31 **24:21 24:21** Dani 12:1; ShiZhŋ 7:14 **24:23 24:23-25** Lk 17:23-24 **24:24 24:24** 24:5; 7:15; ShiZhŋ 13:13-14 **24:27 24:27** 24:30, 37; 25:31; 1Kwər 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Zhk 5:7-8; 2Pi 3:4; 1Zhŋ 2:28 **24:28 24:28** Zhəwbə 39:30; ShiZhŋ 19:17-18 **24:29 24:29** Ezay 13:10; 34:4; Azh 2:6, 21; 2Pi 3:10, 12; ShiZhŋ 6:12-14 **24:30 24:30** Zak 12:10-14; Dani 7:13-14; Mt 24:27; 26:64; Mk 14:62; ShiZhŋ 1:7 **24:31 24:31** 13:41; təlimə: 1Kwər 15:52; 1Tes 4:16 **24:34 24:34** 16:28

34 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa
bəkwəshi ka shi gəzaŋwəy ya ni gwanashi
mənivaw.
35 Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata
ghwəy na, ghəshi lə hiɗi gwa'ay, kərəp dza
ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə
kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

War Hyala kwətita na saa sənata vici
dza Yesəw zhəkə ti
(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)

36 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ndə tiɓa
ya kwətiŋ mba'a sənata vici dza shi vaa
məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə
Hyala də'wə ghən tsa ciy, sənata ghəshiw.
War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na
saa sənata vici lə ler va gwa'a.
37 War njasaa niy məniva shiy va ge'i
ghala vəghwə tsa *Nəwey, tsəgha dza shiy
zhiniy məniva, sa ka vici dzee səəkə ti yən
Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvata.
38 Ma niy nza kwataŋa, ghala vəghwə
tsa Nəwe va, Hyala ghwəla ta za mbəzli
lə yaməy, ə niy zəmə mbəzli shi zəmə,
ka sa sa shiy, ka ɓə ɓə mi'i. Mbəzli
nza ghyehi və shi na, ka ɓəshi kaa
zhər, war tsəgha. Pa' fəca vici dzəmbə
Nəwe dzəmbə kwambəwal ti na, war mbə
məməni shi va ghəshi niy nza tsəgha.
39 Ghalaɓa nashi kiy, niy shashanshi
shiy ya jəwəw. War sa nighə ghəshi
na, van ghati nzəmə kala kərə ma. Ray
pətsa tə hiɗi va yam. Dza yam va kərəp
ghəshi zamti mbəzli gwanashi. Njasa niy
shashanshi ma shiy va kaa mbəzli vay,
war tsəgha dza shiy shashanshi ma kaa
mbəzli sa ka vəghwə tsa dzee səəkə ti,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvay
kwərakwə ki.
40 Ma sa kee səəkə ghala pətsa va kiy,
mbəzli bakə dza naa nza tə za, ka məndi
dza na mba'am ɓəhwə tsahwəti, mbərəkə
zlay tsahwəti tiɓa.
41 Ta kəsashi mi'i dza məndi bakə kwa
vəna mbə hə, ka məndi dza na mba'am
ɓəhwə nahwəti, mbərəkə zlata nahwəti.
42 Ava va tsəgha, ə pə ghwəy mənti
məhərli, sa nzanay, sənata vici dzee səəkə
ti yən Ndə sləkəŋwəy ghwəyəw.
43 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na
gəzaŋwəy wəzə, a ghwəy sənay, mba'a kə
ndə ghi sənay nza, fəca vici tsa' nay, ta
səəkə dza ndə ghəliy dzakə ghi tsee kəy, ka
dza naa ɓə hi fəcavaw, war tsəmtsəmmə
dza naa nzəyəy, ka dza naa zlay kwal kaa
ndə ghəli ta dzakəw.
44 Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy,
gwəmatəvaŋwəyəm ya hwəmɓa nzə, ta
ndəghə vici va. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə
tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən
Zəghwə yakə ndə ngəri» kə Yesəw.

Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə
tsa kama məhərli və
(Lk 12:41-48)

45 Ma kə Yesəw diɓa na: «Favəm e
gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən ndə ghəra
sləni tsaa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra
lə məhərli. Kaa ngəci dza ndə ghi tsa
ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə
pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci ɓanshi shi
zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyɓa sa ka vici
zəmə shiy mənta.
46 Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa
səəkə, mba'a kə kəsay ndə sləni tsa ci va
ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va
wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra
sləni.
47 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa
va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va.
48 Ma mba'a kə ndə sləni tsa vaa ntsa
gəmgəm tsay, vanta kwəma dza naa təkəti
mbə nəfə tsa ci: "Ka dza ntsee tsa dikə tsaa
zhikə ɓəlaŋəw" dza naa ni,
49 ka na dza na, tapə dzəmbəy mbə di
di'wə nihwəti mbəzli ghəra ghəshi sləni li
shi, ka zəzəmə shi zəmə ci, ka sa sa shiy,
ghəshi lə mbəzliy nza war ghi ghi ni.
50 War ghəci mbə məni shi ci va tsəgha
ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni dza
vətəghə səəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma
ndə sləni tsa va səəkə tsa ci, ge'i lə leriy
niy bərkəti ma na diɓa.
51 Sa naa səəkə na, sa' sa' sanamiy
ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəŋw,
mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə
mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə
tə ngwəla. Nza ghəci wahə war wahə, ka
pərə sli'i ci tə pətsa va» kə Yesəw.

25

Bəli fir lə kwəma degheghir məŋ

1 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma kwəma
sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa
nza lə kwəma degheghir məŋ ni ni dzee
ta gəzaŋwəy kwəma shi: Sa dza ghəshiy,
mba'a ghəshi ɓəɓəvə gərkəwahi shi, ka
dzashiy dzəti pətsa nza zal mali ti.
2 Nihwəti cifə mbə degheghir vay, niy
təhwəlishi ghəshiw. Ma nihwəti cifə
nashi ki na, təhwəli təhwəli niva.
3 Dzəghwa niy təhwəlishi ma va cifə
ni, mba'a ghəshi madɗishi, war sa ɓəvə

24:36 24:36 SləniKY 1:7 **24:37 24:37-39** Ghava 6:11-13; 7:7-13; 2Pi 3:6 **24:42 24:42** 24:44, 50; 25:13; Mk 13:33, 35; Lk 12:40; 21:36 **24:43 24:43** 1Tes 5:1-2; 2Pi 3:10; ShiZhŋ 3:3 **24:45 24:45-47** 25:21-23 **24:48 24:48** 2Pi 3:4 **24:50 24:50** 24:42 **24:51 24:51** 8:12 **25:1 25:1** Lk 12:35-36

ghəshi gərkəwahi shi tsəgha, tərəh tsaa ɓəvə hwəpər tsa ciy tivə in gərkəwa kwa mbə shi.
4 Ma ni tsəhwəli tsəhwəli ni va degheghir cifə ni na, laŋ laŋ ghəshi ɓəɓəvə gərkəwahi shi, mba'a hwəpehwəper. Ya wa ndə na, mba'a tivə in kwa tsa ci hwəpər ghəciy kafə.
5 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka ndəghə səəkə tsa zal mali. Ndəghə ndəghə, kə ghəshi na, shaŋ, kala tsahwəy ghəci. Dzəghwa hi mba'a dənavə degheghir məŋ ni va gwanashi, fərin fərin ghəshi ɓəɓəhwə hi ki.
6 Ma mbə daŋkala vərɗi ki na, dzam ka fərghəshi lə zlapə, ma kə məndi na: "Waa, a zal mali tsahwəy naci, səvərim a ghwəy dza ta ka'wə" kə məndi.
7 Dzəghwa degheghir məŋ ni va ki, mba'a ghəshi sasatishi gwanashi. Tapə ghəshi mbə gwəmava, ka tsətsərə ghwə dzəghwa gərkəwahi shi.
8 Ma kə niy tsəhwəlishi ma va degheghir cifə ni kaa ni tsəhwəli tsəhwəli ni va na: "A ya, tihwətihwəm jaɗaghwanəyəm in tsa ghwəy vaa dzəghwa ni ghəy ni gərkəwahi, ghwə ka shishirkwə kwa shi di" kə ghəshi.
9 Ma kə degheghir tsəhwəli tsəhwəli ni va kaa ngəshi na: "Am, awə, ka dza naa mənti mək kaa ngəmmə gwanamməw. Wəzəɓa dza ghwəy dzaa pavə tsa ghwəy va mbəzliy ɗəl in na" kə ghəshi.
10 Ma sa gəzanakəshi məndi tsəgha na, dza niy tsəhwəlishi ma va degheghir ka dzashi ta pala in ta pa ki. Ma ghala pətsa dzashi ghəshi va ta pala in ki na, ndəs zal mali səəkəy. Dza niy niy gwəmantəvashi va degheghir lə in tsa shi nashi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi kwasəbə zal mali. Disl məndi kalay dəgha.
11 Ma ləy hwəm ki na, ndəs nihwəti degheghir va səəkəshi. Səəkə ghəshi na, ka zlapə kwəma zlaŋzlaŋ: "A Ndə sləkəpə, a Ndə sləkəpə, ndi ghwənamtəŋəy dəgha" kə ghəshi.
12 Ma kə zal mali kaa zləɓanshi na: "A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, sənaŋwəy ya tepəw" kə» kə Yesəw.
13 Ma sa kərəy Yesəw lə ɓəli fir tsa va, ma kə na: «Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy fə ghən, sa nzana, kala sənay vəghwə, ya vici dza kwəma vaa məniva ti ghwəy» kə Yesəw.

Ka ghəra sləni ɓanavəshi məndi gəna ta zhəghə dəvə li
(Lk 19:11-27)

14 Ma kə Yesəw ɓa na: «Kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa nza lə kwəma tsahwəti ntsaa niy ɗi vaa dzay ta wə. Ma fəca dza na ta kafə na, mba'a harvə ka sləni ci mahkan ta tahanshi gəna ci ngəshi ghəci taa dzay, nza ghəshi zhəghə dəvə li.
15 Ma sa ɓasəshi ghəshi na, dza na mba'a tahanavəshi. Ya wa ndə na ge'i lə bərci ci ghəci ɓanaghə gəna. Mbəl bələkwə cifə ghəci ɓanavə kaa tsahwəti. Ma kaa tsahwəti na, mbəl bələkwə bakə. Kaa kwa mahkana ndə na, mbəl bələkwə. Sa tahanavəshi na gəna ki na, dza na pəkw dzay.
16 Dza ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə cifə, nza'jəw dzay ta zhəghə dəvə lə gəna va. Dza na mba'a zhəghəvə dəvə, mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə cifə zhəkən tsaa niy ɓanavə məndi va.
17 Dza ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə bakə, mba'a dzay ta zhəghə dəvə kwərakwə. Mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə bakəə dzəkən tsa ɓanavə məndi va.
18 Ma dza tsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə naci ki na, la' lati kə'wə, dza sliɗ mbəliy na ci va gəna ɓanavə Ntsa ci va dikə tsa kwa kə'wə. Dza na das nzəyəy.
19 Ma ləy hwəm sa nzay ntsa shi va dikə tsa nza ki na, dza na mba'a zhəghəkəvay mbə wə ci va. Sa səəkəy na na, dza na har harashi ka sləni ci va, ta ɗəw njasa mənti ghəshi lə gəna ci va.
20 Ma sa ɓasəshi ghəshi ki na, kə ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə cifə kət kətəghəvay dzəvəgha dikə tsa ci va. Ma kə kaa ngəci na: "A Ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkwə cifə tsaa niy ndara gha va. Avanay tsahwəti mbəl bələkwə cifə diɓa, sa zəməvee mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va" kə.
21 Ma kə dikə tsa ci va na: "Wəzə mənti gha, ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwətiŋ ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya" kə.
22 Dza ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə bakə, kət kətikəvay kwərakwə. Ma kə na: "A ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkwə bakə tsaa niy ndara gha va. Avanay tsahwəti mbəl bələkwə bakə diɓa, sa zəməvee, mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va" kə.
23 Ma kə ndə gəna tsa va ngəci na: "Wəzə mənti gha, ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwətiŋ ghərati gha sləni

25:10 **25:10** 9:15 **25:11** **25:11-12** Lk 13:25 **25:12** **25:12** 7:23 **25:13** **25:13** 24:42 **25:14** **25:14-15** Mk 13:34
25:15 **25:15** Rm 12:6 **25:19** **25:19** 18:23 **25:21** **25:21-23** 24:45-47; Lk 16:10

gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na
ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na
sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti,
a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi
lə ya” kə.
24 Dza ntsa ƀanavə məndi va mbəl
bələkwə kət kətikəvay kwərakwə ki. Ma
kə na: “A Ntsee dikə tsa, ta na tsee
ghənəy, e sənaŋa, ntsa ghyanakə tsa nza
gha. Ghay, ya kala tsəŋwəhwə hwəlfə gha
tə za na, kar ghaa slahwə shiy tə za va,
ya kala ghərahwə sləni gha na, mbə pəla
kwəmavə shiy ghaa nza.
25 Ava va tsəgha ghəratəra hazləni nee.
Ma dzee na mba'ee lati kə'wə, pən slid yən
mbələyŋa gəna gha va kwaƀa. Avanta, ava
sa gha” kə.
26 Ma kə dikə tsa ci va ngəci na: “Ndə
mar tsa kwamətsəni tsa, ndə ghəra sləni
tsa gəmgəm tsa nza gha. A gha sənay, mbə
sla shiy kee nza, ya tə za tsaŋwati mee
hwəlfə, ka pəla kwəmavə shiy, ya kala
ghərahwə slənee, pə gha.
27 Ghənzə tsəgha kiy, mba'a pə gha niy
sənay nza, ka zhəghə dəvee liw pə ghay, ə
ka gha ƀanavə gənee va kaa tsahwəti ndə
nza, ma nza ghəci zhəghə dəvə li. Sa kee
səəkə na, nzee ƀasə see və, lə yam ti nza”
kə kaa ntsa va.
28 A kə kaa mbəzli na: “A mbəzli ni,
ƀantim mbəl tsa bələkwə tsa va və ta
dəvə ci, a ghwəy zhiniy ƀanavə kaa ntsaa
zəməvə mbəl bələkwə cifə vaa dzəkən tsa
ci.
29 Sa nzanay, ma ntsaa kwəmavə shiy,
dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta
mətsahanavə shiy dza məndiy dzəkən shi.
Ghalaƀa kiy, tərəŋw dza shiy nza və. Ma
ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə
ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy ƀəhwə ya
ni jəw ni va shiy və.
30 Ta na ndə sləni tsaa mbata ma tsa
ya namaƀa kwəmay, ƀəvəm a ghwəy
bəzlakəvəriy dzəti ngwəla dzəmbə kwəsli,
a ghəci sa ngəra'wə, ka wawahə, ka
pəpərə sli'i ci pəriƀa” kə» kə Yesəw.

Mba'a pə gha mananati kwəma wəzə
na kaa ndə tikə tə hidî y, kaa Yesəw mənti
gha kwəma va kwərakwə

31 Dzəghwa ma kə Yesəw diƀa na: «Ma
fəca dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə
ngəri mbə shəndəkə tsee, lə ka kwal Hyala
kwasəbee gwanashiy, ta nzəyra dzee kwa
gəzli mazə.
32 Ka hwəlfəhi mbəzli tə hidî gwanashi
dzay, ƀasə ƀasə ghəshi ƀasəshi kwa
kwəmee. Kee dza ki na, ka təra nihwəti
mbəzli səvəri mbə nihwəti, njasa ka ndə
makə shiy vaa təra teŋkesli səvəri mbə
kwəy.
33 Sa kee dzay, mba'ee təraghə mbəzli
slar slar ni kwa kwəma Hyalaa dzar bəla
kwa bəzəmee. Ma niy dzaa tərə na, tə kwa
zleƀee niva.
34 Ma pən dzaa ni yən mazə kaa
ni təraghee va mbəzli dzar bəla kwa
bəzəmee ki na: “Na na ghwəy ghwəy
mbəzli dərniti Dirə niy, səəkəm a
ghwəy dzəmbə pətsa sləkə Hyala tsa
gwəmatəŋwəy məndi mbəradzəy, ghala
ngati na hidî!
35 Sa nzanay, niy nza na, e niy nza
lə mara, dza ghwəy mba'a ghwəy niy
ngavəra shi zəmə, ka ghəraď a ndir niy
nza, mba'a ghwəy niy samiyra yam. Ghala
saa niy nzee ndə məlməy, a ghwəy niy
ka'wətəra wəzə wəzə.
36 Sa niy nzee diriŋď ay, a ghwəy
niy ndara kwəbeŋer dzəkən ghən tsee.
Sa niy nzee gwərapəray, a ghwəy niy
tsəva kənee. Sa niy kəsaghwara məndi
kwa fərshinay, a ghwəy niy səəkə mbə
nighəra” pən taa ni ngəshi.
37 Ma kə mbəzli slar slar ni va kwa
kwəma Hyala dzaa ni ngəra ki na: “A Ndə
sləkəpə, hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha
lə maŋa, mba'a ghəy ngavəŋa shi zəməa?
Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha lə ndir,
mba'a ghəy niy samiyŋa yama?
38 Hwəm niy səəkə ghaa kəsaŋəy ghaa
ndə məlmə, mba'a ghəy ka'wətəŋaa?
Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha diriŋ ŋa,
mba'a ghəy niy ndaŋa kwəbeŋer dzəkən
ghən ghaa?
39 Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha
gwərapəŋa, ya gha kwa fərshina, mba'a
ghəy niy dzaa nighətəŋaa?” kə ghəshi
dzaa ni ngəra.
40 Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi
ki na: “A gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na. Ya hwəm niy mananati ghwəy
kwəma wəzə na kaa ya tsamaƀa ndə
ta ngwarməhira daw daw bərci ni niy,
kaa ngəra də'wə ghən tsee mənti ghwəy
kwəma va tsəgha” kə.

41 Dzəghwa, ma pən dzaa ni yən mazə
kaa niy dzar kwa bəla kwa zleƀee va
mbəzli ki na: “Ghwəy na na ghwəyəy,
katantəvaŋwəyəm kərakə vəghee. Ghwəy
ghwəy mbəzli bazlamti Hyala ni. Mbalam
dzəti ghwə ngaď ngaď na məti ma. Ghwə
vay, ta fə *ndə jaka tsa Hyala ghəshi lə ni
ci ka kwal dzəmbə gwəmati məndi ghala
kwataŋata.

25:29 25:29 13:12; Mk 4:25; Lk 8:18; 19:26 **25:30 25:30** 8:12 **25:31 25:31-46** 16:27 **25:31 25:31** Nəw 33:2; Zak 14:5; Mt 16:27; 19:28; 1Tes 3:13; Zhəwdə 14 **25:35 25:35-36** Ezay 58:7 **25:40 25:40-45** Fir 19:17; Mt 10:40, 42; 12:50; 28:10 **25:41 25:41** Zhəwdə 7; ShiZhŋ 20:10, 15

42 Sa wana gəzaŋwəy ya tsəghay, sa
nzana mba'ee niy nza lə mara kala niy
ngara shi zəmə ghwəy. Ka ghəraɗa ndir
niy nza na, kalaa niy tira yam ghwəy.
43 Mba'ee niy tsəhəra ka ndə məlmə
va ghwəy na, kalaa niy ka'wəra ghwəy,
diriŋɗee niy nza na, kalaa niy ɓəra shiy
ghwəy dzəkən ghən tsee. Mba'ee niy nza
gwərapəra, zhini mba'am niy kalaghwara
kwa fərshina na, kalaa niy tsəva ghwəy
kənee" pən taa ni ngəshi na nashi.
44 Dzəghwa ma kə ghəshi dzaa ni ngəra
na: "A Ndə sləkəpə, hwəm niy səəkə
ghəy naŋa, gha ya lə maŋa, ya gha lə
ndir, ya ghaa ndə məlmə, ya gha diriŋaa,
ya gha gwərapəŋa, ya gha kəəli kəəli
kwa fərshina na, dzəghwa mbə shi va
gwanashi na, kalaa niy kəətiŋa ghəya?"
kə ghəshi dzaa ni.
45 Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi
na: "A gəzaŋwəy ya, ta na navay tsəgha
na: Ya hwəmɓa niy məni ma ghwəy
kwəma wəzə na kaa ndə ya kwətiŋ mbə
mbəzli daw daw bərci ni ni mbə nəwray,
kaa ngəra də'wə ghən tsee niy məni ma
ghwəy kwəma va tsəgha kwərakwə" pən
dzaa ni ngəshi.
46 Ma gəla niva mbəzli nashi kiy, dzəti
pi tsa nza ngəra'wə kala kəɗi ma, pa' kwa
ndimndim dza ghəshiy dza. Ma na mbəzli
slar slar ni kwa kwəma Hyala nashi ki na,
ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza ghəshi»
kə Yesəw.

26

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Zhŋ 11:45-53)

1 Ma sa kəɗiy Yesəw lə ɓəni shi va
gwanashi kaa mbəzli ki na, dza na ka gəzə
kwəma kaa *mbəzli ta səɗa ci, a kə na:
2 «A ghwəy sənay kiy, vici bakə tərə na
ta məni makwaghwa *Pakə. Ghala tsə vay,
ta kəsəra dza məndi yən Zəghwə yakə ndə
ngəri. Sa ka məndi kəsəvəra na, ka məndi
dza mba'a məndi ɓanavəra kaa nihwəti
mbəzli, nza ghəshi daŋwəraa dzəvəgha
tsəm» kə.
3 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə
*ka Zhəwifə ki, mba'a ghəshi ɓasətəvashi
kəghi tsa Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala.
4 Dza ghəshi, mba'a ghəshi sləkati
kwəma kwa jipə shi, ta kəsə Yesəw nja
dzar kwa tsəhwəli, ta paslamti.
5 Ma kə ghəshi na: «Ma nanzə kiy, əntaa
ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici Pakə ma.
Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghwəmmə»
kə ghəshi.

Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mk 14:3-9; Zhŋ 12:1-8)

6 Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə
Betani niy nza Yesəw kəghi tsa tsahwəti
ndə, Shimaŋw kə məndi kaa slən tsa ci.
Ntsa vay, ndə dərna niy nza na kwataŋa.
7 Ma Yesəw mbə zəmə shiy kəyɓa ki
na, mba'a nahwəti mali kətəghəvataa
dzəvəgha, lə təlimə paf 'wərdi kwa ta
dəvə nzə. Gəna ɗaŋ məndiy pa 'wərdi
va. Dza na mba'a shəkambə mbə ghən tsa
Yesəw.
8 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw
nava kwəma na, mba'a nəfə tsa shi satiy
tərəŋw. Ma kə ghəshi na: «Tawa liɗi mali
na 'wərdi na kia?
9 Ə ka na zlata liɗi nzə nza, nza
ghwəmmə ɗəlamti tə gəna ɗaŋ. Ma nza
ghwəmmə tahanavəshi gəna va kaa ka
ndərma nza» kə ghəshi.
10 Dzəghwa mba'a Yesəw fəti ghən ta
kwəma gəzə ghəshi va tsəgha na. Ma kə
ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa səsə ghwəy
məhərli mali na tay? Kwəma wəzə na na
sa məni na va tə ya!
11 Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va
na tiɓa dza ghwəy nza li shi ya hwəmɓa.
Ma na nee kiy, ka dza ghwəmməə nza lə
ghwəy tikə ndimndim kiw.
12 Ma 'wərdi ɓaslatəra na nay, mbəri
tsee na sa gwəmanti na vaa varamti, ta dza
ta lara!
13 A gəzaŋwəy ya ta na navay, tsəgha
na, ya pa' kwəmaɓa dza məndiy gəzə
Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hiɗi
gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va
dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə
Yesəw.

Zhəwdasə mbə ɗi nga ɗafa ta Yesəw
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)

14 Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə
tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw
məŋ lə bakə ni, mba'a dzaa kəsashi mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala.
15 Ma kə kaa ngəshi na: «Ya yən ngati
ɗafa ta kəsəŋwəy Yesəw na, wantsa shi
dza ghwəy ngavəraa?» kə. Ma sa favə
mbəzli va tsəgha na, dza ghəshi mba'a
ghəshi gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi
mbəranavə mbəl mahkan mətsəkə ngəci.
16 War sa kwəmavə Zhəwdasə gəna va
tsəgha ki na, mba'a 'wati pəla kwal tsaa
nga ɗafa ta kəsə Yesəw ghəshi.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci*
(Mk 14:12-26; Lk 22:7-23; Zhŋ 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

25:46 25:46 Dani 12:2; Zhŋ 5:29; Zhk 2:13 **26:1 26:1** 7:28 **26:2 26:2** 16:21 **26:4 26:4-5** 21:46 **26:6 26:6-7** Lk 7:37-38 **26:11 26:11** Nəw 15:11 **26:15 26:15** Səvəri 21:32; Zak 11:12; Zhŋ 11:57; 13:2 **26:17 26:17-29** Səvəri 12:1-20

17 Dzəghwa kwa taŋa vici ka məndiy
zəmə peŋ tsa kama *is ti mbə, mba'a
səəkəta. Dza *mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a
ghəshi tsəhəshi və, a kə ghəshi ngəci na:
«A Metər, kwəma ɗi gha ghəy tatəŋa shi
zəmə dza ghaa zəmə mbə makwaghwa
Pakaa?» kə ghəshi.
18 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam
dzəmbə məlmə, dzakə ghi tsa zana. A pə
ghwəy taa ni ngəci sa ghwəy tsəhəŋwəy
kəyɓay: "Metər tsa ghəy ghwənikəŋəy na
va gha. A kəy: Waa vəghwə tsee məniy
na, ma ɗee dzakə ghi tsa gha, ta zəmə
shi Pakə, ghəy lə mbəzli ta səɗee, kə" pə
ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.
19 Dzəghwa mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a
ghəshi dzaa mənti njasa gəzanakəshi
Yesəw va, mba'a ghəshi tati shi zəmə dza
ghəshiy zəmə mbə makwaghwa Pakə.
20 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a kar
Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci va məŋ
lə bakə ni nzəyshi ta zəmə shi zəmə ki.
21 Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə zəmə
shiy na: «Nay ghwəy na, a gəzaŋwəy ya, ta
na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə
ghwəy kwətiŋəy, ta nga ɗafa dza na tə ya,
ta kəsəra məndi» kə.
22 Ma sa favə mbəzli ta səɗa Yesəw
tsəgha na, ka zhanshi kwəma va tərəŋw,
gwanashi. Ya wa ndə na, tapə dzəmbəy
mbə ɗəw kwəma va Yesəw: «A Ntsaa
sləkəŋəy, yən na nanzə bərkee ɓa na?»
kə tsava, tsəgha tsahwəti ɗəw diɓa, war
tsəgha ghəshiy dəɗəw.
23 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ntsa zəmə
ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsay,
ghəci na saa dza va ta nga ɗafa tə ya, ta
kəsəra məndi.
24 Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy,
ta mətira dzee njasa tsasliti məndi vaa
dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy,
tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga
ɗafa tə ya tsa va. Wəzəɓaa niy maw ma
məndiy yakə dza naa nza və» kə.
25 Ma kə Zhəwdasə ntsaa nga ɗafa va ta
Yesəw na: «A Metər, yən na nanzə bərkee
ɓa na?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Wa
gha na» kə.
26 Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va
ki na, dza Yesəw həŋ ɓəvə peŋ. Dza na
mba'a mananati 'wəsa ti kaa Hyala. Ma
sa manamti na 'wəsa na, dza na mba'a
ngangavəri peŋ tsa vaa ɓanavə kaa mbəzli
ta səɗa ci. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə
na vəghee, ɓəm zəməm» kə.
27 Ma ləy hwəm na, dza na həŋ ɓəvə
hwəpər tsa nza shi sa kwa, dza na mba'a
mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa man-
amti na 'wəsa na, dza na həŋ ɓanavəshi.
A kə na: «Sashim gwanaŋwəy!
28 Sa nzanay, ghəshi na miymiy ya, li
shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə lə mbəzli.
Ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli ɗaŋ, ta
mbə Hyalaa pəlata kwəma shi jikir na mbə
nəfə nzə.
29 ə gəzaŋwəy ya: Ghava na tə ndatsəy,
ka zhinee sahwə shi sa ni kala war fəca
vici dza ghwəmməə zhiniy sashi ka yəwən
jakəjakə lə ghwəy, tə pətsa sləkə Dirə mə
ghwəməw» kə.
30 Dza ghəshi ka ha cemer, ka fal
Hyala. Ma ləy hwəm ki na, mba'a
ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəmə kəlaŋ
*'Wəlivə.

Yesəw gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə
(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Zhŋ 13:36-38)

31 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa
ci ki na: «Nay ghwəy na, mbə vərɗi
ndatsə nay, ta zlara dza ghwəy kwətiraa
hwəŋwəy gwanaŋwəy. Sa nzanay, a Hyala
gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy:
Ta paslamti ndə ndəghwə shiy dzee,
ka teŋkesli ci dzay,
mba'a ghəshi zləzləŋərəshi
ka dza kwaɓa, ka dza kwaɓa, kə.
32 Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə məti
kiy, ta 'watəŋwəy kwal dzee dzaa dzəti
hiɗi ka Galile, ma nza ghwəy kəsara
mbəɓa» kə.
33 Ma kə Piyer kaa zləɓanci na: «A Ndə
sləkəpə, na nee neyey, ya gwa'a gwa'a
zlaŋa mbəzliy, ka dzee zlaŋa tepəw» kə.
34 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, a
gəzaŋee ta na navay, mbə vərɗi ndatsə
na, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə
mahkan səɗa gha: "Sənay tsava ndə yaw,
sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə Yesəw.
35 Ma kə Piyer na: «Ya ta məti dzee
kwasəbə ghay, ka dzee gəzə, sənaŋa yaw,
pən tepəw» kə. Dza nihwəti *mbəzli
ta səɗa Yesəw va tərmbə, tsəgha ghəshi
gəzəkə kwərakwə ki.

Njasa cə'wə Yesəw Hyala kwa Getəsemane
(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

36 Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə mbəzli
ta səɗa ci, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəti
tsahwəti pi. «Getəsemane» kə məndi
kaa slən tsa pətsa va. Dzəghwa ma kə
kaa ngəshi na: «Nzəyŋwəyəm tikə, e
katayvaraa dzarɓa, ta cə'wə Hyala» kə.

26:20 26:20-25 Zhŋ 13:2, 21-30 **26:23 26:23** Cem 41:10 **26:24 26:24** Cem 22:7-8, 16-19; Ezay 53:9 **26:26 26:26-28** 1Kwər 10:16 **26:28 26:28** Səvəri 24:8; Zher 31:31; Ebr 7:22; 9:15-20 **26:30 26:30** Lk 22:39; Zhŋ 18:1 **26:31 26:31** Zak 13:7; Mt 26:56; Zhŋ 16:32 **26:32 26:32** 28:7, 16 **26:34 26:34-35** Lk 22:33-34; Zhŋ 13:36-38 **26:34 26:34** 26:75 **26:36 26:36-46** Lk 5:16; Ebr 5:7-8

37 Dza na mba'a pəməvə kar Piyer
ghəshi lə ndərazhi Zhebede va bakə ni
kwasəbə ci. Ma ghəshi mbə dza tsəgha na,
mba'a her Yesəw ghati dza, ka sla nəfə tsa
ci diɓa.
38 Ma kə kaa ngəshi ki na: «Tərəŋw slay
nəfə tsee, ka ɗi pəəslira. Nzəyŋwəyəm
tikə kwasəbe, əntaa ghwəy ɓə hi ma» kə.
39 Dza na mba'a kətivə dza bəlakə jəw.
'Wakəvə na, mba'a 'yambə kwəma ci mbə
hiɗi. Dza na ka cə'wə, a kə na: «A Di, War
mba'a kə tsahwəti kwal tiɓay, bashamti
ngəra'wə tsa va səəkəə dzəkənee. Nanzə
kiy, əntaa gha məni war tə sa ɗee ma, war
njasa təɓaŋa na ka gha məni» kə.
40 Dza na tərəɗ zhəghəkəvay dzəvəgha
mbəzli ta səɗa ci va mahkan ni. Səəkə
na na, ghəshi ɓanti hi. Ma kə kaa Piyer
ki na: «A nava mbə ma ghwəy nza-
ynza ləməciŋwəy kwasəbee ya gar tsahi
kwətiŋaa.
41 ə pə ghwəy nzəyŋwəy ləməciŋwəy,
ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzəə
ndəghwəŋwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə
ngaɗambəŋwəy mbə məni *kwəma jikir
na. Ka ɗi məni kwəma wəzə na ndə ngəri
kwa kwəma Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki
na, daw bərci vəgha ci ta məni nzə» kə.
42 Zhini na, mba'a katantəvay diɓa kwa
baka səɗa ci, ka cə'wə Hyala ghəci, a kə
na: «A Di, kala tsahwəti kwal tiɓa gar
ɓanti ngəra'wə tsa kən yay, war ta sə'wa
dzee. War njasa təɓaŋa na kəə məniva»
kə.
43 Ma sa kəɗiy na lə cə'wə Hyala na,
zhini na mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta
səɗa ci va. Zhəkə na ɓa na, ghəshi tə hi,
shaŋ ghəshi ta mbay nzəyshi ləməcishi.
44 Zhini na mbərəkə zlashi, mba'a
katamtəvay diɓa. Dza na mba'a zhiniy
cə'wəti Hyala kwa mahkana səɗa, war
njasa məcana va.
45 Dzəghwa mba'a zhəkəy zhəvəgha
mbəzli ta səɗa ci ki. Ma kə kaa ngəshi na:
«A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə
vəgha ghwəy na ghwəy. Ava ghwəy nay
vəghwə tsee kətikəvay, ta kəsəra məndiy
dzəmbə dividivi ka məni kwəma jikir na,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
46 Ava ghwəy nay ntsaa ngati ɗafa va
tə ya səəkəy, satim a ghwəmmə dzar
dzəvəgha» kə.

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Zhŋ 18:3-12)

47 Ma Yesəw mbə kərni gəzə kwəma
vaa səkwa na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti
ntsa mbə mbəzli ta səɗa ci va məŋ
lə bakə ni səəkəy. Mba'a mbəzli ɗaŋ
tərəŋw kwasəbə, lə kafa'ihi nihwəti, lə
ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi
lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy
ghwənashi na ta kəsə Yesəw.
48 Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati ɗafa va ta
Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa
kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy,
ntsa dza ghwəy vaa nara mbə səkwə njasa
ka ndəə səkwə madigayəy, ghəci na. Nza
ghwəy kəsə ki» kə niy ni kaa ngəshi.
49 Tsəhə tsa tsəhə ghəshi ki na, karə
Zhəwdasə dzay dzəvəgha Yesəw. Ma kə
kaa ngəci na: «'Wəsa Metər» kə, mba'a
səkwəti njasa ka ndə vaa səkwə madigay.
50 Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, ə
pə ghaa məni kwəma səəkə gha ta məni
di» kə. War ghwəla ki na, dza mbəzli
va ɓasə ɓasakənvashiy dzəkən Yesəw, tasl
ghəshi kəsəti tsəgha.
51 'Wakəvə tsahwəti ntsa tə səəbə
Yesəw fəkwatə təɗikəvəri kafa'i ci, pətsə
kəsləkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra
sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala.
52 Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsee,
zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəɓək tsa
ci. Sa nzanay, ma mbəzli nashi ghwəy va
mbə dza lə kafa'ihi ta dividivi shiy, War
kafa'i dza naa zamtishi kwərakwə.
53 Favə gha na, yən kə niy ɗi məni
tsəgha nzay, e haray Dirə ta kəətira ghəci
nza. Ka na dza tiɓata nza na, mba'a
ghwənikəra ka kwal ci ɗaŋ tərəŋw ta
kəətira.
54 Kwəma nata ghwəy naa məniva
sanay, kwəma tsasliti məndi kwa Zliya
Hyalaa dzəkənee na. Mba'a pən niy ni e
har Dirə ta kəətira ghəci pən nzay, ka dza
kwəma tsasliti məndi vaa mənta nzaw»
kə.
55 Zhini ma kə kaa mbəzliy kəsə va na:
«A mbəzli ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra
lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa nzee ndə
ghəli kia? Vici va vici va ghwəmmə niy
nza lə ghwəy mbə *ciki Hyala, ka ɓəni
shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy
ghalaɓa nanzə sa?
56 Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta
mbəə dzəghwata kwa kwəmaa niy tsasliti
ka gəzə kwəma Hyala va mbə zliya, mənta
na tsəgha» kə.

Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va
ki na, 'wakəvə mbəzli ta səɗa ci kwərec
ghəshi hwəshi gwanashi, mbərəkə ghəshi
zlay tiɓa kwətiy.

Yesəw kwa kwəma ka sləka kwəma
*mbə *ka Zhəwifə*
(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Zhŋ

26:39 26:39 6:10; 20:22; Zhŋ 18:11; Ebr 10:9 **26:41 26:41** Ef 6:18; Ebr 2:18 **26:44 26:44** 2Kwər 12:8 **26:45 26:45** Zhŋ 12:23; 13:1; 17:1 **26:52 26:52** Ghava 9:6 **26:55 26:55** Lk 19:47 **26:56 26:56** Mt 26:31; Lk 24:46

18:13-14, 19-24)

57 Dzəghwa mbəzliy kəsəvə Yesəw va
mba'a ghəshi ɓəghə Yesəw dzakə ghi tsa
Kayifə, dikə tsa *ka ta Hyala. Ghalaɓay,
kəghi tsa va niy nza *ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə
ka Zhəwifə.
58 Ma məndi mbə dza lə Yesəw dzakə
ghi tsa va na, dza Piyer ka nəwshi kərakə
kərakə, pa' kwa tipə dikə tsa ka ta Hyala
tsa dikə tsa va. Ma sa tsəhəy na kwa tipə
va na, dza na mba'a nzəyəy mbə mbəzliy
ndəghwə ghi tsa va, ta mbə ghəciy nashi
shi dza məndi ta məni lə Yesəw.
59 Ma kəyɓa ki na, dza mbəzli dikə dikə
ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy
sləka ka Zhəwifə gwanashi mba'a ghəshi
dzəmbəshi mbə pala kwəma dza ghəshiy
ɓanavə fəti ti kaa Yesəw, ya dzərvə
dza ghəshiy təɓanakən, ta mbə ghəshiy
paslamti.
60 Ɗaŋ tərəŋw mbəzli tətəɓanakən
dzərvə na, shaŋ ghəshi ta kwəmavə
kwəma ka ghəshi ɓanavə fəti kaa Yesəw li.
Ma ləy hwəm jəw ki na, 'wakəvə nihwəti
mbəzli tiɓa bakə, mba'a ghəshi kafəshi.
61 A kə ghəshi na: «Aya, a kə ntsa niy
niy: “Ma yənəy, e mbay ngəzlamti *ciki
Hyala tsa, mba'ee zhiniy ngakati mbə vici
mahkan” kə niy ni» kə ghəshi.
62 Ma sa gəzəkə mbəzli va tsəgha na, dza
dikə tsa ka ta Hyala pəlhəm satiy, ma kə
kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi
zləɓa ma gha kwemer gəəzə məndi niy
dzəkən gha shəka?» kə.
63 Dzəghwa Yesəw naci dighevə catavay,
zhini ma kə dikə tsa ka ta Hyala tsa va
ngəci na: «Avee dzaa ɗəw kwəma va
gha, nza gha zləɓakəŋəy. Lə slən tsa
Hyalaa ɓəka piy ɗəwee va gha, mba'a pə
ghaa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə
Hyalay, mba'a gha gəzaŋəy» kə.
64 Ma kə Yesəw na: «Yə, tsəgha na
njasa gəzə gha va. Ə gəzaŋwəy ya, ghala
ndatsəy, tə dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa
bərciy sləkə shiy gwa'a dza ghwəy nara
mənzəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
Zhini diɓay, ta nara dza ghwəy yən mbə
səəkə mbə kwəleɓi mə ghwəmə» kə.
65 Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala
tsəgha na, dza na kwəbaŋ tsa kən ghən ci,
kwəyah kwəyah ghəci slakwanti, sa satiy
nəfə tsa ci. A kə na: «Ava ntsa va sawanti
Hyala. Wəkə na nava tsəgha, ka ɗi mbəzli
ghwəmmə ta ndəgha fəti ta kwəma mənti
na ghwəlaw. A ghwəy favə njasa sawa na
Hyala də'wə ghən tsa ghwəy.
66 Naa njaa na na təkə ghwəy dzəkən
baya?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «A
gəzəkə *kwəma jikir na, gar pəəsli na» kə
ghəshi.
67 Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəmbə
kwəma ci, ka ndəkwə lə dəvə. Ma nihwəti
na, ka sləva dəvəə dzəvəgha ghən ci.
68 Ma kə ghəshi na: «Gha na Kəristəw,
ca a Hyala cətəŋa, a gha gəzaŋəy sana di,
nda wa ntsaa ləkəŋa va» kə ghəshi.

Vəraslə tsa Piyer
(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Zhŋ 18:15-18, 25-27)

69 Ma Piyer mənzəy kwa tipə tiɓa kəghi
tsa dikə tsa *ka ta Hyala tsa va ki
na, dzəghwa nahwəti maliy ghəra sləni
kəyɓa, kət kətəghəvataa dzəvəgha. A kə
kaa Piyer na: «Ghay ntsay, tsahwəti ntsa
kwasəbə Yesəw ndə ka Galile tsa va nza
gha» kə.
70 Dzəghwa Piyer ka vəraslə kwa kwəma
mbəzli gwanashi ki, a kə na: «Sənata gəla
kwəma ɗi gha na gəzee sana nee kiw» kə.
71 Dza na mba'a kafəy dzaa nzəyəy
vəgha miy dəgha. Dzəghwa nahwəti mali
kwa ghəra sləni ɓa mba'a nighəvə. Ma
kə kaa mbəzli tə pətsa va na: «Ma ntsa
nanzəy, ntsaa niy nza kwasəbə Yesəw ndə
ka Nazaretə na» kə.
72 Ma sa favə Piyer tsəgha na, ka zhini
ghəciy vəraslə, ma kə na: «Yən na neyey,
e zəməkə ya fəla, sənay ntsa vee tepəw»
kə.
73 Dza war ghwəla jəw diɓa na, kət
mbəzli tiɓa kətəghəvashiy dzəvəgha
Piyer. A kə ghəshi ngəci na: «A ntsa,
na kataŋ kataŋ nay, tsahwəti ntsa mbə
mbəzli ntsa ni nza gha. Ghala mbə gəzə
kwəma gha liw» kə ghəshi.
74 Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata
ki, a kə na: «Tiɓa tepəw, tsamtəra Hyala
yən kəə sla dzərvə, sənay ntsavee na
yaw!» kə.
War sa gəzəkə Piyer tsəgha ki na,
'wakəvə ngələkə tsəgha, mba'a way tiɓata
ki.
75 Ma sa favə Piyer wa ngələkə tsa va
na, nza'jəw ghəci zəzəvə kwəmaa niy
gəzanakə Yesəw va. Ma kə Yesəw niy ni
ngəciy: «Ka ngələkə gha way, gha zhinti
gəzə mahkan səɗa gha: “Sənay tsava ndə
yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə
Yesəw niy ni ngəci. Ma sa zəzəti Piyer
kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm
satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə
ghəci tərəŋw tərəŋw.

26:61 26:61 27:40; Zhŋ 2:19; SləniKY 6:14 **26:63 26:63** Mba'a Yesəw catavay: Ezay 53:7; Mt 27:12-14; Zəghwə Hyala: Mt 14:33; 27:40, 43; Lk 22:70 **26:64 26:64** Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 **26:65 26:65** Mba'a slakwanti kwəbaŋ tsa kən ghən ci: Bəla 14:6; Esd 9:3; A tsəərəti Hyala: SləniTaH 24:16; Zhŋ 19:7 **26:67 26:67** Ezay 50:6; 53:5 **26:68 26:68** 21:11 **26:75 26:75** 26:34

27

1 Ma pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala
ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə,
mba'a ghəshi ɓasətəvashi, mba'a ghəshi
sləkati ɓasanakən ngwəvə kaa Yesəw ta
paslamti.
2 Dza pəhə ghəshi pəhəti, mba'a ghəshi
pəməghə kaa ngwəmna Pilatə, ta ɓasə
ngwəvəə dzəkən.

Məti Zhəwdasə Isəkariyətə
(SləniKY 1:18-19)

3 Dzəghwa ki, mba'a Zhəwdasə tsaa
ɗəlanavə Yesəw va kaa mbəzli favə: «A
məndi ɓasanakən ngwəvə dza ta pəəsli
ci kaa Yesəw» kə məndi. Ma sa favə na
na: «Yən sənay nza» kə. Dza na həŋ
ɓəvə mbəl tsa mahkan mətsəkə tsa va
niy ɓanavə məndi tə Yesəw. Kə mba'a
zhananakəvə sa mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə
*ka Zhəwifə.
4 A kə ngəshi na: «A ya, avam gəna
ghwəy va. Kwəma jikir naa sava məntee,
sa nzana, mba'ee ngati ɗafa ta ntsaa təvəti
ma kwəma, ta pəəsli məndi» kə. Ma kə
mbəzli va ngəci nashi ki na: «Əh, əndaw
shiy, war gha sənay nay, wa kwəma ghəy
mbə na na ghəya?» kə ghəshi.
5 Ma sa favə Zhəwdasə tsəgha na, dza
kihwə, kihwəy gəna va mbə *ciki Hyala.
Kə war ka səvəriy tsəgha, mba'a dzaa
ɓərtamti ghən tsa ci lə zə'wə.
6 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka
ta Hyala mba'a ghəshi pati gəna va. Ma sa
pati ghəshi, a kə ghəshi kwa jipə shi na:
«A ghwəmmə sənay, kwal va ghwəmmə
ta jakə gəna tsətsə naa dzəmbə gəna fə
ghwəmmə ta sləni Hyalaw. Sa wanay, sa
nzana gəna kwəmavə məndi tə miymiy
ndə ghənzə» kə ghəshi.
7 Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza
ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi ki,
a kə ghəshi na: «Pavə za ghwəmmə tə
gəna va, ta la ka məlməə dza bəkwəshi»
kə ghəshi. Sa sləkati ghəshi tsəgha na,
mba'a ghəshi pavə za, va tsahwəti ndə nga
ghəəni.
8 Va tsəgha nzana, ya pa' sana na «za
miymiy» məndiy har slən tsa za va.
9 Shi vay, war njasa niy gəzəkə
*Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va
mənishi ghəshi. Ma kə niy niy:
Mbəl tsa mahkan mətsəkə tsa vay,
tsəgha niy zləɓavə ka *Izərayel waa dzəti
ntsa va.
Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi ɓəvə gəna
va,
10 mba'a ghəshi dzaa pavə za ti va ndə nga
ghəəni,
war njasa niy gəzəkəra Ndə sləkəpə vay,
tsəgha mənti ghəshi, kə niy ni.

Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma
ngwəmna Pilatə
(Mk 15:2-15; Lk 23:3-5, 13-23; Zhŋ
18:33-40; 19:1-16)

11 Ma sa pəməghə məndi Yesəw
dzəghwa kwəma ngwəmna Pilatə ki na,
dza məndi mba'am garəy kwa kwəma ci,
tapə ngwəmna ta ɗəw kwəma və, a kə na:
«Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsa?»
kə.
Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha
va na» kə.
12 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala, ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka
Zhəwifə, mba'a ghəshi kafəshi ta ɓə fəti
kaa Yesəw. Tərəm Yesəw nzəyəy kala
zləɓa ma kwəma.
13 Ma kə ngwəmna ngəci ki na: «A favə
ma gha fəti ɓəɓəŋa ghəshi va ghənghən
ghənghən na shəkəna?» kə
14 Ma Yesəw naci ki na dighevə catavay
ghalaɓa, kala zhiniy zləɓa kwəma ya
kwətiŋ nzə. Tərəŋw nava kwəma mana-
nati maɗaŋa kaa ngwəmna ki.
15 Njasa sənaɓəy ngwəmna mbə məni
nzəy, ya hwəmɓa war səəkəta ma vici
*makwaghwa Pakəy, kar naa pəlanayshi
tsa ɗi mbəzli ndə kwətiŋ, mbə mbəzli kwa
fərshina.
16 Ma ghala pətsa kəsə məndi va
Yesəw ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza
tiɓa kəəli kəəli kwa fərshina. «Yesəw
Barabasə» kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə
rəɗa tsa tərəŋw tsa ghəci niy nza.
17 Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki, ka ɗəw
va mbəzliy ɓasəshi va tə pətsa va, a
kə na: «A nə ya ngəŋwəy kiy, wəzəɓa
tsama ndə ɗi ghwəy yən pəlayŋwəy mbə
mbəzli bakə ni nia? Yesəw Barabasə
shəkənaa, naa wəzəɓa Yesəw tsa har
məndiy *Kəristəw?» kə.
18 Na na Pilatəy, aa niy sənay, ə hərhə
mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala
ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə
va Yesəw, va tsəgha kəsanaghə ghəshi, kə.
19 Ma ngwəmna Pilatə mənzəy tə pətsa
ka məndiy sla ngwəvə ki na, ndəs tsahwəti
ndə səəkəy sa ghwənikə mali ci. Ma
kə ntsa va ngəci na: «A kə mali ghay
ngwamənay: "Ntsa vay, əntaa gha dzaa
mananci *kwəma jikir na ma. Fəti vəw,
ntsa slar tsa na. Ndatsə həvirəy tərəŋw
shiwəhwee shiw li ka dza heree" kə» kə
ntsa va.

27:3 27:3 26:15 **27:6 27:6** Nəw 23:19 **27:9 27:9-10** Zak 11:12-13; Zher 32:8-9 **27:11 27:11** 2:2; 27:29, 37, 42; Mk 15:2, 9, 12, 18, 26, 32; Lk 23:3, 37-38; Zhŋ 1:49; 12:13; 18:33, 39; 19:3, 15, 19, 21 **27:12 27:12-14** Zhŋ 19:9; Mt 26:63 **27:19 27:19** Lk 23:47

20 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta
Hyala, ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka
Zhəwifə, cəke' ghəshi həərəvəri mbəzli.
«Pəlayŋəy Barabasə, mba'am pəəsliti
Yesəw, pə ghwəy taa ni ngəci» kə ghəshi.
21 Zhini ngwəmna ki, ka ɗəw və shi, a kə
na: «A nə yay, tsama ndə na sa dî ghwəy
mbə mbəzli bakə ni ni yən pəlayŋwəya?
Gəzaram» kə. Ma kə ghəshi ngəci na:
«Pəlayŋəy Barabasə» kə ghəshi.
22 Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Ya Yesəw
tsa har məndiy Kəristəw naci kiy, njaa
kee mənti lia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci
gwanashi na: «Na naciy, war daŋwə pə
gha daŋwavəgha vəgha tsəm» kə ghəshi.
23 Zhini ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi
ɓa na: «Əy, wa na kwəma təvəti ntsa gar
daŋwə məndiy dzəvəgha tsəm kia?» kə.
Zhini ghəshi mətsəhə, ghəshi mətsəhəti
zlapə gəzə nzə zlaŋzlaŋ diɓa: «War
daŋwə pə gha daŋwavəgha vəgha tsəm»
kə ghəshi.
24 Dzəghwa mba'a Pilatə nighəti, shi
dzee mənti tiɓa lə gəzə kwəmee naw, kə.
Sa nzana, war 'waŋə saa mətsəhəva. Sa
nighəti na tsəgha na, dza na ti tivə yam, kə
pi' pemə̀ti dəvə ci tiɓa kwa kwəma mbəzli
gwanashi. A kə na: «Avam ghwəy nata
dəvee. Yən mbə kwəma pəəsli ntsa na na
yaw, war kən ghən tsa ghwəy kə sa ghwəy
taa nza» kə.
25 Ma kə mbəzli va gwanashi na:
«Tsəgha na, a ghəy zləɓavə. War va ghəy,
lə va ndərazhi ghəy gwa'a kə Hyala dzaa
ɗəw kəsli kərhiy dzəghwa ntsa va» kə
ghəshi.
26 Dzəghwa Pilatə wərət pəlanayshi
Barabasə, mba'a gəzanshi kaa mbəzli, a
ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, ləy
hwəm na, nza ghəshi ɓanavəshi mbə dəvə
shi, nza ghəshi dzaa daŋwəə dzəvəgha
tsəm.

Ka sawji lə Yesəw
(Mk 15:6-20; Zhŋ 19:2-3)

27 Dza ka sawji ki, mba'a ghəshi
pəməghə Yesəw dzakə ghi, dzəti pi sla
ngwəvə tsa ngwəmna. Sa dzakə ghəshi
na, mba'a ghəshi ɓasakənvashiy dzəkən lə
nihwəti ka sawjiy tərmbə gwanashi.
28 Dza ghəshi kwərat kwərat ghəshi
saramti nici kwəbeŋer kən ghən ci, kwəp
ghəshi panakən kwəbaŋ tsa ghəm tsa, nja
sa mazə.
29 Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja
məgapa pəərə ghən mazə, sərə ghəshi
səranambəshi mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi
mba'a ghəshi ɓəvə gətaa fanambə mbə
dəvə kwa bəzəmə ci. Dzəghwa ghəshi
ki tsətsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi kwa
kwəma ci, ka sawa sa shi. Ma kə ghəshi
ngəci na: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy
səkwətəŋa» kə ghəshi.
30 Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəti,
dzəghwa laŋ, ghəshi ɓəhwə gəta ta dəvə
ci va, ta də'wə li kwa ghən ci. War tsəgha
ghəshiy məni.
31 Dzəghwa sa kəɗîshi ghəshi lə sawa
ci tsəgha ki na, mba'a ghəshi səramti
kwəbaŋ tsa kən va, mba'a ghəshi
zhananakən kwəbeŋer ci. Dza ghəshi
pəm ghəshi pəməvə ta dza ta daŋwəə
dzəvəgha tsəm ki.

Yesəw vəgha tsəm
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Zhŋ 19:17-27)

32 Ma ghəshi mbə səvəri mbə məlmə na,
bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə ka
Shiren, Shimaŋw, kə məndi kaa slən tsa ci.
Dza mba'a ghəshi mbaranavə ɓə tsəm tsa
dza məndi va ta daŋwə Yesəw dzəvəgha
kaa ntsa va.
33 Dza Shimaŋw həŋ ghəci ɓəvə tsəm tsa
va. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi tə pətsa har
məndiy «Gwalgwata». Gwalgwata vay, pi
nja pa ghən ndə ngəri dî naa gəzə.
34 Ma sa tsəhəshi ghəshi tə pətsa va ki
na, mba'a ghəshi ɓəvə tay tsa dzavəɗî
dzavəɗî tsa lə shi 'yaghwakəghwak ni.
Həŋ ghəshi ɓanavə kaa Yesəw, ta sa ghəci.
Ma sa nə Yesəw gwərətə kə dzəghəti na,
kala dî ghəci.
35 Dza ghəshi ki daŋwə ghəshi
daŋwavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi
tihəhwə kwəbeŋer kən ghən ci kwa jipə
shi lə ti dandərɗə.
36 Sa tihəhwə ghəshi kwəbeŋer ci va ki
na, dza ghəshi mba'a ghəshi nzəyshi tiɓa
vəgha, ta ndəghwə ci.
37 Dzəghwa mba'a ghəshi ɓəvə shiy
tsaslati kwəma ɓanavə məndi fəti ti. Ma
kə ghəshi kaa kwəma va na: «Ntsay,
ghəci na Yesəw, mazə tsa *ka Zhəwifə»
kə ghəshi. Dza mba'a ghəshi sərəy shi tə
ghən tsa ci.
38 Mba'a məndi daŋwavəgha nihwəti
mbəzli ka ghərapə bakə tə ni shi shəghwə
tiɓa vəgha Yesəw. Ya wa ndə na, tə tsa
ci tsəm, tar bəla kwa bəzəmə tsahwəti,
mba'a tsahwəti tar kwa zleɓi ci məndi
fəyshi vəgha Yesəw.
39 Dzəghwa mbəzliy dza dzashi dzar
vəgha pətsa va, ka sawa Yesəw, ka tsəərə,
40 a kə ghəshi na: «Awə pə gha ɓay, gha
gha saa niy dî tsaa ngəzlamti *ciki Hyala,

27:20 27:20-23 SləniKY 3:13-14 **27:24 27:24** Nəw 21:6-9; Cem 26:6 **27:25 27:25** SləniKY 5:28 **27:26 27:26-31** 20:19 **27:28 27:28** Lk 23:11 **27:29 27:29** 27:11 **27:30 27:30** 26:67 **27:35 27:35** Cem 22:19 **27:37 27:37** 27:11 **27:38 27:38** Ezay 53:12 **27:39 27:39** Cem 22:8; 109:25 **27:40 27:40** 26:61, 63

zhini ka ngakati mbə vici mahkanta pə gha
niy niy, ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə
ghən tsa gha sana di. Ndata Zəghwə Hyala
nza gha kataŋəy, səkwaŋa tə tsəm tsa di!»
kə ghəshi.
41 Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər
mbə ka Zhəwifə sawa diɓa, a kə ghəshi na:
42 «Ma nihwəti mbəzli mba'a ghəci
mbalamtishi na, kala dza ghəci mbəə
mbəlanti tsa ci ghən kwərakwə shəkəna.
Mazə ka *Izərayel gee kə ɓay, səkwa
kə səkway tə tsəm tsa va sənzənva di.
War mba'a kə səkwayəy, ta ɓanavə nefer
ghwəmmə dza ghwəmmə.
43 War kaa Hyala ɓanavə na nəfə tsa ci,
"Zəghwə Hyala nzee" kə. Eh yaŋ, wəzə
tsəgha, war nighə pə ghwəmmə nighə di
na ghwəy, nda nza Hyalaa dĩ va mbəlanti
sənzənva di» kə ghəshi.
44 Mbəzli ka ghərapə bakə ni va daŋwəy
məndi vəgha Yesəw na, tsəgha ghəshi
zhiniy sawa kwərakwə diɓa.

Məti Yesəw
(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Zhŋ 19:28-30)

45 Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki
na, dzəghwa tərkwəsl pi məniy, ya pa'
kwəmaɓa tə hidĩ gwa'a gwa'a, pa' tsahi
mahkan hetihwer na war tsəgha pi.
46 Ma ge'i lə tsahi mahkan ni va ki na,
dza Yesəw ka zlapə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə
na: *«Eli, Eli, lama sabakətani?» kə.* Ma
dĩ kwəma vaa gəzəy: «A Hyalee, a Hyalee,
wa shiy mənishi ndəghamtəra gha kia?»
dĩ naa gəzə.
47 Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzliy
nza tə pətsa va favə kwəma gəzəkə na
va, a kə ghəshi na: «Aya, wa avacim haka
*Eli» kə ghəshi.
48 Ghavə tsahwəti ndə tiɓa kwətiŋ mba'a
kəsləghə bali, mba'a dzaa ɓəvə shiy nja
səwsə, kə yəkwə yəkwambəshi mbə tay
tsa ndalakwəlakwə tsa, səəkə na pəərə tə
gəta ka ɓanci, a ghəci sa.
49 Dzəghwa ma kə nihwəti mbəzli tiɓa
kaa ntsa va na: «Zlay, a ghwəmmə nighə
di, nda kataŋ dza Eli tsa vaa səəkəə
mbəlanti» kə ghəshi.
50 Zhini Yesəw diɓa mba'a ngwəmata
lala zlaŋzlaŋ, mba'a mətiy ki.
51 Ghala pətsa məti na va na, 'wakəvə
kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa
mbə *ciki Hyala, bakə mbə sləkwəvərivay,
ghala səəkə mə ghən tsa ci pa' kwakə
tə mətsəni. Dza hidĩ ka gərgərəva, ka
wəwəredĩ kələɓahi.
52 Dzəghwa kwəlihi mba'a ghəshi
ghwəghwənishi. Mbəzliy niy bəbəkwəshi
mbə mbəzliy nəw kwəma Hyala na, ɗaŋ
ghəshi satishi mbə məti.
53 Sa satishi ghəshi mbə məti na,
mba'a ghəshi səsəəməshi kwa kwəli.
Ma ləy hwəm sa sati Yesəw mbə məti
ci na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə
Zherəwzalem məlmə Hyala. Ma mbə
məlmə va ki na, mbəzli ɗaŋ tərəŋw niy
nashi.
54 Ghala pətsa gərgərəshi hidĩ va kiy,
tiɓa niy nza dikə tsa ka sawji bələkwə,
ghəshi lə ka sawjiy niy nza kwasəbə
mbə ndəghwə Yesəw, ya namaɓa kwəmaa
mənta gwa'a na, cəke' ghəshi nata. Sa
nata ghəshi tsəgha na, tərəŋw ghəshi
hazlənishi. A kə ghəshi na: «Na kataŋ nay,
Zəghwə Hyala na ntsa» kə ghəshi.
55 Ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mi'i
niy nza tə pətsa va ɗaŋ, nja vəri kərakəshi,
ka nighə kwəmaa məniva lə Yesəw. Mi'i
vay, səəkə mbə hidĩ ka Galile niy nəwvə
ghəshi Yesəw, ta kəəti.
56 Ma mbə mi'i va ki na, mbə shi niy
nza kar Marəy mbə məlmə Magədala, lə
Marəy mbəghəshi kar Zhakə lə *Zhezhefə,
mba'a mbəghəshi ndərazhi Zhebede.

**Zhezhefə ndə ka Arimate mbə la Yesəw*
(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Zhŋ 19:38-42)

57 Ma hetihwer ki na, mba'a tsahwəti
ndə ka Arimate səəkəy, Zhezhefə kə
məndi kaa slən tsa ci. Ntsa nza gəna
və tərəŋw ghəci. Ghəci kwərakwə ki na,
ntsaa nəw Yesəw ghəci.
58 Ma sa mətiy Yesəw na, dza na mba'a
dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal
tsaa dza ta ɓə mbəri tsa Yesəw ta dza ta
lamti. Dza Pilatə mba'a gəzanci kaa ndə
sawji ta ɓanci.
59 Ma sa ɓanavə Pilatə ki na, dza
Zhezhefə ki, mba'a dzaa ɓəvə mbəri tsa
Yesəw, mba'a dzaa harambə mbə bahəta
wəzə na.
60 Ma sa harəti na na, mba'a faghwa kwa
kwəli ci niy lati na kaa ghən tsa ci. Kwəli
vay 'war la niy nza na, mbə hakwə niy lati
na. Ma sa faghwa na mbəri tsa Yesəw va
ki na, dza na mba'a tsəkwəkə hərambəzli
dikə naa kalamiy miy kwəli va, ka dzay.
61 Məniva shi va gwanashiy, tiɓa niy nza
kar Marəy ka Magədala ghəshi lə nahwəti
Marəy va mənzəy vəgha kwəli.

Ka sawji mbə ndəghwə kwəli Yesəw

27:42 27:42 27:11 **27:43 27:43** Cem 22:9; Mt 26:63 **27:45 27:45** Amə 8:9 **27:46 27:46** Cem 22:1 **27:48 27:48** Cem 69:22 **27:51 27:51** Səvəri 26:3; Ebr 10:19-20 **27:54 27:54** 14:33; 26:63; Mk 15:39 **27:57 27:57-58** Nəw 21:22-23

62 Ma way pi tə həzlimə, fəca *vici
dəkəva ka Zhəwifə ki na, mba'a mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə
*ka Farisahi madĩshi, ka dza va ngwəmna
Pilatə.
63 Ma sa tsəhəshi ghəshi, a kə ghəshi
ngəci na: «A ngwəmna tsa ghəy dikə tsa.
Yaŋ pə gha na gha, a ghəy zəzəvə nahwəti
kwəmaa niy gəgəzə Yesəw, ghala pətsaa
niy nza na tə ghwəməy. A kə ndə dzərvə
tsa va niy niy: "Tə kwa mahkana vicee
kwa kwəliy, ta zhakatira dzee mbə məti"
kə niy ni.
64 Va tsəgha, wəzəɓa gəzanshi gha na
kaa mbəzli, a ghəshi ndəghwə kwəli ci va
wəzə, ka vici mahkan na va gəzə na dzar.
Kala tsəghay, ta səəkə dza mbəzli ta səɗa
ciy ghələhwə mbəri tsa ci kwa kwəli va.
Ka ghəshi gwəravə kaa mbəzli na: "Aa
zhakatiy mbə məti, tə ghwəməy na" kə
ghəshi taa ni. Ghalaɓa kiy tərəŋw dza
dzərvə shi vaa kwəmavə bərci taŋ kaa na
kwa taŋa» kə ghəshi.
65 Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha,
ma kə ngəshi na: «Avam ka sawji va,
pəməshim a ghəshi dza ta ndəghwə kwəli
va ge'i njasa dza ghwəy mbay ndəghwə
wəzə wəzə» kə.
66 Dzəghwa ghəshi pəm ghəshi
pəməvəshi ka dzashi. Ma sa tsəhəshi
ghəshi na, dza ghəshi zlərɓə ghəshi
zlərɓakən shiy kən hərambəzli miy kwəli
va va, ka nahay wəzə. Sa zlərɓay ghəshi
na, mba'a ghəshi garəy ka sawji tiɓa kən,
ta ndəghwə nzə ki.

28

Zhakati tsa Yesəw mbə məti
(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Zhŋ 20:1-10)

1 Ma tə way pi ləy hwəm *vici dəkəva,
mekəshi mekəshi tə kədĩ pi, fəca ləwma
Dəmasə ki na, mba'a kar Marəy ka
Magədala ghəshi lə nahwəti Marəy va
kafəshi, mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha
kwəli Yesəw, ta nighəti.
2 Ghavə hidĩ tsəgha ka gərgərə tərəŋw
tərəŋw. Dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala
kwa Sləkəpə mba'a tsahwəy səəkə mə
ghwəmə. Səəkə na tsəkwə tsəkwamti
hərambəzliy niy kalamiy məndi va miy
kwəli Yesəw. Mba'a fəy vəgha bəla
tsarakə, dzəghwa das nzəyəy ti.
3 Ndəɓa wampidĩ van, pə gha ghəciy
mbərə. Ma kwəbeŋer kən ghən ci ɓa na
ndəɓa ghwəpə məgapa pə gha tezlezl tsa
shi.
4 Ma sa nata ka sawjiy ndəghwə kwəli va
va gəla nava kwəmaa mənta va na, kwəp
ghəshi tashi va hazləni, war ə ghəshiy
gwərgwərə tsəgha, war ndəɓa mbəzli
bəkwə bəkwə ni pə gha ghəshi zhəghəshi.
5 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa
mi'i nashi ki na: «A mi'i, ma ghwəy na na
ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. E sənay,
Yesəw tsa daŋwavəgha məndi va vəgha
tsəm na sa pəla ghwəy.
6 Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy
mbə məti, njasa niy gəzəkə na va. Ndim
a ghwəy nighəti pətsaa niy nza na va kwa
məhəni lə mətsə ghwəy!
7 Mbalam taŋtaŋ, a ghwəy dzaa
gəzanshi kaa mbəzli ta səɗa ci, a pə ghwəy
kaa ngəshiy: "A Ndə sləkəmmə zhakatiy
mbə məti. Pərɓa ghəci dza naa 'waa
tsəhəy kən ghwəy tə hidĩ ka Galile. Tiɓa
dza ghwəy dzaa nay" pə ghwəy. Ghənzə
na kwəma gəzaŋwəy ya» kə.
8 Ma sa favə mi'i va kwəma va na,
tərəŋw ghəshi hazlənishi, tərəŋw ghəshi
vəshishi diɓa. Dza ghəshi, kyaŋwkyaŋw
ghəshi madĩshi, ka kəsli bali ta dza ta
gəzanshi kwəmaa mənta va kaa *mbəzli
ta səɗa Yesəw.
9 Ma ghəshi mbə bali va tsəgha na,
vətəghə Yesəw tsahwəy kwa kwəma shi.
A kə ngəshi na: «A mi'i, e səkwətəŋwəy»
kə. Dzəghwa mi'i va kət kətəghəvashiy
dzəvəgha, mba'a ghəshi tsəfəkwəshi ka
fal, tasl tasl, ghəshi kəsəvə dzar mbə
ngeler ci.
10 A kə Yesəw ngəshi ki na: «A mi'i,
ka hazləni ghwəy ma. Divam, mbalam a
ghwəy dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, a
ghəshi madĩy dzəti hidĩ ka Galile. Tiɓa dza
ghəy kwəmə li shi» kə.

Kwəmaa dzəkən ka sawjiy ndəghwə
kwəli Yesəw

11 Ma mi'i va kwa kwal ghwəlashi mbə
dza ki na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka
sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw va səəkəshiy
dzəmbə məlmə. Dza ghəshi mba'a ghəshi
slanakə kwəmaa mənta va gwa'a gwa'a
kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala.
12 Ma sa favə mbəzli dikə dikə ni mbə
ka ta Hyala kwəma va tsəgha na, dza
ghəshi mba'a ghəshi ɓasətəvashi ghəshi
lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. Sa
ɓasəshi ghəshi na, mba'a ghəshi sləkahwə
kwəmaa dzəkən shiy mənishi va. Ma sa
sləkati ghəshi na, mba'a ghəshi ɓanavəshi
gəna tərəŋw kaa ka sawji.
13 A kə ghəshi ngəshi na: «Ava ghəy
ndaŋwəy gəna. A pə ghwəy taa ni kaa
mbəzliy: "Wa mbəzli ta səɗa ci səəkə naa
ghələhwə həvir va ghəy, ghəy tə hi" ka
ghwəy ni gwa'a tsəgha.
14 Ya ə dza ngwəmnaa favə, mba'a kə
dzaa gəzaŋwəy kwəmay, war a ghəy taa

27:63 **27:63** 12:40 **27:64** **27:64** 28:13 **28:6** **28:6** 16:21 **28:7** **28:7** 26:32 **28:10** **28:10** 12:50; Zhŋ 20:17 **28:13** **28:13** 27:64

sənay njasa dza ghəy zhiniy dəpəti lə kwəma ɓa, ta mbə mbəlantəŋwəy mbə kwəma va» kə ghəshi.
15 Dzəghwa ka sawjiy niy ndəghwə kwəli Yesəw va, həŋ ghəshi ɓəvə gəna va. Mba'a ghəshi nəwti gəzə kwemer va war njasa gəzanshi mbəzli dikə dikə ni va ki. 'Wakəvə nava dzərvə mba'a zləlivərivata dzar mbə mbəzli ka Zhəwifə. 'Wava na ghalaɓa, ka sar pa' ndatsə.

*Yesəw canshi ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səɗa ci*
(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)
16 Dza mbəzli ta səɗa Yesəw va məŋ lə taŋ ni ki, mba'a ghəshi maɗîshi, ka dzashiy dzəti hiɗî ka Galile. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy, dzəmə bahwaa niy gəzanshi Yesəw va.
17 Ma sa tsəhəshi ghəshi məɓa na, mba'a ghəshi nay ki. War sa nay ghəshi na, dza ghəshi tsəfəkwə tsəfəkwə, ghəshi tsəfəkwəshi. Tapə ghəshi ka pəra'wanci dividivi shi, ta fal. Ma nihwəti mbəzli mbə shi na lə kə ghən.
18 Dza Yesəw ki, kət kətəghəvay dzəvəgha shi. Ma kə ngəshi na: «A Hyala ndara bərciy məni mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə, lə shi tə hiɗî gwa'a.
19 Ava va tsəgha, mbalam a ghwəy dzar mbə hwəlfə mbəzli tə hiɗî gwanashi ta gəzanshi kwəmaa dzəkənee, nza ghəshi mənishi ka mbəzliy nəwra! Nza ghwəy mananshi *batem lə slən tsa Didi, mba'a lə slən tsa Zəghwə nzə, mba'a lə slən tsa Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
20 Ɓananshim ɗî fəti ta kwəmee gwanata, njasa gəzaŋwəy ya va gwa'a! Ə gəzaŋwəy ya, sənay tə ghwəy, war kwasəbə ghwəy dzee nza, njasa səəmə vici va gwa'a, pa' fəca dza hiɗîy kəɗîshi» kə Yesəw.
Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, njasa tsasliti Matiye ki.

28:16 28:16 5:1; 26:32; 28:10 **28:17 28:17** 14:31 **28:18 28:18** Dani 7:14; Mt 11:27 **28:19 28:19**hwəlfə mbəzli tə hiɗî gwanashi: 10:5-6; 24:14; Mk 16:15; Lk 24:47; məni batem: Mt 3:15; Mk 16:16; SləniKY 2:38; 8:36; 1Kwər 1:13-16; Ef 4:5; Zhŋ 3:22; 4:1-2; Rm 6:3-4; mbə slən tsa Didi lə sa Zəghwə nzə mba'a sa Safə tsa nzə: 2Kwər 13:13 **28:20 28:20** 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti

Markə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Markə tsaa tsasliti zliya na tsay, tsasliti slən tsa ci na mbəw. Ya tsəgha nzə kiy, mbə gəzə na nihwəti mbəzli, dzəkən Markə tsa va: «Ghəci na məgəla tsaa niy pəlatanavəshi gwədəwri tsa ci va kaa mbəzli fəcaa niy kəsə məndi va Yesəw kwa Getəsemane» kə ghəshi (vəh 14:51-51). Ma kə nihwəti mbəzli diɓa na: «Ghəci na Zhaŋ Markə tsaa niy təwrə va ghəshi lə Pəl mba'a Barnabasə» kə ghəshi (Sləni ka kwal Yesəw 12:25; 13:5, 13; 15:37-39; Kwələsə 4:10; 2 Timəte 4:11). A Piyer ntsa ta səɗa Yesəw niy sənay ghi tsa Markə wəzə wəzə (Sləni ka kwal Yesəw 12:12). Diɓa na mba'a kar Markə nzəyəhwə nzəy lə Piyer (1 Piyer 5:13). Zhini ma kə nihwəti diɓa na: «Kwəma tsasliti Markə na mbə zliya nay, Piyer slanakə na» kə ghəshi.

Ma kə nihwəti mbəzli ɓa na: «Pərɓa Markə tsa tsasliti na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa kar Matiye lə Ləwka mba'a Zhaŋ» kə ghəshi. «Kaa mbəzli Kəristəw kamaa ka Zhəwifə tsasliti na, mbəzliy sa ngəra'wə tə sa nəw ghəshi Yesəw tə hiɗi ka Rəm» kə ghəshi. A ɗi Markə canshi kaa mbəzli va njasa nza bərci va Yesəw, sa nzana Zəghwə Hyala, nza mbəzli va mbəə sə'wa kwəma, kala hazləni ma. Mba'a ghəshi sənay, a bərci və ta mbəli mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ta tahamti hyeler mbə vəgha mbəzli, lə ta pəli kwəma mbəzli jikir na gwa'a, zhini ka ɓananshi shiy kaa mbəzli lə bərci, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 9 Nzəy tsa Yesəw tə hiɗi ka Galile, lə sləni ci ghərahwə na mbə.

Vəh 10 Yesəw mbə kwal ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 11 pa' tə vəh 16:1-8 Nzəy tsa Yesəw mbə Zherəwzalem pa' tə vici məti ci, lə səəmə tsa ci kwa kwəli.

Vəh 16:9-20 Njasa citi Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ci, sa satiy na mbə məti, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta nzəy vəgha Dəy. Ma kə mbəzliy: «Markə tsasli na niva kwəshalahiw» kə ghəshi.

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*

(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Zhŋ 1:19-28)

1-2 Ma kwəma mbə zliya nay, Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, Zəghwə Hyala na. Njasa tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vay, tsəgha ghatəvata na. Ma kə Hyalaa dzəkən zəghwə nzəy: «Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee a ghəci 'watəŋa kwal, ta gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə Hyala» kə Ezay.

3 Zhini ma kə Ezay diɓay: «Ava məli ntsa vaa gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy: “Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə” kə məli va» kə Ezay.

4 Njasa gəzəkə Ezay va kiy, tsəgha səəkəy Zhaŋ tsaa məni batem mbə gamba. Dza na ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, a kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, ma nza məndi məntəŋwəy batem, nza Hyala pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə» kə.

5 Dza mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem lə nihwəti mbəzli tə hiɗi ka Zhəwde gwanashi mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa favə ghəshi kwəma ci va na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mənti ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhaŋ ka mananshi batem kwa həl Zhərdeŋ ki.

6 Zhaŋ tsa vay, kwəbaŋ tsa tsati məndi tə shəti ngaləwba niy nza na kən ghən ci, mba'a pəhətəvay səvəri mbə hwər ci lə kanda hwətəɓə. War kar hayer lə mbəzəkwə tsa kwamti ni ci shi zəmə na.

7 Ma kə kaa mbəzli mbə gəzə kwəma ci va na: «A tsahwəti ndə taa səəkə ləy hwəmee, tsava ndəy, aa taŋətəra tə dikə. Məniree gar gələɓə kwa səɗa ci ta pəli yiɗi mbə kwakwahə tsa mbə səɗa ciw.

8 Yən na neyey, lə yam ngəri məniŋwəy ya batem. Na naciy, lə *Safə tsa Hyala dza naa məniŋwəy batem» kə.

*Njasa mənim *batem kaa Yesəw lə njasa həərə *ndə jaka tsa Hyala*

(Mt 3:13–4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13)

9 Ghala vici va ki na, mba'a Yesəw kafəy mbə məlmə Nazaretə tə hiɗi Galile ta dzaa dzəvəgha Zhaŋ, dza Zhaŋ mba'a mananati batem kwa həl Zhərdeŋ.

1:1-2 1:1 15:39; Ebr 2:3 **1:1-2 1:2** Mala 3:1; Səvəri 23:20; Mt 11:10; Lk 1:76; 7:27 **1:3 1:3** Ezay 40:3 **1:4 1:4** Lk 3:3 **1:6 1:6** 2Mezh 1:8

10 Ma sa səəməy Yesəw kwa yam na,
nza'jəw ghwəmə ghwənita, ka səkwa Safə
tsa Hyalaa dzəkən ndəɓa ghərpəpə pə
gha.
11 Ma fa na na, məli ndəə gaka, ka
gəzanci kwəma səəkə mə ghwəmə, a
kə ngəci na: «Gha na Zəghwee, tərəŋw
ɗiŋee, mbə vəshi nzee dalala tə gha!» kə.
12 War ghwəla tsəgha ləy hwəm batem
tsa mananati Zhaŋ va na, mbahə Safə tsa
Hyala mbahəghə dzəmbə gamba.
13 Dzəghwa vici faɗə mətsəkə ghəci
mənti tə gamba va. War mbə həərə ndə
jaka tsa Hyala ka nighə kwəma ci. War
ghəshi lə shəkwadeshi ka naa nza gwa'a
tsəgha, Ka kəəti ka kwal Hyala.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi faɗə
(Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11)

14 Dza məndi ki, mba'a məndi kalambə
Zhaŋ tsaa məni *batem mbə ciki fərshina.
Ma ləy hwəm sa kalay məndi Zhaŋ na,
mba'a Yesəw səəkəy dzəti hiɗi ka Galile,
ka gəzəpə Yəwən kwəma Hyala wəzə na.
15 A kə kaa mbəzli na: «A vəghwə
bərkəy nana, ndəkwə ndəkwə na vəghwə
ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli. Tsam
titihwə kaa Hyala a ghwəy zhəghanti nzəy
tsa ghwəy kwataŋa, mba'a ghwəy zləɓavə
Yəwən kwəma wəzə na» kə.
16 Dza maɗ Yesəw maɗiy, ka dza dzəy
miy kwəfa Galile. Ma dza na na,
mba'a kəsashi kar Shimaŋw ghəshi lə
zəmbəghəy Andəre, ghəshi mbə bazla
zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza
ghəshiy ka kəəsə kərpi.
17 Ma kə Yesəw ngəshi sa kəsashi na
na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə
kərpi, e dzaa məntəŋwəy ka mbəzliy haka
mbəzliy səəkə ta nəwra» kə.
18 Dza nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi
zlekwer, mba'a ghəshi nəwhwə.
19 Ma sa nə na kət, kə kaa dza
kwa kwəma jəw na, mba'a kəsashi kar
tsahwəti ndə lə zəmbəghəy, kar Zhakə
lə Zhaŋ, ndərazhi Zhebede ghəshi kwa
kwambəwal, ka gwama zlekwer shi.
20 Da' Yesəw harhwəshi ɓa, mba'a
ghəshi zlay dəshi ghəshi lə mbəzli ka
ghəra sləni ci tiɓa kwa kwambəwal, mba'a
ghəshi nəwhwə Yesəw.

Kar Yesəw ghəshi lə ndə gazlaka
(Lk 4:31-37)

21 'Wakəvə Yesəw ghəshi lə mbəzli ta
səɗa ci va ki, mba'a ghəshi maɗishi ka dza-
shiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma
ghəshi mbəɓa, sa mənta *vici dəkəva na,
mba'a Yesəw dzəmbəy mbə *ciki ɓasəva
tsa ka Zhəwifə, tapə ghəci ta ɓananshi
kwəma.
22 Ma mbəzli tiɓa ki na, mba'a shi
ɓananavəshi na va səəvəri məhərli shi. Sa
nzanay, niy mənta na ci va kwəma ɓənipə
na, nja ɓəni kwəma *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza
na ci va kwəma ɓəni na kaa mbəzli.
23 Ma ge'i ghala pətsa va ki na, mba'a
tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə ciki ɓasəva
tsa va, lə gazlaka ghəci niy nza və.
24 Ka 'waŋə, a kə na: «A Yesəw, ndə
ka Nazaretə, ta njaa ɗi gha lə ghəya? Ta
zamtəŋəy səəkə gha shəkəna? Ma na
neyey, e sənaŋa wəzə. Ghay, ntsa ɗewɗew
tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə.
25 Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa
gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na:
«Dekəɗekə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə
ghən zal tsa, mbala kərakə!» kə.
26 Dza gazlaka va mba'a kəsəy ntsa vaa
gwaŋzəti lə bərci tərəŋw, mba'a səvərita
lə 'waŋə zlaŋzlaŋ zlay ntsa va.
27 Mba'a mbəzliy nza tiɓa gwanashi
hashishi va nava kwəma, ka ɗəɗəw
kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A
na tsətsə na na kwəma kia? Kwəmaa
ɓənipə nahwəti yəwən kwəma ki naa,
njaa? Gwəravə, mba'a gəzanakə kwəma
lə bərci kaa gazlaka na, ka ɗi fəti ghənzə
və!» kə ghəshi.
28 War ghwəla tsəgha na, nza'jəw
kwəma Yesəw pəlita, war ka sla məndi
gwa'a gwa'a dzar mbə məlməhi tə hiɗi ka
Galile.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ
(Mt 8:14-17; Lk 4:38-41)

29 Dzəghwa Yesəw ki mba'a səvəriy mbə
ciki ɓasəva tsa va, mba'a ghəshi dzashiy
dzakə ghi tsa kar Shimaŋw lə Andəre.
Mba'a kar Zhakə ghəshi lə Zhaŋ nəwvə.
30 Ma ghala pətsa va na, mba'a shiy
Shimaŋw məhəni ndəɓa ghwə, pə gha
vəgha nzə. War sa tsəhəshi kar Yesəw na,
mba'a məndi gəzanci kwəma zəlghwə tsa
mali va va.
31 Dza Yesəw mba'a dzəvəghay, dza na
tasl kəsəvə dəvə nzə, kafə kafakati tə pi
həni. Nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta
ki. Dza na ka dza ta ɓanshi shi zəmə.
32 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a
mbəzli ɓasanakə nihwəti ka zəleghwer
ghənghən ghənghən, mba'a ka gezlekiki
kaa Yesəw.
33 Te' te' te' mbəzli mbə məlmə va
gwanashi ɓasəshi kwa dəgha va.
34 Dzəghwa Yesəw mba'a mbalamti ka
zəlghwə ɗaŋ ni va va zəlghwə tsa shi
va ghənghən ghənghən tsa gwa'a. Mba'a

1:11 1:11 Cem 2:7; Ezay 42:1; Mk 9:7; 12:6 **1:18 1:18, 20** Mt 8:21-22 **1:22 1:22** Mt 7:28-29 **1:24 1:24** 3:11
1:31 1:31 5:41 **1:34 1:34** 3:12

tahamti lə gezlekiki shi ɗaŋ tərəŋw. Kala ɓanavəshi kwal Yesəw kaa gezlekiki va ta gəzə kwəma. Sa nzana, mba'a ghəshi niy sənay Yesəw.

Yesəw tə hidî ka Galile
(Lk 4:42-44)

35 Ma tə həzlimə va mekəshi pəətə, pi ghwəlay həvir ki na, dza Yesəw mba'a kafəy kəghi, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba. Dza na ka cə'wə Hyala tə gamba va ki.
36 Dzəghwa kar Shimaŋw lə nihwəti mbəzli ka ghəshiy nza li shi ka pala ki.
37 Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay. A kə ghəshi ngəci sa kəsay ghəshi na: «Ava mbəzli mbə pəlaŋa gwa'a gwa'a» kə ghəshi.
38 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Dzammə ghwəmməə dzəti tsahwəti pi, dzar mbə məlməhi jəw jəw ni ni ndəkwə ndəkwə ni, ta mbee gəzanshi kwəma Hyala kaa ni mbə shi mbəzli kwərakwə. Sa nzanay ghənzə na kwəma səəkee ta məni» kə.
39 Dza na ki, ka dzay dzar mbə məlməhi tə hidî ka Galile gwanashi, ka gazanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki ɓasəva tsa shi, ka titihə hyeler.

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)

40 Dzəghwa tsahwəti ndə dərna tiɓa, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw. 'Wakəvə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka cə'wə kwəma və, a kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dî sənzənvay a ghaa mbəlantəra ɗewɗew va dərna kənee na» kə.
41 Dza tapə hwər tsa Yesəw ta zhanci ti tsəgha, kaf kafəti dəvə ci mba'a dapay. A kə ngəci na: «E dî ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ!» kə.
42 Nza'jəw dərna va səraɓəta ti, mba'a mbəliy kwəriŋ.
43 Dzəghwa Yesəw mba'a naɓəti ki, mba'a gəzanci dzay jighi kyaŋwkyaŋw.
44 A kə kaa ngəci na: «Favə tə gha kwəma dzee na ta gəzaŋa wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəliŋa gha tsa kaa mbəzli ya jəw nzə ma. A pə ghaa madî, a gha dzaa canamti ghən tsa gha, njasa mbəliŋa gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəliŋa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.
45 Ma ghəci naci ki, war sa dzay na na, mba'a ghati gəzə bar tsa va kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa. Kala zhini Yesəw mbəə dzavə dza ghwazhə ghwazhə dzar mbə məlmə ghwəla. Ma sa nzana tsəgha ki na, 'wakəvə na mba'a dza nzəyəy kwamti mbə gamba kama mbəzli ti. Zhini mbəzli war ka səəkə və ya dza kwəmaɓa diɓa.

2

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)

1 Dzəghwa ləy hwəm hi jəw ki, mba'a Yesəw zhəghəkəvay səəkə mbə məlmə Kapernahwəm, mba'a nzəyəy kəghi. Ma sa favə məndi: «Kəghi na Yesəw» kə məndi na,
2 'wakəvə mbəzli mba'a ghəshi ɓasəshi ɗaŋ tərəŋw, kala tərə ma ngwəla gar nzəy ya kwa dəgha nzə gwa'a. Tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli va.
3 Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma Hyala va tsəgha, mba'a nihwəti mbəzli faɗə səəkəshi lə ntsa mətita bəla vəgha ci, ɓəɓə kwa ghən shi.
4 Dzəghwa ki na, mbə ghəshiy tsəhəshi li vəgha Yesəw va ɗaŋ tsa ntsa tiɓaw. 'Wakəvə ghəshi taram, dzəməshi mə ghən ciki tsa va li mba'a ghəshi ghwənivə kwal ge'i ge'i dzəghwa tə pətsa nza Yesəw va. Dza mba'a ghəshi vələghə ntsa va dzəghwa kwa kwal tsa va lə pi həni tsa ci vay gwa'a dzəghwa kwəma Yesəw ki.
5 Ma sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, a *kwəma gha jikir na pəlita!» kə.
6 Ma ghalaɓa ki na, mba'a nihwəti *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza tiɓa mənzəy. Tapə ghəshi ta zəzə kwəma mbə nefer shi, a kə ghəshi na:
7 «Njaa ka ntsa va gəzə gəla kwəma tsəgha naa, Hyalaa sawa na. A tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tiɓa kala war Hyala kwətitaa?» kə ghəshi.
8 Gwa'a gwa'a Yesəw sənata kwəma zəzə ghəshi va tsəgha na mbə nefer shi. Dza na ka ɗəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, sa wana tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer ghwəya?
9 Nama kwəma gwəra na ɓəlaŋ, ndə kə ni: “A kwəma gha jikir na pəlita” kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: “Sati garəŋa, ɓə pi həni tsa gha, a gha dzaŋa” kaa?
10 Ma kiy, e dî ghwəy sənay, a bərci vəya, yən Zəghwə yakə ndə ngəri ta pəlanshi jikir tsa mbəzli tə hidî pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na:
11 «A ntsa, avee gəzaŋa, sati madî ɓə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə.

1:35 1:35 Lk 5:16 **1:39 1:39** Mt 4:23 **1:44 1:44** SləniTaH 14:2-32; Mk 7:36; Lk 17:14 **1:45 1:45** 7:36 **2:5 2:5** Mt 9:2 **2:10 2:10** Zhŋ 5:36

12 War nza'jəw tsəgha, tsər kwətiŋ, ntsa
va kafəy, sati na kaa pi həni tsa ci va
cimbəŋ ɓakən, ka dzay tiɓa kwa mətsə
mbəzli gwanashi. War nja maɗaŋa nava
kwəmaa mananshi kaa mbəzli tə pətsa va
gwanashi. Tapə ghəshi mbə fal Hyala, a kə
ghəshi na: «Ghala nza ghwəmməy, səəkə
ghwəmməə nata gəla nana kwəmaw!» kə
ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)

13 Zhini Yesəw mba'a zhəghəghəvay
njasaa dzəy kwəfa Galile. Dzəghwa ɗaŋ
mbəzli səəkəshiy dzəvəgha, mba'a ghəci
ɓananavəshi shiy.
14 Dza na ki, ka dzay. Ma ghəci mbə
dza kwa kwal na, mba'a nay tsahwəti ndə,
Levi, zəghwə Alfe, ghəci mənzəy mbə ciki
*dəwan. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati,
nəwra dzam» kə. Mba'a Levi tsa va satiy
ka nəw.
15 Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a
Yesəw tsəhəy kəghi tsa Levi ta zəmə shiy.
Daŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy
məni sləni jikir na nza tiɓa mbə nəw
Yesəw. Dza ghəshi gwanashi mba'a ghəshi
ɓasəshi, ka zəmə shiy tə pətsa kwətiŋ tsa
lə kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci ki.
16 Dzəghwa nihwəti *ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala lə *ka Farisahi mba'a ghəshi
nay Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci, ghəshi
mbə zəmə shi zəmə va jakə lə mbəzli
jikir kwəma ni va. Dza ghəshi ka ɗəw va
*mbəzli ta səɗa Yesəw, a kə ghəshi na: «A
mbəzli ni, tawa zəmə na shiy jakə lə ka
dəwan mba'a nihwəti mbəzliy məni sləni
jikir naa?» kə ghəshi.
17 Dza mba'a Yesəw favə kwəma shi va,
ma kə kaa ngəshi sa favə na tsəgha na:
«A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ
kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw,
ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. Va
tsəgha na kiy, yən na nee na, ta pəla
mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy
məni *kwəma jikir na səəkəree» kə.

Ka jakəva yəwən kwəma ɓənipə Yesəw
*lə kwəma ɓənipə *ka Zhəwifəw*
(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

18 Ma ghalaɓay, ka məni səwmay mbəzli
ta səɗa Zhaŋ lə *ka Farisahi niy nza. Ma
ni ta səɗa Yesəw na, kala məni ma. Dza
nihwəti mbəzli mba'a ghəshi səəkəshi ta
ɗəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma va
ki, a kə ghəshi na: «Tawa tivə ma ni
gha ni mbəzli ta səɗa gha vici səwmay
kwərakwə, njasa məni ni ta səɗa Zhaŋ va
lə ni ka Farisahi va mbəzlia?» kə ghəshi.
19 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na:
«Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta
gəzaŋwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta
zəmə gəzləɓə mətəpa kiy, nza mbəzli va
zhiniy tivə vici va ka viciy məni səwmay
shəkəna? Ka dza ghəshiy məni səwmay
kama na war ghwəlay zal mali tsa va mbə
shiw.
20 A vəghwə tsa va dzaa səəkəy, sa dza
məndiy ɓanti ndə mətəpa kwa jipə shiy,
ava ghalaɓa dza ghəshiy məni səwmay ki»
kə Yesəw.
21 Ma kə ngəshi kwa fir ɓa na: «Ndə
tiɓaa ɓəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy
dzəti kwəbaŋ tsaa haliyəw. Sa nzana,
mba'a kə ndə mənti tsəghay, ta sləkwakar
ghən tsa shi dza ni 'war'war ni va yar,
mba'a kwal dzaa mətsəhəy dzəti pəhal
kwəbaŋ tsa va.
22 Ava tsəgha na diɓa, ndə tiɓa ka
'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsaa dzəghwa
ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a
kə ndə mənti tsəghay, sa ka tay tsa va
maɗiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal
ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy
dzəti hiɗi gəm. Shi dza məndiy mənivə
lə ghwəlpə va tiɓa ghwəla kiw. Dzəghwa
yəwən ghwəlpə təɓə na məndiy i tay tsa
njəmnjəm tsa kwərakwə ki» kə. *

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka*
Zhəwifə
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

23 Ma tə nahwəti *vici dəkəva ka
Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli
ta səɗa ci maɗishi ka dza dzəvəri mbə
vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza dza
va tsəgha na, dza mbəzli ta səɗa ci va ka
slərɓə alkamari.
24 Dza *ka Farisahi ki, ka ɗəw kwəma
va Yesəw, a kə ghəshi na: «Nighə dia
Yesəw, tawa məni mbəzli ta səɗa gha ni
shi makəmmə Zliya Hyala va mənishi fəca
vici dəkəva kia?» kə ghəshi.
25-26 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na:
«Səəkə ghwəy jangəhwə mbə zliya Hyalaa
dzəkən kwəmaa niy mənti *Davitə va,
ghala vəghwə tsaa niy nza Abiyatar vaa
dikə tsa *ka ta Hyala bay sa? Saa
niy kəsəvə ma kar Davitə lə mbəzli
kwasəbə, ka ɗi zəmə shiy ghəshiy, dza
na təhwə dzəmbəy dzəmbə *ciki Hyala
mba'a ɓəhwə peŋ tsa ka məndiy ta Hyala
li, mba'a zəməhwə. Ya tsəgha niy nə

2:14 2:14 Mt 8:21-22 **2:15 2:15** Mt 9:10 **2:17 2:17** Lk 19:10 **2:18 2:18** Mt 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **2:19 2:19** Mt 9:15 * **2:22 2:22** Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəɓə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnjəm tsa maɗi ta pəsli kwa shi. **2:23 2:23** Nəw 23:25-26 **2:24 2:24** Səvəri 20:8-10 **2:25-26 2:25-26** 1Sam 21:2-7; 22:20; SləniTaH 24:5-9

*kwəma pəhəti Hyala ka zəmə peŋ tsa va məndi, kala war ka ta Hyalaw kəy, a Davitə niy dzaa ɓəvə, mba'a zəhwə, mba'a tahanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va kwərakwə. Niy naɓəti Davitə Hyalaw» kə Yesəw.
27 Zhini ma kə ngəshi na: «Talay, ta wəzə tsa ndə ngəri mənta vici dəkəva. Mənəy ndə ngəri ta nzaa mava tsa vici dəkəvaw.
28 Sa nzana va tsəgha kiy, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sləkə na vici dəkəva» kə.

3

Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

1 Dza Yesəw mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə diɓa. Dzəmbə na na, tsahwəti ndə mbəɓa məti məti dəvə ci.
2 War sa dzəmbəy Yesəw na, dzəghwa nihwəti mbəzli tiɓa, ka fə ghən ti, nda nza naa məli ntsa va fəca *vici dəkəva va, sa dĩ ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy ɓanci fəti.
3 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaa ntsa məti məti dəvə tsa va: «A ntsa, sati a gha garəŋa tiɓa tə jipə mbəzli!» kə.
4 Zhini na tapə, ta dəw kwəma va mbəzli tiɓa va, a kə na: «Njaa nə kwəma mbə Zliya Hyalaa? Mənim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkənaa? Naa mənim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsaa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsaa zamti piy tsa ci na?» kə. Dzəghwa dighevəshi ghəshi kala zləɓanci.
5 Dzəghwa Yesəw mba'a fati mətsə ci ti shi, ka nighəshi lə nəfə lə nəfə, va kwəma caslakə ghən tsa məni ghəshi va tsəgha tsa. Ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va ki na: «A ntsa, təɗĩ dəvə gha va!» kə. Dza ntsa va mba'a təɗĩti sa ci, dza dəvə ci mba'a mbəlita kwəriŋ tsəgha.
6 'Wakəvə *ka Farisahi tə pətsa va, ka dzashi, nza'jəw ghəshi dzaa ɓasəshi lə nihwəti mbəzli mbə mbəzli *Erədə, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi njasa dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw ki.

Mbəzli vəgha Yesəw miy kwəfa Galile
(Mt 4:23-25; 12:15-21; Lk 6:17-19)

7 Dza Yesəw kaf kafəy lə mbəzli ta səɗa ci, ka dzay dzəy vəgha kwəfa Galile. Mba'a vərəm tsa mbəzli tə hidĩ ghənghən ghənghən gwa'a nəwvəshi. Mbəzliy səəkə tə hidĩ ka Galile, lə tə hidĩ Zhəwde,
8 lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə ni tə hidĩ Idəme, lə niy səəkə pəriɓa tə miy həl Zhərdeŋ, lə səəkə tə hidĩ Tir lə Shidaŋw. Gwa'a gwa'a mbəzli va səəkəshiy dzəvəgha, sa nzana mba'a ghəshi favə sləni ghərati na.
9 Dza Yesəw ki mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səɗa ci a ghəshi katanakə kwambəwal, vantaa mbəzli ɗaŋ ni va 'yapamti mbə tsəəkwəva.
10 Ma sa nzana mbə mbəli mbəzli ɗaŋ ki na, dzəghwa ka zəlghwə gwa'a gwa'a ka zlighwəva ta səəkəə dzəvəgha, ta dapə.
11 Ma mbəzli nza gazlaka mbə ghən shi kwərakwə ki, war sa nay ghəshi Yesəw na, dza ghəshi ka ndiɓəvaa dzəti pi tiɓa kwa kwəma ci. Ka ngwəmə lala, a kə ghəshi na: «A Yesəw, waa gha na Zəghwə Hyala!» kə ghəshi.
12 Dza Yesəw mba'a naɓətishi, a kə kaa ngəshi lə bərci na: «Ka gəzə kwəma kənee ghwəy ma, əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.

Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci məŋ lə bakə
(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

13 Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməy mə kəlaŋ, tapə ghəci ta haka mbəzli dĩ naa dzəməə dzəvəgha. Dza mbəzli va mba'a ghəshi dzəməshiy dzəvəgha ki.
14 Mba'a təravə mbəzli məŋ lə bakə tsəgha ki. Ma kə ngəshi na: «Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy. Ə təravəŋwəy ya, ta nza ghwəy kwasəbee, nzee ghwəniŋwəy ta dza ghwəy gəzə kwəma kaa mbəzli.
15 Ta ndaŋwəy bərci dzee dzəkən hyeler ta tihəshi ghwəy» kə.
16 Avanashi slənedemer mbəzli məŋ lə bakə ni va təravə na: Shimaŋw, zhini mba'a Yesəw fanati slən Piyer,
17 mba'a kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhaŋ, ndərazhi Zhebede. Dza Yesəw mba'a fanatishi slən Bəwanergezə, ma dĩ slən tsa va gəzəy «ndərazhi dərazli van» dĩ na gəzə.
18 Mba'a Andəre, mba'a Fəlipə, mba'a Bartelemi, mba'a Matiye, mba'a Təmasə, mba'a Zhakə tsa Alfe, mba'a Tade, mba'a Shimaŋw ndə pərslə ta hidĩ ci,
19 mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati ɗafa va ta Yesəw.

*Kwal tsaa jakəti *ndə jaka tsa Hyala lə Yesəw tiɓaw*
(Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10)

20 Dza Yesəw mba'a dzay dzakə ghi ki. Zhini mbəzli diɓa ngwərfə ghəshi ngwərfəkəvashi. Pa' lə shi zəməshi ta kar

2:27 2:27 Nəw 5:14 **2:27 2:27-28** Mt 12:1-14; Lk 13:10-17; 14:1-6; Zhŋ 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16 **3:1 3:1-6** 2:27-28 **3:6 3:6** Zhŋ 5:16, 18 **3:11 3:11** 1:24; 5:7; Mt 8:29; Lk 4:34, 41; 8:28 **3:12 3:12** 1:34; Lk 4:41 **3:16 3:16-19** SləniKY 1:13; Zhŋ 1:40-44 **3:21 3:21** 3:31; Zhŋ 7:5

Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci kala kwəmavə kwal zəməhwəshi.
21 Ma sa favə manhiy kwəma va na, mba'a ghəshi səəkəshi ta pəməhwə. Sa nə ghəshi: «Ndə gazlaka na» kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi.
22 Ma kə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, shiy səəkəshi səəkə mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli ni, waa na Belzhebəl, ndə jaka tsa Hyala mbə ghən tsa ntsa va. Belzhebəl tsa va ghəci mazə tsa mbə hyeler ɓanci na bərci tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi!» kə ghəshi.
23 Dzəghwa Yesəw mba'a harashi mbəzli ka gəzanshi kwəma kwa fir ta mbə ghəshiy favə, a kə na: «Njaa njaa ka ndə jaka tsa Hyala gay tahamti ghən tsa cia?
24 Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hiɗi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta ndanishi dza hiɗi shi.
25 Mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətiŋ tsaa pa jaka kwa jipə shiy, ta ndaniy dza tsava ghi.
26 Tsəgha na lə ndə jaka tsa Hyala kwərakwə ki. Mba'a kə təhəvərivay bakə mbə, ka pa jaka kwa jipə ci lə nahwəti bəla ciy, ta ndaniy dza tsa ci va mazə, gwa'a kwəma ci kərkəta tsəgha.
27 A ghwəy sənay, ka mbay ndəə pahwə shiy kəghi tsa ndə bərci ɓəlaŋəw. War ndə pəhəti na ndə bərci tsa va lə zə'wə kwataŋata dza ndəə mbay pahwə shi kəghi tsa ci.
28 ə gəzaŋwəyee, na navay tsəgha na, ma kwəma mənti mbəzli jikir na gwanata, lə kwəma sawa gəzəkə ghəshi gwa'ay, a Hyala dzaa pəlashi mbə nəfə nzə.
29 Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, ka dza Hyalaa pəlata nava kwəma mbə nəfə tsa nzə ya hwəmɓaw, *kwəma jikir naa dzaa kəɗi ma na nava ya pa hwəmɓa» kə Yesəw.
30 Ma gəzə Yesəw kwəma va tsəghay, va sa niy gəzə nihwəti mbəzli: «A *hil mbə ghən ci!» kə ghəshi.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy lə mbəghəy Yesəw
(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

31 'Wakəvə kar ngwarməhiy Yesəw mba'a mbəghəy ndəs tsəhəshi ki. Dza ghəshi mba'a ghəshi gagarəshi kwa dəgha, dza ɓəŋ ghəshi ghwənəghə ndə ta dzaa haranayshi Yesəw.
32 Ma ghalaɓa ki na, vərəm ndə ngəri tsaa ɓasəy va tiɓa, dəzlətsəɓə məndi tsəɓay Yesəw mənzəy. Ma kə məndi kaa Yesəw ki na: «A Metər, ava kar məŋa ghəshi lə ngwarməhiŋa pəriɓa tə ngwəla ka ɗəwŋa» kə məndi.
33 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Kadiw e citəŋwəy nee mərə lə ngwarməhira» kə.
34 Dza na kaa mbəzliy dəzlay va tiɓa njə'wə nighəti shi, a kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə lə ni ya ngwarməhira!
35 Sa nzanay, ya wa ntsaa məni kwəma ɗi Hyalay, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə. Gwa'a tsəgha» kə.

4

Bəli fir lə kwəma Ndə sləka ha
(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)

1 Zhini Yesəw diɓa, mba'a ghati ɓəni kwəma kaa mbəzli miy kwəfa Galile. Dzəghwa tərəŋw vərəm ndə ngəri ɓasəy vəgha. Ma sa nashi na mbəzli ɗaŋshi tsəgha na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal nzəyəy tə kwəfa va. Mba'a mbəzliy ɓasəshi va məkə tə həlbə.
2 Dza na mba'a ɓananavə kwemer kaa ngəshi ɗaŋ ghənghən ghənghən dzar kwa fir. Ma kə mbə kwəma ci va ɓənipə na na:
3 «Favə ta ghwəy, ma tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za maɗiy ta dza ta sləka ha ci.
4 Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, pəriŋ nahwəti ha pəpəriŋətaa dzəghwa kwal. Mba'a 'yegwer səəkəə iməhwə nava.
5 Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətaa dzəti kwərhə. War ghwəla na nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana kala hiɗi kən ɗaŋ.
6 War sa satita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki, sa kama hiɗi kən ɗaŋ gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə.
7 Dza nahwəti hwəlfə diɓa mba'a pəpəriŋətaa dzəmbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlishiy dzəkən, kala mbə ghənzəə fə ya ghən nzə.
8 Ma dza nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hiɗi wəzə ni. Dza na mba'a pəsəta, ka kəli, mba'a ɓəvə hwər pasəta, mba'a fəti ghən, nahwəti na dikə dikə fəti ghən, ɓahwə ɓahwə nahwəti, nahwəti na ge'i ge'i» kə Yesəw.
9 Dza ma kə ngəshi ki na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?
(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)

10 Ma sa tərəmbəshi kar Yesəw kwətishi lə nihwəti mbəzli kwasəbə mba'a mbəzli ta səɗa ci ki na, mba'a ghəshi maɗishi ka

3:22 3:22 Mt 9:34; 10:25 **3:27 3:27** Ezay 49:24 **3:30 3:30** Zhŋ 7:20 **3:31 3:31** 3:21 **3:35 3:35** Mt 6:10
4:1 4:1 3:9 **4:9 4:9** Mt 11:15

ɗəw sləkar tsa kwəma fir tsa ɓəlikə Yesəw va və.
11 Dza na mba'a zləɓanakəshi, a kə na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli. Ma na nihwəti niy tərmbə mbəzli nashi kiy, war kwa fir dza məndiy gəzanshi kwəma.
12 Ta mbəə nza:
Mbə nay pi ghəshi lə mətsəhi shi na,
kala nashi shi nighə ghəshi va ghəshi.
Mbə favə kwəma ghəshi lə slimim shi na,
kala sənashi shi ɗî kwəma fa ghəshi vaa gəzə ghəshi.
Kala tsəgha nzay,
a ghəshi taa pəla zhəghəvaa dzəvəgha Hyala nza.
Ma nza Hyala pəlanayshi
jikir tsa shi mbə nəfə nzə ghalaɓa nza» kə.

Yesəw ci bazhə tsa fir tsa ɓəlikə na va lə sləka ha
(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)
13 A kə Yesəw ngəshi na: «Ya sa favə ma ghwəy kwəma ɗî fir tsa ɓəlikee tsaa gəzə kiy, njaa dza ghwəy favə tsa gwanay tsa fir kia?
14 Avanay bazhə tsa kwəma va ki: Ma ndə za tsaa kihwə ha vay, ntsaa gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli na.
15 Nəfə tsa nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa dzəti na. War sa favə ghəshi gəzə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləɓavə, war ghwəla na nza'jəw, *ndə jaka tsa Hyala səəkəy ɓanti kwəma va mbə nəfə tsa shi.
16 Nəfə tsa nihwəti mbəzli ɓa na, nja kwərhə tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa dzəti na. Sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, nza'jəw, ghəshiy zləɓavə lə vəshi.
17 Zhini diɓa na, ka nzay nza ghəshi lə kwəma va mbə nəfə tsa shi sa mbay ma kwəma vaa tsəhə hililiŋə wəzə wəzə mbə shiw. War nə ma ngəra'wə ndəs kə kəsashi, ya ə ghəzlishi məndi tə mbərkə kwəma Hyala na, ka ghəshiy dza, nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata nəw kwəma Hyala.
18 Ma nəfə tsa nihwəti diɓa na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti ha va mbə ghəci. Gəla niva mbəzli ɓay, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləɓavə.
19 Ka ghəshi dza diɓa na mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə hiɗî, ka məni mətsə ta shi tə hiɗî ni ngəɗîpə lə nihwəti shi maw vəgha gwa'a. Ma sa ka shi va təhay nefer shi ki na, ka ghəshi dza mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nefer shi.
20 Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hiɗî wəzə ni va dzəmbəta nahwəti ha mbə shi na. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na kar ghəshiy zləɓavə, ka ghəshiy dza na, ka ghəra sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərəŋw ghəshi jahambəvashi mbə, nihwəti na bərəkə, ma nihwəti na ge'i ge'i, tsəgha» kə.

Bəli fir lə kwəma gərkəwa dzəɓay məndi
(Lk 8:16-18)
21 Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci va, a kə na: «Kar ndəə tsə'wə ghwəə dzəghwa gərkəwa ta dzəɓakən tasaw kən, ya ta mbələy ta pi həni na? A ghwəy sənay, tə pətsa ɗal tsa ka məndiy fə.
22 Ya nimaɓa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla. Ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata zləŋ məlmə.
23 Fə tə ghwəy ghən ta kwəma va, niy nza sləmə va ghwəy ta fa kwəma!» kə.
24 Zhini ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «Mənti tə ghwəy məhərli wəzə mbə fa kwəma fa ghwəy. Va sa nzanay, njasa dza ghwəy məni kwəmay, tsəgha dza Hyalaa məniŋwəy kwərakwə. Pa' ka mətsahata na ghwəy bəla.
25 Sa nzanay, ma ntsa nza nihwəti shiy vəy, ta mətsahanavə nihwəti shiy dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və» kə.

Fir dzəkən kwəma hwəlfə shiy njasa ghəshiy pəsə, ka kəli ghən tsa shi
26 Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir diɓa na: «Yəmyəm na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə kwəma ntsaa səvəriy dzay dzəmti, mba'a tsəŋwəti za ci.
27 Sa tsaŋwamti na za ci na, ka hi, ka vəghwə, ka hi, ka vəghwə ghəci, mba'a ha ci pəsəta ka kəli, kala nahwəti sləni məni na mbə.
28 War ə haa kəli kwətita ka məni dəghəslə, ka ɓə hwər, dza pas pasəta, mba'a fəəti mətsə.
29 Dzəghwa sa ka ha nakəta ki na, ma ka nza ndə ha maɗiy dzəmbə sləni, ka ɓə mbetə ta kəsli ha ki. Sa məniy vəghwə kəsli nzə» kə.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mt 13:31-34; Lk 13:18-19)
30 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «A shiy tiɓa gar yəməti sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli

4:12 4:12 Ezay 6:9-10; Mt 13:14-15 **4:19 4:19** 1Tim 6:9-10 **4:21 4:21** Mt 5:15; Lk 11:33 **4:22 4:22** Mt 10:26; Lk 12:2 **4:23 4:23** Mt 11:15 **4:24 4:24** Mt 7:2; Lk 6:38 **4:25 4:25** Mt 25:29 **4:27 4:27-29** Zhk 5:7; ShiZhŋ 14:14-15

ghwəmmə li shi. A shiy tiɓa gar ɓəli fir ghwəmmə li shiy dzəkən.

31 Lə cizlə gwəbiri dza naa yəməva. Ghəshi gwəramti na tə jəw mbə cizlə shiy gwa'a gwa'a. Tsəŋwətishi ma məndi mba'a ghəshi pəsəshiy,

32 ka naa dza mba'a kəliy dikə, ka taŋəti fəhi tə hiɗî gwa'a diɓa. Sa ka na hati dividivi na, dikə dikə dikə, pa' ka lala ghyeghyer shi 'yegwer tə dividivi ci» kə.

33 Ava tsəgha gazanshi Yesəw kwəma ɓananshi na kaa mbəzli, war dzar kwa fir kwa fir ɗaŋ, ge'i ge'i lə kwal tsa dza ghəshiy mbay favə.

34 Nahwəti kwəma gəzanshi na tiɓa ngəshi, kala dzar kwa firiw. Dzəghwa sa ka ghəshiy nza kwətishi lə mbəzli ta səɗa ci ki na. Ka naa dza mba'a gəzanakəvərishi kwəma gəzə na va kwa fir bazhə bazhə.

A bərci va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa, lə kwəfa
(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)

35 Ma fəcava hetihwer na, dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səɗa ci, a kə na: «A mbəzli ni, taŋəmmə ghwəmməə dzəvəri tsa pəriɓa pəriɓa həlbə» kə.

36 Mba'a ghəshi zlashi mbəzli ɗaŋ ni va tiɓa, ka dzashiy dzəghwa kwambəwal nza Yesəw va kwa. Ma nihwəti kwambəwalerəy niy nza tiɓa vəgha na, ka dzashi kwasəbə ki.

37 Ma ghəshi mbə taŋəə dzəvəri na, mba'a safə tsa dikə tsa kafəy ta viy. Ka baŋzla'wə kwəfa va dalala, ka dzəghwa kwambəwal va yam, pa' ka ɗî təhay.

38 Ma ghalaɓa na Yesəw məhəni ləyɓa ləy mətsəni kwambəwal tə hi ciŋ ciŋ ciŋ, mba'a saa fə ghən ta ghən tsa ci. Dza mbəzli ta səɗa ci ki, fərghə ghəshi fərghakati. A kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gwa'a ghəy! A nava təkə ma ghaa dzəkən shəka?» kə ghəshi.

39 Dza Yesəw pəlhəm satiy, naɓ naɓ naɓəti safə, ɗekəɗekə pə gha, kə kaa kwəfa va. Mba'a safə garəti viy, mba'a kwəfa dəkəta, ɗekəɗekə pi məniy.

40 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Tawa hazləniŋwəy ghwəy tsəghaa? Ka mbə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyala sa?» kə.

41 Ma na mbəzli ta səɗa ci na nashi ki na. Tərəŋw hazləni ghəratishi. A kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətiy gəla tsatsa ndə ki! Ya safə lə kwəfa na ka ɗanci fəti!» kə ghəshi.

5

Yesəw lə ndə gazlaka
(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

1 Dza Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci ki ndəs ghəshi tsəhəshi pəriɓa tə həlbə kwəfa tə hiɗî ka Gerazeni.

2 Ma sa tsəhəshi ghəshi, war sa səəməy Yesəw kwa kwambəwal tsəgha na, wəɗ tsahwəti ndə gazlaka tsahwəy dzar mbə kwəlihi tiɓa tsəgha.

3 Ntsa vay, mbə kwəlihi niy nza nzəy tsa ci. Ndə tiɓa niy mbay zhiniy kəsəvə ta tsaghwa ya kwa dəŋw tsahiw.

4 Ɗaŋ səɗa niy səəkəm tsaghwa kwa dəŋw tsahi, mba'a niy ghwaghwanamti dəŋw tsahi tsa va kwa dividivi ci, mba'a ɓalamti tsa kwa shiɗshiɗ ci gwa'a. Mba'a taŋanati bərci kaa mbəzli gwanashi.

5 War kwa kwəlihi lə dzar mbə dəlegwigwi gwa'a tsəgha tsa ci pətsaa niy nzəy na ti, havəghwə lə həvir gwa'a. Ka ngwəmə lala, ka nzanzarə vəgha ci gwa'a gwa'a lə hərezli kwacakasla.

6 War sa nay na Yesəw ghəci kərakəy ki na, bəvbəpə ghavə bali, səəkə tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma Yesəw.

7 Ka ngwəmə lala ghəci zlaŋzlaŋ, a kə na: «A Yesəw, Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa ɗi gha lə ya? Ə cə'wəŋee, ka pəra'wəŋa dəvə lə slən tsa Hyala, ka sara ngəra'wə gha ma» kə.

8 Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw naɓəti gazlaka va: «Səvəriŋa mbə ghən tsa ntsa, gha gha gazlaka na!» kə niy ni kaa ngəta.

9 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli ɗaŋ, na slən tsee. Sa nzanay, ɗaŋ nza ghəy» kə.

10 Dzəghwa ghəshi ka cə'wə Yesəw, əntaa dzaa tahashiy dzəti nihwəti hiɗî.

11 Tə pətsa va ki na, mba'a garəwa ngəreder tərəŋw niy nza tiɓa dzar mbə kəlaŋ mbə pala shi zəmə shi.

12 'Wakəvə hyeler va tapə mbə cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Ndaŋəy kwal a ghəy dzəmbəŋəy mbə ghən ngəreder va» kə ghəshi.

13 Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. Dza ghəshi mba'a ghəshi səvərishi gwanashi mbə ghən zal tsa va. Shəɓətə, ghəshi shəɓətambəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi mbə kəlaŋ tsa va, səəkə na'i shəkatəvashiy dzəti kwəfa, bətə ghəshi zashi kwaɓa. Ngəreder gar bələkwə bələkwə bakə mətsəkə ɗaŋ tsa shi.

4:32 4:32 Ezhek 17:23 **4:39 4:39** Cem 89:11; Mk 6:51 **5:7 5:7** 3:11

14 Dzəghwa kwərec mbəzliy makə
ngəreder va hwəshiy dzəmbə məlmə, lə
dzar mbə giwahi vəgha məlmə. Mba'a
ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa
mbəzli. Dzəghwa mbəzli ɗaŋ tərəŋw ki,
mba'a ghəshi ƀasəkəvashi ta nashi niva
gəla shiy mənishi va.
15 Ma səəkə mbəzli va, ndəs tsa shi
vəgha Yesəw na, mba'a ghəshi kəsay ntsaa
niy nza hyeler va ɗaŋ mbə ghən ci mənzəy
tiƀa vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəbaŋ
kən ghən ci, lə məhərli ci wəzə. Ma sa nay
ghəshi tsəgha na, ka ghəranshi hazləni.
16 Dza niy nata kwəma va va mbəzli
lə mətsə shi, mba'a ghəshi slanakəshi
kwəmaa mənta lə ndə gazlaka tsa va,
mba'a ngəreder va.
17 Dza mbəzli mbə məlmə va ka cə'wə
va Yesəw, a ghəci ƀarvay dzay tə hiɗi shi.
18 Ma sa dzay Yesəw dzəghwa
kwambəwal ta maɗiy dzay na, tapə ntsaa
niy ghəranci gazlaka va mbə cə'wə kwal
va Yesəw, a ghəci nəwhwə ta dzashi li.
19 Kala zləƀati Yesəw, ma kə kaa ngəci
na: «Awə, mbalaa jighi a gha dzaa
gəzanshi kaa mbəzli ghaa dzəkən kwəma
məntəŋa Ndə sləkəpə na, lə zhəhwər tsa
məntəŋa na gwa'a!» kə.
20 Maɗi ntsa va maɗiy tsəgha naci ki,
ka təwrə dzar tə hiɗi nə məndi «Hiɗi
Məlməhi Məŋ» kə məndi. Tapə ghəci
mbə gəzə kwəma mananati Yesəw va kaa
mbəzli. Ya wa ntsaa favə nava hwəlfə
kwəma ki na, war ka mananci maɗaŋa
ghənzə.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə
(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

21 Dza Yesəw ki, mba'a zhəghəkəvay
zhəkə pəri tsa va həlbə kwa kwambəwal
zhəvəri tsahwəti. Ma sa tsəhəy na na, dza
mbəzli ɗaŋ tərəŋw mba'a ghəshi ƀasəshi
vəgha tiƀa, tə miy kwəfa.
22 Dzəghwa tsahwəti ndə kwətiŋ ta
mbəzli dikə dikə ni mbə *ciki ƀasə va tsa
ka Zhəwifə, Zhayrəsə, kə məndi slən tsa
ci, ndəs səəkəy tiƀa kwərakwə. Ma sa nay
na Yesəw na, dza na tsəfəkwə kwa səɗa
Yesəw,
23 ka pəra'wanci dividivi, ka cə'wə, a kə
na: «Zhee nza na gwərapəta, ka ɗi mətita
ghənzə. Ndi fanakən dividivi, a ghənzə
mbəlita, əntaa mətita» kə.
24 «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a maɗiy
kwasəbə. Takwəs mbəzli ɗaŋ maɗishi
kwasəbə ki, war ə ghəshiy dzədzərɗi
Yesəw.
25 Ghalaƀa na, mba'a nahwəti mali niy
nza tə pətsa va, gwərapəta ghənzə gar
piya nzə məŋ lə bakə, war mbə səkwa
miymiy kwa hwər nzə.
26 Tərəŋw ghənzə sahwə ngəra'wə mbə
dzadzaa dzəti shibiti. Pəŋw ghənzə
laɗamti gəna ta dəvə nzə, shaŋ ghənzə
ta kwəmavə mbəlita. War mətsəhə na
mətsəhə zəlghwə naci.
27-28 Ma sa favə na məndiy gəzə kwəma
Yesəw na, mba'a təkəti mbə ghən tsa
nzə: «War mərshi mee dapay tə kwəbaŋ
tsa kən ghən ciy, war gwa'a, ta mbəlira
dzee» kə. Səəkə na mba'a dzəmbəta
mbə mbəzliy ƀasəshi va. Dza na kət
kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy
hwəm ci, dapə dapay kwəbaŋ tsa ci.
29 War sa dapay na tsəgha ki na, nza'jəw
hatsə miymiyəy səkwa va kwa hwər nzə
slashi lə səkwa. Dza na mba'a favə mbə
vəgha nzə: «Ma nana kiy, gwa'a nee
mbəlira!» kə.
30 Ghala pətsa va kwərakwə ki na,
mba'a Yesəw sənay a bərci səvərishi
mbə vəghee, kə. 'Wakəvə na, tərəɗ
zhəghətəvay zhəy ləy hwəm ci, tə jipəjipə
mbəzli kwasəbə va. Dza na ka ɗəw və shi:
«A ntsaa dapay kwəbaŋ tsee ya mbəzli ni?»
kə.
31 Ma kə mbəzli ta səɗa ci kaa zləƀanci
na: «Əy, njaa ghaa ni: "Wa ntsaa da-
paraa?" pə gha, kala nashi mbəzli ghaa
dzərɗiŋa ya dza kwamaƀa kia?» kə
ghəshi.
32 Ma na Yesəw naci ki na, war ə ghəciy
pəla ntsaa dapay va lə mətsə.
33 Dza mali va ki mba'a maɗita, kala
gwərgwərə va hazləni. Sa sənata na
kwəmaa mənta li, səəkə na tsəfəkwə
tsəfəkwəta kwa səɗa Yesəw. Dza na mba'a
gəzanakəvəri kwəmaa mənta li gwanata,
kala mbələy ma ya kwətiŋ.
34 Ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a
gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha.
Mbəli mbəli pə gha va kwəma ngəra'wə
tsaa nza kən gha. Mbala lə zərkə mbə
nəfə tsa gha» kə.
35 War Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa
mali va tsəgha na, ndəs nihwəti mbəzli
səəkəshi səəkə kəghi tsa Zhayrəsə, ntsa
dikə tsa va. Ma kə ghəshi kaa Zhayrəsə
na: «Ka maw ghaa tasə ghən tsa gha lə har
Metər səəkə gəm ma, a zha gha va mətita»
kə ghəshi.
36 Ma na Yesəw naci ki na, kala
shashanci kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə
kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her
gha ma, ƀanavə nəfə tsa gha kaa Hyala
gwa'a tsəgha!» kə.
37 Dza Yesəw kaf kafəy, mba'a harvə
Piyer ghəshi lə Zhakə mba'a Zhaŋ,
zəmbəghəy Zhakə, kwasəbə ci gwa'a

5:25 5:25 SləniTaH 15:25-27 **5:27-28 5:27** Mt 9:20 **5:34 5:34** Mt 9:22

tsəgha. Kala ɗi ghəci nihwəti mbəzliy
nəw.
38 Ma sa tsəhəy na vəgha ghi tsa
Zhayrəsə na, mba'a kəsashi mbəzli gədi
gədi gədi ka wahə, ka həhərsli wahə
nihwəti tərəŋw tərəŋw.
39 Dza Yesəw mba'a dzakəy dzakə ghi tsa
va. Tapə ghəci ta ɗəw kwəma va mbəzli
tiɓa: «A mbəzli ni, tawa wahə ghwəy
gədi gədi shəka? Wa mətita zha naw, hiy
ɓəhwə na gwa'a tsəgha» kə.
40 Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə
na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma
ka gazlaka ghəshiy nighə. 'Wakəvə
Yesəw mba'a tihəkəvərishi gwanashiy
dzəti ngwəla. Tərə ghəshi kəyɓa lə
mbəzliy yakə zha va mba'a mbəzli ta səɗa
ci va mahkan ni niy nəwvə gwa'a tsəgha.
Dza ghəshi irətsə ghəshi dzəmbəshi mbə
ciki tsa nza zha va va tsəgha ki.
41 Dza na, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə,
a kə ngəta na: *«Talita kwəma!» kə.* Ma
ɗi kwəma gəzəkə na va gəzəy «A zha na,
satiŋa, yən gəzaŋa na!» ɗi naa gəzə.
42 Nza'jəw pəlhəm, zha va satita tsəgha,
ka dza ghənzə. Zha vay, məŋ lə bakə
niy nza piya nzə. Mba'a gəla nava
kwəma mananatishi maɗaŋa kaa mbəzli
tiɓa tərəŋw ki.
43 Dzəghwa Yesəw mba'a damətishi lə
gəzə kwəma tərəŋw, vantaa ghəshi dzaa
gəzə kwəma va kaa tsahwəti ndə pəmta
pəmta. Zhini ma kə ngəshi na: «Divam
mbalam ɓantam shi zəmə kaa zha na, a
ghənzə zəməshi!» kə.

6

Kar Yesəw lə mbəzli mbə məlmə Nazaretə
(Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

1 Dza Yesəw mba'a zhəghəkəvay tə tsava
pi ki, səəkəə dzəmbə məlmə Nazaretə, na
ci məlmə kəli na mbə. Mba'a mbəzli ta
səɗa ci kwasəbə.
2 Dzəghwa *vici dəkəva mba'a səəkəta.
Dza Yesəw ka ɓananshi shiy kaa mbəzli
mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Ma
sa favə mbəzliy ɓasəshi va ɗaŋ ni tiɓa
shi ɓananshi na va na, hahashi ghəshi
hashishi va gəla nava kwəma. Tapə ghəshi
mbə gəgəzə kwəma kwa jipə shiy dzəkən,
a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, kwəma
səəkə na ci na kwəma gəzəpə ntsa na tay?
A ntsaa ɓanavə məhərli tsətsə ta ɓəni shi
nia? Wa ntsaa ɓanavə bərci ta məni gəla
kwəma maɗaŋa maɗaŋa na na tsətsə na
naci baya?
3 Ghəci ndə fəɗi shəghwə tsa va, zəghwə
Marəy va, lə ngwarməhiy tiɓa, ndərazhiy
zhər, kar Zhakə lə Zhezhesə, lə Zhəwdə,
mba'a Shimaŋw sa? Ya ngwarməhiyəy
mi'i nzə na, tikə ghəshi mbə ghwəmmə
sana nanzə sa?» kə ghəshi. 'Wakəvə
gəla təkə kwəma tsəgha na va, mba'a
makətishi ta ɓə nefer shi kaa Yesəw.
4 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A kataŋəy, a
məndiy fə bamaa dzəti *ndə gəzə kwəma
Hyala ya pa' kwəmaɓa. Ma mbə məlmə
yakə məndi lə mbə ni ci mbəzli, lə kəghi
tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy
dzətiw» kə.
5 Dzəghwa kala mbə Yesəw zhiniy mənti
nahwəti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na tiɓa.
War kəray dividivi shi fanakən na kaa
nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni,
mba'a mbəzli va mbəlishi.
6 War hash Yesəw hashiy va kwəma
mbəzli va, sa ɗi ma ghəshi ɓanci nefer shi.

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səɗa ci məŋ lə bakə ni*
(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

Ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a
Yesəw dza dzamti dza dzar mbə məlməhi
tə hiɗi va. Mba'a ɓananavə kwəma ci kaa
mbəzli.
7 Dza na kaa mbəzli ta səɗa ci va məŋ
lə bakə ni mba'a ɓasətishi. Dza na mba'a
ɓanavəshi bərci ta tihə hyeler səvəri mbə
ghən mbəzli. Mba'a ghwənashi bakə bakə
bakə kwa zəərə shi, ta dza ghəshiy gəzə
kwəma ci kaa mbəzli.
8 Dza ma kə ngəshi ki na: «Mbalam,
ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa ɓə ya
waɓa ta dəvə ghwəy ma. Ya shi zəmə
nzə, ya mbəl ta ɓə shiy, ya gəna kwa zlipa
ghwəy, əntaa ghwəy ɓə ma. War gəta ka
ghwəy ɓəvə ta dəvə ghwəy gwa'a tsəgha.
9 Pambə tə ghwəy kwekweher mbə səɗa
ghwəy, diɓay əntaa ghwəy dzaa sərakən
kwəbeŋer bakə bakə kən ghən ghwəy
ghwəy dza ma!» kə.
10 Zhini ma kə ngəshi ɓa na: «Ma
sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə ya
namaɓay, mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy mbə
na, kəy ntsa va pə ghwəy taa nzəyŋwəy,
pa' fəca dza ghwəy ɓarva mbə məlmə va.
11 Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə
məlmə, kala zləɓa ka'wəŋwəy məndi,
kala fa ma kwəma gəzə ghwəy məndiy,
ɓarvaŋwəy tə ghwəy mbə nava məlmə,
mba'a ghwəy batamti kwərbi tə shiɗshiɗ
ghwəy. War tsəgha pə ghwəy dzaa məni
ta mbə ghəshiy sənay, a ghəshi mənti
*kwəma jikir na, kə ghəshi» kə Yesəw.
12 Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha ki
na, mba'a mbəzli ta səɗa ci va maɗishi,
ta dzaa gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli

5:39 5:39 Zhŋ 11:11-13 **5:41 5:41** 1:31; 9:27 **5:43 5:43** 7:36 **6:2 6:2** Zhŋ 7:15 **6:3 6:3** Zhŋ 6:42 **6:4 6:4** Zhŋ 4:44

nza ghəshi tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi ki.
13 Dza mba'a ghəshi tahamti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli ɗaŋ. Mba'a ghəshi vavaranati in kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni ɗaŋ diɓa, mba'a mbəzli va mbəlishi.

*Məti Zhaŋ ndə mənipə *batem*
(Mt 14:1-12; Lk 9:7-9)

14-15 Dzəghwa gwa'a gwa'a slən tsa Yesəw dzay ya pa' kwəmaɓa ki, ka gəzə məndi: «Waa Zhaŋ tsaa niy mənipə batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli! Va tsəgha nza bərci və ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va tsəgha» kə məndi. Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na: «*Ndə gəzə kwəma Hyala na, nja ka gəzə kwəma Hyalaa niy nza va tiɓa mbəradzə» kə ghəshi.

Dzəghwa mba'a mazə *Erədə favə ghəpə tsa kwəma Yesəw va.
16 Ma sa favə na tsəgha ki na: «Waa Zhaŋ tsaa mənipə batem va niy slantee ghən ti na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə.
17-18 Sa nzanay, ə niy ɓələhwə na mali zədəy Fəlipə ghəci ghəci mazə Erədə tsa va. Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Ma kə Zhaŋ niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta ɓəli mali zədəŋa va ɓələhwə ghaw» kə. Sa niy gəzəkə na tsəgha ki na, dza Erədə mba'a niy kəsəvəə tsaghwa kwa dəŋw, mba'a niy faghwa kwa fərshina.
19 Mba'a nəfə tsa Erədiyadə niy satiy dzəkən Zhaŋ tərəŋw va kwəma va. Mbə ɗi pəəsli ghənzə niy nza na, niy mbay na va mazə Erədəw.
20 Sa nzanay, mbə ghəranci niy nza hazləni kaa Erədə va kwəma Zhaŋ, sa nzana mba'a niy sənay ndə gəzə kwəma kataŋ naa Zhaŋ, ɗewɗew nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, kə. Dza na ka ndəghwə Zhaŋ niy nza wəzə wəzə, war fa kwəma ka Zhaŋ gəzə ghəci niy maw. Ma sa ka naa favə ki na, ka səəva məhərli ci.
21 Dzəghwa vəghwə tsa wəzə wəzə tsa va Erədiyadə nanzə ki, ndəs səəkəy. Sa niy mənta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shi zəmə tərəŋw, ta makwaghwa mbə zəzə vici ya məndi va ti. Mba'a niy haharashi mbəzli dikə dikə ni tə hidi ka Galile, lə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji shi gwa'a.
22 Dzəghwa zha Erədiyadə irətsə niy dzəmbəta mbə pətsaa niy ɓasəshi kar mazə Erədə va lə mbəzliy niy harkə na va ta zəmə shiy. Mba'a niy tsəti tsə ka təɓanshi kaa kar Erədə lə mbəzliy niy nza va tiɓa gwanashi. Ma kə mazə niy ni ki na: «A zhee, ya wa shi ɗi gha yən ndaŋay, ɗəwshi, ta ndaŋashi dzee!» kə niy ni.
23 Dzəghwa mazə hwa' hwa' niy zəməkə fəla: «Yən kala dzaa ndaŋa shi dza ghaa ɗəw vəya, ya war təhəvəri hidi sləkə gha ni bakə mbə, a gha ndara nahwəti bəla dza ghaa ni!» kə niy ni.
24 Dza zha va tsəgha del niy səvərita, ndəs niy dzaa kəsata mbəghəta. A kə niy ni ngəta na: «A mə, a kə mazə ngəray: "Dəw ya wa shi ɗi gha vəya" kə. A shi kee ɗəw vəa?» kə niy ni. Ma kə mbəghəta va niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: "Slavəra ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem!" pə gha ngəci» kə niy ni.
25 Nza'jəw zha va niy zhəghəkəvata lə diva, ta ɗəw va mazə ki, a kə niy ni kaa mazə na: «Ə ɗee gha slaghwara ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem kwa tasaw!» kə niy ni.
26 War sa niy gəzəkə zha va kwəma va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va nava kwəma, sa niy ɗi ma na tsəgha, niy mbay naa zhiniy bashamti ghwəla, sa nzana, mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla tiɓa kwa kwəma mbəzliy ɓasəshi va kiw.
27 Dzəghwa nza'jəw niy gəzanci kaa tsahwəti ndə sawji kwətiŋ mbə ka sawjiy ndəghwə, a ghəci dzaa slakəvə ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem taŋtaŋ. Dza ndə sawji tsa va, mba'a niy dzay dzəghwa fərshina, mba'a niy dzaa slavə ghən tsa Zhaŋ faghwa kwa tasaw ki,
28 mba'a niy dzaa ɓanavə kaa zha va, mba'a zha va niy ɓəvəə ɓanavə kaa mbəghəta kwərakwə ki.
29 Ma sa niy favə mbəzli ta səɗa Zhaŋ, a məndi paslamti Zhaŋ, kə məndi na, mba'a ghəshi niy səəkəə ɓəvə mbəri tsa Zhaŋ. Mba'a ghəshi dzaa laghwa kwa kwəli. Tsəgha niy mətiy Zhaŋ ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Zhŋ 6:1-14)

30 Dzəghwa *ka kwal Yesəw va niy ghwənashi Yesəw, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dza shi va ki. Səəkə ghəshi ɓasə ghəshi ɓasəshi, ka ndanci kwəma mənəhwə ghəshi gwa'a, lə shi ɓananavə ghəshi kaa mbəzli gwa'a.
31 Ma ghala pətsa ɓasəshi mbəzli va tə pətsa nza Yesəw va ki na, ka dzashi niy dzashi, ka zhəkə nihwəti, war tsəgha. Shaŋ kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci ta kwəmavə ya kwal tsaa zəhwə shiy nzə. Va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa

---

6:13 6:13 Zhk 5:14 **6:14-15 6:14-15** 8:28 **6:14-15 6:15** Lk 7:16 **6:17-18 6:17-18** SləniTaH 18:16; 20:21; Lk 3:19-20 **6:23 6:23** Ashə 5:3, 6; 7:2 **6:30 6:30** Lk 6:13; 10:17 **6:32 6:32-44** 8:1-10

ci na: «A mbəzli ni, dzammə ghwəmmə ta
pəlavə pətsa kama ndə ti di, a ghwəmmə
dzaa dəkayvammə ti ya jəw nzə» kə.
32 Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy
dzəghwa kwambəwal ta dzashiy dzəmbə
gamba ta nzəyshi kwətishi vəgha bəla.
33 Ma ghəshi mbə dzashi ki na, mbalaa
na mbəzli ɗaŋ nighəvəshi, mba'a məndi
sənashi, kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci na
shi va, kə məndi. Mba'a mbəzli maɗîshi
ya mbə namaɓa məlmə, mba'a ghəshi
kəsləghə bali lə səɗaa tsəhəshi tə pətsa va
pərɓa ghəshi kaa kar Yesəw.
34 Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa va ki
na, mba'a səəməy kwa kwambəwal, sa nə
na tsa' kə na, mbəzli ɓasə ɓasə tə pətsa
va ɗaŋ. Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta
mbəzli va ki. Sa nashi na mbəzli va nja
teŋkesli kama ntsaa ndəghwəshi tiɓa. Dza
na mba'a ɓananavəshi shiy tərəŋw.
35 Ma sa məniy tihwer, ma kə mbəzli ta
səɗa ci kaa Yesəw na: «A Metər, avanay
sənzənvay, a vici dzata, dzəghwa tə gam-
bay pətsa.
36 Wəzəɓa ɓanavə gha kwal kaa mbəzli
ni, a ghəshi dzashi ta papa shi zəmə shi
dzar mbə məlməhi lə mbə nihwəti giwahi
ndəkwə ndəkwə ni» kə ghəshi.
37 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Ɓan-
shim shi zəmə dəʼwə ghən tsa ghwəy a
ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci
na: «Zləɓati gha, a ghəy dzaa ɓəvə mbəl
bələkwə bakə ta dza ta pəlanshi shi zəmə
na?» kə ghəshi.
38 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Peŋ hwəm
na sa va ghwəy tiɓa sana nanzəy? Mbalam
nighətim di» kə. Dza ghəshi mba'a ghəshi
dzaa nighəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wa
cifəy na peŋ tikə, mba'a kərpi bakə» kə
ghəshi.
39 Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta
səɗa ci va, a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli
tiɓa va gwanashi, a ghəshi tihəvərivashiy
nzəyshi dzar tə gwəzən tsa neɓekə tsa.
40 Dza mbəzli va mba'a ghəshi nzəyshi
ki, bələkwə bələkwə nihwəti, ma nihwəti
na cifə mətsəkə cifə mətsəkə.
41 Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw
həŋ ɓəvə peŋ tsa cifə tsa va mba'a kərpi
bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma
ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa
Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati
na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a
ngangavəri peŋ tsa va, mba'a ɓanavə kaa
mbəzli ta səɗa ci, a ghəshi tahanshi kaa
mbəzli ɗaŋ ni va. Zhini tsəgha ghəci
tahanavəshi kərpi bakə ni va gwanashi
diɓa.
42 Mba'a mbəzli va gwanashi zəməhwə
shi va, bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli
tərə.
43 Dza məndi ɓasə ɓasəti naa tərmbə va
mbəvəli peŋ tsa va lə kəripə va, paf paf
ghwani məŋ lə bakə.
44 Ma ɗaŋ tsa mbəzliy zəhwə shi zəmə
va va na, zhər bələkwə bələkwə cifə
mətsəkə ghəshi.

*Njasa dza Yesəw lə səɗa ci dzəy tə
ghən yam*
(Mt 14:22-33; Zhŋ 6:15-21)

45 War ghwəla ləy hwəm kwəma va
ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci
na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a
ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə
pəriɓa pəri məlmə Betəsayda, kala kərnee
səkwəti mbəzli ghəshiy dzashi» kə. Mba'a
mbəzli ta səɗa ci va dzəghwashi ka dzashi.
46 Ləy hwəm sa təhəvərivay na lə
mbəzli ki na, mba'a kafəy dzay dzəmə
kəlaŋ ta cəʼwə.
47 Ma hetihwer sa pəkwəta vici na na,
ava mbəzli ta səɗa ci kətivə dza ka
tsəhəshi tə jipəjipə kwəfa, mba'ay ghəci
pərikəy tə həlbə kwətiy naci ki.
48 Dzəghwa mba'a nashi mbəzli ta səɗa
ci war mbə təməva lə kaɓə kwambəwal
ngahə ngahə ngahə, sa nzana səəkəə
dzəmbə kwəma shi safə niy viy. Ma tə
kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw
dzətiy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə
səɗa ci, ta kəsashi mbəzli ta səɗa ci. Ma
sa tsəhəy na ndəkwə vəgha shi na, njasa
dî na taŋəshi ghəci mənti.
49 Ma sa nay mbəzli ta səɗa ci va ghəciy
dza dzar tə ghən yam lə səɗa na, ndəɓa
*hil, kə ghən tsa shi. Ka ngwəmə lala
ghəshi.
50 Sa nzana, ghəshi njasa nza ghəshi va
gwanashi na, mba'a ghəshi nay ghəci mbə
dza dzəy tə ghən yam va, mba'a her shi
dzashi. War ghwəla tsəgha ki na, mba'a
Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na:
«Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi,
ka hazləni ghwəy ma!» kə.
51 Dza na kwərəhw dzəghway kwa
kwambəwal va kwasəbə shi ki, gar safə
garəti viy kwərakwə. Dzəghwa tərəŋw
məhərli *mbəzli ta səɗa Yesəw səəta va
nava kwəma.
52 Sa nzana, kalaa niy favə ghən tsa
kwəma maɗaŋa maɗaŋa na va niy mənti
Yesəw lə peŋ ghəshi. War caslakəy nəfə
tsa shi niy məniy.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə tə hidî ka
Zhenezaretə
(Mt 14:34-36)

6:34 6:34 Zher 10:21; Ezhek 34:5; Zak 10:2; Mt 9:36; 14:14; 15:32; Mk 8:2 **6:43 6:43** 2Mezh 4:43-44 **6:46 6:46** Lk 5:16 **6:48 6:48** Zhəwbə 9:8; Lk 24:28 **6:49 6:49** Lk 24:37 **6:51 6:51** 4:39 **6:52 6:52** 8:16-18; Mt 16:7-9

53 Ma sa taŋamti ghəshi kwəfa va
na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hiɗi
ka Zhenezaretə ki. Dza ghəshi kaa
kwambəwal shi mba'a ghəshi pəhəy
vəgha həlbə tsa va.
54 Sa pəhəy ghəshi na, mba'a ghəshi
səəməshi kwa ki, nza'jəw məndi nighəvə
Yesəw mba'am sənay.
55 Dza məndi ki ka kəkəsli bali ta dzaa
gəzə kaa mbəzli tə hiɗi va gwanashi. Ya
kwəma favə məndi a səəkəy, kə məndi na,
war ə məndiy ɓanci ka zəlghwə səəkə tə
pi həni tsa shi.
56 Ya kwamaɓa dza na, ya dzar mbə
məlmə dikə na, ya dzar mbə giwa, ya dzar
mbə ni bəla bəla ni ghyeghyer na, war ə
məndiy ɓanci ka zəlghwəə dzəti ləwma.
Ka cə'wə, a ghəci ɓanavəshi kwal tsaa
dapəvə ya kwataka mətsəni kwəbaŋ tsa
kən ghən ci. Ya tsamaɓa ndə zəlghwə tsaa
ndəŋway na, mba'a mbəliy.

7

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə*
(Mt 15:1-9)

1 Dzəghwa *ka Farisahi ghəshi lə
nihwəti mbəzli mbə *ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala, shiy səəkəshi mbə məlmə
Zherəwzalem, mba'a ghəshi ɓasəkəvashiy
dzəvəgha Yesəw.
2 Nighə ghəshi na, nihwəti mbəzli mbə
*mbəzli ta səɗa Yesəw mbə zəmə shi zəmə
lə rəɗa tə dividivi shi. Ɗi naa gəzəy,
yaɓanti dividivi shi ghəshi ta zəmə shiy
njasa ka ka Zhəwifə məni mbə kwəma jiji
shiw.
3 Na na ka Farisahi lə ka Zhəwifəy,
tərəŋw ka ghəshiy məni məhərli ta məni
kwəma jijihishi. Ka ghəshiy gha zəmə shi
zəməy, ghəshi yaɓanti dividivi shi wəzə
wəzə.
4 Sa ka ghəshiy səəkəshi mbə ləwmay,
ka zəmə shiy ghəshi kala pəshamtəvashi
ghəshiw. Zhini ɗaŋ nihwəti shi
gazanakəshi jijihishi ta mənishi ghəshi
tsəgha. Ya dzəkən njasa ka ndə yaɓə shi
sa ndə shiy kwa shi, lə yaɓə tsaghwa, lə
shekiki vasəti məndi tə mbəzə, ya pətsa
həni ndə ti gwa'a.
5 Sa zəmə mbəzli ta səɗa Yesəw va shiy
kala yaɓanti dividivi shi kiy, va tsəgha
ɗəw ka Farisahi, lə *ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala va Yesəw: «Tawa ɗi ma
mbəzli ta səɗa gha ni fəti ta kwəma
ɓanavəka jijihi, zəmə ghəshi shi zəmə lə
rəɗa tə dividivi shia?» kə ghəshi.
6 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalaa
kataŋ na kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə
gəzə kwəma Hyala vaa dzəkən ghwəy!
Ghwəy ghwəy ka dakə mbəzli lə kwəma
pərikə tə ngwəla ni. A kə niy niy: "A kə
Hyalay:
Ma mbəzli niy,
war kwataka lə miy gəzə ghəshi
ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.
Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə
ghəshi lə ya.
7 Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi kwa
kwəmee.
Sa nzanay, war kwəma jiji shi
na shi ɓananshi ghəshi kaa mbəzli,
njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti, kə
Hyala"
kə Ezay niy ni.
8 Dza ghwəy na, mba'a ghwəy zlata nəw
kwəma pəhəti Hyala, ka dzaŋwəy ta nəw
war kwəma jiji ke ngəri» kə Yesəw.
9 Zhini ma kə ɓa na: «Kay, tsəghaa nava
kataŋ, a ghwəy zlata *kwəma pəhəti Hyala
ta nəw, mba'a ghwəy dzaŋwəy ta ɓənipə
na ghwəy va kwəma jijihiŋwəy.
10 A *Məyizə niy gəzəkə nahwəti
kwəma, a kə niy niy: "Ə pə ghaa ha'wə
tə kar dəŋa lə məŋa" kə niy ni. Zhini ma
kə ɓa na: "Ya wa ntsaa tsəərəti dəy, ya
mbəghəyəy, mba'a məndi paslamti tsava
ndə" kə.
11 Ma pə ghwəy na ghwəy ki mbə
kwəma ɓənipə ghwəy na, mba'a kə shiy
va ndə ta kəəti kar dəy lə mbəghəyəy, a
ndəə mbay gəzə: "A di, a mə, ma shiy niy
nza vəya gar ɓəŋwəyshee ta kəətiŋwəyəy,
kwərban na ghəshi" kə, (ma ɗi kwərban
gəzəy, shi ɓanavə məndi kaa Hyala),
12 gwa'a, ka zhini tsava ndəə kəəti kar
dəy lə mbəghəy ghwəla ma, pə ghwəy.
War ə ghwəy makə mbəzliy tsəgha va
kəəti mbəzli shi.
13 Tsəgha pəəsliti ghwəy na Hyala va
*kwəma pəhəti na, war ta mbəə nəw na
ghwəy va kwəma jiji pəhəti ghwəy. Zhini
lə nihwəti shi məməni ghwəy tiɓa ɗaŋ
war tsəgha tsəgha diɓa» kə Yesəw.

Shiy dzaa laɗamti ndə kwa kwəma Hyala
(Mt 15:10-20)

14 Dzəghwa Yesəw mba'a zhiniy harvə
mbəzliy ɓasəshi va. Ma kə ngəshi na:
«Fam kwəma ɗee na gəzə gwanaŋwəy, fə
tə ghwəy ghən ti.
15 Ma na shi ɓəvə ndəə zəhwəshiy
dzəghwa hwər ciy, ka yiɗamti ndə ghəshi
kwa kwəma Hyalaw. Shiy səvəri mbə
nəfə tsa ndə na shiy dzaa yaɗamti ndə
kwa kwəma Hyala.
16 Fə tə ghwəy ghən ta kwəma va, niy
nza sləmə va ghwəy ta fa kwəma!» kə.

6:56 6:56 Mt 9:20; SləniKY 5:15 **7:2 7:2-4** Mt 23:25; Lk 11:38-39; Kwəl 2:21-22 **7:6 7:6-7** Ezay 29:13 **7:10 7:10** Səvəri 20:12; 21:17 **7:15 7:15** Mt 15:11

17 Ma sa təhəvərivay Yesəw lə mbəzliy niy ɓasəshi va na, mba'a dzay dzəmbə ciki. Ma mbəɓa na, maɗ mbəzli ta səɗa ci maɗîshi ta ɗəw bazhə tsa fir tsa ɓəlikə na va tsəgha tsa.

18 Ma kə ngəshi na: «Wa ə favə ma ghwəy kwəma ɗî kwəma vaa gəzə lə ghwəyŋwəyshi kwərakwə ɓa na? Ə sənay ma ghwəy, shi ɓəvə ndəə zəməhwəshiy dzəghwa hwər tsa ci na ka yaɗamti ndə ghəshiw pə ghwəy shəkəna?

19 Sa nzanay, dzəmbə nəfə tsa ndə ka ghəshiy dzaw, dzəghwa hwər ka ghəshiy dza, ka ndə dza na mba'a təhəkəghwashi» kə Yesəw. Ma ɗî Yesəw gəzə mbə kwəma ci va gəzəkə na tsəghay, ya war nimaɓa shi zəmə gwa'ay, a məndiy mbay zəməshi, nə na.

20 Zhini ma kə diɓa na: «Njasa gəzee vay, war kwəmaa səəkə mbə nəfə tsa ndə na saa dzaa mbay laɗamti ndə kwa kwəma Hyala.

21 Sa nzanay, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka təkə *kwəma jikir naa səəkə, lə ghwərghwər, lə ghəli, lə bəkwə mbəzli,

22 lə pəəsli mi'i mbəzli, lə ɗî gəna, lə zliy, lə dakə mbəzli, lə məni kwəma rəɗa rəɗa na, lə səl va ndə, lə gəzə kwəma jikir naa dzəkən mbəzli, lə kəli ghən, mba'a gəzə kwəma kama ghən ti.

23 Niva shi jikir ni gwanashiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə ghəshi. Ghəshi na shiy dzaa laɗamti ndə kwa kwəma Hyala» kə Yesəw.

Kar Yesəw lə mali ka Shirəfiniki (Mt 15:21-28)

24 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗîy ɓarvay tə pətsa va, ka dzay dzəti hiɗî ndəkwə ndəkwə ni vəgha məlmə Tir tə hiɗî ka Shirəfiniki. Dza na mba'a dzakəy dzakə tsahwəti ndə tiɓa, kala ɗî ma ghəci məndiy sənay, tiɓa na, kə məndi. Ya tsəgha nzə ki na, shaŋ ghəci ta mbay mbələy ghən tsa ci.

25 A nahwəti mali niy nza tiɓa gwərapəta zha nzə va zəlghwə gazlaka tərəŋw, mba'a favə tiɓa na Yesəw, kə məndi. Ma sa favə na tsəgha na, nza'jəw ghənzə maɗita, səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw.

26 Dza na ka cə'wə Yesəw, a ghəci tahanamti gazlaka səvəri mbə ghən tsa zha nzə va. Mali vay, mali *ka Zhəwifə niy nza naw, zha mbəzli ka Shirəfiniki niy nza na.

27 Ma kə Yesəw ngəta na: «A mali na, waa wəzə na ndə ɓəvə shi zəmə ndərazhi ka ndəghashi kaa kireketiw» kə. *

28 A kə mali va ki na: «Tsəgha na nava nanzə kataŋ Ndə sləkəpə. Ya tsəgha na nanzə kiy, ya kireketi na kar ghəshiy dzar ta tabəl, ka imə shiy shikə va ndərazhi» kə.

29 Ma kə Yesəw ngəta ki na: «A mali, ya kwataka tə kwəma gha na zləɓakə ghay, gwa'a! Mbala, a gazlaka va səvərita mbə ghən zha gha va» kə.

30 Dzəghwa mali va mba'a dzata. Ma tsəhə na kataŋ na, zha nzə va məhəni tə pi həni tsa nzə lə məhərli nzə wəzə, səvəri səvəri gazlaka mbə ghən nzə.

Kar Yesəw ghəshi lə mədəŋ tsa pəhəta ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma

31 Dza Yesəw ki mba'a ɓarvay tə hiɗî ka Tir ka dzar tə hiɗî ka Shidaŋw, ka dzar tə hiɗî har məndiy hiɗî Məlməhi Məŋ, ta zhəghəkəvay zhəməy kwəfa Galile.

32 Ma sa tsəhəy na na, mba'a məndi pəmanakə tsahwəti ndə tiɓa, mədəŋ ghəci, pəhəpəhə ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma. Dza məndi ka cə'wə a ghəci fanakən dəvə ci ta mbəlanti.

33 Dza Yesəw ki, pəm pəməkəvəri ntsa va səvəri mbə mbəzli. Mba'a ghəshi garəshi tsarakə, bakəshi li. Dza na mba'a 'yaghwa dividiviy dzəghwa sləmə ci, mba'a təfati ndighwər tə dəvə ciy dapata ghani ci va li shi.

34 Dza na kaa kwəma ci, kafə kafataa dzəta ghwəmə, mba'a piyaghwa piy lə bərci. A kə kaa ntsa va na: «Efata!» kə. Ɗi kwəma vaa gəzəy: «Ghwəniŋa!».

35 Dzəghwa nza'jəw paŋ, slimim ci ghwənishi, mba'a ghani ci va niy pəhəta pəlita, mba'a ghəci ghati gəzə kwəma wəzə wəzə ki.

36 Dzəghwa Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzli tiɓa gwanashi, əntaa ghəshi gəəzə kwəma mənti na va. Ya war tsəgha gəzanshi na kaa mbəzli, əntaa ghəshi gəzə kwəma kən ki na, war ə mbəzliy mətsəhə gəzə kwəma ci tərəŋw tərəŋw.

37 Ma kə mbəzli ki na: «Kay, sləni wəzə na sa ci gwanata! Ya mədeŋesliy favə ma kwəmay, aa mbəlantishi, mbə favə kwəma ghəshi, mbəzli pəhəta ghani shi na, mba'a pəlamti, ka gəzə kwəma ghəshi!» kə shi. Tərəŋw nava kwəma mananatishi maɗaŋa.

7:21 7:21-22 Gal 5:19-21 * **7:27 7:27** Kəreketi ka ka Zhəwifəə har mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, va tsəgha niy gəzə Yesəw kwəma va tsəgha kaa mali va. **7:33 7:33** 8:23 **7:36 7:36** Mt 8:4; 9:30-31; 12:16; Mk 1:44-45; 5:43; 9:9; Lk 5:14-15; 8:56 **7:37 7:37** Ghava 1:31; Ezay 35:5-6 **8:1 8:1-10** 6:32-44

8

Kar Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətsəkə
(Mt 15:32-39)

1 Zhini mbəzli ɗaŋ tərəŋw mba'a ghəshi ɓasəshi ghala pətsa va vəgha Yesəw diɓa.
Kala shi zəmə və shi. Ma sa nay Yesəw
kala shi zəmə və shi na, dza na da' harashi
*mbəzli ta səɗa ci. Ma kə ngəshi na:
2 «Mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee
ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici shi
na sana, war ghəshi tikə vəghee, kala shi
zəmə tiɓa!
3 Mba'a pən ni sana: "Mbalam jighi" pən
ngəshi, kala nganavəshi shi zəmə pənəy,
ta shikəshi dza ghəshi kwa kwal va ma. Sa
nzanay, kərakə səəkə nihwəti mbəzli mbə
shi sana» kə.
4 Ma kə mbəzli ta səɗa ci ngəci na: «Əy,
kwəma ka ndə palakə shi zəmə sana tikə
mbə gamba na gar zəhwəshi mbəzli ni nə
gha kia?» kə ghəshi.
5 Ma kə Yesəw na: «Hwəm na peŋ
va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na:
«Mbərfəŋəy na peŋ va ghəy» kə ghəshi.
«Ndakam tikə» kə.
6 Dza Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzliy
ɓasəshi va, a ghəshi nzəyshi mənzəy.
Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həŋ
ɓəvə peŋ tsa mbərfəŋ tsa va ta dəvə ci,
mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa
manamti na 'wəsa na, dza na nga' nga'
nga ngavəri, mba'a ɓanavə kaa mbəzli
ta səɗa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli
va. Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci va mba'a
ghəshi tahanavəshi ki.
7 Zhini mba'a kərpi və shi tiɓa jəw tsətsə
diɓa. Dza Yesəw mba'a zhiniy mənti 'wəsa
ti shi kaa Hyala diɓa, mba'a ɓanavəshi
mbəzli ta səɗa ci, a ghəshi tahanshi kaa
mbəzli va.
8-9 Dzəghwa mbəzli tə pətsa va va,
zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi zəmə va
ki, bəhə bəhə ghəshi. Mbəzli bələkwə
bələkwə faɗə mətsəkə na ghəshi ɗaŋ
tsa shi. Dzəghwa mba'a məndi ɓasəti
naa tərmbə mbəvəli gyaɗə gyaɗə gh-
wani mbərfəŋ. Ləy hwəm ki na, mba'a
Yesəw səkwamtəvay lə mbəzli va, mba'a
ɓanavəshi kwal a ghəshi dzashi ki.
10 Dza ghəshi nza'jəw tsəgha, mba'a
ghəshi dzashi dzəghwa kwambəwal,
ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, war ka dzashiy
dzəti hidî Dalmanəta.

**Ka Farisahiy ɗəw a Yesəw mananatishi shi maɗaŋa maɗaŋa ni*
(Mt 16:1-4)

11 Dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi
dzəmbəshi mbə kanci ghəpə kaa Yesəw, a
kə ghəshi na: «Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa
ni tə pətsa va, ti dza ghəy sənay, səəkə
va Hyala səəkə kwəma gha na kataŋ, pə
ghəy» kə ghəshi, sa ɗî ghəshi ngali ta mbə
ghəshiy kəsəti.
12 Dza Yesəw mba'a piyaghwa piy
tərəŋw. Ma kə ngəshi na: «A shiy
ghəranshi ni kaa mbəzli mbə vəghwə tsa
ndatsə, nzana war shi maɗaŋa maɗaŋa
ni ghəshiy pala tay? Ə gəzəŋwəy ya,
ta na navay, tsəgha na, na nee nee kiy,
shi maɗaŋa maɗaŋa ni dzee məntəŋwəy
tiɓaw» kə Yesəw.
13 Dza na mba'a zhay zhəghwa
kwambəwal, mbərəkə zlashi tə pətsa va,
mba'a taŋəy dzay zhəvəri tsahwəti həlbə
tsa həl tsa va.

*Yesəw yəmə *is lə shi ɓənipə *ka Farisahi mba'a *Erədə*
(Mt 16:5-12)

14 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw va
ghəshiy maɗiy dzashi, mba'a ghəshi zamti
ghən ta mətsəhə peŋ, war kəray peŋ
kwətiŋəy gwa'a tsəgha sa və shi kwa
kwambəwal.
15 Ma ghəshi mbə dza na, tapə Yesəw
ta canshi nahwəti kwəma, a kə ngəshi na:
«Favə ghwəy na, məni tə ghwəy məhərli,
ka ndəghwə ghən tsa ghwəy va is tsa ka
Farisahi lə is tsa Erədə!» kə.
16 Sa gəzəkə na tsəgha na, dza mbəzli
ta səɗa ci ka gəzə kwəma kwa jipə shi
tsəgha ki, a kə ghəshi na: «Wa sa zay
ghən tsa ghwəmmə va ta ɓə peŋ, va tsəgha
gəzəmmə na kwəma va tsəgha» kə ghəshi.
17 Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma
gəzə ghəshi va. Ma kə ngəshi na: «A
mbəzli ni, ta waa nə ghwəy ni, sa ɓəvə ma
ghwəmmə peŋ, ma gəzəmmə na kwəma
va, pə ghwəya? Ə sənata ma ghwəy
kwəma shəkəna? Ka təkə kwəma ghwəy
mbə ghən ghwəy sa? War ghwəlay na
ghən tsa ghwəy caslakə slakə pa' sana na?
18 Mba'a mətsəhi kwa ghən ghwəy
nanzə ki na, ka nay pi ghwəy li shiw?
Lə slimim vəgha ghən ghwəy na, ka favə
kwəma ghwəy li shiw? Ə zay ghən tsa
ghwəy
19 ta peŋ tsa cifə tsa va niy ngangavəree
ta təhə kaa mbəzli bələkwə bələkwə cifə
mətsəkə shəkəna? Gambal hwəm niy
tahay ghwəy lə kwa tərmbə peŋa?» kə.
Ma kə ghəshi na: «Məŋ lə bakə» kə
ghəshi.
20 A kə diɓa na: «Ya ghala pətsaa
ndaŋwəyee va ta tahanshi kaa mbəzli

8:2 8:2 Mt 9:36 **8:11 8:11-12** Mt 12:38-40; Lk 11:16, 29-30 **8:11 8:11** Zhŋ 6:30; 1Kwər 1:22 **8:15 8:15** Lk 12:1 **8:16 8:16-18** 6:52 **8:18 8:18-19** Zher 5:21; 6:43 **8:20 8:20** 8:8-9

bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə ɓay, ghwani hwəm niy tahay ghwəy lə tsaa niy təraa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Gambal mbərfəŋ» kə ghəshi.
21 Ma kə Yesəw ki na: «Ya sa nzana tsəgha kiy, wa shiy mənishi mbə ma ghwəy favə kwəmaa?» kə.

Kar Yesəw lə ghwəlfə mbə məlmə Betəsayda

22 Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Betəsayda ki, mba'a məndi pəmanakə ghwəlfə tiɓa. Dza məndi ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəə dapay ntsa va lə dəvə ci ta mbəliti.
23 Dzəghwa Yesəw kaa ghwəlfə tsa va tasl kəsəvə tə dəvə ci, mba'a kəsəkəvəri səvəri mbə məlmə. Dza na kaa ndighwər, pe' pe' tafanatishi tə mətsəhi ci, kə mba'a fakən dəvə ci kən. Dza na ka ɗəw va ghwəlfə tsa va, a kə na: «Ka nay pi gha na?» kə.
24 Dza ghwəlfə tsa va ka nighə pi. A kə na: «Yə mbə nashi mbəzli nzee, ma yən nighəshiy nja fəhi mbə dza» kə.
25 Zhini Yesəw diɓa mba'a fanati dəvə tə mətsəhi ci. Ma sa nə ghwəlfə vərəghə kə na, ɗiweŋ ghəciy nay pi.
26 Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Mbalaa jighi karə ki, əntaa gha zhiniy dzar mbə məlmə ma!» kə.

*Piyer gəzə «Yesəw na *Kəristəw» kə*
(Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)

27 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci maɗishi ta dzashiy dzəmbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni vəgha məlmə Shezare Filipə. Ma ghəshi mbə kwal na, dza Yesəw ka ɗəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə.
28 Ma kə mbəzli ta səɗa ci kaa zləɓanci na: «Zhaŋ tsaa mənipə batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ɓa na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi.
29 Ma kə Yesəw ki na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala» kə.
30 Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi taa gəzə kwəma kən ya kaa waɓa.

Yesəw gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

31 Dzəghwa Yesəw ka gəzanshi kwəma kaa *mbəzli ta səɗa ci ki, a kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy ɗi mətsə yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə.
32 Dzəghwa na mba'a gəzanakəshi kwəma va, pa'i pa'i gwanata tsa nzə. Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla: «Wəzə na nava kwəmaa kəsaŋaw» kə ngəci.
33 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəɗ zhəghətəvay zhar kwa mbəzli ta səɗa ci gwanashi, ka nighəshi. Dza na ka naɓə Piyer, a kə na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.
34 Dza Yesəw kaa mbəzliy ɓasəshi va tiɓa, da' harashi ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci gwa'a, ma kə ngəshi na: «Mba'a kə ndəə ɗi nəwray, ə kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləɓavə sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, ma nza ghəci nəwra.
35 Sa nzana ya wa ntsaa ɗi mbəliti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hiɗi tə mbərkə kwəmee lə Yəwən kwəma wəzə nay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na.
36 Nay ghwəy na, ya shi tə hiɗi ni gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə, mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zayəy, shiy tiɓa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw.
37 Sa nzanay, tsahwəti sə tiɓa tepə gar dza ndəə mbəərəti piy tsa ci ti mə ghwəmə va Hyalaw.
38 Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee kaa mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa fa ma kwəma Hyala, ka məməni war *kwəma jikir nay, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə shəndəkə tsa Dirə, ghəy lə ka kwal Hyala ɗewɗew ni» kə Yesəw.

9

1 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa səəkə ta sləkə mbəzli lə bərci nzə» kə.

8:23 8:23 7:33; Zhŋ 9:6 **8:28 8:28** 6:14-15; 9:11-13; Lk 7:16 **8:29 8:29** Mt 16:16 **8:30 8:30** 9:9 **8:31 8:31** 9:30-32; 10:32-34 **8:34 8:34-35** Mt 10:38-39; Lk 14:27; 17:33; Zhŋ 12:25 **8:34 8:34** 1Pi 2:21 **8:38 8:38** Mt 10:33; Lk 12:9 **9:1 9:1** Mt 16:28

Yesəw mə kəlaŋ lə nihwəti mbəzli ta səɗa ci
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

2 Dzəghwa sa mənta vici kwaŋ ləy hwəm
shi va na, dza Yesəw kaa kar Piyer lə Zhakə
mba'a Zhaŋ, pəm pəməvəshi kwasəbə. Ka
dzashiy dzəmə ghən kəlaŋ tsa biti tsa,
ta nza ghəshi li məɓa kwətishi. Ma sa
tsəhəshi ghəshi məɓa na, mba'a Yesəw
zhəghanakəshi nahwəti pa.
3 Tsa' pə gha kaa kwəbeŋer kən ghən ci
na, ka mbərə tezlezlezlezl, kala shiy tiɓa
gar mənti payshi tsəgha tə hiɗi.
4 Nighə ghəshi diɓa na, kar *Eli lə
*Məyizə tsahwəshi. Dza ghəshi ka gəzə
kwəma lə Yesəw.
5 Ma kə Piyer kaa Yesəw tsəgha na: «A
Metər, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə
tə pətsaw. Kadiw a ghəy daŋəti ceker
mahkan, kwətiŋ tsa gha, mba'a tsa Məyizə,
mba'a tsa Eli» kə.
6 Kwəma gəzə na va tsəghay, ə sənata
ma na kwəma ka na gəzə, sa səəta məhərli
ci. Sa nzana tərəŋwshi her shi dzashi va
hazləni mahkanashi.
7 Ghavə kwəleɓi zləlahə ghəshi səəkəə
pəlakənvashi kən shi tsəgha. Ma fa ghəshi
ki na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa
dzəkən Yesəw səəkə mbə kwəleɓi va, a kə
na: «Ava ghəci na Zəghwee ɗee tərəŋw,
fam kwəma və!» kə.
8 War ghwəla ki, njə'wə kə ghəshi dzar
tiɓa na, nay ndə ghəshi tiɓa ghwəlaw. War
Yesəw sa tiɓa vəgha shi kwətiy. Mba'a
ghəshi maɗishi ta səkwashi mə kəlaŋ ki.
9 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ghəshi mbə
səkwa səəkə mə kəlaŋ tsa va na: «Əntaa
ghwəy dzaa gəzə shi nashi ghwəy va ya
kaa tsamaɓa ndə ma! War gwəŋəŋwəy
pə ghwəy taa nza, pa' ghala pətsa ka
Zəghwə yakə ndə ngəri mətiy, zhini mba'a
zhakatiy mbə məti» kə.
10 Mba'a ghəshi ɗivə fəti ta kwəma
gəzanakəshi Yesəw va nanzə ngar na, war
mbə ɗəɗəw kwəma ghəshi kwa jipə shi, a
kə ghəshi na: «A na gəla na zhini na naa
gəzəmmə kwəma, nə na "Pa' ghala pətsa
kee mətira mba'ee zhakatira mbə məti" kə
kia?» kə ghəshi.
11 Dza ghəshi ka ɗəw kwəma va Yesəw,
a kə ghəshi na: «A Metər, sa wana niy nə
*mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na,
"Pərɓa Eli dza naa səəkəy ka *Kəristəw
gha səəkə" kə ghəshia?» kə ghəshi.
12 Ma kə kaa zləɓanshi na: «Yaŋ tsəghaa
nava nanzə, na kataŋ nay Eli dza naa
'wa kwal səəkə ta gəzanshi zhəghə nefer
shi kaa mbəzli, ta nəw kwəma Hyala.
A zliyahi Hyala niy gəzəkə kwərakwə:
"War ta sahwə ngəra'wə dza Zəghwə yakə
ndə ngəri tərəŋw. Ka ghəzliti məndi, ka
zhəghəti nja sa kama viri ti" kə ghəshi.
13 Ma ki e gəzaŋwəyəy, a Eli səəkəy. Dza
mbəzli mba'a ghəshi mənti *kwəma jikir
na li njasa ɗi ghəshi, njasa niy gəzəkə
zliyahi Hyalaa dzəkən kwərakwə» kə.

Yesəw ghəshi lə zəghwə ghəra bashakə
(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)

14 Ma kar Yesəw lə mbəzli mahkan ni
vaa dza ta tsəhə vəgha niy niy tərmbə va
tiɓa mbəzli ta səɗa ci na, mba'a ghəshi
nashi mbəzli tiɓa ɗaŋ, mba'a mbəzli ta
səɗa ci va tə jipə shi. War ka ngərə ghəpə
nihwəti mbəzli mbə *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala li shi.
15 War sa nay mbəzli tiɓa va Yesəw
na, kwəma vətəghə ghənzə mənta və shi
tsəgha. Dza ghəshi ka kəsli baliy dzəvəgha
ta səkwə.
16 Dzəghwa Yesəw ka ɗəw kwəma va
mbəzli ta səɗa ci ki, a kə na: «Dzəkən wa
ngərə ghwəy ghəpə li shi shəka?» kə.
17 Ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə
mbəzliy ɓasəshi va na: «A Metər, wa
zəghwee niy pəməkee ngəŋa, nza na
gwərapəy va zəlghwə bashakə, kala mbə
ghəciy gəzə kwəma.
18 War nə ma zəlghwə tsa va, kafə kə
ti ya kwəmaɓay, ka naa dza ɓəripə fati tə
hiɗi. War gwifgwifi ghaa nighəmaa nza ta
miy ci, ka pərə sli'i ci. Tsa' pə gha kaa
vəgha ciy nza na, hyaŋ hyaŋ hyaŋ mətita.
Naa niy səəkəree ka cə'wə *mbəzli ta səɗa
gha ni, a ghəshi tahantəra bashakə tsa va
mbə ghən zəghwee va pən na. Kala mbay
ghəshiy tahamti» kə.
19 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma
kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy
ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa
ɗi ma ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyalay!
Pa' hwəm ɗi ghwəy yən nzəyra lə ghwəy
kia? Pa' hwəm dzee nza mbə sə'wa
kwəma ghwəy diɓa kia? Pəmərəm
zəghwə vaa səəkə!» kə.
20 Dza pəm məndi pəmanakə zəghwə
va. War sa nay zəghwə va Yesəw tsəgha
na, dza zəlghwə tsa va mba'a gwaŋəzay,
ɓəripə ghəci məy tə pi. War ka mərmərə
tsəgha. War gwifgwifi ghaa nighəma sar
kwa miy ci.
21 Ma kə Yesəw ka dəy na: «A ntsa, gar
hwəm na piya zəghwə na lə zəlghwə tsa
tsətsə ghala kəsəvə naa?» kə. Ma kə dəy
zəghwə va na: «Ghala ghəci jəwəy ghati
na tsəgha.
22 Ɗaŋ səɗa səəkə zəlghwə tsa va mbə
pəla paslamti. Ndəghambəə dzəmbə
ghwə fəcahwəti, ndəghati tə kwəfa

9:7 9:7 1:11; favə məli: Nəw 18:15 **9:9 9:9** 7:36; 8:30 **9:11 9:11-13** Mala 3:23-24; Mk 8:28 **9:13 9:13** Mt 11:14; Lk 1:17; Zhŋ 1:21

fəcahwəti, war tsəgha. Məshi lə ghəy na gha, a gha mbəlitəŋəy zəghwə ghəy na, gha gar mbay mbəliti» kə.
23 Ma kə Yesəw ngəci na: «“Gha gar mbay mbəliti”, pə gha. Ə sənay ma gha tsahwəti sə tiɓa kala mbay məniva kaa ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalaw, pə gha na?» kə.
24 War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, ghavə ntsa va zlaŋzlaŋ: «Wa nee ɓanavə nəfə tsee kaa Hyala, ə pə ghaa kəətira ta mbee ɓanavə nəfə tsee wəzə wəzə!» kə.
25 Tsa' kə Yesəw na, mbəzli ɗaŋ mbə ɓasəvaa səəkəə dzəvəgha shi lə bali. Dza na ka gəzə kwəma lə bərci tərəŋwəy kaa zəlghwə bashakə tsa va. Ma kə na: «A bashakə tsaa pəhə ghani ndə tsa, ka zhəghə ndə ka mədəŋ, yən gəzaŋa na, səvəri mbə ghən zəghwə na sənzənva! Əntaa gha zhiniy zhəmbə ghən ci ghwəla ya hwəmɓa ma!» kə.
26 'Wakəvə zəlghwə bashakə tsa va kaa lala zlaŋzlaŋ, kyak ngwəmaghwa ghəciy səvəriy mbə ghən ci. Tsa' pə gha kaa zəghwə va tiɓa na, war nja ntsaa mətiy. Pa' ka gəzə nihwəti mbəzli: «Aa mətiy» kə ghəshi.
27 Dza Yesəw, tasl kəsəvə tə dəvə ci, zaŋ kafakati zəghwə va, mba'a zəghwə va garəy məgarə.
28 Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə ciki. Ma sa dzəmbəy na mbə ciki tsa va kwətishi ghəshi mbəɓa lə mbəzli ta səɗa ci na, tapə mbəzli ta səɗa ci va ta ɗəw və, a kə ghəshi na: «Tawa niy mbay ma ghəy tihəkəvəri bashakə tsa va na ghəya?» kə ghəshi.
29 A kə Yesəw ngəshi na: «Gəla hwəlfə bashakə tsa vay, ka təhəva na səvəri mbə ndə kala war lə cə'wəw» kə.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti ɓa
(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)

30 Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓarvashi tə pətsa va, mba'a ghəshi dzarshi tə hidî ka Galile ki. Niy dî Yesəw məndiy sənay pətsa nza na tiw.
31 Sa nzanay, mbə dî ɓananshi shiy niy nza na kaa mbəzli ta səɗa ci. A kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli. Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na, ta zhakatira dzee mbə məti» kə.
32 Ma mbəzli ta səɗa ci nashi ki na, favə shi dî Yesəw gəzə ghəshiw, zhini ɓa na, ka ghəranshi hazləni va ɗəw shi va va Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsaa?
(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

33 Dza ghəshi ndəs ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Kapernahwəm, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ciki. Dza Yesəw ka ɗəw kwəma və shi, a kə na: «Dzəkən wa ngərə ghwəy ghəpə ghwəy kwa kwal baya?» kə.
34 Gwəŋəshi ghəshi nzəyshi kala zləɓa, sa sənay ghəshi dzəkən kwəma ntsaa gwəra dikə tsa mbə shi ngərəhwə ghəshi ghəpə kwa kwal, kə ghəshi.
35 Dzəghwa Yesəw ki, das nzəyəy mənzəy, dza na kaa mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni, mba'a harashi. A kə kaa ngəshi na: «War mba'a kə ndəə dî ghəciy məniy ka ntsaa 'wa kwəma kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci ka ntsaa kəray ləykə tə mətsəni, ka ndə ghəranshi sləni kaa niy tərmbə va mbəzli» kə.
36 Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə tə pətsa va pəm pəməkə, mba'a garəy kwa kwəma shi tiɓa. Dza na mba'a hwətəməvə, a kə ngəshi na:
37 «Ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa, war tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, kwataka yən ka'wəti na gwa'a tsəghaw, aa ka'wəti ntsaa ghwənikəra va kwərakwə» kə.

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə
(Lk 9:49-50)

38 Dzəghwa Zhaŋ mba'a səəkəə gəzanci ka Yesəw, a kə na: «A Metər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə.
39 Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm ka makə ghwəy ma, sa nzanay, ndə tiɓa mba'a dzaa mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə slən tsee, zhini war ghwəla na, ka gəzə kwəma gəmgəm na ghəciy dzəkən yaw.
40 Ntsaa kama mbə jaka lə ghwəmməy, tsa ghwəmmə ndə na tsava.
41 Ntsaa dza vaa tavəŋwəy ya yam jəwə, sa nza ghwəy mbəzliy nəwra, yən *Kəristəwəy, ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta kwəmavə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy həərəpəə dzəmbə *kwəma jikir na*
(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)

42 Ma kə Yesəw ɓa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənti shiy ngəɗî mbəzliy təhəshi ma ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə məni kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəɓa

9:27 9:27 5:41 **9:30 9:30-32** 8:31 **9:33 9:33-34** Lk 22:24 **9:35 9:35** 10:43-44; Mt 20:26-27; Lk 22:26 **9:37 9:37** Mt 10:40; Lk 10:16; Zhŋ 13:20 **9:40 9:40** Mt 12:30; Lk 11:23

pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci,
mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa
mba'a mətiy dza naa favə kən kwəmaa
dzaa nza kən.
43 Ava va tsəgha nzana ki, war mba'a
kə sə, ya nja dəvə ghaa fəŋa dzəmbə
məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti,
wəzəɓa kwəmavə gha piy tsa gha slar tsa
va Hyala lə dəvə kwətiŋ na, kən na dza
ghaa dzaŋaa dzəmbə ghwəə kəɗi ma lə
dividivi gha bakanashi. [
44 Tə tsava piy, ka məti ləhwəə zəmə
vəgha ndə ngəriw, ka məti ghwəw, kə
Zliya Hyala.]
45 Ya səɗa gha fəŋa naa dzəmbə məni
kwəma jikir nay, sla pə gha slakəghwa
tə gha! Wəzəɓa kwəmavə gha piy
tsa gha slar tsa va Hyala, ya kwətiŋta
na səɗa va gha na, kən na dza ghaa
nza lə shiɗshiɗ gha bakanashi mba'am
bəzlambəŋaa dzəmbə ghwəə kəɗi ma, [
46 ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala
va, ka məti ləhwə tiɓaw, ka məti ghwə
tiɓaw, kə.]
47 Tsəgha na diɓa, mba'a kə nahwəti
mətsə ghaa ngəɗiŋaa dzəmbə məni
kwəma jikir nay, ə pə gha lamti kwa
ghən gha! Wəzəɓa tsəhəŋa gha tə pətsa
sləkə Hyala ya kwətiŋta na mətsə va gha
na, kən na dza ghaa nza lə mətsəhi gha
bakanashi, mba'am bəzlambəŋaa dzəmbə
ghwəə kəɗi ma, [
48 ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala
va, ka məti ləhwə tiɓaw, ka məti ghwə
tiɓaw, kə.]
49 Ya wa ntsaa dza ta sla shiy kaa Hyalay,
a dza naa manati ghwəni tə shi va, ta
mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma Hyala.
Ma ghwəy kwərakwəy, ta sa ngəra'wə dza
ghwəy, ta nza ghwəy wəzə kwa kwəma
Hyala. *
50 A ghwəy sənay kiy, shiy wəzə na
ghwəni. Ma mba'a kə ghwənghwən tsa
mbə kəɗiyəy, lə wa ka ndə mbəə zhiniy
zhanambə ghwənəghwən tsa vaa? Va
tsəgha kiy, ə pə ghwəy məniŋwəy ka
mbəzli wəzə ni nja ghwəni, lə zərkə pə
ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy» kə.

10

Yesəw ɓənipə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci
(Mt 19:1-12; Lk 16:18)

1 Dza Yesəw ki, mba'a maɗiy ɓarvay
tə tsa va pi, ka dzay dzəti hiɗi ka
Zhəwde, pəri na pəriɓa bəla həl Zhərdeŋ.
Zhini mbəzli diɓa ngwərfə ghəshi zhiniy
ɓasəkəvashiy dzəvəgha. Dza na mba'a
ghati ɓananshi kwəma ki, njasa ka na vaa
məni ndimndim.
2 Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi
kətəghəvashiy dzəvəgha ta ɗəw kwəma
və, ta nighə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci
na: «A Metər, ɓanavə kwal kwəma pəhəti
*Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci ta na?» kə
ghəshi.
3 Dza Yesəw ka zləɓanshi lə ɗəw kwəma,
a kə na: «A pənəy, njaa niy nə Məyizə
ngəŋwəy baya?» kə.
4 A kə ghəshi na: «A Məyizə niy ɓanavə
kwal kaa zal ta tihə mali ci, tsasl kaa zliya
kwasəbə, kə» kə ghəshi.
5 Ma kə Yesəw na: «Sa nza ghən tsa
ghwəy caslakəy, va tsəgha niy gəzaŋwəy
Məyizə kwəma va tsəgha.
6 Ə gəzaŋwəyee nee ki, ta na na kwataŋa
sa niy ngamti Hyala shiy gwanashiy,
dzəghwa na mba'a ngati zal ghəshi lə mali,
kə Zliya Hyala.
7 Ma kə diɓa na: “Ava va tsəgha dza
zal ɓarvay vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza
ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci.
8 Ma nza ghəshi bakanashi mənishi ka
vəgha kwətiŋ” kə. Mba'a kə tsəgha kiy,
mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha
kwətiŋ na sa shi.
9 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri
təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw.
10 Dza kar Yesəw mba'a ghəshi
dzakəshiy dzakə ghi.
Ma ghəshi kəghi tsa va na, dza mbəzli ta
səɗa ci ka zhiniy ɗəw kwəma va və diɓa.
11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «War
mba'a kə ndə təhamti mali ci, dza mba'a
ɓəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti
ghwərghwər va na kwa taŋa va mali.
12 Tsəgha na lə mali kwərakwə ɓa,
mba'a kə mali ɓarvata va zata, mba'a
dzaa ɓəhwə tsahwəti zaləy, aa mənti
ghwərghwər» kə Yesəw.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

13 Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi
ɓanakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci fakən
dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Kala ɗi
*mbəzli ta səɗa ci tsəgha, dza ghəshi ka
makə mbəzli va.
14 Ma sa nashi Yesəw ghəshi mbə makə
mbəzli va na, mba'a nəfə tsa ci satiy
dzəkən mbəzli ta səɗa ci. A kə ngəshi
na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a

9:43 9:43 Mt 5:30 **9:47 9:47** Mt 5:29 **9:48 9:48** Ezay 66:24 **9:49 9:49** SləniTaH 2:13 * **9:49 9:49** Shi ɗi kwəma naa gəzə lə kwəma ka Gərekəy, a ghwə taa zhəghəti ya wa ndə wəzə nja ghwəni. **9:50 9:50** zərkə: Lk 2:14; 1Tes 5:13; Rm 12:18 **10:1 10:1** Lk 9:51 **10:3 10:3-4** Mt 5:31 **10:6 10:6** Ghava 1:27 **10:7 10:7** Ghava 2:24 **10:11 10:11-12** Mt 5:32; Lk 16:18; 1Kwər 7:10-11

ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala.
15 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zləɓavə kə ndə Hyalaa sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəmavə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tepəw» kə.
16 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na hwətəm hwətəm, hwəhwətəməvə ndərazhi va, mba'a fafanakənshi dividivi ciy təfanatishi miy.

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa (Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

17 Dza Yesəw mba'a madĩy ka dzay. Ma ghəci mbə kwal na, dza tsahwəti ndə mba'a səəkəy lə bali. Səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci. A kə na: «A Metər tsa wəzə tsa! Wa shi dzee mənti kee kwəmavə piy tsaa kəɗĩ ma tay?» kə.
18 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tiɓa wəzə ghəci kala war Hyala kwətiŋtaw.
19 Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala ɓasa. Ma kəy: "Ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təɓə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ka məni tsəhwəli gha ta shi ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə məŋa" kə» kə Yesəw.
20 Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi ɓəlakə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə.
21 Dzəghwa Yesəw ka nighə, mba'a ɗĩti ntsa va mbə nəfə ci. A kə ngəci ki na: «Ma ghənzə tsəghay, shiy kwətiŋ tərə na va gha nana, ta mənishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghalaɓa kiy, ta kwəmavə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw.
22 War sa favə ntsa va Yesəw gəzanakə kwəma va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəŋw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci.
23 Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səɗa ci. Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy» kə.
24 Dza kwəma va mba'a səəvəri məhərli mbəzli ta səɗa ci tərəŋw, kala sənata kwəma ka ghəshi gəzə. Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «A ndərazhee, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala.
25 Ɓəlaŋɓa ngaləwba dza naa dzəvərita kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.
26 Dzəghwa kwəma va, mba'a zhiniy səəvəri məhərli shi, tapə ghəshi mbə ɗəɗəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi.
27 Dza Yesəw njə'wə nighəti shi. A kə na: «Ma kwəma vay, ka mbay mbəzliy məntiw. Ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tiɓaa taŋanati bərci kaa Hyalaw!» kə.
28 Ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shiy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kə.
29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə na, mba'a veher ci gwa'a war tə mbərkə kwəmee, lə Yəwən kwəma wəzə nay,
30 kwa kwəma jəw na ta kwəmavə shi ci va dza na tsəgha gar bələkwə səɗa tikə tə hidĩ nza ghwəmmə ni, ya ghi na, ya ngwarməmə, ya didi, ya məmə, ya ndərazhi, ya veher, zhini ta sahwə ngəra'wə ghəci dza. Ma ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə diɓa na, ta kwəmavə piy tsaa kəɗĩ ma ghəci dza.
31 Mbəzli ɗaŋ mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səɗa (Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

32 Dzəghwa Yesəw mba'a madĩy ta dzəmə məlmə Zherəwzalem lə *mbəzli ta səɗa ci, ka 'wanshi kwal ghəci. Mbəzli ta səɗa ci va na mbə ghəranshi hazləni tərəŋw. Zhini tsəgha nihwəti mbəzli kwasəbəshi va hazlənishi kwərakwə. Zhəghwa Yesəw diɓa da' harashi mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə niy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati gəzanshi shiy dzaa məniva li kwa kwəma jəw,
33 a kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəɓa dza mbəzli ta fambəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi ɓasakənɗa ngwəvəə pəəslira. Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

10:15 10:15 Mt 18:3 **10:19 10:19** Səvəri 20:12-16; Nəw 24:14 **10:21 10:21** Mt 19:21 **10:22 10:22** Cem 62:11 **10:27 10:27** Mt 19:26 **10:29 10:29-30** Mt 10:37 **10:31 10:31** Mt 19:30 **10:32 10:32-34** 8:31 **10:34 10:34** 15:15-20

34 Sa ka mbəzli va dza kwərakwə ki na,
ka tsəərəɗa, ka tifə ndighwər dzəkənee,
ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki
na, ka ghəshi dza mbəh paslantəra. Mətira
mee, sa kee mənti vici bakə kwa kwəliy, tə
kwa mahkana vici na, ta zhikəmərа dzee
kwa kwəli» kə.

Kar Yesəw lə Zhakə mba'a Zhaŋ
(Mt 20:20-28)

35 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a
kar Zhakə lə Zhaŋ, ndərazhi Zhebede
kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, ta ɗəw
kwəma və, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər,
ə ɗi ghəy gha məntəŋəy kwəma dza ghəy
na ta ɗəw va gha!» kə ghəshi.
36 Ma kə Yesəw na: «Wa na ɗi ghwəy va
kwəma yən məntəŋwəy kia?» kə.
37 A kə ghəshi na: «Ma ɗi ghəyəy, ghala
pətsa dza ghaa nzəy kwa gəzli mazə tsa
gha dikə tsay, nza gha ndaŋəy kwal ta dza
ghəy nzəyŋəy vəgha gha, mba'a tsahwəti
tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə
kwa zleɓi gha» kə ghəshi.
38 Ma kə Yesəw na: «Ma ghwəyəy,
sənashi shi ɗəw ghwəy ni ghwəyəw.
A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati
ngəra'wə tsa dzee va ta sa na? Nza
ghwəy zləɓavə *batem tsa dza məndi va
ta mənira na?» kə.
39 Ma kə ghəshi na: «Ta mbay dza ghəy
sə'wati» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi
na: «Yaŋ, tsəgha na nava nanzə kataŋ, ta
sa ngəra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy
kwərakwə, ta məniŋwəy batem tsa dza
məndi va ta mənira dza məndi.
40 Ə na na nzana kiy, yən dza naa
bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa
bəzəmee, tsatsa tə kwa zleɓee pənəw. War
mbəzli gwəmanatishi Hyala va pətsa va
kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə
Yesəw.
41 Ma sa favə niy tərmbə məŋ ni *mbəzli
ta səɗa Yesəw kwəma va na, mba'a ghəshi
ghati ɓə nəfəə dzəkən kar Zhakə lə Zhaŋ
tsəgha.
42 'Wakəvə Yesəw ki mba'a ɓasayshi
gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A mbəzlee,
a ghwəy sənay, mbəzli nə məndi ka mazə,
kə məndi tə hiɗiy, lə gwəlaŋ sləkə ghəshi
mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi
kwərakwə ɓa na, ka məni kwəma lə
bərciy dzəkən shi.
43 Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na
ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli ghən tsa
ghwəy nja mbəzli va ma. Ə gəzaŋwəy ya,
mba'a kə ndəə ɗi məniy ka ntsa dikə tsa
mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka
ndə ghəraŋwəy sləni tsa mbə ghwəy.
44 Mba'a kə ndəə ɗi məniy ka ntsaa 'wa
kwəma ngəŋwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa
ci ka mava tsa mbə ghwəy.
45 Va sa nzana, yən yən Zəghwə yakə
ndə ngəri sanay, sa səəkəree na, nza
mbəzli ghəraɗa sləni səəkə yaw. Ta
ghəranshi sləni kaa mbəzli səəkəree. Kee
dza na, mba'ee zlay piy tsee ka mətira, ta
mbəərə mbəzli ɗaŋ, nza ghəshi kwəmavə
piy tsaa kəɗi ma» kə Yesəw.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə, Bartime, kə
məndi slən tsa ci
(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)

46 Dza kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci
ndəs tsəhəshi mbə məlmə Zherikwə ki,
zhini mba'a ghəshi maɗishi ta səvərishi.
Ma ghəshi mbə səvəri na, mba'a vərəm
mbəzli ɗaŋ nəwvəshi. Mba'a ghəshi kəsay
tsahwəti ghwəlfə mənzəy vəgha kwal ka
cə'wə cə'wə ci. Bartime, kə məndi slən
tsa ci, zəghwə Time ghəci.
47 Ma fa ghwəlfə tsa va na, məndiy gaka.
Dza na tapə ta ɗəw shiy mənishi: «Waa
Yesəw, ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə
məndi ngəci. Dza na ka zlapanci kwəma, a
kə na: «A Yesəw, Jijiy mazə *Davitə, mənti
zhəhwər tə ya!» kə.
48 Dza mbəzli ɗaŋ ni va ka naɓə, a
kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy
tsa gha va» kə ghəshi. Dzəghwa na,
na naci ki na, mətsəhə zhiniy mətsahata
zlapə kwəma: «A Jijiy mazə Davitə, mənti
zhəhwər tə ya na gha!» kə.
49 Dza Yesəw garə garəy, a kə na:
«Harayəm a ghəci sar!» kə. Dza məndi
mba'am dzaa haray ghwəlfə tsa va, a kə
məndi ngəci na: «Ca ki, sati, ndahwə nəfə
tsa gha! Avaci mbə harŋa!» kə məndi
ngəci.
50 Kə, fakatsa'wə satiy tə pətsa va, dza na
fiyəkə ndəghamti kwəmtə tsa kən ghən ci,
ka səəkəə dzəvəgha Yesəw.
51 Ma sa tsəhəy na na, dza Yesəw ka
ɗəw kwəma və, a kə na: «A shi ɗi gha
yən məntəŋaa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa
va na: «A Metər, mətsəhee ni ɗee ghaa
ghwənantəra ta mbee nay pi!» kə.
52 Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Sati
mbala, a mətsəhi gha ghwənishi, sa ndara
gha nəfə tsa gha» kə. Dzəghwa nza'jəw
mətsəhi ci va ghwənishi tsəgha, ka mbə
ghəci nay pi ki. Dza na ka nəw Yesəw kwa
kwal tsa dza na tsəgha.

11

Yesəw mbə dzəmbə məlmə
Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Zhŋ 12:12-19)

10:38 10:38 Mt 26:39; Mk 14:36; Lk 12:50; 22:42; Zhŋ 18:11 **10:39 10:39** SləniKY 12:2 **10:43 10:43-44** 9:35; Mt 23:11; Lk 9:48 **10:45 10:45** Mt 20:28 **10:47 10:47-48** Mt 20:30-31 **10:52 10:52** Mt 9:22

1 Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə
lə məlmə Zherəwzalem, njasaa dzəvəgha
bəla məlmə Betəfazhe lə Betani na, ndəs
ghəshi tsəhəshi vəgha kəlaŋ tsa har məndi
vaa kəlaŋ *'Wəlivə. Dza Yesəw ɓəŋ
ghwənashi mbəzli bakə mbə *mbəzli ta
səɗa ci.
2 A kə kaa ngəshi na: «Mbalam dzəmbə
məlmə tarɓa va kwa kwəma ghwəy. Sa
ka ghwəy tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsay
zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə
kala səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy
pəlikəvəra.
3 Mba'a kə ndəə ɗəw va ghwəy: "Wa shi
dza ghwəy ta məni li pəli ghwəya?" kəy,
"waa Ndə sləkəpə ɗəw na" pə ghwəy dzaa
ni ngəci. Nza'jəw dza naa zlatavəŋwəy»
kə.
4 Dza mbəzli bakə ni va mba'a ghəshi
dzashi. Dza ghəshi na, mba'a ghəshi
kəsay zəghwə kwantəmca tiɓa vəgha kwal
pəhəpəhə tə zə'wə miy tsahwəti ciki.
Tapə ghəshi mbə pəli ci. Ma ghəshi mbə
pəli ki na,
5 dza nihwəti mbəzli tiɓa məgarə ka
ɗəw və shi, a kə ghəshi na: «A shi məni
ghwəy vaa mbəzli ni? Tawa pəli ghwəy
zəghwə kwantəmca tsa vaa?» kə ghəshi.
6 Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi
zləɓakə kwəma va njasa niy gəzanakəshi
Yesəw va ki. Əŋkwa, kə mbəzli va mba'a
ghəshi zlatanavəshi.
7 Mba'a mbəzli bakə ni va kəsəghə
zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw ki.
Dza pəli ghəshi pəlati kwəbeŋer shi tə
hwəm kwantəmca va. Dza Yesəw ki ɗal
dzəməy.
8 Gar ɗaŋ nihwəti mbəzli pəpələnəy
kwəbeŋer shi dzar kwa kwal, ka dza
nihwəti ka ɓəəli kəslifi dzar kwamti ka
səəkəə pəlancishiy dzəghwa kwal.
9 Dzəghwa tapə mbəzli gwanashi, shiy
'wanci kwal, lə ni ləy hwəm ci dzəmbəshi
mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na:
«'Wəsa kaa Hyala!
Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə
kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa nzə!
10 Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa
dzaa məni mazə
dzəghwa sa jijimmə *Davitə!
'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə!» kə
ghəshi.
11 Dzəghwa ndəs Yesəw tsəhəy mbə
məlmə Zherəwzalem ki. Dza na mba'a
dzəmbəy mbə *ciki Hyala. Dzəmbə na
njə'wə njə'wə naghamti pətsa mbəɓa
gwa'a gwa'a. Ma sa nzana ki mba'a vərɗi
mənta na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashi
lə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə niy
dzəmbə məlmə Betani.

Yesəw lə dəŋw bəzakə
(Mt 21:18-19)

12 Ma way pi tə həzlimə va ki, sa
səvərishi ghəshi mbə məlmə Betani na,
dza ma ka ghəranci kaa Yesəw.
13 Sa nə na tsa' kə na, ka pəzli dəŋw
bəzakə kərakə, zləngwəvə kəslifi ti. Dza
Yesəw mba'a maɗiy ka dzaa dzəta dəŋw
bəzakə tsa va, nda kee dzaa ngəlivə ya ti,
kə. Ma sa tsəhəy na, tsa' kə na, war kəslifi
zləngwəvə bəzakə va, kala ya ti, sa nzana
ghwəla vəghwə tsa ka bəzakəə ya ti.
14 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa bəzakə va
na: «Gha gha bəzakə nay, ka dza ndəə
zhiniy zəhwə ya tə gha ghwəla na gha ka
gha nzaw!» kə. Mba'a mbəzli ta səɗa ci
va favə kwəma va.

Kwəma Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə
**ciki Hyala*
(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Zhŋ 2:13-22)

15 Dza ghəshi ndəs tsəhəshi mbə məlmə
Zherəwzalem, mba'a Yesəw dzay dzəmbə
ciki Hyala. Dzəmbə na na ka tihə mbəzli
ka ɗəl shiy, lə niy pashi gwa'a səvəri
mbəɓa. Dza na dzəpə dzəpə dzədzəpanti
tebelerhi mbəzliy mbəərə gəna, mba'a
gəzli gəzli nzəy mbəzliy ɗəɗəl kwəkwər
palayhi.
16 Zləɓavə na ndəə ɓə shiy ta taŋə dzar
mbə ciki Hyala tsa va ya kwətiŋəw.
17 Dza na ki, ka ɓananshi kwəma, a kə
na: «Favə tə ghwəy, ma kə məndi mbə
Zliya Hyalay: "Ciki tseyey, ciki tsa dza
hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwanashiy cə'wəra
mbə na" kə məndi. Ma dza ghwəy na
na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka
ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.
18 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala ghəshi lə *mbəzliy ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala, gwa'a ghəshi favə kwəma
gəzəkə na va. Dza ghəshi tapə ta pəla kwal
tsaa paslamti. Zhini kala hazləni ghəshi
va kwəma tiɓa, sa nzana mba'a kwəma
ɓananshi Yesəw va kaa mbəzli tsə'wəta
mbə nefer shi gwanashi.
19 Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa
ci sa mənta tihwer, mba'a ghəshi səvərishi
mbə məlmə va.

Yesəw pəghə kwəma lə dəŋw bəzakə
(Mt 21:20-22)

20 Ma həzlimə mekəshi ghəshi mbə
zhəghəva zhar kwa kwal tsa va diɓa, tsa'
kə ghəshi na, bəzakəə niy nata ghəshi va
lə kəslifi ti tərəŋw ghwəlita lə hililiŋə nzə
ta gwa'a.

11:8 11:8 2Mezh 9:13 **11:9 11:9** Cem 118:26 **11:10 11:10** Cem 148:1; Mt 20:30-31 **11:13 11:13** Lk 13:6 **11:17 11:17** Ezay 56:7; Zher 7:11 **11:18 11:18** 12:12; 14:1-2

21 Dza Piyer mba'a zəzəvə kwəmaa niy
gəzəhwə Yesəw va. Ma kə kaa ngəci ki na:
«A Metər, eh, ava ghaa nata bəzakəə niy
bazlamti gha va ghwəlita kataŋəy!» kə.
22 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A pə ghwəy
ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyala!
23 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
war mba'a pə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy
kaa Hyala, kala mənti ghən ghwəy bakə
bakə, kwəma gəzəkə ghəy vay, ta mənta
dza na kataŋ, pə ghwəyəy; ta mbay dza
ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa na: "Ɓarvaŋa
tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!" pə
ghwəy, ka na dza na mba'a ɓarvata kataŋ.
24 Va tsəgha nə ya ki, ya wa shi dì
ghwəy cə'wə va Hyala gwa'ay, ɓanavəm
nefer ghwəy kaa Hyala njasa nzana mba'a
ghwəy kwəmavə shi cə'wə ghwəy va. Ma
ghalaɓa kiy, a ghwəy dzaa kwəmavəshi.
25 Ya hwəmɓa garəŋwəy ghwəy ta
cə'wə Hyala, mba'a kə tsahwəti ndə niy
məntəŋwəy kwəma, mba'a ghwəy kəsəti
mbə nəfə tsa ghwəyəy, pəlatam kwəma ci
va mbə nəfə tsa ghwəy, ta mbə Dəŋwəy
Hyala mə ghwəməə pəlataŋwəy na ghwəy
*kwəma jikir na kwərakwə.
26 [Kala pəlanshi kwəma məntəŋwəy
mbəzli jikir na, pə ghwəy mbə nefer
ghwəy kwərakwəy, ka dza Dəŋwəy
Hyala mə ghwəməə pəlataŋwəy na
ghwəy kwəma jikir na mananta ghwəy
kwərakwəw]» kə Yesəw.

Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw sləni li shia?
(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)

27 Dza kar Yesəw mba'a ghəshi
zhəkəshiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem
diɓa. Dza na mba'a dzəmbəy mbə *ciki
Hyala, ka təwrə ghəci mbəɓa. Dzəghwa
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala,
lə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə, mba'a
ghəshi səəkəshiy dzəvəgha.
28 Tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, ma kə
ghəshi na: «A Metər, gəzaŋəy nda kwəma
səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra
gha na li shi di, wa ntsaa ndaŋa kwal ta
ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi.
29 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən
kwərakwəy, ta ɗəw kwəma dzee va ghwəy
kwətiŋ. Ma sa ka ghwəy zləɓakəray,
nzee gəzaŋwəy səəkə tə pətsa səəkə bərci
ghəree va slənee na li shi.
30 Ma nə ya kwərakwə kiy, Hyala
ghwənay na Zhaŋ ta məni *batem ta naa,
naa mbəzli? Cam zləɓakəram di!» kə.
31 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na,
dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa
jipə shi. Ma kə ghəshi na: «Njaa dza
ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia?
Mba'a pə ghwəmmə ni: "Hyala ghwənay
na Zhaŋ" pə ghwəmməy, "za sa nzana
Hyala ghwənay na, tawa niy zləɓa ma
ghwəy kwəma ci shiki?" dza naa ni.
32 Mba'a pə ghwəmmə ni diɓa: "Mbəzli
ghwənay na" pə ghwəmmə na, əndaw» kə
ghəshi. Sa nzana mbə hazləni ghəshi va
mbəzli, sa sənay məndi Zhaŋ gwa'a gwa'a
ka *ndə gəzə kwəma Hyala ghəci slar slar.
33 Ma kə ghəshi kaa zləɓanci ki
na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw»
kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na:
«Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka
gəzaŋwəyee nda kwəma səəkə bərci
ghəree ni sləni li shiw» kə.

12

Ɓəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)

1 Dza Yesəw tapə ta gəzanshi kwəma
dzar kwa fir, a kə na: «A tsahwəti ndə
niy nza tiɓay, dza na ngwəɓə ngwəɓati
fəhiy zəmə tə za ci. Dza na dəzlətsəɓə
hayshi, kə kaa kə'wə kwaɓa la' la' lati ta
ɓəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a
ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta
ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki mba'a
pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a
zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə.
2 Ma sa mənta vici ngəli ya fəhi ki na,
mba'a ndə tsa tsa va ghwənay ndə sləni tsa
ci va ka ndəghwə tsa va, ta mbə ghəshiy
ɓanakəvə na ci bəla ya fə dza ghəshiy
ɓanci kwərakwə ki.
3 Ma sa tsəhəy ndə sləni tsa va na,
dzəghwa mbəzliy ndəghwə tsa va tasl
kəsəti ntsa ghwənikə məndi va, də'wə
də'wə ghəshi də'wəti, mba'a ghəshi pəlay
dzay tsəghay.
4 Ənkwa kə ndə tsa tsa va, kə
kaa tsahwəti ndə sləni tsa ci, ɓəŋ
ghwənanaghəshi kaa ka ndəghwə tsa va
diɓa. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə diɓa
tasl kəsəti, mba'a ghəshi də'wəti mbə
ghən tsa ci. Dza ghəshi tsəərə tsəərə
ghəshi tsəərəti.
5 War yaŋ, kə ndə tsa tsa va, dza ɓəŋ
ghwənanaghəshi tsahwəti ndə sləni tsa ci
diɓa. Dza ka ndəghwə tsa va kaa tsava
ndə nana ki, mbəh ghəshi paslamti. War
tsəgha, war tsəgha ghəshi məmənti lə
nihwəti mbəzli ghwənanaghəshi məndi,
ka didi'wə nihwəti, ka bəbəkwə nihwəti.
6 War zəghwə ci kwətiŋ gwa'a tsəgha,
saa niy tərmbə va ndə tsa tsa va. Dza
na kaa zəghwə ci va dì na tərəŋw,
ɓəŋ ghwənanaghəshi tsəgha kaa mbəzliy
ndəghwə tsa ci va. Ma kwəmaa niy zəzəti

11:23 11:23 Mt 17:20; Lk 17:6 **11:24 11:24** Mt 7:7; Lk 11:9 **11:25 11:25** Mt 7:1; Lk 6:37 **11:32 11:32** Mt 14:5
12:1 12:1 Ezay 5:1-2 **12:6 12:6** 1:11

nay: “Sa ka ghəshi nay zəghwə yay, a
ghəshi dzaa ha'wə ti” niy nə na.
7 Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki,
ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə
shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: “Yawaa,
avanay ndə zəmə ghi səəkəy də'wə ghən
tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə
paslamti, nza tsa na mbəə nza ka sa
ghwəmmə kwa vələm ki!” kə ghəshi.
8 Dza tasl, ghəshi kəsəti zəghwə ntsa va
va, mba'a ghəshi paslamti, fəyik ghəshi
bəzlakəmə mbəri tsa ci səəmə kwa tsa vaa
dzəti ngwəla.
9 Ya sa dza ndə tsa tsa vaa tsəhəy kiy,
njaa dza naa məni lə mbəzli vaa? Ta səəkə
dza naa bakwamti ka ndəghwə tsa va, ka
na dza na mba'a ɓanavə tsa ci va kaa
nihwəti ka ndəghwə tsa mbə dəvə shi.
10 Shi va gwanashiy, war nja shiy
tsaslishi va mbə Zliya Hyala mənishi
ghəshi. E sənay a ghwəy səəkəə jangəhwə
kwəma va. A kəy:
Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəɓə
shiy vay,
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa
gwəraa jihəti ciki.
11 Hyala kwa sləkəpə təravə na hakwə tsa
vaa mənti
ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.
Dzəghwa mbər ka kwəma maɗaŋa
maɗaŋa na
ghənzə mənta kwa mətsə ghwəmmə,
kə Zliya Hyala» kə Yesəw.
12 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha
na, cəke' *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala
fəti ghən, dzəkən ghəy ɓəli Yesəw fir tsa
va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal
tsaa kəsə ci. Zhini diɓa na, ka hazləni
ghəshi va mbəzli ɗaŋ ni va. Dzəghwa
mbərəkə ghəshi zlay tiɓa, ka dzashi.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hiɗî
ka *Rəm gwanashi*
(Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

13 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
Zhəwifə mba'a ghəshi ghwənashi nihwəti
mbəzli mbə *ka Farisahi, ghəshi lə mbəzli
*Erədə ta dza ghəshiy ngali Yesəw lə ɗəw
kwəma. Ma nza ghəshi mbəə kəsəti tə
kwəma dza naa zləɓakə.
14 A kə ghəshi ngəci sa tsəhəshi ghəshi
na: «A Metər, a ghəy sənay kwəma kataŋ
na ka ghaa gəzə, ka hazləni gha va kwe-
mer gəəzə mbəzliw. Sa nzanay, ka nə
gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa
jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra
ghalaa dzəmbə mbəzliw. Na na ghay
kwəma Hyala na sa ka ghaa ɓananshi
kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ava va
tsəgha ɗî ghəy ghaa gəzaŋəy nda kwal
va ghwəmmə ta tsəhanci ghən kaa mazə
tsaa sləkə hiɗî ka Rəm gwanashi, nda kala
kwal va ghwəmmə? A ghwəmmə tsəhanci
shəkənaa, naa a ghwəmmə nzəyəmmə
na?» kə ghəshi.
15 Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a
gwa'a sənata na kwəma mbələy ghəshi
mbə nefer shi. A kə ngəshi na: «A mbəzli
ni, tawa ɗî ghwəy ngalira kia? Taram dala
va ghwəy tə pətsa va e nighəti di» kə.
16 Dzəghwa həŋ məndi ɓanakə. A kə na:
«Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa?
Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa
wa naa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Fəətə
mazə tsaa sləkə hiɗî ka Rəm gwanashi na,
slən tsa ci sava diɓa» kə ghəshi.
17 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə
tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə
tsa va njasa təɓə na. Ma ni Hyala shiy na,
mba'a ghwəy ɓanavə shi Hyala njasa təɓə
ghəshi kwərakwə» kə Yesəw. Ma sa favə
mbəzli va kwəma zləɓakə na va na, mba'a
səəti məhərli shi.

*Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə
məti*
(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

18 *Ka Sadəsehi, kə məndi kaa nihwəti
mbəzliy: «Ka zhakati mbəzliy bəkwəshi
mbə mətiw» kə ghəshiy ni. Dza ghəshi
ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw, ta
ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci
na:
19 «A Metər, a kə *Məyizə niy ni kaa
kwəma tsaslitəŋəy na ta məni ghəyəy:
“Mba'a kə ndə ɓəvə mali, dza na mba'a
mətiy zlata mali ci va, kala yakə zəghwə
ghəshi liy, ə kə zəmbəghəy dzaa ɓə mali
mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəciy yanakə
hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətiy va” kə
niy ni.
20 Dzəghwa ki na, mba'a nihwəti mbəzli
niy nza va ghəy, mbərfəŋ ghəshi ka
ndərazhi ndə kwətiŋ. Dzəghwa Cikwa tsa
mbə shi mba'a ɓəvə mali. Dza na mba'a
mətiy, kala yakə zəghwə ghəshi li.
21 Dza Zəra mba'a ɓəvə mali mbəri tə
mali va. Dza na kwərakwə ɓəlahə mətiy,
nək ghəci ta yakə zəghwə kwa mali va.
Zhini tsəgha lə Takwa kwərakwə diɓa.
22 War tsəgha, war tsəgha, pəŋw
ndərazhi mbərfəŋ ni va hati ɓə mali
mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi
mbərfaŋanavashi, nək tsaa yakə zəghwə
kwa. Dza mali va kwərakwə ləy hwəm shi
gwanashi, mba'a mətita.
23 Sana sənzənva kiy, avanay gwanashi
ɓəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza
mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama

12:10 **12:10-11** Cem 118:22-23 **12:12** **12:12** 11:18 **12:17** **12:17** Rm 13:7 **12:18** **12:18** Lk 20:27 **12:19** **12:19** Nəw 25:5-6; Ghava 38:8

ndə dza naa nza mbə shi kwətiŋ kia?» kə
ghəshi.
24 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Ma
ghwəyəy, ka favə kwəma dĩ kwəma vaa
gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma
gəzəkə Hyala mbə zliya nzə ghwəyəw.
Zhini diɓay, sənata bərci Hyala ghwəyəw.
25 A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi
zhakatishi mbə məti e gəzaŋwəyəy, ka ɓə
mi'i zhərəw, ka ɓə zhər mi'iw dza ghəshiy
nza. Ghalaɓay, nja ka kwal Hyala va mə
ghwəmə dza ghəshiy nza.
26 Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa
mbəzli mbə məti kiy, ə səəkə ma ghwəy
jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya
Məyizə ghala vəghwə tsaa gəzə na va
kwəmaa dzəkən ghwə mbə zhəghwə
shəkəna? A kə Hyala niy niy: "Yənəy,
Hyala kar *Abəraham lə *Izakə mba'a
*Zhakwapə nzee" kə niy ni.
27 Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na
mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na
Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni
naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na,
na nanzə. Ava va tsəgha nə ya, a ghwəy
sənwəy mbə kwəma zhakati tsa mbəzli
mbə məti, pən» kə Yesəw.

*Kwəmaa gwəramti dikə mbə *kwəma pəhəti Hyala*
(Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)

28 Ghala vəghwə tsaa niy kəhwə kar
Yesəw va ghəpə lə ka Sadəsehiy, a
tsahwəti ntsaa ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala niy nza tiɓa, mba'a niy favə ghəpə
tsa shi va. Wəzə ghəci niy nay Yesəw
zləɓanakəshi kwəma kaa mbəzli va. Dza
na ki mba'a səəkəy ta ɗəw kwəma va
Yesəw, a kə na: «A Metər, nama kwəma
pəhəti Hyala gwəramti na diɓədiɓə tay?»
kə.
29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Avanta
kwəma pəhəti Hyala gwəramti tə
diɓədiɓə, saa ni va: "A hwəlfə mbəzli
ka *Izərayel, favə tə ghwəy! War Hyala
ghwəmmə va sləkəmmə na Ndə sləkəpə
kwətiŋ!
30 Di pə ghaa dĩ Hyala gha sləkəŋa,
lə nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli gha
gwanata, lə bərci gha gwanashi, mba'a gha
ɓanavə ghən tsa gha gwanay" kə.
31 Zhini ma kə kwa baka kwəmaa
dzəkən ɓa na: "Di nihwəti mbəzli
gwanashi njasa dĩ gha va ghən tsa gha
kwərakwə" kə. Nahwəti kwəma pəhəti
Hyala tiɓa mba'a taŋamti sa bakə na va
tə dikəw» kə Yesəw.
32 Ma kə ndə ɓənipə kwəma tsa va kaa
Yesəw na: «Tsəgha na Metər, kwəma
gəzə gha vay, kataŋ na. Kwətiŋtaa
Hyala, nahwəti Hyala tiɓa ghwəla
dzəghwakənəw.
33 War dĩ kə ndəə dĩ Hyala lə nəfə tsa
ci gwanay, lə məhərli ci gwanata, mba'a
lə bərci ci gwanashi. Zhini ka dĩ nihwəti
mbəzli njasa dĩ na ghən tsa ci kwərakwə.
Mba'a kə ndəə dĩ fəti ta kwəma pəhəti
Hyala bakə na vay, aa tanəti shiy dza səɗa
ka məndi vaa slasla kaa Hyala lə nihwəti
shi ka məndiy ɓanta gwanashi» kə.
34 Mba'a Yesəw nighəti, a ntsa va fəti
ghən ta kwəma va, mba'a zləɓakə wəzə,
kə. Ma kə ngəci ki na: «A ntsa, ma ghay,
dikə tərə na gha taa tsəhə tə pətsa məni
Hyala mazəw» kə. Ləy hwəm shi va ki na,
ndə tiɓa mba'a zhiniy kwəmavə bərci ta
ɗəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

*Dikəɓa *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

35 Ma Yesəw mbə ɓənipə shiy mbə *ciki
Hyala na, dza na ka ɗəw kwəma, a kə na:
«A pənəy, njaa njaa ka *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala ni: "Jijiy mazə Davitə
na Kəristəw Ntsa tivə Hyala" kə ghəshia?
36 Mazə Davitə də'wə ghən tsa ciy, aa
gəzəkə lə bərci *Safə tsa Hyala, a kəy:
Ma kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə
sləkəray:
"Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha,
ka mbəzli tə dəvə gha!" kə.
37 Davitə də'wə ghən tsa ci kiy: "Ndə
sləkəra" kə kaa har slən tsa Kəristəw, njaa
njaa ka na mbəə nza ka jijiy Davitə diɓa
kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala*
(Mt 23:1-36; Lk 20:45-47)

Dzəghwa mbəzliy ɓasəshi va tə pətsa va
ɗaŋ ni ki, war ka fa kwəma gəzə Yesəw va
lə vəshi.
38 Ma kə kaa mbəzli mbə kwəma
ɓananshi na va na: «Favə ghwəy na,
ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va
yəmə kwəma məni ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala! Na nashiy, war lə kwəbeŋer
dikə dikə ni ka ghəshiy dĩ dza kən ghən,
ta ci dikə tsa shi. Jəw dĩ ghəshi məndiy
səkwəshi mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw.
39 War tə kwəma ka ghəshiy dĩ nzəy
mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Mba'a kə
məndi harvəshi ta zəmə shiyəy, war pətsa
nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala
ta nzəy ti.

12:26 12:26 Səvəri 3:2, 6 **12:29 12:29-30** Nəw 6:4-5 **12:31 12:31** SləniTaH 19:18; Mt 22:39 **12:32 12:32** Lk 20:39 **12:33 12:33** 1Sam 15:22; 'Wəzh 6:6 **12:34 12:34** Mt 22:46; Lk 20:40 **12:35 12:35-37** Mt 20:30-31 **12:36 12:36** Mt 22:44 **12:38 12:38-39** Lk 11:43

40 Ghəshi diɓay, me' me' ka ghəshiy
pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini ka garə
kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala. Ka ghəshi
dza na nza' nza' ghəshi nzati nza tə cə'wə
va, ta mbə məndiy ni: "Ka nəw Hyala
tərəŋw ni ghəshi" kə məndi. Na nashiy,
ta ɓanshi fəti dza Hyala taŋ na nihwəti
mbəzli» kə Yesəw.

Mali mbəri kwa ndərma
(Lk 21:1-4)

41 Dza Yesəw mba'a nzəyəy vəgha
sərndəkə tsa shikə məndi gəna vəli məndi
kaa Hyala kwa mbə *ciki Hyala. Dza na
mba'a mənti məhərli ta nighə njasa səəkə
məndi ta shikə gənaa dzəghwa sərndəkə
tsa va ki. Dzəghwa ɗaŋ mbəzli nza gəna
və shi tərəŋw səsəəkəshiy shakaghwa
gəna kwa sərndəkə tsa va, ɗaŋ, ɗaŋ, ɗaŋ.
42 Dzəghwa nahwəti mali mbəri, kwa
ndərma ghənzə tərəŋw, mba'a faghwa
dala bakəta kwa sərndəkə tsa va.
43 Kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ki, da'
harashi, a kə kaa ngəshi na: «Ə gəzaŋwəy
ya, ta na navay, tsəgha na, mali mbəri
kwa ndərma nata ghwəy nay, tərəŋwɓa
ghənzə faghwa na gəna kwa sərndəkə tsa
kaa mbəzliy fəhwə gəna va gwanashi.
44 Sa nzanay, ma na nihwəti mbəzli vay,
war jəwə tsətsə tivə ghəshi gəna ɓəkə
ghəshi ɗaŋ na, səvəri mbə nahwəti na ɗaŋ
na təmbə və shi. Ma na mali na nanzə
kiy, ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na
mba'a ɓasanavə gənaa niy nza və gwanata
kaa Hyala, gwanata tsa nzə njasa niy nza
na və ta pa shiy dzəghwa hwər nzə» kə
Yesəw.

13

*«Ta ngazlamti *ciki Hyala dza məndi»*
kə Yesəw
(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)

1 Ma sa səvəriy Yesəw mbə ciki Hyala ki
na, dza tsahwəti ndə kwətiŋ mbə mbəzli
ta səɗa ci ka gəzanci kwəma, ma kə na:
«A Metər, nashi niva hərezli njasa təɓə
ghəshi, nay tsava ciki njasa ngatim li shi,
ka təɓə» kə.
2 Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa nay
gha va ciki tsa va dikə tsa ci sənzənvay,
tə nahwəti vici na, ka dza ghaa nayəw,
ta ba'wamti dza məndi, ka dza ghaa
nashi hərezli tsəŋəzli tsəŋəzli ni ni ya
kwətiŋəw» kə Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa səəkə ghənghən
ghənghən dzəti hidĩ, ka ghəshi gha kərə
(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)

3 Dza Yesəw mba'a nzəyəy mə kəlaŋ
*'Wəlivə, mba'a zhəghanavə kwəma
ci kaa ciki Hyala, ghəshi kwətishi lə
kar Piyer, Zhakə, Zhaŋ mba'a Andəre.
Dzəghwa tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, a
kə ghəshi na:
4 «A Metər, ge'i lə tsama vəghwə dza
shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza
məndiy sənay ndal tərə shi va gwanashi
ta kərkəvaw, kə məndia? Gəzaŋəy di» kə
ghəshi.
5 Dza Yesəw ka gəzanshi ki, a kə na:
«Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa
ghwəy dzaa zləɓa məndiy ngəɗĩŋwəy ma.
6 Sa nzanay, ɗaŋ dza nihwəti mbəzliy
səəkə lə slən tsee. Ka ndə dza na: "Yən na
*Kəristəw!" kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli
ɗaŋ tərəŋw dza ghəshiy ngəɗĩti.
7 Ta favə gaka mbəz dza ghwəy dzar
mbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni lə
ghwəy, zhini ka favə nəwər mbəz mbə
məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə
dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her
ghwəy taa dza ma. Sa nzana, ya njaaɓay,
ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya
tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hiɗĩy
kərə diw.
8 Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay,
ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka
tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy
tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa
nza. Ka gərgərəva hidĩ dzar tə tsahwəti pi
ghənghən ghənghən, zhini mba'a ma dzaa
nza tə hidĩ. Shi vay, ngəra'wə tsaa dzaa
gha səəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa
kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.
9 Ma ghwəy na na ghwəy kiy, məhərli
pə ghwəy dzaa məni ta ghən tsa ghwəy.
Sa nzanay, ta kəəsəŋwəy dza məndiy
dzaa dzəti pi ngwəvə, ka didi'wəŋwəy
dzar mbə ceker ka *ka Zhəwifəə ɓasəva.
Ta kəəsəŋwəy dza məndiy dzəghwa
kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi
lə mezhizhə gwa'a, sa zləɓavə ghwəy
kwəmee. Ghalaɓa kiy, ta ndəgha fəti dza
ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi.
10 Ava tsəgha dza naa nza, war pərɓa
Yəwən kwəma wəzə na dza məndiy
gəzanshi kaa hwəlfə mbəzli tə hidĩ
gwanashi.
11 Ghala pətsa dza məndi vaa
kəəsəvəŋwəy, ka ɓəghəŋwəy dzəti
ngwəvəy, əntaa ghwəy tsətsəva lə tikə
kwemer na: "Njaa dza ghəy ni kaa kwəma
ka ghəy gəzə kia?" pə ghwəy ma. War
naa dzaa kaghwavata kwəma kwa miy
ghwəy ta gəzə ghwəy ghalaɓay, ghənzə
pə ghwəy dzaa gəzə. Sa dza naa nzay,
səəkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa
səəkəw, səəkə va *Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsa dza naa səəkə.

12:41 12:41 2Mezh 12:10 **12:44 12:44** 2Kwər 8:12 **13:2 13:2** Lk 19:44 **13:8 13:8** 2NəMezh 15:6; Ezay 19:2
13:9 13:9-13 Mt 10:17-22; Zhŋ 16:1-4 **13:11 13:11** Lk 12:11-12

12 Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti
mbəzli dza na, ka nga ɗafa ta ng-
warmbəghəshi, ta mbə məndiy bəkwəshi.
Zhini tsəgha didihi dzaa məni lə ndərazhi
shi kwərakwə ɓa. Ka ndərazhi dza na, ka
zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi diɓa ki, ka
ɓəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi.
13 Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy
ɗi mətsə ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw.
Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra
ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliti tsava
ndə dza Hyala» kə Yesəw.

*Kwəmaa dzəkən ngəra'wə tsaa dzaa
səəkəə dzəkən mbəzli*
(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

14 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ta nashi
shi rəɗa rəɗa ni va jikirkir ni dza ghwəy
garəshi tə pətsaa niy təɓə ma ghəshiy
garə, (ntsaa jangəti kwəma vay, favə tə
ghəci wəzə), ghalaɓa kiy, mbəzli tə hiɗi
ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə
kəlaŋ ta mbəə mbəlishi.
15 Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərəy,
əntaa ghəci dzaa ni na: "Kadiw, e
dzəghwaraa dzəmbə ciki tsee, ta ɓəvə ya
nimaɓa shiy" kə ma.
16 Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay,
əntaa ghəci dzaa ni: "Kadiw e zhəghəvaa
jighi ta ɓəvə kwəbeŋeree" kə ma. ə kə
dzaa hwəy gwa'a tsəgha.
17 Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza
fəcava kən mi'i lə hwər, lə mi'i ka
ndərazhi tə hwəm.
18 Cə'wə pə ghwəy cə'wə va Hyala,
əntaa bali va taa mənivə ge'i ge'i lə tir
tasli.
19 Va sa dza naa nza fəcavay, ngəra'wə
tərəŋwəy dza naa nza tə hiɗi. Gəla
hwəlfə ngəra'wə tsa səəkə ma məndiy
favə gaka ci ghala ghava hiɗi lə ghala ngati
Hyala shiy gwa'a, ka sar pa' tə vəghwə
tsa ndatsə. Ka dza naa zhiniy səəkə kən
mbəzli diɓa ka məndi nzaw.
20 Kala sa nzana, mba'a Ndə sləkəpə
Hyala tamti ɗaŋ tsa vici ngəra'wə tsa vay,
ka dza ndəə tərmbə tə ghwəməy nzaw.
Ma dza na ki na, mba'a tamti ɗaŋ tsa vici
va tə mbərkə mbəzli nzə təravə na.
21 Ma sa ka vəghwə tsa va məniyəy,
mba'a kə ndə taa ni ngəŋwəy: "A mbəzli
ni, anay *Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə"
kə, ya "avaci tarɓa" nə nay, əntaa ghwəy
zləɓa kwəma ci va tepə ma.
22 Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa
vay, ɗaŋ dza Kəristəwhi ka dzərvə lə ka
gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi
tə hiɗi. Ka ghəshi dza na, ka məni shi
maɗaŋa maɗaŋa ni, lə shi dimədimə ni, ta
mbəə ngəɗi mbəzli təravə Hyala, ghəshi
gar dzaa mbay.
23 əy ma ki, avee gəzamtəŋwəy kwəma
va nee ki kwaghwətsata gwa'a gwa'a, nza
ghwəy mbəə məni məhərli wəzə!» kə.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

24 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ghala vəghwə
tsa va ki, ləy hwəm ngəra'wə tsa vay,
shərkwə dza viciy shərkwəta, ka tir dza
na, mba'a zlay mbərə.
25 Ka sasərkwəhi tə ghwəmə dza na, ka
shikəvaa səkwa, ka shi nza bərci və shi mə
ghwəmə dza na, ka kwəfəghə.
26 Ghalaɓa kiy, nza Zəghwə yakə ndə
ngəri tsahwə, ka nay mbəzli lə mətsə shi
səəkə mbə kwəleɓi tə ghwəmə lə bərci və
tərəŋw, tsəgha shəndəkə diɓa.
27 Sa ka na dzay mba'a ghwənashi ka
kwal Hyala ta dza ta ɓasanci mbəzli ci
tərati na, tə bəla hiɗi faɗanashi, səəkə tə
pətsa kəray ghala hiɗi gwa'a» kə.

Yesəw ɓəli fir lə daskwa
(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

28 Ma kə Yesəw diɓa na «Avee taa
ɓəliŋwəy fir lə kwəma daskway, favə tə
ghwəy shi ɗi na ɓəniŋwəy. A ghwəy
sənay, mba'a kə kəslifi daskwa shikəshi,
dza na mba'a ɗakə nihwətiy, a vəghwə
tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy.
29 Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy
gəla shi ɓəlakəŋwəy ya va ghati mənivay,
sənay tə ghwəy ndal tərmbə Zəghwə yakə
ndə ngəri ta səəkəw, miy dəgha na ki, pə
ghwəy.
30 ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa
bəkwəshi ka shi gəzaŋwəy ya ni gwanashi
mənivaw.
31 Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata
ghwəy na ghəshi lə hiɗi gwa'ay, kərəp dza
ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə
kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

*War Hyala kwətita na saa sənata vici
dza Yesəw zhəkə ti*
(Mt 24:36-44)

32 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ndə tiɓa
ya kwətiŋ, mba'a sənata vici dza shi vaa
məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə
Hyala də'wə ghən tsa ciy, ndə tiɓaa
sənataw. War Didi Hyala mə ghwəmə
kwətita na saa sənata vici va lə ler va
gwa'a.
33 ə pə ghwəy məni məhərli tərəŋw, ka
ndəghə vici va kala ɓə ma hi. Sa nzana,

13:12 **13:12** Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **13:13** **13:13** Zhŋ 15:21; ShiZhŋ 13:10 **13:14** **13:14** Dani 9:27 **13:15** **13:15-16** Lk 17:31 **13:19** **13:19** Dani 12:1; ShiZhŋ 7:14 **13:21** **13:21-23** Lk 17:23-24 **13:22** **13:22** Mt 24:24 **13:24** **13:24-25** Mt 24:29 **13:26** **13:26** Mt 24:30 **13:30** **13:30** Mt 16:28 **13:32** **13:32** SləniKY 1:7 **13:33** **13:33-35** Mt 24:42

kala sənay ma vəghwə tsa dza na vaa
səəkə ti ghwəy.
34 Ma kwəma vay, njasa ka ndə vaa məni
ghəciy dzay ta wə dza naa nza. Mba'a zlay
ghi tsa ci, bəm fanambə mbə dəvə ka sləni
ci nza ghəshi nighəə dzəkən. Ka na dza
na, mba'a tahanavəshi sləni kəyɓa, mba'a
gəzanci kaa ntsaa nzəy miy dəgha, a ghəci
fə ghən tə ndəghwə ghi tsa va.
35 Ghwəy kwərakwə kiy, ə pə ghwəy fə
ghən ta ndəghə vici va. Sa nzanay, sənata
vici dza ndə ghi tsa vaa zhəghəvaa səəkə
ti ghwəy, nda hetihwər ka na səəkə, nda
mbə daŋkala vərɗi, nda tə kwa taŋa wa
ngələkə, nda mekəshi, sənay ghwəyəw.
36 Ya ə dza naa səəkə vətəghəy, ka na
səəkə na mba'a kəsaŋwəy ləməciŋwəy.
37 Kwəma gəzaŋwəy ya nay, ghənzə na
sa gəzee kaa mbəzli gwanashi, ə pə ghwəy
fə ghən» kə Yesəw.

14

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Zhŋ 11:45-53)

1 Tərəmbə vici bakə, məndi dzaa maɗi
ta *makwaghwa Pakə ki. Mbə mak-
waghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa
nza *is mbəw. Dzəghwa mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi
maɗishi ta pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
nja dzar kwa tsəhwəli, ta dza ghəshiy
paslamti.
2 Ma kə ghəshi na: «Nanzə kiy, əntaa
ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici mak-
waghwa Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa
pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mt 26:6-13; Zhŋ 12:1-8)

3 Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə
Betani niy nza Yesəw mbə zəmə shiy kəghi
tsa tsahwəti ndə, Shimaŋw, kə məndi slən
tsa ci. Ntsa vay ndə dərna niy nza na
kwataŋa.
Dza nahwəti mali mba'a səəkəta lə
təlimə paf 'wərdi kwa, «*Nardə» kə
məndi kaa 'wərdi va, gəna ɗaŋ məndiy
pa. Dza na mba'a ɓəlamti təlimə 'wərdi
va, mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw.
4 Dza nihwəti mbəzli tiɓa, kala ɗi ma
kwəma mənti mali va va ghəshi, war ə
ghəshiy gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə
ghəshi na: «A ni mənti mali na ni shiy
kia? Tawa gwəravə naa laɗamti 'wərdi na
gəmta kia?
5 A shiy ti məndi ɗəlamti 'wərdi
vaa kwəmavə gəna gar mbəl bələkwə
mahkan, mba'a məndi tahanavəshi gəna
va kaa ka ndərma nzaa» kə ghəshi, ka
ngwəzlimməə dzəkən mali va tərəŋw.
6 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni,
zlatam mali va! Ka sə məhərli nzə ghwəy
ma! Kwəma wəzə na na sa məni na va tə
ya.
7 Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va
na tiɓa dza ghwəy nza li shi ya hwəmɓa,
gar dza ghwəy mbay mananatishi kwəma
wəzə na ya hwəmɓa ɗi ghwəy. Ma na nee
kiy, ka dza ghwəmməə nza lə ghwəy tikə
ndimndim kiw.
8 Nanzə kwəma dza naa nza gar mənti
fəca dza məndiy lara na sa manamti na
va, ɓaslakənra na 'wərdi ghala vici va
ghwəlaa səəkə.
9 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, ya war pa' kwəmaɓa dza məndiy gəzə
Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hiɗi
gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va
dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə
Yesəw.

Zhəwdasə mbə nga ɗafa ta Yesəw
(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

10 Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə,
tsahwəti ndə mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw
va məŋ lə bakə ni, mba'a dzaa gəzanshi
kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala:
«Ta ngatəŋwəy ɗafa dzee ta Yesəw» kə.
11 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a
ghəshi vəshishi. Mba'a ghəshi gəzanci
njasa dza ghəshiy nganci səɗa ci. Ava
ghala vəghwə tsa va gha Zhəwdasəə pəla
kwal tsaa nga ɗafa ta kəsə Yesəw ki.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *mak-*
waghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci
(Mt 26:17-30; Lk 22:7-23; Zhŋ 13:21-30;
1Kwər 11:23-25)

12 Dzəghwa kwa taŋa vici ka məndiy
zəmə peŋ tsa kama is mbə, mba'a səəkəta.
Vici vay, fəcava ka məndiy həəni gemim
jəw jəw ni ta makwaghwa Pakə. Ma
fəcava ki na, dza *mbəzli ta səɗa Yesəw ka
ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Metər,
kwəma ɗi gha ghəy dza ta tatəŋa shi zəmə
dza ghaa zəmə mbə makwaghwa Pakəa?»
kə ghəshi.
13 Dza Yesəw ki mba'a ghwənashi mbəzli
bakə mbə shi, a kə ngəshi na: «Mbalam
dzəmbə məlmə. War tsəhəŋwəy ma
ghwəyəy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə
tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw.
14 Dzakə ghi tsa dza naa dzay, nza ghwəy
gəzanci kaa ndə ghi tsa va, a pə ghwəy taa
niy: "Ma kə Metərəy, ndara ciki tsa dza
ghəy səəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta səɗee
mbə, mbə Pakə, kə" pə ghwəy taa ni.

13:34 13:34 Mt 25:14-15; Lk 19:12-13 **14:1 14:1-2** 11:18 **14:3 14:3** Lk 7:37-38 **14:12 14:12-26** Səvəri 12:1-14
14:12 14:12 Səvəri 12:15-20

15 Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta
citəŋwəy ciki dza na dikə, mə ghən
tsahwəti ciki, cəke' məndi gwəmanti,
mba'a shiy nzəy mbəɓa. Ava mbəɓa ka
ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə
zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

16 Dza mbəzli ta səɗa ci va bakə ni mba'a
ghəshi maɗishi, ka dzaa dzəmbə məlmə
ki. Ma dzəmbə ghəshi na, mba'a ghəshi
kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi
Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza
ghəshiy zəmə mbə Pakə.

17 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a kar
Yesəw səəkəshi, ghəshi lə mbəzli ta səɗa
ci va məŋ lə bakə ni.
18 Ma kə Yesəw kaa ngəshi, ghəshi
mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na, a
gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a
tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋ, ntsa
zəmə ghəy shiy liy, ta nga ɗafa dza na tə
ya, ta kəsəra məndi» kə.
19 Dza kwəma va ka zhanshi kaa mbəzli
ta səɗa ci tərəŋw tərəŋw. Ga' ghəshi ta
ɗəɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Yən
na nanzə ɓa naa Ndə sləkəpə? Yən na ɓa
na? Yən na ɓa na?» kə ghəshi.
20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa ndə tə
ghwəy, ghwəy mbəzli ta səɗee va məŋ lə
bakə ni na, ntsa zəmə ghəy shiy li kwa
kwakwa tsa kwətiŋ tsa.
21 Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy,
ta mətira dzee njasa tsasliti məndi vaa
dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy,
tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga
ɗafa tə ya tsa va. Wəzəɓaa niy maw ma
məndiy yakə dza naa nza və» kə.
22 Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va
ki na, dza Yesəw həŋ ɓəvə peŋ, mba'a
mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa mananati
na 'wəsa na, dza na mba'a ngangavəri
peŋ tsa vaa ɓanavəshi. Ma kə ngəshi na:
«Vəghee na sana, ɓəm zəməm!» kə
23 Ma ləy hwəm na, dza na həŋ
ɓəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə
mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa
mananati na 'wəsa na, dza na həŋ
ɓanavəshi. Dzəghwa mbəzli va gwanashi
mba'a ghəshi sasahwə shi sa va.
24 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na:
«Miymiy ya na shi ni, li shi sla Hyala kiri
kwa jipə nzə lə mbəzli, ta shəkəshi dza
ghəshi ta mbəzli ɗaŋ.
25 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ka dzee zhiniy sahwə shi sa ni, kala war
fəca vici dzee zhiniy sashi tə pətsa sləkə
Hyalaw» kə.
26 Dza ghəshi ka ha cemer, ka fal Hyala.
Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi səvərishi
ka dzashiy dzəmə kəlaŋ *'Wəlivə.

Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə
(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Zhŋ 13:36-38)

27 Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa
ci na: «Nay ghwəy na, ta zlara dza
ghwəy kwətiraa hwəŋwəy gwanaŋwəy.
Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya
nzə, a kəy: "Ta paslamti ndə ndəghwə
shiy dzee, ka teŋkesli ci dzay, mba'a
ghəshi zləzləŋərəshi ka dza kwaɓa, ka dza
kwaɓa" kə.
28 Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə məti
kiy, ta 'watəŋwəy kwal dzee dzaa dzəti
hiɗi ka Galile, ma nza ghwəy kəsara
mbəɓa» kə.
29 Ma kə Piyer ki na: «A Ndə sləkəpə, na
nee, ya mbəzli gwanashi dza naa zlaŋay,
ka dzee zlaŋa na neyew» kə.
30 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, ə
gəzaŋee, ta na navay, mbə vərdi ndatsə
na, ka ngələkə gha wa kwa bakay, gha
zhənti gəzə mahkan səɗa gha: "Sənay
tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə
gha» kə Yesəw.
31 Dzəghwa ma kə Piyer lə bərci na:
«Ya ta məti dzee kwasəbə ghay, ka dzee
gəzə, sənaŋa yaw, pən tepəw» kə. Tsəgha
nihwəti niy tərmbə va gəzəkə gwanashi
kwərakwə ki.

Yesəw cə'wə Hyala kwa Getəsemane
(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

32 Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa
ci mba'a ghəshi tsəhəshi, tə pətsa nə
məndi va Getəsemane, kə məndi. Ma
kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci tiɓa na:
«Nzəyŋwəyəm tikə, e dza ta cə'wə Hyala»
kə.
33 Dza na kaa kar Piyer, ghəshi lə Zhakə,
mba'a Zhaŋ, pəm pəməvəshi kwasəbə ci.
Dzəghwa her ci mba'a ghəshi ghati dza,
mba'a nəfə tsa ci slay.
34 Ma kə kaa ngəshi na: «Tərəŋw slay
nəfə tsee ka di pəəslira. Nzəyŋwəyəm
tikə, əntaa ghwəy ɓə hi ma!» kə.
35 Dza na mba'a kətivə dza bəlakə jəw.
Kə tsəfəkwə tsəfəkwəy tə hiɗi ka cə'wə
Hyala, a ngəra'wə tsa dza na va ta sa
bashamti səəkəə dzəkən tə nava vici,
ghənzə gar mənta.
36 Ma kə mbə cə'wə ci va na: «A
Di, gha kiy Didiy, nihwəti shiy tiɓa
kala mbay ghaa məntiw! Va tsəgha

14:17 14:17-21 Zhŋ 13:2, 21-30 **14:18 14:18** Cem 41:10 **14:23 14:23-24** 1Kwər 10:16 **14:24 14:24** Mt 26:28 **14:26 14:26** Lk 22:39; Zhŋ 18:1 **14:27 14:27** Zak 13:7; Mk 14:50-52; Zhŋ 16:32 **14:28 14:28** 16:7 **14:30 14:30** 14:72 **14:32 14:32-42** Lk 5:16; Ebr 5:7-8 **14:35 14:35** Zhŋ 12:27 **14:36 14:36** 10:38; Mt 6:10; Zhŋ 18:11; Ebr 10:9

cə'wəŋee, ƀashamti ngəra'wə tsa va
səəkəə dzəkənee. Nanzə kiy, əntaa gha
məni war tə sa ɗee ma, war njasa təƀaŋa
na ka gha məni» kə Yesəw.
37 Dza na tərəɗ zhəghəkəvay dzəvəgha
mbəzli ta səɗa ci va mahkan ni. Səəkə
na na, ghəshi ƀanti hi. Ma kə kaa Piyer
ki na: «A Shimaŋw Piyer, wa hiy hi gha
na? A shiy mənishi mbə ma ghaa nzaynza
ləməciŋa ya ta tsahi kwətiŋ nzəa?
38 Ə pə ghwəy nzəyŋwəy ləməciŋwəy,
ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzəə
ndəghwəŋwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə
ngaɗambəŋwəy mbə məni *kwəma jikir
na. Ka ɗi məni kwəma wəzə na ndə ngəri
kwa kwəma Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki
na, daw bərci vəgha ci ta məni nzə» kə.
39 Zhini na mba'a katantəvay vəgha shi
diƀa, mba'a zhaa cə'wəti Hyala war njasa
kwa taŋa va.
40 Ma sa kəɗiy na lə cə'wə Hyala na,
mba'a zhikəy zhəvəgha shi. Zhəkə na
ƀa na, ghəshi tə hi, shaŋ ghəshi ta mbay
nzəyshi ləməcishi. Kala sənata kwəma ka
ghəshi zləƀanci ghəshi.
41 Zhini na ndəs zhəkəy dzəvəgha shi
kwa mahkan səɗa diƀa ki. A kə kaa ngəshi
na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka
dəkə vəgha ghwəy na ghwəy. Gwa'aa
kwəma, a vəghwə məniy. Ava məndi dzaa
kəsəraa dzəmbə dividivi ka məni kwəma
jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
42 Ava ghwəy nay ntsaa ngati ɗafa va
tə ya səəkəy, satim a ghwəmmə dzaa
dzəvəgha!» kə Yesəw.

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Zhŋ 18:3-12)

43 War ghwəla tsəgha ki, Yesəw mbə
kərni gəzə kwəma vaa səkwa na, ndəs
Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta
səɗa ci va məŋ lə bakə ni tsahwəy.
Mba'a mbəzli ɗaŋ kwasəbə, lə kafa'ihi
nihwəti, lə ghədemesli nihwəti. Mbəzli
vay, mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala,
lə *mbəzliy ƀənipə kwəma pəhəti Hyala,
lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy
ghwənashi na ta kəsə Yesəw.
44 Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati ɗafa va ta
Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa
kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy,
ntsa dza ghwəy vaa nara mbə səkwə njasa
ka ndəə səkwə madigayəy, ghəci na. Nza
ghwəy kəsə, ka ndəghwə wəzə va mbəliy
ki» kə niy ni ngəshi.
45 Dza Zhəwdasə war sa tsəhəy na
tsəgha ki, karə dzay dzəvəgha Yesəw, a
kə ngəci na: «A Metər» kə, mba'a səkwəti
njasa ka ndə vaa səkwə madigay.
46 Gwa'a, kahə mbəzli va sənay Yesəw
tsəgha ki, ƀasə ghəshi ƀasakənvashi kən,
tasl ghəshi kəsəti.
47 'Wakəvə tsahwəti ndə tiƀa mbə
mbəzliy nza lə Yesəw, fat təɗikəvəri kafa'i
tsa ci, dza na pətsə kəsləkəghwa sləmə
vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa
*ka ta Hyala.
48 Ma kə Yesəw kaa vərəm mbəzliy
ƀasəkəvashi va tsəgha ni na: «A mbəzli
ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'i
mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli
kia?
49 Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə
ghwəy mbə *ciki Hyala, ka ƀəni shiyee kaa
mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalaƀa
nanzə sa? Ma kwəma nata ghwəy na
məntay, ta mbə kwəmaa niy tsaslitim va
mbə Zliya Hyalaa dzəghwata kwa na» kə
Yesəw.
50 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw
gwanashi kwərec ghəshi hwəshi, mba'a
ghəshi zlay Yesəw tiƀa ki.
51 Dza tsahwəti məgəla kwətiŋ, ka nəw
kar mbəzli va lə Yesəw tə səəbə tə səəbə.
War gwədəwri sa kən ghən ci gwa'a
tsəgha zlaƀə zlaƀə. Dza məndi ka ɗi kəsə.
52 Sa nə məndi, a məndi kəsə, kə məndi
na, dza na mba'a pəlatanavəshi gwədəwri
tsa va tsəgha kaa mbəli va, ka hwəy
dirəŋəy.

*Yesəw kwa kwəma mbəzli *ka Zhəwifə*
dikə dikə ni
(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Zhŋ
18:13-14, 19-24)

53 Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi
pəmanaghə Yesəw kaa dikə tsa *ka ta
Hyala ki. Ghala pətsa va na, dza
mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, lə
mətikwəkwər ka Zhəwifə, mba'a *mbəzliy
ƀənipə kwəma pəhəti Hyala ka ƀasəvaa
səəkəə dzakə ghi tsa va.
54 Dza Piyer, ka nəwshi kərakə kərakə,
pa' kəghi tsa dikə tsa ka ta Hyala tsa
va. Dzakə na das nzəyəy vəgha gwəlaa
ndəghwə ghi tsa ntsa va, ka bəghəzli ghwə
kwasəbə shi.
55 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka
ta Hyala ghəshi lə *mbəzliy sləka ka
Zhəwifə gwanashi, tapə dzəmbəshi mbə
pala kwəma dza ghəshiy ƀanavə fəti ti
kaa Yesəw ta mbə ghəshiy paslamti. Shaŋ
ghəshi ta kwəmavə kwəma ka ghəshi
ƀanavə fəti ti kaa Yesəw.
56 Mbəzli ɗaŋ tərəŋw səəkəshi, ka
təƀanci dzərvə kaa Yesəw na, kala jakəshi
kwemer shi va gəzə ghəshiy dzəkən, gar
nə məndi: «Tsəgha na kataŋ» kə məndi.

14:38 14:38 Ef 6:18; Ebr 2:18 **14:49 14:49** Lk 19:47; 24:46 **14:50 14:50-52** 14:27 **14:56 14:56** Cem 35:11

57 Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi
satishi ta təɓanci na shi kwəma dzərvə,
ma kə ghəshi na:
58 «Wa ma kə niy ni mbə kwəma ciy:
“Yənəy, ta ngəzlamti *ciki Hyala tsa ngati
ndə ngəri tsa lə dəvə ci dzee. Ma mbə vici
mahkanəy, mba'ee zhiniy ngakati, kala
səəkə dəvə ndə mbə” kə niy ni» kə ghəshi.
59 Ya tsəgha təɓanaghə ghəshi dzərvə
tsəgha na va kaa Yesəw ki na, dzatəvata
kwa kwal tsa kwətiŋ tsaw.
60 'Wakəvə dikə tsa ka ta Hyala tsa va
tsəgha fakatsa'wə satiy, gar garəy mbə
mbəzli tiɓa va. A kə kaa Yesəw na: «Na
ntsa, a shiy mənishi zləɓa ma gha kwemer
gəəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə.
61 Dzəghwa Yesəw dighevə catavay, kala
maw zləɓa kwəma ya jəw nzə. Zhini
dikə tsa ka ta Hyala tsa va, ka zhiniy
ɗəw kwəma və, a kə ngəci na: «Gha na
*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə Hyala
ka məndi vaa fal na pən?» kə.
62 Ma kə Yesəw ngəci na: «Yə, yən
na! Ghwəy gwanaŋwəy sanay, tə dəvə
kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy
gwanashi dza ghwəy nara mənzəy, yən
Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini diɓay,
ta nara dza ghwəy yən mbə səəkə mbə
kwəleɓi mə ghwəmə» kə.
63 Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha
na, dza na kaa kwəbaŋ tsa kən ghən ci,
kwəyah kwəyah slakwanti, sa satiy nəfə
tsa ci. A kə na: «Wəkə na nava tsəgha,
ka ɗi mbəzli ghwəmmə ta ndəgha fəti ta
kwəma mənti na ghwəlaw.
64 A ghwəy favə njasa sawa na Hyala
də'wə ghən tsa ghwəy. Njaa na kwəma
təkə ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi
gwanashi ki na: «Aa gəzəkə *kwəma jikir
na, gar pəəsli na!» kə ghəshi.
65 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi
mba'a ghəshi maɗishi, ka tifə ndighwər
dzəkən Yesəw. Ka ghəshiy dza mbəkwə
mbəkwəti kwəma ci na, ka ghəəni dəvəə
ndəkwə li, ma kə ghəshiy ni ngəci sa
ka ghəshi ndəkwamti na: «Ca a Hyala
cətəŋa, a gha gəzaŋəy, nda tsama ndə
ndəkwəŋa na?» kə ghəshiy ni. Dza
dəwgerhi pəm ghəshi pəməvə Yesəw, war
ka tsatsanci dividivi dzəghwa slimim ci.

Vəraslə tsa Piyer
(Mt 26:69-75; Lk 22:22-62; Zhŋ 18:15-18, 25-27)

66 Ma Piyer war ghwəlay kwa tipə kəghi
tsa va ki na, dzəghwa mali kwa ghəra
sləni kəghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala ndəs
səəkəta.
67 Ma sa səəkə na, tsa' kə na, Piyer ta
ghwə tiɓa mbə bəghəzli, dza na vərəghə
vərəghəti. A kə kaa Piyer na: «A ntsa,
ghay ntsa kwasəbə Yesəw ndə ka Nazaretə
nza gha kwərakwə» kə.
68 Tapə Piyer dzəmbəy mbə vəraslə, a ka
na: «Am, sənay ya na neyew, sənata gəla
kwəma ɗi gha na gəzee sana nee kiw» kə.
Dza na mba'a ɓarvay tiɓa kwa tipə va ka
dzay dzəmbə jəwler. ['Wakəvə kwa taŋa
ngələkə mba'a way ki.]
69 Zhini maliy ghəra sləni va kəyɓa
mba'a nay ghəci mbə jəwler tsa va diɓa,
ma kə kaa mbəzli mbəɓa war sa nay na na:
«A mbəzlia, ntsay, tsahwəti ntsa mbəzli va
na» kə.
70 Zhini Piyer ka vəraslə diɓa. War
ghwəla na, dza mbəzliy nza va tiɓa ka
gəzanci kwəma kaa Piyer, a kə ghəshi na:
«A ntsa, na kataŋ nay, tsahwəti ntsa mbə
mbəzli ntsa ni nza gha. Sa nzana, ghay,
ndə ka Galile nza gha» kə ghəshi.
71 Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata
ki, a kə na: «Tiɓa tepəw, tsamtəra Hyala
yən kəə sla dzərvə! Sənay ntsa gəzə
ghwəy vee, ya səni səni na neyew!» kə.
72 'Wakəvə ngələkə kwa bakə səɗa ki,
mba'a zhiniy way. Dza Piyer nza'jəw
zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Yesəw va.
Sa niy nə na va: «Ka ngələkə gha wa kwa
bakə səɗay, gha zhənti gəzə mahkan səɗa
gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava
ndə yaw” pə gha» kə niy ni ngəci. Mba'a
səəkəta mbə ghən ci. Dzəghwa ki tapə
dzəmbəy mbə wahə tsəgha.

15

Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə
(Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Zhŋ 18:28-38)

1 Pəətə mekəshi na, mba'a mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala ghati sləka
kwəmaa dzəkən Yesəw kwa jipə shi, lə
mətikwəkwər *ka Zhəwifə, lə *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala, mba'a *mbəzliy
sləka ka Zhəwifə. Dza pəhə ghəshi
pəhəti Yesəw, mba'a ghəshi pəməghə kaa
ngwəmna Pilatə ta ɓasə ngwəvəə dzəkən.
2 Dza Pilatə ki, tapə ta ɗəw kwəma va
Yesəw, a kə na: «Mazə tsa ka Zhəwifə nza
gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na:
«Njasa gəzə gha va na» kə.
3 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka
ta Hyala ka gəəzə kwemer ɗaŋ dzəkən
Yesəw, ta mbəə ɓanci fəti.

14:58 14:58 15:29; Mt 26:61 **14:61 14:61** Mba'a Yesəw catavay: Ezay 53:7; Mk 15:3-5; Zəghwə Hyala: 15:39 **14:62 14:62** Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 **14:63 14:63-64** Mt 26:65 **14:65 14:65** Ezay 50:6; 53:5; Lk 7:16 **14:72 14:72** 14:30 **15:2 15:2** Mt 27:11 **15:3 15:3-5** Zhŋ 19:9; Mk 14:61

4 Zhini Pilatə ka ɗəw kwəma va Yesəw
diɓa: «A ntsa, ka zləɓa kwəma gha sa?
Favə gha njasa gəzəkə ghəshi kwəmaa
ɓəŋa fəti ɗaŋ tsa nzə sa?» kə.
5 Dighevə Yesəw nzəyəy kala zləɓa
kwəma diɓa. Dza nava kwəma, mba'a
səəvəri məhərli Pilatə.

Ngwəvə məti kən Yesəw
(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Zhŋ 18:38–19:16)

6 Njasa səəkə vici *makwaghwa
Pakə vay, tsəgha ka ngwəmna Pilatəə
pəlanayshi tsa ɗi *ka Zhəwifə ndə kwətiŋ
mbə mbəzli kwa fərshina.
7 Dzəghwa ghala pətsa va ki na, mba'a
ntsa nə məndi Barabasə, kə məndi slən tsa
ci kwa fərshina. Ghəshi lə nihwəti mbəzli
ka zhini ghən, pəkw ka pəəsliti ndə ghəshi
mbə zhini ghən tsa shi va.
8 Dza vərəm tsa mbəzli va tsəgha,
takwəs ghəshi maɗishi ta ɗəw va
ngwəmna Pilatə a ghəci məni kwəma
sənaɓəy na va mbə mananshi ndimndim.
9 Ma kə Pilatə ngəshi na: «Wa ntsa ɗi
ghwəy yən pəlayŋwəya? E pəlavəŋwəy
mazə ka Zhəwifə na?» kə.
10 Tawa gəzə ngwəmna tsəghay, sa
sənay na lə kataŋ, sa hərhə mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala va Yesəw, va
tsəgha kəsanaghə ghəshi, kə.
11 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta
Hyala va, tapə dzəmbəshi mbə həərə ni
tiɓa mbəzli, nza ghəshi mbəə ɗəw va
Pilatə, a ghəci pəlanayshi Barabasə. Dza
mbəzli va ka ɗəw tsəgha.
12 Zhini ma kə Pilatə kaa mbəzli tiɓa va
gwanashi na: «Ya tsa nə ghwəy tsa ndə
mazə tsa ka Zhəwifə na, pə ghwəy naci
kiy, njaa kee mənti lia?» kə.
13 Ma kə ghəshi gwanashi zlaŋzlaŋ na:
«Na naciy, ə pə gha daŋwavəgha vəgha
tsəm!» kə ghəshi.
14 Ma kə Pilatə kaa ngəshi na: «Əy,
wa kwəma təvəti na gar daŋwə məndiy
dzəvəgha tsəm shəka?» kə. Zhini ghəshi
mətsəhə ghəshi mətsəhəti zlaŋə kwəma
diɓa: «War ə pə gha daŋwavəgha vəgha
tsəm!» kə ghəshi.
15 Dzəghwa Pilatə, sa ɗi na nəw məni
naa dzaa təɓanshi kwəma kaa mbəzliy
ɓasəshi va tiɓa ki, mba'a pəlanayshi
Barabasə. Dza na mba'a gəzanshi kaa ka
sawji a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə,
nza ghəshi dzaa daŋwavəgha vəgha tsəm
ki.

Njasa sawa ka sawji Yesəw
(Mt 27:27-31; Zhŋ 19:2-3)

16 Dza ka sawji ki mba'a ghəshi pəməghə
Yesəw dzakə ghi dzəghwa hwər tipə, tə pi
sla ngwəvə tsa ngwəmna Pilatə. Mba'a
ghəshi dzaa ɓasəkə nihwəti ka sawjiy
tərmbə gwa'aa dzakə.
17 Dzəghwa ghəshi ki, mba'a ghəshi
panakən ləkwəsa ghəmta nja sa mazə kaa
Yesəw. Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja
məgapa pəərə ghən mazə, sərə ghəshi
səranambəshi mbə ghən tsa ci.
18 Dza ghəshi ka səkwə kwa kwəma
sawa ki: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy
səkwətəŋa» kə ghəshi.
19 Dza ghəshi ka də'wə dzəghwa mbə
ghən ci lə gəta, ka tifə ndighwər dzəkən,
ka gələɓə kwa kwəma ci.
20 Ma sa kəɗishi ghəshi lə sawa ci tsəgha
ki na, mba'a ghəshi səramti ləkwəsa ghəm
na va kən, mba'a ghəshi zhananakən
kwəbeŋer ci. Dza ghəshi mba'a ghəshi
pəməkəvəri səvəri mbə məlməə dzəti
ngwəla, ta dza ta daŋwəə dzəvəgha tsəm
ki.

Yesəw vəgha tsəm
(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Zhŋ 19:17-27)

21 Ma ka sawjiy pəmə Yesəw va mbə
dza kwa kwal na, mba'a tsahwəti ndə
ka Shiren səəkəy kwamti tiɓa, Shimaŋw,
kə məndi kaa slən tsa ci. Dəshi kar
Alekəsandərə lə Rəfəsə. Dza ka sawji va
mba'a ghəshi tsəkwambə lə gwəlaŋ mbə
ɓə tsəm tsa dza məndi va ta daŋwə Yesəw
dzəvəgha.
22 Kə ghəshi ki, mba'a ghəshi ɓəghə
Yesəw dzəti pətsa nə məndi «Gwalgwata»
kə məndi. Gwalgwata vay, pi nja pa ghən
ndə ngəri, ɗi naa gəzə.
23 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi
ka ɗi sanci tay dzavəɗə lə nihwəti shi har
məndiy *Mirə kaa Yesəw. Kala zləɓa sa ci
Yesəw.
24 Dza ghəshi ki daŋwə ghəshi
daŋwavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi
tihəhwə kwəbeŋer kən ghən ci kwa jipə
shi lə ti dandərɗə.
25 Ma vici ghala pətsa daŋwə məndi
va Yesəw dzəti tsəm ki na, ge'i lə tsahi
məsliɗə.
26 Dza ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shi
ɓanavə məndi fəti ti. Ma shi tsasliti ghəshi
vay: «Mazə tsa *ka Zhəwifə» kə məndi.
27 Dza ghəshi mba'a ghəshi daŋwavəgha
ka ghərapə bakə vəgha shəghwə kwasəbə
Yesəw ki. Mba'a ghəshi garəyshi, ya wa
ndə na, tə tsa ci tsəm, mba'a tsahwəti tar
kwa bəzəmə ci, mba'a tsahwəti tar kwa
zleɓi ci. [

15:9 15:9, 12 Mt 27:11 **15:11 15:11-14** SləniKY 3:13-14 **15:15 15:15-20** 10:34 **15:17 15:17** Lk 23:11 **15:18 15:18** Mt 27:11 **15:19 15:19** 14:65 **15:21 15:21** Rm 16:13 **15:24 15:24** Cem 22:19 **15:26 15:26** Mt 27:11 **15:27 15:27** Ezay 53:12

28 Kwəmaa niy gəzəkə məndi va mbə
Zliya Hyala, niy nə məndi: «Ta mbərambə
dza məndi mbə ka məni jikir» kə məndiy,
mba'a dzəghwata kwa tsəgha ki.]
29 Dzəghwa mbəzliy dza dzashi dzar
vəgha pətsa va ka sawa Yesəw, ka tsəərə.
A kə ghəshi na: «Awə pə gha ɓay, gha saa
niy ni va, e ngəzlamti *ciki Hyala, zhini ka
ngakati mbə vici mahkanta, pə gha sa?
30 ə ka gha mbəlanti ghən tsa gha də'wə
ghən tsa gha sana ɓay! Səkwaŋa tə tsəm
tsa di!» kə ghəshi.
31 Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala gəzanci kwəma sawa
kwa jipə shi diɓa, a kə ghəshi na: «Ma
nihwəti mbəzli mba'a ghəci mbalamtishi
na, kala dza ghəci mbəə mbəlanti tsa ci
ghən kwərakwə shəkəna!
32 *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, mazə tsa
ka *Izərayel gee kə ɓay, səkwa kə səkway
tə tsəm tsa va sənzənva di! Ma sa
ka ghwəmmə nay ghəci səkway kiy, ta
ɓanavə nefer ghwəmmə dza ghwəmmə»
kə ghəshi. Tsəgha mbəzli daŋwəy məndi
va vəgha sawa kwərakwə.

Njasa mətiy Yesəw
(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Zhŋ 19:28-30)

33 Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki
na, dzəghwa tərkwəsl pi məniy, ya pa'
kwəmaɓa tə hidĩ gwa'a gwa'a, pa' tsahi
mahkan hetihwer na war tsəgha pi.
34 Ma ge'i lə tsahi mahkan ni va ki na,
dza Yesəw ka zlapə kwəma zlaŋzlaŋ, a
kə na: *«Eləwy Eləwy lama sabakətani?» kə.* Ma dĩ kwəma vaa gəzəy «A Hyalee, a
Hyalee, wa shiy mənishi ndəghamtəra gha
kia?» dĩ naa gəzə.
35 Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzliy
nza tə pətsa va, sa favə ghəshi kwəma
gəzə Yesəw va na: «Aya, avaci mbə haka
*Eli» kə ghəshi.
36 Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi
bəvbəpə ta bali. Dza na tsaŋ ɓəvə shiy
nja səwsə, kə yəkwə yəkwambəshi mbə
tay tsa ndalakwə tsa, səəkə na mba'a
haslivəshi lə gəta, ka ɓanci, a ghəci sa.
A kə na: «Zlayəm, a ghwəmmə nighə di,
nda kataŋ dza Eli tsa vaa səəkəə pəlamti
səkwa tə tsəm tsa va!» kə.
37 Dzəghwa Yesəw mba'a ngwəmata lala
zlaŋzlaŋ, mba'a mətiy.
38 Dzəghwa kwəmtə tsa pəhəy məndi
ta təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, mba'a
sləkwəy bakə mbə, sa 'wava na səəkə mə
ghən tsa ci pa' kwakə tə mətsəni.
39 Ma kə dikə tsa ka sawji bələkwə, sa
nata na məti Yesəw va, ghəci tiɓa ki na:
«Ma ntsa kataŋəy, Zəghwə Hyala na!» kə.
40 Ma ghala pətsaa məti Yesəw va ki na,
tiɓa niy nza nihwəti mi'i ka nighə kwəma
va vəri kərakə. Mbə mi'i va kar Marəy ka
Magədala, lə Marəy mbəghəy kar Zhakə
tsa jəw tsa, lə Zhəzesə, mba'a Saləməy niy
nza.
41 Sa niy nəw ghəshi Yesəw ghala
ghəci ghwəlay tə hidĩ ka Galile, ka
kəəkəəti ghəshiy nza lə shiy ghənghən
ghənghən. Daŋ tərəŋw nihwəti mi'i tiɓa
diɓa, sa səsəəkəshi ghəshi kwasəbə Yesəw
dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Njasa lamti məndi Yesəw
(Mt 27:57-61; Lk 23:50-56; Zhŋ 19:38-42)

42 Ma vici məti Yesəw va ti kiy, fəca
vici ka məndiy gwəmava ta ndəghə *vici
dəkəva tə həzlimə niy nza na. Ma sa
məniy pi hetihwer na,
43 dza *Zhezhefə, ntsa mbə məlmə Ari-
mate mba'a səəkəy. [Ghəciy, ntsa fa məndi
kwəma və mbə mbəzliy sləka *ka Zhəwifə
niy nza na. Mbə ndəghə vici dza Hyalaa
səəkə ta sləkə mbəzli ti ghəci niy nza
kwərakwə.] Dza na kaa nəfə tsa ci, mba'a
ndahwə, mba'a tsəhəy vəgha ngwəmna
Pilatə ta cə'wə kwal tsaa dza ta ɓə mbəri
tsa Yesəw ta dzaa ta lamti.
44 War sa favə Pilatə a Yesəw mətiy,
kə məndi na, mba'a məhərli ci səəta, sa
mətiy Yesəw va kyaŋwkyaŋw. Dza na da'
harvə dikə tsa ka sawji bələkwə ka ɗəw
və, a kə na: «A Yesəw mətiy kə məndiy,
nzay nza na ghala mətiy na na?» kə.
45 Ma sa gəzanci ndə sawji tsa va kwəma
ɗəw na va və gwa'a kaa Pilatə ki na, mba'a
ɓanavə kwal kaa Zhezhefə ta ɓə mbəri tsa
Yesəw.
46 Dza Zhezhefə kaa bahta wəzə na,
mba'a pavə ta harə Yesəw mbə. Dza na
mba'a dzaa ɓəkəghwa mbəri tsa Yesəw
səkwa vəgha tsəm tsa va, mba'a dzaa
harambə mbə. Mba'a dzaa faghwa kwa
kwəli lati məndi mbə hakwə. Dza na
mba'a tsəkwəkə hərambəzliy kalamiy miy
kwəli va.
47 Kar Marəy ka Magədala ghəshi lə
Marəy mbəghəy Zhwəzesə ki na, mba'a
ghəshi niy nay dzəghwa tə pətsa ləy
məndi Yesəw.

16

Zhakati tsa Yesəw mbə məti
(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Zhŋ 20:1-10)

15:29 15:29-32 Cem 22:8; 109:25 **15:29 15:29** 14:58 **15:32 15:32** Mt 27:11 **15:33 15:33** Amə 8:9 **15:34 15:34** Cem 22:1 **15:36 15:36** Cem 69:22 **15:38 15:38** Səvəri 26:31; Ebr 10:19-20 **15:39 15:39** 1:1; 3:11; 14:61; Mt 27:54 **15:40 15:40-41** Lk 8:1-3

1 Ma sa dzəvərita *vici dəkəva ki na,
dza kar Marəy ka Magədala, lə Marəy
mbəghəy Zhakə, mba'a Saləməy, pa'
ghəshi pavə 'wərdi, ta dza ta məniy dzəti
mbəri tsa Yesəw kwa kwəli va.
2 Dza ghəshi fəca ləwma Dəmasə
mekəshi, pəətə ghəshi maɗishi, dza ndəs
ghəshi tsəhəshi tə kwəli viciy səəmə.
3 Ma kə ghəshi kwa jipə shi sa tsəhəshi
ghəshi na: «A ntsaa dzaa tsəkwantəmmə
hərambəzli məy kwəli va va nanzə kia?»
kə ghəshi.
4 Va sa nzana, hərambəzli dikə sa va
tərəŋw gəzə ghəshi tsəgha. Sa nə ghəshi
njə'wə, kə ghəshi kaa pətsa məy kwəli na,
bəŋwəta kwəli, mba'a hərambəzli tsarakə
dzar kwa tsa nzə pi.
5 Dza ghəshi təhwə dzəmbəshi mbə
kwəli va. Ma dzəmbə ghəshi na, tsahwəti
məgəla ndə mənzəy mbəɓa, ge'i tar bəla
kwa bəzəmə kwəli va, lə kwəbaŋ tsa
tezlezl tsa kən ghən ci. Mba'a mi'i va
hazlənishi dalala.
6 Ma kə kaa mi'i va na: «A mi'i, ka
hazləni ghwəy ma! E sənay Yesəw ndə ka
Nazaretə tsa daŋwəvəgha məndi va vəgha
tsəm na sa pala ghwəy. Ghəci tikə kwa
kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti. Vanay
pətsaa niy fəy məndi ti.
7 Maɗîm gəzanshim bar tsa kwəma va
kaa mbəzli ta səɗa ci, lə kaa Piyer gwa'a.
A pə ghwəy ngəshiy: “Pərɓa ghəci dza naa
'waa tsəhəy kən ghwəy tə hiɗî ka Galile.
Tiɓa dza ghwəy dzaa nay, nja kwəmaa niy
gəzaŋwəy na va” pə ghwəy ngəshi» kə.
8 'Wakəvə mi'i va mba'a ghəshi
səəməshi kwa kwəli va, kwəsha' ghəshi
ta bəli, ka hwəshiy dzashi kərakə vəgha
kwəli va, kala gwərgwərə, sa səəta
məhərli shi. Dza ghəshi kala maw gəzə
kwəma va ya kaa tsamaɓa ndə va hazləni.

Yesəw ghəshi lə Marəy ka Magədala
(Mt 28:9-10; Zhŋ 20:11-18)

[
9 Ma sa zhakatiy Yesəw mbə məti
mekəshi mekəshi fəca ləwma dəmasə na,
dza na mba'a canati ghən tsa ci pərɓa kaa
Marəy ka Magədala. Marəy ka Magədalaa
niy tihəkəvəri Yesəw va hyeler mbərfəŋ
mbə ghən nzə.
10 Dza Marəy mba'a dzaa gəzanshi bar
tsa kwəma va kaa mbəzliy niy nza lə
Yesəw. Ma ghəshi ghala pətsa va na, war
cəcəlikwə, lə wahə kwa mətsə shi.
11 A kə Marəy ngəshi na: «Mbə piy na
Yesəw sənzənva! E nay lə mətsee!» kə
Marəy. Ma mbəzli va na kala zləɓati ma
kwəma nzə va ghəshi.

Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci
(Mt 28:16-20; Lk 24:13-49; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

12 Zhini mba'a Yesəw zhəghəvə nahwəti
pa ta canati ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli
ci bakə, mbəzli va kwa kwal mbə dza ta
dzəti nahwəti giwa.
13 Mba'a ghəshi zhəghəkəvashiy
dzəvəgha nihwəti mbəzli ci va, mba'a
ghəshi gəzanshi kwəmaa mənta. Dza ni
va kwərakwə ɓa na, kala zləɓa ma kwəma
va ghəshi.
14 Dzəghwa, ləy hwəm kiy, mba'a Yesəw
canati ghən tsa ci kaa mbəzli ta səɗa ci
va məŋ lə taŋ ni gwanashi, ghəshi mbə
zəmə shi zəmə ghala vəghwə tsa va. Dza
na naɓə naɓə naɓətishi, sa dî ma ghəshi
zləɓa kwəma gəzəkə Hyala lə sa nza nefer
shi caslakəslakə, mba'a tə sa dî ma ghəshi
va yi kwəma gəzanakəshi mbəzliy niy nay
va ghəci zhakatiy mbə məti.
15 A kə kaa ngəshi diɓa ki na: «Mbalam
ya pa' kwəmaɓa tə pətsa kərkə hiɗî, a
ghwəy dzaa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə
na kaa mbəzli gwanashi.
16 Ma ntsaa dzaa zləɓavə kwəma dza
ghwəy vaa gəzə, dzəghwa mba'a məndi
mananati *bateməy, ta mbəliy dza tsava
ndə. Ma ntsaa dzaa zləɓati may, ta
slanakən ngwəvə dza Hyala.
17 Mbəzliy dzaa zləɓavə kwəma vay,
avanta kwəma maɗaŋa maɗaŋa na dza
ghəshiy məni: Ta tihə hyeler dza ghəshiy
dza mbə mbəzli, lə slən tsee. Ta gəzə
kwəma dza ghəshi lə ghani səəkə ma
ghəshiy gəzəhwə.
18 Ya shishiy kəsəvə ghəshi lə dəvə shi,
ya ghwə'iy pəəsli ndəə sahwə ghəshiy,
kwəmaa dzaa mananshi tiɓa tepəw. Ka
ghəshi dzay ka fə dividivi shiy dzəkən
mbəzli shaw shaw ni, fanakənshi ma
ghəshi na, mba'a mbəzli va mbəli shi» kə
Yesəw.

Njasa dzay Yesəw dzəvəgha Hyala mə ghwəmə
(Lk 24:50-53; SləniKY 1:9-11)

19 Ma ləy hwəm sa kəɗîy Ndə sləkəpə
Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli ta
səɗa ci ki na, dza Hyala mba'a ɓəhwəə
dzəmə ghwəmə, mba'a dzaa nzəyəy tə
kwa bəzəmə Hyala məɓa.
20 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci mba'a
ghəshi maɗîshi ta dza ta gəzə Yəwən
kwəma wəzə na va, ya pa' kwəmaɓa tə
hiɗî gwa'a. Dzəghwa Ndə sləkəpə mba'a

16:6 16:6 8:31 **16:7 16:7** 14:28; Lk 24:34 **16:15 16:15-16** Mt 28:19 **16:16 16:16** SləniKY 2:38 **16:17 16:17** SləniKY 8:7; 16:17; ghani: SləniKY 2:4; 10:46; 19:6; 1Kwər 14 **16:18 16:18** shishi: Lk 10:19; SləniKY 28:3-6; Ta mbəli mbəzli dza ghəshi: SləniKY 4:30; 5:16; 8:7; Zhk 5:14-15 **16:19 16:19** Mt 22:44 **16:20 16:20** Ebr 2:4

kəətitishi. Tərəŋw ghəshi mənti kwəma maďaŋa maďaŋa na. Ma sa nata mbəzli kwəma va na, mba'a ghəshi sənay, kwəma kataŋ naa sa gəzə ghəshi va, kə ghəshi.]

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa tsasliti Markə ki.

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti

Ləwka

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma Ləwka tsaa tsasliti zliya na tsay, ghəshi lə Pəl niy təwrə na ghala vəghwə tsaa niy wə Pəl dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən, mba'a ghəshi niy nzəyəhwə nzəy li tə hiɗi ka Rəm. Ghəci diɓay, dəkwətər tsaa mbəzli ka zəlghwə niy nza na. (Nza ghwəy nighə mbə Kwələsə 4:14). A ɗəwhwə nzəy tsa Yesəw va mbəzli ghənghən ghənghən maɗi na ta tsasli zliya na. Va Marəy mbəghəy Yesəw ɗəwvə na kwəmaa dzəkən ya Yesəw, kə məndi. A kə məndi diɓay, ghala pətsa tsasli na zliya nay, Pəl kwa fərshina tə hiɗi ka Shezare na, kə məndi.

Kaa madigay Tiyəwfiləsə tsasliti Ləwka zliya na. Ma ntsa vay, ntsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə naw. Zhini Ləwka də'wə ghən tsa ci diɓay, hwəlfə ka Zhəwifə naw. Ləwkay, ntsa slanci hwər tsa ci ta mbəzli na. Tərəŋw ka naa gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə dzəkən ka ndərma, lə mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ndərazhi, mba'a mi'i. Bazhə bazhə gəzə na kwəmaa dzəkən səəkə tsa Yesəw dzəti hiɗi ta mbəzli nja ghəshi ni.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

- Vəh 1 pa' tə vəh 2 Nəwər tsaa dzəkən shiy mənishi ghənghən ghənghən Yesəw ghwəla ta ya, mba'a dzəkən ya Yesəw.
- Vəh 3 pa' vəh 4:1-13 Kwəmaa dzəkən Zhaŋ tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən həərə tsa həərəhwə ndə jakə tsa Hyala Yesəw.
- Vəh 4:14 pa' vəh 9:1-50 Njasa 'wa Yesəw sləni ci mbə hiɗi ka Galile. Sa ghanay, mba'a dzəmbəy mbə ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, dza na mba'a jangəti kwəma mbə Zliya Hyala, dzəkən sləni dza na ta məni, njasa dza na ta canshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə kaa mbəzli mbə dəvə ndə jaka, lə njasa dza na ta mbəli mbəzli nza ngəra'wə kən shi (4:17-19). Dza Yesəw ki, war tsəgha ghəci mənti njasa jangəti na va.
- Vəh 9:51 pa' tə vəh 19:1-27 Yesəw kafəy tə hiɗi ka Galile ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a ɓananavə shiy kaa mbəzli ghənghən ghənghən.
- Vəh 19:28 pa' tə vəh 23:1-56 Nəwər dzəkən shiy dzaa səəkəə dzəkən Yesəw ghala vəghwə tsa nzana mbə məlmə Zherəwzalem, pa' va məti ci.
- Vəh 24 Nəwər dzəkən səəmə tsa Yesəw kwa kwəli, lə njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ghənghən ghənghən, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta dzaa nzəyəy vəgha dəy.

Kwəma gəzə Ləwka kaa Tiyəwfiləsə

1-2 A Tiyəwfiləsə ntsa dikə tsa, a gha sənay ghənghən ghənghən mənəhwə Hyala shiy mbə ghəy. A nihwəti mbəzli tiɓay, mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Hyala va lə mətsə shi ghala ghava ghəshi. Dzəghwa Hyala ki mba'a ghwənashi mbəzli va, ta dza ta gəzə kwəma nzə va kaa mbəzli. Ma sa dza nihwəti mbəzli ki na, mba'a ghəshi tsatsaslati shi va tə zliya, war njasa slakəshi mbəzliy nashi va.

3 Sa dzee kwərakwə kiy, mba'ee njəɗivə shi va wəzə va mbəzli, njasa ghava ghəshi gwanashi. Ma sa njəɗivəshee ki na, wəzə na yən tsasləghəŋashi, gha ntsee dikə tsa njasa ghakəvashi ghəshi lə njasa nəwva ghəshi, pən na sana nay gha.

4 Ma kwəma tsasliŋee va shi va tiy, ta mbə ghaa sənay kataŋ na shi ɓanavəŋa məndi va, pə gha, nə ya.

**Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Zhaŋ ndə mənipə *batem*

5 Ghala vəghwə tsaa nza *Erədə mbə məni mazə tə hiɗi ka Zhəwdey, a tsahwəti ndə ta Hyala niy nza tiɓa, Zakari, kə məndi kaa slən tsa ci. Zakari tsa vay, ndə ta Hyala tsa kwa zəərə *ka ta Hyala sləkə Abiya niy nzana. Ma mali ci na, mbə hwəhwə tsa *Araŋw, ntsa dikə tsa mbə ka ta Hyala, Elizabetə, kə məndi kaa slən tsa nzə.

6 Kar Zakari ghəshi lə mali ci va bakanashiy, mbəzliy məni kwəma ɗi Hyala niy nza ghəshi, ka ɗi fəti ta *kwəma pəhəti Hyala lə nəfə tsa shi gwanay.

7 Niy nza ndərazhi və shiw. Sa nzanay, jəŋa niy nza Elizabetə. Zhini diɓa ghala vəghwə tsa va na, tərəŋwshi ghəshi niy halishi bakanashi.

8-9 Dzəghwa vəghwə tsa dza kar Zakari kwa zəərə shi, ta ghəra sləni mbə *ciki Hyala ti, mba'a səəkəy. Dza ghəshi, ta'wə ta'wə ta'wə ghəshi slaslati dandərɗə, njasa sənaɓəshi ghəshi mbə məni, ta ti ntsa dza Hyalaa tsəhavə ta məni sləni mbə ciki tsa nzə, ge'i lə tsava vəghwə. Ma sa ti ghəshi dandərɗə tsa va ki na, mba'a tivə

1:3 1:3 SləniKY 1:1 **1:5 1:5** Abiya: 1NəMezh 24:7-19 **1:8-9 1:9** Səvəri 30:7-8

Zakari ta dza ta ndi shiy zən wəzə mbə
ciki Hyala. Sa sənata Zakari tə ya na ghəra
sləni va kə ki na, mba'a dzay dzəmbə ciki
Hyala ta ghəra sləni va.
10 Ma ghəci mbə ndi shiy zən va
wəzə mbəɓa na, ka cə'wə Hyala mbəzli
gwanashi ni pərikə tə ngwəla.

11 War Zakari mbəɓa ki na, vətəghə ndə
kwal tsa Hyala tsahwəy kwa kwəma ci.
Dza gar garəy vəgha bəla kwa bəzəmə
pətsa ka məndi vaa, ndi shiy zən wəzə ni
kaa Hyala ti.
12 War sa nay Zakari tsəgha na, mba'a
məhərli ci səəta, ka gwərgwərə ghəci va
hazləni.
13 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa
ngəci na: «A Zakari, ka hazləni gha ma.
A Hyala zləɓati cə'wə gha. Avanay, ta
ɓə hwər dza mali gha Elizabetə, ta yaŋa
zəghwə. Sa ka na yakə zəghwə vay, Zhaŋ
pə gha taa ni kaa slən tsa ci.
14 Ta vəshiŋa dza gha dalala ta kwəma
ci. Mbəzli ɗaŋ dza naa nza mbə vəshi, sa
ka məndi yakə.
15 Zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza
mbə sləni Hyala. Ka dza naa sa ya mbezli,
ya nimaɓa shi saa ghipəw. Ghala ghəci
kwa hwərəy dza *Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsaa təhay nəfə tsa ci.
16 Ɗaŋ dza naa zhəghəkə məhərli ka
*Izərayel, lə kwəma dza naa gəzanshi, ta
zhini ghəshiy nəw Hyala kwa sləkəshi.
17 Ndə kwal tsa Ndə sləkəpə dza naa
nza. Məhərli ci lə bərci ci gwa'ay, war
nja sa *ndə gəzə kwəma Hyala *Eli va
mbəradzə dza naa nza. Sa ka na dzay,
mba'a sləkamti kwəma kwa jipə kar didihi
lə ndərazhi shi, mba'a jakətishi. Sa ka na
dza kaa mbəzliy zhini ghən kaa Hyalay,
mba'a zhəghanti məhərli shi, nza ghəshi
nza ka mbəzliy məni kwəma ɗi Hyala.
Ava tsəgha dza naa gwəmanti nefer mbəzli
wəzə wəzə ta zləɓa Ndə sləkəpə ghəshi sa
naa səəkəy» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va
kaa Zakari.

18 Ma sa favə Zakari kwəma va tsəgha,
ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va
na: «Kay, njaa njaa dzee gha sənay kataŋ
na kwəma va pən kia? Ava ghaa nay
sənzənvay, pəhal nzee dalala, zhini tsəgha
malee kwərakwə ɓa» kə.
19 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va na:
«Yənəy, yən na ndə kwal tsa Hyala tsa
har məndiy Gabəriyel. Kwa kwəma Hyala
kee nza, ka ghəranta sləni. Sanay, Hyala
ghwənikəra na ta gəzaŋa kwəma, lə ta
gəzaŋa Yəwən nəwər tsa wəzə tsa tsa.
20 Ma kwəma gəzaŋee vay, ta məniva
dza na, sa ka vəghwə tsa va səəkəy. Ma
nja na zləɓati ma gha kwəma vay, ta
pəhəta dza ghani gha. Kala mbata ma gəzə
kwəma gha, pa' fəca vici dza məndi vaa
yakə zəghwə gəzaŋee na» kə ndə kwal tsa
Hyala tsa va kaa Zakari.
21 Ma ghala pətsa va ki na, war mbə
ndəghə Zakari mbəzliy ɓasəshi va, ta
cə'wə Hyala pərikə. «Wa shiy mənishi
nzəyəy Zakari rikərik mbə ciki tsa tsətsə
shəka?» kə ghəshi.
22 Dza Zakari ki, mba'a səvəriy. Ma
sa səvəriy na, dzəghə kə kaa gəzanshi
kwəma na, kala mbay ghəciy gəzanshi.
Dza na ka paghanshi kwəma lə dividivi.
Ma sa paghanshi na kwəma lə dəvə na,
mba'a ghəshi sənay tsəgha, shi maɗaŋa
maɗaŋa ni səəkə va Hyalaa nashi na, kə
ghəshi.
23 Ma sa kəɗiy vəghwə tsa slanavə
məndi kaa Zakari ta ghəra sləni mbə ciki
Hyala ki na, mba'a dzay jighi.
24 Ləy hwəm hi jəw ki na, mba'a mali ci
Elizabetə ɓəvə hwər. Ma sa nay na ghənzə
ɓəvə hwər na, mba'a nzəyta kəghi tsa nzə
mbə tir cifə, kala dzəti ma ngwəla. Ma kə
kaa kwəma gəzə na na:
25 «Hyala məntəɗa na tsava wəzə hwər.
Aa ɓanti ha'wə tsa tə ya, va kwəma jiŋa
kənee na» kə.

**Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Yesəw*

26 Ma tə kwa kwaŋa tir tsa Elizabetə lə
hwər na, dza Hyala tə nahwəti vici, mba'a
ghwənay ndə kwal tsa nzə Gabəriyel
dzəmbə məlmə Nazaretə tə hiɗi ka Galile.
27 Ndə kwal tsa vay, kaa nahwəti zha
ghwənəghə na, Marəy, kə məndi kaa slən
tsa nzə. Makwa tsahwəti ndə ghənzə,
*Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci,
ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mazə
*Davitə ghəci.
28 Ma sa tsəhəy ndə kwal tsa Hyala tsa
va kəghi tsa kar Marəy ki, ma kə kaa ngəta
na: «Avee səkwətəŋa kwajin, vəshi pə
ghaa vəshi, sa nzanay, a Hyala dərnitəŋa.
Kwasəbə gha na Ndə sləkəpə» kə.
29 Sa favə Marəy kwəma va na, mba'a
məhərli nzə səəta. Ma kə mbə ghən tsa
nzə na: «Njaa ɗi gəla tsatsa səkwəpəə
gəzə kia mbəzlia!» kə.
30 Ma ghənzə mbə təkə tsəgha, ma kə
ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəta na: «A
Marəy, ka hazləni gha ma! Hyala məntəŋa
na wəzə hwər tsa nzə.

1:13 1:13 1:60, 63 **1:15 1:15** Ɓəla 6:3; KaSlaNgw 13:4-5; Lk 7:33 **1:17 1:17** Mala 3:1, 23-24; Mt 17:10-13; Mk 9:13; Zhŋ 1:21 **1:18 1:18** Ghava 17:17; 18:11 **1:19 1:19** Dani 8:16 **1:25 1:25** Ghava 30:23 **1:27 1:27** Mt 1:16 **1:31 1:31** Ezay 7:14; Mt 1:21; Lk 2:21; SləniKY 4:12

31 Avanay, ta dzəghwa hwər dza gha, ta
ya zəghwəə zal. Sa ka gha yakəy, Yesəw
pə gha taa ni kaa slən tsa ci.
32 Ma zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa
nza, Zəghwə Hyala ta ghwəmə dza məndiy
har. Ta fəy dza Hyala kwa sləkəpə ka
mazə, njasaa niy nza jijiy Davitə va niy
nza.
33 Ghəci dza naa sləkə hwəlfə ka
*Izərayel pa' kwa ndimndim. Ka dza
sləkəpə tsa ciy kəɗi ka na nzaw» kə.
34 Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə kaa
ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «njaa kee
mbay ɓəvə tsava hwər ki, kala səəkə ghəy
nza lə zal ghala nzee kia?» kə.
35 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa
ngəta na: «*Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa
dza naa səəkəy dzəkən gha, mba'a bərci
nzə dzaa səəkəə ləma'wakənvashi kən
gha nja məcakwə. Ava tsəgha dza ghaa
ɓəvə hwər. Ma zəghwə dza gha va ta
yay, ntsa ɗewɗew tsa dza naa nza, Zəghwə
Hyala dza məndi har.
36 Avanay sanay, zhadəŋa Elizabetə
ghənzə sa niy nə məndi va, jiŋa na, ka
yakə zəghwə naw, kə məndiy, lə hwər na
sənzənva. Kwa kwaŋa tir tsa nzə na, ya
tsəgha naa pəhal.
37 A gəzaŋee, na na Hyalay, shiy tiɓa
kala mbay ghənzəə məntishiw» kə.
38 Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə na:
«Yənəy, sa kwa sləkəpə nzee. Məniva
kwəma nzə vaa dzəkənee lə kwal tsa
bərkəti na va, njasa gəzə gha va» kə. Ma
sa zləɓakə Marəy tsəgha ki na, dza ndə
kwal tsa Hyala tsa va, mba'a dzay, zlata.

Kar Marəy lə Elizabetə

39 Ma ləy hwəm sa gəzəkə *ndə kwal tsa
Hyala va kwəma kaa Marəy ki na, dza na
mba'a maɗita kyaŋwkyaŋw ta wə vəgha
Elizabetə, mbə məlmə nza kar Zakari
mbə. Məlmə vay, dzar mbə kəleŋer tə
hiɗi ka Zhəwde niy nza na.
40 Ma sa tsəhəta na mbəɓa na, mba'a
dzakətaa dzakə ghi tsa Zakari, dza na ka
səkwə Elizabetə ghənzə.
41 War sa səkwəti Marəy Elizabetə na,
mba'a zəghwə nzə kafəy ta kwəfəghə
kwa hwər nzə. Dzəghwa *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa paf təhay nəfə tsa Elizabetə
tsəgha.
42 Dza na ka gəzanta kwəma kaa Marəy
zlaŋzlaŋ, ma kə na: «A Hyala dərnitəŋa
na gha ki Marəy. Tərəŋwɓa ghaa dərniti
na kaa nihwəti mi'i gwanashi. Zəghwə dza
gha va ta ya ɓay, a Hyala təfanati miy.
43 Wa slən tsee mbə mbəzli kwərakwə
kia mbəzlee səəkəta mbəghəy Ntsaa
sləkəra ta wəra wə?
44 Sənay gha na Marəy, ghala pətsa
səkwəra gha vay, maɗ, zəghwə maɗiy ta
kwəfəghə va vəshi tsəgha kwa hwər tsee.
45 A Marəy, vəshi na tə gha, sa nzana,
mba'a gha zləɓavə kwəma gəzəkəŋa Ndə
sləkəpə, mba'a gha sənay, ta məniva dza
na, pə gha» kə.

Marəy fal Hyala kwa cəm

46 Ləy hwəm sa gəzəkə Elizabetə tsəgha
na, dza Marəy ka fal Hyala kwa cəm, ma
kə na:
«A falee dikə tsa Hyala kwa sləkəpə.
47 Paf təhəy nəfə tsee va vəshi, tə mbərkə
Hyalaa mbəlira.
48 Sa nzanay, aa fakən məhərli nzə kənee,
yən yən kwa ghəranta sləniy zhəghəti
ghən tsee jəwə.
Va tsəgha kiy, ghava na sana, pa' kwa
ndimndiməy,
mali dərniti Hyala dza məndiy harɗa.
49 Sa nzanay, a Hyalaa gwəramti tə bərci
ɗewɗew na
məntəra shi wəzə ni tərəŋw.
Ntsa ɗewɗew tsa, na slən tsa nzə.
50 Ya hwəmɓay, war mbə məni wəzə hwər
na
kaa mbəzliy ɗanta fəti.
51 Aa mənti sləni dikə na tərəŋw lə bərci
mbə dəvə nzə,
mba'a ndanivəri zəzə kwəma mbəzli nza
kəli ghən mbə nefer shi,
52 mba'a tsəkwəkəghwa mezhizhə kwa
gəzli mazə shi,
mba'a parambə mbəzliy zhəghəti ghən tsa
shi jəw jəw
mbə mazə tə pətsa shi.
53 Aa ngangaslay mbəzli mbə mashi ni paf
paf lə shi wəzə ni.
Mba'a tihəti ka shiy paw dividivi shi.
54 Aa kəətitəmmə ghwəmmə hwəlfə ka
*Izərayel,
ghwəmmə ka sləni nzə.
Zamti ghən na ta məni wəzə hwər tsa nzə
55 kaa *Abəraham, lə kaa ngəmmə
ghwəmmə jijihiy ya hwəmɓaw.
Njasa niy gəzəkə na va məni kaa jiji-
himməy,
tsəgha mənimmə na wəzə hwər tsa va»
kə Marəy kaa cəm tsa nzə va.
56 Dza Marəy mba'a nzəyta kəghi tsa
kar Elizabetə, mba'a mənti tir gar mahkan
kəyɓa. Ləy hwəm ki na, mba'a zhataa
jighi.

1:32 1:32 Ezay 9:6; 2Sam 7:16; Mt 20:30-31 **1:33 1:33** Dani 7:14 **1:35 1:35** Mt 1:18; Lk 4:18 **1:37 1:37** Ghava 18:14; Mt 19:26; Mk 10:27; Lk 18:27 **1:46 1:46-55** 1Sam 2:1-10 **1:50 1:50** Cem 103:13, 17 **1:51 1:51** Nəw 5:15; 26:8 **1:52 1:52** Cem 75:8; Mt 23:12; Zhk 4:6, 10 **1:53 1:53** Cem 107:9; 34:11 **1:54 1:54-55** Mishe 7:20; Cem 98:3; Ghava 17:7; 22:17

*Ya Zhaŋ tsaa mənipə *batem*

57 Dzəghwa ki, mba'a tir tsa dza Elizabetə ta ya ti səəkəy. Dza na baw yakə zəghwəə zal.
58 Ma sa yata na na, mba'a ka ghalahita, lə manhita gwa'a favə: «A Hyala mananati wəzə hwər tsa nzə kaa Elizabetə, mba'a ɓanavə zəghwə» kə məndi, dza mba'a ghəshi vəshishi tərəŋw li.
59 Ma sa mənti zəghwə ləwma kwətiŋ ghala yakə məndi ki na, mba'a məndi ɓasəshi ta *slanci fə'yasa lə ta fanci slən. Dza məndi ka dĩ fanci slən Zakari, nja dəy kwərakwə.
60 Ma kə mbəghəy na: «Awə, tsəgha dza slən tsa ciy nzaw, Zhaŋ ka məndi har» a kə.
61 Ma kə mbəzliy ɓasəshi va kaa ngəta na: «Səəkə slən tsa tsəgha tsaa nza tə tsahwəti ndə mbə takə tsa ghwəy ya kwətiŋəw Elizabetəw» kə ghəshi.
62 Dzəghwa ghəshi ka paghanci kwəma lə dəvə kaa Zakari, dəy zəghwə va ta mbəə sənay slən tsa dĩ na məndiy fanci kaa zəghwə ci.
63 Dza Zakari, mba'a ɗəwvə tsəm tsa fəɗĩti məndi ta tsasli shiy dzəti və shi. Sa ɓanavə məndi na, dza na mba'a tsaslati slən tsa zəghwə va ti. «Zhaŋ na slən tsa ci» kə. Sa jangəvə mbəzli va shi tsasliti na va na, mba'a məhərli shi səəta va nava kwəma.
64 War ghwəla ki na, wərət ghani Zakari va niy pəhəta pəlita, nighəm na, ghəciy mbata gəzə kwəma wəzə. Dza na ka fal Hyala zlaŋzlaŋ.
65 Ma sa nata ka ghalahiy Zakari nava kwəma tsəgha na, mba'a her shi dzashi. War ə məndiy slasla kwəma zəghwə va dzar mbə məlməhi mbə kəleŋer tə hiɗĩ ka Zhəwde.
66 Ya wa ntsaa favə nava kwəma na, mba'a ɓanavə təkə kwəma mbə nəfə tsa ci. A kə ndəə ni na: «Ta njaa dza kwəma tsava zəghwəə nza kia?» kəə ni. Ta na nava kataŋəy, a Hyala fakən dəvə nzə kən zəghwə va.

Zakariy fal Hyala kwa cəm

67 Dzəghwa Hyala lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa paf təhay nəfə tsa Zakari, dəy Zhaŋ, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa səəkə va Hyala,
68 ma kə na:
«'Wəsa nə ya kaa Hyalaa sləkəra, kaa Hyala ka *Izərayel,
sa nzana mba'a fakən məhərli nzə kən shi, ghəshi mbəzli nzə, dza na mba'a mbəlitishi.
69 Aa ghwənikəmmə ndə mbəlimmə lə bərci və tərəŋw.
Ndə mbəlimmə tsa vay, jijiy mazə *Davitə, ndə ghəra sləni tsa Hyala mbəradzə na.
70 Kwəma mənti Hyala vay, aa niy gəzəkə lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə ɗewɗew ni mbəradzə.
71 Aa niy gəzəkə: "Ta mbəlitəŋwəy dzee mbə dəvə ka mbəz ghwəy,
lə mbə dəvə mbəzliy dĩ ma kwəma ghwəy gwanashi" kə niy ni.
72 Zhini diɓa, mba'a niy gəzəkə: "Ta məntəŋwəy wəzə hwər dzee"
kə niy ni kaa jijihimmə niy nza.
"Ka dzee zamti ghən ta kiri tsa slati ghwəmmə tsaw"
kə niy ni kaa ngəshi.
73 Gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana,
mba'a Hyala niy zəmanakə fəla kaa jijimmə *Abəraham,
74 ta mbəlikəvərimmə mbə dəvə ka mbəz ghwəmmə,
lə ta ndammə kwal tsaa ghəranta sləni nzə,
kala hazləni mbə nəfə ghwəmmə.
75 Mba'a ta mbə ghwəmməə nza ka mbəzli ɗewɗew ni,
ka nəw kwəma lə kwal tsa nzə, ɗewɗew ghwəmmə
kwa kwəma nzə ya pa' hwəmɓa.
76 Ta na na gha kiy, zəghwə yay,
*Ndə gəzə kwəma Hyala ta ghwəmə dza ghaa nza,
kwa kwəma Ndə sləkəpə dza ghaa dza,
ta gwəmanci kwal tsa dza naa səəkə kwa.
77 Gha dza naa gəzanshi kaa mbəzli ci:
"Ta pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy dza Hyala mbə nəfə tsa nzə,
ta mbə ghwəy mbəliŋwəy" pə gha.
78 Sa nzanay, tərəŋw na wəzə hwər va Hyala ghwəmmə,
tərəŋw hwər tsa nzə zhanta ta mbəzli diɓa.
Ava va tsəgha dza waŋ pi tsa nzəə səəkə
mə ghwəmmə kaa ngəmmə,
nja waŋ tsa ka vici vaa məni ghənzə mbə səəmə.
79 Waŋ pi tsa vay, ghəci dza naa mbərə kaa mbəzli mbə kwəsli,
lə kaa mbəzliy hazləni va məti.
Ghəci dza naa cimmə kwal tsaa dzəvəgha Hyala,
ta mbə zərkəə nza kwa jipə ghwəmmə li»
kə Zakari kaa cəm tsa ci va.

1:59 1:59 Ghava 17:12-13 **1:60 1:60, 63** 1:13 **1:68 1:68** Cem 41:14; 72:18; 111:9; Lk 4:18-21; 7:16; 19:44 **1:69 1:69** Cem 132:17; Mt 20:30-31 **1:70 1:70** Rm 1:2; Ezay 9:1-6; Mishe 5:1-3 **1:71 1:71** Cem 106:10 **1:72 1:72** Cem 106:45; 105:8-9; SləniTaH 26:42 **1:73 1:73** Ghava 22:16-18 **1:74 1:74-75** Tit 2:12, 14 **1:76 1:76** Mala 3:1; Mt 11:10; Mk 1:2; Lk 7:27 **1:77 1:77** Zher 31:34 **1:78 1:78** Səvəri 34:6; Ezay 60:1-2; Mala 3:20 **1:79 1:79** Ezay 9:1, 5; 42:6-7; Mt 4:16

80 Ma Zhaŋ naci ki na, war mbə kəli
ghəci, ka mətsəhəva məhərli ci. Dza na
mba'a dzaa nzəyəy mbə gamba, kərakə lə
mbəzli, pa' fəca vici gha naa səəkə ta ci
ghən tsa ci kaa ka Izərayel ta 'wa sləni ci.

2

Ya tsa Yesəw
(Mt 1:18-25)

1-2 Ghala vəghwə tsa vay, a tsahwəti
ndə niy nza tiɓa, Agwəstə kə məndi kaa
slən tsa ci. Ghəci niy nza naa mazə tsaa
sləkə hidî ka *Rəm gwanashi. Dzəghwa
na mba'a fəy Kiriniyəsə ka ngwəmna tə
hidî ka Shiri. Ghala vəghwə tsaa nza
Kiriniyəsə vaa ngwəmna ki na, dza mazə
Agwəstə tə nahwəti vici, mba'a gəzanshi
tsasli slən tsa mbəzli tə hidî ka Rəm
gwanashi kaa mezhizhə. Ghənzə na kwa
taŋa tsasli 'wa məndiy tsasli tə hidî va.
3 Ma sa gəzəkə mazə Agwəstə tsəgha ki
na, dza mbəzli gwanashi ka dzashi ta tsasli
slən tsa shi ki. Ya tsamaɓa ndə na, ka dzaa
dzəmbə məlmə jijihiy.
4-5 A tsahwəti ndə niy nza tiɓay,
*Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza
na kwərakwə ki, ghəshi lə makwa ci
Marəy, mba'a ghəshi kafəshi mbə məlmə
Nazaretə tə hidî ka Galile, ta dzəmbə
məlmə Betəlehem tə hidî ka Zhəwde.
Məlmə vay, mbə niy yakə məndi mazə
*Davitə mbəradzə. Sa nzana jijiy Davitə
Zhezhefə ki na, na dza ghəshi ta tsasli tsa
shi slən mbəɓa. Ma Marəy ghala vici va ki
na, lə hwər ghənzə niy nza.
6 Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə
Betəlehem va ki na, mba'a vici ya Marəy
mənta.
7 Dzəghwa baw yakə zəghwəə zal,
Cikwa tsa nzə. Sa yakə na na, dza na
mba'a parambə mbə kadibəl faghwa kwa
pətsa ngati məndi ta shəkə gwəzən kaa
gədəw. Ma kwəma faghwa na kwa pətsa
va tiy, sa kama ngwəla mək mbə ciki tsa
ka ka məlmə nza mbə.

Hyala ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta
gəzə kwəma kaa ka garəwa mbə makə shiy

8 Ma ghala vici va ki na, mba'a ka
garəwa niy nza kwamti vəgha məlmə
Betəlehem va mbə makə shiy həvir.
9 Dza *ndə kwal tsa Hyalaa sləkəpə,
vətəghə səəkəy dzəghwa kwəma shi. Dza
shəndəkə tsa Ndə sləkəpə mba'a səəkəy
dzəkən shi, ka mbərə waŋ pi tsa nzəə
dzəkən shi. Ma sa nay ghəshi tsəgha na,
mba'a hazləni kəsəvəshi tərəŋw tərəŋw.
10 Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala
tsa va ngəshi na: «Ka hazləni ghwəy
ma, sa nzanay, nəwər tsa wəzə tsa na
sa ɓəkəŋwəy ya. Nəwər tsa vay, saa
dzaa ɓanavəshi vəshi tərəŋw kaa hwəlfə
mbəzli tə hidî gwa'a na.
11 Favə tə ghwəy, ndatsə tə vərdî nay,
a ndə mbəlipə yay tə ghwəy mbə məlmə
Betəlehem, məlmə mazə Davitə. Ghəci na
Ndə sləkəpə, ghəci *Kəristəw, ntsa təravə
Hyala va ta mbəli mbəzli.
12 Mbalam, a ghwəy dzaa nighəti. War
kəsay ma ghwəy vərnjə'wə pəərə pəərə
mbə kadibəl, məhəni ghəci kwa pətsa ka
gədəw pərə gwəzənəy, ghəci na ki» kə.
13 War sa gəzəkə ndə kwal tsa Hyala
tsa va tsəgha na, nza'jəw vərəm ka
kwal Hyala mə ghwəmə mətsəhəkəvashiy
dzəvəgha tsava ndə kwal tsa Hyala. Ka fal
Hyala ghəshi, ma kə ghəshi na:
14 «Hyala shəndəkə na na Hyala ta
ghwəmə, fal ghwəmmə,
aa ɓanakəshi zərkə kaa mbəzli dî na tikə
tə hidî» kə ghəshi.

Ka garəwa

15 Sa falamti ka kwal Hyala va Hyala
ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi kafəshi
vəgha ka garəwa va, ka zhashiy zhimə
ghwəmə. Ma sa zhashi ghəshi na, dza
ka garəwa va, ka gəzə kwəma kwa jipə
shi, a kə ghəshi na: «Ndata tsəgha na
kwəma vay, dzamməm dzəmbə məlmə
Betəlehem va, a ghwəmmə dzaa nashi
shiy mənishi va gəzammə Ndə sləkəpə lə
mətsə ghwəmmə» kə ghəshi.
16 Dza ghəshi tsəgha, kafə ghəshi
kafəshi, ka dza, lə diva lə diva. Dza mba'a
ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Betəlehem.
Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi
kəsashi kar Marəy lə Zhezhefə mba'a
vərnjə'wə tsa va, məhəni ghəci kwa pətsa
ka gədəw pərə gwəzən.
17 Ma sa nay ghəshi vərnjə'wə tsa va na,
tapə ghəshi ta slanshi kwəma gəzanakəshi
*ndə kwal tsa Hyala vaa dzəkən zəghwə
va.
18 Ya wa ntsaa favə kwəma gəzəkə ka
garəwa va va na, nja madaŋa ghəci nata
nava kwəma.
19 Ma Marəy nanzə ki na, war ka fə
kwəma va gwanataa dzəmbə ghən nzə, ka
təkə kwəmaa dzəkən wəzə.
20 Ghavə ka garəwa va, mba'a ghəshi
kafəshi, ka zhashiy jighi. Ma ghəshi mbə
kwal na, war ə ghəshiy fal dikə tsa Hyala
ta shi favə ghəshi va lə shi nashi ghəshi
va. Sa nzana tsəgha mətsə shi nashi shi

2:4-5 2:4-7 Mt 2:1; Zhŋ 7:42 **2:11 2:11** Mt 20:30-32; Zhŋ 4:42; SləniKY 5:31; 13:23; 2Pi 1:11 **2:14 2:14** Ezay 57:19; Mt 10:13, 34; Mk 9:50; Lk 1:79; 10:5-6; 12:51; 19:38, 42; 24:36; Zhŋ 4:27; SləniKY 10:36; Ef 2:14, 17 **2:19 2:19** 2:51 **2:21 2:21** 1:31

va, njasaa niy gəzanakəshi ndə kwal tsa
Hyala va.

*Kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw mbə *ciki Hyala*

21 Ma sa mənta ləwma kwətiŋ ghala yata
Marəy ki na, mba'a vici *slanci fə'yasa kaa
zəghwə nzə mənta. Sa slanamti məndi na,
mba'a məndi fanati slən Yesəw. Slən tsa
vay, ghəci na saa niy gəzanci *ndə kwal tsa
Hyala kaa mbəghəy ta fanci ghala ghənzə
ghwəla ta ɓə hwər.
22 Dza Marəy mba'a mənti vici faɗə
mətsəkə mbə pi yam ghwə məwti, njasa
gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə kaa ka
*Izərayel. Ma sa kəɗamti na pi yam
ghwə ki na, mba'a ghəshi ɓəvə zəghwə
shi va, ka dzashiy dzəmbə ciki Hyala
mbə məlmə Zherəwzalem ta fəə dzəghwa
kwəma Hyala.
23 Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi
fəy kwa kwəma Hyala, sa nzana tsəgha
məndi tsasliti mbə *kwəma pəhəti Hyala.
Ma kə məndi na: «Yakə ma mali kwa taŋa
zəghwə nzə, zəghwəə zal kəy, tsa Hyalaa
sləkəpə dza tsavaa nza» kə məndi.
24 Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəvə shiy
vəlanavəshi kaa Hyala, sa nzana tsəgha
kwəma pəhəti Məyizə gəzəkə: «Mba'a kə
mali kəɗita lə pi yam ghwə məwtiy, nza
ghənzə dzaa ɓanavə ya ghərpəpəhi bakə,
ya kwəkwər palayhi bakə kaa Hyala» kə.

Shimeyaŋw gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

25 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a
tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə məlmə
Zherəwzalem, Shimeyaŋw, kə məndi kaa
slən tsa ci. Ndə wəzə ghəci niy nza, ntsa
slar tsa, ka nəw kwal Hyala lə nəfə kwətiŋ.
War mbə ndəghə səəkə tsa ntsaa dzaa
mbəli ka *Izərayel ghəci. Lə *Safə tsa
Hyala ɗewɗew tsa mbə nəfə ci.
26 Mba'a Safə tsa Hyala va niy gəzanci,
ka dza ghaa mətiŋa kala dza mətsə ghaa
nay *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaw, kə niy ni
ngəci.
27 Dza Safə tsa Hyala va, mba'a kakə
Shimeyaŋw dzəmbə *ciki Hyala. Ma
ghala vəghwə tsa va na, mba'a kar dəy
lə mbəghəy ɓəkə Yesəw dzəmbə ciki
Hyala, ta fəə dzəghwa kwəma Hyala, njasa
gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə.
28 Sa nay Shimeyaŋw zəghwə va ki na,
mba'a ɓəvə vəgha hwər tsa ci. Dza na ka
məni 'wəsa kaa Hyala, ma kə na:
29-30 «A Ndə sləkəpə, 'wəsa dalala, nana
kiy,
a kwəmaa niy gəzəkə miy tsa gha va niy
nza mənta,
a mətsee nay ndə mbəlipə tsa ghwənikə
gha.
Nana kiy, a ghaa mbəə zlay ndə sləni tsa
gha
a ghəci mətiy lə wəzə.
31 *Ndə mbəlipə tsa va na sa garəy gha
ta mbəzli tə hiɗi gwanashi.
32 Ghəci na waŋ pi tsaa dzaa canshi kwal
tsaa nəwŋa kaa hwəlfə mbəzli tə hiɗi
gwanashi.
Ghəci dza naa fə shəndəkəə dzəti ka
*Izərayel
ghəshi mbəzli gha» kə.
33 Ma sa favə kar dəy Yesəw ghəshi lə
mbəghəy kwəma gəzə Shimeyaŋw va na,
nja maɗaŋa ghəshiy nata nava kwəma.
34 Dzəghwa Shimeyaŋw mba'a
təfanatishi miy. Zhini ma kə kaa Marəy
mbəghəy Yesəw na: «Avanay zəghwə
nay, Hyala təravə na ta sənay nəfə tsa ka
Izərayel ghənzə. Nihwəti mbəzliy zəghwə
va dza naa mbəlitishi, nihwətiy diɓa na,
ra'i ghəshi dzaa zashi, sa ka ghəshi zləɓa
ma nəw ci. Zəghwə va dza naa ci shi ɗi
Hyala mbəzliy məni. Ə na na nzanay, ka
dza mbəzliy zləɓaw.
35 Ghəciy, ta cikəvəri kwəma mbəmbə
na dzar mbə nefer mbəzli ɗaŋ dza naa
dzəti ngwəla. Ma gha na na ghay Marəyəy,
ta sa ngəra'wə dza ghaa dza tə kwəma
zəghwə gha na. Njasa dzəramtəŋa məndi
miy nəfə tsa gha lə gwapa dza ngəra'wə
tsa tə ghaa zhəŋa» kə.

Anaa gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

36 Ma ghalaɓa diɓa ki na, mba'a
nahwəti mali niy nza tiɓa mbə məlmə
Zherəwzalem. Kwa gəzə kwəmaa səəkə
va Hyala ghənzə. Ana slən tsa mali va,
zha Penəwel mbə hwəlfə kar Aser ghənzə.
Tərəŋw ghənzə niy halita. Ghənzə kiy,
piya mbərfəŋ niy mənəhwə ghəshi lə zal
tsaa niy ɓəvə na, ghənzəə zha. Dzəghwa
mba'a zata tsa va mətiy.
37 Ma sa mətiy zata na, dza na mba'a
nzəyta ka məgwəmba. Ghala vəghwə
tsa vay, piya dəghəsə mətsəkə faɗəti niy
nza sa nzə. Kalaa niy səvəri ghənzə
mbə *ciki Hyala, war sləni Hyala ghənzəə
məni havəghwə lə həvir gwa'a. Ka məni
səwmay, ka cə'wə Hyala.
38 Dza na ki ndəs səəkəta tiɓaa dzəvəgha
kar Marəy lə zata ge'i lə vəghwə tsa
va. Sa səəkəta na na, tapə ghənzə ta
mananta 'wəsa kaa Hyala kwərakwə, dza
na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw
kaa mbəzliy ndəghə vici dza Hyalaa mbəli
mbəzli mbə Zherəwzalem ti.

2:22 2:22-24 SləniTaH 12; Bəla 18:15-16 **2:23 2:23** Səvəri 13:2 **2:29-30 2:30-31** Ezay 52:10 **2:32 2:32** Ezay 42:6; 49:6; 46:13 **2:34 2:34** Ezay 8:14; 1Pi 2:8 **2:37 2:37** 1Tim 5:5; Mt 6:16-17 **2:38 2:38** Ezay 52:9

*Kar *Zhezhefə lə zəghwə shi mbə məlmə Nazaretə*

39 Dza kar Zhezhefə ghəshi lə Marəy
ki, mba'a ghəshi kəɗamti məni *kwəma
pəhəti Hyalaa dzəkən zəghwə shi. Ma sa
kəɗamti ghəshi məni nzə na, dza ghəshi
ka zhashi lə zəghwə shiy jighi, zhimbə
məlmə Nazaretə tə hiɗi ka Galile.
40 Ma zəghwə shi va naci ki na, war mbə
mətsəhə kəli dikə, kwəriŋ kwəriŋ vəgha
ci. Mba'a Hyala fanambə məhərliy sənata
kwəma tərəŋw dzəmbə ghən tsa ci. Bəm
Hyala fakən dəvə nzə kən.

*Yesəw mbə *ciki Hyala, ghəci lə piya məŋ lə bakə*

41 Njasa səəkə piya vay, mbə dza niy nza
kar dəy lə mbəghəy Yesəw dzəmbə məlmə
Zherəwzalem ta *makwaghwa Pakə.
42 Ma sa mənti Yesəw piya məŋ lə bakə
ki na, dza ghəshi pəm ghəshi pəmənə, ka
dza ta makwaghwa va li njasa sənaɓəshi
ghəshi mbə məni.
43 Sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem
na, ka məni makwaghwa Pakə ghəshi.
Dza ki mba'a Pakə kəɗita. Ma sa kəɗita
Pakə na, mba'a kar *Zhezhefə lə Marəy
kafəshi ka zhashiy jighi nashi ki. Mbalaa
mba'ay na Yesəw ləy hwəməy mbə məlmə
Zherəwzalem. Kalaa niy fəti ghən ghəshi
ta nava kwəma.
44 War dza ghəshiy dza. Ma kə ghən
tsa shi na: «Dzar mbə nihwəti mbəzli
nza ghəy mbə dza li shi kwa zəərə
kwətiŋ na na zəghwə» kə ghəshi nashi ki.
Vəghwamti ghəshi mbə dza. Ma hetihwer
ki na, mba'a ghəshi maɗishi ta pala dzar
mbə manhiy, lə dzar mbə madigahishi.
45 Pəla' pəla' kə ghəshi na, shaŋ ghəshi
ta nay. Ma sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi
ka zhəghəvaa zhimbə Zherəwzalem ta
pəla mbəɓa.
46 Vəghwamti ghəshi mbə pəla ci. Ma tə
kwa mahkana vici na, zhini ndəs ghəshi
tsəhəshi mbə Zherəwzalem. Dza ghəshi
na, Yesəw mənzəy mbə ciki Hyala, tə
jipəjipə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
mbə *ka Zhəwifə. Ka fa kwemer ɓənipə
ghəshi va, ka ɗəɗəw nahwəti kwəma mbə
və shi ghəci.
47 Ya wa ntsaa favə gəla kwemer gəzə
na va na, ka mananci maɗaŋa va na ci va
hwəlfə məhərli, lə va gəla kwəma ka naa
zləɓakə gwa'a.
48 Ma sa səəkə kar Zhezhefə lə Marəy
nay na, ka mananshi maɗaŋa nava
kwəma. Ma kə mbəghəy ngəci na:
«A zəghwee, tawa məntəŋəy gha nana
kwəma tsətsəa, tawa gwəravə ghaa
dzamtəŋəy her ghəy lə dəŋa, kwəp kwəp
kwəp ghəy mbə pəlaŋa kia?» kə.
49 Ma kə Yesəw kaa zləɓanta na: «Wa
shi pəlara ghwəy ti tsəghaa? Ə sənay
ma ghwəy mbə ciki tsa Dirə dzee nza ta
ghəranci sləni ci pə ghwəy shəkəna?» kə.
50 Kwəma gəzəkə na va ki na, mba'a
səəti məhərli kar dəy ghəshi lə mbəghəy.
51 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a nəwvəshi,
ka zhashi ghəshiy zhimbə məlmə
Nazaretə kwa zəərə shi. Ka yə fəti ghəci
kaa mbəzliy yakə va, njasa ɗi ghəshi. Ma
na mbəghəy nanzə ki na, war mbə fə ghən
ghənzə ta shiy məniva va gwanashi.
52 Yesəw ki na ka mətsəhə kəli vəgha
ci, ka mətsəhəva məhərliy sənata kwəmaa
dzəmbə ghən tsa ci gwa'a. Ka təɓanta
kwəma ci kaa Hyala, tsəgha kaa mbəzli
kwərakwə.

3

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Zhŋ 1:19-28)

1 Ləy hwəm sa mətiy Agwəstə, mazə
tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi na,
mba'a məndi pəərəti tsahwəti ndəə
dzəghwa pətsa ci. Tiber, kə məndi kaa
slən tsa ci. Ma Tiber mbə məni kwa məŋ
lə cifə piya ci mbə mazəy, Paŋwəsə Pilatə
niy nza naa ngwəmna tə hiɗi ka Zhəwde.
Ma *Erədə na, ka məni ngwəmna tə hiɗi
ka Galile. Fəlipə, zədəy Erədə na, tə
hiɗi ka Itəre lə ni ka Terakwanitə, mba'a
Lizaniyasə ka məni tə ni ka Abilen.
2 Ghala vici vay, bakə niy nza mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə ka
*Izərayel. Anə, kə məndi kaa slən tsa
tsahwəti, Kayifə tsahwəti.
Ge'i ge'i lə vəghwə tsa va ki na, dza
Hyala mba'a gəzanta kwəma nzə kaa Zhaŋ
zəghwə Zakari ghəci ghwəlay mbə gamba.
3 Ma sa favə Zhaŋ kwəma gəzanakə
Hyala va na, dza na mba'a maɗiy ka dza
dzar mbə məlməhi dzar miy həl Zhərdeŋ
gwanashi ka gəzanshi kwəma Hyala
kaa mbəzli, ma kə na: «Tsam titihwə
kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa
ghwəy, ma nza məndi məntəŋwəy batem,
nza Hyala pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə
nəfə tsa nzə» kə.
4 Kwəma gəzə na vay, kərasl dzəghwata
na kwa kwəmaa niy tsasliti *Ezay ndə gəzə
kwəma Hyala va niy nza mbə zliya ciy
dzəkən Zhaŋ. Ma kə niy niy:
Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə
gamba. Ma kəy:
«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə
sləkəpə,

2:41 2:41 Səvəri 12:1-27; 23:14-17 **2:49 2:49** Zhŋ 2:16 **2:51 2:51** 2:19 **2:52 2:52** 1Sam 2:26 **3:3 3:3** SləniKY 13:24; 19:4; Lk 24:37 **3:4 3:4-6** Ezay 40:3-5

njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə
ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy
wəzə wəzə.
5 Pətsa dəɓaŋ dəɓaŋ tsa gwa'ay, ta yəməy
dza na,
cəke' dza məndiy həlɓanti kar dəlegwigwi
lə hwəmer pi gwa'a.
Tə pətsa nza kweler hwəɗaŋə hwəɗaŋəy,
tiɗiɗ dza məndiy gəŋətishi.
Kweleriy yiɗishi gwa'ay, ta yəmamtishi
dza məndi.
6 Ya wa ndə ghalaɓa kiy, ta nay ntsa
ghwənikə
Hyala ta mbəlipə dza na» kə mali va, kə
niy ni.
7 Ma Zhaŋ mbə gəzə kwəma ci va
tsəgha ki na, dza mbəzli mba'a ghəshi
ɓasəkəvashi dalala ta mbə ghəciy manan-
shi batem. Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi na:
«Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy.
Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəliŋəy
dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səəkə,
sa ka məndi məntəŋəy batem, nə ghwəy.
A ntsaa gəzaŋwəy tsəgha na kə kia?
8 Mba'a pə ghwəy dĩ mbəliŋwəyəy, ə
pə ghwəy məni sləni wəzə na gar sənay
məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy
kataŋ kataŋ, kə məndi. Nəghətaa ghwəy
taa zəzəti na: "A ghəy dzaa mbəliŋəy sa
nza *Abəraham vaa jijiŋəy" pə ghwəy ma.
Ma na Hyala nanzə e gəzaŋwəyəy, a bərci
və ta zhəghəti ya hərezli nashi ghwəy ni
ka ndərazhi Abəraham.
9 Ə gəzaŋwəy ya, ndəkwə na ngwəvə
Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza
mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma
ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi»
kə.
10 Ma sa gəzəkə Zhaŋ tsəgha, ma kə
mbəzliy ɓasəkəvashi va kaa ngəci na:
«Njaa dza ghəy məni sana kia Zhaŋ?» kə
ghəshi.
11 Ma kə Zhaŋ ngəshi na: «Ma pə ghwəy
məntiy, ntsa nza kwəbeŋer və bakəy, ə kə
tanavə tsahwəti kwətiŋ kaa ntsa kama na
və. Ntsa nza shi zəmə və ɓa na, ka təhəshi
ghəci lə mbəzli kama ghəshi və shi» kə.
12 Dzəghwa ka *dəwan kwərakwə mba'a
ghəshi səəkəshi ta mbə Zhaŋ mananshi
batem. Sa səəkəshi ghəshi na, dza ghəshi
ka ɗəw kwəma va Zhaŋ, ma kə ghəshi na:
«A Metər, njaa ka ghəy məni na ghəy kia?»
kə ghəshi.
13 Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi na: «Ghwəy
mbə sləni ghwəyəy, əntaa ghwəy papa
shiy va mbəzli ma, war njasa gəzaŋwəy
ngwəmna tsəhə shiy va mbəzli pə ghwəy
dzaa tsəhəshi» kə kaa ngəshi.
14 Dza ka sawji kwərakwə, mba'a ghəshi
səəkəshi, ka ɗəw və tsəgha ɓa, ma kə
ghəshi na: «Njaa dza ghəy məni na ghəy
kia?» kə ghəshi. Ma kə Zhaŋ ngəshi na:
«Əntaa ghwəy zlighwə gəna va mbəzli lə
bərci ma, əntaa ghwəy dzaa slasla dzərvəə
dzəkən mbəzli ma. Ta na ghwəy va zhəmə
waŋwəy məndi pə ghwəy vəshi» kə.
15 Ya wa ndəy, mbə ndəghə səəkə tsa
*Kəristəw Ntsa tivə Hyala niy nzana. Ma
sa nata məndi kwəma məni Zhaŋ ki na,
ghəci dza Kəristəw tsa vaa nza bərkee, kə
mbəzli kaa kwəma təkə ghəshi mbə ghən
shi.
16 Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi gwanashi
ki na: «Yən na neyey, lə yam ngəri
məniŋwəy ya batem. A tsahwəti ntsaa
taŋətəra tə dikə tiɓa dzaa səəkə. Ntsa
vay, məniree gar gələɓə ta pəli yiɗi mbə
kwakwahə tsa mbə səɗa ciw. Na naciy,
lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa
səəkə ta məniŋwəy batem.
17 Sa ka na səəkəyəy, ta məni ngwəvə
dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay,
njasa ka ndə vaa pəhə ha lə kwakwa gaga
ta dəvə ci dza naa məni. Ma sa ka na
pəhamti na, mba'a ɓasaghwa ha ci kwa
tamə, ma davəna na mba'a ndamti mbə
ghwəə dzaa məti ma ya pa' hwəmɓa» kə
Zhaŋ.
18 Ava tsəgha niy gəzanshi Zhaŋ Yəwən
kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka tsəhanshi
səətiy dzəghwa sləmə shi lə kwəma
ghənghən ghənghən ta mbə ghəshiy
zhəghanti nzəy tsa shi.
19 Dza Zhaŋ tə nahwəti vici mba'a
gəzanakə kwəma kaa ngwəmna Erədəə
dzəkən kwəma mənti na gəmgəm na. Ə
niy ɓəhwə Erədə mali zədəy, Erədiyadə,
kə məndi kaa slən tsa mali va. Zhini
mba'a niy mənti nihwəti shi gəmgəm ni
ɗaŋ diɓa. Va tsəgha niy nə Zhaŋ, shi wəzə
ni na shi mənti gha vaw, kə kaa ngəci.
20 Ma sa gəzanakə Zhaŋ kwəma va
kaa Erədə tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci
satiy, dza na mba'a faghwa Zhaŋ kwa
fərshina. Zhini mətsəhə mətsəhəti liɗi
kwəma tsəgha ki.

*Zhaŋ mbə məni *batem kaa Yesəw*
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

21 Zhaŋ ghwəla ta dzəghwa fərshinay,
mbəzli ɗaŋ niy səəkə na və, ka mananshi
batem ghəci. Ma tə nahwəti vici na, dza
Yesəw mba'a səəkəy va Zhaŋ, mba'a Zhaŋ
mananati batem kwərakwə. Ma Yesəw

3:6 3:6 2:30-31; SləniKY 28:28 **3:7 3:7** Mt 3:7; Lk 21:5-36 **3:8 3:8** 1:54-55; Mt 3:9 **3:9 3:9** Mt 7:19 **3:16 3:16** SləniKY 1:5; 11:16; 13:25; 19:2-4; Lk 4:18 **3:19 3:19-20** Mt 14:3-4; Mk 6:17-18 **3:21 3:21** 5:16 **3:22 3:22** 4:18; Zəghwee: Cem 2:7; Ezay 42:1; Lk 9:35; 20:13

mbə cə'wə na, gwəravə ghwəmə tsəgha ɓəŋ ghwənita.
22 Dza *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa ka
səəkə mə ghwəməə dzəkən, njə'wə pə
gha na, ndəɓa vəgha ghərpəpə, pə gha. Fa
məndi na, məli ndəə gəzə kwəma səəkə
mə ghwəmə, a kə na: «Gha na Zəghwee,
tərəŋw ɗiŋee, mbə vəshi nzee dalala tə
gha» kə.

Jijihiy Yesəw
(Mt 1:1-17)

23 Ma gha Yesəw gha sləni Hyalay,
mahkan mətsəkə niy nza piya ci. Ma dəy
tə bərkə nzəy, *Zhezhefə na, ma Zhezhefə
na, zəghwə Eli,
24 Eli na, zəghwə Matatə, Matatə na,
zəghwə Levi, Levi na, zəghwə Meləki,
Meləki na, zəghwə Zhanay, Zhanay na,
zəghwə *Zhezhefə,
25 Zhezhefə na, zəghwə Matatiyasə,
Matatiyasə na, zəghwə Aməsə, Aməsə na,
zəghwə Nahwəm, Nahwəm na, zəghwə
Ezəli, Ezəli na, zəghwə Nagay.
26 Nagay na, zəghwə Matə, Matə
na, zəghwə Matatiyasə, Matatiyasə na,
zəghwə Shemən, Shemən na, zəghwə
Zhəsəkə, Zhəsəkə na, zəghwə Zhəda,
27 Zhəda na, zəghwə Zhəwanan,
Zhəwanan na, zəghwə Resa, Resa na,
zəghwə Zhərəbabel, Zhərəbabel na,
zəghwə Salatiyel, Salatiyel na, zəghwə
Neri, Neri na, zəghwə Meləki,
28 Meləki na, zəghwə Adi, Adi na,
zəghwə Kwasam, Kwasam na, zəghwə
Eləmadam, Eləmadam na, zəghwə Er,
29 Er na, zəghwə Yesəw, Yesəw na,
zəghwə Eliyezer, Eliyezer na, zəghwə
Zhewrim, Zhewrim na, zəghwə Matatə,
Matatə na, zəghwə Levi,
30 Levi na, zəghwə Shimeyaŋw,
Shimeyaŋw na, zəghwə Zhəwda, Zhəwda
na, zəghwə *Zhezhefə, Zhezhefə na,
zəghwə Zhənam, Zhənam na, zəghwə
Eliyakim,
31 Eliyakim na, zəghwə Meleya, Me-
leya na, zəghwə Mena, Mena na, zəghwə
Matata, Matata na, zəghwə Natan, Natan
na, zəghwə *Davitə,
32 Davitə na, zəghwə *Zhese, Zhese na,
zəghwə 'Wəbetə, 'Wəbetə na, zəghwə
Bəwazə, Bəwazə na, zəghwə Sala, Sala na,
zəghwə Nashən,
33 Nashən na, zəghwə Aminadabə, Ami-
nadabə na, zəghwə Adəmin, Adəmin na,
zəghwə Arni, Arni na, zəghwə Esərəm,
Esərəm na, zəghwə Peresə, Peresə na,
zəghwə Zhəwda,
34 Zhəwda na, zəghwə *Zhakwapə,
Zhakwapə na, zəghwə *Izakə, Izakə
na, zəghwə *Abəraham, Abəraham na,
zəghwə Tera, Tera na, zəghwə Nahwər,
35 Nahwər na, zəghwə Serəgwə,
Serəgwə na, zəghwə Rewə, Rewə na,
zəghwə Pelegə, Pelegə na, zəghwə Eber,
Eber na, zəghwə Shela,
36 Shela na, zəghwə Kaynan, Kaynan
na, zəghwə Arfakəsadə, Arfakəsadə na,
zəghwə Shem, Shem na, zəghwə *Nəwe,
Nəwe na, zəghwə Lamekə,
37 Lamekə na, zəghwə Matəsalem,
Matəsalem na, zəghwə Henəkwə,
Henəkwə na, zəghwə Zharet, Zharet na,
zəghwə Malelelə, Malelelə na, zəghwə
Kaynan,
38 Kaynan na, zəghwə Enəsə, Enəsə na,
zəghwə Setə, Setə na, zəghwə *Adam,
Adam na, Zəghwə Hyala. Ava tsəgha na
jijihiy Yesəw njasa nza ghəshi.

4

Yesəw lə ndə jaka tsa Hyalaa
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

1 Ma ləy hwəm sa mananati məndi
*batem kaa Yesəw kwa həl Zhərdeŋ ki na,
mba'a zhəghəkəvay, paf nəfə tsa ci təhəy
va *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa. Dza Safə
tsa va, mba'a pəməghə dzəmbə gamba.
2 Hi faɗə mətsəkə ghəci mənti mbə
gamba va, war mbə həərə *ndə jaka tsa
Hyala. Səəkə shi zəmə kwa miy ci nehem
mbə hi tsa va gwanayəw. Ma lə hwəm
sa kərəta vici faɗə mətsəkə na va ki na,
mba'a ma 'wati ghəranci.
3 Ma kə ndə jaka tsa Hyala kaa ngəci na:
«Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanci
kaa hakwə tsa, a ghəci zhəghəy ka shi
zəmə, a gha zəməshi» kə.
4 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Ma kə
kwəma tsasliti məndi mbə Zliya Hyalay:
"Ka nzəyəy ndə tə hiɗi kwataka lə shi
zəmə gwa'a tsəghaw" kə» kə Yesəw.
5 Sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ ghəci
ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza
na pəm pəməghə dzəmə pətsaa gwəramti
yakəyakə. Sa pəməghə na na dza na
nza'jəw, canamti məlməhi tə hiɗi gwa'a
gwa'a lə mezhizhəy sləkəshi.
6-7 Ma kə ngəci na: «War mba'a pə gha
tsəfəkwəŋa kwa kwəma yay, ta ndaŋa
kwal tsaa sləkə məlməhi va, lə shi mbə
shi va dzee, mbə dəvə gha dza ghəshiy nza
gwa'a gwa'a. Sa nzana shi va gwanashiy,
kaa ngəra ndarashi məndi mbə dəvee.

3:27 3:27 Salatiyel: 1NəMezh 3:17; Esd 3:2 **3:30 3:30-33** Rətə 4:18-22; 1NəMezh 2:1-14 **3:31 3:31** Natan: 2Sam 5:14 **3:33 3:33-38** Ghava 29:35; 25:19-26; 11:10-20; 5:1-32 **4:1 4:1-2** Mt 6:16-17; Lk 4:18; Ebr 4:15 **4:4 4:4** Nəw 8:3 **4:6-7 4:6** Mt 28:18; Zhŋ 12:31 **4:8 4:8** Nəw 6:13; 5:9

Yən kwərakwəy, e mbay ɓanavəshi kaa
ntsa ɗee ɓanci shi» kə.
8 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Ma kə
kwəma tsasliti məndi kwa Zliya Hyalay:
“War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋa, pə
gha dzaa tsəfəkwə, war kaa ngəta pə
ghaa ghəra sləni kwətita ya hwəmɓa” kə
məndi» kə Yesəw.
9 Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ
ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla
diɓa na, dza na mba'a pəməghə Yesəw
dzəmbə məlmə Zherəwzalem, mba'a
pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala. Ma
kə kaa Yesəw na: «Ndata Zəghwə Hyala
nza ghay, ndəɓəvaa dzəghwaa dzəti hiɗi.
10 Sa nzanay a məndi tsasliti kwa Zliya
Hyala: “Ta ghwənikə ka kwal nzə dza
Hyala ta səəkə ta ndəghwəŋa” kə məndi.
11 Ma kə məndi diɓay: “Ma nza ghəshi
ka'wəŋa lə dividivi shi va nəghətaa hakwə
gwəlahantaa tə səɗa gha” kə məndi» kə.
12 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zliya Hyala
gəzəkə diɓa, a kəy: “Əntaa gha dzəghə
nighə kwəma Hyala gha sləkəŋa ma” kə
məndi» kə Yesəw.
13 Ma sa kəɗamti ndə jaka tsa Hyala
dzəghə həərə Yesəw lə tsəhwəli ghənghən
ghənghən ɗaŋ tsəgha ki na, dza na, mba'a
dzay tə nava vici di, ta ndəghə nahwəti
vici.

Yesəw gha sləni ci tə hiɗi ka Galile
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

14 Ma ləy hwəm kwəma va ki na,
dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhiti
hiɗi ka Galile. Paf nəfə tsa ci təhəy lə
bərci ɓanavə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.
Dzəghwa zləŋ məlmə slən tsa ci dzay.
15 War ə ghəciy ɓəni kwəma Hyala
kaa mbəzli dzar mbə ceker ɓasəva *ka
Zhəwifə, ka fal mbəzli gwanashi.

Zləɓati kwəma Yesəw mbəzli ka Nazaretəw
(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

16 Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə
məlmə Nazaretə, məlmə kəli na mbə. Ma
sa səəkəta *vici dəkəva ka Zhəwifə na, dza
na mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki ɓasəva
tsa shi va, njasa sənaɓəy na mbə dzəmbə.
Ma sa tsəhəy na, mba'a garəy ta jangə
Zliya Hyala.
17 Dzəghwa mba'a məndi vəlanavə zliya
tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala. Ma
sa ɓəvə na na, mba'a palamti, dza na
mba'a kəsata kwəma mbəɓa tsasli tsasli
naa dzəkən ghən tsa ci. Kə ka jangə
kwəma va, ma kə na:
18 «A *Safə tsa Hyala kənee, ə tsəhavəra
na ta gəzanshi
Yəwən kwəma wəzə na kaa ka ndərma.
Ə ghwənara na ta gəzanshi pəli tsa shi kaa
mbəzli kwa fərshina,
lə ta ghwənanamti mətsəhi ghwəlefesli.
Zhini mba'a ghwənara ta mbalamti mbəzli
sanshim ngəra'wə.
19 Mba'a ta gəzanshi kaa mbəzli, nza
ghəshi mbəə sənay,
a vəghwə tsa dza Hyalaa mbəlishi ti
səəkəy» kə.
20 Ma sa jangamti Yesəw kwəma va
tsəgha na, dza na mba'a zhiniy paray zliya
va. Mba'a ɓanavə kaa ntsaa ghəra sləni
mbə ciki ɓasəva tsa va. Ma sa ɓanavə na
na, das nzəyəy mənzəy ta ɓananshi shiy.
Mbəzli tiɓa ghalaɓa mbə ciki ɓasəva tsa
va gwanashi na issə, ghəshi fati mətsə tə
Yesəw, ka nighə. Ka ndəghə kwəma dza
na ta gəzanshi.
21 Dzəghwa ki, ma kə Yesəw ngəshi
na: «Kwəshala tə zliya na na jangəhwee
sənzənvay, a nava kwəma mənta ndatsə.
Ghala pətsaa fa ghwəy va yən mbə jangə
məniva na» kə.
22 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə
Yesəw va na, tərəŋw ghənzə təɓanatishi
gwanashi. Ma kə ghəshi na: «Kay,
kwəma gagaa nava kwəma wəzə tsa nzəw,
zəghwə *Zhezhefə va sasa tsəy?» kə
ghəshi.
23 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ka dza
ghwəy bashəhwə gəzəkəra kwəma nja
kwa fir taa nzaw. Ma dza ghwəy niy:
“A ndə mbəlipə, ca mbəliti ghən tsa gha
kwərakwə kəshi” dza ghwəy ni. Zhini a
pə ghwəy taa ni ngəra diɓa na: “Ya gəla
shiy mənəhwə gha va tə hiɗi ka Kaper-
nahwəm, favə ghəyəy, məntishi tsəgha
tikə mbə na gha na məlmə kwərakwə di”
dza ghwəy ni» a kə Yesəw.
24 Zhəghwa, ma kə ngəshi diɓa na: «Ə
gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ndə tiɓa ya kwətiŋ mbə ka gəzə kwəma
Hyala mba'a məndi zləɓati kwəma ci, ka
fə bamaa dzəti mbə məlmə yakə məndiw.
25 Zhini diɓa e gəzaŋwəy kwagwa'ay,
mbəradzə ghala vəghwə tsa *Eli ndə
gəzə kwəma Hyalay, ɗaŋ niy nza mi'i
mbəreketi tə hiɗi ka *Izərayel. Ghalaɓay,
tərəŋw niy nza ma tə hiɗi va, sa niy
nzəməy ma van mbə piya mahkan mba'a
tir kwaŋ.
26 Ya tsəgha niy nza mi'i mbəreketi tə
hiɗi ci va ɗaŋ mbə may, niy ghwənəghə
Eli Hyalaa dzakə ghi tsa nahwəti ya kwətiŋ

4:10 4:10-11 Cem 91:11-12 **4:12 4:12** Nəw 6:16 **4:13 4:13** 22:3, 31 **4:14 4:14** 4:18 **4:18 4:18-21** 1:68 **4:18 4:18-19** Ezay 61:1-2; Mt 11:5; Lk 7:22 **4:18 4:18** 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Mt 1:18, 20; 3:11, 16; 4:1; 12:18, 28, 31-32; 28:19; Mk 1:8, 10, 12; 3:29; SləniKY 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18 **4:19 4:19** SləniTaH 25:10 **4:22 4:22** Zhŋ 6:42 **4:24 4:24** Zhŋ 4:44 **4:25 4:25** 1Mezh 17:1, 8-16

ti shi, ta kəəti ghəciw. War dzakə ghi tsa nahwəti mali mbəriy kama tə hidĩ shi, niy ghwənəghə na Eli. Mali vay, mbə məlmə Sarepəta niy nza na, tə hidĩ ka Shidaŋw.
27 Ya ghala vəghwə tsa ndə Hyala Elizhe kiy, ɗaŋ niy nza ka dərna tə hidĩ ka Izərayel ghəshi ni ci hidĩ. Ya tsəgha niy nza ka dərna ɗaŋ tə hidĩ ci vay, niy mbəlanti tsahwəti Elizhe ti shi ya kwətiŋəw. War *Naaman, tsahwəti ndə dərna tsaa səəkə tə hidĩ Shiri na saa niy mbəlanti na» kə.
28 Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va mbə ciki ɓasəva tsa va kwəma gəzə Yesəw va tsəgha na, mba'a nefer shi satishi gwanashi mbəɓa.
29 Dza ghəshi rəərə ghəshi satishi, tasl ghəshi kəsəvə Yesəw, ka mbahəə səvəri mbə məlmə, sa mbahəkəvəri ghəshi na, mba'a ghəshi dzəməshi liy dzəti ɗal pətsa ləy ghəshi va məlmə shi va ti. Ta mbə ghəshiy tsəkway səəkə mə pətsa vaa dzəti ngwəla, ta məti ghəci.
30 Ma dza Yesəw naci ki na, liweɗ səvəriy mbə shi, ka dzay.

Yesəw ghəshi lə ntsa sanci gazlaka ngəra'wə
(Mk 1:21-28)

31 Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm, tə hidĩ ka Galile. Sa tsəhəy na mbəɓa na, dza na ka ɓəni shiy ghəci kaa mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə fəca *vici dəkəva.
32 Ma mbəzli tiɓa ki na, mba'a shi ɓananshi na va səəvəri məhərli shi. Sa nzana lə bama ti ghəci gəzə kwəma kaa mbəzli.
33 Mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə ciki ɓasəva tsa va, lə gazlaka 'yahə'yahə na mbə ghən ci. 'Wakəvə ntsa va tsəgha tapə ta 'waŋə, zlaŋzlaŋ, ma kə na:
34 «A Yesəw, ndə ka Nazaretə tsa, ta njaa ɗi gha lə ghəya? Ta zantəŋəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənaŋa wəzə. Ghay, ntsa ɗewɗew tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə.
35 Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dəkəɗekə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala kərakə» kə. Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə gazlaka va tsəgha, mbəriv fati zal tsa va tə pi tiɓa kwa kwəma mbəzli gwa'a. Mba'a səvərita mbə ghən ntsa va. Shaŋ ta mananati shiy kaa ntsa va gar zhanci ghənzə mbə səvəri mbə ghən ci.
36 Ma sa nata mbəzliy nza tiɓa gwanashi nava kwəma ki na, mba'a mananatishi maɗaŋa. Dza ghəshi ka gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa slən tsa na tsətsə na na kwəma kia? Njaa mbay tsatsa ndəə gəzanakə kwəma kaa gazlaka lə gwəlaŋ, dza mba'a hwəta səvəri mbə ghən ndəə zlayaa?» kə ghəshi.
37 Dzəghwa ki war kwəma Yesəw məndiy sla tə hidĩ va gwa'a gwa'a.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

38 Ma sa dza Yesəw na, mba'a səvəriy ghalaɓa mbə ciki ɓasəva tsa va, mba'a dzay dzakə ghi tsa Shimaŋw. Dzakə na na, shiy Shimaŋw tiɓa gwərapəta dalala məhəni, ndəɓa ghwə, pə gha vəgha nzə. Dza mbəzli ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəlanti.
39 'Wakəvə Yesəw ki, gəlaŋ gəlaŋəy kən mali va. Dza na ka gəzanci kwəma ghəci kaa zəlghwə tsa va lə gwəlaŋ, a ghəci səvəriy mbə vəgha mali va. Sa gəzanakə Yesəw kwəma tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a səvəriy mbə vəgha mali va. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw ghənzə kafəta ka dza ta ɓanshi shi zəmə.
40 Ma sa pəkwəta vici ki na, dzəghwa məndi ɓasə ɓasə məndi ɓasanakə nihwəti ka zəleghwer ghənghən ghənghən. Dzəghwa Yesəw, mba'a fafanakənshi dividivi ci kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a. Dza ghəshi, kwəriŋ kwəriŋ ghəshi mbəlishi gwanashi.
41 Ɗaŋ gezlekiki səvərishi mbə ghən ka gezlekiki ɗaŋaŋ mbə mbəzli va, kala ngwəmə lala ghəshi mbə səvəri. Ma kə ghəshiy ni na: «Gha na Zəghwə Hyala. Gha na Zəghwə Hyala» kə ghəshiy ni. Ka Yesəw dza na, ka naɓəshi lə gwəlaŋ. A ghəshi catavashi kala gəzə ma kwəma. Sa nzana, ma gezlekiki va na nashiy, a ghəshi sənay ghəci na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, kə ghəshi.

Yesəw tə hidĩ ka Zhəwde
(Mk 1:35-39)

42 Ma tə way pi mekəshi na, mba'a Yesəw kafəy səvəriy mbə məlmə Kapernahwəm, ka dzay dzəti gamba kərakə lə mbəzli. Dza mbəzli ɗaŋaŋ, mba'a ghəshi kafəshi, ka papala, dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay. Ma sa kəsay ghəshi tsəgha na, kala zhini ghəshiy ɗi ghəciy zlashi ta dzay ghwəla.
43 Ma kə Yesəw kaa ngəshi naci ki na: «Wəzəɓa dzee na ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli, kaa mbəzli mbə nihwəti məlməhi kwərakwə. Sa nzanay, ghənzə na kwəma ghwənikəra Hyala ti» kə.

4:27 4:27 2Mezh 5:1-14 **4:32 4:32** Mt 7:28-29 **4:34 4:34** Mk 3:11 **4:41 4:41** Mk 3:11-12 **4:43 4:43** 11:2

44 Dza na mba'a dzay, ka gəzanshi
kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker
ka *ka Zhəwifəə ɓasəva tə hiɗi ka
Zhəwde.

5

*Kwa taŋa *mbəzli ta səɗa Yesəw*
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

1 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw
səvəriy garəy tə həlbə tsa miy kwəfa
*Zhenezaretə. Dza mbəzli, ɗaŋ ghəshi
ɓasəkəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka
tsətsəkwəva ta nza ndəkwə vəgha, ta fa
kwəma Hyala gəzə na va.
2 Tsa' kə Yesəw na, mba'a nashi
kwambəwaler bakə tə pətsa va vəgha
həlbə. ə niy səəməshi ka kəəsə kərpi
kwa shi, mba'a ghəshi niy dzashi ta yaɓə
zlekwer shi.
3 Dza Yesəw ki, mba'a dzay dzəghwa
nahwəti kwambəwal va, sa Shimaŋw
ghənzə. Ma kə ngəci na: «A Shimaŋw,
katata kwambəwal gha naa jəw dzar dzəti
yam di» kə kaa ngəci. Dza Shimaŋw mba'a
dzəghwaa katata. Mba'a Yesəw nzəyəy
kwa, dza na mba'a ghati gəzanshi kwəma
kaa mbəzli ki.
4 Ma lə hwəm sa kəɗiy na lə gəzə
kwəma kaa mbəzli ki, ma kə kaa Shimaŋw
na: «Ca mbala, kətəghə kwambəwal gha
naa dzar dzəti hwər kwəfa, nza ghwəy
pəəli zlekwer ghwəy, a ghwəy ndaghashiy
dzəghwa kwəfa, ta ka kərpi njasa nza
ghwəy va kwa zəərə ghwəy» kə.
5 Ma kə Shimaŋw ngəci na: «A Metər,
ava ghaa nay mbə ka kərpi hi ghəy
virvirvir, kəsəvə sə ghəy ya waɓaw. E ma
njana nzana gha gəzəkəray, kadiw a ghəy
zhiniy pəli zlekwer ghəy zhimbə kwəfa»
kə.
6 Dza ghəshi ki mba'a ghəshi
katatavashiy dzəti hwər, ka pəpəli zlekwer
shiy dzəmbə kwəfa, ka ka kərpi. Dzəghwa
tərəŋw ghəshi kavə kərpi, pa' ka ɗi slikwə
zlekwer shi va ɗaŋ tsa kərpi.
7 Sa nashi ghəshi tsəgha na, dza
ghəshi mba'a ghəshi təhwaɗashi nihwəti
madigahishi kwa nahwəti kwambəwal ta
kəətishi. Ndəs niva mbəzli səəkəshi.
Dza ghəshi tiɓa ki ka pa kərpiy dzəghwa
kwambəwaler bakə ni va. Paf paf ghəshi
tahayshi lə kərpi bakanashi, pa' ka ɗi
ndava kwambəwaler vaa dzəmbə yam, va
shəndəkə tsa kərpi, gwa'a tsəgha.
8 Ma sa nay Shimaŋw Piyer tsəgha na,
dza na gələɓ gələɓəy shinin ci mbə hiɗi
kwa kwəma Yesəw. Ma kə kaa ghəci na:
«A Ntsaa sləkəra, katantəvaŋa vəghee, sa
nzanay, ndə məni *kwəma jikir na nzee»
kə.
9 Ma Shimaŋw kiy, tərəŋw niy dzashi
her ci, lə mbəzli va ta gwa'a, va kwəma
kərpi kəəsəvə ghəshi va ɗaŋ ni tsəgha.
10 Ndərazhi Zhebede, kar Zhakə lə Zhaŋ
kwərakwə na, tsəgha her shi dzashi.
Mbəzli bakə ni vay, ghəshi lə kar Shimaŋw
niy nza na mbə sləni shi kwa zəərə kwətiŋ
na. Ma kə Yesəw kaa Shimaŋw ki na:
«A Shimaŋw, ka dza her gha ma. Ghala
ndatsə e gəzaŋay, ka zhini ghaa nzaa ndə
kəəsə kərpiw. Ndə dza ta haka mbəzli
səəkə ta nəwra dza ghaa nza» kə.
11 Ma sa favə ghəshi tsəgha ki
na, dza ghəshi mba'a ghəshi pakəmə
kwambəwaler shiy dzəti həlbə. Mbərəkə
ghəshi zlashi tiɓa, lə shi və shi gwa'a.
Mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

12 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw
tsəhəy mbə nahwəti məlmə. 'Wakəvə
tsahwəti ndə tiɓa mba'a tsahwəy, war
dərna vəgha ci. Dza na mba'a nay Yesəw.
Ma sa nay na Yesəw tsəgha na, dza na,
mba'a səəkəə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, lə
kwəma ci mbə hiɗi, ka pəra'wanci dəvə.
Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a
pə ghaa ɗi sənzənvay, a ghaa mbəlantəra
ɗewɗew va dərna kənee na» kə.
13 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza Yesəw,
kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci
na: «E ɗi ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ»
kə. Nza'jəw dərna va səraɓəta ti.
14 A kə Yesəw kaa ngəci sa mbəliy na
na: «Əntaa gha gəzə kwəma məntəŋee na
ya kaa wa ma. Mbala tsərə, a gha dzaa
canati ghən tsa gha njasa mbəliŋa gha kaa
ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli
gha kaa Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va,
nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha
mbəliŋa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.
15 Ma ghalaɓa ki na, war ə mbəzliy
mətsəhə sla kwəma Yesəw dza kwa
kwəma kwa kwəma dzar mbə mbəzli
gwa'a. Ka mbəzliy dza na, ka ɓasəvaa
səəkə ɗaŋ, ta fa kwəma ɓənipə na, lə ta
mbə ghəciy mbəlitishi va zəleghwer shi.
16 Ka Yesəw dza na, mba'a səvəriy mbə
məlmə, ka dzay dzəti gamba kərakə vəgha
mbəzli, ta cə'wə Hyala.

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla
vəgha ci
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

17 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw
ka ɓananshi kwəma Hyala kaa mbəzli
mbə tsahwəti ciki. Dza *ka Farisahi lə

5:4 5:4-9 Zhŋ 21:2-11 **5:11 5:11** Mt 8:21-22 **5:14 5:14** SləniTaH 14:2-32; Mk 7:36; Lk 17:14 **5:15 5:15** Mk 7:36 **5:16 5:16** Mt 14:23; 26:36-46; Mk 1:35; 6:46; Lk 3:21; 6:12; 9:18, 28-29; 11:1; SləniKY 1:14; 2:42; 6:4; 12:5

*ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala mbə *ka
Zhəwifə, mba'a ghəshi ɓasəkəvashi səəkə
dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən
tə hidĩ ka Galile, lə tə hidĩ ka Zhəwde,
mba'a səəkə mbə məlmə Zherəwzalem
gwa'a. Sa səəkəshi ghəshi na, mba'a
ghəshi nzəyshi vəgha Yesəw. Bərci Hyala
ki na kwasəbə Yesəw ghənzə niy nza, ka
mbəli ka zəlghwə ghəci lə bərci va.
18 Ma ləy hwəm jəw na mba'a nihwəti
mbəzli ɓəkə tsahwəti ndə tə pi həni tsa
ci, sa nza nahwəti bəla vəgha ci məti
məti. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa ɓəghə
dzəmbə ciki tsa va ta mbay ghəshiy fəy
kwa kwəma Yesəw.
19 Shaŋ ghəshi ta kwəmavə kwal gar
dzəmbəshi ghəshi li, va ɗaŋ tsa mbəzliy
ɓasəshi tə pətsa va. 'Wakəvə ghəshi
tsəgha tsaŋ ghəshi ɓəvə, dza taram ghəshi
dzəməshi li mə ghən ciki tsa va, sa tsəti
məndi nja beela. Dza ghəshi mba'a ghəshi
tsahwati kwal ti. Sa tsahwati ghəshi kwal
na, mba'a ghəshi vələghə ntsa va tə pi
həni tsa ci dzəghwa tə jipəjipə mbəzli
dzəghwa səɗa Yesəw.
20 Ma sa sənay Yesəw a mbəzli va ndara
nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa
shaw tsa va ki na: «A madiga, a kwəma
gha jikir na pəlita!» kə.
21 War sa favə *ka ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala lə ka Farisahi nava kwəma tsəgha
na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə təkə
kwəma, ma kə ghəshi mbə ghən shi na
«A tsatsa ntsaa sawa Hyala tsa shəka?
Wa tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay
kwəma ndə jikir na tiɓa kala war Hyala
kwətitaa?» kə ghəshi.
22 Ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a
ghəci sənata təkə kwəma mbə ghən shi.
Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa
tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer
ghwəya?
23 Nama kwəma gwəra na ɓəlaŋ, ta ndə
kə ni: "A kwəma gha jikir na pəlita" kə,
lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: "Sati garəŋa a
gha dzaŋa" kəa?
24 Ma kiy, e dĩ ghwəy sənay, a bərci vəya
yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidĩ ni,
ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə.
Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci
va na: «A ntsa, avee gəzaŋa sənzənva, sati,
madĩ ɓə pi həni tsa gha, mbalaa jighi» kə.
25 War sa gəzəkə Yesəw kwəma va na,
dza ntsa va tsəgha, nza'jəw satiy tə hidĩ
tiɓata, kwa kwəma mbəzli va gwa'a. Tsaŋ
ɓəvə pi həni tsa ci, ka dzay jighi. War ə
ghəciy fal Hyala ghəci mbə dzay.
26 Ma sa nata mbəzli tiɓa va gwanashi
nava kwəma na, ka mananshi maɗaŋa
ghənzə. Dza ghəshi ka fal Hyala, mba'a
hazləni təhay nefer shi. Ma kə ghəshi
mbə gəzə kwəma shi na: «Ndatsəy, a
ghwəmmə nata kwəma maɗaŋa maɗaŋa
na, nanzə» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

27 Ma ləy hwəm shi va ki na, dza Yesəw
mba'a kafəy ta dzay. Ma ghəci mbə dzay
na, mba'a nay ndə *dəwan mənzəy mbə
ciki sləni tsa ci. Levi, kə məndi kaa slən
tsa ntsa va. Ma sa nay Yesəw ki, ma kə
kaa ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə.
28 War sa gəzanakə Yesəw tsəgha na, dza
Levi pəlhəm satiy, mbərəkə zlashi shiy
tiɓa gwa'a, ka nəw Yesəw.
29 Dzəghwa Levi mba'a pəməghə Yesəw
dzakə ghi tsa ci, mba'a tanati shiy tərəŋw.
Daŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzli
niy səəkəshi ta zəmə shi va. Ka zəmə shiy
ghəshi jakə lə kar Yesəw ki.
30 Ma *ka Farisahi lə mbəzliy ɓananshi
*kwəma pəhəti Hyala mbə shi ki na,
tsarakə ghəshi niy nza tə na shi bəla.
Ma sa nashi ghəshi kar Yesəw tsəgha
mbə zəmə shiy lə mbəzli va na, mba'a
zhanatishi kwa hwər shi. Ma kə ghəshi
kaa *mbəzli ta səɗa Yesəw na: «Tawa
zəmə ghwəy shiy ka sa shiy jakə lə ka
dəwan mba'a nihwəti mbəzliy məni sləni
jikir naa?» kə ghəshi.
31 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «A
mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ
kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw,
war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və.
32 Ava va tsəgha na kiy, yən neyey, ta
pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla
mbəzliy məni sləni jikir na səəkəree, ta
mbay ghəshiy tsa titihwə kaa Hyala, ka
zhəghə nzəy tsa shi» kə.

Ka jakəva yəwən kwəma ɓənipə Yesəw
*lə kwəma ɓənipə *ka Zhəwifəw*
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

33 Ma ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw tsəgha
ki, ma kə nihwəti mbəzli mbə shi kaa
Yesəw na: «Mbəzli ta səɗa Zhaŋ ghəshi lə
mbəzli ta səɗa *ka Farisahiy, kar ghəshiy
tivə vici, ka məni səwmay ka cə'wə Hyala.
Ya ni gha ni *mbəzli ta səɗa gha kiy, wa
shiy mənishi məni ma ghəshi tsəgha, nza
na war shiy ghəshiy zəmə, ka sa shiy ya
hwəmɓaa?» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «A pə
ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzaŋwəy.
Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə
gəzləɓə mətəpa na, mba'a mbəzli va dzaa
tivə vici va ka vici məni səwmay shəkəna?
Ka dza ghwəy mbay makətishi va zəmə

5:20 5:20 7:48; Mt 9:2 **5:24 5:24** Zhŋ 5:36 **5:28 5:28** Mt 8:21-22 **5:29 5:29** Mt 9:10 **5:32 5:32** 19:10
5:33 5:33 Mt 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **5:34 5:34** Mt 9:15

shiy, kama zal mali tsa va ghwəlay mbə shiw.
35 Ma kiy, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ghala pətsa dza məndi vaa ɓanti
ndə mətəpa kwa jipə shiy, ghalaɓa dza
ghəshiy məni səwmay ki» kə.
36 Dza Yesəw mba'a ɓəlanakəshi
tsahwəti fir diɓa, ma kə na: «Ndə tiɓaa
sləkwə kwəbaŋ tsa yəwən tsa, ta dza ta
mbəghəə dzəti tsaa haliyəw. Sa nzana,
mba'a kə ndə mənti tsəghay, liɗiy laɗamti
ndə tsa yəwən tsa va kwəbaŋ gəməy.
Zhini diɓa na, ka dza kəjer tsa yəwən tsaa
jakəshi, lə tsa halihali tsaw, ta slikwəshi
dza ni halihali ni shiy.
37 Ava tsəgha na diɓa, ndə tiɓa ka
'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsaa dzəghwa
ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a
kə ndə mənti tsəghay, sa ka tay tsa va
maɗiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal
ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy
dzəti hiɗî gəm. Shi dza məndiy mənivə
lə ghwəlpə va tiɓa ghwəla kiw.
38 Va tsəgha, ma təɓə na kiy, dzəghwa
yəwən ghwəlpə təɓə na məndiy i tay tsa
njəmnjəm tsa kwərakwə ki. *
39 Ndə tiɓa dzaa zləɓa sa tay tsa
njəmnjəm tsa, sahwə ma na tsa pəslipəsli
tsaw. Ta na navay, kar məndiy gəzə:
"Wəzəɓa tay tsa pəslipəsli tsa na kaa tsa
njəmnjəm tsa" kə məndiy ni» kə.

6

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

1 Ma tə nahwəti vici, fəca vici dəkəva ka
Zhəwifə na, ka taŋə kar Yesəw lə mbəzli
ta səɗa ci dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma
ghəshi mbə dza va na, dza mbəzli ta səɗa
ci va ka slərɓə alkamari va, ka zəmə.
2 Ma sa nashi nihwəti mbəzli mbə *ka
Farisahi mbə məni tsəgha, ma kə ghəshi
kaa ngəshi na: «Tawa dzəmbəŋwəy
ghwəy mbə məni shi makəmmə *kwəma
pəhəti Hyala va məni ghwəmmə fəca vici
dəkəva kia?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Wa
səəkə ghwəy jangəhwə mbə Zliya Hyalaa
dzəkən kwəmaa niy mənti kar *Davitə va
ghəshi lə mbəzli kwasəbə bay sa? Tə
nahwəti vici sa niy ghəratishi may,
4 təhwə niy dzəmbəy Davitə mbə *ciki
Hyala, dza həŋ ɓəvə peŋ tsa ka məndi
ta Hyala li, mba'a zəməhwə, mba'a tata-
hanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va, mba'a
ghəshi zəməhwə kwərakwə. Ya tsəgha niy
nə kwəma pəhəti Hyala, ka zəmə peŋ tsa
va məndi kala war *ka ta Hyalaw kəy, niy
naɓəti Davitə Hyalaw» kə.
5 Zhini ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «Yən
sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə
ndə ngəri» kə.

Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

6 Ma fəca nahwəti *vici dəkəva diɓa
na, mba'a Yesəw kafəy, dzay dzəmbə *ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy na
na, dza na ka ɓananshi kwəma Hyala
kaa mbəzli. Mba'a tsahwəti ndə niy nza
tiɓa mbə mbəzli va məti məti dəvə kwa
bəzəmə ci.
7 Dza *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala lə
*ka Farisahi ki, war ka fə ghən ta Yesəw, ta
nighə nda nza naa mbəli ntsa va fəca vici
dəkəva, sa dî ghəshi ngali kwəmaa dzəkən
ta mbə ghəshiy ɓanci fəti.
8 Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a
sənata na kwəma təkə ghəshi. Dza na
ki, ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va
tsəgha na: «Satiŋa, a gha garəŋa tiɓa tə
jipə mbəzli» kə. Pəlhəm ntsa va satiy,
mba'a garəy məgarə tiɓa.
9 Ma sa garəy ntsa va ki, ma kə Yesəw
kaa mbəzli tə pətsa va na: «A pənəy,
njaa nə *kwəma pəhəti Hyalaa? Mənim
kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva
nə na shəkəna? Naa mənim kwəma
gəmgəm na nə na? Kwal tsaa mbəlanti piy
tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsaa
zamti piy tsa ci na?» kə.
10 Sa gəzəkə na tsəgha na, dza na mba'a
fati mətsə ci ti shi gwanashi ka nighəshi.
Dzəghwa ma kə kaa ntsa məti məti dəvə
tsa va ki na: «A ntsa təɗî dəvə gha va»
kə. Dzəghwa ntsa va mba'a təɗata, war sa
təɗata na na, dza dəvə ci mba'a mbəlita
kwəriŋ tsəgha.
11 Ma sa nata nihwəti mbəzli kwəma
va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy
tərəŋwəy. Dza ghəshi ka sləka kwəma
kwa jipə shiy dzəkən shi dza ghəshiy məni
lə Yesəw.

Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci məŋ lə bakə ni
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

12 Dza Yesəw ge'i ghala vəghwə tsa
va, mba'a dzəməy mə kəlaŋ ta cə'wə.
Dzəghwa na virvirvir key pi ghəci hyamti
mbə cə'wə Hyala.
13 Ma sa kərəy pi na, dza na da' harvə
*mbəzli ta səɗa ci. Dzəghwa na təra',

* **5:38 5:38** Ka *Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəɓə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnjəm tsa maɗî ta pəsli kwa shi. **6:1 6:1** Nəw 23:25 **6:2 6:2** Səvəri 20:8-10 **6:3 6:3-4** 1Sam 21:2-7; SləniTaH 24:5-9 **6:6 6:6-11** Mk 2:27-28 **6:11 6:11** Zhŋ 5:16, 18 **6:12 6:12** 5:16

təra' təra' ghəci təravə mbəzli məŋ lə
bakə mbə shi. Ma kə kaa ni təravə na va
na: «Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy na
ghwəy» kə kaa ngəshi.
14 Avanashi sləneɗemer mbəzli va: Shi-
maŋw tsa fanati na slən Piyer ghəshi lə
Andəre zəmbəghəy, Zhakə, Zhaŋ, Fəlipə
ghəshi lə Bartelemi,
15 Matiye, Təmasə, Zhakə zəghwə Alfe
mba'a Shimaŋw tsa har məndi: «Ndə
pərslə ta hiɗi ci»
16 Zhəwdə zəghwə Zhakə, mba'a
Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa dzaa nga
ɗafa ta Yesəw. Ava tsəgha ghəshi.

Yesəw lə mbəzli ɗaŋ, mba'a ka zəlghwə
(Mt 4:23-25)

17 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a səkway lə
mbəzli təravə na va səəkə mə kəlaŋ tsa va,
mba'a ghəshi səkwaa garəshi tə ngwəla.
Tə pətsa va, mbəzliy nəwvə kwəma ci
niy nza ɗaŋ. Tiɓa nihwəti mbəzli niy
ɓasəshi diɓa. Mbəzliy səəkə tə hiɗi ka
Zhəwde, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə
mbə məlməhi tə miy həl, lə ni tə hiɗi ka
Tir lə Shidaŋw.
18 Gwa'a niy səəkə ghəshi. Ta fa kwəma
ɓənipə Yesəw, mba'a ta mbəə kwəmavə
mbəlishi va zəleghwer shi niy ɓasətəvashi
mbəzli va gwanashi. Lə mbəzli mananshi
gazlakata niy səəkəshi na, mba'a ghəshi
mbəlishi kwərakwə.
19 Dzəghwa ya tsamaɓa ndə mbə
mbəzliy ɓasəshi va na, war ka pəla kwal
tsaa dapay, sa nzana, mbə səvəri bərci niy
nza mbə vəgha ci ka mbəlishi gwanashi.

Mbəzli mbə vəshi, lə ni tə ngəra'wə
(Mt 5:1-12)

20 Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti
*mbəzli ta səɗa ci. Ma kə kaa ngəshi na:
«Vəshi na tə ghwəy, ghwəy ka ndərma.
Sa nzanay, ghəy na shiy dzaa nzəy mbə
mbəzli sləkə Hyala
tə pi kwəti mbə mazə tsa nzə.
21 Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli mbə
ma sənzənva.
Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa ngəsliŋwəy
tərəŋw.
Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli nza
wahə
kwa mətsəhi ghwəy sənzənva.
Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa 'wəshi.
22 Mba'a kə mbəzli kala ɗi mətsə ghwəy,
mba'am ndəghamtəŋwəy, ka tsəərəŋwəy,
ka ndərəŋwəy, war tə sa nəwra ghwəy
yən Zəghwə yakə Ndə ngəriy, vəshi na tə
ghwəy.
23 War mba'a pə ghwəy nata nava kwəma
mənta tsəghay, ə pə ghwəy taa vəshi
ghalaɓa, ka ɓərməə dzəta ghwəmə va
nava vəshi. Sa nzanay, ta ngavəŋwəy
zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə.
War tsəgha niy sanshi jijihishi ngəra'wə
kaa ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə
kwərakwə.
24 Ta səəkə dza ngəra'wəə dzəkən ghwəy,
ghwəy ka shiy.
Sa nzanay a ghwəy kwəmavə tsa ghwəy
wahə tikə tə hiɗi.
25 A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzli
bəhəbəhə ni sənzənva.
Sa nzanay, ta dzəkən ghwəy dza maa dza.
A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzliy
'wəshi sənzənva.
Sa nzanay, barcicəkwə dza ghwəy nza,
war lə wahə kwa mətsə ghwəy.
26 Ngəra'wə dza naa nza kən ghwəy,
mbəzli kəə gəzə war kwəma wəzə wəzə
naa dzar kaɓaka ghwəy. Sa nzanay, war
tsəgha niy gəzə jijihishi kwəma wəzə
wəzə na dzar kwa kaɓaka ka Hyala ka
dzərvə mbəradzə kwərakwə» kə.

Ɗim ka jaka ghwəy
(Mt 5:38-48; 7:12)

27 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «Na na
ghwəy, ghwəy mbəzliy fa kwəma gəzee
nay, ə pə ghwəy ɗi kwəma ka jaka ghwəy,
mananshim kwəma wəzə na kaa mbəzliy
ɗi ma mətsə ghwəy.
28 Mba'a kə mbəzliy bazlaŋwəyəy, ə pə
ghwəy təfanshi miy tsa wəzə tsa na na
ghwəy. Mba'a kə mbəzliy tsəərəŋwəyəy,
ə pə ghwəy cə'wə wəzə hwər tsa Hyalaa
dzəkən shi.
29 Mba'a kə ndə ləkavəghaŋa dəvə
vəgha ghən ghay, ə pə gha zhəghanavə
nahwəti bəlaa tərmbə, a ghəci ləkəŋa
vəgha diɓa. Mba'a kə ndə sərəhwə
ləkwəsa kən ghən tsa ghay, zlay a ghəci
zhiniy sərəhwə lə ɗaŋkəci tsa kən ghay ta
gwa'a.
30 Ya tsamaɓa ndə ɗəw na shiy va ghay,
ɓə pə ghaa ɓancishi. Mba'a kə ndə
ɓəhwəŋa shi ghay, ka nə gha war gha
zhanavəra shi ya, pə gha ngəci ma.
31 Njasa ɗi ghwəy va məndiy məniŋwəy
kwəma wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy
mananshi kaa mbəzli kwərakwə.
32 Ma kala tsəgha, mba'a pə ghwəy
ɗi war mbəzliy ɗi kwəma ghwəy gwa'a
tsəghay, zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va
Hyalaa? A ghwəy sənay ya mbəzliy məni
*kwəma jikir nay, a ghəshiy ɗi mbəzliy ɗi
kwəma shi kwərakwə.

6:14 6:14-16 SləniKY 1:13; Zhŋ 1:40-44 **6:19 6:19** Mt 9:20 **6:20 6:20-49** Mt 5:2 **6:20 6:20** Zhk 2:5 **6:21 6:21** ShiZhŋ 7:16-17; Zher 31:25; Cem 126:5; Ezay 61:3 **6:22 6:22** Mt 5:11; Zhŋ 16:2; SləniKY 5:41; 1Pi 4:14 **6:23 6:23** Mt 5:12 **6:24 6:24** Mt 19:23-24; Zhk 5:1 **6:25 6:25** 1Kwər 4:8 **6:26 6:26** Zhk 4:4; Zher 5:31 **6:29 6:29** Rm 12:17; 1Kwər 6:7

33 Mba'a pə ghwəy mananshi kwəma
wəzə na, war kwataka kaa mbəzliy
məniŋwəy wəzəy. Zhəmə njaa naa
ndəghə ghwəy va Hyala kia? A ghwəy
sənay, ya mbəzli jikir niy, tsəgha məni
ghəshi kwərakwə.
34 Mba'a pə ghwəy ɓanshi təm war
kwataka kaa mbəzli sənashi ghwəy a
ghəshi dzaa wavəŋwəy sa ghwəy, pə
ghwəyəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy
va Hyalaa? A ghwəy sənay, ya mbəzliy
məni kwəma jikir nay, war kaa nihwəti
mbəzliy məni kwəma jikir na nja ghəshi,
ka ghəshiy ɓə təm tsa shi, ta mbay mbəzli
vaa wanshi sa shi kwərakwə.
35 Ma na na ghwəy, ghwəy mbəzliy
nəwray, ə pə ghwəy ɗi ka jaka ghwəy,
mananshim kwəma wəzə na, ɓanshim
təm kaa mbəzli bərkəti ma ghwəy gar
kwəmavə təm və shi. Ma ghalaɓay, ta
kwəmavə zhəmə dikə na dza ghwəy va
Hyala ta ghwəmə, ka məniŋwəy ndərazhi
nzə. Sa nzanay, Hyala na nanzə na, aa
məni wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kaa ka
ndərəm lə kaa ka vini'wə shiy gwa'a.
36 ə pə ghwəy məni wəzə hwər kaa
mbəzli tərəŋw, njasa nza Dəŋwəy Hyala
va mbə məni wəzə hwər tərəŋw kaa
mbəzli kwərakwə» kə.

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma
(Mt 7:1-5)

37 Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi ɓa
na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma,
ghalaɓay, ka dza Hyalaa ndərəŋwəyəw.
Ka ɓə fəti ghwəy kaa nihwəti mbəzli ma,
ghalaɓay, ka dza Hyalaa ɓəŋwəy fətiw.
Mba'a kə ndə məntəŋwəy *kwəma jikir
nay, ə pə ghwəy pəlay mbə nəfə tsa
ghwəy, ghalaɓay, ta pəlataŋwəy kwəma
ghwəy jikir na dza Hyala mbə nəfə nzə
kwərakwə.
38 Nganshim shiy kaa nihwəti mbəzli,
ghalaɓay ta ngaŋwəy shiy dza Hyala
kwərakwə. Mba'a pə ghwəy nga shiy
kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyala
ngaŋwəy shiy, paf, ka shikə ɓəratatatə
njasa ka ha vaa shikə ta tasaw. Sa
nzanay, war njasa ka ghwəy vaa mananshi
kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa
bərkəti ta məniŋwəy kwərakwə» kə.
39 Dza Yesəw diɓa, mba'a ɓəlanakəshi
fir, ma kə na: «Ya wa ndəy aa sənay, ka
mbay ghwəlfə kəsəvə tsahwəti ghwəlfə
nja ghəci ta canci kwaləw. Mba'a kə
kəsəvəy, bakanashi dza ghəshiy shakagh-
wavashi kwa kə'wə.
40 Ndə ɓəni shiy tiɓa mba'a taŋəti ntsaa
ɓananci shiy tə sənashi shiw. Nanzə ki,
mba'a kə ɓənəhwə shi va wəzə gwa'ay,
yəmə dza naa nza lə ndə ɓananci shiy tsa
va.
41 Sa wana nighə gha kwasheɓi məzaɗi
jəw ni tə mətsə zəməŋa, kala nighəvə
tsəm tsa dikə tsa va gha tə mətsə ghaa?
42 Njaa dza ghaa mbay ni kaa zəməŋa
na: "A zəmə, kadiw di e ɓantəŋa kwasheɓi
məzaɗi tə mətsə gha ni jəw ni" pə gha,
mba'a gha zlay tsəm tsa dikə tsa va tə
mətsə ghaa? Ma gha gha ntsaa ɓəti ghən
tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha ɓanti
pərɓa tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va
mətsə di na gha. Ma ghalaɓa kiy, nza
gha mbay nay pi ɗiweŋ ɗiweŋ ta ɓananti
kwasheɓi məzaɗi tə mətsə zəməŋa» kə.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa
ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa
jikir tsa
(Mt 7:16-20; 12:33-35)

43 Ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ɓa
na: «Ka mbay dəŋw fə wəzə naa yati ya
gəmgəm naw. Ka mbay dəŋw fə gəmgəm
naa yati ya wəzə naw.
44 Ya tsamaɓa dəŋw fəy, war tə ya
ci ka məndiy sənay sa wəzə tsa na, kə
məndi. Sənzənvay, ka mbay məndiy
ngəlivə ya bəzakə tə gwəviɗiw. Zhini
ɓay, ka mbay məndiy ngəlivə ya shəkən
tə dəŋw mbəzakwaw.
45 Ava tsəgha na, ma ntsa wəzə tsay,
sləni wəzə na ka naa məni, sa nzana shi
wəzə ni shi mbə nəfə tsa ci. Ma tsa
gəmgəm tsa ndəy, sləni gəmgəm na ghəciy
məni, sa nza shi mbə nəfə tsa ciy shi
gəmgəm ni. Sənay tə ghwəy, kwəmaa
təhay nəfə tsa ndə na sa ka ndəə gəzə
səkwa tə miy ci» kə.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Mt 7:24-27)

46 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ɓa na: «Tawa
harɗa ghwəy, "A Ndə sləkəŋəy, a Ndə
sləkəŋəy" pə ghwəy, kala məni kwəma
ghwəy, njasa gəzaŋwəy ya?
47 Ya wa ntsaa səəkəy dzəvəghee mba'a
favə kwəma gəzəkee, dzəghwa na ka məni
njasa gəzəkee vay, avanashi shi yəməva
na li shi:
48 Yəmyəm na lə ntsaa ɗi nga ciki, la' la'
la' lati pərɓa kə'wə təɗəm, mba'a fəti səɗa
ciki tsa ci tə kəlɓa səəkə kwa hiɗi. Ma sa
ngamti na na, mba'a ghərakwəli səəkəta
tə nahwəti vici, pəya' həl təhəy ka dəzlay
ciki tsa ci va, shaŋ ghənzə ta ngəzlamti, sa
ngay na wəzə tə kəlɓa.
49 Ma na ntsaa favə kwəma gəzee, kala
məni kwəma favə na vay, yəmyəm na lə
ntsaa ghavə vaa fəti səɗa ciki tsa ci dzəy

6:35 6:35 ɓə təm kaa mbəzli: SləniTaH 25:35-36 **6:37 6:37** Mt 6:14-15; Mk 11:25-26 **6:38 6:38** Mk 4:24 **6:39 6:39** Mt 15:14 **6:40 6:40** Mt 10:24-25 **6:46 6:46-49** Mt 7:21 **6:46 6:46** Mala 1:6

tə hidĩ gəmshi, kala lay ya kə'wə jəwə, mba'a ngati. Ma sa kərəy na lə ngaci, tə nahwəti viciy mba'a ghərakwəli səəkəta pəya' həl təhəy, ka dəzlay ciki tsa ci va, nza'jəw, gərip, ghəci ngəzlay. Kala zhiniy tərmbə ya jəw tsətsə» kə Yesəw.

7

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə*
(Mt 8:5-13)

1 Sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma va gwanata tsəgha kaa mbəzli ki na, dza na mba'a maɗiy ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm.
2 Ma mbə məlmə va na, mba'a tsahwəti dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə niy nza tiɓa, mba'a ntsaa ghəranci sləni tiɓa, tərəŋw ghəci dĩ. Dzəghwa mba'a zəlghwə kəsəvə ndə ghəranci sləni tsa va dalala, tərmbə war miy nəfə ta məti.
3 Ma sa tsəhəy Yesəw mbə məlmə va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va favə məndiy gəzə kwəma Yesəw. Dza na nza'jəw harvə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghwənəghəshi kaa Yesəw ta dza ghəshiy cə'wə, a ghəci səəkə ta mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci va.
4 Dzəghwa mətikwəkwər va, mba'a ghəshi maɗishi, dza ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi tapə ta cə'wə Yesəw dalala, ma kə ghəshi ngəci na: «Dikə tsa ka sawji ka Rəm ghwənikəŋəy na ta cə'wəŋa, a gha mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci. Ntsa vay, jəw na wəzəw, aa təɓə ghaa kəətiti.
5 Sa nzanay, tərəŋw dĩti na hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə. Sanay, ghəci ngatəmmə na ciki ɓasəva tsa ghwəmmə tsa» kə ghəshi.
6 Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dza na kaf kafəy, mba'a nəwvəshi. Ma ghəshi kwa kwalshi, ghəshi ndəkwə lə ghi tsa ntsa va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va ghwənikə madigahiy kaa Yesəw. Bəgəm ghəshi mbə kwal lə mbəzli va. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ma kə dikə tsa ka sawjiy: Ka tasə ghən tsa gha gha ma. Yənəy, məndee ndə gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw.
7-8 Sa kamee va mək, dĩmee tsəhə kwa kwəma gha də'wə ghən tsee. Avanay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tiɓa kənee ka sləkəra, yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkee tiɓa. Yən kəə dĩy, e ni: "Mbalaa dzəti pətsa tsa' tsa" pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na: "Ndi" pən kaa tsahwəti, ka səəkə ghəci. E ni: "Məntəra sləni tsa' na" pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. Ə cə'wəŋee, gəzəkə kwəma lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy, kə» kə ghəshi.
9 Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə dikə tsa ka sawji tsa va va tsəgha na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va. Dza na, tərəɗ zhəghəghəvay dza kwa vərəm tsa kwasəbə va. A kə kaa ngəshi na: «Ya mbə ghwəy, ghwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səəkee kəsay ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw» kə.
10 Ma ləy hwəm ki na, mba'a mbəzli ghwənəghə dikə tsa ka sawji tsa va va zhəghəghəvashiy jighi ki. Dza ghəshi na, ndə ghəra sləni tsa ci va mbəliy kwəriŋ.

Yesəw zhanakati zəghwə nahwəti mali mbəri mbə məti

11 Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw kafəy, ka dzay dzəmbə nahwəti məlmə, Nayin, kə məndi slən tsa məlmə va. Mba'a mbəzli ta səɗa ci kwasəbə, ghəshi lə nihwəti mbəzli ɗaŋaŋ.
12 Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə mbə məlmə va na, bəgəm ghəshi lə mbəri, məndiy dza ta la. Ntsaa mətiy vay, zəghwə nahwəti mali mbəri niy nza na. War kwətiŋəy niy yakə na. Ɗaŋ mbəzli mbə məlmə va niy nza kwasəbə mali va mbə ɓə mbəri tsa va.
13 War sa nata Yesəw mali va tsəgha na, tapə hwər tsa ci ta zhanci ti. Ma kə kaa ngəta na: «A mali, ka wahə gha ma» kə.
14 Dzəghwa na, kət kətəghəvay dzəvəgha mbəri tsa va, dapə dapashi shəghwə ɓə məndi mbəri tsa va ti shi. Sa dapətishi na na, dza ka ɓə mbəri, gar ghəshi garəshi. A kə Yesəw kaa mbəri tsa va na: «A məgəla, yən gəzaŋa na, satiŋa» kə.
15 Pəlhəm, zəghwə va satiy, das nzəyəy mənzəy, dza na ka gha gəzə kwəma tsəgha. Dza Yesəw ki, mba'a ɓanavə kaa mbəghəy.
16 Ma sa nata mbəzli tiɓa va gwanashi nava kwəma na, mba'a her shi dzashi tərəŋw. Dza ghəshi ka fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Kay, par nava kwəma ki. Avanay *ndə gəzə kwəma Hyala tsa dikə tsa tsahwəy dzəmbə ghwəmmə ndatsə. Hyala səəkəta na ta kəəti mbəzli nzə» kə ghəshi.
17 Dza kwəma mənti Yesəw va tsəgha na, mba'a pəlivərivata gwa'a gwa'a tə hidĩ ka Zhəwde, lə tə nihwəti hidĩ dzar vəgha shi gwa'a ki.

7:1 7:1 Mt 7:28 **7:12 7:12** 1Mezh 17:17 **7:15 7:15** 1Mezh 17:22-23 **7:16 7:16** 1:68; 19:44; Ndə gəzə kwəma Hyala: Mt 16:14; 21:11, 46; 26:68; Mk 6:15; 8:28; 14:65; Lk 7:39; 9:8, 19; 22:64; 24:19; Zhŋ 4:19; 6:14; 7:40; 9:17

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa Zhaŋ tsaa mənipə *batem*
(Mt 11:2-19)

18 Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a mbəzli ta səɗa Zhaŋ tsaa mənipə batem dzaa zhananavə shi mənəhwə Yesəw va gwanashi kaa ngəci ghəci kwa fərshina. Ma sa favə Zhaŋ kwəma va tsəgha na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə mbəzli ta səɗa ci va.

19 Kə ka ghwənishi kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ma kə kaa ngəshi na: «Mbalam ɗəwtəram kwəma va ntsa va. Ma pə ghwəy ngəciy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhaŋ" pə ghwəy ngəci» kə.

20 Dza mbəzli va kaf ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa kəsay Yesəw. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Waa Zhaŋ, ndə mənipə batem ghwənikəŋəy na va gha. Ma kəy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti na?" kə» kə ghəshi.

21 Ma ge'i ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma na, dza Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə ɗaŋ, mbəli' kaa vədevəder, mbəli' kaa ka gezlekiki, zhini mba'a ghwənamti mətsəhi ghwəlefesli ɗaŋ.

22 Dzəghwa, ma kə kaa mbəzli ghwənikə Zhaŋ va ki na: «Mbalam, a ghwəy dzaa gəzanci shi nashi ghwəy lə mətsəhi ghwəy, lə kwəma favə ghwəy lə slimim ghwəy kaa Zhaŋ. A ghwəy nay, aa mətsəhi ghwəlefesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədevəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi, dza mba'a slimim mədeŋesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə məti. Zhini, mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim ka cicikwə.

23 Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səəkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə Zhaŋ va ki, ka dzashi.

24 Ma sa dzashi ghəshi na, tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Zhaŋ kaa niy ɓasəshi va mbəzli tə pətsa va, a kə kaa ngəshi na: «Sa dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhaŋəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ɓa na?

25 Naa wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbeŋerəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə diɓaw? Ta na ka pa kwəbeŋerəy gwəramti wəzə lə mbəzli tə wahəy, dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi.

26 War wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə ɓay? Yaŋ tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhaŋ kataŋ. Ghəciy aa taŋəti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala.

27 Sa nzanay, Zhaŋ na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti məndi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee, a ghəci 'watəŋa kwal,
nza ghəci gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə niy ni.

28 Ə gəzaŋwəy ya, ndə tiɓa tə hiɗi məndi yakə ka yəməva lə Zhaŋ tə dikəw. Ya tsəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləɓavə kwəmee, ta sləkə Hyalay, dikəɓa ghəci na kaa Zhaŋ.

29 A ghwəy na, ya tsamaɓa ntsaa favə kwəma gəzəkə Zhaŋ ndə mənipə batem va, lə ka dəwanshi gwa'ay, mba'a ghəshi zləɓavə Hyalaa sləkəshi, sa nzana lə kwal ghənzə məni kwəma nzə. Mba'a Zhaŋ mananatishi batem.

30 Ma *ka Farisahi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala nashi ki na, mba'a ghəshi ndəghamti kwəma taranakəshi Hyala, kala zləɓa məni batem va Zhaŋ» kə Yesəw.

31 Zhini ma kə diɓa na: «Mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə wa yəməva ghəshi tay?

32 Yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy ɓasətəvashi va tə bəghə ta tsaɓana. Dzəghwa ka 'waŋanshi 'waŋə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: "Tawa məni ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə ɓasəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə, pə ghəy na, a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'waŋwəy cəm civə ghəy na, a zləɓa ghwəyəw!" kə ghəshi.

33 Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhiy səəvəri nihwəti va. Sa nzanay, ndəs səəkəy Zhaŋ tsaa mənipə batem, ma mbə nzəy tsa ci na, kala zəmə ma shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Ma pə ghwəy na: "Waa ndə gazlaka na tsatsa ndə" pə ghwəy, kala zləɓa kwəma Zhaŋ ghwəy.

34 Dzəghwa sa səəkəree, yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ɓa na: "Wəyəw, ndə hwər na tsatsa ndə, war shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha, ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan lə dzar tə ka badaway gəmgəm

---

7:22 7:22 4:18-19; Mt 11:5 **7:27 7:27** Mala 3:1; Səvəri 23:20; Mk 1:2; Lk 1:76 **7:29 7:29-30** Mt 21:32 **7:29 7:29** 3:7, 12 **7:33 7:33-34** Mt 9:14; Mk 2:18; Lk 5:33 **7:33 7:33** 1:15 **7:34 7:34** Mt 9:10

ni” pə ghwəy, kala zləɓa ma kwəmee
ghwəy ɓa.
35 Ya tsəgha nzə kiy, nihwəti mbəzliy
zləɓavə kwəmee na a ghəshi sənay,
kwəma mənti Hyala va lə sənata kwəma
nzəy, kwəma lə kwal na, kə ghəshi» kə
Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə Shimaŋw *ndə Farisa*

36 Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti
ndə Farisa, Shimaŋw kə məndi kaa slən
tsa ci, da' haray Yesəw dzakə ghi tsa ci
ta zəmə shiy ghəshi li. Dza Yesəw mba'a
dzakəy dzakə ghi tsa ntsa va, dza das
nzəyəy ta zəmə shi zəmə.
37 Ma mbə məlmə va na, mba'a nahwəti
mali niy nza tiɓa, kwa məni *kwəma jikir
na ghənzə tərəŋw. Ma sa favə mali va
kəghi tsa *ndə Farisa tsa va na Yesəw mbə
zəmə shiy, kə məndi na, pəlhəm kafəta, kə
laŋ ɓəvə təlimə paf 'wərdi kwa, ka dzata
liy dzakə ghi tsa va.
38 Tsəhə tsa tsəhə na na, mba'a nzəyta
lə hwəm Yesəw ndəkwə vəgha səɗa ci.
Dza na ka wahə tsəgha. Ɓeɓeɓeɓeɓ ghaa
nighə ma wahə kwa mətsə nzə, ka səkwaa
dzəti səɗa Yesəw, cəke' ɓaslamti shiɗshiɗ
Yesəw lə wahə. Kə diɓa ka saɗîshi lə
shiti mbə ghən nzə. Sa saɗamtishi na na,
hwətəm hwətəməvəshi. Ləy hwəm ki na,
dza na na'i na'i ɓaslati 'wərdi ti shi.
39 Ma sa nata Shimaŋw tsaa haray Yesəw
va ta zəmə shiy kwəma va tsəgha na, dza
na ka təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, a
kə na: «Ntsay, *ndə gəzə kwəma Hyala
naw. Sa nzana war mba'a kə niy nzaa
ndə gəzə kwəma Hyala nza kataŋəy, ka
dza naa bashi sənata maliy dapə na nzaw.
Cəke' niy dza naa sənay, mali kwa məni
kwəma jikir na na, kə nza» kə.
40 Dzəghwa Yesəw tsəgha ki, mba'a
maɗîy ta gəzanci kwəma, ma kə ngəci na:
«A Shimaŋw, e ɗî gəzaŋa nahwəti kwəma»
kə. Ma kə Shimaŋw na: «Gəzə shaa,
Metər» kə.
41 Ma kə Yesəw na: «A tsahwəti ndə niy
nza tiɓa kwataŋa lə temer ci va mbəzli
bakə. Mbəl bələkwə bələkwə cifə va
tsahwəti. Ma va tsahwəti na, mbəl cifə
mətsəkə.
42 Ma mbəzli va bakanashi na, daw bərci
shi ta wa təm tsa va. Sa nay ntsa va bərci
shi daw tsəgha na, mba'a zlatanavəshi
gəna va, kala zhiniy ɗəw və shi bakanashi.
Mbə mbəzli bakə ni va sanay, tsama ndə
dza naa gwəraa ɗî kwəma ndə gəna tsa va
məndi kəə ɗəw va ghaa?» kə Yesəw kaa
ngəci.
43 Ma kə Shimaŋw kaa zləɓanci na:
«Ɗiɓa ntsa zlatanavə na va gəna ɗaŋɓa
ngəci dza naa ɗî kwəma ntsa va bərkee
nee» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «A gha
sənata kataŋ» kə.
44 Dzəghwa na dzar kwa bəla mali va,
tərəɗ zhəghəghə kwəma ci. Ma kə kaa
Shimaŋw na: «A Shimaŋw, nata mali na
gha na. Avanay sanay, ndəs səəkəree
dzakə ghi tsa gha, dza na nanzə ki, ɓasl
ɓasl ɓaslamti shiɗshiɗee lə wahə kwa
mətsə nzə, dza na mba'a saɗamtishi lə
shəti mbə ghən nzə. Ma gha na na ghay,
tara gha ya yam ta pi shiɗshid yaw.
45 Zhini diɓay hwətəməhwəra gha ghala
səəkəra yaw. Na nanzəy, ghala səəkəree
dzakə ghi tsa gha tsa na, war mbə
hwətəmə shiɗshiɗee na.
46 Gha na na gha diɓay, varambəra
in gha mbə ghən tsee ta ci ka'wə tsa
ka'wətəra ghaw. Na nanzə, nanzə ki
na, aa ɓaslati 'wərdi tə shiɗshiɗee. Nata
kwəma va gha sa.
47 Va tsəgha gəzaŋee, ma shi mənti mali
na niy, aa ci ghəshi ɗî tsa ɗîtəra na tərəŋw.
Aa ci ghəshi pəli tsa pəlay Hyala jikir
tsa nzə va tərəŋw tsa diɓa. Ma na ntsa
pəlanay Hyala jikir tsa ci jəwə tsətsəy, daw
dza naa ɗîra kwərakwə» kə Yesəw.
48 Sa gəzəkə na kwəma va tsəgha ki na,
dza na ka gəzanta kwəma kaa mali va,
ma kə na: «A mali, avee pəlayŋa kwəma
mənəhwə gha jikir na kwa hwər tsee» kə.
49 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza
mbəzli zəmə ghəshi va shiy li shi, tapə
ghəshi ta təkə kwəma mbə ghən shi, ma
kə ghəshi kwa jipə shi na: «Wa slən tsa
gəla tsatsa ndə dza naa mbay pəlanay lə
kwəma ndə jikir na taa?» kə ghəshi.
50 Ma kə Yesəw kaa mali va naci ki na:
«A mali, sa ndara gha tsa nəfə tsa gha
gwanayəy, a gha mbəliŋa, mbala kwəriŋ»
kə.

8

Nihwəti mi'i kwasəbə Yesəw

1 Dzəghwa, ləy hwəm shi va ki na, mba'a
Yesəw maɗîy ka dza dzar mbə məlməhi
dikə dikə ni, lə dzar mbə ni jəw jəw ni
gwa'a. Mba'a gəzanavəshi Yəwən kwəma
wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta
sləkə mbəzli. Ma ghalaɓa na, kwasəbə
mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni niy
nza,
2 ghəshi lə nihwəti mi'iy niy mbəlanti na
va gazlaka, mba'a va nihwəti zəleghwer
ghənghən ghənghən gwa'a. Avanay slən
tsa mi'i va: Marəy ka Magədala, mbərfəŋ

7:36 7:36 11:37 **7:37 7:37-38** Mt 26:6-7; Mk 14:3 **7:39 7:39** 7:16 **7:42 7:42** Mt 18:27 **7:44 7:44** Ghava 18:4; 1Tim 5:10 **7:46 7:46** Cem 23:5 **7:48 7:48** 5:20; Mt 9:2; Mk 2:5 **7:50 7:50** Mt 9:22 **8:2 8:2-3** 23:49, 55-56; 24:1-10; Mt 27:55-56, 61; 28:1, 8-10; Mk 15:40-41, 47; 16:1, 8

niy tihəkəvəri Yesəw hyeler mbə ghən nzə.

3 Mba'a Zhanə, mali Shəwza ndə ghəra sləni kaa mazə *Erədə, mba'a Səwzanə, mba'a nihwəti mi'i ghənghən ghənghən. Shi və shi niy ɓəvə ghəshi ta kəəkəəti kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci. Tsəgha niy nza ghəshi.

Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha
(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

4 Dza mbəzli tə nahwəti vici ɓa, ɗaŋ ghəshi ɓasəkəvashi, səəkə mbə məlməhi ghənghən ghənghən dzəvəgha Yesəw. Ma sa nashi na mbəzli ɓasəshi tsəgha na, dza na tapə ta ɓəlanshi fir.

5 Ma kə na: «Tə nahwəti viciy mba'a tsahwəti ndə za maɗiy dzəmti ta sləka ha. Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa na tapə ghəci ta kihwə ha va kihwə kihwə. Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriŋ nahwəti ha pəpəriŋətaa dzəghwa kwal. Ma mbəzli mbə dza kwa kwal tsa va na, mba'a ghəshi kaɗamti, zhini 'yegwer ɓa, im im im ghəshi səəkəə iməhwə.

6 Dzəghwa nahwəti ɓa, mba'a pəpəriŋətaa dzəti kwərhə. War sa pəsəta na na, nza'jəw ghənzə ghwə ghwəlita, sa nzəy ma yam mbə kwərhə.

7 Dza nahwəti diɓa mba'a pəpəriŋəta dzəghwambə jipə tekesli. Ma sa pəsəta na na, tapə ghəshi ka kəli lə tekesli gwanashi, dzəghwa tekesli tisl ghəshi kəələhwə ha va kala mbə ghənzəə zhiniy kəli.

8 Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hiɗi wəzə ni, dzəghwa na, mba'a pəsəta, ka kəli kəli nzə. Ma sa kəlita na na, mba'a ɓəvə hwər, mba'a fəti mətsə wəzə wəzə» kə Yesəw.

Ma sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha, ma kə kaa ngəshi na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?
(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

9 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw tapə ghəshi ta ɗəw sləkar tsa fir tsa ɓəli na va kaa mbəzli.

10 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli. Ma na kaa nihwəti mbəzliy, kwa fir gəzanshee kwəma. Sa nzana, ghəshi na nashiy,
lə mətsəhi və shi ta nighə pi na,
a ka nay pi ghəshiw.
Mba'a slimim vəshi ta favə kwəma na,
a ka favə kwəma ghəshiw, tsəgha» kə.

Yesəw ci sləkar tsa fir tsa ɓəli na va lə sləka ha
(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

11 Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «Avanɗa taa gəzaŋwəy kwəma ɗi fir tsee vaa gəzə: Ma hwəlfə vay, ghənzə na kwəma Hyala.

12 Nefer nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa dzəghwa na. Sa ka ghəshiy favə gəzə kwəma Hyalay, ka *ndə jaka tsa Hyala səəkə mba'a ɓanti kwəma va mbə nefer shi, va nəghətaa ghəshi dzaa mbəlishi, sa ka ghəshi ɓanavə nefer shi kaa kwəma va.

13 Ma nefer nihwəti mbəzli ɓay, nja kwərhə tsa pəriŋatəvata nahwəti ha va ti na ghəshi. Gəla mbəzli vay, war favə ma ghəshi kwəma Hyala tsəgha na, nza'jəw ka ghəshiy ɓanavə nefer shi lə vəshi. Ma ləy hwəm ɓa ki na, ka zlata kwəma va ghəshiy nza gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə wəzə mbə nefer shiw, war ta vici jəwə ka ghəshiy zləɓavə gwa'a tsəgha. War səəkəy ma ngəra'wəə dzəkən shiy, ka ghəshiy dza, mbərəkə ghəshi zlata kwəmaa niy zləɓavə ghəshi va.

14 Ma nefer nihwəti mbəzli diɓa na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti ha va mbə. Niva mbəzliy, sa ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləɓavə, ka ghəshi dza diɓa na mba'a ghəshi ghati zəzə kwəmaa kən shi, lə kwəma shi tə hiɗi, mba'a wəzə tsa nzəy tsa tə hiɗi. Ka niva shiy dza ki na, mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala kala zhini ghənzəə ghəra sləni mbə nefer shi.

15 Ma nefer nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hiɗi wəzə ni va dzəmbəta hwəlfə haa dzəmbə shi na. Sa favə ghəshi kwəma Hyalay, mba'a ghəshi zləɓavə, dza tasl, ghəshi kəsəvə kwəma va mbə nefer shi wəzə wəzə. Ka nəw kwəma Hyala ghəshi lə kwal, ghəshi na shiy ghəra sləni wəzə na ɗi Hyala kala zlata» kə.

Bəli fir lə ghwə kwa gərkəwa
(Mk 4:21-25)

16 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «A ghwəmmə sənay, ndə tiɓa, mba'a tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwa na, zhini dzəɓə dzəɓakən tasaw bərkə shiy kən, awə kə bay na, mba'a mbələy dzəy ta pi həni tsa ciw. Mba'a kə məndi pəhaghwa ghwə kwa gərkəway, tə pətsa ɗal tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ.

17 Tsəgha na ki, ya wa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla, ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata, zləŋ məlmə.

8:8 8:8 Mt 11:15 **8:10 8:10** Mt 13:14-15 **8:14 8:14** 1Tim 6:9-10 **8:16 8:16** 11:33; Mt 5:15 **8:17 8:17** 12:2; Mt 10:26 **8:18 8:18** Mt 25:29

18 Va tsəgha ki, a nə ya ngəŋwəyəy,
mənim məhərliy dzəkən kwəma fa ghwəy.
Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na ta
mətsahanavə nihwəti shiy dza məndi. Ma
na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy
tsaləhwə ya ni jəw ni va shiy niy fə na
ghən ti shi» kə.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay niva
mbəzli na ngwarməhiy Yesəw lə mbəghəy
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

19 Dza kar mbəghəy Yesəw lə ng-
warməhiy, mba'a ghəshi madîshi ta dza ta
nighə ci. Dza ghəshi ndəs tsəhəshi tə pətsa
nza na va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala
mbə ghəshiy dzar dzəvəgha Yesəw sa nza
mbəzli ɗaŋshi.

20 Ma sa nashi mbəzli na, mba'a ghəshi
dzaa kəsay Yesəw. A kə məndi ngəci na:
«Ava kar məŋa lə ngwarməhiŋa pərikə
tə ngwəla ka ɗəwŋa ta nighətəŋa, kə
ghəshi» kə məndi ngəci.

21 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Na
neyey, mbəzliy fa kwəma Hyala va, ka
nəw ghəshi njasa gəzəkə nay, ghəshi na ni
ya ngwarməhira, zhini ghəshi nee mərə»
kə.

A bərci va Yesəw dzəkən kar safə tsa
dikə tsa lə kwəfa
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

22 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw
mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ghəshi
lə *mbəzli ta səɗa ci. Ma sa dzəghwashi
ghəshi, a kə kaa ngəshi na: «Taŋəmmə
ghwəmməə dzəvəri tsahwəti həlbə» kə.
Sa gəzəkə na tsəgha na, dza ghəshi mba'a
ghəshi kafəshi, ka dzashi.

23 Ma ghəshi mbə dza kwa kwambəwal
na, mba'a Yesəw ɓəhwə hi. War dzəghwa
safə tsəgha vətəghə ghava viy lə bərci
mbə tərəŋw tə yam va. Dza yam
paf ghəshi təhay kwambəwal, ka ndava
ghənzəə dzəmbə yam, jəw ghəshi tərmbə
ta yəpəshi.

24 Nza'jəw mbəzli ta səɗa Yesəw
kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Mba'a
ghəshi fərghay tə hi. Ma kə ghəshi ngəci
naa: «A Metər, a Metər, gwa'a ghəy!»
kə ghəshi. Dza Yesəw pəlhəm satiy, sa
satiy na na, naɓə naɓəti kar safə, lə
legweper dzəy tə ghən yam va lə bərci.
Sa gəzanakəshi na kwəma na, mba'a safə
tsa va zlay viy, mba'a yam va dəkəshi,
ɗekəɗekə pi məniy tsəgha.

25 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci
ki na: «Wa shiy ghəraŋwəya? Kwəma
kəray ni ghwəy nefer ɓanavə ghwəy kaa
Hyalaa?» kə.

Sa nata mbəzli ta səɗa ci kwəma mənti
Yesəw va nashi ki na, mba'a hazləni
ghəratishi. Ka mananshi maɗaŋa nava
kwəma gwa'a tsəgha. Ma kə ghəshi kwa
jipə shi na: «Kay, kwətiy gəla tsatsa ndə
ki! Ya kar safə lə yam na a ghəshi ɗanati
fəti sa gəzanakəshi na kwəma lə bərci ni!»
kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə gazlaka
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

26 Ma ləy hwəm shi va ki na, dza kar
Yesəw mba'a ghəshi kafəshi tə hidî ka
Galilee taŋəshi dzəvəri tə kwəfa ka Galile.
Mba'a ghəshi dzətishi tə hidî ka Gerazeni.

27-29 Mbə məlmə vay, mba'a tsahwəti
ndə gazlaka niy nza tiɓa. Tərəŋw ghəci
niy hiy mbə gazlaka ci va. Kala dza ma
ghəci lə kwəbeŋer. Kala hi ma kəghi,
war dzar mbə kwəlihi nzəy tsa ci gwa'a
tsəgha. Ka sanci ngəra'wə ghənzə. Sa ka
məndiy dza, tsa məndi tsaghwa dividivi ci
lə shiɗshiɗ ci kwa dəŋw tsahi, ta mbay
məndiy ndəghwəti na, ka na ghavə cəke'
ngəəlivəri niva shiy na naci. Sa ka gazlaka
vaa dza na, zləŋər zləŋərəghə dzar mbə
gamba, war tsəgha.

Ma sa səkway Yesəw kwa kwambəwal
na, mba'a ndə gazlaka tsa va nay. Dza
na mba'a ngwəmata lala, kə ka dzar
dzəmbə kwəma Yesəw. Dza na tsəfəkwə
tsəfəkwəy, ka gəzə kwəma kaa Yesəw
zlaŋzlaŋ, a kə na: «A Yesəw Zəghwə Hyala
ta ghwəmə, ta njaa ɗi gha lə ya?» kə. Dza
Yesəw ka gəzə kwəma kaa hyeler va lə
bərci, a kə na: «Səvəriŋwəyəm mbə ntsa»
kə. Ma kə ndə gazlaka tsa va ki na: «A
cə'wəŋee, ka sara ngəra'wə gha na gha
ma» kə.

30 Sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw
kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə.
Ma kə ntsa va na: «Mbəzli ɗaŋ» kə.
Ɗaŋ tərəŋw niy ɓasambəvashi hyeler mbə
ghən ci, va tsəgha niy gəzə na kwəma va
tsəgha.

31 Dzəghwa hyeler va tapə ta cə'wə
Yesəw, ma kə ghəshi na: «Titihwə ka
tihəŋəy gha səvəri mbə ghən ntsa, ta dza
ta kalaghwaŋəy kwa kə'wə tsa hwərhwər
tsa va ma» kə ghəshi.

32 Ge'i tə pətsa məniva shi va vay, a
garəwa ngəreder tərəŋw niy nza tiɓa.
Mbə pala shi zəmə shi dzəghwa vəgha
kəlaŋ. Dza hyeler va tapə ta cə'wə
Yesəw diɓa, a kə ghəshi na: «Ndaŋəy
kwal, a ghəy səvəriŋəy dzaŋəy dzəmbə
ngəreder ni» kə ghəshi. Dza Yesəw mba'a
zlatanavəshi kwal.

33 Sa zlatanavəshi Yesəw kwal ki na,
dza hyeler va shaa ghəshi səvərishi mbə
ghən ntsa va, shəɓətə shəɓətambəvashi
mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder
va gəgəgəgə ghəshi kafəshi səəkə mə

8:21 8:21 11:28 **8:24 8:24** Cem 89:11 **8:27-29 8:28** Mk 3:11

kəlaŋ tsa va, səəkə ghəshi na'i ghəshi shakatəvashi tə kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwaɓa.

34 Mbəzliy niy makə ngəreder va na, tiɓa ghəshi niy nza ka nata kwəmaa məniva. Ma sa nata ghəshi na, bəvbəpə ghəshi hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli.

35 Sa favə mbəzli nava kwəma na, kəram ghəshi maɗishi, ta dzaa nata kwəmaa mənta va. Ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha Yesəw. Mba'a ghəshi kəsay zal tsa səvərita gazlaka va mbə ghən ci mənzəy vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəbaŋ kən ghən ci, lə məhərli ci və wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghəranshi hazləni.

36 Dzəghwa mbəzliy niy nashi shi va va gwanashi njasa mənishi ghəshi, mba'a ghəshi slanakəshi kaa mbəzliy səəkəshi va, njasa gha gazlaka vaa səvərita mbə ghən ntsa va.

37 Ma sa favə ghəshi kwəma va na, dza mbəzli mbə məlmə va gwanashi, ka cə'wə Yesəw a ghəci ɓarvay tə hiɗi shi, sa nzana tərəŋw ghəshi hazlənishi va nava kwəma. Mba'a Yesəw zhay zhəghwa kwambəwal, ka dzay.

38-39 Dza ntsa səvərita gazlaka va mbə ghən ci, tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə na: «Yaŋ pə gha, e nəwvəŋa» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Awə, mbalaa jighi, a gha dzaa gəzanshi kwəma məntəŋa Hyala na gwanata kaa nihwəti mbəzli» kə. Sa gəzanakə Yesəw tsəgha ki na, dza ntsa va ka dzay jighi. Jighi na na, ka gəzanshi kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli mbə məlmə gwanashi.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

40 Dzəghwa ki sa zhəghəkəvay Yesəw səəkə pəri tsahwəti həlbə na, mba'a mbəzli ɓasəshi tərəŋw, sa nzana mbə ndəghə ghəshi niy nza gwanashi. Dza mba'a ghəshi ka'wəti ki.

41-42 Mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa, ntsa dikə tsa ghəci mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Zhayrəsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a zha və kwətiŋta, məŋ lə bakə piya nzə.

Dza na mba'a tərəta gwərapəta tərəŋw, tərə na war miy nəfə. Dza ntsa va ndəs səəkəy dzəvəgha Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci kwa kwəma Yesəw ta cə'wə, a kə kaa ngəci na: «Titihwə dzam dzakə ghi tsee, a gha dzaa mbəlitəra zhee nza na gwərapəta» kə. Dza Yesəw mba'a zləɓavə. Kafə ghəci kafəy ta dzaa dzakə ghi tsa va. Ma ghəci mbə kwal na, war a mbəzliy nəw dishi, rəɗ rəɗ rəɗ ghəshi kwasəbə.

43 Mbə mbəzli va na, mba'a nahwəti mali niy nza tiɓa, gwərapəta ghənzə. Piya nzə məŋ lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. Pəŋw pəŋw ghənzə daŋəramti shi ta dəvə nzə kaa ka ciki ghwə'i, ta pəla mbəli ghən tsa nzə. Tərəh ntsaa mbay mbəliti.

44 Dza na ki, kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə, ghənzə dapay mətsəni kwəbaŋ tsa ci. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw miymiy nzə va slashi lə səkwa, mba'a mbəlita.

45 Ma sa ndəŋway mali va Yesəw na, dza Yesəw ka ɗəw va mbəzli, ma kə na: «Wa ntsaa daparaa?» kə. Ya wa ndə mbə mbəzli kwasəbə va na: «Am, yən na na yaw, am, yən na na yaw, am, yən na na yaw» ghəshiy gəzə. Ma kə Piyer na: «A ntsa ghəy dikə tsa, a nava kia? Mba'a gha nashi mbəzli dishi rəɗ rəɗ rəɗ kwasəbə gha na, zhini gha ka ɗəw, wa ntsaa daparaa, pə gha shəkəna?» kə.

46 Ma kə Yesəw na: «Yaŋ war a ndə dapara, sa nzanay, e favə bərci tikəvərivashi mbə ya» kə.

47 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa mali va mba'a sənay, a məndi sənara, ka mbələyvara yaw, kə. Dza na shəlehwə shəlehwə səəkətaa dzəvəgha Yesəw kala gwərgwərə. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səɗa ci. Dza na cəke' gəzanakə kwəma dapə na ti kaa Yesəw, tiɓa kwa kwəma mbəzli gwanashi. Mba'a gəzanakə njasa mbəlita na va zəlghwə tsa nzə ghala dapay na va.

48 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbala lə zərkə mbə nəfə tsa gha» kə.

49 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs ntsa kəghi tsa Zhayrəsə səəkəy. A kə kaa Zhayrəsə na: «A zha gha va mətita, ka maw ghaa gagay Metər ma» kə.

50 Mba'a Yesəw favə kwəma gəzə ntsa va va. Ma kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, ɓanavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a tsəgha, ta mbəlita dza zha gha va» kə. War a ghəshiy nəw lə kwal tsa shi.

51 Dza ndəs ghəshi tsəhəshi miy dəgha Zhayrəsə ki. Dza Yesəw mba'a makəti mbəzli gwanashi ni va dzakə ghi tsa va kwasəbə. Kwataka Piyer, ghəshi lə kar Zhaŋ lə Zhakə, mba'a kar dəta zha va lə mbəghəta shi pəməvə na gwa'a tsəgha.

8:43 8:43 SləniTaH 15:25-27 **8:44 8:44** Mt 9:20 **8:48 8:48** Mt 9:22 **8:52 8:52** Zhŋ 11:11-13

52 Ma sa dzakəshi ghəshi na, mba'a
ghəshi kəsashi nihwəti mbəzli, war a
ghəshiy wahə, ka tihwəniy dzəkən zha va.
Ma kə Yesəw ngəshi na: «Kadiwəm, ka
wahə ghwəy ma. Mətita zha naw, hiy
ɓəhwə na gwa'a tsəgha» kə.
53 Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na
va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ka
gazlaka ghəshiy nighə. Sa sənay ghəshi a
zha va məti ta, kə ghəshi.
54 Dzəghwa Yesəw naci ki, tasl kəsəvə
zha va tə dəvə nzə. Ma kə kaa ngəta
zlaŋzlaŋ na: «A zhee, satiŋa!» kə
55 War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na,
nza'jəw piy tsa nzə zhəkəy zhəmbə. Kə
pəlhəm satita. Ma kə Yesəw kaa mbəzli, sa
satita na na: «Ɗantam shi zəmə a ghənzə
zəmə shi» kə.
56 Dza nava kwəma, mba'a mananatishi
maɗaŋa kaa kar dəta zha va, lə mbəghəta.
Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Əntaa
ghwəy dzaa gəzə kwəma na ya kaa waɓa
ma» kə.

9

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni*
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

1 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a
ɓasəti mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə
ni. Dza na mba'a ɓanavəshi bərci ta tihə
hyeler gwanashi səvəri mbə ghən mbəzli,
lə ta mbəli ka zəlghwə.
2 Dzəghwa na ki, mba'a ghwənashi ta
gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyalaa
sləkə mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə,
3 ma kə ngəshi na: «Mbalam, ghwəy
kafəy, əntaa ghwəy dzaa ɓə ya waɓa ta
dəvə ghwəy ma. Ya gəta, ya mbəl ta ɓə
shiy, ya shi zəmə, ya gənay, əntaa ghwəy
ɓə ma. Zhini ɓay, ya tsama ndə mbə
ghwəy na, əntaa ghəci ɓə kwəbeŋer bakə
ta dza va ma.
4 Ya mbə namaɓa məlmə dza ghwəy
tsəhəŋwəyəy, mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy
kəghi tsa ci na, əntaa ghwəy mbəərə ghi
ma. War kəghi tsa kwətiŋ tsa pə ghwəy
taa nzəy pa' fəca dza ghwəy səvəriŋwəy
mbə nava məlmə.
5 Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə
məlmə, kala zləɓa fəŋwəy gwəci tsa
ghwəy mbəzli mbəy, səvəriŋwəy tə ghwəy
mbə nava məlmə. Ghwəy səvəriy, nza
ghwəy batamti kwərbi mbə məlmə shi tə
shiɗshiɗ ghwəy, ta mbə ghəshiy sənay a
ghəshi mənti *kwəma jikir na, kə ghəshi»
kə.
6 Ma sa gəzanakəshi Yesəw kwəma va
tsəgha na, mba'a mbəzli ta səɗa ci va
kafəshi. Dza ghəshi ka dzar mbə məlməhi
gwanashi, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə na
kaa mbəzli, ka mbəmbəli ka zəlghwə ya
kwəma kəsashi ghəshi gwa'a.

*Njasa səy *Erədə*
(Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

7 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, cəke'
ngwəmna Erədə favə kwəma məməni
Yesəw va. Dzəghwa ra'i ghəci zay va nava
kwəma tsəgha. Sa nzana, ma nihwəti
mbəzliy: «Wa Zhaŋ tsaa niy mənipə
*batem va na sava zhəkəməy na kwa
kwəli» kə ghəshi niy ni.
8 Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə
kwəma Hyala na sava tsahwəy na» kə
niva. Ma kə nihwəti ɓa na: «Waa ndə
gəzə kwəma Hyala tsa mbəradzə na sava
zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi.
9 Ma kə Erədə na naci ki na: «Ya gar
nə ya Zhaŋ na sava pənəy, e niy slanti
ghən tə Zhaŋ. Əy wa ndə na, tsatsa ntsa
gəzə məndi tsa kwəmaa dzəkən tsətsə
diɓa kia?» kə. Dza tapə ghəci mbə pəla
kwal tsaa nay Yesəw də'wə ghən tsa ci ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Zhŋ 6:1-14)

10 Ma sa dza *ka kwal Yesəw mənikə
sləniy niy ghwənashi Yesəw va ti ki na,
mba'a ghəshi zhəkəshi. Cəke' ghəshi
gəzanakə shi məmənəhwə ghəshi kaa
Yesəw. Dza Yesəw mba'a pəməvəshi ka
dzay li shiy dzəti pətsa kama mbəzli ti, ta
dza nzəyshi kwətishi. Pətsa dzashi ghəshi
vaa dzəti na, ndəkwə ghəci vəgha məlmə
Betəsayda.
11 Nza'jəw mbəzli ɗaŋ sənivəshi, mba'a
ghəshi nəwghəshi tə səəbə. Dzəghwa
sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw na,
mba'a ka'wətishi lə nəfə kwətiŋ. Dza
na mba'a gəzanavəshi kwəma njasa dza
Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbalamti niy
səəkəshi ta mbəli ghən tsa shi va zəlghwə.
12 Dzəghwa mba'a tihwer 'wati məniva,
ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw va məŋ
lə bakə ni vici ndəkwə ndəkwə ta pəkw
na, dza ghəshi, kət ghəshi kətəghəvashiy
dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na:
«Wəzəɓa ɓanavə gha kwal kaa mbəzli
ni, a ghəshi ndanivaa dzashi dzar mbə
məlməhi lə mbə giwahi ndəkwə ndəkwə
ni, ta pala shi zəmə shi, lə pətsa dza
ghəshiy hi ti gwa'a. Sa nzanay, gamba na
pətsa nza ghwəmmə tsa ti tikə» kə ghəshi.
13 Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «Ban-
shim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy, a
ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci
na: «Nihwəti shiy va ghəy tikə, kala war

8:54 8:54 Mk 5:41 **8:56 8:56** Mk 7:36 **9:1 9:1-6** 10:1-12 **9:2 9:2** 11:2 **9:3 9:3** 22:35 **9:5 9:5** SləniKY 13:51 **9:7 9:7-9** 9:19 **9:9 9:9** 23:8 **9:10 9:10-17** Mt 15:32-39 **9:10 9:10** 6:13; 10:17

peŋ cifəy mba'a kərpi bakəshiw. Mba'a pə ghaa ɗi ghəy dza ta pa shi zəmə, ta ƀanshi kaa mbəzli tikə ni gwanashiy, mbə nava» kə ghəshi.
14 Zhərəy niy nza tə pətsa vay, a ghəshi mənti gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Tihəvərim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə» kə.
15 Dza mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi tihəvərishi njasa gəzəkə na va, mba'a mbəzli va nzəyshi gwanashi.
16 Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw tsəgha, həŋ ƀəvə peŋ tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a ƀanavə kaa mbəzli ta səɗa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli ɗaŋ ni va. Dza mbəzli ta səɗa ci həŋ həŋ ghəshi ƀəvə, ka tahanshi kaa mbəzli.
17 Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza məndi kaa naa tərmbəta mbəvəli ƀasə ƀasə məndi ƀasəti, gyaɗə gyaɗə ghwani məŋ lə bakə.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə*
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-30)

18 Ma tə nahwəti vici ki na, mba'a Yesəw dzaa nzəyəy kwətiy ka cə'wə Hyala. Dza mbəzli ta səɗa ci ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka ɗəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə.
19 Ma kə ghəshi ngəci na: «Zhaŋ tsaa mənipə *batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ƀa na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə zhakatiy na mbə məti nza gha, kə shi» kə mbəzli ta səɗa ci.
20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə.
21 Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi dzaa gəzə kwəma va, ya kaa waƀa.

Yesəw gəzə kwəma məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 16:20-28; Mk 8:30–9:1)

22 Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci diƀa na: «Yən yən, Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka ƀənipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy ɗi mətsə yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə.
23 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi ki na: «Mba'a kə ndəə ɗi nəwray, a kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləƀavə sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, njasa səəmə vici, ma nza ghəci nəwra.
24 Sa nzana, ya wa ntsaa ɗi mbəliti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hiɗi tə mbərkə kwəma yay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza tsava ndə.
25 Nay ghwəy na, ya shi tə hiɗi ni gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zay, awə na mba'a yaɗamti ghən tsa ciy, shiy tiƀa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw.
26 Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee kaa mbəzliy, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə shəndəkə tsee lə mbə shəndəkə tsa Dirə, mba'a sa ka kwal ci ɗewɗew ni mə ghwəmə.
27 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli» kə.

*Yesəw mə kəlaŋ lə nihwəti *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)

28 Ma sa məniy hi gar dəghəsə ləy hwəm kwəma gəzəkə Yesəw va ki na, dza na mba'a pəməvə kar Piyer, lə Zhaŋ mba'a Zhakə. Mba'a dzay li shiy dzəmə kəlaŋ ta cə'wə Hyala.
29 Sa tsəhəshi ghəshi ki na, mba'a 'wati cə'wə. Ma ghəci mbə cə'wə na, dza pətsa mbə kwəma ci mba'a zhəghəkə nahwəti pa. Ma kwəbeŋer kən ghən ci na, tezlezlezlezl ghəshi zhəghəshi, ka mbərə.
30-31 Dzəghwa, vətəghə zhər bakə təzlishi tiƀa lə shəndəkə tsa mə ghwəmə kən shi. Dza ghəshi ka gəzə kwəma lə Yesəw dzəkən məti dza na va ta məti mbə məlmə Zherəwzalem, ta kərkə sləni ci niy

9:17 9:17 2Mezh 4:43-44 **9:18 9:18** 5:16 **9:19 9:19** 9:7-8; Lk 1:17; 7:16 **9:20 9:20** Mt 16:16; Lk 22:67 **9:21 9:21** 9:36 **9:22 9:22** 9:43-45; 17:25; 18:31-34; 24:6-7 **9:23 9:23-24** 14:27; 17:33; Mt 10:38-39; Zhŋ 12:25-26; 1Pi 2:21 **9:26 9:26** 12:9; Mt 10:33; 2Tim 1:8; 2:12 **9:27 9:27** Mt 16:28 **9:28 9:28-29** 5:16 **9:29 9:29-36** 2Pi 1:16-18 **9:30-31 9:31** 9:22; 13:33

ghwənikə Hyala ti. Zhər vay kar *Məyizə
lə *Eli niy nza ghəshi.
32 Ma kar Piyer lə nihwəti mbəzli va
ghalaɓa nashi ki na, ciŋ ciŋ ciŋ ghəshi
ɓa ɓanti hi. Dzəghwa mba'a ghəshi
fərghəshi. Sa fərghəshi ghəshi na, mba'a
ghəshi nay shəndəkə tsa Yesəw, lə zhər
bakə ni va nza na li shi.
33 Dza mbəzli bakə ni va ki, mba'a
ghəshi kafəshi ta zhashi. Ma ghəshi mbə
tihəva lə Yesəw ki, ma kə Piyer kaa Yesəw
na: «A Metər, jəw na wəzə ghwəmmə
nzəyəmmə tə pətsaw, kadiw a ghəy daŋəti
ceker mahkan. Kwətiŋ tsa gha, mba'a tsa
Məyizə, mba'a tsa Eli» kə. Ma na Piyerəy,
niy sənay ghən tsa kwəma ɗi na va gəzə
naw.
34 Ma ghəci mbə gəzə kwəma va
tsəgha na, 'wakəvə kwəleɓi tə ghwəmə
zləlahə səəkəshi, zhəmakə məcakwə shi
dzəkənshi kən kar Yesəw lə mbəzli bakə
ni va. Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw
kwəma va tsəgha na, mba'a her shi dzashi.
35 Fa ghəshi na, məli Hyalaa gəzanshi
kwəmaa dzəkən Yesəw səəkə mbə
kwəleɓi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava
ghəci na Zəghwee təravee, fam kwəma
və» kə.
36 War sa gəzamti məli Hyala kwəma
na, nay ndə ghəshi tiɓa ghwəlaw, war
Yesəw kwətiy. Ləy hwəm kwəma va
na, gwəŋəshi mbəzli ta səɗa Yesəw niy
nzəyshi, kala gəzə ma kwəma nata ghəshi
va, ya kaa waɓa nzə.

Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)

37 Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kar
Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci va mahkan ni
səkwashi mə kəlaŋ tsa va. Ma sa səkwashi
ghəshi na, dza mbəzli ɗaŋ, mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəghwa kwəma Yesəw.
38 Dza tsahwəti ndə mbə mbəzliy
ɓasəshi va, ka zlaŋə kwəma, ma kə na:
«A ntsa dikə tsa, ə cə'wəŋee, nighətima
zəghwee na, war kwətiŋəy na tsəgha vəya.
39 Sana kiy ndə bashakə na. Kafəy ma
bashakə tsa va tiy, war ə ka naa ngwəmə
lala, ka mərmərə lə bərci. Ka gha nighə
na tsəkwəf kwəf kwəf gwifgwifi ta miy
ci. Tərəŋw ka naa sanamiy ngəra'wə.
'Yahə'yahə ka naa gha dəkə mbə ghən ci
kafəy ma na ti.
40 Naa niy səəkəree, ka cə'wə mbəzli ta
səɗa gha nee, a ghəshi təhamtəra bashakə
tsa va mbə ghən ci, pən na, kala mbay
ghəshiy tahamti» kə.
41 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma
kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy
ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa
gəmgəm niy, ɓanavə nefer ghwəy ghwəy
kaa Hyalaw. Pa' hwəm ɗi ghwəy yən
nzəyra lə ghwəy kia? Hwəm dzee kərə lə
sə'wa kwəma ghwəy kia?» kə. Sa gəzəkə
na tsəgha, a kə kaa dəy zəghwə va na:
«Pəmərə zəghwə gha vaa səəkə tikə» kə.
42 Dza məndi ka dza ta pəmə zəghwə va.
Ma ghəci mbə səəkə na, dza bashakə tsa
va, mbeɓ fati tə pi. War a ghəciy mərmərə
lə bərci. Dzəghwa Yesəw ki, mba'a
gəzanakə kwəma lə bərci kaa bashakə
tsa va, mba'a tahamti. Dza na kwəriŋ
mbəlanti zəghwə va, mba'a pəmanavə kaa
dəy.
43 Ma sa nashi mbəzli tiɓa gwanashi
shi va na, ka mananshi maɗaŋa, sa nata
ghəshi bərci Hyala.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən
məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Ya wa ndə na, war mbə mananci
maɗaŋa kwəma mənti Yesəw va ki. Ma
kə kaa mbəzli ta səɗa ci na:
44 «Kwəma dzee na ta gəzaŋwəy sanay,
fə tə ghwəy ghən ti wəzə. Ma yən yən
Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra
dza məndi, mba'am fambəra mbə dəvə
mbəzli» kə.
45 Ma mbəzli ta səɗa ci nashi ki na,
favə shi ɗi Yesəw gəzə ghəshiw. Mbəmbə
niy nza sləkar tsa kwəma va və shi, va
nəghətaa ghəshi favə shi ɗi naa gəzə. Mbə
ghəranshi hazləni niy nza ta ɗəw shi va va
Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsaa?
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

46 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw,
mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ngərə
ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay, nda a
ntsaa gwəra dikə mbə shi.
47 Mbalaa cəke' sənata Yesəw kwəma
təkə ghəshi mbə nefer shi, naci ki.
Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə pəm
pəmə və, dza na mba'a garəy kwa kwəma
ci.
48 Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy
na, a gəzaŋwəy ya, ya wa ntsaa ka'wəti
zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma
yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti
na tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, aa
ka'wəti ntsaa ghwənikəra va kwərakwə.
Sa nzanay ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci
jəwə mbə ghwəy gwanaŋwəyəy, ghəci na
ntsa dikə tsa» kə.

9:32 9:32 Zhŋ 1:14 **9:35 9:35** 3:22; Nəw 18:15 **9:36 9:36** 9:21 **9:43 9:43-45** 9:21-22 **9:45 9:45** 18:34
9:46 9:46-48 22:24-26 **9:48 9:48** 10:16; 22:26; Mt 10:40; 20:26-27; Mk 10:43-44; Zhŋ 13:20

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə
(Mk 9:38-40)

49 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma, ma kə Zhaŋ kaa ngəci na: «A Metər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə.
50 Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm, ka makə ghwəy ma. Sa nzana, ma ntsaa kama mbə jaka lə ghwəyəy, ntsa ghwəy na tsava ndə» kə.

*Mbəzli mbə nahwəti məlmə tə hiɗi ka *Samari kala zləɓa ma ka'wə Yesəw*

51 Dzəghwa vici dza Yesəw ta dzay dzəmə ghwəmə ti, mba'a kətikəvata. Ghala vəghwə tsa vay, dza na mba'a pəhəti dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem mbə nəfə tsa ci.
52 Sa pəhəti na tsəgha na, dza na, mba'a ghwənashi ka ghwəni miy tə kwəma ci. Dza mbəzli va pəkw ghəshi dzashi, ndəs ghəshi tsəhəshi mbə nahwəti məlmə tə hiɗi ka Samari ta dzaa gwəmanati pi fə gwəci tsa Yesəw mbə.
53 Ma mbəzli mbə məlmə va na, kala zləɓa ka'wə ci ghəshi, sa nzana va dzəmbə məlmə Zherəwzalem ghəci dza. *
54 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw, kar Zhakə ghəshi lə Zhaŋ nava kwəma tsəgha, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəŋəy, ka ɗi gha ghəy cə'wə Hyala a ghənzə ghwənəkəghwa ghwə səəkə mə ghwəməə ndamtishi na?» kə ghəshi.
55 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəɗ, zhəghətəvay, dza kwa shi, ka naɓəshi. Ma kə ngəshi na: «A ntsaa fambəŋwəy gəla nana zəzə kwəma mbə ghən tsa ghwəya? Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta zamti piy tsa mbəzli səəkə yaw, ta mbəlishi səəkee» kə.
56 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə nahwəti məlmə.

Kar Yesəw lə mbəzliy ɗi nəw ci
(Mt 8:19-22)

57 Ma kar Yesəw kwa kwal mbə dza ki na, dza tsahwəti ndə tiɓa, mba'a ghavə gəzanci kwəma. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmaɓa dza ghaa dza» kə.
58 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay, ma keŋkiɗiy a ghi tsa shi və shi mbə hiɗi. 'Yegwer ɓa na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy tsee ghi tiɓa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə.
59 Ma kə kaa tsahwəti ndə na: «Nəwra dzam» kə. Ma kə ntsa va na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal, e dzaa lamti dirə di, kee gha səəkə ta nəwŋa» kə.
60 Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlashi mbəreketi tiɓa a ghəshi lala ghən tsa shi. Na na ghay, mbala ta gəzə njasa sləkə Hyala mbəzli» kə.
61 Ma kə tsahwəti ndə kaa Yesəw ɓa na: «Yən neyey, ta nəwŋa dzee Ntsee dikə tsa. Ma nanzə kiy, ndara kwal e dzaa səkwamti mbəzli kəghi tsee, ma nzee səəkə ta nəwŋa» kə.
62 Ma kə Yesəw ngəci na: «Mba'a kə ndə kəsəvə ngwər slay ta za, zhini mba'a dzay ta nighə pətsa zhəy ləy hwəməy, ta dzay dza ngwər tsa vaa dzəvəgha bəla. Tsəgha na lə ntsaa ɗi nəwra kwərakwə, mba'a kə zhiniy dzay ta zəzə shi dzəy lə hwəməy, dzəkwətəvay tsava ndə ta gəzə sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzliw» kə.

Yesəw mbə ghwəni mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli

10

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza Yesəw Ntsaa sləkəpə mba'a təravə nihwəti mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti. Dza na mba'a ghwənashi, bakə bakə bakə kwa zəərə shi, a ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma ci, dzar mbə məlməhi gwa'a gwa'a lə dzəti pətsa dza naa dza də'wə ghən tsa ci.
2 Dzəghwa, ma kə kaa ngəshi kwa fir na: «A mbəzlee, ɗaŋ shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta ɓasəshi səəkə tə vəhəə jighi. Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətsəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə» kə.
3 Ma kə diɓa na: «Nana kiy satim, mbalam, aa ghwəniŋwəy ya, nja ndərazhi teŋkesli ka məndi vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlhi.
4 Əntaa ghwəy dzaa ɓə ya mbəl pas tsaa ɓə gəna kwa, ya mbəl ndə dza ta wə, ya kwekweher nzə ma. Ghwəy mbə kwaləy, əntaa ghwəy səkwə mbəzli ma.
5 Ya tsama ghi dza ghwəy dzakəŋwəyəy: "Ndaŋwəy zərkə Hyala mbə nzəy tsa ghwəy kəykə" pə ghwəy taa ni kaa mbəzli kəyɓa ghwəy dzakə.
6 Ma ghalaɓa, mba'a kə ntsa zərkə nəfə tsa kəghi tsa vay, ta dzəkən dza zərkə tsa

---

9:50 9:50 11:23; Mt 12:30 **9:51 9:51** 24:50-51; Mt 19:1; Mk 10:1; SləniKY 1:9 **9:52 9:52** 10:33 * **9:53 9:53** Niy dzar ghən tsa *ka Zhəwifə lə ka Samariw. Va tsəgha niy ka'wə ma ka Samariw. Ma tsəgha niy ka'wə ma ka Samariw mbəzliy dzar mbə hiɗi shi ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. **9:54 9:54** 2Mezh 1:10, 12 **9:61 9:61** 1Mezh 19:20 **9:62 9:62** 11:2; Flp 3:13 **10:1 10:1-12** 9:1-6 **10:4 10:4** 22:35; 2Mezh 4:29 **10:5 10:5-6** 2:14

ɓəghə ghwəy va. Ma kala gəla tsava ndə
kəyɓay, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwəy
vaa nza kən shi ghwəlaw.
7 Mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy kəghi tsa
ciy, nzəyŋwəy tə ghwəy kəyɓa. Ka zəmə
shi zəmə ɓəŋwəy məndi kəyɓa, ka sa shi
sa ɓəŋwəy məndi kəyɓa diɓa. Sa nzanay,
mba'a kə ndəə ghəra sləni na, aa təɓə
məndiy nganci shi zəmə ci. Əntaa ghwəy
dzaa təɗi ghi kəy pətsa gha ghwəy nzəy
kəy, ta dzakə tsahwəti ghi, mbə məlmə
kwətiŋ na ma.
8 Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə
məlmə, dza mba'a məndi ka'wətəŋwəy
mbəy, a pə ghwəy taa zəmə shi dza
məndiy ɓəŋwəy mbəɓa.
9 Ka zəlghwə dza ghwəy kəsashi
mbəɓay, ka mbəlishi. A pə ghwəy taa
ni kaa mbəzli mbə məlmə vay: “Ndəkwə
ndəkwə na Hyala ta səəkə ta sləkəŋwəy”
pə ghwəy taa ni ngəshi.
10 Ma mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə
məlmə, kala zləɓa ka'wəŋwəy məndi
mbəy. Səvəriŋwəy tə ghwəy dzəti pətsa
ka məndiy ɓasəva mbəɓa. Tsa' pə ghwəy
taa ni ngəshiy:
11 “Ava ghəy batəyŋwəy lə kwərbi mbə
məlmə ghwəy ta niy dzətishi tə shiɗshiɗ
ghəy, ta mbə ghwəy sənay a ghwəy mənti
*kwəma jikir na, pə ghwəy. Nanzə kiy,
sənay tə ghwəy wəzə, ndəkwə ndəkwə na
Hyala ta səəkə ta sləkəŋwəy” pə ghwəy
taa ni ngəshi.
12 A gəzaŋwəyee, fəca dza Hyalaa
məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, tərəŋwɓa
ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə
nava məlmə dza naa nza kən ngəra'wə
tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə məlmə
*Sədəm» kə Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy ɗi
ma zləɓa kwəma Yesəw
(Mt 11:20-24)

13 Dzəghwa, ma kə Yesəw na: «Ghwəy
ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwəraziŋ
lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə
Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy.
Sa nzana mbə məlmə Tir lə mbə məlmə
Shidaŋw pən niy mənəhwə shi maɗaŋa
maɗaŋa ni ni mənəhwee mbə ghwəy
nzay, ci mbəzli mbəɓa tsəfəkwəshi, ka
tsati titihwə ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa
kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza.
14 Va tsəgha kiy, fəca dza Hyalaa məni
ngwəvəə dzəkən mbəzli na, tərəŋwɓa na
ghwəy ngwəvə dza naa nza kən na mbəzli
mbə məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə
Shidaŋw.
15 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə
Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy
kafashiy dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy
ki nə ghwəy na, nava tiɓa teepəw. Ta
dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza
mbəreketi» kə Yesəw.
16 Ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci diɓa
ki na: «Ya wa ntsaa fa kwəma ghwəyəy,
kwəmee fa na kwərakwə. Ya wa ntsaa
ɗi ma fa kwəma ghwəyəy, kwəmee ɗi ma
na fa kwərakwə. Ya wa ntsaa ɗi ma fa
kwəmee kwərakwə diɓa na, kwəma ntsaa
ghwənara na sa ɗi ma na va fa tsəgha» kə.

Mbəzli ghwənashi Yesəw va mbərfəŋ
mətsəkə bakəti ni

17 Dzəghwa mbəzli mbərfəŋ mətsəkə
bakəti ni va niy ghwənashi Yesəw ki,
mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dzashi
va lə vəshi. Ma kə ghəshi kaa Yesəw
sa səəkəshi ghəshi na: «A Ndə sləkəpə,
lə hyelershi ɗitəŋəy na fəti. Sa ka ghəy
tihəshi səvəri mbə ghən mbəzli lə slən tsa
ghay, ka səvəri ghəshi» kə ghəshi.
18 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Tsəgha
na, mbə nay *ndə jaka tsa Hyala niy
nzee ghəci mbə tərə səəkə mə ghwəmə,
wampiɗ, kə, nja wampiɗi van.
19 Favə tə ghwəy: Avee ndaŋwəy bərci
ta dza ghwəy dzar tə shesher lə dzar
tə yətihi, zhini ka təɗanakən bərci kaa
ndə jaka tsa Hyala. Shiy tiɓa dzaa
mbaŋwəyəw.
20 Nanzə kiy, ka vəshi ghwəy war tə sa
ɗitəŋəy hyeler fəti ma, tə sa nzana mba'a
Hyala tsasliti slən tsa ghwəy mə ghwəmə
pə ghwəy vəshi» kə Yesəw.

Yesəw vəshiy
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

21 Ma ge'i ghala vəghwə tsa səəkəshi
mbəzli vaa gəzanci kwəma kaa Yesəw
ki na, mba'a safə tsa Hyala ɗewɗew tsa
təhanay nəfə tsa Yesəw lə vəshi. Ma kə na:
«A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hiɗi, 'wəsa
nə ya ngəŋa, sa nzana ma kwəmaa niy
mbələy gha na va mbəzliy sənata kwəma
ghəshi lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi
kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma.
A Di a falŋee, sa nzana tsəgha gha ɗi» kə.
22 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə
dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tiɓa
mba'a sənata kwəmee kala war Dirəw.
Ndə tiɓaa sənata kwəma Dirə kala war
yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya e ɗi
canati Dirə pənəw» kə.

10:7 10:7 1Tim 5:18; 1Kwər 9:6-14 **10:9 10:9, 11** 11:2 **10:11 10:11** SləniKY 13:51; 18:6 **10:12 10:12** Mt 10:15 **10:13 10:13-14** Ezay 23:1-16 **10:15 10:15** Ezay 14:13, 15 **10:16 10:16** 9:48; Mt 18:5; Mk 9:37; Zhŋ 13:20 **10:17 10:17** 9:10; Mk 6:30 **10:18 10:18** Zhŋ 12:31; ShiZhŋ 12:9 **10:19 10:19** Cem 91:13 **10:20 10:20** Səvəri 32:32; Flp 4:3; ShiZhŋ 3:5 **10:21 10:21** 4:18; Mt 11:25 **10:22 10:22** Mt 11:27

23 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki na, dza na,
tərəɗ zhəghəghəvay dzar kwa mbəzli ta
səɗa ci. Ma kə kaa ngəshi kwətishi na:
«Vəshi na va ghwəy, sa kwəmavə ghwəy
nashi shi mənti Hyala lə mətsəhi ghwəy.
24 Sa nzana e gəzaŋwəyəy, ka gəzə
kwəma Hyala ɗaŋ, lə mezhizhə ɗaŋ niy
ɗì na nashi shi nashi mətsəhi ghwəy
ni sənzənva, kalaa niy kwəmavə nashi
ghəshi. Mbə ɗì fa kwəma favə ghwəy na
sənzənva ghəshi niy nza na, a kwəmavə
fa nzə ghəshiw» kə.

*Ɓəli fir dzəkən ndə ka *Samari tsaa
məni kwəma wəzə na*

25 Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti
*ndə ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a
səəkəy dzəvəgha Yesəw ta ngali lə kwəma.
Ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, wa shi dzee
mənti, kee kwəmavə piy tsaa kəɗì maa?»
kə.
26 Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa nə
məndi kaa kwəma tsasliti məndi mbə
kwəma pəhətəmmə Hyala ta mənia? Njaa
na kwəma ka ghaa favə gha mbə jangə
nzəa?» kə.
27 Ma kə ntsa va na: «A kə məndi mbə
kwəma pəhəti Hyalay: "Ɗi pə ghaa ɗì
Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə tsa gha gwanay,
lə bərci gha gwanashi, lə məhərli gha
gwanata, mba'a gha ɓanavə ghən tsa gha
gwanay. Zhini diɓay, ɗì nihwəti mbəzli
gwanashi njasa ɗì gha va ghən tsa gha
kwərakwə" kə məndi» kə.
28 Ma sa zləɓakə ntsa va tsəgha ki, ma
kə Yesəw kaa ngəci na: «Kay, wəzə zləɓati
gha kwəma va. Mbala məni war tsəgha, ta
kwəmavə piy tsaa kəɗì ma dza gha» kə.
29 Ma ntsa va na, kala ɗì ghəci kwəma
vaa kəray və. Ma kə kaa Yesəw ki na:
«Yaŋ, tsəgha na, sana kiy, wa na tsee ndə
ghalaraa?» kə.
30 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci kwa fir na:
«Tə nahwəti viciy, mba'a kafəy tsahwəti
ndə Zhəwifə mbə məlmə Zherəwzalem ta
dzaa dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci
mbə kwal na, mba'a ka ghəli pəslishi ti.
Dza də'wə də'wə ghəshi də'wəti. Kwərat
kwərat ghəshi səsərəhwə shiy kən ghən
ci. Mba'a ghəshi pahwə shi və gwanashi,
ka dzashi. Tərə na war miy nəfə ta məti.
31 Ma kwa kwəma jəw na, dza tsahwəti
ndə ta Hyala tsa mbə hwəlfə kwətiŋ na li
mba'a dzakə dza ci kwa kwal tsa va. Mba'a
kəsay ntsa də'wəvə ka ghəli va bəzhehə
tiɓa kwa kwal. Ma sa nay na na, dza na,
wəsl wəslivə kwal tsa ci, mba'a zlay ntsa
va tiɓa, ka dzay.
32 Ma kwa kwəma jəw ɓa na, zhəghwa
tsahwəti ndə mbə hwəlfə Levi ɓa, ntsa nza
ghəshi mbə hwəlfə kwətiŋ na li, mba'a
zhəkəy kwa kwal tsa va. Səəkə na na,
mba'a kəsay ntsa va war tə pətsa va
bəzhehə. Ma sa nay na kwərakwə na, dza
na wəsl wəslivə kwal tsa ci. Mba'a zlay
ntsa va tiɓa, ka dzay.
33 Ma kwa kwəma jəw diɓa kiy, dza
tsahwəti ndə ka Samari, ndə məlmə kala
kama mbə hwəlfə ci, mba'a dzakə dza ci
kwərakwə. Səəkə na ndəs tsəhəy vəgha
ntsa va. War sa nay na naci ki na, mba'a
hwər tsa ci zhanati tərəŋw ti.
34 Dzəghwa na kət kətəghəvay dzəvəgha
ntsa va. Dza na kaa zheher ti njə'wə
njə'wə naghamtishi, dza na mba'a mana-
nati ghwə'i tə zheher va, kə ki pəərə pəərə
pəərətishi. Ma sa paramtishi na na, dza
na tsaŋ ɓəvə, ɗal famə mə kwantəmca ci
səəkə na li. Dza na mba'a dzaa fəy mbə
ciki tsa ka ka məlməə nzəy mbə tə gəna,
ka zəlghwə ntsa va mbəɓa.
35 Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a
kafəy ta dzay. Dza na mba'a ɓəvə gəna
gar mbəl bakə, mba'a ɓanavə kaa ndə
ciki tsa va. Ma kə kaa ngəci na: "A
dzaree ta dza, ndi gəna na, nza gha nighəə
dzəkən ntsa va. Ya ə dza gəna dza ghaa
zamti mbə kwəma ciy taŋəti nanay, sa
kee zhəghəkəvara mbə dzee na e taa
zhanavəŋa sa gha" kə» kə Yesəw.
36 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəlanci fir tsa va
kaa ndə ɓənipə kwəma pəhəti Hyala va ki,
ma kə kaa ngəci na: «Mbə mbəzli mahkan
ni va sana kiy, tsama na ndə ghalay ntsa
də'wəvə ka ghəli vaa?» kə ngəci.
37 Ma kə ntsa va na: «Vəya na neyey,
ntsaa pəərəti zheher ci va na» kə. Ma kə
Yesəw ki na: «Tsəgha na, gha kwərakwə
kiy, mbala, gha dzaa məni tsəgha» kə.

Yesəw kəghi tsa kar Martə lə Marəy

38 Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə *mbəzli
ta səɗa ci, mba'a ghəshi kafəshi ta dza. Ma
ghəshi mbə kwal na, mba'a ghəshi kəsata
nahwəti məlmə. Mba'a nahwəti mali niy
nza mbə məlmə va, Martə, kə məndi kaa
slən tsa nzə. Dza na mba'a ka'wətishi
kəghi tsa nzə.
39 Martə vay, a zhaməmmə niy nza
və, Marəy, kə məndi kaa slən tsa nzə.
Dza Marəy nanzə kiy, pa' pavə pətsa nzə
vəgha Ndə sləkəpə. Dərasə nzəyta war ka
fa kwəma gəzə Yesəw.
40 Ma Martə nanzə ki na, war a ghənzəə
tsəva lə ghəra sləni ghənghən ghənghən
kwətita. Dzəghwa na, kaf kafəta, dza ndəs

10:24 10:24 1Pi 1:10-12 **10:25 10:25** 18:18; Mt 19:16; Mk 10:17 **10:27 10:27** Mt 22:37, 39 **10:28 10:28** SləniTaH 18:5; Rm 10:5; Gal 3:12; Zhŋ 13:17 **10:33 10:33** Samari: Mt 10:5; Lk 9:52; 17:11, 16; Zhŋ 4:9, 39-40; SləniKY 1:8; 8:1, 5, 14-17, 25; 9:31 **10:38 10:38-40** Zhŋ 11:2; 12:2-3

tsəhəta vəgha Yesəw. Ma kə ngəci na:
«A Ndə sləkəpə, kwəmaa shashaŋa tiɓa
mbə kwəma zhamərə na, sa zlara na tsa
mbə sləni, war e tsəva mbə kwətira tsəy?
Gəzanta a ghənzə kəətira» kə.
41 Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A Martə,
wa nava dzaŋa gha ta təra kwəma tsəgha
ɗaŋaŋaŋ, ka tasə ghən tsa gha tərəŋw tay?
42 Shiy kwətiŋ na shiy gwəramti e
gəzaŋa nee ki. Na na Marəyəy, a təravə
bəlaa gwəramti wəzə. Zlata a ghənzə fa
kwəmee» kə.

11

*Njasa ɓəni Yesəw cə'wə Hyala kaa *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 6:9-13; 7:7-11)

1 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka
cə'wə Hyala dzəghwa tə tsahwəti pi. Ma
sa kəɗiy na lə cə'wə na, dza tsahwəti
ndə kwətiŋ mbə mbəzli ta səɗa ci ka
gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A
Ntsaa sləkəŋəy, ɓanavəŋəy cə'wə Hyala
kwərakwə, njasa ɓananavə Zhaŋ va kaa
mbəzli ta səɗa ci» kə.
2 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a pə
ghwəy cə'wə Hyalay. Vanta kwəma ka
ghwəy gəzə:
A Dəŋəy,
a cə'wəŋa ghəy nza mbəzli mbəə sənay
Hyala ɗewɗew na
nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha.
Mazə nza gha, səəkə sləkəŋəy.
3 Bəŋəy shi zəmə gar məkəŋəy vici va vici
va.
4 Pəlataŋəy kwəma ghəy jikir na mənti
ghəy.
Sa nzanay, kar ghəy pəlata na mbəzliy
məniŋəy *kwəma jikir na kwərakwə.
Ndəghwətəŋəy vantaa *ndə jaka dzaa
həərətəŋəy
ta məni kwəma jikir na.
Ava tsəgha ka ghwəy ni» kə Yesəw.
5 Zhini ma kə kaa ngəshi ɓa na:
«Sənzənvay ava ndə mbə ghwəy, mba'a
madigay və, dzəghwa na mbə daŋkala
vərɗi pəkw dzay dzakə ghi tsa madigay tsa
va. Ma kə kaa ngəci sa tsəhəy na na: "A
madiga, va gha səəkee, a gha ngavəra shi
zəmə nzee watəŋa shi gha.
6 A səəkəy tsahwəti madigara ta wə
kəghi tsee, kala shi zəmə vəya ta ngan-
cishi" kə.
7 A kə madigay tsa məhəni va kaa ngəci
na: "Am, am, am! Kaa gagara gha ma!
Kəəli kəəli na dəghee məcanata, məhəni
ghəy lə ndərazhee gwanaŋəy. Ka mbay
ya satira tə pi həni sənzənva ta ndaŋa shi
vaw" kə
8 Ya tsəgha gəzəkə na na, war ə madigay
tsa vaa gagay lə cə'wə va ki. Mba'a
madigay tsa va satiy ɓanavə shi ɗəw na
va gwa'a, sa gagay na, kala kama tə sa nza
ghəshiy madiga.
9 A gəzaŋwəy ya kiy, cə'wəm shiy va
Hyala, ta ndaŋwəyshi dza na. Pəlam shiy
və, ta kwəmavəshi dza ghwəy. A pə ghwəy
har, ta zləɓaŋwəy kwəma dza na.
10 Sa nzana, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy,
ta ɓanavəshi dza məndi. Ya wa ntsaa pəla
shiyəy, ta kwəmavəshi dza na. Ya wa ntsaa
tsa yashiy dzakə ghiy, ta zləɓanci kwəma
dza məndi.
11 Didi tiɓa mbə ghwəy, ka ɗəw ɗafa
zəghwə ci və na, dza tsaŋ ɓəvə hakwə ka
ɓanci na? Ka ɗəw kəlipə ghəci və na, nza
naa ɓanavə shishi ka məjə'a kəlipə va na?
12 Ya zəghwə ciy cə'wə slisli kwəkwəla
və na, nza naa ɓanci yiti na?
13 Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni
mba'a ghwəy sənay ɓanshi shi wəzə ni
kaa ndərazhi ghwəy na, hanaɓa Dəŋwəy
tsa mə ghwəmə ka na mbay ma ɓanavə
Safə tsa nzə ɗewɗew tsa kaa mbəzliy
cə'wə və shəkəna?» kə.

Dza kwa pətsa səəkə bərci tihə Yesəw hyeler li shi
(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

14 A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, mba'a
*hil niy pəhəti ghani ci, kala mbə ghəciy
gəzə kwəma. Dzəghwa Yesəw tə nahwəti
vici, mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa
va. Ma sa səvəriy hil tsa va mbə na, ka
gəzə kwəma ntsa va. Sa nata mbəzli ɗaŋ
ni va ɓasəshi tə pətsa va nava kwəma na,
ka mananshi maɗaŋa ghənzə.
15 Ma kə nihwəti mbəzli nashi ki na:
«Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler ɓanci na
bərci tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə
ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.
16 Dza nihwəti ɓa, ka pəla ngali ci lə
kwəma. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na:
«Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni, ti dza ghəy
gha sənay Hyala ghwənikəŋa na kataŋ, pə
ghəy» kə ghəshi.
17 Na na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a
ghəci sənata kwəma mbə ghən shi. Ma
kə ngəshi na: «Mba'a kə mbəzli dikə
dikə ni zəmə hiɗi dzəmbəshi mbə pa
jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa
shi dza ghəshi. Ka ceker shi dzay, ka
ngangazlavaa dzəkən nihwəti.
18 Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala
dzəmbəy mbə pa lə mbəzli ciy, ta
ndanivərivay dza mazə tsa ci va. Ma

11:1 11:1 5:16 **11:2 11:2**mbə sləkəŋwəy na Hyala: 4:43; 9:2, 62; 10:9, 11; 17:21; 19:11; SləniKY 1:6-8; 19:8; 28:23, 31 **11:3 11:3** 12:22-32 **11:7 11:7-8** 18:5 **11:9 11:9** Mt 7:7 **11:14 11:14-15** Mt 9:32-34 **11:16 11:16** Mk 8:11; Mt 16:1

pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy, lə
bərci ndara Belzhebəl tihee hyeler mbə
ghən mbəzli, pə ghwəy.
19 Mba'a pən tihə hyeler lə bərci ndara
Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va
tihə hyeler va na, wa ntsaa ɓanshi ni shi va
bərci kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay,
ti ghwəy sənay, a fəti va ghwəy, pə ghwəy
mbə kwəma gəzəkə ghwəy na.
20 Ma na nee na kataŋ nay, lə bərci Hyala
tihee hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma ɗi
kwəma nata ghwəy na ciŋwəyəy: Wa na
Hyala ghati sləkəŋwəy, ɗi naa gəzə» kə.
21 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə
ndə bərci pəhətəvay wəzə lə shi mbəzə
ci, ka ndəghwə ghi tsa ciy, ndə tiɓa dzaa
ndəŋwəshi shi ciw.
22 Ma mba'a kə tsahwəti ntsaa taŋəti tə
bərci səəkəy dzəkən, mba'a təɗanakənəy,
ta pahwə shi mbəz ci va niy vəshi na ti shi
dza ntsa va. Shi dza na vaa pahwə və na,
mba'a tatahamtishi.
23 A na neyey, ma ntsaa ni ghwəm na
lə gha na yaw, kəy, ndə mbəz tsee na
tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay,
slənee vaa liɗi na» kə Yesəw.

Njasa ka gazlakaa zhəghəvaa zhəmbə ndə
(Mt 12:43-45)

24 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a
kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza
mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka
təwrə dzar mbə gamba, ta pəla pətsa dza
naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza
kala kwəmavə pi ghənzəy, ka na dza mbə
zəzə kwəma nzəy: "Ma ghənzə tsəgha
na, wəzəɓa zharee zhəmbə ciki tsee vaa
səvəri ɗee mbə" dza naa ni.
25 Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə
na, mba'a kəsay ciki tsa va gwəma gwəma
wəzə, papa ɗewɗew.
26 Ma sa ka gazlaka va nay pətsa mbəɓa
tsəgha ki na, mba'a dzaa hakakə nihwəti
gezlekikiy gwəramti məni ndərəm kən
mbərfəŋ, ta nzəy mbə ciki tsa va. Ma
sa ka ghəshi səəkəə ki na, shirɓitə dza-
shiy dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa
tərəŋw gazlaka dzaa mətsəhəta va ntsa va,
taŋ na kwataŋa va ki» kə.

Vəshi kataŋ na

27 Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va
na, mba'a nahwəti mali maɗita mbə jipə
mbəzli tiɓa, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ. Ma
kə na: «Vəshi na ta mali səkwa gha kwa
hwər nzə, mba'a gha sahwə 'wa tə hati
nzə!» kə.
28 Ma kə Yesəw kaa zləɓanta na: «Aw
kiw, mbəzliy fa kwəma Hyala va, dza
ghəshi ka ɗi fəti tiy, ghəshi na shi mbə
vəshi» kə.

Məndiy ɗəw shi maɗaŋa maɗaŋa ni va Yesəw
(Mt 12:38-42)

29 Ma sa ɓasətəvashi mbəzli vəgha
Yesəw, a kə na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli
mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli
jikirkir ni nza ghwəy. "Mənti shi maɗaŋa
maɗaŋa ni" pə ghwəy kaa ngəra. Na
nee nee kiy, nihwəti shi maɗaŋa maɗaŋa
ni dzee məntəŋwəy tiɓaw. Mək na shi
maɗaŋa maɗaŋa ni va niy mənəhwə
Hyala lə *Zhəwnasə.
30 A Hyala mənti shi maɗaŋa maɗaŋa
ni lə Zhəwnasə, ta mbə ka *Ninivə sənay,
Hyala ghwənikə na, kə ghəshi. Ta mənti
shi maɗaŋa maɗaŋa ni dza Hyala lə ya
kwərakwə, ta mbə ghwəy ghwəy mbəzli
mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa sənay, Hyala
ghwənikəra na, yən Zəghwə yakə ndə
ngəri, pə ghwəy.
31 Nay ghwəy na, fəca dza Hyalaa məni
ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta dza dza mazə
maliy niy səəkəta va tə hiɗi ka Sabaa dzəti
ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa
ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəvə,
sa nzana mba'a niy səəkəta tə hiɗiy
gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə
mazə *Saləmaŋw, sa nzana tərəŋw ghəci
sənata kwəma. Dzəghwa ghwəy na ghwəy
ki na, kala ɗi zləɓa kwəmee ghwəy. Yən
sa dikə tsa kən Saləmaŋw ngar ki.
32 Fəca vici dza Hyalaa məni ngwəvəə
dzəkən mbəzliy, ta səəkə dza mbəzli mbə
məlmə ka Ninivə dzəti ngwəvə ghəshi
lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa, ta
kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəvə. Ghəshi
na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma
Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy,
a ghəshi niy tsati titihwə kaa Hyala, ka
zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa ghwəy
na ghwəy kiy, kala ɗi fa kwəmee ghwəy,
yən tsa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki»
kə Yesəw.

*Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə waŋ pi*
(Mt 5:15; 6:22-23)

33 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ndə
tiɓaa tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, sa
tsəraghwa na na, mba'a mbələy, aw bay
na, mba'a dzəɓakən tasaw kənəw. Mə
pətsa ɗal tsa ka məndiy fəy, ta mbə
ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə
ciki nay pi waŋ.

11:20 11:20 17:21 **11:21 11:21** Ezay 49:24 **11:23 11:23** 9:50; Mk 9:40 **11:26 11:26** 2Pi 2:20 **11:28 11:28** 8:21 **11:29 11:29-30** Mt 16:2-4; Mk 8:12; Zhŋ 6:30 **11:30 11:30** Zhəwnasə 2:1 **11:31 11:31** 1Mezh 10:1-10 **11:32 11:32** Zhəwnasə 3:5 **11:33 11:33** 8:16; Mk 4:21

34 Məcihi ghay, nja gərkəwa tə vəgha
gha na ghəshi. Mba'a kə mətsəhi ghaa nay
pi ɗiweŋ ɗiweŋəy, mbə waŋ pi dza vəgha
ghaa nza gwanata ghalaɓa ki. Mba'a kə
mətsəhi gha kala nay pi ɗiweŋ ɗiweŋəy,
mbə kwəsli na vəgha gha.
35 Ghənzə tsəgha kiy, məni tə gha
məhərli, vantaa waŋ pi tsa mbə nəfə tsa
gha dzaa nzaa kwəsli.
36 Waŋ kə pətsa mbə vəgha gha gwanay,
kala tərmbə nahwəti bəla nzə mbə
kwəsliy, ghalaɓa na, mbə waŋ pi dza
naa nza gwanata, njasa ka gərkəwa vaa
mbərəŋa waŋ tsa nzə kwərakwə» kə.

*Yesəw lə *ka Farisahi mba'a *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala*
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

37 Ma sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma ki
na, dzəghwa tsahwəti ndə Farisa mba'a
harvə ta zəmə shiy kəghi tsa ci. Dzəghwa
Yesəw mba'a tsəhəy kəghi tsa ci va. Mba'a
ghəshi ghati zəmə shiy kala yaɓə dəvə
Yesəw.
38 Ma sa nay ndə Farisa tsa va Yesəw
ghati zəmə shiy, kala yaɓəhwə dəvə ghəci
ta zəməshi na, mba'a məhərli ci səəta va
nava kwəma.
39 Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci ki
na: «Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, paf paf
təhəshi nefer ghwəy va ndərəm lə va
ghəli. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yaɓə
devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa
shi ɗewɗew pərikə tə hwəm shi, mbalaa
ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəɗa kwa hwər
kwa hwər shi nza ghwəy.
40 Ghwəyəy, mbəzli kama məhərli mbə
ghən shi nza ghwəy. Ma Hyalaa mənti
pətsa pərikə va tə ngwəla na, kala ghənzə
mənti tsa mbəɓa mbəɓa pi nə ghwəy
kwərakwə shəkəna?
41 Wəzəɓa ɓanavə ghwəy shi kwa
devəre sa yam tsa ghwəy lə shi kwa kwa
zənɗafa tsa ghwəy kaa ka ndərma. Mba'a
pə ghwəy mənti tsəghay ɗewɗew dza
nefer ghwəy nza kwa kwəma Hyala.
42 A gəzaŋwəy ya, ghwəy ghwəy ka
Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy. Ghwəy kiy, kar ghwəy
ɓə shiy kwətiŋ mbə shiy məŋ ta ɓəshi kaa
Hyala. Ka ɓə shiy kwətiŋ mbə shiy məŋ,
ya səvəri mbə kəslifi er jəw jəw ni wəzə ni
ka ghwəy ta ghənghən ghənghən ni. Ma
na nza bama ti *kwəma pəhəti Hyala na,
kala ɗi nəw ghwəy. Shi ɗi kwəma pəhəti
Hyalay: Ka ɗi Hyala lə nəfə kwətiŋ, ka
məni kwəma lə kwal tsa nzə, ava ghənzə
na kwəma nza bama ti va Hyala. Tsəgha
na shi ka ghwəy məni nza ki, kala za ma
ghən ta ɓə shiy kwətiŋ səvəri mbə shiy
məŋ kaa Hyala diɓa.
43 Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə
səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa
nzanay, war tsa kwa kwəma pi nzəy ka
ghwəy pəla ta nzəy mbə *ciki ɓasəva tsa
ka Zhəwifə nza mbəzli mbəə naŋwəy.
Jəw ɗi ghwəy məndiy səkwəŋwəy
mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw.
44 Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə
səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa
nzanay, yəmyəm nza ghwəy lə kwəli mbə
hiɗi, kala mbə məndiy nata, war dza
məndiy dza dzar kən kala sənata məndi»
kə.
45 Ma kə tsahwəti ndə mbə ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər,
mbə kwəma gəzə gha va tsəgha nay, lə
ghəyŋəyta tsəərə gha mbə kwəma va» kə.
46 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Mbə
səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy
kwərakwə, ghwəy ghwəy ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala! Sa nzanay, kwəma
shəndəkə na taŋəti bərci mbəzli ka ghwəy
ɗi ghəshiy məni. Ma ghwəy na, ka ka
dəvə ghwəy kaa mbəzli ya jəw mbə nəw
kwəma ghwəy vaw.
47 Ghwəy ghwəy shiy gwəmanti nga
kwəlihi ni wəzəə dzəkən ka gəzə kwəma
Hyala bakwamti jijihiŋwəyəy, mbə səəkə
na ngəra'wəə dzəkən ghwəy.
48 Sa gwəmanti ghwəy va kwəlihi vay,
a ghwəy zləɓavə kwəma mənti jijihiŋwəy
va ɗi na gəzə. Sa nzanay, bəkwə bak-
wamti jijihiŋwəy ka gəzə kwəma Hyala, sa
dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy
gwəmanti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyala
va.
49 Va tsəgha niy nə Hyala ghənzə kwa
sənata kwəma: "Ta ghwənanakəvəshi
ka gəzə kwəmee dzee lə ka kwalee,
ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi bakwamti
nihwəti mbə shi, nihwəti na, mba'a ghəshi
sanamiyshi ngəra'wə" kə.
50 Ka gəzə kwəma Hyala bakwamti
məndi ghala ghava hiɗi kiy, tə ghwəy
ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa
dza Hyalaa kəsli kərhi tsa shi.
51 Tə *Abel gha məndiy pəəsli ndə,
ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari tsa
pəəsliti məndi va kwa jipə pətsa ka məndi
fə shiy ti ta ta Hyala lə ciki tsa nzə.
Njasa gəzaŋwəy ya va na, ta sla ngwəvə
dza Hyalaa dzəkən ghwəy, ghwəy mbəzli
ndatsə ni, tə mbərkə mbəzli bakwamti
məndi va gwanashi.
52 Ghwəy ghwəy ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyalay, mbə səəkə na ngəra'wəə

11:37 11:37 7:36 **11:38 11:38-39** Mk 7:2-4; Mt 15:2 **11:41 11:41** 12:33 **11:42 11:42** Mt 23:23; Lk 18:12 **11:43 11:43** 20:46; Mk 12:38-39 **11:47 11:47-48** SləniKY 7:52 **11:49 11:49** 6:13 **11:51 11:51** Ghava 4:8-10; 2NəMezh 24:20-22 **11:52 11:52** Mt 16:19

dzəkən ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy ɓəhwə sənata kwəma Hyalaa dzəmbə
dəvə ghwəy, mba'a ghwəy kalay kwal
va mbəzliy ɗi sənata kwəma va, ya
ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na sənata
ghwəyəw» kə.
53 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va ki na,
dza na mba'a ɓarvay tiɓa. Dza ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi
ka ghwərvəə dzəkən tərəŋw, ka ɗəɗəw
nihwəti shiy və ghənghən ghənghən,
54 ka pəla ngali ci, nda nza naa
mbəlikəvəri *kwəma jikir na tə miy ci,
ta mbə ghəshiy kwəmavə kwəma dza
ghəshiy kəsə ti.

12

*Yesəw yəmə shi ɓənipə *ka Farisahi lə *is*

(Mt 10:26-27)

1 Ma ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli
gar diwəy diwəy diwəy, ɓasəshi, ka dza tə
ndə tə ndə va ɗaŋshi. Dza Yesəw mba'a
ghati gəzə kwəma pərɓa kaa mbəzli ta
səɗa ci, ma kə na: «Ndəghwə tə ghwəy
ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi va.
Di naa gəzəy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa
ghwəy va ngəɗipə tsa ɓəni ghəshi va kaa
mbəzli. Sa ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi
ɓəti ghən tsa shi ka mbəzli slar slar ni, a
tsəgha na ghəshiw.
2 Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay ta
dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza
məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza
məndi.
3 Va tsəgha, ya wa kwəma dza ghwəy
gəzəhwə taa nza mbə kwəsliy, ta favə
dza məndi havəghwə tə ngwəla. Ya wa
kwəma dza ghwəy ɗahwəhwə kaa ndə
mbə ciki kəəli kəəliy, ta zlapata kwəma va
dza məndi mə ɗal pi pərikə tə ngwəla, ka
favə məndi» kə.

Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni

(Mt 10:28-31)

4 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma
nə ya kaa ngəŋwəyəy madigahiray, ka
hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay
pəəsliti vəgha ghwəy ma. Na niva mbəzliy,
nihwəti shiy tiɓa ghəshi dzaa mbay mənti
dzəghwakən shi vaw.
5 Kadiwəm, e citəŋwəy ntsa təɓə na
ghwəy hazləni və. Va Hyala pə ghwəy
hazləni. Ghənzə na ntsaa dzaa mbay
pəəsliti ndə, zhini mba'a bərci və ta zhiniy
ndəghambə ntsa va mbə ghwə diɓa. Ə
gəzaŋwəy ya, gəla tsava ndə na sa təɓə
ghwəy hazləni və.
6 A ghwəmmə sənay, cifə ka məndiy
tanavə 'yegwer tiytiyhi kaa ndə tə dala
bakə. Ya tsəgha nzə kiy, ka zamti ghən
Hyala ta tsahwəti mbə shi ya kwətiŋəw!
7 Ghwəy kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy
gwanashi na mbəra mbəra na ghəshi,
kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a va Hyala.
Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwəy
tepə ma. A ghwəy nay, ya njaa na 'yegwer
ɗaŋ tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya
kwətiŋəw, hanaɓa ghwəy ghwəy ke ngəri
ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə
Yesəw.

Ka ha'wə ghwəy lə gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzli ma

(Mt 10:32-33; 12:32)

8 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ə
gəzaŋwəyee, ya wa ntsaa dzaa ni: "Ndə
nəw Yesəw nzee nee" kə kwa kwəma
mbəzliy, ta gəzə dzee yən Zəghwə yakə
ndə ngəri, kwa kwəma ka kwal Hyala
kwərakwə: "Tsee ndə na tsatsa" pən.
9 Ma ntsaa dza vaa ni: "Sənay ndee
Yesəw na yaw" kə kwa kwəma mbəzliy,
tsəgha dzee gəzə yən Zəghwə yakə ndə
ngəri kwərakwə kwa kwəma ka kwal
Hyala: "Sənay tsava ndə yaw" pən.
10 Ya wa ntsaa dzaa gəzəkə kwəma
hwəvə hwəvə naa dzəkənee yən Zəghwə
yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə
nəfə nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma
sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsay, ka dza Hyalaa pəlay tsava ndə mbə
nəfə tsa nzə teepəw.
11 Mba'a kə məndi dzaa kəəsəghəŋwəy
dzəti ngwəvə mbə *ciki ɓasəva tsa ka
Zhəwifə, ya dzəghwa kwəma mezhizhə,
ya va nihwəti mbəzli dikə dikə ni ta
slaŋwəy ngwəvəy, sa ka ghwəy tsəhəŋwəy
na, əntaa ghwəy taa zəzə njasa dza ghwəy
mənti ta mbəliŋwəy, ya kwəma dza ghwəy
gəzə ma.
12 Sa nzanay, gwa'a dza Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsaa citəŋwəy kwəma dza ghwəy
gəzə ghala vici va» kə.

Fir dzəkən ndə gəna tsa kama məhərli və

13 'Wakəvə tsahwəti ndə mbə mbəzliy
ɓasəshi va, mba'a madiy, ma kə kaa Yesəw
na: «A Metər, gəzanci kaa zədirə a ghəci
zləɓa ghəy təhə shi zəmə ghi tsa dəŋəy»
kə.
14 Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, wa
ntsaa fəyra ta sləka kwəma kən ghwəy, ya
ta təhəŋwəy shi ghwəya?» kə.
15 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi
na: «Mənim məhərli, ndəghwə tə ghwəy
ghən tsa ghwəy va nəghətaa ghwəy

11:53 11:53-54 20:20 **12:1 12:1** Mt 16:6; Mk 8:15 **12:2 12:2** 8:17; Mk 4:22 **12:5 12:5** Ebr 10:31 **12:7 12:7** 21:18 **12:9 12:9** 9:26; Mk 8:38 **12:11 12:11-12** 21:14-15; Mt 10:19-20; Mk 13:11 **12:15 12:15** 1Tim 6:9-10

məniŋwəy ka mbəzli ka ɗi gəna. Sa nzana,
ya njaa na gəna ɗaŋ tsa nzə va ndəy, ka
ɓanavə piy gəna va kaa ndəw» kə.
16 Sa gəzəkə na kwəma va ki na, dza
na mba'a ɓəlanakəshi fir. Ma kə na: «A
tsahwəti ndə niy nza tiɓay, ndə gəna ghəci
tərəŋw. Mba'a veher və. Ma sa zati na za
ti shi na, tərəŋw shiy mənishi tə veher va.
17 Ma sa nashi na shiy mənishi və tsəgha
ki na, dza na mba'a dzay dzəmbə təkə
kwəma mbə ghən ci kwətiy, ma kə na:
"Njaa dzee məni tay? Sanay, daw na pi
vəya ta shikə shi zakee ni gwanashi" kə,
war ka zəzə kwəma, war ka zəzə kwəma.
Ma kə ki na:
18 "Yawa kadiw na gha ki. E sənay njasa
dzee mənti nana ki. A dzee bakwamti
gəzhemer ya ni gwanashi, kee dza na
mba'ee zhiniy nga ngati ni dikə dikə ni.
Kee dza ki na ɓasə ɓasə ɓasaghwa shi
zakee kwa shi, lə nihwəti shi vəya gwa'a.
19 Sa kee mənti tsəgha ki, ma pən taa
ni kaa ghən tsee na, a ghən tsee! A shiy
mənishi va gha dalala nana ki, ɗaŋ gəna,
lə shi zəmə paf paf paf, məkəŋa ta piya
gar ɗaŋ. Nana kiy, a pə ghaa dəkəva, ka
zəmə shiy, ka sa shi sa, ka vəshi" kə.
20 Ma kə Hyala kaa ngəci na: "Gha niy
ya, sa kama məhərli tsa ya jəw tsətsə mbə
ghən ci! Avanay, ndatsə ndatsə, tə vərɗi
ndatsə nay, ta mətiŋa dza gha. Sa ka gha
mətiŋa kiy, ya shi gha ni gwanashi ɓasəti
gha kaa ghən tsa gha na, wa ntsaa dza
zəməshia?" kə» kə Yesəw.
21 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəli fir tsa va,
zhəghwa ma kə na: «Ava tsəgha dza naa
nza lə ntsaa kəslimbə ghən va war mbə
tsəni shiy kaa ghən tsa ci, ma dza kwa
kwəma Hyala na, ndə ndərma ghəci» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, ɓanavəm nefer ghwəy gwanay kaa Hyala (Mt 6:25-34)

22 Ma ləy hwəm kwəma va ki, ma kə
Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci na: «Ava
va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ka kəslimbə
ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi
zəməə dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən
shiy dzəkən ghən ghwəy ma.
23 Sa nzanay, a piy tsa ndə taŋəti shi
zəmə ndə. A vəgha ndə taŋəti shi pa naa
dzəkən ghən ci diɓa, pən.
24 Nashim ghaməkəhi, njasa ka ghəshiy
zəmə shiy di. Ka za ghəshiw, ka məni
shiy ghəshi səəkə kwamtiw, tamə və shiw,
gəzəm və shiw. Ya tsəgha nzə kiy, Hyala
zəmanshi na shiy. Ghwəy kiy, dimə̂ɓa tə
ghwəy na kwa kwəma Hyala kən 'yegwer.
25 Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən
mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza
ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na
slavəŋwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay
ghwəy tepəw.
26 Njana nzana kala mbay ghwəy mənti
na jəw na kwəma kiy, wa shiy mənishi
zəzə ghwəy kwəma tərəŋw dzəkən niy
tərmbə shiya?
27 Nashim fəhiy mbərə ghwə tə gamba
njasa ka ghəshiy təɓə kyasə tsa shi.
Ghəshiy, kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka
cislivə kwəbeŋer ghəshiw. Ya tsəgha nzə e
gəzaŋwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmaŋw,
ghəci saa niy nza vaa ndə shiy na, səəkə
naa pakən kwəbaŋ ka təɓə nja fəhiy
mbərə ghwə va tə gambaw.
28 A ghwəy sənay, mbərə ghwə kiy, ka
nzay nza naw, ka ndə nata ndatsə na
kwəma gagaw, həzliməy ghənzə shəkəta,
mba'a ghwə dzaa ndamti. Ya tsəgha nzə
kiy, kar Hyalaa ghasləti, ka təɓə wəzə.
Hanaɓa ghwəy ghwəy mbəzli dza naa
pakənŋwəy ma kwəbeŋerəy gwəramti
wəzə ki na. Ma ghwəyəy ɓanavə nefer
ghwəy ghwəy kaa Hyala gwanashiw.
29 Ka tasə ghən tsa ghwəy ghwəy lə
papala shi dza ghwəy zəmə, lə shi dza
ghwəy sa, ka zəzə, war ka zəzəə dzəkən
shi ma.
30 Ma na gəla niva shiyəy, mbəzliy nəw
ma Hyala məni shi tikə tə hiɗi na shiy
tasəva lə pala niva shiy. Na na ghwəyəy, a
Didi va ghwəy. Gwa'a sənashi na niy kama
va ghwəy shiy.
31 Wəzəɓa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy
kaa Hyala na, nza ghənzə sləkəŋwəy. Ma
nza Hyala ndaŋwəy niva shiy» kə.

Ghəra sləni ta shi wəzə ni mə ghwəmə (Mt 6:19-21)

32 Ma kə Yesəw diɓa na: «A mbəzlee
ni, ya kala ɗaŋ nza ghwəyəy, ka hazləni
ghwəy ma. Sa nzanay, a Dəŋwəy tsa mə
ghwəmə vəshiy ta ɓəŋwəy dzəti pətsa dza
naa sləkə mə ghwəmə.
33 A gəzaŋwəy ya, mbalam pamtim
səkəm tə shi va ghwəy, nza ghwəy
tahanavə gəna dza ghwəy kwəmavə ti
shi kaa ka ndərma. Pavəm mbəl tsaa
hali ma. Ɗi naa gəzəy, ghəra sləni ta
shi mə ghwəmə. Sa nzana məɓay, ka
dza shi va kərəshiw, ka mbə ndə ghəliy
kətəghəvay dzəvəgha shiw, ka mbə ləmaa
ndəbəhwəshiw.
34 Sa nzana tə pətsa nza shi gha nza
bama ti shiy, war tiɓa ka məhərli ghaa nza
kwərakwə» kə.

12:19 12:19-20 Cem 49:21 **12:22 12:22-32** 11:3 **12:24 12:24** Cem 147:9 **12:27 12:27** 1Mezh 10 **12:28 12:28** Mt 14:31 **12:32 12:32** Ezay 41:14; Lk 22:29 **12:33 12:33** Mt 6:19; 6:20; Lk 11:41; 18:22; SləniKY 2:45; 4:34-37; Kwəl 3:1-2

Ka ghəra sləniy ɓə ma hi mbə ndəghə ntsa ghəranci ghəshi sləni

35 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Pəhətəvaŋwəyəm ta ghəra sləni ya hwəmɓa, mba'a ghwəy tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwahi ghwəy, kala hi ma ghwəy.
36 Məniŋwəyəm nja ka ghəra sləniy ndəghə ntsa ghəranci ghəshi sləni, dzaa zhəkə mbə ɓə mali. Ya vici hwəm səəkə nay, war favə ma ghəshi har tsa ci na, ka ghwənanci dəgha.
37 Sa dza ntsa ghəranci ghəshi va sləniy zhəghəkəvay kəsashiy, vəshi na va ka sləni va, sa nzana mbə ndəghə səəkə tsa ci ghəshi niy nza, kala hi ma. A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta pakən kwəbeŋer sləni ci dza ntsa va, mba'a pəhantəvay ta ghəra sləni. Ka na dza na, ka harshi a ghəshi nzəyshi. Sa ghəshi nzəyshi na, ka təhanshi shi zəmə ghəci.
38 Mba'a kə ntsa va zhəghəkəvay ya mbə daŋkala vərdi, ya tə kwa taŋa ngələkə, səəkə na ghəshi mbə ndəghə kala ɓəhwə ma hiy, vəshi na ta niva ka sləni.
39 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy wəzə. A ghwəy sənay mba'a kə ndə ghi sənay vəghwə tsa dza ndə ghəliy səəkəə dzakə ghi tsa ciy, ta fə ghən dza na ti. Ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw.
40 Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvaŋwəyəm ya hwəmɓa. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və
(Mt 24:45-51)

41 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwataka kaa ngəŋəy ɓəli gha fir tsa ta naa, naa kaa mbəzli gwanashi?» kə.
42 Ma kə Yesəw zləɓanci na: «Favə tə ghwəy, e gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən ntsa fəy məndi ta nighəə dzəkən sləni nihwəti mbəzli. Ntsaa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərliy, kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci ɓanshi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyɓa sa ka vici zəmə shiy mənta.
43 Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səəkə, mba'a kə kəsay ndə sləni tsa ci va, ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni.
44 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va.
45 Ma mba'a kə ndə sləni tsa va ghavə təkə mbə nəfə tsa ci: "Ka dza ntsee tsa dikə tsaa zhikə ɓəlaŋəw" kə, dza na tapə, dzəmbəy mbə didi'wə nihwəti ka ghəra sləni tiɓa, shiy zhər lə mi'i gwa'a, war ka zəmə shi zəmə ci, ka sa shi sa, ka ghiy,
46 war ghəci mbə məni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni dza vətəghə səəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səəkə tsa ci, ge'i lə leriy niy bərkəti ma na diɓa. Sa naa səəkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəŋw, mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy kəsəvə ma sləni ci va bekir divi.
47 Ma ndə sləni tsaa sənashi shi ɗi ntsa ghəranci na sləni, dza na kala gwəmava ghəci ta sləni va, kala məni ma shi ɗi ntsa ghəranci na va sləni ghəciy, tərəŋw dza məndiy də'wəti.
48 Ma na ndə sləni tsaa sənashi ma shi ɗi ntsa ghəranci na sləni, dza na mba'a təvəti kwəma gar də'wə məndi tiy, jəwə dza məndiy də'wəvə. Ava tsəgha dza naa nza, ma ntsa ɓanavə Hyala shiy ɗaŋəy, shiy ɗaŋ dza naa ɗəw və. Ma ntsa zlanay na sləni dikə nay, tərəŋwɓa və dza naa ɗəw sləni» kə.

Tihəva na sa ɓəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli
(Mt 10:34-36; 16:2-3)

49 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Ma səəkə tsee tsay, ghwə na sa ɓəkee dzəti hidi. Ma tə ɗi tsee kə nzay, tsətsə na ghənzə pəhəpəhə.
50 Ta sa ngəra'wə dzee ya njaa'a. Mbə hazləni na nəfə tsee tərəŋw, pa' fəca dza naa səəkəy dzəkənee.
51 Zərkəə ɓəkee kaa mbəzli nə ghwəy bay na? Awə, a gəzaŋwəy ya, waa tihə mbəzli na sa ɓəkee dzəti hidi.
52 Ghala ndatsə, mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətiŋ tsa cifəy, ta tihəvərivashi dza ghəshi. Mahkan nihwəti kwa na shi bəla, ka ɓə nəfəə dzəkən ni bakə ni va, bakə nihwəti kwa na shi bəla, ka ɓə nəfəə dzəkən ni mahkan ni va.
53 Ka ɓə nəfə didiy dzəkən zəghwə ci, zəghwə kwərakwə na, ka ɓə nəfəə dzəkən dəy. Məməy, ka ɓə nəfəə dzəkən zha nzə, zha kwərakwə na, ka ɓə nəfəə dzəkən mbəghəta. Ma mashiy mali na, ka ɓə nəfəə dzəkən makwa nzə, makwa na, ka ɓə nəfəə dzəkən shəta» kə.

12:35 12:35-36 Mt 25:1 **12:36 12:36** ShiZhŋ 3:20 **12:39 12:39** Mt 24:43 **12:40 12:40** Mt 24:42 **12:42 12:42-44** 19:17-19 **12:47 12:47** Zhk 4:17 **12:50 12:50** Mk 10:38 **12:51 12:51** 2:14 **12:52 12:52-53** 14:26; 21:16; Mt 24:10; Mk 13:12 **12:53 12:53** Mishe 7:6

54 Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa vərəm tsa tiɓa va kwərakwə na: «Sa ka ghwəy nashi
kwəleɓi kwa ghwəməy, ta səəkə dza van,
pə ghwəy ni, war ghwəla ka gha nighə na,
van səəkəy kataŋ.
55 Dzəghwa ɓa, mba'a pə ghwəy nay safə
zhəghəkəvay səəkə ləykə ka viy dzatikəy,
a fəghwə səəkəta, pə ghwəy ni, ka gha
nighə na məndi mbə fəghwə kataŋ.
56 Ghwəy kiy, ka ngəɗi mbəzli lə kwəma
pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Mba'a ghwəy
sənay nighə pətsa mə ghwəmə lə pətsa
tə hiɗi ta gəzə shiy dzaa məniva kiy, sa
wana mbay ma ghwəy sənashi shi ɗi shiy
məniva ni sanaa gəzəa?» kə.

Sləkatim kwəma kwa jipə ghwəy lə ndə mbəz tsa gha
(Mt 5:25-26)

57 Ma kə Yesəw ɓa na: «Wa slən tsa
shiy mənishi, mbay ma ghwəy təra na
təɓə məndiy məni kwəma də'wə ghən tsa
ghwəya?
58 Mba'a kə ntsa nza ghwəy mbə
həərəva liy harŋaa dzəti ngwəvəy,
dzəghə tə gha sləka kwəma va ghwəy
li kwa kwalŋwəy, vantaa ghəci dzaa
pəmanavəŋa kaa ka sla ngwəvə, vantaa
ka sla ngwəvə dzaa pəmanavəŋa kaa ka
sawji, vantaa ka sawji dzaa kalaghwaŋa
kwa fərshina.
59 Ghalaɓa kiy, ka dza məndiy pəlaŋa
tepə, kala war sa ka gha wamti kwəma
gwa'a gwa'a njasa dza məndiy slavəŋaw»
kə.

13

Kala zhəghanti nzəy tsa ci kə ndəy, ta zamti piy tsa ci dza na

1 Ghala vəghwə tsa va ki na, dzəghwa
nihwəti mbəzliy nza tə pətsa va mba'a
ghəshi gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə
ghəshi na: «A ghəy favə, a Pilatə niy
bakwamti ka Galile ghəshi mbə həəni shiy
kaa Hyala, dzavəɗə miymiy mbəzli va
dzavəɗishi lə miymiy shi həəni ghəshi va
kaa Hyala, kə məndi» kə ghəshi.
2 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Tərəŋwɓa
ka Galile bakwamti məndi va mənti na
rəɗa kən nihwəti ka Galile, va tsəgha
bakwamtishim, nə ghwəy sa bərkə ghwəy
na?
3 Tiɓaw, ghwəy kwərakwə ki, e
gəzaŋwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa
ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza
ghwəy gwanaŋwəy nja ghəshi kwərakwə.
4 A ghwəy niy favə, a ciki Shiləwe
niy ngəzlay dzəkən mbəzli məŋ lə
dəghəsə, mba'a ghəshi bəkwəshi, kə
məndi niy ni. Tərəŋwɓa ghəshi mənti na
*kwəma jikir na kən nihwəti mbəzli mbə
məlmə Zherəwzalem gwanashi, va tsəgha
bəkwəshi ghəshi, nə ghwəy sa bərkəti
ghwəy na?
5 Tiɓaw, ghwəy kwərakwə ki, e
gəzaŋwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa
ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza
ghwəy gwanaŋwəy nja ghəshi kwərakwə»
kə.

Bəli fir lə bəzakə

6 Ma ləy hwəm ki na, dza Yesəw mba'a
ɓəlanakəshi fir tsa, a kə na: «A tsahwəti
ndə niy nza tiɓa, lə tsa və. Dza na ngwəɓə
ngwəɓəti bəzakə kwa tsa ci va. Ma sa
kəlita fə va na, dza na tə nahwəti vici
mba'a maɗiy ta ngəli nzə, tsəhə na na,
kala kəsata ya ti.
7 Ma kə kaa ntsaa ghəra sləni kwa tsa
ci va na: “Nata fə na ghay, ndatsə mənta
na gar yaw. Kwa mahkana piyee na sana
mbə səəkə ta ngəli ya nzə, shaŋ ghənzə
ta yati ya. Ghənzə tsəghay ɓə tsə'i gha
kəslamti. A nava ka na nzəyta war ka kəli,
ka makamti ngwəla tə za gəmtaa?” kə.
8 Ma kə ndə ghəra sləni tsa va ngəci na:
“A ntsee dikə tsa, kadiw, zlata tə piya na
na gha diɓa, e lamti pətsa dzar ta mətsəni
nzə, ma nzee tənti məlɓə.
9 Ghalaɓay aa ta yati ya mbə piya zhəkə
va bərkee. Kala dza kəə yay, nza gha
kəslamti ghalaɓa ki”» kə.

*Yesəw lə nahwəti mali fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə*

10 Ma tə nahwəti vici dəkəva na, dza
Yesəw mba'a dzəmbəy mbə *ciki ɓasəva
tsa ka Zhəwifə. Dza na ka ɓananshi
kwəma Hyala kaa mbəzli.
11 Mba'a nahwəti mali niy nza tiɓa
gwərapəta va *hil. Piya nzə məŋ lə
dəghəsə niy mənti na lə hil tsa va mbə
vəgha nzə. Cəke' hil tsa va zhighəvəri, war
mə dəməhwə ghənzəə dza, kala mbay ma
garə.
12 Ma sa nata Yesəw mali va na, dza na
mba'a harata, ma kə ngəta na: «A mali, a
gha mbəliŋa va zəlghwə tsa zhəghəŋa gha
tsa və» kə.
13 Dza na bəm fati dividivi ci tə mali va,
war ghwəla tsəgha na nza'jəw tiɗiɗ, mali
va garəta. Tapə ghənzə mbə fal Hyala.
14 Ma sa nata ntsaa sləwa ciki ɓasəva tsa
va nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa
ci satiy tərəŋw, sa mbəliti Yesəw va mali
va fəca vici dəkəva. Ma kə kaa mbəzliy
ɓasəshi va tə pətsa va ki na: «Vici kwaŋ
na sa ka məndiy ghəra sləni ti mbə ləwma
kwətiŋ. Mba'a pə ghwəy ɗi mbəliŋwəy va
zəlghwə tsa ghwəyəy, mbə vici kwaŋ na

13:3 13:3 Cem 7:13 **13:6 13:6** Mt 21:19; Mk 11:13 **13:8 13:8** 2Pi 3:9, 15 **13:10 13:10-17** Mk 2:27-28 **13:14 13:14** Səvəri 20:9-10

va ka ghwəy səəkə. Ma na vici dəkəvay,
mbəli mbəzli tiɓa fəca nava viciw» kə.
15 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Ndə
sləkəpə ngəci na: «Ghwəyəy, mbəzliy
dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla
nza ghwəy. Ya tsamaɓa ndə mbə ghwəy
na, kar pəli məcar tsa ci, ya kwantəmca ci,
ta dza ta santa yam fəca vici dəkəva sa?
16 Mali na kiy, jijiy *Abəraham na,
kwa məŋ lə dəghəsə na piya nzə ghala
zhəghəvəri *ndə jaka tsa Hyala, shaŋ
ghənzə ta mbay garə. Ya sa nzana mbə
pəli dəbəkə tsa ghwəy ghwəy fəca vici
dəkəva ta sanci yam kiy, hanaɓa mali na
ka məndi zlata mbəli nzə fəca vici dəkəva
nə ghwəy na?» kə.
17 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha
na, mba'a ha'wə kəəsəvə mbəzliy niy
kanci ghəpə va. Ma mbəzli gwanashi ni
nashi ki na, tərəŋw ghəshi vəshishi ta
slənihi wəzə wəzə ni va ghərati Yesəw.

Ɓəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

18 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «A shiy
tiɓa, nja sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi
ghəshi,
19 lə cizlə gwəbiri dzee yəməti. A ghwəy
sənay, mba'a kə ndə mənivə cizlə gwəbiri,
mba'a tsəŋwəyshi mbə za ciy, ta pəsəshi
dza ghəshi, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi
kəlishi ka fə dikə na. Ka 'yegwer səəkə ki
na, ka la ghyeghyer shi mə. Ava tsəgha na
lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki, jəwə ka
naa 'way, ka kəli» kə.

*Ɓəli fir lə kwəma *is*
(Mt 13:33)

20 Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir
ɓa na: «A shiy tiɓa dzee yəməti sləkə tsa
sləkə Hyala mbəzli lə shi diɓa.
21 Yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa
tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar
kiləw bakə mətsəkə cifəti, ka gha nighə na
pifpirif ghənzə pəkəməvata gwanata. Ava
tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki,
jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na
(Mt 7:13-14, 21-23)

22 Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw
taŋəhwə məlməhi ghənghən ghənghən, ta
tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci
mbə dza dza ci vay, kala gəzə kwəma
Hyala niy nza na kaa mbəzli.
23 Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti
ndə ka ɗəw kwəma və, a kə na: «A
Metər, kwataka mbəzli jəwə na shiy dzaa
mbəlishi ta naa, njaa?» kə. Ma kə Yesəw
ngəshi na:
24 «Ə pə ghwəy jihəva ta dzakə kwa miy
dəgha te'wə na. Sa nzanay ɗaŋ na mbəzliy
dzaa dzəghə dzakə kwa miy dəgha va, kala
dza ghəshiy mbay dzakə, e gəzaŋwəy nee
ki.
25 Kala dza pə ghwəy jihəva ta dzakə
kwa miy dəgha vay, sa ka ndə ghi dza
na, disl dza naa kalay dəgha ci, mba'a
kwəɓəlay kəyɓa kəyɓa. Ma ghwəy na
ghwəy ki na, pərikəŋwəy ghwəy taa nza tə
ngwəla. Ka ghwəy ghavə na, ka dəmdəmə
gəzli miy dəgha. Ma pə ghwəy taa ni
na: "A Metər, ghwənamtəŋəy dəgha" pə
ghwəy taa ni. Ma kə taa ni ngəŋwəy naci
ki na: "Ka ghwəni yaw, sənay ya nda dza
kwama tsahwə ghwəyəw" kə taa ni.
26 Ma pə ghwəy dzaa ni ngəci ki na: "A
ghəy niy zəməhwə shiy jakə lə gha, ka
sa shiy lə gha. A gha niy ɓənəhwə shiy
kaa mbəzli dzar kwa kweler mbə məlmə
ghəy" pə ghwəy taa ni.
27 Zhəghwa ma kə ndə ghi tsa va dzaa
ni ngəŋwəy diɓa na: "Waa sənay ya
nda dza kwama tsahwə ghwəyəw, satim
ɓarvaŋwəyəm vəghee gwanaŋwəy, ghwəy
mbəzli ka məni kwəma jikir na ni" kə dzaa
ni.
28 Sa ka ghwəy nashi kar Abəraham
lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə, mba'a ka
gəzə kwəma Hyala gwanashi, ghəshi
mbə Mazə tsa Hyala, ma ghwəy na,
mbəzli bazlakəvəri məndiy dzəti ngwəla,
e gəzaŋwəyəy, war ə dza ghwəy wahə, ka
pərə sli'i ghwəy.
29 Ta səəkə dza mbəzliy dza ya pa' səəkə
kwa ghwəmə lə njasaa dzəghwa mərkwi,
lə səəkə kwa həci, lə zhəkə dzati kwa
məw, ta nzəy ka zəmə shiy tə pətsa sləkə
Hyala.
30 Ghalaɓa kiy, nihwəti mbəzli mbə
mbəzliy 'wa kwəma nanay, ka mbəzli
ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma
nihwəti mbə mbəzli ləy hwəm sana na, ka
mbəzli kwa kwəma ghəshi taa zhəghəshi
ghalaɓa» kə Yesəw.

Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 23:37-39)

31 Ma ghala vəghwə tsa va ki na,
dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi
ngəci na: «Ɓarvaŋa tikə, a gha dzaŋaa
dzəti tsahwəti pi, sa nzanay, mbə pəla
pəəsliŋa na mazə *Erədə» kə ghəshi ngəci.
32 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam,
gəzancim kaa saa tsəhwəliy va tərəŋw tsa.

13:15 13:15-16 14:5; Mt 12:11-12 **13:16 13:16** jijiy Abəraham: 1:54-55, 73; 3:8; 19:9 **13:19 13:19** Ezhek 17:23; Mt 13:31 **13:21 13:21** Mt 13:33 **13:25 13:25** Mt 25:11-12 **13:27 13:27** 2Tim 2:19 **13:30 13:30** Mt 19:30

Ma pə ghwəy ngəciy: “Avanara mbə tihə hyeler səvəri mbə mbəzli, ka mbəli ka zəlghwə, ndatsə lə həzlimə. Ma tə kwa mahkana viciy, gwa'a dza slənee nza, kə ntsa va” pə ghwəy kaa ngəci» kə.

33 «Ya njaa nay, war ta nəw kwal tsee dzee, ndatsə, lə həzlimə, lə vəghwə tsa həzlimə gwa'a. Sa nzanay, ka təɓə na məndiy pəəsli *ndə gəzə kwəma Hyala tə tsahwəti pi kala war mbə məlmə Zherəwzaleməw» kə.

34 Dzəghwa ma kə Yesəw na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərezli, ka bakwamtishi. Ɗaŋ na səɗee mbə pəla ɓasətəŋwəy, ta ndəghwəŋwəy, njasa ka kwəkwəla vaa ɓasambə kwərtiti nzə mbə bəkəbəkə nzə. Dzəghwa kala zləɓa ma ghwəy.

35 ə gəzaŋwəy ya nana kiy, ta ɓanti dəvə nzə dza Hyala tə məlmə ghwəy. ə gəzaŋwəy ya, ka zhini ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy gəzəə dzəkənee: “Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa səəkə mbə slən tsa nzə ghənzə kwa sləkəpə” pə ghwəy» kə Yesəw.

14

Yesəw lə ndə zəlghwə

1-2 Ma fəca nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a Yesəw dzakəy dzakə ghi tsa tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Farisahi ta zəmə shiy. Dzəghwa tsahwəti ndə gwərapəy ghəci va zəlghwə pəpə, mba'a səəkəə garəy vəgha. Ma mbəzli kəyɓa na, war ə ghəshiy fə ghən ta Yesəw, ta nighə shi dza naa məni fəcava.

3 Ma sa nay Yesəw tsəgha na, dza na ka ɗəw kwəma va *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, lə va ka Farisahi, ma kə ngəshi na: «Ndapə kwal kwəma pəhəti ghwəmmə ta mbəli mbəzli fəca vici dəkəva ta naa, na kala ndapə na?» kə ngəshi.

4 Dza mbəzli va shalal ghəshi nzəyshi, kala ɗi ma zləɓanci kwəma. Dza Yesəw ki mba'a fakən dividivi ci kən ghən zal tsa va, mba'a mbəlanti. Sa mbəlanti na na, mbalaa jighi, kə kaa ngəci, ka dzay ntsa va.

5 Zhəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli va ki na: «Mba'a kə ndə mbə ghwəy sana lə zəghwə və, ya məcar na sa və, dzəghwa na mba'a ɓaghwa tərə kwa wawərə fəca vici dəkəvay, nza ghwəy dza ta ɓəə səəmə tiɓata sa?» kə kaa ngəshi.

6 Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, shaŋ ghəshi ta mbay zləɓanakə kwəmaa dzəkən kwəma va, shalal, ghəshi nzəyshi.

Njasa ka gha har mbəzli ta zəmə shiy

7 Mbəzli harashim vaa dzakə ghi tsa va ta zəmə shiy na, war pətsa wəzə tsa ghəshiy tərə ta nzəy ti, mbalaa na Yesəw fəti ghən ti shi. Dza na tapə dzəmbəy mbə ɓəlanshi fir ki, ma kə ngəshi na:

8 «Mba'a kə ndə harvəŋa ta zəmə shiy mbə ɓə maliy, əntaa gha dzaa nza, tsəhəŋa ma gha na, ka nzəy tə pətsaa gwərə wəzə tsa ma. Sənay gha nda tsahwəti ndə tiɓa mbə mbəzli harashi ntsa va tərəŋwɓa ti bama kaa ngəŋaw.

9 Ka gha nighə na ntsaa haraŋwəy va ta zəmə shiy səəkə kəsaŋa, a kə taa ni ngəŋa na: “Satiŋa zlanay tsava pi kaa ntsa” kə taa ni. Ghalaɓa ki na, lə ha'wə lə ha'wə dza ghaa dza ta zhiniy nzəy zhəkə ləy hwəm mbəzli ki.

10 A ka gha məni ndə kə harvəŋa ta zəmə shiyəy, tsəhəŋa ma ghay, mba'a gha dzaa nzəyŋa tə pətsaa kəray. Ma sa ka ntsa haraŋwəy va səəkə ki, ma kə dzaa ni ngəŋa na: “A madiga, satiŋa tikəə dzəghwa pi nzəy tsa wəzə tsa tsa” kə dzaa ni. Ma tsəgha ghalaɓa kiy, bama tərəŋw dza naa nza tə gha kwa kwəma mbəzli dza ghwəy zəmə shiy li shi gwanashi.

11 Sa nzanay, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala ka ntsa jəw tsa. Ma ntsaa zhəghəti ghən tsa ci ka ntsa jəw tsay, ta mənti dza Hyala ka ntsa dikə tsa» kə Yesəw.

12 Dzəghwa, ma kə kaa *ndə Farisa tsaa harvə va ki na: «Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzliy, əntaa gha haka madigahiŋa, lə ngwarməhiŋa, mba'a manhiŋa, mba'a ka ghalahiŋa nza shiy və shi ma. Sa nzana, mba'a pə gha harvəshiy, ta harŋa dza ghəshiy dza ta zəmə shiy fəcahwəti kwərakwə. Ghalaɓay shi gha va dza ghəshiy zhanavəŋa.

13 Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzli ta zəmə shi mbə makwaghwa ghay, ka cicikwə, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə vədevəder, mba'a ghwəlefesli, pə gha dzaa har.

14 Ghalaɓa kiy, ta vəshi dza ghaa dza, sa nzana kala dza ghəshiy mbəə zhanavəŋa shi gha va. Ma nza Hyala də'wə ghən tsa nzə zhanavəŋashi ge'i lə vici dza mbəzliy məni kwəma ɗi Hyalaa zhikəmə kwa kwəli» kə.

Ɓəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə makwaghwa
(Mt 22:1-10)

13:35 13:35 Cem 118:26; Ezhek 10:18-19 **14:1-2 14:1-6** Mk 2:27-28 **14:5 14:5** 13:15-16; Mt 12:11 **14:7 14:7** 20:46 **14:8 14:8-10** Fir 25:7 **14:11 14:11** Mt 23:12 **14:13 14:13** Nəw 14:29 **14:15 14:15** 13:29

15 Ma sa favə mbəzli tiɓa va mbə zəmə
shiy kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma
kə tsahwəti ndə mbə shi kaa Yesəw na:
«Vəshi na ta ntsaa dzaa zəmə shi zəmə tə
pətsa sləkə Hyala sa» kə.
16 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci kwəma va
lə fir na: «Favə tə gha, a tsahwəti ndə niy
nza tiɓay, dza na mba'a tati shi zəmə ɗaŋ
tərəŋw, ta haka mbəzli ɗaŋaŋ tərəŋw ta
zəməshi.
17 Ma sa mənta vici zəmə shi zəmə va
na, da' haray ntsaa ghəranci sləni, mba'a
ghwənay kaa mbəzli har na va. Ma kə
ngəci na: "Mbala, ma pə gha kaa mbəzli
haree va ta zəmə shiyəy: Səəkəm, gwa'a
gwa'a nakamtəvashi shi zəmə, pə gha
ngəshi" kə. Tsəgha na, kə ndə sləni tsa
va, mba'a dzaa gəzanshi tsəgha.
18 Ya wa ndə mbə shi gwanashi na, war
kwal vəya na yaw, kwal vəya na yaw, kə
ghəshi gwanashi. Ma kə kwa taŋa ndə
na: "Wa e pavə za, 'war'war tiɓa, ta dza
ta nighəti za va ɗee, ka dzee tsəhəra mbə
zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəŋee,
yaŋ pə gha na gha!" kə.
19 Ma kə tsahwəti ɓa na: "E pavə slay ka
zee, ngwər cifə, ta dza ta dzəghəshi ɗee,
ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw,
titihwə ə cə'wəŋee, yaŋ pə gha na gha!"
kə.
20 Ma kə tsahwəti ɓa na: "Yənəy, 'war ɓə
mali nzee, va tsəghay, ka dzee tsəhəraw"
kə.
21 Sa favə ndə sləni tsa va kwemer shi
va gwanashi na, ənkwa kə. Dza na mba'a
zhəghəkəvay dzəvəgha ntsa ci va dikə
tsa. Səəkə na cəke' zhananavə kwemer
gəgəzəkə mbəzli va va kaa ngəci. Ma
sa favə ndə ghi tsa va kwəma gəzəkə
mbəzli va va na, mba'a nəfə tsa ci satiy
tərəŋwəy. Ma kə kaa məgəla tsa ci va
na: "Mbala dzar tə ləwmahi, lə dzar kwa
kweler dzar mbə məlmə, a gha harashiɗa
ka ndərma, lə mbəzli məti məti vəgha ni,
lə ghwəlefesli, mba'a vədevəder" kə.
22 Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a
dzaa mənti tsəgha. Dzəghwa na mba'a
zhikəy. Ma kə kaa ntsa ci dikə tsa na: "A
ntsee dikə tsa, e harashi mbəzli va njasa
gəzəkəra gha va nee, ɗaŋ səəkəshi mbəzli.
Ya tsəgha nzəy, a tsahwəti pi nzəy tərmbə"
kə.
23 Ma kə ndə ghi tsa va kaa ndə sləni
tsa ci va na: "Mbalaa dzəghwa kweleriy
dzəmti, lə dzar kwa kweler slehə slehə
ni, a gha dzaa cə'wə mbəzli kəsashi gha
gwa'a, ta səəkə ghəshi, ta mbə ghi tsee
təhəy va mbəzli.
24 A na mbəzliy niy ghee vaa har, kala
səəkə ghəshi nashi, e gəzaŋay, ndə mbə
shi ya kwətiŋ mba'a dzaa tsəhəməy shi
zəmee vaw" kə» kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mənti ghəci kəə ɗi
məniy ka ntsa ta səɗa Yesəw
(Mt 10:37-38)

25 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw
kafəy ta dza, lə mbəzli ɗaŋ kwasəbə. Ma
ghəshi mbə kwal tsəgha na, 'wakəvə na,
tərəɗ zhəghətəvay ləy hwəm, ma kə kaa
ngəshi na:
26 «Mba'a kə ndəə səəkə ta nəwray,
tərəŋwɓa yən kə ndə dzaa ɗi kən kar
dəy, lə mbəghəy, lə mali ci, lə ndərazhi ci,
mba'a ngwarməhiy. Tərəŋwɓa yən kə taa
ɗi ya kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci.
Kala tsəghay, ka mbay tsava ndəə məniy
ka ntsa ta səɗa yaw.
27 Kala kafəy kə ndə ta nəwra, mba'a
zləɓavə lə mətitay, ka mbay tsava ndəə
məniy ka ntsa ta səɗa yaw.
28 A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mbə
ghwəy ɗi nga ciki tsa ci sanay, a dza naa
nzəyəy di, ka na dza na, mba'a təkamti
gəna dza naa zamti ta nga ci. Ka na dza
mba'a nighəti nda wəkə na gəna və ta
kəɗamti sləni va.
29 Vantaa dzaa nza, mba'a dzaa ghati
fə səɗa ciki na, dza walwal kwəma gəna
mananati kala dzaa mbay kərnamti. Ma sa
ka mbəzli nashi niva shiy ki na, ka ghəshiy
dza tapə mbə 'wəshi ci. Ma kə ghəshi dzaa
ni na:
30 "Nayəm tsava ndə dia mbəzli ni,
mba'a niy ghati fə səɗa ciki ndəndəta na,
dzəghwa kala mbay ghəciy kərnamti!" kə
ghəshi dzaa ni.
31 A ghwəy sənay tsəgha na lə mazə
diɓa. Mba'a kə tsahwəti mazə ɗi dza ta
mbəz lə tsahwəti mazə nja ghəci sanay,
das dza naa nzəyəy di, ka na dza mba'a
təkəti wəzə, nda nza naa nza gar kafəy
lə ka sawji bələkwə bələkwə məŋ, ta dza
ta mbəz lə mazə tsaa səəkə va lə ni ci ka
sawji bələkwə bələkwə bakə mətsəkə.
32 Ma sa ka na nighəti, kala gar mbay
ghəciy dza ta mbəz lə mazə tsa vay, ta
ghwənəghə mbəzli dza naa dza kaa mazə
tsa ɗi na va mbəz li ghəci kərakəy, ta
cə'wə zərkə və, ta dəpanti mbəz tsa va.
33 Nay ghwəy kiy, tsəgha dza naa nza lə
ghwəy kwərakwə. Ya tsamaɓa ndə mbə
ghwəy, kala zlashi shi və gwanashi kəy, ka
dza naa mbay məniy ka ntsa ta səɗeyew»
kə Yesəw.

Bəli fir lə məzlir kama məəli mbə shi
(Mt 5:13; Mk 9:50)

34 Ma kə Yesəw diɓa na: «Məzlir
nashiy, wəzə jəw na ghəshiw, ma mba'a
kə ndezhekə kərəy mbə shiy, njaa dza

14:24 14:24 22:30 **14:26 14:26** 12:51-53; 18:29; Mt 10:37 **14:27 14:27** 9:23; Mt 16:24; Mk 8:34

məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə tsa va
ghwəla kia?
35 Naa tərmbə kiy, war a ka məndiy
shəkəy pəsər tsa va dzəy tə ngwəla. Sa
nzanay, ka gwəmati er ghwəlaw, wəzə na
ta dzəmbə zaw. Zhini diɓa na, məniy naa
məlɓəw, tsəgha.
Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə
tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə Yesəw.

15

*Ɓəli fir lə təmbəkə tsaa niy zay mba'a
ndə pəlavə sa ci*
(Mt 18:12-14)

1 Dzəghwa ka *dəwan ghəshi lə nihwəti
mbəzliy məni *kwəma jikir na, mba'a
ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta
fa kwəma gəzə na va.
2 Ma sa nashi *ka Farisahi lə *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala na, tapə ghəshi ta
ngwəzlimə kwa jipə shi, ma kə ghəshi na:
«Ntsay, mbə ka'wə mbəzli jikir ni na, ka
zəmə shi zəmə li shi» kə ghəshi.
3 Dza Yesəw mba'a ɓəlanakəshi fir tsa ki,
ma kə na:
4 «Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta
gəzə. Sənzənvay, ya ndə mbə ghwəy lə
teŋkesli və bələkwə, dza tsahwəti mbə shi
kwətiŋ mba'a zay na, nza'jəw ghəci dzaa
zlashi ni məsliɗə mətsəkə məsliɗəti ni va
tiɓa kaa ntsa makə ghəshi shiy li, kaf kafəy
ta pəla tsaa zay va kwətiŋ tsa, ka pəla, ka
pəla, pa' sa ka na kəsay sa ci sa.
5 Sa ka na kəsay sa ci kiy, tərəŋw dza naa
vəshiy. Ka na dza tsaŋ ɓəvə sa ci, bəm fati
tə wəri,
6 ka dzay jighi. Sa ka na tsəhəy kəghiy,
ka na dza da' da' harashi madigahiy lə ka
ghalahiy. Ma kə dzaa ni kaa ngəshi na:
"A mbəzlee, vəshim kwasəbee, sa nzanay,
e kwəmavə təmbəkə tsee va niy zay" kə
dzaa ni» kə Yesəw.
7 Ma sa kəramti Yesəw ɓəli fir tsa va,
ma kə na: «War tsəgha dza məndiy vəshi
mə ghwəmə ta ntsa jikir tsa kwətiŋ, ghəci
tsati titihwə kwa kwəma Hyala. Tərəŋwɓa
ti dza məndiy vəshishi kən ni məsliɗə
mətsəkə məsliɗəti ni va tərmbə bərkəti
ghən tsa shi ka mbəzli slar ni, kala təkə ma
tsanta titihwə ghəshi kaa Hyala» kə Yesəw.

*Ɓəli fir lə kwəma gənaa niy zata, zhini
mba'a məndi kwəmavə*

8 Zhini Yesəw ɓa, mba'a ɓəlanakəshi
tsahwəti fir, ma kə na: «A nahwəti
mali niy nza lə mbəl məŋ, dzəghwa
tsahwəti kwətiŋ mba'a zay. Nza'jəw
ghənzə tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, ta
pəla pətsa mbə ciki tsa nzə wəzə, ka pəla,
ka pəla, mba'a kəsay sa nzə.
9 Ma sa kəsay nay, dza na da' da' harashi
madigahita, lə ka ghalahita. Ma kə kaa
ngəshi na: "A mbəzlee, vəshim kwasəbee,
sa nzanay, e kwəmavə mbəl tsee va niy
zay" kə» kə Yesəw.
10 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəli fir tsa va,
ma kə diɓa na: «Ə gəzanŋwəy ya, ta vəshi
dza ka kwal Hyala ta ntsa jikir tsa kwətiŋ,
ghəci kə tsati titihwə kaa Hyala» kə Yesəw.

*Ɓəli fir dzəkən zəghwəə niy zay,
mba'am kwəmavə*

11 Zhəghwa ma kə Yesəw kaa tsahwəti
fir ɓa na: «A tsahwəti ndə niy nza tiɓay,
bakə ndərazhi və.
12 Dzəghwa ma kə tsa jəw tsa kaa dəy
tsa va na: "A di, ndara ni ya shi zəmə
ghiy niy dzee zəmə mbə ghi tsa gha" kə.
"Tsəgha na" kə didi tsa va, dza na mba'a
təhanavərishi shi və kaa ndərazhi ci va
bakə ni.
13 Ma ləy hwəm hi jəw ki na, dza zəghwə
jəw na va, mba'a papamti səkəm tə ni
ci shi zəmə ghi gwanashi. Dza na pəkw
dzay lə gəna ci vaa dzəti nihwəti hiɗi
kərakə. Ma sa tsəhəy na tə pətsa va na,
dza na ka liɗi gəna va, war ka liɗi, war ka
liɗi. Kə pəŋw laɗamti gəna va mbə məni
badaway.
14 Ma sa kəɗita gəna ci va gwa'a ki na,
dzəghwa ma mba'a mənta tərəŋw tə hiɗi
nza na va. Mba'a ndərma ghati dzəkən ki.
15 Dzəghwa na, mba'a dzay dzakə
tsahwəti ndə mbə məlmə va, ta ɗəw sləni
və. Mba'a ntsa va ghwənay ta makə
ngəreder ci kwamti.
16 Ma ghəci mbə makəshi ki na, ka
ghəranci maa nza tərəŋw. Ka ɗi kwəmavə
ghəciy nza ya fəhi ka məndiy shakanshi
kaa ngəreder va dzəghwa miy tsa ci na, a
ka ɗi ɓanci shi məndiw.
17 Dza na tə nahwəti vici, mba'a
dzəmbəy mbə təkə kwəmaa dzəkən nzəy
tsa ci, ma kə na: "Sənzənvay, ka ghəra
sləni kəghi tsa dirəy, ɗaŋshi na shi zəmə
və shi, ka mbay ghəshiy zəmantishiw. Ma
yən nee ki na, war ka məti va ma tikə. Əm,
awə.
18 Wəzəɓa zhəghəvee zhəvəgha dirə na.
Ma pən dzaa ni ngəci sa kee tsəhəra
vəghay, a Di, e mananati *kwəma jikir na
kaa Hyala, lə kaa ngəŋa gwa'a.
19 Nanay, məndee gar zhini ghaa harɗa
ka zəghwə gha ghwəlaw. War mərshi ma
ghaa məntəra, nja tsahwəti ndə ghəraŋa
sləni gwa'a tsəgha, pən, dzaa ni" kə.
20 Ma sa təkamti na tsəgha na, dza na
mba'a maɗiy ta dzay dzəvəgha dəy.

14:35 14:35 Mt 11:15 **15:1 15:1-2** Mt 9:10 **15:3 15:3-7** Zhŋ 10:11-15 **15:4 15:4** Ezhek 34:11, 16 **15:11 15:11** Mt 21:28 **15:13 15:13** Fir 29:3

Ka dza, ka dza, ka dza ghəci. Ma ghwəla
ghəci mbə kwal kərakə vəgha ghi na,
mba'a dəy tsa va nighəvə tsəgha. Dza
hwər tsa ci ka zhanci ti. Kə ka kəsli bali
ta dza ta kwəmə li. Sa kwəməti ghəshi na,
dza na hwətəm hwətəməvə zəghwə ci va.
21 Ma kə zəghwə va ngəci ki na: "A di,
e mananati kwəma jikir na kaa Hyala, lə
kaa ngəŋa gwa'a. Məndɗee gar zhini ghaa
harɗa ka zəghwə gha ghwəlaw" kə.
22 Ma kə didi tsa va kaa ka sləni ci
na: "Mbalam kyaŋwkyaŋw a ghwəy ɓəkə
ləkwəsaa gwəramti wəzə, nza ghwəy
panakən, mba'a ghwəy pəlakə shi kwa
dəvəə səranaghwashi kwa dəvə ci, pəla'
kaa kwekweher, pa' mbə səɗa ci.
23 Mbalam kəsəkəm kəɓə ghwəmmə
va kəliti ghwəmmə, a ghwəy slanti, a
ghwəmmə ta, ta zəmə ngəslə ngəslə
ghwəmmə, ka vəshi tərəŋw.
24 Sa nzana, ma zəghwee na nay
ghwəyəy, nja ntsaa mətiy mba'a zhiniy
zhakatiy mbə məti na. Ra'i niy zay na,
dzəghwa mba'ee zhiniy kwəmavə see" kə.
Sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a ka sləni ci
manamti kwəma va gwa'a. Dza tsə mba'a
ghatəvata tərəŋw lə vəshi tsəgha ki.

25 Məniva shi va gwanashiy, kwamti niy
nza tsa dikə tsa va zəghwə. Ma ghəci mbə
səəkə, war sa kətikəvay na ndəkwə lə ghi
tsa shi na, mba'a favə tsa shiy, lə cəm, ka
tsə məndi.
26 Ma sa tsəhəy na kəghi na, dza na
da' harvə tsahwəti ndə mbə ka sləni dəy
va, ka ɗəw kwəma və: "A shiy mənishi
shəka?" kə.
27 Ma kə ntsa va ngəci na: "Waa zəməŋa
zhəkəy na, ma slanti dəŋa kəɓə kəliti
ghwəmmə va, sa nzana mba'a zhiniy
kwəmavə sa ci kwəriŋ, va tsəgha tsə
məndi, ka vəshi tərəŋw" kə.

28 Ma sa favə tsa dikə tsa va zəghwə
kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci
satiy, kala zləɓa dzakə ghi ghəci. Dzəghwa
dəy mba'a səvəriy, kə ka cə'wə zəghwə ci
va, a ghəci dzakə ghi.
29 Ma kə kaa dəy na: "A di, nighətiy
piya ɗaŋ na ghala nza ghwəm, war
mbə məniŋa slənee, səəkee taŋəti kwəma
gəzara gha ya namaɓaw. Ya tsəgha nzə
kiy, səəkə ghaa kəsavəra ya 'wəgə ta
zəməhwə shi zəmee lə vəshi ghəy lə
madigahiraw.
30 Ma war sa səəkəy zəghwə gha na
daŋəramtəŋa gəna gha mbə ghwərghwər
na, mba'a gha kəsəvə kəɓə kəliti
ghwəmmə na, pəf gha hənənəy" kə.

31 Ma kə dəy ngəci ki na: "A zəghwee,
gha na na ghay, ghwəm na lə gha ya
hwəmɓa. Ya wa shi vəya gwa'ay, shi gha
na ghəshi kwərakwə.
32 Nanzə kiy, aa təɓə ghwəm tsə, ka
vəshi tərəŋw ta zəməŋa tsa. Sa nzanay,
nja ntsaa mətiy va, zhini mba'a zhakatiy
mbə məti na. Sa nzanay, aa niy zay,
dza mba'ee zhiniy kwəmavə, sana" kə» kə
Yesəw.

16

Fir dzəkən ndə fə shiy tsa tsəhwəli tsəhwəli tsa

1 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa *mbəzli
ta səɗa ci na: «A tsahwəti ndə gəna niy
nza tiɓa, lə ntsa ka naa fə shi ci və ta
ndəghwəshi tiɓa. Ma tə nahwəti vici
na, ndəs məndi səəkəshiy gəzanci, ma kə
məndi ngəci na: "A ntsa fə gha va shi gha
vəə lilidĩ shi gha va" kə məndi kaa ngəci.
2 Ma sa favə na tsəgha na, dza na
da' harvə ntsa va. Ma kə kaa ngəci
na: "E favə məndiy gəgəzə kwəma dzar
kwa kaɓaka gha. Ca cikəvəriɗa njasa
mənəhwə gha sləni gha. Na neyey, ka
zhini ghaa ndəghwəra shi ya ghwəlaw"
kə.
3 Ma sa favə ndə fə shiy tsa va kwəma
va tsəgha na, dza na ka zəzə kwəma dza
naa məni, ma kə na: "Vanay ta ɓantəra dĩ
ntsee tsa dikə tsa mbə fə shi ci ni. Sana
kiy, njaa dzee ta məni kee ghaa kwəmavə
shi zəmə kia? E dza ta za, pən na, bərci
vəya gar zaw. E cə'wə shiy va mbəzli, pən
ɓa na, kwəma ha'wə ha'wə na na tərəŋw
diɓa" kə.
4 Dza na mba'a təkəvə nahwəti kwəma.
Ma kə na: "E sənay njasa dzee mənti,
madiga dzee məni tə mbəzli, ma sa ka
ntsee dikə tsa ɓantəra mbə sləniy, nza
mbəzli va kəsəvəra bekir dəvə taa nza
kəghi tsa shi" kə.
5 Dzəghwa na, da' da' haharashi mbəzliy
niy ɓə ɓəhwə temer va ntsa ghəranci na
va sləni gwanashi. Sa səəkəshi ghəshi
na, dza na ka harshi kwətiŋ kwətiŋ. Ma
kə kaa kwa taŋa ndə na: "A pənəy, shiy
hwəm na təm tsa ntsee dikə tsa va ghaa?"
kə.
6 Ma kə ntsa va ngəci na: "Təm in
gwaŋgwaŋ tsa dikə tsa diwəy na sa ci
vəya" kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va tsəgha
ki na: "Vanta zliyaa niy tsaslati məndi va
təm tsa va ti. Ca taŋtaŋ nzəyŋa tsasliti,
gwaŋgwaŋ cifə mətsəkə na sa ci vəya pə
gha" kə.
7 "Ya ghay təm shiy hwəm nəwŋa ntsee
dikə tsaa?" kə. Ma kə tsa va na: "Təm
bəhwə ha diwəy cifə na sa ci vəya" kə.
Ma kə ndə fə shiy tsa va ngəci na: "Vanta
zliyaa niy tsaslati məndi va təm tsa va ti.

15:24 15:24 Ef 2:5 **16:8 16:8** Ef 5:8

Ca tsasliti bəhwə ha diwəy faɗə na sa ci
vəya pə gha” kə.
8 Ma sa favə ndə shiy tsa va kwəma
mənti ndə fə shiy tsa ci va gəmgəm
tsay, mba'a falti, sa nzana mba'a mənti
tsəhwəli mbə sləni ci va» kə Yesəw. «E
gəzaŋwəyəy, a mbəzli tikə tə hiɗi taŋəti
mbəzli mbə waŋ pi tsa Hyala tə tsəhwəli
mbə sləni kwa jipə shi» kə.
9 Ma kə Yesəw diɓa na: «E gəzaŋwəy
nee kiy, ma gənay, shi tikə tə hiɗi na,
ə pə ghwəy tahanavə gəna va ghwəy
kaa mbəzli, ka məni madiga ti shi. Ma
sa ka gəna ghwəy kərətay, a Hyala
dzaa zləɓavəŋwəy kwa kwəma nzə mə
ghwəmə.
10 Ma ntsaa kəsəvə ghəra sləni jəw na
bekir diviy, tsəgha dza naa mbay ghərati
na dikə na sləni kwərakwə. Ma ntsa
ghərati sləni jəw na lə gwəfəy, tsəgha dza
naa ghəra na dikə na sləni kwərakwə.
11 Kala mbay pə ghwəy ghərati sləni
wəzə bekir divi lə gəna tikə tə hiɗi
ni sənzənva kiy, njaa dza ghwəy mbay
ghərati sləni lə naa gwəramti gəna dza
Hyala ɓəŋwəy kia?
12 Kala mbə pə ghwəy ghərati sləni wəzə
bekir divi lə ni ndə shiy ndaŋwəy na kiy,
ka dza Hyalaa ndaŋwəy ni ɗi na ɓəŋwəy
shiy ka shi ghwəy ki na?
13 Ndə ghəra sləni tiɓa, mba'a dzaa
mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə
yəmyəməw. Baŋ dza naa ɗi kwəma
tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na
dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti
lə kwal, ma kaa tsahwəti na kala məni
ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki,
ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə,
ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy
ɓanavə məhərli ghwəy kaa gənaw» kə
Yesəw.

*Yesəw lə *ka Farisahi*
(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

14 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va ki
na, cəke' ka Farisahi favə. Dza ghəshi ka
'wəshi Yesəw, sa nza ghəshiy ka ɗi gəna.
15 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghwəyəy, a
ka ghwəy kəli ghən tsa ghwəy kwa kwəma
mbəzli nzam mbəə ni, mbəzli slar slar
ni nza ghwəy, kə məndi. Na Hyalay, aa
sənashi nefer ghwəy njasa nza ghəshi. Sa
nzana, shi ka ndə ngəriy nighəti nja shi
diɓədiɓə niy, shi gəmgəm ni tərəŋw na
ghəshi va Hyala.
16 Kwataŋay a kwəma pəhəti *Məyizə,
lə zliyahi ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə
niy nza tiɓa, ghənzə na sa niy nəw
mbəzli, ka sar pa' tə vəghwə tsa səəkəy
Zhaŋ tsaa mənipə *batem. Ma sa səəkəy
Zhaŋ kiy, mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə
naa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli nza
məndi pa' ndatsə. Ya wa ndə ki na, mbə
jihəva ghəci lə bərci ta tsəhə mbə mbəzli
sləkə Hyala va.
17 Ya tsəgha nzə e gəzaŋwəyəy, tiɓa na
*kwəma pəhəti Hyala ghwəlata, taŋtaŋɓa
ghwəmə nata ghwəy na lə hiɗi nashi
ghwəy ni dza naa kəɗishi kən tamti shiy
gwəra jəw ni mbə kwəma pəhəti Hyala.
18 Ə zhinee gəzaŋwəy diɓa, ya wa
ntsaa təhamti mali ci, dza na mba'a
ɓəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti
ghwərghwər. Ma ntsaa dzaa ɓəhwə mali
təhamti zata va diɓay, a ntsa va mənti
ghwərghwər kwərakwə» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəŋw
tsa ghəshi lə Lazar

19 Ma kə Yesəw ɓa na: «A tsahwəti ndə
niy nza tiɓay, ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci
niy nza. Ka dza ləkwəsahi, mba'a nihwəti
kwəbeŋer ka gəna tərəŋw tərəŋw ni kən
ghən, ka zəmə shi zəməə gwəramti wəzə
ni tə hiɗi. Ya hwəmɓa na, war tə wahə
nzəy tsa ci.
20-21 Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə
ndərma niy nza tiɓa, Lazar, kə məndi kaa
slən tsa ci. Vəgha ciy, war zheher ghənzə
niy nza gwa'a gwa'a. Ka kireketiy dza na,
ka səəkəə dərni zheher ci va, war tsəgha.
Ka Lazar tsa vaa dza na, takwəl səəkəə
həniy kwa dəgha ndə shiy tsa va, ta mbəə
iməvə memir shi zəməə dzaa shikə ta miy
ndə shiy tsa va.
22 Ma tə nahwəti vici ki na, dzəghwa
Lazar ɓəlahə mətiy. Ma sa mətiy na na,
səəkə ka kwal Hyala, tsaŋ ghəshi ɓəhwə
ka dzashi liy dzəmə ghwəmə dzəti pətsa
nza *Abəraham. Ma tə nahwəti vici ɓa
na, dza ndə shiy tsa va ɓəlahə mətiy
kwərakwə, mba'a məndi lamti.
23 Ka sa ngəra'wə ghəci tərəŋw tə pətsa
nza mbəzliy bəkwəshi. Sa nə na kafə
kə kaa kwəma ci na, kar mətsə ci tə kar
Abəraham lə Lazar, kərakə ghəci li shi.
24 Ma sa nashi na na, dza na ka zlapə
kwəma, a kə na: “A Didi Abəraham, mənti
zhəhwər tə ya, ghwənay Lazar a ghəci
tsaməvə yam tə zəghwə dəvə ci, nza ghəci
səəkəə tekwatərashi tə ghane nda nza
naa məntəra rəniki jəwə. Sa nzanay,
tərəŋwəy see ngəra'wə mbə ghwə na” kə.
25 Ma kə Abəraham kaa ngəci na: “A
zəghwee, təkəvə nzəy tsa gha ghalaa niy
nza gha tə ghwəməŋa di. Ghay, ndə gəna
tsa tərəŋw tsa niy nza gha, ma Lazar na
naci ghalaɓa na, war ngəra'wə ghəci niy
sa. Nana kiy, a Hyala ɓəkəə dzətikə ta

16:10 16:10 19:17-19; Mt 25:21-23 **16:15 16:15** Mt 23:28 **16:18 16:18** Mt 19:9; Mk 10:11-12; 1Kwər 7:10-11

dəkə nəfə tsa ci. Ma gha nana na gha ki
na, mbə sa ngəra'wə gha.
26 Ya kala na va talay, a zleha təɗəm na
kwa jipə ghəy lə ghwəy. Ya ə ɗi ndə kafə
tikə mbə ghəy ta dzaa dzəvəgha ghwəy
sanay, ka mbay ndəə taŋəyəw. Ya mbə
ghwəy ɗi ndə səvəriy dzəmbə ghəy diɓa
na, ka mbay naa taŋəyəw" kə.
27 Zhəghwa ma kə ndə shiy tsa va na:
"A Di, ghənzə tsəghay, titihwə ə cə'wəŋee
a gha ghwənay Lazar dzakə ghi tsa dirə.
28 Sa nzanay, a ngwarməhira tiɓa cifə
tə ghwəməshi. Sa ka na tsəhəyəy, nza
ghəci dzaa gəzanshi ngəra'wə tsa see tsa
tikə, vantaa ghəshi dzaa zhikəə dzəti pətsa
nzee tsa mbə sa ngəra'wə kwərakwə" kə.
29 Ma kə Abəraham ngəci na: "A na
ngwarməhiŋay, a zliya kar *Məyizə lə
ka gəzə kwəma Hyala məɓa ta itishi, ə
kə ghəshiy jangəshi ka fa kwəma gəzə
ghəshi" kə.
30 Ma kə ndə shiy tsa va na: "Awə
didi Abəraham, ka nza na wəkə tsəgha
na ghaw. War mba'a kə ntsaa niy
mətiy zhəməy, mba'a dzaa gəzanshiy, ta
zhəghəti nzəy tsa shi dza ghəshi" kə.
31 Ma kə Abəraham ngəci ki na: "Kala
zləɓa kwəma gəzanshi kar Məyizə lə ka
gəzə kwəma Hyala kə ghəshiy, ya səəkə
kwa kwəli səəkəy ndə ta gəzanshi na ka
dza ghəshi zləɓaw" kə» kə Yesəw.

17

*Pəlay tə gha ntsaa məntəŋa *kwəma jikir na mbə nəfə gha*
(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

1 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci
na: «Ya hwəmɓa nanzəy, a shiy dzaa
ngəɗiti mbəzli ta məni kwəma jikir na
tiɓa. Nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza
tərəŋw kən ntsaa ngəɗi mbəzli ta məni
kwəma jikir na.
2 Ma ntsaa taa ngəɗi tsahwəti kwətiŋ
ta mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer
shi ta məni kwəma jikir nay, wəzəɓa
pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci,
mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa
dza naa nza. Sa nzana, mba'a kə ngəɗiti
ndə ta zlay kwal tseyey, ngəra'wə dza naa
nza kən.
3 A gəzaŋwəy ya, məni tə ghwəy
məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy.
Mba'a kə zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw
məntəŋa kwəma jikir nay, mbala harvə
a ghaa gəzanci kwəma sahə lə məhərli.
Mba'a kə ni: "Titihwə pəlara mbə nəfə tsa
gha" kəy, pəlay tə gha mbə nəfə tsa gha.
4 Ya a mənina na kwəma jikir na gar
mbərfəŋ səɗa mbə vici kwətiŋ, kama na
war mbə səəkə ghəci gar mbərfəŋ səɗa,
ka gəzaŋa: "Titihwə pəlara mbə nəfə tsa
gha" kəy, war ə pə gha dzaa pəli mbə nəfə
tsa gha» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala

5 Ma kə *ka kwal ci kaa Yesəw na: «A
Ndə sləkəpə, kəətitəŋəy, a ghəy mbəə
ɓanavə nefer ghəy gwanashi kaa Hyala
shi» kə ghəshi.
6 Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəshi na:
«War mba'a pə ghwəy ɓanavə nefer
ghwəy kaa Hyala ya jəw tsətsə nja cizlə
gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy gəzə kaa
dəŋw kwəkwə tsa: "Təɗamtəvaŋa tiɓa,
a gha dzaa ngwəɓəyvaŋa kwa kwəfa" pə
ghwəy, ta yə fəti dza na ta kwəma ghwəy»
kə.

Kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni kaa Hyala kala zhəmə tiɓa

7 Zhini ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa
ci ɓa na: «Favə tə ghwəy, ya ndə mbə
ghwəy sana, lə ndə ghəra sləni və kəghi
tsa ci, ka zanci za ntsa va, ka ndəghwanci
shiy kaa ntsa va. Sa ka ndə ghəra sləni
tsa va səəkəy kwamti kiy, ka dza ntsa
ghəranci na va sləniy ni ngəci na, sar tikə
taŋtaŋ zəmə shi zəmə, kə na?
8 Awə, ka gəzanci na tsəgha tepəw. Ma
dza naa ni ngəciy: "Səramti ni kən gha ni
kwəbeŋer, mbala tatəra shi zəmə, sa ghaa
tatishiy, nza gha ɓəkəra shi. Ma sa kee
zəhwə ni ya shi zəmə ki na na, nza gha
zəmə shiy, ka sa ni gha shi sa" dza naa ni.
9 Sa ka ntsa va manamti sləni gəzanakə
na va gwanata na, nza ntsa ci va dikə tsa
mananci 'wəsa na? Tiɓaw.
10 Ava war tsəgha na lə ghwəy ghwəy
mbəzli ta səɗee kwərakwə ki. Mba'a pə
ghwəy ghəramti sləni gəzəkəŋwəy Hyala
ta məni nzə gwanatay, "Ka ghəra sləni
gəmshi ni nza ghəy gwa'a tsəgha, sləniy
niy dza ghəy ghəra na sa ghərati ghəy va"
pə ghwəy dzaa ni» kə Yesəw.

Yesəw ghəshi lə ka dərna məŋ

11 Mba'a Yesəw maɗiy ta dzaa dzəmbə
məlmə Zherəwzalem. Ma tə nahwəti vici
na, dza na ka dzar kwa ghala hiɗi ka
*Samari lə hiɗi ka Galile.
12 Ma ghəci mbə dzəmbə nahwəti
məlmə na, mba'a ka dərna məŋ nay,
ka səəkə ghəshi ta kwəmə li. Dzəghwa
ghəshi mba'a ghəshi garəshi vəri kərakə
li,

16:29 16:29 2Tim 3:16 **17:5 17:5** 6:13 **17:6 17:6** Mt 13:31; 21:21; Mk 11:23 **17:10 17:10** 1Kwər 9:16-17 **17:12 17:12** SləniTaH 13:46 **17:14 17:14** SləniTaH 14:2-32; Mt 8:4; Mk 1:44; Lk 5:14

13 ka zlapanci kwəma zlaŋzlaŋ. Ma
kə ghəshi na: «A Yesəw, a metər, mənti
zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.
14 Ma sa nashi Yesəw, ma kə ngəshi
na: «Mbalam, a ghwəy dzaa canati vəgha
ghwəy kaa *ka ta Hyala» kə. Ma sa
gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, dza ka
dərna va kəram ghəshi maɗishi ka dzashi.
Ma ghəshi mbə kwalshi na, mba'a dərna
shi va kərəta.
15 Ma sa nay tsahwəti mbə shi ghəci
mbəliy na, kə ka fal Hyala zlaŋzlaŋ, dza
na tərəɗ zhəghətəvay va Yesəw.
16 Səəkə na gələɓ gələɓəy, lə kwəma
ci mbə hiɗi kwa kwəma Yesəw, mba'a
mananati 'wəsa. Ntsa vay, ndə məlmə na,
mbə hwəhwə tsa ka Samari ghəci.
17 Ma kə Yesəw ki na: «Gwanashi mbəzli
məŋ ni va mbəlishi nanzə sa? Əy, kwəma
dzashi ni məsliɗə ni va tərmbə shiki?
18 Tərəh tsaa zəzəti səəkə ta mananta
'wəsa kaa Hyala mbə ghwəy war gha, gha
ndə məlmə na?» kə.
19 «Sati mbala, a gha mbəliŋa tə sa
ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala» kə.

Shiy dzaa cipə səəkə tsa Yesəw
(Mt 24:23-28, 37-41)

20 Dza *ka Farisahi tapə ta ɗəw va Yesəw,
ma kə ghəshi na: «Hwəm dza Hyalaa
sləkə mbəzlia?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw
ngəshi na: «Ma sləkə tsa dza Hyala ta
sləkə mbəzliy, ka dza məndiy nay njasa
dza naa səəkəw.
21 Ka dza naa nza gar gəzə məndi:
"Avanayəm pətsa sləkə Hyala mbəzli ti
tikə" aw na: "Avamcim tarɓa" kə məndiw.
Awə, ə gəzaŋwəy ya, ya sana sənzənvay,
mbə sləkə mbəzli na Hyala» kə.
22 Ma kə kaa *mbəzli ta səɗa ci ki na:
«A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ka dzee
nza mbə ghwəyəw. Ghalaɓay, tərəŋw dza
ghwəy mawti nara yən Zəghwə yakə ndə
ngəri, ya ta vici kwətiŋ nzə, ka dza ghwəy
mbəə nara diw.
23 Ma dza məndiy ni kaa ngəŋwəyəy:
"A mbəzli ni, anay *Kəristəw tikə, ya
avaci tarɓa" dza məndiy ni, sa ka məndi
gəzaŋwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa kəsli
bali, ka dza kwakə, ka dza kwakə ta
nighəra ma.
24 Sa kee səəkə yən Zəghwə yakə ndə
ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara.
War njasa ka van vaa wampiɗi dzəy
tə ghwəmə, ka səəkə kwa ghwəmə pa'
dzəghwa kwa mərkwiy, tsəgha dzee səəkə.
25 Ma kiy, war pərɓa ngəra'wə dzee
sahwə tərəŋw di, ka shi va məniva. Ka
mbəzli ndatsə ni dza na, mba'a ghəshi
ndərantəra.
26 Njasa niy mənishi shiy va ghala
vəghwə tsa *Nəwey, war tsəgha dza
ghəshiy məniva ge'i lə vəghwə tsa dzee
səəkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri
kwərakwə.
27 Ghala vəghwə tsa vay, shiy niy zəmə
mbəzli, ka sa shi sa, ka ɓəɓəli mi'i, ka ɓə
ghyehi shi kaa zhər, war tsəgha, pa' fəca
vici dzəmbəy *Nəwe dzəmbə kwambəwal.
Ma sa dzəmbəy na na, dza van mba'a
ghati nzəmə, ka nzəmə, war ka nzəmə
kala kərə ma. Ray pətsa tə hiɗi va yam.
Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli
gwanashi. War kar Nəwe lə mbəzli kəghi
tsa ci gwa'a tsəgha shiy mbəlishi.
28 War njasa niy mənishi shiy va
ghala vəghwə tsa *Ləwtə ɓay, tsəgha dza
ghəshiy məniva ghala vəghwə tsa dzee
səəkə. Ghala vəghwə tsa vay, war shiy niy
zəmə mbəzli, ka sa shiy, ka ɗəɗəl shiy, ka
papa nihwəti, ka za shiy, ka nganga ceker,
war tsəgha.
29 Ma tə nahwəti vici, fəca səvəri Ləwtə
mbə məlmə *Sədəm ki na, dza ghwə lə
barəwdəw, mba'a ghəshi nzəməkəvashi
səəkə mə ghwəmə. Kərəp ghəshi zamti
niy niy tərmbə mbəzli mbə məlmə va
gwanashi.
30 E gəzaŋwəyəy, ava war tsəgha dza
shiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səəkə
yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
31 Ma fəcava, mba'a kə ndə mə jəba mbə
tifər, mba'a shi ci mbə cikiy, əntaa ghəci
dzəmbə ciki tsa va ta ɓəshi ma. War ə kə
dzaa hwəy gwa'a tsəgha. Ya kwamti dza
ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni:
"Kadiw e zhəghəvaa jighi ta ɓəvə shi ya
kəghi" kə ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a
tsəgha.
32 Zəzətim dzəkən kwəma mali Ləwtə
va. Sa niy naghay na pətsa ləy hwəm na,
mba'a niy mətita.
33 Va tsəgha nə ya ngəŋwəy, ntsaa ɗi
mbəlanti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti
tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma
ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hiɗiy,
ta kwəmavə tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza
na, pən.
34 Ə gəzaŋwəy ya, tə vərɗi dzee vaa
səəkəy, mbəzli bakə dza naa nza tə pi həni
tsa kwətiŋ tsa, ka məndi dzay, mba'am
səəkəə ɓəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma
tsahwəti na, mbərəkə məndi zlay.
35 Mi'i bakə dza naa nza mbə hə tə vəna,
ka məndi dzay, mba'am səəkəə ɓəhwə

17:16 17:16 10:33 **17:19 17:19** Mt 9:22 **17:21 17:21** 11:2, 20; Mt 12:28 **17:22 17:22-24** 21:7-24 **17:23 17:23-24** Mt 24:23-25; Mk 13:21-23 **17:25 17:25** 9:21-22 **17:28 17:28-29** Ghava 19:24-25 **17:31 17:31** Mt 24:17-18; Mk 13:15-16 **17:32 17:32** Ghava 19:26 **17:33 17:33** 9:24; Mt 16:25; Mk 8:35

nahwəti kwətiŋ ti shi, ma nahwəti na
mbərəkə məndi zlata.
36 [Mbəzli bakə dza naa nza mbə za
kwamti na, ka məndi dza na tsaŋ məni
səəkə ɓəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma
tsahwəti na mbərəkə məndi zlay]» kə
Yesəw.
37 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci kwəma
gəzəkə Yesəw va, ma kə ghəshi kaa ngəci
na: «Dzəghwa tima dza niva shiy məniva
kia Ndə sləkəpə?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw
kaa ngəshi na: «Dzəghwa tə pətsa mətishi
shiyəy tiɓa ka zliŋiŋ ɓasəva» kə.

18

Fir dzəkən mali mbəri ghəshi lə ndə sla ngwəvə

1 Dzəghwa Yesəw mba'a ɓəlanakəshi fir
tsa kaa *mbəzli ta səɗa ci, ta mbə ghəshiy
cə'wə Hyala war ka cə'wə, kala dali ma va
cə'wə nzə.
2 Ma kə kaa ngəshi na: «A tsahwəti
ndə sla ngwəvə niy nza tiɓa mbə nahwəti
məlməy, kala hazləni ma ghəci va Hyala
ya jəw nzə. Na naciy, ka nighə mbəzli na
nja mbəzliw.
3 Dzəghwa, mba'a nahwəti mali mbəri
niy nza mbə məlmə va kwərakwə. War
ka səəkə ghənzəə nza zhevi va ntsa va, a
ghəci mananati ngwəvə nzə. Ma kəə ni
ngəci na: "Ndəghatəŋəy fəti kwa jipə ghəy
lə ndə jaka tsee tsa, nza gha məlitəra va
kwəma va" kəə ni.
4 Ndimndim mali va war mbə səəkə
tsəgha, gwəŋəy ndə sla ngwəvə tsa va kala
kəəti ma. Ma tə nahwəti vici na, dza na,
mba'a ghavə təkə kwəma mbə ghən ci, ma
kə na "Ya tsəgha, hazləni mee va Hyala,
kala nighə mbəzlee nja mbəzliy,
5 ta mananati ngwəvə mali na na dzee.
Sa nzanay, war ə gagara na. Kala dza pən
kəətitiy, ta səsə məhərlee dza na" kə» kə
Yesəw.
6 Ma sa kəɗamti Yesəw gəzanshi kwəma
kwa fir ki, ma kə ngəshi ɓa na: «Favəm
kwəma gəzəkə ndə sla ngwəvə ndə
ndərəm tsa va di. Ya tsəghaa ntsa va kala
nighə ndə nja ndəy, sa nzana war mbə
səəkə mali va, war ka səəkə, war ka səəkə
na, nay ntsa va ghwəy kəətiti sa.
7 Ma Hyala nanzə ki na, kala dzaa kəətiti
mbəzli nzə tsəhavə na, ghəshi kəə tsanta
titihwə ka pəra'wanta dividivi, həvir lə
havəghwə nə ghwəy shəkəna? Aa dzaa
nzay nza ta kəətishi nə ghwəy na?
8 ə gəzaŋwəy ya, taŋtaŋ dza naa zləɓavə
kəətishi. Ghala vəghwə tsa dzee zhəkəə
dzəti hidî, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy,
nza ya kəsashi mbəzliy ɓanavə nefer shi
kataŋ kaa Hyala ki na?» kə.

*Fir dzəkən *ndə Farisa ghəshi lə ndə *dəwan*

9 Dzəghwa Yesəw ka ɓəli fir kaa mbəzliy
ɓəti ghən tsa shi va ka mbəzli ɗewɗew ni
kwa kwəma Hyala. Kala nighə ma nihwəti
mbəzli nja mbəzli.
10 Ma kə na: «Tə nahwəti viciy, təhwə
dzashi nihwəti mbəzli bakə dzəmbə *ciki
Hyala ta cə'wə Hyala. Mbəzli vay, ndə
Farisa tsahwəti, ndə dəwan tsahwəti.
11 Ma sa dzəmbəshi ghəshi na, dza ndə
Farisa gar garəy, ka cə'wə Hyala ki, ma
kə na: "A Hyala, 'wəsa nə ya kaa ngəŋa,
sa kamee nja nihwəti mbəzli gwanashi
ni, mbəzli nja ka ghəli, ka vəraslə, lə ka
ghwərghwər, ya nja ndə dəwan tsa tikə tsa
sənzənva.
12 Yən na neyey, vici bakə kee tivə
mbə ləwma kwətiŋ, ka məni səwmay.
Ya nimaɓa shi vəyay, məŋ mbə kee
təhəvərishi mba'ee ndaŋa nihwəti
kwətiŋ" kə.
13 Ma ndə dəwan tsa va naci ki na, dza
na gar garəy kərakə, kala kafə kwəma
ciy dzəta ghwəmə. Kə mbəkwə mbəkwəti
nəfə tsa ci, ma kə na: "A Hyalee, titihwə
mənti zhəhwər tə ya, yənəy, ntsa jikir tsa
nzee" kə» kə Yesəw.
14 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəli fir ki, ma
kə na: «Nay ghwəy e gəzaŋwəyəy, ma sa
dzay naa jighiy, a Hyala zləɓavə cə'wə ci
mba'a pəlata kwəma ci jikir na. Ma na ndə
Farisa na naciy, zləɓati na ci va kwəma
Hyalaw. Sa nzana, ya wa ntsaa kəliti ghən
tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsə tsə.
Ya wa ntsaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə ɓay,
ta kafakati dza Hyala» kə.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

15 Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi
ɓanakə lə ndərazhi jəw jəw ni ta kaa
Yesəw ta mbə ghəciy fakən dividivi ci kən
shi ta təfanshi miy. Ma sa nashi *mbəzli ta
səɗa Yesəw tsəgha na, dza ghəshi ka makə
mbəzli va.
16 Dzəghwa Yesəw naci ki na, mba'a
harashi ndərazhi vaa dzəmbə hwər ci, ma
kə kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Zlashim
ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar
dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa
nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi
sləkə Hyala.
17 ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, kala zləɓavə kə ndə Hyalaa sləkə
mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka

17:37 17:37 Zhəwbə 39:30 **18:1 18:1** 11:2; Rm 12:12; Flp 4:6; Kwəl 4:2; 1Tes 5:17 **18:5 18:5** 11:7-8 **18:12 18:12** 11:42; Mt 6:16-17; 23:23 **18:13 18:13** 5:8; Cem 51:3, 5 **18:14 18:14** Cem 51:19; Mt 23:12 **18:17 18:17** Mt 18:3

kwəmavə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tepəw» kə.

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə ndəs səəkəy va Yesəw ta ɗəw kwəma və, ma kə na: «A Metər tsa wəzə tsa, wa shi dzee mənti kee kwəmavə piy tsaa kəɗi ma tay?» kə.
19 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tiɓa wəzə ghəci kala war Hyala kwətiŋtaw.
20 Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala ɓasa. Ma kəy: "Ka pəla mali ndə gha ma, ka pəəsli ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təɓə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə məŋa" kə» kə Yesəw.
21 Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi ɓəlakə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə.
22 Ma sa favə Yesəw kwəma zləɓakə na va, ma kə kaa ngəci na: «Ma ghənzə tsəghay, shiy kwətiŋ tərə na va gha nana ta mənishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha gwanashi, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghalaɓa kiy, ta kwəmavə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə.
23 War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəŋw, sa nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci.
24 Dzəghwa mba'a Yesəw nay njasa zhanci nəfə tsa ci. Ma kə ki na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy.
25 Ɓəlaŋɓa ngaləwba dza naa dzəvərita kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.
26 Ma sa favə mbəzli kwəma ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi.
27 Ma kə Yesəw na: «Ma shi mbashi ma mbəzli vaa məntiy, kar Hyala mbay məntishi na nanzə» kə.
28 Ma kə Piyer na: «Ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kə.
29 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya mali ci, ya ngwarməhiy, ya mbəzliy yakə, ya ndərazhi yakə na, war ta sləkə Hyala njasa dza Hyala sləkə mbəzliy,
30 ta kwəmavə shiy dza na tərəŋwɓa ghəshi, kaa shi zlashi na va, mbə vəghwə tsa sənzənva tsa. Ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə diɓay, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza na» kə.

Yesəw mbə zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səɗa
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

31 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a harvə *mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni, ma kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəɓa dza kwemerəy niy tsasliti ka Hyala mbəradzə gwanashiy dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy məniva.
32 Ta fambəra dza məndi mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka ghəshi dza na, ka 'wəshira, ka tsəərəɗa, ka tifə ndighwər dzətee.
33 Ka ghəshi dza diɓay, ka də'wəra lə kwərəpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza mbəh paslamtəra. Mənti mee vici bakə kwa kwəli, tə kwa mahkana viciy, ta zhikəmərа dzee kwa kwəli» kə.
34 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəghay, shaŋ mbəzli ta səɗa ci ta favə kwəma ɗi naa gəzə, sa nzana mba'a mahəzlaɗə tsa kwəma va niy mbələyvata və shi. Kala sənata ma ghəshi nda dzəkən wa gəzə Yesəw kwəma va.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

35 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw maɗiy ta dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə na, mba'a tsahwəti ghwəlfə niy nza mənzəy vəgha kwal mbə cə'wə shiy.
36 Ka dzar mbəzli ɗaŋ vəgha ghwəlfə tsa va. Ma sa favə na gaka səɗa mbəzli ghəshi mbə dza na, kə ka ɗəw kwəmaa mənta va mbəzli.
37 Ma kə məndi ngəci na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə məndi.
38 War sa favə na tsəgha na, dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ya» kə.
39 Dzəghwa mbəzliy niy nza kwa kwəma na, ka naɓə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. War ə ghəciy mətsəhə zlapə kwəma, a kə na: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha» kə.
40 Ma sa favə Yesəw tsəgha na, dza na gar garəy. Ma kə kaa mbəzli na: «Kəsəram ghwəlfə tsa vaa sar» kə. Dza mbəzli ka kəsəə dzəvəgha Yesəw. Sa kəsəghəm na, dza Yesəw ka ɗəw kwəma və, ma kə ngəci na:

18:18 18:18 10:25 **18:20 18:20** Səvəri 20:12-16 **18:22 18:22** 12:33; Mt 8:21-22 **18:27 18:27** Zak 8:6; Lk 1:37
18:29 18:29 14:26; Mt 10:37 **18:31 18:31-34** 9:21-22 **18:34 18:34** 9:45 **18:38 18:38-39** Mt 20:30-31

41 «A ntsa, a shi ɗi gha yən məntəŋa?»
kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A
Ndə sləkəpə, ə ɗee ghaa ghwənantəra
mətsəhee ni, ta mbee nay pi» kə.
42 Ma kə Yesəw ngəci na: «A mətsəhi gha
ghwənishi, sa ndara gha nəfə tsa gha» kə.
43 War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza
mətsəhi ghwəlfə tsa va, mba'a ghəshi
ghwənishi tiɓata ka nay pi ghəci ki. Dza
na ka nəw Yesəw, war fal ghəciy fal Hyala.
Mbəzliy ɓasəshi va gwanashi na, mba'a
ghəshi nata kwəma va. Dza ghəshi ka fal
Hyala kwərakwə.

19

Kar Yesəw lə Zashe

1 Mba'a Yesəw tsəhəy mbə məlmə
Zherikwə, ka dza ghəci mbəɓa.
2 Mba'a tsahwəti ndə gəna niy nza tiɓa
mbə məlmə va, Zashe, kə məndi kaa slən
tsa ci. Dikə tsa ka *dəwan ghəci.
3 Dza na ka ɗi pəla nay Yesəw ghəci
ta mbəə sənay. Kaf kafəy ta nighə, shaŋ
ghəci ta nay, sa nzana ɗaŋshi mbəzli,
dəkwəy ghəci.
4 Dzəghwa na bəvbəpə ghavə bali, ka
dzay kwa kwəma. Dza na taram dzəməy
mə fə dikə na ta mbə ghəciy nay Yesəw, sa
dza na ta dzar ta fə va.
5 Ma sa tsəhəy Yesəw ta fə va na, dza
na kafə kafata kwəma ci, mba'a nay Zashe
məɓa. Ma kə ngəci na: «A Zashe, mbata
gha, səkwa mə fə va taŋtaŋ. Ndatsəy
kəghi tsa gha dzee ta fə gwəci tsee» kə.
6 Dza Zashe ka səkwa kyaŋwkyaŋw mə
fə va, mba'a pəməghə dzakə ghi tsa ci,
mba'a ka'wəvə lə vəshi.
7 Ma sa nata mbəzli tiɓa gwanashi
nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi mbə
ngwəzlimə, ma kə ghəshi na: «Ntsay,
kəghi tsa ndə məni *kwəma jikir na dza
na ta hi» kə ghəshi.
8 Əy, ma na Zashe naci ki na, dza
na gar garəy kwa kwəma Ndə sləkəpə,
ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta
təhəvəri shi vəya dzee bakə mbə, nzee
ɓanavə nahwəti bəla kaa ka ndərma. Ya
ə niy ngəɗəhwee shiy va ndə ghala pətsaa
mənee dəwanəy, ta wanati gəna ci va niy
ɓəhwee dzee faɗə səɗa» kə.
9 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndatsəy a
Hyala mbəlitəŋa lə mbəzli kəghi tsa gha
gwanashi. Sa nzana, mba'a gha ɓanavə
nəfə tsa gha kaa Hyala nja *Abəraham, va
tsəgha nza ghaa jijiy kwərakwə.
10 Na nee yən Zəghwə yakə ndə
ngəriy, ta pəla mbəzliy zashi, ta mbəlishi
səəkəree» kə.

Fir dzəkən gənaa niy ɓanavə ndə kaa ka sləni ci ta zhəghə dəvə
(Mt 25:14-30)

11 Ma mbə zəzə kwəma mbəzliy, ndal
təmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliw,
niy nə ghəshi. Sa nzana ndəkwə Yesəw niy
nza ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. *
Dzəghwa Yesəw ki na, mba'a ɓəlanakəshi
tsahwəti fir kaa mbəzliy favə kwəma
gəzəkə na va,
12 ma kə ngəshi na: «A tsahwəti ntsa
dikə tsa niy nza tiɓay, dza na mba'a maɗiy
ta dzaa dzəti hiɗi kərakə ni ta pəla mazə.
Ma sa naa kwəmavəy nza ghəci zhəkəy ta
nza.
13 Dzəghwa na ghəci taa maɗi, da' da'
harashi mbəzli məŋ mbə ka sləni ci.
Sa ɓasəshi ghəshi na, dza na kaa gəna,
mbəl diwəy diwəy diwəy tahanavəshi
gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: "Mbalam
zhəghəm dəvə lə gəna va pa' fəca vici dzee
zhəkə ti" kə. Dza na pəlhəm maɗiy ka
dzay.
14 Mbalaa niy ɗi mətsə ci mbəzli mbə
məlmə ci vaw. Ma sa dzay na na, dza
ghəshi, ɓəŋ ghəshi ghwənashi mbəzli ləy
hwəm ci, ta dza ghəshiy gəzanshi kaa
mbəzli dza ntsa va va ta pəla mazə və shi.
Ma kə mbəzli va taa ni na: "Ghəy na na
ghəyəy, ka ɗi ghəy ntsa vaa məni mazəə
dzəkən ghəyəw" kə ghəshi taa ni.
15 Ya tsəgha nzə na, dza məndi mba'am
ɓanavə mazə tsa ci kaa ntsaa va naci.
Mba'a zhəkəy dzəti hiɗi ci ta məni mazə
ki. Dza na mba'a ɓasəkə ka sləni ci
va tahanavəshi na gəna ghəciy dzay, ta
sənashi shi mətsahakən ghəshi kən gəna
va ki.
16 Ma sa ɓasəshi ghəshi na, dzəghwa
kwa taŋa ndə, təhwə səəkəy, ma kə na:
"A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta
zhəghə dəvə liy, a mbəl diwəy diwəy məŋ
mətsəhəy dzəkən" kə.
17 Ma kə ntsa ci va dikə tsa ngəci na:
"Wəzə tsəgha! Ndə sləni tsa wəzə tsa nza
gha. Sa nzana, mba'a gha ghərati sləni jəw
na lə nəfə kwətiŋ. Avee ndaŋa məni mazə
dzəkən məlməhi məŋ" kə.
18 Dza kwa baka mba'a maɗiy ta gəzə
kwəma, ma kə na: "A Ndə sləkəra, ma
gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a a

18:42 18:42 Mt 9:22 **19:7 19:7** Mt 9:10 **19:8 19:8** Səvəri 21:37; Ezhek 33:14-16 **19:9 19:9** 13:16; SləniKY 16:31 **19:10 19:10** Ezhek 34:16; Mt 9:13; Mk 2:17; Lk 5:32; 1Tim 1:15 **19:11 19:11** 11:2; SləniKY 1:6 * **19:11 19:11** Ya tsama mazə tsaa sləkə ka zhəwifəy, mbə məlmə Zherəwzalem niy məni na mazə. Va tsəgha na ki, sa niy nza Yesəw va ndəkwə ta dzəmbə məlmə vay, sa naa tsəhəy na ta məni mazə dza na niy nə ka zhəwifə. **19:12 19:12-13** Mk 13:34; SləniKY 1:11; 2:33-36 **19:14 19:14** SləniKY 4:17; 5:28; 13:44-46; 28:25-28 **19:17 19:17-19** 12:42-44; 16:10

mbəl diwəy diwəy cifə mətsəhəy dzəkən”
kə.
19 Ma kə kaa tsava ɓa na: “Gha
kwərakwəy, avee ndaŋa məni mazəə
dzəkən məlməhi cifə” kə.
20 Dza tsahwəti mba'a kafəy, ma kə
na: “A Ndə sləkəra, avanay mbəl tsa gha
diwəy tsa nee, mbə kəjer niy parambee
mbələy.
21 Ə niy ghəratəra hazləni va gha
tərəŋw, sa nzanay, ntsa ghyanakə tsa nza
gha. Na na ghay, shiy kamaa shi gha na,
tsaŋ ka ghaa ɓəhwəshi. Shi zati ma gha
na, mba'a ghaa lahwəshiy nza” kə.
22 Ma kə mazə ngəci na: “Ghay ndə
sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. Tə
kwəma gəzəkə miy tsa gha dzee ta məniŋa
ngwəvə sənzənva. Ya sa sənay gha ntsa
ghyanakə tsa nzee, shiy kama ka shi ya na,
tsaŋ kee ɓəhwə shi, shi zati mee na karee
lahwəshi, pə gha kiy,
23 wa shiy mənishi niy ɓanavə ma gha
gənee va kaa tsahwəti ndə, a ghəci zhəghə
dəvə li, ya ə dzee zhəghəkəvara tsətsə na,
ma nzee ɓə see lə yam kən nzaa?” kə.
24 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə kaa
mbəzli tiɓa na: “Bantim mbəl tsa diwəy
tsa va və, a ghwəy jakanakən kaa ntsa nza
mbəl diwəy diwəy məŋ va və!” kə.
25 Ma kə məndi ngəci na: “A Ndə
sləkəpə, lə tsahwəti mbəl diwəy diwəy
məŋ və kiy, tawa lə tsava və diɓaa?” kə
məndi.
26 Ma kə ntsa dikə tsa va na: “Favə tə
ghwəy, e gəzaŋwəy, ntsaa kwəmavə shiy,
dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta
mətsahanavə shiy dza məndiy dzəkən shi.
Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə
dəvə ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy
ɓəhwə ya ni jəw ni va shiy və.
27 Ta na ka jakee va niy ɗi ma yən məni
mazə dzəkən shiy, kəəsəkəshim a ghwəy
bakwamtishi tikə kwa kwəmee” kə ntsa
dikə tsa va» kə Yesəw.

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Zhŋ 12:12-19)

28 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va
tsəgha ki na, dza na mba'a dzətiy
tə kwəma mbəzli, ta dzəmbə məlmə
Zherəwzalem.
29 Dza na mba'a tsəhəy ndəkwə vəgha
məlmə Betəfazhe mba'a vəgha məlmə
Betani, vəgha kəlaŋ tsa har məndiy kəlaŋ
*'Wəlivə. Kə tiɓa mba'a ghwənashi
mbəzli bakə mbə mbəzli ta səɗa ci kwa
kwəma. Ma kə ngəshi na:
30 «Mbalam dzəmbə məlmə tarɓa
va kwa kwəma ghwəy, sa ka ghwəy
tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsay zəghwə
kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala
səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvə.
31 Mba'a kə ndəə ɗəw va ghwəy: “Tawa
pəli ghwəya?” kəy, “Waa Ndə sləkəpə
ɗəw na” pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.
32 Sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na,
dza mbəzli va mba'a ghəshi dzashi. Sa
tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsata
kwəma va njasa gəzanakəshi Yesəw va.
33 Dza ghəshi ka pəli kwantəmca va
ki. Ma ghəshi mbə pəli, ma kə ka
kwantəmca va ngəshi na: «Tawa pəli
ghwəy kwantəmca va shika mbəzli ni?»
kə ghəshi.
34 Ma kə mbəzli va ngəshi na: «Waa
Ndə sləkəpə ɗəw na» kə ghəshi. Mba'a ka
kwantəmca ɓanavəshi kwal ta pəli nzə.
35 Dza mbəzli va ki, mba'a ghəshi
kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa
Yesəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi fafati
kwəbeŋer shi tə hwəm kwantəmca va. Kə
ghəshi ɗal ghəshi famə Yesəw mə,
36 ka dza ghənzə liy dzəmbə
Zherəwzalem. War ə mbəzli pəpəəli
kwəbeŋer shi dzar kwa kwal, ta mbə
ghəciy dza dzar ti shi.
37 Ka səkwa ghəci kwa kwal tsaa səəkə
va mə kəlaŋ *'Wəlivə, mba'a tsəhəy
ndəkwə vəgha Zherəwzalem. Dza mbəzli
kwasəbə va ɗaŋ ni gwanashi ki, ka vəshi,
ka fal Hyala zlaŋzlaŋ, ta kwəma maɗaŋa
maɗaŋa na va nata ghəshi ɗaŋ na.
38 Ma kə ghəshi na:
«Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə kaa
ntsaa səəkəy tsa,
Mazə mbə slən tsa nzə!
A zərkə səəkəy mə ghwəmə,
tə shəndəkə ghwəmmə dzəti Hyala dikə
na!»
kə ghəshi.
39 A nihwəti *ka Farisahi niy nza mbə
mbəzli va. Ma sa favə ghəshi tsəgha, ma
kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gəzanshi
kaa mbəzliy nəwŋa ni, a ghəshi nzəyshi
gwəŋəshi!» kə ghəshi.
40 Ma kə Yesəw na: «Nay ghwəy e
gəzaŋwəy na, mba'a kə ghəshi nzəyshi
gwəŋəshi sənzənvay, ta ngwəmə lala dza
hərezliy dza ta falɗa!» kə.

Yesəw gəzə njasa dza məndi ta zanti
məlmə Zherəwzalem

41 Dza Yesəw mba'a tsəhəy vəgha məlmə
Zherəwzalem. Ma sa nata na na, tapə
ghəci mbə wahəə dzəkən mbəzli mbəɓa.
42 Ma kə na: «A mbəzli ni, mba'a pə
ghwəy taa nza gar zləɓa zərkə tsa ɗi Hyala
ɓəŋwəy ndatsəy, a ghwəy taa mbəliŋwəy!

19:26 **19:26** Mt 25:29 **19:36** **19:36** 2Mezh 9:13 **19:38** **19:38** Cem 118:26; Lk 2:14 **19:40** **19:40** Aba 2:11
19:41 **19:41-44** 21:20-24 **19:42** **19:42** Nəw 32:29; Lk 2:14

Vanay sana kiy, mbəmbə na kwəma va va ghwəy, ka mbay ghwəy sənataw.
43 A gəzaŋwəy ya, a nahwəti vici ngəra'wə tiɓa taa səəkəə dzəkən ghwəy, ta dəzlay məlmə ghwəy dza ka mbəz ghwəy, lə shi mbəz tərəŋw ni və shi. Ka ghəshi dza na təpələ'wə ɓasakənvashiy dzəkən ghwəy, ka ghəraŋwəy gwanaŋwəy.
44 Kərəp dza ghəshiy zantəŋwəy, lə məlmə ghwəy ta gwa'a. Ka dza ghəshiy zlay ya hakwə tsa tsəŋzlaməm mə tsahwəti manəy mbə məlmə vaw. Dza kwəma vaa məniva tsəghay, sa nzana ghala vəghwə tsaa niy səəkəta Hyala ta mbəliŋwəy na, kalaa niy zləɓa ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə *ciki Hyala*
(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Zhŋ 2:13-22)

45 Dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma sa nashi na ka zhəghə dəvə na, kə ka tihəshi səvəri mbəɓa.
46 Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: "Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə dza naa nza" kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.
47 Njasa səəkə vici va na, war tsəgha Yesəw niy nza mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki tsa nzə. Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war mbə pəla kwal tsaa pəəsli ci ghəshi.
48 Shaŋ ghəshi ta sənay njasa ka ghəshi mbəə kwəmavə kwal pəəsli ci. Va sa nzana, mbə fa kwəma ɓənipə na va mbəzli niy nza lə nəfə kwətiŋ.

20

Kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw va sləni li shia?
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

1 Tə nahwəti viciy, dza Yesəw ka ɓəni Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə *ciki Hyala. Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə tsəgha, ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw.
2 Ka ɗəw kwəma ghəshi, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzaŋəy, kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra gha na li shi tay? Wa ntsaa ndaŋa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta ɗəw kwəma dzee va ghwəy kwətiŋ. E ɗi ghwəy gəzara,
4 Hyala ghwənay na Zhaŋ ta mənipə *batem ta naa, naa mbəzli?» kə.
5 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: "Hyala ghwənay na Zhaŋ" pə ghwəmməy, "Ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləɓa ma ghwəy kwəma ci shiki?" dza naa ni.
6 Mba'a pə ghwəmmə ni diɓa: "Mbəzli ghwənay na" pə ghwəmmə na, ka mbəzli gwanashi dza ɓa na, ka pə'wəmmə lə hərezli ta bəkwəmmə. Sa nzanay, gwanashi sənay məndi Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi.
7 Ma sa hashishi ghəshi ki na, 'wakəvə ghəshi tsəgha: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi.
8 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzaŋwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

9 Dzəghwa Yesəw ləy hwəm kwəma va, mba'a maɗiy ta ɓəli fir lə kwəma na, ma kə kaa mbəzli tiɓa va na: «A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, dza na ngwəɓə, ngwəɓə ngwəɓə ngwəɓəti fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə, kə dalala ghəci hiy mbə wə va.
10 Mba'a vici ngəli ya fəhi mənta, dza na ɓəŋ ghwənay ndə sləni tsa ci va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, a ghəci dzaa ɓanakə na ci bəla ya fə. Ma sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dza ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti ntsa va, mba'a ghəshi pəlay dzay jighi tsəghay.
11 Ənkwa, kə ndə tsa tsa va, zhəghwa na ɓəŋ ghwənay tsahwəti ndə sləni tsa ci ɓa. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə ɓa tasl ghəshi kəsəti. Zhəghwa ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti tsava diɓa, tsəərə tsəərə ghəshi tsəərəti. Mba'a ghəshi təhay jighi tsəghay.
12 Yaŋ, kə ntsa va, zhini na diɓa ɓəŋ ghwənay kwa mahkana ndə. Sa tsəhəy na na, dza ghəshi mba'a ghəshi paslanati zheher, mba'a ghəshi təhamti.
13 Ma sa nata ndə tsa tsa va kwəma va tsəgha, ma kə na: "Njaa dzee mənti tay? Kadiw, e ghwənay zəghwee na ɗee

19:44 19:44 1:68; 21:6; Mt 24:2; Mk 13:2 **19:46 19:46** Ezay 56:7; Zher 7:11 **19:47 19:47** 21:37; 22:53; Mt 26:55; Mk 14:49; Zhŋ 18:20 **19:48 19:48** 20:19; 22:2 **20:6 20:6** Mt 14:5 **20:9 20:9** Ezay 5:1-2 **20:10 20:10** 2NəMezh 36:15-16 **20:13 20:13** 3:22

tərəŋw. Sa ka ghəshi nayəy, a ghəshi dzaa
ha'wə ti” kə. Dza na ɓəŋ ghwənay.
14 Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki,
ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə
shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: “Yawaa,
avanay ndə zəmə ghi səəkəy də'wə ghən
tsa ci ki! Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə
paslamti! A tsa mbəə nza ka sa ghwəmmə
kwagwa'a ki” kə ghəshi.
15 Dza ghəshi tasl ghəshi kəsəvə, ka
mbahə səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla,
mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.
Ma sa kəɗamti Yesəw fir tsa va, ma kə
diɓa na: «Sana kiy, njaa dza ndə tsa tsa
vaa məni lə mbəzli vaa?
16 ə gəzaŋwəy ya, ta səəkə dza naa
bakwamti ka ndəghwə tsa va, ka na dza
na mba'a ɓanavə tsa ci va kaa nihwəti ka
ndəghwə tsa mbə dəvə shi» kə Yesəw.
Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə
Yesəw va tsəgha, ma kə ghəshi na:
«Kay, ka məniva gəla nava kwəma tsəgha
teepəw» kə ghəshi.
17 'Wakəvə Yesəw njə'wə nighətishi, ma
kə ngəshi na: «Kwəma tsasliti məndi na
mbə Zliya Hyalay, wa slən tsa shi dĩ na
gəzəa? Ma kə məndi kwəma vay:
Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəɓə
shiy vay,
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa
gwəraa jihəti ciki,
kə məndi mbə zliya.
18 Ya wa ntsaa ɓati tərəə dzəti hakwə tsa
vay, ta ɓəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci
kə tərakənvay kən ndə ɓa na, mba'a
zlərəvəri ndə» kə Yesəw.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidĩ ka *Rəm gwanashi*
(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

19 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha
na, cəke' *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala
fəti ghən, dzəkən ghəy ɓəli Yesəw fir tsa
va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal
tsaa kəsə Yesəw tiɓata. Kala mbə ghəshiy
kəsə, sa hazləni ghəshi va mbəzli.
20 Ghalaɓay dza ghəshi ki mba'a ghəshi
ghati ndəghwə Yesəw ta kəsə. Kə ghəshi
mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy taa
məntəvashi nja mbəzli tərəŋw tərəŋw ni.
Nza ghəshi ɗəɗəw kwemer va Yesəw, ta
mbə ghəshiy ngaliti, ta kəsəti mbə kwəma
dza naa zləɓakə. ə dĩ ghəshi kwəmavə
kwal tsaa kəsəti ta ɓanaghə kaa ngwəmna.
21 Ma sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki,
ma kə ghəshi kaa ɗəw kwəma shi na: «A
Metər, a ghəy sənay, shi ɓənipə gha ni lə
kwəma gəzə gha gwanatay, war kwəma lə
kwal na. Sa nzanay, ka nə gha kar ntsa
dikə tsa na tsatsa ndə, ntsa jəw tsa na
tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə
mbəzliw. Ma ghay, kwəma Hyala na sa ka
ghaa ɓananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə.
22 Va tsəgha dĩ ghəy ghaa gəzaŋəy, kwal
va ghwəmmə ta tsəhə ghən kaa mazə tsaa
sləkə hidĩ ka Rəm gwanashi ta naa njaa?»
kə ghəshi.
23 Ma Yesəw na naci ki na, mba'a
sənamti tsəhwəli shi va, ma kə ngəshi na:
24 «Citəram dala va ghwəy tə pətsa va di.
Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa?
Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa
wa naa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Fəətə
mazə tsaa sləkə hidĩ ka Rəm gwanashi na,
slən tsa ci sa va diɓa» kə ghəshi.
25 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma
ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci
kaa mazə tsa va njasa təɓə na. Ma ni
Hyala shiy na, mba'a ghwəy ɓanavə shi
Hyala njasa təɓə ghəshi kwərakwə» kə
Yesəw.
26 Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na,
mba'a gəla nava kwəma səəti məhərli shi,
mba'a ghəshi catavashi. Shaŋ ghəshi ta
favə, kwəma gəmgəm na gəzəkə na tiɓa
kwa kwəma mbəzli gar kəsəti ghəshi ti.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

27 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə *ka
Sadəsehi ndəs ghəshi səəkəə kəsay Yesəw.
Ka Sadəsehi vay, ka zhakati mbəzliy
bəkwəshi mbə mətiw, ka ghəshiy ni na
nashi. Sa səəkəshi ghəshiy dzəvəgha
Yesəw ki na, dza ghəshi ka ɗəw kwəma
və,
28 ma kə ghəshi na: «A Metər, a kə
*Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitəŋəy na
ta məni ghəyəy: “Mba'a kə ndə ɓəvə mali,
dza na mba'a mətiy zlata mali ci va, kala
yakə zəghwə ghəshi liy, ə kə zəmbəghəy
dzaa ɓə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə
ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa
mətiy va” kə niy ni.
29 A nihwəti mbəzli niy nza tiɓa,
mbərfəŋ ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiŋ.
Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a ɓəvə
mali, dza na mba'a mətiy, kala yakə
zəghwə ghəshi li.
30 Dza Zəra mba'a ɓəvə mali mbəri tə
mali va, kə mba'a mətiy kala yakə zəghwə
ghəshi li kwərakwə. Zhini Takwa ɓa
tsəgha.
31 War tsəgha, war tsəgha, pəŋw
ndərazhi mbərfəŋ ni va hati ɓə mali
mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi

20:16 20:16 21:20-24 **20:17 20:17** Cem 118:22 **20:18 20:18** 1Pi 2:8 **20:19 20:19** 19:48 **20:20 20:20** 11:53-54 **20:25 20:25** Rm 13:7 **20:27 20:27** SləniKY 4:1-2; 23:6-8 **20:28 20:28** Nəw 25:5-6; Ghava 38:8

mbərfaŋanavashi, nək tsaa yakə zəghwə kwa.
32 Ma ləy hwəm ki na, mba'a mali va
mətita kwərakwə ki.
33 Sana kiy, avanay gwanashi ɓəhwə
mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy
zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza
naa nza mbə shi kwətiŋ kia?» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Tikə
tə hidĩ sənzənvay, mbə ɓəɓəva na kar
zhər lə mi'i.
35 Ma na zhər lə mi'i dza Hyalaa ni, gar
zhakati na nini mbəzli mbə məti ta piy
mbə vəghwə tsaa dza səəkə kwa kwəma,
kəy, ka dza niva mbəzliy ɓəva ghwəlaw.
36 Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw,
yəmyəm dza ghəshiy nza lə ka kwal
Hyala. Ndərazhi Hyala dza ghəshiy nza,
sa nzanay, a ghəshi zhakatishi mbə məti.
37 Ma na kwəmaa dzəkən zhakati tsa
mbəzli mbə mətiy, a Məyizə niy gəzəkə,
mbəzliy bəkwəshiy, ta zhakatishi dza
ghəshi mbə məti, kə. Mbə zliya ciy, aa
niy tsaslitiy dzəkən ghwə mbə zhəghwə,
ma mbəɓay: "Hyala kar *Abəraham, lə
*Izakə, mba'a *Zhakwapə" kə niy ni kaa
har Hyala.
38 Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na
mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na
Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni
naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy
na, na nanzə. Ti piy mbəzli gwanashi» kə
Yesəw.
39 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə
Yesəw va, ma kə nihwəti mbəzli mbə *ka
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər,
a gha gəzəkə kwəma wəzə na» kə ghəshi.
40 Dzəghwa mba'a ghəshi hazlənishi va
zhiniy ɗəw nahwəti kwəma və.

*Dikəɓa *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

41 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Njaa njaa
ka məndi ni "Kəristəw Ntsa tivə Hyala na,
jijiy mazə Davitə na" kə məndia?
42 Ya Davitə də'wə ghən tsa ci kiy, aa
gəzəkə mbə *zliya cəm tsa ci, ma kəy:
Ma kə Hyala kwa sləkəpə, kaa Ndə
sləkəray:
"Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
43 pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha ka
mbəzli tə dəvə gha!" kə,
kə Davitə niy ni.
44 Nighətim Davitə də'wə ghən tsa ci, "Ndə
sləkəra" kə kaa har slən tsa Kəristəw kiy,
njaa njaa ka na zhiniy nza ka jijiy kia?» kə
Yesəw.

Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va
*yəmə kwəma *ka ɓənipə kwəma pəhəti*
Hyala
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

45 Dzəghwa Yesəw ka gəzə kwəma kaa
mbəzli ta səɗa ci kwa kwəma mbəzli ɗaŋ,
ma kə kaa ngəshi na:
46 «Avee gəzaŋwəy, ya tə ghwəy ghən tsa
ghwəy va yəmə kwəma məni *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy war lə
kwəbeŋer dikə dikə ni ka ghəshiy dĩ dza
kən ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw dĩ
ghəshi məndiy səkwəshi mətsəfəkwə dzar
tə ləwmaw. War tə kwəma ka ghəshiy
dĩ nzəy mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə.
Mba'a kə məndi harvəshi ta zəmə shiyəy,
war pətsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka
ghəshiy pala ta nzəy ti.
47 Ghəshi diɓay, me' me' ka ghəshiy
pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini ka garə
kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala, ka ghəshi
dza na, nza' nza' nza' ghəshi nzati nza tə
cə'wə va, ta mbə məndiy ni, ka nəw Hyala
tərəŋw ni ghəshi, kə məndi. Na nashiy, ta
məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən shi, taŋ
na nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

21

Mali mbəri kwa ndərma
(Mk 12:41-44)

1 Ma Yesəw mbə *ciki Hyala na, dza na
ka nighə njasa shəkə ka gəna shiy kaa
Hyalaa dzəghwa sərndəkə.
2 Mba'a nighəvə njasa səəkəta nahwəti
mali mbəri kwa ndərma kwərakwə, mba'a
faghwa dala bakə kwa sərndəkə tsa va.
3 Ma sa naghamti Yesəw kwəma va
tsəgha, ma kə ki na: «Ə gəzaŋwəy ya
lə kataŋ, mali mbəri kwa ndərma nata
ghwəy nay, tərəŋwɓa ghənzə faghwa na
gəna kaa mbəzli tiɓa gwanashi.
4 Sa nzanay, nihwəti mbəzli gwanashiy,
war jəwə tsətsə tivə ghəshi gəna ɓəkə
ghəshi səvəri mbə nahwəti na ɗaŋ na
təmbə və shi. Ma na mali na nanzə
kiy, ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na
mba'a ɓasanavə shiy niy dza naa pa shiy
dzəghwa hwər nzə ti shi gwanashi kaa
Hyala» kə.

Ngəra'wə tsaa dzaa səəkə ghənghən
ghənghən dzəti hidĩ ka ghəshi gha kərə
(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

5 Dzəghwa nihwəti mbəzli ka gəzə
kwəmaa dzəkən *ciki Hyala tsa mbə
Zherəwzalem, ma kə ghəshi kaa Yesəw
na: «Kay, jəw təɓə hərezli ndəɓəti məndi
ni ciki tsa li shiw, jəw ghaslamti məndi

20:36 20:36 1Zhŋ 3:1-2 **20:37 20:37** Səvəri 3:2, 6 **20:39 20:39** Mk 12:32 **20:40 20:40** Mt 22:46; Mk 12:34 **20:41 20:41-44** Mt 20:30-31 **20:42 20:42-43** Cem 110:1; SləniKY 2:33-35 **20:46 20:46** 11:43; 14:7 **21:1 21:1** 2Mezh 12:10 **21:4 21:4** 2Kwər 8:12

tsava cikiw, zhini mba'a shi wəzə wəzə ni
mbəɓa, shi ɓəkə məndi kaa Hyala ta fanta
shəndəkə» kə ghəshi. Ma sa favə Yesəw
məndiy gəzə kwəma va tsəgha, ma kə na:
6 «Ə gəzaŋwəy ya, mbə səəkə na
tsahwəti vəghwə, ya tsəgha nay ghwəy
ciki tsa va ghaslə ghaslə tsəghay, ta
ba'wamti dza məndi, ka dza ghwəy
nashi hərezli tsəŋəzli tsəŋəzli ya kwətiŋ
ghwəlaw» kə Yesəw.

7 Dza ghəshi ki, ka ɗəw va Yesəw, ma
kə ghəshi na: «A Metər, ge'i lə tsama
vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay?
Tə wa dza məndiy sənay, ndal tərə shi va
ta mənivaw kə məndia? Gəzaŋəy di» kə
ghəshi.
8 Ma kə Yesəw na: «Məni tə ghwəy
məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləɓa
məndiy ngədĩŋwəy ma. Sa nzanay, ɗaŋ
dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka
ndə dza na: "Yən na *Kəristəw, a vəghwə
səəkəy" kə. Mba'a kə ndə gəzəkəŋwəy
tsəghay, əntaa ghwəy dzaa zləɓa kwəma
gəla tsava ndə ma.

9 Ma sa ka ghwəy favə gaka mbəz dzar
mbə məlməhi, ka zhini ghən mbəzli, kala
ɗĩ ma fəti ta kwəma gəzə mbəzli dikə
dikə ni sləkə hiɗĩy, əntaa ghwəy dzaa
gwərgwərə ma. Ya njaay pərɓa niva shiy
dza naa gha manamtəvashi di, ta na hiɗĩy,
ka dza ghəshiy kərəshi taŋtaŋ ləy hwəm
shi vaw.
10 Ə zhinee gəzaŋwəy, ka hwəhwə tsa
nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə
tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na,
mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi
mbə mbəz ta nza.
11 Ta gərgərə dza hiɗĩy dza tərəŋw, nza
zəlghwə biyambə tsa dikə tsa shəəkəy
mbəzli. Tərəŋw ma dzaa nza tə nihwəti
hiɗĩ ghənghən ghənghən. Ta məniva dza
shiy, ka dza her mbəzli və shi tərəŋw,
zhini ka tsahwəva shiy cipə kwəma
tərəŋw dzəy tə ghwəmə.
12 Ma ya tsəgha nzə, ka shi va mənivay,
ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dza, ta
saŋwəy ngəra'wə. Ka məndi dzay həŋ
ɓanavəŋwəy kaa mbəzli dikə dikə ni
mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə ta ɓasə
ngwəvəə dzəkən ghwəy. Ka məndi dza na,
mba'am kalaghwaŋwəy kwa fərshina. Ka
məndi dza diɓay, ka kəkəsəŋwəy dzəghwa
kwəma mezhizhə, lə dzəghwa kwəma
mbəzli dikə dikə ni tə hiɗĩ, ta məni
ngwəvə. Sa wana dza məndiy saŋwəy
ngəra'wə tsa va tsəghay, sa nəwra ghwəy.
13 Ma na na ghwəy ghalaɓay, kwal na
sava dza ghwəy kwəmavə ta mbə ghwəy
ndəgha fəti dzəkənee.
14 Fambə tə ghwəy kwəma dzee na
ta gəzaŋwəy wəzə mbə məhərli ghwəy.
Əntaa ghwəy tatasə ghən tsa ghwəy lə
tətəkə: "Njaa dza ghəy mənti dza ghəy
mbəliŋəya?" pə ghwəy ma.
15 Sa nzanay, yən dza naa ndaŋwəy
kwəma dza ghwəy gəzə ghalaɓa, lə
məhərli sənata kwəma gwa'a. Sa ka
ghwəy ɓəkəvəri na ghwəy gəzə kwəmay,
ka dza ka mbəz ghwəy mbay zləɓakəŋwəy
kwəma gar mbaŋwəyəw.
16 Ya mbəzliy yakəŋwəy, ya ng-
warməhiŋwəy, ya madigahiŋwəyəy ta
kəəkəsəŋwəy dza mbəzli va gwanashi ta
fambəŋwəy mbə dəvə mbəzli dikə dikə ni,
ɗaŋ dza məndiy bakwamti nihwəti mbəzli
mbə ghwəy.
17 Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy dĩ
mətsə ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw.
18 Ya tsəgha nzə kiy, əntaa ghwəy
hazləni ma. Ya səəti mbə ghən ghwəy
kwətiŋəy, ka dza naa zataw.
19 Va tsəgha, jihəkəvaŋwəyəm wəzə. Ma
tsəghay, ta mbəlivə piy tsa ghwəy dza
ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw gəzə njasa dza məndiy nga-
zlamti məlmə Zherəwzalem
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)*

20 Zhəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «Ma
sa ka ghwəy nata məlmə Zherəwzalem
dəzlətsəɓə mbəzli tsəɓay lə shi mbəz və
shiy, sənay tə ghwəy ghalaɓa na, ndal tərə
məndi ta ngazlamtiw, pə ghwəy.
21 Ghalaɓa kiy, ma mbəzli tə hiɗĩ ka
Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə
kəlaŋ ta mbəə mbəlishi. Mbəzli mbə
məlmə Zherəwzaleməy, hwəshi tə ghəshi.
Ni dzar kwamtiy, əntaa ghəshi dzaa
zhimbə məlmə va ma.
22 Sa dza naa nza, ma vəghwə tsa vay,
vəghwə tsa dza Hyalaa məni ngwəvəə
dzəkən mbəzli ti na. Ghalaɓa dza
shi tsasliti məndi mbə zliya gwanashiy
məniva.
23 Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza
fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərazhi
tə hwəm. Sa nzanay, tərəŋw dza ngəra'wə
ta səəkəə dzəti hiɗĩ. Ta məni ngwəvə dza
Hyalaa dzəkən mbəzli mbə məlmə va, sa
satiy nəfə tsa nzə.
24 Ta bakwamtishi dza *mbəzliy kamaa
ka Zhəwifə lə kafa'i. Ka ghəshi dza na
mba'a ghəshi kakasamtishi, ta nza ghəshi

21:6 21:6 19:44 **21:7 21:7-24** 17:22-24 **21:10 21:10** Mk 13:8 **21:12 21:12-19** Mt 10:17-22; Zhŋ 16:1-4 **21:12 21:12** SləniKY 12:1-4; 18:12-17; veher SləniKY 24–26 **21:14 21:14-15** 12:11-12 **21:16 21:16** Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **21:18 21:18** 1Sam 14:45; Mt 10:30; Lk 12:7 **21:19 21:19** ShiZhŋ 13:10 **21:20 21:20-24** 19:41-44; 20:16; Mt 22:7 **21:22 21:22** Nəw 32:35; 'Wəzh 9:7

ka mevivi dzar mbə hwəlfəhi mbəzliy ka-
maa ka Zhəwifə. Ta zləghwəhwə məlmə
Zherəwzalem dza ghəshi ka sa shi, pa'
fəca vici dza Hyalaa ɓəhwə və shi, mba'a
ɓanavə kaa nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mt 24:29-31; Mk 13:14-27)

25 Ma kə Yesəw diɓa na: «Sa ka hiɗi nza
ndəkwə ta kərəy, ta məniva dza shiy cipə
kwəma ka pəghəva tə vici, kə pəghəva
tə tir, ka pəghəva tə sasərkwəhi gwa'a.
Tərəŋw dza her hwəlfəhi mbəzli tə hiɗiy
dzashi, kala dza ghəshiy sənashi ma shi ka
ghəshi məni va gaka yam kwa həl lə va
kwəfəghə tsa shi.
26 Ka shi nza bərci və shi mə ghwəmə
'wakəvə na, ka kwəfəghə. Ka mbəzli dzay,
ka hazləni, sa ka ghəshi zəzəti kwəmaa
dzaa səəkəə dzəkən mbəzli tə hiɗi.
27 Ghalaɓa kiy, nza Zəghwə yakə ndə
ngəri tsahwə, war ka nay mbəzli lə mətsə
shi səəkə mbə kwəleɓi tə ghwəmə, lə
bərci və tərəŋw, tsəgha shəndəkə diɓa.
28 Ma sa ka ghwəy nashi gəla shi
tsəgha ni va ghati mənivay, heɗeheɗe kə
nəfə tsa ghwəy taa nza, mba'a ghwəy
jihətəvaŋwəy. Sa nzanay, ndal tərə ghwəy
ta mbəliŋwəy ghalaɓaw» kə Yesəw.

Yesəw ɓəli fir lə kwəma daskwa
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

29 Ma ləy hwəm kwəma va na, dzəghwa
Yesəw diɓa ka ɓəlanshi fir. Ma kə na:
«Nighəvə tə ghwəy daskwa, lə nihwəti
fəhi gwa'a.
30 War nashi ma ghwəy ghəshi ghati ɗay.
Gwa'a ka ghwəy sənay na, a vəghwə tsaa
dzəmti kətikəvay, pə ghwəy.
31 Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy
gəla shi ɓəlakəŋwəy ya va ghati mənivay,
sənay tə ghwəy ndal tərmbə Hyala ta
səəkə ta sləkə mbəzliw, pə ghwəy.
32 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa
bəkwəshi ka shi gəzaŋwəy ya ni gwanashi
mənivaw.
33 Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata
ghwəy na ghəshi lə hiɗi gwa'ay, kərəp dza
ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə
kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

Mənim məhərli!

34 Ma kə Yesəw ɓa na: «Məni tə ghwəy
məhərli tərəŋw. Əntaa ghwəy dzaa zla-
tanavə məhərli ghwəy kaa zəzəmə shiy
lə kaa sasa shiy ghipə lə kaa məni mətsə
ta mbəə kwəmavə shi tə hiɗi ma. Mba'a
pə ghwəy dzaa kəslimbə ghən kən niva
shiyəy, vətəghə dza vici dzee vaa səəkə tiy
kəsaŋwəy.
35 Njasa ka məndi vaa kaghwa kərpi
vətəghə dzəghwa zləkwəy, ava tsəgha
dzee səəkə vətəghəə dzəkən mbəzli tə
hiɗi gwanashi.
36 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy ɓə
hi ma, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya
hwəmɓa. Ta mbə ghwəy kwəmavə bərci
ta mbəliŋwəy va shiy dza vaa səəkə
gwanashi. Ma nza ghwəy mbə kwəmavə
garəŋwəy, kwa kwəmee, yən Zəghwə yakə
ndə ngəri» kə.
37 Ava tsəgha niy ɓənipə Yesəw shiy
havəghwə mbə *ciki Hyala. Ma hetihwer
sa ka vərɗiy mənta na, ka dzay ta hi mə
kəlaŋ tsa har məndiy kəlaŋ *'Wəlivə.
38 Ka mbəzli gwanashiy dza ki na,
ka səəkə pəətə mekəshi mekəshi ta fa
kwəma gəzə na va kaa mbəzli mbə ciki
Hyala.

22

Mbəzli dikə dikə ni mbə pəla kwal tsaa
kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Zhŋ 11:45-53)

1 Ma ghala pətsa va ki na, mba'a vici
*makwaghwa Pakə kətikəvata. Mbə mak-
waghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza
*is mbəw.
2 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
ta Hyala ghəshi lə *ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala, mba'a ghəshi maɗishi ta
pəla kwal tsaa kəsə Yesəw, ta pəəsli ci.
Mbə hazləni ghəshi va mbəzli, kala mbə
ma ghəshiy kəsə ci.

Zhəwdasə mbə ɗi nga ɗafa ta Yesəw
(Mt 26:14-16; Mk 1:10-11)

3 Dzəghwa *ndə jaka tsa Hyala mba'a
dzay dzəmbə nəfə tsa Zhəwdasə, tsa har
məndiy Isəkariyətə. Ndə mbə *mbəzli ta
səɗa Yesəw va məŋ lə bakə ni.
4 Dza Zhəwdasə mba'a dzaa kəsashi
mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala,
ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni sləwa ka
ndəghwə *ciki Hyala. Dza na mba'a
gəzanshi kaa mbəzli va. Njasa dza naa
mbay kwəmavə ngati ɗafa ta kəsə Yesəw.
5 Ma sa favə mbəzli va kwəma
gəzanakəshi Zhəwdasə va na, mba'a
ghəshi vəshishi. «Ta ngavəŋa səɗa gha
dza ghəy gha kə kwəmavəŋəy kwal tsaa
kəsə ci» kə ghəshi.
6 Tsəgha na, e zləɓavə, kə Zhəwdasə ka
dzay. Dza na ka pəla kwal tsaa nga ɗafa
ta kəsə Yesəw nja kwa mbəmbə kala dza
nihwəti mbəzli gwanashi niy fəti ghən.

21:25 21:25 Cem 46:3-4; Mt 24:29 **21:27 21:27** Mt 24:30 **21:34 21:34-35** Ezay 24:17; 1Tes 5:1-3 **21:36 21:36** Mt 24:42; ShiZhŋ 6:17 **21:37 21:37** 19:47; 22:39 **22:1 22:1** Səvəri 12:1-20 **22:2 22:2** 19:48 **22:3 22:3** 4:2, 13; 10:18; 22:31, 53

*Yesəw mbə ghwəni *mbəzli ta səɗa ci ta ta shi dza naa zəmə mbə *makwaghwa Pakə*

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Zhŋ 13:21-30)

7 Dzəghwa vici makwaghwa ka məndiy zəmə ma peŋ tsa nza *is mbə, mba'a mənta. Ma mbə vici vay, kar məndiy həni zəghwə təmbəkə ta tsə Pakə.

8 Dza Yesəw da' harvə kar Piyer lə Zhaŋ. Ma kə ngəshi na: «Mbalam a ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə makwaghwa Pakə» kə.

9 Ma kə kar Piyer ngəci na: «Kwəma ɗi gha ghəy dzaa tatəmmə shi zəmə vaa?» kə ghəshi.

10 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlməy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw dzakə ghi tsa dza naa dza.

11 Ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy kəyɓay, ma nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, ma pə ghwəy taa niy: "Metər tsa ghəy ghwənikəŋəy na. A kəy, ndara ciki tsa dza ghəy səəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta səɗee mbə Pakə, kə" pə ghwəy taa ni ngəci.

12 Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə mə ghən tsahwəti ciki, gwəma gwəma ghəci. Ava mbəɓa ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

13 Tsəgha na, kə kar Piyer, mba'a ghəshi maɗishi ka dzashi. Mba'a ghəshi kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci*

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Kwər 11:23-25)

14 Ma sa mənta tihwer ki na, dza kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi səəkəshiy nzəyshi, ka zəmə shiy ghəshi.

15 Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va, ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci va na: «Yən kiy, kwəma jəw səəkee mbə maw zəmə shi zəmə mbə Pakə ni lə ghwəy gwanaŋwəy, ka məndi gha sara ngəra'wəw.

16 Sa gəzaŋwəy ya va tsəghay, ka dzee zhiniy zəhwə shi zəmə mbə Pakə ghwəlaw. War shi ɗi Pakə vaa gəzə cikəvərivashi gwa'a gwa'a. Ma ghalaɓa kiy, ta zəmə shi zəmə va dzee dza tə pətsa sləkə Hyala» kə.

17 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na həŋ ɓəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Ndim shi sa ni a ghwəy sa shi.

18 Sa nzana, e gəzaŋwəyəy, ka zhinee sahwə shiy ghwəla kala fəca dza Hyalaa səəkə tə sləkə mbəzliw» kə.

19 Zhini na ləy hwəm kwəma va, həŋ ɓəvə peŋ, dza na, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa mananati na 'wəsa na, mba'a ngangavəri peŋ tsa vaa ɓanavəshi. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee va zlatee kaa məti tə ghwəy. Tsəgha pə ghwəy taa məni ta zəzəə dzəkən mətee» kə.

20 Zhini na kaa hwəpər tsa nza shi sa kwa, tsəgha ghəci mənti li sa zəməhwə ghəshi shi zəmə. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən *sla kiri tsa slati Hyala, ta zhiniy jakəva lə mbəzli lə miymiy ya ni shəkəshi tə ghwəy.

21 Ə gəzaŋwəy ya, avanayəm ntsaa ngati ɗafa tə ya mbə zəmə shiy kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsa lə ya.

22 Ta na navay, yən yən Zəghwə ndə ngəri nee kiy, ta pəəslitəra dza məndi war njasa tarəkə Hyala vaa dzəkənee. Ə na na nzana nanzə kiy, tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga ɗafa tə ya tsa va» kə.

23 Ghalaɓa tsəgha ki na, dza mbəzli ta səɗa ci ka ɗəɗəw kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa tsaa dza va ta məni gəla nava kwəma mbə ghwəmmə kia? Tsama kia? Tsama kia?» kə ghəshi.

A ntsa dikə tsaa?

24 Dza *mbəzli ta səɗa Yesəw, mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay ntsaa dzaa nza dikə tsa mbə shi.

25 Mba'a Yesəw favə ghəpə tsa shi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə ghwəy na, a ghwəmmə sənay mbə məni mazə tsa shi na mezhizhəy dzəkən mbəzli tə hidi. Mbəzli dikə dikə niy, a ghəshiy ɗi mbəzli sləwa ghəshi vaa falshi: "Mbəzli wəzə ni nza ghwəy" kə ghəshi.

26 Na na ghwəy na ghwəy kiy, tsəgha dza naa nzaw. Ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, nja ntsa jəw tsa kə taa zhəghəy. Ma ntsaa sləkəŋwəy na, mba'a zhəghəy nja ndə sləni tsa ghwəy.

27 Tsama ndə gwəra na dikə mbə kar ntsaa nzəyəy dərasə ka ndəghə shi zəmə, ghəshi lə tsaa ɓanci shiy ta zəməshi ghəcia? A ghwəmmə sənay, tsaa nzəyəy va ndə ta zəmə shiyəy, ghəci na sa dikə tsa. Avanay sana kiy, yən na ntsa dikə tsa mbə ghwəy. Ya tsəgha nzee ntsa dikə tsay,

---

22:7 22:7 Səvəri 12:6 **22:14 22:14** 6:13 **22:20 22:20** Səvəri 24:8; Zher 31:31; Zak 9:11; Rm 11:27; 2Kwər 3:6; Gal 4:24; Ebr 8:6; 9:12 **22:21 22:21-23** Zhŋ 13:2, 21-30 **22:24 22:24-26** 9:46-48 **22:24 22:24** Mt 18:1; Mk 9:33-34 **22:26 22:26** 9:48; Mt 23:11; Mk 9:35 **22:27 22:27** Zhŋ 13:4-5, 12-17

ndə ghəraŋwəy sləni zhəghəree. Mən tə
ghwəy tsəgha kwərakwə.
28 Ghwəy kiy, war kwasəbee nza ghwəy
ya hwəmɓa mbə ngəra'wə tsa see tsa.
29 Yən kwərakwəy ta ndaŋwəy məni
mazə dzee, njasa ndara Dirə va məni ci.
30 Ka zəmə shi zəmə, ka sa shi sa dza
ghwəy nza kwasəbee tə pətsa kwətiŋ tsa,
tə pətsa sləkee. Ka ghwəy dza na das das
nzəyŋwəy kwa gəzligəzli mezhizhə, ka sla
ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi məŋ
lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel» kə
Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Zhŋ 13:36-38)

31 Ləy hwəm kwəma va, ma kə Yesəw
ka Shimaŋw na: «A Shimaŋw, a Shimaŋw,
a *ndə jaka tsa Hyala niy ɗəw kwal ta
mbə taŋəshamətəŋwəy, njasa ka ndə vaa
pəhəkəvəri davəna mbə ha.
32 Sa nighətee tsəghay dzee, mba'ee
cə'wəti Hyala tə gha əntaa gha zlay nəwra.
E sənay, a gha taa zlay nəwra, ma sa ka gha
zhakatiŋay, nza gha mətsahanshi bərci
kaa nihwəti ngwarməhiŋa mbə nəwra»
kə.
33 Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, e
pəhamtəvara ta zləɓa dza kwasəbə gha,
ya pa' kwa fərshina, ya pa' ka məti
kwasəbə gha na nee» kə.
34 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Piyer,
ə gəzamtəŋee avanay ndatsə, ka ngələkə
gha way, gha zhinti gəzəə dzəkənee:
"Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə
yaw" pə gha mahkan səɗa» kə.

Kwəmaa dzəkən mbəl pas, lə mbəl tsaa dza ta wə mba'a kafa'i

35 Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi na:
«Ghala pətsaa niy ghwənaŋwəy ya vay,
e niy gəzaŋwəy, əntaa ghwəy ɓə mbəl
pas, lə mbəl wə, lə kwekweher ma, pən,
niy shaŋashi shiy ghwəy na?» kə. Ma
kə ghəshi na: «Awə, niy shaŋashi shiy
ghəyəw» kə ghəshi ngəci.
36 Zhəghwa, ma kə ngəshi na: «Nana
kiy, ntsa nza mbəl pas vəy, ɓəvə tə ghəci
sa ci ta dza li. Mba'a kə mbəl wə va ndə na,
ka dza ghəci li diɓa. Kala kafa'i va ndəy, ə
kə dzaa ɗəlamti kwəbaŋ tsa ci ta pa kafa'i.
37 Sa nzana kwəmaa niy tsasliti məndi
vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala ghala
mbəradzəy, war ghənzə mənta na. Ma
kə məndi niy niy: "Mbə ka məni rəɗa
niy mbərambə məndi" kə məndi niy ni.
Tsəgha na, ta na navay, shi tsasliti məndi
vaa dzəkənee na ta məniva dza ghəshi
tsəgha» kə Yesəw.
38 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci va tsəgha,
ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkəŋəy,
avanashi kafa'ihi tikə bakə va ghəy» kə
ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gwa'a
ki, wəkə na tsəgha» kə.

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala mə kəlaŋ *'Wəlivə*

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

39 Ma ləy hwəm kwəma va na, dza
Yesəw mba'a maɗiy dzəmə kəlaŋ 'Wəlivə
njasa sənaɓəy na mbə məni ndimndim.
Mba'a *mbəzli ta səɗa ci maɗishi kwasəbə
kwərakwə.
40 Ma sa tsəhəshi ghəshi mə kəlaŋ ki,
ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci va na:
«Cə'wəm Hyala a ghənzə ndəghwəŋwəy,
vantaa *ndə jaka tsa nzə ngaɗambəŋwəy
mbə məni *kwəma jikir na» kə.
41 War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a
katantəvay vəgha shi ge'i ge'i gar bəzlaghə
hakwə ndəə dzəti pətsa nza na va ti li
shi. Dzəghwa na ki, tsəfəkwə tsəfəkwəy
tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci, ma kə
na:
42 «A Di mba'a pə gha zləɓatiy, bashamti
ngəra'wə tsa va səəkəə dzəkənee. Ma
nanzə kiy, a ghənzə məniva war njasa ɗee
nə yaw. War kwəmaa təɓaŋa mbə nəfə
tsa gha kə taa məniva» kə. [
43 Ghalaɓa tsəgha ki na, dzəghwa *ndə
kwal tsa Hyala mba'a səəkəy mə ghwəmə
dzəvəgha ta mətsahanci bərci.
44 Yesəw kiy, mba'a hazləniy va
ngəra'wə tsa va ka gwərgwərə, sa nzana
tsəgha ki na, dza na ka zhiniy mətsəhə
cə'wə Hyala tərəŋw tərəŋw. Capə capə
capə ghaa nay ma ghwətəghwətə və, war
ka njəremməə dzəti hiɗi nja miymiy.]
45 Ma sa kəramti na cə'wə Hyala ki na,
dzəghwa na pəlhəm kafəy, mba'a səəkəy
dzəvəgha mbəzli ta səɗa ci. Səəkə na na,
ghəshi tə hi va dali təkə ngəra'wə.
46 Səəkə na, mba'a fərghashi. Ma kə ka
ngəshi na: «Wa navam ɓəhwə ghwəy hi
kia? Satiŋwəyəm, a ghwəy cə'wə Hyala
a ghənzə ndəghwəŋwəy, vantaa ndə jaka
tsa nzə ngaɗambəŋwəy mbə məni kwəma
jikir na» kə.

Njasa kəsə məndi Yesəw

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Zhŋ 18:3-11)

47 War Yesəw mbə kərni gəzə kwəma
vaa səkwa na, giɗəɗə mbəzli səəkəshi.
Mba'a Zhəwdasə tsahwəti ndə kwətiŋ
mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw va məŋ
lə bakə ni tə kwəma shi, ka 'wanshi

22:30 22:30 Mt 19:28 **22:31 22:31** 22:3 **22:32 22:32** Mt 16:18; Zhŋ 21:15-17 **22:34 22:34** 22:61; Mt 26:75; Mk 14:72 **22:35 22:35** 9:2-3; 10:4 **22:37 22:37** Ezay 53:12 **22:39 22:39-46** 5:16 **22:39 22:39** 21:37; Mt 26:30; Mk 14:26; Zhŋ 18:1 **22:42 22:42** Mt 6:10; 20:22; Mk 10:38; Zhŋ 12:27-28

kwal. Ma sa səəkəy na na, karə ka dzar
dzəvəgha Yesəw, ta səkwə njasa ka ndə
vaa səkwə madigay.
48 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A
Zhəwdasə, wa nava səkwəra ghaa nja
madigaŋa sa ɗi gha nga ɗafa tə ya yən
Zəghwə yakə ndə ngəri kia?» kə.
49 Ma sa nashi mbəzli kwasəbə Yesəw
shiy dzaa məniva tsəgha, ma kə ghəshi
kaa ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, zləɓati
gha a ghəy kəəslivərishi lə kafa'ihi ghəy
ni na?» kə ghəshi.
50 War ghwəla tsəgha na, dza tsahwəti
kwətiŋ mbə shi pətsə kəsləkəghwa sləmə
kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni
kaa dikə tsa *ka ta Hyala.
51 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ka məni
ghwəy tsəgha ma, zlashim» kə. Dza na
dap dapata sləmə zal tsa va va, mba'a
mbəlanamti sa ci.
52 Ma sa mbəliti Yesəw ntsa va, ma
kə kaa mbəzli dikə dikə ni va mbə
*ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə
dikə ni ndəghwə *ciki Hyala, mba'a
mətikwəkwər na: «A mbəzli ni, tawa
səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'ihi mba'a
ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia?
53 Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə
ghwəy mbə ciki Hyala na, a kar ghwəy
kəsəra ghalaɓaw. Sənay tə ghwəy, tsatsa
vəghwəy, tsa ghwəy na səəkəy na ta
kəsəra, vəghwə tsa dza ntsaa ghəra sləni
mbə kwəsliy ci ni ci bərciy səvəri na» kə.

Vəraslə tsa Piyer
(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Zhŋ 18:12-18, 25-27)

54 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va
tsəgha na, dza ghəshi tasl ghəshi kəsəti.
Ka pəmməə dzakə ghi tsa dikə tsa *ka ta
Hyala. Ghəshi mbə pəmə na, war ə Piyer
nəwshi kərakə kərakə pa' kəghi tsa dikə
tsa ka ta Hyala va ghəci nəwghəshi.
55 Mba'a məndi niy pəhəy ghwə kwa
tipə va, tazəl mbəzli ta ghwə va ka
bəghəzli. Dza Piyer kwərakwə ki, das
nzəyəy mbə shi.
56 Dza nahwəti mali kwa ghəra sləni
kəghi tsa va, mba'a fati mətsə tə Piyer
ghəci mənzəy ta ghwə va, war ə ghənzəə
nighə. Ma kə kaa mbəzli tiɓa na: «Ma zal
tsay, ntsaa nza kwasəbə ntsa va na» kə.
57 Dzəghwa Piyer ka vəraslə, a kə na:
«Əm, sənay tsava ndee na neyew mali
naw» kə.
58 Ma ləy hwəm jəw ɓa na, dza tsahwəti
ndə mba'a nighəvə, ma kə ngəci ɓa na:
«Gha kwərakwəy ntsay, ntsa kwasəbə
mbəzli va nza gha» kə. Ma kə Piyer ɓa
na: «Tiɓaw, na neyey dzar kwasəbə nzee
neyew, pən ɓasa» kə.
59 Ma ləy hwəm sa nzay məndi nza gar
tsahi kwətiŋ diɓa na, dza tsahwəti ndə
ka gəzə kwəma diɓa, a kə na: «A ntsa
nanzə na kataŋ kataŋ nay, kwasəbə ntsa
va niy nza na. Sa nzanay, ndə ka Galile na
kwərakwə» kə.
60 Ma kə Piyer diɓa na: «A zal tsa,
sənashi gəla ni ɗi gha ni gəzə shiyee na
neyew» kə.

War ghwəla Piyer kərni gəzə kwəma va
səvəri tə miy ci na, mba'a ngələkə way
tsəgha ki.
61 Sa way ngələkə ki na, dza Ndə
sləkəpə, tərəɗ zhəghəghə kwəma ci dzar
kwa Piyer, ka nighə ghəci. Ghalaɓa ki na
mba'a Piyer zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə
Ndə sləkəpə va, ma kə niy ni ngəciy: «Ka
ngələkə gha wa ndatsəy gha zhinti gəzə
mahkan səɗa gha: "Sənay tsava ndə yaw,
sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə niy ni
kaa ngəci.
62 Sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va
na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə
ngwəla, ka wahə ghəci tərəŋw tərəŋw.

Məndiy sawa Yesəw, ka də'wə
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

63 Ma Yesəw kwa hwər tipə dikə tsa *ka
ta Hyala ki na, dza mbəzliy ndəghwə va,
ka sawa, ka də'wə.
64 Ka ghəshiy dza, mbəkwə mbəkway
kwəma ci, ka də'wə. Ka ghəshi dza na ka
ɗəw və, ma kə ghəshiy ni na: «Ca gəzaŋəy
ntsaa ləkəŋa di?» kə ghəshiy ni.
65 Dzəghwa ghəshi, war ə ghəshi gagay
ka tsətsəərə tərəŋw tərəŋw.

*Yesəw kwa kwəma ka sləkə kwəma mbə *ka Zhəwifə*
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Zhŋ 18:19-24)

66 Ma sa kərəy pi ki na, dzəghwa
mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə ghəshi lə
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala,
mba'a *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
ɓasə ghəshi ɓasətəvashi. Mba'a ghəshi
dzaa pəmək Yesəw dzəkwa kwəma
mbəzliy sləka ka Zhəwifə.
67 Dza ghəshi ka ɗəw kwəma və, ma kə
ghəshi ngəci na: «Ə ɗi ghəy gha gəzaŋəy,
nda gha na *Kəristəw tsa tivə Hyala» kə
ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ə
gəzaŋwəy ya sanay, ka dza ghwəy ni kataŋ
na pə ghwəyəw.
68 Mba'a pən ni, kadiw e ɗəw kwəma
va ghwəy pən ɓa na, a ka zləɓara kwəma
ɗəwee va ghwəyəw.

22:53 **22:53** 19:47; 22:3 **22:61** **22:61** 22:34; Mt 26:34; Mk 14:30 **22:64** **22:64** 7:16 **22:67** **22:67** 9:20; Zhŋ 10:24-25 **22:69** **22:69** Dani 7:13; Cem 110:1; SləniKY 7:56

69 Ghava na tə ndatsəy, ta nzəy dzee,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri tə dəvə kwa
bəzəmə Hyalaa kwa bərciy sləkə shiy
gwa'a» kə.
70 Ma sa favə ghəshi Yesəw gəzəkə
tsəgha, ma kə ghəshi gwanashi na:
«Zəghwə Hyala nza gha tsəna?» kə ghəshi.
Ma kə Yesəw na: «Njasa gəzaŋwəy ya va
na, zəghwə nzə nzee» kə.
71 Ma kə ghəshi na: «Wəkə na nava
tsəgha, ka dĩ mbəzli ghwəmmə, ta ndəgha
fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A
ghwəmmə favə kwəma zləɓakəmmə na lə
miy tsa ci, də'wə ghən tsa ghwəmmə ɓasa.
Mək na tsəgha» kə ghəshi.

23

Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Zhŋ 18:28-38)

1 'Wakəvə mbəzliy ɓasəshi va gwanashi,
takwəs ghəshi satishi ka dzashi lə Yesəw,
mba'a ghəshi dzaa pəmanaghə kaa
ngwəmna Pilatə.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka
pə'wə kwəma mənti na ka Pilatə ki, ma kə
ghəshi na: «Ma ntsay, a ngəɗĩ na mbəzli
ghəy ta zhini ghən. A kə kaa ngəshiy, ka
tsəhanci ghən ghwəy kaa mazə tsaa sləkə
hidĩ ka *Rəm gwanashi ma, kə. Ma kə mbə
gəzə kwəma ci ɓa na: "Yən na *Kəristəw.
Yən na mazə" kə» kə ghəshi.
3 Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza
Pilatə ka ɗəw kwəma va Yesəw, ma kə na:
«Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsa?»
kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə
gha va na» kə.
4 Ma kə Pilatə kaa mbəzli dikə dikə ni
mbə *ka ta Hyala lə mbəzliy ɓasəshi va tə
pətsa va gwanashi na: «A mbəzli ni, a na
na yay kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar
ɓanci fəti məndiw» kə.
5 Zhəghwa mbəzli va mətsəhə, ghəshi
mətsahata gəzə kwəma va lə bərci, ma kə
ghəshi na: «Ə ɓananshi na zhini ghən kaa
mbəzli lə shi ɓənipə na va, səəkə tə hidĩ
ka Galile ghati na shi ci va, ka dzar mbə
hidĩ ka Zhəwde gwanashi, avanay tsəhəy
tikə sana» kə ghəshi.

*Yesəw ta ngwəvə kwa kwəma mazə *Erədə*

6 Ma sa favə Pilatə mbəzli va haməykə
kwəma hidĩ ka Galile na, dza na ka ɗəw
və shi, ma kə na: «Ndə ka Galile na ntsa
na?» kə.
7 Ma kə mbəzli ngəci na: «Ndə ka Galile
na» kə ghəshi. Ma sa favə Pilatə tsəgha
na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli
a ghəshi pəməghə kaa mazə Erədə. Sa
nzanay, ghəci niy məni na mazə tə hidĩ
ka Galile. Ghala vəghwə tsa va ki na, tiɓa
ghəci niy nza mbə məlmə Zherəwzalem.
8 Ma sa tsəhəshi məndi lə Yesəw kwa
kwəma Erədə ki na, mba'a Erədə vəshiy
tərəŋw. Sa niy nzana mbəradzəy ghəci niy
nza mbə pəla kwal tsaa nay Yesəw, sa ka
naa favə kwəma ka məndi gəzəə dzəkən.
Ma kwəmaa niy bərkəti na mbə ghən
ciy, nay Yesəw ghəci mbə məni kwəma
maɗaŋa maɗaŋa na, niy ɗĩ na.
9 Dza na ki ka ɗəɗəw kwemer ghəci ɗaŋ
ɗaŋ va Yesəw. Kala zləɓa kwəma Yesəw
ngəci ya kwətiŋ.
10 Ma ghala pətsa va na, tiɓa mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə
*ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza,
war ka pə'wə kwəma ghəshi tərəŋw kaa
Yesəw.
11 Dza kar Erədə lə ka sawji ci tapə
mbə sawa Yesəw, ka sawa, ka 'wəshiy
dzəkən. Ghavə ghəshi mba'a ghəshi
panakən kwəbaŋ tsa tə dimə. Dza ghəshi
mba'a ghəshi pəməghə kaa Pilatə diɓa.
12 Ma kwataŋay ka jaka niy nza kar
Pilatə lə Erədə. Ma fəcava na dza nava
kwəma, mba'a jakayshi, mba'a ghəshi
mənishi ka madigahi tərəŋw ni.

Ngwəvə məti kən Yesəw
(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Zhŋ 18:39–19:16)

13 Ma sa pəmanaghəm Yesəw kaa
ngwəmna Pilatə ki na, dza na mba'a ɓasəti
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə
mbəzli dikə dikə ni, mba'a nihwəti mbəzli.
14 Ma kə ngəshi na: «A ghwəy kəsəkə
ntsa, ma pə ghwəyəy: "a ngəɗĩ na mbəzli
ta zhini ghən" pə ghwəy. Dzəghwee kiy,
mba'ee ɗəwhwə kwəma va və tiɓa kwa
kwəma ghwəy. Kəsata fətee və ya kwətiŋ
dzar kwa gəla shi gəzəkə ghwəy vaa dzar
kaɓaka ciw.
15 Zhini tsəgha *Erədə ɓa, shaŋ ta kəsata
fəti və. Va tsəgha zhinikəvə na tikə, ma zal
tsay, fəti və gar pəəsli məndiw.
16 Ghənzə tsəghay, ə dzee kəkəɗĩti lə
ghwəɗa, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.
[
17 Ndimndim tsa shiy nzay, səəkəta ma
tsə Pakə njasa nza ghəshi va mbə sanay,
kwətiŋ ka ngwəmna Pilatəə pəlanayshi
ndə mbə mbəzli kwa fərshina.]
18 Sa gəzəkə Pilatə tsəgha na, dza mba'a
ghəshi dzəmbəshi mbə zlaŋə kwəma lə
bərci gwanashi gwanashi, ma kə ghəshi
na: «Pəəsliti ntsa va, a gha pəlayŋəy
Barabasə» kə ghəshi.

22:70 22:70 Mt 26:63; Lk 1:32-35 **23:2 23:2** 20:20-26 **23:7 23:7** 3:1 **23:8 23:8** 9:9 **23:11 23:11** Mt 27:28; Mk 15:17; Zhŋ 19:2 **23:18 23:18-25** SləniKY 3:13-14

19 Barabasə tsa ɗi ghəshi va məndiy
pəlanayshiy, ə niy ngaɗambə na mbəzliy
dzəmbə zhini ghən, mba'a niy pəəsliti
ndə. Va tsəgha niy kəsaghwa məndi kwa
fərshina.
20 Sa mawti Pilatə pəlay Yesəw na,
zhəghwa na diɓa ka gəzanshi kwəma.
21 Ma mbəzli va nashi ki na, zləɓa na
Pilatə va kwəma ghəshiw. Kə ghəshi ka
zlapə zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi na: «Wa
daŋwavəgha, daŋwavəgha vəgha tsəm, a
ghəci mətiy» kə ghəshi.
22 Ma kə Pilatə kaa ngəshi kwa mahkana
gəzə kwəma ci ɓa na: «Əy wa na kwəma
təvəti ntsa gar dəŋw məndiy dzəvəgha
tsəm kia? Nata kwəma yəɗamti nee ya
jəw gar pəəsli məndiw. Ə na na dzee
dəʼwəvə lə ghwəɗa nee, nzee pəlay a
ghəci dzay» kə.
23 Ma sa favə ghəshi Pilatə zləɓanakəshi
tsəgha na, zhəghwa ghəshi mətsəhə,
ghəshi mətsahata gəzə kwəma zlaŋzlaŋ:
«War daŋwə pə gha daŋwavəgha Yesəw
tsa va vəgha tsəm» kə ghəshi. Dzəghwa
na shi va kwəma tsəgha, mba'a zəhwə na
ngwəmna Pilatə kwəma ki.
24 Dza na mbaʼa zləɓati mananshi njasa
ɗi ghəshi va.
25 Mba'a ɓanavəshi Yesəw, a ghəshi
məni shi ɗi ghəshi va li, kə mba'a
pəlanayshi ntsa va ki. Ntsaa niy kəsaghwa
məndi va kwa fərshina, sa niy ngaɗambə
mbəzli mbə zhini ghən lə sa pəəsliti na
ndə.

Yesəw vəgha tsəm
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Zhŋ 19:17-27)

26 Ma sa ɓanavəshi məndi Yesəw ki
na, dza ghəshi ka dzashi li ta daŋwəə
dzəvəgha tsəm. Ma ghəshi mbə kwal na,
bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə,
Shimaŋw, kə məndi kaa slən tsa ci, ndə
ka Shiren ghəci. Ntsa vay mbə za za ci niy
səəkə na kwamti. Sa kwəmay ghəshi li na,
dza ka sawji, tasl ghəshi kəsəvə, bərəɗə
ghəshi bərɗanakən tsəm tsa dza ghəshi va
ta daŋwə Yesəw dzəti, a ghəci ɓə ta nəw
Yesəw li.
27 Dzəghwa ɗaŋ mbəzli ɓasəshi, bəliɗiŋ
ghaa nashi ma kwasəbə Yesəw. Mba'a mi'i
kwasəbə diɓa, war ə ghəshiy tihwəni, ka
pəəsli ghən tsa shi lə wahə.
28 Dza Yesəw tərəɗ, zhəghəghə kwəma
ci dzar kwa mi'i va, ma kə kaa ngəshi na:
«A mi'i ka Zherəwzalem, ka wahə ghwəy
tə ya na nee ma. Ta tsa ghwəy ghən lə ta
ndərazhi ghwəy, pə ghəy wahə!
29 Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə taa
səəkə, vəghwə tsa vay, tərəŋw dza
ngəra'wəə nza mbə. Ma dza məndiy ni
ghala vəghwə tsa vay: “Wahə na kən
jiŋa maliy yakə ma zəghwə, kala səəkə
zəghwə sahwə 'wa tə hati nzə sa!” dza
məndiy ni.
30 Ma dza mbəzliy ni kaa dəlagwigwi
ghalaɓay: “A dəlagwa, ngəzlakənvaŋa
kən ghəy” va tsatsa ngəra'wə, dza ghəshiy
ni. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa hwəm pi
ɓa na: “A hwəm pi, mbələyŋəy va tsatsa
ngəra'wə shi” dza ghəshiy ni.
31 Nighətimam kiy, kwa vəghwə tsa
nzana yən tsaa məni shi ɗi Hyala ka sa
ngəra'wee tsətsə kiy, njaa dza naa nza kən
mbəzliy zləɓa ma kwəma Hyala kia?» kə
Yesəw. *
32 Ghala pətsaa pəmə məndi va Yesəw
ta pəəsliy, a məndi niy pəməvə nihwəti
zhər bakə ta bəkwəshi kwasəbə Yesəw, sa
hwəti niva mbəzli rəɗa tərəŋw na.
33 Ma sa tsəhəshi məndi li shi tə pətsa
har məndiy «Gwalgwata», pi nja pa ghən
ndə ngəri na, dza ghəshi mba'a ghəshi
daŋwavəgha Yesəw vəgha tsəm tiɓa ki.
Dzəghwa daŋwə ghəshi daŋwavəgha ka
hwə rəɗa bakə ni va, ya wa ndə na tə tsa
ci tsəm kwərakwə. Tsahwəti na, tə kwa
bəzəmə Yesəw, tsahwəti na, tə kwa zleɓi
ci.
34 Dzəghwa Yesəw ghəci vəgha tsəm
tsa va, tapə ta cəʼwə Hyala ta mbəzliy
sanamiy ngəra'wə va: «A Di, yaŋ pə
gha na gha, pəlashi mbə nəfə tsa gha.
Sa nzanay, sənashi shi məni ghəshi ni
ghəshiw» kə. Ma sa daŋwamti mbəzli
va nashi ki na, mba'a ghəshi tihəhwə
kwəbeŋer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti
dandərɗə.
35 Mbəzliy ɓasəkəvashi nashi kiy, war
tiɓa ghəshi ka nighə kwəmaa məniva.
Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na,
war kwəma səna ghəshiy gəzanci. Ma
kə ghəshi na: «Ndata *Kəristəw tsa, tivə
Hyala na katanəy, ə kə mbəliti tsa ci ghən
njasa mbəlanti na va nihwəti mbəzli ki!»
kə ghəshi.
36 Zhini tsəgha ka sawji gəzanci kwəma
səna kwərakwə ɓa, ka sawa. Dza ghəshi
kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha
Yesəw, mba'a ghəshi ɓanavə shi sa
ndalakwə niy dzəta miy ci. Ma kə ghəshi
na:

23:29 23:29 21:23 **23:30 23:30** 'Wəzh 10:8; ShiZhŋ 6:16 **23:31 23:31** 1Pi 4:17 * **23:31 23:31** Lə kwəma ka Gərekəy, vanay njasa gəzəti məndi kwəma va: Ya sa nzana tsəgha məndi məni lə fə neɓekəta na kiy, njaa dza naa nza lə fə ghwəli ghwəli na kia? kə məndi. **23:33 23:33** Ezay 53:12 **23:34 23:34** Cem 22:19; Mt 5:44; Lk 6:28; SləniKY 7:60 **23:35 23:35-39, 39** Cem 22:8; 109:35 **23:36 23:36** Cem 69:22 **23:37 23:37-38** Mt 27:11

37 «Ndata mazə ka Zhəwifə nza gha kataŋəy, ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə
ghən tsa gha sana di» kə ghəshi.
38 Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi tsasliti
shiy tə tsəm tə ghən Yesəw. Ma shi tsasliti
ghəshi vay: «Ntsay mazə ka Zhəwifə na»
kə ghəshi.
39 Dzəghwa tsahwəti ndə mbə ka rəɗa
bakə ni va daŋwəy məndi vəgha Yesəw
mba'a ghavə sawa ci kwərakwə ɓa. Ma
kə na: «Ə kama ghaa Kəristəw Ntsa tivə
Hyala shəkəna? Ca mbəlanti ghən tsa gha,
nza gha mbəlantəŋəy kwərakwə» kə.
40 Ma sa gəzəkə tsahwəti ndə rəɗa tsa
va kwəma tsəgha, ma kə tsahwəti tsa va
kaa ngəci na: «Tawa gəzə gha kwəma
tsəgha tay. Ə hazləni ma gha va Hyala ta
na. Ghwəm na na ghwəm sənzənvay, ka
rəɗa nza ghwəm. Sanay fəti kwətiŋ naa
ndammə məndi lə ntsa.
41 Ta na na ghwəməy, kwaakwa na
ngəra'wə tsa ghwəm tsa, sa nzanay, a
ghwəm hwəti rəɗa, va tsəgha sam məndi
ngəra'wə. Na naci kiy, rəɗa mənti na
tiɓa ya jəwəw, war təgəm tsəgha sa na
ngəra'wə» kə.
42 Ma sa gəzamti na kwəma va tsəgha
kaa ntsa va ki, ma kə kaa Yesəw na: «A
Yesəw, ma na nee neyey, zəzə tə ghaa
dzəkənee fəca dza ghaa səəkə ta sləkə
mbəzli gha» kə.
43 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Nay gha
na, kwa gwa'a gəzaŋee, ndatsə ndatsə nay
ghwəm dza naa nza lə gha tə pətsa wəzə
tsa mə ghwəmə!» kə.

Njasa məti Yesəw
(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Zhŋ 19:28-30)

44-45 Ma sa mənta vici tarə kwa ghən
ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniy ya
pa' kwəmaɓa tə hiɗi gwa'a gwa'a, pa'
tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha
pi. 'Wakəvə kwəmtə tsa pəhəy məndi ta
təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, bakə mbə
sləkwəvərivay.
46 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzəy
kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə na: «A Didi, avee
zlatavəŋa piy tsee mbə dəvə gha» kə. Ma
ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a
mətiy ki.
47 Ghala pətsa va na, tiɓa dikə tsa ka
sawji bələkwə niy nza, gwa'a gwa'a nashi
shiy mənishi va. Sa nashi na na mba'a
dzəmbəy mbə fal Hyala. Ma kə na:
«Kataŋ kataŋ niy nza zal tsaa ntsa wəzə
tsa» kə.
48 Mbəzliy niy ɓasəkəvashi va ɗaŋ ni
gwanashi ta nighə kwəma dzaa məniva
na, mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va.
Ma sa nashi ghəshi na, dza ghəshi ka
dzashiy jighi, ya wa ndə mbə shi na, war
lə dəvə miy nəfə ci, sa zhanshi nəfə tsa shi
va nava kwəma.
49 Ghala vəghwə tsa məniva shi va vay,
tiɓa niy nza madigahiy Yesəw gwanashiy,
vəri kərakə, ghəshi lə mi'iy niy nəwvə
va ghala maɗi na səəkə mbə məlmə
Galile. Mba'a ghəshi nashi shiy mənishi
va gwanashi.

Njasa lamti məndi Yesəw
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Zhŋ 19:38-42)

50-51 A tsahwəti ndə niy nza tiɓa ghala
vici vay, Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa
ci. Ntsa mbə məlmə Arimate tə hiɗi *ka
Zhəwifə ghəci niy nza. Ntsa vay ntsa
wəzə tsa, ka nəw kwal Hyala wəzə, niy
nza na, mbə ndəghə səəkə tsa Hyala ta
sləkə mbəzli ghəci niy nza. Ntsa va diɓay,
mbə ka sləka ka Zhəwifə niy nza na.
Ghala pətsaa sla mbəzli nza na va mbə
shi ngwəvəə dzəkən Yesəwəy, niy zləɓavə
kwəmaa niy garəti nihwəti ka sla ngwəvə
va na na naciw. Niy zləɓavə shi məni
ghəshi va na diɓaw.
52 Ma sa mətiy Yesəw na, mba'a dzaa
kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal tsaa
dza ta ɓə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti.
53 Mba'a Pilatə ɓanavə kwal. Dza na
mba'a dzaa ɓəkəghwa səkwa mə tsəm tsa
daŋwavəgha məndi va. Dza na, laŋ ɓəvə,
mba'a harambə mbə bahəta wəzə na,
mba'a faghwa kwa kwəli niy lati məndi
mbə hakwə. Kwəli vay, niy səəkə məndiy
lahwə ndə kwa ya kwətiŋəw.
54 Ma ghala vəghwə tsa la na va Yesəwəy,
hetihwer fəca vici ka məndiy, gwəmava ta
ndəghə *vici dəkəva ka Zhəwifə niy nza
na.
55 Dza mi'iy niy səəkəshi va kwasəbə
Yesəw ghala səəkə tə hiɗi ka Galile, mba'a
ghəshi pəhay *Zhezhefə. Mba'a ghəshi
nata kwəli Yesəw tə pətsa nza na, lə njasa
laghwa Zhezhefə mbəri tsa va kwaɓa
gwa'a.
56 Ma sa lamtim mbəri ki na, dza mi'i va
tərəɗ ghəshi zhəghəghəvashiy jighi. Ma
sa tsəhəshi ghəshi kəghi na, dza ghəshi
mba'a ghəshi pəlati in mba'a wərdi, ta dza
ta məsəə dzəti mbəri. Dzəghwa ghəshi
fəca vici dəkəva ka Zhəwifə ki, das ghəshi
nzəyshi, ka dəkəva njasa gəzəkə kwəma
pəhəti *Məyizə.

23:43 23:43 2Kwər 12:3 **23:44-45 23:44-45** Amə 8:9 **23:46 23:46** Cem 31:6; SləniKY 7:59 **23:47 23:47** ntsa wəzə tsa: Mt 27:19; SləniKY 3:14; 7:52; 22:14 **23:49 23:49** 8:2-3; Cem 38:12 **23:55 23:55-56** 8:2-3 **23:56 23:56** Səvəri 20:10

24

Njasa zhakatiy Yesəw kwa kwəli
(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Zhŋ 20:1-10)

1 Ma fəca ləwmə dəmasə pəətə mekəshi
mekəshi ki na, dza mi'i va pəlhəm ghəshi
maɗishi, mba'a ghəshi ɓəvə shiy niy
gwəmanti ghəshi va, 'wərdi, mba'a in, ta
məsəə dzəti mbəri. Dza ghəshi pəkw
ghəshi dzashiy dzəti kwəli Yesəw va.
2 Ma sa sa tsəhəshi ghəshi tsəgha, tsa' kə
ghəshi na, kwəli ghwəni ghwəni, kərakə
məndi tsəkwəy hərambəzliy niy kalay
məndi va kwəli li.
3 Dza ghəshi təhwə ghəshi dzəmbəshiy
dzəmbə kwəli va, njə'wə njə'wə kə ghəshi
na, a nay mbəri tsa Yesəw Ndə sləkəpə
ghəshiw.
4 Ra'i ghəshi zashi va nava kwəma. War
ghəshi hahashi tiɓa tsəgha na, ghavə zhər
bakə vətəghə ghəshi tsahwəshi vəgha shi
tsəgha, lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən
ghən shi, ka mbərə.
5 War sa nashi mi'i va mbəzli va tsəgha
na, mba'a hazləni kəəsəvəshi, nzəŋw
nzəŋw nzəŋw ghəshi nzəŋwambə kwəma
shi mbə hiɗi gwanashi. Ma kə zhər va
ngəshi na: «A mi'i, tawa pala ghwəy ntsa
tə ghwəməy tsa mbə mbəzli bəkwə bəkwə
ni shəka?
6 Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa
zhakatiy mbə məti. Zəzəvəm kwəmaa niy
gəzaŋwəy na va niy nza, ghəci ghwəlay tə
hiɗi ka Galile.
7 Ma kə niy niy: "Ta ɓanavəra dza
məndi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kaa ka
məni *kwəma jikir na, ka ghəshi dza na
mba'a ghəshi daŋwavəghara vəgha tsəm.
Ta mətira dzee dza, ma tə kwa mahkana
vicee kwa kwəli kiy, ma nzee zhakatira
mbə məti" kə niy ni» kə ghəshi.
8 Ma sa gəzanakəshi zhər va kwəma va
tsəgha kaa mi'i va na, mba'a ghəshi zəzəvə
kwəmaa niy gəzanakəshi Yesəw va.
9-10 Dzəghwa mba'a ghəshi ɓarvashi tə
kwəli va, ka dzashi. Avanay slən tsa mi'i
va, kar Marəy ka Magədala, Zhanə, mba'a
Marəy mbəghəy Zhakə, mba'a nihwəti
mi'iy nza kwasəbə shi, tsəgha niy nza
ghəshi.

Ma sa ɓarvashi ghəshi tə kwəli va na,
dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzanshi
kwəmaa mənta va gwanata kaa *mbəzli
ta səɗa Yesəw va tərmbə məŋ lə taŋ ni,
mba'a kaa nihwəti mbəzli gwa'a.
11 Ma sa favə *ka kwal Yesəw va məŋ
lə taŋ ni kwəma va na, njasa gəzəkə mi'i
va kwəma kama ghən ti ghəshi favə niva
shiy. Kala yə kwəma mi'i va va ghəshi.
12 Ya tsəgha nzə ki na, dza Piyer
fakatsa'wə satiy də'wə ghən tsa ci, dza na
bəvbəpə ɓəvə bali, ka dzay dzəti kwəli va.
Dzəghwa na ndəs tsəhəy miy kwəli, gələɓ
gələɓəy, njə'wə nighəti pətsa kwaɓa. War
məgapaa niy gapəti məndi mbəri li gwa'a
tsəgha sa nata na kwaɓa tə hiɗi, kala nay
mbəri ghəci. Sa nata na nava kwəma
tsəgha na, 'wakəvə na tərəɗ zhəghətəvay,
mba'a dzay jighi. Tərəŋw nava kwəma
mananati maɗaŋa kaa ngəci.

Kwəmaa mənta kwa kwal tsaa dzəmbə
məlmə Emawəsə
(Mk 16:12-13)

13 Ma fəcavata, fəca dəmasə na, mba'a
nihwəti *mbəzli ta səɗa Yesəw bakə
maɗishi ta dza ta wə mbə nahwəti məlmə,
Emawəsə kə məndi kaa slən tsa nzə. Ma
ngwəla kwa jipə məlmə va lə məlmə
Zherəwzaleməy, gar kiləwmetər məŋ lə
taŋ na.
14 Ma ghəshi mbə kwal na, war ə
ghəshiy sla kwəmaa mənta va gwanata.
15 Ma ghəshi mbə sla kwəma shi va
tsəgha na, dzəghwa ndəs Yesəw kəsashi.
Kə ka dza ghəci li shi kwa zəərə kwətiŋ
na.
16 Mbə nay Yesəw ghəshi nanzə ki na,
mba'a shiy makətishi ta sənay ghəshi
Yesəw na, kə ghəshi.
17 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa kwəma
sla ghwəy mbə kwal shəka?» kə. Sa
gəzəkə Yesəw tsəgha na, 'wakəvə mbəzli
va tsəgha, ghərəŋ ghəshi ghərəŋəshi.
18 Ma kə ntsa har məndiy Kəleyəwpasə
ta mbəzli bakə ni va kaa zləɓanci na:
«Kwətiŋa nza gha mbə Zherəwzalem, gha
gha tsaa sənashi ma shiy mənishi ni
mbəɓa 'war'war na?» kə.
19 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa shiy
mənishi baya mbəzlia?» kə. Ma kə ghəshi
na: «Ə sənashi ma gha shi mananati
məndi va kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə
shəkəna? Ghəciy, *ndə gəzə kwəma Hyala
lə bərci nza na, mba'a mənəhwə shi dikə
dikə ni ghənghən ghənghən. Kwəma
wəzə na ghənzə tərəŋw. Hyala lə mbəzli
gwa'ay, a ghəshi sənata kwəma va.
20-21 Ma sa niy nashi ghəy bərci ci
va tsəghay, ghəci na sa ghwənikə Hyala
va ta mbəli ka *Izərayel niy nə ghəy.
Ma dza *ka ta Hyala ghəy dikə dikə
ni, ghəshi lə mbəzli ghəy dikə dikə
ni na, mba'a ghəshi kəsəghə dzəghwa
kwəma ngwəmna, mba'a ghəshi slanakən
ngwəvə məti. Dza ghəshi daŋwə ghəshi
daŋwavəgha vəgha tsəm, mba'a ghəshi
pəəsliti. Avanta kwa mahkana vici na sana
ndatsə ghala mənishi shi va.

24:6 24:6-7 9:21-22 **24:9-10 24:9-11** Mk 16:10-11; Lk 8:2-3 **24:19 24:19** 7:16 **24:20-21 24:21** 1:68; 2:38

22 Ma kwəmaa gwəramti vaa səəvəriŋəy
kiy. A nihwəti mi'i ka ghəy nza li shi kwa
zəərə kwətiŋ na li shi kafəshi ndatsə pəətə
mekəshi. Mba'a ghəshi tsəhəshi tə kwəli
Yesəw va ta nighə.
23 Ma dza ghəshiy, kala kəsay mbəri tsa
Yesəw ghəshi kwa kwəli va. Mba'a ghəshi
zhəghəkəvashi. Ma kə ghəshi kaa ngəŋəy
sa səəkəshi ghəshi na: "A ka kwal Hyala
tsahwəshi ghəy miy kwəli va mba'a ghəshi
gəzaŋəy, aa zhakatiy mbə məti, mbə piy
na, kə ghəshi" kə mi'i va kaa ngəŋəy.
24 Ma sa favə ghəy tsəgha na, dza
nihwəti mbəzli mbə ghəy, mba'a ghəshi
dzaa nighəkə kwəli va. Ma dza ghəshi na,
war njasa gəzəkə mi'i va va ghəshi kəsata.
Kala nay mbəri tsa Yesəw ghəshi kwaɓa»
kə ghəshi.

25 Sa famti Yesəw kwəma shi gwanata ki,
ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəyəy mbəzli
kama məhərli və shi gar fə ghən ta kwəma
nza ghwəy. Bakə bakə na nefer ghwəy ta
kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala mbə
zliya gwanata.
26 Tsəgha kwəma va niy gəzəta nanzə
sa? Ta sahwə ngəra'wə dza *Kəristəw
Ntsa tivə Hyala, ka shəndəkə gha dzəti, kə
məndi niy ni nanzə sa?» kə.
27 Dzəghwa na tapə, ta canshi kwəmaa
gəzəkəvataa dzəkən mbə Zliya Hyala
gwanata. Sa ghati na tə zliyahi *Məyizə ka
sar pa' tə zliyahi nihwəti ka gəzə kwəma
Hyala gwa'a.

28 Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə vəgha
məlmə Emawəsə na, dza ghəshi vaa
dzəmbə na, dza Yesəw mba'a mənti njasa
ɗi na dzay kərakə kən shi.
29 Dzəghwa mbəzli va, mba'a ghəshi
təta'wəvə, a ghəci hi. Ma kə ghəshi ngəci
na: «Nzəyŋa lə ghəy, sa nzanay, a vici
dzata, ndal təmbə vərɗi ta mənivaw»
kə ghəshi. «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a
dzakəy dzakə ghi ta nzəy lə shi.
30 Dza ghəshi das ghəshi nzəyshi ta zəmə
shiy, kə Yesəw mba'a ɓəvə peŋ, mba'a
mənti 'wəsa kaa Hyala. Dza na mba'a
ngangavəri mba'a ɓanavəshi.
31 War sa ɓanavəshi na peŋ tsa va tsəgha
na, mba'a məhərli shi ghwənita. Kar
ghəshi sənay na, Yesəw na sasa, kə ghəshi.
Dza Yesəw ki mba'a zanavəshi za tiɓa.
32 Tapə ghəshi ta gəgəzə kwəma kwa
jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ghala sa
gəzam na va kwəma ka cim kwəma mbə
zliya kwa kwal na, paf nefer ghwəm niy
nza va vəshi sa?» kə ghəshi.

33 Dza ghəshi nza'jəw ghəshi
maɗishi tsəgha, ka zhəghəvaa zhəmbə
Zherəwzalem. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi,
mba'a ghəshi kəsashi mbəzli ta səɗa
Yesəw va məŋ lə taŋ ni ɓasə ɓasə lə
nihwəti mbəzli kwasəbə shi.
34 Ma kə mbəzliy ɓasəshi va kaa mbəzli
bakə ni va tsəhəshi vəgha shi na: «A
mbəzli ghəy ni, kataŋ kataŋ zhakatiy Ndə
sləkəpə mbə məti. A Shimaŋw nay lə
mətsə ci» kə ghəshi.
35 Dzəghwa, ni bakə ni va mbəzli tapə ta
gəzanshi shiy mənishi li shi, ma kə ghəshi
na: «Ma ghəy mbə dzaa dzəmbə məlmə
Emawəsəy, a ghəy kwəmay lə Yesəw kwa
kwaləy, kalaa niy sənay ghəy. Ma hetih-
wer sa təhavəŋəy na peŋəy, mba'a ghəy
sənay ghalaɓa ki» kə ghəshi.

*Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

36 War ghwəla mbəzli bakə ni va mbə
gəgəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə
Yesəw də'wə ghən tsa ci tsəgha, tsahwə
tsahwəy kwa jipə tsa shi. Ma kə kaa
ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə.
37 Dzəghwa mbəzli gwanashi ka
gwərgwərə va hazləni, «Ndəɓa məcakwə
ndə dzanakənshi na dza» a kə ghən tsa
shi.
38 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Wa
shiy mənishi hazləniŋwəy ghwəy shəka?
Wa nava mənti ghwəy nefer ghwəy bakə
bakə tsəgha nanzəa?
39 Waa yən na, cam nighətimam dividi-
vee lə shiɗshiɗee gwa'a. Cam daparam tə
vəghee nza ghwəy mbəə sənay məcakwə
ndə nza yaw pə ghwəy. Sa nzanay, ya
'yesler, ya sliw na ghəshi mbə məcakwəw.
Na nee kiy, a shi va mbə ya» kə.
40 Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma va
na, dza na mba'a cintishi dividivi ci lə
shiɗshiɗ ci.
41 Dza mbəzli va ka vəshi tərəŋw
tərəŋw. Ka mananshi maɗaŋa nava
kwəma tərəŋw. Kala mbə ghəshiy zləɓavə
gəla nava kwəma di. Ma sa nighəti Yesəw
tsəgha, ma kə ngəshi na: «Shi zəmə va
ghwəy tikə ta na?» kə.
42 Dza mbəzli va mba'a ghəshi ɓanakə
kəlipə səli səli na.
43 Dza Yesəw laŋ ɓəvə, mba'a zəməhwə
tiɓa kwa kwəma shi.
44 Ma kə kaa ngəshi na: «Ghala vəghwə
tsaa niy nzee kwa jipə ghwəy diy, e

24:24 24:24 24:12; Zhŋ 20:3-10 **24:25 24:25-27** 24:45 **24:27 24:27** 24:44 **24:32 24:32** 24:45 **24:34 24:34** Mk 16:7; 1Kwər 15:4-5 **24:36 24:36** 1Kwər 15:5; zərkə: Lk 2:14 **24:37 24:37** Mt 14:26; Mk 6:49 **24:41 24:41-43** Zhŋ 21:5, 10; SləniKY 10:41 **24:44 24:44** 24:27; Zhŋ 5:39; Məyizə: SləniKY 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Zhŋ 5:46; ka gəzə kwəma Hyala: Ezay 52:13–53:12; 'Wəzh 6:2; Cemer: Cem 22:69

niy gəzamtəŋwəy, shi tsasliti məndi vaa
dzəkənee mbə zliya *Məyizə, lə mbə zliya
ka gəzə kwəma Hyala, mba'a mbə zliya
cəməy, ya njaaɓay, cəke' dza ghəshiy
mənishi lə ya, pən niy ni ka ngəŋwəy» kə
Yesəw.
45 Dza na ki, mba'a kəətitishi nza
məhərli shi mbəə ghwənita ta mbə
ghəshiy sənashi shiy tsaslishi mbə Zliya
Hyala.
46 Ma kə ngəshi na: «Avantam kwəma
tsasliti məndiy dzəkənee: Ya njaaɓay ta sa
ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala,
ka mətiy. Ma tə kwa mahkana viciy, nza
zhakatiy mbə məti.
47 Diɓa kiy, ta gəzə Yəwən kwəma
wəzə na dza məndi kaa hwəlfə mbəzli
ghənghən ghənghən gwa'a tikə tə hidĩ.
Tawa dza məndiy gəzanshiy, nza ghəshi
mbəə zhəghanti nzəy tsa shi. Ma nza
Hyala pəlatanashi kwəma shi jikir na mbə
slən tsa ci. Ma nəwər tsa vay, mbə məlmə
Zherəwzalem dza məndiy gha gəzə, ka
nəw pa' tə pətsa kəray hidĩ, kə məndi.
48 Ava ghwəy na ka ndəgha fətiy dzəkən
shi va kaa mbəzli.
49 Sa kee dzay, mba'ee ghwənikəvəŋwəy
*Safə tsa Hyala va niy gəzəkəŋwəy Dirə
ɓəŋwəy. Ma nana diy, nzəyŋwəyəm
mbə məlmə Zherəwzalem, pa' fəca dza
Hyalaa ghwənikəŋwəy Safə tsa nzə, nza
ghwəy kwəmavə bərci ta gəzə kwəmee
kaa mbəzli» kə.

Njasa kafə Yesəw dzəmə ghwəmə
(Mk 16:19-20; SləniKY 1:9-11)

50 Ma sa gəzanamtishi Yesəw kwəma
va tsəgha *kaa mbəzli ta səɗa ci va na,
dza na pəm pəməkəvərishi mbə məlmə
va, mba'a dzay li shi ndəkwə dzəvəgha
məlmə Betani. Ma sa tsəhəshi ghəshi tiɓa
na, mba'a Yesəw kafashi dividivi ci mba'a
təfanatishi miy.
51 Ma ghəci mbə təfanshi miy tsa va na,
dza na mba'a təhəvərivay li shi, mba'a
Hyala ɓəhwəə dzəmə ghwəmə.
52 Dzəghwa ghəshi nashi ki na, ka fal
Hyala ghəshi mba'a ghəshi maɗishi ka
zhashiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem lə
vəshi mbə nefer shi tərəŋw tərəŋw.
53 Ya hwəmɓa na, war ka ɓasəva ghəshiy
nza mbə *ciki Hyala, ka fal Hyala.
Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə
naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa tsasliti
Ləwka ki.

24:45 24:45 24:25-27, 32; Zhŋ 20:9 **24:46 24:46** 9:21-22; Mt 26:56; Mk 14:49; 1Kwər 15:3-4; SləniKY 17:2-3; 28:23 **24:47 24:47** 3:3; SləniKY 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Rm 15:19 **24:48 24:48-49** SləniKY 5:32; Zhŋ 15:26-27 **24:48 24:48** SləniKY 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31 **24:49 24:49** 4:18 **24:50 24:50-51** 9:51; Mk 16:19; SləniKY 1:9; 3:21 **24:52 24:52** SləniKY 1:12; Zhŋ 14:28; 16:22 **24:53 24:53** SləniKY 2:46; 5:12

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti Zhaŋ

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhaŋ zəghwə Zhebede tsasliti na zliya na. Ghəciy, ntsa ta səɗa Yesəw na. Ma kə mbəzliy, ghala vəghwə tsaa tsasli Zhaŋ zliya nay, ghəci haliy nza na. Piya ka taŋəti məslidə mətsəkə ləy hwəm ya tsa Yesəw tsasli na, kə ghəshi. Ma ɗi naa gəzəy, Matiye, Markə mba'a Ləwkay, pərɓa ghəshi tsasliti na ni shi zliyahi kən Zhaŋ.

Mbə zliya nay, kar Zhaŋ gəzə kwəmaa dzəkən tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va niy ɗi Yesəw tərəŋw tsa. Ma ɗi naa gəzəy, dzəkən ghən tsa ci ka naa gəzə.

Ma kwəma tsasli Zhaŋ zliya na tiy, ta kəəti mbəzli nza ghəshi mbə sənay Yesəw ka Zəghwə Hyala, lə ta mbə ghəshiy sənay diɓa ghəci na ndə mbəlipə, kə ghəshi. Ma ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw tsa vay, ka dzaa zayəw, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza na (vəh 20:31).

Mba'a kə Zhaŋ tsasliti kwəma mənəhwə Yesəw maɗaŋa maɗaŋa nay, kar naa tsasliti kwəma ɓənipə Yesəw dzəkən maɗaŋa mənti na va. A ghwəmməə nighəvə ya tə sa ngaslay Yesəw va mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə lə peŋ cifə. Ləy hwəməy, dza na ka ɓananshi kaa mbəzli, ma kə ngəshi na: «Yən na peŋ tsaa ɓə piy kaa mbəzli» kə (vəh 6). Dzəghwa na diɓay mba'a zhinikəmə Lazar kwa kwəli, zhini na mba'a ɓananavəshi kaa mbəzli, a ka na: «Yən na ntsaa zhini mbəzli səəmə kwa kwəli, zhini ka ɓanshi piy diɓa» kə (vəh 11). Ma kə Yesəw diɓa na: «Yən na waŋ pi tsa mbəzli tikə tə hiɗi» kə (vəh 8:12). «Yən na miy ciki» kə (vəh 10:9). «Yən na ndə mbəli shiy tsa kataŋ tsa» kə (vəh 10:11). «Yən na kwal tsa tiɗiɗ tsa, zhini mba'a saa kwəma piy tsaa kəɗi ma» kə (vəh 14:6). Zhini «Yən dəŋw fə, ma dividivi ti na, ghwəy» kə (vəh 15:5).

Ma sa ka Yesəw ɓananshi shiy kaa mbəzli tsəgha ki na, mbə zləɓashi nihwəti mbəzliy nza, ma nihwəti na, kala zləɓashi ma.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 12 Nəwər dzəkən nzəy tsa Yesəw Kəristəw kwa jipə mbəzli, lə njasa ɓananavə na shiy kaa mbəzli, ta mbə məndi sənay, nda a ndə na.

Vəh 13 pa' tə vəh 17 Nəwər dzəkən shiy ghənghən ghənghən, shi ɓananavə Yesəw Kəristəw kaa mbəzli ta səɗa ci, lə njasa ɗitishi na, mba'a dzəkən cə'wə tsa cə'wəhwə na dəy.

Vəh 18 pa' tə vəh 21 Nəwər tsaa dzəkən məti Yesəw Kəristəw lə zhakati tsa ci mbə məti, lə njasa zhini naa təzliy kwa kwəma mbəzli ci.

Ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» na Yesəw Kəristəw

1 Ghala kwataŋata,
Hyala ghwəla ta nga shi tə hiɗi lə shi mə ghwəmə gwa'ay,
ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» tiɓa.
«Kwəma gəzə Hyala» vay,
ghəshi niy nza na lə Hyala, niy təhəvərivashi ghəshiw.
«Kwəma gəzə Hyala» va na, Hyala va ghənzə.
2 Ma «Kwəma gəzə Hyala» va kiy,
ghəshi niy nza na lə Hyala ghala kwataŋata.
3 Ya wa shi ngati Hyala gwa'ay, war lə Kwəma va ngatishi na.
Tsahwəti sə tiɓa ya kwətiŋ,
mba'a mənəy kala lə Kwəma vaw.
4 «Kwəma gəzə Hyala» va kiy, səəkə mbə səəkə piy.
Dza piy tsa va, ka mbərə ka mənipə waŋ pi,
ta mbə mbəzli tə hiɗiy sənata kwəma kataŋ na.
5 Ma waŋ pi tsa va ki na,
ka mbərə, ka mənipə waŋ pi mbə kwəsli,
kala mbay kwəsliy shərkwamti ya jəw nzə.
6 Mba'a Hyala ghwənikə tsahwəti ndə, Zhaŋ, kə məndi slən tsa ci, ta nza ghəciy ndə kwal tsa nzə.
7 Ghəci na ntsaa səəkəy ta cipə kwəma kən kwəma waŋ pi tsa va. Ma nza məndi favə kwəma kən, nza məndi mbəə zləɓavə gwanashi ki.
8 Ma na Zhaŋ naciy, ghəci na waŋ pi tsa vaw. A səəkəy na ta ndəgha fətiy dzəkən kwəma kən waŋ pi tsa va.
9 Ma ntsa nza slən tsa ci vaa «Kwəma gəzə Hyala» kiy,
ghəci naa mbərə waŋ pi tsa kataŋ kataŋ tsa.
Mba'a səəkəy dzəti hiɗi tikə,

1:1 1:1-2 Ghava 1:1–2:4; Zhŋ 17:5; Flp 2:6; 1Zhŋ 1:1-2; ShiZhŋ 19:13-16 **1:3 1:3-4** 1:9-10; 5:26; 1Kwər 8:6; Kwəl 1:16-17; Ebr 1:2; ShiZhŋ 3:14 **1:5 1:5** Ghava 1:3-4 **1:6 1:6** Mt 3:1 **1:8 1:8** 1:20 **1:9 1:9-10** 8:12; 17:25; 1Zhŋ 2:8

dzəghwa ka mbərə kaa nefer mbəzli gwa'a.
10 «Kwəma gəzə Hyala» vay,
tiƀa niy nza na tə hidĩ,
lə kwəma nzə va ngati Hyala shi ngati na tə hidĩ gwanashi.
Ma na ntsa tə hidĩ naci ki na, sənivə kwəma va naw.
11 Mba'a «Kwəma gəzə Hyala» va səkwata
mba'a nzəyta tə hidĩ nzə.
Ma dza mbəzli nzə na, kala zləƀati ka'wəvə ghəshi.
12 Ma nihwəti mbəzli na,
mba'a ghəshi ka'wəvə, ka ƀanavə nefer shi.
Dzəghwa na kaa niy ƀanavə nefer shi va,
mba'a ƀanavəshi bərci
ta mbə ghəshiy mənishi ka ndərazhi Hyala.
13 Nza tsa nza ghəshi va ka ndərazhi Hyala
ƀa na, tə sa yakəshi məndi njasa ka məndi
vaa yapə kwa hwər naw, tə sa ɗĩ ndə
ngəri na ƀaw, əhəŋ, sa nzana, mba'a Hyala
ƀanavəshi piy tsa 'war'war tsa na.
14 Ma dza «Kwəma gəzə Hyala» va kiy,
mba'a zhəghəta ka ndə, lə vəgha ti,
mba'a səəkətaa nzəyta mbə ghwəmmə.
Mba'a ghəy nay dikə tsa məni na,
ma dikə tsa nzə va na, nja dikə tsa ka Didi vaa
fanati kaa zəkwəti zəghwə ci ghəci kwətiŋəy və.
Ava tə kwəma nzə va sənay ghwəmmə nza tsa nza Hyala
ka ntsa wəzə hwər tsa, lə ka ntsa slar tsa ki.
15 Dzəghwa Zhaŋ tsaa məni *batem ki, ka
gəzəpə kwəmaa dzəkən ntsa va zlaŋzlaŋ
njasa nza na, ma kə na: «A ghwəy niy favə
yən gəzəŋwəy kwəmaa dzəkən ndə ƀay,
ava ghəci na ntsa va ki, saa niy nə ya va:
"A ndə tiƀa taa səəkə lə hwəm yay, a ntsa
va taŋətəra tə dikə. Sa nzana, ghəci na
naciy, ghala məndi ghwəla ta yara na tiƀa"
pən niy ni» kə.
16 Ghwəmmə gwanamməy,
a ghwəmmə kwəmavə bəla mbə shi sləkə na gwanashi,
sa nzana, mbə təfəmmə miy tsa nzə ghənzə
ghənghən ghənghən həzlimə həzlimə.
17 Kwataŋa kiy, a Hyala niy pəhəti kwəma
ta nəw məndi, mba'a niy ƀanavə kaa
*Məyizə ta ƀəmmə. Ma kwəma wəzə
hwər tsa Hyala tə ghwəmmə, lə kwəma
nzə kataŋ na kiy, lə Yesəw *Kəristəw
kwəmavə ghwəmmə.
18 A ghwəmmə sənay, tsahwəti ndə tiƀa
mba'a səəkəə nata Hyala njasa nza na
tepəw. Zəghwə nzə va, zəkwəti tsa va, saa
niy nza va ka ntsa kwətiŋ tsa ghəshi lə Dəy
kiy, ghəci citəmmə na njasa nza Hyala.

Zhaŋ ci tsa ci ghən njasa nzana kaa mbəzli
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18)

19 Ma dza mbəzli dikə dikə ni
mbə hwəlfə *ka Zhəwifə mbə məlmə
Zherəwzalem na, mba'a ghəshi ghwənashi
mbəzli mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mbəzli
Levi, ta dzaa ɗəw kwəma va Zhaŋ, a kə
ghəshi taa ni na: «A Zhaŋ, a kə məndiy:
"Wa ndə nza gha na ghaa?" kə məndi» kə
ghəshi taa ni.
20 Sa tsəhəshi ghəshi, mba'a ghəshi
ɗəwti kwəma va tsəgha ki, ma kə Zhaŋ
naci kaa zləƀanshi, kala mbə maa dzəkən
na: «Ma na nee yən Zhaŋəy, yən na
*Kəristəw Ntsa tivə Hyala na neyew» kə.
21 Ma kə ghəshi ngəci ki na: «Əy wa
ndə nza gha na gha kia? *Eli na?» kə
ghəshi. «Əm, əhəŋ, ghəci nzeyew» kə.
«Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va nza gha
na?» kə ghəshi. «Wa awə ƀaw» kə.
22 Ma kə ghəshi ki na: «War wa ndə
nza gha nə gha nana kia? Gəzaŋəy, ta
mbə ghəy dzaa zhananshi kaa mbəzliy
ghwənaŋəy» kə ghəshi.
23 Ma kə Zhaŋ ki na: «Favə tə ghwəy,
yənəy, yən na ntsaa gaka va mbə gamba,
njasa niy gəzəkə ndə Hyala *Ezay va, niy
nə na:
Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba,
a kəy: "Zanamtim kwal tsa
dza Ndə sləkəpəə dza kwa bəŋw wəzə wəzə,
ka gəŋəti tiɗĩɗ" kə, kə niy ni» kə.
24 Mba'a nihwəti *ka Farisahi mbə
mbəzli ghwənikə məndi va ta ɗəw kwəma
va Zhaŋ ki.
25 Ma kə ghəshi na: «Ya sa nzana, nza
ghaa Kəristəwəw, a nza ghaa Eliw, zhini
nza gha ka Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy
ƀa kiwəy, war njaa njaa mananshi gha
*batem kaa mbəzlia?» kə ghəshi.
26 Ma kə Zhaŋ kaa zləƀanshi na: «Yən
ta na tsee ghənəy, batem tsa məniŋwəyee
tsa na, kwataka lə yam gwa'a tsəgha
məniŋwəyee. A tsahwəti ndə tiƀa, mbə
ghwəy ghəci na, kala sənay ghwəy.

1:12 1:12 1Zhŋ 3:1; Gal 3:26; 4:5 **1:13 1:13** 3:3, 5-6; 1Pi 1:23; 1Zhŋ 3:9 **1:14 1:14** Gal 4:4; Flp 2:7; 1Tim 3:16; Ebr 2:14; 1Zhŋ 4:2; a ghwəy nay dikə tsa məni na: Mt 17:2; Zhŋ 2:11; 1Zhŋ 1:1-3 **1:15 1:15** 1:24-27, 30; 5:31-34, 36 **1:17 1:17** 7:19; Səvəri 31:18 **1:18 1:18** 6:46; 14:8-9; Səvəri 33:20; Mt 11:27; 1Tim 6:16; 1Zhŋ 4:12 **1:19 1:19-27** 5:33 **1:20 1:20** 3:28 **1:21 1:21** Mt 2:14; Zhŋ 6:14 **1:23 1:23** Ezay 40:3 **1:25 1:25-26** 1:33; Mt 21:25 **1:27 1:27** 1:15; SləniKY 13:25

27 Ma ghəci na naci kiy, ləy hwəmee dza
naa səəkə. Daw nzee ta pəli ya kwataka
yidî mbə kwakwahə tsa mbə sədˇa ci» kə.
28 Ma shi va gwanashi kiy, pəriβa tə miy
həl Zhərdeŋ ge'i lə məlmə Betani, tə pətsa
məni Zhaŋ batem məniva ghəshi.

*Yesəw na *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala*

29 Ma way pi tə həzlimə ki na, mba'a
Zhaŋ nay Yesəw ghəci mbə səəkəə
dzəvəgha. Ma kə war sa nay na tsəgha
na: «Ava ghwəy nay *Zəghwə təmbəkə
tsa Hyala, ghəci dza na ta ßanti kwəmashi
jikir na kən mbəzli tə hidî.
30 Ghəci na ntsaa niy gəzəŋwəy ya va
kwəma ci niy nə ya: "A ndə tiβa taa səəkə
ləy hwəm yay, aa dzaa taŋətəra tə dikə.
Sa nzanay, ghəci na naciy, ghala məndi
ghwəla ta yara na tiβa" pən niy ni.
31 Yən yən Zhaŋəy, niy sənay ya diβaw.
War a səəkəree ta məni *batem lə yam kaa
hwəlfə ka *Izərayel, ta mbə ghəshiy sənay
ntsa va gwa'a tsəgha» kə.
32 A kə Zhaŋ diβa na: «Mba'ee nay
*Safə tsa Hyalaa səəkə mə ghwəmə nja
ghərpəpə, ka səkwaa pa'wəə dzəkən ntsa
va ki.
33 Kwataŋay, niy sənay yaw. Mba'a
Hyala ghənzə saa ghwənara va ta məni
batem niy gəzara, a kə niy niy: "A
Zhaŋ, ma ta nza, sa ka gha nay Safə tsee
səkwa mə ghwəmə, ka səəkəə pa'wəə
dzəkən tsahwəti ndəy, ava ntsa va dza naa
məniŋwəy batem lə Safə tsee ˇdewˇdew tsa"
kə Hyala niy ni ngəra.
34 Dzəghwa sa nay ya tsəgha ki na,
mba'ee garəˇdˇa tə kwəma va lə bərci kataŋ
kataŋ, ava war ghəci na Zəghwə Hyala ki,
pən» kə Zhaŋ.

*Kwa taŋa *mbəzli ta sədˇa Yesəw*

35 Ma way pi tə həzlimə kiy, mba'a kar
Zhaŋ ghəshi lə nihwəti mbəzli ta sədˇa ci
bakə tə pətsa va diβa.
36 Mba'a Yesəw səəkəy kwərakwə ki, ka
dzar ghəci vəgha shi. Ma sa nay Zhaŋ
Yesəw dzar vəgha shi ki, ma kə na: «Ava
ghwəy nay *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala
va» kə.
37 Sa favə mbəzli ta sədˇa ci va bakə ni
kwəma gəzəkə na va na, mba'a ghəshi
kafəshi ka nəw Yesəw tsəgha.
38 Tərədˇ kə Yesəw na, mbəzli ta sədˇa
Zhaŋ va bakə ni mbə nəw. Tapə ghəci ta
ˇdəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli
ni, a shi pəla ghwəy shəka?» kə. Ma kə
ghəshi na: «A Rabi, kwəma nza gha lə
nzəy tsa ghaa?» kə ghəshi. (Ma dî slən
Rabi tsa va gəzəy «Metər».)
39 Ma kə ki na: «Ndim, səəkəm a ghwəy
nay!» kə. Mba'a ghəshi kafəshi, mba'a
ghəshi dzaa nay pətsa nza na ti. Ma ghala
pətsa va na, vici ge'i ge'i lə səəkə tsa
mbəzli kwamti. Pəkw va hetihwer ghəshi
li.
40 Tsahwəti mbə mbəzli bakə ni va favə
kwəma gəzə Zhaŋ niy nəwvə Yesəwəy,
Andəre, zəmbəghəy Shimaŋw Piyer niy
nza na.
41 Ma sa dzashi ghəshi ki na, dza Andəre
mba'a ghəshi 'wa kwəmay lə zəmbəghəy
Shimaŋw Piyer di. A kə ngəci sa kwəmay
ghəshi na: «A Shimaŋw, a ghəy kəsay ntsa
har məndi vaa Meshi» kə. (Ma dî slən
Meshi tsa va gəzəy *Kəristəw Ntsa tivə
Hyala.)
42 Dza na pəm pəməghə zəmbəghəy tsa
va kaa Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na,
dza Yesəw ka nighə Shimaŋw, ma kə kaa
ngəci na: «Shimaŋw zəghwə Zhaŋ nza
gha ßay, dzaa nza kwa kwəmay, Kefasə,
dza məndiy ni kaa slən tsa gha» kə. (Ma
dî slən Kefasə tsa va gəzəy, Kəlβa.)

Njasa harvə Yesəw kar Fəlipə lə Natanayel

43 Ma tə həzlimə ki na, mba'a Yesəw
maˇdîy ta zhəghəvaa zhəti hidî ka Galile.
Dza mba'a ghəshi kwəmay lə tsahwəti
ndə, Fəlipə, kə məndi slən tsa ci. Ma kə
kaa ngəci na: «A Fəlipə, nəwra dzam!» kə.
44 Ma Fəlipə tsa va kiy, ntsa mbə məlmə
Betəsayda niy nza na, mbə məlmə kwətiŋ
na ghəshi lə kar Andəre lə zəmbəghəy
Piyer.
45 Ləy hwəm jəw ki na, mba'a kar Fəlipə
kwəmay ghəshi lə Natanayel kwərakwə. A
kə ngəci na: «A Natanayel, a ghəy kəsay
Ntsa gəzə *Məyizə va kwəmaa dzəkən
kwəma ci mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala,
zhini tsəgha nihwəti mbəzli ka Hyala
gəzəpə kwəmaa dzəkən kwəma ci diβa.
Ma ntsa vay, Yesəw zəghwə *Zhezhefə,
ndə ka Nazaretə na» kə.
46 Ma kə Natanayel na: «Mbə məlmə ka
Nazaretə na, ka nza shi wəzə ni tsahwəshi
tsəgha kiy?» kə. Ma kə Fəlipə na: «E yaŋ,
ndi nighəti na gha ßa shi!» kə. Əŋkwa kə,
mba'a maˇdîy ta dzaa nighəti.
47 Ma sa nay Yesəw Natanayel mbə sar
dzəvəgha na, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa
dzəkən, a kə na: «Ava ndə ka *Izərayel tsa
karkar tsaa sar. Məni kwəma gwəfə gwəfə
na mbə nəfə ciw» kə.

1:28 1:28 10:40; Mt 3:13 **1:29 1:29** 1:36; Ezay 53:6-7; 1Pi 1:19; 1Zhŋ 2:2; ShiZhŋ 5:6 **1:30 1:30** 1:15 **1:32 1:32** Mt 3:16 **1:34 1:34** Zəhwə Hyala: 1:49; 5:18-23; 10:36; 11:27; 20:31; Mt 3:17; 27:54; SləniKY 9:20 **1:36 1:36** 1:29 **1:40 1:40-42** Mt 4:18-20 **1:41 1:41** 4:25 **1:42 1:42** Mt 10:2; 16:18 **1:45 1:45** Nəw 18:15; Ezay 9:5; 42:1-4; Ezhek 34:23; Mishe 5:1-3

48 Dza Natanayel ka ɗəw və, a kə na:
«Njaa gha ghaa sənara shəkara ntsa?» kə.
Ma kə Yesəw na: «Ghala pətsaa nza gha va
ta daskwa, Fəlipə ghwəla ta harŋay, cəke'
niy naŋee» kə Yesəw.
49 Ma kə Natanayel ki na: «A Metər, waa
ni yaw, gha na Zəghwə Hyala! Gha na
mazə tsa hwəlfə ka *Izərayel!» kə.
50 Ma kə Yesəw na: «War tə sa nə ya
ngəŋa: "Ya ghala pətsaa nza gha va ta
daskway cəke' naŋee" pən na, mba'a gha
zləɓavə kwəmee na. Ghwəla gha ta nashi
niy dzaa taŋamti nini shiy tə dikə diɓa sa»
kə.
51 Zhini ma kə ɓa na: «Nay ghwəy tsəy,
ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ta nata ghwəmə dza ghwəy ghwənita, ka
ghwəy nighəy, ka kwal Hyala ka dzəmə,
ka səkwa, ka dzəmə, ka səkwaa dzəkənee,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

2

Pəhə makwa tə hidî ka Kana

1 Ma sa mənta vici mahkan ləy hwəm
nava kwəma ki na, mba'a məndi harashi
mbəzli ta zəmə shiy mbə pəhə makwa
mbə məlmə Kana tə hidî ka Galile. Mba'a
mbəghəy Yesəw tiɓa kwərakwə ki.
2 Dza mba'a məndi harashi kar Yesəw lə
*mbəzli ta səɗa ci ta zəmə shi va.
3 Ma ghəshi mbə sa shiy na, mba'a shi
sa kəɗishi. Ma sa nay mbəghəy Yesəw shi
sa va kəɗishi tsəgha, a kə na: «A zəghwee,
gwa'a na shi sa və shi» kə.
4 Ma kə Yesəw na: «A mə, wa kwəma
gha na mbə kwəmee tay, səəkəy tsee
vəghwə nee diw» kə.
5 Ma kə mbəghəy kaa mbəzliy ghəra
sləni va mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli
ni, ya wa kwəma dza naa gəzaŋwəy
gwa'ay, məni tə ghwəy» kə.
6 Dzəghwa mba'a ce'wer niy nza tiɓa
kwaŋ, nja tsəham nja tsəham, shi ka
mbəzli *ka Zhəwifəə ga yam dzəti shi
ta ga'wəva li shi, ta nza ɗewɗew njasa
ka ghəshiy məni mbə kwəma jiji shi
ndimndim. Ma dikə dikə tsa ce'wer vay,
kwətiŋ tsa ci na, kar naa ɓəhwə yam gar
ləytər dəghəsə mətsəkə, tsahwəti na gar
bələkwə bakə mətsəkə ghən kən.
7 Ma kə Yesəw kaa mbəzliy ghəra sləni
mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli ni, gatim
yam pəya' pəya' tə deghwer va diɓiy» kə.
Dza mba'a məndi gatishi.
8 Ma kə sa gamtishi məndi ki na: «Nana
kiy tishim, a ghwəy ɓanshi kaa ntsaa
nighəə dzəkən zəmə shiy ki» kə. Dza
mba'a məndi ɓanavəshi njasa gəzəkə na
va.
9 Dzəghwa ntsa va ki, gwərətə,
hwətəmiyshi. Fa na na, ka shi sa wəzə ni
ghəshi, a sənay tə pətsa səəkə ghəshiw,
war mbəzliy ghəra sləni va gati yam
va shiy sənata kwəma va gwa'a tsəgha.
'Wakəvə ntsa va da' harvə zal makwa tsa
va.
10 Ma kə ngəci na: «Ni wəzə ni shi saa
gwəramti 'yaghwakə ni ka məndiy 'wa
ɓanshi kaa mbəzli harvə məndi ta zəmə
gəzləɓə, dza sa ka ghəshiy ghyamtəvashi
ki na, ma ka nza məndi ɓanshi, ya ni
ndalakwə ni nza. Mbalaa a gha mbələy
shiy gwəramti 'yaghwakə ghala məcana
pəkw nana na gha ki na» kə.
11 Ava tsəgha mənta kwa taŋa kwəma
maɗaŋa gha Yesəw məni, mbə məlmə
Kana tə hidî ka Galile. Mba'a cinti kaa
mbəzli ta səɗa ci njasa nza dikə tsa məni
na tsəgha ki. Mba'a ghəshi zləɓati kwəma
ci.
12 Dzəghwa ghəshi ləy hwəm kwəma va,
ghəshi lə kar mbəghəy lə ngwarməhiy,
lə mbəzli ta səɗa ci gwa'a, ka dzashiy
dzəmbə məlmə Kapernahwəm, mba'a
ghəshi nzəyshi mbə gar vici jəwə.

Kwəma Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə
**ciki Hyala*
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

13 Ma vici *makwaghwa Pakə ka
Zhəwifə ndəkwə ndəkwə na, mba'a Yesəw
maɗiy dzəmbə məlmə Zherəwzalem.
14 Sa tsəhəy na na, mba'a dzəmbəy mbə
ciki Hyala. Ma dzəmbə na na, mbəzliy
ɗəɗəl shiy mbəɓa. Ka ɗəl slay, lə teŋkesli,
lə kwəkwər palayhi. Mba'a ka mbəərə
gəna mbəɓa mənzəy mənzəy kwa kwəma
tebeler shi diɓa.
15 'Wakəvə na tsəgha kaa zhi'wə'wə
mba'a jakətishiy mbərətishi bəlbəl, nja
kwərəpə. Mba'a dzəmbəy mbə shi, ka
tihəshiy səvəri lə shi shi va gwa'a, kar
teŋkesli, lə slay shi, mba'a kikihwəvəri
gəna shi va, ka dzədzəpati tebelerhi shi va
tə hidî.
16 Ma kə kaa mbəzliy ɗəl kwəkwər palay
va na: «Katamtim shi ghwəy va tə pətsa
va, ka zhəghəra ciki tsa Dirə tsa ghwəy ka
ciki ka zhəghə dəvə ma» kə.
17 Dzəghwa kwəma va, mba'a ɓanavəshi
zəzə kwəma kaa mbəzli ta səɗa ciy
dzəkən kwəmaa tsaslita va mbə Zliya
Hyala, saa ni va: «A Hyala, tərəŋwɗa ɗitee
ghi tsa gha tsa gar mətira ti» kə.

1:49 1:49 1:34; 12:13; Mt 27:42 **2:1 2:1-11** 4:46 **2:4 2:4** 7:6, 30; 8:20; 12:23; 13:1; 17:1; Lk 22:53 **2:6 2:6** Mk 7:3-4 **2:11 2:11** shi maɗaŋa maɗaŋa ni: 2:23; 3:2; 4:54; 6:26; 11:47-48; 20:30; SləniKY 2:22; Rm 15:19 **2:12 2:12** Mt 4:13 **2:13 2:13** 6:4; 11:55; 12:12; Səvəri 12:1-14 **2:16 2:16** Lk 2:49 **2:17 2:17** Cem 69:10 **2:18 2:18** 2:11

18 Ma sa nay mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka Zhəwifə Yesəw tihə mbəzli ki, ma
kə ghəshi ngəci na: «A Yesəw, a kwəma
maɗaŋa dza ghaa mənti, ta mbə ghəy
sənay, kataŋəy, a Hyala ndaŋa kwal ta
məni tsəgha, pə ghəya?» kə ghəshi.
19 Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəghay,
ngəzla pə ghwəy ngəzlamti ciki Hyala tsa,
a ghwəy nay ma yən zhiniy ngakati war
tsəgha mbə vici mahkan» kə.
20 Ma kə ka Zhəwifə na: «Piya faɗə
mətsəkə kwaŋti məndi mənti mbə nga
ciki tsa na, ma gha na, war gwa'a gha
taa ngakati mbə vici mahkanta na?» kə
ghəshi.
21 Ma na Yesəwəy, vəgha ci na sa ɓəti na
va nja ciki Hyala.
22 Ma ləy hwəm sa pəəsliti məndi Yesəw,
mba'a zhakatiy mbə məti ləy hwəm vici
mahkan ki na, dza mbəzli ta səɗa ci mba'a
ghəshi maɗiy zəzəvə kwəma va njasa
niy gəzanakəshi na va. Dzəghwa mba'a
ghəshi zləɓavə kwəma tsatsasliti məndi
mbə Zliya Hyala lə kwemerəy niy gazanshi
Yesəw ngəshi gwa'a, ka shi kataŋ ni ki.

Gwa'a sənata Yesəw təkə kwəma mbə nəfə tsa ndə ngəri

23 Ma Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem,
ge'i lə *makwaghwa Pakə na, mba'a
mbəzli ɗaŋ tərəŋw nata kwəma maɗaŋa
mənti na, mba'a nefer shi hənishi ta
kwəma ci.
24 Ma Yesəw naci ki na, ɓanavəshi nəfə
tsa ci na, sa nzana gwa'a gwa'a ghəci niy
sənashi gwanashiw.
25 Diɓa na, ɗi tsahwəti ndə na ta canci
kwəma təkə ndə ngəri mbə nəfə tsa ciw,
sa nzanay, gwa'a gwa'a sənashi na ke
ngəri.

3

Gəzə kwəma kar Yesəw lə Nikwədem

1 Mba'a tsahwəti *ndə Farisa niy nza
tiɓa, Nikwədem, kə məndi slən tsa ci, ndə
dikə ghəci mbə *ka Zhəwifə.
2 Dza ntsa va tə nahwəti vici həvir,
ndəs tsəhəy vəgha Yesəw. Ma kə ngəci
na: «A Metər, a ghəy sənay, gha na ntsa
ghwənikə Hyala ta ciŋəy kwəma. Sa
nzanay, tsahwəti ndə tiɓaa mbay mənti
kwəma maɗaŋa na nja sa məni gha na,
kala war ntsa nza Hyala liw» kə.
3 Ma kə Yesəw na: «A gəzaŋee, ta na
navay, tsəgha na, kala zhini kə ndəə yay
kwa baka səɗay, ka kwəmavə tsəhə ndə
mbə mbəzli sləkə Hyalaw» kə.
4 Ma kə Nikwədem na: «A Metər, ya
ntsaa halantəvay kiy, njaa dza naa yay
kwa baka səɗa cia? Njaa dza naa zhiniy
mbay zhay zhəghwa hwər mbəghəya?»
kə.
5 Ma kə Yesəw ngəci na: «A gəzaŋee,
ta na navay, tsəgha na, kala yay kə ndə
lə yam, mba'a lə *Safə tsa Hyalay, ka
kwəmavə tsəhəy ndə mbə mbəzli sləkə
Hyala tepəw.
6 Sa nzanay, ma vəgha yakəm ndə ngəri
li tikə tə hiɗiy, war vəgha ndə ngəri tsa
va vay na gwa'a tsəgha. Ma naa yata va
vəgha lə Safə tsa ɗewɗew tsay, vəgha lə
piy tsa Safə tsa ɗewɗew tsa na.
7 Əntaa kwəma nə ya va: “War
ghwəy yaŋwəy 'war'war” pən, məniŋa nja
maɗaŋa ma.
8 Kar ghaa nay, mba'a kə safəə viyəy,
səəkə dza kwa pətsa ɗi na ka naa viy, war
ka favə gaka ci ghaa nza. Ma ki na, ka
sənay gha tə pətsa ghava na, ya dzəti pətsa
dza naw. Ava war tsəgha na lə kwəma
ntsaa yay səəkə dzar kwa Safə tsa Hyala
kwərakwə ki» kə.
9 Ma kə Nikwədem na: «Njaa njaa
ka nava kwəma mbay məntəvata tsəgha
kia?» kə.
10 Ma kə Yesəw na: «Gha ndə ɓənipə
kwəma tsa dikə tsa mbə ka *Izərayel na,
kala sənata kwəma tsəgha na gha na?
11 A gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na,
ghəy ta na tsa ghəy ghənəy, kwəma
gəzəŋwəy ghəyəy, kwəma sənata ghəy na,
ka gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən shi nashi
ghəy lə mətsəhi ghəy. Ma ghwəy ki na, a
ɗi ghwəy zləɓa kwəma gəzəŋwəy ghəyəw.
12 Ya sa nzana ki, kala ɗi zləɓa ghwəy,
ghala pətsa gəzaŋwəyee kwəma shi tə
hiɗiy, njaa dza ghwəy mbay zləɓa kwəmee
ghala pətsa dzee maɗi ta gəzaŋwəy
kwəma ni mə ghwəmə shia?
13 Tsahwəti ndə tiɓa mba'a səəkəə nza
mə ghwəmə kala war yən yən ntsaa səəkə
va səəkə məɓa, yən Zəghwə yakə ndə
ngəri kiw.
14 Niy nza kwamti mbə gambay, a
*Məyizə ni vasəti *shishi, mba'a zlaŋəlati
tə tsəm. Njasa niy mənti Məyizə vay,
ava war tsəgha dza məndiy favəghara,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri vəgha tsəm
kwərakwə.
15 Ta way, ta mbə ya tsamaɓa ntsaa
ndara nəfə tsa ciy kwəmavə piy tsaa kəɗi

2:19 2:19 Mt 26:61; 27:40; SləniKY 6:14 **2:21 2:21** 1Kwər 6:19 **2:22 2:22** 1:45; 12:16; 14:26; Lk 24:6-8, 27 **2:23 2:23** 2:11; 6:29; 7:31; 8:30; 9:38; 10:42; 11:45; 12:42; 20:29, 31; 16:9 **3:1 3:1** Nikwədem: 7:50; 19:39 **3:2 3:2** Mt 22:16; Zhŋ 2:11 **3:3 3:3** 1:13 **3:5 3:5** Tit 3:5 **3:6 3:6** 6:63 **3:8 3:8** NdəSən 11:5 **3:11 3:11** 3:32; 8:26 **3:12 3:12** 12:32; 14:1-3; 17:5 **3:13 3:13** Fir 30:4; Rm 10:6 **3:14 3:14** Bəla 21:9; Zhŋ 8:28; 12:32-34; 18:32 **3:15 3:15** 20:31 **3:16 3:16** 3:36; 5:24; Rm 8:32; 1Zhŋ 3:1; 4:9-10; 5:11, 13

ma.
16 Sa nzanay, tərəŋwta ɗiti Hyala mbəzli
tə hiɗi, dza na mba'a ɓanakəshi Zəghwə
nzə, zəkwəti ghəci və. Ta mbəə nza, ya
wa ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə
nzə vay, kala dza ghəciy zay ma, mba'a
kwəmavə piy tsaa kəɗi ma.
17 Ma na Hyalay, ghwənikə Zəghwə nzə
na tikə tə hiɗi ta ɓasə ngwəvəə dzəkən
mbəzliw. War ta mbə ghəshiy kwəmavə
mbəlishi tə mbərkə ghəci gwa'a tsəgha.
18 Ma ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa
Zəghwə Hyala vay, ka dza ngwəvəə nza
kənəw. Ntsaa ɓanavə ma nəfə tsa ci na,
kəsə kəsə tsava ndə va ngwəvə Hyala. Sa
nzana, kala ɗi ghəciy ɓə nəfə tsa ci kaa
Zəghwə Hyala va, zəkwəti tsa nzə.
19 Tə wa kəsəy ngwəvə Hyala va
mbəzliy, tə sa nzana mba'a pətsa waŋ
tsa səəkəy va Hyala kaa mbəzli tə hiɗi,
dzəghwa mbəzli diɓa na, nzəy tsa shi va
mbə kwəsli ghəshi ɗi kən nza mbə pətsa
waŋ tsa. Sa nzana, war *kwəma jikir na
ghəshiy məni.
20 Ya wa ntsaa ɗi məni kwəma jikir nay,
ka ɗi nzəy na tə pətsa waŋ tsa ya jəwəw,
war tə pətsa zhəkwətə tsa ka naa ɗi. Sa
nzanay, mbə hazləni ghəci vantaa kwəma
ci va jikir na ghavəə citaa dzəti ngwəla.
21 Ma na ntsaa məni na slar na kwəma
kiy, war pətsa waŋ tsa ka naa ɗi, ta mbə
mbəzli gwanashiy nata na ci va sləni məni
na. Sa nzana mba'a ghərati lə ɗi fəti ci va
Hyala» kə Yesəw.

*Kwəma kən Zhaŋ tsaa məni *batem lə kwəma kən Yesəw*

22 Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw
ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci maɗishi ka
dzashiy dzəti hiɗi ka Zhəwde. Dza na
mba'a hyayvay tə pətsa va li shi, ka məni
batem ghəci kaa mbəzli.
23 Ma ghala pətsa va kwərakwə ɓa
na, mbə məni batem Zhaŋ mbə məlmə
Ayənən, ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə
Salem. Sa nza yam ɗaŋ kwa həl tsa va gar
məni batem. War ka səəkə mbəzliy nza və
tə pətsa va ki, ka mananshi batem ghəci.
24 Ghala pətsa va na, məndi ghwəla ta
kəsə Zhaŋ dzəghwa fərshina di.
25 Dza nihwəti mbəzli ta səɗa Zhaŋ
mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə kwa jipə
shi lə tsahwəti ndə *ka Zhəwifəə dzəkən
kwəma yaɓə vəgha ɗewɗew, njasa nza
kwəma jiji shi.
26 Ma kə ghəshi kaa Zhaŋ na: «A Metər,
zəzəvə ntsaa niy nza ghwəy va li gha
pəriɓa pəriɓa tə miy həl Zhərdeŋ, ntsaa
niy gəzaŋəy gha va kwəma ci. Ma ghəci
kiy, batem məni na kaa mbəzli kwərakwə,
mbəzli gwa'a gwa'a dza na və» kə ghəshi.
27 Ma kə Zhaŋ na: «Nay ghwəy tsəy,
ndə tiɓaa mənti shiy, kala war shi kanavə
Hyala ghəshiw.
28 Ma ghənzə nja tsee ghən kiy, ghwəy
də'wə ghən tsa ghwəy dza naa ndəgha
fəti tə ya, sa nzana, mba'a ghwəy niy
favə njasa niy gəzəkee: "Ma yən ta na
tsee ghənəy, *Kəristəw Ntsa tivə Hyala
nzeyew! Ə na na ghwənikəra məndi ta
'wanci kwal" pən niy ni.
29 Kwəma va sanay, njasa ka ndə vaa
nza ghəciy ɗi ɓə mali ci, mba'a madigay
tiɓa, ma ntsaa ɓə mali vay, ghəci ka naa
nzaa ndə mali. Ma na madigay tsa vay,
war ta nzəyəy ghəci vəgha madigay, ka fa
kwəma gəzə na, ka naci kwəmaa nza. Ma
sa ka na favə gəzə kwəma ntsaa ɓə mali va
ki na, ka vəshi ghəci tərəŋw. Ava tsəgha
nzee sana kwərakwə ki, tərəŋw təhəree
va vəshi, sa favee gaka ci.
30 War mətsəhə kə tsa ci dikəə mətsəhə
kəli dza kwa kwəma, ka zhəy tsee ləy
hwəm» kə Zhaŋ.

Ntsaa səəkəy mə ghwəmə sləwa na shiy gwa'a

31 Ma ntsaa səəkəy mə ghwəməy, ghəci
na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a. Ma tsaa
yay ndə tikə tə hiɗi kwərakwə na, ntsa
hiɗi va na tsava ndə. Ya kwəma gəzə na
na, war kwəma tiɓa tə hiɗi va ghənzə ɓa.
Ma na ntsaa səəkəy mə ghwəmə kiy, ghəci
na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a.
32 Ya kwəma gəzə na na war kwəma shi
nashi na, lə ni favə na gwa'a tsəgha. Ya
tsəgha nzə ki na, ndə tiɓa ya kwətiŋ yivə
kwəma ci vaw.
33 Ya wa ntsaa zləɓavə kwəma gəzə na
vay, a tsava ndə sənay: «Kataŋ na kwəma
gəzə Hyala» kə.
34 Ma ntsa ghwənay Hyalay, war kwəma
Hyala ka naa gəzə. Sa nzana, mba'a Hyala
va təhay lə Safə tsa nzə.
35 A Didi ɗiti Zəghwə ci, dza na
mba'a ɓanavə bərci ngəciy dzəkən shiy
gwanashi.
36 Ya wa ntsaa zləɓati kwəma Zəghwə
ci vay, a tsava ndə kwəmavə piy tsaa kəɗi
ma. Ma na ntsaa dzaa ɗi ma fəti ta kwəma
gəzə Zəghwə vay, ka kwəmavə piy tsaa
kəɗi maw. War ngwəvə sati nəfə tsa
Hyala na saa dzaa nza kən ya hwəmɓa.

3:17 3:17 12:47 **3:18 3:18** 5:22 **3:19 3:19** 8:12 **3:20 3:20** Ef 5:11-13 **3:21 3:21** 1Zhŋ 2:4 **3:22 3:22** 4:1-2 **3:24 3:24** Mt 4:12; 14:3 **3:26 3:26** 1:29-34 **3:27 3:27** 19:11; 1Kwər 4:7; Ebr 5:4 **3:28 3:28** 1:20; Mala 3:1; Mt 11:10 **3:29 3:29** Mt 9:15 **3:31 3:31** 8:23; 15:19; 1Zhŋ 4:5 **3:32 3:32** 3:11 **3:35 3:35** 5:20; 10:17; 13:3; 14:10; 17:2; Mt 11:27; 28:18 **3:36 3:36** 3:16

4

*Yesəw lə mali ka *Samari*

1 Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə
məndiy gəzə: «Mbə məni *batem na
Yesəw, ɗaŋ tərəŋw mbəzli ka səəkə və,
ɗaŋɓa nici mbəzliy nəw mənishi kən ni
Zhaŋ» kə məndi ngəshi.
2 Na Yesəw də'wə ghən tsa ci kiy, niy
mənəhwə batem na kaa ndəw, mbəzli ta
səɗa ci niy məni na.
3 Dza Yesəw sa favə na kwemer gəəzə
məndi va tsəgha, mba'a ɓarvay tə hiɗi ka
Zhəwde ta zhay zhəti hiɗi ka Galile.
4 Ta dzaa zhəmbə Galile va ki na, dzəvəri
tə hiɗi ka Samari ghəci dzaa taŋə.
5 Ma ghəci mbə taŋə dzəvəri tə hiɗi
ka Samari va ki na, mba'a tsəhəy mbə
nahwəti məlmə tə hiɗi va, Shikar, kə
məndi slən tsa nzə. Məlmə va na, vəgha
vəh tsaa niy ɓanavə *Zhakwapə va kaa
zəghwə ci *Zhezhefə ghənzə.
6 Ma mbə vəh tsa va kiy, mba'a Zhak-
wapə niy lati yam. Sa daliy Yesəw va dza
ki na, mba'a nzəyəy ka dəkəva miy yam
va, ge'i lə vici kwa ghən.
7 'Wakəvə nahwəti mali ka Samari ndəs
səəkəta ta ga yam ghala vici va ki. Ma
sa səəkəta na na, dza Yesəw ka gəzanta
kwəma: «A mali, samiyra yam va di» kə.
8 Ma ghala pətsa va kiy, *mbəzli ta səɗa
Yesəw dzashi ta papa shi zəmə dzar mbə
məlmə niy nza na.
9 Ma kə mali va kaa Yesəw na: «A ntsa,
ndə *ka Zhəwifə gha, mali ka Samari yən
kiy, tawa ɗəw gha yam vəya ta sashi kia?»
kə. Ma kwəma gəzə na vay, sa nzana,
kalaa niy tsəɓə ghən tsa ka Zhəwifə ghəshi
lə ka Samari ghala pətsa va ya jəw nzə, va
tsəgha gəzə na tsəgha.
10 Ma kə Yesəw zləɓanta na: «A mali na,
mbala na gha sənay gəla ni ɗi Hyala vəlipə
shiy nza, mba'a gha sənay, nda wa ntsaa
ɗəw yam tsa va gha nzay, gha na saa niy
dzaa təɓəə ɗəw yam və. Ma nza ghəci
ɓəŋa yaməə ɓəpə piy tsaa kəɗi ma nza»
kə.
11 Ma kə mali va na: «A Metər, kərakə
yam kwaɓa, zhini saa ga yam va ghaw na,
kwəma dza ghaa ɓəkə niva yaməə ɓəpə
piy tiɓa sənzənva kia?
12 Yam nashi gha niy, jijimmə *Zhak-
wapə latəŋəyshi na. Ghəci də'wə ghən
tsa ci, lə ndərazhi ci, mba'a dəbəkə tsa
ci gwa'ay, yam ni niy sa ghəshi. Naa ə
nzana mba'a gha taŋəti jijimmə Zhakwapə
tə dikə nə gha ki shəkəna?» kə.
13 Ma kə Yesəw na: «A mali, ya wa ntsaa
sahwə nini yaməy, war ta zhini dza ndir
ghəranci ɓa.
14 Ma ni dzee vaa ɓanshi yam kaa mbəzli
kiy, ntsaa dzaa sahwə shi na, ka zhini
ndir ghəranci kaa tsava ndə ghwəla tepəw.
Yam dzee vaa ɓanavəy, mbər ka shənifə
yam dza ghəshiy nza mbə, ta ɓanci piy
tsaa kəɗi ma ghəshi» kə.
15 Ma sa favə mali va tsəgha, ma kə kaa
Yesəw ki na: «A Metər, gavəra gəla niva
yam di, e sahwəshi, nda kee mbəlira va
zhini ndir ghəraɗa kala dzee zhiniy zhəkə
tikə ta ga yam ghwəla» kə.
16 Ma kə Yesəw na: «Tsəgha na, mbala
harkə zaŋa, a ghwəy səəkə li tikə» kə.
17 Ma kə mali va na: «Zal vəyaw» kə. Ma
kə Yesəw na: «Ge'i ge'i na kwəma nə gha
va: "Zal vəyaw" pə gha.
18 Sa nzanay, cifə na zhər səəkə gha ti
shi ghənghən ghənghən. Tsa nza gha tsa
və zal sənzənvanay, zaŋa tsa slar tsa naw,
dzərvə mbə kwəma gəzəkəra gha vaw»
kə.
19 Dzəghwa ma kə mali va ki na: «A
Metər, wa nee sənay nana ki, ndə Hyala
nza gha.
20 Ghəy ghəy ka Samariy, tikə mə
ghən dəlagwa niy va jijihinəy tsəfəkwə
ta pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala. Ma
pə ghwəy ghwəy ka Zhəwifə na ghwəy ki
na: "War mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a
tsəgha na pətsa ka məndi pəra'wanta dəvə
ti kaa Hyala" pə ghwəy» kə.
21 A kə Yesəw ngəta na: «A mali, zləɓavə
kwəma dzee na ta gəzəŋa: Mbə səəkə na
tsahwəti vəghwə, mbə vəghwə tsa vay, ka
dza ghwəy pəra'wanci dividivi ghwəy kaa
Didi Hyala ya tikə mə dəlagwa na, ya mbə
məlmə Zherəwzaleməw.
22 Ghwəy ghwəy ka Samari talay, sənay
ntsa pəra'wanci ghwəy dividivi ghwəy
ghwəyəw. Əy, ma na ghəy ghəy ka
Zhəwifə kiy, a ghəy sənay ntsa pəra'wanci
ghəy dividivi ghəy. Sa nzanay, səəkə
mbə hwəlfə ka Zhəwifə dza ntsaa dzaa
mbəlipəə tsahwə.
23-24 A tsahwəti vəghwə dzaa səəkə, ya
sana nzəy, aa məniy. Ghalaɓay, lə *Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa, mba'a lə nəfə tsa
kataŋ tsa dza ka pəra'wə dəvə slar niy
pəra'wanci dəvə kaa Didi. Sa nzanay
Safə na Hyala. Mbəzliy ɗi pəra'wanta
dividivi shi kaa Hyala kwərakwə kiy, lə
bərci Safə tsa nzə, mba'a lə nəfə tsa kataŋ
tsa dza ghəshiy pəra'wanta dividivi shi. Sa

4:1 4:1-2 3:22 **4:4 4:4** 4:9; Lk 9:52; 17:11, 16; SləniKY 8:4-25 **4:5 4:5** Ghava 33:19; 48:22 **4:9 4:9** 2Mezh 17:29-41; Esd 4:1-3; Mt 10:5; Lk 9:52-53 **4:10 4:10** 4:26; 7:37 **4:12 4:12** 8:53 **4:13 4:13-14** 6:35; 7:37 **4:15 4:15** 6:34 **4:19 4:19** 9:17; Mt 21:46 **4:20 4:20** Nəw 12:5-14; Cem 122:1-5 **4:22 4:22** Ezay 2:3; Abdi 17; Rm 9:3-4 **4:23-24 4:23-24** 3:3-8; 2Kwər 3:17; Flp 3:3 **4:25 4:25** 1:41; 4:29; 7:26; 11:27

nzanay, gəla mbəzliy pəra'wanta dividivi
tsəgha na shi ɗî Hyala» kə Yesəw.
25 Ma kə mali va ki na: «Talay, e sənay,
ta səəkə dza Ntsa tivə Hyala, ntsa nə
məndi va, *Kəristəw, kə məndi. Sa ka na
səəkəyəy, ta pəraslavəŋəy kwəma Hyala
dza naa dza gwa'a gwa'a» kə.
26 Ma kə Yesəw ngəta na: «Ava yən na
ki, yən ntsaa gəzaŋa kwəma tsa sənzənva»
kə.
27 Ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli ta
səɗa Yesəw zhəghəkəvashi mbə məlmə.
Ma səəkə ghəshi na, Yesəw mbə gəzə
kwəma lə mali, mba'a nava kwəma səəti
məhərli shi. Ya tsəgha nzə ki na, ndə tiɓa
mbə shiy ɗəw: «A mali na, wa shi ɗî gha
və shəka?» kəw. Ya ka ɗəw va Yesəw na:
«Gha kiy, a kwəma gəzə ghwəy lia?» kə
ɓaw.
28 'Wakəvə mali va tsəgha, mbərəkə
zlata tsaghwa nzə tiɓa miy yam, ka
zhəghəvaa jighi ta dzaa gəzanshi mbəzli.
A kə kaa mbəzli sa tsəhəta na na:
29 «A mbəzlia, wa ndim nighətimam
tsahwəti ndə tikə, mba'a gəzəkəra shi
mənəhwee ghala mbəradzə gwa'a gwa'a.
Nda ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala
vay? Əndaw» kə.
30 'Wakəvə mbəzli mbə məlmə va
tsəgha takwəs maɗîshi ta dza ta nighə
Yesəw ki.
31 Ləy hwəm sa dzata mali vaa dzəmbə
məlmə ki na, mba'a mbəzli ta səɗa Yesəw
maɗîshi ta cə'wə Yesəw, a ghəci zəməhwə
shi zəmə di, ma kə ghəshi na: «A Metər,
zəhwə shi zəmə» kə ghəshi.
32 Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Kadiwəm
na ghwəy di, a ni ya shi zəmə vəya
zəməshee, shi zəmə sənashi ma ghwəy»
kə.
33 Tapə mbəzli ta səɗa ci va dzəmbəshi
mbə ɗewɗew kwəma kwa jipə shi, a kə
ghəshi na: «Ə nzana mba'a tsahwəti ndə
ɓanakə shi zəmə shəkəna?» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma na
ni ya shi zəmə gəzaŋwəy yay, ghəshi na
ɗî fəti ta kwəma gəzəkə ntsaa ghwənara,
mba'a kəramti sləni ndara na ta məni nzə.
35 Tir faɗə tərə na məndi dzaa məni shi
zəmə səəkə kwamti, pə ghwəy sana ɓay?
A gəzaŋwəy ya nee ki, nighətim njasa nza
pətsa kwamti, gwa'a gwa'a nakamtəvashi
shi zəmə. Tərə na war mənishiy jighi.
36 Ndə məni shiy jighi kiy, mbə kwəma
zhəmə ci na, ka na dza kaa hwəlfə shi
vay, ɓasə ɓasə ɓasətishi, mba'a dzaa
gwəmaghwashi kwa gəzəm, ta kwəma piy
tsaa kəɗî ma ghəshi. Ta mbə kar ntsaa zati
shi va ghəshi lə tsaa mənikəshi vaa jighi
nza lə vəshi bakanashi.
37 A kwəma va mbəə nza nja kwəma
fir tsaa niy gəzə va, ma kə na: "Kwətiy
ndə tsəŋwə shiy na, kwətiy tsaa mənishiy
jighi" kə.
38 Sa nzanay, ghwəniy ghwəniŋwəy
ya sana, ta dza ghwəy məni shi zəmə
tsəŋwəti ma ghwəy jighi. Kwətishi na
mbəzliy, zati shi va. Mba'ee ghwənaŋwəy
kwərakwə ki tə mbərkə sləni shi va» kə.
39-40 Ma sa tsəhəshi mbəzli mbə məlmə
ka Samari va vəgha Yesəw na, ɗaŋ mbəzli
mbəɓa ɓanavə nefer shi ki, tə mbərkə
kwəma gəzanshi mali va va, nə na:
«Gwa'a gəzara na kwəmaa niy mənəhwee
ghala mbəradzə» kə. Dza ghəshi ka cə'wə
Yesəw, a ghəci hyayvay mbə shi. Dza
Yesəw mba'a zləɓati mba'a hiy mbə shi
gar vici ci bakə.
41 Sa favə ghəshi kwəma gəzanshi na lə
miy tsa ci də'wə ghən tsa shi na, dzəghwa
mətsəhə nihwəti mbəzliy ɓanavə nefer
shi zhiniy mətsəhə shi ki.
42 Ma kə ghəshi kaa maliy harashi va ki
na: «A mali, kwataka tə sa gəzaŋəy gha
va gwa'a tsəgha ɓanavə ghəy nefer ghəy
kaa Yesəw nana kiw. Sa nzana, mba'a
ghəy favə kwəma gəzə na lə miy tsa ci
ngəŋəy də'wə ghən tsa ghəy. Dzəghwa
mbə kwəma va na, mba'a ghəy sənay
kataŋ kataŋ, ghəci na Ndə mbəli mbəzli
tə hiɗî, pə ghəy, va tsəgha ɓanavə ghəy
nefer ghəy diɓa» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa

43 Ləy hwəm vici mənti Yesəw va bakə
na mbə məlmə *Samari kiy, dza na mba'a
zlay tsava piy səvəriy, ka dzay dzəti nici
hiɗî, hiɗî ka Galile.
44 Kwataŋay aa niy gəzəkə, a kə niy niy:
«Ka fati dikə məndiy dzəti ndə Hyala njasa
təɓə na mbə məlmə ciw» kə niy ni.
45 Ya tsəgha nzə kiy, ma sa tsəhəy na
tə hiɗî ka Galile na, dzəghwa mbəzli
tə hiɗî va mba'a ghəshi ka'wəvə wəzə
wəzə tərəŋw. Sa nzana mba'a ghəshi
səəkə mbə məlmə Zherəwzalem ta *mak-
waghwa Pakə, mba'a ghəshi nashi shi
mənəhwə Yesəw mbə makwaghwa va lə
mətsə shi njasa mənishi na gwa'a.
46 Dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay
zhimbə məlmə Kana, tə hiɗî ka Galile.
Mbə pətsaa niy zhəghəti na va yam
gəmshi ni ka tay. Dzəghwa mba'a tsahwəti
ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa
tiɓa mbə məlmə Kapernahwəm gwərapəy
zəghwə ci.

4:26 4:26 9:37 **4:29 4:29** Mt 12:23 **4:34 4:34** 6:38; 8:28; 12:49-50; 14:31; 15:10; 17:4 **4:35 4:35** Mt 9:37; ShiZhŋ 14:14-20 **4:37 4:37** Mishe 6:15 **4:42 4:42** 1Zhŋ 4:14 **4:44 4:44** Mt 13:57 **4:46 4:46-53** Mt 8:5-13 **4:46 4:46** 2:1-11

47 Ma sa favə na, a Yesəw zhəghəkəvay
tə hidî ka Zhəwde dzəti hidî ka Galile,
kə məndi na, dza na mba'a dzaa kəsay
ta cə'wə, a kə na: «A Metər, titihwə
dzam a gha dzaa mbəlitəra zəghwee ghəci
gwərapəy mbə məlmə Kapernahwəm,
tərə na jəw sana ta məti» kə.
48 Ma kə Yesəw ngəci na: «Yaŋ tsəgha
na, ghwəy dî na ɓəra nefer ghwəy kala
war ghwəy nay na yən mənti shi maɗaŋa
maɗaŋa ni, lə shiy cipə kwəma ɓa na.» kə.
49 Ma kə ndə sləni ngwəmna tsa va ngəci
na: «A Metər, yaŋ pə gha, ndi mbata ghaa
dzakə ghi tsee di na gha, əntaa zəghwee
va məti» kə.
50 Ma kə Yesəw ngəci na: «A pə gha
məntiy, mbalaa jighi, mbəli mbəli na
zəghwə gha» kə. Dza na: «Yaŋ» kə
zləɓavə kwəma gəzanci Yesəw va, war ka
dzay.
51 Ma war ghəci ghwəlay kwa kwal mbə
jighəy, mba'a mbəzliy ghəra sləni kəghi
tsa ci səəkəshi ta ka'wə, ka gəzanci: «A
zəghwə gha va mbəliy ɓay» kə shi.
52 Ma kə na: «Ge'i ge'i lə vici njaa gha
naa mənti gəja' baya?» kə. Ma kə mbəzli
va na: «Mbəra sa səkwata vici kwa ghən
gha naa kwəmavə gəja'a» kə ghəshi.
53 Dzəghwa ndə ghəra sləni ngwəmna
tsa va mba'a sənay tsəgha, war ge'i ge'i
ghala vici gəzanci Yesəw va nə naa ni:
«Mbala, mbəli mbəli na zəghwə gha
va» kə, zəghwə ci va kwəmavə gəja'a.
Dzəghwa na, ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci
gwanashi, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi
kaa Yesəw ki.
54 Ava, ghənzə na kwa baka kwəma
maɗaŋa maɗaŋa na mənti Yesəw tə hidî
ka Galile, ghala pətsaa səvəriy na mbə hidî
ka Zhəwde dzətiy ti shi.

5

Yesəw ghəshi lə ntsa məti məti vəgha tsa mbə məlmə Zherəwzalem

1 Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a
nahwəti vici makwaghwa *ka Zhəwifə
mənta, mba'a Yesəw dzay dzəmbə
məlmə Zherəwzalem ta makwaghwa va
kwərakwə ki.
2 Ma mbə məlmə va na, mba'a kwəfa
lati məndi tiɓa ndəkwə ghənzə vəgha miy
dəgha ka teŋkesliy dzəmbə məlmə va
kwa. Slən tsa kwəfa va lə kwəma ka
*Ebərə na: «Betizata.» Cifə məndi lalati
geshikiki vəgha.
3 Ma mbə geshikiki va na, mba'a mbəzli
gwərapə gwərapəshi ni niy ɓasəyvashi
ɗaŋ tərəŋw, ghwəlefesli, lə vədevəder,
mba'a mbəzli məəti məəti vəgha ni gwa'a.
[Ka ndəghə dazləɓə tsa dza yam vaa
dazləɓayvashi.
4 Sa ka naa nzay, bərkəti ma *ndə kwal
tsa Hyala na, kar naa səkway dzəghwa
kwəfa vaa dazləɓata. Ma ndə zəlghwə
tsaa dzaa 'waa dzəghway dzəghwa kwəfa
va, ya zəlghwə ka wa niy nza sa ci na,
mbəli mbəli ghəci.]
5 Mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa
məhəni mbə gaska va, gwərapəy gar piya
ci, mahkan mətsəkə dəghəsəti.
6 Sa nay Yesəw tsəgha məhəni, mba'a
niy sənay gwərapəy na ghala ndimndim
kə na, dza na ka ɗəw kwəma və, a kə na:
«Ka ɗî ghaa mbəliŋa na?» kə.
7 Ma kə ntsa gwərapəy tsa va na: «A
Ndə sləkəpə, ava war tsəgha kee nza
tiɓa. Tsee ndə tə ya gar ɓəvəraa fambəra
mbə yam taŋtaŋ, ghala pətsa ka ghəshiy
dazləɓəshiw. Sa kee dza kaf kafəra, ka dza
ta dzəghə dzəmbəshiy, kee maɗiy tsəhə
na, tsahwəti ndə 'wati kwal dzəghway
kənee» kə.
8 Ma kə Yesəw na: «Sati, pəərə kəshəɗə
tsa gha, mbala» kə.
9 Nza'jəw tsəgha, kwəriŋ, ntsa va
mbəliy. Dza na mba'a pəərəvə kəshəɗə
tsa ci, ka dza.

Ma vici məniva shi va ti kiy, fəca *vici
dəkəva ka Zhəwifə ghənzə.
10 Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka
Zhəwifə kaa ntsaa mbəliy va na: «Gha
kiy, kwal va gha ta ɓə kəshəɗə tsa gha
tsa, njana nzana mahalakə ghəra sləni va
ghwəmmə ndatsə nzaw» kə ghəshi.
11 Ma kə kaa zləɓanshi na: «Waa ntsaa
mbəlitəra va, nə naa ni: "Sati pəərə
kəshəɗə tsa gha a gha dzaa" kə sa» kə.
12 Zhini ma kə ghəshi ngəci ɓa na: «Yaŋ,
wa slən tsa tsava ntsaa gəzaŋa va tsəgha
naciy?» kə ghəshi.
13 Ma na ntsa mbəlitim va naci kiy, niy
sənay ntsaa mbəliti va naw. Sa nzanay, a
Yesəw niy ɓarvay tə pətsa va, mba'a dzay
sa nza mbəzli ɗaŋshi tiɓa.
14 Dzəghwa ləy hwəm shi va ki na, mba'a
Yesəw dzaa kəsay ghəci mbə *ciki Hyala.
Ma sa kəsay na tsəgha ki na, dza na mba'a
gəzanci, ma kə ngəci na: «A ntsa, avanay
sənzənvay, a gha mbəliŋa, nana kiy, ya tə
gha ghən tsa gha va zhiniy məni *kwəma
jikir na. Vantaa nahwəti kwəma zhataa
dzəkən gha, taŋ kaa na kwataŋa va» kə.
15 Dzəghwa ntsa va mba'a dzaa gəzanshi
ka mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə:
«Wa Yesəw mbəlitəra na ki» kə.

4:48 4:48 Mk 13:22; 1Kwər 1:22 **4:53 4:53** 2:23 **4:54 4:54** 2:11 **5:8 5:8-9** Mt 9:6-7 **5:9 5:9** 5:16, 18; 7:21-22; 9:14; Mk 2:27-28 **5:10 5:10** Səvəri 20:8-10; Zher 17:21-22 **5:13 5:13** 6:15; 11:54; 12:36; Mt 8:18; 13:36 **5:14 5:14** Mt 9:2; Zhk 5:16 **5:15 5:15** 9:11

16 Tə kwəma va dĩ ma mbəzli ka Zhəwifə
dikə dikə ni mətsə Yesəw ki, sa mbəliti
na va ntsa va fəca vici dəkəva shi. Mba'a
ghəshi ghati ghəzli ci tsəgha.
17 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni,
Dirəy, vici va vici va na mbə ghəra sləni.
Yən kwərakwə kiy, war tsəgha ghəree» kə.
18 Tə mbərkə kwəma gəzəkə Yesəw va
tsəgha na gwəra mbəzli dikə dikə niy ɓəti
nəfəə dzəkən Yesəw tərəŋw ka pəla kwal
pəəsli ci. Kwataka va ntsa mbəliti na va
fəca vici dəkəva naw, əhəŋ, gaw tə sa nə
na va: «Dirə na Hyala» kə, ka zhəghəti
ghən tsa ci yəm lə Hyala na.

Bərci ɓanavə Hyala kaa Zəghwə nzə

19 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «A mbəzli
ni, a gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ya wa shi nashi ghwəy va Zəghwə məntiy,
shi mənti na də'wə ghən tsa ci ghəshiw.
Shi nashi na Dəy mbə mənishi na, shi va
mənti na. Ya nimaɓa shiy na shi məni Didi
va gwa'ay, ghəshi na shi məni Zəghwə ci
kwərakwə.
20 Sa nzana mba'a Didi dĩti Zəghwə ciy,
dza na mba'a cinti məni shi ka naa məni
gwa'a ngəci. Ta zhini dza naa canci ghəra
sləniy taŋamti nana tə dikə tərəŋw diɓa,
nza Zəghwə ci mbəə ghəra, ma nza ghwəy
nighə nava kwəma, nja kwəma dimədimə
na ki.
21 Sa nzanay, njasa mbay Didi vaa
zhanakati mbəzliy bəkwəshi zhakati mbə
məti, ka zhanambə piy tsa shiy, tsəgha
dza Zəghwə ciy mbay ɓanci piy tsaa kəɗi
ma kaa ya tsama ntsa dza naa dĩ gwa'a
kwərakwə ki.
22 Na Didiy, ka ɓasə ngwəvə naa dzəkən
ndə ya kwətiŋ naciw. War kaa Zəghwə ci
ɓanavə na kwal ɓasə ngwəvə.
23 Ta mbə ndə ya tsamaɓa ciy fal Zəghwə
ci va, njasa fal ghəshi va Didi kwərakwə.
Ntsaa dzaa dĩ ma fal Zəghwə ci vay, ava
tsəgha dza naa fal ma Dəy tsaa ghwənay
va kwərakwə.
24 Avanay sənzənvay, ə gəzaŋwəy ya, ta
na navay, tsəgha na, ya tsamaɓa ndə favə
na kwəma gəzee, dza na mba'a zləɓavə
kwəma ntsaa ghwənaray, a tsava ndə
kwəmavə piy tsaa kəɗi ma. Ka kəsəy tsava
ndə ngwəvəw. A taŋəy dzəghwa kən məti,
mba'a dzay dzəmbə piy tsaa kəɗi ma.
25 ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, a tsahwəti vəghwə tiɓa dzaa səəkə,
ya sənzənvay, aa səəkəy, vəghwə tsa vay,
vəghwə tsa dza mbəzli bəkwə bəkwə
niy favə gaka məli Zəghwə Hyala ti na.
Mbəzliy dzaa favə gaka məli ci va kiy, ta
piy dza ghəshi.
26 Sa nzanay, njasa nza Didi va lə bərci
və ta ɓə piy kaa ndə na, tsəgha ɓanavə na
bərci va kaa Zəghwə ci a ghəci ɓanshi piy
kaa mbəzli kwərakwə.
27 Mba'a ɓanavə kwal tsaa ɓasə
ngwəvəə dzəkən mbəzli gwa'a kaa ngəci,
sa nzana Zəghwə yakə ndə ngəri ghəci.
28 Əntaa ghwəy dzaa nighə nja maɗaŋa
sa ka tsahwəti vəghwə səəkəy ma. Ghala
vəghwə tsa vay, mbəzli kwa kwəli gwa'a
gwa'a dza naa favə məli ci,
29 ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi
zhikəməshi kwa kwəli. Ma mbəzliy niy
nza mbə məni kwəma wəzə nay, səəmə
tsa shi na, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma,
ma niy niy məni war *kwəma jikir na na,
ka səəmə ta dzəti ngwəvə.
30 Na neyey, sa mbay ya məni də'wə
ghən tsee, njasa tarəvee tiɓaw. Ya ngwəvə
njasa slee nay, njasa gəzara Hyala slee.
Ngwəvə slee vay sa tsərtsər na na, sa
nzana, kala pəla fambə nee kwəma ɗee
yən dzəmbə, war njasa dĩ ntsaa ghwənara
yən məni» kə.

Shiy ndəgha fəti ta bərci va Yesəw mbə sləni ci

31 Ma kə Yesəw diɓa na: «Na neyey,
mba'a pən ni, e ndəgha fəti ta ghən tsee,
pənəy, fəti kataŋ na naw dza mbəzliy ni.
32 Nanzə kiy, a ndə tiɓa, ntsaa dzaa
ndəgha fəti tə ya. E sənay, fəti ndəgha
ntsa vaa dzəkən yay, ndəgha fəti lə kwal
tsa kataŋ tsa na.
33 A ghwəy niy ghwənashi mbəzli kaa
Zhaŋ tsaa məni *batem ta ɗəw kwəma və.
Dza Zhaŋ mba'a ndəghamti fəti ta kwəma
kataŋ na va.
34 Ma na nee ta na tsee ghən kiy,
ɗəw ndee a ghəci mbəə ndəghatəra fəti,
pənəw. War tə mbərkə ghwəy gəzee
kwəma ndəgha fəti Zhaŋ, ta mbə ghwəy
zləɓa, ma nza ghwəy mbəliŋwəy.
35 Sa nzana Zhaŋəy, nja gərkəwa ka
ghwə vaa nza waŋə kwa, ka mbərə kaa
mbəzli ghəci niy nza. Dzəghwa mba'a
ghwəy niy vəshiŋwəy ge'i lə tsava vəghwə
gar jəwə tsətsə, ta kwəma waŋ tsa mən na
va.
36 Na nee diɓay, a nihwəti shiy dzaa
ndəgha fətiy dzəkənee tiɓa, tərəŋwɓa na
shi va ndəgha fəti kən na Zhaŋ. Sləni
gəzara Dirə va, ta ghəray, ghənzə ndəgha

5:18 5:18 ka pəla pəəsli ci: Mt 14:5; Zhŋ 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; Dirə na Hyala: 1:34; 3:35; 8:16-19; 10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; vəh. 17 **5:19 5:19** 1:34 **5:20 5:20** 3:35 **5:21 5:21** Rm 4:17; Ef 2:5; Zhŋ 11:25 **5:22 5:22** 3:18; 5:27, 30; 9:39; 12:47-48; SləniKY 10:42; 1Zhŋ 2:28 **5:23 5:23** Flp 2:10-11 **5:24 5:24** 3:16; 5:22; 6:35; 8:51; 10:28; 11:25-26; 14:6; 17:2; 20:31; 1Zhŋ 2:25; 3:14 **5:25 5:25** 11:43; Mk 5:41; Lk 7:14 **5:26 5:26** 1:4 **5:29 5:29** 11:24 **5:30 5:30** 4:34 **5:31 5:31-32** 5:36 **5:33 5:33-34** 1:15, 19, 34 **5:36 5:36** 10:25, 38; 14:10-11; 15:24, 27

na fəti tə ya. Sləni mənee vay, ti
dza mbəzliy sənay, Dirə tsa mə ghwəmə
ghwənikəra na, kə ghəshi.
37 Dzəghwa Dirə tsaa ghwənikəra va ɓa
na, mbə ndəgha fəti ghəci də'wə ghən tsa
ci tə ya. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghən ki
na, səəkə ghwəy favə gaka məli ciw, səəkə
ghwəy nata mətsə ciw, tsəgha.
38 Njana dĩ ma ghwəy zləɓa kwəma
ntsaa ghwənaray, kwəma ci mbə nəfə
ghwəyəw dĩ naa gəzə.
39 Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy
jahambəvaŋwəy tərəŋw dzəmbə jangə
zliyahi Hyala, sa bərkəti ghwəy: "Ta
kəsata kwəmaa cipə njasa dza məndiy
kwəmavə piy tsaa kəɗĩ ma dza ghəy mbə"
pə ghwəy. Mbalaa dzəkənee gəzə kwemer
mbə zliyahi va va kwəma nashi ki.
40 A ka dĩ ghwəy səəkə vəya ta kwəmavə
tsa kataŋ tsa piyəw.
41 Ma na nee, ta na tsee ghənəy, nə yaa
ni, war ndə ngəri faltəra, pənəw.
42 E sənaŋwəy, ka dĩ Hyala ghwəy ya jəw
mbə nefer ghwəyəw.
43 Vanay sanay, e səəkəra tikə, ta kwəma
ghwənikəra Dirə, dzəghwa ghwəy na, a dĩ
ka'wəra ghwəyəw. Ka ghwəy nighə taa
nza kiy, mba'a kə tsahwəti ndə səəkəy lə
kwəma tarəkə na, də'wə ghən tsa ci na,
ka ghwəy dza, ka'wə ka'wəvə tsava ndə
tsəgha.
44 War fal tsa dza ndə ngəri, nja ghwəy
faltəŋwəy sa pala ghwəy gwa'a tsəgha,
kala pəla fal tsa dza Hyala kwətitaa
faltəŋwəy. Njaa dza ghwəy zləɓavə
kwəmee nə ghwəy kia?
45 Əntaa ghwəy təkə na, nja yən dza naa
hakaŋwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma Dirə,
pə ghwəy nee ki ma. *Məyizə tsa sənay
ghwəy va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy tiy,
ghəci dza naa harŋwəy dzəti ngwəvə.
46 War mba'a pə ghwəy niy zləɓavə
kwəma Məyizə lə nəfə tsa karkar tsa nzay,
a ghwəy niy dzaa zləɓavə nee va kwəma
nza kwərakwə ki, sa nzanay, kwəmaa
dzəkənee na sa niy tsasliti Məyizə va.
47 Kwa vəghwə tsa njana, kala zləɓavə
na Məyizə va kwəma ghwəy kiy, njaa
dza ghwəy ghaa zləɓavə nee kwəma nee
paraa?» kə Yesəw.

6

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a
Yesəw kafəy taŋəy dzəvəri na pəriɓa
pəriɓa bəla həl Galile tsa har məndi vaa
həl *Tiberiyadə.
2 Ma sa nay məndi ghəci dzay na, tapə
vərəm ndə ngəri mbə nəw ci, sa nay
məndi kwəma maɗaŋa maɗaŋa na mbə
mbəli tsa mbalamti na va mbəzli gwərapə
gwərapəshi ni.
3 Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa
ci mba'a ghəshi dzəməshi mə kəlaŋ tiɓaa
nzəyshi mə.
4 Ma ghala pətsa va ki na, *makwaghwa
Pakə ka Zhəwifə ndəkwə ndəkwə ta
məniva.

5 Sa nə Yesəw njə'wə, kə na, ndə
ngəri ɗaŋ tərəŋw ɓasəkəvay, ka səəkəə
dzəvəgha. Sa nashi na mbəzli va, ma
kə kaa Fəlipə na: «A Fəlipə, kwəma dza
ghwəm pakə shi zəmə tə pətsa sana gar
ɓanshi kaa mbəzli ni gwanashia?» kə.
6 Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta
mbəə favə na dza Fəlipəə zləɓanci kwəma
gwa'a tsəgha. Ma ghəci na naciy, gwa'a
sənata na njasa dza naa məni.
7 Ma kə Fəlipə na: «A Metər, ya
war mbəl gar bələkwə bələkwə bakəə
ɓəvə ghwəm pavə shi zəmə tiy, daw
dza ghəshiy nza ta kwəmavə ngəmiy shi
mbəzli ni jəw jəw gwanashi» kə.
8 Ma kə tsahwəti mbə mbəzli ta səɗa ci,
Andəre, zəmbəghəy Shimaŋw Piyer na:
9 «Avanay tsahwəti zəghwə tikə jəwə lə
peŋ cifə mba'a kərpi bakə və. Nanzə kiy,
wa shi dza niva shiy ghakə ta gəla mbəzli
ɗaŋ ni ni tsətsə kia?» kə.
10 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gəzanshim
mbəzli va, a ghəshi nzəyshi mənzəy na
ghwəy» kə. Ma pətsa vay, lə gwəzən
ti gar nzəyshi mbəzli. Mbəzli va ki na,
mba'a ghəshi mənti gar bələkwə bələkwə
cifə mətsəkə. Dza ghəshi mba'a ghəshi
nzəyshi ki.
11 Sa nashi Yesəw mbəzli va nzəyshi
gwa'a na, dza na tsaŋ ɓəvə peŋ, ka
məni 'wəsa kaa Hyalaa dzəkən. Sa man-
amti na 'wəsa na, mba'a ɓanavəshi kaa
mbəzliy nzəyshi va gwanashi a ghəshi
zəmə. Tsəgha mənti lə kərpi va ɓa. Ya
wa də mbə shi na, mba'a kwəmavə shiy
zəhwəshi gar məkanci.
12 Ma ləy hwəm sa zəhwə mbəzli va
shi zəmə gwanashi bəhə bəhə kiy, mba'a
Yesəw gəzanshi mbəzli ta səɗa ci, a
kə ngəshi na: «A pə ghwəy mənti kiy,

5:37 5:37 1:34; Səvəri 20:19; Nəw 4:12 **5:38 5:38** 16:9 **5:39 5:39** Lk 24:27, 44; SləniKY 13:27; 17:11; 2Tim 3:15-16; 1Pi 1:10-11 **5:41 5:41** 7:18 **5:44 5:44** 5:41 **5:45 5:45** Nəw 31:24-29 **5:46 5:46** Nəw 18:15, 18; Lk 24:27; Zhŋ 6:14; SləniKY 3:22; 7:37 **5:47 5:47** Lk 16:29-31 **6:2 6:2** Mt 6:25; Zhŋ 2:23 **6:3 6:3** kəlaŋ: Mt 5:1; 15:29; Mk 3:13; 6:46; Lk 22:39 **6:4 6:4** 2:13 **6:8 6:8** Andəre: 1:40; 12:22; Mt 4:18; Mk 13:3 **6:11 6:11** 21:9, 13

ɓasətim tsaa tərmbə va va mbəzli va, əntaa tsahwəti dzaa daŋərəy mbə» kə.
13 Dzəghwa məndi ɓasə ɓasə məndi
ɓasəti tsaa tərmbə peŋ mbə sa cifə tsa va
sa zəməvə məndi, ghwani məŋ lə bakə
məndi təhay li gyaɗə gyaɗə.
14 Mba'a ghəshi nata njasa mənti Yesəw
kwəma dimədimə na va gwanashi tsəgha,
a kə ghəshi ki na: «Ntsa na ndə Hyala tsa
gəzə məndi va dzaa səəkəə dzəti hiɗi» kə
ghəshi.
15 Mba'a Yesəw sənay tsəgha, «Ndal
tərmbə ghəshi ta səəkə ta kəsəra lə bərci
ta pəərəɗa ka mazəw» kə. Mba'a zhiniy
zhay zhimə kəlaŋ tsa va kwətiy, mba'a
dzaa nzəyəy mə diɓa.

Njasa dza Yesəw dzəy tə ghən yam lə
səɗa ci
(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

16 Sa məniy tihwer na, mba'a *mbəzli ta
səɗa Yesəw dzashiy dzəməy həl.
17 Mba'a ghəshi dzəghwashi kwa
kwambəwal, ka taŋə dzəvəri tə həl tsa
va ta dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Pa'
ka mənta vərdî war ghəshi mbə taŋə, kala
səəkəy Yesəw kəsashi.
18 Mba'a safə maɗiy ta viy dzəy tə kwəfa
va lə bərci tərəŋw. War pasla'wə yam
pasla'wəva dalala tsəgha ki.
19 Ma sa kaɓə ghəshi kwambəwal
tsəgha, mba'a ghəshi kəətivə dza gar
kiləwmetər cifə, ya gar kwaŋ kiy, nighə
ghəshi na Yesəw səəkəy ndəkwə ndəkwə
lə kwambəwal, ka dza lə səɗa ci dzəy tə
yam. Dzəghwa mba'a her shi dzashi və.
20 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Waa yən
na, ka hazləni ghwəy ma» kə.
21 «Ənkwa» kə ghəshi. Dza ghəshi ka ɗi
ka'wəə dzəghwa kwambəwal, war ghwəla
tsəgha na, ndəs kwambəwal kəsashi hiɗî
pəri həlbə tsa ɗî ghəshi va dzaa dzəti.

Vərəm mbəzli lə Yesəw

22 Ma way pi tə həzlimə na, gha' mbəzliy
niy ɓasəshi va ghati zəzə kwəma Yesəw
tə pətsa nza na. Sa nzana mba'a ghəshi
sənay, mbəray war kwətiŋta kwambəwal
niy nza tə pətsa va, mba'a *mbəzli ta
səɗa Yesəw niy dzəghwashi kwa. Ma
ghala pətsa dzəghwa ghəshi va na, niy
nay Yesəw ghəshi dzəghway li shiw, war
mbəzli ta səɗa ci va shiy niy dzashi ja'ja'a.
23 Ma ghəshi mbə zəzə kwəma
Yesəw tsəgha ki na, mba'a nihwəti
kwambəwalerəə səəkə mbə məlmə
*Tiberiyadə dzakə dzashi tə pətsa va, tiɓa
ndəkwə lə pətsa zəmə məndi va peŋ tsa
mənti Yesəw va 'wəsa kaa Hyala məndiy
zəmə.
24 Sa nay ghəshi, kala Yesəw tiɓa,
zhini kala mbəzli ta səɗa ci tiɓa
kwərakwəy, mba'a ghəshi dzəghwashi
kwa kwambəwaler va, ka dzashiy dzəvəri
məlmə Kapernahwəm ta pala Yesəw.

Yesəw na ɗafaa ɓəpə piy

25 Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay Yesəw
pəriɓa ki. Ma sa kəsay ghəshi na: «A
Metər, hwəm səəkəŋa gha tikəa?» kə
ghəshi.
26 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya,
ta na navay, tsəgha na, sa nzana mba'a
ghwəy favə kwəma ɗî shi maɗaŋa məntee
va ciŋwəy palara ghwəyəw. Sa nzana,
mba'a ghwəy kwəmavə shi zəmə vəya, ka
zəhwəshi bəhə ghwəy, va tsəgha palara
ghwəy.
27 Ka kəslimbə ghən ghwəy war kən
ghəra sləni ta shi zəməə dzaa gwəravəə
yiɗishi gəm ki ma. Ta niy dzaa nza
ndimndim ni shi zəmə ka ɓanci piy tsaa
kəɗî ma kaa ndə pə ghwəy ghəra sləni.
Shi zəmə vay, yən Zəghwə yakə ndə ngəri,
yən sa fati Dirə Hyala lamba nzə tə ya, dza
naa ɓəŋwəyshi» kə Yesəw.
28 Tapə mbəzli va ta ɗəw kwəma və ki,
a kə ghəshi na: «War njaa njaa dza ghəy
mənti dza ghəy mbay ghərati sləniy dzaa
təɓanta kaa Hyalaa?» kə ghəshi.
29 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «War
ndara ma ghwəy nefer ghwəy, yən ntsa
ghwənay nay, ghənzə na ghəra sləni wəzə
na ɗî na va ghwəy» kə.
30 Zhini ma kə ghəshi na: «A kwəma
maɗaŋa mənti gha gar nata ghəy, ta mbə
ghəy ndaŋa nefer ghəya? Naa a sləni
mənti ghaa?
31 A gha sənay ghala pətsaa nza jiji-
himmə kwamti mbə gambay, a ghəshi
niy kwəmavə shi zəmə nə məndi *manə,
kə məndi, mba'a ghəshi zəhwəshi, njasa
gəzəkə kwəma mbə Zliya Hyala, ma kə na:
"Mba'a ɓanakəshi na shi zəmə səəkə mə
ghwəmə" kə» kə ghəshi.
32 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta
na navay tsəgha, *Məyizə ndaŋwəy na shi
zəməə səəkə mə ghwəməw, Dirə na saa
dzaa ɓəŋwəy ni kataŋ kataŋ ni shi zəməə
səəkə mə ghwəmə.
33 Sa nzanay, ma ni ɓəkə Hyala shi zəmə
mə ghwəməy, shi ka ɓanshi piy kaa mbəzli
tə hiɗî na ghəshi» kə.
34 Ma kə mbəzli va na: «A ntsa dikə tsa,
ɓəŋəy niva gəla shi zəmə həzlimə həzlimə
di» kə ghəshi.

6:14 6:14 Nəw 18:15, 18; Zhŋ 1:21; 2:11; 5:46; 7:40; SləniKY 3:22-23 **6:15 6:15** 5:13; 18:36 **6:23 6:23** 6:11 **6:26 6:26** 2:11 **6:27 6:27** 6:35 **6:29 6:29** 2:23 **6:31 6:31** Cem 78:24; Səvəri 16:4, 31; Zhŋ 6:49 **6:33 6:33** 6:41, 51 **6:34 6:34** 4:15; Mt 6:11 **6:35 6:35** 4:13-14; 6:48-58; 7:37

35 Ma kə Yesəw na: «Yənəy, yən na
shi zəməə ɓəpə piy. Ya tsamaɓa ndə
səəkəy na vəyay, ka dza maa ghəranciw.
Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ka ghəranci ndir
ghwəlaw.
36 Nanzəy, e niy gəzəkəŋwəy: A ghwəy
nara ngar na, a ndara nəfə tsa ghwəy
ghwəyəw, pən niy ni.
37 Ya tsama ndə na mbə ni ndara Dirə va
mbəzliy, ta səəkə dza naa dzəmbə dəvee,
ka tihəti tsaa dzaa səəkəy va ndəə dzəmbə
dəvee ya tepə kiw.
38 Sa nzanay, səəkəree mə ghwəmə ta
məni kwəma war njasa ɗi yaw, ta məni
kwəma ɗi ntsaa ghwənara səəkee.
39 Kwəma ɗi ntsaa ghwənara vay, war
mba'ee ndəghwəti mbəzli ndara na va
mbə dəvee gwanashi. Kala zay ndə
mbə shi ya kwətiŋ nzə. Mba'ee dzaa
zhanakatishi mbə məti gwanashi, fəca dza
hiɗiy kərə.
40 Ma kwəma ɗi Dirəy, ya wa ntsaa nara,
yən Zəghwə ci, dza na mba'a ndara nəfə
tsa ciy, mba'a tsava ndə kwəmavə piy tsaa
kədî ma, zhini mba'ee dzaa zhanakati mbə
məti fəca dza hiɗiy kərə» kə Yesəw.
41 'Wakəvə *ka Zhəwifə ga' ta
ngwəzliməə dzəkən Yesəw, sa nə na va:
«Yən na shi zəməə səəkəshi mə ghwəmə»
kə.
42 Ma kə ghəshi na: «Yesəw sasa tsəy?
Ghəci zəghwə *Zhezhefə va tsəy. Ntsa
sənay ghwəmmə kar dəy lə mbəghəy
ghəci ki na. Njaa njaa naa ni: "Mə
ghwəmə səəkee" kəa?» kə ghəshi.
43 Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, ka
ngwəzlimə ghwəy kwa jipə ghwəy gəm
ma.
44 Ndə tiɓa mba'a dzaa mbay səəkəy
dzəvəghee, kala war ntsa haray Didi tsaa
ghwənikəraw. Yən kiy, ta zhanakati dzee
mbə məti fəca dza hiɗiy kərə.
45 A mbəzliy gəzə kwəma Hyala niy
tsasliti kwəma mbə Zliya Hyala, a kə
ghəshi niy niy: "Ta ɓananavəshi kwəma
dza Hyala kaa mbəzli gwanashi" kə ghəshi
niy ni. Ntsaa dzaa fəti ghən ta kwəma dza
Didiy ɓananci, dza mba'a zləɓavə kwəma
ɓənipə na va kiy, ta səəkə dza tsava ndəə
dza vəya.
46 Mbə gəzə kwəma vay, ə nə ya: A
tsahwəti ndə tiɓa, mba'a səəkəə nay Didi,
pənəw. War yən kwətira yən saa səəkə va
mə Hyala na saa nay Didi.
47 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, ya wa ntsaa ndara na nəfə tsa ciy, aa
kwəmavə piy tsaa kədî ma.
48 Yən na shi zəməə ɓəpə piy.
49 Njasa gəzə ghwəy vay, a jijihiŋwəy
niy zəhwə shi har məndiy manə kwamti
mbə gamba, ya tsəgha nzə kiy, gwanashi
bəkwəshi ghəshi.
50 Ma na shi zəməə səəkə mə ghwəmə
nashi kiy, ya wa ntsaa dzaa zəhwəshiy, ka
məti tsava ndəw.
51 Yən na shi zəməə səəkə mə ghwəmə,
ka ɓəpə piy. Zəhwə ma ndə niva shi
zəməy, ta nza dza na lə piy ta kwa
ndimndim jiji. Vəghee də'wə ghən tsee
na shi zəmə dzee vaa ɓanci kaa ntsa va.
Ta zlatanavə vəghee va dzee kaa məti, tə
mbərkə mbəzli tə hiɗi, ta mbə ghəshiy
kwəmavə piy» kə Yesəw.
52 Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma gəzəkə
Yesəw va tsəgha na, mba'a kafəkə ghəpə
kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Njaa njaa
ka ntsa mbay ndammə vəgha ci, ta zəmə
ghwəmmə nə na kia?» kə ghəshi.
53 Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «A
mbəzli ni, a gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, war dza ghwəy kala zəhwə
vəghee ghwəy, yən Zəghwə yakə ndə
ngəri, kala sahwə miymiy ya ghwəyəy, ka
dza ghwəy kwəmavə piyəw.
54 Ma na ntsaa zəhwə vəghee, mba'a
sahwə miymiy yay, aa kwəmavə piy tsaa
kədî ma. Ta zhanakati dzee mbə məti ci
fəca dza hiɗiy kədî.
55 Sa nzanay, vəghee va na ni kataŋ ni
shi zəmə, zhini miymiy ya na, ni kataŋ ni
shi sa.
56 Ma ntsaa zəhwə vəghee va, mba'a
sahwə miymiy yay, jakəjakə nza ghəy li.
Mbə ya na, mbee piy kwərakwə.
57 Dirə tsaa ghwənaray ghəci ɓəpə na
piy. Tə mbərkə ghəci piyee sana. Ava
tsəgha dza ntsaa zəhwə vəghee nza lə piy
tə mbərkee kwərakwə ki.
58 Ma na shi zəmə mə ghwəmə nashi kiy,
yəm na ghəshi lə niy niy zəhwə jijihiŋwəy
va shi zəmə mbəradzə kwamtiw. Ya
tsəgha niy zəməhwəshi ghəshiy, a ghəshi
niy bəkwəshi na nashi. Ma ntsaa dzaa
zəhwə nini shi zəməy, ta nza dza na lə piy
tsa ci, ta kwa ndimndim jiji» kə Yesəw.
59 Yesəw mbə ɓananshi kwəma kaa
mbəzli mbə ciki ɓasə va tsa ka Zhəwifə,
mbə məlmə Kapernahwəm, gəzəkə na
kwəma na.

Mbəzliy zləɓavə nəw Yesəw lə mbəzliy zləɓavə ma

60 Ma sa favə mbəzliy nəw Yesəw
va kwemer gəzəkə na va tsəghay, ɗaŋ
nihwəti mbəzli ghati ngwəzlimə, a kə
ghəshi na: «Kay, ata gəla nana kwəmay,

6:36 6:36 16:9; 20:29 **6:37 6:37** 17:2, 24 **6:38 6:38** 4:34; Mt 26:39 **6:39 6:39** 10:28; 17:12; 18:9 **6:40 6:40** 5:24; 6:44, 54; 11:24 **6:42 6:42** Mt 13:55 **6:45 6:45** Ezay 54:13 **6:46 6:46** 1:18 **6:48 6:48-50** 6:35; ShiZhŋ 2:17 **6:49 6:49** 6:31 **6:53 6:53-58** Mt 26:26-28; 1Kwər 10:16; 11:23-26 **6:56 6:56** 15:4-5

caslakəta na. Ka dza ndəə mbay nəwtiw»
kə ghəshi.
61 Mbalaa gwa'a sənay Yesəw njasa
ngwəzlimə ghəshiy dzəkən. Ma kə ngəshi
na: «A mbəzli ni, njaa baya ə zhəŋwəy
kwəma na na?
62 Ya sa dza ghwəy nara yən Zəghwə
yakə ndə ngəri, yən maɗiy dzara dzəmə
ghwəməə zhəti pətsaa niy nzee kwataŋa
kiy, njaa dza ghwəy təkə ghalaɓaa?
63 *Safə tsa Hyala naa ɓə piy kaa ndə,
tsahwəti sa mbay ndə ngəriy ghakə tiɓa
ya waɓaw. Ma kwemer gəzaŋwəy ya niy,
Safə tsa Hyala na ghəshi, piy ghəshi diɓa.
64 Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli
mbə ghwəy kala ɗi ghəshiy zləɓa kwəma
va» kə. Sa gəzə Yesəw va tsəghay, aa niy
sənashi mbəzliy dzaa zləɓa ma kwəma ci
ghala kwataŋata, lə ntsaa dzaa nga ɗafa ti
gwa'a.
65 Ma kə Yesəw ɓa na: «Va tsəgha
niy nə ya ngəŋwəy kiy: Ndə tiɓa mba'a
taa səəkəy dzəvəghee, kala ntsa pəməvə
Dirəw, pən» kə.
66 Ma sa favə mbəzliy nəw va kwəma
gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a nihwəti
mbəzli ɗaŋ mbə mbəzliy nəw zlay dzashi.
67 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci
va məŋ lə bakə ni ki na: «A mbəzli ni,
njaamə shəka, ə ɗi ghwəy zlaraa dzaŋwəy
kwərakwə na?» kə.
68 Ma kə Shimaŋw Piyer na: «A Ndə
sləkəŋəy, va wa ghəy dza kia? A ghəy
sənay, kwəma gha na saa ɓəpə piy tsaa
kəɗi ma.
69 A ghəy zləɓavə kwəma gha, mba'a
ghəy sənay gha na ntsa Hyala ɗewɗew tsa
ghwənikə na, pə ghəy» kə.
70 Ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy
mbəzli ta səɗee ni məŋ lə bakə ni na, yən
təravəŋwəy tsəy? Ya tsəgha nzə kiy, *ndə
jaka tsa Hyala na tsahwəti ndə mbə ghwəy
kwətiŋ» kə.
71 Kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay,
dzəkən Zhəwdasə zəghwə Shimaŋw
Isəkariyətə gəzə na. Sa nzana, ya tsəgha
na Zhəwdasə mbə mbəzli ta səɗa ci va
məŋ lə bakə niy, ghəci dza na ta nga ɗafa
ta Yesəw.

7

Kar Yesəw lə ngwarməhiy

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a
Yesəw dzay ta təwrə mbə məlməhi tə hiɗi
ka Galile. Kalaa niy ɗi dza ghəciy dzəti
hiɗi ka Zhəwde, sa nzana mbə ɗi pəəsli ci
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə niy
nza.
2 Ma sa nza vici *makwaghwa ka ka
Zhəwifə vaa tsə ta Gaska ndəkwə na,
3 dza ngwarməhiy ka gəzanci kwəma
kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A
Yesəw, ɓarvaŋa tikə, mbalaa dzəti hiɗi ka
Zhəwde, a gha dzaa ghərati sləni maɗaŋa
na, ta mbə mbəzli ta səɗa ghaa nata
kwərakwə.
4 Sa nzana, mba'a kə ndəə ɗi mbəzli
gwa'aa sənayəy, kar ndəə məni kwəma
tə mbəw. Ma njana nzana, mba'a ghaa
mbata ghəra sləni tsəgha na naghay, war
ghəra pə gha dzaa ghərati kwa mətsə
mbəzli gwanashi!» kə ghəshi.
5 Ya ngwarmbəghəyshi kiy, niy ɓanavə
nefer shi ghəshiw, va tsəgha gəzə ghəshi
tsəgha.
6 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ta na neyey,
səəkəy tsee vəghwə nee diw. E sənay, na
na ghwəy na ghwəyəy, ya hwəmɓa na,
war yəməy na vəghwə va ghwəy.
7 Sa nzana, ma ghwəy ta na tsa ghwəy
ghənəy, a mbəzli tə hiɗiy ɗi mətsə ghwəy.
Na nee nee kiy, ka ɗi mətsee ghəshiw. Sa
nzana, mbə gəzanshee sləni jikir naa məni
ghwəy, pən ngəshi.
8 Zlaram, mbalam ta makwaghwa ghwəy
na ghwəy, na neyey, ka dzee tsəhəra mbə
diw, sa nzanay, ghwəla na tsee vəghwə»
kə Yesəw.
9 Ma sa gəzanakəshi na kwəma va
tsəgha na, dza na mba'a nzəyəy tə hiɗi ka
Galile.

*Yesəw mbə *makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə ta Gaska*

10 Ma sa dzashi ngwarməhiy Yesəw ta
tsə makwaghwa Gaska va ki na, mba'a
Yesəw maɗiy ləy hwəm shi, ta dza ta tsə
va kwərakwə nja mbəmbə, kala ci ghən
tsa ci kaa mbəzli.
11 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka
Zhəwifə ka papala dzar mbə mbəzli mbə
tsə va. A kə ghəshi na: «Kwəma na kia nə
ghwəmməy?» kə ghəshi.
12 Ma vərəm ntsaa ɓasəy ta tsə mak-
waghwa naci ki na, bakə mbə təhəvərivay
tə mbərkə kwəma ci, ka ngwəngwəliva
kwa jipə shi. Ma kə nihwəti na: «Kay, ma
ntsa vay, wəzə na kwəma ci tərəŋw» kə
ghəshi. A kə nihwəti ɓa na: «Kay, tiɓaw,
ndə mbə tepəw. Mbəzli na ni dakə na» kə
niva ɓa.
13 Ya tsəgha nzə ki na, a mbə ghəshiy
gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i dzəti

6:62 6:62 SləniKY 1:9-11 **6:63 6:63** 3:5-8; 2Kwər 3:6 **6:64 6:64** 13:11; 16:9 **6:67 6:67-69** Mt 16:15-20; Mk 1:24 **6:71 6:71** 12:4 **7:1 7:1** 5:18 **7:2 7:2** SləniTaH 23:33-34; Nəw 16:13-15 **7:5 7:5** 16:9 **7:6 7:6** 2:4 **7:7 7:7** 15:18; 16:33; 17:14; Mt 10:22; 24:9; 1Zhŋ 3:13 **7:11 7:11** 11:56 **7:13 7:13** 9:22

ngwəla, sa hazləni ghəshi va mbəzli ka
Zhəwifə dikə dikə niw.
14 Ma sa mənta vici məntim mbə tsə
va yəmyəm lə naa tərmbə ki na, 'wakəvə
Yesəw irətsə dzəmbəy mbə *ciki Hyala, ka
ɓananshi shiy kaa mbəzli mbəɓa.
15 Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma ɓənipə
na va na, mba'a nava kwəma səəvəri
məhərli shi. A kə ghəshi na: «Aya, njaa
sənata tsatsa ndə kwəma mbə zliya kala
səəkə ghəci mbə ɓəni nzə kia?» kə ghəshi.
16 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni,
nay ghwəy na, kwəma ɓəniŋwəy ya nay,
kwəmaa səəkə vəya də'wə ghən tsee naw.
Kwəmaa səəkə va Hyalaa ghwənara va na.
17 Ma ntsaa tarəti məni kwəma ɗi Hyala
mbə nəfə ciy, ta mbay dza tsava ndəə
sənata, niy nza kwəma gəzee na, ka
kwəmaa səəkə va Hyala karkar, ya ka
kwəmaa səəkə vəya də'wə ghən tsee na.
18 War mba'a pə ghwəy nay ndə dzətiy
tə gəzə kwəmaa səəkə və də'wə ghən tsa
ciy, fal tsa ciy pəla tsava ndə kaa ghən
tsa ci. Ma na ntsaa pəlanci fal kaa ntsaa
ghwənikəy, ava ntsa kataŋ tsa, dzərvə
mbə kwəma ci tepəw.
19 A *Məyizə niy ndaŋwəy *kwəma
pəhəti Hyala. Ya ndə kwətiŋəy ntsaa
nəwti kwəma pəhəti na va mbə ghwəyəw.
Wa shiy mənishi pəla ghwəy kwal tsaa
pəəslira kia?» kə Yesəw.
20 Dzəghwa, ma kə vərəm tsaa ɓasəy va
tə pətsa va ngəci na: «Gazlaka kəsəvəŋa
na shəkəna? Wa ntsaa pəla pəəsliŋa
tiɓaa?» kə ghəshi.
21 Ma kə Yesəw na: «A ghwəy nay war sa
məntee sləni kwətiŋ gwa'a tsəghay, mba'a
səəvəriŋwəy məhərli ghwəy.
22 Sa gəzaŋwəy Məyizə *slanshi fə'yasa
kaa ndərazhiy zhər ghwəy mənti ma
ghəshi hi dəghəsə ghala yakəshi məndiy,
ya fəca *vici dəkəva məniva kwa dəghasa
vici va na, kar ghwəy slanshi fə'yasa
kaa ndərazhi ghwəy. Mbalaa kwəma
ghakə Məyizə na sava tala naci kiw,
kwəma gəzəkə Hyala kaa jijihiŋwəy ghala
mbəradzə na.
23 Ya sa nzana mbə slanshi fə'yasa
ghwəy nza kaa ndərazhi ghwəy ya pa'
fəca vici dəkəva, sa ɗi ma ghwəy
dzəghwaŋwəy kən kwəma gəzəkə Məyizə
kiy, war tawa ɓə ghwəy nəfə dzəkənee,
sa mbəlantee ndə fəca vici dəkəva mbə
ngəra'wə tsa kən, nza vəgha ci mbəə nza
kwəriŋ kia?
24 A pə ghwəy məntiy, ka ɓə fəti ghwəy
kaa ndə, war tə shi nashi ghwəy ghəci
mənti kwa mətsə ghwəy gwa'a tsəgha
ma. Sənay tə ghwəy kwal tsa kwəma, ka
ghwəy maɗi ta ɓə fəti kaa ndə» kə Yesəw.

*Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli*

25 Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzli
mbə məlmə Zherəwzalem sa nay ghəshi
Yesəw mbə gəzə kwəma na: «Aya, wa ntsa
sa pala məndi va ta pəəsli ci sham sa?
26 Avanay mbə gəzə kwəma tə ngwəla
parahwə kala ntsaa gəzanci ya kwəma
tiɓa ni? Naa ə nzana mba'a mbəzli
ghwəmmə dikə dikə ni sənay "Ghəci na
Kəristəw ntsa tivə Hyala va" kə ghəshi
shəkəna?
27 Sa ka Kəristəw səəkəy na naciy, ka
dza məndiy sənay nda ndə ka wa naw. A
na tsatsa ndə naci kiy, a ghwəmmə sənay
tə pətsa səəkə na» kə ghəshi.
28 Ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va
kwəma vay, Yesəw mbə ɓəni shiy kaa
mbəzli mbə *ciki Hyala na. Dza na, ka
zlapə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na: «Njaa pə
ghwəya? A ghwəy sənara, ka sənay ya
tə pətsa səəkee, pə ghwəy? Kataŋ sənara
ghwəy na? Yən nee ki e gəzaŋwəyəy,
səəkə tsee tsa na, yən səəkəra na lə ɗee
də'wə ghən tseyew, ndə ghwənara na.
Ntsa va kiy, ntsa slar tsa na, ghwəy na
na ghwəyəy, sənay ntsaa ghwənara va
ghwəyəw.
29 Na nee nee kiy, e sənay, sa nzanay,
ghəy li niy nza na. Dza na mba'a
ghwənikəra sana ki» kə Yesəw.
30 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə na
va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzəmbəshi
mbə pəla kwal tsaa kəsə ci. Kala ntsaa
mbay dapati dəvə ti tiɓa ya jəw nzə. Sa
nzana, ghwəla tsa ci vəghwə niy nzaa
səəkə.
31 Ɗaŋ mbəzliy zləɓavə kwəma ci
mənishi mbə mbəzliy ɓasəshi va. Ma kə
ghəshi na: «Sa ka Kəristəw tsa va səəkəy
na, war pərɓa ghəci dzaa mənti kwəma
maɗaŋa maɗaŋa na kən ntsa ki shəkəna?»
kə ghəshi.

*Mbəzliy ndəghwə *ciki Hyala lə Yesəw*

32 Ma sa favə *ka Farisahi mbəzli tiɓaa
ɗahwə ɗahwə gəzə kwəma Yesəw na,
dza ghəshi mba'a ghəshi jakəti miy tsa
shi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy
ndəghwə ciki Hyala, ta dza ghəshiy kəsəti
Yesəw.
33 Ma sa tsəhəshi ghəshi, ma kə Yesəw
na: «Vici ɗaŋ tərmbə nzəy tsa ghwəmmə

7:15 7:15 Mt 13:54; Lk 2:47 **7:16 7:16** 12:49; 14:10 **7:18 7:18** 5:41; 8:50; 12:43 **7:19 7:19** 1:17; SləniKY 7:53; Rm 2:17-24 **7:20 7:20** 8:48 **7:21 7:21-23** 5:9 **7:22 7:22** Ghava 17:9-14; SləniTaH 12:3 **7:23 7:23** 5:9 **7:24 7:24** 8:15 **7:25 7:25** 5:18 **7:26 7:26** 4:25; 18:20 **7:27 7:27** 9:29 **7:28 7:28-29** 8:55; 17:8, 21, 25 **7:30 7:30** 2:4; 7:44 **7:31 7:31** 2:23 **7:33 7:33-36** 8:14 **7:33 7:33** 13:33; 16:5

lə ghwəy yən dzaa maɗi ta dzaraa
dzəvəgha ntsaa ghwənikəraw.
34 Ta palara dza ghwəy dza, kala dza
ghwəy nara. Ka dza ghwəy mbay
tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nza diɓaw» kə
Yesəw.
35 Ma kə *ka Zhəwifə kaa ɗəw kwəma
kwa jipə shi na: «Wa slən tsa nana kwəma
kia? Kwəma dza na ta dzay, nə na:
“Ka dza ghwəy naraw” kəa? Ə nzana ta
dzay ghəci dzaa dzəmbə hwəlfə mbəzli
ghwəmmə ka Zhəwifə va dzashiy dzəmbə
hiɗi ka *Gərekə, ta dza ta ɓananshi
kwəma kaa ka Gərekə shəkənaa njaa?
36 Wantsa hwəlfə gəla kwəma gəzəkə
na na, nə na: “Ta palara dza ghwəy dza
kala dza ghwəy nara, ka dza ghwəy mbay
tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nzaw” kəa? Am,
sənata hwəlfə gəla kwəma ɗi na na gəzə
ghwəmməw» kə ghəshi.

Mətsə yaməə ɓə piy kaa mbəzli na Yesəw

37 Mbə makwaghwa vay, tə kwa kərni
vici nzə ka bamaa gwəramti. Dzəghwa
Yesəw fəca kwa kərni vici va ki, gar
garəy kwa kwəma vərəm tsaa ɓasəy va
tə pətsa va gwanay, dza na ka gəzə
kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na: «Mba'a kə ndir
ghəranci kaa ndəy, səəkə ghəci vəya, a
ghəci sa yam.
38 Ya wa ntsaa ndara nəfə tsa ciy, a nəfə
tsa ci taa zhəghəy ka mətsə yam ɗaŋ ni
ɓəpə piy, njasa gəzəkə məndi va mbə zliy
Hyala» kə Yesəw.
39 Ma kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay,
dzəkən *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa dza
mbəzliy ɓanavə nəfə tsa shiy kwəmavə ta
nza, gəzə na. Ghala pətsa va di na, kalaa
niy kwəmavə ghəshi, sa nzana, ghwəla
Yesəw niy nza ta dzəmbə dikə tsa ci.

Tihəva tə mbərkə kwəma Yesəw

40 Ma kə nihwəti mbəzli mbə vərəm tsaa
ɓasəy va sa favə ghəshi kwəma gəzəkə
Yesəw va na: «Ma ntsa kataŋəy, ndə Hyala
tsa ndəghə ghəy va na» kə ghəshi.
41 Ma kə nihwəti na: «Əhəŋ, *Kəristəw
Ntsa tivə Hyala va na» kə ghəshi. Ma kə
nihwəti ɓa na: «Am awə, Kəristəw kə na,
ka səəkə na tə hiɗi ka Galile nzaw.
42 Niy favə ghwəy njasa gəzəkə Zliya
Hyala sa: “Mbə hwəhwə tsa mazə
*Davitə dza Kəristəw səəkə, mbə məlmə
Betəlehem, tə pətsaa niy nza mazə Davitə
tsa va va” kə sa» kə ghəshi
43 Mba'a mbəzliy ɓasəshi va tərəŋw ni
tihəvərivashi tsəgha ki, tə mbərkə kwəma
Yesəw.
44 Mbə ɗi kəsə ci nihwəti mbəzli niy nza
mbə shi na, ndə tiɓa mbə shiy dapati dəvə
ci tiw.

*Caslakə ghən tsa mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni*

45 Dzəghwa ka ndəghwə *ciki Hyalaa niy
ghwənashi məndi va ta kəsə Yesəw, ndəs
ghəshi zhəkəshiy dzəvəgha mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala lə *ka Farisahiy
niy ghwənashi va ki, kala səəkəshi ghəshi
li. Ma kə ghəshi kaa mbəzli va sa nay ma
ghəshi Yesəw na: «Kwəma zhini ghwəy
zlay, kəsə ma ghwəy səəkə ɓaa?» kə
ghəshi.
46 Ma kə ka ndəghwə ciki Hyala ngəshi
na: «Ghala nza məndi na səəkə tsahwəti
ndəə gəzəkə kwəma nja sa ci vaw» kə
ghəshi.
47 Ma kə ka Farisahi ki na: «Waa
ə ngəɗəhwəŋwəy na kwərakwə ɓa lə
ghwəyŋwəyshi na?
48 Nay ndə ghwəy ya kwətiŋ mbə
mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni, ya mbə ka
Farisahi yivə nəw kwəma ci va na?
49 Nay ghwəy, kəray mbəzliy sənata ma
kwəma pəhəti *Məyizə va shiy yivə nəw
kwəma ci va sa? Mbəzli bəzla bəzla ni na
niva mbəzli» kə ghəshi.
50 Ma mbə ka Farisahi vay, Nikwədem,
kə məndi niy ni kaa tsahwəti. Saa niy
səəkə va həvir mbə ɗəw kwəma va Yesəw
niy nza,
51 ma ka na naci ki na: «Nanzəy,
ndammə kwal tsaa ɓə fəti kaa ndə kwəma
pəhəti ghwəmmə, kala sa ka ghwəmmə
famti kwəma gəzəkə ndə gwa'a, mba'a
ghwəmmə sənata kwəma mənti naw» kə.
52 Ma kə ghəshi ngəci na: «Ə nza ghaa
ndə ka Galile kwərakwə shəkəna? Mbala
ɓəvə Zliya Hyala, a gha jangəti di, ndata
dza ghaa kəsay slən tsa ndə Hyala tsaa
təzliy səəkə mbə mbəzli ka Galile mbəɓa
ya kwətiŋ» kə ghəshi.
53 [Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a
ghəshi ndanivərivashi, kwətiŋ kwətiŋ, ka
dzashiy jighi.

8

Yesəw lə ka Fairsa mba'a mali kəsəvə məndi mbə məni ghwərghwər

1 Ma dza Yesəw naci ki na, mba'a dzay
dzəmə kəlaŋ *'Wəlivə nzəyəy.
2 Way pi tə həzlimə va pəətə ki
na, mba'a Yesəw səkway məɓaa dzay
dzəmbə *ciki Hyala. 'Wakəvə vərəm ndə
ngəri tərəŋw, mba'a ɓasəkəvay dzəvəgha

7:34 7:34 8:21; 13:36 **7:37 7:37** SləniTaH 23:36; Zhŋ 4:10, 14; ShiZhŋ 22:17 **7:39 7:39** 14:16; 17:1 **7:40 7:40** 6:14 **7:42 7:42** Ezay 11:1; Mishe 5:1-2; Mt 20:30-31 **7:50 7:50** 3:1-2 **7:51 7:51** Nəw 1:16-17; 17:6 **8:2 8:2** Mt 26:55

mbəɓa ki. Dza na das nzəyəy mənzəy,
mba'a ghati ɓananshi shiy.
3 Ma sa ghati na ɓananshi shi va
na, dza *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi, ndəs ghəshi
səəkəshi tə pətsa va lə mali sa kəsəvə
ghəshi ghənzə mbə məni ghwərghwər.
Səəkə ghəshi, gar ghəshi garəy tə jipəjipə
mbəzli gwanashi.
4 Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Metər,
mali nay, ə kəsata ghəy ghənzə mbə həni
lə tsahwəti zal, ka məni ghwərghwər.
5 Tə kwəma gəzəkəŋəy *Məyizə mbə
zliya kwəma pəhəti Hyalay, gəla mali
tsətsə na na, war ka pə'wamti ka mbəri lə
hərezli gwa'a tsəgha na kwəma nzə. Nda
njaa na va gha na gha kiy, əndaw?» kə
ghəshi.
6 Ma kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay,
kəlaŋa na sava ngənəy ghəshi kaa Yesəw
ta mbəə kəsəy lə fəti tə kwəma dza naa
zləɓakə.
Ma sa famti Yesəw kwəma shi va na,
nzəŋw nzəŋwəy, ka tsasli shiy dzar tə hiɗi
lə dəvə ci.
7 Dza ghəshi ka ɗəw kwəma va və
tsəgha zhənti zhənti ki. 'Wakəvə Yesəw
mba'a kafəti kwəma ci, ma kə ngəshi na:
«Ghənzə tsəghay, ə kə ntsaa səəkə maa
mənti *kwəma jikir na mbə ghwəy ghati
pə'wə mali va lə hakwə» kə.
8 Zhini na nzəŋw nzəŋwəy diɓa, war ka
tsasli shi ci va məcana lə dəvə ci dzar tə
hiɗi.
9 Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə
Yesəw va na, kwətiŋ, kwətiŋ, kwətiŋ
ghəshi 'wati ghəlivaa səvəri, ka dzashi,
pərɓa mətikwəkwər 'wati kwal, ka kəray
niy tərmbə. Tərə na war mali va tiɓa diɗiŋ
məgarə kwa kwəma Yesəw bakəshi ghəshi
li.
10 'Wakəvə Yesəw kafə kafəti kwəma
ci, ma kə kaa mali va na: «A mali,
kwəma dzashi mbəzli ni shəka? A kama
ntsaa kəsəyŋa tiɓa mbə shi lə ngwəvə
shəkəna?» kə.
11 Ma kə mali va na: «Am, ndə tiɓa ya
kwətiŋəw Metərəw» kə. Ma kə Yesəw ki
na: «Yən kwərakwə kiy, ka ɓasə ngwəvee
dzəkən ghaw. Mbala, əntaa gha zhiniy
məni kwəma jikir na ghwəla ma» kə
Yesəw ngəta.]

Yesəw na waŋ pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hiɗi

12 Zhini Yesəw ka gəzə kwəma kaa
vərəm tsaa ɓasəy va. Ma kə na: «Favə tə
ghwəy, waa yən na waŋ pi tsaa mbərə kaa
mbəzli tə hiɗi gwanashi. Ntsaa nəwvəray,
ka dza naa nza mbə kwəsliw. Ta kwəmavə
waŋ tsaa dzaa canci kwal, ta kwəmavə piy
tsaa kəɗi ma dza na» kə.
13 Ma kə *ka Farisahi ngəci na: «Ava
ghaa ndəgha fəti ta kwəma gəzə gha
də'wə ghən tsa gha sana, kwəma mbə
kwəma gəzə gha vaw» kə ghəshi.
14 Ma kə Yesəw na: «Ya ə ndəghee fətiy
dzəkən kwəma gəzee də'wə ghən tseyey,
war kwəma kataŋ na na sa gəzee. Sa
nzanay, e sənay tə pətsa səəkee, zhini
mba'ee sənay zhəti pətsa dzee zha ɓa. Na
na ghwəy na ghwəy kiy, sənay ghwəy tə
pətsa səəkə yaw, sənay ghwəy nda kwəma
dzee diɓaw.
15 Na na ghwəyəy, dza kwa zəzə kwəma
ke ngəri sla ghwəy na ghwəy ngwəvə.
Na nee ta na tsee ghən nee kiy, ka ɓasə
ngwəvee kaa ndəw.
16 Ya ə niy nzana, mba'ee harati ndə
tə ngwəvə, mba'ee ɓanavə fətiy, fəti lə
kwal tsa nzə na, tə kwəma mənti na. Sa
nzanay, war yən kwətira dza naa nza mbə
sla ngwəvə vaw. Bakanaŋəy dza ghəy nza
mbə sla nzə ghəy lə Dirə tsaa ghwənikərə.
17 Njasa nzana va tsəgha kwəma va
tsaslita mbə zliya pəhəti ghwəy: "War
mba'a kə mbəzli bakə ndəghakən fəti
kwətiŋ naa dzəkən kwəmay, ndəgha fəti
kataŋ na dza nava ndəgha fətiy nza" kə.
18 Tsəgha na, fətiy ndəghee ta kwəmee
də'wə ghən tsee, mbə ndəgha na Dirə tsaa
ghwənara vaa dzəkənee kwərakwə diɓa»
kə.
19 Ma kə ka Farisahi na: «Kwəmaa
Dəŋaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw
na: «Sənara ghwəyəw, sənay Dirə ghwəy
ɓaw. Ava tsəgha na. Mbala a ghwəy
sənara nzay, a ghwəy dza sənay Dirə nza
kwərakwə» kə Yesəw.
20 Yesəw mbə ciki Hyala mbə ɓəni shiy
kaa mbəzli gəzə na kwemer ni gwanashi.
Ghəci tə pətsa ka məndiy fə gəna kaa
Hyala ti. Ghala pətsa vay, ndə tiɓa niy
mbay kəsəti, sa nzana, ghwəla vəghwə tsa
ci niy nzaa səəkəw.

Ka dza ghwəy mbay tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nzaw

21 Zhini ma kə Yesəw kaa ngəshi diɓa
na: «Nay ghwəy na, ta dzara dzee. Ka
ghwəy dzay, ka palara. Ka dza ghwəy
mbəə tsəhəŋwəy tə pətsa dzee va nzaw.
Ta bəkwə dza ghwəy tiɓa lə kwəma ghwəy
jikir na» kə Yesəw.

8:5 8:5 Nəw 22:22-24 **8:6 8:6** Mt 22:15 **8:7 8:7** Nəw 17:7; 13:10 **8:9 8:9** Mt 22:22 **8:11 8:11** 5:14 **8:12 8:12** 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10; 12:35-36, 46; Ezay 49:6; Mt 5:14; Lk 2:32; 2Kwər 4:4, 6; Ef 5:8-14; 1Zhŋ 1:5-7; 2:8; 3:14 **8:13 8:13** 5:31-32 **8:14 8:14** 3:2; 7:28-29, 33-36; 8:21-22, 42; 13:1, 33; 16:5, 10, 28; 17:8; 20:17 **8:15 8:15** 7:24 **8:17 8:17** Nəw 19:15 **8:18 8:18** 5:36; 1Zhŋ 5:9 **8:19 8:19** 5:18; 16:3 **8:20 8:20** 2:4 **8:21 8:21** 8:14

22 Ma kə *ka Zhəwifə kwa jipə shi ki
na: «Əy kwəma dza na ta dzay shəka? Ta
dzaa pəəsliti ghən tsa ci dza na shəkəna?
Njaa na nava kwəma, nə na: “Ka dza
ghwəy mbəə tsəhəŋwəy tə pətsa dzee
nzaw” kəa?» kə ghəshi.
23 Ma kə Yesəw sa favə na kwəma təkə
ghəshi ki na: «A mbəzli ni, ma ghwəyəy
mbəzli tə hidî nza ghwəy. Yən nee kiy, mə
ghwəmə səəkee. Ghwəyəy, mbəzli tə hidî
ni tikə nza ghwəy. Yən nee kiy, ntsa tikə
nzeyew.
24 Va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, tiɓa dza
ghwəy nza, ka bəkwə lə kwəma ghwəy
jikir na, pən. Kala zləɓati pə ghwəy mbə
nefer ghwəy, yən na ntsa nzee ghəci, pə
ghwəyəy. Ta bəkwə dza ghwəy lə kwəma
ghwəy jikir na» kə Yesəw.
25 A kə ghəshi na: «A ndə nza ghaa?»
kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Yən na sa
kee vaa gəzaŋwəy ndimndim ghala ghatee
gəzaŋwəy ɓasa.
26 Nay ghwəy na, yənəy, ɗaŋ na kwe-
mer vəya gar gəzəshee, ya gar ɓasəŋwəy
ngwəvə nza. Ma ki na, mba'ee sənay,
ntsaa ghwənara vay, kwəma kataŋ na na
sa ci, pən. Ə dzee gəzanshi kwəma gəzara
na gwa'a tsəgha kaa mbəzli tə hidî» kə
Yesəw.
27 Mbəzli va nashi ki na, sənay ghəshiy
dzəkən Dəy Hyala gəzaŋəy Yesəw kwəma
na, kə ghəshiw.
28 Ma kə ngəshi ki na: «Ghala pətsa dza
ghwəy kafakatəra yən Zəghwə yakə ndə
ngəriy, ghalaɓa dza ghwəy sənay, yən na
Ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. Ta sənay dza
ghwəy diɓa, shiy tiɓa mba'ee məni lə ɗi
tsee njasa ɗî yaw, ya namaɓa kwəma na
sa gəzə yay, war kwəma ɓanavəra Dirə na,
pə ghwəy.
29 War ghəy na kwa zəərə lə ntsaa
ghwənara va, ka zlara na kwətiraw. Sa
nzanay, ya hwəmɓa na, war kwəmaa
təɓanci kee məni» kə Yesəw.
30 Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə
Yesəw va tsəgha ki na, ɗaŋ nihwəti
ɓanavə nefer shi.

Ndərazhi yaya ni lə mevivi

31 Ma kə Yesəw kaa *ka Zhəwifəə
ɓanavə nefer shi va ki na: «Ghwəy na
ghwəy kiy mbəzli niy, mba'a pə ghwəy
kəsəvə kwəma ɓəniŋwəy ya na mbə nefer
ghwəy kataŋ kataŋəy, ka ni ya mbəzli ta
səɗee dza ghwəy nza kataŋ kataŋ.
32 Ta sənata na kataŋ na kwəma dza
ghwəy. Ka kwəma kataŋ na va dzay,
mba'a pəlantəŋwəy səvəri mbə mevivi ka
gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy» kə.
33 Ma kə ka Zhəwifə ngəci na: «A
Metər, ghəy kiy, jijihiy *Abəraham nza
ghəy, səəkə ndəə mənəhwə mava tə ghəy
ghala nza ghəyəw. Njaa njaa ka gha ni na:
“A kwəma kataŋ na va dzaa pəlantəŋwəy
mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy
ghwəy” pə ghaa?» Kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta
na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa məni
*kwəma jikir na ya hwəmɓay, mava tsa
kwəma jikir na va məniy na.
35 A ghwəmmə sənay, ya hwəm kiy,
ka mbay məndiy ɓəlati mava, ka zəghwə
kəghi mbə ndərazhi yaya niw. Ma tsa yakə
məndi yaya tsa zəghwəy, ntsa kəghi na
tsava ya hwəmɓa naci.
36 Va tsəgha na ki, mba'a pən yən
Zəghwə kəghi pəlantəŋwəyəy, ghalaɓa na
mbəzliy gwəra ghən tsa shi dza ghwəy nza
kwagwa'a kwagwa'a ki.
37 E sənay jijihiy Abəraham nza ghwəy
nanzə. Ya tsəgha nzə ki na, mbə pəla
pəəslira ghwəy. Sa nzana, kala zləɓavə
kwəma ɓəniŋwəy ya ghwəy.
38 Yən nee kiy, dzəkən shi citəra Dirə
gəzee kwəma. Ghwəy kwərakwə na,
kwəma gəzaŋwəy dəŋwəy ghwəy məni»
kə Yesəw.
39 Ma kə ghəshi zləɓanci na: «Wa
Abəraham na jijiŋəy sa» kə ghəshi. Ma
kə Yesəw na: «Mba'a pə ghwəy niy nzaa
jijihiy Abəraham kataŋ nzay, ta ghəra
sləni niy dza ghwəy njasa niy ghərahwə
Abəraham va nza.
40 Vanay sana, ya tsəgha ɓəniŋwəy ya
kwəma kataŋ na, njasa ɓanavəra Hyala
kwagwa'ay, mbə zhini nza ghwəy pəla
kwal tsaa pəəslira ɓa. Gəla kwəma
vay, səəkə Abəraham mənəhwə ghala nza
naw.
41 Ghwəyəy, sləni ghəra dəŋwəy na sa
ghəra ghwəy va» kə Yesəw. Ma kə ghəshi
na: «Ghəyəy, ndərazhi yakə məndi kwa
ciki kala sənay dəshim nza ghəyəw. Hyala
na tsa ghəy Dəŋəy kwətiŋ» kə ghəshi.
42 Ma kə Yesəw na: «E gəzaŋwəy kwəma
na, dəŋwəy kə Hyala nza kataŋ kataŋəy,
ta ɗîra niy dza ghwəy nza, sa nzana, va
Hyala yən madî səəkee tikə. Ə tarəvee
səəkəra sana də'wə ghən tseyew, ghənzə
ghwənikəra na.
43 Sənzənva kiy, wa shiy mənishi favə
ma ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy
sanaa? Sa nzana, kala mbay ghwəy fa
kwəma gəzaŋwəy ya.

8:23 8:23 3:31 **8:24 8:24** 13:19 **8:28 8:28** 3:14; 4:34; 5:18 **8:30 8:30** 2:23 **8:31 8:31** 14:15; 15:8 **8:33 8:33** Mt 3:9; Rm 4:12 **8:34 8:34** Rm 6:16, 20; 2Pi 2:19 **8:35 8:35** Səvəri 21:2 **8:36 8:36** Gal 5:1 **8:37 8:37** 5:18 **8:39 8:39** 8:33 **8:41 8:41** Nəw 32:6; Ezay 63:16 **8:42 8:42** 1Zhŋ 5:1 **8:44 8:44** Ghava 3:1-5; 1Zhŋ 2:4; 3:8

44 Sa nza ghwəy ndərazhi *ndə jaka tsa
Hyala. Dzəghwa ka dĩ məni shi dĩ dəŋwəy
ghwəy ki. Dəŋwəy tsa vay, ndə bəkwəpə
na ghala kwataŋata na naci. Səəkə naa
gəzəkəvəri na kataŋ na kwəma səvəri
mbə miy tsa ci ghala nza na ya kwətiŋəw.
Sa nzanay gəzə na kataŋ na kwəma vəw.
Na dzərvə dzərvə na va kwəmay, ghənzə
na naci gəzə kwəma sənaɓəy na mbə, sa
nzana didi dzərvə ghəci.
45 Na nee kiy, kwəma kataŋ naa na
gəzee. Va tsəgha zləɓa ma ghwəy nee va
kwəma.
46 Wa ntsaa kəsara mbə ghwəy yən mbə
məni kwəma jikir na, gar nə ghəci na:
“Ava tə pətsa tsa' tsa naŋee mbə məni
kwəma jikir na nee” kəa? Əy kala tsəgha,
war kwəma kataŋ na kə sa gəzee nay, tawa
dĩ ma ghwəy zləɓa kwəmee kia?
47 A na tsa Hyala ndəy, ta fa kwəma nzə
va dza na. Sa nzana kala mbəzli Hyala
ghwəy, va tsəgha fa ma ghwəy kwəma va»
kə Yesəw.

Gha məndiy ya Abərahaməy, Yesəw tiɓa na

48 Ma kə *ka Zhəwifə kaa Yesəw na:
«Nay gha kataŋ kwəma gəzaŋa ghəy va,
nə ghəy: “Ndə ka *Samari nza gha, zhini
ndə gazlaka gha” pə ghəy kəsa» kə ghəshi.
49 Ma kə Yesəw na: «Ndə gazlaka
nzeyew. Yənəy, dikə na sa fee dzəti Dirə,
ma ghwəy na, kala dĩ ghwəy fə dikəə
dzətee.
50 Pəla dikee kaa ghən tsee na na yaw, a
ntsaa pəlara tsee dikə tiɓa. Ntsa vay, ghəci
dza naa sla ngwəvə kən mbəzli diɓa.
51 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
war mba'a kə ndə kəsəvə kwəma gəzee na
mbə nəfə tsa ciy, ka nata məti tsava ndə
naciw» kə.
52 Ma kə ka Zhəwifə ngəci ki na:
«Yawaa, nana kiy, a ghəy sənay karkar,
ndə gazlaka nza gha, pə ghəy. Ma kar
*Abəraham ghəshi lə ka gəzə kwəma
Hyala mbəradzə, mba'a ghəshi bəkwəshi
gwa'a na, ka nata məti ntsaa kəsəvə
kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciw, pə gha
na.
53 Ma Abəraham ghəci jijiŋəy naci ki,
mba'a mətiy na, war tərəŋwɓa tsa gha va
dikə tsa məni gha kən tsa ci va na? Ya
ka gəzə kwəma Hyala mbəradzəy pəŋw
bəkwəshi ghəshi. Ndə ka wa ɓəti gha
ghən tsa gha na gha kia?» kə ghəshi.
54 Ma kə Yesəw na: «War mba'a pən
fal ghən tsee də'wə ghən tseyey, ka dza
bamaa nza tə kwəma fal tsa vaw. Dirə tsa
mə ghwəmə falra na tsee fal. Dirə tsa nə
ghwəy va: “Hyala ghəy na” pə ghwəy.
55 Zhini kala sənay ghwəy ɓa. Yən
nee kiy, e sənay. Mba'a pən ni, sənay
yaw, pənəy, ndə dzərvə dzee zhəghəra
kwərakwə ki, njasa nza ghwəy va. E sənay
ta na tsee ghən, mba'ee kəsəvə kwəma ci
mbə nəfə tsee.
56 Ndə nja jijiŋwəy Abəraham tsa gəzə
ghwəy tsa sanay, dalala niy vəshiy na,
ta nata vici dzee təzli ti. Ma sa tsəhəy
vəghwə tsa va mba'a nayəy, dza na mba'a
vəshiy dalala» kə.
57 Ma kə ka Zhəwifə na: «Ghaa wa
nə gha, shaŋ gha ta mənti ya piya cifə
mətsəkə ghala yakəŋa məndi na, hwəm
nay gha Abərahamaa?» kə ghəshi.
58 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta
na navay, tsəgha na, ghala məndi ghwəla
ta ya Abərahaməy, yən tiɓa na» kə.
59 Ma sa favə ghəshi Yesəw zləɓakə
kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi
satiy. Tapə ghəshi mbə ɓasə hərezli, ta
pə'wə li shi. Dza Yesəw naci mba'a mbəy
və shi. Mba'a ghəlikəvərivay səvəri mbə
*ciki Hyala.

9

Kar Yesəw lə ntsa yakə məndi ka ghwəlfə

1 Ma sa tsəhəy Yesəw ge'i lə tsahwəti
pi ghəci mbə dza na, mba'a nay tsahwəti
ndə, ghwəlfə ghəci, ghala yakə məndi.
2 Ma kə *mbəzli ta səɗa ci na: «A Metər,
wa shiy mənishi yakə məndi ntsa tsətsə
ka ghwəlfə tay? Va na ci *kwəma jikir
na ghwəlfəy na tanaa? Naa va na mənti
mbəzliy yakə na?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Məniy
ghwəlfə tsa kən ntsa tsa va kwəma ci jikir
na, ya va na mənti mbəzliy yakəw. War
ə yakə məndi tsəgha, ta mbə bərci Hyalaa
civaa dzəti ngwəla kaa mbəzli, tə mbərkə
kwəma ci.
4 Nay ghwəy na, ghala nza pi ghwəlay
havəghwə, ka mbərə viciy, ghəra pə
ghwəmməə ghəra sləni ntsaa ghwənikəra.
Sa ka vərɗĩ səəkətay, ka dza ndəə mbay
ghəra sləniw.
5 Ghala pətsa nzee tsa tikə tə hiɗĩ diy,
yən na waŋ pi ta mbəzli tə hiɗĩ» kə Yesəw.
6 Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha na,
dza na pe' təfati ndighwər tə hiɗĩ, dza
hwaɗ hwaɗĩvəshi lə dəvə ci jəwə, mba'a
saɗatishi tə mətsəhi ghwəlfə tsa va.
7 Ma kə ngəci ki na: «Mbala pishə
kwəma gha kwa kwəfa nə məndi va

8:46 8:46 2Kwər 5:21; 1Pi 2:22; 1Zhŋ 3:5 **8:47 8:47** 10:27; 18:37 **8:48 8:48** 4:9; 7:20; 10:20; Mk 3:21-22 **8:50 8:50** 7:18 **8:51 8:51** 5:24 **8:53 8:53** 4:12 **8:55 8:55** 4:34; 7:28-29 **8:58 8:58** 1:1; 17:5 **8:59 8:59** 10:31 **9:2 9:2** Səvəri 20:5; Ezhek 18:20; Lk 13:2, 4 **9:3 9:3** 11:4 **9:4 9:4** 5:17 **9:5 9:5** 8:12 **9:6 9:6** Mk 8:23

Shiləwe, kə məndi slən tsa nzə» kə. (Ma ɗi
slən Shiləwe tsa vaa gəzəy, ntsa ghwənay
məndi.) Mba'a ghwəlfə dzay dzəghwa
kwəfa va, mba'a pishə kwəma ci. Ma
zhəghəva naa səəkə na, ghəci mbə nay pi
ɗiweŋ ɗiweŋ.
8 Ka ghalahiy, lə nihwəti mbəzliy niy
nay ghəci mbə cə'wə shiy nza na, mba'a
ghəshi nay mbə nay pi. Sa nay ghəshi na,
dza ghəshi ka ɗəɗəw kwəma kwa jipə shi,
a kə ghəshi na: «Ntsa sa ka ghwəmmə
vaa nay mənzəy vəgha kwal ka cə'wə shiy
tsəy?» kə ghəshi.
9 Dzəghwa bakə mbə mbəzli
təhəvərivashi ta zləɓa kwəmaa dzəkən:
«Ghəci na» kə nihwəti. «Awə, ghəci naw,
tsahwəti ndə na sava nzana wa'i ghəci»
kə ghəshi. Ma kə də'wə ghən tsa ci ki na:
«Waa yən na» kə.
10 Ma kə məndi ngəci ki na: «njaa njaa
səəkə na, ghwənishi mətsəhi gha, ka nay
pi gha nana shiki?» kə məndi.
11 Ma kə na: «Waa ntsa nə məndi va,
Yesəw, kə məndi slən tsa ci hwaɗivə na
hiɗi lə dəvə ci jəwə, mba'a manatərashi
tə mətsəhee, ma kə ngəra na: "Mbala
pishə kwəma gha kwa kwəfa Shiləwe" kə.
Ənkwa pən, mba'ee dzaa pishə. Ma sa
pishə ya, tsa' pən na, yən mbə nay pi
tsəgha» kə.
12 Ma kə ghəshi na: «Kwəmaa ntsa va
sənzənva tsəy?» kə ghəshi. «A' sənay ya
nda kwəma naw» kə ntsa va.

**Ka Farisahi lə ghwəlfə tsa ghwənita mətsə ci*

13-14 Ma fəca vici hwaɗivə Yesəw va
hiɗi jəwə, mba'a saɗatishi tə mətsə
ghwəlfə tsa va mba'a mbəliyəy, fəca *vici
dəkəva niy nza na. Dza məndi mba'am
pəmanakəshi ntsa va kaa *ka Farisahi.
15 Dzəghwa ka Farisahi kwərakwə ki, ka
ɗəw kwəma va ghwəlfə tsa va, a kə ghəshi
na: «A ntsa, ya sa niy nzana ghwəlfə gha
niy nza kala nay piy, njaa njaa səəkə na
zhini ghaa nay pi nanaa?» kə ghəshi. A kə
ghwəlfə tsa va na: «Waa hiɗiy saɗati na tə
mətsəhee jəwə. "Mbala pishamtishi" kə.
Ma sa dzee pishishi na, mba'a mətsəhee
ghwənishi ɗiweŋ, ka nay pee» kə.
16 'Wakəvə nava kwəma bakə mbə
tihəvəri ka Farisahi kwa jipə shi ki. Ma
kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Ma ntsaa
ghərati sləni vay, ntsa Hyala naw, mba'a
kəə ntsa Hyala nzay, ka dza naa məni
sləni tsəgha na fəca vici dəkəva nzaw»
kə ghəshi. Ma kə nihwəti na: «njaa njaa
ka ntsaa kamaa ntsa Hyala mbay mənti
sləni maɗaŋa maɗaŋa na va tsəghaa?» kə
ghəshi.
17 Dzəghwa ka Farisahi va ka zhiniy ɗəw
kwəma va ntsa ghwənita mətsə ci va diɓa,
a kə ghəshi na: «A ntsa, njaa na kwəma
gəzə ghaa dzəkən ntsaa ghwənantəŋa
mətsəhi gha ni naghaa?» kə ghəshi. A kə
ntsa va na: «Ma ta vəyay, ndə Hyala na,
nə ya na nee» kə.
18 Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
Zhəwifə nashi ghalaɓa na, ɗi zləɓa ghəshi,
kataŋ niy nza ntsa vaa ghwəlfə na
ghwənishi mətsəhi ci, kə ghəshi, kala war
sa ghəshi ɗəwti va mbəzliy yakəw. Dza
ghəshi mba'a ghəshi harashi mbəzliy yakə
ki.
19 Ma sa səəkəshi ghəshi na, tapə ghəshi
ta ɗəw və shi, a kə ghəshi na: «Zəghwə
ghwəy na sasa kataŋ na mbəzli ni? Kataŋ
kataŋ sənay ghwəy, ka ghwəlfə ghwəy
yakə na? Ya sa nzana tsəghay, njaa mənti
na maɗi naa nay pi sana kia?» kə ghəshi.
20 Ma kə mbəzli va na: «A na na ghəyəy,
a ghəy sənay zəghwə ghəy na, ka ghwəlfə
ghəy yakə.
21 Ma ghwəni tsa ghwənishi mətsəhi ci,
maɗi na ta nay pi sanay, nda wantsaa
ghwənamtishi na, sənata nava ghəyəw.
Dəwəm nava və, dikə na gar zləɓa kwəma
ghəci də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi.
22 Va wa gəzə ghəshi kwəma va tsəghay,
sa nzana mbə hazləni ghəshi va mbəzli
dikə dikə ni va mbə ka Zhəwifə. Sa
nzana, mba'a ghəshi niy gəzəti kwa jipə
shi: «Ntsaa dzaa ni: "*Kəristəw Ntsa tivə
Hyala na Yesəw" kəy, ta ɓanti dzam səvəri
mbə ciki ɓasə va tsa ka Zhəwifə» kə ghəshi
niy niy.
23 Va tsəgha nə mbəzliy yakə zəghwə va
va: «Dəwəm və, aa kəliy gar zləɓa kwəma
də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi.
24 Zhini ka Farisahi da' ghəshi harvə
ntsaa niy nza vaa ghwəlfə, ka zhiniy
ɗəw kwəma və kwa baka səɗa diɓa, a
kə ghəshi na: «Ntsa, sənzənvay, kwa
kwəma Hyala nza ghwəmmə, gəzə pə gha
gəzəkəvəri kwəma tsərtsər. A ghəy sənay,
ndə məni *kwəma jikir naa ntsa va, pə
ghəy» kə ghəshi.
25 Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə
na: «Am, a na neyey, sənay ya nee, nda
ndə məni kwəma jikir na na, nda kala
tsəgha naw. Ma na neyey, shiy kwətiŋ
na shi sənashee, ghwəlfə niy yakəram, ma
nanay, mbə nay pee» kə.
26 Ma kə ghəshi ngəci na: «njaa
məntəŋa na tay? A shi mənti na maɗi
mətsə gha vaa ghwənitaa?» kə ghəshi.
27 Ma kə ntsa va na: «A mbəzli
ni, e gəzaŋwəy kwəma na ngar nanzə
məcanata gwa'a ɓay? A shi ɗi ghwəy ni

9:8 9:8 SləniKY 3:10 **9:13-14 9:14** 5:9 **9:16 9:16** 7:43; 9:33; 10:19 **9:17 9:17** 4:19 **9:22 9:22** 7:13; 12:42; 19:38; 20:19

mbə kwəma va, zhini ghwəy ɗəw bayaa?
Naa, ə ɗi ghwəy məniŋwəy ka mbəzli ta
səɗa ci kwərakwə shəkəna?» kə.
28 Sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza
ghəshi ka tsəərə, a kə ghəshi na:
«Nighəvəŋəy tə gha wəzə. Gha ka na
nzaa ntsa ta səɗa tsava ndə, pə gha.
Lə ghəyŋəyshi na ghəyəw. Ghəy na na
ghəyəy, mbəzli ta səɗa *Məyizə nza ghəy.
29 A ghəy sənay, a Hyala niy gəzanci
kwəma kaa Məyizə. A na tsatsa ndəy,
sənay ghəy nda dzəghwa tima təzlikəvay
naw» kə ghəshi.
30 Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə
na: «Kwəma maɗaŋa maɗaŋa naa nava
ki, sa nzana va kala sənay pətsa səəkə
na ti ghwəy, zhini mba'a ghwənantəra
mətsəhee?
31 Nanzə kiy, a ghwəmmə sənay, kar
Hyalaa yəmanshi kwəma mbəzliy məni
kwəma jikir naw, war ntsaa ha'wə ti, ka
məni kwəma ɗi na, na sa ka naa mananci
kwəma ɗəw na.
32 Ghala nza ghwəmmə sana tə hiɗiy,
səəkə ghwəmməə favə məndiy gəzə
tsahwəti ntsaa ghwənanamti mətsə ntsa
yakəm ka ghwəlfəw.
33 Kala va Hyala kə ntsa səəkə nzay, shi
dza naa mbay mənti tiɓa ya jəw nzəw» kə.
34 «Gha sa yakəm mbə kwəma jikir na,
mba'aŋa gha mbə pa' ndatsə na, zhini
gha saa dzaa ɓanavəŋəy kwəma na?» kə
ghəshi. Mba'a ghəshi ɓanti mbə ciki
ɓasəva tsa shi ki.

Yesəw yəmə mbəzli caslakə nəfə ni lə ghwəlfə

35 Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə, a
ghəshi ɓanti ntsa mbəliti na va mbə
ciki ɓasəva, kə məndi na, mba'a ghəshi
kwəmay li. Ma kə ngəci sa kwəmay ghəshi
na: «A ntsa, ɓanavə nəfə tsa gha gha kaa
Zəghwə yakə ndə ngəri na?» kə.
36 Ma kə ntsa va na: «A Ntsaa sləkəra,
gəzara nda wa ndə na, nzee mbəə ɓanavə
nəfə tsee» kə.
37 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ava ghəci na
saa gəzaŋa kwəma tsa sənzənva, yən yən
sa nighə gha tsa» kə.
38 Ma sa favə na tsəgha, a kə na: «A
Ntsaa sləkəra, e ndaŋa nəfə tsee» kə.
Tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa səɗa Yesəw.
39 Ma kə Yesəw ki na: «Ta mbə shiy
zhəghəshi səəkəree dzəti hiɗi, a mbəzli
ghwəlfə ghwəlfə ni nay ma pi mbəə nay
pi, ma ka mətsəə nay pi na, mbər niva ka
ghwəlefesliy nay ma pi» kə.
40 Ma sa favə nihwəti *ka Farisahi tiɓa
vəgha Yesəw, ghəci mbə gəzə kwəma va
na, tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, a kə
ghəshi na: «Ghwəlefesli nza ghəy sana
sənzənva kwərakwə tsəna?» kə ghəshi.
41 Ma kə Yesəw na: «War mba'a pə
ghwəy: "Ghwəlefesli nzay" ka dza fətiy
nza kən ghwəy nzaw. Sa nə ghwəy va
ki: "Mbəzliy nay piy gə ghəy na ghəy" pə
ghwəyəy, va tsəgha nza fəti kən ghwəy»
kə Yesəw.

10

Fir dzəkən ndə lə teŋkesli ci

1 Dza Yesəw mba'a gəzəkə kwəma kwa
fir, a kə na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, ya wa ntsaa dza maa dzəghwa
səəmə teŋkesli kwa miy pətsaa dzəghwa
səəmə, dza na mba'a dzəghway tə kələm
dzəghwa səəməy, ndə ghəli na tsava ndə,
zhini ndə zləghwə ghəci diɓa.
2 Ma na ntsaa dzakə kwa miy pətsaa
dzəghwa səəməy, ghəci na ndə teŋkesli
tsa slar tsa.
3 Ta ghwənanamti səəmə dza ntsaa
ndəghwə ghi tsa va. Ka na dza na, ka
haka teŋkesli ci vaa səvəriy dzəti ngwəla,
lə slən lə slən ki. Sa nzana gwa'a gwa'a
teŋkesli va sənata məli ci na, war ka ɗanci
fəti ghəshiy səvəri.
4 Ka na dza, sa ka na harkəvərishi
gwanashiy dzəti ngwəla na, ka 'wanshi
kwal, ka nəw ghəshiy dzəmti. Sa nzana,
gwa'a ghəshi sənaɓəhwə məli ci.
5 Ma na ntsa sənaɓəshi ma ghəshi liy,
ka ɗi ghəshiy nəwəw. A ka ghəshiy
hwəhwəshi və, sa sənaɓəshi ma ghəshi li»
kə.
6 Tsəgha ɓəlanakəshi Yesəw fir tsa va.
Ma ki na, favə kwəma va ghəshi nda
dzəkən wa ɗi Yesəw gəzanshiw.

Yesəw na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa

7 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ə gəzaŋwəy
ya, ta na navay, tsəgha na, yən na
miy pətsaa dzəghwa səəmə kəli məndi
teŋkesli kwa.
8 Mbəzliy 'wakə kwal vaa səəkəshi
pərɓa ghəshi kaa ngəra gwanashiy, ka
ghəli na ghəshi, zhini ka zləghwə ghəshi
diɓa. Sa səəkəshi ghəshi na, kala fa
kwəma teŋkesli və shi.
9 Yən na miy dəgha. Mba'a kə ndə
dzakəy kwayay, a tsava ndə taa mbəliy. Ta
mbə dza naa dza, ka dzakə, ka səvəriy, ka
kwəmavə shi zəmə ci.

9:29 9:29 7:27; 8:14 **9:31 9:31** Cem 66:18; Fir 15:29; Ezay 1:15 **9:33 9:33** 3:2 **9:34 9:34** 9:2 **9:37 9:37** 4:26 **9:39 9:39** 5:22 **9:40 9:40** Mt 15:14; 23:26 **9:41 9:41** 15:22 **10:4 10:4** 10:27; ShiZhŋ 14:4 **10:6 10:6** 16:25 **10:8 10:8** Zher 23:1-2; Ezhek 34:2-3 **10:9 10:9** 14:6; Cem 23:2; Ezhek 34:14

10 A na ndə ghəli naci kiy, nay gha ghəci
səəkəy na, war ta ghəli shiy, ka bəkwə
shiy, ka laɗamtishi gwa'a tsəgha ka naa
səəkə. Yən na nee kiy, ta mbə mbəzliy
kwəmavə piy səəkəree. Piy tsa va na, ta
kwa ndimndim, kala kəɗi ma.
11 Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə
tsa. Ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsay, kar
naa zlay piy tsa ci tə mbərkə teŋkesli ci.
12 Ma na ndə ndəghwə shiy tsaa
ndəghwə shiy war ta kwəmavə gəna ci,
kala ndə ndəghwə shiy tsa kataŋ tsa ghəci,
zhini kala shi ci teŋkesliy, war nay ma na
dəghwava jezl tsahwəy mbə teŋkesli na,
bəvbəpə ka naa hwəy zlashi teŋkesli tiɓa.
Ka dəghwava jezl dza na, ka zliy dzəmbə
shi, mba'a zlərhəvəri teŋkesli ki.
13 Va wa hwəy na tsəgha zlashi teŋkesli
va kiy, sa nzana war ta gəna ghəci
ndəghwə shiy gwa'a tsəgha, kala kwəmaa
shashanci tiɓa ta teŋkesli.
14-15 Yən na ndə ndəghwə shiy tsa
wəzə tsa. Njasa nzana va, mba'a Dirə
sənara, mba'ee sənay kwərakwəy, tsəgha
sənashee teŋkeslee, mba'a ghəshi sənara
kwərakwə. Ta zlay piy tsee dzee tə
mbərkə ti shi.
16 A nihwəti teŋkeslee tiɓa tə ngwəlashi,
kala tsəhəshi kwa səəmə diɓa. Ta dza dzee
ɓasəkəshiy dzəghwa səəmə, nza ghəshi
favə gaka məlee, nza ghəshi jakəshi ka
garəwa teŋkesli kwətiŋ. Nzee nzaa ndə
ndəghwəshi kwətira ki.
17 Tərəŋw dĩti Dirə kwəmee sana, sa
nzana mba'ee zləɓati zlanay ghən tsee kaa
məti, ma nzee zhiniy zhakatira taa nza
diɓa.
18 Ndə tiɓa ka mbay ɓəhwə piy tseyew.
Yən lə dĩ tsee zləɓati na zlanay ghən tsee
kaa məti. A bərciy zlanay ghən tsee kaa
məti vəya, zhini lə bərciy zhakatira mbə
məti vəya diɓa. Ava tsəgha na kwəma
ndara Dirə ta mənee» kə.
19 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza
bakə mbə *ka Zhəwifə zhiniy təhəshi, tə
mbərkə kwəma ci va gəzəkə na.
20 Ma kə nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə shi na:
«A shiy mbə ghən ci, ndə gazlaka na, tawa
fafa ghwəy kwəma ci va tay» kə ghəshi.
21 Ma kə nihwəti na: «Ka mbay ndə
shi mbə ghən gəzəkə kwəma tsətsə naw.
Ndə gazlaka na, mba'a mbay ghwənamti
mətsəhi ghwəlfə na?» kə ghəshi.

Ka Zhəwifə kala dĩ ma kwəma Yesəw

22 Dza *ka Zhəwifə mba'a ghəshi mənti
makwaghwaa zəzəə dzəkən ghwəni *ciki
Hyala tsa mbə məlmə Zherəwzalem, sa
mənta vici va ki. Kəghəli, ghala tir tasli
ka makwaghwa vaa nza.
23 Dza Yesəw mba'a tsəhəy mbə tsə va.
Dza na ka təwrə dzar mbə gərka nə məndi
va «Gərka *Saləmaŋw» kə məndi mbə ciki
Hyala tsa va.
24 'Wakəvə ka Zhəwifə ɓasə ghəshi
ɓasəkəvashi, dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay
Yesəw. Ga' ghəshi ta ɗəw kwəma və, a kə
ghəshi na: «A Yesəw, pa' hwəm dza ghaa
nza mbə səəŋəy məhərli ghəy tay, wəzəɓa
kəslatəŋəy gha na slən tə kwəma na, niy
nza ghaa *Kəristəw ntsaa tivə Hyala va sa»
kə ghəshi.
25 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala
ndatsə gəzaŋwəy ya kwəma vaw, ghwəy
na shiy dĩ ma zləɓa. Ya kwataka
sləni ghəree na maɗaŋa maɗaŋa na lə
bərci ɓəra Dirəy, mbə ndəgha fəti naa
dzəkənee.
26 Ya tsəgha nzə kiy, ndara nefer ghwəy
ghwəy, sa kama ghwəy mbə teŋkesliy
yaw.
27 Ma ni ya va teŋkesliy, a ghəshi
sənaɓəhwə nee məli. Ka nəwra tə səəbee.
Mba'ee sənashi shi ya kwərakwə.
28 Ta ɓanavəshi piy tsaa kəɗi ma dzee,
ka dza ghəshiy zashi tepəw. Tsahwəti ndə
tiɓa dzaa mbay zləghwəhwəshi mbə dəvə
yaw.
29 A Dirə tsaa ndarashi va mbə dəvee
taŋəti shiy gwa'a gwa'a tə dikə. Tsahwəti
ndə tiɓa mba'a dzaa mbay zləghwəhwə
shi mbə dəvə ciw.
30 Na na ghəy ghəy lə Dirə kiy, ndə
kwətiŋ nza ghəy» kə Yesəw.

31 Dza ka Zhəwifə ka zhiniy imə hərezli
ta pə'wə Yesəw li shi diɓa.
32 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya sa nzana
sləni wəzə na yən ghərati kwa kwəma
ghwəy lə bərci ndara dirə, mba'a ghwəy
nata kiy, ta nama mbə kwəma va dĩ ghwəy
zhiniy pə'wəra lə hərezli kia?» kə.

33 Ma kə ka Zhəwifə na: «Va sləni
wəzə na mənti gha dĩ ghəy pə'wəŋa lə
hərezliw. Ma kwəma pə'wəŋa ghəy tiy, sa
dzəmbəŋa gha va mbə gəzə kwəma sawaa
dzəkən Hyala. Ndə ngəri gha na, dza gha
ka dĩ zhəghə ghən tsa gha ka Hyala» kə
ghəshi.

10:11 10:11 ndə teŋkesli: Cem 23:1; Ezhek 34:11-16; Zher 23:3; Mt 18:12-14; Ebr 13:20; ShiZhŋ 7:17; zləɓavə məti: 15:13; Rm 5:8; 1Zhŋ 3:16 **10:12 10:12** SləniKY 20:29 **10:14-15 10:14** 10:27; 2Tim 2:19 **10:14-15 10:15** Mt 11:27 **10:16 10:16** 11:52; Ezay 56:8; Ezhek 34:23-24; 1Pi 2:25 **10:17 10:17** 3:35; 5:18 **10:18 10:18** 4:34 **10:19 10:19** 9:16 **10:20 10:20** 8:48 **10:23 10:23** SləniKY 3:11 **10:24 10:24** Lk 22:67 **10:25 10:25** 5:36 **10:26 10:26** 16:9 **10:27 10:27** 8:47; 10:3, 14 **10:28 10:28** 5:24; 6:39 **10:30 10:30** 5:18; 17:21 **10:31 10:31** 11:8 **10:33 10:33** SləniTaH 24:16; Mt 26:65 **10:34 10:34** Cem 82:6

34 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A məndi
tsasliti mbə zliya kwəma pəhəti ghwəy,
ma kə Hyalay: “Ghwəy na hyalahi” kə.
35 Zhini diɓa kiy, a ghwəmmə sənay,
ma kwəmaa gəzəkəvata mbə Zliya Hyalay,
ka mbay ndəə bashamtiw. A Hyala fa-
nati slən gwa'a kaa mbəzli ɓanakəshi na
va kwəma nzə: “Ghwəy na hyalahi” kə
ngəshi.
36 Yən sana kiy, Hyala təravəra na
mba'a ghwənikəra tikə tə hiɗî ni. Njaa
njaa ka ghwəy ni ɓa na: “Kwəma
sawaa gəzee dzəkən Hyala” pə ghwəy
ki, yən patsəŋwəy kwəmaa dzəti ngwəla:
“Zəghwə Hyala nzee” pən kia?
37 Mba'a kə sləni ghəratee, kala sləni
Dirəy, ghalaɓa na ka ɓəra nefer ghwəy
ghwəy ma.
38 War sləni Dirə karkar kə sa ghəree
vay, ya kala ɓəra nefer ghwəy ghwəy na,
zləɓatim sləni ghəratee va gwa'a tsəgha.
Ghalabay, ta sənay dza ghwəy njasa nza
Dirə mbə ya, yən kwərakwə na, mbee» kə
Yesəw.
39 Zhini ka Zhəwifə tapə zhimbəshi mbə
pəla kwal tsaa kəsə ci diɓa, dza na mba'a
mbəliy və shi.
40 Mba'a dzaa taŋəy dzəvəri tsahwəti
həlbə tsa həl Zhərdeŋ, ge'i tə pətsaa niy
məni Zhaŋ va *batem. Dza na mba'a
nzəyəy.
41 Dzəghwa ɗaŋ nihwəti mbəzli
səəkəshiy dzəvəgha. A kə ghəshi na:
«A ghwəmmə sənay, mənəhwə kwəma
maɗaŋa maɗaŋa na Zhaŋ ya kwətiŋəw.
Nanzə kiy, ya namaɓa kwəma gəzəkə naa
dzar ntsa gwanata na, tsəgha ghənzə» kə
ghəshi.
42 Ɗaŋ mbəzli tə pətsa va ɓanavə nefer
shi kaa Yesəw.

11

Məti Lazar

1 Dza zəlghwə mba'a kəsəvə tsahwəti
ndə mbə məlmə Betani, Lazar, kə məndi
slən tsa ci. Betani vay, məlmə nza kar
Marəy va, ghəshi lə zhambəghəta Martə
mbə na.
2 Ma Marəy vay, ghənzə na maliy niy
ɓasliti shiɗshiɗ Ndə sləkəpə va lə 'wərdi,
zhini mba'a niy saɗamtishi lə shiti mbə
ghən nzə. Zəmbəghəta Lazar na sa
gwərapəy tsa va.
3 Dza ghəshi lə zhambəghəta bakanashi
ki, ghwəni ghəshi ghwənay ndə ta dza
ghəciy gəzə kaa Yesəw. A kə taa ni na:
«A Ndə sləkəpə, wa vanay madiganja tərəy
gwərapəy, kə məndi» kə taa ni.
4 Ma sa favə Yesəw bar tsa zəlghwə
tsa Lazar va ki, a kə na: «Nay kwəma
zəlghwə tsa Lazar va ghwəy na, məniy
zəlghwə tsa vaa zəlghwə ta mətiy ghəci və
bətəw. Zəlghwə tsaa dzaa ci dikə tsa Hyala
tərəŋw tsa ci, lə ta mbə məndiy fə bamaa
dzəti dikə tsa Zəghwə Hyala na» kə.
5 Yesəw kiy, tərəŋw niy ɗi na kar Martə
lə Marəy mba'a zəmbəghəshi Lazar.
6 Ya tsəgha nzə, ləy hwəm sa favə na
zəlghwə tsa Lazar va na, mba'a mənti vici
bakə diɓa tə pətsa nza na va.
7 Ma kə kaa *mbəzli ta səɗa ci lə
hwəm vici bakə na va ki na: «A mbəzli
ni, zhəghəva ghwəmməə zhəti hiɗî ka
Zhəwde» kə.
8 Ma kə ghəshi na: «A Metər, a gha nay
nanzə hiy hi ɗaŋ ghala səəkə *ka Zhəwifə
mbə pəla pəəsliŋa lə hərezliw, zhini a
ghwəmmə zhaa zhəmbə ɓa, pə gha na?»
kə ghəshi.
9 Ma kə Yesəw na: «A ghwəy sənay tsahi
məŋ lə bakə na waŋ pi mbə vici kwətiŋ.
Mba'a kə ndəə dza havəghwəy, ka tsati
təhwəni tə səɗa ciw. Sa nzanay, mbə nay
pi na, va waŋ tsa havəghwə.
10 Ma mba'a kə ndəə dza həvirəy, ta tsa
dza təhwəni tə səɗa ci ghalaɓa. Sa ka na
nay ma pi, sa nzana kala waŋ pi və» kə.
11 Tsəgha gəzanakəshi Yesəw kwemer
va, zha ma kə ləy hwəm ki na: «A
madigammə Lazar ɓəti hi, nanzəy, ta dza
dzee fərghakati» kə.
12 Ma kə mbəzli ta səɗa ci na: «Əy, a
Ndə sləkəŋəy, ma ghənzə tsəgha tə hi kəy,
ta mbəliy dza na» kə ghəshi.
13 Ma na Yesəw naciy, a Lazar mətiy, na
kwəma ɗî na gəzanshi. Ma mbəzli ta səɗa
ci na, favə kwəma va ghəshiw, hiy ɓəhwə
na kataŋ, kə ghəshi.
14 Zhini ma kə Yesəw bazhə bazhə
ngəshi na: «Wa mətiy mətiy Lazar.
15 Dalala vəshiree ta kwəma kən ghwəy
sa mətiy na va, kala tsəhəree vəgha, nza
ghwəy mbəə ndara nefer ghwəy. Nana
kiy, dzamməm dzəvəgha!» kə.
16 Ma kə Təmasə tsa har məndi vaa
ihwəli kaa nihwəti *mbəzli ta səɗa
Yesəw na: «Dza ghwəmmə kwərakwə, a
ghwəmmə dza ta bəkwə kwasəbə Ndə
sləkəmmə» kə.

Yesəw na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə məti, ka ɓanshi piy tsaa kəɗî ma kaa mbəzliy bəkwəshi

---

10:36 10:36 1:34 **10:38 10:38** 10:25 **10:39 10:39** 7:30; 8:20 **10:40 10:40** 1:28 **10:41 10:41** 1:29-34; 3:27-28 **10:42 10:42** 2:23 **11:1 11:1-2** 12:1-3; Lk 10:38-39 **11:3 11:3** 11:36 **11:4 11:4** 9:3; 17:1 **11:8 11:8** 8:59; 10:31 **11:9 11:9-10** 8:12; 12:35-36 **11:11 11:11** Mt 9:24 **11:16 11:16** Mk 14:31; Rm 6:8; Təmasə: 20:24

17 Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa
ci ki ndəs tsəhəshi mbə məlmə Betani. Ma
maɗi ghəshiy tsəhə na, məndi lamti Lazar,
ka mənti vici ghəci faɗə kwa kwəli.
18 Məlmə Betani vay, ndəkwə ndəkwə
na lə Zherəwzalem, gar kiləwmetər
mahkanəy na kwa jipə shi gwa'a tsəgha.
19 Dza *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi
səəkəshi tiɓa ɗaŋ, ta səkwə kar Martə lə
zhambəghəta Marəy, lə ta dəpanshi nefer
shi va kwəma məti zəmbəghəshi va ki.
20 Ma kə məndi kaa Martə na: «A Yesəw
səəkəy, mbə səəkə na» kə məndi. Ma sa
favə na na, dza na pəlhəm kafəta, ka dza
ta ka'wə kwa kwal. Ma Marəy nanzə ki
na, gwəŋəta mənzəy kəghi.
21 Ma sa kə 'wəvə Martə Yesəw ki, ma
kə na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə gha
niy nza tiɓa nza na, ka mətiy zəmərə tsa
nzaw.
22 Ya tsəgha nzə kiy, e sənay, ya sana
nzə ɗəw gha shiy, ya nimaɓa va Hyalay,
ka zlay ɓəŋashiw» kə.
23 Ma kə Yesəw ngəta na: «Ta zhəkəməy
dza zəməŋa kwa kwəli pəra Martə, e
gəzaŋa» kə.
24 Ma kə Martə na: «Yaŋ, e sənay ta
zhəkəməy dza na kwa kwəli fəca dza
nihwəti mbəreketiy səəmə kwa kwəli,
fəca dza hidîy kərə» kə.
25 Ma kə Yesəw na: «Martə, yən na ntsaa
zhini mbəzli zhakati mbə məti, ka ɓanshi
piy tsaa kəɗî ma kaa mbəzliy bəkwəshi.
Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, tə ghwəməy dza
naa nza, ya ə mətiy na.
26 Ntsa tə ghwəməy tsa diɓay, mba'a kə
ndara nəfə tsa na, ka məti na bətə teepəw.
Zləɓavə kwəma va gha tsəgha na, pə gha
sa?» kə Yesəw.
27 Ma kə Martə na: «Yə tsəgha na
Ndə sləkəra, e zləɓavə, gha na *Kəristəw
Zəghwə Hyala, saa niy gəzəm va dzaa
səəkəə dzəti hidî» kə.

Yesəw wahə

28 Ma sa gəzəkə Martə kwəma va tsəgha
na, mba'a dzaa kəsata zhambəghəta
Marəy. A kə ngəta ɗahwə ɗahwə na: «A
Marəy, a Metər tsa ghwəmmə səəkəy, mbə
harŋa na» kə.
29 Ma sa favə Marəy kwəma va tsəgha
na, pəlhəm kafəta, ka diva ta dzəvəgha
Yesəw.
30 Ghala pətsa va na, Yesəw ghwəla ta
tsəhə mbə məlmə di, ghəci war tiɓay tə
pətsa kwəmə Martə va li.
31 Ma sa nata *ka Zhəwifəə niy nza
va vəgha Marəy ta dəpanta nəfə tsa nzə
ghənzəə səvəri lə diva na, dza ghəshi ka
nəw tə səəbə. «Nda dzəti kwəli dza na ta
wahə» kə ghəshi.
32 Ma sa tsəhəta Marəy tə pətsa nza
Yesəw va, mba'a nay na, dza na tsəfəkwə
tsəfəkwəta tiɓa kwa səɗa Yesəw. Ma kə
ngəci na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə
gha niy nza tiɓa nzay, ka mətiy zəmərə
tsa nzaw» kə.
33 Ma sa nay Yesəw ghənzə mbə wahə,
zhini tsəgha ka Zhəwifəə səəkəshi va
kwasəbə mbə wawahə kwərakwə ɓa na,
dza hwər tsa ci ka maɗî ta slanci ti shi
tərəŋw tərəŋw, gar taŋamti bərci.
34 Dza na ka ɗəw və shi, a kə na:
«Kwəma lamti ghwəy sənzənva tsəy?» kə.
Ma kə məndi ngəci na: «A Ndə sləkəpə,
vanta kwəli ci tikə, ndi natama» kə məndi.
35 Dzəghwa Yesəw ka wahə.
36 Ma kə ka Zhəwifə tiɓa sa nata ghəshi
nava kwəma na: «Kay, nighətim njasa ɗîti
Yesəw ntsa di» kə ghəshi.
37 Ma kə nihwəti mbə shi na: «Ya
sa nzana mba'a ghəciy mbay ghwənamti
mətsəhi ghwəlfə kiy, tawa niy daməti ma
na məti va ɓə Lazara?» kə ghəshi.

Yesəw ghəshi lə Lazar

38 Zhini mətsəhə hwər tsa Yesəw
mətsəhəti slanci ta Lazar tiɓa tərəŋw
tərəŋw, pəkw dzay dzəti kwəli. Mbə
ləgwə niy nza kwəli va, mba'a məndi
kalay lə hərambəzli.
39 Ma sa tsəhəy Yesəw ki, a kə kaa mbəzli
tiɓa na: «Kafantim hərambəzli va mbəzli
ni» kə. Ma kə Martə, zhambəghəy Lazar
tsaa mətiy va na: «A Ndə sləkəpə, tawa
kia! Mbə zən dza naa nza sənzənva. Sa
nzanay, kwa faɗə vici ci na ndatsə ghala
lamti məndi» kə.
40 Ma kə Yesəw na: «A Martə, niy
gəzaŋee: "War ndara ma gha nəfə tsa
ghay, ta nay dikə tsa Hyala dza gha?" pən
sa» kə.
41 Mba'a məndi ɓanti hərambəzli va ki.
Ma sa ɓanti məndi na, 'wakəvə Yesəw kaa
kwəma ciy dzəta ghwəmə mba'a kafata,
tapə ta cə'wə Hyala, a kə na: «A Didi,
'wəsa nə ya ngəŋa, sa nzana, mbə fəra
kwəma ɗəwee ghaa dzəghwa.
42 E sənay, mbə fəra nza ghaa dzəghwa,
ya hwəm diɓa. Va wa gəzee tsəghay, ta
mbə mbəzliy tsəɓayra ni tikəə favə, mba'a
ghəshi zləɓati tsərtsər, gha ghwənikəra
na, kə ghəshi» kə Yesəw.
43 War sa gəzəkə na kwəma va tsəgha, a
kə zlaŋzlaŋ na: «Lazar, səəmə!» kə.
44 'Wakəvə mbəri mba'a səəməy, pəərə
pəərə shiɗshiɗ ci lə dividivi ci lə məgapa,
mba'a gəjer mbə kwəma ci. Ma kə Yesəw

11:21 **11:21** 11:32 **11:24** **11:24** 5:29; 6:40, 54; Dani 12:2 **11:25** **11:25** 5:21, 24; 8:51 **11:27** **11:27** 1:34; 4:25 **11:32** **11:32** 11:21 **11:35** **11:35** Lk 19:41 **11:37** **11:37** 9:6 **11:38** **11:38** 20:1; Mt 27:60 **11:42** **11:42** 12:30 **11:44** **11:44** 20:6-7

kaa mbəzli tiɓa na: «Palamtim shi va ti a ghwəy zlay dzay!» kə.

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw (Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

45 Mbə *ka Zhəwifəə niy səəkəshi va ta nighə kar Marəyəy, mba'a nihwəti ɗaŋ ɓanavə nefer shi kaa Yesəw sa nata ghəshi kwəma mənti na va maɗaŋa maɗaŋa na.
46 Ma nihwəti mbəzli mbə shi na mba'a ghəshi dzaa gəzanshi shi mənti Yesəw va gwa'a kaa *ka Farisahi.
47 Dza ka Farisahi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ɓasə ghəshi ɓasətəvashi lə *ka sləka kwəma mbə ka Zhəwifə, ta sləka kwəmaa dzəkən Yesəw. A kə ghəshi na: «njaa njaa dza ghwəmməə məni sana kia? Avanay mbə ghəra sləni maɗaŋa maɗaŋa naa ntsa tərəŋw sana.
48 Mba'a pə ghwəmmə ni, zlay ghwəmmə, a ghəci məni sa ci tsəgha pə ghwəmmə na, mbəzli gwanashi dza naa ɓanavə nefer shi. Ma sa ka mbəzliy sləkəmmə dikə dikə ni mbə *Rəm favəy, ta səəkə dza ghəshiy dzashiy dzəmbə kwəma va, ka ghəshi dza na mba'a ngəzlamti *ciki Hyala tsa ghwəmmə, kərəp zamti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə» kə ghəshi.
49 Ma kə ndə mbə shi, Kayifə, kə məndi slən tsa ci, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va na: «A navam tay, ka dĩ ghwəy fə ghən ta kwəma nanzə tepəw.
50 ə təkə ma ghwəy, wəzəɓa mətiy ndə kwətiŋ tə mbərkə mbəzli gwanashi na, kən na ka məndi səəkəə zamti hwəlfə ghwəmmə, pə ghwəy na?» kə
51 Ma kwəma gəzəkə na va tsəgha nay, lə sənata kwəma ci tarəvə na gəzə nzəw. Sa nzana, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va, na kanambə Hyala kwəma gəzə na vaa səvəri, nja kwəma ghyaghya nzə. Va tsəgha gəzə naa dzəkən məti dza Yesəw ta mətiy tə mbərkə hwəlfə ka Zhəwifə gwanashi.
52 Ta mbərəkə hwəlfə ka Zhəwifə lə ndərazhi Hyala tihəvərivashi gwa'a mətiy na, ta ɓasətishi ta nza ghəshiy mbəzli kwətiŋ ni.
53 Ma sa gəzəkə Kayifə tsəgha ki na, dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə mba'a ghəshi sləkati kwəmaa dza ta pəəsli Yesəw fəcava ki.
54 Va tsəgha zhini ma Yesəw ci ghən tsa ci dzar mbə ka Zhəwifə ghwəla. Dza na mba'a dza nzəyəy mbə nahwəti məlmə ndəkwə vəgha gamba, ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, Efərayim, kə məndi slən tsa məlmə va.
55 Dzəghwa vici *makwaghwa ka Zhəwifə va ka məndiy har Pakə, mba'a kətikəvata. Dza mbəzliy səəkə dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən, mba'a ghəshi ɓasəkəvashi ɗaŋ dzəmbə məlmə Zherəwzalem, vici tsə va ghwəlaa tsəhə, ta mbə ghəshiy gwamamti vəgha shi njasa ka məndiy məni mbə kwəma jiji shi.
56 Dza mbəzli va ka pala Yesəw mbə mbəzli. Ma ghəshi mbə ciki Hyala ki, sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi ka ɗəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «njaa na kwəma təkə ghwəmmə tay, ta səəkə dza na ta tsə na tanaa, naa kala dzaa səəkə?» kə ghəshi.
57 Mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə ka Farisahi niy gəzəy kaa mbəzli: «Nza ndə səəkə gəzanshi, sa ka na nay Yesəw tə pətsa nza na, ma nza məndi dza kəsəhwə» kə ghəshi niy ni.

12

Marəy ghəshi lə Yesəw (Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

1 Tərəmbə vici kwaŋ ta *makwaghwa Pakə ki. Dza Yesəw mba'a 'wati kwal dzay dzəmbə məlmə Betani, dzəmbə məlmə Lazar tsaa zhinikəmə na va kwa kwəli.
2 Mba'a məndi tanati shi zəmə ghənghən ghənghən ngəci mbəɓa. Tiɓa Lazar ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə zəmə shi zəmə tanati məndi va kaa Yesəw ki. Ma ghala pətsa va ki na, Martə saa tsəva mbə ɓaɓanshi shi zəmə ngəshi.
3 Ma ghəshi mbə zəmə shi va tsəgha na, mba'a Marəy ɓəvə 'wərdi tə dimə, sa tati məndi tə *Nardə ɗewɗew, gar paf kwa magwaji ti kən, mba'a dzaa ɓaslanati tə shiɗshiɗ Yesəw. Ləy hwəm sa ɓaslamtishi na na, mba'a saɗanamti shiɗshiɗ ci va lə shiti mbə ghən nzə. Dza ciki tsa nza ghəshi va mbə gwanay ki, ka zən war 'wərdi va ja' ja'a.
4 Ma kə Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw va, saa dza va ta nga ɗafa ti na:
5 «A is, tawa niy ɗəlamti ma ghwəmmə 'wərdi naa, pavə gəna ti gar mbəl bələkwə bələkwə mahkan, mba'a ghwəmmə tahanavə kaa ka ndərma nza kia?» kə.
6 Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana, mbə shashanci kwəma kən ka ndərma naw. Sa nzana va, və məndiy fə gənay, nza

11:45 11:45 2:23 **11:47 11:47-48** 2:11; Mt 26:3-5; SləniKY 4:16 **11:49 11:49-50** 18:14 **11:52 11:52** 10:16 **11:53 11:53** 5:18 **11:54 11:54** 5:13; 7:1 **11:55 11:55** 2:13; Bəla 19:11-20; 2NəMezh 30:17-18 **11:56 11:56** 7:11 **12:1 12:1-3** 11:1-2 **12:2 12:2** Lk 10:40 **12:3 12:3** Lk 7:37-38 **12:4 12:4** Zhəwdasə: 6:71; 13:2, 27; 18:2 **12:5 12:5** Ezay 58:7; Mt 19:21; Zhk 2:15-16 **12:7 12:7** 19:40

ghəli sa ci, njasa sənaɓəy na mbə ghəli nzə
nə na.
7 Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsa, zlata
mali va, ka gəzanta kwəma gha ma. Sləni
dza məndiy məni, sa ka məndi laraa
dzəghwa kwəli na sa 'wati na va məni, e
gəzaŋa.
8 Ma na ka ndərmay, tiɓa nza ghwəy
li shi gar nganavəshi shiy ghwəy ya
hwəmɓa. Na tsee ghən nee kiy, ka
dza ghwəmməə nza ndimndim tikə lə
ghwəyəw» kə Yesəw.
9 Dza vərəm *ka Zhəwifə tərəŋw, mba'a
maɗiy ta dzaa dzəmbə məlmə Betani sa
favə ghəshi: «Mbə məlmə va na Yesəw»
kə məndi. Kwataka ta Yesəw gwa'a tsəgha
maɗishi ghəshi diɓaw, lə ta dza ghəshiy
nay Lazar tsa zhanakati Yesəw va mbə
məti gəzə məndi na diɓa.
10 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
ta Hyala ki, mba'a ghəshi tarəkə paslamti
Lazar kwərakwə.
11 Sa nzana, ɗaŋ mbəzli mbə ka Zhəwifə
zlashi mbə na shi va kwəma, ka dzashi
ta nəw Yesəw, mba'a ghəshi ɓanavə nefer
shi ngəci tə mbərkə zhəkəmə tsa Lazar va
kwa kwəli.

Njasa ka'wəti məndi Yesəw mbə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

12 Ma way pi tə həzlimə va, sa
favə vərəm tsa ɗaŋ tsa va niy ɓasəy
mbə Zherəwzalem ta tsə *makwaghwa
Pakə: «Ava Yesəw mbə səəkəə dzəmbə
Zherəwzalem» kə məndi na,
13 'wakəvə ghəshi tsəgha ka kəsli bali,
ta slikwə dividivi slərpə ta dəvə shi, ka
dzashi ta ka'wə Yesəw kwa kwal. Dza
ghəshi ka ngwəmə lala zlaŋzlaŋ, a kə
ghəshi na: «'Wəsa kaa Hyala! Təfanati
miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa
səəkəy tsa mbə slən tsa nzə! Təfanati miy
tsa nzə Hyala kaa mazə tsa ka *Izərayel
tsa!» kə ghəshi.
14 Dza Yesəw ndəs kəsata kwantəmca,
taram dzəməy mə, ka dzaa dzəmbə
Zherəwzalem, nja kwəma gəzəkə məndi
va mbə Zliya Hyalaa dzəkən, a kə məndi
na:
15 A mbəzli mbə məlmə *Shiyaŋw, əntaa
ghəy hazləni ma!
Ava ghwəy nay mazə tsa ghwəy,
dallə mə zəghwə kwantəmca mbə səəkə,
kə məndi.
16 Ghala pətsa məniva shi vay, niy favə
kwəma dî ghəshi gəzə mbəzli ta səɗa ci
diw. Ma ləy hwəm sa dzay Yesəw dzəmbə
dikə tsa ci va Hyala mə ghwəmə ki na,
mba'a ghəshi zəzəvə. A kə ghəshi na: «Ma
shiy niy məni mbəzli va kaa Yesəwəy, a
məndi niy gəzəkəshi tsəghaa dzəkən mbə
Zliya Hyala va sham» kə ghəshi.
17 Ghala pətsaa har Yesəw va Lazar
səəmə kwa kwəli, mba'a zhanakati mbə
məti kiy, vərəm ɗaŋ niy nza na tiɓa.
Mba'a ghəshi niy slanakəshi shiy niy nashi
ghəshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə ki.
18 Va tsəgha ɓasəkəvay ndə ngəri ɗaŋ
tsəgha ta ka'wə Yesəw ki. Sa nzana mba'a
ghəshi favə kwəma maɗaŋa maɗaŋa na
məni na.
19 Ma kə *ka Farisahi kwa jipə shi ki
na: «Njaa dza ghwəmməə məni kia? Shi
dza ghwəmməə ghakə tiɓa ghwəla ya jəw
nzəw. Ava mbəzli gwanashi maɗiy dzashi
ta nəw kwəma ci» kə ghəshi.

*Nihwəti ka *Gərekə mbə ɗəw kwəma Yesəw*

20 Mbə mbəzliy niy ɓasəkəvashi vaa
dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta pəra'wə
dividivi shi kaa Hyala ge'i lə vici *mak-
waghwa Pakəy, a nihwəti ka Gərekə niy
nza na mbə shi.
21 Ghavə ghəshi, ghəshi ka Gərekə va,
mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Fəlipə,
ndə ka Betəsayda tə hidî ka Galile, ma kə
ghəshi ngəci na: «A ntsa dikə tsa, a ghəy
dî kwəmay lə Yesəw» kə ghəshi.
22 Dza Fəlipə mba'a dzaa gəzanci kaa
Andəre. Dza ghəshi bakanashi mba'a
ghəshi dzaa gəzanci kaa Yesəw: «Ava
məndiy ɗəwŋa» kə ghəshi ki.
23 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Nana
kiy, a vəghwə tsa va məniy, ta fəva dikəə
dzətee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
24 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, kala ɓəvə hwəlfə ha kə ndə, mba'a
tsaŋwambə mbə hiɗiy, kwətiŋta ka
naa nza, ka mətsəhəw. War məndi
tsaŋwambə na mbə hiɗî, mba'a pəsəta
ka naa gha səghəta ɗaŋ.
25 Tsəgha na lə ke ngəri kwərakwə.
Ntsaa njəɗî piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zay
dza piy tsa tsava ndə. Ma ntsaa njəɗî ma
piy tsa ci tikə tə hiɗî na, ta kwəmavə piy
tsaa kəɗî ma dza na.
26 War mba'a kə ndəə ɗî nza ka ndə
ghəraɗa sləniy, nəw kə ntsa vaa nəwra.
Nza ndə ghəra sləni tsee nzəy tə pətsa
dzee nza kwərakwə. Ma ntsaa ghəraɗa
sləni kiy, ta falti kwəma ci dza Dirə tərəŋw
diɓa» kə Yesəw.

12:8 12:8 Nəw 15:11 **12:9 12:9** 11:43-44 **12:11 12:11** 11:45 **12:13 12:13** Cem 118:26; Mt 27:42; Zhŋ 1:49 **12:15 12:15** Zak 9:9 **12:16 12:16** 2:22; 17:1 **12:17 12:17** 11:42-45 **12:19 12:19** 11:48 **12:21 12:21** 1:44; Lk 19:3; 23:8 **12:23 12:23** 2:4; 12:16 **12:24 12:24-25** Mt 10:39; 16:24-25; 1Kwər 15:36 **12:26 12:26** 14:3; 17:24

Yesəw gəzəpə kwəma məti dza na ta məti

27 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Sanay,
a məhərlee səəta. Wəzəɓa njaa məntee
bay tay? Wəzəɓa nə ya kaa Dirə: "A Di,
mbəlantəra səvəri mbə ngəra'wə tsa dzee
tsa ta sa" pən ta na? Tiɓaw, war ta sa
ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa səəkəree.
28 "A Di, fə bamaa dzəti slən tsa gha" nə
ya» kə.

Dzəghwa, ma kə gaka məli ndə kaa
zləɓanci kwəma səəkə mə ghwəmə ki na:
«E fati bama ti, ta zhini dzee mətsəhə fəə
dzəti ka yəwən diɓa» kə.
29 Ma kə vərəm tsa tə pətsa va gwa'a sa
favə na gaka məli va na: «Fam məli van
sa gərgərəy na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti
mbə shi na: «Am, awə, məli *ndə kwal
tsa Hyala na sava gəzanci na kwəma» kə
ghəshi.
30 Ma kə Yesəw na: «Ma gaka məli favə
ghwəy vay, ta kwəmee səəkəta naw, əhəŋ,
war tə ghwəy na.
31 Avanay vəghwə tsa dza Hyalaa ɓasə
ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidĩ ti ki. War
sənzənva dza na ta ɓanti mazə tsa tə hidĩ
ni tsa.
32 Ghala pətsa dza məndi vaa kafara
vəgha tsəməy, ta harəhwə mbəzli dzee dza
gwa'a gwa'aa dzəvəghee» kə Yesəw.
33 Ma mbə kwəma gəzəkə na va tsəgha
na kiy, ciy citəpə na gəla məti dza na ta
məti.
34 Ma kə vərəm tsa tiɓa va ngəci na: «Sa
ka *Kəristəw Ntsa tivə Hyala səəkəyəy,
war tiɓa dza naa nza tə ghwəmə ta kwa
ndimndim, kə kwəma ɓənivə ghəy mbə
zliyahi kwəma ghəy pəhəpəhə na. Zhini
ma pə gha ɓa na: "Ghala pətsa dza məndiy
kafay Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəvəgha
tsəm" pə gha. A ndə na Zəghwə yakə ndə
ngəri tsa va diɓa kia?» kə ghəshi.
35 Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, nana
diy, ghwəlay na waŋ pi mbə ghwəy ta
vici jəw. Mbatsəm dza ta waŋ pi tsa va,
vantaa kwəsli səəkəə kəələhwəŋwəy. Sa
nzanay, ntsaa dza mbə kwəsli na, ka sənay
na dzəghwa tə pətsa kədĩ na sədə̃a ciw.
36 Va tsəgha kiy, wəzəɓa zləɓavə ghwəy
waŋ pi tsa va ghala pətsa nza na tsa
ghwəlay lə ghwəy di. Ta mbə ghwəy
zhəghəŋwəy ka mbəzli mbə waŋ pi» kə
Yesəw.

Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va tsəgha
na, mba'a dzay kərakə, dzaa mbəy və shi.

*Zləɓavə kwəma Yesəw mbəzli *ka Zhəwifəw*

37 Di ghəshiy ɓanavə nefer shi kaa
Yesəw, ya tsəgha nzana, mba'a ghəci
məmənəhwə shi dimədimə ni ɗaŋ kwa
kwəma shiw.
38 Ma mənti ghəshi tsəghay, ta mbə
kwəma niy gəzəkə ndə Hyala *Ezay va
mbə zliyaa dzəghwata kwa, a kə niy niy:
A Hyala kwa sləkəpə, wa ntsaa zləɓa
kwəma gəzə ghəy kia?
Kaa wa cinti gha bərci kəətipə gha li kia
Ndə sləkəpə?
kə Ezay niy ni.
39 Zhini ɓa mba'a Ezay gəzəkə nda sa wana
ɓanavə ma ghəshi nefer shi kaa Yesəw, a
kəy:
40 A Hyala ghwəlfay mətsəhi shi, mba'a
dəŋɗay məhərli shi.
Tawa ghwəlfay na mətsəhi shiy, əntaa
ghəshi nay pi.
Tawa dəŋɗay ma məhərli shiy, vantaa
ghəshi sənata kwəma,
«Zhini əntaa ghəshi zhiniy zhəghəvaa
səəkəə dzəvəghee,
gar mbayee zhiniy mbəlantishi diɓa» kə
Hyala,
kə Ezay.
41 Sa wana gəzə Ezay kwəma va tsəghay,
sa nzana, mba'a ghəci nay dikə tsa məni
Yesəw. Na gəzə na kwəmaa dzəkən
tsəgha.
42 Ya tsəgha nzə kiy, ɗaŋ niy nza nihwəti
mbə mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə,
mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.
Kala ɗĩ ci ghən tsa shi ghəshiy səvəri
bazhə bazhə. Sa hazləni ghəshi va *ka
Farisahi, vantaa ghəshi ɓantishi səvəri
mbə ciki ɓasəva tsa shi.
43 Sa nzana ɗĩɓa fal tsa falshi ke ngəri
ghəshi niy ɗĩ kaa fal tsa Hyala.

Kwəma gəzə Yesəw dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli

44 Dza Yesəw ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, a
kə na: «Favə tə ghwəy, ya wa ntsaa ndara
nəfə tsa ciy, kaa ngəra kwətira ndara na
nəfə tsa ciw. Aa ɓanavə nəfə tsa ci kaa
ntsaa ghwənikəra kwərakwə.
45 Mba'a kə ndə naray, a ntsa va nay
ntsaa ghwənikəra kwərakwə ɓa.
46 Yənəy, nja waŋ tsaa mbərə kaa mbəzli
səəkəree tikə tə hidĩ. Vantaa ntsaa ndara
nəfə tsa ci nzəy mbə kwəsli.
47 War mba'a ndə favə kwəma gəzee,
dza na kala ɗĩ fəti ghəci tiy, yən dza naa

12:27 **12:27** 12:23; Mt 26:38 **12:28** **12:28** 17:1; Mt 3:17; 17:5 **12:31** **12:31** 5:22; 14:30; 16:11 **12:32** **12:32-34** 3:14 **12:33** **12:33** 18:32 **12:34** **12:34** Cem 89:37; 110:4; Ezhek 37:25; Zhŋ 12:23; 3:14 **12:35** **12:35-36** 7:33; 8:12 **12:36** **12:36** 5:13 **12:37** **12:37** 16:9 **12:38** **12:38** Ezay 53:1; Rm 10:16 **12:40** **12:40** Ezay 6:10 **12:41** **12:41** Ezay 6:1-3 **12:42** **12:42** 2:23; 9:22 **12:43** **12:43** 7:18 **12:44** **12:44** 5:24 **12:45** **12:45** 14:9; 5:18 **12:46** **12:46** 12:35-36 **12:47** **12:47** 3:17; 5:22

ɓanci fəti na tsee ghənəw. Sa nzanay,
səəkəree ta ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli
tə hiɗi niw, war ta mbəlishi səəkəree.
48 Ma ntsaa zhiniɗa ghən kala ɗi
zləɓa kwəmee ghəciy, a ntsaa dzaa ɓasə
ngwəvəə dzəkən tiɓa. Kwəma gəzee na
dza naa sla ngwəvəə dzəkən ndə fəca dza
hiɗiy kərə.
49 Sa nzanay, nahwəti kwəma tarəvee
gəzəkə lə bərcee tiɓaw. War kwəma Dirə
tsaa ghwənikəra va na sava. Ghəci ka naa
gəzara kwəma, ma kee gəzə ya na kee
canshi kaa mbəzli nzə gwa'a.
50 Kwəma gəzaŋwəy na va məni nzəy, e
sənay, kwəmaa dzaa ɓəŋwəy piy tsaa kəɗi
ma na. War kwəma gəzəkəra Dirə dzee
gəzə gwa'a tsəgha» kə Yesəw.

13

*Yesəw yaɓanshi shiɗshiɗ mbəzli ta
səɗa ci*

1 Dzəghwa ki, sa tərə hi kwətiŋ ta vici
*makwaghwa Pakə ki na, mba'a Yesəw
sənay tsəgha, vəghwə tsa ci na sava
səəkəy na ta ɓarvay ghəciy zlashi hidi ni,
ta dzay dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dəy,
kə. War mbə ɗi mbəzli ci tikə tə hiɗi ni
ghəci niy nza ki, war tsəgha ghəci mbə
ɗishi pa' tə kwa kərni vici.
2 Ma hetihwer va na, mba'a kar Yesəw
lə mbəzli ta səɗa ci ɓasəshi ta zəmə shiy,
ghalaɓay *ndə jaka tsa Hyala fanambə
kwəma nga ɗafa ta Yesəw mbə nəfə tsa
Zhəwdasə, zəghwə Shimaŋw Isəkariyətə
na naci ki.
3 Ma na Yesəw na, aa sənay naci, sa
nzana, ntsaa səəkə vəgha Hyala ghəci,
zhini ta zhəghəva ghəci dzaa zhəvəgha
diɓa. Aa sənay a Hyala zlatanavə shiy
gwanashi ngəci mbə dəvə ci, kə.
4 'Wakəvə na kaf kafəy sati tə pi zəmə
shiy, dza na kwərat səramti tsahwəti
kwəbaŋ kən ghən ci laŋ ɓəvə kadibəl,
mba'a pəhəti təti ci.
5 Dza na nganə tivə yam kwa tasaw,
mba'a ghati yaɓanshi shiɗshiɗ mbəzli ta
səɗa ci li shi. Saɗamtishi saɗamtishi ghəci
kaa shiɗshiɗ shi va lə kadibəl tsa titi ci va.
6 Ma sa tsəhəy na tə Shimaŋw Piyer ki,
tsa' kə ta yaɓanci shiɗshiɗ ci na: «A Ndə
sləkəra, a gha yaɓəra shiɗshiɗee, pə gha
na? Əm, tiɓaw!» kə Shimaŋw.
7 Ma kə Yesəw na: «A Piyer, kadiw na
gha di. Ma kwəma nata gha na yən məni
sənzənvay, ka dza ghaa mbay favə nana
diw. Ma kwa kwəma jəway, ta favə dza
gha» kə Yesəw.
8 Ma kə Piyer na: «Am, awə, ya
tsəgha nzəy, zləɓatee na nee ghaa yaɓəra
shiɗshiɗ yaw» kə. Ma kə Yesəw na:
«Ma ghənzə tsəgha, gha kala zləɓati
yən yaɓəŋa shiɗshiɗ ghay, ə ɗi ma gha
kwəmavə ya nimaɓa shiy vəya» kə.
9 Ma kə Shimaŋw Piyer sa gəzəkə Yesəw
tsəgha na: «Ma ghənzə tsəghay Ndə
sləkəray, ka dza naa nza war shiɗshiɗee
shi dza ghaa yaɓəra gwa'a tsəghaw,
wəzəɓa yaɓəra gha lə dividivishi, lə ghən
tseyey gwa'a na» kə.
10 Ma kə Yesəw na: «Na ntsaa pishivay
gwanata vəgha ci ɗewɗewəy, ka maw
məndiy pi ghwəla gwanata vəgha ciw.
War pəshanamti ma məndi shiɗshiɗ ciy,
mək na tsəgha. Ghwəyəy, ɗewɗew nza
ghwəy. Nanzə kiy, ghwəy gwanaŋwəy na
ɗewɗewəw» kə Yesəw.
11 Sa nzana, mba'a sənay lə ntsaa dzaa
nga ɗafa ti tiɓa mbə shi, va tsəgha gəzə
na: «Ghwəy gwanaŋwəy na ɗewɗewəw»
kə.
12 Dza Yesəw sa kəɗiy na lə pi shiɗshiɗ
mbəzli ta səɗa ci, mba'a zhanakən
kwəbaŋ tsa ci, das nzəyəy tə pi zəmə shiy.
Ma kə kaa ngəshi na: «Favə gəla kwəma
məntəŋwəy ya na ghwəy na?
13 Ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy ka naa
ni: "A Metər" pə ghwəy, zhini "A Ndə
sləkəŋəy" pə ghwəy ni ngəra. Tsəgha
ghənzə kataŋ ɓa, sa nzana, Metər tsa
ghwəy yən, zhini Ndə sləkəŋwəy yən ɓa.
14 Njana nzana, yən Ndə sləkəŋwəy,
zhini yən Metər tsa ghwəy, dzəghwa ka
yaɓəŋwəy shiɗshiɗ ghwəyee kiy, tsəgha
ka ghwəy məməni kwa jipə ghwəy
kwərakwə ki, ka yayaɓə shiɗshiɗ ghwəy.
15 Kwal na sava citəŋwəy ya, ma nza
ghwəy mbəə məni tsəgha kaa ghən tsa
ghwəy njasa məntəŋwəy ya va kwərakwə.
16 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
ndə ghəra sləni tsaa taŋəti ntsa ghəranci
na va sləni tiɓa tə dikəw, ka mbə ntsa
ghwəni məndiy taŋəti ntsaa ghwəni tə
dikəw, ava tsəgha na.
17 Sana sənzənvay, a ghwəy sənata
kwəma va gwa'a. Mbəzli təfanatishi Hyala
miy dza ghwəy nza, ghwəy kə fəti ghən ta
məni nzə.
18 Ya tsəgha nzəy dzəkən ghwəy
gwanaŋwəy gəzee kwəma vaw. E sənashi
nefer ni tərəatee va mbəzli. Əy ma diɓa na,
wəzəɓa nza na mba'a kwəmaa gəzəva va
mbə zliya dzəghwata kwa na. Saa ni va:
"Ntsaa zəmə ghəy ɗafa li kwa kwakwa

12:49 12:49 7:16-17 **12:50 12:50** 4:34 **13:1 13:1** 2:4 **13:2 13:2** 12:4; Lk 22:3 **13:3 13:3** 3:35; 8:14 **13:4 13:4-5** Lk 12:37 **13:10 13:10** 15:3 **13:11 13:11** 6:64, 70-71 **13:12 13:12-14** Mt 20:24-28; 23:8-12; Lk 22:27; 1Tim 5:10 **13:15 13:15** 1Zhŋ 2:6; Flp 2:5; 1Pi 2:21 **13:16 13:16** 15:20; Mt 10:24 **13:17 13:17** Zhk 1:25 **13:18 13:18** Cem 41:10; Zhŋ 17:12

tsa kwətiŋ tsa zhiniy məniy ka ndə ghəra
tsee” kə, kə məndi.
19 Ə gəzaŋwəy ya sənzənvanata ghala
vici va ghwəla ta məniva. Sa ka shi va
mənishi kiy, ma nza ghwəy mbəə sənay,
yən na ntsa nzee ghəci, pə ghwəy.
20 Ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, ma ntsaa zləɓavə ntsa ghwənay yay,
yən də'wə ghən tsee na sa zləɓavə
na va kwərakwə. Ntsaa zləɓavəra na,
ntsaa ghwənikəra va na sa zləɓavə na
kwərakwə ɓa» kə.

Yesəw lə Zhəwdasə tsaa dza vaa nga ɗafa ti
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

21 Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma
va tsəgha na, mba'a məhərli ci səəta.
Ga' ghəci ta gəzə kwəma, a kə na: «Ə
gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a
tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋəy, ta nga
ɗafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə.
22 Mba'a mbəzli ta səɗa ci ghati nighəva
kwa jipə shi, ka dəɗəw kwa jipə shi nda
dzəkən tsama mbə shi gəzə Yesəw kwəma
va.
23 Mbə mbəzli ta səɗa ci va kiy, a ntsa ɗi
na niy nza tiɓa vəgha.
24 Ga' Shimaŋw Piyer ta məla'wə
gəzanci kaa ntsa ɗi Yesəw va lə mətsə,
a ghəci ɗəw kwəma va və, nda dzəkən
tsama ndə mbə shi gəzə na kwəma va.
25 Dza ntsa va kwərakwə ki, kət
kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka ɗəw, a
kə na: «A Ndə sləkəŋəy, tsama ndə na
savaa?» kə.
26 Ma kə Yesəw na: «Kadiw, avee taa
nga peŋ ta mbəzə er dzəti ta ɓanci kaa
ndəy, ntsa dzee vaa ɓanciy, ghəci na» kə.
'Wakəvə na, ba'wə ngavə peŋ ki, dza bəkə
mbəzəvə er ti, tsaŋ ɓanavə kaa Zhəwdasə,
zəghwə Shimaŋw Isəkariyətə.
27 War sa ɓəvə Zhəwdasə peŋ tsa va
tsəgha na, gwa'a, mba'a ndə jaka tsa Hyala
dzay dzəmbə nəfə tsa ci. Ma kə Yesəw
ngəci ki na: «A Zhəwdasə, ca mbata gha
taŋtaŋ, məni kwəma tarə gha va məni
nzə!» kə.
28 Dzəghwa hashi, mbəzli nza ghəshi li
shi mbə zəmə shiy hashishi, ntsaa sənay
tiɓa nda tawa gəzanci na kwəma va tsəgha
ngəciw.
29 Ma kə zəzə kwəma nihwəti mbəzli
mbə shi na: «Nda sa nzana va, Zhəwdasə
ntsa fə ghəshi gəna və, na gəzanci Yesəw
a ghəci dza ta pa shi ɗi ghəshi ta kwəma
*makwaghwa Pakə, aw na, a Zhəwdasə
ɓanshi nihwəti shiy kaa mbəzli ka ndərma
bərkee shiki» kə ghəshi.
30 Ma Zhəwdasə naci ki, war sa ɓəvə na
peŋ tsa nganati Yesəw vaa dzəti dəvə ci
tsəgha na, nza'jəw del səvəriy. Pi həvir na
ghalaɓa.

Yesəw gəzanshi nahwəti kwəma 'war'war na kaa mbəzli ci ta nəw ghəshi

31 Ma sa səvəriy Zhəwdasə ki, ma kə
Yesəw kaa niy tərmbə mbəzli tiɓa ki na:
«Nana kiy, a dikə tsa mənee yən Zəghwə
yakə ndə ngəri cikəvərivay tə ngwəla,
mba'a məndi sənay dikə tsa Hyalaa səvəri
mbə ya diɓa.
32 Njana nzana mba'a dikə tsa Hyala
citəvay səvəri mbə ya tsəgha kiy, ta citəpə
dikə tsee yən Zəghwə nzə dza Hyalaa
dzaa səvəri mbə də'wə ghən tsa nzə,
sənzənvanata, ka dzaa nzay nzaw.
33 A ndərazhi ya, vəghwə jəwə tsətsə
tərə nzəy tsa ghwəmmə lə ghwəy. Ma ləy
hwəm jəwəy ta palara dza ghwəy. Avee
taa zhiniy gəzaŋwəy kwəma nja kwəmaa
niy gəzəhwee va kaa *ka Zhəwifə diɓa, sa
niy nə ya va ngəshi: “Ka dza ghwəy mbay
tsəhəŋwəy tə pətsa dzee vaa dzaw” pən.
34 Sana sənzənvay, avee taa gəzaŋwəy
nahwəti kwəma 'war'war na, nza ghwəy
məni: Ɗim ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy. Njasa ɗiŋwəy ya vay, tsəgha pə
ghwəy ɗi ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy
kwərakwə.
35 Mba'a a pə ghwəy ɗi ghən tsa ghwəy
tsəghay, ghalaɓa na ta sənay dza məndi,
mbəzli ta səɗee nza ghwəy, kə məndi» kə
Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

36 Dzəghwa Shimaŋw Piyer ka ɗəw
kwəma va Yesəw, a kə na: «A Ndə
sləkəŋəy, kwəma dza gha ta dzaŋa baya?»
kə. Ma kə Yesəw ki na: «Ta dzara
dzee, pətsa dzee va ta dzətiy, ka dza
gha nəwvəraa dzəti nana diw. War kwa
kwəma dzaa nza» kə Yesəw.
37 Ma kə Piyer na: «Wa shiy mənishi nə
gha: “Ka dza gha nəwvəra nana diw!” pə
gha kia? Gwa'a gwa'a gwəmantəvaree ta
ndəghə ya kwəma gar məti ndə mbə na
na, war yaŋ, pən taa ni, tə mbərkə kwəma
gha» kə.
38 Ma kə Yesəw na: «Zlata nava kwəma
di! Kataŋ gwəmantəvaŋa gha sana ta
zləɓa ya məti tə mbərkə kwəmee na? Ə
gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na, ndatsə
ka ngələkə gha way, gha zhənti vəraslə:

13:19 **13:19** 8:24; 14:29; 16:4 **13:20** **13:20** Mt 10:40 **13:23** **13:23** 19:26; 20:2; 21:7, 20 **13:27** **13:27** 13:2 **13:29** **13:29** 12:6 **13:31** **13:31-32** 17:1 **13:33** **13:33** 8:14 **13:34** **13:34** 15:12, 17; 1Zhŋ 2:7-8; 3:11, 23; 4:11; 2Zhŋ 5-6 **13:35** **13:35** 1Zhŋ 3:14 **13:36** **13:36** 8:14; 21:19 **13:38** **13:38** 18:27

"Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha, mahkan səɗa» kə.

14

Yesəw na kwal tsaa dzaa ɓəghə ndəə dzəvəgha Hyala

1 A kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Ka dza her ghwəy ma, ɓanavəm nefer ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy ndara nefer ghwəy diɓa.
2 Ma mə ghwəmə kəghi tsa Dirəy, ɗaŋ na pi nzəy məɓa. Ta dzara dzee dzəmə ta gwəmantəŋwəy pi nzəy. Mee kala pi məɓa tsəgha nzay, ka dzee gəzaŋwəy na: "Ta dza dzee ta gwəmantəŋwəy pi" pənəw.
3 Ma sa kee dza mba'ee dzəmə gwəmantəŋwəy pi gwa'a kiy, ma nzee zhəghəvaa zhəkə ki, ta pəməŋwəy dzəməə dzəti pətsa dzee vaa nza. Ta mbə ghwəy nzəy kwərakwə vəghee tə pətsa nzee.
4 A ghwəy sənay kwal tsaa dzaa dzəti pətsa dzee va kwərakwə» kə Yesəw.
5 Ma kə Təmasə na: «A Ndə sləkəpə, a sənay ghəy dzəti pətsa dza ghaw na, njaa njaa ka ghəy sənay kwal nə gha shəka?» kə.
6 Ma kə Yesəw na: «Yən na kwal tsa kataŋ tsa, sa dza mbəzliy kwəmavə piy tsaa kəɗi ma kwa. Tsahwəti ndə tiɓa dzaa tsəhə vəgha Dirə Hyala mə ghwəmə, kala war dzar kweyew.
7 Mba'a pə ghwəy sənara kiy, ta sənay Dirə dza ghwəy dza ghalaɓa kwərakwə ki. Ya sana sənzənvanata tala na, a ghwəy nay, mba'a ghwəy sənay» kə Yesəw.
8 Ma kə Fəlipə na: «A Ndə sləkəŋəy, citəŋəy Didi tsa va, war məkəŋəy dza navaa nza tsəgha» kə.
9 Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa pə ghaa Fəlipəə? Mbəradzəmmə ghwəmmə lə ghwəy na, kala sənara gha na? A sənay ma gha, ntsaa nara na, aa nay Didi, pə gha shəkəna? Njaa njaa ka gha zhiniy gəzə na: "Citəŋəy Didi tsa va" pə gha diɓa kia?
10 Wa ə zləɓati ma gha kwəma nza tsa nza na, yən na mbə Dirə, Dirə kwərakwə na, mbə ya ghəci na? Kwəma nja sa kee naa gəzaŋwəyəy, vəya də'wə ghən tsee səəkə naw. Ma shi mənee vay, Dirə mənishi na mbə ya, sa nzana mbə ya ghəci.
11 Zləɓatim kwəma gəzaŋwəy ya va, sa nə ya va: "Ka ndə kwətiŋ mənijəy ghəy lə Dirə, mbəya ghəci, dzəghwa mbee kwərakwə" pən. Kala tsəgha na, mba'a ghwəy zləɓati tə mbərkə sləni ghəree na tala tala.
12 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ta ghəra sləni dza na njasa ghəree na. Zhini tərəŋwɓa na ci va sləni dza naa ghərahwə dzaa nza diɓa. Sa nzanay, ta dzara dzee dzəvəgha Dirə.
13 Ghalaɓa ki ya nimaɓa shiy dza ghwəy ɗi ɗəw lə slən tseyey, ta ndaŋwəy shi dzee dza. Ta mbee cinti njasa nza dikə tsa Dirə kaa mbəzli.
14 War mba'a pə ghwəy ɗəw shiy vəya mbə slən tseyey, ta məniŋwəy shi dzee» kə Yesəw.

*Yesəw gəzəpə kwəma *Safə tsa Hyala tsa dza naa ghwəni səəkə kaa mbəzli*

15 Ma kə Yesəw diɓa na: «War mba'a pə ghwəy ɗitəra tsərtsərəy, ta ɗi fəti dza ghwəy ta kwəma gəzaŋwəy ya.
16 Ta cə'wə dzee dza va Dirə a ghəci ghwənikəvəŋwəy tsahwəti ndə ta kəətiŋwəy, Safə tsa ci ɗewɗew tsa. Ma nza ghəci nzəy tiɓa lə ghwəy ya pa hwəmɓa.
17 Safə tsaa cipə na kataŋ na kwəma. Ma na mbəzli tə hiɗi na nashi kiy, ka kwəmavə ghəshi, sa nay ma ghəshi mba'a sa sənay ma ghəshiw. Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən kiy, a ghwəy sənay wəzə. Sa nzana ntsa mbə ghwəy ghəci, mbə nzəy ghəci jakəjakə lə ghwəy.
18 Ya tsəgha nzəy, ka dzee dzaraa zlaŋwəy kwətiŋwəy nja məzhititiw. Ta zhəghəva dzee zhikəə zhəvəgha ghwəy.
19 Kwa kwəma jəwəy, ka dza mbəzli tikə tə hiɗiy naraw. Ghwəy na na ghwəy kiy, ta nara dza ghwəy dza. Sa nzanay, mbə piy nzee. Dzəghwa mbə piy ghwəy taa nza kwərakwə.
20 Ghala pətsa va sa ka vəghwə tsa va tsəhəyəy, ta sənay dza ghwəy mbə Dirə nzee, mba'a ghwəy mbə ya, zhini yən na mbə ghwəy, pə ghwəy.
21 Ma ntsaa fəti ghən ta kwəma gəzəkee, dza na mba'a kəsəvə ka ɗi fəti tiy, tsava ndə na saa ɗira. Ta ɗi ntsaa ɗira dza Dirə kwərakwə ki, zhini tsəghee dzaa ɗi ɓa. Ghalaɓa ki na, ta cinti ghən tsee dzee kaa tsava ndə» kə.
22 Ma kə tsahwəti ntsa har məndiy Zhəwdə, mbərəkəy Zhəwdasə Isəkariyətə na: «A Ndə sləkəpə, njaa njaa dza nava kwəmaa məniva dza ghaa citi ghən tsa gha kaa ngəŋəy, ma nihwəti mbəzli tə hiɗi na, kala dza ghəshiy mbay naŋa nashi kia?» kə.

14:1 **14:1** 14:27 **14:3** **14:3** 12:26 **14:5** **14:5** Təmasə: 20:24 **14:6** **14:6** Ebr 10:20 **14:7** **14:7** 8:19 **14:9** **14:9** 12:45 **14:10** **14:10** 3:35 **14:11** **14:11** 5:18, 36; 10:37-38 **14:13** **14:13** 15:16; 17:1 **14:15** **14:15** 14:21, 23; 15:10; 1Zhŋ 5:3; 2Zhŋ 6 **14:16** **14:16** 7:39; 14:26; 15:26; 16:7, 13; 20:22; 1Zhŋ 3:24; 4:13; SləniKY 1:4; 2:4 **14:17** **14:17** 1Kwər 2:10-16 **14:19** **14:19** 16:16; 8:14 **14:20** **14:20** 5:18 **14:21** **14:21** 14:15 **14:23** **14:23** ShiZhŋ 3:20

23 Ma kə Yesəw na: «Ma ntsaa ɗîray, a ta
kəsəvə kwəma gəzəkee, ka ɗî fəti ti. Ta ɗî
ntsa va dza Dirə. Ghəy lə Dirəy, ta səəkə
dza ghəy və, ta nzəy ghəy lə kar ntsa va
gwa'a.
24 Ma na ntsaa ɗîra may, ka ɗî fəti
na ta kwəma gəzə yaw. Kwəma nja
kwəma nzee na mbə gəzə nzə sana favə
ghwəyəy, kwəma gəzee də'wə ghən tsee
naw, kwəma gəzə Dirə tsaa ghwənikəra
va tikə na sava.
25 Ə gəzaŋwəy ya shi va gwanashi, ghala
vəghwə tsa nzee ghwəlara mbə ghwəy.
26 Ləy hwəm shi vay, a Dirə dzaa
ghwənikəŋwəy Safə tsa ci ɗewɗew tsa
ta kəətiŋwəy. Ma nza ghəci ɓəniŋwəy
kwəma va gwanata, ka zəzəŋwəy nahwəti
kwəma gəzaŋwəy ya gwanata.
27 Avee zlaŋwəy mbə zərkə, zərkə tsee
na sa ndaŋwəy ya va. Njasa ka mbəzli
tə hiɗî vaa ɓə kaa mbəzli ɓəŋwəy ya tsee
zərkəw. Ka dza her ghwəy ma, ka hazləni
ghwəy ma.
28 Njasa niy favə ghwəy va yən
gəzaŋwəy: "Ta maɗî dzee dzara, nanzə
kiy, ta zhini dzee zhəghəvaa zhəkəə
dzəvəgha ghwəy" pən niy niy, mba'a pə
ghwəy ɗira na, ta vəshi dza ghwəy tərəŋw,
sa dzee ta dzaa dzəvəgha Dirə. Sa nzanay,
a Dirə taŋətəra tə dikə.
29 Ə gəzaŋwəy ya kwəma va sana ghala
nanata di. Ma sa ka na mənta ki na, nza
ghwəy mbəə zləɓavə kwəma va.
30 Ka zhinee gəzəhwə kwemer lə ghwəy
ghwəla ɗaŋ ɗaŋəw, sa nzanay, mbə səəkə
na mazə tsaa sləkə hiɗî ni. Bərci vəə
dzəkən yaw.
31 Ya tsəgha nzə kiy, wəzəɓa sənay
mbəzli tə hiɗî gwanashi, e ɗî Dirə tərəŋw,
mbə məni shi gəzara na nzee gwa'a, kə
ghəshi.
Satim dzamməm tikə!» kə Yesəw.

15

Yesəw na dəŋw fə tsa kataŋ tsa

1 Ma kə Yesəw ɓa na: «Yən na dəŋw fə
tsa kataŋ tsa. Dirə na, ndə za tsaa sləkə
vəh fəhi va.
2 Ma dəvəə dzaa yati ma ya, mbə dividi-
viy dzaa hashi tə ya gwa'ay, ta kəslamtishi
dza Dirə səkwa tə ya. Ma naa dzaa yati ya
dəvə na, ka na dza mba'a gwəmati slahə
nava dəvə wəzə ki, nza ghənzə mbəə
gwəmavə ya na wəzə na ya, taŋ na kwa
taŋa va.
3 Ma ghwəy sana kiy, mbəzli gaga ni,
gwəma gwəma ni, nza ghwəy gwanaŋwəy,
tə mbərkə kwəma ɓanavəŋwəy ya na.
4 Jakəŋwəyəm wəzə lə ya, njasa nzee va
jakəjakə lə ghwəy. A ghwəy sənay kiy, ka
mbə dəvə fəə yati ya kwətita, kala ghənzə
tə dəŋw tsa pəsəta na va tiw. Ava tsəgha
nza ghwəy kwərakwə ki, ka dza ghwəy
mbəə mənti shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti
Hyala, ghwəy kala jakəjakə lə yaw.
5 Yənəy, yən na dəŋw fə, ghwəy na,
dividivi tə ya. Ma ntsa jakəy lə yay, tsəgha
nzee jakəjakə li kwərakwə, ta yati ya dza
na ɗaŋ. Ƙala jakəŋwəy pə ghwəy lə yay,
ka dza ghwəy mbay mənti ya namaɓa
kwəmaw.
6 Ntsaa kama jakəjakə lə yay, ta
ndəghamti tsava ndə dza məndiy dza,
njasa ka məndi vaa ndəghamti dəvə tə fə,
sa ka məndiy slanti, nza ghwəlita. Ma gəla
niva shəghwə dəvə fəə nza kiy, nahwəti
kwəma shi tiɓa, kala ɓasəshi ta pəhə ghwə
li shiw.
7 Mba'a pə ghwəy jakəŋwəy lə ya,
mba'a kwəmee nzəyta mbə ghwəy wəzəy,
ghalaɓa na, ɗəwəm shiy ya nimaɓa
shiy na shi ɗî ghwəy vəya gwa'a, ta
kwəmavəshi dza ghwəy.
8 Sa ka ghwəy cikəvəri kwəma wəzə na
məni ghwəyəy, ghalaɓa dza ghwəy nza
ka mbəzli ta səɗee karkar ni. Mba'a pə
ghwəy mənti tsəghay, a mbəzli dzaa nay
dikə tsa Dirə kwərakwə ki.
9 Ma yənəy, mbə ɗîŋwəy nzee njasa ɗîra
Dirə va kwərakwə. Garəŋwəyəm tə ɗî tsa
ɗîŋwəy ya va ya hwəmɓa.
10 Mba'a pə ghwəy ɗî fəti ta kwəma
gəzəkəŋwəy ya məni nzəy, a ghwəy
garəŋwəy tə ɗî tsa ɗîŋwəy ya va ya
hwəmɓa ɗî naa gəzə. Njasa ɗee va fəti
ta kwəma gəzara Dirə məni nzə, mba'ee
garəɗa tə ɗî tsa Dirə va ya hwəmɓa.
11 Ma gəzaŋwəy ya kwəma va tsəghay,
ta mbə vəshee təhayŋwəy nefer ghwəy.
Ma nza na ghwəy vəshi kərniy yəmayvata
kwərakwə ki.
12 Ma nə ya kaa nee kwəma gəzaŋwəy
ya, ta məni ghwəyəy: Ɗim ghən tsa
ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa ɗîŋwəy ya
va kwərakwə.
13 A ghwəy sənay, tsahwəti ɗî tiɓa ndəə
cikəvəri ka taŋəti məti zləɓati ndə tə
mbərkə madigahiyəw.
14 Ma ghwəy ki, mba'a pə ghwəy məni
kwəma njasa gəzəkəŋwəy ya vay, madi-
gahiraa gə ghwəy.

14:24 14:24 7:16 **14:26 14:26** 14:16 **14:27 14:27** 16:33; 20:19, 21 **14:28 14:28** 8:14 **14:29 14:29** 13:19 **14:30 14:30** 12:31 **14:31 14:31** 15:10; Mt 26:46 **15:1 15:1** 'Wəzh 10:1; Cem 80:9-12 **15:2 15:2** Mt 3:10 **15:3 15:3** 13:10 **15:4 15:4-5** 6:56; 15:7, 10, 16; Rm 11:17-18; 2Kwər 3:5; 4:7; 1Zhŋ 2:6, 28; 3:6, 24 **15:6 15:6** Mt 7:19 **15:7 15:7** 15:16 **15:8 15:8** 14:13; 17:1 **15:9 15:9** 13:1; 5:18 **15:10 15:10** 14:15 **15:11 15:11** 16:22, 24; 17:13; 1Zhŋ 1:4 **15:12 15:12** 13:34; 1Zhŋ 4:11 **15:13 15:13** 10:11

15 Ka dzee harŋwəy ka ghəraɗa sləni
ghwəlaw. Madigahira dzee harŋwəy. Sa
nzanay, ndə ghəra sləni tsa ndə na kar naa
sənashi shi ka Ntsaa sləkəə məniw. Ma
ghwəy na na ghwəyəy, cəke' ɓanavəŋwəy
ya shi citəra Dirə, va tsəgha harŋwəy ya
ka madigahira.
16 Sanay, ghwəy təravəra naw. Yən na
saa təravəŋwəy, ta nza ghwəy ka mbəzlee.
A ndaŋwəyee sləni, nza ghwəy dza ta
ghəra, nza sləni va mbəə dza kwa kwəma
kwa kwəma ka kəəti mbəzli ta kwəmavə
piy tsaa kəɗi ma. Ghalaɓa ki na, nza Dirə
ɓəŋwəy ya nimaɓa shi dza ghwəy ɗəw və
mbə slən tsee ki.
17 A nə ya kaa kwəma gəzaŋwəy ya ta
məni ghwəy kiy: Ɗim ghən tsa ghwəy kwa
jipə ghwəy, nə ya» kə Yesəw.

*Ka ɗi mətsə kar Yesəw lə *mbəzli ta*
səɗa ci mbəzli tə hiɗiw

18 Ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a pə ghwəy
nay kala ɗi mətsə ghwəy mbəzli tə hiɗiy,
sənay tə ghwəy nee mətsə na sa 'wa
ghəshiy ɗi ma, pə ghwəy.
19 Mba'a pə ghwəy niy nza jakəjakə
lə mbəzli tə hiɗi ni nzay, ta ɗi mətsə
ghwəy niy dza ghəshi nza, sa ka ghwəy
nza ka mbəzli shi. Ma sa nzana ki, mba'ee
təravəŋwəy, harkəvəriŋwəy səvəri mbə
mbəzli tə hiɗi, mba'a ghwəy məniŋwəy ka
shi ya nana, kala kama ghwəy jakəjakə li
shiy, va tsəgha ɗi ma ghəshi mətsə ghwəy.
20 Talay, njaa niy nə ya kaa ngəŋwəy
shəka? E niy gəzaŋwəy: "Ndə ghəra
sləni tsaa taŋəti ntsa ghəranci na va sləni
tiɓa tə dikəw" pən ɓasa. War mba'a kə
ghəshi niy ɗi fəti ta kwəma gəzanshee
nzay, tsəgha dza ghəshiy ɗi fəti ta na
ghwəy nza kwərakwə. Njasa niy sara
ghəshi va ngəra'wəy, tsəgha dza ghəshiy
saŋwəy kwərakwə ɓa.
21 Kwəma dza ghəshi vaa məməni
tsəgha na lə ghwəy gwa'a kiy, war tə
mbərkee dza naa nza. Sa sənay ma ghəshi
ntsaa ghwənikəra.
22 Kalaa niy səəkəree nza, kalaa niy
gəzanakəshi kwəmee nzay, ka nza fəti
və shi nzaw. Njana nzana mba'ee
gəzanakəshiy, kwal və shi ta ɓanti fəti kən
ghən shi mbə kwəma va ghwəlaw.
23 Ya wa ntsaa ɗi ma mətsə yay, mətsə
Dirə na sa ɗi ma na kwərakwə.
24 Mbala kalaa səəkee mənti sləni
dimədimə na mbə shi, sa səəkə ma
ghəshiy nay tsahwəti ndəə mbata mənti
nzay, ka nza fəti və shi ya jəw nzaw. Njana
nzana nana ki, mba'ee ghərati sləni va
tsəgha, mba'a ghəshi nata njasa nzana,
zhini tapə ghəshi ta ɗi ma kwəma ghəy
lə Dirəy, a fəti və shi.
25 A mənta nava kwəma tsəgha, ta mbə
kwəmaa niy tsasliti məndi va mbə zliya
kwəma shi pəhəpəhə naa dzəghwata kwa.
Ma kə məndi niy niy: "A kwəma məntee
tiɓaw na, gwəravə məndi kala ɗi ma
mətsee, kə" kə məndi niy niy.
26 Ta səəkə dza ndə kəətiŋwəy tsa va,
səəkə va Didi dzee vəliŋwəy. Ghəci na
Safə tsaa cipə na kataŋ na kwəma, vəgha
Didi səəkə na. Sa ka na səəkəyəy, ta
ndəgha fəti dza na tə ya.
27 Ghwəy kwərakwə kiy, ta ndəgha fəti
dza ghwəy tə ya. Sa nzana, kwasəbee
ghwəy niy nza ghala ghava kwəmee pa'
sənzənva.

16

1 A gəzaŋwəy ya kwəma va, vantaa
təhwəni tsatəŋwəy, mba'a ghwəy zlata
nəw kwəmee taa nza.
2 Ghalaɓay, ta ɓantəŋwəy dza *ka
Zhəwifə səvəri mbə ciki ɓasəva tsa shi.
Mbə zəzə kwəma shiy, sləniy gwəraa
təɓə kwa kwəma Hyalaa mənti ghəy, dza
ghəshiy ni, sa ka ghəshi bəkwəŋwəy.
3 Va wa dza ghəshiy məni shi va tsəgha
kiy, sa nzana, kala sənay Dirə ghəshi, kala
sənara ghəshi na.
4 Avee gəzamtəŋwəy shi va sanata, ma
sa ka ghəshi maɗishi ta məni kwəma
tsəgha na va ki na, nza ghwəy zəzəvə:
"Wa a Yesəw niy gəzaŋəy kwəma shi ni
sham" pə ghwəy taa ni» kə Yesəw.

*Sləni dza *Safə tsa Hyala ta ghəra*

«Va wa niy gəzaŋwəy mee kwəma va
ghala kwataŋatay, sa niy nzana ghwəlaree
tikə mbə ghwəy di.
5 Nana kiy, ta maɗi dzee dzaraa
dzəvəgha ntsaa ghwənikəra. Ndə mbə
ghwəy ɗəw na: "Kwəma dza gha ta dzaa?"
kəw.
6 War nefer ghwəy shiy slashi va kwəma
va, sa gəzəkəŋwəyee tsəgha.
7 Na kataŋ naa gəzaŋwəy ya, va
ghwəyəy, wəzəɓa dzaree na. Kala
dzara pənəy, ka dza ntsaa dza vaa
kəətiŋwəy səəkəyəw. Mba'a pən dzaray,
ta ghwənikəŋwəy dzee.
8 Ma sa ka na səəkəy kiy, ta cintishi
kwəma məni ghəshi jikir na dza na kaa
mbəzli tə hiɗi, mba'a cintishi na tiɗiɗ

15:16 15:16 14:13; 15:7; 16:23-24; Mt 18:19; 1Zhŋ 3:22; 5:14-15; təra: Zhŋ 6:70; 13:18 **15:17 15:17** 13:34 **15:18 15:18** 7:7 **15:20 15:20** 13:16 **15:21 15:21** 16:3 **15:22 15:22** 9:41 **15:23 15:23** Lk 10:16; Zhŋ 5:23; 1Zhŋ 2:23 **15:24 15:24** 5:36 **15:25 15:25** Cem 69:5; 35:19 **15:26 15:26** 1:15; 5:36; 14:16; 1Zhŋ 5:6-9 **15:27 15:27** 1:14; SləniKY 1:8; 1Zhŋ 1:2; 4:14 **16:2 16:2** 9:22 **16:3 16:3** 15:21 **16:4 16:4** 13:19 **16:5 16:5** 8:14 **16:6 16:6** 16:22 **16:7 16:7** 14:16 **16:8 16:8** SləniKY 24:25

na kwəma, zhini mba'a cintishi ngwəvə
Hyala.
9 A *Safə tsa Hyala dzaa cintishi kwəma
məni ghəshi jikir na, sa nzana kala ndara
nəfə tsa shi ghəshi.
10 A Safə tsa Hyala dzaa cintishi na tiɗiɗ
na kwəma, sa nzana mba'ee dzaa dzaraa
dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dirə, kala dza
ghwəy nara ghwəla.
11 A dzaa cintishi ngwəvə Hyala, sa
nzanay, a Hyala kəsəy mazə tsaa sləkə
hiɗi ni lə fəti tə ngwəvə nzə.
12 Ɗaŋ na nihwəti kwemer vəya ta
gəzaŋwəyshi nanzə kiy, nana di na ka
gəzaŋwəyshi yaw. Ka dza ghwəy mbəə
favəshi nana diw.
13 Ma dzaa nza ghala pətsa dza Safə
tsa Hyala va cipə na kataŋ na kwəma
səəkəyəy, nza ɓəniŋwəy sənata na kataŋ
na kwəma gwanata. Sa nzanay, kwəma
ɗi na njasa təkəti na dza naa səəkə ta
gəzəw. Gwanata tsa kwəma favə na dza
naa gəzaŋwəy, ka gəzaŋwəy kwəma shiy
dzaa səəkə ta məniva kwa kwəma.
14 Ta ci dikə tsee dza na njasa nzana. Sa
nzanay, kwəmee dza naa ɓəvə ta səəkə
ghəciy gəzaŋwəy.
15 Ya nimaɓa shiy na shi va Dirə gwa'ay,
shi ya na ghəshi. Va tsəgha nə ya kiy,
kwəmee na sa dza Safə tsa Hyala vaa ɓəvə
ta səəkə ghəciy gəzaŋwəy, pən» kə Yesəw.

Mbəzli tifəmmə ni

16 Ma kə Yesəw diɓa na: «Kwa kwəma
jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm
hi jəw diɓay ta zhini dza ghwəy nara» kə
Yesəw.
17 Dza nava kwəma mba'a səəti nihwəti
mbəzli mbə *mbəzli ta səɗa ci, mba'a
ghəshi 'wati ɗəɗəw kwəma kwa jipə shi, a
kə ghəshi na: «Kwəma ka waa na ɗi ntsa
na gəzəmmə nə na: "Kwa kwəma jəwəy,
ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm jəw
diɓay, ta zhini dza ghwəy nara" a kəa?
Zhini ɓa na: "Sa wanay, sa dzee dzaraa
dzəvəgha Dirə" a kə.
18 Njaa ɗi "Ləy hwəm jəw" tsa vaa
gəzəa? Favə gəla kwəma va ghwəmmə,
nda njaa ɗi na gəzəw» kə ghəshi.
19 Mba'a Yesəw sənay mbə ɗi ɗəw
kwəma na ghəshi və, kə. Ma kə kaa ngəshi
na: «Kwəma gəzaŋwəy ya va nə ya: "Kwa
kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma
ləy hwəm diɓay, ta zhini dza ghwəy nara"
pən. Va tsəgha ɗəɗəw ghwəy, kwa jipə
ghwəy na?
20 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, a ghwəy dzaa nay ma, ghwəy mbə
tihwəni, ka ngəlvə. Ma va mbəzli tə hiɗi
nashi ki na, mbər nava vici dzaa mbəərəta
ka vici kwa vəshi. Ma ghwəy na ghwəy
ki na, war tifəmmə. Ma taa nza ki na,
mbər ka vəshi nzəy tifəm tsa ghwəy va
dzaa mbəərəy.
21 Nay ghwəy tsəy, mba'a kə vici ya
mali lə hwər kətikəvata ndəkwə ndəkwəy,
kar imbə 'wəshiy nza tə miy nzəw. War
tifəmmə ka naa nza, va zəzə vici ngəra'wə
tsaa dza vaa səəkəə dzəkən. Ma sa ka na
dza baw, yata kiy, gwa'a nza'jəw dəŋwəzl,
ka naa zamti ghən ta ngəra'wə tsaa səəkə
va kən, kwataka va vəshi mbə nəfə nzə ta
zəghwə yakəghwa na vaa dzəti hiɗi.
22 Ava tsəgha nza ghwəy sana sənzənva
kwərakwə ki, war titifəmmə. Ə na na
nzana kiy, ta zhini dzee səəkəə naŋwəy.
Ghalaɓay, ta təhəshi dza nefer ghwəy va
vəshi tərəŋw tərəŋw. Ndə tiɓa dzaa
mbay ɓəhwə nava vəshi mbə nefer ghwəy
ghwəla tepəw.
23 Sa dza vəghwə tsa gəzaŋwəyee tsaa
məniy kiy, shi dza ghwəy zhiniy ɗəw vəya
tiɓa ghwəlaw. Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, war ta ɓəŋwəy shi ɗəw ghwəy
dza Dirəə dza ya nimaɓa shiy na ghəshi,
ɗəwshi ma ghwəy lə slən tsee.
24 Pa' sanay, ɗəwhwə shiy ghwəy lə slən
tsee diw. Ɗəwshim və, ta ndaŋwəy shi
dza ghwəy vaa ɗəw və dza na. Nza vəshi
ghwəy mbəə kərkəta» kə Yesəw.

Miydala na Yesəw dzəkən shi tə hiɗi

25 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ma kwemer
gazaŋwəy ya va gwanashiy, war dzar kwa
fir kwa fir gazaŋwəyshee. Ma ta nza ki,
sa dza tsahwəti vəghwə tsa vaa səəkəyəy,
ka dzee zhiniy gəzaŋwəy kwəma dzar kwa
fir ghwəla teepəw. Kwəma kən Dirə dzee
gəzəŋwəy səvəri bazhə bazhə.
26 Ghala tsava vəghwə sa ka na
səəkəyəy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy
dza naa ɗəw shi ɗi ghwəy va Dirə mbə
slən tsee. Ka nə ya, e dzaa cə'wəŋwəy
shiy və, pənəw.
27 Sa nzanay, mbə ɗiŋwəy na Dirə də'wə
ghən tsa ci. Mbə ɗiŋwəy na sa nzana
mba'a ghwəy ɗitəra, ka zləɓati səəkə və
səəkee, pə ghwəy.
28 Vəgha Didi kafee, mba'ee səəkəraa
dzəti hiɗi. Sənzənva kiy, ta maɗi dzee tə
hiɗi, ta dzaraa dzəvəgha Didi» kə Yesəw.
29 Ma kə mbəzli ta səɗa ci na: «A Ndə
sləkəŋəy, nana kiy, kwəmaa na gəzəŋəy
gha na bazhə bazhə, kala kwəma lə fir
mbə.
30 Nana gha ghəy sənay, nahwəti kwəma
tiɓa kala sənata ghaw, pə ghəy. Ya ə ɗi ndə
ɗəw kwəma va ghay, ka ndə gha maɗi ta

16:9 16:9 2:23; 5:38; 6:36, 64; 7:5; 10:26; 12:37 **16:11 16:11** 12:31 **16:13 16:13** 14:16; 15:26; SləniKY 16:6-10; 1Zhŋ 2:27 **16:14 16:14** 17:1 **16:15 16:15** 17:10 **16:16 16:16** 14:19 **16:22 16:22** 15:11 **16:23 16:23** 15:16 **16:25 16:25** Mt 13:34 **16:28 16:28** 8:14

ɗəw kwəma va na, gha sənamti kwəma
ɗi na va ɗəw. Va tsəgha zləƀati ghəy
vəgha Hyala səəkə gha kataŋ, pə ghəy» kə
ghəshi.
31 Ma kə Yesəw na: «Əy zləƀati ghwəy
nana kiw?
32 Ə gəzaŋwəyee, a tsahwəti vəghwə
dzaa səəkə, ya tsəgha nzəy, a vəghwə
tsa va tsəhəy. Ta ndaniŋwəy dza ghwəy
kwətiŋ kwətiŋ gwanaŋwəy ka dzaŋwəy
dzakə ghyeghyer ghwəy, mbərəkə ghwəy
zlara kwətira. Nanzəy e sənay kwətira
dzee nzaw. Ghəy lə Dirə dza naa nza.
33 Ma kwəma gəzaŋwəy ya va gwanatay,
ta mbə ghwəy nza lə zərkə mbə nefer
ghwəy, sa jakəŋwəy ghwəy lə ya nə ya. E
sənay, ta sa ngəra'wə dza ghwəy va mbəzli
tə hiɗi. Ya tsəgha nzə kiy, ɗikəvaŋwəy tə
ghwəy tərəŋw. Na nee ta na tsee ghən kiy,
e təɗanakən kaa shi tə hiɗi gwa'a gwa'a,
miydalaa mənee» kə Yesəw.

17

Njasa cə'wə Yesəw ta mbəzli ta səɗa ci

1 Ma ləy hwəm sa gəzamti Yesəw kwe-
mer va gwa'a gwa'a tsəgha ki na, dza na
kaf kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə. A kə
na: «A Di, nana kiy, a vəghwə tsee tsəhəy.
Citi njasa nza dikə tsa mənee, yən Zəghwə
gha, ta mbee ci tsa gha dikə njasa nzana
kwərakwə.
2 Gha kiy, a gha ndara bərciy dzəkən
mbəzli tə hiɗi gwanashi, ta mbee ƀanshi
piy tsaa kəɗi ma kaa mbəzli fambəra gha
mbə dəvee gwanashi.
3 Ma piy tsaa kəɗi ma tsa kwəmavə
ghəshi vay, sa sənaŋa ghəshi ka Hyala
kwətiŋa, kataŋ, mba'a ghəshi sənay,
Yesəw *Kəristəw na ntsa ghwənikə gha, kə
ghəshi.
4 Gwa'a cintee dikə tsa gha njasa nza na
kaa mbəzli tə hiɗi. Dza mba'ee kəɗamti
ghəra sləni ndara gha ta ghəra nzə tikə
gwa'a.
5 Nana kiy Diy, zhanavəra dikə tsee
va niy nzee mbə kwa kwəma gha, ghala
pətsaa niy nza ghwəm ghwəlam lə gha
hiɗi ghwəla ta 'wa ngava.
6 Gwa'a cantəŋee kaa mbəzli tərakəvəri
gha va səvəri mbə mbəzli tə hiɗi, mba'a
gha ndarashi. Mbəzli gha niy nza ghəshi
ka shi gha, dza mba'a gha ndarashi mbə
dəvee. Mba'a ghəshi ɗiti fəti, ka məni
kwəma gha ki.
7 Sənzənva kiy, gwa'a sənay ghəshi, ya
nimaƀa shiy na ni ya shi kwəmavee na, va
gha səəkə ghəshi, kə ghəshi.
8 Sa nzana mba'ee gəzanshi kwəma
gəzara gha ngəshi, mba'a ghəshi zləƀavə
kwərakwə. Mba'a ghəshi sənay kataŋ,
vəgha gha maɗee ta səəkə tikə, kə
ghəshi, mba'a ghəshi zləƀati ghwəni tsa
ghwənikəra gha va mbə nefer shi.
9 Va tsəgha cə'wəŋee ti shi, a gha
kəətishi. Cə'wəŋee ta na mbəzli tə hiɗi
gwanashiw, war ta ni ndara gha va mbəzli
mbə dəvee cə'wəŋee, sa nzana mbəzli gha
ka shi gha ghəshi.
10 Ya wa ni ya shi vəya gwa'ay, shi gha na
ghəshi. Ni gha shiy gwanashi kwərakwə
ƀa na, shi ya ghəshi. Səvəri mbə kwəma
shi sənay məndi dikə tsee.
11 Yən kiy, ntsa tikə tə hiɗi ni nzee
ghwəlaw, ta dzaraa dzəvəgha gha dzee
sana. Ma ghəshi na nashi kiy, tikə na
ghəshi lə nzəy tsa shi. A Didi tsa ɗewɗew
tsa, ndəghwətishi wəzə lə bərci mbə slən
tsa gha va ndara gha. A ghəshi mbəə jakəti
ghən tsa shi lə miy tsa shi, ta nza ka mbəzli
kwətiŋ ni, njasa nza ghwəm va sənzənva
kwərakwə.
12 Ma yən mbə nzəy tsa nzəyŋəy ghəy
li shiy, ndəghwə niy ndəghwəshee lə
bərci slən tsa gha va niy ndara gha. E
ndəghwətishi, tsahwəti ndə tiƀa mbə shi
mba'a zay ya kwətiŋəw. War tsaa niy dza
vaa zay, ta mbə kwəmaa niy tsasliti məndi
va mbə Zliya gha mbəradzəə mənta.
13 Sana kiy, ta dzara dzee dzəvəgha gha.
Ə gəzamtee kwəma va gwa'a ghala yən
tikəra tə hiɗi ni. A nefer shi mbəə tihəshi
paf lə vəshee.
14 E gəzanshi kwəma gha. Dzəghwa kiy,
kala ɗi ma mətsə shi mbəzli tə hiɗi ni,
sa kama ghəshi jakəjakə li shi, njasa nzee
va kwərakwə, kala jakəva ma lə mbəzli tə
hiɗi ni.
15 Cə'wəŋee a gha səəkəə ƀantishi tikə
tə hiɗiw. Ta mbə gha ndəghwətishi va
*ndə jaka tsa shi cə'wəŋee.
16 Njasa nzee va, kala jakəva ma
lə mbəzli tikə tə hiɗiy, tsəgha ghəshi
kwərakwə.
17 Ə pə gha zhəghətishi, ka mbəzli gha
kataŋ kataŋ ni, lə kwəma gha va kataŋ na.
18 Ə ghwənashee dzəmbə mbəzli tə
hiɗi, njasa ghwənikəra gha vaa dzəti hiɗi
kwərakwə.
19 Laŋ ƀəvee ghən tsee mba'ee ndaŋa
ti shi, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli gha

16:32 16:32 Zak 13:7; Mt 26:31, 56 **16:33 16:33** 7:7; 14:27; 1Zhŋ 5:4 **17:1 17:1** 2:4; 11:4; 12:16, 23, 41; 13:31-32; 14:13; 15:8; 16:14; 17:10, 22, 24 **17:2 17:2** 3:35; 5:24; Mt 28:18 **17:3 17:3** 1Zhŋ 5:20 **17:4 17:4** 4:34 **17:5 17:5** 1:1-2; 8:58; 17:24 **17:6 17:6** 17:26 **17:10 17:10** 15:8 **17:11 17:11-12** 6:39; 13:18; nza ka mbəzli kwətiŋ: 10:30; 17:21-23; Gal 3:28 **17:13 17:13** 15:11 **17:14 17:14** 7:7; 8:23 **17:15 17:15** Mt 6:13; 2Tes 3:3; 1Zhŋ 5:18 **17:18 17:18** 20:21

kataŋ ni kwərakwə.
20 Mbə cə'wə cə'wəŋee na diɓay
Didiy, war ti shi kwətishi gwa'a tsəgha
cə'wəŋeyew, lə ta nihwəti mbəzliy dzaa
ndara nəfə tsa shi tə mbərkə kwəma dza
ghəshiy gəzanshi cə'wəŋee gwa'a.
21 A Di, ə cə'wəŋee, məntishi ka mbəzli
kwətiŋ. Mba'a ghəshi jakəshi lə ghwəm,
njasa nza gha va jakəjakə lə ya, tsəghee lə
gha kwərakwə. Kəətitishi a ghəshi jakəti
ghən tsa shi, nza mbəzli tə hiɗi mbəə
sənay, gha ghwənikəra na, kə ghəshi.
22 E ɓanavəshi dikə tsa ndara gha va
kwərakwə, a ghəshi mbəə nza ka ndə
kwətiŋ, njasa nza ghwəm va lə gha sana
ka ndə kwətiŋ.
23 Yən na, mbə shi, gha na mbə ya,
tsəgha. A ghəshi mbəə mənishi ka ndə
kwətiŋ tsəgha slar slar. Ma tsəghay, a
mbəzli tə hiɗi dzaa sənay, gha ghwənikəra
na. Ava gha mbə ɗishi, njasa ɗira gha va,
kə ghəshi taa ni.
24 A Didi, mbəzli niy, gha ndarashi na,
e ɗi ghəshiy nza vəghee, tə pətsa dzee ta
nza kwərakwə, ta mbə ghəshiy nay dikə
tsee. Dikə tsa ndara gha, sa nzana mba'a
gha ɗitəra ghala hiɗi ghwəla ta gha ngava.
25 A Didi tsaa nəw kwəma lə kwal tsa
nzə, gha sənzənvay sənaŋa mbəzli tə
hiɗiw. Yən na nee kiy, e sənaŋa. Dzəghwa
mba'a mbəzlee ni sənay, gha ghwənikəra
na, kə ghəshi.
26 E citəŋa kaa ngəshi, ta zhini dzee
mətsəhə ciŋa ngəshi diɓa. Ta mbə ɗi
tsa ɗira gha vaa tahanayshi nefer shi paf
kwərakwə. Mbə shee taa nza də'wə ghən
tsee ghalaɓa kwərakwə ki» kə Yesəw.

18

Njasa kəsə məndi Yesəw

1 Ma sa cə'wəti Yesəw cə'wə va kiy,
mba'a ghəshi maɗishi lə *mbəzli ta səɗa
ci, ka taŋə dzəvəri tə həl tsa har məndiy
Kedərən. Ma pəriɓa taŋ həl tsa va na,
mba'a tsa pəriɓa. Dza kar Yesəw lə mbəzli
ta səɗa ci mba'a ghəshi dzəghwashi kwa
tsa va.
2 Ma Zhəwdasə, ntsaa ngati ɗafa va
ta kəsə Yesəw kwərakwə na, mba'a
sənay pətsa va, sa sənaɓəshi ghəshi mbə
dzəghwa.
3 'Wakəvə kar Zhəwdasə lə ka sawji
mba'a ghəshi maɗishi lə mbəzliy
ndəghwə *ciki Hyala ghwənashi mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi
lə *ka Farisahi. War pəhəpəhə ghaa
nashima lə shi mbəz shi, mba'a gərkəwahi
lə shehwer, gi'wə gi'wə ghwə ti shi və shi
ta dividivi shi.
4 Ma Yesəw naci ki na, mba'a sənata
kwəmaa dzaa mənivaa dzəkən ghala
kwataŋata. War sa tsəhəshi ghəshi kwa
tsa va na, dza Yesəw kət kətəghəvay
dzəvəgha shi, ka ɗəw və shi, a kə na: «A
ntsa pəla ghwəya?» kə.
5 Ma kə ghəshi na: «Yesəw ndə ka
Nazaretə» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na:
«Ane, yən na sava» kə.

Tiɓa Zhəwdasə tsaa ngati ɗafa va ta
kəsə Yesəw kwasəbə shi ki.
6 Ma sa gəzəkə Yesəw: «Ane, yən na
sava» kə na, 'wakəvə ghəshi zhəy lə hwəm
lə hwəm tsəgha, dididi səyshi, na'i ghəshi
shəkatəvashi tə hiɗi.
7 Zhini Yesəw ka ɗəw və shi diɓa: «A
mbəzli ni, a ntsa pəla ghwəy, pə ghwəya?»
kə. A kə ghəshi na: «Waa Yesəw ndə ka
Nazaretə» kə ghəshi.
8 Ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «E
gəzaŋwəy nanzə ghala məcanata, ava-
naram, yən na sava, pən sa? Ma ghənzə
tsəgha, yən kə sa pəla ghwəy kataŋəy, ə pə
ghwəy zlashi nini mbəzli, a ghəshi dzashi»
kə.
9 Ma sa gəzə na va tsəghay, ta mbə
kwəma gəzəkə na va kaa Didiy dzəməyta.
Sa niy nə na va: «A Didi, ma mbəzli ndara
gha va mbə dəvə yay, zamti ndee mbə shi
ya kwətiŋəw» kə.
10 Dzəghwa Shimaŋw Piyer kaa kafa'i sa
nzana və tə pətsa va ɓəkwə təɗikəvəri,
pətsə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə
vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa
ka ta Hyala. Malkwəsə, kə məndi kaa slən
tsa ndə ghəra sləni tsa va.
11 Ma kə Yesəw kaa Piyer na: «A Piyer,
zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəɓək tsa
ci taŋtaŋ. Ka dzee sa ngəra'wə tsa ndara
Dirə ta saw nə gha mbə zəzə kwəma gha
shəkəna?» kə.

*Yesəw kwa kwəma Anə, dikə tsa *ka ta Hyala*

12 Dza ka sawji tiɓa ghəshi lə ntsaa
sləkə shi, mba'a ka ndəghwə *ciki Hyala
mbə *ka Zhəwifə, pay ghəshi kəsəti Yesəw,
mba'a ghəshi pəhəti.
13 Dza ghəshi pəm pəmanaghə kaa Anə,
kwa taŋa di. Ma Anə tsa vay, shiy Kayifə,
dikə tsa ka ta Hyala tə nava piya na.
14 Kayifə tsa va na saa niy gəzanshi va
kaa mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə ni, ma
kə na: «Aya, wəzəɓa mətiy ndə kwətiŋ na
tə mbərkə hwəlfə ghwəmmə» kə niy ni.

17:21 17:21-23 5:18; 17:11 **17:24 17:24** 12:26; 17:5 **17:25 17:25** 1:9-10; 8:55; Mt 11:25-27 **17:26 17:26** 17:6 **18:1 18:1** Mt 26:36 **18:2 18:2** 12:4; Lk 21:37; 22:39 **18:3 18:3** 7:32, 45 **18:9 18:9** 6:39 **18:10 18:10** Lk 22:36, 38 **18:11 18:11** Mt 20:22; 26:39 **18:13 18:13** 18:24; Lk 3:2 **18:14 18:14** 11:49-50 **18:15 18:15-16** Mt 26:28

Kwa taŋa vəraslə tsa Piyer

15 Ma ghala pətsa pəmə məndi va Yesəw
ta dzakə ghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala tsa
vay, mba'a Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa
ta səɗa Yesəw nja ghəci nəwvə. Ma ntsa
vay, a dikə tsa ka ta Hyala tsa va niy sənay.
Va tsəgha kwəmavə na dzakə ghi tsa va
kwasəbə Yesəw.
16 Mba'a Piyer garəy pərikəy kwa dəgha
naci ki. Mba'a ntsa ta səɗa Yesəw va,
ntsa sənay dikə tsa ka ta Hyala va səvəriy
gəzanta kwəma kaa mali kwa ndəghwə
dəgha va. Mba'a ntsa va pəməghə Piyer
dzakə ghi ki.
17 Dza maliy ndəghwə dəgha va, tapə ta
ɗəw kwəma va Piyer kəyɓa ki, a kə na: «A
ntsa, tsahwəti ntsa ta səɗa ntsa gha tsəy?»
kə. Ma kə Piyer na: «Am, əhəŋ, ntsa ta
səɗa ci nzee neyew» kə.
18 Ghalaɓa ki na, mba'a tasli mənta.
Dzəghwa mbəzliy ndəghwə pətsa kəghi
lə nihwəti ka sləni kəyɓa bəkə ghəshi
pəhəy ghwə. Ka bəghəzli ghwə va Piyer
kwərakwə.

*Anə, dikə tsa *ka ta Hyala mbə ɗəw kwəma va Yesəw*

19 Dza dikə tsa ka ta Hyala va, ka ɗəw
kwəma va Yesəw dzəkən kwəma mbəzli
ta səɗa ci, lə dzəkən shi ɓənipə na va.
20 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Yən
kiy, mbə gəzə kwəma va niy nzee kaa
mbəzli ɗaŋ, pa'i pa'i tə ngwəla. Ka
ɓananshee kaa mbəzli dzar mbə *ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə, pa' mbə *ciki
Hyala, tə pətsa ɓasəva *ka Zhəwifə gwa'a
gwa'a. Kwəma tiɓa mba'ee gəzəhwə tə
mbə ya kwətiŋəw.
21 Wa shi zhini ghaa ɗəw vəya diɓaa?
Ə pə ghaa ɗəw va mbəzliy niy gəzanshee
va, a ghəshi ciŋa njasa niy favə ghəshi yən
gəzanshi. A ghəshi sənata gwa'a gwa'a»
kə.
22 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha
na, 'wakəvə tsahwəti ndə ndəghwə ciki
Hyala tiɓa pa'wə tsavəgha dəvə vəgha
ghən ci. A kə na: «Tsəgha ghaa zhananci
kwəma kaa dikə tsa ka ta Hyala nee?» kə.
23 Ma kə Yesəw na: «Tawa ləkəra gha
kia? Kwəma jikir na kə sa gəzəkee vay,
ka gəzə gha! Kwəma wəzə na pən gəzəkə
kiy, tawa ləkəra gha kia?» kə.
24 Dzəghwa Anə mba'a zhiniy vələghə
Yesəw kaa Kayifə dikə tsa ka ta Hyala, war
ghwəlay pəhəpəhə tə zə'wə va tsəgha ki.

Kwa bakə vəraslə tsa Piyer

25 Ma ghala pətsa va ki na, war tiɓa
Shimaŋw Piyer vəgha mbəzli va mbə
bəghəzli ghwə ci va naci ki. Dza tapə
məndi madîshi ta ɗəw kwəma və, a kə
məndi na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səɗa
ntsa gha tsəy?» kə məndi. Ma kə Piyer na:
«Ntsa ta səɗa ci nzeyew» kə, ka vəraslə.
26 Dza ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə
ka ghəra sləni dikə tsa *ka ta Hyala va,
ngwardidi ghəshi lə ntsa kəslamti Piyer
va sləmə ci na: «Niy naŋee kwasəbə ntsa
ghala pətsaa nza ghwəy va kwa tsəy?»
kə.
27 Zhini Piyer mba'a vərasləti vəraslə
diɓa. 'Wakəvə ngələkə ghala pətsa va ki,
mba'a way.

*Yesəw kwa kwəma Pilatə, ngwəmna tsa ka *Rəm*

28 Dza məndi tə həzlimə pəətə mekəshi
ki, pəm məndi pəməkə Yesəw kəghi tsa
Kayifə, ka dzakə ghi tsa ngwəmna ka Rəm
li. Ma *ka Zhəwifə nashi ka ghən tsa
shi na, kala dzakə ma ghi tsa ngwəmna
ghəshi. Sa naa nza mahalakə dzakə ghi tsa
ndə ka Rəm və shi, ndə kə gwəmantəvay
ta zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə.
29 Ma sa mbə ma ka Zhəwifə dzakə
na, dza ngwəmna Pilatə, mba'a səvəriy
kəsashi pərikə kwa dəgha. Dza na ka
ɗəw və shi: «Wa shi mənti ntsa kəsəti
ghwəya?» kə.
30 Ma kə ghəshi ngəci na: «War mba'a
kə kala ndə lidî kwəma nzay, ka dza ghəy
səəkə li ngəŋaw» kə ghəshi.
31 Ma kə ngwəmna Pilatə kaa ngəshi na:
«Mbalam li, a ghwəy dzaa sla ngwəvəə
dzəkən də'wə ghən tsa ghwəy njasa
gəzəkə kwəma ghwəy pəhəpəhə na» kə.
Ma kə ka Zhəwifə na: «Kwal va ghəy ta sla
ngwəvə mətiy dzəkən ndəw» kə ghəshi.
32 Mba'a nava kwəma mənta tsəgha, ta
mbə kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va, ghala
pətsa cipə na kwəma məti dza na ta *məti
vəgha tsəm dzəghwata kwa.
33 Mba'a Pilatə zhay zhakə ghi tsa ci ɓa,
da' harvə Yesəw. Ka ɗəw kwəma ghəci və,
a kə na: «Mazə tsa ka Zhəwifə nza gha na
ntsa?» kə.
34 Ma kə Yesəw na: «A ngwəmna tsee,
kwəma təkəti gha də'wə ghən tsa gha, ta
ɗəw tsətsə na sana shəkənaa, naa kə ndə
kaa ngəŋa na?» kə.
35 Ma kə ngwəmna Pilatə na: «Waa yən
ɓa, pə gha, ndə kaa Zhəwifə nzee na?
Mbəzli ghwəy ka hwəlfə ghwəy, lə *ka ta
Hyala ghwəy dikə dikə ni kəsəkəŋa na
ngəra. Va tsəgha ɗəwee, wa shi mənti gha
kəsəŋa məndia? pən» kə.
36 Ma kə Yesəw ki na: «Mazə tseyey,
sa tikə tə hidî ni naw. Mba'a kə niy

18:17 **18:17** 18:25 **18:20** **18:20** 7:14, 26; 6:59; Mt 4:23; 26:55; SləniKY 26:26 **18:22** **18:22** 19:3; SləniKY 23:2 **18:24** **18:24** 18:13 **18:26** **18:26** 18:1, 10; Mt 26:51 **18:31** **18:31** 19:6 **18:32** **18:32** 3:14; Mt 20:19 **18:35** **18:35** 1:11 **18:36** **18:36** 6:15

nzaa sa tikə tə hiɗi niy nzay, ci gwəla
ta səɗee ndəghwətəra, va nəghətaa ka
Zhəwifə kwəfaghati dəvə shi tə ya nza.
Ma ki na, məniy naa mazə tsa tə hiɗi ni
kiw» kə Yesəw.
37 Ma kə Pilatə ki na: «Mazə nza gha,
ghənzə tsəgha ɓay?» kə. Ma kə Yesəw
na: «Njasa gəzə gha va na, mazə nzee.
Ya tsa yakəram lə səəkə tsa səəkəree tikə
tə hiɗiy, ta canshi kwəma kataŋ na kaa
mbəzli na. Ya wa ntsaa dzaa ɗi fa na kataŋ
na kwəma kiy, ta fa nee va kwəma dzee
gəzə dza na» kə Yesəw.
38 Ma kə Pilatə na: «A shiy na kwəma
kataŋ naa?» kə.

Ka Zhəwifəə ɗəw pəəsli Yesəw va Pilatə

Ma ləy hwəm shi va na mba'a
zhəkəvəriy dzəghwa kwəma ka Zhəwifə.
A kə ngəshi na: «A mbəzli ni, na neyey,
kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar ɓanci
fəti məndiw.
39 Nanzə kiy, a ghwəy sənay, njasa
sənaɓəŋwəy ghwəy mbə məni mbə mak-
waghwa Pakə. Mbə pəlayŋwəy ndə kee
nza kwətiŋ kwa fərshina, ge'i lə vici va.
Ka ɗi ghwəy ki, yən pəlayŋwəy mazə *ka
Zhəwifə na?» kə.
40 Ma kə ghəshi zlaŋzlaŋ na: «Awə!
Zləɓati ghəyəw. Barabasə na sa ɗi ghəy
ghaa pəlayŋəy!» kə ghəshi.

Ma Barabasə tsa vay ndə rəɗa tsa dikə
tsa niy nza na.

19

1 «Əŋkwa» kə ngwəmna Pilatə ki, dza
na mba'a gəzanshi kaa ka sawji, a ghəshi
pəmə Yesəw ta dzaa də'wəti lə kwərpə.
2 Dza ka sawji va pəmə ghəshi pəməvə
Yesəw ki, mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja
məgapa pəərə ghən mazə sərambə mbə
ghən ci. Mba'a ghəshi səranakən kwəbaŋ
ghəməy nja sa mazə.
3 Ka ghəshiy dza na ka kətivaa dzəvəgha
ta sawa ci, ma kə ghəshiy ni na: «A
mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəŋa»
kə ghəshiy ni. Ka ləkə dəvəə dzəvəgha
ghən ci.
4 Dzəghwa Pilatə mba'a zhəkəvəriy. A
kə kaa ka Zhəwifə va na: «Favəm, na
neyey, avee dzaa pəməkəvəriŋwəy Yesəw
dzəti ngwəla sənzənva, ti ghwəy sənay,
kəsata kwəma jikir nee və gar ɓasə
ngwəvəə dzəkənəw, pə ghwəy» kə.
5 Dzəghwa pəm məndi pəməkəvəri
Yesəw tə ngwəla ki, lə daghwəba tsa
tsatim tə tekesli mbə ghən tsa ci, mba'a
kwəbaŋ ghəməy kən ghən ci. Ma kə
ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Avanayəm
ntsa va ki» kə.
6 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
ta Hyala, ghəshi lə dəwgerhi shi, mba'a
ghəshi nay Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a
kə ghəshi zlaŋzlaŋ na: «Daŋwə pə gha
daŋwavəgha vəgha tsəm. Daŋwə pə gha
daŋwavəgha vəgha tsəm» kə ghəshi. Ma
kə Pilatə kaa ngəshi na: «Bəm a ghwəy
daŋwə sa ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy.
Na neyey, kəsata kwəma jikir nee və gar
pəəsliw» kə.
7 A kə ghəshi kaa ngwəmna na: «A
kwəma pəhəti ghəy tiɓa, mba'a gəzəkə,
war ka pəəsliti kə, sa gəzəkə na "Zəghwə
Hyala nzee" kə» kə ghəshi.
8 Sa favə Pilatə kwəma gəzəkə mbəzli va
va tsəgha na, mba'a hazləniy tərəŋw.
9 Zhini na mba'a pəməvə Yesəw zhakə
ghi diɓa. Dza na ka ɗəw kwəma və, a kə
na: «Kwəma tsahwə ghaa?» kə. Dighevə
Yesəw nzəyəy, kala zləɓanci kwəma.
10 Ma kə Pilatə ngəci na: «Wa ə zləɓara
ma gha kwəma kia? Ə sənay ma gha, a
kwal vəya ta pəlaŋa, zhini lə kwal vəya
ta gəzanshi kaa mbəzli ta daŋwavəghaŋa
vəgha tsəm, pə gha na?» kə.
11 Ma kə Yesəw ngəci na: «Kwal va
gha ya jəw ta məntəra shiy gha, kala
ndaŋa kwal Hyala səəkə mə ghwəməw.
Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa ɓəvəra vaa
fambəra mbə dəvə ghay, tərəŋwɓa na ci
*kwəma jikir na na kən na gha» kə.
12 Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na,
dza na ka pəla kwal tsa pəlay Yesəw. Dza
ka Zhəwifə gwanashi ka 'waŋə zlaŋzlaŋ,
a kə ghəshi na: «War mba'a pə gha
pəlay ntsay, ka zhini ghaa nzaa madiga lə
mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi
ghwəlaw. A gha sənay, ya wa ntsaa mənti
ghən tsa ci nja mazəy, ndə gaɓə tsa mazə
tsa va na» kə ghəshi.
13 Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha
na, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi
pəmə Yesəw səvəriy dzəti ngwəla diɓa.
Dza na das nzəyəy kwa gəzli ka naa nzəy
ta sla ngwəvə kwa. Pətsa nzəyəy na va
tiy, «Gabata» kə məndi kwa kwəma ka
*Ebərə. A ɗi na gəzəy «pətsa ndəɓətim
lə hərezli» ta ɓasə ngwəvə ti.
14 Fəca məniva shi va vay, gar vici kwa
ghən niy nza na, məndi taa səvəri ta gha
*makwaghwa Pakə. Ma kə Pilatə kaa ka
Zhəwifə na: «Avam mazə tsa ghwəy» kə.
15 Ma kə ghəshi zlaŋzlaŋ na: «Ayaw,
pəəsli pə gha paslamti. Daŋwavəgha
vəgha tsəm, a ghəci məti» kə ghəshi. Ma

18:37 18:37 3:32-33; 8:47; 1Tim 6:13; 1Zhŋ 4:6 **19:2 19:2** Lk 23:11 **19:3 19:3** 18:22 **19:4 19:4** 18:38; Lk 23:4 **19:6 19:6** 18:31 **19:7 19:7** SləniTaH 24:16; Mt 26:63-65; Zhŋ 1:34; 5:18 **19:9 19:9** Mt 26:62-63; 27:12, 14 **19:11 19:11** 10:18 **19:12 19:12** 18:37; Lk 23:2; SləniKY 17:7

kə ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Ə ɗi ghwəy, yən daŋwavəgha mazə tsa ghwəy vəgha tsəm na?» kə. Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala na: «Tsahwəti mazə tiɓa va ghəy na ghəy, kala war mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashiw» kə ghəshi.

16 Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki mba'a pəlanavəshi Yesəw ta dza ta daŋwəə dzəvəgha tsəm.

Yesəw vəgha tsəm
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

Dzəghwa ka sawji va ki, pəm ghəshi pəməti Yesəw, ka səvəri mbə məlməə dzəti ngwəla.

17 Dza məndi mba'a məndi ɓanakən tsəm tsa dza məndi va ta daŋwəə dzəvəgha, a ghəci ɓə də'wə ghən tsa ci. Mba'a ghəshi dzashi liy dzəti pətsa nə məndi «Gwalgwata» kə məndi kwa kwəma ka *Ebərə. A ɗi Gwalgwata tsa vaa gəzəy, pi nja ghən ndə ngəri.

18 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ka sawji va mba'a ghəshi daŋwavəgha Yesəw vəgha tsəm tə pətsa va ki. Mba'a ghəshi daŋwavəgha nihwəti mbəzli bakə vəgha tsemer, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm. Tsahwəti na, tə kwa bəzəmə Yesəw, tsahwəti na tə kwa zleɓi ci, mba'a Yesəw kwa jipə shi ki.

19 Dza Pilatə mba'a gəzanshi kaa mbəzli a məndi tsaslati kwəmaa dzəti shiy, mba'am nahati tə tsəm tsa daŋwə məndi vaa dzəti, a kə kwəma va na: «Yesəw ndə ka Nazaretə, mazə tsa *ka Zhəwifə» kə.

20 Kwəma tsasliti məndi vay, ka Zhəwifə ɗaŋ jangəhwə na, sa nzana ndəkwə ndəkwə pətsa daŋwavəgha məndi va Yesəw vəgha tsəm lə məlmə Zherəwzalem. Lə kwəma ka Ebərə, mba'a sa ka *Rəm, mba'a sa ka *Gərekə niy tsasliti məndi kwəma va.

21 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə ka Zhəwifə mba'a ghəshi dzaa kəsay Pilatə. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Ma kwəma vay, ə pə gha zhəghanti, ka nə gha "Mazə tsa ka Zhəwifə" pə gha ma. Ma ka gha tsaslitiy: "Yən na mazə tsa ka Zhəwifə" kə ntsa pə gha» kə ghəshi.

22 Ma kə Pilatə ngəshi na: «Na tsaslitee va kwəma na neyey, tsəgha dza naa nza» kə.

23 Ma sa daŋwamti ka sawji Yesəw dzəvəgha tsəm na, mba'a ghəshi ɓasəva kwəbeŋer ci, mba'a ghəshi tihəhwəshi kwa jipə shi faɗanashi, ya wa ndə mbə shi na lə ni ci. Kwataka gee kən ghən ci saa niy tərə. Gee vay, gəvbaw niy nza na kala cisli ti, ka səəkə mə ghən pa' kwakə mbə hiɗi.

24 Dza ghəshi sləka ghəshi sləkati kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ka sləkwə gee na ghwəmmə ma, ə pə ghwəmməə ti dandərɗə, ta nighə ntsaa dzaa ɓə mbə ghwəmmə» kə ghəshi. Kwəma mənti ghəshi va tsəghay, kwəmaa niy tsaslita va mbə Zliya Hyalaa faghwa ghəshi kwa. Ma kə niy niy: «A ghəshi tihəhwə kwəbeŋer kən ghən tsee kwa jipə shi. Mba'a ghəshi slati dandərɗə ta sənay ntsaa dzaa ɓə gee ya» kə niy ni. Ava ghənzə na kwəma mənti ka sawji va ki.

25 Tiɓa niy nza kar mbəghəy Yesəw garə vəgha tsəm tsa daŋwavəgha məndi va, ghəshi lə zhambəghəta, mba'a Marəy, mali Kəleyəwpasə, mba'a Marəy ka Magədala.

26 Mba'a Yesəw nata mbəghəy tiɓa vəgha, mba'a ntsa ta səɗa ci va ɗi na tərəŋw kwərakwə ɓa. Dza ma kə kaa mbəghəy na: «A mə, avanay ntsaa zəghwə gha» kə.

27 Zhini ma kə kaa ntsa ta səɗa ci va ɓa na: «Avanta məŋa» kə. Dzəghwa ntsa va pəm pəməhwə Marəy ghala fəcavataa dzakə ghi tsa ci ki.

Njasa məti Yesəw
(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

28 Ləy hwəm shi va kiy, a Yesəw sənay gwa'a gwa'a kəɗita kwəma njasa ɗi Hyala nana, kə. Ma kə na: «A ndir ghəraɗa» kə. Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, ta mbə kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyalaa dzəkən dzəghwata kwəla' kwa.

29 Ma tə pətsa va na, mba'a ghwəlpə tiɓa paf shi sa tati məndi tə shi ndalakwə ni kwa. Dza ka sawji va tsaŋ ghəshi ɓəvə səwsə tiɓa, mba'a ghəshi parati tə gəta. Dza ghəshi yəkwə ghəshi yəkwambə mbə shi sa va, ka fanciy dzəghwa miy tsa Yesəw.

30 Ma sa nə Yesəw, ɓəsə kə ɓəsəvə shi ndalakwə ni va lə miy tsa ci ki, ma kə na: «Nana kiy, gwa'a mənishi shiy njasa ɗi Hyala» kə. Dzəghwa kwəshəŋw ghən tsa ci məniy, mba'a mətiy.

Gwapa mbə slərpə Yesəw

31 Məniva shi vay, fəca ləwma Bərha. Səvəri way pi na, *vici dəkəva ka Zhəwifə. Kala ɗi *ka Zhəwifə mbəzli daŋwavəgha məndi va vəgha shəghwə nza war ghwəlashi daŋwə daŋwə fəca vici dəkəva. Sa nzana, nava vici dəkəva na, vici tərəŋw na ghənzə niy nza və shi. Va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta ɗəw, a ghəci gəzanshi

19:24 **19:24** Cem 22:19 **19:25** **19:25** Mt 27:55-56; Lk 23:49 **19:26** **19:26** 13:23 **19:28** **19:28** Cem 22:16 **19:29** **19:29** Cem 69:22 **19:31** **19:31** Nəw 21:22-23

kaa mbəzli, a məndi ɓalamti shiɗshiɗ tə mbəzli daŋwəy məndi va vəgha shəghwə, nza ghəshi mbəə bəkwəshi taŋtaŋ. Nza məndi mbəə pələkəghwa mbəreketi shi tə shəghwə.
32 Dzəghwa Pilatə ki mba'a gəzanshi kaa ka sawji. Sa maɗi ghəshi ki na, mba'a ghəshi ɓalamti shiɗshiɗ pərɓa tə tsahwəti mbə mbəzli daŋwavəgha məndi va vəgha tsəm vəgha Yesəw, zhini ɓəli tə kwa baka tsa va ɓa.
33 Ma maɗi ghəshi ta tsəhə vəgha Yesəw naci, njə'wə kə ghəshi na, ghəci mətiy. Va tsəgha ɓəlamti ma ghəshi səɗa Yesəw.
34 Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi kwətiŋ, mba'a 'yamti Yesəw mbə slərpə ci lə gwapa. Ka səəmə miymiy lə yam kwa pətsa va tiɓata.
35 Ntsaa gəzə kwəma tsaa dzəkən shiniy, lə mətsə ci nashi na shi va, kwəma gəzə na va na, sa kataŋ na ghənzə. Aa sənata də'wə ghən tsa ci, kwəma kataŋ na sa gəzee na, kə. Ta mbə ghwəy ɓanavə nəfə tsa ghwəy kaa Yesəw gəzə na kwəma va.
36 Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy tsasliti məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy: «Ka dza məndiy ɓəlamti isl tsa ci ya kwətiŋəw» kə.
37 Zhini ma kə ge'i kwa nahwəti kwəshala ɓa na: «Ta zhini dza ghəshi nay ntsa 'yamti ghəshi va lə gwapa» kə.

Məni kwəma kən mbəri tsa Yesəw
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

38 Ma ləy hwəm sa mətiy Yesəw ki na, mba'a *Zhezhefə ndə ka Arimate maɗiy, ka dza ta ɗəw kwal ta ɓə mbəri tsa Yesəw va ngwəmna Pilatə. Mba'a Pilatə ɓanavə kwal ta ɓə ghəci. Dza Zhezhefə mba'a səəkə pələkəghwa mbəri tsa Yesəw vəgha tsəm ki, ta dza ta la. Zhezhefə tsa va kiy, tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw niy nza na. Kwa mbəmbə ghəci niy nəw Yesəw va hazləni va mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni.
39 Dza Nikwədem, tsahwəti ntsaa niy səəkəy vaa dzəvəgha Yesəw həvir, ndəs səəkəy kwərakwə, mba'a ɓəkə in ta la Yesəw. In tsa wəzə tsa, sa kaɓəti məndi lə *mirə mba'a *Aləye, ka zən nja 'wərdi. In tsa vay, gar kiləw mahkan mətsəkə na shəndəkə tsa ci.
40 Dzəghwa ghəshi bakanashi ki, tsaŋ ghəshi ɓəvə mbəri tsa Yesəw, ka harə lə məgapa, ka shikə in tsa wəzə tsa va ghəshi mbə harə, njasa sənaɓəshi ka Zhəwifə mbə harə mbəri.
41 Ma tiɓa vəgha pətsa daŋwavəgha məndi va Yesəw vəgha tsəm na, mba'a tsa tiɓa. Dzəghwa mba'a məndi lati kwəli kwa tsa va 'war'war, kala səəkə məndiy laghwa mbəri kwa.
42 Dzəghwa mba'a ghəshi laghwa Yesəw kwa kwəli va, sa nzana ndəkwə ghənzə tiɓa ki. Ma sa lamti ghəshi va ndəkwə tsəghay, sa nza vici ndəkwə ta pəkw, sa nzana tə way pi həzlimə na, *vici dəkəva ka Zhəwifə ghənzə.

20

Zhakati tsa Yesəw mbə məti
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

1 Ma pəətə fəca dəmasə, pi ghwəlaa wali ki na, mba'a Marəy ka Magədala kafəta, ka dzaa dzəti kwəli Yesəw. Tsəhə na, sa nə na njə'wə kə na, kwəli va bəŋwəta, tsarakə hakwə tsaa niy nza va miyɓa dzar kwa nahwəti bəla.
2 'Wakəvə na bəvbəpə maɗita lə bali. Mba'a dzaa kəsashi kar Shimaŋw Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va ɗi na. Ma kə na: «A kar Piyer, ava məndi ɓəhwə Ntsaa sləkəmmə kwa kwəli, sənay ghəy kwa pətsa dzashi məndi liw» kə.
3 Ma sa favə kar Piyer lə tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi maɗishi ka dzaa dzəti kwəli va ki.
4 Kə ghəshi ka kəsli bali bakanashi, mba'a tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va taŋəti Piyer tə bali. Dza na ndəs tsəhəy pərɓa ghəci tə kwəli va.
5 Tsəhə tsa tsəhə na na, ka kəɗaŋə pətsaa dzəmbə kwəli va, kala dzəmbə ma, njə'wə njə'wə kə na, nashi shiy na kwaɓaw war məgapaa niy harə məndi va Yesəw li sa kwaɓa tə hiɗi.
6 Dza Piyer kwərakwə ndəs tsəhəy ki, səəkə lətə dzəmbəy mbə kwəli va. Sa nə na njə'wə kə na, war məgapa harə məndi va li sa mbəɓa tə hiɗi.
7 Ma məgapa pəərə məndi miy tsa Yesəw li ki na, tsarakə kwətita pəərə pəərə vəgha nahwəti bəla kwəli.
8 Dza tsahwəti ntsaa gha vaa tsəhə, lətə dzəmbəy mbə kwəli va kwərakwə, mba'a nashi shi va war tsəgha lə mətsə ci, mba'a zləɓavə kwəma va ki.
9 Kwəmaa niy nə Zliya Hyala va: «Ta zhakatiy dza Yesəw mbə məti» kəy, pa' ghala pətsa va na, niy favə ghən tsa kwəma va mbəzli ta səɗa ciw.
10 Dza *mbəzli ta səɗa Yesəw va bakə ni, mba'a ghəshi zhəghətəvashiy jighi ki.

19:34 19:34 1Zhŋ 5:6 **19:35 19:35** 15:27; 21:24 **19:36 19:36** Cem 34:20-21; Səvəri 12:46 **19:37 19:37** Zak 12:10; ShiZhŋ 1:7 **19:38 19:38** 9:22 **19:39 19:39** 3:1-2 **19:40 19:40** 12:7 **20:2 20:2** 13:23 **20:6 20:6-7** 11:44 **20:9 20:9** Cem 16:10-11; Lk 24:26-27; SləniKY 2:25-31; 1Kwər 15:4

Yesəw ghəshi lə Marəy ka Magədala
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

11 Ma sa zhəghəkəvata Marəy ka
Magədala ki na, mba'a dzaa garəta miy
kwəli va, ka wahə. Ma ghənzə mbə wahə
va na, dza na ka kəɗaŋə pətsaa dzəghwa
kwəli va.
12 Nighə na na, ka kwal Hyala bakə
lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən shi,
mənzəy tə pətsaa niy nza Yesəw va
məhəni. Mba'a tsahwəti lati ghən, mba'a
tsahwəti ləy mətsəni.
13 Ma sa nata mbəzli va ghənzəə
nighəshi tsəgha, a kə ghəshi ngəta na: «A
mali na, a shiy mənishi wahə gha shəka?»
kə ghəshi. Ma kə Marəy na: «Wa ə ɓəhwə
məndi Ntsaa sləkəra kwa kwəli tikə, kala
sənayee tə pətsa fəy məndi» kə.
14 War sa zləɓakə na kwəma va na,
tərəɗ zhəghətəvata, nighə na na Yesəw
tiɓa məgarə, sənay na Yesəw na sava, kəw.
15 Dza Yesəw ka ɗəw və, a kə na: «A
mali, a shi wahə gha ti shəka? A ntsa pala
ghaa?» kə. Ndəɓa ndə ghəra sləni kwa tsa
va na, kə ghən tsa nzə. Va tsəgha, ma kə
ngəci na: «A Ndə sləkəra, gha kə ɓəhwəy,
gəzara tə pətsa fəy gha, e dza ta ɓə» kə.
16 Dzəghwa Yesəw ka har lə slən tsa nzə
ki, a kə na: «A Marəy» kə. Dza Marəy
nza'jəw tərəɗ zhəghəghə kwəma nzə dzar
kwa. Ma kə lə kwəma ka *Ebərə na:
«Rabəni» kə. Rabəni tsa vay: «Ndə ɓəni
shiy kaa mbəzli» ɗi na gəzə.
17 Ma kə Yesəw ngəta na: «Kadiw,
ka dapəra gha di ma, sa nzanay ghwəla
nzee ta dzəməə dzəvəgha Dirə. Mbala
a gha dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira,
"Avee dzəməə dzəvəgha Dirə, Dəŋwəy
ghəci kwərakwə, dzəməə dzəvəgha Hyala,
Hyala ghwəy kwərakwə ɓa" kə, pə gha
ngəshi» kə Yesəw.
18 Sa gəzəkə na tsəgha na, dza Marəy
ka Magədala mba'a madɗita ka dza ta
gəzanshi kaa *mbəzli ta səɗa Yesəw, a
kə na: «Ndatsəy e nay Ntsaa sləkəmmə,
ka gəzəhwə kwəma ghəy li» kə. Dza na
mba'a slanakəshi kwəma gəzanakə Yesəw
va kaa ngəshi.

*Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

19 Ma fəca dəmasə va vata hetihwer na,
dza mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a ghəshi
ɓasambəvashi mbə ciki. Bəsl ghəshi
kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti sa
hazləni ghəshi va mbəzli *ka Zhəwifə dikə
dikə ni. Dzəghwa Yesəw wəɗ tsahwəy,
mba'a garəy kwa jipə shi. A kə ngəshi na:
«Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə.
20 Ma sa gəzanakəshi na tsəgha na, dza
na mba'a canatishi veviyerhi mbə hwər
dividivi ci, lə ni mbə slərpə ci ngəshi. Sa
nay mbəzli ta səɗa ci Ndə sləkəshi ki na,
dza ghəshi ka vəshi tərəŋw tsəgha ki.
21 Zhini ma kə Yesəw ngəshi ɓa na:
«Nzəyəy zərkə lə ghwəy. Nanay ta
ghwəniŋwəy dzee, njasa niy ghwənara
Dirə va kwərakwə» kə.
22 War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a
viyanakənshi *Safə tsa Hyala. A kə na:
«Ɓəm Safə tsa ɗewɗew tsa.
23 Ma mbəzli pəlata ghwəy kwəma shi
jikir na kwa hwər tsa ghwəyəy, a Hyala
dzaa pəlata kwəma shi jikir na kwərakwə.
Ma ni pəlatanashi ma ghwəy kwəma shi
jikir nay, ka dza Hyala pəla kwərakwəw»
kə.

Kwəma kar Təmasə lə Yesəw

24 Ghala pətsaa səəkə Yesəw vaa
dzəvəgha *mbəzli ta səɗa ciy, niy nza
tsahwəti ntsa nza slən tsa ci vaa Təmasə,
zhini ihwəli, kə məndi tiɓa kwasəbə
nihwəti mbəzli ta səɗa ciw.
25 Dzəghwa ma kə niy nza va tiɓa
*mbəzli ta səɗa Yesəw ngəci sa səəkəy na
na: «Təmasə, a ghəy nay Ntsaa sləkəmmə
ndatsə» kə ghəshi. Ma kə Təmasə na:
«Kala nashi vaviyer daŋwə məndi va pən
mbə dəvə ci, mba'ee dapashi lə dəvee,
mba'ee dapəti ni mbə slərpə ci va lə dəvə
yay, ka zləɓa yaw» kə.
26 Ma ləy hwəm ləwma kwətiŋ ki
na, mba'a mbəzli ta səɗa Yesəw zhiniy
ɓasəshi mbə ciki diɓa. Fəca va ki na,
mba'a Təmasə tiɓa. Dza bəsl ghəshi
kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti. Mba'a
Yesəw səəkəy garəy kwa jipə shi. Ma kə
ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə.
27 Ma kə kaa Təmasə na: «A Təmasə,
nighəvə dividivee ni, ndaka dəvə gha va, a
gha tiɓəti vaviyer mbə dividivee ni, dapəti
ni vəgha slərpee ni, ka mənti ghən tsa gha
gha bakə bakə ma, ndara nəfə tsa gha» kə.
28 Ma kə Təmasə na: «A Ntsaa sləkəra, a
Hyalee» kə.
29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa nara gha
nana ndara gha nəfə tsa gha ki na? Vəshi
na va mbəzliy ndara nefer shi ya kala nara
ghəshi» kə Yesəw.

Ntsaa tsasliti zliya nay, tawa tsasli naa?

30 A Yesəw məmənəhwə nihwəti shi
dimədimə ni ɗaŋ ghənghən kwa kwəma

20:13 20:13 20:2 **20:14 20:14** 21:4; Lk 24:16 **20:17 20:17** ngwarməhira: Rm 8:29; Ebr 2:11-12 **20:19 20:19** 9:22; 14:27; 20:1 **20:20 20:20** 19:34; 20:25, 27 **20:21 20:21** 17:18 **20:22 20:22** 14:16 **20:23 20:23** Mt 18:18 **20:24 20:24** Təmasə: 11:16; 14:5; 20:27; 21:2 **20:26 20:26** 20:19 **20:29 20:29** 1Pi 1:8 **20:30 20:30** 1:14; 2:11

mbəzli ta səɗa ci. Kala tsaslambəshi
məndi mbə zliya na gwanashi.
31 Ma shi tsasliti məndi ni mbə zliya
nay, nza ghwəy mbəə sənay kataŋ kataŋ,
Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, pə
ghwəy, va tsəgha tsaslitishi məndi. Ghəci
kiy Zəghwə Hyala na. Nza ghwəy mbəə
ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw tsa va, ma
ghalaɓa ki na, nza ghwəy kwəmavə piy
tsaa kəɗi ma mbə slən tsa ci, va tsəgha
tsasliti məndi shi ni diɓa.

21

Yesəw ghəshi lə nihwəti mbəzli ta səɗa ci mbərfəŋ

1 Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw cinti
ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli ta səɗa
ci miy kwəfa *Tiberiyadə. Avanay njasa
canatishi na ghən tsa ci.
2 Kar Shimaŋw Piyer, ghəshi lə Təmasə
ntsa har məndiy ihwəli, mba'a Natanayel,
ndə ka Kana tə hiɗi ka Galile, mba'a
ndərazhi Zhebede, mba'a nihwəti *mbəzli
ta səɗa Yesəw bakə diɓa, tsəgha niy
ɓasəshi ghəshi.
3 Ma kə Shimaŋw Piyer ngəshi na: «A
mbəzli ni, e dzara ta kəəsə kərpi nee» kə.
Ma kə nihwəti mbəzli va na: «Tsəgha na,
ta nəwŋa dza ghəy kwərakwə» kə ghəshi.
Mba'a ghəshi maɗishi, ka dzashi, mba'a
ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal. Hi
ghəshi virvir mbə ka kərpi, shaŋ ghəshi ta
kəsəvə kəlipə ya kwətiŋ.
4 Ma mekəshi sa kəɗiy pi ki na, mba'a
Yesəw təzliy tiɓa tə həlbə tsa miy kwəfa
va. Sənay mbəzli ta səɗa ci na, ghəci na
sava, kə ghəshiw.
5 Ma kə kaa ngəshi na: «Kəəsəvə kərpi
va ghwəy tsəna ndərazhee ni?» kə. Ma
kə ghəshi ngəci na: «Əhəŋ, kəəsəvəshi
ghəyəw» kə ghəshi.
6 Ma kə ngəshi na: «A pə ghwəy məntiy,
ɓəm zləkwə tsa ghwəy va, a ghwəy kashi
li tar bəla kwa bəzəmə kwambəwal va,
a ghwəy nayma ghwəy kəəsəvə kərpi»
kə. «Əŋkwə» kə ghəshi, dza ghəshi ka ka
kərpi dzar kwa bəla va ki. Mba'a ghəshi
kəəsəvə kərpi ɗaŋ tərəŋw. Paf zləkwə tsa
shi təhəy kala mbə ghəshiy mbahə səvəri
mbə yam va ghwəla.
7 Ma kə tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw
va ɗi na kaa Shimaŋw Piyer na: «Ndə
sləkəpə na sasa» kə. War sa favə Shimaŋw
Piyer: «Ndə sləkəpə na sava» kə məndi
na, həŋ ɓəvə kwəbaŋ tsa ci, sa niy səramti
na kən ghən ci, pa' pakən, zhiɗə zliy dzəti
yam ta dzar dzəvəgha Yesəw.
8 Ma nihwəti mbəzli ta səɗa ci va na,
ka mbahə zləkwə tsaa təhəy va paf tsa va
kərpi, ka səəkəə dzəvəgha həlbə. Niy nza
ghəshi kərakə lə həlbə tərəŋwəw, war gar
bəlakə səɗa bələkwə gwa'a tsəgha.
9 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi
səkwashiy dzəti həlbə. Mba'a ghəshi nata
laɗi ghwə tiɓa, mba'a kəlipə ti, mba'a peŋ
tə pətsa va.
10 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Taram
kərpi, mbə ni kəəsəvə ghwəy va
sənzənva» kə.
11 Dza Shimaŋw Piyer mba'a dzəghway
kwa kwambəwal, mba'a mbahəkəmə
zləkwə tsa va mbə yam dzəti həlbə, paf
kərpi dikə dikə ni kwa, bələkwə mba'a
cifə mətsəkə mahkan ti. Ya tsəgha na
kərpi va ɗaŋ tərəŋw ki na, sləkwəy
zləkwə tsa va, və shiw.
12 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Səəkəm
zəməm shi zəmə ki» kə. Ghalaɓa ki na,
ndə tiɓa mbə mbəzli ta səɗa Yesəw maw
ɗəw: «Wa ndə nza ghaa?» kəw. Sa nzana
mba'a ghəshi sənay, Ndə Sləkəpə na sava,
kə ghəshi.
13 Dzəghwa Yesəw kət kətəghəvay
dzəvəgha shi, kə həŋ ɓəvə peŋ tsa va,
mba'a ɓanavəshi, zhini mba'a ɓanavəshi
kərpi ɓa.
14 Ghala zhakatiy Yesəw mbə mətiy,
ghənzə na kwa mahkana səɗa ci mbə ci
ghən tsa ci kaa mbəzli ta səɗa ci.

Gəzə kwəma Yesəw kaa Shimaŋw Piyer

15 Ləy hwəm sa zəhwə ghəshi shi zəmə
ki na, dza Yesəw ka ɗəw kwəma va
Shimaŋw Piyer, a kə na: «Shimaŋw Piyer,
zəghwə Zhaŋ, ka ɗira gha lə nəfə kwətiŋ
ka taŋəti nihwəti mbəzli ni na?» kə. Ma
kə Piyer ngəci na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha
sənay, e ɗiŋa» kə. Ma kə Yesəw ngəci
na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja
ndərazhi teŋkesli» kə.
16 Zhini kwa baka səɗa diɓa tapə ta
gəzanci: «A Shimaŋw, zəghwə Zhaŋ, ka
ɗira gha lə nəfə kwətiŋ na?» kə. Ma kə
na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay e ɗiŋa»
kə. Ma kə Yesəw na: «Ndəghwə mbəzlee
ni mənishi nja teŋkesli» kə.
17 Dzəghwa tapə Yesəw ta zhiniy ɗəw
və kwa mahkana səɗa diɓa: «A Shimaŋw,
zəghwə Zhaŋ, ka ɗira gha na?» kə.
Dzəghwa kwəshay Piyer məniy, sa zhini
Yesəw vaa ɗəw və: «Ka ɗira gha na?» kə
kwa mahkana səɗa. A kə Piyer na: «A
Ndə sləkəpə, gwa'a sənashi gha shiy. A
gha sənay, e ɗiŋa» kə. A kə Yesəw ngəci

20:31 20:31 3:15; 1Zhŋ 5:13 **21:3 21:3** Lk 5:5 **21:4 21:4** 20:14; Lk 24:16 **21:6 21:6** Lk 5:5-7 **21:7 21:7** 13:23; Mt 14:29 **21:11 21:11** Lk 5:6 **21:13 21:13** 6:11; Mt 14:19; 15:36 **21:14 21:14** 20:19, 26 **21:15 21:15-17**mbəzliy mənishi nja teŋkesli: 10:14-16; SləniKY 20:28; 1Pi 5:2 **21:18 21:18** 2Pi 1:14

ki na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja teŋkesli.
18 Ə gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na,
ghala pətsaa nza ghaa məgəlay, gha də'wə
ghən tsa gha niy va naa pəhə kanda gha,
ka dzaŋa kwa pətsa ɗi gha. Sa ka gha
haliŋay, ta kafə dividivi gha dza gha, nza
tsahwəti ndə pəhəŋa kanda gha, ka na dza
na mba'a pəməghəŋaa dzəti pətsa ɗi ma
gha» kə.
19 Ma kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha
nay, a cipə na njasa dza Shimaŋw Piyer ta
məti, mba'a dzaa fanati bama kaa Hyala lə
məti ci va. Ma kə Yesəw ngəci ləy hwəm
kwəma va ki na: «Nəwra ki» kə.

Yesəw ghəshi lə ntsa ta səɗa ci ɗi na tərəŋw

20 Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va
tsəgha, sa nə Piyer nighə kə ləy hwəm ci
na, mba'a nay ntsa ta səɗa Yesəw va ɗi
na mbə səəkə tə səəbə shi. Ntsa va na saa
niy kətəghəvay vaa dzəvəgha Yesəw ghala
pətsaa niy zəmə ghəshi va shi zəmə mbə
Pakə. Ghəci na saa niy ni va kaa Yesəw:
«A Ndə sləkəpə, tsama ndə dza naa nga
ɗafa tə ghaa?» kə.
21 Ma sa nay Piyer ntsa va, ma kə kaa
Yesəw na: «A Ntsaa sləkəra, a kwəmaa
dzaa kəsay ntsa naci kia?» kə.
22 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ya ə nə ya
war tiɓa kə tə ghwəməy pa' fəca dzee
zhikə pənəy, wa kwəma gha mbəa? Na
na ghay, ə pə ghaa nəwra na gha» kə.
23 Dza kwəma gəzəkə Yesəw va, mba'a
pəlivərivata dzar mbə mbəzliy nəw
Yesəw, a kə ghəshi na: «Ma tsava ntsa
ta səɗa Yesəw naci kiy, ka dza naa mətiw»
kə ghəshi. Niy gəzanci Yesəw kaa Piyer
na: «Ka dza tsava ntsa ta səɗee mətiw»
kəw. Ma kə niy niy: «Ya ə nə ya war tiɓa
kə tə ghwəməy pa' fəca dzee zhikə, pənəy,
wa kwəma gha mbəa?» kə niy ni.
24 Ava ghəci ghəci ntsa ta səɗa Yesəw
va ndəgha na fətiy dzəkən shi va. Ghəci
tsasliti shi ni diɓa, a ghəy sənay, kwəma
tsasliti na vay, kwəma kataŋ na na.
25 A Yesəw zhiniy məmənəhwə nihwəti
shiy ɗaŋ tə hiɗi. Mba'a kə məndi niy
tsaslitishi gwanashi kwətiŋ kwətiŋ nzay,
ɗaŋshi dza zliyahiy nza nza. Ma bərkee
na, daw dza pətsa tə hiɗi niy nza ta fə
zliyahi nza.
Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə
naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa tsasliti
Zhaŋ ki.

21:19 21:19 13:36 **21:20 21:20** 13:23, 25 **21:24 21:24** 15:27; 19:35 **21:25 21:25** 20:30

Sləni ghərahwə Ka kwal Yesəw Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, Ləwka tsasliti na. Aa tsasləhwə nahwəti zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw. Dza na mba'a vəlanaghə zliyahi va kaa ntsa dikə tsa, Tiyəwfiləsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Ma kwəma tsasliti na mbə zliya nay, va nihwəti mbəzli favə na. Ma nihwəti shiy ghənghən ghənghən diɓa na, va mbəzli favəshi naw, ghəci də'wə ghən tsa ci niy nashi na, sa niy nza na kwasəbə Pəl.

Mba'a pə ghwəy nighə mbə vəh 1:8, ta kəsata kwəma dza ghwəy mbə, war nja kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va ghala vəghwə tsaa niy kafə na ta dzay dzəmə ghwəmə. Ma kə niy ni kaa ka kwal ciy: «Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərci dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa səəkəy dzəkən ghwəy. Ma ghalaɓa na, nza ghwəy nzaa ka ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar tə hiɗî ka Zhəwde gwa'a gwa'a, lə tə hiɗî ka Samari, ka kərni tə pətsa kərkə hiɗî gwa'a» kə niy ni.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 7 Sləni ɓanavə Yesəw va kaa ka kwal ci vay, a ghəshi manamti. Ghəshi niy nza naa ka ndəgha fəti ta kwəma Yesəw, lə ka gəzə nəwər tsa va mbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 8 pa' tə vəh 12 Tsəgha ghəshi gəzanshi nəwər tsa va kaa mbəzli tə hiɗî ka Zhəwde zhini mba'a tə hiɗî ka Samari.

Vəh 13 pa' tə vəh 28 Mba'a ghəshi tsəhəshi pa' tə pətsa kəray hiɗî lə gəzə nəwər tsa va kaa mbəzli.

Ma mbə zliya nay, a ghwəmmə kəsay, Hyala ghwənikə na Yesəw ntsa tivə na ta mbəli mbəzli, lə ta ghwənanshi kwal kaa hwəlfə mbəzli tə hiɗî ghənghən ghənghən ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. Əy ma ki na, ɗaŋ na *ka Zhəwifəə ɗî kwəma vaw, ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shiy kwataka hwəlfə shi dza Hyalaa mbəlanti, kə ghəshi. Ma mbə zliya na kiy, a gəzammə Ləwka wəzə, ma Hyalay ka təra hwəlfə mbəzli na təra təra ta ɗishiw. Ya ntsa mbə hwəhwə tsa ka wa na war ɓanavə ma na nəfə tsa ci kaa Yesəwəy, ta kwəmavə piy dza na (vəh 10 mba'a 11).

Ma ləy hwəm sa ghwənay Safə tsa Hyala Pəl ta wə tə hiɗî kərakə kərakə ni ghənghən ghənghən ta gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli ki na (13:1–21:16), dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ka ɓə nəfəə dzəkən Pəl, sa gəzanshi na nəwər tsa va kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi kəsəvəə faghwa kwa fərshina mba'a ghəshi ɓəghə pa' mbə məlmə Rəm, kaa mazə tsaa sləkə hiɗî ka Rəm gwanashi ta sla ngwəvəə dzəkən (21:17–28:31).

Mba'a pə ghwəy ɗî favə kwəma mbə zliya na wəzəy, a pə ghwəy jangə pərɓa nəwər tsaa dzəkən ka Zhəwifə lə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mba'a dzəkən Rəm, mbə zliyaa pərasli kwəmaa dzəkən slən tsa shiy.

*Yesəw ɓananshi kwa kərni kwəma ci kaa *ka kwal ci, mba'a dzay dzəmə ghwəmə*

1 A Tiyəwfiləsə,

Mbə kwa taŋa zliya tsasləghəŋee vay, dzəkən sləni ghərahwə Yesəw lə kwəma ɓənəhwə na kaa mbəzli tsasləghəŋee kwəma, njasa gha na sləni ci,

2-3 pa' fəca vici ɓəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmə. Ghəci ghwəla ta dzay dzəmə ghwəmə ləy hwəm pəəsli tsaa pəəsliti məndi vay, aa niy zhakatiy mbə məti. Dza na mba'a citəvay tə ghwəməy kaa ka kwal ci va tsəhavə na. Ɗaŋ səɗa ghəci citəvay ngəshi lə kwal ghənghən ghənghən, mbə vici faɗə mətsəkə, ta mbə ghəshiy sənay tə ghwəməy na, kə ghəshi. Ka gəzanshi lə bərci *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa njasa dza ghəshiy məni. Ka gəzanshi kwəmaa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli.

4 Dza na tə nahwəti vici sa jakəshi ghəshi lə ka kwal ci va na, mba'a gəzanshi kwəma, ma kə na: «Əntaa ghwəy taa ɓarvaŋwəy mbə məlmə Zherəwzalem dzaŋwəy kərakə ma. Ndəghəvə tə ghwəy Safə tsa Hyala va niy gəzəkə Didi vəliŋwəy niy gəzaŋwəyee kwataŋa.

5 Sa nzanay, lə yam niy mənipə Zhaŋ *batem, ma ləy hwəm jəwəy ta səəkə dza Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa dzəkən ghwəy» kə.

6 Dzəghwa ka kwal Yesəw va tsəgha ki, ghəshi ɓasə ɓasə vəgha, tapə ta ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, ghala vəghwə tsa va dza ghaa zhananshi mazə kaa ka *Izərayel na?» kə ghəshi.

1:1 1:1 Lk 1:1-4 **1:2-3 1:2-3** 10:41; 13:31; 28:23; Lk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16 **1:4 1:4-5** Lk 3:16; 24:49; Zhŋ 14:16 **1:6 1:6** Lk 24:21 **1:7 1:7** Mk 13:32

7 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na
ghwəyəy, kwəma ghwəy mbə kwəma
sənay vəghwə, ya vici tivə Didi njasa
tarəvə na lə bərci ciw.
8 Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərci dza
ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa
səəkəy dzəkən ghwəy. Ghalaɓa na, nza
ghwəy nza ka ka ndəgha fətiy dzəkənee,
ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy
dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar
mbə Zhəwde gwa'a gwa'a, lə *Samari, ka
kərni tə pətsa kərkə hidî gwa'a» kə.
9 Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha
na, mba'a bərci Hyala kafay, ka dzəmə
ghwəmə li. War ghəshi mbə nighə tsəgha
na, dzəghwa timbətimbə mba'a kəələhwə
ghəci mbə dzəmə, kala zhini ghəshiy nay
ghwəla.
10 Ma sa nza ghəshi war mbə vərghə
pətsaa dzəmə ghwəmə tsəgha ghəci mbə
dzəməy, dza vətəghə zhər bakə tsahwəshi
tiɓa lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən
ghən shi.
11 Ma kə zhər va ngəshi na: «A zhər
ka Galile, wa nava garəŋwəy ghwəy, ka
vərghə pətsaa dzəmə ghwəməa? Ma
Yesəw tsa nay ghwəy va dzay dzəmə
ghwəmə səvəri mbə jipə ghwəyəy, ta
zhəghəva dza naa səəkə njasa nay ghwəy
va ghəci mbə dzəmə ghwəmə» kə ghəshi.

Ti Matiyasə dzəghwa pətsa Zhəwdasə

12 Dza *ka kwal Yesəw va ki, mba'a
ghəshi səkwashi mə kəlaŋ tsa ɓasəshi
ghəshi va mə, ka dzashiy dzəmbə
Zherəwzalem. Kəlaŋ *'Wəlivə, kə məndi
slən tsa kəlaŋ tsa va. Ma kəlaŋ tsa va na,
ndəkwə ghəci lə məlmə Zherəwzalem gar
kiləwmetər kwətiŋ.
13 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a
ghəshi dzashiy dzəmə ciki tsa ngati məndi
mə ghən tsahwəti, sa ka ghəshiy nza
mbə ndimndim. Avanay slən tsa mbəzli
va: Piyer ghəshi lə Zhaŋ, Zhakə, Andəre,
Fəlipə, Təmasə, Bartelemi, Matiye, Zhakə
tsa Alfe, Shimaŋw ndə pərslə ta hidî ci,
mba'a Zhəwdə zəghwə Zhakə. Ava tsəgha
na ghəshi.
14 Dza ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi
sləkati miy tsa shi ka sa kwətiŋ tsa ta cə'wə
Hyala, vici va vici va, jakə lə mi'i mbə
shi, mba'a Marəy mbəghəy Yesəw, lə kar
ngwarməhiy Yesəw gwa'a.
15 'Wakəvə Piyer fəca nahwəti vici mbə
ɓasəva tsa shi va tsəgha, gar garəy mbə
jipəjipə mbəzliy nəw Yesəw, mbəzli gar
bələkwə, bakə mətsəkə ghən kən shi. Ma
kə na:
16 «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw,
kwəmaa niy gəzəkə *Safə tsa Hyala ghala
kwataŋata lə miy tsa Davitəə dzəkən
Zhəwdasə mbə Zliya Hyalay, aa təɓəə
mənta kwa pətsa gəzəkə na. Ntsaa
zhəghəy ka ndə pəmə mbəzliy kəsə
Yesəw.
17 Ghəciy, ntsa mbə ghwəmmə niy
nza na, lə na ci bəla mbə sləni ghəra
ghwəmmə.
18 Dzəghwa mba'a kwəmavə gəna tə
kwəma ci jikir na, mba'a pahwə za ti.
Ghavə tsəgha ki, ɓə ɓəti tərə, mba'a hwər
tsa ci pəsliy, ngwəy her tə ngwəla, mba'a
mətiy.
19 Ma kwəma va na, gwa'a gwa'a məndi
sənata mbə Zherəwzalem. Pa' lə slənta
ghəshi fanati kaa za va kwa kwəma shi
"Hakeldama" kə məndi. Ɗi slən tsa va
gəzəy: "Za miymiy" kə məndi» kə.
20 Zhini ma kə Piyer ɓa na: «Vanta
kwəmaa tsaslita mbə *zliya kwa cəm tsa
*Davitə nanzə ki, ma kəy:
Ghi tsa ciy, kwəfi kə taa nza.
Əntaa ndə ta nzəy kwa ya kwətiŋ ma, kə.
Zhini ma kə ɓa na:
Nza tsahwəti ndə ɓə pi sləni tsa ci, kə.
21-22 Va tsəgha na ki, sənzənvay, a ndəə
təɓə kwətiŋ dzəvəgha ghəy, ta ndəgha
fətiy dzəkən zhakati tsa Yesəw mbə məti.
Ma ntsa vay, ndə mbə mbəzliy niy nza
vici va vici va kwasəbə ghəy ghala vəghwə
tsaa niy nza Yesəw lə ghəy, 'wava na tə
vici mananati Zhaŋ *batem, ka sar pa' fəca
ɓarva na mbə jipə ghəy ta dzay dzəmə
ghwəmə təɓə na» kə.
23 Sa favə mbəzli kwəma Piyer va tsəgha
na, dza ghəshi təra ghəshi təravə mbəzli
bakə mbə mbəzli va, kar *Zhezhefə tsa har
məndiy Barsabasə, zhini ɓa na, Zhəsətəsə,
kə məndi tsahwəti slən tsa ci, ghəshi lə
Matiyasə.
24 Dza ghəshi ki, ka cə'wə Hyala, ma kə
ghəshi na: «A Ntsaa sləkəŋəy, ntsaa sənay
pətsa mbə nefer mbəzli gwa'a, citəŋəy tsa
tivə gha ndə mbə mbəzli bakə ni ni,
25 a ghəci ɓə pətsa Zhəwdasə ta nza
ghəci ka ndə kwal tsa gha, njana nzana
mba'a Zhəwdasə zlata sləni va ta dzay kwa
tsa ci kwal» kə ghəshi.
26 Dzəghwa ghəshi sla' sla' ghəshi
slaslati dandərɗə ta mbəə tishi. Mba'a
dandərɗə tsa va tivə Matiyasə. Kə məndi
ki, mba'a məndi jakambə mbə ka kwal
Yesəw va məŋ lə tan ni.

1:8 1:8 Lk 24:47-48; ka ndəgha fəti dzəkənee: 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Zhŋ 15:27 **1:9 1:9** Lk 24:51; Zhŋ 6:62; 1Pi 3:22 **1:10 1:10** Lk 24:4 **1:11 1:11** Lk 21:27; ShiZhŋ 1:7 **1:12 1:12** Lk 24:52 **1:13 1:13** Lk 6:14-16 **1:14 1:14** Lk 23:49 **1:16 1:16** Cem 41:10 **1:18 1:18-19** Mt 27:3-8 **1:20 1:20** Cem 69:26; 109:8 **1:21-22 1:21-22** Lk 1:2; 3:21; 24:51 **1:24 1:24** Zhŋ 2:24-25 **1:26 1:26** Fir 16:33

2

*Njasa səəkə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa dzəkən mbəzli*

1 Dzəghwa sa mənta vici makwaghwa
Paŋtekwətə ki na, mba'a mbəzliy ɓanavə
nefer shi kaa Yesəw ɓasəshi gwanashi
mbə pətsa kwətiŋ tsa.
2 Fa ghəshi tsəgha na, gaka tsahwəta
səəkə mə ghwəmə ndəɓa gaka səpapəli,
pə gha, gizl gizl gizl təhay ciki tsa nza
ghəshi va mbə gwa'a.
3 Nighə ghəshi ki na nihwəti shiy
tsahwəshi nja ghani ghwə. Ka tihəvaa
dzəkən shi gwanashi kwətiŋ kwətiŋ.
4 Dzəghwa tsəgha ki, paf paf Safə
tsa Hyala tahay nefer shi gwanashi.
Dza gha' ghəshi ghavə gəzə kwəma lə
ghanihi mbəzli ghənghən ghənghən, njasa
ɓanavəshi Safə tsa Hyala gəzə nzə.
5 Ghalaɓay, a *ka Zhəwifəə nəwti
kwəma Hyala, ka hazləni və niy nza mbə
Zherəwzalem, tə hiɗî ghənghən ghənghən
niy səəkəshi ghəshi.
6 Ma sa favə ghəshi gaka va tsəgha
na, dza ghəshi ɓasə ghəshi ɓasəkəvashi.
Dzəghwa tərəŋw mbəzliy ɓasəkəvashi
va hashishi kala sənata ma kwəma ka
ghəshi gəzə, sa nzana ya tsamaɓa ndə
mbə mbəzliy səəkəshi va na, ka favə
kwəma gəzə mbəzliy zləɓavə Yesəw va
kwa kwəma ci yakə məndi li.
7 Nja maɗaŋa tərəŋw nava kwəma
mənta tiɓa və shi gwanashi ki:
«'Yahə'yahəta na nana kwəma» kə ghəshi.
Ma kə ghəshi na: «Ka Galile mbəzliy gəzə
kwəma ni gwanashi nanzə tsəy?
8 War njaa səəkə na sana favə
ghwəmmə, njasa nza ghwəmmə kwətiŋ
kwətiŋ tsa ghwəmmə, kwəma yakəmmə
məndi li ghəshi gəzəa?
9 Əhətimam, sənzənvay, ghwəmmə
ghwəmmə mbəzli tikə niy, mbə ka Partə,
mbə ka Medi, lə ka Elam, mba'a ka
Mesəwpətami, mbə mbəzli tə hiɗî ka
Zhəwde, lə ka Kapadəsə, mbə ni tə Pəŋw,
mba'a ni tə hiɗî ka Azəy,
10 mbə ka Firigi, mbə ka Pamfili,
mbə ka *Ezhipətə, lə mbəzli mbə gi-
wahi ka Libiy ndəkwə ni vəgha Shiren,
mbə niy səəkəshi tə hiɗî ka *Rəm, mbə
*ka Zhəwifə yaya ni lə niy dzəmbəshiy
dzəmbə kwəma ka Zhəwifə dzəmbə
dzəmbə.
11 Zhini ɓa, tiɓa ka Kəretə, lə ka
Arapə. Tsəgha nza ghwəmmə, vərtsa, war
gwanammə ghwəmmə ka favə, ghəshi
ka gəzə kwəma kwa ghani ghwəmmə,
kwəmaa dzəkən sləni Hyala dikə na na?»
kə ghəshi.
12 Mba'a kwəma va səti məhərli shi
gwanashi, shaŋ ghəshi ta sənata kwəma
ka ghəshi gəzə. Dza tapə ghəshi mbə
ɗəɗəw kwəma kwa jipə shi: «Wantsa gəla
nana kwəmaa?» kə ghəshi.
13 Ma nihwəti mbəzli nəshi ki na,
ka sawa mbəzliy zləɓavə Yesəw va, a
kə ghəshi na: «Waa ghiy ghyamtəvashi
ghəshi va tay nə məndi» kə ghəshi.

Gəzə kwəma Piyer mbə makwaghwa Paŋtekwətə

14 'Wakəvə Piyer tsəgha, gar garəy
ghəshi lə nihwəti *ka kwal Yesəw va
məŋ lə tan ni, dza tapə ghəci ta gəzə
kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə na: «A mbəzli
*ka Zhəwifə, lə mbəzli mbə məlmə
Zherəwzalem, sənatam kwəma na ndatsə
di, favəm kwəma dzee na ta gəzəŋwəy
wəzə.
15 A mbəzli niy, ghishi ghəshi njasa
bərkə ghwəy vaw. A ghwəy nay sanay,
gar tsahi məsliɗəshi na bərkə vici gwa'a
tsəgha.
16 Ma kwəma nay, ghənzə na sa niy
gəzəkə ndə Hyala Zhəwel va, niy nə na:
17 A kə Hyalay:
"Dzaa nza gɛ'i tə kwa kərni vəghwəy,
ta viyakən Safə tsee dzee dzəkən ke ngəri
gwanashi.
Ndərazhiy zhər ghwəy, lə ghyehi ghwəy
gwanashiy,
ka gəzə kwəmee kaa mbəzli dza ghəshiy
nza.
Gwəla ghwəyəy, ta nata kwəma dza ghəshi
nja kwa shiw,
ma pəhepəhir ghwəy na, war mbə
shishəw ghəshi taa nza.
18 Ava tsəgha dza naa nza.
Ghala vəghwə tsa vay, ta viyakən Safə tsee
dzee dzəkən ka sləne,
shiy zhər, lə shiy mi'i gwanashi,
nza ghəshi gəzə kwəmee kaa mbəzli.
19 Ta məni shi səəkə ma məndiy nashi
dzee dzəy tə ghwəmə,
lə shi maɗaŋa ni takə tə hiɗî:
Ta nza dza miymiy tiɓa, lə ghwə, mba'a
inəghwə nja kwəleɓi.
20 Viciy, nja kwəsli dza naa zhəghəta,
tir na, mba'a zhəghəy nja miymiy.
Ma ləy hwəm shi va ki na, nza səəkə tsa
Ndə sləkəpə məniva.
Vici səəkə tsa ci vay, vici dikə na lə bama
ti dza naa nza.
21 Ya wa ntsaa dzaa harkə slən tsa Ndə
sləkəpə fəcava kiy,

2:1 2:1 SləniTaH 23:15-21; Nəw 16:9-11 **2:3 2:3-4** Lk 3:16 **2:4 2:4** paf paf Safə tsa Hyala tahay nefer shi: 4:31; 6:3, 5; 7:55; 8:17; 10:44; 11:15, 24; 13:9; 15:8; 19:2, 6; gəzə kwəma lə ghani mbəzli ghənghən ghənghən: 4:31; 10:45-46; 19:6; 1Kwər 12:10; 14:2-12 **2:7 2:7** 1:11 **2:12 2:12** 1Kwər 14:23 **2:17 2:17-21** Zhəw 3:1-5 **2:21 2:21** 22:16; Rm 10:13

ta mbəliy dza na” kə Hyala, kə Zhəwel niy
ni.
22 Avanay nana kiy zhər ka *Izərayeləy,
ta gəzəŋwəy kwəma dzee, favə tə ghwəy
wəzə. Ma Yesəw ndə ka Nazaretə tsa
sənay ghwəy vay, ntsa cikəvəri Hyala
dikə tsa ci niy nza na. Sa nzanay, a
Hyala cikəvəri kwəma maɗaŋa na lə shi
dimədimə ni, mba'a shiy cipə kwəma
səvəri mbə Yesəw tsa va. Mba'a ghwəy
sənay də'wə ghən tsa ghwəy.
23 Dzəghwa mbəzli kiy, mba'a ghəshi
kəsəti Yesəw tsa va. Dza ghwəy, mba'a
ghwəy daŋwavəgha vəgha tsəm njasaa
niy gəzəkə Hyala va lə njasaa niy pəhəti
na ghala kwataŋata. Mbəzliy sənata ma
Hyalaa harvə ghwəy ta pəəsli ci.
24 Ma dzəghwa Hyalay, mba'a zhanakati
mbə məti, ka ɓəkəvəri mbə ngəra'wə tsa
məti. Va sa nzana kala mbə mətiy kəsəti.
25 A *Davitə niy gəzəkə kwəmaa dzəkən
kwəma ci ghala kwataŋata, a kə niy niy:
War kwa kwəmee niy nayee Ndə sləkəra
njasa səəmə vici,
tə kwa bəzəmee, va nəghətee dzaa
hazləni.
26 Va tsəgha vəshi nəfə tsee, ka 'wəshee,
yən mbə gəzə kwəma.
Ya mətiy mətiree na,
gəzliŋə dza ghən tsee nza ta kwəma
gəzəkə Hyala.
27 Sa nzanay, ka dza ghaa zlara jakə lə
mbəzli bəkwə bəkwə niw.
Ka dza ghaa zlay ntsa ghaa ghwaɓəyəw.
28 A gha camtəra kwal tsa dzee dza kwa ta
kwəmavə piy.
Paf dza nəfə tsee təhəy va vəshi
sa kee nza kwa kwəma gha, kə niy ni.
29 A ngwarməhiraa zhər, ndaram kwal
jəwə, e gəzaŋwəy kwəma bazhə bazhə
dzəkən ndə nja jijimmə Davitə. Ghəciy,
aa mətiy, ta na tsa ci ghən. Sa mətiy na
na, la' məndi lamti, tiɓa kwəli ci vəgha
ghwəmmə ya pa' ndatsə.
30 Ma sa nzana *ndə gəzə kwəma Hyala
ghəci niy nzay, mba'a niy sənata kwəma
zəmanakə Hyala fəla ta məni nzə. A kə
niy ni ngəci na: “E zəməkəŋa fəla, yən
kala dzaa ɓanavə mazə tsa gha sa ka gha
mətiŋa kaa ndə kwətiŋ mbə jijihiŋa” kə
niy ni ngəci.
31 Ma sa nata Davitə kwəma va tsəgha
ghala kwataŋata kiy, mba'a gəzəy kwəma
sati tsa *Kəristəw mbə məti, ghala kwa nə
na vaa ni:
Ka dza Hyalaa zlay ntsa tivə na mbə
mbəzli bəkwə bəkwə niw,
ka dza naa zlay ghwaɓəyəw, kə.
32 Yesəw tsa gəzəŋwəy ya tsa kwəma ciy,
ava dzəkən gəzəva kwəma va ki. Hyala
də'wə ghən tsa nzə zhakati na mbə məti.
Ma ghəy gwanaŋəy na, ka ndəgha fəti nza
ghəy ta kwəma va.
33 Ma sa zhanakati Hyala mbə mətiy,
mba'a ɓəghə dzəmə ghwəmə, dza na,
mba'a fəy tə dəvə kwa bəzəmə nzə, ta
məni mazə ghəci. Dzəghwa Hyala ki,
mba'a ɓanavə Safə tsa nzə va ɗewɗew tsa
niy gəzəkə na. Na viyakənŋəy na sana sa
nay ghwəy tsa, ka favə lə sləmə ghwəy
gwa'a.
34 Ta na Davitə də'wə ghən tsa ciy,
zhakatiy na mbə məti, ka dzay dzəmə
ghwəməw. Nanzəy aa gəzəkə, a kə na:
“Səəkə nzəyŋa tə dəvə kwa bəzəmee,
35 pa' fəca kee zhəghəti ka jaka gha ka
mbəzli tə dəvə gha”
kə Ndə sləkəpə kaa Ntsaa sləkəra, kə
Davitə.
36 Va tsəgha gəzee kaa ngəŋwəy, ghwəy
ka Izərayel gwanaŋwəy. Sənay tə ghəy
wəzə wəzə: Ma Yesəw tsa daŋwavəgha
ghwəy tsa vəgha tsəməy, ghəci na sa mənti
Hyala ka Ndə sləkəpə, lə ka Kəristəw Ntsa
tivə Hyala» kə Piyer.
37 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, tərəŋw
nəfə tsa shi slay. Ma kə ghəshi kaa
Piyer lə nihwəti ka kwal Yesəw va na: «A
ngwarməhiŋəy, njaa ka ghəy məni nana
kia?» kə ghəshi.
38 Ma kə Piyer ngəshi na: «Tsam titihwə
kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa ghwəy
tə hidi. Zləɓavəm a məndi məniŋwəy
*batem, kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy mbə
slən tsa Yesəw Kəristəw, ta mbə Hyalaa
pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa
nzə. Ma nza ghwəy kwəmavə vəli Hyala,
Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
39 Sa nzana, ma kwəmaa gəzəkə Hyalaa
sləkəmmə mbə miy nzəy, kaa ngəŋwəy
lə kaa ndərazhi ghwəy mba'a kaa nihwəti
mbəzli kərakə ni dza na ta har taa nza na
kwəma va» kə.
40 Lə gəzə kwemer ɗaŋaŋ tsəgha
canatishi Piyer kwəma Hyala, mba'a
mətsahanavəshi bərci, ma kə na:

2:22 2:22 Lk 24:19; Zhŋ 3:2; SləniKY 2:43; 4:30; 5:12-16; 6:8; 14:3; 15:12; 19:11-12; Rm 15:19; Ebr 2:4 **2:23 2:23** 3:15; 4:28; 7:52; Lk 23:33; 1Tes 2:15 **2:24 2:24** 3:15; Lk 24:5 **2:25 2:25-28** Cem 16:8-11 **2:27 2:27** 13:35 **2:29 2:29** 1Mezh 2:10; SləniKY 13:36 **2:30 2:30** 2Sam 7:12-13, 16 **2:31 2:31** Cem 16:10 **2:32 2:32** 1:8 **2:33 2:33** fəy tə dəvə kwa mbəzəmə Hyala: 2:34; 3:13; 5:30-34; 7:55-56; Mk 16:19; Lk 20:42; 22:69; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1; Ebr 8:1; 1Pi 3:22; ɓanavə Safə tsa ɗewɗew tsa: 1:4; Zhŋ 14:16-17; 15:26 **2:34 2:34-35** Cem 110:1; Lk 20:42-43; Ebr 1:13 **2:36 2:36** 3:15 **2:37 2:37** 16:30; Lk 3:10, 12, 14 **2:38 2:38** 3:19; Lk 3:3 **2:39 2:39** Ezay 57:18-19; Ef 2:17 **2:41 2:41** 2:47; 4:4; 5:14; 6:1, 7; 8:4; 11:21, 24; 12:24; 13:49; 16:5; 19:20; 21:20; 2Tes 3:1

«Səvəriŋwəyəm mbə jipə mbəzli mbə
vəghwə tsa ndatsə tsa zashi, ta mbəlanti
ghən tsa ghwəy!» kə.
41 Dzəghwa ki, ɗaŋ mbəzli zləɓavə
kwəma Piyer mbə shi, mba'a məndi man-
anatishi batem. Ma fəcava na, ndə ngəri
gar bələkwə bələkwə mahkan mətsəkə
mətsahakənvay na kən mbəzliy nəw
Yesəw.
42 Dza ghəshi ka ɓasəva vici va vici va ta
nəw lə ɓəni shi ɓənipə ka kwal Yesəw, ka
jakəva gwanashi lə nihwəti ngwarməmə,
ka təhə shi zəmə shi, ka cə'wə gwa'a.

Njasa niy nzəyshi mbəzliy yivə kwəma Hyala

43 Ghalaɓa kiy, tərəŋw ndə ya tsamaɓa
ci mbə shi niy hazləni va Hyala. Mbə məni
kwəma maɗaŋa na, lə shiy cipə kwəma
*ka kwal Yesəw niy nza.
44 Dzəghwa mbəzliy ɓanavə nefer shi
kaa Yesəw, mba'a ghəshi jakəshi ka mbəzli
kwətiŋ, ka fə shi və shi gwa'a jakəjakə.
45 Ka ghəshiy dza na, ka ɗəl veher shi,
lə ya nimaɓa shi və shi gwa'a. Ma gəna
ka ghəshiy kwəmavə tə shi va na, ka təhə
kwa jipə shi. Ya wa ndə na, war ge'i lə
ghəzli kən ghəciy kwəmavə gəna.
46 Njasa səəmə vici gwa'a na, wan mbə
ɓasəva ghəshi mbə *ciki Hyala, ka zəmə
shi zəmə shi jakəjakə mbə ceker, sayi lə
vəshi mbə nefer shi tərəŋw,
47 ka fal Hyala mbəzli gwanashi na, ka
maw kwəma shi. Dzəghwa ki, vici va vici
va Ndə sləkəpə ka mətsahanshi mbəzliy
mbəlishi.

3

Kar Piyer lə Zhaŋ mba'a vədir

1 Dza kar Piyer lə Zhaŋ tə nahwəti
vici, mba'a ghəshi kafəshi ta dzəmbə *ciki
Hyala ta cə'wə. Vici gar tsahi mahkan ka
məndiy cə'wə cə'wə va.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi miy ciki Hyalay,
mba'a ghəshi kəsay tsahwəti ndə tiɓa,
vədir ghəci ghala yakə məndi. Njasa
səəmə viciy, tsəgha ka məndiy ɓə ntsa vaa
səəkəə dzəvəgha gəzli miy ciki Hyala tsa
va, ta mbə ghəciy cə'wə va mbəzliy səəkə
ta dzəmbə ciki Hyala. Ma gəzli va na,
«gəzli wəzə na» kə məndi kaa slən tsa nzə.
3 Ma sa nashi na kar Piyer lə Zhaŋ mbə
dzəmbə ciki Hyala na, tapə ghəci ta cə'wə
shiy və shi.
4 Dza kar Piyer lə Zhaŋ tsəgha, fə ghəshi
fati mətsəhi shi ti. Ma kə Piyer ngəci na:
«Nighəŋəy!» kə.
5 Tapə ghəci ka nighəshi lə məhərli. Ma
kə mbə ghən ci na: «Ta kwəmavə shiy
dzee və shi» kə.
6 Ma kə Piyer ngəci na: «Na neyey,
ghənzə vəya, ya gəna, ya tsahi mbəzəw.
Ma nanzəy, ta ndaŋa ni ya shi vəya
dzee: Lə slən tsa Yesəw *Kəristəw ndə ka
Nazaretə gəzəŋee, satiŋa na gha dza» kə.
7 Dza na baŋ kəsəvə tə dəvə kwa
bəzəmə ci, mba'a kafakati. Nza'jəw
shiɗshiɗ ci lə pətsa dzar ta tatəlhi ci
kwəmavə bərci.
8 Dza na, mba'a satiy garəy lə zli,
dzəghwa na ka dza. Mba'a kafəy kwasəbə
shi ta dzəmbə ciki Hyala. Ma ghəci mbə
dza na, kala ɓərmə, kala fal Hyala ghəciy
məni.
9 Gwanashi mbəzli tiɓa mbə nay ghəci
mbə dza, ka fal Hyala.
10 Mba'a ghəshi sənay ghəci saa nza
va miy ciki Hyala vəgha gəzli wəzə na
mənzəy, ka ndəghə mbəzli ta cə'wə shiy
və shi. Ma sa sənay ghəshi tsəgha na,
tərəŋw ghəshi hazlənishi, ka mananshi
maɗaŋa kwəma mbəli tsa ci va.

*Gəzə kwəma Hyala Piyer mbə *ciki Hyala*

11 Ntsa va kiy, kala ɓarva ghəci tə
səəbə kar Piyer lə Zhaŋ. 'Wakəvə mbəzli
gwanashi tsəgha sa mananshi kwəma va
maɗaŋa, war ka kəsli bali kwasəbə shi,
ka nəwshi dzar dzəmbə gərka har məndiy
gərka «*Saləmaŋw».
12 Ma sa nay Piyer məndiy məni tsəgha,
ma kə kaa mbəzli va na: «A mbəzli ka
*Izərayel, tawa nighə ghwəy mbəli tsa
zal tsa nja kwəma maɗaŋa na kia? Wa
shi nighəŋəy ghwəy ti njasa nzana ghəy
mbəlanti ntsa lə bərci ghəy, ya lə nəw
kwəma Hyala ghəya?
13 Waa Hyala *Abəraham lə *Izakə
mba'a *Zhakwapə, Hyala jijihimmə fati na
shəndəkə tə Yesəw. Yesəw tsa vay, ghəci
na saa kəsəghə ghwəy va kaa mbəzli dikə
dikə ni, ta pəəsli ci, dzəghwa ghwəy mba'a
ghwəy ndəramti kwa kwəma Pilatə, mbə
ɗi pəlay Pilatə niy nza ngar.
14 Tsa ɗewɗew tsa ndə slar tsa kiy,
ghəci na tsa ndərəti ghwəy, ma ndə bəkwə
mbəzli na, pəlayŋəy tsava, pə ghwəy kaa
Pilatə.
15 Dzəghwa tsəgha ki, mbəh ghwəy
pəəsliti mazə tsaa ɓəpə piy. Dza Hyala
nanzə ki mba'a zhanakati mbə məti. Ghəy
na ka ndəgha fətiy dzəkən zhakati tsa ci va
mbə məti.

2:44 2:44-45 4:32-35 **2:46 2:46** Lk 24:53 **2:47 2:47** 2:41 **3:1 3:1** 10:3, 9, 30 **3:2 3:2** 14:8 **3:8 3:8** 14:10; Zhŋ 5:14 **3:11 3:11** 5:12; Zhŋ 10:23 **3:13 3:13** 2:33; 7:32; Səvəri 3:6, 15; Lk 23:13-23 **3:15 3:15** 2:23-24; 4:10; 5:30-31; 10:39-40; 13:30; 17:31; Ebr 2:10 **3:16 3:16** Mt 9:22

16 Ma ntsa sənay ghwəy tsa nay ghwəy
mbəli mbəli sanay, bərci mbə slən tsa
Yesəw mbəliti na. Sa nzana mba'a
ghəy ɓanavə nəfə tsa ghəy kaa slən tsa
va. Sa ɓanavə ghəy nəfə tsa ghəy kaa
Yesəw, va tsəgha mbəliy ntsa, sa nay
ghwəy tsa kwəriŋ sana kwa kwəma ghwəy
gwanaŋwəy.
17 Ya tsəgha nzə kiy, ngwarməhiray, e
sənay kwəma sənata ma ghwəy mənti
ghwəy, ghwəy lə mezhizhə ghwəy
gwanaŋwəy.
18 Mbalaa, ma tala ki na, kwəma gəzəkə
Hyala lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə
gwanashi ghala kwataŋata na sava, ma
dzəghwata na kwa. Sa niy nə ghəshi va:
"A *Kəristəw Ntsa tivə Hyala dzaa sahwə
ngəra'wə" kə ghəshi niy ni.
19 Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə kaa
Hyala, ka zhəghə nzəy tsa ghwəy tə hidî.
Zhəghanavəm məhərli ghwəy ngəta, a
ghənzə pəlataŋwəy kwəma ghwəy jikir na
kən ghwəy mbə nəfə nzə.
20 Ma tsəgha kiy, ta ɓəkə vəghwə dəkəva
dza Ndə sləkəpəə dzəkən ghwəy, Mba'a ta
ghwənikəŋwəy Kəristəw tsaa tivə na va
ta mbəliŋwəy ghala kwataŋata. Ava ghəci
na Yesəw!
21 Nana diy, mə ghwəmə dza Yesəw
nzəyəy pa' ghala vəghwə tsa dza shiy
gwanashiy gwəmashi, njasa niy gəzamti
Hyala va mbəradzəta lə miy tsa ka Hyala
nzə ɗewɗew ni.
22 A *Məyizə niy gəzəkə, a kə niy niy:
A Hyala ghwəy kwa sləkəpə taa
ghwənikəŋwəy
*Ndə gəzə kwəma Hyala njee,
ntsa mbə hwəlfə ghwəy dza naa nza.
War və dza ghwəy fa kwəma,
ya wa kwəma dza naa gəzəŋwəy gwa'a!
23 Ma ta nza, ya wa ntsaa dzaa fa ma
kwəma va
ndə gəzə kwəma Hyala tsa vay,
ta təhamti tsava ndə dza məndi mbə
mbəzli Hyala,
ka zamti kwa kwəɗəp, kə niy ni.
24 Ghava na tə *Saməyal, ka dzar lə ka
gəzə kwəma Hyalaa səəkə ləy hwəm ci
gwanashiy, ya wa ndə mbə shi na, aa
niy gəzəhwə kwəma ghala kwataŋataa
dzəkən vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa
mbə.
25 Ma kwəmaa niy gəzəkə Hyala va lə
miy tsa ka gəzə kwəma nzə, ta məni
dzee, kəy, kaa ngəŋwəy na. A na ghwəy
bəla mbə sla kiri tsaa niy slati Hyala va
lə jijihiŋwəy, ghala kwa niy nə na va
kaa Abəraham: "Səvəri mbə jijihiŋa dzee
təfanshi miy kaa mbəzli tə hidî gwanashi"
kə niy ni.
26 Ava va tsəgha ghwənikə Hyala ndə
ghəra sləni tsa nzə pərɓa kaa ngəŋwəy.
Ta təfəŋwəy miy ghwənikə na, sa dza
naa nza, mba'a taa zhəghəkəŋwəy kwətiŋ
kwətiŋ tsa ghwəy mbə kwəma ghwəy jikir
na» kə Piyer.

4

Kar Piyer lə Zhaŋ tə pi sləka kwəma

1 Ma kar Piyer lə Zhaŋ ghwəlashi mbə
gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha na,
'wakəvə *ka ta Hyala, lə Ntsaa sləkə ka
ndəghwə *ciki Hyala, mba'a *ka Sadəsehi,
ndəs ghəshi səəkəshi.
2 Sati sati nefer shi tə sa ɓananshi kar
Piyer kwəma kaa mbəzli, mba'a sa nə
ghəshi, a Yesəw zhakatiy mbə məti, kə
ghəshi. A ndəə mbay zhakatiy mbə məti,
dî ghəshiy gəzə lə kwəma shi va tsəgha.
3 Dza ghəshi, mba'a ghəshi
kəəsəhwəshi, mba'a ghəshi dzaa fagh-
washi kwa fərshina, ta ndəghə vici
həzlimə, sa dzata vici ta ɓasə ngwəvəə
dzəkən shi.
4 Dzəghwa ya tsəgha nzə na, ɗaŋ
mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw
mənishi mbə mbəzliy favə kwəma shi
va. Ɗaŋ tsa mbəzli va na, gar bələkwə
bələkwə cifə mətsəkə.
5 Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə,
lə mətikwəkwər zhər, lə *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala ɓasəshi mbə məlmə
Zherəwzalem.
6 Kar Anə, dikə tsa ka ta Hyala, mba'a
Kayifə, mba'a Zhaŋ, mba'a Alekəsandərə,
lə niy tərmbə mbəzli mbə hwəlfə ka ta
Hyala gwa'a gwa'a.
7 Dzəghwa pəmə ghəshi pəməkə kar
Piyer ki. Ma sa səəkəshi ghəshiy dzəghwa
kwəma shi na, tapə ghəshi ta ɗəw kwəma
və shi, ma kə ghəshi ngəshi na: «Wa ntsaa
ndaŋwəy ni ghwəy ni bərci məni ghwəy
shi ni li shi tay? Naa lə slən tsa wa mənishi
ghwəya?» kə ghəshi.
8 Ma kə Piyer sa təhəy nəfə tsa ci lə *Safə
tsa Hyala ngəshi na: «A mbəzli dikə dikə
ni mbə mbəzli ghəy, lə mətikwəkwər ka
*Izərayel,
9 njana ɗəw ghwəy kwəma va ghəy
ndatsəə dzəkən wəzə tsa mananati ghəy
kaa vədir, ka ɗəw njasa 'wa naa mbəliyəy,

3:17 3:17 Lk 23:34; 1Tim 1:13 **3:18 3:18** 5:42; Lk 24:27, 44-46 **3:19 3:19** 2:38 **3:22 3:22-23** Nəw 18:15, 19; SləniKY 7:37 **3:24 3:24** 3:18 **3:25 3:25** Ghava 12:3; Gal 3:8, 16 **3:26 3:26** 13:46; 18:6; Rm 1:16 **4:1 4:1-2** Sadəsehi: 5:17; 23:8; Lk 20:27 **4:1 4:1** Lk 22:4, 52 **4:2 4:2** zhakati: 2:24; 4:33; 17:18; 26:23 **4:3 4:3** 5:18 **4:4 4:4** 2:41 **4:7 4:7** Lk 20:2 **4:8 4:8** 2:4 **4:10 4:10** 3:6; 3:15

10 wəzəa nava, ta zləɓaŋwəy dzee.
Sənay tə ghwəy gwanaŋwəy, diɓay,
sənay tə hwəlfə ka Izərayel gwa'a,
Yesəw *Kəristəw ndə ka Nazaretə tsa
daŋwavəgha ghwəy va vəgha tsəm
pəəsliti, dza Hyala mba'a zhanakati mbə
mətiy, ava tə mbərkə bərci mbə slən tsa
ci nay ghwəy zal tsa məgarə kwa kwəma
ghwəy sana mbəli mbəli kwəriŋ!
11 Waa Yesəw na saa niy gəzə Zliya Hyala
va kwəmaa dzəkən, sa niy nə na va:

Ma hakwə tsaa ndəghamti ghwəy va,
ghwəy ka ndəɓə shiyəy,
ghəci na saa zhəghəy ka hakwə tsaa
gwəramti jihə ciki,
kə niy ni.

Dzəkən Yesəw gəzəva kwəma va.
12 Sa nzanay, war ghəci kwətiy na saa
dzaa mbəlitəpə. Tsahwəti slən tsa ndə
tiɓa tə hidĩ, mba'a Hyala gəzanakəshi kaa
mbəzli, ta mbəliŋwəy dza ghwəy li, kəw»
kə.
13 Dzəghwa sa nay ka ɓasə kwəma njasa
gəzə kar Piyer lə Zhaŋ kwəmaa dzəkən
Yesəw, kala gwərsə ma tsəgha na, tapə
nava kwəma mbə mananshi maɗaŋa ki.
Va sa nzana, mba'a ghəshi sənashi tərəŋw.
Ma kar Piyer na, mbəzli gəmshi ni ghəshi,
a niy nza ghəshi ka mbəzliy jangəshi nja
nihwəti mbəzli, gar nə ghəshi, kə ghəshi
nzaw. War ma na sənata ghəshi na, war
nza tsaa nza ghəshi kwasəbə Yesəw gwa'a
tsəgha.
14 Zhini diɓa na, mbə nay ntsaa mbəliy
va ghəshi kwəriŋ məgarə tiɓa vəgha kar
Piyer lə Zhaŋ, kwəma mbata ghəshiy
ndəramti mbə tiɓaw, war hashi, ghəshi
hashishi tsəgha.
15 Dza ma kə ghəshi ki na: «Kadiwəm,
ləvəriŋwəyəm di» kə ghəshi kaa kar Piyer.
Ma sa gəzanshi ghəshi tsəgha na, mba'a
mbəzli va ɓarvashi mbə jipə shi. Dza
ghəshi tapə ta sləka kwəma dza ghəshiy
məni,
16 ma kə ghəshi na: «Njaa dza
ghwəmmə məni lə mbəzli ni kia? Vanay
sanay, a mbəzli mbə Zherəwzalem
gwanashi sənay, maɗaŋa dikə na nay,
mbəzli ni mənti na, kə ghəshi. Ka mbay
ghwəmmə zhiniy ndəramti kwəma va
ghwəlaw.
17 Ghənzə tsəghay, wəzəɓa dza
ghwəmməə daməshi na, vantaa ghəshi
dzaa mətsəhə zləlivəri kwəma va dzar
mbə mbəzli. Mba'a ghwəmmə naɓətishi,
a ghəshi zlay gəzanshi kwəma lə slən tsa
Yesəw va kaa mbəzli» kə ghəshi.
18 Ma sa sləkamti ghəshi kwəma shi va
tsəgha na, dza ghəshi da' ghəshi harashi.
Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Ndatsə pə
ghwəy kəray lə gəzəpə kwəma ya ɓənipə
shiy lə slən tsa Yesəw tsa» kə ghəshi.
19 Ma kə kar Piyer lə Zhaŋ kaa zhananshi
na: «Nighətim də'wə ghən tsa ghwəy di,
ndata ka təɓə na va Hyala, ghəy kə dzaŋəy
ta dĩ fəti va ghwəy mbərəkəta va Hyala.
20 Ma na na ghəy na ghəyəy, ka mbay
ghəy zlata gəzə kwəma nata mətsə ghəy,
lə na favə sləmə ghəyəw» kə ghəshi.
21 Ma sa gəzamti kar Piyer kwəma va
tsəgha na, dza mbəzliy ɓasə kwəma va,
naɓə naɓayshi diɓa, mba'a ghəshi pəlashi.
Sa sənay ma ghəshi njasa ka ghəshi mbay
sanamiyshi ngəra'wə ghwəla, sa hazləni
ghəshi va mbəzli. Sa nzana ya wa ndə
gwa'a na, war mbə fal Hyala ghəci ta
mbəli tsa vədir tsa va va.
22 Ma vədir tsa mbəliti kar Piyer va lə
kwəma maɗaŋa maɗaŋa nay, a piya ci
taŋəti faɗə mətsəkə ghala yakə məndi.

Cə'wə mbəzliy nəw Yesəw

23 War sa pəlashi məndi kar Piyer lə
Zhaŋ tsəgha na, mba'a ghəshi səəkəshiy
dzəvəgha ngwarmbəghəhishi mbə nəw
Yesəw. Tapə ghəshi ta slanshi kwəma
gəzanakəshi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
ta Hyala ghəshi lə pəhepəhir zhər mbə *ka
Zhəwifə.
24 Ma sa famti mbəzliy nəw Yesəw
kwəma va tsəgha na, tapə ghəshi
dzəmbəshi gwanashi mbə cə'wə Hyala,
ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, gha
mənti na ghwəmə lə hidĩ, lə yam, mba'a
ya nimaɓa shiy gwa'a.
25 Gha gəzəkə na lə bərci Safə tsa gha
mbə miy tsa jijinəy *Davitə, ndə ghəra
sləni tsa gha, ma pə ghay:

Wa shiy mənishi ghwərvəshi mbəzli tə
hidĩa?
Tawa zəzə mbəzli tə hidĩ war kwemer
kama ghən ti shia?
26 Tawa kafəshi ka sləwa hidĩ ta
mbəmbəzəa?
Tawa jakətəvashi mezhizhə ta ghəra kar
Hyala kwa sləkəpə,
ghəshi lə *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaa? pə
gha.
27 Kataŋ kiy, tsəgha na. Ava tikə mbə
məlmə na jakətəvashi kar *Erədə ghəshi
lə Paŋwəsə Pilatə, mba'a nihwəti ka
məlmə, lə hwəlfə ka *Izərayel gwa'a, ta
ghəra ndə ghəra sləni tsa gha ɗewɗew
tsa, Yesəw tsa tivə gha, ta nza ghəci ka
Kəristəw.

4:11 4:11 Cem 118:22; Lk 20:17; 1Pi 2:4-7 **4:12 4:12** Mt 1:21; 1Kwər 3:11 **4:15 4:15** 5:34-35 **4:16 4:16** Zhŋ 11:47 **4:17 4:17-19** 5:28-29, 40 **4:24 4:24** Səvəri 20:11; Cem 146:6 **4:25 4:25-26** Cem 2:1-2 **4:27 4:27** Erədə: Lk 23:7-11; Pilatə: Lk 23:1 **4:28 4:28** 2:23

28 Mbə kwəma mənti ghəshi va tsəghay,
kwəla' faghwa ghəshi kwa kwəmaa niy
tarəkə gha kwataŋata lə bərci gha mba'a
lə ɗi tsa gha.
29 Sənzənva kiy, Ntsaa sləkəŋəyəy, nighəti
gwəlaŋ tsa məniŋəy ghəshi! Va tsəgha,
ə cə'wəŋa ghəy, ɓanavə bərci kaa ka
ghəraŋa sləni, a ghəshi mbay gəzə kwəma
gha kaa mbəzli kala hazləni ma ya jəw
nzə.
30 Ndaŋəy bərci gha ta mbə ghəy mbəli
mbəzli, ka məni shiy cipə kwəma, lə ka
məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, lə slən
tsa ndə ghəra sləni tsa gha ɗewɗew tsa,
Yesəw» kə ghəshi.
31 War sa cə'wamti ghəshi cə'wə tsəgha
na, 'wakəvə pətsa nzəyshi ghəshi va
ti tsəgha, məŋkəɗ kəɗ kəɗ məŋkəɗiy.
Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi
gwanashi va *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.
Mba'a ghəshi ghavə gəzə kwəma Hyala
tsəgha lə bərci, kala hazləni ma.

Mbəzliy nəw Yesəw jakəti shi və shi gwanashi, ka təhə shi shi

32 Dzəghwa ghalaɓa ki, ma mbəzli
ɗaŋ ni va ɓanavə nefer shi kaa Yesəw
gwanashi na, war nəfə tsa kwətiŋ tsa lə
məhərli kwətiŋ na ghəshi mənishi. Ndə
tiɓa mbə shi ya kwətiŋ, mba'a ni ya wa
shi və na: «Am, shi ya ghəshi kwətira nee»
kəw. War jakəjakə niy fə ghəshi shi və shi.
33 Ma *ka kwal Yesəw na, ka ndəgha
fəti ta zhakati tsa Ndə sləkəpə Yesəw mbə
məti lə bərci mbə tərəŋw. Hyala ki na, ka
təfanshi miy dalala kaa ngəshi gwanashi.
34 Niy nza ndə mbə shi ya kwətiŋ gar
gəzə na: «Gwa'ee va ndərma shi tsa' ni
va» kəw. Sa niy nzanay, ya war vəh, ya ghi
niy nza na va ndə gar ɗələy, ɗəl niy ɗəl na,
sa ka na ɗəlamti na, laŋ dzaa ɓəkəvə gəna
kwəmavə na gwa'a.
35 Mba'a ɓanavəshi kaa ka kwal Yesəw,
ka ma nza ghəshi tihəshi kaa mbəzli
gwa'a, ya wa ndə na, gar ghəzli ci, gar
ghəzli ci dzaa kwəmavə shiy.
36 Tsəgha mənti *Zhezhefə, ntsa yakə
məndi mbə hwəhwə tsa mbəzli Levi, tə
məlmə ka Shipər, Barnabasə, kə məndi
kaa slən tsa fanati ka kwal Yesəw. Shi ɗi
slən tsa vaa gəzəy: «Zəghwəə mətsəhəpə
bərci».
37 Mba'a ɗəlamti vəh tsa ci. Dza həŋ
ɓəkə gəna va, mba'a ɓanavə kaa ka kwal
Yesəw.

5

Kar Ananiyasə lə mali ci Safira

1 A tsahwəti ndə niy nza tiɓa, Ananiyasə,
kə məndi kaa slən tsa ci, mali ci na Safira,
dza na naci ki na pa' ghəci pamti shiy tə
tsa shi vəh,
2 mba'a ngəy nahwəti gəna pavə na
kaa ghən tsa ci. Mba'a mali ci va
zləɓavə ghəciy nga. Dza na həŋ ɓəkəvə
naa tərmbə, mba'a ɓanavə kaa *ka kwal
Yesəw.
3 Ma kə Piyer kaa ngəci na: «A
Ananiyasə, a nana kia? Tawa təhay *ndə
jaka tsa Hyala nəfə tsa gha lə gəla na tsətsə
na na kwəma, war ta slanci dzərvə gha
kaa *Safə tsa Hyalaa? Dza gha mba'a gha
mbələy nahwəti gəna pavə gha tə za gha.
4 Ya' pə gha: Gha ghwəla ta ɗəl vəh tsay,
sa gha niy nza na. Zhini sa ɗəlamti gha
diɓay, war sa gha niy nza gəna kwəmavə
gha ti. War njaa 'wa ghaa tarəvə məni shi
tsətsə ni ni mbə nəfə tsa ghaa? Ma dzərvə
slati gha nay, kaa ndə ngəri slanati ghaw,
kaa Hyala na!» kə.
5 War sa favə Ananiyasə kwəma va
tsəgha na, ghavə na, ɓəripə, tərəy dzəti
pi, mba'a mətiy. Dzəghwa dalala hazləni
ghəranatishi kaa mbəzliy favə kwəma va
njasa mənta na gwa'a.
6 Dzəghwa gwəla gapə gapə ghəshi
gapəti mbəri tsa ci, tsaŋ ghəshi ɓakən.
Mba'a ghəshi dzaa lamti.
7 Ma ləy hwəm sa nzata məndi nza jəw
gar tsahi mahkan məndi mənti, mba'a
mali ci səəkətaa dzəmbə ciki tsa va,
sənashi shiy mənishi tiɓa na nanzə kiw.
8 Ma kə Piyer kaa ngəta war sa səəkəta
na na: «A mali na, gəzara di, tsətsə nja
sana na gəna pavə ghwəy lə zaŋa tə za
ghwəy va na?» kə. Ma kə mali va na: «Yə,
ava war tsəgha na» kə.
9 Ma kə Piyer ngəta na: «Njaa njaa
gha ghwəy sləkati kwəma ghwəy tsətsə ta
nighə kwəma Safə tsa Hyala tay? Nay gha
tsəy, avanashi mbəzliy ɓə zaŋa ta la miy
ciki tsa va, ta ɓəŋa dza ghəshi sənzənva
kwərakwə» kə.
10 War sa gəzanakə Piyer tsəgha na,
nza'jəw ghənzə tərəta kwa kwəma ci
tsəgha diɓa, mba'a mətita. Ma dzəmbə
gwəla va na, ghənzə məti məti. Tsaŋ
ghəshi ɓəti, mba'a ghəshi dzaa lamti
vəgha zata.
11 Dzəghwa tərəŋw hazləni kəsəvə
mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, tsəgha
mbəzliy favə kwəma va gwa'a diɓa.

Ka kwal Yesəw məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, ka məni shiy cipə kwəma

12 Ghalaɓay, ɗaŋ shiy cipə kwəma, lə
shi maɗaŋa maɗaŋa ni dalala mənishi

4:29 4:29 Ef 6:19 **4:30 4:30** 2:22 **4:31 4:31** 2:4 **4:32 4:32-35** 2:44-45; 6:1; Lk 14:33; 18:22 **5:2 5:2** 4:35
5:3 5:3 Zhŋ 13:2 **5:9 5:9** 1Kwər 10:9 **5:12 5:12** 2:22; 3:11

lə dəvə *ka kwal Yesəw mbə mbəzli.
Ma mbəzliy nəw Yesəw va na, war mbə
gərka *Saləmaŋw niy nza ghəshi ɓasə
ɓasə gwanashi.
13 Ma mbəzliy nəw ma Yesəwəy, ka
hazləni va jakəva li shi, ya tsəgha nzə na,
war mbə ha'wə mbəzli gwanashi niy nza
ti shi.
14 Ma mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Ndə
sləkəpə nashi ki na, war mətsəhə ghəshiy
mətsəhəva, zhər lə mi'i gwa'a.
15 Ma sa nata məndi kwəma va tsəgha
na, mba'a məndi dzəmbəshi mbə ɓəɓə ka
zəlghwəə səvəri dzəghwa kwal, ka fəshi tə
gizli gizli, lə tə kəshedər. Ma sa ka Piyer
səəkəy lə dza ci na, nza ya məcakwə ci
dzarshi kən ndə, nza tsava ndə mbəliy.
16 Dza tsəgha ki, lə mbəzli mbə gi-
wahi tə ghala lə məlmə Zherəwzalem
shi gwa'a gwa'a ɓasəkəvashi kwərakwə,
mba'a ghəshi ɓəkəvə ni shi ka zəlghwə
gwa'a, lə mbəzli mbə sasa ngəra'wə va
gazlaka. Dza ki ya wa ndə mbə shi na,
mba'a kwəmavə mbəliy.

*Ngəra'wə tsa sahwə *ka kwal Yesəw*

17 Dzəghwa ki, mba'a hərhə təhay nefer
kar dikə tsa *ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli
*ka Sadəsehi njasa ka ghəshiy nza kwa
zəərə shi, va kwəma məni ka kwal Yesəw
va.
18 Mba'a ghəshi kasaghwashi kwa
fərshina.
19 Ma həvir na, mba'a ndə kwal tsa Ndə
sləkəpə ghwanamti gizlgizl miy fərshina,
mba'a pəlikəvərishiy dzəti ngwəla. Ma kə
kaa ngəshi na:
20 «Mbalam, garəŋwəyəm mbə *ciki
Hyala a ghwəy gəzanshi kwəmaa dzəkən
yəwən piy kaa mbəzli» kə.
21 Ənkwa kə mbəzli va, ka səvərishi.
Ma mekəshi mekəshi na, mba'a ghəshi
dzəmbəshi mbə ciki Hyala. Tapə ghəshi
ta ɓəni kwəma Hyala kaa mbəzli.
Dzəghwa dikə tsa ka ta Hyala va, ghəshi
lə mbəzli kwasəbə ki, ɓasə ghəshi ɓasay
mətikwəkwər ka *Izərayel lə *ka sləka
kwəma. Dza ghəshi ɓəŋ ghəshi ghwənashi
ka ndəghwə ciki Hyala ta har kar Piyer
səəmə kwa fərshina, ta səəkəə dzəghwa
kwəma shi.
22 Ma sa tsəhəshi mbəzli va kwa fərshina
ki na, kəsashi kar Piyer ghəshi mbə ciki
tsaa niy kalayshi məndi mbəw. Dza ghəshi
tərəd zhəghəghəvashiy dzəghwa kwəma
ka sləka kwəma, ta dza ta gəzə kwəmaa
mənta,
23 ma kə ghəshi sa tsəhəshi ghəshi
na: «Sa tsəhəŋəy ghəyəy, a ghəy kəsata
fərshina kəli kəli wəzə nanzə. Ma mbəzli
ka ndəghwə ɓa na, war məgarəshi pərikə
miy ceker. Dza ghəy ki ɓəŋə'i ghəy
ghwənamti ciki, mba'a ghəy dzəmbəŋəy,
dzəmbə ghəy na, kəsay ndə ghəy ya
kwətiŋ mbəɓaw» kə ghəshi.
24 War sa favə kar ntsaa sləkə ka
ndəghwə ciki Hyala lə mezhizhə ka ta
Hyala nava kwəma tsəgha na, mba'a
məhərli shi səəta. Kala sənata ghəshi
njasa dza naa zhiniy kəray ghwəla.
25 War ghwəla ghəshi tə pətsa va tsəgha
na, mba'a ndə səəkəy ka gəzanshi, a kə
na: «A mbəzli ni, ma mbəzli kalay ghwəy
va kwa fərshinay, avashi mbə ciki Hyala,
ka ɓananshi shiy kaa mbəzli» kə.
26 Dza ntsaa sləkə ka ndəghwə ciki Hyala
ghəshi lə mbəzli ci, mba'a ghəshi dzaa
pəməkəshi lə məhərli, kala mananshi ma
gwəlaŋ, sa hazləni ghəshi va nəghətaa
mbəzli taa pə'wəshi lə hərezli.
27 Ma sa pəməkəshi ghəshi na, mba'a
ghəshi garəyshi kwa kwəma *ka sləka
kwəma ka Zhəwifə. Tapə dikə tsa ka ta
Hyala ta dəw kwəma və shi ki,
28 ma kə ngəshi na: «Makətəŋwəy ghəy
lə naɓə nanzə əntaa ghwəy zhiniy ɓənipə
shiy ghwəla lə slən tsa Yesəw va ma, pə
ghəy sa? Tawa fa ma ghwəya? Sənzənvay,
ava ghwəy təhay məlmə Zherəwzalem
gwanata lə shi ghwəy va ɓənipə ghwəy
ki. Ə dî ghwəy kwəma kən pəəsli tsa
pəəsliti məndi va ntsa vaa zhəghakənvata
kən ghəy shəkəna?» kə.
29 Ma kə kar Piyer lə ka kwal Yesəw kaa
zləɓanci na: «Nanzəy, wəzəɓa kaa Hyala
dza naa gwəramti ghəy yi fəti kən kaa
mbəzli!
30 Sa nzanay, Yesəw tsa daŋwavəgha
ghwəy va vəgha tsəm pəəslitiy, a Hyala
dəhimmə zhanakati mbə məti.
31 Mba'a Hyala zhiniy kafəghə zhimə
ghwəməə fəy tə kwa bəzəmə nzə. Mba'a
mənti ka mazə lə ka *Ndə mbəlipə, ta mbə
ka Izərayel kwəmavə kwal tsaa zhəghanti
nzəy tsa shi, lə ta pəli kwəma shi jikir na.
32 Ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən
kwəma va, mba'a *Safə tsa Hyala dewdew
tsa ɓa. Sa ɓanavəshi Hyala kaa mbəzliy
yanta fəti» kə ghəshi.
33 Ma sa favə ka sləka kwəma nava
kwəma tsəgha ɓa na, mba'a nəfə tsa shi
zhiniy satiy tərəŋw. Ka dî bakwamti ka
kwal Yesəw va ghəshi.
34 Dza mba'a tsahwəti ndə Farisa niy nza
tiɓa mbə ka sləka kwəma ka Zhəwifə va
ki, slən tsa ci na, Gamaliyel, ndə ɓənipə
*kwəma pəhəti Hyala ghəci niy nza, ka

5:14 5:14 2:41 **5:15 5:15-16** 19:11-12; Lk 4:40 **5:17 5:17** 4:1-2 **5:19 5:19** 12:7-10 **5:22 5:22-24** 12:18-19 **5:24 5:24** 4:1 **5:26 5:26** Lk 20:19; 22:2 **5:28 5:28-29** 4:17-19; Mt 27:25 **5:30 5:30-31** 3:15 **5:32 5:32** 1:8; Zhŋ 15:26-27 **5:34 5:34** Gamaliyel: 22:3

ɗî fəti mbəzli gwanashi və. 'Wakəvə
na gar garəy mbə jipə ka sləka kwəma
va. Dza na mba'a gəzanshi mbəzli a
məndi pəməkəvəri ka kwal Yesəw vaa
dzəti ngwəla jəw.
35 Sa səvərishi ka kwal Yesəw va na, dza
na tapə ta gəzanshi kwəma kaa mbəzliy
ɓasətəvashi vam ma kə ngəshi na: «A
zhər ka Izərayel, nighə tə ghwəy ghən
tsa ghwəy, mbə kwəma bərkə ghwəy na
mananshi kaa mbəzli ni di!
36 A ghwəy nay ge'i lə tsahwəti vəghwə
niy nza dzəmbə tiɓay, a Tədasə niy maɗiy,
ma kə niy niy: "Ma yənəy, ndə nzee gar
sənata kwəma" a kə niy ni mbə zəzə
kwəma ci, mbəzli gar bələkwə faɗə niy
mənishi ka nəw kwəma ci va. Dza mba'am
paslamti, sa paslamti məndi na, mba'a
ka nəw kwəma ci va gwanashi ghavəə
ndanishi, ra'i na ci va kwəma zata tiɓa.
37 Zhini ləy hwəm tsava ndə ɓa na,
kafə Zhəwdasə ndə ka Galile kafəy
kwərakwə, ge'i ge'i lə vici ɗahə slən tsa
mbəzli. Mba'a ngəɗivə mbəzli ta nəw
ci kwərakwə. Zhini pəəsl məndi pəəsliti
ɓa. Mba'a mbəzliy niy nəw kwəma ci va
kwəshanishi gwanashi.
38 Tsəgha nava nanzə nata ghwəy
sa? Sənzənva kiy, vanta kwəma ɗee
gəzaŋwəy, ka kəslimbə ghən ghwəy kən
kwəma mbəzli ni ma, zlashim, a ghwəy
nighəshi lə mətsə. Sa nzana, səəkə va
mbəzli kə təkə kwəma shi va, ya sləni shi
va səəkəy, ta ghavə dza naa zata.
39 Ma war va Hyala kə kwəma na səəkəy,
ka dza ghwəy mbay biyɗamtiw. Ava
va tsəgha nə ya, wəzəɓa mənti ghwəy
məhərli wəzə na pən, əntaa ghwəy taa
məniŋwəy ka mbəz lə Hyala mbə kwəma
na!» kə. Dza ka sləka kwəma, mba'a
ghəshi zləɓati kwəma ci va.

40 Dzəghwa ghəshi, da' ghəshi harashi
ka kwal Yesəw. Ma sa harkəshi ghəshi
na, mba'a ghəshi də'wətishi, dza naɓ naɓ
ghəshi naɓayshi, əntaa ghəshi taa gəzə
kwəma ghwəla kaa mbəzli lə slən tsa
Yesəw. Mba'a ghəshi pəlashi.
41 Dzəghwa kar Piyer mba'a ghəshi
ɓarvashi mbə ka sləka ka Zhəwifə va, ka
dzashi lə vəshi. Sa nzana mba'a Hyala
bərkətishi mək gar sa ngəra'wə ghəshi tə
mbərkə slən tsa Yesəw.
42 Dza ghəshi ləy hwəm kwəma va ki
na, njasa səəmə vici gwa'a ghəshi war ka
ɓəni shiy kaa mbəzli, ka gəzanshi Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw
mbə ciki Hyala, mba'a dzar kəy ghyeghyer.

6

*Mbəzli mbərfəŋ ta kəəti *ka kwal Yesəw*

1 Ma ghala vici va na mbə mətsəhəva
ɗaŋ tsa mbəzliy nəw Yesəw ki, mba'a
*ka Zhəwifəə səəkəshi səəkə səəkə 'wati
ngwəzlimməə dzəkən ni yakəm tə hiɗî va,
ma kə ghəshi na: «Kar məndiy nganshi
shiy makanshi kaa ni ghəy mi'i bəkwəshi
zhər shi mbə shi ka məndi vaa təhə vici
va vici vaw» kə ghəshi.
2 Dza ka kwal Yesəw va məŋ lə bakə
ni, ɓasə ghəshi ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw
gwanashi. Ma kə ghəshi ngəshi sa
ɓasətishi ghəshi na: «Aya, ma ghəyəy,
ka təɓə ghəy zlata gəzə kwəma Hyala ta
dzaŋəy war ta kwəma tihə shi zəməw.
3 Va tsəgha, a pə ghwəmmə məntiy ng-
warməhiŋəyəy: Təravəm zhər mbərfəŋ,
shi kama miy dzar kwa kaɓaka shi, shi
təhay *Safə tsa Hyala nefer shi paf, mba'a
ghəshi sənata kwəma tərəŋw. Ma nza
ghəy ɓanavəshi nava sləni.
4 Ma ghəy, na na ghəy kiy, nza ghəy
jihəva ghalaɓaa dzəmbə cə'wə Hyala, lə
dzəmbə gəzə kwəma nzə kaa mbəzli
gwa'a» kə ghəshi.
5 Dza kwəma va, mba'a təɓanati kaa
mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Dza ghəshi
ki mba'a ghəshi tsəhavə Etiyen, ntsaa
ɓanavə nəfə tsa ci gwa'a gwa'a kaa
Yesəw, mba'a safə tsa Hyala ɗewɗew
tsa təhay nəfə tsa ci. Ghəshi lə kar
Fəlipə, mba'a Pərəkwər, mba'a Nikanər,
mba'a Timən, mba'a Parmenasə, mba'a
Nikwalasə, ndə ka Antiyəshə, ntsaa niy
dzay dzəghwa kwal Hyala tsa ka Zhəwifə
ghala kwataŋay.
6 Dzəghwa gar məndi garəyshi kwa
kwəma ka kwal Yesəw, mba'a ghəshi
cə'wakən cə'wə kən shi, fə' dəvəə dzəkən
shi mbə cə'wə va. Dzəghwa mbəzli va,
kap kəsəvə sləni shi va ki.
7 War mbə dzava kwəma Hyala kwa
kwəma kwa kwəma ki ghalaɓa, ma ɗaŋ
tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Zherəwzalem na, war ka mətsəhəva
tərəŋw. Ya mbə *ka ta Hyala na, ɗaŋ
mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.

*Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə lə Etiyen*

8 Dzəghwa, ma Etiyen ki na, ntsa
təhanay Hyala nəfə tsa ci lə bərci nzə,
mba'a wəzə hwər tsa nzə ghəci. Dza na,
ka məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə shiy
cipə kwəma tərəŋw kwa kwəma mbəzli.

5:36 5:36 21:38 **5:37 5:37** Lk 2:2; 13:1-2 **5:40 5:40** 4:18; 5:28 **5:41 5:41** Lk 6:22-23; 1Pi 4:13 **5:42 5:42**gəzə kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw: 9:22; 17:3; 18:5, 28; Lk 24:25-27 **6:1 6:1** 2:45; 4:35 **6:3 6:3** 1Tim 3:7-13 **6:6 6:6** 13:2-3; 14:23; 1Tim 4:14; 2Tim 1:6 **6:7 6:7** 2:41 **6:8 6:8** 2:22

9 Dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ki, kala ɗi ma kwəma Etiyen ghəshi. Mbəzli vay,
lə tsa shi ciki ƀasəva kwətishi: «Ciki
ƀasəva tsa mevivi pəlikə məndi» kə məndi
ngəci. Səəkə mbə hidi ka Shiren, lə mbə
məlmə ka Alekəsandəri niy səəkə nihwəti
mbə shi, ma nihwəti na, səəkə tə hidi ka
Shilishi lə tə hidi ka Azəy. Dza ghəshi
gwanashi ki, mba'a ghəshi ƀasəshi ta nga
mbaza lə Etiyen tsəgha.
10 Dzəghə' ghəshi kaa hashi Etiyen na,
shaŋ ghəshi. Sa nzana mba'a *Safə tsa
Hyala ƀanavə bərciy sənata kwəma kaa
Etiyen ta gəzə kwəma.
11 Ma sa nay ghəshi daw ghəshi ta
ghəpə lə Etiyen na, mba'a ghəshi dzaa
ƀanavəshi gəna kaa nihwəti mbəzli, ta
sla dzərvə ghəshiy dzəkən Etiyen. Ma kə
ghəshi taa ni na: «A ghəy favə ghəci mbə
gəzə kwəma sawaa dzəkən kar *Məyizə lə
Hyala» kə ghəshi taa ni.
12 Dza ki, mba'a ghəshi ngəɗivə mbəzli
mbə məlmə ghəshi lə mətikwəkwər, lə
*ka ƀənipə kwəma pəhəti Hyala ta mbə
nəfə tsa shiy satiy dzəkən Etiyen. Dza
mbəzli va sa satiy nəfə tsa shi ki, mba'a
ghəshi ƀasakənvashi gwanashi kən Etiyen
kəsəti. Sa kəsəvə ghəshi na, mba'a
ghəshi ƀghə dzəghwa kwəma *ka sləka
ka Zhəwifə.
13 Dza mba'a ghəshi pəməghə mbəzli
ta təƀə dzərvəə dzəkən Etiyen. Ma kə
mbəzli va kaa ka sləka kwəma na: «Ma zal
tsay, war kwəmaa təƀə ma na sa gəzə naa
dzəkən *ciki Hyala tsa ghwəmmə ɗewɗew
tsa, lə dzəkən kwəma pəhəti Hyala!
14 A ghəy favə ghəci mbə gəzə, ma
kəy: "Yesəw ndə ka Nazaretə tsa vay,
ta ngəzlamti ciki Hyala dza na, ma
nza zhəghanti kwəma pəhəpəhə na va
ndammə Məyizə gwanata" kə» kə ghəshi.
15 Mbəzliy ƀasəshi mbə ciki sləka
kwəma tsa va gwanashiy, war tə Etiyen
niy nza mətsəhi shi. Ma ghəshi mbə nighə
na, ndəƀa pətsa mbə kwəma *ndə kwal
tsa Hyala, pə gha ghəshiy nay pətsa mbə
kwəma ci.

7

Gəzə kwəma Etiyen kwa kwəma ka sləka kwəma

1 Ma kə dikə tsa *ka ta Hyala kaa Etiyen
ki na: «War tsəgha gəzəkə gha nja shi gəzə
mbəzli ni ni kataŋ nanzə na Etiyen?» kə.
2 Ma kə Etiyen na: «A ngwarməhira
lə dəhira, kadiwəm, fatim kwəma
dzee ta gəzə di. A ghwəy sənay a
Hyala kwa shəndəkə niy təzlita kaa
jijimmə *Abəraham, ghəci tə hidi ka
Mesəwpətami, ghalaƀay, ghəci ghwəla ta
nzəy mbə məlmə Haraŋ niy nza na.
3 Ma kə niy ni ngəci na: "Madi ƀarvaŋa
tə hidi gha ni lə səvəri mbə mbəzli gha.
Mbalaa dzəti hidi dzee va ta ciŋa" kə niy
ni.
4 Dzəghwa na mba'a niy ƀarvay tə hidi
ka Shalde, mba'a dzaa nzəyəy mbə məlmə
Haraŋ. Dzəghwa dəy mba'a mətiy mbə
məlmə va. Ma sa mətiy dəy na, mba'a
Hyala təɗikə lə ghi tsa ciy dzəti hidi nza
ghwəy ni sənzənva ki.
5 Ma ghala pətsa va di na, niy ƀanavə pi
Hyala kaa ngəci tə hidi va, ya gar zakwati
shiy ghəci ti ya jəw tsətsəw. War ma kə
Hyala kaa naa niy gəzanakə na na: "Ta
ndaŋa hidi va dzee, ma nza jijihiŋa zəmə
ghi ti shi taa nza ləy hwəm gha" kə niy ni,
ya tsəgha niy kama zəghwə va Abəraham
ghalaƀa.
6 Dzəghwa ma kə Hyala niy ni kaa
Abəraham dzəkən jijihiy diƀa na: "Tə
hidi ka məlmə dza jijihiŋaa nza, ta
məni mevivi dza məndi ti shi, ka sanshi
ngəra'wə gar piya bələkwə bələkwə faɗə.
7 Ma nanzə taa nza kiy, yən də'wə ghən
tsee dza naa sla ngwəvəə dzəkən hwəlfə
mbəzliy dza vaa məni mevivi tə jijihiŋa.
Ma ləy hwəm ki na, nza ghəshi səvərishi
mbə hidi mbəzli va, ta səəkə ghəshi ta
nəw kwəmee tə hidi ndaŋee ni" kə.
8 Dza kar Hyala lə Abəraham ki, mba'a
ghəshi sləy kiri ta kwəma va. Mba'a Hyala
gəzanci *sla fə'yasa kaa mbəzli ci, ma nza
məndi zəzə kwəma sla kiri tsa va ti. Va
tsəgha nzana, sa yakə Abəraham *Izakə
na, dza na mba'a slanamti fə'yasa tə kwa
dəghasa vici ci. Ma sa kəliy Izakə mba'a
yavə *Zhakwapə na, sla' slanamti fə'yasa.
Dzəghwa Zhakwapə sa kəliy na kwərakwə
ki na, mba'a yayakə ndərazhi məŋ lə bakə,
tsəgha slaslanamtishi fə'yasa kwərakwə.
9 Ma dza jijihimmə na, mba'a ghəshi
mənti hərhə va *Zhezhefə tsahwəti
zədəshi, dzəghwa ɗəl ghəshi ɗəlanaghə
kaa ka məlmə, ta dzashi ghəshi liy dzəti
hidi ka *Ezhipətə. Ma Hyala nanzə ki na,
war kwasəbə Zhezhefə ghənzə.
10 Dza na mba'a mbəlanti səvəri mbə
ngəra'wə tsaa nza va kən gwa'a gwa'a.
Dza na mba'a mənti ka ntsaa sənashi shiy,
sa tsəhəy na tə nahwəti vici kwa kwəma
*Farawaŋ, mazə ka Ezhipətə na, dza mazə
tsa va mba'a mananati wəzə hwər, mba'a
fəy Zhezhefə ka ngwəmna tsa dikə tsa tə

6:10 6:10 6:3; Lk 21:15 **6:11 6:11** Mt 26:59-61 **6:13 6:13** 18:13; 21:28; Zher 26:11 **7:2 7:2** 22:1 **7:3 7:3** Ghava 12:1; Ebr 11:8-10 **7:4 7:4** Ghava 11:31; 12:4 **7:5 7:5** Ghava 12:7 **7:6 7:6-7** Ghava 15:13-14 **7:8 7:8** Ghava 17:9-14; 21:2-4; 25:26; 29:31–30:24; 35:16-18 **7:9 7:9** Ghava 37:11, 28; 39:2, 21 **7:10 7:10** Ghava 41:37-44

hiɗi ka Ezhipətə, zhini ghəci ntsaa nighəə
dzəkən pətsa kəghi tsa mazə tsa va gwa'a.
11 Ma ghalaɓa ki na, dzəghwa ma dikə
na, mba'a mənta mbə hiɗi Ezhipətə lə
tə hiɗi *Kanana gwa'a gwa'a, tərəŋw
ngəra'wə məniy, Kala kwəmavə shiy zəmə
jijihimmə, gar zəməshi ghəshi.

12 Ma sa favə Zhakwapə a shi zəmə tə
hiɗi ka Ezhipətə sa ɓasətishi məndi, ka
pa səkəm ti shi, kə məndi na, dza na ɓəŋ
ghwənashi ndərazhi ci va. Dza jijihimmə
tə kwa taŋa səɗa, mba'a ghəshi dzaa pakə
shi zəmə.
13 Sa kərəshi ni kwa taŋa va shi zəmə na,
zhəghwa na zhən, zhənti ghwənishi kwa
baka səɗa. Ghalaɓa ki na mba'a Zhezhefə
cintishi ghən tsa ci kaa ngwarməhiy
ki. Ava fəcava gha Farawaŋ mazə ka
Ezhipətəə sənashi mbəzli Zhezhefə.
14 Dzəghwa mba'a Zhezhefə ghwənəghə
miy fəcava, ta har dəy Zhakwapəə
dzəmbə Ezhipətə lə ghi tsa ci gwanay ki.
Ndə mbərfəŋ mətsəkə cifəti ghəshi kəghi
tsa va.
15 Mba'a Zhakwapə dzaa nzəyəy tə
hiɗi ka Ezhipətə, pəkw ka səəkə mətiy
ɓəhwə war ghəci ti shi. Tsəgha jijihimmə
kwərakwə.
16 Mba'a məndi ɓəghə mbəreketi
shi njasa bəkwə ghəshiy dzəti hiɗi ka
Shishem, dza la' məndi laghwashi kwa
kwəli niy pavə Abəraham tə gəna va
ndərazhi Hamər dəy Shishem.

17 Ma sa kətikəvay vəghwə tsa dza Hyala
ta məni kwəmaa niy gəzanakə na kaa
Abəraham niy nza ki na, dzəghwa tərəŋw
hwəlfə ghwəmmə va tata, ka mənishi ɗaŋ
tərəŋw tə hiɗi ka Ezhipətə.
18 Ma tə nahwəti piya na mba'a məndi
pəərəti tsahwəti mazə mbə Ezhipətə,
kalaa sənay ma Zhezhefə tsava.
19 Mba'a tsava mazə manakən kwəma
tsəhwəli kən hwəlfə ghwəmmə ki. Sa'
sanamiyshi ngəra'wə kaa jijihimmə
tərəŋw. Pa' ka gəzanshi kaa məməhi ka
vərenje'wer, a ghəshi zlashi vərenje'wer
va, ta mbə ghəshiy bəkwəshi, war vantaa
ghəshi dzaa kəlishi gwa'a tsəgha.

20 Ava ghala vici va yakə məndi *Məyizə
ki. Ma ghəci na, ntsa nza məgəla ti ghəci,
wəzə kwa mətsə Hyala. Dzəghwa na
mba'a mənəhwə tir mahkan mbə sa 'wa
tə mbəghəy. Dza məndi ki mba'am zlay.
21 Ma sa zlayəm na, dzəghwa zha
Farawaŋ mazə ka Ezhipətə, həŋ ɓəvə
mba'a dzaa kəliti sa nzə nja zəghwə nzə.
22 Mba'a Məyizə ɓənəhwə shi sənashi ka
Ezhipətə gwa'a gwa'a, lə bərci və ta gəzə
kwəma, lə ta məni sləni gwa'a.

23 Dzəghwa, sa kəliy na, mba'a mənti
piya faɗə mətsəkə na, mba'a kwəma
səəkəta mbə ghən tsa ci tə nahwəti
vici: "E dza ta nighəti ngwarməhira ka
*Izərayel" kə. Mba'a kafəy ka dza.
24 Ma sa tsəhəy na na, mba'a nay ndə ka
Ezhipətə kən sanci ngəra'wə kaa tsahwəti
ndə mbə mbəzli ci va. Dza tapə ghəci
ta yip ta ntsa va, ta wanci shi ci, mba'a
pəəsliti ndə ka Ezhipətə.
25 Ndəɓa na ngwardəhiy dzaa sənay
yən tivə Hyala ta mbəlishi səvəri mbə
ngəra'wə tsa shi niy nə na mbə zəzə
kwəma ci. Mbalaa kala sənata nava
kwəma ka Izərayel nashi ki!
26 Ma way pi tə həzlimə va na, dza na
ghəci Məyizə mba'a kəsashi ka Izərayel
bakə mbə mbəz ka ghən tsa shi. Dza
na ka gəzanshi kwəma, a ghəshi jakəshi
ta sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə na:
"A madigahira, ghwəy kiy, ngwarməmə
kwətiŋ nza ghwəy, wa shi mbəz ghwəy ti
ka ghən tsa ghwəy kia?" kə.
27 Dza tsaa sa ngəra'wə va kaa ntsa ci, ka
zhəghə hwər ghəci kaa Məyizə, ma kə na:
"Wa ntsaa fəyŋa ta məni mazəə dzəkən
ghəy lə ta sla ngwəvəə dzəkən ghəya?
28 Naa ə ɗi gha pəəslira njasa pəəsliti
gha va ndə ka Ezhipətə mbəra na?" kə.
29 Ma sa favə Məyizə kwəma gəzəkə na
va tsəgha na, bəvbəpə hwəy səvəri mbə
hiɗi ka Ezhipətə, mba'a dzaa nzəyəy tə
hiɗi ka Madiyan. Dzəghwa na tiɓa mba'a
ɓəvə mali, ya' yavə ndərazhiy zhər bakə.

30 Ma sa mənta piya gar faɗə mətsəkə
ləy hwəm shi va na, mba'a ndə kwal
tsa Ndə sləkəpə tsahwəy kaa Məyizə
kwamti vəgha dəlagwa *Shinay səvəri
mbə ghanihi ghwə mbə tsə mbə zhəghwə.
31 Ma sa nay Məyizə tsəgha na, nja
maɗaŋa gəla nava kwəma mananati. Kə
ka kətivaa dzəvəgha pətsa va ta nighə
shi va ndəkwə ndəkwə. War ghəci mbə
kətiva tsəgha na, mba'a favə məli Ndə
sləkəpə mbə gəzanci kwəma, ma kə na:
32 "Yən na yən Hyala jijihiŋa, Hyala kar
Abəraham, lə Izakə, mba'a Zhakwapə" kə.
Dzəghwa tapə Məyizə mbə gwərgwərə va
hazləni, kala zhini ghəciy nighə pətsa va.
33 Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na:
"Taɗamti kwekweher mbə səɗa gha! Sa
nzana ma pətsa garəŋa gha tsa tiy, pətsa
ɗewɗew tsa na vəya.

7:11 7:11-12 Ghava 41:54; 42:1-2, 5 **7:13 7:13** Ghava 45:1, 3, 16 **7:14 7:14-15** Ghava 45:9-10, 18; 46:6-7, 27 **7:16 7:16** Ghava 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Zhə 24:32; Ebr 11:9, 13 **7:17 7:17-18** Səvəri 1:7-8 **7:19 7:19** Səvəri 1:10-22 **7:20 7:20-21** Səvəri 2:2-10; Ebr 11:23 **7:23 7:23-29** Səvəri 2:11-15; Ebr 11:24-27 **7:29 7:29** Səvəri 2:15, 21-22; 18:3-4 **7:30 7:30-34** Səvəri 3:1-10

34 Yənəy, e nay ngəra'wə tsa kən
mbəzlee tə hiɗi ka Ezhipətə, mba'ee favə
wahə shi va ngəra'wə tsa kən shi. Va
tsəgha səkwaree səəkə mə ghwəmə ta
mbəlantishi səvəri mbə ngəra'wə tsa va.
Ndi sənzənva, nee ghwəniŋaa dzəti hiɗi
ka Ezhipətə kaa ngəshi" kə Hyala.
35 Ma Məyizə tsaa niy ɗi ma ka Izərayel
va fəti və, niy nə ghəshi ngəci: "Wa ntsaa
fəyŋa ta məni mazə lə ta sla ngwəvəə
dzəkən ghəya?" kə ghəshi niy ni ngəci kiy,
ghəci zhini Hyalaa ghwənay ta nza ghəci
ka mazə lə ta nza ghəci ka ndə mbəlipə.
*Ndə kwal tsa Hyala tsaa niy tsahwəy va
kaa ngəci mbə zhəghwəy, ghəci gəzanci na
dzaa dzəti hiɗi ka Ezhipətə.
36 Məyizə tsa va ɓəkəvəri na ka
Izərayel səvəri mbə Ezhipətə lə kwəma
maɗaŋa mənti na, mba'a shiy cipə kwəma
mənəhwə na mbə hiɗi ka Ezhipətə. Dza
na, mba'a zhiniy mənəhwəshi kwa həl tsa
ghəm tsa, zhini mba'a mbə gamba. Piya
gar faɗə mətsəkə mənti na lə ka Izərayel
mbə gamba va.
37 Ghəci na Məyizə tsaa niy ni va kaa ka
Izərayel: "A Hyala dzaa təzlikəvəriŋwəy
*ndə gəzə kwəma Hyala njee səəkə mbə
ngwarməhiŋwəy" kə.
38 Ghala vəghwə tsaa niy nza ka Izərayel
ɓasə ɓasə mbə gambay, Məyizə tsa va niy
nza na li shi. Ghəci niy nza naa ntsa kwa
jipə jijihimmə lə ndə kwal tsaa gəzanci
kwəma mə dəlagwa Shinay. Mba'a Hyala
ɓanavə kwəmaa ɓəpə piy ta gəzəmmə.
39 Ma jijihimmə na, kala ɗanci fəti, zhini
ghəshi ka maw zhəti hiɗi ka Ezhipətə.
40 Ma kə ghəshi kaa *Araŋw tə nahwəti
vici na: "A Araŋw, vasətəŋəy hyalahi ghəy,
a ghəshi dza kwa kwəma ghəy. Sa nzana,
ma kwəma Məyizə tsaa ɓəkəvəriŋəy tsa
mbə hiɗi ka Ezhipətəy, sənay saa mənti va
nzəyəy na mə dəlagwa ghəy na ghəyəw"
kə ghəshi.
41 Dza ghəshi mba'a ghəshi vasəvə shiy
nja pa məceri fəcava, gəraŋ ghəshi fəy, dza
piyəŋ ghəshi sləy sə kaa mbəri tsa shi va.
Ka vəshi ghəshi ki, lə sləni mənti ghəshi
va lə dividivi shi.
42 Dzəghwa Hyala nanzə ki, tərəɗ
zhəghanavəshi hwəm. Mba'a zlashi a
ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma shiy dzar
tə ghwəmə, nja kar vici lə tir mba'a
sasərkwəhi, nja kwəmaa niy tsasliti ka
Hyala va mbəradzə mbə zliya shi. Sa niy
nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:
Ma kə Hyalay:
"A ka Izərayel, kaa ngəra niy həəni ghwəy
shiy,
ya vəliy niy vəli ghwəy ghala pətsaa nza
ghwəmmə
lə ghwəy mbə gamba gar piya faɗə
mətsəkə na?
Tiɓa tepəw!
43 A ghwəy niy ɓəvə ciki hwəzla mbəri tsa
Mələkwə
ka dza li, na ghwəy hyala, pə ghwəy.
Mba'a ghwəy pəghəvə pa sasərkwə,
hyala ghəy har məndiy Refan, pə ghwəy.
Ma shi ngangati ghwəy vay,
ni ghwəy hyalahi tsəfəkwə ghwəy kwa
kwəma shi na ghəshi.
Va tsəgha, ma yən kwərakwə kiy,
ta ɓantəŋwəy dzee dzəti tsahwəti pi
kərakə,
taŋ məlmə *Babilaŋw" kə Hyala, kə
ghəshi niy ni.
44 Ghala vəghwə tsaa nza jijihimmə mbə
gambay, a ghəshi niy lati *Gaska kaa
Hyala. Mbəɓa niy fə ghəshi shiy niy
tsaslatim *kwəma pəhəti Hyala ti shi. War
njasa niy cinti Hyala kaa Məyizə niy lati
məndi Gaska va. Sa niy nə Hyala ngəci:
"War njasa nata gha va pə gha taa nga" kə
niy ni ngəci.
45 Ma sa bəkwəshi ni kwataŋa va jiji-
himmə na, mba'a niy səəkə ləy hwəm shi
zəməhwə ghi ta Gaska va. *Zhəwzəwe
niy nza dikə tsa shi ghalaɓa. Dzəghwa
ghəshi tsaŋ ɓəvə Gaska va, mba'a ghəshi
tsəhəshi li mbə hiɗiy niy zləghwəhwə
ghəshi va, niy təhamti Hyala mbəzli mbə
shi lə bərci nzə. *Gaska va ki na, war
ghwəlata ghənzə niy nza tə hiɗi va pa'
vəgha vəghwə tsa məni *Davitə mazə.
46 Ma sa mərshi Hyala lə Davitə, mba'a
mananati zhəhwər tsa nzə na. Dza Davitə
tapə ta cə'wə va Hyala, ta mbə ghəciy
nganati ciki kaa Hyala va, ghənzə Hyala
Zhakwapə.
47 Dzəghwa ya tsəgha nzə na, kwəmavə
nga ci Davitə ghəci saa cə'wəti cə'wə va va
kiw. Zəghwə ci *Saləmaŋw ngati na ciki
tsa va.
48 Ya tsəgha nganati *Saləmaŋw ciki kaa
Hyala diɓa kiy, ka nzəy Hyala ta ghwəmə
va mbə ciki tsa ngati ndə ngəri lə dəvə
ciw. Nja kwəmaa gəzəkə ndə Hyala va,
ma kə niy niy:
Ma kə Hyala Kwa sləkəpəy:
49 "Ma ghwəməy, gəzli mazə tsee na, hiɗi
na,
pi kəɗi səɗa tsee ghəshi, kə.

7:35 7:35 Səvəri 2:14; 3:2 **7:36 7:36** Səvəri 7:3; 14:21-29; veher: Bəla 14:33; 16:1-17; 20:1-11 **7:37 7:37** 3:22-23 **7:38 7:38** Səvəri 19:1–20:17; SləniKY 7:53; Gal 3:19 **7:39 7:39** Bəla 14:3 **7:40 7:40-41** Səvəri 32:1-8 **7:42 7:42-43** Amə 5:25-27; Mələkwə: SləniTaH 18:11 **7:44 7:44** Gaska Hyala: Səvəri 25:9, 40 **7:45 7:45** Zhə 3:14-17; 18:1; 2Sam 6 **7:46 7:46** Cem 132:1-5 **7:47 7:47** 2Sam 7:5-7; 1Mezh 6:1-38 **7:48 7:48** 17:24-25 **7:49 7:49-50** Ezay 66:1-2

Tsama ciki na sa dza ghwəy vaa ngatəraa?
Kwəma na tsava pi tsa dzee vaa nza gar
dəkəva tia?
50 A sənay ma ghwəy, yən də'wə ghən tsee
ngati na kar ghwəmə lə hidî gwanashi, pə
ghwəy shəkəna?”
kə Hyala, kə niy ni.
51 Avanay sana ki, ghwəyəy, ghala mbə
ghwəy lə jijihiŋwəyəw, ka zhini ghən nza
ghwəy, ka dzəghwa sləmə ghwəy har tsa
Hyalaw, ka ghwəni nefer ghwəy ghwəy
kaa ngətaw. War ghən na sa zhini ghwəy
kaa *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.
52 *Ndə gəzə kwəma Hyala tiɓa kalaa niy
sanamiy ngəra'wə jijihiŋwəyəw. A ghəshi
niy bakwamti ka Hyalaa niy ghwənikə
Hyala kwataŋa ta gəzəpə səəkə tsa ntsa
slar tsa. Vanay sanay, ta ntsa slar tsa va
ngati ghwəy ɗafa, mba'a ghwəy paslamti.
53 Ghwəy kiy, a ghwəy kwəmavə
*kwəma pəhəti Hyala, ka kwal Hyala
ndaŋwəy na. Dzəghwa ghwəy na, kala fə
kwəma gəzəkəŋwəy kwəma pəhəti Hyala
va ghwəy dzəghwa!» kə Etiyen.

Məndiy pə'wə Etiyen lə hərezli, pa' ka pəəsliti

54 Ma sa favə ka sləka kwəma va kwe-
mer gəzəkə Etiyen va tsəgha na, hafən
nəfə tsa shi zhiniy satiy tərəŋw diɓa,
ndəɓa ta mbəz, pə gha ghəshi məntəvashi.
Ka pərə sli'i ghəshi ta Etiyen.
55 Ma dza Etiyen naci, ghəci sa təhanay
Hyala nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə paf na.
Mba'a kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə,
ka nighə pətsa məɓa. Dza na mba'a nay
shəndəkə tsa Hyala, mba'a Yesəw məgarə
tə kwa bəzəmə Hyala.
56 Ma kə na: «Avanara mbə nata
ghwəmə ghwəni ghwəni, mba'a Zəghwə
ndə ngəri məgarə tə kwa bəzəmə Hyala»
kə.
57 War sa gəzəkə na tsəgha na, kə
mbəzli va mba'a ghəshi na'way slimim
shi, ka ngwəmə lala zlaŋzlaŋ. Dza
ghəshi divəzhəkwə ghəshi ɓasatəvashi ti
gwanashi tsəgha.
58 Dzəghwa ghəshi mbahə ghəshi
mbahəkəvəri mbə məlmə, kə ghəshi ka
pə'wə lə hərezli ta mbəə pəəsliti. Ma
dza mbəzliy ndəgha fətiy dzəkən ta pəəsli
məndi na, mba'a ghəshi fəy kwəbeŋer shi
ta ndəghwanshi vəgha tsahwəti məgəla,
Səwl, kə məndi kaa slən tsa ci.
59 Ma Etiyen naci ki, ka pə'wə ghəshi na,
ka cə'wə ghəci, a kə na: «A Yesəw, Ntsaa
sləkəra, ɓəvə piy tsee» kə.
60 Dzəghwa na, gələɓ gələɓəy tə shinin
ci, kə ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə na:
«A Ndə sləkəpə, əntaa gha mbəra kwəma
shi na jikir na mənti ghəshiy dzəkən shi
ma!» kə. War sa gəzamti na kwəma va
tsəgha na, ɓəlahə mətiy.

8

Səwl mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw

1 Ma Səwl ki na tərəŋw ghəci vəshiy
ta pəəsli tsa pəəsliti məndi va Etiyen.
Dzəghwa fəcavata fəca pəəsli məndi va
Etiyen na, tərəŋw məndi kafəshi ta sanshi
ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə
məlmə Zherəwzalem. Dza mbəzliy nəw
Yesəw va mba'a ghəshi ndanamtəvashi
gwanashi dzar mbə giwahi tə hidî ka
Zhəwde lə *Samari. War kwataka *ka
kwal Yesəw gwa'a tsəgha, shiy niy nzəyshi
mbə Zherəwzalem.
2 Dzəghwa nihwəti zhər *ka Zhəwifə,
shiy hazləni va Hyala, mba'a ghəshi lamti
Etiyen, mba'a ghəshi təhwəniti tərəŋw
dalala.
3 War ma Səwl naci ki na, war mbə pəla
zamti mbəzliy nəw Yesəw ghəci. Ka nəw
ghi tsa va, ghi tsa va ta kəəsə mbəzliy
nəw Yesəw, zhər lə mi'i gwa'a, ka fəshiy
dzəghwa fərshina.

*Fəlipə mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidî ka *Samari*

4 Dzəghwa mbəzliy ndanishi va səvəri
mbə Zherəwzalem ki, ka dza kwaɓa ka dza
kwaɓa ghəshi dzar mbə məlməhi, ta gəzə
Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli.
5 Ma sa hwə Fəlipə naci ki na, tsər dzay
dzəmbə məlmə tə hidî ka Samari, dza
na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən *Kəristəw
Ntsa tivə Hyala kaa mbəzli mbəɓa.
6 Ma mbəzliy ɓasəshi gwanashi na, war
mbə fə ghən ghəshi ta kwəma gəzə Fəlipə
lə nəfə kwətiŋ. Sa ka ghəshiy favə kwəma
maɗaŋa maɗaŋa na məni na, zhini mbə
nata ghəshiy nza lə mətsə shi.
7 Sa nzanay, mbə səvərita niy nza ga-
zlaka mbə ghən tsa ka gezlekiki, kala
ngwəmə lala zlaŋzlaŋ ghənzə mbə səvəri.
Daŋ vədevəder niy satishi ka dza, ma
mbəzli məəti məəti vəgha ni na, mba'a
ghəshi mbəlishi kwəriŋ.
8 Dzəghwa ki, mba'a mbəzli vəshishi
dalala mbə məlmə va tsəgha.
9 Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə niy nza
tiɓa mbə məlmə va, Shimaŋw, kə məndi
kaa slən tsa ci. Ndə məni shi maɗaŋa

7:51 7:51 Səvəri 32:9; 33:5; Zher 4:4; Rm 2:28-29; zhini ghən: Ezay 63:10; Ezhek 2:3-5 **7:52 7:52** Lk 11:47-48 **7:53 7:53** 7:38; Ebr 2:2 **7:54 7:54** Cem 37:12; 112:10 **7:55 7:55-56** Mt 26:64; SləniKY 2:33 **7:56 7:56** 10:11; Lk 3:21; Zhŋ 1:51 **7:58 7:58** 22:20 **7:59 7:59** Cem 31:6; Lk 23:46 **7:60 7:60** Lk 23:34 **8:1 8:1** 8:4; 11:19 **8:3 8:3** 9:1, 13, 21; 22:4-5; 26:9-11; 1Kwər 15:9; Gal 1:13 **8:4 8:4** 2:41 **8:7 8:7** Mk 16:17; Lk 9:1

maɗaŋa ni ghəci niy nza, ka dza her ka
Samari tərəŋw va shi ka na vaa məni. Ka
ntsa dikə tsa ghəci niy ɓəti ghən tsa ci.
10 Ma mbəzli gwanashi mbə məlmə va
na, ka fə ghən ta kwəma ci va, ndərazhi
lə mətikwəkwər gwa'a. Ma kə ghəshiy ni
na: «Kay zal tsay, hyala nə məndi bərci
dikə na, kə məndi slən tsa nzə na ntsa» kə
ghəshi.
11 Ghəshi na war ka fə ghən tərəŋw, ta
kwəma ci va sa nzana ghala kwataŋata
ghəci dzamti her kwa shi lə shi maɗaŋa
ci va niy məni na.
12 Ma sa ɓanavə ghəshi nefer shi kaa
Yəwən kwəma wəzə na va gəzanshi
Fəlipəə dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli
lə dzəkən slən tsa Yesəw Kəristəw na,
mba'a məndi mananatishi *batem, zhər lə
mi'i gwa'a.
13 Ya Shimaŋw ci kwərakwə na, mba'a
ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa
mba'a məndi mananati batem kwərakwə.
Ləy hwəm sa mananati məndi batem na,
mba'a nzəyəy kwasəbə Fəlipə, sa dzashi
her ci va shi məni Fəlipə lə bərci Hyala,
shi dimədimə ni lə shiy cipə kwəma dikə
dikə na.
14 Ma sa favə *ka kwal Yesəw va niy nza
mbə məlmə Zherəwzalem, a ka Samari
zləɓavə kwəma Hyala, kə məndi na,
mba'a ghəshi ghwənashi kar Piyer lə Zhaŋ
ngəshi.
15 Dza kar Piyer sa tsəhəshi ghəshi mbə
Samari na, tapə ghəshi ta cə'wəə dzəkən
mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, ta
mbə ghəshiy kwəmavə *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa.
16 Sa nzana kalaa səkway Safə tsa Hyalaa
dzəkən ndə mbə shi ya tsamaɓa ci di. War
lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə məndi niy
mananatishi batem gwa'a tsəgha.
17 Dza kar Piyer lə Zhaŋ ki, mba'a ghəshi
fanakənshi dividivi shi, dzəghwa mbəzli
va mba'a ghəshi kwəmavə Safə tsa Hyala
gwanashi tsəgha.
18 Ma sa nay Shimaŋw Safə tsa Hyala
dzay dzəmbə mbəzli va sa fanakənshi ka
kwal Yesəw dividivi na, dza na tsəgha, ka
ɓanshi gəna kaa mbəzli va.
19 Ma kə ngəshi na: «Ndaram bərci
məni ghwəy ni shini li shi kwərakwə! Ma
sa kee fə nee dəvəə dzəkən ndə kwərakwə
na, nza ghəci kwəmavə Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa» kə.
20 Ma kə Piyer kaa ngəci na: «Kwəɗəp
pə gha zaŋa lə gəna ghata gwa'a. Tə
sa bərkəti gha, a məndiy mbay pavə vəli
vəlipə Hyala tə gəna, pə gha.
21 Gha na na ghay, kwəma gha mbə sləni
məni ghəy na ya jəw tsətsəw. Sa nzanay
mənəy nəfə tsa gha ɗewɗew kwa kwəma
Hyalaw.
22 Ə pə gha zhəghanavə hwəm kaa zəzə
kwəma gha na gəmgəm na, a gha cə'wə
va Ndə sləkəpə, nda nza naa pəlaŋa mbə
nəfə tsa ciy dzəkən kwəma təkə nəfə tsa
gha na gəmgəm na.
23 Sa nzanay, e nay, a nəfə tsa gha
təhəy va ndərəm tsa 'yaghwakəghwak tsa,
*kwəma jikir na sləwaŋa na» kə.
24 Ma kə Shimaŋw na: «Cə'wəram Ndə
sləkəpə də'wə ghən tsa ghwəy vantaa
shiy ya kwətiŋ mbə shi gəzəkə ghwəy va
səəkəə dzəkənee» kə.
25 Dzəghwa kar Piyer ki ləy hwəm
kwəma va tsəgha, ka gəzanshi kwəma
Ndə sləkəpə kaa mbəzli, ka ndəgha
fətiy dzəkən. Ma sa kəɗishi ghəshi na,
dza ghəshi ka zhashiy zhəmbə məlmə
Zherəwzalem. Ma ghəshi mbə kwal na,
mba'a ghəshi gəzəy Yəwən kwəma wəzə
na dzar mbə giwahi tə hiɗi ka Samari ɗaŋ.

Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy

26 Ma tə nahwəti vici na, mba'a ndə kwal
tsa Ndə sləkəpə təzliy kaa Fəlipə, ma kə
ngəci na: «Sati a gha dzəghwa kwa kwal
tsaa səəkə mbə Zherəwzalem ta dzəghwa
məlmə Gaza. Ma kwal tsa vay, sa mbə
gamba na» kə.
27 Dza Fəlipə tsəgha maɗ maɗiy, ka nəw
kwal tsa va. Ma ghəci mbə kwal sa nə na
tsa' kə na, ndə tsahwəy, ma ntsa va na, ndə
ghəra sləni ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy
ghəci, ntsa tsə'wamti məndi mba'am fəy ta
ndəghwə gəna mazə, maliy sləkə hiɗi ka
Etiyəwpiy, Kandasə, kə məndi kaa slən tsa
nzə. Ntsa va sləkə na gəna nzə gwanata.
Ma ntsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem
niy səəkə na mbə tsəfəkwə kwa kwəma
Hyala.
28 Na dzay naa jighi, ghəci mə sharet
mənzəy, kala jangə shiy ghəci kwa zliya
tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala.
29 Ma kə *Safə tsa Hyala kaa Fəlipə ki na:
«Mbala, kətəghəvaŋaa dzəvəgha sharet
va ndəkwə ndəkwə» kə.
30 Dza Fəlipə, ka kəsli bali, mba'a
kətəghəvay dzəvəgha. Ma fa na na, ntsa
va mbə jangə zliya ndə Hyala Ezay. Ma kə
Fəlipə ngəci na: «Ka favə kwəma jangə
gha va, gha sana tsəna?» kə.
31 Ma kə ntsa va na: «Njaa kee mbay
favə, kala pəraslikəvəriɗa shi dî na gəzə
ndə shəka?» kə. Dza na tsəgha, ka cə'wə
Fəlipə a ghəci dzəməə nzəyəy vəgha,
mba'a Fəlipə dzəməy.

8:12 8:12 28:23 **8:16 8:16-17** 19:1-6 **8:18 8:18** 6:6 **8:21 8:21** Ef 5:5 **8:24 8:24** Səvəri 9:27-28 **8:27 8:27-28** Ezay 18:7; 56:3 **8:32 8:32-33** Ezay 53:7-8

32 Ma pətsa jangə na va shiy ti kwa zliya
vay, avanta kwəma gəzə məndi ti:
War nja təmbəkə tsa kəsə məndiy dzəti pi
hən shiy niy məniy na.
Njasa ka zəghwə təmbəkə vaa ghwənay
ma ya miy tsa ci,
ta dəvə ntsaa təɗi səbə tiy, ava tsəgha niy
nzəyəy na.
33 Dza mbəzli mba'a ghəshi panakən
ha'wə.
Tərəh ntsaa niy yipə ti mbə ngwəvə ci.
Dzəghwa ki na, kala kama hwəlfə ci tə hiɗi
ni,
sa kəɗantim piy tsa ci, kə.
34 Ma kə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa
va kaa Fəlipə na: «Ə cə'wəŋee, gəzara,
dzəkən wa gəzə *ndə gəzə kwəma Hyala
tsa kwəma na tay? Dzəkən ghən tsa ci
shəkənaa? Naa dzəkən tsahwəti ndə na?»
kə.
35 Ma kə Fəlipə na: «Dzəkən Yesəw
gəzə məndi kwəma va» kə ngəci. Dza na
mba'a gəzanavə Yəwən kwəma wəzə naa
dzəkən Yesəw.
36 War ma ghəshi mbə nəw kwal tsa shi
va tsəgha na, mba'a ghəshi kəsashi yam,
ma kə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va na:
«Avanashi yam, ka mbay ghaa məntəra
*batem sana sa?» kə.
37 Ma kə Fəlipə kaa ngəci na: «War
mba'a pə gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa
Yesəw gwa'ay, ta mbay dzee məntəŋa
batem» kə. A kə ntsa va na: «Yə, e ɓanavə
nəfə tsee, e zləɓati lə nəfə tsee gwanay,
Yesəw *Kəristəway, Zəghwə Hyala na» kə.
38 Dza na mba'a garəti sharet ci, mba'a
ghəshi səkwashi bakanashiy dzəmbə yam.
Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmna
tsa va. Dzəghwa mba'a Fəlipə mananati
batem.
39 Ma sa səəməshi ghəshi kwa yam na,
dza Safə tsa Ndə sləkəpə tsaŋ ɓanti Fəlipə
vəgha ntsa va. Kala zhini ghəciy nay
ghwəla. Ma ghəci naci ki na, war ka nəw
kwal tsa ci ghəci lə vəshi tərəŋw.
40 Ma sa ɓəvə Safə tsa Hyala Fəlipə naci
ki na, mba'a dzaa tsahwəy mbə məlmə
Azətə. Mba'a kafəy tiɓa ta dzəmbə məlmə
Shezare, ma ghəci mbə kwal na, mba'a
gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa
mbəzli mbə məlmə dzar na mbə gwa'a.

9

Səwl zhəghəy ka ndə nəw Yesəw
**Kəristəw*

1 Ma Səwl ghalaɓa ki na, war ghwəlay
ghəci niy nza mbə sanshi ngəra'wə kaa
mbəzliy nəw Yesəw Ndə sləkəpə, ka
bəkwəshi. Dza na mba'a tsəhəy va dikə
tsa *ka ta Hyala,
2 mba'a ɗəwvə zliyahi və, ta cishi kaa
mbəzliy sləwa *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə
mbə məlmə Damasə, ta mbə ghəshiy
ɓanavə kwal tsaa dzəmbəshi. Ya wa
ntsa dza naa kəsay mbə nəw kwal tsa
Yesəw va, ya zhər, ya mi'i mbəɓa na,
ma nza kəəsəshi, ka pəəhəshiy dzəmbə
Zherəwzalem.
3 Ma sa ɓəvə na zliyahi va ki na, mba'a
maɗiy. War ma ghəci mbə kwal, ghəci
ndəkwə ndəkwə ta dzəmbə Damasə na,
vətəghə, waŋ pi məniy səəkə mə ghwəmə,
mba'a mbərakənvay kən. Dəzlətsəɓə
ghəci tsəɓay.
4 'Wakəvə Səwl tsəgha, gwərəp tərəy
dzəti hiɗi. Fa na na, məli ndə mbə gəzanci
kwəma, ma kə na: «A Səwl, a Səwl, wa
shiy mənishi ni, sara gha ngəra'wə tay?»
kə.
5 Tapə Səwl ta ɗəw kwəma, ma kə na:
«Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?» kə.
Ma kə məli va ngəci na: «Yən na, yən
Yesəw tsa sanci gha va ngəra'wə!
6 Ma nə ya, ya tsəgha nzəy, Sati limbəə
dzəmbə məlmə na, ma mbəɓay, nza
məndi gəzaŋa shi dza ghaa mənti» kə.
7 Ma mbəzliy nza kar Səwl mbə dza ta
dza va li shi kwa zəərə kwətiŋ na nashi ki
na, garrə ghəshi garəshi, shalalal ghəshi
nzəyshi. Mba'a ghəshi favə gaka gəzə
kwəma ndə nanzə ki na, a nay ntsaa gəzə
kwəma va ghəshiw.
8 Dzəghwa Səwl mba'a satiy tə hiɗi.
Ɓəŋə'i kə kaa mətsəhi ci na, shaŋ ghəci
kaa nay pi. Dza mbəzli nza ghəshi va li shi
mba'a ghəshi kəsəghə tə dəvə ciy dzəmbə
məlmə Damasə.
9 Sa tsəhəy na mbəɓa na, hi mahkan
ghəci mənti, shaŋ ta nay pi, zəhwə shi
zəməw, sahwə ya yaməw. War tsəgha ki.
10 Ma ghala pətsa va na, mba'a tsahwəti
ntsaa nəw Yesəw niy nza tiɓa mbə məlmə
Damasə va, slən tsa ci na, Ananiyasə.
Dzəghwa ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci
nja kwa shiw na: «A Ananiyasə» kə, ma
kə Ananiyasə zləɓanci na: «Way, Ntsaa
sləkəra» kə.
11 Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati,
a gha nəw kwal tsa har məndiy kwal tsa
"Ndihwə tsa". A gha dzaa dzakə ghi tsa
Zhəwdasə, sa ghaa tsəhəŋay, nza gha ɗəw
tsahwəti ndə, Səwl, kə məndi kaa slən tsa
ci, ndə ka Tarsə ghəci. Avaci mbə cə'wə
sənzənva kəyɓa.
12 Mba'a nay ndə nja kwa shiw, slən tsa
ci na Ananiyasə. Ntsa nay na va na, mbə

8:35 8:35 Lk 24:27 **8:36 8:36** Mt 28:19 **8:39 8:39** 1Mezh 18:12 **8:40 8:40** 21:8 **9:1 9:1** 8:3 **9:2 9:2** 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22; 28:22 **9:3 9:3** Aba 3:3-4; 1Tim 6:16; 2Kwər 4:4, 6 **9:5 9:5** 1Kwər 15:8 **9:8 9:8** 13:11 **9:11 9:11** 21:39; 22:3 **9:12 9:12** Mk 8:23-25

dzəmbə ghəciy dzəkən, ka fə dividivi ciy
dzəkən ta mbay ghəciy nay pi» kə.
13 Ma kə Ananiyasə kaa zləɓanci Ndə
sləkəpə na: «A Ntsaa sləkəra, ee favə
kwəma mənti zal tsa va, va nihwəti mbəzli
ɗaŋ, ee favə ngəra'wə tsa təliti na mbəzli
gha li mbə məlmə Zherəwzalem.
14 Ya sana sənzənva sa səəkəy na tsa
tikəy, lə kwal na və sa ɓanavə mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala, ta mbə ghəciy
pəəhə mbəzliy nəwŋa gwanashi» kə.
15 Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati,
mbala na gha. Sa nzana, ma ntsa vay, ee
təravə, ta dza ghəciy gəzə slən tsee kaa
mbəzli tə nihwəti hidî, lə kaa mezhizhə
shi, lə kaa mbəzli ka *Izərayel gwa'a.
16 Ta canci ngəra'wə tsa dza na ta sa tə
mbərkə slən tsee dzee də'wə ghən tsee»
kə.
17 Əŋkwa kə Ananiyasə, mba'a maɗiy, ka
dzaa dzakə ghi tsa va. Sa tsəhəy na kəyɓa
na, mba'a fanakən dividivi ci kaa Səwl.
Ma kə na: «A zəmərə Səwl, Yesəw Ndə
sləkəpə tsaa tsahwəy va ngəŋa kwa kwal
tsa səəkə gha va kway, ghəci ghwənara na
sana, a gha mbəə nay pi, lə ta mbə nəfə tsa
ghaa təhəy lə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa»
kə.
18 Dzəghwa, tsəgha ki war ghwəla na,
nza'jəw, sə nja kwafə tərəkəvay səəkə
mbə mətsəhi ci. War ghwəla ki na, Səwl
mbə nay pi. Dza na pəlhəm satiy tə pi,
mba'a məndi mananati *batem.
19 Dza məndi, həŋ məndi ɓanavə shi
zəmə, ka zəməshi ghəci. Ma sa zəhwə na
shi zəmə na, mba'a bərci ci zhikəshi.

Səwl mbə gəzə kwəma Hyala mbə
məlmə Damasə

Dzəghwa Səwl, mba'a nzata nza gar vici
jəwə lə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
ka Damasə.
20 War ghwəla tsəgha na, mba'a
dzəmbəy mbə gəzanshi kwəmaa dzəkən
Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli dzar mbə
ceker ɓasəva *ka Zhəwifə, ma kə na:
«Yesəwəy, Zəghwə Hyala na» kə.
21 Ma mbəzliy favə kwəma ci va
gwanashi na, maɗaŋa ghəshiy nata nava
kwəma. Kə ghəshi, ka ɗəɗəw, ma kə
ghəshi na: «Ntsaa niy sasa ngəra'wə va
'yahə'yahəy kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə
məlmə Zherəwzalem sasa tsəy? Ə ghəci
səəkə tikə sənzənva ta kəəsə mbəzliy nəw
Yesəw kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala sa?» kə ghəshi.
22 War ma Səwl naci ki na, ka mətsəhə
bərci ta gəzəpə kwəma Hyala, lə bərci
mbə tərəŋw. Mba'a pəraslanakəvərishi:
«Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta
mbəli mbəzli» kə. Ma sa favə ka Zhəwifə
mbə məlmə Damasə nava kwəma na,
mba'a məhərli shi səəta, kala sənashi shi
ka ghəshi gəzə ghəshi ghwəla.
23 Ma ləy hwəm vici ɗaŋ na, dzəghwa ka
Zhəwifə mba'a ghəshi pəhəti pəəsli ci.
24 Dzəghwa mba'a kwəma pəhəti ghəshi
va tsəhəta kwa sləmə Səwl. Məlmə vay,
dəzlətsəɓə niy tsəɓay məndi lə kələm,
dza ghəshi ki, mba'a ghəshi fəy mbəzli
dzar kwa miy dəghahi, havəghwə lə həvir
gwa'a, ka ndəghə ta pəəsli.
25 Dzəghwa mbəzli ta səɗa Səwl tə
nahwəti vici həvir, laŋ ghəshi ɓəvəə
faghwa kwa ghwani, mba'a ghəshi ɓay
dzəvəri kwa mergi kələm. Ta mbə ghəciy
səkway dzəti ngwəla ta hwəy.

Səwl mbə məlmə Zherəwzalem

26 Ma sa tsəhəy Səwl mbə Zherəwzalem
na, dza na slar, ka pəla jakəva ghəci
tsəgha lə mbəzliy nəw Yesəw. Ma mbəzliy
nəw Yesəw gwanashi na, war mbə hazləni
ghəshi niy nza və. Ya tsəgha niy nə na:
«Ndə nəw Yesəw nzee» kə na, niy zləɓavə
nava ghəshiw.
27 Kə Barnabasə ki mba'a pəməghə
dzəvəgha *ka kwal Yesəw. Dza na mba'a
gəzanshi njasa nay Səwl Ndə sləkəpə
kwa kwal Damasə də'wə ghən tsa ci,
lə njasa gəzanakə Ndə sləkəpə kwəma
gwa'a. Zhini na diɓa mba'a gəzanshi njasa
gəzəhwə Səwl kwəmaa dzəkən slən tsa
Yesəw mbə məlmə Damasə, kala gwərsə
ma.
28 Ma ka gha ghəshiy yivə ki. Dzəghwa
Səwl, ghala fəcava ki, mba'a məniy ka
ntsa kwa zəərə kwətiŋ na li shi. Ka
dza kwaɓa, ka dza kwaɓa ghəci mbə
Zherəwzalem lə gəzə kwəma mbə slən tsa
Yesəw *Kəristəw, kala gwərsə ma.
29 Ka gəzə kwəma ghəci niy nza, ya kaa
*ka Zhəwifəə gəzə kwəma ka *Gərekə, ka
ngərə ghəpə li shi. Ma ghəshi na, ka pəla
kwal tsaa pəəsli ci.
30 Ma sa favə ngwarməhiy mbə nəw
Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi
pəməghə dzəmbə məlmə Shezare. Dza
ghəshi tiɓa mba'a ghəshi zlay ta dzəmbə
məlmə Tarsə.
31 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, feeye
safə ta mbəzliy nəw Yesəw tə hidî ka
Zhəwde, lə Galile, mba'a ni ka *Samari

9:15 9:15 13:2; 22:21; 23:11; 26:1; 27:24; Rm 1:5 **9:16 9:16** 20:23; Lk 21:12; 2Kwər 11:23-28 **9:17 9:17** 19:6 **9:20 9:20** 17:2; Lk 22:70 **9:21 9:21** 8:1; 9:13-14 **9:22 9:22** 5:42 **9:23 9:23** 23:12 **9:23 9:23-25** 2Kwər 11:32-33 **9:26 9:26-27** 9:3-6, 20; Gal 1:18 **9:27 9:27** Barnabasə: 4:36-37; 11:22-30; 12:25; 13:1-4, 7, 43-50; 14:12, 20; 15:2-12, 22, 35-39; 1Kwər 9:6; Gal 2:1, 9, 13 **9:30 9:30** 11:25; Gal 1:21

gwa'a. Ka kwəma bərci ghəshi kwa kwal Hyala, ka mətsəhə yi fəti va Ndə sləkəpə. Zhini ka mətsəhəva ɗaŋ tsa shi, sa kəətishi bərci *Safə tsa Hyala.

Ntsa məti məti vəgha tsa mba'a Piyer

32 Dzəghwa Piyer ki, ka təwrə dzar mbə məlməhi, ya kwəmaɓa nzə, ka wanshi wə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Dzəghwa na tə nahwəti vici, mba'a səəkəy dzəvəgha ni mbə məlmə Lida mbəzli.

33 Mba'a kəsay ndə mbə məlmə va, slən tsa ci na Ene, shaw ghəci ghala piya dəghəsə va zəlghwə tsa məti məti vəgha tsa. War tə pi həni tsa ci ghəciy nza.

34 War sa nay Piyer, ma kə kaa ngəci na: «Ene, ava Yesəw *Kəristəw mbəliŋa. Sati, pəərə shi həni gha» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw Ene satiy.

35 Ma sa nay mbəzli mbə məlmə Lida lə mbə hiɗi Sarən gwa'a nava hwəlfə kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka ka nəw Ndə sləkəpə tsəgha.

Zhakati tsa Tabita mbə məti

36 A nahwəti mali niy nza tiɓa mbə ka nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa, Tabita, kə məndi kaa slən tsa nzə. «Dərkasə» kə məndi lə kwəma ka *Gərekə. Dərkasə tsa va na, kimə ɗi naa gəzə. Mali kwa ghəra sləni wəzə na ghənzə niy nza, ka kəəti ka ndərma, lə vəlanshi vəli tərəŋw.

37 Dza na tə nahwəti vici mba'a tərəta gwərapəta, kə mba'a mətita. Dza məndi pi məndi pəshamti mbəri tsa nzə, mba'a məndi fəy mbə ciki tsa ngati məndi mə ghən tsahwəti.

38 Mba'a mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa favə mbə Lida na Piyer, kə məndi. Məlmə Lida va na, ndəkwə ghənzə lə məlmə Zhafa. Dza ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzli bakə ngəci. Ta dzaa cə'wə a ghəci səəkə taŋtaŋ kala dzaa ɓəəli wəri kwa kwal.

39 Ma sa tsəhəshi mbəzli bakə ni va na, mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Piyer. Dza Piyer maɗ maɗiy kwasəbə shi tsəgha. Dza ghəshi nishə tsəhəshi. Ma sa tsəhəy na na, mba'a məndi pəməghə dzəmə ciki tsa ngati məndi va mə ghən tsahwəti. Ma sa tsəhəy Piyer məɓa ki na, dza mi'i mbəreketi gwanashi, war ka kətiva ghəshiy dzəvəgha. Ka tihwəni, ka cici kwəbeŋerəy cisli Dərkasə ghənzə tə ghwəmə kaa ngəci.

40 Dzəghwa Piyer kaa ngəshi tsəgha: «Ləvəriŋwəyəm tə ngwəla gwanaŋwəy» kə. Ma sa səvərishi ghəshi na, dza na gələɓə gələɓəy tə shinin ci, tapə ta cə'wə Hyala. Sa cə'wəti na na, dza na tərəɗ zhəghətəvay dza kwa mbəri tsa va, ma kə na: «A Tabita, satiŋa!» kə. Dza mali va, ɓəŋ ghwənamti mətsə nzə. Ma sa nay na Piyer na, mba'a satita, dza das nzəyta mənzəy.

41 Dza Piyer pay kəsakati tə dəvə, mba'a garəy. Da' harashi mbəzli Hyala ghəshi lə mi'i mbəreketi va, ci' cintishi Tabita, tə ghwəmə ghənzə.

42 War ghwəla ki na, gwa'a gwa'a mbəzli mbə məlmə Zhafa favə nava kwəma ki. Dza mbəzli ɗaŋ mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə mbə məlmə va.

43 Dza Piyer mba'a mənti vici ɗaŋ mbə məlmə Zhafa ki, kəghi tsa Shimaŋw. Shimaŋw tsa va na, kwəɓə hwətahi na sləni ci ka naa məni.

10

Kar Kwərnel lə Piyer

1 Mbə məlmə Shezareyey, a tsahwəti zal niy nza tiɓa, Kwərnel, kə məndi kaa slən tsa ci. Mazə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə ghəci, mbəzli sləwa na va na, ka sawji ka Itali, kə məndi kaa harshi.

2 Ma ghəci na, ntsa slar tsa, ka hazləni va Hyala ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dalala ghəciy kəəti *ka Zhəwifə. Zhevi ghəciy nza mbə cə'wə Hyala.

3 Dzəghwa na tə nahwəti vici, ge'i ge'i lə tsahi mahkan hetihwer, mba'a nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na va na, *ndə kwal tsa Hyala wayway ghəci mbə dzakə ghi tsa ci, ka har, a kə na: «A Kwərnel» kə.

4 Dza Kwərnel ka nighə, mba'a her ci dzashi tərəŋw, ma kə na: «Wa saa məniy kia Ndə sləkəra?» kə. Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «A Hyala zəzətiy dzəkən gha, mba'a zləɓavə cə'wə gha, lə kəəti tsa kəəti gha mbəzli.

5 Nana kiy, mbala ghwəni mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa, ta harŋa Shimaŋw tsa har məndiy Piyer.

6 Avaciy ndə məlmə kəghi tsa Shimaŋw, ndə kwəɓə hwəteɓer. Miy kwəfa kərkəva ma na ghi tsa va» kə.

7 Ma sa dzay ndə kwal tsaa gəzanci kwəma va kaa Kwərnel ki na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə ka sləni ci, lə ndə sawji tsa ci kwətiŋ, ndə sləni tsa ci ghala kwataŋata, ndə hazləni va Hyala ghəci. Dzəghwa na mba'a slanakəshi kwəmaa mənta va gwa'a.

8 Ma sa slanakəshi na kwəma va na, mba'a ghwənashiy dzəmbə məlmə Zhafa ki.

9 Ma way pi tə həzlimə, ghəshi mbə kwal shi, ndəkwə ta tsəhə mbə məlmə Zhafa na, mba'a Piyer kafəy dzay dzəmə ghən

9:40 9:40 Mk 5:40-41 **9:43 9:43** 10:6, 32 **10:1 10:1-8** 10:30-33 **10:1 10:1-2** 27:1, 3; Lk 7:2, 5

ciki tsa gwəmati məndi nja beela ta cə'wə
Hyala, vici kwa ghən.
10 Ghalaɓa na, ka ghəranci ma, ka ɗi
zəmə shiy ghəci. Ma məndi ghwəlashi
mbə tsətsəva ta pəlanci hwər na, dza
Hyala mba'a cinti shiy nja kwa shiw.
11 Tsa' kə na, ghwəmə ghwənita, mba'a
nay sə məɓa nja gwadə tsa dikə tsa,
mba'am kəsəvə slimim ci faɗanashi, ka
səkwa ghəciy dzəti hiɗi.
12 Njə'wə kə Piyer kaa pətsa mbəɓa
na, ya wa slən saa dza səɗa tə hiɗi nza
shiɗshiɗ və faɗə gwa'a na, war mbə,
lə shiy dza lə hwər diɓa, mba'a hwəlfə
'yegwer gwa'a gwa'a.
13 Ma fa Piyer na, məli ndə mbə gəzanci
kwəma, ma kə na: «A Piyer, sati kəəsəshi,
a gha slaslashi, ka tashi ta zəməshi» kə.
14 Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəra, awə
kiw. Slən sa makəpə Hyala va zəmə ci,
ya shi mahalakə niy, səəkə ghəshiy nza
nehem tə miy tsee tepəw» kə.
15 Zhini ma kə məli va ngəci ɓa na: «Ma
shi nə Hyala ɗewɗew na ghəshi kəy, ka nə
gha awə, mahalakə na ghəshi, pə gha ma!»
kə.
16 War tsəgha war tsəgha, gar mahkan
səɗa shi va mbə məniva tsəgha ngəci.
Dzəghwa ki, nza'jəw ghəshi zhiniy zhashiy
zhimə ghwəmə.
17 Ma Piyer ki na, ghərəŋə mbə təkə
shi ɗi gəla shi nashi na vaa gəzə. Ma
ghəci mbə zəzə kwəma va na, mba'a
mbəzli ghwənikə Kwərnel va səəkəshi
kwa dəgha, mba'a ghəshi ɗəwvə ghi tsa
Shimaŋw tə pətsa nza na. Səəkə ghəshi
garə ghəshi garəshi kwa dəgha.
18 Tapə ghəshi mbə har mbəzli kəghi tsa
va. Sa washi məndi na, dza ghəshi ka ɗəw,
ma kə ghəshi na: «Tikə na tsahwəti ndə
məlmə, Shimaŋw, kə məndi kaa slən tsa
ci, zhini Piyer tsahwəti slən tsa ci bay na?»
Kə ghəshi.
19 Ghala pətsa va na, Piyer ghwəlay war
mbə təkə kwəmaa dzəkən shi nashi na
va. Ma fa na na, *Safə tsa Hyala mbə
gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer, ava
zhər mahkan mbə palaŋa kwa dəgha.
20 A pə gha məntiy, sati a gha dzəghwa.
Nza ghwəy dzaŋwəy li shi, əntaa gha kə
ghəpə ma. Sa nzanay, yən ghwənikəshi
na» kə.
21 əŋkwa kə Piyer, dza na mba'a səkway
dzəvəgha shi. Ma kə kaa mbəzliy pəla va
na: «Ane, yən na sa pala ghwəy va. Wa
shiy mənishi səəkə ghwəy ta pəlaraa?» kə.
22 Ma kə ghəshi na: «Kwərnel, mazə
tsa ka sawji bələkwə ghwənikəŋəy na.
Ghəciy, zal tsa slar tsa na. Ka hazləni va
Hyala, mbə fal *ka Zhəwifə gwa'a gwa'a.
*Ndə kwal tsa Hyala gəzanci na: "Ghwəni
mbəzli a ghəshi harkəŋa Shimaŋw Piyer,
ma nza gha fa kwəma dza naa gəzaŋa"
kə ngəci. Va tsəgha ghwənikəŋəy na ta
harŋa» kə ghəshi.
23 Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza
na mba'a harəghəshiy dzakə ghi, mba'a
fənəyshi gwəci tsa shi, hi ghəshi kəyɓa.
Ma way pi tə həzlimə ki na, kəram Piyer
kafəy li shi. Dza nihwəti ngwarməhiy
mbə nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa mba'a
ghəshi dzashi kwasəbə.
24 Dza ghəshi tə həzlimə va, kwəɗim
ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Shezare. Tiɓa
Kwərnel niy nza mbə ndəghəshi, mba'a
ɓasəkə ngwardəhiy lə madigahiy slar slar
ni gwa'a.
25 Ma Piyer kwa miy dəgha mbə dzakə
na, mba'a Kwərnel maɗiy ta dza ta ka'wə.
Dza Kwərnel tsəgha tsəfəkwə tsəfəkwəy
kwa kwəma ci, ka pəra'wanci dividivi.
26 Dza Piyer mba'a kəsakati. Ma kə ngəci
na: «Satiŋa! Yənəy, ndə nzee nja gha
kwərakwə» kə.
27 Ma sa kəsakati Piyer na, ka dzakə
ghi ghəshi kala sla kwəma ghəshi. Dzakə
Piyer na, mbəzli ɓasəshi tərəŋw dalala
kəyɓa.
28 Ma kə Piyer ngəshi na: «A mbəzlee,
a ghwəy sənay kiy, mahalakə na va ghəy,
ghəy kaa Zhəwifə, ta jakəva ghəy lə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ya ta dzakə
ghi tsa shi nzə. Əy, ma ki na, dza Hyala
mba'a citəra shiy vantee taa ɓəti ya wa
ndə ci nja ntsa mahalakə tsa kwa kwəma
Hyala. Ya nja ntsa kamam gar jakəva li.
29 Ava va tsəgha zləɓavee sana nay
ghwəy, mba'ee səəkəra kala məni ma awə
sa harɗa ghwəy. A nə ya kaa kwəma
ɗəwee va ghwəy nana kiy, tawa harɗa
ghwəya, nə ya?» kə.
30 Tapə Kwərnel ta zləɓa kwəma va, ma
kə na: «Avanay kwa faɗa vici na sana
ndatsə, ma fəcava yən mbə cə'wə Hyala
ge'i lə tsahi mahkan kəghi tseyey, mba'a
nahwəti kwəma kəsara. Tsa', pən na, ndə
məgarə kwa kwəmee, ka mbərə kwəbaŋ
tsa kən ghən ci nja vici.
31 Ma kə ngəra na: "A Kwərnel, a Hyala
favə cə'wə gha, mba'a zəzətiy dzəkən
kəəti tsa kəəti gha va mbəzli.
32 Va tsəgha səəkee ta gəzəŋa.
Sənzənvanay, ghwəni miy ta har Shimaŋw
Piyer mbə Zhafa. Avaciy ndə məlmə kəghi
tsa Shimaŋw, ndə kwəɓə hwəteɓer, miy
kwəfaa kərkəva ma na ghi tsa ci va" kə.

10:11 10:11 7:56 **10:12 10:12-14** SləniTaH 11:1-47; Ezhek 4:14 **10:15 10:15** Mk 7:15, 19 **10:19 10:19** 11:12; 13:2, 4; 15:28; 16:6; 20:22-23; 21:4, 11 **10:23 10:23** 10:45; 11:12 **10:25 10:25-26** 14:13-15; ShiZhŋ 19:10 **10:28 10:28** 10:15; Gal 2:12 **10:30 10:30-33** 10:1-8 **10:30 10:30** 1:10; Lk 24:4 **10:32 10:32** 9:43

33 Dzee ki, mba'ee ghwənashi mbəzli taŋtaŋ ta harŋa sana nay gha. Sa tsəhəshi ghəshi va gha na mba'a gha zləɓavə səəkə kwərakwə. Sənzənva kiy, avanaŋəy tikə gwanaŋəy kwa kwəma Hyala, ta fa kwəma gəzaŋa Ntsaa sləkəpə va ta gəzəŋəy» kə.

Kwəma Hyala gəzə Piyer kəghi tsa Kwərnel

34 Ma ləy hwəm sa kəɗamti Kwərnel gəzə kwəma ci va na, dza Piyer tsəgha, mba'a ghati gəzanshi kwəma, ma kə na: «Aya, kwagwa'a kwagwa'ay, avanay nana ghee sənay na, ghənghən tsa mbəzli tiɓa va Hyala na nanzəw, pən!

35 Ya wa ndə na mbə hwəlfəhi mbəzli gwa'a, kama na mbə hazləni və, ka məni kwəma wəzə nay, ghəci na sa ɗi na.

36 A ghwəy sənay, miy tsaa niy ghwənikə Hyala kaa ka *Izərayel. Miy tsa vay, Yəwən kwəma wəzə na, saa ɓəpə zərkə mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw na. Ghəci na Ndə sləkəpə gwa'a.

37 A ghwəy sənata kwəmaa niy gəzəkə Zhaŋ dzəkən *batem. A ghwəy sənashi shiy mənishi ləy hwəm kwəma ci va. Sa ghatəvashi ghəshi mbə hiɗi Galile ka dzar pa' mbə hiɗi Zhəwde.

38 Zhini a ghwəy sənay njasa ɓanavə Hyala bərci nzə, lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə. Dza Yesəw mba'a təwramti hiɗi ndəkwə ndəkwə ni, ka mənipə kwəma wəzə na, ka mbəli mbəzli mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Kwəma mənti na va tsəghay, sa nzana mbə kəəti Hyala niy nza na.

39 Sənzənvay, ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən shi mənəhwə na gwa'a gwa'a tə hiɗi ka Zhəwifə, lə mbə Zherəwzalem. Dza mba'a mbəzli daŋwavəgha vəgha tsəm pəəsliti.

40 Dza Hyala mba'a zhanakati mbə məti tə kwa mahkana vici ci. Mba'a ɓanavə bərci, ta cipə ghən tsa ci tə ghwəməy.

41 Sa ci na ghən tsa ci kaa mbəzliy, citi ghən tsa ci na kaa mbəzli gwa'aw. War kwataka kaa ngəŋəy gwa'a tsəgha citəvay na. Ghəy ghəy shi tsəhavə Hyala ta ndəgha fətiy dzəkən ghala kwataŋata. Ləy hwəm sa zhanakati Hyala Yesəw tsa va mbə mətiy, a ghəy zəməhwə shiy, ka sahwə shi sa li.

42 Dzəghwa na, ghəci Yesəw tsa va mba'a ghwənaŋəy ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a ta mbə ghəy gəzanshi kaa mbəzli: "Ava ghəcia sa fəy Hyala ta sla ngwəvə kən mbəzli tə ghwəməshi ni, lə ni bəkwə bəkwə ni" pə ghəy ta ni.

43 Gwanashi gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala kwəmaa dzəkən, a kə ghəshi na: "Ya wa ntsaa dzaa ɓanavə nəfə tsa ci ngəciy, ta kwəmavə pəli kwəma ci jikir na dza na lə slən tsa ci!" kə ghəshi» kə Piyer.

**Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəmavə *Safə tsa Hyala kwərakwə*

44 War Piyer ghwəlay mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa mba'a səkway dzəkən mbəzliy fa kwəma ci va gwanashi.

45 Ma ka Zhəwifəə nəw Yesəw va niy səəkəshi kwasəbə Piyer ki na, war ka mananshi maɗaŋa kwəma va. Sa nzana, mba'a Hyala vəliti Safə tsa nzə ɗewɗew tsa kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə ɓa.

46 Kataŋ nanzə ki na, mbə favə mbəzli va ghəshi ka gəzə kwəma kwa kwəma nihwəti mbəzli ghənghən ghənghən. Ka fə shəndəkə ghəshiy dzəti Hyala. Ma kə Piyer ki na:

47 «Avanashi mbəzli ni kwəmavə Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa nja ghwəmmə kwərakwə. Ka dza ndəə mbay məni awə ya ta mananshi *batem ghwəla kiw» kə.

48 Dza na mba'a gəzanshi mbəzli, a məndi mananatishi batem lə slən tsa Yesəw *Kəristəw. Ma sa mananamtishi məndi batem ki na, tapə ghəshi ka cə'wə Piyer, a ghəci nzəyayvay li shi, gar vici jəwə.

11

Gəzə kwəma Piyer kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem

1 Ləy hwəm kwəma va na, mba'a *ka kwal Yesəw ghəshi lə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Zhəwde favə, a *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə zləɓavə kwəma Hyala kwərakwə, kə məndi.

2 Ma sa zhəghəkəvay Piyer dzəmbə Zherəwzalem ki na, ka gəzanci kwəma ka Zhəwifəə nəw Yesəw, ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzə mənti ghaw» kə ghəshi ngəci.

3 «Ghay, a gha səəkə kəghi tsa mbəzliy *slanti ma fə'yasa, kamaa ka Zhəwifə, mba'a gha zəməhwə shiy li shi, ndə ka Zhəwifə gha ngar!» kə ghəshi.

4 Dzəghwa Piyer mba'a maɗiy ta canshi kwəma va bazhə bazhə njasa məntəvata na ki, ma kə na:

5 «A mbəzlee, vanta kwəmaa mənta: Ma yən mbə məlmə Zhafa tə nahwəti vici yən

---

10:34 10:34 Rm 2:11; Zhk 2:1 **10:35 10:35** Zhŋ 9:31 **10:36 10:36** Ezay 52:7; Rm 3:25-26; 5:1; 2Kwər 5:18; Kwəl 1:20; ShiZhŋ 19:16 **10:38 10:38** Lk 4:18; 13:16; Zhŋ 3:2 **10:39 10:39-40** 3:15 **10:41 10:41** 1:4; Lk 24:30-31, 41-43; Zhŋ 21:12-13 **10:42 10:42** 17:31; Rm 14:9; 2Tim 4:1; 1Pi 4:5 **10:43 10:43** 13:38; Zher 31:34 **10:44 10:44-46** 2:4 **10:47 10:47** 8:36 **10:48 10:48** 19:5 **11:3 11:3** 10:28; Gal 2:12 **11:5 11:5-12** 10:11-20

mbə cə'wə Hyalay, mba'ee nashi shiy nja
kwa shiw, tsa' pən na, shiy nja gwadə
tsa dikə tsa, mba'am kəsəvə slimim ci
faɗanashi, mbə səəkə mə ghwəmə, ka
səkwa pa' vəghee.
6 Pən pa'i fati mətsə ti, ka nighə wəzə.
Nighee na, shiy mbə, dəbeker faɗə səɗa
ni, lə shəkwadeshi, lə shiy dza lə hwər,
mba'a 'yegwer tə ghwəmə.
7 Fee ɓa na, məli ndə mbə gəzəra
kwəma, a kə na: “A Piyer, sati kəəsəshi,
a gha slaslashi, ka tashi, ta zəməshi!” kə.
8 Ma pən na: “A Ndə sləkəra, awə kiw.
Slən sa makəpə Hyala va zəmə ci, ya shi
mahalakə niy, səəkə ghəshiy nza nehem
tə miy tsee tepəw!” Pən.
9 Zhini ma kə məli va kaa zləɓara səəkə
mə ghwəmə kwa baka səɗa na: “Ma shi
nə Hyala ɗewɗew na ghəshi kəy, ka nə gha
awə, mahalakə na ghəshi pə gha ma!” kə.
10 Dza mahkan səɗa shi va mbə məniva
tsəgha. Kə ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi
zhashiy zhimə ghwəmə.
11 War ge'i ghala vəghwə tsa va ki na,
mba'a mbəzli mahkan səəkəshiy dzəghwa
dəgha ntsa nzee va kəy, səəkə mbə məlmə
Shezare niy ghwənikəshi məndi ta harɗa.
12 Zhini ma kə *Safə tsa Hyala ngəra ɓa
na: “A Piyer, sati maɗî mbala kwasəbə
mbəzli va! Əntaa gha kə ghəpə ma!” kə.
Dzəghwa ngwarməhimmə kwaŋ ni ni nəw
Yesəw niy səəkee tikə li shi, mba'a ghəshi
nəwvəra ta dzəmbə məlmə Shezare. Sa
kafə ghəy li shi na, dza ghəy təgwələm
dzakəŋəy dzakə ghi tsa Kwərnel.
13 Sa tsəhəŋəy ghəy na, dza zal tsa
va, mba'a gəzaŋəy njasa nay na *ndə
kwal tsa Hyala məgarə kəghi tsa ci, mbə
gəzanci kwəma. Vanta kwəma gəzanci
ndə kwal tsa va: “A Kwərnel, ghwəni
mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa ta harŋa
Shimaŋw Piyer a ghəci səəkə.
14 Ta gəzaŋa kwəmaa dzaa mbəlitəŋa lə
mbəzli kəghi tsa gha gwanashi dza na!”
kə, kə Kwərnel kaa ngəŋəy.
15 Sa gəzamti na tsəgha, war sa ghatee
gəzə kwəma kaa ngəshi tsəgha na, mba'a
Safə tsa Hyala səkway dzəkən shi, njasa
niy səkway na vaa dzəkən ghwəmmə niy
nza kwərakwə.
16 Pən mba'ee zəzəvə kwəmaa niy
gəzəkə Ndə sləkəpə va, niy nə na: “Lə
yam niy mənipə Zhaŋ *batem, ma na
na ghwəyəy, ta səəkə dza Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsaa dzəkən ghwəy” kə niy ni.
17 Hyala tarəkə na vəlanshi vəli
nzə, njasa niy vəlavəmmə na va ghala
vəghwə tsaa ɓanavə ghwəmmə va
nefer ghwəmmə kaa Ndə sləkəpə Yesəw
*Kəristəw kwərakwə. Ya sa nzana tsəgha
Hyala mənti kiy, wa slən tsee nee ki, kee
ni “awə” pən kaa Hyalaa?» kə Piyer.
18 Ma sa favə ka Zhəwifəə nəw Yesəw
kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi
dəpəshi. Tapə ghəshi ta fal Hyala, ma kə
ghəshi na: «Ma ghənzə tsəghay, ə ɓanavə
Hyala kwal kwərakwə kaa *mbəzliy ka-
maa ka Zhəwifə, a ghəshi tsa titihwə tsa
shi kaa Hyala, ta mbə ghəshiy kwəmavə
piy tsaa kəɗî ma!» kə ghəshi.

Mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə

19 Ma fəca pəəsli məndi va Etiyenəy,
tərəŋw niy maɗîshi məndi ta sa ngəra'wə
kaa mbəzliy nəw Yesəw. Dzəghwa mba'a
ghəshi ndanivərivashi, ka dza niva kwaɓa,
ka dza niva kwaɓa, va ngəra'wə tsa va.
Dza nihwəti mbə shi mba'a ghəshi dzashi
ka tsəhəshi pa' tə hiɗî Feniki lə mbə
məlmə Antiyəshə, mba'a tə hiɗî ka Shipər.
Dza ghəshi na, war kwataka kaa *ka
Zhəwifə mbə məlməhi va gwa'a tsəgha
ghəshiy gəzanshi kwəma Yesəw.
20 Dza nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə
mbəzliy səəkə tə hiɗî ka Shipər lə mbə
məlmə ka Shiren, mba'a ghəshi tsəhəshi
mbə məlmə Antiyəshə. Mba'a ghəshi
gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən
Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw kaa ka
*Gərekə mbə məlmə va.
21 Ma mbəzli va mbə dza shi va na,
mbə kəətishi Ndə sləkəpə niy nza lə bərci.
Dzəghwa ɗaŋ mbəzli ɓanavə nefer shi kaa
Yesəw, ka zhəghəshi ka mbəzliy nəw Ndə
sləkəpə.
22 Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma
va tsəhəy kwa sləmə mbəzliy nəw Yesəw
mbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa
favə ghəshi na, dzəghwa ghəshi ɓəŋ
ghəshi ghwənəghə Barnabasə dzəmbə An-
tiyəshə.
23 Ma sa tsəhəy Barnabasə na, mba'a
nay njasa təfanatishi Hyala miy tsa nzə
kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə.
Dza na mba'a vəshiy ta kwəma va
tərəŋw. Kə mba'a gəzanshi kwəmaa dzaa
mətsahanshi bərci, a ghəshi kəsəvə nəw
Ndə sləkəpə wəzə wəzə, lə nəfə tsa shi
kwətiŋ.
24 Ma Barnabasə tsa vay, ndə wəzə niy
nza na, lə *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa
ci paf, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci gwanay
kaa Yesəw. Dzəghwa mbəzli ɗaŋaŋ mba'a
ghəshi zləɓavə nəw Ndə sləkəpə ki.
25 Ma ləy hwəm kwəma va na, dza
Barnabasə ki mba'a kafəy mbə Antiyəshə,

11:14 11:14 16:31 **11:15 11:15** 2:4 **11:16 11:16** 1:5 **11:18 11:18** 13:48; 14:15, 27; 15:4, 12, 22-29; 17:12; 18:5-11; 19:8-10; 20:21 **11:19 11:19** 8:1-4 **11:20 11:20** Zhŋ 7:35 **11:21 11:21** 2:41 **11:23 11:23** 13:43; 14:22; 15:32; 16:40; 18:23; 20:1, 28-31 **11:25 11:25** 9:30

ka dzay dzəmbə məlmə Tarsə ta pəla Səwl.
26 Ma sa kəsay na mbəɓa na, mba'a
pəməkəə dzəmbə Antiyəshə. Dza ghəshi,
ca' ghəshi zakə ha mbəɓa bakanashi. War
ka ɓasəva ghəshi jakə lə mbəzliy nəw
Yesəw gwa'a. Mba'a ghəshi ɓananavə
shiy kaa mbəzli ɗaŋ mbəɓa ki. Ava mbə
məlmə Antiyəshə ghava kwa taŋa har slən
tsa *mbəzli ta səɗa Yesəw «Mbəzliy nəw
Kəristəw».
27 Ghala vəghwə tsa va na, mba'a
nihwəti ka gəzə kwəma Hyala səəkəshi
mbə məlmə Zherəwzalem dzəmbə An-
tiyəshə.
28 Dzəghwa tsahwəti mbə shi kwətiŋ,
slən tsa ci na Agabəsə, mba'a satiy
gəzəkəvəri kwəma sa cinti *Safə tsa Hyala,
ma kə na: «Avanay lə bərci Safə tsa Hyala
gəzee, ta səəkə dza ma dikə naa dzəti hiɗi
ghwəmmə gwa'a gwa'a» kə. (Kataŋ na
mba'a ma va niy mənta, ge'i ge'i ghala
vəghwə tsaa məni Kwələdə mazə tə hiɗi
ka *Rəm gwanashi.)
29 Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə An-
tiyəshə mba'a ghəshi sləkati tsəhə shiy ta
kəəti ngwarmbəghəhishi mbə nəw Yesəw
tə hiɗi ka Zhəwde. Ma kə ghəshi na: «Ya
wa ndə na mba'a ɓəkə shiy njasa mbay
bərci ci» kə ghəshi.
30 Dza ghəshi tsəgha ghəshi mənti. Sa
tsəhamti ghəshi shi va na, mba'a ghəshi
tivə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl, ta vəli
shi va kaa mətikwəkwər mbə mbəzli nəw
Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem.

12

Kwəmaa dzəkən Zhakə tsa pəəslitim lə dzəkən Piyer tsa faghwam kwa fərshina

1 Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na,
mba'a mazə *Erədə ghati sa ngəra'wə kaa
mbəzliy nəw Yesəw.
2 Dza na mbəh pəəsliti Zhakə,
zəmbəghəy Zhaŋ, lə kafa'i.
3 Ma sa nay na ka vəshi *ka Zhəwifə ta
kwəma va na, dza na mba'a ghwənashi
mbəzli ta kəsə Piyer kwərakwə ɓa. Ma
fəcava na, vici tsə ka məndiy zəmə peŋ
tsa kama cinjini ti mbə ghənzə.
4 Ma sa kəsanakə məndi Piyer na, mba'a
faghwa kwa fərshina. Kə ti tivə ka sawji
məŋ lə kwaŋ ta mbəərə ndəghwə ci, faɗə
faɗə faɗə. Ma kə mbə təkə kwəma ci na:
«Nzee sla ngwəvəə dzəkən kwa kwəma
mbəzli ləy hwəm *makwaghwa Pakə» kə.
5 Ma Piyer na, war mbə ndəghwə ci
məndi tsəgha kwa fərshina ki. Dza
mbəzliy nəw Yesəw tapə ghəshi ta cə'wə
Hyala ti, lə bərci, kala dəkəva ma ghəshi.

Səəmə tsa Piyer kwa fərshina

6 Va məndi tə kwa kərni vərɗi ta səvəri
ta sla ngwəvəə dzəkən Piyer, kwa kwəma
mbəzli, tə saa bərkəti *Erədə ki. Ma Piyer
na, tə hi ghəci, tsatsa kwa dəŋw tsahi bakə,
kwa jipə ka sawji bakə. Ma ka ndəghwə
miy ciki fərshina pərikə kwa miy dəgha
ɓa na, mbə ndəghwə ghəshi kwərakwə.
7 War vətəghə, ndə kwal tsa Ndə sləkəpə
tsahwəy tiɓa tsəgha. Mba'a waŋ pi məniy
kwa fərshina. Kə ndə kwal tsa va, gwaŋəz,
gwaŋəzay Piyer vəgha slərpə ci, mba'a
fərghəy. Ma kə ngəci na: «A Piyer,
sati taŋtaŋ» kə. War gwəravə tsahi tsati
məndi va li shi tsəgha, dzəghwəɓə ghəshi
shəkəshi səkwa tə dividivi ci.
8 Ma kə *ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci
na: «Pəhəti məgapa gha, a gha pambə
kwekweher gha» kə. Mba'a Piyer mənti
tsəgha. Zhini ma kə ngəci ɓa na: «Pakən
kwəbaŋ tsa gha a gha nəwra» kə.
9 Kə Piyer ka nəw tsəghaa səvəri. Ma
ghəci na, ɓəti shi məni ndə kwal tsa va va
na nja shi kataŋ ni na naci diw. War njasa
shiwti na shiw ghəciy nighə.
10 Dza ghəshi taŋ ghəshi taŋəti kwa taŋa
ka ndəghwə mbəzli kwa fərshina, zhini
taŋ kaa kwa baka, mba'a ghəshi səəkəshiy
dzəvəgha gəzli kwa tsahi miy dəgha va,
bazhə ghənzəə dzəmbə məlmə. Dzəghwa
na ɓəŋ ghwənamti ghən tsa nzə kwətita,
kwa kwəma shi. Mba'a ghəshi səvərishi
tə ngwəla, ka dzəghwashiy dzəghwa kwal.
'Wakəvə ki, mbərəkə, ndə kwal tsa va zlay
Piyer tsəgha, ra'i zay.
11 Dzəghwa Piyer ki mba'a fəti ghən ta
kwəma tiɓa, ma kə na: «Ma nanay, e
sənay ki, kataŋ na, Ndə sləkəpə ghwənay
na ndə kwal tsa ci, na mbəlantəra na mbə
dəvə mazə Erədə, lə va kwəma ngəra'wə
tsaa niy di *ka Zhəwifə va sara» kə.
12 War sa təkəvə na tsəgha na, mba'a
kafəy, karə dzakə ghi tsa Marəy mbəghəy
Zhaŋ, ntsa har məndiy Markə. Ghalaɓa
na, ɗaŋ mbəzli ɓasə shi, ka cə'wə Hyala
kəyɓa.
13 Dza na ndəs tsəhəy, ka tsa gəzli ghəci
miy dəgha, Ma sa tsata na gəzli na, mba'a
makwa maliy ghəra sləni kəghi tsa va
səəkəta, ta ghwənamci dəgha. Slən tsa
nzə na Rəwde.
14 Tsəhə tsa tsəhə na miy dəgha na,
mba'a fəti ghən ta məli Piyer. Dza na ki,
mba'a vəshita, kala zhini ghənzəə ghwəni
ciki va vəshi di, kə del zhəghəghəvata lə
bali. Ma kə kaa mbəzli na: «Aya, waa

11:27 11:27 13:1; 15:32 **11:28 11:28** 21:10 **11:29 11:29-30** 12:12, 25; Rm 15:26; 1Kwər 16:1; 2Kwər 8:4; 9:2, 12; Gal 2:10 **12:4 12:4** 4:3 **12:5 12:5** Zhk 5:16 **12:7 12:7-10** 5:19 **12:12 12:12** Zhaŋ Markə 12:25; 13:13; 15:37; Kwəl 4:10

Piyer na sa va, avaci pəriɓa miy dəgha!»
kə.
15 Ma kə ghəshi ngəta na: «Əm! Ə
gazlaka gha shəkəna? Kwəma naa səəkəy
tiɓaa?» kə ghəshi. «Awə, ghəci na kataŋ»
kə mali va. Zhini ma kə ghəshi na:
«Ghənzə tsəghay, məcakwə ci na ghəshi»
kə ghəshi.
16 War ma Piyer ki na, war mbə tsa gəzli
va ghəci naci. Səəkə ghəshi ki, ɓəŋə'i
ghəshi ghwənamti miy dəgha. Ma sa nə
ghəshi tsa', kə ghəshi na, kar tə Piyer. Nja
maɗaŋa ghəshiy nata nava kwəma tsəgha.
17 Dzəghwa Piyer kafə, kafata dəvə ci,
mba'a damətishi, sa gaka ghəshi. Dza na,
ka slanshi njasa pəlikəmə Ndə sləkəpə
kwa fərshina. Ma kə na: «Gəzancim
kwəma va kaa Zhakə, lə kaa nihwəti
ngwarməhimməə nəw Yesəw» kə. Ləy
hwəm kwəma va na, mba'a səvəriy, ka
dzay dzəti tsahwəti pi.
18 Ma tə way pi ki na, kala nay
Piyer ka sawji. Dzəghwa tərəŋw ghəshi
səəvərivashi va kwəma kən, sa sənay ma
ghəshi njasa gha naa ɓarvay kwa fərshina.
19 Dza tapə Erədə mbə ghwəni mbəzli
ta pəla ci, shaŋ ghəshi vəgha nay. Ma sa
pəlahwə məndi Piyer kala nay ma məndi
na, dza tapə məndi mbə ɗəw kwəma
va ka sawji va, dza na mba'a gəzanshi
kaa mbəzli: «Bakwamtim ka sawji va»
kə. Dzəghwa mba'a maɗiy mbə hidî ka
Zhəwde ka dzay dzəmbə məlmə Shezare,
mba'a dzaa nzay nza mbəɓa.

*Njasa mətiy *Erədə*

20 Ghala vəghwə tsaa məni Erədə va
mazəy, tə hidî ci niy va mbəzli ka Tir lə
mbəzli ka Shidaŋw pəla shi ka ghəshiy
zəmə. Ma ge'i lə tsahwəti vəghwə na,
mba'a nəfə tsa Erədə niy satiy dzəkən shi.
Dza ghəshi tə nahwəti vici jakə ghəshi
jakəti miy tsa shi, ta dza ta sləka kwəma
li, ta mbə kwəmaa kama kwa jipə shi li.
Dza ghəshi pərɓa va Bəlastəsə, ghəci ntsaa
ghəra sləni mbə ciki tsa Erədə, mba'a
ghəshi tsəhəshi, ta mbə ghəciy nza dza
kwa bəla shi. Mba'a ghəci zləɓavə. Dza
ghəshi mba'a ghəshi tsəhəshi va Erədə ta
sləka kwəma.
21 Ma sa səəkəta viciy niy titim ki
na, dzəghwa Erədə mba'a pakən kwəbaŋ
mazə tsa ci. Dza na dərasə nzəyəy kwa
gəzli mazə ci. Tapə ghəci ta gəzanshi
kwəma kaa mbəzli zlaŋzlaŋ.
22 Kə mbəzli ka fal ki, ma kə ghəshi na:
«Hyala na nava gəzə na kwəma, ndə ngəri
naw!» kə ghəshi.
23 Tiɓata ki na, nza'jəw, Hyala ghwənikə
ndə kwal tsa nzə ta fanambə zəlghwə
mətəla'i kaa Erədə, mba'a mətiy. Ma
mətiy kəsay vay, sa nzana mba'a mənti
fəgə, ka ɓəti ghən tsa ci ka Hyala.
24 Ma ləy hwəm məti ci va na, war
ə kwəma Hyalaa dza kwa kwəma kwa
kwəma. Mbəzliy nəw Yesəw nashi ki na,
war mbə mətsəhəva ghəshi tərəŋw.
25 Dza kar Səwl ghəshi lə Barnabasə
mba'a ghəshi kəɗamti sləni shi mbə
Zherəwzalem. Dzəghwa ghəshi mba'a
ghəshi zhəghəghəvashiy dzəmbə An-
tiyəshə. Pəm ghəshi pəməvə Zhaŋ tsa
har məndiy Markə kwasəbə shi ghəshiy
səəkə.

Hyala harvə kar Səwl lə Barnabasə ta dza ta gəzə kwəma nzə kaa mbəzli

13

1 Ma ghala pətsa va na, mba'a ka gəzə
kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli, lə
mbəzliy ɓəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw
niy nza mbə məlmə Antiyəshə. Avanay
slən tsa mbəzli va: Kar Barnabasə ghəshi
lə Shimeyaŋw tsa har məndiy «Ntsa ngəri
tsa» mba'a Ləshiyəsə ndə ka Shiren, mba'a
Manayen, saa kəli lə mazə *Erədə, mba'a
Səwl ki.
2 Ma tə nahwəti vici na, mba'a mbəzliy
nəw Yesəw jakəshi ta cə'wə Ndə sləkəpə,
ka məni səwmay. Ma ghalaɓa na, mba'a
*Safə tsa Hyala gəzanakəshi kwəma, ma
kə ngəshi na: «A mbəzli ni, ɓəkəvəriɗam
kar Barnabasə lə Səwl, tsarakə mbə
ghwəy, a ghəshi dza ta ghəra sləni
harvəshee va ti» kə.
3 Ma sa gəzanakəshi Safə tsa Hyala
tsəgha na, dza ghəshi tiɓa tapə ta cə'wə
Hyala, ka məni səwmay. Ma ləy hwəm
sa manamti ghəshi səwmay, gwa'a ghəshi
cə'wamti cə'wə ki na, dza ghəshi bəm
fanakənshi dividivi kaa mbəzli bakə ni va,
mba'a ghəshi zlashiy dzashi.

Gəzə kwəma Hyala kar Barnabasə lə Səwl kaa mbəzli tə hidî ka Shipər

4 Ma sa təravə *Safə tsa Hyala kar Barn-
abasə lə Səwl, mba'a ghwənashi tsəgha ki
na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə
miy kwəfaa kərkəva ma, Sheləshi, kə
məndi kaa slən tsa məlmə va. Dza ghəshi
kaf kafəshi mbəɓa kwa kwambəwal, ka
dzashiy dzəti hidî tə jipə yam, Shipər, kə
məndi kaa slən tsa hidî va,
5 dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə
Salamin, nahwəti məlmə tə hidî va.
Tapə ghəshi ta gəzanshi kwəma Hyala
kaa mbəzli mbəɓa mbə ciki ɓasəva *ka

12:18 12:18-19 5:22-24 **12:22 12:22** Ezhek 28:2 **12:24 12:24** 2:41 **12:25 12:25** 11:29-30 **13:1 13:1** 11:27 **13:2 13:2** 9:15; 10:19; 22:19; Gal 1:15-16 **13:3 13:3** 6:6 **13:4 13:4** 10:19; 15:39 **13:5 13:5** 17:2

Zhəwifə. Tiɓa Zhaŋ Markə kwasəbə shi
ghalaɓa, ta kəətishi.
6 Dza mba'a ghəshi kafəshi mbə məlmə
Salamin, mba'a ghəshi taŋamti Shipər.
Dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə məlmə
Pafəsə. Ma mbəɓa na, mba'a ghəshi kəsay
tsahwəti ndə ɗəfəl, saa niy ɓəti ghən tsa
ci, ka *ndə gəzə kwəma Hyala tiɓa, ndə ka
Zhəwifə ghəci. Slən tsa ci na Bar Yesəw.
7 Ntsa kwa dəgha ngwəmna tsa tə hiɗi
va ghəci niy nza. Serzhiyəsə Pələsə,
kə məndi kaa slən tsa ngwəmna tsa va.
Zal ndə məhərli tərəŋw ghəci. Dza na
tə nahwəti vici da' harvə kar Barnabasə
ghəshi lə Səwl. Ma sa harvəshi na na, ka
ɗi favə kwəma Hyala ghəci və shi.
8 Ma Bar Yesəw, ndə ɗəfəl tsa har məndi
va lə kwəma ka *Gərekə Elimasə na, ka
ndərə kar Səwl lə gəzə kwəma shi va, ka
pəla kwal tsaa makamti ngwəmna tsa va,
va yə kwəma Hyala.
9 Dzəghwa Səwl tsa har məndiy Pəl, sa
təhay Safə tsa Hyala na, bəm fati mətsə ci
ti.
10 Ma kə ngəci na: «Gha gha sa təhay
hwəlfə dzərvə tə hiɗi tsa, lə ndərəm
gwa'a, gha zəghwə *ndə jaka tsa Hyala
tsa! Gha gha saa ɗi ma kwəma slar na tsa
gwa'a! Ka dza ghaa zlay pəla sawa kwəma
pəhəti Ndə sləkəpə məni nzə tsəy?
11 Favə tə gha, ava Ndə sləkəpə taa
məni ngwəvəə dzəkən gha sənzənva. Ta
ghwəlfəŋa dza gha, ka hiŋa kala nay pi»
kə.
War ghwəla na, nza'jəw ndə ɗəfəl tsa va
ghwəlfəy, mba'a zhəghəy nja mbə kwəsli.
Tapə ghəci mbə daŋərə, ka pala ntsaa
dzaa kəsə tə dəvə ci.
12 Ma sa nashi Ngwəmna tsa va shiy
mənishi va tsəgha na, mba'a ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Yesəw. Tərəŋw kwəma favə na
vaa dzəkən Ndə sləkəpə ndəŋway mbə
nəfə tsa ci.

Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Antiyəshə tə hiɗi ka Pishidi

13 Ma tə nahwəti vici na, mba'a kar Pəl
lə mbəzli nza ghəshi li shi kafəshi mbə
Pafəsə kwa kwambəwal, mba'a ghəshi
tsəhəshi mbə məlmə Perzhə tə hiɗi ka
Pamfili. Dza Zhaŋ Markə təhə təhəvərivay
li shi tiɓa, mba'a zhəghəghəvay zhəmbə
Zherəwzalem.
14 Ma ghəshi niy tərmbə na, kəram
ghəshi maɗishi mbə məlmə Perzhə, mba'a
ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Antiyəshə
tə hiɗi Pishidi. Dza ghəshi fəca *vici
dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəshi dza-
shiy dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə,
mba'a ghəshi nzəyshi mbə mbəzli.
15 Dza məndi ka jangə zliya *kwəma
pəhəti Hyala lə zliya kwəma ka gəzə
kwəma Hyala. Sa jangamtishi məndi na,
dza mbəzliy 'wa kwal mbə ciki ɓasəva
tsa va mba'a ghwənanavəshi miy kaa
kar Pəl, ma kə ghəshi na: «A ng-
warməhiŋəy, mba'a kə kwəma va ghwəy
ta mətsahanshi bərci kaa mbəzliy, a kwal
va ghwəy ta gəzə nzə» kə ghəshi.
16 Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza Pəl
mba'a satiy, kaf kafata dəvə ci ta mbə
mbəzliy nzəyshi ɗekəɗekə. Ma kə na:
«A mbəzli ka *Izərayel lə ghwəy ghwəy
nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala gwa'a.
Ya' pə ghwəy.
17 Hyala mbəzli ka Izərayel tsəhavə na
jijihimmə, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə.
Ma ghala pətsaa nza ghəshiy ka məlmə,
ghəshi tə hiɗi ka *Ezhipətə na, dza na,
mba'a kəliti hwəlfə shi, zhini na, mba'a
mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na ɗaŋ, ta
mbəə ɓəkəvərishi mbəɓa.
18 Sa ɓəkəvərishi na na, gar piya faɗə
mətsəkə ghənzə mbə zəmanshi shiy mbə
gamba.
19 Mba'a zamti hwəlfə mbəzli mbərfəŋ,
lə mezhizhə shi gwa'a tə hiɗi ka *Kanana.
Ma sa zamtishi na na, dza na mba'a
ɓanavə hiɗi shi kaa ka Izərayel va, ta nzəy
ghəshi ti shi.
20 Shi va gwanashi na, gar piya bələkwə
faɗə lə cifə mətsəkə ghən kən niy nza
ghəshi ghalaɓa, 'wava na ghala vəghwə
tsa shi mbə Ezhipətə lə mbə gamba pa'
mbə *Kanana. Ləy hwəm na, dza Hyala
mba'a ɓanavəshi ka sla ngwəvə kaa jiji-
himmə va, pa' ghala vəghwə tsa *Saməyal
ndə gəzə kwəma Hyala.
21 Ma ghala vəghwə tsa Saməyal na, dza
ghəshi ka ɗəw ndə va Hyala, ta məni
mazə ghəciy dzəkən shi. Mba'a Hyala
ɓanavəshi Sawəl zəghwə Kishə, mbə takə
tsa *Beŋzhameŋ. Piya faɗə mətsəkə
Sawəl tsa va mənti mbə mazə tsa va.
22 Dza Hyala mba'a ɓanti Sawəl mbə
mazə, sa ɓanti na na, dza na mba'a zhiniy
paranatishi *Davitə ka mazə tsa shi. Tsa'
kə niy niy dzəkən na: "Avee pəlavə Davitə
zəghwə *Zhese, ntsa ɗiti nəfə tsee, ntsaa
dzaa mbay mənti kwəma bərkətee mbə
nəfə tsee gwa'a!" kə.
23 Səəkə mbə takə tsa Davitə ɓanakəshi
Hyala Yesəw kaa ka Izərayel, ta nza ghəci

13:8 13:8 2Tim 3:8 **13:11 13:11** 9:8; 22:11 **13:13 13:13** 13:5; 15:38 **13:14 13:14** 17:2 **13:15 13:15** 15:21 **13:17 13:17** Səvəri 1:7; Nəw 5:15 **13:18 13:18** Səvəri 16:35; Bəla 14:33-34; Nəw 29:4 **13:19 13:19** Nəw 7:1; Zhə 14:1 **13:20 13:20** KaSlaNgw 2:16; 1Sam 3:20 **13:21 13:21** 1Sam 8:5, 19; 10:21; 11:15 **13:22 13:22** 1Sam 16:12; 13:14 **13:23 13:23** Ezay 11:1; Rm 1:3; ShiZhŋ 5:5 **13:24 13:24** Lk 3:3

ka ntsaa mbəlishi. Tsəgha niy gəzanakəshi
na kwataŋa.
24 Ghala Yesəw ghwəla ta gha sləni
ciy, a Zhaŋ ndə mənipə *batem niy
gəzanamtishi kwəma Hyala kaa ka
Izərayel. Ma kə niy niy: “Zhəghantim
nzəy tsa ghwəy gwanaŋwəy, e məniŋwəy
batem” kə niy ni kaa ngəshi.
25 Ma kə Zhaŋ niy ni mbə kwa kərni
sləni ciy: “Wa ndə nzee bərkəti ghwəy
kia? Ma ntsa ndəghə ghwəy vay, ghəci
nzee na neyew. Na naciy, mbə səəkə na
ləy hwəm tsee, tərəŋwɓa ghəci na kaa
ngəra. Məndɗee mək ta pəli ya yiɗi mbə
kwakwahə tsa mbə səɗa ciw” kə niy ni.
26 Favə tə ghwəy nana ki ngwarməhira,
ghwəy ghwəy jijihiy Abəraham, lə ghwəy
ghwəy nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala.
Ma kwəma kwa mbəlipə nay, kaa ngəmmə
ghwənikə Hyala.
27 Ta na na mbəzli mbə məlmə
Zherəwzalem ghala vəghwə tsa Yesəw,
lə mezhizhə shi gwa'ay, niy sənay Yesəw
ghəshi, ka Ndə mbəlipəw. Niy dzəghwa
sləmə shi kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma
Hyala, ya tsəgha niy nza ghəshi mbə fa
nzəw, njasa nza vici dəkəva ka Zhəwifə
gwa'aw. Ma fəti ɓanavə ghəshi va kaa
Yesəwəy, ge'i faghwa ghəshi kwa kwəmaa
niy gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala va.
28 Ya tsəgha nza na kala kwəmavə
kwəma ghəshi tar kaɓaka ci ya namaɓa
nzə gar məti ghəci ti na, war pəəsli kə
məndi pəəsliti, kə ghəshi kaa Pilatə.
29 Ma sa mənti ghəshi tsəgha, njasa
niy gəzəkə Hyala va gwanata kwa zliya
ghala kwataŋataa dzəkən ki na, dza mba'a
ghəshi ɓəkəghwa tə tsəm faghwa kwa
kwəli.
30 Dza Hyala nanzə, mba'a zhanakati
mbə məti.
31 Dza na vici ɗaŋ ghəci mənti, ka canshi
ghən tsa ci kaa mbəzliy niy nza kwasəbə
ghala kafə na mbə hiɗi ka Galile, pa' mbə
Zherəwzalem. Mbəzli vay, ghəshi na ka
ndəgha fətiy dzəkən sana, ka gəzə kwəma
ci kaa mbəzli.
32 Ghəy kwərakwə ɓa kiy, Yəwən
kwəma wəzə na va na sana səəkə ghəy
ta gəzaŋwəy. Ghala kwataŋatay, a Hyala
niy gəzəkə: “Ta məntəŋwəy shiy dzee” kə
kaa jijihimmə.
33 Dzəghwa na nana ki na, mba'a
mənti shiy niy gəzəkə na va mənishi
kaa ngəmmə, ghwəmmə ndərazhi shi,
lə kwəma zhini tsa zhanakati na Yesəw
mbə məti. Nja kwəma tsasliti məndi vaa
dzəkən mbə *zliya cəm tsa Davitə, vəh
bakə, ma kə məndi na: “Gha na zəghwee!
'Wava na tə ndatsəy, dəŋa nzee” kə məndi.
34 Ma Hyalay, aa niy gəzamti kwataŋata,
ta zhanakati Yesəw dza na mbə məti,
ka dza naa zhiniy mətiw, ka dza naa
ghwaɓəw, kə niy ni. Ghənzə na kwəmaa
niy dɗi na vaa gəzə, ghala kwa niy nə na va:
“War kataŋ njasa gəzamtee va kaa Davitə
na, ta ndaŋwəy təfə miy tsa ɗewɗew tsa
kərə ma dzee” kə.
35 Va tsəgha nə naa ni, “Ka dza ghaa zlay
ntsa gha slar tsaa ghwaɓəyəw” kə Davitə
dzəghwa tə tsahwəti pi.
36 A ghwəy sənay, ma na Davitə ta na tsa
ci ghənəy, aa niy mətiy, mba'a məndi lamti
kwasəbə dəhiy gwanashi, mba'a ghwaɓəy.
37 Ma na na ntsa zhanakati Hyala va mbə
məti na naciy, ghwaɓəy naw.
38-39 Va tsəgha, ma ghwəy kiy ng-
warməhiray, sənay tə ghwəy, mbə slən tsa
Yesəw tsa va dza Hyalaa pəlayŋwəy jikir
tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə. Ma ntsaa
ɓanavə nəfə tsa ci ngəciy, ta mbəliy dza
na va kwəma ci jikir na. Na na kwəma
pəhəti Məyizə na, ka mbəlantəŋwəy na
mbə kwəma ghwəy jikir na nanzə kiw.
40 Ava va tsəgha kiy, mənim məhərli
tərəŋw, vantaa kwəmaa gəzəkə ka Hyala
va mbəradzə səəkətaa dzəkən ghwəy.
41 Sa niy nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:
Nighəm ki, ghwəy ghwəy mbəzliy kəli
ghən tsa shi ni.
Vanayəy, ta məni shiy dzee kwa mətsə
ghwəy,
shiy kala gar zləɓashi ghwəy,
ndə kə slakəŋwəyshi ghwəy kala nashi.
Va shi dzee məniy, ra'i ghwəy ta zaŋwəy,
kala sənashi ma shi dza ghwəy məni,
a kə ghəshi niy ni» kə Pəl.
42 Ma sa kəɗamti Pəl gəzə kwəma ki na,
mba'a ghəshi səvərishi lə Barnabasə mbə
ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə va. Sa səvərishi
ghəshi na, tapə məndi mbə cə'wəshi, ta
mbə ghəshiy zhikə ta gəzanshi kwəma va
tsəgha fəca vici dəkəvaa zhikə.
43 Ma sa kəɗiy jakəva na, dza mbəzli
ka Zhəwifə ɗaŋ, lə nihwəti mbəzliy niy
mənishi ka ka Zhəwifə, mba'a ghəshi
nəwhwə kar Pəl lə Barnabasə. Dza kar
Pəl mba'a ghəshi mətsahanavəshi bərci lə
gəzə kwəma. Ma kə ghəshi na: «A Hyala
məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə, nana kiy,
nəwəm kwəma nzə wəzə» kə ghəshi.
44 Ma sa səəkəta nahwəti vici dəkəva
ki na, dzəghwa ɗaŋɓa mbəzliy ɓasəshi

13:25 13:25 Lk 3:15-16 **13:27 13:27** 3:17 **13:28 13:28** Lk 23:4, 14-15, 21-23 **13:29 13:29** Lk 23:50-56 **13:30 13:30** 3:15 **13:31 13:31** 1:3, 8 **13:32 13:32-33** Cem 2:7; Rm 1:3-4 **13:34 13:34** Ezay 55:3 **13:35 13:35** Cem 16:10 **13:36 13:36** 2:29 **13:38-39 13:38** 10:43; 15:10 **13:38-39 13:39** Rm 4:25; 6:7; 10:4 **13:41 13:41** Aba 1:5 **13:43 13:43** 11:23 **13:44 13:44** 17:2

mənishi ta fa kwəma Ndə sləkəpə dza Pəl va ta gəzə.
45 Ma sa nay ka Zhəwifə vərəm tsa ndə
ngəri ɓasəy ɗaŋəy tsəgha na, tapə ghəshi
mbə hərhə. Dza ghəshi ka gəzə na shi
kwəma, ghənghən lə na Pəl va, ka tsəərə.
46 Dza kar Pəl lə Barnabasə, ka gəzanshi
kwəma kala hazləni ma, ma kə ghəshi
na: «Əhəməy, kaa ngəŋway ghway ka
Zhəwifə niy ɗi Hyala məndiy gha gəzə
kwəma nzə. Dzəghwa ghwəyəy, kala ɗi
zləɓa kwəma va ghway. Mba'a ghway nay
ghən tsa ghway kala gar kwəmavə piy tsaa
kəɗi ma. Ma ghənzə tsəghay, avanaŋəy
taa dzaŋəy dza kwa *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə ta gəzanshi kwəma Hyala nana
na ghəy ki.
47 Sa nzanay, avanta kwəmaa niy
gəzəkəŋəy Ndə sləkəpə tala, ma kə niy
niy: "Ma ghay, nja waŋ pi fəyŋee ta ci
kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzli gwa'a, a gha
gəzanshi njasa dzee mbəlishi kaa hwəlfəhi
mbəzli tə hiɗi ghənghən ghənghən, pa' tə
pətsa kərkə hiɗi" kə niy ni» kə ghəshi.
48 Ma sa favə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi ta
vəshi, ka fal kwəma Ndə sləkəpə. Ma
mbəzliy niy tərati Hyala ta kwəmavə piy
tsaa kəɗi ma na, mba'a ghəshi ɓanavə
nefer shi kaa Yesəw.
49 Dzəghwa kwəma Ndə sləkəpə nanzə
ki, gwa'a gwa'a tsəhəta tə hiɗi va.
50 Ma sa nighəti ka Zhəwifə tsəgha
na, dza ghəshi tapə ta həhəərə mi'i
tə dimə, shiy jahambəvashi mbə nəw
kwəma Hyala, mba'a mbəzli ka hiɗi tiɓa.
Sa həərivərishi ghəshi na, gha' ghəshi
ghavə sa ngəra'wə tsəgha kaa kar Pəl lə
Barnabasə, dza təl ghəshi ɓanavəshi bali
tə hiɗi shi.
51 Dza kar Pəl, mba'a ghəshi batamti
kwərbi tə shiɗshiɗ shi, ta mbə ka Zhəwifə
vaa sənay, kən ghən tsa ghəy ghəy ka
Zhəwifə va na kwəma ghəy jikir na,
kə ghəshi. Ma sa mənti ghəshi tsəgha
na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə
Ikəniyəm.
52 Ma mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Antiyəshə, ya tsəgha dzashi kar Pəl ki na,
paf paf ghəshi tihəshi va vəshi, mba'a va
*Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa nashi ki.

14

Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm

1 Ma sa tsəhəshi kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, njasa mbə Antiyəshə va. Ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Dza mbəzli ɗaŋ, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw mbə *ka Zhəwifə lə mbə niy kamaa ka Zhəwifə mbəzli.
2 Dzəghwa ka Zhəwifəə zləɓati ma yi
kwəma va va, tapə dzəmbəshi mbə həərə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə
ghəshiy ndərə mbəzliy nəw Yesəw.
3 Ya tsəgha nzə na, mba'a kar Pəl hyay-
vashi mbə məlmə Ikəniyəm, ka gəzanshi
kwəma Hyala kaa mbəzli lə nəfə kwətiŋ,
kala hazləni ma, mba'a ghəshi ɓanavə
ghən tsa shi kaa Ndə sləkəpə. Ma Ndə
sləkəpə na, ka ɓanshi bərci, ta məni shi
maɗaŋa maɗaŋa ni lə shiy cipə kwəma,
ta mbə məndiy sənay, kataŋ na kwəma
wəzə hwər tsa Yesəw va gəzəpə kar Pəl,
kə məndi.
4 Dzəghwa mbəzli mbə məlmə ki, bakə
mbə ghəshi tihəvərivashi. Dza kwa bəla
ka Zhəwifə nihwəti, ma nihwəti na, dza
kwa bəla kar Pəl.
5 Dza mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka
Zhəwifə jakə ghəshi lə mbəzli shi dikə
dikə ni gwa'a, mba'a ghəshi gəzəti dza
ta ghəra kar Pəl lə Barnabasə, lə ta
pə'watishi ka bakwamtishi lə hərezli.
6 Dza kar Pəl mba'a ghəshi fəti ghən
ta kwəma va. Ma sa fəti ghəshi ghən
na, mba'a ghəshi hwəshiy dzashiy dzəmbə
məlmə Listər, lə Derbə, tə hiɗi ka Lik-
waniya, mba'a dzar mbə ni vəgha shi
məlməhi gwa'a.
7 Sa tsəhəshi ghəshi dzar mbə məlməhi
va na, dza ghəshi, ka gəzanshi Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa
mbəzli dzar mbə shi.

Njasa pə'wəm Pəl lə hərezli mbə məlmə Listər

8 A tsahwəti zal niy nza tiɓa mbə məlmə
Listər, war mənzəy ghəci niy nza, sa
bəkwəshi shiɗshiɗ ci. Vədir ghəci ghala
yakə mbəghəy, kala səəkə ghəciy dzahwə
dza.
9 Ma tə nahwəti vici Pəl mbə gəzə
kwəma na, war a ghəciy fa kwəma va. Dza
Pəl mba'a fati mətsə ci ti, ka nighə, mba'a
nay ghəci ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, ka
sənay a Hyalaa mbəliti, kə.
10 Dza ma kə kaa ngəci zlaŋzlaŋ na:
«A ntsa, sati garəŋa tə shiɗshiɗ gha» kə.
Dzəghwa ntsa va, tsəgha na, kə, mba'a
satiy lə zli, ka dza.
11 Ma sa nata mbəzli tiɓa kwəma mənti
Pəl va tsəgha na, 'wakəvə ghəshi, tapə
ta ngwəmə lala, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ
kwa kwəma shi. Ma kə ghəshi na:

13:46 13:46 3:26; 18:6 **13:47 13:47** Ezay 49:6 **13:48 13:48** 11:18 **13:49 13:49** 2:41 **13:51 13:51** 18:6; Lk 9:5 **14:1 14:1** 17:2 **14:2 14:2** 13:45 **14:3 14:3** 2:22 **14:5 14:5** 14:19; 2Tim 3:11 **14:6 14:6** Mt 10:23 **14:8 14:8** 3:2 **14:11 14:11** 28:6

«Aya! Waa hyeler tsahwəshi naa dzəmbə ghwəmmə, ka mənti ghən tsa shi ka ke ngəri!» kə ghəshi.
12 Dza mba'a ghəshi fanatishi sləneɗemer hyeler shi va, *Zəs, kə ghəshi kaa Barnabasə, *Hermesə, kə ghəshi kaa Pəl. Sa nzana Pəl sa tə kwəma mbə gəzə kwəma gəzə ghəshi.
13 Ma ciki ta *hil Zəsəy pərikə kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə niy nza na. Dza ntsaa ta hil Zəs, mba'a kəəsəkə kəɓəhi, lə mbərə ghwə shiy ti shi ngaca ngacaa dzəmbə ciki tsa va, ta ta hil, ghəci lə mbəzli shi va gwanashi. Hil tsa ɗi ghəshi va tay, kar Pəl ghəshi lə Barnabasə na ghəshi.

14 Ma sa favə *ka kwal Yesəw nja kar Barnabasə lə Pəl nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy, dza ghəshi tapə ta slikwə kwəbeŋer kən ghən shi, ta mbə mbəzli vaa sənay, ka ɗi shi məni ghəshi va kar Pələw, kə ghəshi. Ka kəsli bali dzar dzəmbə mbəzli va. Ka zlapanshi kwəma zlaŋzlaŋ.
15 Ma kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa, məni ghwəy gəla nini shiy tsətsəa? Ma ghəy, shi nashi ghwəy niy, ke ngəri nza ghəy njasa nza ghwəy va kwərakwə! Yəwən kwəma wəzə na na sa ɓəkəŋwəy ghəy va Ndə sləkəpə. A ghwəy mbəə zhəghanavə hwəm kaa ta mbəri tsa shi kama vəri ni ti shi. A ghwəy zhəghətəvaŋwəy dza kwa Hyalaa kwa ɓəpə piy. Hyalaa ngati ghwəmə, lə hiɗi, lə kwəfahi, mba'a shiy gwa'a gwa'a.
16 Hyala vay, aa niy zlashi hwəlfəhi mbəzli gwanashi, ghala vəghwə tsa kwataŋa, a ghəshi nəw kwəma ɗi məhərli shi gwa'a.
17 Ma ya tsəgha nzə na, mbə cipə ghən tsa nzə niy nza na, yən na Hyala, kə, dzar mbə kwəma wəzə tsa məməni na. Sa nzana, mbə nzəməŋwəy van ghənzə səəkə mə ghwəmə, ka nakəŋwəy shi zəmə ghwəy wəzə. Ka ngaslayŋwəy lə shi zəmə, ka təhay nefer ghwəy lə vəshi» kə ghəshi.

18 Ya tsəgha gəzə kar Pəl kwəma caslakə caslakə na tsəgha na, war ngahə kwəmavə ghəshi makəti mbəzli va, va hanamshi shiy ta ta shi, ka məjə'a hil tsa shi.

19 Ma ləy hwəm kwəma va na, dza nihwəti *ka Zhəwifəə səəkəshi mbə məlmə Antiyəshə tə hiɗi ka Pishidi lə mbə Ikəniyəm, ngəɗ ghəshi ngəɗivə mbəzli tiɓa, tapə ghəshi ta pə'wə Pəl lə hərezli ta pəəsli ci. Sa pə'wamti ghəshi na, mba'a ghəshi mbahəkəvəri mbə məlməə dzəti ngwəla, ndəɓa naa mətiy, a kə ghəshi niy ni.
20 Dza mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəkən Pəl, dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay Pəl, dza na mba'a dəkəy satiy, ka zhay zhəmbə məlmə. Ma tə way pi mekəshi na, mba'a ghəshi dzashi lə Barnabasəə dzəmbə məlmə Derbə.

Zhəghəva tsa kar Pəl dzəmbə məlmə Antiyəshə tə hiɗi ka Shiri
21 Dzəghwa kar Pəl lə Barnabasə, mba'a ghəshi gəzanavəshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Derbə. Mba'a ghəshi kwəmavə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbəɓa ɗaŋ diɓa. Mba'a ghəshi zhəghətəvashiy zhəmbə Listər, lə Ikəniyəm, mba'a Antiyəshə tə hiɗi ka Pishidi.
22 Dza ghəshi mba'a ghəshi mətsahanavəshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi va, lə canshi kwəma Hyala. Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Jihəvam! Ka zlay nəw kwal Hyala ghwəy ma. Lə sa ngəra'wə tərəŋw dza ghwəmməə kwəmavə tsəhə tə pətsa sləkə Hyala!» kə ghəshi.
23 Dza ghəshi mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi va gwa'a, mba'a ghəshi təravə mbəzliy taa nza ka mətikwəkwəriy 'wamshi kwal mbə kwəma Hyala. Ma ləy hwəm na, tapə ghəshi ta məni səwmay ki, ka cə'wə Hyala. Dza mba'a ghəshi zlanayshi kaa Ndə sləkəpə mbə dəvə ci, ntsa ɓanavə ghəshi nefer shi.
24 Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi taŋamti hiɗi Pishidi, mba'a ghəshi dzashiy dzəti hiɗi Pamfili.
25 Dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Perzhə tə hiɗi ka Pamfili va, mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəɓa. Ma sa gəzanavə ghəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə məlmə va na, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa Atali.
26 Ava kwaɓa dzəghwa ghəshiy dzəghwa kwambəwal ta madiy dzəmbə Antiyəshə, mbə məlmə va niy fambəshi mbəzliy nəw Yesəw mbə dəvə Hyala, ta mbə ghənzəə mananshi wəzə hwər tsa nzə, ta ghəra sləni nzə. Nana ki na, mba'a ghəshi kəɗamti sləni va, na zhəghəva ghəshiy zhəmbə Antiyəshə.
27 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi tə pətsa kwətiŋ tsa. Mba'a ghəshi slanakəshi njasa kəətəhwəshi Hyala gwa'a. Ka gəzanshi njasa ghwənamti Hyala kwal kaa *mbəzliy

14:13 14:13-15 10:25-26; Dani 2:46 **14:15 14:15** Səvəri 20:11; 1Kwər 8:4-6 **14:16 14:16** 17:30 **14:17 14:17** Cem 147:8; Zher 5:24 **14:19 14:19** 14:5; 13:50; 17:13; 2Kwər 11:25 **14:22 14:22** 11:23 **14:23 14:23** 6:6; Tit 1:5 **14:26 14:26** 13:1-2 **14:27 14:27** 11:18; 15:12

kamaa ka Zhəwifə ta mbə ghəshiy ɓanavə
nefer shi kaa Yesəw.
28 Dza mba'a ghəshi nzahwə nza tiɓa gar
vici ɗaŋ, lə mbəzliy nəw Yesəw ki.

15

*Baləva mbə məlmə Zherəwzalem, ta gəzə kamaa dzəkən *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə di nəw Yesəw*

1 Dza nihwəti mbəzliy səəkəshi tə hiɗi
ka Zhəwde, mba'a ghəshi ghavə ɓəni shiy
kaa mbəzliy nəw Yesəw, ma kə ghəshi
na: «Kala zləɓati *sla fə'yasa ghwəy nja
kwəma gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizəy,
ka mbay ghwəy mbəliŋwəyəw!» kə
ghəshi.
2 Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, kala
zləɓa kwəma shi va kar Pəl lə Barnabasə.
Tapə ghəshi ta ngərə ghəpə li shi, ka
ngwəngwəlivaa dzəkən kwəma va. Kwa
kwəma jəw na, dza mbəzliy nəw Yesəw
mba'a ghəshi sləkati, ta dza kar Pəl lə
Barnabasə, mba'a nihwəti ngwarməmə
mbə nəw Yesəw mbə Antiyəshə dzəmbə
Zherəwzalem, ta sləka kwəma va vəgha
*ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər
mbə mbəzliy nəw Yesəw.
3 Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə An-
tiyəshə mba'a ghəshi pəhashi, ka dzashi
ghəshi. Mba'a ghəshi dzaa tsanavə yashi
mbə kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə
məlməhi tə hiɗi ka Feniki lə hiɗi ka
*Samari, mba'a ghəshi gəzanavəshi nəwər
tsa kwəma zhəghəshi *mbəzliy kamaa
ka Zhəwifə ka ka nəw Yesəw. Dza ng-
warmbəghəhishi, mba'a ghəshi vəshishi
tərəŋw ta kwəma va.
4 Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə
Zherəwzalem na, dza ka kwal Yesəw,
lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw
Yesəw, mba'a nihwəti mbəzliy nəw Yesəw
gwanashi, ka'wə ghəshi ka'wətishi. Sa
ka'wətishi ghəshi na, dza kar Pəl mba'a
ghəshi slanakəshi njasa kəətəhwəshi
Hyala mbə dza shi.
5 Dza nihwəti *ka Farisahiy ɓanavə ne-
fer shi kaa Yesəw, mba'a ghəshi satishi
ta gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Ma
nanzəy, aa niy təɓə mbəzliy nəw Yesəw
va kamaa ka Zhəwifə slanti fə'yasa nza,
ka gəzanshi nəw kwəma pəhəti Məyizə»
kə ghəshi.
6 Dzəghwa ka kwal Yesəw ghəshi lə
mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw,
mba'a ghəshi ɓasəshi ta nighəə dzəkən
kwəma va.
7 Ma mbə ɓasəva tsa va na, tapə ghəshi
ta ghəpə. Ma ləy hwəm sa kəhwə ghəshi
ghəpə ɗaŋ na, mba'a Piyer satiy garəy. Ma
kə na: «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw,
a nə yay, a ghwəy sənay njasa gha Hyalaa
tsəhavəra mbə ghwəy ghala mbəradzə, ta
dzee ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na
kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzəghwa
sləmə shi, ta mbə ghəshiy ɓanavə nefer
shi kaa Yesəw.
8 Dza Hyala ghənzə saa sənamti nefer
mbəzli, mba'a cikəvəri, yən zləɓavəshi
na, kə. Sa ɓanavəshi na Safə tsa nzə
ngəshi kwərakwə njasaa niy ndammə na
va ghwəmmə ka Zhəwifə.
9 Ma na Hyalay, tihəvərimmə na
ghwəmmə ka Zhəwifə li shi ghənghən
nanzəw. Sa ɓanavə ghəshi nefer shiy,
mba'a yaɓantishi jikir mbə nefer shi.
10 Ghənzə tsəgha kiy, tawa nighə ghwəy
kwəma Hyala lə məni gəla niva shiya?
Shi nə ghwəy va, war ghwəy mənishi pə
ghwəy kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy,
niy mbay nəwtishi, ya jijihimmə, ya
ghwəmməw.
11 A ghwəmmə sənay, tə zhəhwər
tsa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw
mbəlitəmmə Hyala. Tə sa nəw ghwəmmə
kwəma pəhəti Məyizə mbəlimmə
ghwəmməw. Ava tsəgha na va mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə kwərakwə» kə.
12 Ləy hwəm kwəma Piyer va na, sha-
lalal mbəzli nzəyshi gwanashi. Tapə kar
Barnabasə lə Pəl ta gəzə kwəma. Dza
ghəshi ka sla shi mənti ghəshi maɗaŋa
maɗaŋa ni, mba'a shiy cipə kwəma
lə bərci Hyala mbə mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə.
13 Ma sa gəzamti ghəshi kwəma gwa'a
na, dza tapə Zhakə ta gəzə na ci kwəma,
ma kə na: «A ngwarməhira mbə nəw
Yesəw, favəram di!
14 Əhətiməy, a Shimaŋw gəzəkə njasa
zəzəti Hyalaa dzəkən mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə ghala kwataŋata, lə njasa təravə
na mbəzli mbə shi, ta nza ghəshi ka mbəzli
nzə.
15 Ava war yəmta na kwəma va lə
kwəma gəzəkə *ka Hyala va mbə zliya shi
kwərakwə. Ma kə ghəshi:
16 Ma kə Hyalay, ta nzay:
"Ta zhikə dzee, ghalaɓay,
ta zhini dzee ngakati ciki tsa *Davitə va niy
ngəzlay.
Ta gwəmati dzee dzəghwa tə pətsaa niy
ngəzlay na,
mba'ee taa garakati.
17 Ghalaɓa kiy, nihwəti mbəzli tə hiɗi
gwanashiy,
ta pəla kwal tsaa nəwra,

15:1 15:1 SləniTaH 12:3; Gal 5:2 **15:2 15:2** Gal 2:1-10 **15:4 15:4** 15:12 **15:7 15:7** 10:1-43 **15:8 15:8** 2:4; 10:44 **15:9 15:9** 10:35 **15:10 15:10-11** 15:19; Gal 2:16; 3:10-12; Ef 2:5-8 **15:12 15:12** 2:22 **15:16 15:16-18** Amə 9:11-12; Ezay 45:21

yən Hyala Kwa sləkəpə dza ghəshi,
jakə lə hwəlfə nihwəti mbəzli harvee gwanashi,
ta nza ghəshi ka mbəzlee” kə.
18 Ava tsəgha gəzəkə Hyala Kwa sləkəpə!
Kwəmaa niy gəzəkə na ta sənata məndi
ghala kwataŋata na sava mənti na tsəgha, kə ghəshi.
19 Va tsəgha, vanta kwəma zəzətee, ka səsə məhərli mbəzliy kama vaa ka Zhəwifə, zhəghəshi ka ka nəw Hyala ghwəmmə gəm lə kwəma pəhəti Məyizə ma!
20 Ma pə ghwəmmə məntiy, ə pə ghwəmmə tsaslanaghəshi zliya, ta gəzanshi a ghəshi zlay zəmə sliw tsa ta məndi mbəri li, lə məni ghwərghwər, mba'a zəmə sa ɓərti ɓərti tsa, lə zəmə miymiy.
21 Sa nzana, ma na gəla niva shiyəy, ya ghala vəghwə tsa mbəradzəy tsa na, lə ka gəzə kwəma pəhəti Məyizə niy nza na tiɓaa dzəkən shi va, mbə məlmə gwa'a. Zhini diɓa na, mbə jangə shi va mbəzliy nza mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, njasa səəkə *vici dəkəva shi gwa'a» kə Zhakə.

*Zliya kaa *mbəzliy nəw Yesəw kamaa ka Zhəwifə*

22 Sa gəzəkə Zhakə kwəma va tsəgha na, dza *ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, mba'a ghəshi zləɓavə kwəma ci va. Dzəghwa ghəshi ki, mba'a ghəshi tsəhavə mbəzli mbə shi, ta ghwənishiy dzəmbə məlmə Antiyəshə kwasəbə kar Pəl lə Barnabasə. Dza ghəshi ti ghəshi tivə Zhəwdə tsa har məndi Barsabasə, ghəshi lə Shilasə. Bakanashi na, mbəzli zləɓavə ngwarməmə kwa kwal Hyala kwəma shi wəzə ghəshi.
23 Mba'a ghəshi tsasliti zliya, mba'a ghəshi ɓanavəshi, ta dza li. Tsa' kə ghəshi kwa na:

«Ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ngwarməhiŋwəy mbə nəw Yesəw səkwəŋwəy na, ghwəy ngwarməmə mbə nahwəti hwəlfə kala kamaa ka Zhəwifə, shi mbə məlmə Antiyəshə lə shi mbə məlməhi tə hiɗi ka Shiri mba'a Shilishi.

24 A ghəy favə, a nihwəti mbəzli mbə ghəy dzaa səəvəri məhərli ghwəy, ka dzantəŋwəy her ghwəy lə nahwəti gəzə kwəma, kə məndi. Ma mbəzli vay, ghəy ghwənashi na ta dzaa gəzəŋwəy gəla kwəma vaw.
25 Va tsəgha sləkati ghəy gwanaŋəy, a ghəy tsəhavə mbəzli mbə ghəy, ta ghwənəghəŋwəy shi kwasəbə mbəzli ɗiti ghəy ni bakə ni, nja kar Barnabasə, ghəshi lə Pəl,
26 mbəzliy gə piy tsa shiy zay war ta kwəma slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw.
27 Mbəzli təravə ghəy va ta ghwənəghəŋwəyshi kwasəbə kar Barnabasəy, ghəshi na kar Zhəwdə lə Shilasə. Ghəshi dza naa gəzəŋwəy kwəma tsasləghəŋwəy ghəy va lə miy tsa shi.
28 Sa nzana, ma kwəma dza ghəy na ta gəzəŋwəyəy, ghənzə na saa təɓanci kaa safə tsa Hyala lə kaa ngəŋəy kwərakwə. Ka ɗi ghəy səsəŋwəy məhərli ghwəy lə kwəma pəhəti *Məyizəw. Avanta kwəma ɗi ghəy gəzaŋwəy:
29 Zlayəm zəmə sliw tsa tahwə məndi mbəri li, lə miymiy, mba'a sa ɓərti ɓərti tsa. Zlayəm məni ghwərghwər. Mba'a pə ghwəy ndəghwə ghən tsa ghwəy va məni shi va njasa gəzəkəŋwəy ghəy vay, a ghwəy mənti kwəma wəzə na va Hyala. Ava ghənzə na kwəma gəzaŋwəy ghəy, nza ghwəy nza ki» kə ghəshi.

30 Sa tsaslamti ghəshi zliya va na, dza ghəshi mba'a ghəshi ɓanavə kaa mbəzli ghwəni ghəshi va ki. Mba'a mbəzli va kafəshi mbə Zherəwzalem dzəmbə məlmə Antiyəshə. Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Antiyəshə na, mba'a ghəshi ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi mbəɓa, mba'a ghəshi ɓanavəshi zliya va.
31 Dza mbəzli va mba'a ghəshi jangəti zliya va. Ma sa jangəti ghəshi na, tapə ghəshi ka vəshi tərəŋw, sa dəpəti na nefer shi.
32 Dza kar Zhəwda ghəshi lə Shilasə, sa nza ghəshi də'wə ghən tsa shi ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghəshi cintishi kwəma Hyala, ka mətsahanavəshi bərci kaa ngwarməmə, lə gəzə kwemer ghənghən ɗaŋ.
33 Dzəghwa mba'a ghəshi hyayvashi mbəɓa. Ma ləy hwəm na, mba'a ngwarmbəghəshi zlashiy dzashi. «Nza ghwəy tsəhə kwəriŋ» kə ghəshi kaa ngəshi, mba'a ghəshi zhəghəghəvashiy zhəvəgha mbəzliy niy gwanashi va.
34 Ma Shilasə, naci na mba'a nzəyəy tiɓa.

35 Ma kar Pəl lə Barnabasə ɓa na, mba'a niva nzəyshiy nzata nza mbə məlmə Antiyəshə, ka ɓəni shiy, lə ka gəzə yəwən

---

15:19 15:19 Gal 5:3 **15:20 15:20** 15:29; 21:25; sliw: 1Kwər 8:1-13; 10:23-33; ghwərghwər: SləniTaH 18:6-18; shi ɓərti ɓərti ni: SləniTaH 17:15; miymiy: SləniTaH 17:10-14 **15:21 15:21** 13:15 **15:22 15:22-29** 11:18; 16:4 **15:24 15:24** Gal 1:7; 5:10 **15:28 15:28-29** 10:19; 15:20; Lk 11:46 **15:32 15:32** 11:23, 27

kwəma Ndə sləkəpə wəzə na kaa mbəzli, ghəshi lə nihwəti mbəzli ɗaŋ.

Təhəva tsa Pəl lə Barnabasə

36 Ləy hwəm hi jəw tsəgha ki, ma
kə Pəl kaa Barnabasə na: «Wəzəɓa
zhəghəva ghwəm naa zhəti səəbə, a
ghwəm zhaa naghashi ngwarməhim mbə
məlməhi gəzanavəshi ghwəm va kwəma
Ndə sləkəpə ngəshi gwa'a, nza ghwəm
mbəə nashi njasa nza ghəshi nana» kə.
37 «Tsəgha na» kə Barnabasə. Ka ɗi
pəmə Zhaŋ tsa har məndiy Markə ghəci
kwasəbə shi, ta dza va.
38 Ma Pəl naci ki na, nay wəzə tsa pəmə
gəla tsava ndə kwasəbə shi ghwəlaw.
Sa wanay, sa niy zhəghətəvay na mba'a
zlashi mbə hiɗi ka Pamfili, kalaa nəwshi
ghəci ghwəla ta sləni shi.
39 Dzəghwa tsəgha ki na, mba'a həərəva
dzay dzəghwa jipə tsa shi, ta kwəma
Zhaŋ Markə tsa va. Tərəŋw ghəshi
ngərəhwə ghəpə pa' ka təhəvərivashi
ghəshi. Dza Barnabasə naci ki mba'a
pəməvə Zhaŋ Markə kwasəbə ci. Ka
dzashi lə kwambəwal dzəmbə Shipər.
40 Ma Pəl na, mba'a təravə Shilasə ta
dza ghəshi li na naci. Ma ghəshi ghwəla
ta kafə na, dza mbəzliy nəw Yesəw mba'a
ghəshi cə'wakən cə'wə kən shi. Nza Ndə
sləkəpə mbəə mananatishi wəzə hwər tsa
ci. Ka dzashi ghəshi ki.
41 Ma kwa kwal na, mba'a ghəshi
garəhwə garə mbə məlməhi tə hiɗi ka
Shiri lə shi ka Shilishi. Ka mətsahanshi
bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw, ta mbə
ghəshiy nəw kwal Hyala wəzə.

16

Timəte kwasəbə kar Pəl lə Shilasə

1 Dza Pəl mba'a zhəkəy dzəmbə məlmə
Derbə. Mba'a kafəy tiɓaa dzəmbə Listər
ɓa. Ma mbə Listər na, mba'a kəsay
tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəw Yesəw,
Timəte slən tsa ci, zəghwə nahwəti mali
*ka Zhəwifə, mba'a niy zhəghəta ka kwa
nəw Yesəw. Ma dəy naci na, ndə ka
*Gərekə.
2 Timəte tsa va na, ndə wəzə ghəci niy
nza va mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Listər lə mbə məlmə Ikəniyəm gwanashi.
3 Dzəghwa Pəl mba'a mawti dza ta gəzə
kwəma Hyala li. Dza na mba'a pəməvə,
*sla' slanamti fə'yasa ta mbə ka Zhəwifə
tə pətsa va, mbə məlmə vaa zləɓavə
ghəciy nəw Pəl. Sa nzana mba'a ghəshi
sənay gwanashi, ndə ka Gərekə na dəy, kə
ghəshi.
4 Dza kar Pəl ka dzashi dzar mbə
məlməhi. Kə ghəshi ka zhananshi
kwəma pəhəti *ka kwal Yesəw va ghəshi
lə mətikwəkwər mbə Zherəwzalem kaa
mbəzli. «Nəwəm kwəma pəhəti məndi va
wəzə» kə ghəshi.
5 Ghalaɓa ki na, mba'a mbəzliy nəw
Yesəw kwəmavə bərci ta nəw kwal Hyala
wəzə. Zhini ka mətsəhəva mbəzliy
dzəmbə shi vici va vici va gwa'a.

Ndə ka Masedəwan mbə gəzanci kwəma kaa Pəl kwa shiw

6 Dzəghwa ki ka ɗi dzəti hiɗi Azəy kar
Pəl ta gəzə kwəma Hyala na, dza *Safə
tsa Hyala mba'a damətishi va dzaa dzəti
shi. Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a
ghəshi ɓəvə tsahwəti kwal, mba'a ghəshi
taŋamti hiɗi Firigi lə shi ka Galatə.
7 Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə
vəgha hiɗi Mizi na, ka pəla kwal tsaa
dzəmbə hiɗi Bitini ghəshi, kala ɓanavəshi
kwal Safə tsa Yesəw.
8 Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a
ghəshi taŋəti hiɗi Mizi, ka səəkəshiy
dzəmbə məlmə Tərəwasə.
9 Ma həvir mbə məlmə va na, mba'a
Pəl nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi
na vay, ntsaa səəkə tə hiɗi ka Masedəwan
səəkəy naa garəy, ka cə'wə Pəl ghəci, ma
kə na: «Səəkə kwa ghəy kwa ghəy, ghəy
ka Masedəwan a gha kəətiŋəy!» kə.
10 Ma ləy hwəm sa nashi na shi va tsəgha
na, mba'a ghəy sənay Hyala harŋəy na ta
dza ghəy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na
kaa mbəzli tə hiɗi va, pə ghəy. Tapə ghəy
ka pəla kwal dzəti hiɗi ka Masedəwan
taŋtaŋ. *

Njasa zləɓavə Lidi Yesəw mbə məlmə Filipə

11 Dza ghəy ki, mba'a ghəy maɗiŋəy
mbə məlmə Tərəwasə kwa kwambəwal,
dza tsərə ghəy dzəvəriŋəy dzəti nihwəti
hiɗi tə jipə yam, Samətərasə, kə məndi
kaa slən tsa shi, hi ghəy tiɓa. Ma way pi tə
həzlimə va na, mba'a ghəy kafəŋəy mbə
Samətərasə kwa kwambəwal dzəmbə
Neyapəlisə.
12 Sa maɗi ghəy tiɓa na, ka dzaa dzəmbə
məlmə Filipə, ghənzə kwa taŋa məlmə
ka ndəə kəsata mbə dzəmbə hiɗi ka
Masedəwan. Zhini ɓa na, məlmə nza ka
*Rəm mbə ghənzə. Mba'a ghəy hiŋəy mbə
məlmə va jəwə.

15:37 15:37 12:12 **15:38 15:38** 13:13 **15:39 15:39** 13:4 **15:40 15:40** 14:26 **16:1 16:1** 14:6; Timəte: Rm 16:21; 1Kwər 4:17; Flp 2:19; 2Tim 1:5 **16:2 16:2** 6:3; Flp 2:20, 22 **16:3 16:3** Gal 2:3-5; 1Kwər 9:20 **16:4 16:4** 15:22-29 **16:5 16:5** 2:41 **16:6 16:6** 10:19 * **16:10 16:10** Ava dzəghwa tikə 'wa Ləwka tsaa tsasliti zliya na tsaa nəw kar Pəl, mba'a nashi shiy mənishi lə mətsə ci. **16:13 16:13** 17:2

13 Dza ghəy fəca *vici dəkəva ka
Zhəwifə, mba'a ghəy səvəriŋəy mbə
məlməə dzaŋəy dzəy vəgha həl, dzəti
pətsaa niy təkəti ghəy, a ka Zhəwifə dzaa
ɓasəva tiɓa ta cə'wə Hyala, pə ghəy.
Mba'a ghəy kəsashi mi'i ɓasə ɓasə tiɓa,
mba'a ghəy nzəyŋəy ta gəzanshi kwəma
Hyala.
14 A nahwəti mali niy nza mbə shi,
slən tsa nzə na, Lidi, mbə məlmə Tiyatir
ghənzə səəkə, kwa ɗəl kwəbeŋer ghəm
ghəm ni tə dimə ghənzə, ka hazləni
ghənzə va Hyala. Ma sa gəzə ghəy kwəma
na, ka fa ghənzə. Dza Ndə sləkəpə mba'a
ghwənanamti nəfə tsa nzə ta fə ghən
ghənzə ta kwəma gəzə Pəl gwa'a. Dza na
mba'a famti kwəma va wəzə.
15 Mba'a məndi mananati *ɓatem ngəshi
lə mbəzli kəghi tsa nzə gwanashi. Ma
ləy hwəm sa mananatishi məndi ɓatem
na, dza na ka cə'wəŋəy ghənzə, ma kə
na: «Mba'a pə ghwəy nighətəra, nja maliy
ɓanavə nəfə tsa nzə kaa Ndə sləkəpə
kataŋ kataŋəy, wəzəɓa dza ghwəy naa
dzakə ghi tsee, a ghwəy nzəyayvaŋwəy
kəyɓa» kə. Dza na mba'a dənahwəŋəy ta
dzakə ghi tsa nzə va.

Kar Pəl lə Shilasə kwa fərshina mbə məlmə Filipə

16 A nahwəti mali niy nza tiɓa mbə
məlmə Filipə, mava tsa ndə ghənzə, lə *hil
tsaa məni ghyaghya mbə ghən nzə. Ka
kwəmanshi shiy ghənzə niy nza ɗaŋ kaa
mbəzliy sləkə, lə shi ka na vaa nighəpə.
Ma tə nahwəti vici ghəy mbə dza ta
cə'wə na, ɓəgəm ghəy kwəmay li ki.
17 Dza na tapə ta nəwŋəy, ghəy lə kar
Pəl, ka zlapə kwəma ghənzə, ma kə na:
«Ma mbəzli niy, mbəzli ka ghəra sləni
Hyala ta ghwəmə na ghəshi! Kwal tsa dza
ghwəy ta mbəliŋwəy kwa na sa ciŋwəy
ghəshi va» kə.
18 War ka məni ghənzə tsəgha gar dzar
vici ɗaŋ. Dzəghwa Pəl mba'a daliy va fafa
kwəma nzə va. Ma ghənzə kwasəbə ghəy
tə nahwəti vici, ka gəzə kwəma nzə va
na, dza Pəl tərəɗ zhəghətəvay dza kwa.
Ma kə kaa hil ndə məni ghyaghya tsa mbə
ghən nzə va na: «Ava lə slən tsa Yesəw
*Kəristəw gəzəŋee, səvəri mbə ghən mali
va!» kə. Mba'a hil ndə məni ghyaghya
tsa vaa səvəriy mbə ghən mali va, war tə
pətsa va ta.
19 Ma sa nay mbəzli ghəranshi mali va
va sləni tsəgha, mba'a kwal pəla zəmə tsa
shi kəəliy na, dza ghəshi baŋ ghəshi kəsəti
kar Pəl lə Shilasə, ka mbahəshi səvəriy
dzəti pi ɓasəva, dzəghwa kwəma mbəzli
ka Rəm ka sla ngwəvə.
20 Ma sa ɓəkəshi ghəshi dzəghwa
kwəma ka sla ngwəvə ka Rəm ki, ma kə
ghəshi na: «Ma mbəzli niy, ə səsə ghəshi
mbəzli mbə məlmə ghwəmmə dalala, *ka
Zhəwifə na ghəshi.
21 Ə ɓənipə ghəshi kwemer kama kwal
va ghwəmmə ta zləɓashi, ya ta nəwshi,
ghwəmmə ghwəmmə mbəzli ka Rəm» kə
ghəshi.
22 War sa favə mbəzliy ɓasəshi va tsəgha
na, kala ɗi kwəma kar Pəl lə Shilasə
ghəshi. Dzəghwa ka sla ngwəvə mba'a
ghəshi səsəranti kwəbeŋer kən ghən shi,
mba'a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli, a
məndi də'wəshi lə getesli.
23 Ma sa də'wətishi məndi dalala na,
mba'a məndi faghwashi kwa fərshina. Ma
kə məndi kaa ndə ndəghwə fərshina tsa
va na: «Gwəmavə tə gha ndəghwəshi
wəzə» kə məndi kaa ngəci.
24 Ma sa favə ndə ndəghwə fərshina
tsa va kwəma gəzanakə məndi va tsəgha
na, dza na mba'a fambəshi mbə ciki tsaa
kərkə ləy hwəm mbə ceker kwa fərshina,
mba'a kalaghwa shiɗshiɗ shi kwa nihwəti
shəghwəə niy gwəmati məndi lə kweler ti
shi, ta kəli shiɗshiɗ mbəzli kwa fərshinaa
dzəghwa shi, kala tiɗiva ma ghəshiy
səəmə.
25 Ma mbə yam vərɗi na, mba'a kar Pəl
lə Shilasə kafəshi ta cə'wə Hyala shi, ka
fal slən tsa nzə lə cəm. Ma mbəzli kwa
fərshina li shi gwanashi na, ka fashi.
26 'Wakəvə tsəgha, vətəghə hiɗi ghavə
gərgərə dalala, mba'a səɗa ciki fərshina
mənkəɗita. Nza'jəw miy ceker ghwənishi
gwanashi. Dzəghwa pəŋw pəŋw deŋwer
palamətəvashi tə mbəzli kwa fərshina
gwanashi tsəgha.
27 Dza fərghə ndə ndəghwə fərshina
fərghəy, mba'a nashi miy ceker ghwəni
ghwəni. Ma sa nashi na tsəgha na, «Na
mbəzli kwa fərshina hwəhwəshi ɓasa» kə
ghən tsa ci. Dza na fat, təɗikəvəri kafa'i
tsa ci, ta pəəsli ghən tsa ci.
28 Sa nay Pəl tsəgha na, dza na mba'a
ngwəmata lala zlaŋzlaŋ, ma kə ngəci na:
«Kadiw, kadiw! Ka pəəsli ghən tsa gha
gha ma! Waa tikə nza ghəy gwanaŋəy!»
kə.
29 Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ntsa va
tapə ta ɗəw ghwə, sa kwəmavə na na,
kə ka kəsli baliy dzəmbə ciki fərshina
lə gwərgwərə va hazləni, dza tsəfəkwə
tsəfəkwəy kwa kwəma kar Pəl lə Shilasə.

16:14 16:14 17:4 **16:15 16:15** 8:36 **16:16 16:16** 19:24 **16:17 16:17** 19:15; Lk 4:34, 41 **16:18 16:18** 3:6 **16:20 16:20** 17:6 **16:22 16:22-23** 2Kwər 11:25; 1Tes 2:2 **16:27 16:27** 12:18-19 **16:30 16:30-31** 2:37; 11:14; Zhŋ 6:28-29

30 Dza na, mba'a pəməkəvərishi tə
ngwəla, ma kə na: «A mbəzliy sləkəra! Wa
shi kee mənti kee mbəlira kia?» kə.
31 Ma kə kar Pəl ngəci na: «Banavə
nəfə tsa gha kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ta
mbəliŋa dza gha, ghwəy gwanaŋwəy lə
mbəzli kəghi tsa gha» kə ghəshi.
32 Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi
gəzanavəshi kwəma Ndə sləkəpə ngəci
lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a.
33 Dza ntsa va mba'a pəməvə kar Pəl
həvirvata, mba'a dzaa yaɓanamtishi zhe-
her shi. Mba'a kar Pəl mananati *batem,
ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi
tiɓata.
34 Dza na mba'a pəməghə kar Pəl dzakə
ghi tsa ci, mba'a dzaa ɓanavəshi shi zəmə.
Ka vəshi ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci
gwanashi, sa ɓanavə ghəshi nefer shi kaa
Hyala.
35 Ma sa kəɗiy pi na, mba'a ka sla
ngwəvə ghwənashi ka sawji ta gəzanci
kwəma kaa ndə ndəghwə fərshina. A kə
ghəshi ta ni na: «Ma kə ka sla ngwəvəy,
"Pəlashi mbəzli va, a ghəshi dzashi" kə
ghəshi» kə ghəshi ta ni.
36 Ma sa favə ntsaa ndəghwə fərshina
tsəgha na, mba'a gəzanshi kwəma va kaa
kar Pəl, ma kə na: «A mbəzlee, a ka sla
ngwəvə ghwənikəra miy, e pəlayŋwəy, a
ghwəy dzaŋwəy, kə ghəshi. Ma ghənzə
tsəghay, səvəriŋwəyəm mbalam, kwəriŋ!»
kə.
37 Ma kə Pəl kaa ka sawji shi va
ghwənikə ka sla ngwəvə na: «Mba'a
ghəshi də'wəvəŋəy kwa kwəma mbəzli
gwanashi, mbəzli ka *Rəm ghəy nanzə
ngar ki. Dzəghwa mba'a ghəshi kalayŋəy
kwa fərshina, kala mənəhwə ngwəvə
məndi ya ngwəvə nzə na. Zhini nana ɓa
na: "Ka ɗi pəliŋəy ghəli ghəli" kə ghəshi
na? A awə. Nava tiɓaw. War ghəshi kəə
səəkə də'wə ghən tsa shi, a ghəshi pəliŋəy
kwərakwə» kə.
38 Dza ka sawji ghwənikə ka sla ngwəvə
va, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəma
va kaa ka sla ngwəvə. Sa gəzəy ghəshi
kwəma va na, mba'a ka sla ngwəvə
hazlənishi sa favə ghəshi, ka Rəm na kar
Pəl lə Shilasə, kə məndi.
39 Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi
səəkəshi, mba'a ghəshi dəpəti kar Pəl,
ta mbə kwəma vaa kərayta tsəgha. Dza
ghəshi mba'a ghəshi pəlikəməshi kwa
fərshina. «Tihwətihwəm, ɓarvaŋwəyəm
mbə məlmə Filipə na» kə ghəshi kaa kar
Pəl.
40 Dzəghwa kar Pəl mba'a ghəshi
səəməshi kwa fərshina, ka dzashi
dzakə ghi tsa Lidi. Sa tsəhəshi
ghəshi kəyɓa na, mba'a ghəshi kəsashi
ngwarmbəghəshi mbə nəw Yesəw, mba'a
ghəshi mətsahanavəshi bərci ta nəw kwal
Hyala ghəshi tərəŋw. Ləy hwəm ki na, ka
dzashi ghəshi.

17

Kar Pəl lə Shilasə, mbə məlmə Tesalənikə

1 Ma sa kafə kar Pəl mbə Filipə ki na,
ka dzar mbə məlmə Amfipəlisə lə Apələni.
Dza kwəɗim ghəshi tsəhəshi mbə məlmə
Tesalənikə. Mba'a *ciki ɓasəva tsa ka
Zhəwifə mbə məlmə va.
2 Dza Pəl mba'a tsəhəy mbə ciki tsa va,
njasa sənaɓəy na mbə məni ndimndim.
Mahkan *vici dəkəva dzəvərita war mbə
jakəva Pəl lə mbəzli mbə ciki tsa va, ka
gəzanshi kwəmaa dzəkən kwəma mbə
Zliya Hyala.
3 Cəke' ghəci pəraslanavəshi kwəma
mbə zliya, mba'a cintishi. Sa ka *Kəristəw
Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli səəkəy taa
nzay, ta sahwə ngəra'wə dza na, ta pəəsliti
dza məndi, ka na dza na, mba'a zhəkəməy
kwa kwəli, kə. «Kəristəw tsa gəzəkə zliya
vay Yesəw na, ghəci na sa gəzəŋwəy ya tsa
kwəma ci də'wə ghən tsa ci» kə Pəl.
4 Dza nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə
na, mba'a ghəshi zləɓavə kwəma va, ka
zhəghəshi kwa zəərə kwətiŋ na ghəshi lə
kar Pəl mba'a Shilasə. Tsəgha nihwəti
ka *Gərekə ɗaŋ, shiy hazləni va Hyala,
ghəshi lə mi'i nza dimə ti shi, mba'a ghəshi
zləɓavə kwəma kar Pəl va. Ka mənishi
ka mbəzli kwa zəərə kwətiŋ na li shi
kwərakwə.
5 Ma nihwəti ka Zhəwifəə zləɓavə ma
va nashi ki na, tapə ghəshi ta hərhə
va kar Pəl, dza ghəshi, mba'a ghəshi
ɓasəvə mbəzli ka daŋərə dzar kwa kwal,
dza ghəshi ka ngwəngwəmə lala, mba'a
mbəzli ɓasəshi. Dza gwa'a gwa'a məlmə
va səəta. Təgwələm, ghəshi dzashiy dzakə
ghi tsa Zhasaŋw, ka pəla kar Pəl lə Shi-
lasə kəyɓa, ta pəməshiy dzəti ngwəla kaa
mbəzli.
6 Pəla' pəla' kə ghəshi kaa mbəzli va
na, kala nashi ma ghəshi kəyɓa. Mba'a
ghəshi mbati nəfə tə kar Zhasaŋw ghəshi
lə nihwəti ngwarməmə, mba'a ghəshi
kəəsəghəshi kaa ka sla ngwəvə mbə
məlmə va. Sa kəəsəghəshi ghəshi na,
tapə ghəshi ta gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma
kə ghəshi na: «Mbəzli niy, cəke' səəvəri

16:33 16:33 16:15 **16:37 16:37** 22:25-29; 23:27 **16:40 16:40** 11:23 **17:1 17:1-9** 1Tes 2:1-2 **17:2 17:2** 9:20; 13:5, 14, 44; 14:1; 16:13; 17:10, 17; 18:5, 26; 19:8-9; 28:17 **17:3 17:3** 3:18 **17:4 17:4** 13:50; 16:14; 17:17 **17:5 17:5** Zhasaŋw: Rm 16:21 **17:6 17:6** 16:20

ghəshi mbəzli tə hiɗi. Ma sa səəkəshi
ghəshi tikəə dzəmbə məlmə ghwəmmə
na,
7 mba'a Zhasaŋw ka'wətishi kəghi tsa
ci. Mbəzli vay, ka zləɓa kwəma pəhəti
mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi
ghəshiw. Ma kə ghəshiy: "A tsahwəti
mazə tiɓa, Yesəw, kə məndi slən tsa ci" kə
ghəshi» a kə ghəshi.
8 Dza kwəma va mba'a zhanati kaa
mbəzli mbə məlmə va gwanashi, lə kaa ka
sla ngwəvə gwa'a.
9 Ma kə ka sla ngwəvə kaa kar Zhasaŋw
na: «Ngambəm shiy mbə kwəma na, ka
məndi gha pəliŋwəy» kə ghəshi. Dza
mbəzli va mba'a ghəshi wəy shiy, mba'a
məndi pəlashi ki.

Kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Bere

10 War sa mənta vərɗi na, «Mbalam
dzəmbə məlmə Bere» kə ngwarməmə
mbə nəw Yesəw kaa kar Pəl lə Shilasə.
Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Bere na, mba'a
ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka
Zhəwifə.
11 Na niva *ka Zhəwifə nashi na, wəzəɓa
hwər tsa shi niy nza kaa ni mbə məlmə
Tesalənikə ka Zhəwifə. Dzəghwa mba'a
ghəshi zləɓavə kwəma Hyala gəzə kar
Pəl va, lə nəfə tsa shi gwanay. Njasa
səəmə vici gwa'a na, war tsəgha ghəshi
mbə pəla kwəma va mbə Zliya Hyala, ta
mbə ghəshiy sənay nda kataŋ na kwəma
gəzanshi kar Pəl va.
12 Dzəghwa ki ɗaŋ mbəzli ka Zhəwifə
ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, ɗaŋ zhər ka
*Gərekə diɓa, zhini ɗaŋ mi'i ka Gərekə
nza dimə ti shi.
13 Mba'a ka Zhəwifə mbə Tesalənikə
favə, na Pəl gəzanavə kwəma Hyala kaa
mbəzli mbə məlmə Bere, kə məndi. Sa
favə ghəshi na, mba'a ghəshi səəkəshiy
dzəmbə Bere. Zhini həər ghəshi
həərəvəri niva mbəzli mbə nava məlmə
diɓa, ta mbə ghəshiy ɗi ma kwəma kar
Pəl.
14 Dzəghwa ngwarmbəghəhiy mbə nəw
Yesəw mba'a ghəshi gəzanci kaa Pəl, a
ghəci dza ta ɓə kwambəwal ta dzaa dzəti
tsahwəti pi. Dza kar Pəl lə mbəzliy pəhə,
mba'a ghəshi dzashi. Kar Shilasə ghəshi lə
Timəte na, mba'a shi ghəshi mbə məlmə
Bere nashi.
15 Dza mbəzliy pəhə Pəl va, mba'a
ghəshi pəhəghə pa' mbə məlmə Aten.
Tsa' kə Pəl ngəshi tiɓa na: «Mbalam
harashim kar Shilasə lə Timəte, a ghəshi
səəkəə kəsara taŋtaŋ» kə. Mba'a mbəzli
va zhəghətəvashi ki.

Gəzə kwəma Hyala Pəl mbə məlmə Aten

16 Ma Pəl mbə məlmə Aten mbə ndəghə
səəkə tsa kar Shilasə na, mba'a nəfə tsa
ci satiy tərəŋw, sa nashi na mbəreketi tata
məndi mbə məlmə va ɗaŋshi dalala.
17 Dzəghwa, tapə ghəci dzay dzəmbə
gəzə kwəma Yesəw kaa *ka Zhəwifə lə
nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala njasa
səəmə vici, mbə ciki ɓasəva tsa ka
Zhəwifə. Zhini na, ka gəzanshi kaa mbəzli
kwəmə na li shi dzar tə ləwmahi, njasa
səəmə vici.
18 Ma tə nahwəti vici na, dza nihwəti
mbəzli ka ɓənipə shiy, tapə ghəshi ta
kə ghəpə li, mbəzliy ɓənipə nəw kwəma
har məndiy kwəma *Epikwəri mba'a sa
*Sətəyəwshi. Ma kə nihwəti mbəzli mbə
shi na: «Wa shi ɗi ndalaza tsa ni gəzə
sənzənva kia?» kə ghəshi. Ma kə nihwəti
mbə shi sa favə ghəshi Pəl mbə gəzanshi
kwəma Yesəw, lə kwəma zhakati tsa ci
mbə məti na: «Nja ndə ci ta mbəreketi ka
məlmə kaa mbəzli nay ndə» kə ghəshi.
19 Ləy hwəm kwəma va na, mba'a
ghəshi pəməhwəə dzəmə hwəm pətsa har
məndiy *Areyəpazhə, mə pətsa ka məndiy
ɓasə kwəma. Sa pəməghə ghəshi na, dza
ghəshi ka ɗəw kwəma və, a kə ghəshi
na: «Gəzaŋəy nda wantsa na na kwəma
ɓənipə gha na 'war'war na di? kə ghəshi.
20 Sa nzanay, a gha gəzəkə nihwəti shi
səəkə ma ghəy favə kwa sləmə ghəy mbə
kwəma gha va, va tsəgha ɗi ghəy gha
pəraslavəŋəy shi ɗi kwəma gha va gəzə
wəzə, ta mbə ghəy sənata» kə ghəshi.
21 Sa njəɗi mbəzli va va kwəma va
tsəgha va Pələy, sa nzana, ma kwəma ka
Aten, lə ka səəkə səəkə mbə məlmə shi
gwanashiy, nahwəti kwəma ka ghəshiy
kəslimbə ghən mbə tiɓa, nja gəəzə yəwən
kwemer, lə fafa nihwəti kwemer gəəzə
məndiw.
22 Dza Pəl ki, gar garəy, tə jipə mbəzli mə
hwəm pətsa har məndi vaa Areyəpazhə, a
kə na: «A mbəzli ka Aten, kadiwəm! Ma
yən nighəy, ghwəy na mbə pəra'wanshi
dəvə ghwəy nza ghwəy slar slar kaa
mbəreketi gwanashi.
23 Sa nzanay, e təwrəhwə təwrə
dzar mbə məlmə ghwəy, mba'ee nashi
mbəreketi ngangati ghwəy, ta tsəfəkwə
kwa kwəma shi. Dzəghwa mba'ee kəsay
tsahwəti pi ta mbəri tsa ghwəy, mba'a
ghwəy tsaslati shiy ti: "Pi, ta ta mbəri
tsa sənay ma məndi" pə ghwəy. Ma nə
ya kiy, ntsa pəra'wanci ghwəy va dividivi

17:7 17:7 Lk 23:2; Zhŋ 19:12 **17:10 17:10** 17:2 **17:11 17:11** Zhŋ 5:39 **17:12 17:12** 11:18 **17:13 17:13** 14:5, 19; 1Tes 2:14-16 **17:17 17:17** 17:2, 4 **17:18 17:18** 4:2; 1Kwər 1:22 **17:24 17:24** 7:48; Cem 146:6; 1Mezh 8:27

ghwəy, kala sənay ma ghwəyəy, ghəci na sa ciŋwəy ya tsa kwəma ci nana ki.
24 Ntsa vay, ghəci na Hyalaa ngati hiɗi ni, lə shi ti shi gwa'a. Ghənzə sləkə na ghwəmə lə hiɗi gwa'a. Ka nzəy na mbə ceker ngangati mbəzli lə dividiviw.
25 Ma na Hyalay, ghəzlita na ta shiy ya nimaɓa shiy, gar mananatishi ndə ngəriw. Sa nzanay ghənzə də'wə ghən tsa nzə fəy na mbəzli tə ghwəmə, ghənzə ɓanshi piy, lə shiy gwanashi kaa mbəzli.
26 Ghənzəy, mbə ndə kwətiŋ ɓəkəvəri na mbəzli tə hiɗi gwa'a. Dza na mba'a tətəhəy mbəzli dzar tə hiɗi gwanashi, ta nzəy ghəshi ti shi. Mba'a slanavəshi vəghwə tsa slanavəshi na, ta nza tə hiɗi, lə ghala pi tsa dza ghəshiy nzəy ti tə hiɗi gwa'a.
27 Ma shi mənti na va tsəghay, ta mbə mbəzliy dzəghə pala Hyala, njasa ka ghwəlfə vaa titiɓə pi, mbə pəla shiy. Ma sa ka ghəshi pala tsəgha na, nza ghəshi kəsata, ya tsəgha kama Hyala kərakə lə ndə ya tsamaɓa ci mbə ghwəmmə.
28 Sa nzana, ma piy tsa piy ghwəmmə, lə kwəfəghə kwəfəghə ghwəmmə, lə nza tsa nza ghwəmmə tə ghwəməy, mbə Hyala na. Njasa tsasliti nihwəti ka tsasli shiy va mbə ghwəy, a kə ghəshi na: “Ma ghwəmməy, ndərazhi Hyala nza ghwəmmə kwərakwə” kə ghəshi.
29 Njana nzana ndərazhi Hyala ghwəmmə kiy, ka təɓə na ghwəmməə zhiniy yəmə Hyala lə shi mənti ndə ngəri nza kiw. Nihwətiy vas tsahi mbəzə, ya tsahi bənɓa, ta nza ka mbəri tsa shi. Nihwəti ɓa na, ka tsərə hakwə, ta nza ka mbəri tsa shi. Niva shiyəy, shi mənti ndə ngəri lə məcaŋa ci, səvəri mbə zəzə kwəma ci na ghəshi.
30 Ma vəghwə tsaa niy sənata ma mbəzli Hyala kataŋ na tiy, ka mbəra tsava vəghwə Hyalaw. Nanay, a gəzanshi na kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa, a ghəshi tsa titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi tə hiɗi.
31 Dzəghwa na mba'a titi vici dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi gwanashi ti, lə kwal tsa tiɗiɗ tsa. Mba'a tivə ntsaa dzaa ɓasə ngwəvə va. Sa mətiy nay, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə mbəzliy sənay ghəci dza na sla ngwəvəə dzəkən mbəzli kataŋ, kə ghəshi» kə Pəl.
32 Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va Pəl mbə gəzə kwəma zhakati tsa ndə mbə məti na, dza nihwəti mbəzli mbə shi tapə ghəshi dzəmbəshi mbə sawa kwəma ci. Ma kə nihwəti ɓa na: «Ma kwəma va ghənzə tsəghay, kadiw, fəcahwəti ghaa zhiniy gəzaŋəy diɓa» kə ghəshi.
33 Ava tsa' tsətsə səvəriy Pəl mbə shi.
34 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi ya tsəgha nzə ki, mba'a ghəshi jakəshi lə Pəl, ka ɓanavə nefer shi kaa Yesəw. Nihwəti mbə mbəzliy vay, kar Dənisə, ndə mbə mbəzliy ɓasəshi va mə hwəm pi Areyəpazhə, lə nahwəti mali Damarisə, kə məndi kaa slən tsa nzə, lə nihwəti mbəzli diɓa, niy nza ghəshi.

18

Pəl mbə məlmə ka Kwərintə

1 Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl maɗiy mbə məlmə Aten, ka dzay dzəmbə məlmə Kwərintə.
2 Dza na mba'a kəsay tsahwəti ndə *ka Zhəwifə, Akilasə, kə məndi kaa slən tsa ci, tə hiɗi ka Pəŋw məndi yakə. Hiy ntsa va tərəŋw tiɓa ghala səəkəy na tə hiɗi ka Itali ghəshi lə mali ci Pərishiləw. Sa nzana mba'a Kwələdə mazə tsa dikə tsa mbə *Rəm gəzanshi kaa ka Zhəwifə gwanashi a ghəshi ɓarvashi mbə məlmə Rəm, ta dzashiy dzəti hiɗi shi, va tsəgha niy səəkəy naa dzəmbə Kwərintə. Dzəghwa Pəl mba'a jakəy li shi ki.
3 Sa nzana sləni kwətiŋ na sa məni ghəshi li. Sləni cisli shiy ta hawrə geshikiki niy nza sa shi. Sa ka ghəshiy cislitishi na, ka ɗəlshi. Dza na mba'a nzəyəy kəghi tsa shi, ka ghəra sləni shi ghəshi.
4 Pəl ki na, mbə gəzə kwəma Hyala ghəciy nza kaa mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, njasa səəkə *vici dəkəva gwa'a. Ka pəla kwal tsaa mbəla ka Zhəwifə ghəshi lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy zləɓavə kwəma Yesəw.
5 Dzəghwa mba'a kar Shilasə lə Timəte səəkəshi tə hiɗi ka Masedəwan. Sa səəkəshi ghəshi na, mba'a Pəl zlata sləni ci, dza na mba'a ɗambəvay mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa ka Zhəwifə, ka gəzanshi wəzə wəzə: «Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala» kə.
6 Dzəghwa sa favə ka Zhəwifə kwəma gəzəkə Pəl va tsəgha na, kala zləɓa kwəma ci ghəshi, dza ghəshi ka tsəərə Pəl. Ma sa məni ghəshi tsəgha na, dza Pəl mba'a kwəsamti kwərbi mbə kwəbaŋ tsa ci. A kə na: «War ghwəy sənay na lə naa tərmbə, kwəmee mbə ghwəlaw. Ma nanay, kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzee dza ta gəzanshi kwəma Hyala» kə.

17:25 17:25 Cem 50:10-13 **17:26 17:26** Nəw 32:8; Zhəwbə 12:23 **17:27 17:27** Ezay 55:6 **17:28 17:28** Ghava 1:27 **17:29 17:29** 19:26; Ezay 44:9-20 **17:30 17:30** 14:16; Rm 2:4 **17:31 17:31** 3:15; 10:42 **18:2 18:2** Akilasə: Rm 16:3; 1Kwər 16:19; 2Tim 4:19 **18:3 18:3** 20:33-34; 1Kwər 4:12; 9:12-18; 1Tes 2:9; 2Tes 3:7-9 **18:5 18:5-11** 11:18 **18:5 18:5-6** 3:26; 5:42 **18:6 18:6** 13:51; 20:26

7 Dza na maɗ maɗiy tiɓa, ka dzay dzakə
ghi tsa tsahwəti ndə, Titiyəsə Zhəsətəsə,
kə məndi kaa slən tsa ci, ntsaa hazləni va
Hyala ghəci, ghi tsa ci na, ndəkwə lə ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə.
8 Dza ntsa dikə tsa mbə ciki ɓasəva tsa
va, Kərispəsə, kə məndi kaa slən tsa ci,
mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Ndə sləkəpə,
ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi.
Dzəghwa ɗaŋ mbəzli mbə ka Kwərintəə
favə kwəma gəzanshi Pəl va ɓanavə nefer
shi kaa Yesəw, mba'a məndi mananatishi
*batem.
9 Ma tə nahwəti vərɗi na, mba'a Ndə
sləkəpə gəzanakə kwəma kaa Pəl, nja kwa
shiw, a kə na: «A Pəl, ka hazləni gha ma!
Gəzə pə ghaa gəzə kwəma kaa mbəzli! Ka
zlata gha teepə ma!
10 Sa nzanay, kwasəbə gha nzee, ndə
tiɓa mba'a dzaa kəsəvəŋaa ghəratəŋaw.
Gəzə kwəmee kaa mbəzli, sa nzanay, a
mbəzlee tikə mbə məlmə na ɗaŋ» kə.
11 Dzəghwa Pəl mba'a nzəyəy mbə
məlmə Kwərintə ki, gar piya kwətiŋ lə
tir kwaŋ. Ka ɓananshi kwəma Hyala kaa
mbəzli.
12 Ma ghala vəghwə tsaa məni Galiyaŋw
ngwəmna tə hidî ka Akay, mbə hidî ka
*Rəm na, dza ka Zhəwifə mba'a ghəshi
tsati kwəmaa dzəkən Pəl. Dza ghəshi
bəhwə ghəshi kəsəti, mba'a ghəshi ɓəghə
dzəti ngwəvə kaa Galiyaŋw.
13 Ma kə ghəshi sa ɓəghə ghəshi na:
«Ma ntsay, ə ngədîpə na ta tsəfəkwə kwa
kwəma Hyala dzar kwa tsahwəti kwal, par
njasa gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala» kə
ghəshi.
14 Ma Pəl dza ta ghwəni miy tsa ci ta
zləɓa kwəma na, mba'a Galiyaŋw ghati
gəzə kwəma kaa ka Zhəwifə pərɓa ghəci,
ma kə na: «A ka Zhəwifə, tə sa hwəti na
rəɗa, ya tə sa mənti na nahwəti *kwəma
jikir na 'yahə'yahəta, pə ghwəy niy kəsəkə
nzay, e dzaa fə ghən ta kwəma ghwəy va
nza, ka sla ngwəvəə dzəkən nja kwəma
slar na.
15 Ma war tə kwəma ka ghwəy ɓəni,
ya tə kwəma sləneɗemer, ya tə kwəma
ghwəy pəhəpəhə na kəy, nighəm nava sa
ghwəy kwa jipə ghwəy! Ka dzee slavə
ngwəvəə dzəkən shi tsəgha niw» kə.
16 Dza na mba'a tahamtishi tə pi ngwəvə.
17 Dzəghwa ghəshi gwanashi, mba'a
ghəshi kəsəvə Səsəten, ntsa dikə tsa mbə
ciki ɓasəva tsa shi. Tapə ghəshi ka də'wə
tiɓa kwa mətsə Galiyaŋw, tə pi ngwəvə tsa
va. Ma Galiyaŋw naci ki na, nighə nava
kwəma na nja kwəma ya jəw tsətsəw.
18 Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a
Pəl zhiniy hyayvay lə ngwarməmə mbə
məlmə Kwərintə gar dzar vici ɗaŋ.

Pəl mbə məlmə Antiyəshə

Dzəghwa tə nahwəti vici na, mba'a
Pəl kafəy ta dzay mbə shi. Dza
ghəshi lə kar Pərishil mba'a Akilasə,
mba'a ghəshi dzashiy dzəti pətsa ka
məndiy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə
Kwərintə, Keŋkəre, kə məndi kaa slən
tsa pətsa va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na,
mba'a slənamti ghən tsa ci tə pətsa va,
sa nzana mba'a niy kərkamti kwəmaa niy
gəzəkə na ta məni nzə kaa Hyala. Dza
ghəshi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa
kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidî ka Shiri.
19 Dza kar Pəl ghəshi lə kar Akilasə
mba'a ghəshi garəshi mbə kwal mbə
məlmə Efesə, dza na mba'a zlashi mbə
məlmə va. Madî na ta gha dzay na, mba'a
tsəhəy mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə,
ka gəzanshi kwəma Hyala.
20 Dza mbəzli va, tapə ta cə'wə Pəl, a
ghəci hyayvay mbə shi jəw. Kala yi Pəl.
21 Dzəghwa na mba'a səkwamtishi, ma
kə na: «E dzara nana, ta zhəghəva dzee
zhəkə taa nza, Hyala gar zləɓati» kə.
22 Mba'a madîy mbə məlmə Efesə kwa
kwambəwal, ka dzay.
Dza ndəs ghəci tsəhəy mbə məlmə
Shezare. Kə tiɓa mba'a səəməy kwa
kwambəwal, ka dzay dzəmbə məlmə
Zherəwzalem. Sa tsəhəy na na, mba'a
səkwəti mbəzliy nəw Yesəw. Ma ləy
hwəm ki na, ka madî ghəciy dzay dzəmbə
məlmə Antiyəshə.
23 Ma sa hyayvay na mbə məlmə An-
tiyəshə jəwə ki na, mba'a madîy ta təwrə
dzar tə hidî ka Galatə lə shi ka Firigi.
Dza na ka dzar mbə məlməhi tə hidî va,
ka mətsahanshi bərci kaa mbəzliy nəw
Yesəw ta mbə ghəshiy nəw kwal Hyala
wəzə.

Apələsə mbə məlmə Efesə lə mbə Kwərintə

24 Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə ka
Zhəwifə niy nza tiɓa, Apələsə, kə məndi
slən tsa ci, mbə məlmə Alekəsandəri
məndi yakə. Dza na mba'a səəkəy
dzəmbə məlmə Efesə, ghəci na ndə
məcaŋa gəzə kwəma ghəci, tərəŋw ghəci
sənata kwəma mbə Zliya Hyala.
25 Ma ghəci na, tərəŋw ghəci niy ɓənivə
kwəma Ndə sləkəpə mba'a vəshi və
tərəŋw ta sləni Hyala. Ka gəzanshi kwəma
Yesəw kaa mbəzli. Ka ɓananshi lə kwal
tsa nzə wəzə wəzə njasa nza na. Nanzə

18:8 18:8 8:36 **18:9 18:9-10** Ezay 41:10; Zher 1:8; 1Kwər 2:3-4 **18:13 18:13** 6:13 **18:14 18:14-15** 23:29; 25:18-20; Zhŋ 18:31 **18:19 18:19-20** 17:2 **18:21 18:21** Zhk 4:15 **18:23 18:23** 14:22 **18:24 18:24-25** 19:3-4; Apələsə: 1Kwər 1:12; 3:4-6

kiy, kwataka *bətem tsa mənəhwəpə Zhaŋ gwa'a tsəgha na tsa ci bətem tsaa niy sənay na.
26 Dza na ki, mba'a ghati gəzə kwəma Hyala lə bərci mbə kaa mbəzli mbə ciki ɓasəva tsa *ka Zhəwifə, shaŋ ta hazləni. Ma sa famti kar Pərishil lə zata Akilasə kwəma ci va gəzə na gwa'a na, dza ghəshi pəm ghəshi pəməvəə dzakə ghi tsa shi, mba'a ghəshi pəraslanavə kwəma Hyala gwa'a gwa'a wəzə wəzə.
27 Dzəghwa Apələsə ki, ka ɗì madì ghəci ta dzay dzəti hiɗi ka Akay. A kə ngwarməməə nəw Yesəw mbə məlmə Efesə na: «wəzə na ghaa dza kataŋ» kə ghəshi kaa ngəci. Dza ghəshi, mba'a ghəshi tsaslanavə zliya ta ɓanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi va. Nza ghwəy ka'wəti Apələsə wəzə, kə ghəshi kwaɓa. Ka dzay Apələsə ki. Ma sa tsəhəy na kwərakwə na, mba'a Hyala mananati wəzə hwər tsa nzə tərəŋw, ta kəəti mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw tə hiɗi va.
28 Sa nzana, ma ghəciy, mbə canshi niy nza na kaa ka Zhəwifə bazhə bazhə, a ghwəy səŋwəy mbə nəw kwal Hyala, kə. Səvəri mbə gəzə kwəma lə kwal tsa nzə, kala gar kə ghəpə ndə, ka naa canshi. Sa ka naa dzay, mba'a ɓəvə kwəma tsasliti məndi mbə Zliya Hyala, lə kwəma va na, mba'a canakəvərishi, Yesəw na *Kəristəw, Ntsa tivə Hyala, kə.

19

Pəl mbə məlmə ka Efesə

1 Ma Apələsə mbə məlmə ka Kwərintə naci ki na, dza Pəl, mba'a təwramti məlməhi dikə dikə ni tə ɗal tə ɗal ni tə hiɗi ka Azəy, dza ndəs səəkəy dzəmbə Efesə. Mba'a səəkəə kəsashi nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va.
2 Ma kə kaa ngəshi sa kəsashi na na: «A pənəy, ghala vəghwə tsaa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw na, niy kwəmavə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa ghwəy dzəkən ghən tsa ghwəy na?» kə. Ma kə mbəzli va na: «Am, awə! Səəkə ghəy favə ya fafa nzə na, a Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa tiɓa, kə məndiw» kə ghəshi.
3 Ma kə Pəl ngəshi na: «War tsama *bətem na tsa kwəmavə ghwəy shiki?» kə. Ma kə ghəshi na: «War bətem tsa Zhaŋ va na sa kwəmavə ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi.
4 Ma kə Pəl na: «Əy, ma na Zhaŋ na naci kiy, kaa mbəzliy tsa titihwə va jikir tsa shi kwa kwəma Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi niy məni na bətem. Mba'a gəzanshi kaa ka *Izərayel, a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa ntsaa dza vaa səəkə ləy hwəm tsa ci, ghəci Zhaŋ. Ntsaa dza vaa səəkə gəzə nay, ghəci na Yesəw» kə Pəl.
5 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi zləɓavə. Mba'a Pəl mananatishi bətem lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə.
6 Dza Pəl mba'a fanakənshi dividivi ci, mba'a Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa səəkəy dzəkən shi. Tapə ghəshi mbə gəzə kwemer lə nihwəti ghanihi ghənghən ghənghən. Ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli.
7 Mbəzli səəkəy safə tsa Hyala vaa dzəkən shi gwanashiy, zhər gar məŋ lə bakə niy nza ghəshi.
8 Dza Pəl ki mba'a dzay dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzə kwəma kaa mbəzli mbəɓa kala hazləni ma. Tir mahkan ghəci mənti mbə dzəmbə ciki ɓasəva tsa *ka Zhəwifə, ta gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli, ka pəla kwal tsaa cintishi kwəma Hyala wəzə, ta mbə ghəshiy zləɓavə.
9 Nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə shi na, mba'a ghəshi mənti ghən tsa shi caslakə, kala yi kwəma Hyala ghəshi. War ka ndərə kwal tsa Ndə sləkəpə va kwa kwəma mbəzli. Dza Pəl mba'a təhəvərivay li shi, mba'a tərakəvəri mbəzliy nəw Yesəw mbə shi, ka dzay li shi. Dza na, ka ɓananshi kwəma Hyala ngəshi vici va vici va, mbə ciki lekwel tsa har məndiy Lekwel Tiranəsə.
10 Piya bakə ghəci war mbə məni tsəgha. Dzəghwa gwa'a gwa'a mbəzli tə hiɗi ka Azəy favə kwəma Ndə sləkəpə, ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a.

Ndərazhi Səkeva mba'a Pəl

11 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, tərəŋw Hyala ghərati sləni maɗaŋa maɗaŋa na 'yahə'yahəta lə dəvə Pəl.
12 Ka mbəzliy dza na, ka ɓəɓə shi ka naa sadì ghwətəghwətə li shi, ya nihwəti kəjer ndəŋwashi na, ta fəshiy dzəti ka zəlghwə. Ndəŋway ma shi va ndə zəlghwə na, kwəriŋ ghəciy mbəliy. Ya gazlaka niy məni na ndə na, kar naa səvərita mbə ghən ci.
13-14 A tsahwəti ndə ta Hyala tsa *ka Zhəwifə dikə tsa niy nza tiɓa Səkeva, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ndərazhiy zhər və mbərfəŋ. Ka ndərazhi vaa dza na, ka dza kwaɓa, ka dza kwaɓa ghəshiy nza, ka pala mbəzli ghəranshi gazlaka ta mbə ghəshiy tihə səvəri mbə ghən ka gazlaka. Dza ghəshi ki, ka ɗì tihə gazlaka səvəri mbə ghən tsa mbəzli lə slən tsa Yesəw

18:26 18:26 17:2 **18:28 18:28** 5:42 **19:2 19:2** 2:38; 8:16 **19:3 19:3-4** 18:25; Lk 3:3-4, 16-17 **19:6 19:6** 2:4 **19:8 19:8** 17:2; 28:23 **19:9 19:9** 9:2 **19:10 19:10** 20:18 **19:11 19:11-12** 2:22 **19:13-14 19:13** 3:6; Lk 9:49-50

kwərakwə. Ma kə ghəshi kaa gazlaka va
na: «Ava ghəy gəzəŋa lə slən tsa Yesəw tsa
gəzə Pəl va kwəma ci, səvəri!» kə ghəshi.
15 Sa gəzəkə ghəshi tsəgha ki, ma kə
gazlaka va kaa zləɓanshi lə miy tsa ndə
gazlaka tsa va na: «Yesəwəy, ee sənay, Pəl
diɓa na, mba'ee sənay. Ya na ghwəy na
ghwəy kiy, wa mbəzli nza ghwəya?» kə.
16 'Wakəvə ndə gazlaka tsa va
tsəgha, giɗə zlambə zli mbə shi, mba'a
taŋanatishi bərci, mba'a kəkəɗivərishi
tərəŋw gwanashi, mba'a ghəshi
hwəhwəshi səvəri kəghi, has hasəshi, war
zheher vəgha shi.
17 Dzəghwa gwanashi məndi sənata
kwəma va mbə məlmə Efesə. Ya ka
Zhəwifə, lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
gwa'a, mba'a ghəshi hazlənishi gwanashi.
Dza mbəzli ka fal Yesəw Ndə sləkəpə, ka
fə shəndəkəə dzəti.
18 Dzəghwa ɗaŋ mbəzli mbə mbəzliy
ɓanavə nefer shi kaa Yesəw səəkəə
pəleɗikəvəri kwemer shi, ka cikəvəri sləni
shi niy məni ghəshi jikir na kwa kwəma
mbəzli.
19 Dza nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə mbəzliy
niy məməni kwəma ɗəfəl dəfəl na, mba'a
ghəshi papakə zliyahi ɗəfəl shi, mba'am
ndamtishi kwa mətsə mbəzli gwa'a gwa'a.
Dzəghwa sa mbərati ghəshi gəna papavə
ghəshi zliyahi va ti na, gəna gar mələyaŋw
cifə mətsəkə.
20 Ava tsa' tsətsə pəlivərivata kwəma
Ndə sləkəpə Yesəw dzar tə pi gwa'a, ka ci
bərci nzə Hyalaa səvəri tərəŋw.

Kwəma səəta mbə məlmə Efesə

21 Ləy hwəm sa kərəshi shi va na, dza
Pəl, ka təkə mbə nəfə tsa ci, ta madî ta dza
dzar tə hiɗî ka Masedəwan lə shi ka Akay,
ta dzəmbə Zherəwzalem. Ma kə na, ma sa
kee tsəhəra mbəɓay, ta dza dzee dzəmbə
məlmə *Rəm, kə.
22 Dza na ki, mba'a ghwənashi mbəzli
bakə mbə mbəzliy kəəti, a ghəshi 'wati
kwal ta dzəti hiɗî ka Masedəwan, kar
Timəte lə Erastə. Ma ghəci də'wə ghən tsa
ci na, mba'a nzəyəy nzata nza tə hiɗî ka
Azəy.
23 Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na,
mba'a mbəzli səəshi tərəŋw mbə məlmə
Efesə, war tə mbərkə kwəma nəw kwal
tsa Yesəw.
24 Sa nzana, mba'a tsahwəti ndə niy nza
tiɓa, Demetəriyəsə, kə məndi kaa slən tsa
ci, ndə vas shiy ghəci. Ka naa dza na, ka
vas shiy jəw jəw tə tsahi mbəzə. Wa'i
ciki ta hyala tsa har məndiy *Artemisə.
Dzəghwa, dalala tərəŋw ghəciy kwəmavə
gəna ta wa kaa mbəzli ka naa vas shiy li
shi gwanashi, lə vas shi ci va.
25 Dza na tə nahwəti vici, mba'a ɓasəti
mbəzli ka na vaa vas shiy li shi, mba'a
nihwəti ka vas shiy gwanashi. Ma kə
ngəshi sa ɓasətishi na na: «A mbəzlee,
a ghwəy sənay tə shi vas ghwəmmə ni
kwəmavə ghwəmmə gəna ta pala shi
zəməə dzəghwa hwər ghwəmmə.
26 Sana kiy, ava ghwəy nay lə mətsə
ghwəy, ka favə sləmə ghwəy njasa gəzə
Pəl dzəkən kwəma va. Ma kəy, ma shi
ngati ndə ngəri lə dəvə ci, ta nza ghəshi
ka hyalay, waa Hyala kataŋ na na ghəshiw,
kə. Vanay sənzənvay, kwəma gəzəkə na
va tsəgha na, mbəzli ɗaŋ zləɓavə na.
Kwataka mbəzli tikə mbə məlmə Efesə
na gwa'a tsəgha tala ɓaw, ɗaŋɓa mbəzliy
zləɓavə kwəma ci va mənishi na tə hiɗî
ka Azəy.
27 Vanta kwəma vay, ta sawanti sləni
ghwəmmə na dza na. Kwataka sləni
ghwəmmə na gwa'a tsəgha na tala ɓaw. Ya
ciki ta mbəri hyala ghwəmmə na dikə na,
har məndiy Artemisə na, nja shi kama vəri
ti dza naa zhəghəy. A ghwəy sənay kaa
hyala ghwəmmə va pəra'wanta mbəzli tə
hiɗî ka Azəy lə mbəzli tə hiɗî gwa'a gwa'a
dəvə shi. Avanta kwəma gəzəkə Pəl na
sanay, ra'i dza naa zamti dikə tsa hyala
ghwəmmə na» kə.
28 Ma sa favə mbəzli ɓasəti
Demetəriyəsə va kwəma va tsəgha na,
mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw, tapə
ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala
zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi na: «Kay, dikə
na Artemisə hyala ka Efesə!» kə ghəshi.
29 Dzəghwa kwəma va mba'a
pəlivərivata dzar mbə məlmə gwa'a
gwa'a. Kə mbəzli mba'a ghəshi səəshi
tərəŋw. Dza ghəshi mba'a ghəshi kəəsəvə
kar Gayəsə ghəshi lə Aristarkə, mbəzli
ka Masedəwan, shi kwa zəərə kwətiŋ na
lə Pəl mbə dza ci. Dza ghəshi ka tərə
kwəshəl gwanashiy dzəti bəghə lə mbəzli
va.
30 Ka ɗî dzəghwa kwəma mbəzliy
ɓasəshi va Pəl ta gəzə kwəma na, mba'a
mbəzliy nəw Yesəw daməti.
31 Zhini nihwəti mbəzli dikə dikə ni mbə
mbəzli tə hiɗî ka Azəy, madigahiy Pəl ɓa
na, mba'a ghəshi ghwənanakə miy, a kə
ghəshi na: «Titihwə ka dza ghaa dzəti
bəghə va ma!» kə ghəshi.
32 Ma mbəzli tiɓa tə bəghə ki na,
cəke' ghəshi səəshi, war ngwəmə ghəshiy
ngwəmə lala. Kwətita na gəzə tsatsa,
kwətita na gəzə tsava ghəshi. Ma ɗaŋ

19:15 **19:15** 16:17 **19:17** **19:17** 5:11 **19:20** **19:20** 2:41 **19:21** **19:21** 23:11; Rm 1:10, 13 **19:23** **19:23** 9:2; 2Kwər 1:8 **19:24** **19:24** 16:16 **19:26** **19:26** 17:29 **19:29** **19:29** Aristarkə: 20:4; 27:2; Kwəl 4:10

tsa mbəzli mbə shi na, kala sənay ma shi ɓasəshi ghəshi ti.
33 Dzəghwa *ka Zhəwifə mba'a ghəshi
garəy tsahwəti ndə kwa kwəma shi,
Alekəsandərə, kə məndi kaa slən tsa ci.
Dza nihwəti mbəzli mbə vərəm tsaa ɓasəy
va, mba'a ghəshi dzaa gəzanci kwəmaa
mənta va kaa Alekəsandərə tsa va. Dza
ntsa va mba'a kafəti dəvə ci, a mbəzli
mbəə nzəyshi ɗekəɗekə, ta mbə ghəciy
gəzanshi shiy mənishi.
34 Ma sa fəti ghəshi ghən, ndə ka
Zhəwifə na, kə ghəshi na, dza ghəshi
gwanashi ka mətsəhə ngwəmə lala
zlaŋzlaŋ, gar dzar tsahi bakə ghəshi
mənti, war mbə gəzə: «Dikə na Artemisə
hyala ka Efesə!» kə ghəshi.
35 Ma sa mənti ghəshi gar tsahi bakə
mbə ngwəmə lala ki na, dza ndə tsasli
shiy mba'a dəpəti mbəzli, Ma kə na: «A
mbəzli ka Efesə, ya wa ndəy, aa sənay,
mbə məlmə Efesə ndəghwə məndi ciki ta
mbəri tsa pəra'wə məndi dəvə mbə kaa
Artemisə dikə na, ghəshi lə pa nzə va
tərəkəvata səəkə mə ghwəmə gwa'a.
36 Njana nzana tsəgha ghənzə, kala
kwəma gar kə ghəpə məndiy dzəkənəy,
wəzəɓa dəpayvaŋwəy ghwəy na, ka məni
kwəma ghwəy ya namaɓa nzə lə diva ya
jəw ma!
37 Sənzənvay, avanay ghwəy kəəsəkə
mbəzli bakə ni ni tikə, a ghəliti shi
mbə ciki ta mbəri tsa ghwəmmə ghəshiw,
tsəərəti mbəri tsa va ghəshi diɓaw.
38 Mba'a kə Demetəriyəsə lə ka ghəra
sləni ciy ɗi har ndəə dzəti ngwəvəy, a vici
ɓasə ngwəvə tiɓa kwətita, lə mbəzli ka sla
ngwəvə va tiɓa, mbala ghəshi ta gəzə kaa
mbəzli va, a ghəshi sləkatishi.
39 Ma mba'a kə nahwəti kwəma ɗi
ghwəy sləka tiɓay, ndəghətim nza ghwəy
gəzə fəca ɓasəva tsa ghwəmmə ndimndim
tsa.
40 Vanay sanay, a mbəzli ka *Rəm dikə
dikə niy mbay ɓətəŋwəy ka nihwəti
mbəzliy ɗi tsahwə na shi kwəma,
mbərəkəta na nəw məndi tə hiɗi
ghwəmmə, tə mbərkə kwəmaa mənta na
ndatsə. Sa nzanay, kwəma tiɓa sana gar
nə ghwəmmə, ta kwəma tsa' na ɓasəŋəy
ghəy, pə ghwəmməw. War hash dza
ghwəmməə hashimmə» kə.
41 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a
gəzanshi kaa mbəzliy ɓasəshi va, a ghəshi
dzashi.

20

*Pəl dzar tə hiɗi ka Masedəwan lə hiɗi ka *Gərekə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə*

1 Ma ləy hwəm sa dəpəta kwəma
mbə məlmə Efesə na, kə Pəl, ɓasə
ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw, dza na
mba'a mətsahanavəshi bərci, mba'a
səkwamtishi. Ka madi ghəci ta dzay dzəti
hiɗi ka Masedəwan ki.
2 Ma ghəci mbə dzar mbə məlməhi tə
hiɗi va na, mba'a mətsahanavəshi bərci
kaa mbəzliy nəw Yesəw lə gəzə kwəma
Hyala ghənghən ghənghən. Dza na ki,
mba'a dzay dzəti hiɗi ka Gərekə.
3 Mba'a nzaynza tə hiɗi va tir mahkan.
Ma ghəci mbə gwəmava ta maɗiy
dzəghwa kwambəwal ta dzaa dzəti hiɗi
ka Shiri na, mba'a favə mbə pəhə kwəma
na *ka Zhəwifə ta dza ta pəəsli ci mbə
kwal ghəci Pəl, kə məndi. Sa favə Pəl na,
dza na mba'a zhəghəti kwal dza kwa hiɗi
ka Masedəwan ta dzəti hiɗi ka Shiri.
4 Nihwəti mbəzliy nza kwasəbə ci ta
pəhə pa' tə hiɗi ka Azəyəy, avanashi
sləneɗemer shi, kar Səpatəra zəghwə
Pirəsə, ndə ka Bere, ghəshi lə kar Aris-
tarkə lə Sekəndəsə, mbəzli ka Tesalənikə,
mba'a Gayəsə ndə ka Derbə, mba'a
Timəte, mba'a kar Tishikə lə Tərəfim,
mbəzli ka Azəy.
5 Ma mbəzli kwasəbə Pəl va ki na,
mba'a ghəshi dzashi tə kwəma ge'i tə
tsahwəti pi, ta dza ta ndəghəŋəy mbə
məlmə Tərəwasə.
6 Ma ghəy na ghəy ki na, mba'a ghəy
nzəyŋəy ta tsə ka məndiy zəmə peŋ tsa
kama cinjini ti mbə. Ma sa kəɗita tsə na,
mba'a ghəy dzaŋəy dzəghwa kwambəwal
mbə məlmə ka Filipə, ta dzəmbə məlmə
Tərəwasə. Sa mənti ghəy vici cifə mbə
kwal, mbə dzəy tə yam na, nishə ghəy
mbə məlmə Tərəwasə mba'a ghəy dzaa
kəsashi mbəzli ghəy va mbəɓa. Ma sa
tsəhəŋəy ghəy na, mba'a ghəy hiŋəy mbə
məlmə va ləwma kwətiŋ.
7 Ma fəca dəmasə hetihwer na, mba'a
ghəy ɓasəŋəy ta zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən
Yesəw. Dza Pəl mba'a ghati gəzanshi
kwəma Hyala kaa mbəzli. Tərəŋw ghəci
nzata nza mbə gəzə kwəma, pa' tar
daŋkala vərɗi, sa nzana mbə ɗi dzay ghəci
tə həzlimə.
8 Ma mbə pətsa ɓasəŋəy ghəy va mbə,
mə ghən tsahwəti ciki na, ɗaŋ gərkəwahi
mbəɓa.
9 Mba'a tsahwəti dinikwə niy nza tiɓa,
slən tsa ci na, Ewtikə, mənzəy ghəci kwa
mergi tsa tə ciki. Ma ghəci na, tərəŋwəy
hi dənavə. Ma sa nzati Pəl nza tə gəzə
kwəma ci va bititi tsəgha ki na, dza
zəghwə va naci, fəriŋ ɓəti hi. Kə bivə
ɓəkə tərə səəkə mə kwa mahkana ciki
tsa mə ghən nihwəti ceker səkwaa dzəti

20:1 20:1 11:23 **20:4 20:4** 19:29Timəte: 16:1; Tishikə: Ef 6:21; Tərəfim: 21:29 **20:7 20:7** 2:42, 46

hidî. Dza mba'a məndi səkwashi, mba'am
səvərishiy dzəkən, sa nə məndi kafə, kə
məndi kafakati, tsa' kə məndi na, məti
məti ghəci.
10 Dzəghwa Pəl kwərakwə mba'a
səkway dzəkən, sa səkway na na, dza na
gələɓ, gələɓəy kən, hwətəm hwətəməvə.
Ma kə na: «Aya, ka dza her ghwəy ma! Tə
ghwəmməy na.» kə. Dza mba'a zhiməy
zhimə ciki, ghəci Pəl.
11 Ma sa zhiməy Pəl na, mba'a
ngangavəri peŋ, mba'a tahanavəshi kaa
mbəzli, mba'a ngavə tsa ciy zəməhwə.
Ləy hwəm diɓa na, tapə ghəci ta gəzanshi
kwəma, pa' tə kəɗî pi. Ma ka maɗî ghəciy
dzay di ki.
12 Dza mba'a dinikwə tsa va satiy, mba'a
məndi ɓəghə jighi ləməciy. Mba'a nava
kwəma dəpəti mbəzli dalala ki.

Pəl kafəy mbə məlmə Tərəwasə, ta dzəmbə məlmə Miletə

13 Ləy hwəm shi va, ma kə Pəl kaa
ngəŋəy na: «Mbalam ɓəm kwambəwal a
ghwəy dzəmbə məlmə Asəsə, na neyey,
lə səɗa dzee ta dza, nzee kəsaŋwəy» kə.
Dza ghəy na ghəy ki, mba'a ghəy dzaŋəy
tə kwəma tə kwəma kwa kwambəwal
dzəmbə məlmə Asəsə ta dzaa ndəghə Pəl
mbəɓa.
14 Ma sa kəsaŋəy na na, mba'a ghəy
ɓəvə kwa kwambəwal tiɓa ki, ka dzaŋəy
dzəmbə məlmə Mitilen.
15 Dza ghəy maɗ maɗîŋəy mbə Mitilen,
war kwa kwambəwal, ma tə həzlimə
na, mba'a ghəy tsəhəŋəy vəgha Shiyəw.
Mba'a ghəy kafəŋəy, səvəri kwəɗîm
ghəy tsəhəŋəy vəgha Saməsə, mba'a
ghəy garəŋəy tiɓa. Ma tə vəghwə
tsa həzlimədzə na, nishə ghəy mbə
məlmə Miletə, mba'a ghəy səəməŋəy kwa
kwambəwal tiɓa.
16 Kala garə ghəy mbə Efesə, sa nzana
mba'a Pəl niy gəzəti taŋamti məlmə Efesə,
kala tsəhəy ma mbə, vantaa ghəci taa
dzamti vici tə hiɗî ka Azəy va. Sa nzana
mbə diva ghəci ta mbə vici tsə Paŋtekwətə
kəsay mbə məlmə Zherəwzalem, ghəci gar
mbata tsəgha.

Gəzə kwəma Pəl kaa mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə

17 Dza Pəl ki, sa dî ma na garə mbə Efesə,
ɓəŋ ghwənay miy ta haka mətikwəkwər
mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Efesə ta səəkə ghəshiy dzəvəgha, ghəci
mbə məlmə Miletə.
18 Ma sa səəkəshi ghəshi, ma kə kaa
ngəshi na: «Ghwəy kiy, a ghwəy sənay,
njasa niy nza nzəy tsee lə ghwəy, ghala
ghee tsəhə tə hidî ka Azəy, pa' ndatsə
gwa'a.
19 A ghwəy sənay, mbə slənee
ghərahwee kaa Ndə sləkəpə mbə ghəyəy,
niy kəli ghənee tepəw. Pəkw lə wahəta
wahəhwee mbə sləni va. Ngəra'wə tsaa
niy sara *ka Zhəwifə, sa ka ghəshiy pəla
war kwal tsaa pəəslira, ta garəti kwəma
Ndə sləkəpə ɓa na, a ghwəy sənay.
20 Zhini ɓay, a ghwəy sənay, nihwəti
shiy tiɓa gar kəətitəŋwəy, mba'ee
niy mbələyshi va ghwəy mbə kwəma
Hyala gəzəhwəŋwəy yaw. Gwa'a gwa'a
gəzamtəŋwəyshee, ka ɓəniŋwəyshi tə
ngwəla mbə mbəzli, lə dzar kəy ghyeghyer
ghwəy gwa'a.
21 Mbə slənee vay, bazhə bazhə
gəzanakəshee kaa ka Zhəwifə, lə kaa
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, a
ghəshi tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti
nzəy tsa shi, ka ɓanavə nefer shi kaa Ndə
sləkəmmə Yesəw.
22 Avanayəm sana kiy, a pə ghaa dzəmbə
məlmə Zherəwzalem kə *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa kaa ngəra. Sənashi shiy dzaa
kəsara mbəɓee kiw.
23 Ma nanzəy, ya mbə namaɓa məlmə
tsəhee na, mbə gəzəra kwəma na Safə
tsa Hyala. Ma kəy, mbə ndəghəŋa nzam
ta fəŋaa dzəghwa fərshina, lə ta saŋa
ngəra'wə, kə ngəra.
24 Əy, ma ta na neyey, nə ya war hwa'
pən kaa piy tsa piy ya tə hiɗîw. A na
dî yay mba'ee kərkamti ghəra sləni ndara
Yesəw Ndə sləkəpə. Sləni vay, ghənzə na
gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli,
ta mbə ghəshiy sənay a Hyala mananatishi
wəzə hwər tsa nzə, kə ghəshi.
25 E sənay sənzənva, ghwəy gwanaŋwəy
ghwəy mbəzli təwrəhwee va təwrə mbə
ghwəy, mba'ee gəzavəŋwəy kwəmaa
dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy,
ka zhini ghwəy nata mətsee ghwəla
gwanaŋwəyəw.
26 Va tsəgha gəzaŋwəy ya ndatsə sana,
yənəy, gwa'a na nee sləni, ya a dza ndə
mbə ghwəy zayəy, kwəmee mbə ghwəla
nee kiw.
27 Sa nzanay, gwa'a gwa'a camtəŋwəy ya
kwəmaa niy pəhəti Hyala məni nzə kaa
mbəzli. Mbələy nahwətee mbə ya namaɓa
nzəw.
28 Va tsəgha, ghwəy ghwəy
mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəwəy,
məni tə ghwəy məhərli ta ndəghwə
ghən tsa ghwəy, lə ta ndəghwə mbəzli
fambəŋwəy Safə tsa Hyala ni mbə dəvə

20:10 20:10 1Mezh 17:21 **20:17 20:17** 18:21 **20:18 20:18** 19:10 **20:21 20:21** 11:18 **20:22 20:22** Safə tsa Hyala: 10:19 **20:23 20:23** 21:4, 11; 9:16 **20:24 20:24** 21:13; 2Tim 4:7 **20:25 20:25** 28:23 **20:26 20:26** 18:6 **20:28 20:28-31** 11:23 **20:28 20:28** 1Pi 5:2

ghwəy, ta ndəghwəshi ghwəy wəzə. Hyala
mbəlitishi na lə miymiy zəghwə nzə,
gwəmavəm ndəghwə shi wəzə.
29 E sənay, ləy hwəm tsee sa kee dzaray,
ta səəkə dza nihwəti mbəzliy dzəmbə
ghwəy ta məniŋwəy jikir, nja dəghwava
jezlhi.
30 Ya səvəri mbə ghwəyəy, ta tiva dza
nihwəti mbəzli, ka ghəshi dza na, ka
ɓənipə shiy kama kataŋ ni, ta ngəɗi
mbəzliy nəw Yesəw, ta nəw kwəma shi va.
31 Va tsəgha kiy, ndəghwə tə ghwəy
ghən tsa ghwəy wəzə. A ghwəy sənay
piya mahkan məntee mbə ghwəy, ka
ciŋwəy kwəma kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy,
havəghwə lə həvir, lə wahə kwa mətsee
fəcahwəti.
32 Ma nana kiy, gwa'a na nee kwəma.
Avee zlaŋwəy kaa Hyala mbə dəvə
nzə. Nza kwəma wəzə hwər tsa nzə
ndəghwəŋwəy. Ghənzə Hyala nza bərci
və ta zhiniy ɓəŋwəy bərci kwa kwal Hyala
lə ta ɓəŋwəy ni ghwəy shi pəhəti na ɓəshi
kaa mbəzli nzə gwanashi.
33 Ma na nee kiy, a ghwəy sənay,
ghala vəghwə tsaa nzee mbə ghwəyəy
mənəhwə mətsee ta gəna ndə, ya ta tsahi
mbəzə ndə, ya ta ləkwəsahi ndəw.
34 A ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy,
njasa ghərahwee sləni lə dividivee ta təhə
ghəzli tə ya, lə na tə mbəzli kwasəbee
gwa'a.
35 Kwəma mənee va tsəghay, ta mbəə
ciŋwəy, war mbə ghəra sləni lə dividivi
ghwəy, kala məni ma mətsə ta ni ndə
shiy dza ghwəy mbay kəətiti ka daw bərci.
Zəzə tə ghwəy dzəkən kwəmaa gəzəkə
Yesəw Ndə sləkəpə va də'wə ghən tsa ci,
ma kə niy niy: Tərəŋwɓa ntsaa ɓə shiy
kaa ndə ka naa kwəmavə təfə miy tsa
Hyala kən ntsa ɓanci məndi va shiy, kə
niy niy» kə Pəl.
36 Dza Pəl sa gəzamti na kwəma va
tsəgha na, mba'a gələɓəy tə shinin ci, ka
cə'wə Hyala ghəci li shi gwanashi.
37 Dzəghwa ghəshi gwanashi, ka
təhwəni dalala, dza ghəshi ka hwətəmə
Pəl, ta kərni səkwə ci.
38 Ma kwəmaa gwəra vaa mətsəhəə
zhanatishi nefer shiy, sa nə Pəl va: «Ka
dza ghwəy zhiniy nata mətsee ghwəlaw»
kə. Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi pəhay
pa' tə pətsa maɗi na ta dzay dzəghwa
kwambəwal.

21

Wə Pəl mbə məlmə Zherəwzalem

1 Ma sa tihəvərivaŋəy ghəy li shi, lə
zhə kwa hwər na, mba'a ghəy dzaŋəy
dzəghwa kwambəwal. Ka dza slarə dzəti
nihwəti hiɗi tə jipə yam, Kwasə, kə məndi
slən tsa shi. Ma tə həzlimə na, mba'a ghəy
kafəŋəy tiɓa, dza nishə ghəy tsəhəŋəy
mbə Rədesə. Ma sa maɗi ghəy tiɓa na, tsər
kwəɗim mbə məlmə Patara.
2 Mba'a ghəy kəsata kwambəwaləə dzaa
dzəti hiɗi ka Feniki mbə Patara, mba'a
ghəy dzəghwaŋəy, ka dzaŋəy.
3 Pə ghəy, mba'a ghəy tsəhəŋəy ndəkwə
ndəkwə vəgha nihwəti hiɗi tə jipə yam,
Shipər, kə məndi slən sa shi, ka pəzli
ghəshi va ghəy, ghəy kwa kwambəwal.
Dza mbərəkə ghəy zlashi tə kwa zleɓi
ghəy, ka dzaŋəy dzəmbə hiɗi ka Shiri. Sa
tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə Tir tə hiɗi ka
Shiri ki na, mba'a ghəy səkwaŋəy kwa
kwambəwal, sa dza məndi ta pa shi səəmə
kwa tiɓa.
4 Dza mba'a ghəy kəsashi mbəzliy nəw
Yesəw mbə məlmə va, mba'a ghəy hyay-
vaŋəy li shi, vici mbərfəŋ. Ghala vəghwə
tsaa nza ghəy va mbə shi ghwəlaŋəyəy,
a *Safə tsa Hyala niy gəzanshi kwəmaa
dzəkən Pəl. Ma kə ghəshi niy ni kaa
Pəl ki na: «Ka dza ghaa dzəmbə məlmə
Zherəwzalem ma!» kə ghəshi niy ni.
5 Dza ghəy na ghəy ki, sa mənta vici
mbərfəŋ na va na, mba'a ghəy səvəriŋəy
ta dzaŋəy. Dzəghwa ghəshi gwanashi
ghəshi lə mi'i shi, lə ndərazhi shi gwa'a,
mba'a ghəshi pəhaŋəy səvəri mbə məlmə
va pa' pərikə tə ngwəla. Ma sa səvəriŋəy
ghəy lə shi gwa'a na, mba'a ghəy tsəhəŋəy
miy kwəfaa kərkəva ma. Ma tiɓa na, dza
ghəy mba'a ghəy gələɓəy shinin ghəy mbə
hiɗi, mba'a ghəy cə'wəti cə'wə.
6 Dzəghwa mba'a ghəy səkwamtəvaŋəy
li shi. Dza ghəy ki, mba'a ghəy dzaŋəy
dzəghwa kwambəwal. Ma ghəshi na, ka
zhashiy jighi kwərakwə ki.
7 Ma sa kafə ghəy mbə məlmə Tir
na, mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə
Pətəlemasə. Ma tiɓa na, mba'a ghəy
səkwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw
mba'a ghəy nzəyŋəy li shi vici kwətiŋ. Ava
tiɓa kəray ghəy lə dza kwa kwambəwal ki.
8 Ma way pi tə həzlimə na, mba'a ghəy
kafəŋəy tiɓa, ka dzaŋəy dzəmbə məlmə
Shezare. Sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə
va na, mba'a ghəy dzaŋəy dzakə ghi tsa
Fəlipə, ndə ci kwəma Hyala kaa mbəzliy
sənata ma, ntsa mbə mbəzli mbərfəŋ ni va
niy tivə məndi mbə Zherəwzalem ta sləni.
Mba'a ghəy nzəyŋəy li.

20:29 20:29 Mt 7:15; Zhŋ 10:12 **20:30 20:30** Gal 4:17; 1Zhŋ 2:19 **20:31 20:31** 19:10; 1Tes 2:11-12; 2Kwər 11:28 **20:32 20:32** 26:18; 1Tes 5:23-24; 2Tes 1:11-12 **20:33 20:33-34** 18:3 **20:35 20:35** Mt 10:8 **20:38 20:38** 20:25 **21:4 21:4** 10:19; 21:11 **21:5 21:5** 20:36 **21:8 21:8** 6:5; 8:5, 40 **21:9 21:9** 2:17 **21:10 21:10** 11:28

9 Ma ghəci na, lə ghyehi və faɗə,
degheghir, kwa ciki shi ghəshi. Ka gəzə
kwəmaa səəkə va Hyala ghəshi.
10 Ma sa hyayvaŋəy ghəy tiɓa gar dzar
vici jəw na, mba'a tsahwəti ndə gəzə
kwəmaa səəkə va Hyala səəkəy səəkə tə
hiɗi ka Zhəwde, slən tsa ci na, Agabəsə.
11 Ma sa səəkəy naa dzəvəgha ghəy na,
dza na tsaŋ ɓəvə məgapa pəhəva Pəl,
ɓiyakə pəhəti shiɗshiɗ ci lə dividivi ci
lə məgapa va, ma kə na: «A kə Safə
tsa Hyalay: Ava tsəgha dza *ka Zhəwifə
mbə Zherəwzalem pəhəti ndə məgapa tsa,
mba'a ghəshi dzaa ɓanavə kaa *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə mbə dəvə shi, kə» kə.
12 Ma sa favə ghəy kwəma va, ghəy lə
nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə Shezare
na, «A Pəl, titihwə bashamti dzaa dzəmbə
məlmə Zherəwzalem» pə ghəy.
13 Dzəghwa ma kə Pəl kaa ngəŋəy na:
«Wantsa gəla shi məni ghwəy ni, ka
titihwəni, ta mbə hwər tsee zhəra tay?
Ma yən tsa nay ghwəy tsa na neyey,
e zləɓavə məndi pəhətəra mbə məlmə
Zherəwzalem, ya pa' ka pəəslitəra na
gwa'a, tə mbərkə slən tsa Yesəw Ndə
sləkəpə» kə.
14 Dzəghwa dzəghə' ghəy kaa daməci na,
shaŋ ghəci ta zləɓavə. Dza ghəy ki, mba'a
ghəy nzəynəy gwəŋəŋəy. Ma pə ghəy kaa
na kəray ghəy ti na: «Məniva shi va njasa
ɗi Ndə sləkəpə ki» a pə ghəy.
15 Ma ləy hwəm hi tsa hyayvaŋəy ghəy
va mbə Shezare na, mba'a ghəy pəhəti
shi ghəy, ka dzaŋəy dzəmbə Zherəwzalem
tsəgha.
16 Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzliy
nəw Yesəw mbə məlmə Shezare nza
kwasəbə ghəy kwərakwə. Dza ghəshi,
mba'a ghəshi pəhəghəŋəy dzakə ghi tsa
Mənasən, ndə ka Shipər, ta hi ghəy kəyɓa.
Mənasən tsa vay, ndə nəw Yesəw ghəci
ghala mbəradzəy.

Tsəhə tsa Pəl kəghi tsa Zhakə

17 Ma sa səəkəŋəy ghəy dzəmbə
Zherəwzalem na, mba'a ngwarməmə mbə
nəw Yesəw ka'wətəŋəy lə vəshi.
18 Ma tə həzlimə na, mba'a Pəl dzakəy lə
ghəy dzakə ghi tsa Zhakə. Dzakə ghəy na,
mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw
gwanashi kəyɓa ɓasə ɓasə.
19 Dza Pəl ka səkwəshi ki. Ma sa
səkwamtishi na na, mba'a slanakəshi shi
mənti Hyala gwanashi səvəri mbə sləni
ghərahwə na mbə *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə.
20 Ma sa favə ghəshi kwəma va tsəgha
na, mba'a ghəshi falti Hyala. Dzəghwa
ma kə ghəshi kaa Pəl ki na: «A gha
nay də'wə ghən tsa gha sana ki zəmə,
njasa ɓanavə ka Zhəwifə ɗaŋ nefer shi
kaa Yesəw. Ghəshi gwanashi kiy, mbəzliy
'yambə ghən tsa shi mbə nəw kwəma
pəhanavə Hyala kaa *Məyizə ta ɓəmmə
na ghəshi.
21 Maɗ kiy, mba'a ghəshi favə kwəma
dzar kwa kaɓaka gha, dzəkən kwəma
ɓananshi gha kaa ka Zhəwifəə nzəyshi
dzar mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Zlatam nəw kwəma ɓəkəmmə Məyizə,
əntaa ghwəy *slaslanshi fə'yasa kaa
ndərazhi ghwəy ma, ka nənəw kwemer
jijihiŋwəy ghwəy ma, pə gha kaa ngəshi,
kə məndi.
22 Njaa dza ghwəmməə məni sana
sənzənva kia? Avanay ya njaaɓa sana kiy,
war ta favə dza ghəshi, a gha səəkəŋa tikə,
kə ghəshi.
23 Va tsəgha, ma pə gha məntiy, zləɓati
məni kwəma dza ghəy na ta gəzəŋa.
Anay, a mbəzli va ghəy tikə faɗə, mba'a
vəghwə tsaa niy gəzəkə ghəshi ta məni
sləni kaa Hyala kədiy, tərmbə war dza ta
sləni ghən tsa shi, lə məni na gwanata
na kwəma ka məndiy məni njasa gəzəkə
Hyala kaa Məyizə.
24 Pəməvəshi, a gha dzaa yaɓanti
kwəma tar ghən tsa gha njasa gəzəkə
kwəma ɓəkəmmə Məyizə kwasəbə
shi. Nza gha ɓanavəshi dəbeker dza
ghəshiy slasla kaa Hyala, ta mbə məndiy
slənanamti ghəneɗemer shi. Ma tsəghay, a
mbəzli gwanashi dzaa sənay, ma kwəmaa
niy favə məndi va dzar kwa gha na,
kwəma mbəw, kwəma gəm na na! Na
na gha də'wə ghən tsa gha kwərakwə na,
mbə nəw kwəma pəhəti Məyizə nza gha
wəzə lə kwal tsa nzə, kə məndi taa ni.
25 Ma na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə,
mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa
Yesəwəy, a ghəy tsaslanaghəshi zliyahi,
njasa niy sləkati ghwəmmə va. Mba'a
ghəy gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa
shi va kwəfəghə shi tahwə məndi mbəri
li shi, lə va zəmə miymiy, lə va zəmə sa
ɓərti ɓərti tsa, lə va məni ghwərghwər»
kə ghəshi.
26 Dzəghwa Pəl ki, mba'a zləɓavə
kwəma va, kə mba'a pəməvə mbəzli va.
Ma tə way pi həzlimə va na, mba'a dzaa
yaɓanti kwəma tar ghən tsa ci kwasəbə
shi. Ləy hwəm na, mba'a dzay dzəmbə
*ciki Hyala li shi ta ci vici kərə tsa yaɓə
kwəma kən ghən shi, ya vaa ndə mbə
shi na fəcava ghəci dzaa səəkə ta slasla
dəbeker kaa Hyala.

21:11 21:11 20:23; 21:33; Rm 15:31 **21:13 21:13** 20:24 **21:14 21:14** Lk 22:42 **21:18 21:18** 15:13; Gal 1:19 **21:19 21:19** 11:18 **21:21 21:21** sla fə'yasa: 16:3; Gal 3:25, 28; 5:2 **21:23 21:23-24** Bəla 6:13-21 **21:25 21:25** 15:29 **21:26 21:26** 1Kwər 9:19-23

Pəl mbə ciki Hyala

27 Ma tə kwa mbərfaŋa vici na, dza kar
Pəl mba'a ghəshi kərnamti yaɓə kwəma
kən ghən tsa shi. Ma ghalaɓa na, mba'a
nihwəti *ka Zhəwifəə səəkə tə hidĩ ka
Azəy nay Pəl mbə ciki Hyala. Ma sa nay
ghəshi na, ghavə ghəshi tsəgha ki, həər
ghəshi həərəvə mbəzli gwa'a, baŋ ghəshi
kəsəti Pəl.
28 Ka ngwəmə lala ghəshi, ma kə ghəshi
na: «A mbəzli ka *Izərayel, kəətiŋəyəm!
Avanayəm ntsaa ndərə hwəlfə ka Zhəwifə
va mbə gəzə kwəma ci kaa mbəzli, ya
kwamaɓa dza na. Ava ghəci na saa ndərə
kwəma pəhətəmmə Hyala va, mba'a ciki
Hyala tsa. Zhini diɓa kiy, dza pəm
pəmambə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
mbə ciki Hyala. Shi va sanay, a sawanti
ɗewɗew tsa ciki Hyala tsa va, na gəzə nzə»
kə ghəshi.

29 Ma gəzə ghəshi kwa kərni kwəma
na tsəghay, sa niy nay ghəshi Pəl dzar
mbə məlmə ghəshi lə Tərəfim ndə ka
Efesə. Ntsa vay, ndə ka Zhəwifə naw, nda
pəmambə Pəl mbə ciki Hyala, kə ghən tsa
shi niy ni.
30 Dzəghwa ki, gwa'a gwa'a kwəma va
pəlita dzar mbə məlmə, ka səəkə kwaɓa,
ka səəkə kwaɓa mbəzli, dza baŋ ghəshi
kəsəvə Pəl, ka mbahə səvəri mbə ciki
Hyalaa dzəti ngwəla. War sa səvərishim
li na, disl məndi kakalay miy ceker.
31 Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa pəəsli
Pəl. Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va
tsəhəy va kwəmanda tsa ka sawji ka *Rəm.
Ma kə məndi na: «Waa kwəmaa sa nza
mbəzli ka Zherəwzalem gwanashi mbəw»
kə məndi.
32 Dza na nza'jəw ghəci dzaa harvə ka
sawji lə mbəzli dikə dikə ni dzar mbə shi,
ka dzaa dzəti pətsa məniva shi va. Ma sa
nay mbəzliy ɓasəshi va kwəmanda səəkəy
ghəshi lə mbəzli harvə na va na, mba'a
ghəshi zlay də'wə Pəl.
33 Dza kwəmanda ki, mba'a kətəghəvay
dzəvəgha Pəl, baŋ kəsəti. A kə kaa mbəzli
ci na: «Tsaghwam kwa dəŋw tsahi bakə»
kə. Dza na tapə ta ɗəw kwəma va mbəzli,
ma kə na: «Wa slən tsa ntsaa? Wantsa shi
mənti naa?» kə.
34 Dza nihwəti mbəzli tiɓa ki, ka gəzanci
kwemer va, ghənghən ghənghən: «Ava
tsa' na nana kwakə, kə nihwəti, a' tsa' na
nava bay, kə nihwəti diɓa.» Kala mbay
ghəciy favə kwəma zləɓancim va sa nzana
tərəŋw məndi gaka, ka ngwəngwəmə lala.
Dza na ki, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a
məndi ɓəghə Pəl dzəti berki tsa ka sawji.
35 Dza ka sawji ka dzashi li. Sa tsəhəshi
ghəshi lə Pəl tə ɗal pətsa miy berki tsa va
ki na, mba'a ka Zhəwifə kafəshi ta pəla
pəəsli ci. Dza ka sawji ki, ka ɓə Pəl ɓəɓə,
va nəghətaa ghəshi də'wə.
36 Mbəzli gwanashi na, war ka nəw Pəl
lə lala tərəŋw tərəŋw. Ka gəzə: «Pəəslim!
Pəəslitim ka mbəri!» kə ghəshi.

Pəl gəzə kaa mbəzli njasa nza nzəy tsa ci tə hidĩ

37 Ma Pəl ndəkwə ndəkwə ta dzəmbə tə
miy ciki berki tsa va ki na, tapə ghəci ta
gəzə kwəma kaa kwəmanda tsa ka sawji
tsa va, lə kwəma ka *Gərekə, ma kə na:
«Zlayra kwal gha e gəzaŋa kwəma jəwə
na?» kə. Ma kə ntsa va na: «Waa ka favə
kwəma ka Gərekə gha di na?
38 Ndəɓa gha na ndə ka *Ezhipətə tsaa
niy ghavə na ci va kwəma dzəmbə tiɓa,
kala zləɓa ma kwəma ngwəmna, dzəghwa
na, mba'a ɓasəvə mbəzli ka rəɗa bələkwə
faɗə mətsəkəə dzay dzəmbə gamba li shi
niy nə ya ni?» kə.
39 Ma kə Pəl na: «A awə, na neyey,
ndə *ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə
tə hidĩ ka Shilishi yakəram, Tarsə vay,
məlmə dikə na na. Ə cə'wəŋee na gha,
titihwə, zlayra kwal e gəzanshi kwəma
jəwə kaa mbəzli ni» kə.
40 «A kwal va gha, gəzə kwəma gha va»
kə kwəmanda ngəci.

Dza Pəl ki, garə garəy mə ɗal pi, miy
ciki, kaf kafata dəvə ci kaa mbəzli, ta mbə
ghəshiy garəti gaka. Ma sa nzəyshi mbəzli
shalalal ki na, tapə Pəl ta gəzanshi kwəma
kaa mbəzli kwa kwəma ka *Ebərə, ma kə
na:

22

1 «A ngwarməhira ghwəy lə dəhira,
favəm kwəma ɗee na gəzəŋwəy
sənzənva, ta pa ghwə kən ghən tsee» kə.
2 Ma sa favə ghəshi ghəciy gəzanshi
kwəma lə kwəma ka *Ebərə, kwəma
shi na, mba'a ghəshi mətsəhəə nzəyshi
ɗekəɗekə. Ma kə Pəl na:
3 «Yənəy, ndə ka Zhəwifə nzee, mbə
məlmə Tarsə yakəra məndi, məlmə tə
hidĩ Shilishi. Tikə kəlee mbə məlmə
Zherəwzalem na, mba'ee ɓənəhwə
kwəma pəhəti jijihimmə, ka sənata kwa
pətsa kəray na. Gamaliyel niy nza naa
ndə ɓənira kwəma va, tərəŋw yən niy
'yambə ghən tsee mbə kwəma Hyala,
njasa 'yambə ghwəy tsa gwanaŋwəy
sənzənva.
4 Mba'ee sahwə ngəra'wə kaa mbəzliy
nəw kwal tsa Yesəw, pa' ka bəkwəhwəshi,

21:28 21:28 6:13; 24:6 **21:29 21:29** Tərəfim: 20:4 **21:36 21:36** 22:22; Lk 23:18; Zhŋ 19:15 **21:38 21:38** 5:36
22:3 22:3 5:34-39; 9:11 **22:4 22:4-5** 8:3; 26:9-11 **22:4 22:4** 9:2

ka pəəhəshi tə zə'wə, ta kəəlishiy
dzəghwa fərshina, zhər lə mi'i gwa'a.
5 Sənzənvay, a ndə ta Hyala tsa dikə tsaa
mbay ndəghati fəti ta kwəma va ghəshi
lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə gwa'a,
sa nzana, yən mbə dzaa dzəmbə Damasə
ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw mbəɓa, ta
ɓəshi səəkəə dzəmbə Zherəwzalem, ta
sanshi ngəra'wəy, ghəshi niy tsaslira na
zliyahi. Ma sa kee cintishi zliyahi va kaa
ngwarməhimmə ka Zhəwifə mbə Damasə
na, mba'a ghəshi taa sənay tsəgha, kataŋ
ghwənikəram, kə ghəshi.

6 Ma yən mbə kwal ta dzəmbə məlmə
Damasə, yən ndəkwə ndəkwə lə məlmə
va, havəghwə vici kwa ghən na, vətəghə,
yən nay waŋ pi məniy dalala səəkə mə
ghwəmə, ka mbərə. Dəzlətsəɓə tsəɓayra.
7 'Wakəvə tsəgha, gwərəp yən məra tə
hiɗi. Ma fee na, məli ndə mbə gəzəra
kwəma, a kə na: "A Səwl, a Səwl, waa shiy
mənishi ni sara gha ngəra'wə tay?" kə.
8 Ma pən na: "Wa ndə nza gha kia Ndə
sləkəpə?" pən. Ma kə ngəra na: "Yən na,
yən Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sanci gha
va ngəra'wə" kə.
9 Mba'a mbəzliy nza ghəy va li shi nay
waŋ pi tsa va nanzə ngar ki na, a favə məli
ntsaa gəzəra kwəma va ghəshiw.
10 Dzəghwee ka ɗəw və: "Wa shi kee
məni sana kia Ndə sləkəpə?" pən. Ma
kə kaa ngəra na: "Sati taŋtaŋ, mbalaa
dzəmbə məlmə Damasə, mbəɓay, a məndi
dzaa gəzaŋa shi ɗi Hyala ghaa məni
gwa'a" kə.
11 Ma sa satiree na, shaŋee ta nay pi, sa
bamamtəra waŋ pi tsa tərəŋw tsa va. Dza
mbəzli səəkə ghəy va li shi, mba'a ghəshi
kəsəghəra kəsə kəsə tə dəvəə dzəmbə
məlmə Damasə.

12 Mba'a tsahwəti ndə niy nza mbə
Damasə ki, slən tsa ci na Ananiyasə. Ndə
ka hazləni va Hyala ghəci, ka nəw kwəma
pəhəti jijihimmə ghəci tərəŋw, ntsa wəzə
tsa ghəci va ka Zhəwifə mbə məlmə va
gwa'a gwa'a.
13 Mba'a səəkəy kəsara, gar garəy
vəghee, ma kə ngəra na: "A zəmə, ə kə
mətsəhi gha ghwənishi" kə. Dza nza'jəw
tsəgha, mba'a mətsəhee ghwənishi ghala
pətsa va. Dzəghwa tsa' pən na, ka nayee.
14 Ma kə na: "Hyala jijihimmə
tsəhavəŋa na, ghala kwataŋa ta mbə ghaa
sənashi shi ɗi na, nza gha mbəə nay ntsa
slar tsa, nza gha favə gaka kwəma gəzaŋa
na lə miy tsa ci.
15 Sa nzanay, gha dza naa nza ka ndə
ndəgha fətiy dzəkən. Nza gha gəzanshi shi
nashi gha va, lə kwəma favə gha va gwa'a
kaa mbəzli gwanashi.
16 Nana sənzənva kiy, wa shi zhini
ghaa ndəghə ghwəla kia? Sati, a məndi
məntəŋa *batem. Nza gha cə'wə Ndə
sləkəpə ta mbə Hyalaa yaɓantəŋa kwəma
gha jikir na" kə.
17 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma
va na, mba'ee zhəghəghəvaraa zhəmbə
Zherəwzalem. Ma yən mbə cə'wə mbə
*ciki Hyala tə nahwəti vici na, mba'ee
nashi shiy nja kwa shiw.
18 Avanashi shi nashee va, ma nighee
na, Ndə sləkəpə mbə gəzəra kwəma, ma
kə na: "A Səwl, diva mbata gha, a ghaa
səvəriŋa mbə məlmə Zherəwzalem. Sa
nzana, ma mbəzli mbəɓay, ka dza ghəshiy
zləɓa kwəma dza ghaa gəzəə dzəkən yaw"
kə.
19 Ma pən na: "Əy, a Ndə sləkəpə, a
ghəshi sənay wəzə, kwataŋay pa' mbə
ceker ɓasəva ka Zhəwifə səəkee mbə
kəəsə mbəzliy ndaŋa nefer shi, mba'ee
di'wəhwəshi lə də'wəta, ka kəəlishiy
dzəghwa fərshina gwa'a.
20 Zhini ɓa, sa pəəsli məndi Etiyen tsaa
ndəgha fəti ta kwəma gha na, tiɓee niy
nza kwərakwə, məgarə ndəkwə vəgha shi,
mba'ee falti pəəsli tsa pəəsliti məndi va.
Yən niy ndəghwə na kwəbeŋer mbəzliy
pəəsli va" pən
21 Ma kə Ndə sləkəpə ngəra ki na: "Waa
sati, e ghwəniŋa kərakə dzəmbə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə nə ya" kə kaa ngəra»
kə Pəl.
22 War ɗekəɗekə mbəliy ɓasəshi va
nzəyshi, ka fa kwəma gəzə Pəl. Ma sa
tsəhəy na tə kwəma gəzəkə na va kwa
kərni va ki na, mba'a ghəshi maɗishi
gwanashi, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə
ghəshi na: «Paslamtim tsatsa ndə, ka təɓə
na ghəciy nza tə ghwəməyəw!» kə ghəshi.
23 Tərəŋw nəfə tsa shi satiy, dza
ghəshi ka ngwəmə lala zlaŋzlaŋ, ka bazla
kwəbeŋer shi, ka ngərə kwərbi dzəta
ghwəmə.
24 Sa nashi dikə tsa ka sawji ka *Rəm
mbəzli vaa məni tsəgha na, dza na ka
gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəməghə
Pəl dzəmbə berki tsa shi ta də'wə lə
kwərpə. Sa ɗi na va məndiy də'wəy, ta
mbə ghəciy gəzə kwəmaa səvəri, ya kala
ɗi ghəci. Nza məndi mbəə sənashi shi
ngwəngwəmə məndi va lalaa dzəkən ti.
25 Ma sa pəhamti məndi Pəl ta dza ta
də'wə ki, ma kə kaa dikə tsa ka sawji
bələkwə ghəci məgarə tiɓa vəgha na:
«kwal va ghwəy ta də'wə ndə ka Rəm kala
mənta ya ngwəvə nzəə dzəkən na?» kə.

22:6 22:6-16 9:1-22; 26:12-18 **22:6 22:6-7** 9:3 **22:16 22:16** 8:35-36; 9:14 **22:17 22:17** Gal 1:18 **22:20 22:20** 7:58; 8:1 **22:21 22:21** 9:15 **22:22 22:22** 21:36 **22:25 22:25** 16:37

26 Ma sa favə dikə tsa ka sawji kwəma
va tsəgha na, nza'jəw dzaa gəzanci kaa
kwəmanda, ma kə na: «njaa dza ghaa
məni lə nana kwəma kia? Ndə ka Rəm
na ntsay» kə.
27 Ma sa favə kwəmanda tsa va tsəgha
na, mba'a səəkəy dzəvəgha Pəl, ma kə
ngəci na: «Gəzara di, ndə ka Rəm nza gha
kataŋ na?» kə. Ma kə Pəl na: «Əŋ» kə.
28 Ma kə kwəmanda ki na: «Na neyey,
gəna ɗaŋ dalalaa fəyee, ghee nzaa ndə ka
Rəm» kə. Ma kə Pəl na: «Iy, a na nee nee
kiy, ndə ka Rəm nzee ghala yakəra məndi»
kə.
29 Nza'jəw tsəgha ki na, mba'a mbəzliy
niy dza va ta də'wə Pəl, ta mbə ghəciy
gəzə kwəmaa səvəriy katantəvashi vəgha.
Dzəghwa, mbə hazləni kwəmanda lə
ghəciy, sa favə na, «ndə ka Rəm nzee»
kə Pəl, mba'a niy mbəlitiy tsaghwa kwa
dəŋw.

*Pəl tə ngwəvə kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə*

30 Ma tə həzlimə ki na, ka dĩ sənata
sləkar tsa kwəma ɓasə ka Zhəwifə
kwəmaa dzəkən Pəl ti kwəmanda tsa ka
sawji. Dza na mba'a pəlamti Pəl kwa
dəŋw. Mba'a gəzanshi kaa mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka
sləka ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi ɓasəshi.
Dza mba'a pəməkə Pəl garəy kwa kwəma
shi.

23

1 Dza Pəl mba'a fati mətsə ci tə *ka
sləka ka Zhəwifə gwanashi. Ma kə na:
«A ngwarməhira, yənəy, ɗewɗew na nəfə
tsee kwa kwəma Hyala, sa nzana, ya pa'
ndatsəy wəzə nəwtee kwal tsa nzə» kə.
2 A kə Ananiyasə dikə tsa *ka ta Hyala
kaa mbəzli vəgha Pəl na: «Ləkatim dəvə
tə miy tsa ci va» kə.
3 Ma kə Pəl ngəci na: «Yaŋ ta ləkəyŋa
dza Hyala kwərakwə! Gha gha ntsaa
ɓəti ghən tsa ci tsa nja ntsa slar tsa. Ta
sla ngwəvəə dzəkənee nja kwəma gəzəkə
kwəma pəhəti ghwəmmə gha nzəyŋa
tiɓa sənzənva ɓa na, zhini tapə gha ta
gəzə kwəmaa təɓə ma va kwəma pəhəti
ghwəmmə, ka ghwəni mbəzli ta də'wəra
ɓa, pə gha na?» kə.
4 Ma kə mbəzli vəgha kaa ngəci na: «Wa
ə tsəərə gha dikə tsa ka ta Hyala na?» kə
ghəshi.
5 Ma kə Pəl na: «Waa niy sənay ya
ghəcia dikə tsa ka ta Hyala pənəw, ng-
warməhiraw! Sa nzanay, a Zliya Hyala
gəzəkə, əntaa gha gəzə *kwəma jikir naa
dzəkən ntsa dikə tsa mbə hwəlfə gha ma,
kə» kə.
6 Ma sa sənay Pəl bakə na takə tsa
mbəzli mbə ka ɓasə kwəma, *ka Sadəsehi
nihwəti, nihwəti na,*ka Farisahi kəy, dza
na, tapə ta zlapə kwəma mbə jipə mbəzli
va zlaŋzlaŋ, a kə na: «A ngwarməhira,
yənəy, ndə Farisa nzee, Zəghwə yakə ndə
Farisa yən baw ɓa. Avanay tə mbərkə
sa nzana mba'ee zləɓavə, ta zhakati dza
mbəzli mbə məti pən, va tsəgha nzee tə
ngwəvə sana» kə.
7 Ma sa gəzəkə na tsəgha, mba'a ghəpə
dzay dzəghwa jipə ka Farisahi lə ka
Sadəsehi ki. Dzəghwa bakə mbə ghəshi
təhəvərivashi ki.
8 Shi ngərə ghəshi va ghəpə ti shiy,
sa nzana ma kə ka Sadəsehi niy kaa
gəzə kwəma shiy, zhakati tsa ndə tiɓa
mbə mətiw. Ya *ndə kwal tsa Hyala, ya
hyelerəy, niva shiy tiɓaw, kə ghəshiy niy.
Ma ka Farisahi na, a ghəshi yivə, a shi va
tiɓa gwanashi, kə ghəshi na nashi.
9 Dzəghwa mbəzli ka ngwəmə lala
tərəŋw tərəŋw ki, mba'a nihwəti mbəzli
mbə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
mbə ka Farisahi satishi, dza ghəshi mba'a
ghəshi kambə ghəpə mbə kwəma va
tərəŋw, ma kə ghəshi na: «Am, nata
kwəma yəɗamti ntsa ghəy na ghəyəw!
Nda ə nzana ndə kwal tsa Hyala, ya
nihwəti shiy gəzanci kwəmay əndaw» kə
ghəshi.
10 Dzəghwa ka ngwəngwəliva ghəshi
tərəŋw mbə kə ghəpə tsa va ki. Ma sa nata
kwəmanda tsa ka sawji kwəmaa məniva
tsəgha na, mba'a hazləniy vantaa ghəshi
ghavəə slikwəvəri Pəl gəm. Dza na mba'a
gəzanshi kaa ka sawji: «Ləghwam dzəmbə
mbəzli va, a ghwəy kəsəkəvəri Pəl mbə
shi, nza ghwəy pəmay dzəmbə berki» kə
kaa ngəshi.
11 Ma fəcava həvir na, mba'a Ndə
sləkəpə səəkəy kwa shiw va Pəl, ma kə
ngəci na: «Ka dza her gha tepə ma! Ə
pə gha ndahwə nəfə tsa gha! War njasa
gəzəhwə gha va kwəmee tikə mbə məlmə
Zherəwzalem nay, war tsəgha dĩ Hyala
gha dzaa gəzəhwə mbə məlmə ka *Rəm
kwərakwə» kə.

*Kwəma tsati nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə, ta pəəsli Pəl*

12 Səvəri tə həzlimə na, mba'a nihwəti
mbəzli mbə ka Zhəwifə tsati kwəma shi ka
sa kwətiŋ na, ta pəəsli Pəl, mba'a ghəshi
zəmanti fəla kwa kwəma mbəzli: «Ka
zəmə shiy ghəyəw, ka sa ghəy ya yam, kala
pəəsliti Pəl ghəyəw» kə ghəshi.

23:1 23:1 24:16 **23:2 23:2-3** SləniTaH 19:15; Mt 23:27-28; Zhŋ 18:22-23 **23:5 23:5** Səvəri 22:27 **23:6 23:6** 26:5; 24:21; Flp 3:5-6 **23:8 23:8** 4:1-2 **23:9 23:9** 25:25; Lk 23:4 **23:11 23:11** 18:9; 19:21; 27:24; 28:16, 23 **23:12 23:12** 9:23

13 Ɗaŋ tsa mbəzliy tsati kwəma va va, ka
zəmanti lə fəlata na, a ghəshi taŋəti faɗə
mətsəkə.
14 Dza ndəs ghəshi səəkəshi dzəvəgha
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə
dzəvəgha mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə.
Ma kə ghəshi na: «A ghəy zəmanti fəla
kwa kwəma mbəzli gwa'a gwa'a, ka zəmə
shiy ghəy ya waɓa nzə, kala pəəsliti Pəl
ghəyəw, pə ghəy.
15 Va tsəgha nə ghəy kiy, mbalam,
ghwəy lə *ka sləka ka Zhəwifə, a ghwəy
gəzanci kaa kwəmanda ka sawji, a ghəci
pəlikəvəriŋwəy Pəl. Njasa ɗi ghwəy
gwəmavə njəɗi kwəma kən va və, pə
ghwəy taa mənti. Ma sa ka məndi pəliy
səəkəy, ta gwəmatəvaŋəy dza ghəy, nza
ghəy paslamti mbə kwal» kə ghəshi.

16 Dzəghwa mba'a zəghwə zhambəghəy
Pəl favə kwəma tsati ka Zhəwifə va. Dza
na kwerə dzay dzəmbə berki ka sawji,
mba'a gəzəy kaa Pəl.
17 Sa favə Pəl kwəma va na, dza na
mba'a harvə ndə ta mbəzli dikə dikə
ni mbə ka sawji, ma kə kaa ngəci na:
«Pəmanaghə zəghwə na kaa kwəmanda
tsa ghwəy, ɗi na gəzanci nahwəti kwəma
ngəci di» kə.
18 Tsəgha na, kə dikə tsa mbə ka sawji,
dza na mba'a pəməvə zəghwə va, mba'a
pəhanaghə kaa kwəmanda. Ma kə ngəci
na: «Waa Pəl, ntsa kwa fərshina va haraɗa
na, mba'a cə'wəvəra ta pəməŋa zəghwə
nee, nza kwəma və ta gəzəŋa, kə» kə.
19 Dza kwəmanda pay kəsəvə zəghwə
va tə dəvə ci, mba'a dzay dzəvəgha bəla
li. Dza na ka ɗəw və: «A kwəma ɗi gha
gəzəraa?» kə.
20 Ma kə zəghwə va na: «Waa ə tsati ka
Zhəwifə kwəma ta pəəsli Pəl. Həzliməy, ta
səəkə dza ghəshi ta cə'wəŋa, ta mbə ghaa
pəməghə Pəl dzəghwa kwəma ka sləka
kwəma. Ka sləka kwəma vay, ta ɓasəshi
dza ghəshi, mba'a ghəshi mənti njasa ɗi
ghəshi njəɗi kwəma kən.
21 Na na ghay, əntaa gha taa zləɓa
kwəma shi va ma. Sa nzanay gar taŋ
faɗə mətsəkə na mbəzli mbə shi tə mbə,
mbə ndəghə səvəri tsa ci ta pəəsli. A
ghəshi zəmanti lə fəlata, ka zəmə shiy
ghəy, ya yam nzə, kala ghəy pəəsliti na
Pələw, kə ghəshi. Sənzənvay, gwa'a gwa'a
pəhamtəvashi ghəshi, ka ndəghə war va
gha» kə.
22 Ma sa favə kwəmanda tsəgha na, dza
na mba'a gəzanci zəghwə va: «Əntaa gha
gəzə kwəma na ya kaa waɓa ma!» kə.
Mba'a ghəshi təhəvərivashi.

Kwəmanda tsa ka sawjiy pəmanci Pəl kaa ngwəmna Felikəsə

23 Dza Kwəmanda tsa ka sawji ki, mba'a
harvə mbəzli bakə mbə mbəzli dikə dikə
ni mbə ka sawji ci. Ma kə ngəshi na:
«Mbalam ɓasətim ka sawji diwəy bakə,
mba'a ka gədewesli mbərfəŋ mətsəkə,
mba'a ka gwapa diwəy bakə. Sa ka ghwəy
ɓasətishiy, nza ghwəy gwəmatəvaŋwəy
wəzə gwanaŋwəy, ta dzaa dzəmbə məlmə
Shezare, ndatsə həvir, tsahi məsliɗə.
24 Nza ghwəy pəhəti gədewesli, ta ɓə
Pəl. A ghwəy pəmanaghə kwəriŋ kala
kwəfaghay shiy kaa ngwəmna Felikəsə»
kə.
25 Dza na mba'a tsasliti zliya, mba'a
ɓanavəshi ta dəvə shi. Tsa' kə kwa zliya
va na:
26 «Yən Kwələdə Lishiyasə tsasli na
zliya na, yən kwəmanda, kaa Felikəsə
tsee diɓədiɓə tsa. Ə səkwəŋee.
27 Ma nə ya kiy, avee pəməghəŋa Pəl.
Ka Zhəwifə niy kəsəvə na, ka ɗi pəəsliti
ghəshi. Ma sa favee ndə ka *Rəm na, kə
məndi na, mba'ee dzaa mbəliti lə ka sawji
və shi.
28 Dzee mba'ee pəməkəvəriy dzəghwa
kwəma *mbəzliy sləka ka Zhəwifə, sa
ɗee sənata sləkar tsa kwəma ɓanci *ka
Zhəwifə va fəti ti.
29 Ma sa fee kwəma shi va na, war ta
kwemer shi pəhəpəhə ni ghəshi harati tə
ngwəvə. Kala nata kwəma təvəti nee gar
pəəsli məndi, ya gar fə məndiy dzəghwa
fərshina.
30 Sa gəzara məndi, a ka Zhəwifə
gwəmantəvashi, ka tsati kwəma ta pəəsli
ci, kə məndiy, va tsəgha pəməghəŋee sana
nee taŋtaŋ. Mba'ee gəzanshi kaa mbəzliy
ɓanci fəti va, a ghəshi dza ta sləka kwəma
va vəgha gha də'wə ghən tsa gha» kə.
31 Dza ka sawji ki mba'a ghəshi ɓəvə,
kəram ghəshi maɗishi lə Pəl həvir njasa
gəzanakəshi məndi va ki. Mba'a ghəshi
pəməghə həvir va pa' mbə məlmə An-
tipatərisə.
32 Ma tə way pi mekəshi ki na, mba'a
ka sawji ka səɗa zhəghətəvashiy zhəmbə
berki. Ma ka gədewesli na, ka dzashi lə
Pəl.
33 Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə
Shezare na, mba'a ghəshi ɓanavə zliya
tsaslanavəshi məndi va, mba'a Pəl gwa'a
kaa ngwəmna ki.
34 Ma sa jangamti ngwəmna zliya va na,
dza na ka ɗəw kwəma va Pəl: «Tə hiɗi ka
wa səəkə ghaa?» kə. «Tə hiɗi ka Shilishi»
kə Pəl kaa ngəci. Ma sa favə na, tə hiɗi ka
Shilishi səəkee, kə na,

23:14 23:14-15 25:3 **23:27 23:27** 21:30-33; 22:25 **23:29 23:29** 18:14-15; 26:31; 28:18 **23:30 23:30** 24:5-8

35 «nzee ɗəw kwəma va va gha, sa
ka mbəzliy ɓəŋa fəti va səəkəshi bay»
kə. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a
məndi fəy Pəl ka ndəghwə kəghi tsa mazə
*Erədə.

24

Pəl kwa kwəma ngwəmna Felikəsə

1 Ma ləy hwəm sa mənti Pəl hi cifə
mbə Shezare na, mba'a Ananiyasə, dikə
tsa *ka ta Hyala səəkəy dzəmbə məlmə
Shezare va ghəshi lə mətikwəkwər mbə
*ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi pəməvə ndə
yip ta mbəzli mbə ngwəvə, Tertələsə, kə
məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəghwa kwəma ngwəmna, ta
har Pəl dzəti ngwəvə.
2 Dza mba'a məndi harkə Pəl, dzəghwa
tapə Tertələsə ta ɓanci fəti ki, a kə na:
«A Felikəsə ntsa diɓədiɓə tsa, tə mbərkə
gha nzəyŋəy ghəy lə zərkə tərəŋw. Tə
sa nzana mba'a gha sənata kwəma mbə
məni mazə tsa gha, dza gha mba'a gha
zhəghanti shiy, va tsəgha dzava hiɗî
ghwəmmə kwa kwəma kwa kwəma.
3 War mbə mənin̨a 'wəsa nza ghəy, ta
shi kwəmavə ghəy va gha ya hwəmɓa, ya
pa' kwəmaɓa gwa'a gwa'a.
4 Ka ɗee yən dzamtəŋa vici, ka
dalantəŋa lə gəəzə kwəma ɗaŋəw. Ə
cə'wəŋee gha məntəŋəy wəzə hwər tsa
gha, a gha fati kwəma dî ghəy na gəzəŋa
jəwə.
5 Ntsay, ə kəsay ghəy ka ndə lidî mbəzli
ghəci dalalay, ghəci ngwashi na miy
dzəghwa jipə ka Zhəwifə ya pa' kwəmaɓa
tə hiɗî ghwəmmə gwa'a gwa'a. Ghəci na
mazə tsa mbə mbəzli nə məndiy ni, ka
Nazariya, kə məndi.
6 Ghəci kiy, pa' lə ciki tsa Hyala ta
dzəghəhwə na sawa ci, ka gəzə *kwəma
jikir na dzar kwa. Dza ghəy ki, mba'a ghəy
kəsəti.
7 [Mba'a ghəy niy dî sla ngwəvəə dzəkən
njasa gəzəkə kwəma pəhəti ghəy na,
dza Lishiyasə, kwəmanda ka sawji mba'a
səəkəə mbahəhwə lə bərci, ghəshi lə ka
sawji mbə dəvə ghəy. Mba'a gəzanshi
kaa mbəzliy ɓanci fəti va, a ghəshi
səəkəə dzəghwa kwəma gha, ta har dzəti
ngwəvə.]
8 Njəɗî ma gha kwəma va vəy, ta
gəzəkəŋa dza na. Mba'a gha taa favə
də'wə ghən tsa gha, kataŋ na shi kəsə ghəy
ni ntsaa dzəti ngwəvə ti shi, pə gha» kə.
9 Dza ka Zhəwifə gwanashi, jakə jakəti
miy tsa shi li, ka sa kwətiŋ tsa. «Ava war
tsəgha na kwəma va, njasa gəzəkə na va»
kə ghəshi.
10 Dza ngwəmna ki mba'a ɓanavə kwal
kaa Pəl ta gəzə kwəma. Ma sa zlanay na
kwal tsəgha, ma kə Pəl na: «Sa sənay
ya, a gha hiŋa gar piya ɗaŋ mbə sla
ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗî ni pənəy
ngwamənay, lə vəshi dzee gəzə kwəma
kən ghən tsee kwa kwəma gha.
11 Avanay, ya ə njəɗî gha sənzənva
də'wə ghən tsa ghay, taŋəti hi məŋ lə
bakee na nee, ghala səəkəree dzəmbə
Zherəwzalem ta pəra'wə dəvee kaa
Hyalaw.
12 Na neyey, kəsara ghəshi mbə ya miy
ya ghəy lə waɓa nzə, ya yən mbə həərə
mbəzli mbə *ciki Hyala, ya mbə *ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə, ya tə ngwəla dzar
mbə məlməw.
13 Sənzənvay, ka gəzəkəŋa mbəzli nashi
gha ni, avanay tə kwəma tsa' na va kəsati
ghəy Pəl tə ngwəvə, kə ghəshiw.
14 Ma na nee, e gəzaŋa kwəma
sənatayay, Hyala jijihiŋəy na sa nəwee,
njasa gəzəkə kwal tsa 'war'war tsa tsa nə
ghəshi kwal ka Nazariya na, sa gəmgəm
tsa, kə ghəshi. Yənəy, ə zləɓee kwəma
tsasliti məndi mbə zliya *kwəma pəhəti
Hyala njasa nza na, lə mbə zliya ka gəzə
kwəma Hyala gwa'a.
15 Ma kwəma fəy ya ghən tsee gəzliŋə ti
ta Hyala ɓa na, ti fəy ghəshi ghən tsa shi
kwərakwə. Ghənzə na kwəma zhakati tsa
mbəzli slar slar ni bəkwəshi mbə məti, lə
mbəzli mbə jikir gwa'a.
16 Va tsəgha dîkəvaree ya hwəmɓa, ta
nzəy lə nəfə tsee ɗewɗew kwa kwəma
Hyala lə kwa kwəma mbəzli nzə gwa'a.
17 Ma sa məntee piya ɗaŋ ghala kamee
mbə məlmə Zherəwzalem, sa niy dzaree
na, maa niy səəkee sana ta kəəti mbəzli
mbə məlmee lə gəna, mba'a ta ɓə nee vəli
kaa Hyala gwa'a.
18 Ava war yən mbə vəli va kaa Hyala
tsəgha kəsara ghəshi mbə ciki Hyala. Ma
ghalaɓa na, yən yaɓanti kwəma tar ghən
tsee ɗewɗew na. Niy nza ya mbəzli nzə
tiɓa tala ɓaw, a nza kwəma gar həərəti
miy na tiɓa diɓaw. Talay, a nihwəti ka
Zhəwifəə səəkə tə hiɗî ka Azəy niy nza
tiɓa.
19 Ghəshi niy təɓə naa nza tikə kwa
kwəma gha ta harɗaa dzəti ngwəvə nza,
mee na ghəshi kəsata kwəma taree, gar
ɓəra fəti məndi nza.
20 Ma kala tsəgha bayəy, gəzəkə fəti niy
ndaram ghala vəghwə tsaa nzee va tə pi
sləka kwəma mbəzli tikə ni di.

24:1 **24:1** 25:2 **24:5** **24:5** 17:6 **24:6** **24:6** 21:28, 30 **24:14** **24:14** 9:2 **24:15** **24:15** 23:6; 26:8; Dani 12:2; Zhŋ 5:28-29 **24:16** **24:16** 23:1; 1Kwər 4:4; 2Kwər 1:12; 2Tim 1:3 **24:17** **24:17-19** 11:29-30; 21:17-28 **24:21** **24:21** 23:6; 24:15

21 Kala war kwəmaa niy garəɗee va mbə
jipəjipə shi, mba'ee gəzəkə zlaŋzlaŋ, ma
pən niy ni na, avanay war tə sa nzana,
mba'ee zləɓavə, a zhakati tsa mbəzli mbə
məti tiɓa, pən, kəsatəram tə ngwəvə kwa
kwəma ghwəy ndatsə, pən niy ni» kə.
22 Ma Felikəsə ki na, mba'a məndi niy
gəzanci kwəma kən kwal tsa Yesəw ngəci,
mba'a sənata wəzə. Dza na mba'a fati vici
sla ngwəvə va tə fəcahwəti. Ma kə ngəshi
na: «Ma pə ghwəy məntiy, mbalam ndatsə
di. Ma sa ka Lishiyasə kwəmanda ka sawji
səəkəyəy, ma nzee sla ngwəvə ghwəy va»
kə.
23 Mba'a gəzanci kaa dikə tsa ka sawji
bələkwə, a ghəci ndəghwə Pəl, kala məni
ma li njasa ka məndiy məni lə nihwəti
mbəzli kwa fərshina gwa'a ni. «Əntaa
gha damə mbəzli ci va səəkəə dzəvəgha
ta nighə ma» kə kaa ngəci diɓa.

Gəzə kwəma Pəl kwa kwəma kar Felikəsə lə mali ci Dərəzilə

24 Ma ləy hwəm hi jəw na, mba'a kar
Felikəsə səəkəshi lə mali ci Dərəzilə, zha
*ka Zhəwifə ghənzə. Dza Felikəsə mba'a
ghwənashi mbəzli, ta haranci Pəl. Sa
haranakə məndi na, ka fa kwəma gəzə
Pəl dzəkən ɓə nəfə kaa Yesəw *Kəristəw
ghəci.
25 Ma sa gəzə Pəl kwəmaa dzəkən nəw
kwəma slar na va Hyala, lə ndəghwə ghən
va məni kwəma papama tsa nzə, mba'a
kwəma ngwəvəə taa səəkəə dzəkən
mbəzli gwa'a na, mba'a her Felikəsə dza-
shi tərəŋw. Ma kə kaa Pəl na: «Mbala
nana di na gha, nzee zhiniy ghwəni miy
ta harŋa tə nahwəti vici, sa kee kwəmavə
vəghwə» kə.
26 Ka naa dza na, ka har Pəl zhevi ta
gəzə kwəma li. Sa nzana, mba'a niy fəy
ghən gəzliŋə, nja na Pəl dzaa ndara gəna
ta mbee pəlay, a kə ghən tsa ci niy ni.
27 Ma sa mənta piya bakə na, mba'a
Pərshiyəsə Fesətəsə mbəərəhwə məni
ngwəmna va Felikəsə. Ma sa ɗi Felikəsə fə
kwəma kwa saa təɓanshi kaa ka Zhəwifə
na, dza na mba'a zlay Pəl kwa fərshina
ghəciy maɗi ta dzay.

25

Pəl tə ngwəvə kwa kwəma Fesətəsə mbə məlmə Shezare

1 Ma sa mənti ngwəmna Fesətəsə
hi mahkan ghala mbəərəvə na məni
ngwəmna tə hiɗi sləkə na va na, mba'a
maɗiy mbə məlmə Shezare dzəmbə
məlmə Zherəwzalem.
2 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshi və,
ta ɗəw məni ngwəvəə dzəkən Pəl, a kə
ghəshi ngəci na:
3 «Titihwə na gha ngwəmna, ə
cə'wəŋa ghəy, a gha ghwənəghə miy,
a məndi pəməkəvə Pəl tikəə dzəmbə
Zherəwzalem» kə ghəshi. Na nashiy a
ghəshi niy tsamti kwəma shi ti, ta dza ta
pəəsli ci məndi mbə səəkə li kwa kwal, va
tsəgha ɗəw ghəshi kwəma va tsəgha.
4 Ma kə Fesətəsə ngəshi na: «Wa kwa
fərshina na Pəl mbə məlmə Shezare,
dzəghwa yən tala ɓa na, ndal təree ta
zhəghəvaa dzəmbə Shezare vaw» kə.
5 Ma kə ɓa na: «Ma pə ghwəy məntiy,
dzaŋəy ghəy lə mbəzli ghwəy dikə dikə
ni, a ghəshi dza ta ɓasəti kwəma va ghəshi
lə Pəl tsa va gwa'a mbə Shezare, niy nza
kwəma təvəti na tiɓa» kə.
6 Ma sa hyayvay Fesətəsə mbə shi gar
dzar vici dəghəsə lə məŋ na, mba'a dzay
zhəmbə məlmə Shezare. Ma way pi
tə həzlimə va na, mba'a səvəriy, dza
das nzəyəy mbə ciki ngwəvə. Mba'a
ghwənəghə miy ta dza ta pəmə Pəl səəkə.
7 Ma sa səəkəy Pəl ki na, dzəghwa
dəzlətsəɓə ka Zhəwifəə səəkəshi mbə
Zherəwzalem tsəɓay. War kwemer
ghəshiy gəəzə ɗaŋ, ta ɓanci fəti kaa Pəl.
Kwemer 'yahə'yahə ni shi gəəzə ghəshi
va, kala gar mbay ghəshiy ɓəkəvəri ghən
tsa tə kwemer shi va, ya ghəshishi.
8 Ma sa gəzamti ghəshi kwemer shi va
ki na, dza Pəl ka gəzə naci. A kə na: «A
yənəy, təvəti kwəmee nee tepə, ya dzəkən
kwəma pəhəti ka Zhəwifə, ya dzəkən shi
mbə ciki tsa Hyala, ya kaa mazə tsaa sləkə
hiɗi ka *Rəm gwanashiw» kə.
9 Ma sa ɗi Fesətəsə mananshi war
kwəmaa dzaa təɓanshi kaa ka Zhəwifə ki,
ma kə kaa Pəl na: «Ka ɗi gha ghaa dzəmbə
məlmə Zherəwzalem, a məndi dza ta sla
ngwəvə na mbəɓa kwa kwəmee na?» kə.
10 Ma kə Pəl na: «Am! A na neyey, avee
tə ngwəvə sənzənva mbə ciki ngwəvə tsa
mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi,
tikə kə məndiy sla ngwəvə dzəkənee. E
sənay, na nee, kwəma təvətee tiɓa kaa ka
Zhəwifəw. A gha sənay ya gha ci də'wə
ghən tsa gha kwərakwə.
11 Ma mba'a kə fəti vəya, yən kə mənti
rəɗa gar pəəslira məndi tiy, ka nə ya
awə, pən məndiy pəəsliraw. Ma war kala
kwəma kataŋ na tiɓa mbə kwemer gəəzə
ghəshi va, ɓəra ghəshi fəti li shiy, ndə
tiɓa gar ɓanavəra ngəshiw. Kwa kwəma

24:22 24:22 9:2 **24:23 24:23** 27:3; 28:16, 30 **24:27 24:27** 25:9 **25:2 25:2** 24:1 **25:3 25:3** 23:14-15 **25:7 25:7** 24:5-6, 13 **25:9 25:9** 24:27 **25:11 25:11-12** 25:21, 25; 28:19

mazə tsaa sləkə hidĩ ka Rəm gwanashi kə
ngwəvə naa slava bay!» kə.
12 Ma kə Fesətəsə kaa Pəl sa gəzamti
ghəshi kwəma lə mbəzli kwa dəgha ci na:
«Njana nə gha, war kwa kwəma mazə tsaa
sləkə hidĩ ka Rəm gwanashi ɗee ngwəvə
naa slava pə ghay, tsəgha na, ta tsəhə dza
gha kwa kwəma ci» kə.

Kar Agəripa lə zhambəghəy dĩ favə kwəma Pəl

13 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm sa
hiy hi jəw na, mba'a kar mazə Agəripa
lə Berənisə səəkəshiy dzəmbə məlmə
Shezare, ta səkwə Fesətəsə.
14 Ma sa nzana, ta hyayvashi ghəshi
dza tiɓa na, mba'a Fesətəsə ghakə slanci
kwəma Pəl kaa mazə Agəripa, ma kə na:
«A tsahwəti ndə tikə kwa fərshina zlay
Felikəsə.
15 Ma tə nahwəti vici sa niy dzaree
dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy, mba'a
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala
lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy
səəkəshi ta ɗəw ɓasə ngwəvəə dzəkən
vəya. Ə pə gha ɓanavə fəti, kə ghəshi kaa
ngəra.
16 Ma pən kaa zləɓanshi nee ki na: "Va
ka Rəməy, ka ɓə fəti məndi kaa ndə kala
səəkə ghəci gar tə ngwəvə, dza mba'a
gəzəhwə kwəma kəsəti məndi va ti, kwa
mətsə kwa mətsə lə mbəzliy kəsəti, nda
nza naa gəzəkəvəri kwəma gar pəlamti
ghən tsa ci tə ngwəvəw" pən nee.
17 Dza ki mba'a ghəshi səəkəshi tikə
kwasəbə, kala mawee zhiniy ɓəəli wəri,
war way pi tə həzlimə va na, mba'ee
nzəyra mbə ciki ɓasə ngwəvə. Dza mba'ee
ghwənay miy ta har ntsa vaa səəkə.
18 Ma sa səəkəshi mbəzliy kəsəti va ki
na, nashee gəzəkəvəri kwəma rəɗa mənti
Pəl dza kwa bəlaa niy təkee, gar ɓanavə
fəti məndiw.
19 War ma kwemer gəəzə ghəshiy
dzəkən na, kwəma dzar kwa kwal Hyala
tsa shi, lə kwəma tsahwəti ndə, Yesəw, kə
məndi kaa slən tsa ci, mba'a mətiy. Ma kə
Pəl naci ki na, tə ghwəməy na Yesəw tsa
va, aa zhakatiy mbə məti, kə.
20 Ma yən nee ki, sa sənay mee njasa kee
mənti ta mbay sənata sləkar tsa kwəma
tsəgha na va na, dzee tsəgha tapə ta ɗəw
va Pəl: "Ka zləɓa gha ta dzaa dzəmbə
məlmə Zherəwzalem, a məndi dzaa sla
ngwəvə na mbəɓa kwa kwəmee na?" pən
ngəci.
21 Ma kə Pəl na: "Awə, kwa kwəma
mazə tsaa sləkə hidĩ ka *Rəm gwanashi
kə ngwəvə vaa slava bay" kə. Dza mba'ee
gəzanshi kaa mbəzli, a məndi ndəghwə
kwa fərshina, ma nzee dza ta pəmanci kaa
mazə ka Rəm dzaa nza, pən» kə.
22 Ma kə mazə Agəripa kaa Fesətəsə na:
«E dĩ favə kwəma ntsa va, yən də'wə ghən
tsee kwərakwə di» kə. Ma kə Fesətəsə na:
«Ndəghə həzlimə ghənzə tsəgha, a gha taa
favə» kə.
23 Ma tə way pi ki, mba'a kar Agəripa
ghəshi lə Berənisə pəhəkəvashi, lə mbəzli
tə səəbə shi, mba'a ghəshi dzashiy
dzəmbə ciki ɓasəva ghəshi lə mezhizhə
ka sawji, mba'a mbəzli tə slən mbə
məlmə. Dza ngwəmna Fesətəsə ki, mba'a
ghwənashi mbəzli ta har Pəl.
24 Ma kə Fesətəsə, sa səəkəy Pəl na: «A
mazə Agəripa, ghwəy lə mbəzli tikə ni
gwa'a, ntsa nay ghwəy tsay, ka səəkə vəya,
yən mbə Zherəwzalem, ka səəkə vəya,
yən tikə səəkəshi ka Zhəwifə gwanashi ta
kwəma kən. War gha pəəsliti, kə ghəshi
kaa ngəra.
25 A na neyey, nashi shiyee gar pəəsli
məndi ti shiw. Ma sa nə na də'wə ghən tsa
ci: "Kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidĩ ka
Rəm gwanashi kə ngwəvə vaa slava" kəy.
Va tsəgha ɗee pəməə dzəghwa kwəma
mazə ka Rəm tsa va.
26 Ya tsəgha nzə ki na, a nata kwəma
kee tsaslanaghə kaa mazə kwasəbee
dzəkən kwəma ciw. Va tsəgha nə
ya pəməkee dzəghwa kwəma ghwəy,
kwatama dzəghwa kwəma gha bay, gha
mazə Agəripa, nda nzee kwəmavə kwəma
kee tsaslanci ləy hwəm sa ka gha njəɗiti
kwəma va və.
27 Sa nzanay, kwəma kama ghən ti na
pəmanci ntsa pəhəpəhə tsa tsətsə kaa ndə,
kala cinti sləkar tsa kwəma kəsəti məndi
ntsa va ti məndi kaa ngəci vəya na nee»
kə.

26

Pəl gəzə: «Fəti vəyaw» kə, kwa kwəma Agəripa

1 Ma kə Agəripa kaa Pəl ki na: «A Pəl, a
kwal va gha nana ta gəzə kwəma kən ghən
tsa gha» kə. Dza Pəl tsəgha kafə kafəti
dəvə ci, ta ɓə gəzə kwəma. Maɗ ghəci ta
gəzə kwəma kən ghən tsa ci ki:
2 A kə na: «A mazə Agəripa, e
vəshira dalala, sa kwəmavee kwal tsaa
gəzə kwəma kən ghən tsee ndatsə kwa
kwəma ghaa dzəkən kwemer kəsətəra *ka
Zhəwifə ti shi gwa'a gwa'a!
3 Ma gawee gəzə sava tsəghay, sa nzana,
cəke' gha sənata kwəma jiji ka Zhəwifə,
lə kwəma tsa ghəpə tsa shi njasa nzana
gwa'a gwa'a. Va tsəgha cə'wəŋee, a gha
sə'wa fə ghən ta kwəmee na wəzə.

25:14 25:14 24:27 **25:18 25:18-20** 18:14-15 **25:22 25:22-23** Lk 21:12; 23:8 **26:1 26:1** 9:15 **26:4 26:4** Gal 1:14

4 Əhətiy, a ka Zhəwifə sənay nzəy
tsee njasa niy nzana kwataŋa, ghala yən
zəghwəra. A ghəshi sənay njasa niy nza
nzəy tsee mbə hwəhwə tsa ghəy, ya mbə
məlmə Zherəwzalem gwa'a.
5 A ghəshi sənara ndimndim tsee.
Ghəshi kəə ɗiy, a ghəshiy mbay
gəzəkəvəri kwəma nzəy tsee njasa niy
nzee mbə *ka Farisahi, mbəzli nə məndi,
ghəshi na mbəzli slar slar ni, kə məndi tə
nəw kwəma Hyala ghəy.
6 Avanashi ka Zhəwifə haratəra tə
ngwəvə, tə mbərkə sa fəyee ghən tsee
gəzliŋə ta kwəmaa niy gəzanakəshi Hyala
məni nzə kaa jijihimmə.
7 Hwəhwə tsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə
va məŋ lə bakə tsay, ta kwəma va fəy
ghəshi ghən tsa shi gəzliŋə. War ta səəkə
dza vəghwə tsa dza kwəma vaa məniva
ti, kə ghəshi. Va tsəgha nza ghəshi, war
mbə ghəra sləni Hyala, havəghwə lə həvir
gwa'a. Ava war tə kwəma ghən tsa fee
ta kwəma va tsəgha kwərakwə, kəsəra ka
Zhəwifə ki, mazə Agəripa sana!
8 A nə yay, wa shi ɗi ma ghwəy va
zləɓa, ghwəy ka Zhəwifə, a Hyalaa mbay
zhanakati ndə mbə məti, pə ghwəy tay?
9 Yən də'wə ghən tsee kiy, kwagwa'a niy
təkətee, ya dza lə tsamaɓa kwal, ka zamti
slən tsa Yesəw ndə ka Nazaretə, pən.
10 Ava ghənzə na kwəma mənəhwə
ya mbə məlmə Zherəwzalem. Dəŋ niy
kasaghwee mbəzli Hyala kwa fərshina, sa
ka mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyalaa
ndara kwal tsaa məni tsəgha. Ghala
vəghwə tsa ka məndiy ɗi bəkwəshi na,
dza kwa bəla mbəzliy ɗi bəkwəshi kee nza
kwərakwə.
11 Kee dzay, ka dza ta sanshi ngəra'wə
mbə ceker ka ka Zhəwifəə ɓasəva mbə
shi, ka dzəghə mananshi gwəlaŋ, ta
mbə ghəshiy tsəərə slən tsa Yesəw, pən
ni. Tərəŋw niy təhəy nəfə tsee, ta
sanshi ngəra'wə, pəkw ka səvəri mbə
Zherəwzalem dzəmbə nihwəti məlməhi,
ta palashi.
12 Ma tə nahwəti vici na, mba'ee maɗira
ta dzaa dzəmbə məlmə Damasə, sa ndara
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala va
kwal.
13 Ma yən kwa kwal mbə dza ge'i ge'i vici
kwa ghən ki na mazə na, nighee na waŋ
pi məniy səəkə mə ghwəmə tiɓa, daw sa
vici va mbərə tsa ci, dza tsəɓə tsəɓayŋəy,
lə mbərə, ghəy lə mbəzli nza ghəy va li
shi.
14 Dza ghəy gwanaŋəy, na'i ghəy
shikəŋəy dzəti hidî. Ma fee na, məli
ndə mbə gəzəra kwəma kwa kwəma ka
*Ebərə, a kə na: "A Səwl, wa shiy mənishi
ni sara gha ngəra'wə tay? Ma ghay, ta
kwəmavə ngəra'wə dza gha gəm mbə
zhini ghən tsa gha tsa, nja məcar tsaa
sa ngəra'wə va, mbə zhini ghən kaa ntsaa
kəsə zə'wə mbə kəshən ci" kə.
15 Ma pən na: "Wa ndə nza gha kia,
Ndə sləkəpə?" pən. Ma kə Ndə sləkəpə
na: "Yən na yən Yesəw tsa sanci gha va
ngəra'wə, ya tsəgha sara gha ngəra'wəy.
16 Sati garəŋa. Sa tsahwəree tsa ngəŋa
sanay, ta məntəŋa ka ndə ghəraɗa sləni
nə ya. Ta mbə ghaa dza ta gəzə shi nashi
gha ni ndatsə kaa nihwəti mbəzli, mba'a
shi dzee zhiniy ciŋa taa nza ɓa.
17 Ta mbəlikəvəriŋa dzee dza mbə
dividivi ka Zhəwifə, lə mbə dəvə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə dzee ghwəniŋaa
dzəmbə shi taa nza gwa'a.
18 Ma ghwəni tsa ghwəniŋee tsaa
dzəmbə shiy, a gha dza ta ghwənamti
mətsə shi, ka zhəghəkəshi zhəkə mbə
kwəsliy dzəmbə waŋ pi, ka ɓəkəvərishi
mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala, ta
dzəvəgha Hyala nə ya. Ta mbə ghəshiy
kwəmavə pəli jikir tsa shi, sa ka ghəshi
ndara nefer shi. Mba'a ta mbə ghəshiy
kwəmavə tsa shi pi nzəy mbə mbəzli
Hyala" kə.
19 Ma sa gəzəkəvata kwəma va ngəra
tsəgha səəkə mə ghwəmə ki na mazə
Agəripa na, zlay ɗanta fətee nee kiw.
20 Dzee tapə yən ghati gəzanshi
kwəma Yesəw pərɓa kaa mbəzli mbə
məlmə Damasə, dzəghwa taŋ ka
dzəmbə Zherəwzalem, ɓarva tsee mbə
Zherəwzalem na, ka gəzə kaa nihwəti
mbəzli tə hidî ka Zhəwde gwanashi, ka
kərni kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma
pən kaa kwəma gəzanshee kaa mbəzliy:
"Zhəghətim nzəy tsa ghwəy, a ghwəy
nəw Hyala, ka məni kwəmaa dzaa cipə, a
ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghəy, kə" pən.
21 Ava war tə kwəma va kəsəra ka
Zhəwifə, sa kəsara ghəshi yən mbə *ciki
Hyala. Ka pəla kwal tsaa pəəslira ghəshi.
22 Dzəghwa Hyala ki mba'a
ndəghwətəra, ma nay gha yən tiɓa tə
ghwəmərа pa' ndatsə sana, ta gəzanshi
kwəma Hyala kaa mbəzli gwanashi,
ndərazhi, lə mətikwəkwər gwa'a. Na
neyey, gəzəhwə nahwəti kwəmee mbə
kwəma va kala war kwəma gəzəkə
*Məyizə ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala
mbəradzəw. Shiy niy gəzəkə ghəshi, tsa'
dza ghəshiy məniva, kə ghəshiy, ghəshi
na shi gəzee kaa mbəzli. Shiy niy gəzəkə

26:5 26:5 23:6 **26:6 26:6-8** 23:6; 24:15; 28:20 **26:9 26:9-11** 8:3 **26:12 26:12-18** 9:1-22; 22:5-16 **26:18 26:18** Ef 2:2; 5:8-14; Kwəl 1:13 **26:20 26:20** 9:20, 28-29; Lk 3:8 **26:23 26:23** 3:15; Ezay 49:6; Lk 24:46-47; 1Kwər 15:20

ghəshi va gəzə yay:
23 Ta sahwə ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala. Sa ka məndi pəəslitiy, ghəci dza naa ghaa zhakati mbə məti, mbə mbəzliy bəkwəshi zhini ghəci dzaa gəzanshi kwəma waŋ pi tsaa dzaa mbəlitishi kaa hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə, mba'a kaa nihwəti mbəzli tə hidî gwanashi, kə ghəshi niy ni» kə.

Pəl gəzanci kaa mazə Agəripa, a ghəci yivə kwəma Hyala

24 Ma Pəl mbə gəzə kwəma va, ta kamti kwəma kən ghən ci tsəgha ki na, tapə Fesətəsə ta gəzanci kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na: «Kwəma gəzə ke ngəriy gəzə ghaw! Ma jangə jangəŋa gha na ɗaŋtay, shiy zhini naa fambəŋa mbə ghən tsa gha» kə.
25 Ma kə Pəl ngəci na: «Yənəy, ndə lə məhərli ci nzee, Fesətəsə ntsa diɓədiɓə tsa. Ma kwəma gəzee nay, kwəma lə məhərli wəzə na, kataŋ ghənzə.
26 Ma na mazə Agəripay, aa sənata kwəma va wəzə, va tsəgha, e mbay gəzanci kwəmaa dzəkən kala gwərsə ma. E sənay, nihwəti shiy mbə shi va kala sənashi ghəci kwətiŋ kwətiŋ tsa shiw. Va sa nzanay, kwəmaa mənta mbəmbə na, tar bəla naw.
27 A mazə Agəripa, yivə gha, tsəgha na kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala kataŋ pə gha na? E sənay, mbə yi nza gha tala» kə.
28 Ma kə Agəripa kaa Pəl na: «A Pəl, war jəwə tərə na, gha dzaa məntəra ka ndə nəw Kəristəw sa» kə.
29 Ma kə Pəl kaa zləɓanci na: «Ya war jəw tərə na, ya ta fəcahwəti nay, ma yən na nee na, war Hyala na sa cə'wee, a gha mbəə mənina njasa nzee tsa. Kwataka tə gha cə'wee Hyala ɓaw, lə ta nihwəti mbəzli tikə ni gwanashi, a ghwəy nza gwanaŋwəy ghwəy ghwəy shiy fa kwəma gəzee na njasa nzee tsa. Nanzəy, cə'wə Hyalee ta nza ghwəy kwa dəŋw njasa nzee tsaw» kə.
30 Dza kar mazə ghəshi lə ngwəmna mba'a Berənisə lə mbəzli nza ghəshi li shi gwanashi tiɓa, mba'a ghəshi satishi ta dzashi.
31 Ma sa səvərishi ghəshi tə ngwəla na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ma ntsa vay, kwəma bəzamti na tiɓa ya jəw nzə gar pəəsli məndi, ya gar fə məndiy dzəghwa fərshinaw» kə ghəshi.
32 Ma kə Agəripa kaa Fesətəsə na: «Ntsa təɓə məndiy pəlay na ntsa nza, ghəci kalaa pəla dzaa dzəti ngwəvə kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidî ka *Rəm gwanashi nza sa» kə.

27

*Məndiy kafə ta ɓə Pəl dzəmbə məlmə *Rəm*

1 Ma sa tarəkə məndi kwa kwambəwal dza ghəy ta dzaa dzəti hidî ka Itali, kə məndi ki na, mba'a məndi fanambə kar Pəl ghəshi lə nihwəti mbəzli kəəsəti məndiy dzəmbə dəvə Zhəliyəsə. Ma Zhəliyəsə tsa vay, dikə tsa ka sawji bələkwə na. Ka sawji mazə tsaa sləkə hidî ka Rəm gwanashi, kə məndi ka slən tsa kaa sawji va.
2 Ma sa pəməvəŋəy na na, mba'a kafəy lə ghəy kwa kwambəwal ka Adəramitə. Kwambəwal va na, dzar mbə məlməhi ka kwambəwal garə tə hidî ka Azəy ghənzə taa dza. Pə ghəy ka dzaŋəy kwa ki. Mba'a Aristarkə ntsaa səəkə tə hidî ka Masedəwan mbə məlmə Tesalənikə kwasəbə ghəy.
3 Ma tə həzlimə na, ndəs ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Shidaŋw. Dza Zhəliyəsə sa nzana mbə mananci wəzə hwər ghəci kaa Pəl, mba'a zlanay kwal a ghəci dzaa dzəvəgha madigahiy, nza ghəshi mbəə mananci shi dza naa di.
4 Ma sa madînəy ghəy tiɓa na, mba'a ghəy dzarŋəy vəgha nihwəti hidî tə jipə yam, sa niy viy safəə dzəmbə kwəma ghəy, Shipər, kə məndi slən tsa hidî va.
5 Dzəghwa mba'a ghəy taŋəŋəy dzəvəri tə kwəfaa kərkəva ma ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə Shilishi lə Pamfili. Mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Mira, tə hidî ka Lishi.
6 Ma tiɓa na, mba'a dikə tsa ka sawji bələkwə kəsata kwambəwalə dzəti hidî ka Itali, sa ka Alekəsandəri ghənzə. Dza na mba'a faghwaŋəy kwa.
7 Ma sa kafəŋəy ghəy tiɓa ki na, vici ɗaŋ ghəy mənti mbə dza sahə. Ngahə ngahə ghəy tətərəvə tsəhəŋəy mbə məlmə Kənidə. Ma sa damətəŋəy safə ta dza kwa kwəma slarə na, mba'a ghəy dzarŋəy ta mətsəni nihwəti hidî tə jipə yam, Kəretə, kə məndi kaa slən tsa shi, njasaa dza kwa məlmə Salmənə.
8 Dza ghəy ki, mba'a ghəy tətərəvə taŋə, ngahə ngahə tsəgha. Dza ndəs ghəy tsəhəŋəy tə pətsa nə məndi, «Pi dəkə kwambəwaler tsa wəzə tsa» kə məndi. Ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Lashe.
9 Ma sa nzana, tərəŋw ghəy dzamti vəghwə mbə dza va ki na. Jikir dza kwa kwəma mənta lə kwambəwal. Sa

26:26 26:26 Zhŋ 18:20 **26:28 26:28** 11:26 **26:31 26:31** 23:29 **26:32 26:32** 25:11-12 **27:1 27:1** 25:12 **27:2 27:2** 19:29 **27:3 27:3** 24:23; 28:2 **27:9 27:9-10** 2Kwər 11:26

nzana, mba'a vəghwə tsa ka məndiy məni
səwmay tsa *ka Zhəwifə ti kərəy. Sa nzana
tsəgha ki na, dza Pəl ka gəzanshi kwəma
sənata na dzaa məniva naci ki. *
10 Ma kə na: «A mbəzlee, ma yən nighəy,
ta məniva dza shi gəmgəm ni, jikir jikir
shi, kwa kwəma dzaa nza. A dza kwəma
vaa nza war kəray kwambəwal lə shiy
dzaa zashi kwa tala ɓaw, lə ghwəmməshi
dəʼwə ghən tsa ghwəmmə gwa'a dza naa
nza mbə» kə.
11 Ma dikə tsa ka sawji naci ki na, war
faɓa kwəma ndə kaɓə kwambəwal ghəshi
lə ntsaa sləkə kwambəwal va ghəciy fa
kən kwəma gəzə Pəl va.
12 Ma sa kama pətsa ka kwambəwal
vaa garə ti tə pətsa va wəzə gar nzəy
kwambəwal ti həfəghwə na, war dza kwa
kwəma ɗaŋ tsa mbəzli kwa kwambəwal
mawti. Sa nzanay, pətsa garəŋəy ghəy
va ti na, pi wəzə na ta dəkə kwambəwal
həfəghwəw. Va tsəgha niy ɗi ghəshi
dzaa dzəmbə Fenikəsə, ta kəramti fəghwə
ghəshi gar mbay. Pətsa vay, pətsa ka
məndiy dəkə kwambəwaler ti, tə hiɗi ka
Kəretə zhəkə ləy mətsəni njasaa dzəghwa
mərkwi, kala nighə hiɗi dzatidzə ni va ka
mərkwi na.

Van ndə safə kən kar Pəl tə kwəfaa kərkəva ma

13 Ma ghalaɓa ki na, mba'a safə tsaa
səəkə njasaa dzəmbə həci ghati viy jəw
jəw. Ma kə ghən tsa shi na, nja na ghəy
kwəmavə kwəmaa niy ɗi ghəy va, kə
ghəshi. Mba'a ghəshi mbahəkəmə tsahi
ka ghəshiy garə kwambəwal li shi, mba'a
ghəshi waslavəghavashi ndəkwə ndəkwə
vəgha həlbə tsaa dzəvəgha hiɗi ka Kəretə.
14 War ghwəla jəw tsəgha na, 'wakəvə
safə tsa tərəŋw tərəŋw tsa, nza'jəw
səəkəy, səəkə mə dəlegwigwi hiɗi tə jipə
yam. Safə tsaa səəkə ləykə kwa ghwəmə,
kə məndi ka slən tsa ci.
15 Ma sa səəkə naa tsanavə dəməzl
kaa kwambəwal na, gwa'a kala zhini
kwambəwal mbay zhananati ghən
ghwəla. Mba'a ghəy zlanay ghən tsa ghəy
kaa safə tiɓa ki, ka tsəkwə kwambəwal
ghəci.
16 Dza ghəy ki mba'a ghəy dzarŋəy
vəgha nihwəti hiɗi tə jipə yam, shi
har məndiy Kwada, ghəshi mərshi naa
kəlatəŋəy. Ma tiɓa ki na, mba'a ghəy
mbəlavə zləghwəvə kwambəwal jəw na
ngahə.
17 Ma sa zləghwəvə ka kaɓə kwambəwal
na jəw naa dzəghwa na dikə na va na,
tapə ghəshi ta pəla kwal tsaa mbəli na
dikə na. Dza dəzlətsəɓə ghəshi pahati
zhi'wə'wə ti. Ma sa hazlənishi ghəshi va
dzashiy dzəmbə ndarghə tə miy kwəfaa
kərkəva ma, ge'i njasaa dzəvəgha həlbə
tsa hiɗi Libiy na, mba'a ghəshi fambə tsəm
tsa shəndəkə tsa, ta kəəti kwambəwal va
safə, ka tsəkwəshi safə tsəgha ki.
18 Ma sa nzana war ə safə tsa vaa
gagaŋəy ki, way pi tə həzlimə na, mba'a
ghəshi ghati shikə shi kwa kwambəwal
dzəmbə yam.
19 Zhəkəvəri ɓa na, tapə mbəzliy nighəə
dzəkən kwambəwal ta ndaka shiy gwəma
kwambəwal dzəmbə yam, lə dividivi shi.
20 Vici ɗaŋ ghəy mənti, kala nata ghəy
ya vici, ya sasərkwə nzə. War ma van na,
ghwəlay mbə kəkəɗiŋəy lə bərci ki, zhini
ghəy təkə, ta mbəliŋəy dza ghəy, pə ghəy
ghwəlaw.
21 Ma mbəzli kwa kwambəwal va ki
na, mba'a ghəshi hishi kala zəməhwə
shiy. 'Wakəvə Pəl gar garəy kwa jipə
shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzlee,
a ghwəy niy təɓəə favə kwəmee nza,
mbala mbə hiɗi ka Kəretə niy nzəyəmmə
ghwəmə nzay, ci ghwəmmə mbəlimmə va
tsatsa ngəra'wə nza, ci shi ghwəmmə ni
shakamti ghwəmmə tiɓashi nza.
22 Ya tsəgha nzə sana kiy, ə gəzaŋwəy
ya, ka dza her ghwəy ma, sənzənvay, ndə
tiɓa mbə ghwəy ya kwətiŋ nzə mba'a dzaa
mətiyəw. War kwambəwal kwətita na saa
dzaa nza bətə.
23 Sa nzanay, a Hyalaa sləwara, Hyala
ghərantee sləni ghwənikəra ndə kwal tsa
nzə, mba'a səəkəə garəy vəghee mbə
vərɗi ndatsə na.
24 Ma kə ngəray: “A Pəl, ka hazləni gha
ma! A Hyalaa ɗi ghaa tsəhəŋa tə ngwəvə
kwa kwəma mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm
gwanashi. Ta məntəŋa wəzə hwər tsa nzə
dza na, mba'a taa mbəliti piy tsa mbəzli
kwa kwambəwal ni kwasəbə gha” kə.
25 Va tsəgha nə ya kiy mbəzli yay, ka dza
her ghwəy ma. Ma Hyalay, ya wa kwəma
gəzəkəra na va, ta məni dza na, kəy, e
sənay war tsəgha dza naa mənti.
26 Nanzə kiy, tə həlbə tsa nihwəti hiɗi tə
jipə yam dza safəə bəzləyəmmə» kə.
27 Ma tə kwa məŋ lə faɗa vərɗi ghəy
na, war mbə yisəŋəy safə tsa va tsəgha
ghəy dzəy tə kwəfa Meditərane. Ma mbə
yam vərɗi həvir va na, njasa kətiva ghəy
dzəvəgha hiɗi, ka kaɓə kwambəwal vaa
nighə.
28 Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəvə hakwə
tsa pəhəti ghəshi tə ghwər ndəghaghə, ta

* **27:9 27:9** Səwmay tsa vay, tə kwa kərni vici kwa məsleɗa tir ka məndiy məni.Ləy hwəm vici va pa' tə kwa mahkana tirəy, kar məndiy mbay dza lə kwambəwaləw. Sa nzanay, tərəŋwəy ka safəə viy. **27:18 27:18** Zhəwnasə 1:5 **27:24 27:24** 9:15 **27:26 27:26** 28:1

nighə hwər ta kwəfa. Ma sa nighəti ghəshi
na, mba'a ghəshi kəsay hwər tsa ti shi,
basa bakə mətsəkə dəghəsəti. Zhini mba'a
ghəshi kətivə dza jəw. Ma sa kətivə ghəshi
dza jəw na, basa məŋ lə cifə ghəshi kəsay
hwər tsa ti shi.
29 Mba'a ghəshi hazləni shi va nəghətaa
kwambəwal ghavə tsambəvata mbə
kəlɓahi. Dza ghəshi mba'a ghəshi faghwa
tsahi faɗə dzəghwa kwəfa zhəkə ləy
hwəm kwambəwal. Dzəghwa mba'a
ghəshi garəti kwambəwal tiɓa. Ngahə
ghəshi nighə wali tsa pi.
30 Dza ka kaɓə kwambəwal va, ka pəla
kwal tsaa hwəshi. Dza ghəshi mba'a
ghəshi ɓəkəghwa na jəw na kwambəwal
dzəti ghən yam. Sa ɓəkəghwa ghəshi na,
dza ghəshi ka pəla tsəhwəli, njasa dza
ghəshi ta ndəgha tsahi latiɓa latiɓa tə
kwəma kwambəwal ghəshi mənti.
31 Ma kə Pəl kaa dikə tsa ka sawji
bələkwə ni, lə kaa ka sawji gwanashi ni
na: «Nay ghwəy na, war mba'a kə mbəzli
ni dzashi tikə kwa kwambəwal nay, ka
mbəliŋwəy ghwəyəw» kə.
32 Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ka Sawji
kaa zə'wə pəhəti məndi va kwambəwal
jəw na li, piyəŋ ghəshi slanti, mba'a ghəshi
zlataa dzata.
33 Ma ghəshi mbə ndəghə wali tsa pi ki
na, dza Pəl ka gəzanshi zəmə shiy, kaa
ngəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na:
«Avanay ndatsə məniva kwa məŋ lə faɗə
vici ghwəy mbə ndəghə mbəliŋwəy, kala
zəhwə ghwəy ya waɓa.
34 Va tsəgha cə'wəŋwəy ya, a ghwəy
zəmə shi zəmə va ma ghwəy, shiy dza
mbəlitəŋwəy. Ə gəzaŋwəyee diɓa, ndə
mbə ghwəy mba'a dzaa zata, ya səti mbə
ghən tsa ciw» kə.
35 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na
laŋ ɓəvə peŋ, mba'a mananati 'wəsa kaa
Hyala kwa kwəma shi tiɓa gwanashi. Dza
na mba'a ngavəri, mba'a ghati zəmə ci.
36 Dzəghwa ki mba'a her shi dzəghwashi
gwanashi. Ka zəmə shi zəmə ghəshi.
37 Ma ɗaŋ tsa ghəy kwa kwambəwal va
na, a ghəy mənti ndə diwəy bakə, mba'a
mbərfəŋ mətsəkə kwaŋti ghən kən.
38 Ma sa zəməhwə ghəshi shiy, ka
ngəslishi na, mba'a ghəshi shəkambə
nihwəti shi kwa kwambəwal dzəmbə yam
nəghətaa ghənzə məni shəndəkə.

Njasa 'yambəvata Kwambəwal mbə ndarghə

39 Ma sa kərəy pi ki na, mba'a ghəy nashi
ndarghə kwa kwəma ghəy. Sənay pətsa
nza ghəy va ti ka kaɓə kwambəwaləw.
Dza ghəshi mba'a ghəshi vərghəvə pətsa
vəgha həlbə, mba'a ndarghə nja taŋa ni.
Ma kə ghən tsa shi na, ta dza ta garəti
kwambəwal ti shi ghəshi gar mbay, a kə
ghəshi.
40 Dza ghəshi pəli ghəshi palamti
tsahiy garə kwambəwal zlashi kwa yam
lə zhi'wə'wə pəhə məndi shiy kaɓə
kwambəwalta ghəshi pəlamti ghala pətsa
va. Mba'a ghəshi kafakati shi nja
gamta'wal ni va, ka pəhəyshi kwa kwəma
nzə, ta mbə safəə tsəkwəshi. Dza ghəshi
ki, ka dzaa li tsəgha tsərəə dzəti kwəma
ndarghə va.
41 Ma ghəshi mbə kwal ki na, mba'a
ghən tsa kwambəwal njəfambəvay mbə
ndarghə tsəkwəkə yam. Dza pəz kəsəta,
kala mbay ya kwəfəghə nzə ghwəla. Kə
bəla ləy hwəm mba'a wəwəreɗita sa
vəɗəməva yam dzəmbə lə bərci.
42 Dza ka sawji ka ɗi bakwamti mbəzli
kasanavəshi məndi va ta ɓəshiy dzəti hiɗi
ka Itali gwanashi. Va nəghətaa tsahwəti
ndə mbə shi ya kwətiŋ mbərəhwə dəzlə
hwəy.
43 Dza dikə ka sawji ka *Rəm bələkwə,
sa ɗi na mbəliti Pəl, mba'a damətishi va
məni njasa təkəti ghəshi va. Dza na mba'a
gəzanshi kaa mbəzliy mbay mbərə dəzlə a
ghəshiy zliy dzəti yam ta taŋəshiy dzəvəri
həlbə.
44 Ka ma nza niy tərmbə nəw shi
məba'wə məba'wə tə gəzləmbə, lə dzar
tə bəla shəghwə kwambəwal, shiy tərmbə
jəw jəw ni. Ava tsəgha kwəmavə ghəy
taŋəŋəy gwanaŋəy dzəti həlbə kwəriŋ,
kala shiy məntəŋəy tiɓa.

28

Pəl tə nihwəti hiɗi tə jipə yam, Maltə

1 Ma sa tsəhəŋəy ghəy tə hiɗi tə jipə yam
va kwəriŋ ki na, mba'a məndi gəzaŋəy,
Maltə na slən tsa shi, kə məndi ngəŋəy.
2 Ma ghəy tə hiɗi va na, dza van mba'a
ghati nzəmə, ka mənipə tasli tərəŋw. Dza
mbəzli tə hiɗi va, shiy gəzə ma kwəma
ka *Gərekə, mba'a ghəshi məntəŋəy wəzə
hwər dalala. Ka'wə ghəshi ka'wətəŋəy,
mba'a ghəshi pəhəyŋəy ghwə tərəŋw. Ma
ghəy mbə bəghəzli ghwə va na,
3 dza Pəl mba'a kwasəvə kwasheɓi ta fə
shiy dzəti ghwə. Mbalaa na tsapə mbə
shiy. Dza tsapə va mba'a səvərita mbə
shiy sa favə na ghətəghətə tsa ghwə. Dza
na mba'a həcamti Pəl tə dəvə ci.
4 Ma sa nay mbəzli mbə məlmə va shishi
tsa va həciti Pəl, war zaŋəy ghəci tə dəvə
ci tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə tsa shi
na: «Ma ntsay, ndə bəkwə mbəzli na. Sa
nzana ya tsəgha mbəlikəvay na tə yaməy,

27:34 27:34 Lk 12:7 **27:35 27:35** Lk 22:19 **27:41 27:41** 27:22 **28:2 28:2** 2Kwər 11:27

zləɓati pəlay ntsa va ngwəvə Hyala ta nza
ghəci tə ghwəməyəw» kə ghəshi.
5 Dzəghwa Pəl naci, məs məsati shishi
tsa va tə ghwə. Kala zhanci shiy ya jəw
tsətsə.
6 Ma kə ghən tsa shi na, war ta pə dza
dəvə ci va ya njaa, aw bay na, mba'a
dzaa tərəy, ka mətiy, kə ghəshi. Ma
sa nzata ghəshi nza tərəŋw, kala nashi
shiy mananci kaa Pəl ghəshi na, zhini
tərəɗ ghəshi zhəghanti gəzə kwəma, ma
kə ghəshi na: «Kay ntsay Hyala na» kə
ghəshi.
7 Ma pətsa nza ghəy va ti na, ndəkwə
ghəci lə ghi tsa ndə hiɗi tsa dikə tsa tə hiɗi
tə jipə yam va. Slən tsa ci na, Pəbəliyəsə.
Dza na ka'wə ka'wətəŋəy lə wəzə. Vici
mahkan ghəy mənti kəghi tsa ci.
8 Dzəghwa ghalaɓa na, gwərapəy dəy
Pəbəliyəsə kəghi tsa va va təlimə, lə va ka
tərekwə. Dza Pəl mba'a dzəmbəy dzəmbə
ciki tsa ndə zəlghwə tsa va. Sa dzəmbəy
na naa, mba'a cə'wakən Hyala kən, mba'a
fanakən dividivi ci. Sa mənti Pəl tsəgha
na, dza ntsa va mba'a mbəliy.
9 Ma sa mənta nava kwəma tsəgha na,
mba'a nihwəti ka zəlghwə tə hiɗi tə jipə
yam ɓasəkəvashi, mba'a ghəshi mbəlishi
kwərakwə.
10 Dza ghəshi tə mbərkə kwəma va
ki, tərəŋw ghəshi fati bama tə ghəy.
Ma sa maɗi ghəy ta dzaŋəy dzəghwa
kwambəwal ta dzaŋəy na, mba'a ghəshi
ngavəŋəy shiy gar məkəŋəy mbə dza ghəy
va.

Kafə tsa Pəl mbə Maltə, ta dzəmbə
*məlmə *Rəm*

11 Ma gha ghəy maɗi tiɓay, sa mənti
ghəy tir mahkan. Sa kafə ghəy na,
mba'a ghəy dzaŋəy kwa kwambəwal ka
Alekəsandəri, sa niy warə na fəghwə tə
hiɗi tə jipə yam va. Lamba ti na, slən tsa
Diyəsəkwərə.
12 Dza mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə
Shirakwəsə. Mba'a ghəy mənti vici
mahkan.
13 Sa maɗi ghəy tiɓa na, ka dzar vəgha
həlbə vəgha həlbə, dza kwəɗim ghəy
tsəhəŋəy mbə məlmə Rejə, tə miy həlbə
ka Itali. Ma tə həzlimə va na, mba'a safə
tsaa səəkə njasaa səəkə kwa həci ghati viy
wəzə, jəw jəw. Bakə vici ghəy mbə dza na,
ndəs ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Pəzəl.
14 Ma mbə məlmə va na, mba'a ghəy
kəsashi nihwəti ngwarməmə mbə nəw
Yesəw. Ka cə'wəŋəy ghəshi ta mənəhwə
ləwma kwətiŋ ghəy li shi. Ava tsəgha
maɗiŋəy ghəy ta dzəmbə məlmə Rəm.
15 Mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesəw
mbə məlmə *Rəm favə mbə səəkə nza
ghəy, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na,
mba'a ghəshi səəkəshi ta ka'wəŋəy. Pa'
tə ləwma Apiwəsə lə mbə geshikiki ka
məndiy fə mbəleɗemer mbə shi mahkan
ni tiɓa. Ma sa nashi Pəl tsəgha na, dza na
ka mananta 'wəsa kaa Hyala. Mba'a nəfə
tsa ci kwəmavə bərci tiɓa ki.

*Gəzə kwəma Pəl mbə məlmə *Rəm*

16 Ma sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə
*Rəm ki na, mba'a məndi zlanay kwal kaa
Pəl a ghəci nzəy kəy tsa ci ghi, mba'a ndə
sawji tsaa dzaa ndəghwə.
17 Ma ləy hwəm vici mahkan na, mba'a
Pəl harkə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
Zhəwifə mbə məlmə *Rəm. Ma sa
ɓasəshi ghəshi ki, ma kə ngəshi na:
«A ngwarməhira, avanay yənəy, mənti
kwəma jikir nee ya kaa hwəlfə ghwəmmə,
ya dzar kwa kwəma jiji ghwəmmə niy
nza kiw. Dzəghwa məndi tsəgha təgəm
ki na, mba'am kəsətəra mbə məlmə
Zherəwzalem, mba'a məndi ɓanavəra kaa
ka Rəm.
18 Ma sa ɓanavəram kaa ka Rəm na,
dza ghəshi mba'a ghəshi njəɗiti kwəma
va vəya wəzə. Kala kəsata fəti ghəshi tar
kaɓakee gar pəəslira məndi. Mba'a ghəshi
niy ɗi pəlara.
19 Ma ka Zhəwifə na, kala zləɓa ghəshi
məndiy pəlara. Ma sa nzana ki kala
zləɓa ka Zhəwifə məndiy pəlara na, nay
tsahwəti kwalee ta kəɗamti kwəma va,
kala təɗi nzəə səəkə tikə ta ɓasə va mazə
tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi nee kiw.
Səəkə tsee va lə kwəma va diɓay, məniy
na nja ta ɓə fəti kaa mbəzli mbə hwəlfə
yaw.
20 Ava ghənzə na kwəma ɗəwŋwəy
ya ti, ta mbəə gəzəhwə kwəma lə
ghwəy. Sa nzanay, war tə sa nəwee ntsa
fəy ka Zhəwifə ghən tsa shi gəzliŋə ti
kəsaghwara məndi kwa fərshina» kə.
21 Sa gəzamti Pəl kwəma ki, ma kə
ghəshi ngəci na: «Na na ghəyəy, səəkə
ka Zhəwifə tə hiɗi ka Zhəwde tsaslikəŋəy
zliyaa dzəkən kwəma ghaw. Ya səəkə mbə
ngwarməhimmə mbə məlmə Zhəwdey,
səəkə ndəə nza tiɓa ya kwətiŋ mba'a
slakəŋəy kwəma gha, ya ka gəzəkə
*kwəma jikir naa dzəkən ghaw.
22 Ma nanzəy, a ghəy ɗi ghaa gəzəkəŋəy
kwəma təkə gha də'wə ghən tsa ghaa
dzəkən kwəma va. Sa nzanay, a ghəy
sənay, ya pa' kwəmaɓay, tərəŋw ndərə
məndi kwal tsa nza gha tsa kwa» kə
ghəshi.

28:5 28:5 Mk 16:18; Lk 10:19 **28:6 28:6** 14:11 **28:16 28:16** 24:23 **28:18 28:18** 23:29 **28:19 28:19** 25:11 **28:22 28:22** 9:2 **28:23 28:23** 1:3; 8:12; 19:8; 28:31; Lk 17:21

23 Sa gəzamti ghəshi kwəma va na,
dza ghəshi mba'a ghəshi slanavə vici dza
ghəshi zhiniy səəkə ti kaa Pəl.

Ma sa səəkəta viciy niy slati ghəshi va
na, mba'a ghəshi səəkəshi ɗaŋ dzəvəgha
Pəl fəcava ki. Sa səəkə ghəshi na, mba'a
Pəl ghati gəzanshi kwəma, ka gəzanshi
njasa sləkə Hyala mbəzli. Ka pəla kwal
tsaa canakəvərishi njasa gəzəkə zliyahi
pəhəti *Məyizə, lə zliyahi ka gəzə kwəma
Hyalaa dzəkən Yesəw, ta mbə ghəshiy
zləɓa nəw ci. Ghala mekəshi pa' hetihwer
ghəci mbə gəzanshi kwəma va.
24 Dza ki, mba'a nihwəti mbəzli yivə
kwəma gəzanshi na va mbə shi. Ma
nihwəti na, kala zləɓa ma ghəshi.
25 Dza ghəshi ka ndaniva tsəgha, kala
sləkati kwəma va ghəshi wəzə kwa jipə
shi. Ma kə Pəl kaa na kəray na ti ngəshi
na: «Aya, avanayəy, kataŋ na kwəmaa niy
gəzanshi Safə tsa Hyala va kaa jijihiŋwəy
lə miy tsa *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala,
sa niy nə na va:
26 Mbala, ma pə gha kaa hwəlfə mbəzli
niy:
"Ma ghwəyəy, mbə favə kwəma ghwəy
dzaa nza
lə slimim ghwəy ngar na,
a ka dza ghwəy favə shi ɗi kwəma va
gəzəw.
Mbə nay pi ghwəy taa nza nanzə ngar ka
nighə shiy na,
ka dza ghwəy nashi shi nighə ghwəy vaw.
27 Sa nzana ma ghwəy ghwəy mbəzli niy,
a ghwəy mənti nefer ghwəy caslakə
caslakə,
əntaa kwəma gəzə ndə ngəŋwəy tsə'wə
mbə nefer ghwəy.
Ka na'way slimim ghwəy,
əntaa ghwəy dzaa favəə dzəghwa slimim
ghwəy.
Ka kalay mətsəhi ghwəy,
əntaa ghwəy dzaa nata ya wa kwəmaa
məniva
lə mətsəhi ghwəy.
Shi məni ghwəy va tsəgha niy,
əntaa ghwəy səəkəə dzəvəghee,
ta mbəlantəŋwəyee" pə gha ngəshi,
kə safə tsa Hyala niy ni» kə Pəl.
28 A kə Pəl kaa ngəshi diɓa na: «Va
tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ghwəy
ka Zhəwifə, ma njana zləɓa ma ghwəy
kwəma ɗi Hyala va mbəliŋwəy liy, kaa
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dza məndi ta
gəzanshi nana. A ghəshi dzaa zləɓa na na
shi» kə.
29 [Ma sa gəzəkə Pəl kwəma va tsəgha
na, mba'a ka Zhəwifə dzashi, kala ngərə
ghəpə tərəŋw kwa jipə tsa shi.]

30 Dzəghwa Pəl ki piya bakə ghəci mənti
kəghi tsa ɓəvə na va ta nzəy ghəci kəy. Ka
ka'wə mbəzliy səəkə ta nighə ghəci kəyɓa
gwanashi.
31 Ka gəzanshi ghəci njasa sləkə Hyala
mbəzli, ka ɓananshi kwəma Ndə sləkəpə
Yesəw *Kəristəw kala hazləni ma, kala saa
makə tiɓa.

Ava tiɓa kəray Zliyaa dzəkən sləni ka
kwal Yesəw ki.

28:26 28:26-27 Ezay 6:9-10 **28:28 28:28** 13:46; Lk 3:6

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Rəm
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tə hiɗi ka Kwərintə na. Ghəci mbə wə kwa mahkana wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Rəm tsasli na zliya na. Ghala vəghwə tsa vay, hiɗi ka Rəm va niy nza hiɗiy gwəramti tə dikə tə hiɗi gwa'a gwa'a, sa nzanay, mbə shi niy nza mazə tsaa sləkə mezhizhə tə hiɗi gwa'a.

Pəl də'wə ghən tsa ciy, niy səəkə naa kwəmavə kwal tsaa tsəhə mbə məlmə Rəməw (15:20-24). Ya tsəgha nzə kiy, ɗaŋ na mbəzliy niy sənashi na mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, sa niy kwəmay na li shi tə tsahwəti pi (vəh 16). Mbə zliya na kiy, mbə gəzanshi tsəhə tsa ci mbə shi, ta nighəshi na Pəl kaa ka Rəm. Dzəghwa na diɓay, ka gəzanshi njasa nza mbəzli gwanashi jikir kwa kwəma Hyala, lə njasa mbəlitishi na lə wəzə hwər tsa nzə, kala kama tə nəw kwəma pəhəti na njasa ɓananshi nihwəti mbəzli va dzar mbə shi. Zhini na diɓay, ka gəzanshi njasa ka ghəshi nzəy mbə jakəva tsa shi ghəshi mbəzliy nəw Yesəw.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-17 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən Yəwən kwəma wəzə na.

Vəh 1:18 pa' tə vəh 3 Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə gwa'ay, mbəzli jikir ni ghəshi va Hyala. Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa.

Vəh 4 Njasa məniy Abəraham gar dzəghwa kwəma Hyala, sa zləɓavə na kwəma gəzəkə Hyala.

Vəh 5 Tə mbərkə kwəma Adam kwəmavə mbəzli məti. Tə mbərkə Yesəw ghəshi kwəmavə mbəlishi.

Vəh 6 pa' tə vəh 7:1-6 Ka dza ghwəmmə nzəyəmmə mbə jikir sa nzana mba'a Hyalaa məni wəzə hwər kaa ntsa jikir tsaw.

Vəh 7:7-25 Gəmgəm na kwəma pəhəti Hyalaw. Ghənzə citəmmə na gəmgəm tsa kwəma jikir na.

Vəh 8 Sləni ghəra Safə tsa Hyala mbə nefer mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 9 pa' tə vəh 11 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən mbəli tsa ka Izərayel.

Vəh 12 pa' tə vəh 15 Njasa ka mbəzliy nəw Yesəw nzəy.

Vəh 16 Kwa kərni kwəma Pəl, lə səkwə mbəzli ghənghən ghənghən.

Mba'a pə ghwəy ɗi favə kwəma mbə zliya ka Rəm na wəzə wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsaa dzəkən Adam lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, pərɓa mbə zliyaa pərasli slən tsa shiy.

*Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka *Rəm*

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw. Hyala harvəra na ta nza ka *ndə kwal tsa Yesəw, mba'a təravəra ta dzee ta gəzə Yəwən kwəma nzə wəzə na kaa mbəzli.

2 Ma Kwəma wəzə na vay, a Hyala niy gəzəkə ghala mbəradzəta lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə. Dzəghwa mba'a məndi tsaslambə mbə zliya nzə tsəgha.

3 Kwəma vay, dzəkən Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə gəzə na kwəma. Dzar kwa ndə ngəri tsa ciy, ntsa yakəm mbə takə tsa mazə *Davitə na.

4 Ghala pətsa zhanakati Hyala zhakati mbə məti, lə bərci Safə tsa nzə ɗewɗew tsa ki na, mba'a citi nza tsa nzana ka Zəghwə nzə karkar lə bərci.

5 Ava war tə mbərkə Yesəw Kəristəw pəərətəra Hyala ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dzaa gəzə kwəma nzə kaa hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. A ghəshi mbəə zləɓavə kwəma nzə, ka ɗanta fəti. Ma nza ghəshi mbəə fal slən tsa Yesəw Kəristəw gwanashi tsəgha ki.

6 Ghwəy sana sənzənvay, mbə mbəzli va nza ghwəy kwərakwə, ghwəy mbəzli harvə Hyala va ta mbə ghwəy nzaa mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Rəm.

7 A səkwəŋwəy ya gwanaŋwəy tə hiɗi ka Rəm gwa'a gwa'a, ghwəy ghwəy mbəzli ɗi Hyala, shi harvə na ta nza ghwəy ka shi nzə. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Njasa ɗi Pəl dza ta nighəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə *Rəm*

8 Ma kwa taŋa kwəma gəzee nana diy, 'wəsa nə ya kaa Hyala lə slən tsa Yesəw *Kəristəw, ta kwəma ghwəy gwanaŋwəy, sa nzana, ya pa' kwəmaɓa tə hiɗi gwa'a gwa'a na, mba'ee favə tərəŋw ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw, kə məndi.

1:1 1:1 SləniKY 9:3-15; 26:16; Gal 1:15-16 **1:2 1:2** 3:21; 1Pi 1:10-12 **1:3 1:3-4** Mt 1:1; 20:30-31; SləniKY 13:33; 2Tim 2:8 **1:5 1:5** 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9 **1:7 1:7** zərkə: 5:1; 15:33; 16:20; 1Kwər 7:15 **1:8 1:8** 16:19; 1Tes 1:8 **1:9-10 1:9-10** 15:23; SləniKY 19:21; Ef 1:16

9-10 Ya hwəmɓa cə'wə yay, mbə zəzə kee
nzaa dzəkən ghwəy. Mbə cə'wə Hyala kee
nza a ghənzə mbəə ndara kwal ta tsəhə
mbə ghwəy. Hyalaa kwa ndəgha fəti ta
kwəma gəzee va. Hyala vay, lə nəfə tsee
kwətiŋ ghərantee sləni, ka gəzə Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə nzə kwa
kwəma mbəzli.
11 Ta na navay, tərəŋw nzəghəree ta
naŋwəy lə mətsee, nza ghwəmmə dzaa
tihəhwə ni ya shi ndara *Safə tsa Hyala
ɗewɗew ni, lə ghwəy, nza ghwəy mbəə
kwəmavə bərci mbə nəw Yesəw.
12 Wəzəɓa nə ya bay, ka mətsəhəra
bərci ghwəy, yən na, ka mətsəhəŋwəy
bərci kwərakwə, mbə ɓə tsa ɓanavə
ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Yesəw
Kəristəw, pən.
13 Va wa gəzee kwəma va tsəghay ng-
warməhiray, sa nzana gar ɗaŋ səɗee
yən səəkəə təkəti tsəhə mbə ghwəy.
Pa' sənzənva ki na, a kwəmavə kwal
yaw, tsəgha. Ma kwəma təfee miy tsee
tiy, war mba'ee dzaa ghərati sləni mbə
ghwəy, ka zhəghəshi nihwəti mbəzliy ka
nəw Yesəw kwərakwə, njasa nzana va
tsəghee kwəmavə mənti nihwəti mbəzli tə
nihwəti hidî.
14 Sa nzanay, ghənzə na nee sləni kavəra
Hyala ta dzee ta gəzə kaa ya tsamaɓa
ndə ngəri. Ka dzaa gəzanshi kaa mbəzli
ghwənita məhərli shi, lə kaa ni ghwənita
ma məhərli shi. Ka gəzə kaa mbəzliy
sənashi shiy, lə kaa niy sənashi ma gwa'a.
15 Va tsəgha nzana, war mbə təkee
dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə
Rəm kwərakwə ki, ta dzee gəzaŋwəy
Yəwən kwəma wəzə na na.

Bərci mbə Yəwən kwəma wəzə na

16 Ka ha'wee ya jəw tsətsə ta gəzə Yəwən
kwəma wəzə na kaa mbəzliw. Sa nzanay,
e sənay lə bərci Hyala na mbə tərəŋw, ta
mbəlanti ntsaa dzaa zləɓavə kwəma va,
ya wa ndə na. 'Wava na tə hwəlfə mbəzli
*ka Zhəwifə ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti
mbəzli tə hidî gwanashi.
17 Kwəma wəzə na vay, ghənzə cipə na
kwəma mənti Hyala ta mbə ndə ngəriy
dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni mbə
nəfə ci, ya wa ntsaa zləɓavə kwəma mənti
Hyala, mba'a ɓanavə nəfə tsa ciy, ta
mbay dza naa dzəghwa kwəma Hyala kala
hazləni mbə nəfə ci. Ava tsəgha tsasliti
məndi mbə Zliya Hyala kwərakwə, a kə
məndiy:
Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay,
ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma
Hyala
kala hazləni mbə nəfə ci.
Ghəci na saa dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗî
ma, kə məndi.

Jikir tsa məni ndə ngəri tə hidî

18 A Hyala cikəvəri njasa satiy nəfə tsa
nzə səəkə mə ghwəməə dzəkən mbəzli,
va kwəma jikir tsa məməni məndi gwanay
tsa ci tə hidî, kala ɗi fəti məndi ta kwəma
nzə. Ma na sənata ghəshi kwəma wəzə na
va Hyala na, mba'a ghəshi biyɗamti lə na
shi va *kwəma jikir na.
19 Ta na navay, shi nza məndi gar
sənashiy dzəkən Hyalay, a ghəshi sənashi.
Hyala də'wə ghən tsa nzə canakəvərishi
na.
20 A ghwəmmə sənay, ta na ndə ngəriy,
ka mbay naa nata Hyala lə mətsə ciw.
Nanzə ki, ghala ngati Hyala hidîy, mba'a
kə məndiy nighə shi mənti na, ka zəzəə
dzəkən shiy, ta sənay dza məndi, ghənzə
na Hyala kwətita, lə bərci na və tərəŋw
kala kərə ma, kə məndi. Ava va tsəgha kiy,
ka dza ghəshiy mbay zhiniy pəlavə kwal
vəraslə kwa kwəma Hyala ghwəlaw.
21 Ta na navay, a ghəshi sənata Hyala:
«Ghənzə na Hyala» kə ghəshi. Ma dza
ghəshi ki na, kala fə dikə ghəshiy dzəti
Hyala va, njasa təɓə na, kala mananta
'wəsa ghəshi ngəta, ya ta namaɓa kwəma
mənti na. War ma na shi təkə kwəma
na, kərakə ghəshi fəy lə təkə na dzar kwa
Hyala kwəma. Dzəghwa disl məhərli shi
kəəlita, kala sənata na kataŋ na kwəma
ghəshi ghwəla ki.
22 Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shi na:
«Ghəy na niy gwəramtiy sənata kwəma
kən nihwəti mbəzli» kə ghəshi. Mbalaa
ghəshi na hyeler mbəzliy gwəramti mbə
mbəzli gwa'a gwa'a.
23 Dzəghwa mbərəkə zlata ghəshi
gələɓə ta pəra'wə dividivi shi kwa kwəma
Hyala dikə na ndimndim na. Tapə ghəshi
dzəmbəshi mbə tsəfəkwə kwa kwəma
pa shi pəghəti məndi nja ke ngəri. Ta
bəkwəshi ke ngəri dza ngar ki. Dza ghəshi
diɓa, ka tsəfəkwə kwa kwəma 'yegwer,
lə niy dza lə səɗa shiy, lə kwa kwəma
shesher gwa'a.
24 Va tsəgha zlashi Hyala, ka nighəshi
war lə mətsə, a ghəshi məməni ni shi va
shi hwətəl ghəshi ta mənishi mbə nefer
shi. Dzəghwa ghəshi ki tapə dzəmbəshi
mbə sawa ghən tsa shi lə məməni shi
ha'wə ha'wə ni kwa jipə shi tsəgha.

1:13 1:13 1Kwər 9:19-22 **1:14 1:14** Kwəl 3:11 **1:16 1:16** 2:9; SləniKY 13:46; 2Tim 1:8; 1Kwər 1:18, 24 **1:17 1:17** 3:21-30; vəh. 4; 10:4-13; Aba 2:4; Gal 3:9-12; Flp 3:9; Ebr 10:38 **1:18 1:18** 2:5, 8; Ef 5:6; 2Tes 2:12 **1:19 1:19-20** Zhəwbə 12:9; Cem 19:2-5; SləniKY 17:27-28; 1Kwər 1:21 **1:21 1:21** Ef 4:17-18 **1:22 1:22** 1Kwər 1:19-20 **1:23 1:23** Nəw 4:16-18; Cem 106:20 **1:25 1:25** 9:5

25 Dzəghwa ghəshi mbərəkə ghəshi zlata
kwəma Hyala kataŋ na, ka nəw kwəma
dzərvə. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə
tsəfəkwə, ka pəra'wanshi dividivi shi kaa
shi ngati Hyala, mbərəkə ghəshi zlata,
ghənzə Hyalaa ngati shi va, gar təɓə
məndiy mananta 'wəsa ngəta ya hwəmɓa.
*Amin.
26 Va tsəgha zlashi Hyala, mba'a ghəshi
dzəmbəshi mbə məməni shi səkwa
hwətəl va ti shi ha'wə ha'wə ni ki,
njana nzana tsəgha ghəshi dĩ. Dzəghwa
mbərəkə mi'i zlay həni lə zhər, ka dzashi
ta məni shi təɓə ma məndiy məni.
27 Dzəghwa zhər kwərakwə mbərəkə
ghəshi zlay həni lə mi'i, ka dzashi ta
mamaw zhər tərəŋw nja ghəshi, ka həni li
shi. Mbə shi va tsəgha kiy, zhərəy mənti
shi ha'wə ha'wə ni va lə tsahwəti zal nja
ghən tsa shi tsəghay, war ta favə ngəra'wə
dza ghəshi va Hyala, ka zhəmə jikir tsa
shi va daŋəramti ghəshi məhərli shi mbə
məni ci.
28 Sa nzana kala dĩ mbəzli vaa sənata
Hyala, na zlashi na tsəgha, nza məhərli shi
təkə məni war shi gəmgəm ni, nza ghəshi
məni shiy təɓə ma ya jəw nzə, tsəgha ki.
29 Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi, lə
təkə məni ya nimaɓa hwəlfə shi jikir ni tə
hidĩ gwa'a gwa'a ki, ka sla mətsə ta shi va
ndə, ka məni ndərəm, ka səl va ndə. Zhini
ka bəkwəpə, ka həhəərə mbəzli, ka 'waŋə
lə mbəzli, ka ngwangwashi miy.
30 Ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən
nihwəti mbəzli, ka pa jaka lə Hyala, ka
gwəlaŋ, ka gəzə war kwəma fəgə, ka kəli
ghən tsa shi gəmshi tsəgha. War kwal tsaa
ghakə məni na 'war'war na kwəma jikir
na gwəramti na dĩ ghəshi. Ka fa kwəma
ghəshi va mbəzliy yakəshiw.
31 Ka mbə ghəshiy təravə məni na wəzə
na kwəma mbə nəfə tsa shiw. Ka gəzəkə
kwəma ghəshi, mba'a ghəshi garəshi tə
kwəma gəzəkə ghəshiw, ka dĩ nihwəti
mbəzli ghəshiw, ntsa zhanshi hwər tsa shi
ti tiɓa ya kwətiŋəw, tsəgha.
32 Dzəghwa mba'a ghəshi sənay wəzə
wəzə, ngwəvə məti na sa kən gəla mbəzliy
məməni shi tsəgha ni va, va Hyala, kə
ghəshi na, zhəghwa tapə ghəshi zhiniy
zhimbəshi mbə məni shiy war tsəgha
kwərakwə. Zhini dza ghəshi diɓa ki na, ka
fal mbəzliy məni gəla shi jikir ni va tsəgha
ni.

2

Lə kwal tsa kataŋ tsa sla Hyala ngwəvəə dzəkən mbəzli

1 Ma kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy,
ntsaa sla ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa məni
shi tsəgha ni vay, sənay tə ghəciy, dzəkən
ghən tsee slee ngwəvə va, kə. Sa ka naa
nza, mba'a zhiniy dzəmbəy mbə məməni
gəla shi mənti ntsa ɓasə na va ngwəvəə
dzəkən kwərakwə ɓa.
2 A ghwəmmə sənay, Hyala ɓasə na
ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa mənti shi
tsəgha ni va jikir ni, lə kwal tsa kataŋ tsa.
3 Gha gha ntsaa sla ngwəvə vaa dzəkən
mbəzliy mənti *kwəma jikir na va, zhini
war tsəgha gha mbə məni jikir nja ghəshi
kiy, ta mbəlira dzee dza va ngwəvə nee,
kala dza Hyalaa kəsəyra, nə gha na?
4 Naa ə nzana, ndərə gha ndərə wəzə tsa
məni Hyala dikə tsa, lə wəzə hwər tsa nzə,
mba'a sə'wa tsa sə'wa na ka ndəghə, kala
ɓasəŋa ngwəvə shəkəna? Ə sənay ma gha,
wəzə tsa nzə va na, ta mbə ghaa tsanta
titihwə ka zhəghəti nzəy tsa gha nə na, pə
gha shəkəna?
5 War dza gha na, caslakə slakə gha
mənti ghən tsa gha kwa kwəma Hyala.
Kala dĩ ghaa zlanay nəfə tsa gha ka tsanta
titihwə va jikir tsa gha. Ghalaɓa kiy,
mətsəhəə mətsəhə gha ɓə nəfə tsa Hyalaa
sati, sa ɓəti naa dzəkən gha, ta tərəyŋa
ghənzə lə fəti fəca dza naa məni ngwəvə.
Fəca va dza Hyala citəpə ngwəvə dza naa
slaa dzəkən ndə ya tsamaɓa ci, lə kwal tsa
kataŋ tsa kwa kwəma mbəzli gwanashi.
6 War ge'i ge'i lə na ci kwəma mənəhwə
ndə dza Hyalaa wanci na ci zhəmə.
7 Mbəzliy jihəva ta məni kwəma wəzə
na, ta mbə Hyalaa falshi, ka fə dikəə dzəti
shi, lə ka ɓanshi piyəy, ta ɓanavəshi piy
tsaa kədĩ ma dza Hyala.
8 Ma na mbəzliy zhini ghən va, kala dĩ
ma zləɓa na kataŋ na kwəma, mbərəkə
ghəshi zlay ghən tsa shi, ta sləkəshi na
gəmgəm na va kwəmay, ta satiy dza nəfə
tsa Hyala, ka ghwərvəə dzəkən shi.
9 Ya wa ntsaa məni war kwəma jikir nay,
ta sanci ngəra'wə dza Hyalaa dza tərəŋw
dalala. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə
*ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti
mbəzli gwanashi.
10 Ma ntsaa məni na wəzə na kwəma
naci kiy, war ta fanati dikə lə bama dza
Hyala, zhini mba'a mananati zərkə. 'Wava
na tə mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə,
ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli
gwanashi.
11 Va sa nzanay, ka məni pərslə Hyala
mbə nanzə kwəmaw.

1:26 1:26-27 1Kwər 6:9 **1:27 1:27** SləniTaH 18:22; 20:13 **1:29 1:29** Gal 5:19-21; 2Tim 3:2-4 **2:1 2:1** Cem 50:16; Mt 7:2 **2:4 2:4** SləniKY 17:30; 2Pi 3:9, 15 **2:5 2:5** fəca vici məni ngwəvə: Ezay 2:11-21 **2:6 2:6** 1Kwər 3:13-15; 2Kwər 5:10; Ef 6:8; Mt 16:27 **2:11 2:11** SləniKY 10:34; Kwəl 3:25; 1Pi 1:17; Zhk 2:1 **2:12 2:12** Mt 7:21

12 Mba'a kə mbəzliy sənata ma *kwəma
pəhəti Hyala mənti kwəma jikir nay, ka
dza Hyalaa slanshi na shi ngwəvə, lə
kwəma pəhəti na vaw. Ma mba'a kə
ka Zhəwifə ghəshi shiy sənata kwəma
pəhəpəhə na va mənti kwəma jikir nay,
lə kwəma pəhəpəhə na va sənata ghəshi
dza Hyalaa slanshi na shi ngwəvə.
13 Ka ɓəti ndə Hyala ka ntsa slar tsa war
tə sa nzana mbə fa kwəma gəzəkə kwəma
pəhəti naw. Əhəŋ, war ndə nzana mbə fə
ghən ta nəw kwəma pəhəpəhə na va. Ma
tsəghay, ntsa slar tsa ghəci va Hyala.
14 Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshi shi
kama kwəma pəhəti Hyala va ta dəvə shiy,
kar ghəshiy gwəravə, ka məni kwəma
war nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti
Hyala va, ya tsəgha səəkə ma ghəshiy
favə kwəma va. Ghalaɓa kiy, məhərli shi
mənta na ka na shi kwəma pəhəpəhə na
ti shi.
15 Ya namaɓa kwəma na kwəma gəzəkə
Hyala mbə kwəma pəhəti nay, tsasli tsasli
ghənzə mbə nefer shi. Ka civa ghənzəə
dzəti ngwəla, mbə sləni ghəra ghəshi,
lə təkə kwəma mbə nefer shi, sa nzana
mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na,
lə na jikir na kwəma. Ghala pətsa nza
ghəshi mbə məni na wəzə na kwəma na,
rəniki nefer shi, ma ghala pətsa ka ghəshiy
mənti na jikir na kwəma na, ka ndanshi
nefer shi nja ghwə.
16 Kwəma vay, ta dzəti ngwəla dza
naa dza gwa'a gwa'a, fəca dza Hyalaa
sla ngwəvəə dzəkən kwemer mbəmbə ni
mbə nefer mbəzli gwanashi. Ngwəvə
vay, lə Yesəw *Kəristəw dza Hyala ta sla,
njasa gəzəkə Yəwən kwəma wəzə na na
gəzanshee kaa mbəzli.

*Nəwti *kwəma pəhəti Hyala *ka Zhəwifə njasa gəzəkə naw*

17 Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə kiy, ka
Zhəwifəə gə ghəy na na ghəy, pə ghwəy.
Diɓa na, mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti
Hyala, pə ghwəy. Dzəghwa ghwəy ka
vəshi tə sa nza ghwəy ka mbəzli Hyala ki.
18 Gwa'a sənamti ghəy na dĩ Hyala
kwəma, mba'a ghəy sənata təra na wəzə
na kwəma, sa ɓanavəŋəy kwəma pəhəti
Hyala, pə ghwəy.
19 Ma ghwəy mbə təkə kwəma ghwəy
na, ghəyəy, ka ci kwal kaa ghwəlefesli,
zhini waŋ pi tsaa mbəranshi mbərə kaa
mbəzli mbə kwəsli nza ghəy, pə ghwəy.
20 Ghəy na ka ɓəni kwəma kaa mbəzliy
sənata ma kwəma, ka ɓəni kaa mbəzliy
təhəshi ma mbə kwəma Hyala, sa nzana,
gwa'a gwa'a kwəma pəhəti Hyala citəŋəy
kwal sənata kwəma, lə na kataŋ kataŋ na
ta gwa'a, pə ghwəy.
21 Yaŋ, tsəgha na. Ya sa nə ghwəy,
ka ɓəni kwəma kaa mbəzliy gə ghəy, pə
ghwəy kiy, tawa ɓəni ma ghwəy kwəma
kaa ghən tsa ghwəy kia? Ghwəy ghwəy
shiy ni va, ka ghəli sa ndə gha ma, pə
ghwəy kiy, tawa ghəli ghwəy kia?
22 Ka məni ghwərghwər gha ma, pə
ghwəy kiy, tawa məni ghwəy kia? Ghəy
dzar kwa kwəma ta mbəri teepəw, pə
ghwəy kiy, tawa zhini ghwəy ɓaɓasə shi
dzar mbə ciki mbəri ta zhəghə dəvə kia?
23 Ghwəy kiy, ə vəshi ghwəy sa nza
*kwəma pəhəti Hyala mbə dəvə ghwəy.
Dzəghwa ghwəy ki na, kala məni kwəma
gəzəkə kwəma va. Ghalaɓa kiy, Hyalaa
sawa ghwəy.
24 Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya
Hyala: «War tə mbərkə kwəma ghwəy
ghwəy ka Zhəwifə sawa hwəlfə nihwəti
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə slən tsa
Hyala» kə məndi.
25 Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə ghwəy shiy
*slanti fə'yasa vay, mba'a pə ghwəy nəw
kwəma pəhəti Hyala na, wəzə na sla
fə'yasa ghwəy. Ma kala nəw pə ghwəyəy,
ghala mbə ghwəy lə mbəzliy slanti ma
fə'yasa kwa kwəma Hyalaw.
26 Mba'a kə ntsaa slanti ma fə'yasa dĩti
fəti va Hyala, ka nəw kwəma pəhəti na
wəzəy, nja ntsaa slanti fə'yasa dza naa nza
kwa kwəma Hyala.
27 Ghəci ghəci saa nəw kwəma pəhəti
Hyala va, ya tsəgha slanti ma na fə'yasa
kiy, ghəci dza naa sla ngwəvəə dzəkən
ghwəy. Ghwəy shiy ni va, a ghəy slanti
fə'yasa, zhini mbə dəvə ghəy na kwəma
pəhəti Hyala, pə ghwəy, kala nəw ma
kwəma va ghwəy.
28-29 Shi pərikə tə ngwəlay, ka mənti ndə
ghəshi ka ndə Zhəwifə tsa slar tsaw. Shi
mbəɓa mbəɓa ni na shiy mənti ndə, ka
ndə Zhəwifə tsa slar tsa. Ka məniy ndəə
ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa, tə sa slanti
na fə'yasa njasa tsasliti kwəma pəhəti
Hyalaw. War ntsa slanti Hyala fə'yasa
ngəci mbə nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa na ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa
va Hyala. Gəla tsava ndəy, va Hyala səəkə
tsa ci fal, səəkə va ke ngəri naw.

3

1 Ya sa nzana tsəgha kiy, nama kwəma
na sa taŋəti hwəlfə ka Zhəwifə va hwəlfə
nihwəti mbəzli ti tsəghaa? Sa nzana mba'a
ghəshi *slaslanti fə'yasa shi kiy, wa na ni
shi va shi dza ghəshiy kwəmavə mbəa?

2:16 2:16 2:6; 1Kwər 4:5 **2:17 2:17** 9:4; Ezay 48:1 **2:19 2:19** Mt 15:14 **2:21 2:21** Mt 23:3-4; Zhŋ 7:19 **2:24 2:24** Ezhek 36:20 **2:25 2:25** 1Kwər 7:19; Gal 5:3 **2:26 2:26** Gal 5:6 **2:28-29 2:28-29** 9:6; Zher 4:4; Flp 3:2-3; Kwəl 2:11 **3:2 3:2** 9:4; Cem 147:19-20

2 Na kataŋ kataŋ nay, lə shi kwəmavə
ghəshi na tiɓa mbə tərəŋw. Ma kwa taŋa
shiyəy, ghala pətsaa ɓəkə Hyala kwəma
nzəy, kaa ka Zhəwifə niy ɓanavəshi na.
3 Dzəghwa ki na, kalaa niy nəwti kwəma
va nihwəti mbəzli mbə shi lə kwal tsa
nzə tiɗiɗ. Əy ma pən ngəŋwəy kiy, va sa
nzana kala mbə mbəzli vaa nəw kwəma
Hyala va ka garəshi ti tiɗiɗ na, dzəghwa
mba'a Hyala dzaa bashamti garə tiɗiɗ tə
sa nzə nanzə ki, nə ghwəy ki na?
4 Əhəŋ, nava tiɓa tepəw. Na na Hyalay,
ta məni kwəma gəzəkə na va dza na
nanzə, ya war ə mənishi mbəzli gwanashi
ka ka slasla dzərvə, njasa tsasliti məndi va
mbə Zliya Hyala. Ma kə məndiy: «Gha
kiy Hyalay, ə kə məndi sənaŋa, ka ntsaa
gəzə kwəma kataŋ na. Dza ya tə ngwəvə
haratəŋa ndəy, mba'a gha kəsəy ntsa va lə
fəti.»
5 Ya sa nzana tə mbərkə kwəma
ghwəmmə jikir na məndi sənata Hyala
ka ntsa slar tsa kiy, ka dza ghwəmməə
ni, *kwəma jikir naa mənti Hyala ghənzə
kə ɓəti nəfə ka sla ngwəvəə dzəkən
ghwəmmə, va kwəma ghwəmmə va jikir
na, pə ghwəmmə sa? Kwəma gəzəkee vay,
njasa ka məndiy gəzə kwəma tikə tə hiɗi
gəzəkee.
6 Ma gəla nava kwəmay, ka gəzəva
na tepəw. Ya sa ka Hyala garə ma tə
kwəma nzə tiɗiɗəy, njaa dza naa mbəə sla
ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi kia?
7 Ya sa nzana tə mbərkə dzərvə slaslee
məndi sənata Hyala ka ntsa slar tsa, ka
fə shəndəkəə dzəti kiy, sa wana dza naa
zhiniy ɓəra fəti va kwəmee va jikir naa?
8 Ma ghənzə tsəghay, wəzəɓa məməni
ghwəmmə jikir na, a wəzə tsa Hyala dzəti
ngwəla. Ma kə nihwəti mbəzliy, tsəgha na
kwəma ɓəni ghəy kaa mbəzli, kə ghəshi,
ka tsəhtsəhə lə ghəy. Ma gəla mbəzli vay,
ge'i na ɓasanshi ngwəvə va Hyala.

Ndə tiɓaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw

9 Ghwəmmə ghwəmmə *ka Zhəwifə
kiy, kwəma na kwəma taŋəti ghwəmmə
va nihwəti mbəzli ti kia? Ghənzə tiɓa
teepəw! Ava ghala məcanata gəzamtee,
gwanashi na mbəzli mbə hwəlfə ka
Zhəwifə lə mbəzli mbə nihwəti hwəlfəhi
mbə məni *kwəma jikir na kwa kwəma
Hyala, pən.
10 War nja kwəmaa gəzəta va mbə Zliya
Hyala, ma kə məndi:
Ndə tiɓa ya kwətiŋ,
ka garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni
maw.
11 Ndə tiɓa mba'a sənata kwəmaw.
Ndə tiɓa ka pəla Hyalaw.
12 Mbəzli gwanashi daŋərəta məhərli shi,
mbərəkə ghəshi zlay kwal.
Ndə tiɓaa məni na wəzə na kwəmaw,
ya kwətiŋ nzə na, ghəci tiɓaw.
13 War nə ma ghəshi, ɓəŋ kə ghəshi kaa
miy tsa shi
ta gəzə kwəmay, kwəmaa səəkə ləy hwər
shi na,
ka zən nja pətsaa səəkə kwa kwəli
bəŋwəta na.
Kwəma gəzə ghəshiy, kwəma kwa ngəɗi
mbəzli.
Kwəmaa səvəri tə miy shi na, nja darə.
14 War kwəma bəzla lə kwəma eghwekə
na,
na saa tahay nefer shi gwa'a tsəgha.
15 War ta bəkwə mbəzli ka ghəshiy məni
tsa shi kyaŋwkyaŋw.
16 War lidî kwəma lə sa ngəra'wə kaa
mbəzli,
ka ghəshiy nza, ya kwamaɓa dza ghəshi.
17 Sənay kwal nzəy lə zərkə kwa jipə shi
lə nihwəti mbəzli ghəshiw.
18 Ka hazləni ghəshi va Hyala ya jəw nzə
ɓaw,
kə məndi mbə Zliya Hyala.
19 A ghwəmmə sənay kiy, ya namaɓa
kwəma gəzəkə məndi mbə zliya pəhəti
Hyala va gwa'ay, kaa ka Zhəwifə gəzə
məndi. Ma tsəgha kiy, ndə tiɓa ya kwətiŋ,
gar gəzəkə mənti kwəma jikir nee kwa
kwəma Hyalaw, kəw. Ya ndə ka Zhəwifə
na, ya kala ndə ka Zhəwifə nay, a fəti və
kwa kwəma Hyala.
20 Va sa nzanay, ndə tiɓa ya kwətiŋ
gar mbay garəy kwa kwəma Hyala kala
hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma mbə
*kwəma pəhəti naw. War ta mbə ndə
ngəriy sənay, ntsa jikir tsa nzee kwa mətsə
Hyala kə, na kwəma canci kwəma pəhəti
Hyala, gwa'a tsəgha.

Njasa cikəvəri Hyala kwal mbəli tsa mbəzli

21 A ghwəmmə sənay kiy, ndə tiɓaa
mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni
mbə nəfə ci, tə sa nəwti na kwəma pəhəti
Hyalaw. Dzəghwa Hyala ki na, mba'a
cikəvəri yəwən kwal tsa ka ndə mbay
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni mbə
nəfə ci. Kwəmaa dzəkən yəwən kwal tsa
va na sa niy gəzə məndi va mbə zliya
*kwəma pəhəti Hyala, lə mbə zliya ka
gəzə kwəma Hyala.

3:3 3:3-4 9:6; 11:29; Bəla 23:19; 2Tim 2:13 **3:4 3:4** Cem 51:6 **3:5 3:5** 9:14 **3:8 3:8** 6:1 **3:9 3:9** 1:18–2:24; 3:23 **3:10 3:10-12** Cem 14:1-3 **3:13 3:13** Cem 5:10; 140:4 **3:14 3:14** Cem 10:7 **3:15 3:15-17** Ezay 59:7-8 **3:18 3:18** Cem 36:2 **3:20 3:20** Zhəwbə 4:17; Cem 130:3; 143:2; Rm 4:15; Gal 2:16; 3:22 **3:21 3:21-22** 1:2, 17 **3:22 3:22** 2:11; 3:9; 10:12; 11:32

22 Nana kiy, ntsaa zləɓavə sləni ghərati
Hyala səvəri mbə Yesəw *Kəristəw, mba'a
ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa
mbay dzəghwa kwəma Hyala, kala hazləni
mbə nəfə ci. Ya mbə hwəlfə *ka Zhəwifə
na ndə, war zləɓavə ma ndə ya mbə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na ndəy, war
yəmyəmshi na mbəzli va Hyala gwanashi.
23 Mbəzli gwanashi mənti na *kwəma
jikir na va Hyala, dzəghwa mba'a ghəshi
shaŋay kwəmavə shəndəkə tsaa bərkəti
Hyala fanatishi ta nza ghəshi mbə tsəgha
ki.
24 Ma dzəghwa Hyala də'wə ghən tsa
nzə ki na, mba'a mərshiy yatishi, tə
gəm tsəgha, ta mbə ghəshiy dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni ma. Tə
mbərkə kwəma Yesəw Kəristəw ntsaa
mbəlikəvərishi səvəri mbə dəvə kwəma
shi jikir na.
25 Hyala fəy na Yesəw Kəristəw nja shi
ɓəvəm ta sla kaa Hyala, mba'a mətiy
ta pəli jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala,
lə miymiy ci. Dzəghwa ya wa ntsaa
zləɓavə shi mənti Hyala va tsəgha ki na,
mba'a məniy ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni ma. Ma mənti
Hyala tsəghay, nza mbəzli mbəə sənata
nza tsa nzana ka ntsa ɗewɗew tsa. Sa
niy nzana, ghala mbəradzəy, kalaa niy
ɓasanshi ma ngwəvə ghənzə.
26 War sə'wa ghənzə niy sə'wa jikir
tsaa niy məməni ghəshi. Ma nana ki na,
dza Hyala mba'a ɓasanakən ngwəvə kaa
Yesəw Kəristəw tə mbərkə kwəma mbəzli
jikir na. Ta mbə mbəzliy sənay, ntsa
ɗewɗew tsa na, ka ɗi kwəma jikir na naw,
kə ghəshi. Mba'a ghəshi sənay, mbəzliy
zləɓavə sləni ghərati Yesəw Kəristəw va
na, a ɓanavəshi kwal ta dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni ma, kə ghəshi.
27 Tsəgha kə kiy, a ghwəmmə sənay ndə
tiɓa mba'a dzaa garəy kwa kwəma Hyala
kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma
pəhəti Hyalaw, pə ghwəmmə. War ntsaa
zləɓavə kwəma mənti Hyala va na saa
dzaa garəy kwa kwəma nzə kala hazləni
ma. Ghənzə tsəgha kiy, wa na kwəma dza
ndə vaa kəli ghən tsa ci, ka vəshi li kia?
Ghənzə tiɓaw.

28-29 Ta na navay, kaa ka Zhəwifə na
Hyala kwətishiw, Hyala mbəzliy kamaa
ka Zhəwifə na kwərakwə. Sa nzanay,
mbəzliy zləɓavə kwəma mənti Hyala va
na shiy dzaa garəshi kwa kwəma Hyala
kala hazləni ma. Ka garəy ndə kwa
kwəma nzə, tə sa nəwti ndə kwəma pəhəti
na njasa təkəti ka Zhəwifə vaw.
30 War kwətiŋtaa Hyala. Ta zləɓavə
mbəzliy dzaa yivə kwəma mənti na dza
na, mba'a ɓanavəshi kwal ta garə kwa
kwəma nzə kala hazləni ma. Ya mbəzli
mbə hwəlfə ka Zhəwifə ghəshi, ya mbəzli
mbə nahwəti hwəlfə ghəshi. Ava tsəghaa
nava.
31 Sa nə ya va, war kaa ntsaa zləɓavə
kwəma mənti Hyala va ɓanavə Hyala kwal
ta garə kwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa,
pən kiy, ə biyɗamtee kwəma pəhəti na
tsəgha na? Nava tiɓa teepəw! Na kataŋ
nay, a biyɗee kwəma pəhəti Hyalaw, a
zhinee mətsahanavə bərci, e gəzaŋwəy.

4

*Shiy mənti *Abəraham ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa*

1 Nighətim ya tə kwəma ndə nja
Abəraham, jijimmə tsa mbəradzə sana di.
Njaa niy nata ghwəy kwəmaa niy mənta
lia?
2 Va sa ghərati Abəraham sləni wəzə
na niy ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay
garə kwa kwəma nzə ki na? Va nava
na teepəw! Ma mba'a kə tsəgha nzay, ta
mbay niy dza Abəraham vəshi nza. Sa
kama na tsəgha ki na, niy mbə naa vəshi
kwa kwəma Hyalaw.
3 War nja kwəma gəzə Zliya Hyala va,
məntəvata na, saa ni va: «Sa zləɓavə
Abəraham kwəma gəzəkə Hyala ta man-
anci, mba'a fakən məhərli ci kən, va
tsəgha ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa» kə.
4 A ghwəmmə sənay, ya tsamaɓa ndə
ghərati na sləniy, ta wanci zhəmə sləni ci
dza məndi. Sa ka ntsa va kwəmavə zhəmə
ci vay. Ka mbə məndiy ni na, shi təgəm
ɓanavə məndi ntsa va, kə məndiw.
5 Ma va Hyala nanzə kiy, tsəgha naw.
Sa ghərati ndə sləni dza Hyalaa ɓəti ka
ntsaa mbay dzəghwa kwəma nzəw. Ntsaa
zləɓavə kwəma mənti Hyala, ghənzə saa
pəli kwəma mbəzli jikir na, mba'a ɓanavə
nəfə tsa ci, na sa dza Hyalaa ɓəti ka ntsaa
mbay garə kwa kwəma nzə.
6 Gəla kwəma va na sa gəzəkə *Davitə
va mbə zliya, tə pətsa gəzə na va kwəmaa
dzəkən vəshi kwəmavə ntsa nighəti Hyala
ka ntsaa mbay dzəghwa kwəma nzə təgəm
tsəgha, kala kama tə mbərkə sləni ghərati
na. Ma kə na:

3:23 3:23 5:2, 12; 8:18-20; Ghava 3:19 **3:24 3:24** 5:17; Ef 2:8; Tit 3:7 **3:25 3:25** miymiy: Mt 26:28; Ef 2:13; Kwəl 1:20; Ebr 9:12-14; 1Zhŋ 1:7; ShiZhŋ 1:5; 5:9; 5:1; 2Kwər 5:18-21; Ef 2:14-16; Kwəl 1:20; dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa: 1:17; 3:3-4 **3:27 3:27** 3:1, 21, 31; 8:2 **3:28-29 3:28** Gal 2:16 **3:28-29 3:29-30** 3:22; 4:11-12 **3:31 3:31** 6:15; 8:2-4 **4:2 4:2** Zhk 2:21 **4:3 4:3** Ghava 15:6; Gal 3:6; Zhk 2:23 **4:6 4:6-8** Cem 32:1-2

7 Vəshi na va mbəzli pəlata Hyala kwəma
shi jikir na,
dza na mba'a saɗanamtishi gwanata.
8 Vəshi na va ntsa kəsəti ma Ndə sləkəpə
mbə nəfə, kə.
9 Ya' pə ghwəy ki, kwataka mbəzliy
*slanti fə'yasa na shiy dzaa vəshi gwa'a
tsəgha na? Əhəŋ, nava tiɓaw. Ta vəshi
dza mbəzli mbə hwəlfəhi gwanashi. A
ghwəy favə, kwəma gha ghwəmməə gəzə
kwəmaa dzəkən, a pə ghwəmməy, sa
zləɓavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala
ta mananci, mba'a fakən məhərli ci kən,
va tsəgha ɓəti na ka ntsaa dzaa mbay
dzəghwa kwəma nzə, pə ghwəmmə.
10 Ya ghwəmməə nighə sənzənva kiy,
ge'i ghala hwəm nighəti Hyala Abəraham
ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma
nzəa? Ge'i ghala vici slanti na fə'yasa na
tanaa, naa ghəci ghwəla ta sla nzə? A
ghwəmmə sənay nanzə kataŋ, ghala ghəci
ghwəla ta *sla fə'yasa nighəti Hyala ka
ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə.
11 Ma kwəma sla fə'yasa zhəkə Hyala
vaa gəzanci kaa Abəraham ləy hwəm a
ghəci slantiy, lamba nzə fati Hyala ti, ta
mbə məndiy sənay nza tsa nza Abəraham
kaa ntsa nzə ɓəti na gar garə kwa kwəma
nzə tə mbərkə sa zləɓavə na kwəma
gəzəkə na mananci, ghala kwataŋata,
ghəci ghwəla ta sla fə'yasa. Ava tsəgha
məniy Abəraham ka dəshi mbəzliy slanti
ma fə'yasa, shiy ɓanavə nefer shi kaa
Hyala, mba'a Hyala ɓəti shi ka mbəzliy
dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə.
12 Zhini ɓay, ghəci na dəshi mbəzliy
slanti fə'yasa kwərakwə. Nanzə kiy, dəshi
mbəzliy sla slanti fə'yasa gwanashi naw,
əhəŋ. War dəshi niy ɓanavə nefer shi kaa
Hyala kwərakwə, njasa niy nza Abəraham
va, ghəci ghwəla ta sla fə'yasa na.

Shi dza mbəzliy yivə kwəma Hyalaa kwəmavə va Hyala

13 Ghala kwataŋatay, a Hyala niy
gəzanci kaa Abəraham: «A Abəraham,
ta zəmavəŋa ghi dzee tə hiɗi nashi gha
ni gwanashi ka shi gha, ghwəy lə ji-
jihiŋa gwa'a» kə niy ni. Ma gəzanci
Hyala kwəma va tsəgha kiy, va sa nzana
mba'a ghəci nəwti *kwəma pəhəti na naw.
Əhəŋ. Sa nzana mba'a ghənzə Hyala
sənay njasa ɓanavə Abəraham nəfə tsa ci,
na ɓəti na Abəraham ka ntsaa dzaa mbay
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma.
14 Ma war mba'a kə ndəə mbay
kwəmavə shi gəzəkə Hyala ɓəpə, tə sa
nəwti ndə kwəma pəhəti na nzay, gəmta
niy dza kwəma nə na va, ta ndaŋa shiy
dzee tə gəm, kə. Ka dza məndiy maw
zləɓa ni gəzəkə na va ɓəpə shiy tə gəm
nza kiw.
15 A na ntsaa nəw *kwəma pəhəti
Hyalay, ta satiy dza nəfə tsa Hyalaa
dzəkən, sa ka na nəwti ma wəzə. Sa
nzanay, tə sa pəhəti məndi kwəma ka
məndiy sənay, a məndi laɗamti kwəma,
kə məndi.
16 Ava va tsəgha gəzəkə Hyala ɓə
shi gəzəkə na va kaa mbəzliy zləɓavə
kwəma nzə, mba'a ghəshi ɓanavə nefer
shi. Ghalaɓa kiy, lə wəzə hwər tsa nzə
tarəkə na vəlanshi shi va kaa mbəzli
təgəm tsəgha. Ma nza ghəshi mbəə
tsəhəshi va mbəzli mbə hwəlfə Abəraham
gwanashi ki. Ka dza niva shiy nza war
ta mbəzli pəhanavəshi Hyala kwəma nzə
gwa'a tsəgha ghalaɓa kiw. Ya wa ntsaa
zləɓavə kwəma gəzəkə Hyala va, mba'a
ɓanavə nəfə tsa ci nja Abərahaməy, ta
kwəmavə shi va dza na. Ghalaɓa kiy,
dəmmə gwanammə na Abəraham.
17-18 Njasa gəzanakə Hyala va mbə zliya
nzə: «A Abəraham, avee məntəŋa ka
dəshi hwəlfəhi mbəzli ɗaŋ tə hiɗi» kə.
Zhini ma kə ɓa na: «Ɗaŋ dza jijihiŋaa
nza» kə ngəci. Sa gəzanakə Hyala
tsəgha na, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa
Hyala. Sa sənay na ghənzə na Hyalaa
mbay zhanakati mbəzliy bəkwəshi, ya
kala shiy tiɓa na, mba'a harkəvərishi lə
gəzə kwəma nzə, kə. Ya tsəgha niy
taŋanati kwəma gəzanakə Hyala va bərci
kaa Abəraham na, dza na mba'a ɓanavə
nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a fəy ghən
gəzliŋə ta kwəma va. Ava tsəgha niy
mənti Abəraham mbəradzə, na məniy na
ka dəshi hwəlfə mbəzli ɗaŋ tə hiɗi njasa
gəzanakə Hyala va.
19-20 Ghala pətsaa niy gəzanci Hyala va
kwəma va kaa Abərahaməy, piya ci mənti
gar bələkwə niy nza na ghalaɓa. Mba'a
niy sənay, aa haliy kala gar mbay ghəciy
zhiniy yakə zəghwə ghwəla, kə. Dzəghwa
mali ci *Sara ɓa na, jiŋa ghənzə. Ya
tsəgha nzə kiy, niy kə ghəpə Abəraham ta
kwəmaa niy gəzanakə Hyala vaw. War ə
niy ndəghə na kala dali ma. Sa ɓanavə
na nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a kwəmavə
bərci mbə nzəy tsa ci, ka fə shəndəkəə
dzəti Hyala.
21 Sa nzanay, aa niy sənay wəzə wəzə,
mba'a zləɓavə mbə nəfə tsa ci: «A bərci va
Hyala ta mbay ghənzəə mənti shi gəzəkə
na va, war njasa gəzarashi na va!» kə.

4:11 4:11 Ghava 17:9-11; Gal 3:7; Rm 2:28-29 **4:12 4:12** Mt 3:9 **4:13 4:13** Ghava 12:7; 22:17 **4:14 4:14** Gal 3:18 **4:15 4:15** 3:20; 5:13, 20; 7:7-13; Gal 3:19 **4:16 4:16** Gal 3:7 **4:17-18 4:17-18** Ghava 15:5; 17:4-5; 2Kwər 1:9; Ebr 11:12, 19 **4:19-20 4:19-20** Ghava 17:1-6; Ebr 11:11 **4:21 4:21** Ghava 18:14; Lk 1:37 **4:22 4:22** 4:3

22 Ava va tsəgha mənti Hyala Abəraham
ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə
kala hazləni ma.
23 Kwataka ta Abəraham tsasliti məndi
kwəma mbə Zliya Hyala vaw, əhəŋ.
24 Lə ghwəmmə ta na mbə gwa'a
kwərakwə. Ta mbay dza naa məntəmmə
ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala
hazləni tiɓa, ghwəmmə mbəzliy ɓanavə
nefer ghwəmmə va kaa Hyalaa zhanakati
Ndə sləkəmmə Yesəw va mbə məti.
25 Ma Yesəwəy, Hyala zlay na a ghəci
mətiy ta mbə ghəciy kəslamti kərhi
kwəma ghwəmmə jikir na. Zhəghwa
na ɓa, mba'a zhanakati mbə məti, ta
mbə ghəciy məntəmmə ka mbəzliy mbay
dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa.

5

Njasa Kwəmavə məndi jakəshi lə Hyala

1 Ma nana kiy, a Hyala məntəmmə ka
mbəzliy mbay dzəghwa kwəma nzə, kala
hazləni tiɓa. Sa nzana mba'a ghwəmmə
ɓanavə nefer ghwəmmə. Mbəzli nza
zərkə kwa jipə shi nza ghwəmmə lə
Hyala nana tə mbərkə sləni ghərati Ndə
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw.
2 Ava ghəci Yesəw tsa va ghwənamti
na kwal, sa zləɓavə ghwəmmə sləni
ghərati na ta mbə Hyalaa məni zhəhwər
tə ghwəmmə. Sana sənzənvanay, war
kwəma zhəhwər tsa vaa sa garəmmə
ghwəmmə ti. Dzəghwa lə vəshi mbə nefer
ghwəmmə. Sa nzana gəzliŋə ghwəmmə
fəy ghən tsa ghwəmmə ta kwəmavə na
ghwəmmə bəla mbə shəndəkə tsa nzə.
3 Zhini ɓay, war tsəgha dza vəshi
ghwəmmə kərayəw. Mbə vəshi nza
ghwəmmə ya mbə ngəra'wə nza
ghwəmmə gwa'a. Sa nzanay a ghwəmmə
sənay, a ngəra'wəə ɓanavə sə'wa kwəma
kaa ndə.
4 Ləy hwəm sə'wa kwəma na, nza ndə
'wəshamti shiy nighə kwəma ndə, ma sa
ka ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ci kiy,
ta kwəmavə bərci dza ndə mbə kwəma
fəy ndə va ghən tsa ci gəzliŋə ti tsəgha ki.
5 Ma tsəgha kiy, kwəma fəy ghwəmmə
va ghən gəzliŋə ti na, ka dzaa tərəta
gəmtaw. Ta na navay, a Hyala cantəmmə
lə Safə tsa nzə va Ɗewɗew tsa ndammə
na, njasa nza dĩ tsa va Hyala tə ghwəmmə
dikə tsa ci.
6 A ghwəy nay, ghala pətsaa niy nza
bərci ghwəmmə daw ta mbəliti ghən tsa
ghwəmməy, dzəghwa Kəristəw, ge'i lə
vəghwə tsa bərkəti Hyala mba'a səəkəə
mətiy ta mbəlimmə, ghwəmmə mbəzli
jikir kwəma ni.
7 A ghwəmmə sənay, ngahə na ndə ta
zləɓavə məti ta kwəma tsahwəti ndə, ya
ntsa ɗewɗew tsa na ntsa va. Gəjiɓa ta
kwəma ntsaa məni kwəma wəzə na dza
ndəə zləɓavə məti bərkee.
8 Ma na Kəristəw naci kiy, aa mətiy
tə ghwəmmə, ghala pətsaa niy nza
ghwəmmə mbə məni *kwəma jikir na.
Ava tsəgha citəmmə Hyala dĩ tsa dĩtəmmə
na.
9 Tə mbərkə sa shəkəshi miymiy
Kəristəw tə ghwəmmə kiy, dzəghwa
Hyala mba'a ndammə kwal tsaa dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni tiɓa. Njana nzana
tsəgha kiy, a ghwəmmə sənay a Yesəw
dzaa mbəlantəmmə va ɓə nəfə Hyalaa
dzəkən ghwəmmə.
10 Ghala pətsaa niy nza ghwəmmə ka
mbəzliy pa jaka lə Hyala kiy, aa niy sləkati
kwəma kwa jipə ghwəmmə li də'wə ghən
tsa nzə, mba'a jakətəmmə li, lə məti
mətiy Zəghwə nzə va. Hanaɓa nana ki
ghala pətsa sləkammə ghwəmmə tsa li,
ka na mbəlitəmmə ma ta kwa ndimndim,
tə mbərkə piy tsa piy Zəghwə nzə va
shəkəna.
11 Zhini diɓay, mbə vəshi nza ghwəmmə
tə sa sləkati Hyala kwəma kwa jipə tsa
ghwəmmə li, tə mbərkə Ndə sləkəmmə
Yesəw kwərakwə, ghəci saa məntəmmə
ka madigahita Hyala nana.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kar *Adam ghəshi lə Kəristəw*

12 Sanay, səəkə tə kwəma ndə kwətiŋ
ghatəvata məni *kwəma jikir naa dzəti
hiɗĩ, Adam, kə məndi kaa slən tsa ntsa
va. Sa mənti na kwəma jikir na na, dza
məti mba'a ghati ɓə ndə ngəri. Dzəghwa
ki, mba'a məti mənta ta mbəzli tə hiɗĩ
gwanashi, sa nza ghəshi mbə məni kwəma
jikir na gwanashi.
13 Maɗĩ Hyala ta gha ɓanci *kwəma
pəhəti na kaa *Məyizə kiy, mbə məni
kwəma jikir na niy nza mbəzli tə hiɗĩ
mbəradzəshi. Ma sa niy nza Hyala ghwəla
ta ɓə kwəma pəhəti naa səəkə di na, kalaa
niy ɓəla ma jikir tsaa niy məməni mbəzli
ghənzə ghalaɓa ki.

4:23 4:23-24 10:9; 15:4 **4:25 4:25** Ezay 53:4-5, 10; Rm 8:32-34; 1Kwər 15:17 **5:1 5:1** 3:21-30; zərkə: 3:25-26 **5:2 5:2** zhəhwər: 6:14; 2Kwər 6:1; 12:9; Gal 1:6; 5:4; Ef 2:5-8; 1Pi 1:10-11; 4:13-14; 5:10, 12; shəndəkə: Rm 3:23; 5:2; 8:17-18; 8:17-18; 9:23; 1Kwər 2:7; 2Kwər 3:18; 4:17; Kwəl 1:27; 3:4; 1Tes 2:12; 2Tim 2:10; 1Pi 5:1 **5:3 5:3-5** Zhk 1:2-3, 12; 1Pi 1:5-7 **5:5 5:5** 8:39; Cem 22:6; Ebr 6:19 **5:6 5:6-7** 1Pi 3:18 **5:8 5:8** Zhŋ 3:16 **5:9 5:9** 1:18; 1Tes 1:10 **5:10 5:10** 2Kwər 5:18-20; Kwəl 1:20-22 **5:11 5:11** 8:31 **5:12 5:12** Ghava 2:17; 3:19; Rm 6:21, 23; 7:9-10 **5:13 5:13** 4:15 **5:14 5:14** 1Kwər 15:21-22, 45-49

14 Nanzə kiy, ya tsəgha nzəy, sa ghava
na ghala vəghwə tsa Adam ka sar pa' tə
tsa Məyizə va vəghwə na, war mbə bəkwə
niy nza mbəzli tə hiɗi, ya tsəgha niy mənti
ma ghəshi gəla na Adam va kwəma jikir
na, ghəci saa nəwti ma kwəma gəzanakə
Hyala.

Ma Adam kiy, aa yəməva lə ntsaa niy
dza vaa səəkə.
15 Nanzə kiy, ghənghən na kwəma shi
tərəŋw. Na Adaməy, kwəma jikir naa
mənti na, dzəghwa mbəzli ɗaŋaŋ, mba'a
ghəshi kwəmavə məti tə kwəma jikir na
va mənti Adam, ntsa kwətiŋ tsa va. A
na zhəhwər tsa mənti Hyala va tərəŋw
tsa ta mbəzli dzar kwa tsahwəti ntsay,
aa taŋəti na mənti Adam va kwəma. Tə
mbərkə tsatsa ntsa kwətiŋ tsa tsa ghəci
Yesəw *Kəristəway, dzəghwa Hyala mba'a
mənti zhəhwər tə gəm ta mbəzli ɗaŋ.
16 Zhini ɓay, ka yəməva shi kwəmavə
məndi mbə shi ndapə Hyala va tə gəm,
lə shi kwəmavə məndi mbə kwəma jikir
na va mənti ndə kwətiŋəw. Ghənghən
na ghəshi. Tə mbərkə kwəma jikir na va
mənti ntsa kwətiŋ tsa vay, a Hyala harati
mbəzli tə ngwəvə, mba'a ɓanavəshi fəti.
A na wəzə hwər tsa mənti Hyala va ta
mbəzli tə mbərkə Kəristəway, ya tsəgha
mənti mbəzli kwəma jikir na ɗaŋ na, a
Hyala ɓanavəshi kwal ta dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni tiɓa.
17 Ta na navay tsəgha na, war tə mbərkə
ndə kwətiŋ, sa mənti ntsa kwətiŋ tsa va
kwəma jikir na bəkwə mbəzli. A na Yesəw
Kəristəw, tsahwəti ntsa kwətiŋ tsa tsay,
kwətita na na ci sləni mənti na, a na ci
va sləni taŋəti na Adam. Tə mbərkə na
ci va sləniy, a Hyala dzaa mananati wəzə
hwər tsa nzə va tərəŋw tsa kaa mbəzli,
mba'a ɓanavəshi kwal ta dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni tiɓa, mba'a ɓanavəshi piy
tsaa kəɗi ma, ka mənishi nja mezhizhə.

18 Sana kiy, a ghwəmmə nay, tə mbərkə
Adam kwətiy, sa mənti na kwəma jikir na,
va tsəgha ɓanavə Hyala fəti kaa mbəzli
gwanashi tə hiɗi. Ava tsəgha na lə Yesəw
Kəristəw kwərakwə. Tə kwəma ci kwətiy,
sa mənti na sləni wəzə na ɓanavə Hyala
kwal kaa mbəzli, ta dzəghwa kwəma nzə
mba'a ɓanavəshi piy tsaa kəɗi ma.
19 Ghwəmmə kəə nighə kwəma va
kiy, mbəzli ɗaŋ mənishi na ka mbəzliy
məni kwəma jikir na tsəgha tə kwəma
ntsa kwətiŋ tsa va ɗi ma fəti va Hyala.
Tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə
ki. Mbəzli ɗaŋ mənti Hyala ka mbəzliy
dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tiɓa, tə
kwəma ci kwətiy, sa ɗiti na fəti va Hyala.
20 Ma na kwəma pəhəti Hyala vaa
ɓanavə kaa Məyizəy, ta mbə jikir vəŋəy tə
hiɗi pəhəti na. Dzəghwa tə pətsa vəŋəy
jikirəy, tərəŋwəy Hyala mətsahay məni
wəzə hwər kaa mbəzli kwərakwə ki.
21 Ghalaɓa kiy, njasa niy kwəmavə
kwəma jikir na va bərci ta bəkwə
mbəzliy, tsəgha dza wəzə hwər tsa Hyalaa
kwəmavə bərci ta ɓə piy tsaa kəɗi ma kaa
mbəzli. Sa ka na mənti mbəzli ka mbəzliy
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, tə
mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

6

Mevivi kwəma jikir na nza ghwəmmə ghwəlaw

1 Sana sənzənva kiy, nda nza tsahwəti
ndə ni: «Wəzəɓa nəw ghwəmmə lə
məməni *kwəma jikir na nza Hyala mbəə
mətsəhə mənimmə wəzə hwər» kəa?
2 Am, nava tiɓa tepəw. Sa nzanay,
nja mbəzliy bəkwəshi nza ghwəmmə dzar
kwa bəla məni kwəma jikir na. Ghənzə
tsəgha kiy, njaa njaa ka ghwəmmə zhiniy
zhamməə zhimbə məməni nzə sana diɓa
kia?
3 A ghwəy sənay ghala vəghwə
tsa mənimmə məndi va *bateməy, a
ghwəmmə jakəmmə gwanammə lə Yesəw
*Kəristəw. Ghalaɓa kiy, a ghwəmmə
bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə.
4 Sa bəkwəmmə ghwəmmə va kwasəbə
mbə bateməy, a məndi lantəmmə li
gwa'a, njasa zhanakati Didi Hyala va
Yesəw Kəristəw mbə məti lə bərci nzə
va gwəramti gwa'a gwa'ay, tsəgha dza
ghwəmmə gha tsahwəti yəwən nzəy
kwərakwə.
5 Njana nzana jakə ghwəmmə kwasəbə
mbə məti ciy, jakə dza ghwəmmə nza
kwasəbə mbə zhakati tsa ci mbə məti
kwərakwə.
6 A ghwəmmə sənay, ghala pətsa
daŋwavəgha məndi va Yesəw Kəristəw
vəgha tsəm ka mətiy ghəciy, ghalaɓa
daŋwavəghammə Hyala vəgha tsəm lə
nzəy tsa ghwəmmə va gəmgəm tsa niy nza
mba'a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə
kwərakwə, ta mbə kwəma mbə nefer
ghwəmmə va jikir naa kərəta. Kala dza
kwəma jikir naa sləkəmmə ghwəla.
7 Va sa nzanay, bərci va kwəma jikir naa
dzəkən ntsa məti məti tsa ghwəlaw.
8 Njana nzana mba'a ghwəmmə
bəkwəmmə kwasəbə Kəristəway, a

5:17 5:17 məni mazə: Mt 19:28; 1Kwər 6:2-3; 2Tim 2:12; ShiZhŋ 20:4, 6 **5:20 5:20** 4:15 **5:21 5:21** 6:23 **6:1 6:1** 3:5-8, 31; 5:20 **6:2 6:2** 6:6; 7:4 **6:3 6:3-4** Gal 3:27; Kwəl 2:12; Tit 3:5; 1Pi 3:21; Mt 28:19 **6:4 6:4** 2Kwər 5:14-15, 17; Gal 6:15; Kwəl 3:1-5, 10 **6:5 6:5** Flp 3:10-11 **6:6 6:6** Gal 5:24

ghwəmmə sənay, ta piy dza ghwəmmə
kwasəbə kwərakwə.
9 A ghwəmmə sənay ki, a Yesəw
Kəristəw zhakatiy mbə məti, ka zhini naa
məti ghwəlaw. Bərci va məti gar zhiniy
ɓəhwə ghwəlaw.
10 Ghala pətsaa niy mətiy na vay, lə
kwəma mbəzli jikir na mətiy na, kwətiŋ
səɗa ci gwa'a tsəgha. Ma sa zhini na tsaa
piy nana kiy, ta Hyala piy na gwa'a tsəgha.
11 Ava tsəgha pə ghwəy nighəti ghən
tsa ghwəy kwərakwə ki. Nja mbəzliy
bəkwəshi ghwəy fəy ghən tsa ghwəy dzar
kwa məni kwəma jikir na. Ma kwa kwəma
Hyala na, ka mbəzliy piy ghwəy, tə sa nza
ghwəy jakəjakə lə Yesəw Kəristəw.
12 Njana nzana tsəgha kiy, nəghətaa
ghwəy dzaa zləɓa kwəma jikir naa
kwəmavə bərci mbə vəgha ghwəy va dzaa
mətita, ta pəməŋwəy ghənzəə dzəmbə
məni kwəma mawti na ma.
13 Ka zlatanavə ghən tsa ghwəy ghwəy
kaa kwəma jikir na a ghənzə mənti vəgha
ghwəy, ka sa ɓə na ta dzaa məni na ɗi na
kwəma jikir na li ma. Njana nza ghwəy
ka mbəzliy bəkwəshi va na tsəgha na va
kwəma, zhini mba'a ghwəy zhakatiŋwəy
ta tsahwəti nzəyəy, war kaa Hyala pə
ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy. A ghənzə
pəməŋwəy dzəghwa kwal tsaa məni na
wəzə na kwəma.
14 Njana nzana, tə mbərkə wəzə hwər
tsa Hyala ghwəy kwəmavə kwal tsaa
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa,
kala kama tə nəw *kwəma pəhəti nay,
əntaa kwəma jikir na sləwaŋwəy ma.

Zlay ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə kaa Hyala, ta məni na wəzə na kwəma

15 Ghənzə tsəgha kiy, njana nzana tə
mbərkə wəzə hwər tsa Hyala ghwəmmə
kwəmavə kwal tsaa dzəghwa kwəma nzə,
kala kama tə mbərkə *kwəma pəhəti
Hyalay, a kwal va ghwəmmə ta məni
*kwəma jikir na ɗi naa gəzə na? Am nava
tiɓa tepəw.
16 A ghwəy sənay, mba'a pə ghwəy
ɓanavə ghən tsa ghwəy kaa ndəy, War
kwəma gəzə na dza ghwəy məni, mevivi
tsava ndə nza ghwəy.
Sana sənzənva, mba'a pə ghwəy zlanay
ghən tsa ghwəy kaa kwəma jikir nay,
mevivi kwəma jikir na nza ghwəy, ta
bəkwə dza ghwəy. Ma mba'a pə ghwəy
zlanay ghən tsa ghwəy kaa Hyalay, mevivi
Hyala nza ghwəy tsəgha! Ta məntəŋwəy
dza na ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni tiɓa.
17 Ma kwataŋay, mevivi kwəma jikir na
niy nza ghwəy. Dzəghwa ghwəy nana
ki na, mba'a ghwəy ɗiti fəti ta kwəma
kataŋ na va ɓanavəŋwəy məndi lə nəfə
tsa ghwəy kwətiŋ. 'Wəsa pə ghwəmmə
kaa Hyala ta kwəma va.
18 Nana kiy, a Hyala mbəlikəvəriŋwəy
səvəri mbə dəvə kwəma jikir na.
Dzəghwa mba'a ghwəy zhəghəŋwəy ka
mevivi nzə, ta məni na wəzə na kwəma.
19 Ma kwəma gəzəŋwəy ya na dzar kwa
kwəma mava, ge'i lə kwəma məni ndə
ngəriy, ta mbə ghwəy favə, sa nza məhərli
ghwəy daw ta favə kwəma nə ya. War
njasa niy zlanay ghwəy va ghən tsa ghwəy
gwanay kwataŋa kaa hwəlfə kwəma jikir
na gwanata, ka mətsəhə zhini ghən kaa
Hyala lə nava kwəmay, war tsəgha pə
ghwəy ɓanavə ghən tsa ghwəy gwanay
kaa Hyala, ta məni na wəzə na kwəma
kwərakwə ki, a ghwəy nza ka mbəzli nzə.
20 Ghala pətsaa niy nza ghwəy
ghwəlaŋwəy mevivi kwəma jikir nay, niy
nza shiy tiɓa gar iyapambəŋwəy mbə
məni na wəzə na kwəmaw
21 Ghala pətsaa niy məməni ghwəy va
shi gəmgəm ni va ghəraŋwəy ha'wə və
shi nana kiy, wa shiy niy kwəmavə ghwəy
wəzə ni mbə niva shiya? Shiy tiɓa ghwəy
niy kwəmavəw. A na gəla niva shiyəy,
war məti na sa ka ndəə kwəmavə mbə
mənishi.
22 Ma nana kiy, a Hyala mbəlikəvəriŋwəy
səvəri mbə dəvə na jikir na kwəma, mba'a
ghwəy məniŋwəy ka mevivi nzə. Ma
shi kwəmavə ghwəy wəzə ni mbə gəla
tsa nza ghwəy tsa mbə nzəy nana kiy,
ɗewɗew dza nzəy tsa ghwəy nza kwa
kwəma Hyala. Ma ləy hwəm taa nza na,
nza ghwəy kwəmavə piy tsaa kəɗi ma.
23 Ta na nava, mba'a kə ndəə məni
kwəma jikir nay, ta kwəmavə məti dza
ndə ka zhəmə ci. Ma dza Hyala nanzə kiy,
mba'a ɓanavə piy tsaa kəɗi ma təgəm kaa
mbəzliy jakəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw
*Kəristəw.

7

*Mbəzli bəkwə bəkwə ni nza ghwəmmə, dzar kwa *kwəma pəhəti Hyala*

1 A ngwarməhira, ta gəzəŋwəy kwəma
ɗee, dzar kwa kwəma pəhəti Hyala, sa
nzana mba'a ghwəy sənata gwa'a gwa'a.
Ma kwəma pəhəti Hyalay, kəray ghala
pətsa nza ndə tə ghwəməy, ka bərciy nza
vəə dzəkən ntsa va.
2 Ya lə mali ta zaləy, a ghwəmməə mbəə
nighəti kwəma va. Mba'a kə zata mali

6:9 6:9-10 SləniKY 2:27; Ebr 9:25-28; 1Pi 3:18 **6:11 6:11** Gal 2:19; 1Pi 2:24 **6:12 6:12** 12:1 **6:14 6:14** 5:2; Gal 5:18; 1Zhŋ 3:6 **6:15 6:15** 6:1 **6:16 6:16** Zhŋ 8:34; 2Pi 2:19 **6:17 6:17** Zhŋ 8:32 **6:18 6:18** 1Pi 2:24 **6:21 6:21** 7:5; 8:6, 13; Zhk 1:14-15 **6:23 6:23** 5:21 **7:2 7:2** 1Kwər 7:39

tə ghwəməyəy, kwal va mali va ta ɓə
tsahwəti zaləw, kə kwəma pəhəti Hyala.
Ma mba'a kə zata tsa va mətiyəy, nahwəti
kwəma tiɓa gar zhiniy makə mali va va ɓə
tsahwəti zal ghwəlaw.
3 Ɗi naa gəzəy, mba'a kə zata mali tə
ghwəməy, dza na mba'a ɓarvata ti, mba'a
dzaa ɓəvə tsahwəti zaləy, a nava mali
mənti ghwərghwər. Ma mba'a kə zata
mətiyəy, nahwəti kwəma tiɓa gar zhiniy
makəti ta ɓə tsahwəti zal ghwəlaw, Ya ə
zhini naa ɓə tsahwəti zal ghalaɓay, ka dza
məndiy har kwa ghwərghwər maliw!
4 Ava tsəgha na kwəma va lə ghwəy sana
kwərakwə kia ngwarməhira. Ghwəyəy,
mbəzliy bəkwəshiy gə ghwəy sana va
kwəma pəhəti Hyala. Sa nzana mba'a
Yesəw *Kəristəw mətiy, ka mbəərəhwə
məti ghwəy, Ka dza ghwəy nza mbə dəvə
kwəma pəhəti Hyala ghwəlaw, mbəzli
Yesəw tsaa zhakatiy va mbə məti dza
ghwəy nza, ta mbə ghwəmmə məni naa
təɓanta kwəma kaa Hyala.
5 Ghala pətsaa niy nza ghwəmmə mbə
məni shiy njasa ɗi vəgha ghwəmməy,
mbə cimmə niy nza kwəma pəhəti Hyalaa
dzəkən kwəma məni ghwəmmə jikir na,
mbə ci tsaa cimmə na vay, ə niy zhini
naa mətsəhəmmə maw məni kwəma va.
War ə *kwəma jikir na va niy tsəkwəmmə
kwa kwəma kwa kwəma, ta dzəghwa kwal
məti ki.
6 Ghalaɓa kiy, kwa dəŋw tsa kwəma
pəhəti Hyala niy nza ghwəmmə. Ma
nana ki na, mba'a ghwəmmə mənimmə
ka mbəzliy bəkwəshi və, ka mbay naa
sləkəmmə ghwəlaw. Ka ghəra sləni
ghwəmmə dzar kwa pəhal kwal tsaa
niy tsasliti məndi va mbə kwəma pəhəti
Hyalaw. Dzar kwa kwal tsa 'war'war
tsa, njasa cimmə *Safə tsa Hyala ghəra
ghwəmmə sləni nana.

Kwəma pəhəti Hyala citəpə na na jikir na kwəma

7 Ghənzə tsəgha kiy, *kwəma jikir naa
*kwəma pəhəti Hyala va dza ghwəmmə ni
ki shəkəna? Am, nava tiɓa tepəw. Kala
kwəma pəhəti Hyala tiɓa nzay, ka dzee
sənata na jikir na kwəma nzaw. Kalaa
niy gəzəkə kwəma pəhəti Hyala, ka məni
mətsə gha ta sa ndə ma, kə nzay, ka dzee
sənay nza na, kwəma jikir naa məni gəla
shi tsəgha ni va pən nzaw.
8 Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə
na va: «Ka məni gha tsa' ma» kə ki na,
dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə
bərciy dzəkənee, ta ɓəraa dzəmbə ma-
maw məni ya namaɓa hwəlfə kwəma jikir
na. War kalaa niy nza kwəma pəhəpəhə
na tiɓa nzay, ka dza məndiy sənay a
kwəma jikir na tiɓa, kə məndi nzaw. Ka
dza slən tsa kwəma jikir naa nza tiɓa
nzaw.
9 Kwataŋa, ghala pətsaa niy sənata mee
kwəma pəhəti Hyalay, ka ntsaa məni
kwəma wəzə na niy nayee ghən tsee. Ma
nana ghala pətsa favee tsa kwəma pəhəti
Hyala na, mba'a kwəma jikir na təzlita.
10 Dzəghwa mba'ee mənira tsəgha, ka
ndə məni kwəma jikir na. Kwəma pəhəti
Hyala va kiy, nza mbəzli nza ka mbəzliy
məni kwəma wəzə na, ta mbə ghəshiy piy
niy pəhəti na. Dzəghwa, yən nee ki na,
mba'a kwəma va məntəra ka ntsa jikir tsa
ta pəəslitəra. *
11 Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə
na va: Ka məni gha tsa' ma kəy, dzəghwa
kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy
dzəkənee ta həərəɗaa dzəmbə məni
kwəma jikir na. Dzəghwa sa cikəvəriɗa
kwəma pəhəpəhə na va, ntsa jikir tsa nza
gha kə ki na, mba'a kwəma jikir na va
pəəslitəra.
12 Ɗi naa gəzə kiy, kwəma pəhəpəhə na
va na, Kwəmaa səəkə va Hyala na kataŋ
kataŋ. Ya namaɓa kwəma gəzə məndi
mbə ɓa na, kwəma Hyala kataŋ, lə kwal
tsa nzə, wəzə ghənzə ta ndə ngəri.
13 Əy, ya sa nzana tsəgha kiy, ə nzana
mba'a shi wəzə ni zhiniy mənishi ka shiy
məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira ki
shəkəna? Am, nava tiɓa tepəw! Waa
ə kwəmavə kwəma jikir na bərci səvəri
mbə kwəma pəhəti Hyala va wəzə na, ta
məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira, ta
mbəə kəslati slən tə kwəma jikir na. Sa
ɓəvə kwəma jikir na va kwəma pəhəti
Hyala va wəzə na ta pəəslira kiy, ghalaɓa
cikəvəri na gəmgəm tsa nzəə dzəti ngwəla
gwa'a gwa'a.

Njasa nakən kwəma mbə ndə jikir na mətsəə dzəkən ndə

14 A ghwəmmə sənay, ma na *kwəma
pəhəti Hyalay, lə safə tsa nzə ɗewɗew tsa
pəhəti na. Əy, ma na nee nee kiy, ndə
ngəri nzee gwa'a tsəgha. Mba'a *kwəma
jikir na məntəra ka mava tsa nzə.
15 Sənay ghənee tə shi məni yaw. Sa
nzana shi ɗee məni mbə nəfə tseyey, ka

7:4 7:4 6:4; Gal 2:19 **7:5 7:5** 6:21 **7:6 7:6** 6:7; 8:2-4; 2Kwər 3:6 **7:7 7:7-13** 4:15 **7:7 7:7** Nəw 5:21; Ghava 2:16-17; 3:6 **7:8 7:8** 1Kwər 15:56 **7:9 7:9** 5:13 **7:10 7:10** SləniTaH 18:5 * **7:10 7:10** Dzəghwa tə pətsa nə məndi va: «Ntsaa məni kwəma wəzə na» kə məndiy, «Ntsaa piy» tsasliti məndi kwa kwəma ka Gərekə. Ma tə pətsa nə məndi va: «Ndə məni kwəma jikir na» kə məndi diɓa na, «Ntsa məti məti tsa» kə ghəshi. **7:11 7:11** Ghava 3:13 **7:12 7:12** 1Tim 1:8 **7:14 7:14** Cem 51:7 **7:15 7:15** Gal 5:17

məni niva yaw. Ma shi ɗimee mbə nəfə
tsee na, ghəshi shi mənee.
16 Nay gha ki, mba'ee məni shiy kala
kama ghəshiy shi ɗee mbə nəfə tseyey, e
zləɓati kwəma pəhəti Hyala, mba'ee ɓəti
ka sa wəzə na ɗi na gəzə.
17 Va tsəgha na ki, ma kwəma jikir na va
kee məni kiy, yən məni naw, kwəma jikir
na va mbə ya məni na kwəma va.
18 E sənay karkar, yən yən ndə ngəriy,
daw na bəlitee ta mənti na wəzə na va
kwəma ɗi Hyala pən. Tərəŋw yən ɗi
məni ni wəzə ni shiy na, a ka mbay yaa
məntishiw, tsəgha.
19 Ni wəzə ni va shiy ɗee məni na, ka
mənishi yaw, ma ni gəmgəm ni va shiy ɗi
mee məni na, ghəshi ni mənee ki
20 Nay gha ki yən məni shiy, kala kama
ghəshiy shi ɗi yay, yən mənishi naw,
kwəma jikir na va mbə ya mənishi na.
21 Ma shi nzee mbə məni nana yən
nighəy: Ghala pətsa ɗee mənti na wəzə
na va kwəma, dzəghwa kap pən kəsəvə
məni nzəy, kee zhiniy nighə ɓa na, yən
mbə məni kwəma jikir na.
22 A na mbəɓa mbəɓa mbə nəfə tseyey,
mbə ɗi nəw kwəma pəhəti Hyala nzee
tərəŋw!
23 Ma kee nighə ɓa na, mba'a nihwəti
shiy mbə ya, lə bərci və shi! Ka
njəghəzliva lə kwəma təkee va wəzə na
mbə nəfə tsee. 'Wakəvə niva shiy ki na
mba'a ghəshi mbahəhwəra, ka məntəra
ka mava tsa kwəma jikir na.
24-25 Na nee də'wə ghən tsee mbə nəfə
tseyey, mbə nəw kwəma pəhəti Hyala
nzee. Ma vəghee na, ka nəw kwəma jikir
na. A ngəra'wə kənee nee ki mbəzlia!
Wa ntsaa dzaa mbəlantəra va vəghee na
pəmərаa dzəmbə məti kia mbəzlia! War
Hyala na sa dzaa mbəlantəra, səvəri mbə
Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə! 'Wəsa
nə ya ngəta.

8

*Nza tsa nza ndə kwa kwal Hyala tə mbərkə bərci ɓanavə *Safə tsa nzə ɗewɗew tsa*

1 Nana ki ghənzə tsəghay, ntsaa jakəy lə
Yesəw *Kəristəway, ka dza Hyalaa ɓanavə
fəti ghwəlaw.
2 Sa nzanay, ma bərci Safə tsa Hyala va
ɗewɗew tsa, ɓanavə piy mbə jakəva tsa
shi lə Yesəw Kəristəway, aa mbəlikəvəri
səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na, lə
səvəri mbə dəvə məti.
3 Ma na *kwəma pəhəpəhə nay, niy
mbay naa ɓəkəvəri ndə mbə dəvə kwəma
jikir na lə mbə dəvə mətiw. Sa nzanay,
daw niy nza bərci ndə ngəri ta nəw
kwəma gəzəkə na. Ma kwəma mbata
ma kwəma pəhəpəhə na va kiy, a Hyala
mənti nanzə ki. Zəghwə nzəə ghwənikə
naa dzəti hidî, mba'a səəkəə zhəghəy ka
ndə ngəri, ka sənay njasa maw vəgha
ndə ngəri kwəma jikir na, mba'a mətiy
tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na.
Ava tsəgha ɓasanakən Hyala ngwəvə kaa
kwəma jikir na mbə vəgha ndə ngəri.
4 Sa mənti na va tsəgha kiy, ta mbay
ghwəmməə mənti kwəma wəzə na va
ɗi kwəma pəhəti na, sa nzanay, kwəma
ɗi safə tsa Hyala na sa məni ghwəmmə.
Ka məni kwəma ɗi vəgha ghwəmmə
ghwəmməw
5 Ntsaa məni kwəma ɗi vəgha ciy, ta
nakən mətsə dza kwəma ɗi vəgha ci vaa
dzəkən məhərli ntsa va. Ma mba'a kə
ndəə məni kwəma ɗi Safə tsa Ɗewɗew tsa
na, mba'a Safə tsa ɗewɗew tsa va nakən
mətsəə dzəkən məhərli ci kwərakwə.
6 Mba'a kə məhərli ndə dzataa dzəkən
kwəma ɗi vəgha ciy, ta kwəmavə məti
dza tsava ndə. Ma mba'a kə məhərli ndə
dzataa dzəkən kwəma ɗi Safə tsa ɗewɗew
tsa na, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma mba'a
zərkə dza na.
7 Ma ntsaa fakən məhərli ciy dzəkən
kwəma ɗi vəgha ciy, *ndə jaka tsa Hyala
na tsava ndə, ka nəw kwəma pəhəti Hyala
naw. Ka mbay nəw nzə na tala ɓaw.
8 Ntsaa məni kwəma ɗi vəgha ciy, ka
dza naa sənay məni kwəmaa təɓanta kaa
Hyalaw.
9 Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na
ghwəy kiy: Va vəgha ghwəy fa ghwəy
kwəma məni ghwəyəw. Va Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa fa ghwəy kwəma. Sa nzana,
mbə ghwəy Safə tsa va nzəyəy. Ma na ntsa
kama Safə tsa Kəristəw mbə nəfə tsa ciy,
ntsa Yesəw Kəristəw na tsava ndəw.
10 Mba'a kə Yesəw Kəristəw mbə nəfə
tsa ghwəy, ya war tsəgha dza ghwəy ta
məti tə hidi va kwəma jikir nay. War ta
zhini dza ghwəy piy tə mbərkə Safə tsa
Hyala, sa nzana mba'a Hyala məntəŋwəy
ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nzə kala
hazləni tiɓa.
11 War kama na kataŋ kə Safə tsa Hyalaa
zhanakati Yesəw Kəristəw va mbə məti
mbə nefer ghwəyəy, war ta zhanakati
vəgha ghwəy va dzaa mətita dza na mbə
məti kwərakwə lə Safə tsa nzə va ɗewɗew

7:18 7:18 Ghava 8:21; Flp 2:13 **7:23 7:23** Gal 5:17; Zhk 4:1; 1Pi 2:11 **7:24-25 7:24-25** 1Kwər 15:57 **8:1 8:1** 1:18; 5:1 **8:2 8:2** 3:27; 7:7-11 **8:3 8:3** Gal 4:4; Flp 2:7-8; 2Kwər 5:21 **8:4 8:4** 6:22; 7:4; 13:10; Gal 5:16, 25 **8:6 8:6** 6:21; Gal 6:8 **8:9 8:9** 1Kwər 3:16 **8:10 8:10** Gal 2:20; 1Zhŋ 3:24 **8:11 8:11** 2Kwər 4:14 **8:12 8:12** 6:18

tsa nzəyəy mbə ghwəy!

12 Ghənzə tsəgha kiy ngwarməhiray,
shiy tiɓa vəgha ghwəmmə dzaa ɗəw
va ghwəmmə, ta fə kwəma ghwəmməə
dzəghwa sa ɗi naw. Va Safə tsa ɗewɗew
tsa dza ghwəmməə fa kwəma nana.

13 Ta na nava, war mba'a pə ghwəy məni
shi ɗi vəgha ghwəyəy, ta bəkwəŋwəy
dza ghwəy. Ma mba'a pə ghwəy zlanay
kwal kaa Safə tsa ɗewɗew tsa a ghəci
kəətiŋwəy ta pəəsliti məni shi ɗi vəgha
ghwəy vay, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma
dza ghwəy.

14 Ma mbəzliy fa kwəma va Safə tsa
Hyala mbə nzəy tsa shi kiy, ghəshi na
ndərazhi Hyala.

15 Safə tsa nzə va ndaŋwəy Hyalay, saa
məntəŋwəy ka mevivi gar zhini ghwəy
hazləni kwa kwəma Hyala naw! Əhəŋ.
Safə tsaa məntəŋwəy ka ndərazhi nzə, ka
ɓəmmə bərci ta har Hyalaa Dəmmə, A Di,
gha Dəŋəy, pə ghwəmmə kaa har nzə.

16 Ya Safə tsa Hyala va də'wə ghən tsa
ciy, ka gəzəmmə mbə nefer ghwəmmə,
ndərazhi Hyala nza ghwəy, kə.

17 Njana nza ghwəmməə ndərazhi nzə
kiy, war ta kwəmavə shi wəzə ni va
fəyəmmə na dza ghwəmmə. Ghwəmmə
lə Kəristəw dza naa kwəmashi. Mba'a
pə ghwəmmə mbə sa ngəra'wə kwasəbə
kataŋəy, ta kwəmavə shəndəkə dza
ghwəmmə kwasəbə kwərakwə ki.

Tsa ghwəmmə shəndəkə tsa fəy ghwəmmə ghən ti

18 Ma na ngəra'wer sasa ghwəmmə ni
sana tikə tə hiɗi ni diy, e sənay, na
navay, ya ta jəw tsətsə na: Ka dza ghəshiy
yəməva lə shəndəkə tsa dza Hyala ta
ɓəmməw.

19 Ya wa shi ngati Hyalaa dzəti hiɗi sana
gwa'a gwa'ay, tərəŋw nzəghəshi ghəshi
mbə ndəghə vici dza Hyalaa ci ndərazhi
nzəə dzəti ngwəla.

20 Shi ngati Hyala vaa dzəti hiɗi
gwanashiy. Aa ɓanti dəvə nzə ti shi, mba'a
zhəghətishi ka shi gəmshi ni. A na shi va
də'wə ghən tsa shiy, ə niy mawti ghəshi
tsəghaw. War Hyala va sa təkəvə na na,
mba'a ɓanti dəvə nzə ti shi. Ya tsəgha
nzə ɓa na, zamti ghən Hyala tsəgha bətə
ta kwəma shi tə hiɗi kiw. Aa zhiniy
ɓanavəshi shi ka ghəshi fəy ghən tsa shi
gəzliŋə ti shi diɓa.

21 Sa nzanay, ya shi ngati Hyala va na,
ta mbəlantishi dza na. Ka dza ghəshiy
ghwaɓə ghwəlaw. Njasa nza ndərazhi
Hyala va: Ka sləkə ghən tsa shi, lə
shəndəkə ti shiy, tsəgha dza shi ngati
Hyala va gwanashiy nza.

22 A ghwəmmə sənay ghala ghati na, pa'
sanay, war mbə ngəlvə na shi ngati Hyala
gwanashi va ngəra'wə, nja maliy kemahə
va ta ya zəghwə.

23 Kwataka ghəshi na shi mbə ngəlvə
kwətishi kiw, ya ghwəmmə ghwəmmə
shi ghati Hyala va fə shəndəkə dzəti
ghwəmmə, lə Safə tsa nzə va ɗewɗew
tsa ndammə na kiy, mbə ngəlvə
nza ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə
kwərakwə. Ka ndəghə vici dza Hyalaa
səəkə ta kərkamti zhəghəmmə ka
ndərazhi nzə, sa ka na kərniy mbəlanti
vəgha ghwəmmə va ngəra'wə.

24 Ta na mbəliy, a Hyala mbəlantəmmə,
a na nzanay, ka nay mbəli tsa mbəlimmə
ghwəmmə va ghwəmmə lə mətsə nana
diw. War ghən na sa fəy ghwəmmə
gəzliŋə ti. Ma mba'a pə ghwəmmə
niy nay lə mətsə ghwəmmə nzay, ka
dza ghwəmməə zhiniy fə ghən gəzliŋə
ti nzaw. Sa nzanay, ndə tiɓa mba'a
dzaa zhiniy fə ghən tsa ci gəzliŋə ta shiy
tsəhəshi mbə dəvə ciw.

25 Njana nashi ma ghwəmmə shi fəy
ghwəmmə va ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə
ti shi diy, war ə dza ghwəmmə nəw lə
ndəghə shi tsəgha.

26 Ya *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa kiy,
mbə kəətimmə na mbə daw bərci tsa
ghwəmmə, sa nzana kala sənay ghwəmmə
njasa təɓə ghwəmmə cə'wə Hyala. Ka naa
dza də'wə ghən tsa ci na, ka cə'wə Hyala tə
ghwəmmə mbəɓa mbəɓa lə gəzə kwəma
mbay ma ghwəmməə gəzəkə lə miy tsa
ghwəmmə.

27 Ma Hyala nanzə ghənzə saa sənamti
pətsa mbə nəfə tsa ndə gwa'a gwa'a ki na,
mba'a sənata kwəma ɗi Safə tsa Ɗewɗew
tsa gwa'a. Sa nzanay kwəmaa təɓə va
Hyala na sa ka Safə tsa ɗewɗew tsa vaa
cə'wə va Hyala ta mbəzli nzə.

28 Mbəzliy ɗi kwəma Hyala, shi harvə
na ta məni kwəma ɗi nay, a ghwəmmə
sənay, ya nimaɓa shiy na shiy kəsashiy,
kar ghəshiy mənishi ka shi wəzə ni ti shi.

29 Sa nzana mbəzliy niy tərati Hyala
kwataŋatay, mbəradzəta tarəkə na
məntishi nja Zəghwə nzə va. Ma nza
Zəghwə nzə va mbəə nza ka məkaji tsa
kən ngwarməmə ɗaŋ ni ki.

30 Dzəghwa na kaa mbəzliy taranakəshi
na va kwəma va ki, mba'a harvəshi.
Sa harvəshi na na, mba'a məntishi ka

8:13 8:13 Gal 6:8; Ef 4:22-24 **8:14 8:14** 1Zhŋ 2:29–3:1 **8:15 8:15** Mk 14:36; Gal 4:5-7 **8:17 8:17** 5:12; Gal 4:7; Flp 3:10-11 **8:18 8:18** 2Kwər 4:17 **8:19 8:19** Kwəl 3:4; 1Zhŋ 3:2 **8:20 8:20** Ghava 3:17-19 **8:23 8:23** 2Kwər 5:2-5 **8:24 8:24** 2Kwər 5:7; Ebr 11:1 **8:25 8:25** 2Kwər 4:18 **8:27 8:27** Cem 139:1 **8:28 8:28** Zhəwbə 2:10; Ef 1:11 **8:29 8:29** Kwəl 1:18; Ebr 1:6 **8:30 8:30** 1:7; 5:2; 2Tes 2:13-14

mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa. Sa məntishi na tsəgha na, dza na mba'a ɓanavəshi shəndəkə tsa nzə.

Njasa ɗitəmmə Hyala

31 Nana ki njana nza Hyala dza kwa na ghwəmmə bəlay, tsahwəti ndə tiɓa gar pati jaka lə ghwəmmə ghwəlaw.
32 Kwa vəghwə tsa nzana lə Zəghwə nzəta Hyala zlay ma, dza na mba'a ghwənikə ta səəkə ghəciy mətiy tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na kiy, kala dza ghənzə mbəə ɓəmmə ya nimaɓa shiy na?
33 A ntsaa dza vaa har mbəzli təravə Hyalaa dzəti ngwəvəa? Tsava ndə tiɓaw. Hyala va də'wə ghən tsa nzə gəzəkəvəri na, fəti tar kaɓakashiw, kə.
34 A ntsaa dza vaa ɓasanakənshi ngwəvəa? A Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci mətiy ta kwəma shi jikir na, zhini na kaa naa gwəramti va diɓa na, mba'a zhakatiy mbə məti. Sa zhakatiy nay, mba'a dzaa nzəyəy vəgha Hyala, tar bəla kwa bəzəmə nzə. Ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə.
35 Wa niva shiy dza vaa mbay tihəvərimmə lə ɗi tsa ɗimmə Yesəw Kəristəw kia? Ya səə səvərimmə nahwəti kwəma, ya ə sammə mbəzli ngəra'wə, ya mbə ma nza ghwəmmə, ya mbə ndərma, ya ə səəkəta kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmmə, ya ə bəkwəmmə məndiy, shiy tiɓa dzaa tihəvərimmə lə ɗi tsa ɗimmə Yesəw Kəristəwəw.
36 Ta na navay war nja kwəma tsasliti məndi va mbə zliya dza kwəma kən ghwəmməə nza. Ma kə məndiy:

A Ndə sləkəpə, ava war tə mbərkə kwəma gha
nza məndi war mbə pəla bəkwəŋwəy ya hwəmɓa.
War nja teŋkesli mbambahə məndiy
dzəti pətsa dza məndi ta slaslashi
ta həənishi məndi zhəghətəŋəy! kə məndi.

37 Ya tsəgha nzə kiy, war ghwəmmə na shiy dzaa nza ka miydalahi gwa'a gwa'a. Sa dza Yesəw Kəristəw tsaa ɗimmə vaa kəətitəmmə.
38 Va sa nzanay, e sənay, na navay, nihwəti shiy tiɓa mba'a ghəshi dzaa tihəvərimmə lə ɗi tsa ɗimmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəwəw. Ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə, ya tə ghwəməmmə nza ghwəmməy, war mbə ɗimmə dza naa nza. Ya ka kwal Hyala, ya nihwəti shi nza bərci və shi mə ghwəməy, ka təhəvərimmə ghəshi liw. Ya kwəmaa məniva sənzənva, ya naa taa məniva taa nzay, ka təhəvərimmə na liw.
39 Ya nihwəti shi ka bərciy dzar tə ghwəmə, ya ni takə takə, ya nimaɓa shi ngati Hyala gwa'ay, ka təhəvərimmə ghəshi lə ɗi tsa ɗitəmmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmməw.

9

*Kwəmaa dzəkən hwəlfə ka *Izərayel*

1 Kwəma dzee na ta gəzə sanay, kwəma kataŋ na na, ntsa mbə nəw *Kəristəw nzee, ka sla dzərvə yaw. Mbə cira na Safə tsa ɗewɗew tsa njasa nza kwəma gəzee va ka sa kataŋ na, ya nəfə tsee na, mba'a zləɓavə tsəgha.
2 Yənəy, nja ntsa mbə mbəri nzee, ya hwəmɓa na, mbə zhəra nəfə tsee
3 ta kwəma mbəzli mbə hwəlfə ghəy ghəy *ka Zhəwifə. Ngwardəhira na ghəshi. Mba'a kə Hyala gar bazlantəra, ka təhəvəriɗa lə Yesəw, ta mbə ka Izərayel mbəlishi nzay, wəzə dzee favə tsəgha nza.
4 Ghəshi kiy, jijihiy Izərayel na ghəshi. Hyala təravəshi na mba'a məntishi ka ndərazhi nzə. Dzəghwa mba'a cintishi njasa nza shəndəkə tsa nzə, dza na mba'a slaghwa kiri kwa jipə shi li. Mba'a ɓanavəshi *kwəma pəhəti na ngəshi, mba'a cintishi njasa ka ghəshi pəra'wanta dəvə shi. Dza na mba'a mbəlanakəshi miy tsa nzə, ta mananshi shi wəzə ni ghənghən ghənghən.
5 Səvəri mbə hwəlfə mbəzli yakə jiji-hiŋəy, ghala səəkə tə *Abəraham səvəri ghəshi. Zhini sa səəkəy Kəristəw, ta nza ka ndə ngəri ɓa na, səvəri mbə hwəlfə shi məndi yakə diɓa. Ghənzə tsəgha kiy ə pə ghwəmməə fal Hyalaa sləkə shiy gwa'a gwa'a ya hwəmɓa nzə. *Amin! *
6 Ya tsəgha nzə ɓay, ə nə ya, mənti kwəma nzə va niy gəzəkə Hyala məni nzə naw pənəw, əhəŋ. Ma kwəma ɗee gəzəy, gwanashi na jijihiy Izərayel ka mbəzli Hyalaw, ɗee gəzə.

8:31 8:31-34 Ezay 50:8-9 **8:31 8:31** Cem 118:6 **8:32 8:32** 5:8; Zhŋ 3:16 **8:34 8:34** 4:25; SləniKY 2:33; Ebr 7:25; 1Zhŋ 2:1 **8:35 8:35** 2Kwər 5:14 **8:36 8:36** Cem 44:23; 2Kwər 4:11 **8:37 8:37** 1Zhŋ 5:4-5 **8:38 8:38** Ef 1:21; 1Kwər 3:22; 15:24; 1Pi 3:22 **8:39 8:39** 5:5; Zhŋ 3:16; 2Kwər 13:13; Ef 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16 **9:2 9:2-3** Səvəri 32:32 **9:4 9:4** mənti shi ka ndərazhi nzə: Səvəri 4:22; 'Wəzh 11:1; shəndəkə: Səvəri 16:10; 24:16-17; 40:34-35; sla kiri: Ghava 17:7; Səvəri 24:7-8; kwəma pəhəti Hyala: Səvəri 20:24; mbəlanakə miy: 3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14 **9:5 9:5** 15:8; Səvəri 3:6, 15; Kəristəw: Mt 1:1; Rm 1:3-4 * **9:5 9:5** Ma kə nihwəti mbəzli kaa gəzə kwəma vay: Kəristəw tsa vay, Hyala na. Ghəci sləkə shiy gwa'a gwa'a! ə pə ghwəmməə fal ya hwəmɓa, kə ghəshi. **9:6 9:6** 3:3-4; 2:28-29 **9:7 9:7** Ghava 21:12; Mt 3:9

7 Ya jijihiy Abəraham kiy, gwanashi niy
nza ghəshiy jijihiy Abəraham slar slar ni
njasa niy gəzanakə Hyalaw. Sa nzana
ma kə Hyala niy ni ngəciy: «Mbəzli mbə
hwəlfə *Izakə na shi dza məndiy har ka
jijihiŋa slar slar ni» kə niy ni.
8 Ma mbə gəzə kwəma va ghwəmməə
nighə tsəgha kiy, nihwəti ndərazhi yakə
Abəraham na niy mənishi ghəshi ka
ndərazhi Hyalaw. War kwataka ndərazhiy
niy yakə Abəraham dzar kwa kwəmaa niy
gəzanakə Hyala va na jijihiy Abəraham
slar ni.
9 Ma kə niy ni ngəciy: «A Abəraham, kee
zhəkə ge'i lə vəghwə tsa nza ghwəmmə
tsa mbə sanay, *Sara yakə zəghwəə zal»
kə niy ni.
10 Kwataka sava na diɓa kiw. Tsəgha
mənta na lə ihwəhwər yakə *Rebeka va
ghəshi lə jijimmə Izakə
11-12 Ma kə Hyala niy ni kaa ngəciy, a
tsa jəw tsa va zəghwə dzaa ɓəhwə dikə
va zəmbəghəy tsa dikə tsa, kə niy ni.
Ghala vəghwə tsa gəzə Hyala va kwəma va
tsəghay, Rebeka ghwəla ta ya ndərazhi va
niy nza na, ya gar nə ghwəmmə, sa mənti
tsahwəti kwəma jikir na, mba'a tsahwəti
mənti na wəzə na, va tsəgha mənti na
tsəgha, pə ghwəmmə. Na na Hyalay, ə
gwəravə naa mənti tsəgha ta mbəə cipə
njasa ka naa məni nanzə kwəma, njasa ɗi
na ya hwəmɓa, ka təra ni nzə mbəzli dzar
mbə mbəzli njasa ɗi na, kala kama tə sləni
wəzə na mənti ghəshi.
13 Njasa nzana va tsəgha məndi tsasliti
mbə zliya diɓaa dzəkən ihwəhwər Rebeka
va. Ma kə məndi na: «*Zhakwapə na tsee,
e ɗiti, mba'ee zlay *Ezaw» kə Hyala, kə
məndi.
14 Ghənzə tsəgha kiy, njaa dza
ghwəmmə nia? Ka məni kwəma Hyala
lə kwal tsa nzəw, dza ghwəmmə ni na?
Am nava tiɓa tepəw!
15 Aa niy gəzanakə kaa *Məyizə ghala
mbəradzəta, ma kə niy niy: «Ma yənəy,
kaa ntsa ɗee məni wəzə hwər dzee məni
wəzə hwər. Ta ntsa ɗee hwər tsee zhəra
dza hwər tsee zhəra» kə niy ni.
16 Mba'a kə Hyala təravə ndə, ɗi na
gəzə kiy, ka nzana lə ɗi tsa ntsa va, ya tə
kwəma mənti ntsa vaw, war Hyala təravə
na tsəgha, lə wəzə tsa nzə, tə sa ɗi na təra
ci
17 Ava tsəgha gəzəkə Hyala kaa
*Farawaŋ, mazə ka *Ezhipətə mbə zliya
nzə diɓa. Ma kəy: «Yən tivəŋa naa fiyŋa
ka mazə, nza gha zhiniɗa ghən, ma sa ka
gha zhiniɗa ghən na, nzee mbəə canshi
bərcee kaa mbəzli, nza slən tsee mbəə
dzantəvay tə hiɗi gwa'a gwa'a» kə.
18 Ava tsəgha na na Hyala. Kaa ntsa ɗi na
məni wəzə hwər ka naa məni, ntsa ɗi na
mənti ka ndə zhini ghən na, mba'a mənti.

Ndə tiɓaa kambə ghəpə mbə kwəma məni Hyalaw

19 Sa nzana va tsəgha kiy, nda nza
tsahwəti ndə ni «Ya sa nzana tsəgha na,
waa shi zhini Hyalaa ɓə fəti kaa mbəzlia?
Ta mbay ndəə mənti nahwəti kwəma
dzəghwakən na bərkanati na va kaa ndə
shəkəna?» kəy.
20 Gha gha ndə ngəri tsa ngati Hyala va
kanta ghəpə lə ɗəw gəla kwəma tsəgha
na va kiy, wa ndə nza ghaa? Kwəma
səəkə ghaa favə rəkiɗiy gəzə kaa ndə nga
ghəəni: «Tawa ngatəra gha tsətsəa» kəa?
21 A kwal va ndə nga ghəəni ta məni
shi ɗi na lə rikiɗi. Mba'a kəə ɗiy, nga'
ngavəri, mba'a ngati shaka kwa cihwaŋwa
lə tsahwəti, ma tsahwəti na, mba'a ngati
shaka kwa ta er gəmshi ni li.
22 Njasa nza ndə nga ghəəni va lə
ghəəniy, ava tsəgha na Hyala lə ke ngəri
kwərakwə ki. Ya njaa ɗi na məni li shiy,
kwəma gha mbə kwəma nzəw. Ə ɗi na
mbəzliy sənay ɓə nəfə tsa nzə, mba'a
cintishi bərci nzə, dzəghwa na ki ka sə'wa
kwəma mbəzli ɓəti na va nəfəə dzəkən
shi, dza na ta zamtishi, war ka sə'wa, war
ka sə'wa.
23 Diɓay ə ɗi Hyala mbəzliy sənay njasa
nza shəndəkə tsa nzə, dza na ta fəə dzəti
ghwəmmə, ghwəmmə shi məntəmmə na
va wəzə hwər. Ghala mbəradzəta niy
fəyəmmə na vəgha bəla, ta fə shəndəkə
tsa nzə vaa dzəti ghwəmmə.
24 Ghwəmmə gwanamməy, mbəzli man-
anatishi Hyala wəzə hwər mba'a harvəshi
ta nza ka shi nzəə gə ghwəmmə. Kwataka
mbə hwəlfə *ka Zhəwifə harvəmmə naw,
pa' mbə hwəlfə *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə harvə na mbəzli.
25 Njasa niy gəzəkə Hyala va mbə zliya
tsasliti 'Wəzhe *ndə gəzə kwəma Hyala.
Ma kə niy niy:
Hwəlfə mbəzliy niy kama ka mbəzlee
kwataŋay,
ta harshi dzee, ka mbəzlee.
Hwəlfə mbəzliy niy ɗimee kwəma shi
kwataŋay,
ta ɗi kwəma shi dzee.

9:8 9:8 Gal 3:7; 4:23 **9:9 9:9** Ghava 18:10, 14 **9:10 9:10-12** Ghava 25:21-23; Rm 11:6 **9:13 9:13** Mala 1:2-3 **9:14 9:14** 3:5; Nəw 32:4 **9:15 9:15** Səvəri 33:19; Mt 20:1-15 **9:16 9:16** Ef 2:8 **9:17 9:17** Səvəri 9:16 **9:18 9:18** Səvəri 4:21; 7:3; 9:12; 14:4; 1Pi 2:8 **9:20 9:20** Ezay 29:16; 45:9 **9:21 9:21** Zher 18:6; 2Tim 2:20 **9:22 9:22** 2:4, 8 **9:23 9:23** 5:2 **9:24 9:24** 1:16; 10:12 **9:25 9:25** 'Wəzh 2:25; 1Pi 2:10 **9:26 9:26** 'Wəzh 1:10

26 Ge'i dzəghwa tə pətsaa niy gəzanakəshee va yən Hyala:
«Ghwəyəy, mbəzlee nza ghwəyəw!» pənəy,
ava zhəghwa tə pətsa va dzee ta harshi
yən Hyala kwa ɓəpə piy: «Ghwəyəy ndərazhee nza ghwəy!»
pən ngəshi, kə niy ni.
27 Ma na hwəlfə ka *Izərayeləy, a *Ezay
ndə gəzə kwəma Hyala gəzamti kwəma
gəzanakə Hyalaa dzəkən shi gwa'a, ma
kəy:
Ya war nja ndarghə kwa həl na mbəzli
mbə hwəlfə ka Izərayel ɗaŋ tsa shiy,
war nihwəti mbəzli jəwə gwa'a tsəgha
na shi dza Hyalaa mbəliti mbə shi.
28 Ka dza kwa sləkəpəə dzamti vəghwəw,
ta səəkə dza naa dzəti hiɗi,
ta məni shi gəzəkə na va mənishi gwanashi, kə.
29 Zhini ɓa na, mba'a Ezay tsa va niy
gəzəkə kwataŋata:
Kala sa tərəmbəy Hyalaa sləkəpə va
nza bərci vəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a
nihwəti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə jəwə nzay,
ci ghwəmmə zammə gwanammə nza,
nja mbəzli mbə məlmə ka *Sədəm
lə shi mbə məlmə ka *Gwəmər, kə niy ni.

*Ka kwəmavə tsəhə ndə kwa kwəma Hyala, lə nəw *kwəma pəhəpəhə naw*

30 Mbə kwəma va tsəgha kiy, a
ghwəmmə nay, ta na *mbəzliy kamaa
ka Zhəwifəy, niy pəla kwal tsaa dzəghwa
kwəma Hyala ghəshiw. Dzəghwa Hyala
sana kiy, mba'a məntishi ka mbəzliy dzaa
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, sa
ɓanavə ghəshi nefer shi.
31 Ma hwəlfə mbəzli ka *Izərayel nashi
ki na, mbə pəla kwəma pəhəti Hyala
ghəshi niy nza ta nəw, nza ghəshi mbəə
mənishi ka mbəzliy dzəghwa kwəma
Hyala kala hazləni tiɓa. Sa kwəmavə
ghəshi na, mba'a ghəshi kərayshi mbə
kwal.
32 Sa wana kərayshi ghəshi kwa kwal
kia? Sa niy ɓanavə ma ghəshi nefer shi
kaa Hyala. Ma mbə zəzə kwəma shiy, a
ghəy dzaa məniŋəy ka mbəzliy dzəghwa
kwəma Hyala tə kwəma məni ghəy, kə
ghəshi niy ni. Mba'a təhwəni tsatsatishi
tə hakwə tsa nə məndi va hakwə tsa
təhwəni, kə məndi ki.
33 Hakwə tsa vay, a məndi gəzəkə
kwəmaa dzəkən mbə zliya, ma kə məndiy:
A kə Hyalay:
Avee fəy hakwə† tsa dza mbəzliy tsa
təhwəni ti
mbə məlmə *Shiyaŋw,
kəlɓa dza səɗa mbəzliy fəlaɗi dzəy ti ta
ɓə tərə dza naa nza.
Ma ta nza ki, ya wa ntsaa dzaa ɓanavə
nəfə tsa ciy,
ka dza naa nza hashiw, kə.

10

1 A ngwarməhira, jəw ɗee ka Izərayel
mbəlishiw, ghənzə na kwəma cə'wee va
Hyala, ya hwəmɓa mbə cə'wee.
2 Na navay, e sənay a ghəshiy ɗi nəw
Hyala tərəŋw. Ə na na nzanay, sənata
kwəma ghəshi mbə ɗi nəw Hyala shi vaw.
3 Sənay kwal tsa cintishi Hyala kaa
mbəzli ta dzəghwa kwəma nzə ghəshiw.
Sa dza ghəshi na mba'a ghəshi dzəmbəshi
mbə pəla tsa shi kwal də'wə ghən tsa
shi, ta dzəghwa kwəma Hyala. Dzəghwa
tsəgha ki, kala ɗi ma fəti ghəshi va Hyala
ta zləɓa kwal tsa cimmə na va, ta dzəghwa
kwəma nzə ghwəmmə.
4 Sa nzanay, mbə *Kəristəw kərkəva
kwəma pəhəti Hyala. Ya wa ntsaa ɓanavə
nəfə tsa ciy, ta mbay dza naa dzəghwa
kwəma Hyala kala hazləni tiɓa.

Ta mbəliti mbəzliy ɓanavə nefer shi, dza Hyala gwanashi

5 A *Məyizə niy tsaslitiy dzəkən njasa
dza ndəə kwəmavə dzəghwa kwəma
Hyala dzar kwa kwəma pəhəpəhə na. Ma
kə niy niy: «Ntsaa dzaa nəwti *kwəma
pəhəti Hyala va gwanatay, ta kwəmavə
piy dza na tə sa nəwti na kwəma va» kə
niy ni.
6 A na dzəghwa kwəma Hyala tə sa
ɓanavə ndə nəfə tsa ciy, avanta kwəma
gəzəkə məndiy dzəkən mbə Zliya Hyala:
«Əntaa gha dzaa təkə mbə nəfə tsa gha
na, wa ntsaa dzaa dzəmə ghwəmə gar dza
ghəciy harkəghwa Kəristəw məɓaa?» pə
gha ma.
7 Zhini əntaa gha zəzə ɓa na: «Wa
ntsaa dzaa dzəghwa hiɗi gar dza ghəciy
zhinikəmə Kəristəw səəkə kwa kwəlia?»
pə gha ma.
8 Ma kə məndi kaa kwəma tsasliti məndi
mbə zliya nanzəy: Ava vəgha gha na
kwəma Hyala ndəkwə ndəkwə, mbə miy
tsa gha, lə mbə nəfə tsa gha na, kə məndi.
Kwəma va na sa gəzə ghəy va kaa mbəzli,
nə ghəy, ɓanavəm nefer ghwəy kaa Hyala
pə ghəy ngəshi.

9:27 9:27-28 Ezay 10:22-23 **9:29 9:29** Ezay 1:9 **9:30 9:30** 10:20 **9:31 9:31** 10:2-3 **9:32 9:32** 4:4-5 **9:33 9:33** Ezay 8:14; 28:16; 1Pi 2:6-8 † **9:33 9:33** Ma hakwə tsa va, ya kəlɓa va kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw. **10:1 10:1** 9:1-3 **10:2 10:2** SləniKY 22:3 **10:3 10:3** 1:17 **10:4 10:4** Gal 3:24-25 **10:5 10:5** SləniTaH 18:5; Gal 3:12 **10:6 10:6-8** Nəw 30:12-14 **10:9 10:9** 1Kwər 12:3; Flp 2:11

9 War gəzəkəvəri ma gha lə miy tsa
gha tə ngwəla: «Yesəw na Ndə sləkəpə»
pə gha, mba'a gha zləɓati mbə nəfə tsa
gha kataŋ a Hyala zhanakati mbə məti pə
ghay, ta mbəlantəŋa dza Hyala.
10 Mba'a pə ghwəmmə ɓanavə nefer
ghwəmmə kaa Yesəwəy, ta ndammə kwal
tsaa dzəghwa kwəma nzə dza Hyala.
Mba'a pə ghwəmmə gəzəkəvəri lə miy
tsa ghwəmmə, a ghəy zləɓavə Yesəw ka
Ndə sləkəŋəy, pə ghwəmmə diɓay, ta
mbəlitəmmə dza Hyala.
11 Sa nzanay, a məndi gəzəkə mbə Zliya
Hyalaa dzəkən kwəma ci, ma kə məndiy:
Ya wa ntsaa dzaa ɓanavə nəfə tsa ciy, ka
dza naa hashiyəw, kə məndi.
12 Mbə gəzə kwəma va kiy, tərambə
ghala məndi mbə *ka Zhəwifə lə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifəw. Ndə sləkəpə tsa
kwətiŋ tsa sləkə na mbəzli gwanashi. Ya
wa ntsaa har ta kəəti ghəciy, ta kəətiti dza
na, ya mbə namaɓa kwəma.
13 Tsəgha tsasliti məndi mbə zliya, ma kə
məndiy: «Ya wa ntsaa har Ndə sləkəpə ta
kəəti ghəciy, ta mbəliti dza Ndə sləkəpə»
kə məndi.
14 Ya tsəgha na kwəma va kiy, njaa
dza mbəzliy har ta kəətishi ghəci, ghəshi
kə kala ɓanavə nefer shi kia? Njaa dza
ghəshi ghaa ɓanavə nefer shi, ghəshi kə
kala səəkəə favə gəzə kwəmaa dzəkən
kia? Njaa dza ghəshiy ghaa favə kwəmaa
dzəkən, ndə kə kala dzaa gəzanshia?
15 Zhini diɓa kiy, njaa ka ndə dzaa
gəzanshi kwəma va kaa mbəzli, ndi
kala dzaa ghwəni ndəa? Mba'a kə
məndi ghwənashi mbəzli ta gəzə kwəmaa
dzəkən kiy, njasa tsasliti məndi va mbə
zliya dza naa nza, ma kə məndiy: «Jəw
vəshi mbəzli ta mbəzliy səəkə ta gəzanshi
kwəma wəzə naw» kə məndi.
16 Ya tsəgha nzə kiy, mbəzli gwanashi
zləɓavə na Yəwən kwəma wəzə naw.
Va tsəgha nə *Ezay ndə gəzə kwəma
Hyala: «A Ndə sləkəŋəy, wa ntsaa zləɓa
kwəma gəzanshi ghəy mbəzli kia? Ɗaŋ na
ghəshiw» kə.
17 Ɗi na gəzə kiy, sa ka ndəə favə
kwəmaa dzəkən Yesəw, ka ndəə ɓanavə
nəfə tsa ci, diɓay, ka favə kwəmaa
dzəkən Yesəw ndə, kala kafəy ndə ta dzaa
gəzanciw.
18 A na kwəma ɗəwee kiy, ə nzana
kala favə gaka kwəma va ka Izərayel
kataŋ shəkənaa, njaa? Tiɓaw, a ghəshi
favə! Tsəgha kə məndi mbə zliya, ma kə
məndiy:
A mbəzli tsəhəshi ta gəzə kwəma Hyala tə
hidî gwa'a gwa'a.
A gəzə kwəma shi tsəhəta
ya tə pətsaa gwəramti kərakə tə hidî, kə
məndi.
19 A na kwəma zhinee ɗəwəy, ə fəti ma
ka Izərayel ghən ta kwəma va shəkənaa,
njaa? Əŋ tiɓaw, ta na navay, a ghəshi fəti
ghən, ə dî ma ghəshi zləɓa gwa'a tsəgha.
Sa nzanay, a Məyizə, ndə gəzə kwəma
Hyala niy gəzamti ghala mbəradzəta:
A kə Hyalay, kə:
«Ta kafəkə hərhə dzee kwa hwər ghwəy
nza ghwəy hərhə va hwəlfə mbəzli
gəmshi ni.
Ta ɓakati nefer ghwəy dzee dzəkən
hwəlfə mbəzliy sənata ma kwəma» kə
Hyala,
kə Məyizə niy ni.
20 Zhini ma kə Ezay ndə gəzə kwəma
Hyala diɓa, kala hazləni ma na:
A kə Hyalay: «Ma yən, yən Hyalay,
hwəlfə mbəzliy niy səəkə maa pəlahwəra
na shiy nara!
Kaa mbəzliy səəkə maa cə'wəhwəra
cintee ghən tsee» kə Hyala, kə Ezay.
21 Dzəghwa ma kə Hyalaa dzəkən hwəlfə
ka Izərayel nashi ki na:
Yən kiy, ghala mekəshi nzee war təɗî təɗî
dəvee
ta ka 'wə mbəzli mbə hwəlfə təravee na,
dzəghwa ghəshiy, kala dî ma fəti vəya,
ka zhinira ghən, kə.

11

*Gəzə kwəmaa dzəkən hwəlfə ka *Izərayel*

1 A na kwəma zhinee ɗəw diɓa kiy, va
sa nzana tsəgha kiy, ndəghaa ndəghamti
Hyala hwəlfə ka Izərayel, ni nzə va mbəzli
tsəgha ki shəkəna? A pən. Am, nava tiɓa
tepəw! Yən Pəl də'wə ghən tseyey, ndə ka
Izərayel nzee. Mbə takə tsa *Beŋzhameŋ
ntsa mbə jijihiy *Abəraham yakəra məndi.
2 Ndəghamti Hyalaa ndəghamti hwəlfə
mbəzli nzə va tsəhavə na ghala
kwataŋataw. Zəzətim ya tə kwəma
tsasliti məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən
kwəma *Eli, ghala pətsaa gəzə na kwəma
kaa Hyala, ta kwəma ka Izərayel. Ma kə
niy niy:
3 «A Ndə sləkəŋəy, ava gwa'a bakwamti
ka Izərayel ka gəzə kwəma gha, mba'a
ghəshi ndanamti pətsa fə məndi shiy ti ta
taŋa. War yən kwətira tərmbə na ka ntsaa

10:11 10:11 9:33 **10:12 10:12** 3:22 **10:13 10:13** Zhəw 3:5 **10:15 10:15** Ezay 52:7 **10:16 10:16** Ezay 53:1; Zhŋ 12:38 **10:17 10:17** Zhŋ 17:20 **10:18 10:18** Cem 19:5 **10:19 10:19** Nəw 32:21; Rm 11:11 **10:20 10:20** Ezay 65:1; Rm 9:30 **10:21 10:21** Ezay 65:2 **11:1 11:1** SləniKY 22:30; 2Kwər 11:22; Gal 1:13-14; Flp 3:5 **11:2 11:2** 11:29; Cem 94:14; Zher 31:37 **11:3 11:3-4** 1Mezh 19:10, 14, 18

nəw kwəma gha sana. Zhini ɓay avashi
mbə pəla pəəslira kwərakwə ɓa» kə.
4 Njaa niy nə Hyala kaa zləɓanci nanzə
kia? Ma kə niy niy: «Kwətiŋa nza
ghaw. Avanay sənzənvay, mbəzli diwəy
diwəy mbərfəŋ mətsəkə tərmbəy ya,
shiy nəw kwəmee ya hwəmɓa nzə, kala
səəkə ghəshiy tsəfəkwəhwə tsəfəkwə kwa
kwəma mbəri tsa har məndi vaa *Bal ta
cə'wə ci» kə niy ni.
5 Ava tsəgha na sana sənzənva, lə tsa
ghwəmmə tsa vəghwə kwərakwə ki, war
mbə tərmbəy nihwəti mbəzli na Hyala,
mbə hwəlfə mbəzli nzə va təravə na njasa
ɗi na, lə wəzə hwər tsa nzə.
6 Lə wəzə hwər tsa nzə kə Hyala
təravəshi kiy, ka dza naa nza tə sləni wəzə
na mənti ghəshiw. Ma mba'a kə təravəshi
tə sləni mənti ghəshi nzay, zhəmə shi niy
dza naa wanshi nza, ghalaɓa na ka dza
məndiy ni wəzə hwər mananati Hyala kaa
mbəzli, kə məndi ghwəla nzaw.
7 Njaa ɗi kwəma va gəzə sana kia? Ɗi
na gəzəy, ma kwəmaa niy nza hwəlfə
ka Izərayel va mbə pala nzəy, kwəmavə
ghəshiw. Mbəzli təravə Hyala mbə shi na
shiy kwəmavə. Ma niy tərmbə na, mba'a
Hyala mənti nəfə tsa shi caslakə.
8 War tsəgha niy tsasliti məndi mbə zliya
kwərakwə, ma kə məndi niy niy:
A Hyala mənti məhərli shi caslakə,
mba'a gharamti mətsəhi shi va nəghətaa
ghəshi nay pi.
Dza na nə'wə nə'way slimim shi,
va nəghətaa ghəshi favə kwəma,
pa' ghala vəghwə tsa, kə.
9 Zhəghwa ma kə *Davitə ɓa na:
Mba'a kə ghəshi ɓasəshi ta zəmə shiyəy,
ə ka ɓasəva tsa shi va dzaa mbəərəy,
ka zləkwə tsaa dzaa təmə'wəhwəshi, ta
tərə ghəshi,
ka zhəvaa ngata ta kəriŋəhwəshi.
Tsəgha kə Hyala wanavəshi na shi zhəmə.
10 Ə kə mətsəhi shi ghwəlfəshi, kala nay pi
ghəshi ghwəla.
Məntishi, a kwemer nza kən shi ya
hwəmɓa,
mba'a ghəshi dalishi va kwemer va, kə.
11 Kwəma zhinee ɗəw diɓa kiy, sa
ɓəhwə ka Izərayel va tərə kiy, ə dza
ghəshiy nza tə pi kwa gwa'a shəkəna?
pən. Am, nava tiɓa tepəw. Nanzə kiy, tə sa
mənti ghəshi va kwəma jikir na na, mba'a
Hyala mbəliti hwəlfə *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə. Sa mənti Hyala va tsəghay, ta
mbə ka Izərayel hərhə va nihwəti mbəzli
va nə na.
12 Ghala pətsa mənti ka Izərayel
*kwəma jikir nay, dza Hyala mba'a
mananatishi wəzə tərəŋw kaa mbəzli
tə hiɗi. Ghala pətsa tərəshi ghəshi kwa
kwal Hyala na, mba'a hwəlfə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə kwəmavə təfə miy
va Hyala. Mba'a kə Hyalaa məni wəzə
kaa nihwəti mbəzli ghala pətsa ɗi ma
ka Zhəwifə fəti və kiy, hanaɓa sa ka ka
Zhəwifə tsati titihwə tsa shi kaa Hyala
shəkəna. Tərəŋwɓa ghalaɓa dza Hyalaa
məni wəzə kaa mbəzli.

Njasa mbəliti Hyala mbəzliy kamaa ka Izərayel

13 Nana kiy, kaa ngəŋwəy ghwəy
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ɗee gəzə
kwəma, sa nzana yənəy ndə kwal tsa
Yesəw nzee, sa ghwəni Hyala ta dza ta
gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə. Mbə vəshi nzee tərəŋw ta sləni
ndara na va.
14 Ma ɗi yay, mba'a mbəzli mbə hwəlfə
ghəy ghəy ka Zhəwifə nara tsəgha. Ma sa
ghəshi nara na, nza hərhə ghəranshi, nza
nihwəti mbəzli mbə shi səəkə, nza Hyala
mbəlitishi lə sləni ghəree va.
15 Kwa vəghwə tsa nzana ghala pətsa
zhəghanavə Hyala hwəm kaa ka Zhəwifə,
mba'a sləkati kwəma kwa jipə nzə lə
nihwəti mbəzli tə hiɗi gwanashi, mba'a
jakəta li shi kiy, njaa dza naa nza
ghala pətsa dza Hyalaa zhiniy zləɓavə ka
Zhəwifə kia? Kwəma wəzə tərəŋw dza
naa nza, ta zhakatishi dza mbəzli mbə
məti.
16 A ghwəy sənay, ɓəvə ma ndə kwa
taŋa ɗafa gha ndəə ngakəghwa, mba'a
ndə ɓanavə kaa Hyalay, naa tərmbə va
ɗafa gwanata na, sa Hyala va ka naa nza
kwərakwə. Mba'a kə ndə ɓəvə dəŋw
fəə ɓanavə kaa Hyala diɓay, shi nzə dza
naa nza gwanashi, lə dividivi tə fə va shi
kwərakwə.
17 Ma hwəlfə ka *Izərayel sənzənva
kiy, nja dəŋw fə wəzə na ngwəɓəy
ndə kwa tsa ci na. Dza na mba'a
ga'wamti nihwəti dividivi tə dəŋw fə
va, mba'a dza slaslakəŋwəy ghwəy shiy
kama mbə hwəlfə ka Izərayel, nja di-
vividivi tə fəhi kwamti gəmshi ni ghwəy,
mba'a tsəɓatəŋwəy dzəti dəŋw fə va, tə
pətsaa nza niy slaslamti na va. Ma shi
wəzə ni dza ka Izərayel kwəmavə na,
mbə kwəmavəshi ghwəy gwanaŋwəy lə
nihwəti ka Izərayel tsəgha ki. Sa nzana
səəkə mbə dəŋw fə dividivi tə fə kwəma
shi zəmə ghəshi.

11:5 11:5 9:27 **11:6 11:6** 4:5; Gal 3:18 **11:8 11:8** Ezay 29:10; Nəw 29:3; Mt 13:14-15 **11:9 11:9-10** Cem 69:23-24; 35:8 **11:11 11:11** SləniKY 13:46; Rm 10:19 **11:13 11:13** 1:5 **11:16 11:16** Ɓəla 15:19-21 **11:17 11:17** Ef 2:11-13 **11:18 11:18** Zhŋ 4:22

18 Ava va tsəgha kiy, gha gha dəvə fə
tsəɓati məndi vay, əntaa gha dzaa vəshi,
ka 'wəshi ni slaslamti məndi va dividivi
ma. Wa na na gha va kwəma dza gha vaa
zhəmbəŋa mbə vəshi lia? A gha sənay,
gha kəsəti na dəŋw fəw, dəŋw fə na saa
kəsətəŋa.
19 Nda nza ndə ni: «A Hyala slaslamti ni
va dividivi ta mbee nza kwa pətsa shi na
nee, kəy».
20 Yaŋ, tsəghaa nava nanzə a ghwəm
sənay. Nanzə kiy, sənay tə gha ɓa, sa
dĩ ma ghəshi ɓə nefer shi kaa Hyala va
tsəgha slaslamtishi məndi. Ma sa nzana
mba'a gha ɓanavə nəfə tsa gha na gha ki
na, dza na mba'a tsəɓatəŋaa dzəti pətsa
shi va. Mbə kwəma va kiy, əntaa gha
dzaa vəshi ma. Wəzəɓa hazləni pə ghaa
hazləni.
21 Kwa vəghwə tsa nata gha Hyala, kala
zlashi ka Izərayel ghəshi dividivi tə fəy,
hanaɓa gha gha tsa tsəɓati məndi tsəɓə
tsəɓə shəkəna? War kala ɓanavə nəfə
tsa gha pə gha kaa Hyala kwərakwəy, ta
təhantaa dza Hyala.
22 Nighətim njasa nza Hyala wəzə tsa
nzə, zhini ka ndə dĩ ma *kwəma jikir
na ghənzə diɓa. Mbəzliy shikəshi kwa
kwal tsa nzə mba'a ghəshi nəfayəy, ka dĩ
kwəma shi na ghwəlaw. Ma kaa ngəŋwəy
ghwəy nihwəti mbəzli na, mba'a mənti
wəzə hwər, kama nzəy tsa ghwəy war mbə
wəzə hwər tsa nzə va, kala tsəghay, ta
zhəghavəŋwəy hwəm dza na kwərakwə
ɓa.
23 Ka Izərayel va sənzənva, war mba'a
kə ghəshi ɓə nefer shi kaa Hyalay, ta zhini
dza Hyalaa zhanatishiy zhəti pətsaa niy
nza ghəshi va ti. Sa nzanay, a bərci və ta
mbəə zhanatishi.
24 Ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka
Izərayeləy, nja dividivi tə fəhi gəmshi ni
kwamti nza ghwəy, dza Hyala mba'a dzaa
kəslikəŋwəy, mba'a səəkə tsəɓatəŋwəy
dzəti dividivi tə fə nzə ngwəɓəti na wəzə
na. Mba'a Hyalaa mbay mənti tsəgha lə
ghwəy kiy, hanaɓa ka Zhəwifə, ghəshi shi
nja dividivi tə fə va də'wə ghən tsa nzə, ka
Hyala mbay zhanaghwashi ma kwa pətsa
shi shəkəna, ta mbay dza naa zhanatishi.

*Njasa dza kwal mbəli tsa ka *Izərayel zhiniy gwəmay*

25 A ngwarməhira, e dĩ gəzaŋwəy
nahwəti kwəma sənata ma məndi, a
ghwəy mbəə sənata, əntaa ghwəy dzaa
dzaŋwəy dzəmbə vəshi «Nja mbəzliy
tsəhwəliŋəy nza ghəy na ghəy ki» pə
ghwəy taa ni ma. Ma kwəma nata ghwəy
va, nahwəti bəla mbəzli ka Izərayel kala
dĩ ɓə nəfə tsa shi kaa Hyalay, kwa gwa'a
dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw. Sa ka
mbəzli tərati Hyala mbə hwəlfəhi nihwəti
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ɓanavə nefer
shi gwanashi kaa Hyalay, ta zhəghəva dza
mbəzli mbə hwəlfə ka Izərayel dza ta ɓə
nefer shi kaa Hyala.
26 Ma tsəgha kiy, nza Hyala mbəlantishi
gwanashi ta nza ghalaɓa, njasa gəzəkə
zliya va, a kəy:
Səəkə mə dəlagwa *Shiyaŋw dza Ndə
mbəlipəə səəkə.
Sa ka na səəkəyəy, ta yaɓanti jikir tsa
mənti
takə tsa mbəzli yakə *Zhakwapə dza na.
27 Ava kwəma va dza naa nza ka *sla kiri
tsa slati ghəy
kwa jipə ghəy li shi,
ghala pətsa dzee yaɓanti kwəma shi va
jikir na, kə Hyala.
28 Mbə kwəma na, ghwəmmə kəə
nighəy, a ka Izərayel mənishi ka ka jaka
Hyala tə mbərkə sa zləɓati ma ghəshi
Yəwən kwəma wəzə na. Mənta kwəma
va tsəghay, ta mbə ghwəy ghwəy *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə mbəliŋwəy. Dza kwa
nahwəti bəla diɓay, a Hyala təravəshi,
mbəzli dĩti na na ghəshi, sa nzana tsəgha
ghənzə niy gəzamti kwataŋata kaa jiji-
hishi.
29 A na Hyala war mba'a kə mbəlitiy
ɓanavə shiy kaa ndəy, kar naa
zhinəhwəshiw. Mba'a kə harvə ndəy, ka
zhini naa zlay ghwəlaw.
30 Ma ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka
Zhəwifəy, niy dĩ fəti ghwəy va Hyalaw,
sa dza mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə
kwərakwə ki na, tapə ghəshi dzəmbəshi
mbə dĩ ma fəti va Hyala, dza hwər tsa nzə,
mba'a zhiniy ghavə zhanta tə ghwəy nana
ki.
31 Tsəgha na lə kwəma shi sana
kwərakwə ki: Sənzənvay, ka dĩ fəti ghəshi
va Hyalaw. Ta mbəə way, ta mbə hwər
tsa Hyalaa zhanta ti shi njasa zhanati na
va tə ghwəy kwərakwə.
32 Ava tsəgha zlashi Hyala mbəzli
gwanashiy dĩ ma fəti və, ta mbə hwər tsa
nzəə zhanta ti shi gwanashi.

Dikə na Hyala tərəŋw mbə shiy gwa'a

33 Hyala kataŋəy, kwətita na tə tsa
nzə va wəzə hwər, tərəŋw na məhərli
və, mba'a sənata kwəma gwa'a gwa'a,
Kwəmaa tsava ntsaa dza vaa sənata
ngwəvə Hyala njasa sla naa? A ntsaa dza
vaa sənay kwal tsa nanzə kwəma məni
naa?

11:20 11:20 1Kwər 10:12 **11:25 11:25** Mt 24:14; Zhŋ 10:16 **11:26 11:26-27** Ezay 59:20-21; 27:9; Zher 31:33-34 **11:29 11:29** 3:3-4; 15:8 **11:32 11:32** 3:22; Gal 3:22 **11:33 11:33** Zhəwbə 11:7; Cem 139:17 **11:34 11:34** Zhəwbə 15:8; Ezay 40:13

34 Tsəgha kə zliya nzə kwərakwə, ma
kəy:
Wa ntsaa dzaa sənata təkə kwəma təkə
Ndə sləkəpəa?
Wa ntsaa dzaa mbay canci kwəmaa?
35 Kwəmaa tsava ntsaa səəkəə ɓanavə shiy
kaa Hyala
gar wanci shi ci ghənzəa? Ghəci tiɓaw! kə.
36 Sa nzanay, səəkə və səəkə shiy
gwanashi, ghənzə nighə naa dzəkən shiy
gwanashi. Zhini, shi nzə shiy gwanashi
diɓa.

Dzəti Hyala kə mbəzli tə hidĩy fə
shəndəkə ya pa' hwəmɓa nzə. *Amin!

12

Njasa ka ghwəmmə nza mbə nzəy tsa ghwəmmə, kwa kwal Hyala

1 Sa nzana tsəgha kiy ngwarməhiray, ə
cə'wəŋwəy ya, njana nzana mba'a hwər
tsa Hyalaa zhanta tə ghwəmmə tsəghay,
ə pə ghwəy ɓanavə ghən tsa ghwəy kaa
Hyala mbə dəvə nzə, mba'a nzəy tsa
ghwəy məniy nja shi kəsəvə məndi ta
slantishi kaa Hyala, məniŋwəyəm ka shi
nzə, ka təɓanta. Ava tsəgha na gəla cə'wə
Hyala slar slar na va ghwəy.
2 Əntaa ghwəy dzaa nəw səəbə nzəy tsa
mbəzli tikə tə hidĩ ma. Ɓanavəm kwal
kaa Hyala, a ghənzə ndaŋwəy yəwən zəzə
kwəma. Ghalaɓay, ta mbay dza ghwəy
təra na ɗi Hyala kwəma, ka sənata na
wəzə na kwəma, lə naa təɓanta kwəma,
mba'a kwal tsa kwəma, gwanata tsa nzə.
3 Tə mbərkə sa pəərətəra Hyala ka ndə
kwal tsa Yesəw *Kəristəwəy, vanta kwəma
ɗee gəzaŋwəy: Əntaa ndə mbə ghwəy
dzaa dzay ta kəli ghən tsa ci gəm ma.
Əntaa ghwəy həbə kwəma kən ghwəy ma,
ge'i ge'i njasa nza ghwəy, pə ghwəy kəray
ɓəti ghən tsa ghwəy. Dzəghwa tə pətsa
kəray na ghwəy va bərci ndaŋwəy Hyala
mbə kwəma nzəy, tsəgha pə ghwəy kəray
ɓəti ghən tsa ghwəy kwərakwə.
4 Ya wa ndə mbə ghwəmmə sanay, ɗaŋ
na bəla tə vəgha ci kwətiy. Ya nama bəla
tə vəgha ndəy, war lə na nzə sləni na tiɓa,
5 ava tsəgha nza ghwəmmə sana
kwərakwə ki, mbəzli ɗaŋ ghənghən
ghənghən nza ghwəmmə. Dzəghwa ki
na, ka vəgha ndə kwətiŋ ghwəmmə
mənimmə, sa jakəmmə ghwəmmə tə
Kəristəw. Zhini, jakəjakə ghwəmmə
gwanammə kwa jipə ghwəmmə njasa ka
bəlahi tə vəgha vaa nza jakəjakə.
6 Dzəghwa Hyala lə wəzə hwər tsa
nzə, mba'a tahavəmmə bərci ghənghən
ghənghən, ta ghəranta sləni nzə. Njana
məntəmmə na tsəghay, ya wa ndə na, ə
kəə ghəra sləni lə nici bərci ɓanavə Hyala.
Mba'a kə Hyala ndaŋa bərciy gəzə kwəma
nzə kaa mbəzliy, njasa dza naa dzava kwa
kwal Hyala, pə ghaa gəzə. Njasa ciŋa na
va kwal tsaa gəzə nzə.
7 Mba'a kə Hyala ndaŋa bərciy kəəti
mbəzliy, kəəti pə ghaa kəətishi, war njasa
gəzaŋa na. Mba'a kə ndaŋa bərciy
ɓananshi shiy kaa mbəzliy, ɓəni pə ghaa
ɓananshi njasa citəŋashi na.
8 Mba'a kə Hyala ndaŋa bərciy gəzə
kwəma kaa mbəzli ta mətsahanshi bərciy,
ə pə ghaa gəzanshi njasa citəŋa na. Mba'a
kə Hyala ndaŋa bərciy nga shiy kaa
mbəzliy, lə nəfə kwətiŋ pə ghaa nganshi
shiy. Mba'a kə Hyala ndaŋa bərciy
ndəghwə nihwəti mbəzliy, ndəghwə
mbəzli va wəzə, lə nəfə tsa gha kwətiŋ.
Mba'a kə ndaŋa bərci ta kəəti mbəzli kwa
tsa shi kwal niy, lə vəshi pə ghaa kəətishi.
9 Ə pə ghwəy ɗi mbəzli lə kataŋ, kala
dakə ma mbəzli pərikə tə ngwəla. Ka
zləɓa ghwəy ya namaɓa *kwəma jikir na
ma, na wəzə na kwəma pə ghwəy maw.
10 Ɗim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy,
ghwəy mbəzliy nəw Yesəw, sa nzana ka
ngwarməmə kwətiŋ ni ghwəy məniŋwəy.
Ə pə ghwəy ɗi fəti kwa jipə ghwəy tərəŋw,
ka nighə ya tsamaɓa ndə ci, war njasa
təɗanakən tsahwəti zəmbəghəy tə dikə.
11 Əntaa ghwəy mar ma, ə pə ghwəy
jihəvaa dzəmbə sləni. Ghəram sləni kaa
Ndə sləkəpə lə nəfə kwətiŋ.
12 Vəshi pə ghwəy vəshi, mbə ndəghə
shi gəzəkə Hyala va, fəy ghwəy ghən tsa
ghwəy gəzliŋə ti shi. Ka sə'wa kwəma, ya
mbə ngəra'wə nza ghwəy, ka cə'wə Hyala
ya hwəmɓa nzə.
13 Mba'a kə tsahwəti mbə ghwəy, ghwəy
mbəzli Hyala kala shiy vəy, ə pə ghwəy
nganci shiy. Wəzə pə ghwəy ka'wə ka
məlməə səəkə va ghwəy.
14 Cə'wəm Hyala a ghənzə təfanshi
miy kaa mbəzliy saŋwəy ngəra'wə. Ə
pə ghwəy cə'wə a ghənzə təfanshi miy.
Əntaa ghwəy cə'wə a ghənzə bazlashi ma.
15 Vəshi pə ghwəy vəshi lə mbəzli nashi
ghwəy mbə vəshi. Tihwənim kwasəbə

11:35 11:35 Zhəwbə 41:3 **11:36 11:36** 16:27; 1Kwər 8:6 **12:1 12:1** 6:13; 1Pi 2:5 **12:2 12:2** Ef 4:22-24; 1Tes 5:21 **12:3 12:3** 1:5; Mt 20:26; 1Kwər 12:11, 28; Ef 4:17 **12:4 12:4-5** 1Kwər 12:27 **12:6 12:6-8** 1Kwər 12:4-11; 12:27–14:40; 1Pi 4:10-11 **12:7 12:7-8** SləniKY 6:1-3; 2Kwər 9:5, 7 **12:9 12:9** 2Kwər 6:6; 8:24; 1Tim 1:5; 1Pi 1:22; 1Kwər 13:4-7 **12:10 12:10** 14:15; Zhŋ 13:14-15; Gal 5:13; 6:3, 10; Ef 4:2; Flp 2:2-3 **12:11 12:11** 8:9; Gal 5:25; ShiZhŋ 3:15 **12:12 12:12** 5:2-3; 8:24-25; Mt 24:13, 22; Lk 18:1; 1Kwər 10:13; 1Tes 2:14 **12:13 12:13** Gal 6:10; Ebr 13:2 **12:14 12:14** Mt 5:44 **12:15 12:15** Zhəwbə 30:25; 1Kwər 12:26; 2Kwər 11:29 **12:16 12:16** Fir 3:7; 1Kwər 1:10-11, 19-20, 27-28; 8:1

mbəzli nashi ghwəy mbə tihwəni.
16 Sləka sləka pə ghwəy kwa jipə ghwəy
mbə nzəy tsa ghwəy lə nihwəti mbəzli.
Ka kəli ghən ghwəy ma. Əntaa ghwəy
məni awə ta ghəra sləni, ya sləni kama
vəri tiy ɓəŋwəy məndi ma. Ka nighə ghən
tsa ghwəy ghwəy nja mbəzliy sənashi shiy
gwa'a gwa'a ma.
17 Mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəma
jikir nay, ka zhananci ghwəy lə jikir ma.
War kwəma wəzə na pə ghwəy pəla məni
kwa kwəma mbəzli gwanashi.
18 Kama na dza kwa na ghwəy ɓəla
mba'a kə gar mənivay, war lə zərkə pə
ghwəy kwa jipə ghwəy ya lə tsamaɓa ndə.
19 A mbəzlee ni ɗee, war mba'a kə ndə
məntəŋwəy kwəma jikir nay, əntaa ghwəy
pəla zhananci lə mananci jikir kwərakwə
ma. Zlatam Hyala, a ghənzə ɓə nəfəə
dzəkən shi, va shi məniŋwəy ghəshi va.
Sa nzanay a məndi tsasliti mbə Zliya, ma
kə məndiy:
A kə Hyala kwa sləkəpəy:
«Yən dza naa waŋa shi gha tə ntsaa
məntəŋa kwəma jikir na.
Yən dza naa zhananci jikir tsa məntəŋa na
va» kə, kə məndi.
20 Ma kə kwəma Hyala diɓay:
«Mba'a kə ndə jaka tsa gha lə mayəy,
nganci shi zəmə, a ghəci zəməshi.
Mba'a kə ndir ghəranciy, ɓanci yam, a
ghəci sashi.
Sa ka gha mananati tsəghay, ta kəsəvə dza
ha'wə» kə.
21 Ka zlanay kwal gha kaa kwəma jikir
na ta təɗakənŋa bərci ghənzə ma. Gha
kə təɗanakən bərci lə məni na wəzə na
kwəma.

13

Ɗim fəti va mbəzli dikə dikə ni sləkə hiɗi

1 Ya wa ndəy, ə kəə ɗi fəti ta kwəma
gəzəkə mbəzli dikə dikə ni, sləkə hiɗi. Sa
nzana, ya tsamaɓa ntsaa məni dikə tə hiɗi
gwa'ay, Hyala ɓanavə na. Ghənzə fəy na
ta məni dikə dzəghwa tə pətsa nza na va.
2 Va tsəgha nzana ki, ya a ntsaa zhini
ghən kaa mbəzli dikə dikə niy, kwəma
gəzəkə Hyalaa ɗi ma tsava ndə zləɓa.
Ghalaɓa kiy, ngwəvə na sa dza naa mba-
hakən kən ghən ci.
3 A na ntsaa məni kwəma wəzə nay, ka
dza her ci va mbəzli dikə dikə niw. War
ntsaa məni kwəma gəmgəm na, na sa ka
her ciy dza. Mba'a pə gha kala ɗi her ghaa
dza va mbəzli dikə dikə niy, məni pə ghaa
məni kwəma wəzə na. Ma tsəghay, nza
ghəshi falŋa.
4 Mbəzli dikə dikə ni sləkə hiɗiy, slənia
sa ghəranta ghəshi va kaa Hyala, ta
kəətiŋwəy, ta məni na wəzə na kwəma.
Mba'a pə ghwəy ka məni kwəma gəmgəm
nay, ə pə ghwəy hazləni və shi! Sa
nzanay, tə gəmshi ɓanavəshi Hyala bərci
və shi vaa dzəkən mbəzliw. Sa ka ghəshi
vaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzliy məni
*kwəma jikir nay, sləni Hyalaa ghəranta
ghəshi, nzam mbəə sənay nəfə tsa ɓəti
Hyalaa dzəkən mbəzliy məni kwəma
gəmgəm na.
5 Ghənzə tsəgha kiy, kwataka va ngwəvə
dza ghəshiy ɓasəə dzəkən ndə dza ghwəy
ɗi fəti və shiw. Gaw sa sənay ghwəy mbə
nefer ghwəy, kwəma lə kwal tsa nzə na,
pə ghwəy, dza ghwəy gwəraa ɗaŋshi fəti.
6 Ava va tsəgha tsəhə ghwəy ya ghən tsa
tsəhə ghwəy va. Sa nzanay, Hyala fəy na
mbəzli dikə dikə ni va tsəhanshi ghwəy
ghən, ta mbə ghəshiy məni tsəgha.
7 Ɓə pə ghwəy ɓanshi shi nza mbəzli
dikə dikə ni, sləkə hiɗi gar ɗəwshi va
ghwəy. Tsəhanshim ghən tsa shi kaa ka
tsəhə ghən, ka wanshi ni ka *dəwan shiy
ɗəw ghəshi. Ka ha'wə tə ntsa nzam gar
ha'wə ti, ka fə dikəə dzəti mbəzli təɓə
məndiy fə dikəə dzəti shi.

Gəzə kwəmaa dzəkən ɗi nihwəti mbəzli

8 Nəghətaa ndə nəwŋwəy tə təm ya
kwətiŋ ma, ɗi nihwəti mbəzli kə təm tsaa
dzaa tərə kən ghwəy gwa'a tsəgha. Sa
nzana ya wa ntsaa ɗi tsahwəti ndəy, aa
nəwti *kwəma pəhəti Hyala gwanata.
9 Ma kwəma pəhəti Hyala va nə na:
Əntaa gha məni ghwərghwər ma.
Əntaa gha pəəsli ndə ma.
Əntaa gha ghəli ma.
Əntaa gha məni mətsə ta shi ndə ma, kə,
mba'a nihwəti kwemer pəəhəti na gwa'ay,
a kwəma kwətiŋ na na jakəhwəshi, saa ni
va: «Ə pə ghaa ɗi tsahwəti ndə, njasa ɗi
gha va ghən tsa gha kwərakwə» kə.
10 Ma ntsaa ɗi nihwəti mbəzliy, ka məni
kwəma gəmgəm na na kaa tsahwəti ndəw.
Ɗi na gəzə kiy, mba'a kə ndəə ɗi nihwəti
mbəzli na, a ndə nəwti kwəma pəhəti
Hyala gwanata.

Gwəmava ta ndəghə zhəkə tsa Yesəw

11 Ə pə ghwəy ɗikəvaŋwəy tərəŋw,
ta məni kwəma tsəgha, njana nzana

12:17 12:17 Fir 20:22; 1Kwər 6:7; 1Tes 5:15; 1Pi 3:9 **12:19 12:19** Nəw 32:35; Mt 5:39 **12:20 12:20** Fir 25:21-22; Mt 5:44 **13:1 13:1-7** SləniKY 5:29; Tit 3:1; 1Pi 2:13-14; ShiZhŋ 13; 20:4 **13:1 13:1** Fir 8:15-16 **13:3 13:3** 1Pi 2:14; 3:13 **13:5 13:5** 2:15 **13:7 13:7** Mt 22:21 **13:8 13:8-10** Zhŋ 13:34; 1Kwər 13; 16:14; Gal 6:10 **13:9 13:9** Nəw 5:17-21; SləniTaH 19:18; Mt 22:34-40; Gal 5:14; Zhk 2:8-13 **13:11 13:11-12** 1Tes 5:5-8 **13:11 13:11** Ef 5:14-16; 1Kwər 7:29-31

mba'a ghwəy sənay gəla vəghwə tsa nza
ghwəmmə tsa mbə sana. Vəghwə tsa
nza ghwəy ge'i ge'i gar fərghə tə hi tsa
ghwəy mbə na sasa. Ta na navay, ndəkwə
ndəkwə na vəghwə tsa dza Hyalaa səəkə
ta mbəlimmə ti. Məniy na kərakə nja
ghala vəghwə tsaa niy gha ghwəmmə vaa
ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Hyalaw.
12 Nanay, mbə dzata na vərdi, tə kəɗi
pi nza ghwəmmə. Ghənzə tsəgha kiy,
ka zhini ghwəmməə məməni shi ka
məndiy məni dzar mbə kwəsli ghwəla ma!
Pəhətəvammə ghwəmmə, a ghwəmmə ɓə
shi mbəz, ta dza ta tsa havəghwə mbəz
nana ki.
13 Kwəma ka mbəzliy dza mbə waŋ
piy məni pə ghwəmməə məni nana. Ka
tsaɓana tsaɓanaa kama wəzə na ghwəmə
ma. Ka ghi ghi ghən tsa ghwəmmə
ghwəmmə lə shi saa ghipə ma. Əntaa
ghwəmmə məni ghwərghwər ya dzar
kwa nama bəla nzə ma. Ka məni miy
ghwəmmə lə mbəzli ma. Ka hərhə
ghwəmmə va ndə ma.
14 Bə pə ghwəy ɓanavə ghən tsa ghwəy
kaa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw, a
ghəci nzaa ntsa kən ghwəy, ka ni ghwəy
shi mbəz. Ka zlatanavə kwal ghwəy
kaa vəgha ghwəy ta pəməŋwəy ghənzəə
dzəmbə shi gəmgəm ni va maw na ma.

14

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy təhəshi kwa kwal Hyala, lə mbəzliy təhəshi ma

1 Mba'a kə ndə tiɓa kala təhəy ghəci
mbə kwəma Hyalay, zləɓa pə ghwəy
zləɓati a ghəci nza mbə ghwəy. Əntaa
ghwəy ngəngərə ghəpəə dzəkən na ci va
kwəma sənata na ma.
2 Tsahwəti ndəy, aa təhəy mbə kwəma
Hyala, nihwəti shi zəmə tiɓa kala zəmə
ghəciw. Ma tsahwəti na, war kəslifi shi
zəmə na, sa təhəy ma na gar sənata
kwəma.
3 Əntaa tsaa təhəy va zəmə shiy gwa'a
gwa'a dzaa ndərə ntsaa zəmə ma shiy va
gwanashi ma. Diɓay, ntsaa zəmə ma shiy
va na, əntaa ghəci dzaa ɓə fəti kaa tsaa
zəməhwə shi va va ma. Sa nzanay, a Hyala
zləɓavə.
4 Wa ndə nza gha, dza ghaa dzaŋa ta
ɓə fəti kaa ndə sləni tsa tsahwəti ndəa?
Ya wəzə mənti na sləni ci, ya kala wəzə
mənti nay, kwəma gha mbəw! War ntsa
ghəranci na va sləni dza naa nighə nava
ghəshi li. Ta garəy dza na wəzə wəzə mbə
kwəma ci va, e gəzaŋa. Sa nzanay, a bərci
va Ndə sləkəpə ta ndəghwəti va ɓə tərə
ghəci.
5 Va nihwəti mbəzli mbə gəzə kwəma
shiy, diɓədiɓəɓa nahwəti vici na kən
nahwəti va Hyala, ka ghəshiy ni. Ma va
nihwəti na, yəmyəmta na vici gwanata, ya
hwəmɓa! kə ghəshi. * Ma kiy, wəzəɓa
nzana, ya wa ndə na mba'a sənay na ci va
kwəma zəzə na, ka garəy ti wəzə wəzə.
6 Ntsaa ni va diɓədiɓəɓa nahwəti vici
na kən nihwəti kəy, dikəə fə naa dzəti
Ndə sləkəpə. Tsa nza bərci va və ndə ta
zəmə ghəci ya tsamaɓa sliw gwa'a diɓay,
dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə, sa nzana
mbə mananta 'wəsa ghəci kaa Hyala ta shi
zəmə na va. Ntsaa zəmə ma nihwəti shiy
va, kwərakwə diɓa na, dikə ghəci fəə dzəti
Ndə sləkəpə, mbə mananta 'wəsa ghəci
kaa Hyala, tsəgha.
7 A ghwəmmə sənay, ndə tiɓa mbə
ghwəmmə mbə piy tə hiɗi, ta fə dikəə
dzəti ghən tsa ciw. Ndə diɓaa mətiy ta fə
dikəə dzəti ghən tsa ciw.
8 Mba'a pə ghwəmmə mbə piyəy, ta fə
dikəə dzəti Ndə sləkəmmə piy ghwəmmə.
Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə ɓay,
ta fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəmmə
bəkwəmmə ghwəmmə. Ya tə ghwəmə nza
ghwəmmə mbə piy, ya bəkwə bəkwə nza
ghwəmmə gwa'ay, war shi Ndə sləkəmmə
Yesəw nza ghwəmmə
9 Sa nzanay, a *Kəristəw mətiy, mba'a
zhakatiy mbə məti, ta mbə ghəciy nza ka
Ndə sləkə mbəzliy bəkwəshi lə mbəzli tə
ghwəməshi ni gwa'a.
10 Ya sa nzana tsəgha kiy, gha na na
gha na, tawa ɓə gha fəti kaa zəməŋa tsa
mbə nəw Yesəw kia? Ya gha kiy, tawa
ndərə gha zəməŋa diɓa kia? Ghwəmmə
gwanammə kiy, ta dzəghwa kwəma Hyala
dza ghwəmmə, ta dzəti ngwəvə.
11 Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya, a kə
məndiy:
A kə Hyalaa sləkəpəy,
«Yən gəzaŋwəy na yən Hyala kwa ɓəpə
piy, lə kwa gwa'a gəzee,
mbəzli gwanashiy, ta səəkə dza ghəshi
ta gələɓəy shinin shi kwa kwəmee.
Ya wa ndəy, ta gəzə dza na lə miy tsa ci
ngəra:
“War gha na Hyala kataŋ” kə»

13:12 13:12 Ef 5:11; 6:11, 13; 1Zhŋ 2:8 **13:13 13:13** Lk 21:34; Ef 5:18 **13:14 13:14** Flp 2:5; Kwəl 3:15 **14:1 14:1–15:6** 1Kwər 8:1-13; 9:22; 10:23-33; Kwəl 2:16, 20-22; 1Tim 4:4-5; Ebr 13:9 **14:1 14:1** 15:7 **14:2 14:2** Dani 1:8; 1Kwər 10:25-28 **14:5 14:5** Gal 4:10 * **14:5 14:5** Kwəma gəzə Pəl va tiɓay, sa nzana mba'a nihwəti vicihi niy nza tiɓa va ka Zhəwifə pərshi kən nihwəti. Vici nja vici dəkəva ka Zhəwifə, ya nihwəti vicihi ka ghəshiy məni makwaghwahi ti shi. Va tsəgha niy nza nihwəti ka Zhəwifəə nəw Yesəw ghwəlashi mbə fə dimməə dzəti vicihi va. **14:6 14:6** 1Tim 4:3-5 **14:7 14:7-9** 2Kwər 5:14-15; Gal 2:19-20 **14:10 14:10** 2:6 **14:11 14:11** Ezay 45:23-24

kə Kwa sləkəpə, kə məndi.
12 Di naa gəzə kiy, ya wa ndə na, ta gəzə
kwəma dza naa dzəkən kwəma mənti ndə
lə miy tsa ci kwa kwəma Hyala.

Gəzə kwəmaa dzəkən zlashi məni shiy dzaa səəti zəməŋa kwa kwal Hyala

13 Njana nzana tsəgha kiy, ka zhini
ghwəmməə ɓə ɓə fəti kaa ghən tsa
ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə ma.
Kwəma ka ghwəy gəzəy: Ka məni shiy
dzaa səəti məhərli tsahwəti zəmənəy
ghəy, gar tərəy ghəci kwa kwal Hyalaw,
ka ghwəy ni.
14 Yən sanay, tə kwəma Yesəw Ntsaa
sləkəmmə garəɗee, e sənay wəzə wəzə,
nihwəti shi zəmə tiɓa gəmgəm shi kwa
kwəma Hyalaw, pən. Ma mba'a kə
tsahwəti ndə təkəti, shi gəmgəm ni na ni
tsa' ni va shi zəmə kwa kwəma Hyala, kəy,
kataŋ dza shi vaa nza ka shi gəmgəm ni ti
kwa kwəma Hyala.
15 Mba'a pə gha dzaa səəti məhərli
zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw lə shi
zəməhwə gha kiy, ka ɗi zəməŋa tsa va
ghaw, ɗi naa gəzə ki. Ta ntsa va mətiy
Yesəw. Ə pə gha mənti məhərli əntaa
ghəci dzaa zay tə mbərkə shi zəmə gha.
16 Ya ə nza nihwəti shiy wəzə va ghay,
mba'a pə gha sənay ka shi gəmgəm ni dza
mbəzliy ɓətishi pə ghay, wəzəɓa zlashi
gha na.
17 A na nza mbə mbəzli sləkə Hyalay,
kwəma dzar kwa kwəma shi zəmə lə shi
sa naw. Ka məndiy ni Hyala sləkə na
mbəzli kə məndiy, tə shi məni *Safə tsa
Hyala ɗewɗew tsa mbə nzəy tsa shi, ka
canshi nəw kwəma lə kwal tsa nzə, ka
ɓanshi zərkə lə vəshi.
18 Mba'a kə ndəə nəw *Kəristəw
tsəghay, ta vəshi dza Hyala ta kwəma ci,
zhini ka fal mbəzli diɓa.
19 Ma ghənzə tsəgha kiy, ə pə
ghwəmməə pəla məni naa dzaa ɓəmmə
zərkə kwəmaa dzəghwa jipə ghwəmmə
mbə nzəy tsa ghwəmmə, ka məni shiy
dzaa kəətitəmmə ta kəli kwa kwal Hyala
20 Ka liliɗi sləni ghərati Hyala ghwəy
lə kwəma shi zəmə ma. Na navay,
a ghwəmmə sənay, shi zəmə tiɓaa shi
gəmgəm ni kwa kwəma Hyalaw. Nanzə ki,
mba'a kə nihwəti mbəzli dzaa səəshi kwa
kwal Hyala va shi zəməhwə ghay, wəzə na
ghaa zəməshiw.
21 Ma kwəma wəzə nay, mba'a ndə
zlashi shiy dzaa nza gar səəvəri tsahwəti
zəmbəghəy kwa kwal Hyala, Ya sliw tsa
zəmə na, ya tay na, ya nimaɓa shiy na
ghəshi gwanashi.
22 A na na gha kiy, kwəma sənata gha
vaa dzəkən kwəma va na, zlata sa gha mbə
nəfə tsa gha kaa ghən tsa gha kwa kwəma
Hyala. Vəshi na ta ntsaa nata ma fəti kən
ghən tsa ci ghəci mbə məni shi sənashi na
ka shi wəzə ni.
23 Ma war bakə bakə kə ghən tsa ndə
ta kwəma kən nihwəti shi zəmə, dza na
mba'a zəməhwəshi tsəghay, a fəti və kwa
kwəma Hyala ghalaɓa. Sa nzanay, ge'i lə
kwəma sənata na zəmə na shi zəmə na
vaw. Ya war nimaɓa shiy na shi məni ndə,
bakə bakə, ghən tsa ci ta kwəma kən shi,
ka mbəla mənishi ghəci tsəghay, *kwəma
jikir naa mənti na kwa kwəma Hyala.

15

Gəzə kwəmaa dzəkən məni wəzə kaa nihwəti mbəzli

1 Ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy
təhəmmə va mbə kwəma Hyalay, kəəti pə
ghwəmməə kəəti ni daw daw bərci ni va
mbəzli. Ka məni ghwəmmə war kwəma
nata ghwəmmə wəzə va ghwəmmə ma.
2 Ya wa ndə mbə ghwəmməy, ə kəə
məni shiy dzaa təɓanci kaa tsahwəti ndə,
ta wəzə tsa ntsa va, ta mbə ghwəmməə
kəətitishi lə kəli kwa kwal Hyala.
3 A ghwəmmə sənay njasaa niy nza
*Kəristəw tə hiɗi. Na naciy, niy pəla
məni naa dzaa təɓanci kwəma naw. War
nja kwəmaa tsasliti məndi va mbə zliyaa
dzəkən niy mənti na, sa niy ni va:
A Hyala, tsəərəə niy tsətsəərəŋa mbəzli
va vay,
yən niy sə'wa na, kə niy ni.
4 Ya namaɓa kwəma tsaslambə məndi
mbə Zliya Hyalay, ta mbə ghənzəə
ɓənimmə sənata na kataŋ na kwəma na.
Sa ka ghwəmmə jangə kwəma va na, nza
ghənzə mətsəhəmmə bərci, ka ɓəmmə
sə'wa kwəma, ta mbə ghwəmməə fəy
ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ta ndəghə
səəkə tsa shi gəzəkə Hyala va ɓəmmə.
5 Kəətitəŋwəy Hyala kwa mətsəhə bərci,
ka ɓə sə'wa kwəma kaa mbəzli, nza
ghwəy mbəə nza sləka sləka kwa jipə
ghwəy. A ghwəy mbəə nəw səəbə
kwəmaa mənəhwə Yesəw Kəristəw.
6 Ta mbə ghwəy gwanaŋwəy fal Hyala,
Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə miy
kwətiŋ ki.

Mbəzli gwanashiy, ta fal slən tsa Hyala dza ghəshi

14:12 14:12 Gal 6:5 **14:13 14:13** 1Kwər 10:32; 1Zhŋ 2:10 **14:14 14:14** 14:23; Mt 15:11; SləniKY 10:15; Tit 1:15 **14:15 14:15** 1Kwər 8:1, 11-13; 13; Gal 6:10 **14:17 14:17** Mt 6:31-33; 1Kwər 8:8; Gal 5:22-24 **14:21 14:21** 1Kwər 8:13 **14:23 14:23** 14:14 **15:1 15:1-2** 14:1-2; 1Kwər 8:1-2; 10:23-24 **15:3 15:3** Cem 69:10 **15:4 15:4** 1Kwər 10:11; 2Tim 3:16 **15:5 15:5** 12:16; Flp 2:2-5 **15:7 15:7** 14:1

7 Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na,
ə kəə zləɓa kwəma tsahwəti mbə nəfə
tsa ci, njasa zləɓavəŋwəy *Kəristəw va.
Ghwəy kə mənti tsəghay, a mbəzli taa fə
shəndəkəə dzəti Hyala.
8 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, sa səəkə
Yesəw va ta kəəti *ka Zhəwifəy, ta mbəə
cintishi, ka sla dzərvə Hyalaw nə na. Ta
mbəə cintishi ki na, mba'a səəkəə mənti
shiy niy gəzanakəshi Hyala va mənishi
kaa jijihishi.
9 Zhini na mba'a səəkəy kəətiti hwəlfəhi
nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ɓa,
nza ghəshi mbəə fal Hyala, sa mananatishi
na zhəhwər njasa tsasliti məndi va mbə
Zliya Hyalaa dzəkən kwəma va, ma kə
məndiy:
A Hyala, va tsəgha dzee ta falŋa
mbə hwəlfə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Ka fal slən tsa gha kwa cəm, ta fə gagaa
dzəti gha, kə məndi.
10 Zhini ma kə məndi tə Zliya Hyala diɓay:
Ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy,
jakayəm ghən tsa ghwəy lə mbəzli təravə
Hyala,
ghwəy vəshi li shi gwanaŋwəy, kə məndi.
11 Dza, ma kə tə tsahwəti pi ɓa na:
Faləm slən tsa Hyala kwa sləkəpə
ghwəy hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə.
Ə kə mbəzli tə hidĩ gwanashiy fə
shəndəkəə dzəti, kə.
12 Ma kə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyalaa
dzəkən Yesəw diɓa na:
Ta səəkə dza ntsa yakə məndi mbə takə
tsa *Zhese.
Sa ka na səəkəyəy, ta məni mazə dza naa
dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Ti dza ghəshiy fəy ghən tsa shi gəzliŋə ta
mbəlitishi ghəci, kə.
13 Kəətitəŋwəy Hyalaa ni va fəyəm ghən
tsa ghwəy gəzliŋə tə ya, kə kaa mbəzli.
Nza ghwəy mbəə nza mbə vəshi tərəŋw,
mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa
ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy ɓanavə
nefer ghwəy. Ma ghalaɓa kiy, nza *Safə
tsa Hyala ɓəŋwəy bərci ta mbə ghwəy fəy
ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti tərəŋw.

Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci

14 A ngwarməhira, yən də'wə ghən
tseyey, e sənay mbəzli wəzə tərəŋw nza
ghwəy. E sənay, a ghwəy sənata na kataŋ
na kwəma gwanata, a ghwəy məniŋwəy
gar ɓəni shiy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy.
15 Ya tsəgha nzə kiy, dzəghwa tə
tsahwəti pi na, lə bərci gəzəkəŋwəy ya
kwəma mbə Zliya tsasliŋwəy ya na, sa
ɗĩmee ghwəy za ghən ti. Sa nzana mba'a
Hyala ndara sləni va lə wəzə hwər tsa nzə.
16 Ta nzee ka ndə ghəranci sləni kaa
Yesəw *Kəristəw mbə hwəlfəhi *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə. Dzee tsaŋ yən ɓanavə
ghən tsee gwanay kaa Hyala ta gəzə
kwəma nzə wəzə na kaa mbəzliy kamaa
ka Zhəwifə. Ta mbə ghəshiy ɓanavə nefer
shi, ma nza ghəshi nza kwa kwəma Hyala,
nja shi vəlanta məndi, ka təɓanta ghəshi,
sa gwəmatishi Safə tsa nzə ɗewɗew tsa, ta
nza ghəshi ka mbəzli nzə.
17 Sa nzana va tsəgha kiy, va tsəgha
vəshee mbə slən tsa Yesəw Kəristəw lə
sləni ghəratee va kaa Hyala.
18 Na neyey, nihwəti shiy tiɓa gar gəzə
kwəmee dzəkən shi kala war shi ndara
Kəristəw bərci ta məntishi ta mbə mbəzliy
kamaa ka Zhəwifəə dĩ fəti va Hyalaw. Aa
ndara bərci ta gəzanshi kwəma lə ta məni
shiy ghənghən ghənghən mbə shi, səvəri
mbə kwəma gəzee, lə sləni ghəratee.
19 Mba'a mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa
na lə shiy cipə kwəma, mba'a bərci *Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa cikəvərishi. Ava
tsəgha kwəmavee kwal gəzanshi kwəma
wəzə naa dzəkən Kəristəw gwanata kaa
mbəzli dzar mbə nihwəti məlməhi. Sa
ghatee mbə məlmə Zherəwzalem pa' tə
hiɗĩ ka Iliri.
20 Dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va
kaa mbəzli mbə məlmə səəkə ma məndiy
favə, na nee kwəmaa niy mawtee. Niy ɗee
dza ta gəzə nzə tə pətsa səəkə nihwəti
mbəzliy gəzəhwəw. Vantee dzaa zhiniy
nahwə pətsa ghati tsahwəti ndə ghəra
sləni ci ti.
21 Ə niy ɗee yən mənti kwəmaa tsasliti
məndi va mbə Zliya, nə məndi:
Ma mbəzliy niy səəkə ma məndiy
gəzanshi kwəma ciy,
ta nay dza ghəshi!
Mbəzliy niy səəkə maa favə ya gaka
kwəmaa dzəkənəy,
ta favə kwəmaa dzəkən dza ghəshi, kə
məndi.

*Pəl mbə dĩ dzaa dzəmbə məlmə *Rəm, ta wə*

22 Ɗaŋ səɗee səəkee mbə dĩ dza
ta nighətəŋwəy ki, war kala kwəmavə
kwalee nza va kwəma va.
23 Nana kiy, tərə pi ghwəla tə nini hiɗĩ
ta ghəra sləni yaw. Njana nzana tərəŋwee

15:8 15:8 Mt 15:24; SləniKY 3:25-26 **15:9 15:9** Cem 18:50; Rm 11:30 **15:10 15:10** Nəw 32:43 **15:11 15:11** Cem 117:1 **15:12 15:12** Ezay 11:10 **15:13 15:13** 5:1-2; 8:14-16, 24-28; 12:12 **15:15 15:15-16** 1:5 **15:16 15:16** Flp 2:17 **15:18 15:18** 2Kwər 3:5 **15:19 15:19** Mk 16:17; 2Kwər 12:12 **15:20 15:20** 1Kwər 3:10-12; 2Kwər 10:15-16 **15:21 15:21** Ezay 52:15 **15:22 15:22-24** 1:9-13

mawti tsəhəra mbə ghwəy ghala piyahi ɗaŋəy,
24 ta tsəhəra dzee mbə ghwəy, sa kee
dzaa dzəti hidî ka Espaŋə, nza ghwəmmə
hyayvammə lə ghwəy jəw, ta mawvə ghən
tsa ghwəmmə ghwəmmə. Kee maɗi ta
dzaa dzəti hidî ka Espaŋə, nza ghwəy
katara ta dza va.
25 Ma nana diy, dzəmbə məlmə
Zherəwzalem dzee ta vəlanshi shiy kaa
mbəzli Hyala.
26 Sa nzanay, a mbəzliy nəw Yesəw tə
hidî ka Masedəwan lə shi tə hidî ka Akay
gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi tsəhəti
shiy ta kəəti ka ndərma mbə mbəzliy nəw
Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem.
27 Ghəshi lə dî tsa shi təkəti na məni
tsəgha. Kwaakwa na kwəma mənti ghəshi
va tsəgha kaa *ka Zhəwifə kwərakwə. Sa
nzanay ka Zhəwifə kəətitishi na, ghəshi
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə
ghəshiy kwəmavə təfə miy tsa Hyala.
Wəzə na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
kəətishi lə tsəhanshi shiy kama və shi
kwərakwə.
28 Ma sa kee tsəhəra, mba'ee dzaa
ɓanavəshi shi tsəhəti məndi va, mba'a
nava sləni səəmə̀ta kwa wəree kiy, ma
nzee maɗi ta dza kwa ghwəy kwa ghwəy,
ta səkwətəŋwəy kee gha dza ta wə tə hidî
ka Espaŋə ki.
29 E sənay, sa kee tsəhəra mbə ghwəyəy,
lə təfə miy tsa Yesəw *Kəristəw dzee tsəhə
mbə ghwəy tərəŋw.
30 A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya lə
slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw
sa nzana mba'a Safə tsa ɗewɗew tsa
ndammə ɗiva kwa jipə ghwəmmə.
Kəətiram lə cə'wə mbə mbəz tsa nzee
tsa mbə. Cə'wəm Hyala tə ya.
31 Cə'wəm nza ghənzə ndəghwətəra
vantaa mbəzliy dî ma nəw Yesəw mbə
hidî ka Zhəwde sara ngəra'wə. Cə'wəm
diɓa ta mbə shi dzee va ta ɓanshiy
təɓanshi kaa mbəzli Hyala mbə məlmə
Zherəwzalem.
32 Ma tsəgha ta nza kiy, ta tsəhəra dzee
mbə ghwəy lə vəshi, Hyala zləɓati. Ma
nzee dəkayvara mbə ghwəy ki.
33 Nzəyta Hyalaa ɓə zərkəə dzəghwa
jipə mbəzli lə ghwəy gwanaŋwəy. *Amin.

16

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a

1 Nana kiy, e dî gəzaŋwəy kwəmaa
dzəkən zhaməmmə Febe. Sa mbə kəətipə
lə ghəra sləni Yesəw mbə məlmə Keŋkəre.
2 Sa ka na tsəhəta mbə ghwəyəy, ka'wəti
tə ghwəy wəzə lə slən tsa Ndə sləkəmmə
*Kəristəw. Ka'wəvəm njasa təɓə na va
mbəzliy nəw Yesəw. Ya namaɓa kwəma
dza naa ghəzlita tiy, kəəti tə ghwəy mbə.
Sa nzanay, a kəəkəətəhwə nihwəti mbəzli
ɗaŋ kwərakwə. Zhini mba'a kəətəhwəra
lə yənɗay ta yən Pəl.
3 Səkwətəra tə ghwəy kar Pərishil
ghəshi lə Akilasə, mbəzli nza ghəy mbə
ghəra sləni Yesəw Kəristəw li shi kwa
zəərə.
4 Ghəshi na mbəzliy niy zlay ghən tsa
shi ge'i lə nahwəti vici, war jəw ghəshi
tərmbə ta bəkwəshi ta mbə ghəshiy
yatəra! 'Wəsa nə ya kaa ngəshi tərəŋw!
Yən kwətira dza naa nza tə mananshi
'wəsa tsa va tala ɓaw, mbə mananshi
'wəsa na mbəzliy nəw Yesəw, kamaa *ka
Zhəwifə.
5 Səkwətəram mbəzliy nəw Yesəw vaa
ɓasəva ta cə'wə kəghi tsa shi gwanashi!
Səkwətəram Epaynetə ntsa ɗee, ghəci
na kwa taŋa ntsaa ghaa zləɓavə nəw
Yesəw tə hidî ka Azəy.
6 Səkwətəram Marəy, saa ghərahwə
sləni va tərəŋw dalala tə ghwəy.
7 Səkwətəram manhira wəzə, kar
Andərənikwəsə, lə Zhəwnyasə, mbəzliy
niy nza ghəy li shi kəəli kəəli kwa fərshina
kwataŋa. Ghəshi bakanashiy, tərəŋw
falshi *ka kwal Yesəw. Pərɓa ghəshi gha
naa nəw Yesəw Kəristəw kaa ngəra.
8 Səkwətəram Ampəliyatəsə, ntsa ɗee
mbə slən tsa Ndə sləkəmmə.
9 Səkwətəram 'Wərben, ntsa nza
ghwəmmə mbə ghəra sləni Kəristəw li.
Zhini mba'a ghwəy səkwətəra Sətakisə
ntsa ɗee.
10 Səkwətəram Apeləsə, ntsaa sahwə
ngəra'wə ta kwəma Yesəw Kəristəw, saa
zhəghə ma hwəm kaa Yesəw. Səkwətəram
mbəzli kəghi tsa Arisətəbəl gwanashi.
11 Səkwətəram manɗa Herəwdiwən,
mba'a ghwəy səkwəti mbəzliy nəw Ndə
sləkəpə kəghi tsa Narshisə gwanashi diɓa.
12 Səkwətəram zhaməhimmə, kar
Tərifenə lə Tərifəwsə, shi mbə ghəra
sləni Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.
Zhini mba'a ghwəy səkwəti Pershidə,
nahwəti zhaməmmə dî ghwəmmə va, saa
ghərahwə sləni Ndə sləkəpə va tərəŋw.
13 Səkwətəram Rəfəsə, ntsa təra təra
tsa ta ghəranci sləni Ndə sləkəpə. Zhini

15:25 15:25 SləniKY 19:21; 20:22; 24:17 **15:26 15:26** 1Kwər 16:1; 2Kwər 8:1-9; Gal 2:10 **15:27 15:27** 1Kwər 9:11 **15:30 15:30** 2Kwər 1:11; Ef 6:18-19; Kwəl 4:3; 2Tes 3:1-2 **15:31 15:31** SləniKY 21:10-11; 1Tes 2:14-15 **15:32 15:32** 1:7 **15:33 15:33** 1Tes 5:23 **16:1 16:1** SləniKY 18:18 **16:3 16:3** SləniKY 18:2, 18-19, 26 **16:5 16:5** 1Kwər 16:15, 19; Kwəl 4:15; Flm 2 **16:13 16:13** Mk 15:21

mba'a ghwəy səkwətəra mbəghəy, saa
səəkə va mbə nighəhwəra nja zəghwə
yakə na kwa hwər nzə.
14 Səkwətəram kar Ashinkəritə, lə
Fəlegwan, lə Hermesə, lə Patərəbasə,
lə Hermasə, mba'a nihwəti niy tərmbə
mbəzli nza ghəshi li shi mbə nəw Yesəw
gwanashi.
15 Səkwətəram kar Filələgwə lə Zhəwli
mba'a kar Nere lə zhambəghəy, mba'a
kar 'Walimpasə ghəshi lə nihwəti mbəzli
Hyala nza ghəshi li shi gwanashi.
16 Səkwətim ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy wəzə
wəzə. Mbə səkwəŋwəy na jakəvahi
mbəzliy nəw Kəristəw tikə gwanashi tsa
shi kwərakwə ɓa.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

17 A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya,
ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy tərəŋw va
mbəzliy ɗi ma vaa zləɓa shi ɓanavəŋwəy
məndi va. Lə shi tsəgha ni va tihəvəri
ghəshi mbəzli, ka səsə məhərli mbəzli, ka
kətiva ghwəy dzəvəgha gəla niva mbəzli
ma. Kərakə pə ghwəy li shi!
18 Gəla niva mbəzliy, sləni Ndə
sləkəmmə *Kəristəw na sa ghəra ghəshiw.
Hwər tsa shiy pəla ghəshi gwa'a tsəgha.
Ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi fənəy
ghani kaa ndə ta ngəɗi. Tsəgha ka ghəshiy
ngəɗəhwə mbəzli kwəɗ kwəɗ məhərli ni.
19 Ghwəy na na ghwəy kiy, gwa'a gwa'a
sənay mbəzli njasa ɗi ghwəy fəti ta
kwəma Ndə sləkəpə. Va tsəgha vəshiree
dalala tə ghwəy ki. E ɗi ghwəy məniŋwəy
ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni, ta məni na
wəzə na kwəma. Kala kaɓə ma na jikir na
ghwəy dzəmbə.
20 Kwa kwəma dzaa nzay, ta zlərəvəri
bərci *ndə jaka tsa nzə dza Hyalaa ɓə
zərkə kaa mbəzli, mba'a taa məntəŋwəy
ka miydalahiy dzəkən. Məntəŋwəy
wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw.
21 Mbə səkwəŋwəy na Timəte, ntsa nza
ghəy li kwa zəərə mbə ghəra sləni. Mbə
səkwəŋwəy na manhira kar Ləshiyəsə, lə
Zhasaŋw, mba'a Səsəpater.
22 Yən yən Tertiyəsə tsasli na kwəma
ɗi Pəl naa gəzaŋwəy mbə zliya na. Avee
səkwətəŋwəy lə slən tsa Ndə sləkəpə tsaa
jakətəmmə va kwərakwə ki.
23 Mbə səkwəŋwəy na Gayəsə, ntsa nzee
kəghi tsa ci. Kəghi tsa ci ka mbəzliy nəw
Yesəw ɓasəva ta cə'wə. Mbə səkwəŋwəy
na Erastə, ndə kəsə gəna tsa fəy məndi
mbə məlmə, mbə səkwəŋwəy zəməmmə
Kartəwsə diɓa.
24 [Nza wəzə hwər tsa Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəw nza kən ghwəy
gwanaŋwəy. *Amin!]

Pəl fal slən tsa Hyala

25 Ma Hyalay, a bərci və tərəŋw ta
garətəŋwəy ghənzə kwa kwal tsa nzə
kala ɓarva ma njasa gəzəkə kwəma
wəzə na va cikəvəri Hyala kee gəzə kaa
mbəzliy dzəkən Yesəw *Kəristəw. Niy nza
mbəradzəy, kwəma mbəmbə na niy nza
na kala sənata mbəzli ndimndimndim.
26 Ma nana kiy, mba'a cikəvəriy dzəti
ngwəla, dza məndi ka gəzəpə kwəmaa
niy tsasliti mbəzliy gəzə kwəma Hyalaa
dzəkən Yesəw Kəristəw mbəradzə. Mba'a
hwəlfəhi mbəzli tə hiɗi gwanashi favə
kwəma va, njasa niy gəzəkə Hyalaa piy va
ta kwa ndimndim, nza mbəzli mbəə ɗi fəti
və, sa ka ghəshi ɓanavə nefer shi.
27 Va tsəgha na kiy, ə pə ghwəmməə fal
Hyala ya pa' hwəmɓa. Ghənzə na kwa
sənata kwəma kwətita. Ghənzə Hyala
kwa shəndəkə. Fal ghwəmmə tə mbərkə
sləni mənti Yesəw. *Amin. Ava tiɓa
kərayee, nza ghwəy nza ki.

16:16 16:16 1Kwər 16:20; 2Kwər 13:12; 1Tes 5:26; 1Pi 5:14 **16:17 16:17** Mt 7:15; 2Tes 3:6; Tit 3:9-10; 2Zhŋ 10 **16:18 16:18** Flp 3:19; Kwəl 2:4 **16:19 16:19** 1:8 **16:20 16:20** 1:7 **16:21 16:21** Timəte: SləniKY 16:1 **16:23 16:23** Erastə: 2Tim 4:20 **16:25 16:25** Ef 1:9; 3:4-5; Kwəl 1:26 **16:26 16:26** 1:2, 5 **16:27 16:27** 11:36; Flp 4:19-20; 1Tim 1:17; Zhəwdə 25; ShiZhŋ 4:11

Kwa taŋa zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwərintə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tə hiɗi ka Efesə nza na. Ghala vəghwə tsa vay, məlmə Kwərintə na sa niy nza dikə na tə hiɗi ka Gərekə. Tərəŋw nza gəna va mbəzli mbəɓa, ka zhəghə dəvə tə hiɗi ka Rəm lə ni tə hiɗi ka Azəyəy, dzəvəri mbə məlmə va ka ghəshiy taŋə. Tərəŋw mbəzli mbəɓa niy məməni ghwərghwər ki, zhini mba'a ghəshi niy nəwvə ta mbəri tsa mbəzli ghənghən ghənghən.

Dza Pəl ki, mba'a tsəhəy mbə məlmə ka Kwərintə va, ghəci mbə wə kwa baka wə ci. Aa hiy mbə məlmə va tir məŋ lə dəghəsə, ndəkwə ta mənti piya bakə, mba'a gəzanshi kwəma Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbəɓa. A ghwəy dza kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 18. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a shiy ghənghən ghənghən ghati səsə məhərli mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a favə.

A Pəl tsasləhwə zliyahi ghənghən ghənghən faɗə kaa ka Kwərintə: Ma kwa taŋa zliya gha naa tsasli na tsəhəta nava va ghwəmmə ghwəmə shi ndatsə niw, a zata. Kar Pəl gəzə kwəmaa dzəkən zliya va mbə 1 Kwərintə 5:9-13. Ma kwa baka zliya ciy, a nava tsəhəta va ghwəmmə. Ghənzə na zliya har ghwəmmə naa «Kwa taŋa zliya tsaslanaghə Pəl kaa mbəzli mbə məlmə Kwərintə».

Ma kwəma tsasli Pəl zliya na tiy, kwəma bakə na. Kwa taŋa kwəmay, dzəkən kwəma favə na vaa dzəkən shi, kwa bakay, ta zləɓanshi kwəmaa dzəkən kwəmaa səəti shi mba'a ghəshi niy tsaslanaghə zliya kaa Pəl, ta ɗəw dzəkən.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-9 Pəl səkwə ka Kwərintə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.
Vəh 1:10 pa' tə vəh 4:1-21 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə a ghəshi zlay tihəva kwa jipə shi.
Vəh 5 Pəl gəzanshi zləɓa ma kwəma rəɗa rəɗa na kwa jipə shi.
Vəh 6:1-11 Pəl gəzanshi zlay ɓə kwəma kwa jipə shi, ta dza ta sləka kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw.
Vəh 6:12-20 Kwəmaa fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəpə dî na mbəzliy nəw Yesəw məni lə vəgha shi.
Vəh 7 Kwəmaa dzəkən ɓəva lə ɓəva ma.
Vəh 8:1 pa' tə vəh 11:1 Dzəkən sləkə tsa sləkə ka nəw Yesəw ghən tsa shi.
Vəh 11:2-34 Njasa təɓə mbəzliy nəw Yesəw məni mbə jakəva tsa shi.
Vəh 12 pa' tə vəh 14 Gəzə kwəmaa dzəkən bərci ɓəpə Safə tsa Hyala ta məni shiy ghənghən ghənghən.
Vəh 15 Dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə məti.
Vəh 16 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə tsa səkwə shi Pəl.

Səkwəpə tsa Pəl

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa harvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Sa təɓanati na tsəgha, va tsəgha harvəra na. Ghəy lə zəməmmə Səsəten tsasli na.
2 Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwərintə gwanaŋwəy tsasli ghəy zliya na, ngəŋwəy ghwəy mbəzli mənti Yesəw Kəristəw ka mbəzli Hyala. Ghənzə haraŋwəy na ta nza ghwəy ka shi nzə. Mbəzliy tsəfəkwə kwa kwəma Yesəw Kəristəw gwanashi ya pa' kwəmaɓa na ghəshiy, ghənzə harashi na ta nza ghəshi ka shi nzə kwərakwə. Ndə sləkəshi na Yesəw Kəristəw, Ndə sləkəmmə ghəci kwərakwə.
3 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Shi wəzə ni kwəmavə mbəzli ka Kwərintə tə mbərkə Yesəw *Kəristəw*

4 Yən yən Pəl kiy, war mbə mananta 'wəsa nzee ya hwəmɓa kaa Hyala tə mbərkə kwəma ghwəy. Sa nzana, mba'a məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw.
5 Mbə jakəva tsa ghwəy li kiy, dzəghwa Hyala mba'a ndaŋwəy ya nimaɓa shi wəzə ni kwa kwal tsa nzə gwanashi. Dzəghwa tərəŋw ghwəy sənata kwəma, mba'a ghwəy mbay gəzə kwəma kaa mbəzli wəzə wəzə.
6 Ma mənta kwəma va tsəghay, sa nzana, ghala pətsaa niy gəzaŋwəy ghəy kwəma Kəristəwəy, mba'a ghwəy zləɓavə wəzə wəzə, lə nəfə kwətiŋ.
7 Va tsəgha na kiy, sə tiɓa mba'a ghwəy tərhay mbə shi ɓə Hyala kaa mbəzli na

1:1 1:1 Gal 1:1; Səsəten: SləniKY 18:17 **1:2 1:2** 2Kwər 1:1; SləniKY 18:1 **1:5 1:5** 2Kwər 8:7 **1:7 1:7** 2Tes 1:7; Tit 2:13 **1:8 1:8** Flp 1:6; 1Tes 3:13; 5:23

na ghwəy ghwəy mbəzliy ndəghə vici dza
Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw təzli tiw.
8 Ghəci ghəci Yesəw də'wə ghən tsa
ci dza naa kəətiŋwəy, ta mbə ghwəy
garəŋwəy lə bərci, pa' tə kwa kərni
vəghwə. Vantaa fəti dzaa nza dzar kwa
kaɓaka ghwəy fəca dza Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəw zhəghəvaa səəkə.
9 Na Hyalaa harvəŋwəy va ta nza ghwəy
jakəjakə lə Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw
Ndə sləkəmməy, gəzə kwəma bakə bakə
na kwa miy tsa nzəw! Ya namaɓa na
kwəma gəzəkə nay, war tsəgha dza naa
nza.

Tihəva tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwərintə

10 A ngwarməhira, a cə'wəŋwəy ya lə
slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw, a
ghwəy yəməti miy tsa ghwəy gwanaŋwəy
ka sa kwətiŋ tsa. Ka tihəva ghwəy kwa
jipə ghwəy ma. Jakətim ghən tsa ghwəy
wəzə wəzə, a kwəma mbə nefer ghwəy
nza ka sa kwətiŋ na, tsəgha məhərli
ghwəy diɓa.
11 Va wa gəzee kwəma va tsəghay
ngwarməhiray, sa nzana mba'a nihwəti
mbəzli kəghi tsa zhaməmmə Kəlawe
tsəhəshi tikə, mba'a ghəshi gəzara,
ghwəyəy, mbə həərəva nza ghwəy kwa
jipə ghwəy, kə ghəshi.
12 Ma tihəva tsa kwa jipə ghwəy va gəzə
yay, avanay: Ya wa ndə mbə ghwəyəy, lə
na ci gəzə kwəma na kwətiy: «Pəl nəwee»
kə tsahwəti, ma kə tsahwəti na: «Apələsə
nəwee nee!» kə. Ma kə tsahwəti ɓa na:
«Piyer nəwee!» kə. Ma kə tsahwəti di ɓa
na: «Na neyey, Kəristəw nəwee nee!» kə.
13 Əy, kwəma zhini ghwəy tihəvəri
Kəristəw kia? Yən yən Pəl na sa
daŋwavəgha məndi vəgha tsəm tə
mbərkə jikir tsa ghwəy shəkəna? Naa lə
slən tsa Pəl niy məntəŋwəy məndi *batem
na pən? A ghwəy sənay kwəmee mbə
kwəma vaw pə ghwəy nanzə ɓay?
14 'Wəsa nə ya kaa Hyala, sa nzana
kala mənəhwə batemee kaa ndə mbə
ghwəy, dzəghwakən kar Kərispəsə ghəshi
lə Gayəsə.
15 Ya gar gəzə ndə nza mbə ghwəy na:
«*Batem tsa məntəra Pəl vay, lə slən tsa
ci məntəra na» kə.
16 Eh! Yi sham ki, e zəzəvə tsahwəti
ntsa mənəhwee batem kaa ngəci. E
mənəhwə kaa Sətefanəsə ghəshi lə mbəzli
kəghi tsa ci diɓa sham. Sənivee yən
zhiniy mənəhwə batem kaa tsahwəti
dzəghwakən mbəzli va diɓa kiw.
17 Sa nzanay, ghwənara Yesəw Kəristəw
ta dza ta mananshi batem kaa mbəzliw. Ta
gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli
ghwənara na. Ma yən mbə gəzə kwəma
va ɓa na, ka gəzee lə sənata kwəma mbə
ghən ndə ngəriw. Va way, vantaa məti
mətiy Yesəw va vəgha tsəm mənta ka
kwəma gəmta na.

Bərci Hyala, lə sənata kwəma nzə

18 Mba'a kə məndiy gəzə kwəmaa
dzəkən məti *Kəristəw va vəgha tsəməy,
nja kwəma kama ghən ti, ka naa pəzli va
mbəzliy dza ta zashi. Ma na ghwəmmə,
ghwəmmə shi nza Hyala mbə mbəlimməy,
a ghwəmmə sənay, lə bərci Hyala na mbə
kwəma məti Kəristəw vəgha tsəm, pə
ghwəmmə.
19 Ava war tsəgha gəzəkə Hyala mbə
Zliya nzə kwərakwə, ma kəy:
«Ta zamti sənata kwəma mbə ghən
mbəzliy sənata kwəma dzee.
Zhini mba'ee ɓanti məhərli mbə ghən ka
məhərli!» kə.
20 Tsəgha kə kiy, kwəma dza ka sənata
kwəma tikə tə hidĩy kəray lə sənata
kwəma shi va kia? Ya ka ɓənipə kwəma
na tsahwəti pətsa dza ghəshiy kəray ti
tiɓa na? Ya mbəzli nja mbəzliy ngəngərə
ghəpə vaa dzəkən shi tikə tə hidĩ na,
nahwəti kwəma dza ghəshiy ghakə tiɓa
na? Tiɓa teepəw! Na Hyalay, a cikəvəri,
ma na sənata kwəma mbəzli tikə tə hidĩy,
kwəma kama ghən ti na, kə.
21 A Hyala mənti shiy lə sənata kwəma
nzə, ka nashi mbəzli tikə tə hidĩ. Ma
ghəshi lə na shi va sənata kwəma na,
kala ɓəti shi mənti Hyala va ghəshi nja
shiy. Va tsəgha ɓəti ghəshi kwəma gəzə
ghəy na nja kwəma kama ghən ti. Ma na
Hyala nanzə kiy, lə kwəma ɓəti mbəzli va
nja kwəma kama ghən ti tarəkə na mbəli
mbəzliy ɓanavə nefer shi.
22 Mbəzli *ka Zhəwifəy, war ghəy nashi
shi maɗaŋa maɗaŋa ni dza ghəy ɓəti
kwəma va ka kwəma kataŋ na, kə ghəshi.
Ma ka Gərekə nashi na, war ghəy sənamti
kwəma va lə na ghəy sənata kwəma, kə
ghəshi.
23 Ma na na ghəy na ghəy kiy, kwəmaa
dzəkən Kəristəw tsa daŋwavəgha məndi
vəgha tsəm na sa gəzə ghəy kaa mbəzli.
Dzəghwa ka Zhəwifə nashi ki na, mba'a
ghəshi ɓəti njasa ngəɗĩshim dzəmbə

1:9 1:9 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3 **1:10 1:10-11** 3:3; 11:18; 2Kwər 12:20; Ef 4:2-6; Flp 2:2; Zhŋ 17:21-23 **1:12 1:12** 3:4; Apələsə: 3:5-6, 22; 4:6; 16:12; SləniKY 18:24; 19:1; Piyer: 1Kwər 3:22; 9:5; 15:5; Gal 2:9, 11-14; 2Kwər 10:7 **1:14 1:14** Kirispəsə: SləniKY 18:8; Gayəsə: Rm 16:23-24 **1:16 1:16** Stefanəsə: 16:15 **1:18 1:18** Rm 1:16; 2Kwər 4:3 **1:19 1:19-20** 3:18-20; Mt 11:25; Rm 1:22 **1:19 1:19** Ezay 29:14; Zhəwbə 12:13, 17; Ezay 19:12-14; 44:25 **1:21 1:21** Rm 1:19-20 **1:22 1:22** Mt 12:38; Zhŋ 4:48; SləniKY 17:18, 32 **1:23 1:23** 2:14; Gal 3:1; 5:11

nahwəti kwəma gəmgəm na. Ma hwəlfə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na, nja
kwəma kama ghən ti, ghəshi ɓəti.
24 Ma va mbəzli təravə Hyala ta nza
ghəshi ka shi nzə, ya ka Zhəwifə na ghəshi,
ya mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshiy, a
ghəshi sənay, mbə ci bərci Hyala, lə sənata
kwəma Hyala na Yesəw səvəri, kə ghəshi.
25 Ma na shi mənti Hyala va nighəshi
mbəzli nja shi kama ghən ti shiy, a ghəshi
taŋəti sənata kwəma ndə ngəri. Ya ə
nighəti mbəzli Hyala nja kwa daw bərci
diɓay, a bərci Hyala va daw ni taŋəti bərci
va ndə ngəri.

26 A ngwarməhira, nighətim di.
Sənzənvay, ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy
mbəzli təravə Hyala va na, mbəzli njaa
shi nza ghwəy tay? Ɗaŋ na ka sənata
kwəma, dzar kwa sənata kwəma mbəzli
tikə tə hidĩ mbə ghwəy nay ghwəy ta na?
Ɗaŋ na hwəlfə ka hidĩ mbə ghwəy nashi
ghwəy na? Ɗaŋ na mbəzli diɓədiɓə ni va
mbəzli tikə tə hidĩ mbə ghwəy na?
27 Ma Hyala nanzə kiy, mbəzli zhəghəti
mbəzli tikə va tə hidĩ nja mbəzliy sənata
ma kwəmaa təravə na ta nza ghəshi ka
mbəzli nzə. War ta mbə ghənzəə pakən
ha'wə kən ka sənata kwəma. Mbəzli daw
daw bərci ni va mbəzli tikə tə hidĩy təravə
na, ta mbə ghənzəə pakən ha'wə kən ka
bərci.
28 Mbəzli gəmshi ni səna məndiy dzəkən
shi, ka ndərəshi tikə tə hidĩy, ghəshi na
shi təravə Hyala ta nza ghəshi ka mbəzli
nzə. War ta mbə ghənzəə sawavəri
mbəzli diɓədiɓə ni tikə tə hidĩ mənti
Hyala kwəma va tsəgha.
29 Ma ghalaɓa kiy, ndə tiɓa ya kwətiŋ
dzaa mbay kəli ghən tsa ci kwa kwəma
Hyalaw.
30 Hyala va jakayŋwəy na lə Yesəw
Kəristəw. Dzəghwa na mba'a mənti Yesəw
ta nza ghəci va ghəy ka na ghəy sənata
kwəma sənata ghəy. Tə mbərkə Yesəw
Kəristəw nighəmmə Hyala nja mbəzli slar
slar ni, kwa mətsə nzə sana. Mba'a
ghwəmmə zhəghəmmə ka mbəzli nzə,
mba'a mbəlantəmmə səvəri mbə dəvə
*kwəma jikir na.
31 Ma mənti Hyala tsəghay, ta mbəə nza
nja kwəma tsasliti məndi va mbə Zliya.
Saa ni va:

«War mba'a kə ndəə dĩ kəli ghən tsa ciy,

lə kwəma mənti Ndə sləkəpə kəə kəli sa
ci»kə.

2

*Kwataka kwəmaa dzəkən məti Yesəw
vəgha tsəm niy gəzə Pəl kaa ka Kwərintə*

1 Yən kwərakwə kiy ngwarməhiray,
ghala pətsaa niy tsəhəree va mbə ghwəy
ta gəzaŋwəy kwəma shiy niy nza mbəmbə
ni, dzəghwa mba'a Hyala citəŋəyshiy, lə
məcaŋa gəzə kwəma 'yahə'yahəta na niy
gəzee kwəmaw. Diɓay, lə sənata kwəma
mbəzli tikə tə hidĩ niy gəzee kwəmaw.
2 Sa nzanay, ghala yən ghwəla ta tsəhə
mbə ghwəy na, niy tarəkə pəla nahwəti
kwəmee mbə ghwəy dzəghwakən Yesəw
*Kəristəw gwa'a tsəghaw. Gaw dzəkən
məti mətiy na va vəgha tsəm ta kwəma
mbəzli jikir na niy gəzee kwəma.
3 Ghala pətsa vay, war nja ntsa kama
bəliti və niy nzəyree mbə ghwəy. Tərəŋw
niy ghəraɗa hazləni, kala gwərgwərə yən
niy nza.
4 Yən mbə gəzaŋwəy kwəma Hyalay,
lə sənata kwəma tikə tə hidĩ gar mbay
ngəɗĩvəŋwəy niy gəzaŋwəy ya kwəmaw.
*Safə tsa Hyala niy ciŋwəy na lə bərci,
kataŋ na kwəma gəzaŋwəy ya va, kə.
5 Ma sa favə ghwəy bərci Hyala mbə
kwəma va tsəgha ki na, dza ghwəy mba'a
ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw. Tə
sa favə ghwəy kwəma sənata mbəzli tikə
tə hidĩ niy nzanaw.

A Hyala sənata kwəma, njasa nza na

6 Ya tsəgha nzə nanzə kiy, mbə ɓananshi
sənata kwəma nzee kaa mbəzliy təhəshi
mbə kwəma Hyala. Ə na na nzanay,
kwəma sənata mbəzli tikə tə hidĩ naw.
Diɓay kwəma sənata mbəzli dikə dikə ni
tikə tə hidĩ naw. Ta na niva mbəzliy, ta
bəkwəshi dza ghəshi.
7 Ma gəla na ɓananshee na sənata
kwəma kaa mbəzliy, na Hyala sənata
kwəma na nava, sa tə mbə. Ghala ghənzə
ghwəla ta nga hidĩ niy təravə Hyala
sənata kwəma va, ta mbə ghwəmmə nzəy
kwasəbə, mbə shəndəkə tsa nzə. Dza
na mba'a mbələy, kalaa niy nata mbəzli
kwataŋa.
8 Nava sənata kwəmay, sənata mbəzli
dikə dikə ni tikə tə hidĩw. Mba'a kə
ghəshi niy sənata nzay, ka dza ghəshiy
daŋwavəgha Ndə sləkəmmə tsa gwəramti
shəndəkə va ti vəgha tsəm nzaw.
9 Ma kwəma mənti Hyala va tsəgha kiy,
nja kwəma tsasliti məndi va mbə Zliya nzə
va na. Ma kə məndiy:
«Shi səəkə ma ndə ngəriy nashi lə mətsə
ci,

1:24 1:24 1:18; 2:5; Kwəl 2:3 **1:25 1:25** 2Kwər 13:4 **1:26 1:26** Zhŋ 7:48 **1:27 1:27-28** Rm 12:16; Zhk 2:5; Lk 1:51-53; 6:20 **1:30 1:30** 2Kwər 5:21 **1:31 1:31** Zher 9:22-23; 1Kwər 1:29; 2:2; 4:7; 2Kwər 10:17; 11:30; 12:5; Ef 2:9 **2:1 2:1** 1:17 **2:2 2:2** 1:23; Gal 6:14 **2:3 2:3** SləniKY 18:9; 2Kwər 10:1, 10 **2:4 2:4** 4:20; 1Tes 1:5 **2:5 2:5** 1:18, 24 **2:7 2:7** Rm 5:2; 2Kwər 3:18; 4:17; Kwəl 1:26 **2:8 2:8** Lk 23:34 **2:9 2:9** Ezay 52:15

kala səəkə ghəciy favəshi lə sləmə ci.
Zhini kala səəkə ghəciy təkəhwəə dzəkən shiy,
Ghəshi na shi gwəmati Hyala,
mba'a fəyshi kaa mbəzliy ɗi» kə.
10 Ghwəmmə na na ghwəmmə kiy, a
Hyala cikəvərimmə shi va, lə Safə tsa nzə
va ɗewɗew tsa. Na *Safə tsa Hyalay, cəke'
sənashi na shiy. Ya kwəma təkə Hyala
mbəɓa mbəɓa nzəy, cəke' sənata na.
11 Mba'a kə ndə təkəti kwəma mbə nəfə
tsa ci sanay, ndə tiɓaa sənata kwəma va
kala war ghəci ghəci ntsaa təkəti kwəma
va vaw. Ava tsəgha na lə Hyala kwərakwə
ki, war Safə tsa nzə kwətiy na saa sənata
kwəma mbə nəfə nzə. Tsahwəti ndə tiɓaa
sənataw.
12 Ma ghwəmmə na na ghwəmmə kiy,
a Hyala ndammə Safə tsa nzə ɗewɗew
tsa. Safə tsaa səəkə va mbəzli tə hiɗi
naw. Safə tsa nzəə ndammə Hyala, ta mbə
ghwəmmə sənashi shi ndammə Hyala lə
wəzə hwər tsa nzə.
13 Ghala pətsa ka ghəy gəzanshi kwəmaa
dzəkən kwəma va kaa mbəzli kiy, lə
sənata kwəma ɓənivə ghəy va mbəzli tikə
tə hiɗi ka ghəy gəzəw, Safə tsa Hyala ka
naa ciŋəy kwəma ka ghəy gəzə. Ka ghəy
dza ki na, ka gəzə kwəmaa dzəkən Safə
tsa Hyala kaa mbəzli nza Safə tsa va mbə
nefer shi.
14 Ma ntsa kama Safə tsa Hyala mbə nəfə
tsa ciy, ka mbay tsava ndəə zləɓa shi cipə
Safə tsa Hyalaw. Nja shi kama ghən ti shi
ka naa nighəshi. Ka mbay naa favəshiw, sa
nzanay, lə bərci Safə tsa Hyala ka məndiy
mbay təravərishi.
15 A na ntsa nza Safə tsa Hyala mbə nəfə
tsa ciy, aa sənay təravəri shiy gwanashi.
Ka mbay ndəə ɓanavə fətiw.
16 Sa nzana, ma kə məndi mbə Zliya
Hyalay:
«Ndə tiɓa mba'a sənata təkə kwəma mbə
məhərli Ndə sləkəpə na?
Ndə tiɓa gar canci kwəma ka na məni na?»
kə məndi.
A na ghwəmmə ghwəmmə mbəzli nza
Safə tsa Hyala mbə nefer ghwəmmə kiy,
təkə kwəma kwətiŋ naa sa mbə məhərli
ghwəmmə lə *Kəristəw.

3

Sləni mbəzliy gəzə kwəma Hyala

1 A ngwarməhira, ghala pətsaa niy nzee
mbə ghwəyəy, niy mbay ya gəzaŋwəy
kwəma njasa ka məndiy gəzanshi kwəma
kaa mbəzli nza *Safə tsa Hyala mbə nefer
shiw. Nja kaa mbəzli gəmshi ni niy
gəzaŋwəyee kwəma. Sa nzana ghalaɓay,
war nja ndərazhi ghwəlashi ni tə 'wa niy
nza ghwəy, kala kəliŋwəy ghwəy mbə
kwəma Yesəw *Kəristəw.
2 Kwəmaa niy ɓəniŋwəy yay, nja 'wa
ka məndi vaa sa kaa zəghwə niy nza na,
niy mənta naa ɗafaw. Sa nzanay, niy
təhəŋwəy ghwəy gar zəmə ɗafaw. Ya pa'
sanay, təhəŋwəy ghwəy gar zəmə ɗafaw.
3 Sa nzanay, ghwəlaŋwəy nza ghwəy
mbə məməni shiy nja mbəzli tikə tə hiɗi.
Njana nzana mbə hərhə ghwəy kwa jipə
ghwəy, ka məməni miyəy, ghala mbə
ghwəy lə mbəzli tikə tə hiɗiw, war nja
mbəzli gwanashi ni tikə tə hiɗi məni
ghwəy kwəma.
4 Mbə kwəma nə ghwəy va: «Kwəma Pəl
nəwee!» kə tsahwəti. Ma tsahwəti ɓa na:
«Na Apələsə nəwee nee!» kəy, kwemer
ka mbəzli gwanashi ni tikə tə hiɗiy gəzə
ghwəy nashi shi va sa?
5 Ghənzə nja na na ghəy bakanaŋəy
lə Apələsə kiy, mbəzli nja washi ni nza
ghəya? Mbəzliy ghəranta sləni Hyala nza
ghəy gwa'a tsəgha. Na gəzaŋwəy ghəy
kwəma Hyala, mba'a ghwəy ɓanavə nefer
ghwəy. Ya wa ndə mbə ghəyəy, njasa
ɓanavə Ndə sləkəpə nici bərci ta sləni
ghərati na sləni ci mbə ghwəy.
6 Nja ka za məniŋəy ghəy. Yənəy,
hwəlfəə tsaŋwambee mbə hiɗi, dza
Apələsə mba'a ganavə yam. Ma ntsaa
pəsəti shi va ka kəlitishiy, Hyala na.
7 A ghwəmmə sənay, na na kar ndə
tsəŋwə shiy, lə ndə ga yam kaa shiyəy,
mbəzli pərshi ni na ghəshiw. Hyala
kwətita ghənzə saa pəsətishi, ka kəlitishi,
na sa nza dikə ti mbə kwəma va gwa'a
tsəgha.
8 Shiy təhəvəri kar ntsaa tsəŋwəti shiy
lə ntsaa ganshi yam tiɓaw. Yəmyəmshi
na ghəshi. Ya wa ndə mbə shiy, ta wanci
zhəmə sləni ci dza Hyala ge'i ge'i lə sləni
ghərati na.
9 Ghəy bakanaŋəyəy, kaa Hyala ghəra
ghəy sləni jakə. Ma ghwəy na, nja za
Hyala ghwəy məniŋwəy kwərakwə ki.
Lə tsahwəti fir diɓay, nja ciki tsa nga
Hyala nza ghwəy.
10 Sa dzee ge'i lə ni ya bərci ndara Hyala
ta ghəra sləni nzəy, mba'ee ghati ghəra
sləni mbə ghwəy nja ndə nga ciki tsaa
gwəramtiy sənay fə səɗa ciki. Sa fətee
səɗa ciki wəzə wəzə na, dza tsahwəti ndə
na, ka nga cikiy sati tə səɗa va ki. Nanzə
kiy, ya wa ndə mbə ka nga shiy na, məni

2:12 2:12 Rm 8:15 **2:13 2:13** 2:4; 12:10 **2:14 2:14** 1:18, 23; Zhŋ 3:5-12; 2Kwər 3:14-18 **2:16 2:16** Ezay 40:13; Rm 11:34 **3:1 3:1** Zhŋ 16:12 **3:2 3:2** Ebr 5:12-13; 1Pi 2:2 **3:3 3:3** 1:10-11; Gal 5:19-20 **3:4 3:4-5** 1:12 **3:6 3:6** SləniKY 18:4, 11, 24-28 **3:8 3:8** 4:5 **3:9 3:9** Mt 13:3-9; Ef 2:20-21; 1Pi 2:4-6 **3:10 3:10** 1Kwər 15:10 **3:11 3:11** Ezay 28:16; SləniKY 4:11-12

tə ghəci məhərli wəzə, mbə shi nga naa
sati.
11 A na səɗa ciki naciy, a Hyala garəy
gwa'a, ghəci na Yesəw Kəristəw. Tsahwəti
ndə tiɓa ka mbay fəti nahwəti səɗa ciki
ghwəlaw.
12 Ma ka nga shiy ki na, ka nga shiy sati
tə səɗa ciki tsa va. Ka nga niy nga lə
tsahi mbəzə, nihwəti na, tə tsahi bənɓa,
nihwəti na, lə *hərezli ka bərci nza dimə ti
shi, nihwəti ɓa na, lə shəghwə, ma nihwəti
na, lə məzadî, nihwəti diɓa na lə jivəti,
tsəgha.
13 Fəca dza ngwəvəə nza kiy, ta dzəti
ngwəla dza sləni ndəə dza ya tsamaɓa
ndə ci gwa'a. Sa nzana fəcavay, lə ghwə
dza Hyalaa dzəghə sləni ghərati ndə ya
tsamaɓa ci gwa'a. Ta sənay nda sləni wəzə
naa ghərati ndə, nda sləni jikir naa ghərati
na.
14 Ma ntsa dza na ci sləniy ndita ma va
ghwə ghalaɓa kiy, ta wanci zhəmə ci dza
Hyalaa dza.
15 Mba'a kə ghwə dzaa ndəhwə na ndə
sləniy, ka dza Hyalaa wanci zhəmə ci kaa
tsava ndəw. A Hyala taa mbəlanti nanzə,
ə na na nzanay, ngahə dza naa mbəli. Nja
ntsaa zləghwəkəvəri ghən tsa ci mbə jipə
ghwə.
16 Ghwəy kiy, ə sənay ma ghwəy, ciki
tsa Hyalaa gə ghwəy, ka nzəy Safə tsa
nzə ɗewɗew tsa mbə ghwəy pə ghwəy
shəkəna?
17 Mba'a kə ndə laɗamti ciki tsa Hyala
vay, ta zamti tsava ndə dza Hyalaa dza
kwərakwə. Sa nzanay, sa Hyala də'wə
ghən tsa nzə na ciki tsa va. Ciki tsa vay,
ghwəy na ki.
18 Əntaa ndə dzaa gwəravəə ngəɗiti
ghən tsa ci gəm ma, war mba'a kə ndə
mbə ghwəy nay ghən tsa ci nja ntsaa
sənamti kwəma dzar kwa kwəma tikə
tə hiɗiy, ghən tsa ciy səəti tsava ndə.
Wəzəɓa məniy na nja *hil na va mbəzli
tə hiɗî. Ma nza ghəci mbəə kwəmavə
məniy ka ntsaa sənata kwəma tsa kataŋ
tsa ghalaɓa ki.
19 Sa nzanay, na ndə ngəri va kwəma
sənata na tikə tə hiɗî na, nja shi kama
ghən ti nighəti Hyala. Ta na navay, a
məndi tsasliti mbə Zliya Hyala, ma kə
məndiy:

Lə sənata kwəma shi də'wə ghən tsa shi
kəsəy Hyala mbəzliy sənata kwəma va, kə
məndi!

20 Zhini ma kə tə tsahwəti pi ɓa na:
A Ndə sləkəpə sənata təkə kwəma mbə
məhərli
mbəzliy sənata kwəma gwa'a gwa'a.
Aa sənay kwəma gəmta na na, kə.
21 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy dzaa
dzaŋwəy ta vəshi lə ke ngəri, ka gəzə,
mbəzli ntsa tsa' tsa va nza ghəy, pə ghwəy
ma. Kwəma ka ghwəy sənatay, sə tiɓa kala
sa ghwəyəw.
22 Ya yən yən Pəl sana, ya Apələsə, ya
Piyerəy, shi ghwəy nza ghəy. Ya shi tə
hiɗî ni, ya piy tsa piy ndə ngəri, ya mətiy
ɓəpəy, war shi ghwəy na ghəshi. Ya shi
mbə vəghwə tsa sənzənva ni, ya ni mbə
vəghwə tsaa dzaa nzay, war shi ghwəy na
ghəshi.
23 Ma ghwəy kwərakwə ki na, shi Yesəw
Kəristəw ghwəy. Ma Yesəw Kəristəw na,
sa Hyala ghəci kwərakwə ɓa, tsəgha.

4

Ka kwal Yesəw Kəristəw

1 Na na ghəy, ghəy *ka kwal Yesəw kiy,
ka ghəra sləni Yesəw *Kəristəw nza ghəy.
Mbəzli ɓanavəshi Hyala kwəma nzə niy
mbələy na, ta gəzə ghəshi kaa mbəzli nza
ghəy. Ava tsəgha kə mbəzli ɓətəŋəy gwa'a
tsəgha.
2 Ma niy təɓə na nanzə kiy, ntsa ɓanavə
məndi sləni mbə dəvə ci na, mba'a mənti
sləni va lə kwal.
3 Na neyey, ka shashara kwəma gəzə
ghwəy dzəkən yaw, ya ndə njaa na Pəl nə
nihwəti mbəzliy, kwəma tiɓaa shasharaw.
Ya yən də'wə ghən tsee sanay, ka mbay
yaa ni ntsa tsa' tsa nzee pənəw.
4 Ya tsəgha nata mee kwəma gəmgəm na
mbə nəfə tseyey, ka dzee mbay ni kwəma
gəmgəm na vəyaw pənəw. Ndə sləkəra
dza naa slara nee ngwəvə gwa'a tsəgha.
5 Va tsəgha na kiy, ka mbatsə sla
ngwəvə ghwəy dzəkən sləni mbəzli di
ma. Ndəghətim vici dza Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəw səəkə ti. Sa ka na
səəkəyəy, ghəci dza naa ɓəkəvəri shi
mbəmbə ni dzar mbə kwəsli gwanashi,
mba'a ɓəkəvəri kwəma təkə mbəzli mbə
nefer shi. Ma fəcava kiy, ya wa ndə na, ta
falti dza Hyala ge'i lə sləni ghərati na.
6 A ngwarməhira, ma kwəma gəzaŋwəy
ya vaa dzəkən ghən tsa ghəy lə Apələsə
gwanata kiy, ta mbəə kəətitəŋwəy nə ya,
nza ghwəy mbəə ɓənivə kwəmaa səvəri
mbə. Ta mbə ghwəy nəw kwəma lə
kwal tsa nzə, njasa tsasliti məndi mbə
Zliya Hyala gwa'a tsəgha. Əntaa ghwəy

3:13 3:13-15 Rm 2:6; 2Kwər 5:10 **3:15 3:15** Zhəwdə 23 **3:16 3:16** 6:19; Rm 8:9, 11, 15; 2Kwər 6:16; Gal 5:25; 1Pi 2:5 **3:18 3:18** 4:10 **3:19 3:19** Zhəwbə 5:12-13; 1Kwər 1:20 **3:20 3:20** Cem 94:11 **3:22 3:22** Rm 8:38 **3:23 3:23** 15:28; Rm 14:7-9 **4:2 4:2** Lk 12:42 **4:4 4:4** Cem 143:2 **4:5 4:5** 3:8; Cem 139:1-12; Rm 2:16 **4:7 4:7** Gal 6:3

dzaa dzaŋwəy ta vəshi lə tsahwəti ndə, ka
ndərə tsahwəti ma.
7 Ya gha gha ntsaa ɓəti ghən tsa gha va
nja pərŋa kiy, wa ntsaa ni, pərŋa nza gha
mbə nihwəti mbəzli kə ngəŋaa? Nima
shiy na ni kwəmavə gha va lə bərci gha,
kala kama Hyala ndaŋa shi kia? Hyala
kə ndaŋa shi va gha gwanashi kiy, tawa
dzaŋa gha ta kəli ghən gəm njasa nzana
lə bərci gha gha kwəmavə shi va gha va
diɓa kia?
8 Mənim kwəma ghwəy gwəla, a ghwəy
kwəmavə shi ɗi ghwəy gwa'a gwa'a nana
na ghwəy ki. Ka shiy məniŋwəy ghwəy
kwa kwal Hyala. A ghwəy ghati məni
mazə kala ndəghəŋəy ma. Jəw niy dza
naa nza, ghwəy məniŋwəy ka mezhizhə
nza kataŋəw. Ghalaɓay ta kwəmavə məni
mazə dza ghəy, ghəy ka kwal Yesəw
kwasəbə ghwəy nza.
9 Ma na na ghəy ghəy ka kwal Yesəw, yən
nighə nee kiy, war ka mbəzliy kəray ləy
hwəm gwa'a gwa'a nighee Hyala fəyŋəy
mbə mbəzli. Nja mbəzli slanakənshim
ngwəvə məti, ta dza məndi ta bəkwəshi
tə bəghə kwa kwəma mbəzli gwa'a
gwa'a. A Hyala fəyŋəy ka mbəzli dza
məndiy ɓasəva gwa'a gwa'a ta nighəshi, ta
nighəshi ka kwal Hyala, lə mbəzli tə hiɗi
gwa'a.
10 War nja ka gezlekiki zhəghəŋəy
ghəy va mbəzli tə hiɗi, tə sa gəzəpə
ghəy kwəma Yesəw Kəristəw na ghəy
ki. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki
na, njasa ɓətəŋwəy məndi ka mbəzliy
sənata kwəma tə sa jakəŋwəy ghwəy
lə Yesəw Kəristəw ghwəy nighəti. War
nja mbəzli daw daw bəliti ni nighəŋəy
məndi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na,
njasa ɓətəŋwəy məndi ka ka bəliti ghwəy
nighəti. Ə tsəərəŋəy məndi na ghəy ki.
Ma ghwəy na, njasa fə məndi dikəə dzəti
ghwəy ghwəy nighəti.
11 Ya pa' ndatsə sanay, mbə ghəraŋəy
na ma lə ndir gwa'a. Ya kwəbeŋer kən
ghən ghəy na, war shi hali hali ni. War
ngəra'wə məndiy saŋəy təgəm təgəm, war
ə ghəy dadaŋərə war daŋərə.
12 Ə məti ghəy dzəmbə ghəra sləni lə
dəvə ghəy ta mbə ghəy kwəmavə shi
zəmə ghəy. Ya tsəərəə tsəərəŋəy ndə na,
war mbə cə'wə Hyala ghəy ti a ghənzə
təfanati miy tsa wəzə tsa. Ya war ə saŋəy
məndi ngəra'wə na, war mbə sə'wa ghəy.
13 Ya ə gəzə mbəzli *kwəma jikir naa
dzəkən ghəy na, ka gəzanshi kwəma kwa
kwəma pəəsli. War nja kwasheɓi tə
kəsəkə nighəŋəy mbəzli tə hiɗi, nja shi
kwa dəlagwa vi'i.
14 Ma kwəma tsasliŋwəy ya na tsətsəy, ta
mbə ha'wəə ghəraŋwəy va kwəma məni
ghwəy va nə yaw. Əhəŋ, kwəmaa sava
ɗee ciŋwəy. Sa nza ghwəy ndərazhee
ɗitee.
15 A na nee, ya njaa kwəmavə ghwəy
nihwəti mbəzliy ɓəniŋwəy kwəma Yesəw
Kəristəw ləy hwəmee ɗaŋ tsa shiy, war
yən kwətira na dəŋwəy mbə kwəma
Hyala, yən yən Pəl. Sa nzanay, ghala
pətsaa gəzaŋwəy ya yəwən kwəma wəzə
na ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw
Kəristəw.
16 Va tsəgha cə'wəŋwəy ya a ghwəy
məni kwəma njasa mənee va.
17 Ava va tsəgha ghwənayŋwəy ya
Timəte, ghəci zəghwee ɗee, saa kəsəvə
ghəra sləni Yesəw Kəristəw bekir dəvə.
Ə ghwənəghəŋwəy ya, nza ghəci zhiniy
ciŋwəy nzəy tsee kwa kwal tsa Yesəw.
Ka ciŋwəy njasa kee ɓananshi nzəy kaa
mbəzliy nəw Yesəw ya kwəmaɓa.
18 Nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ə
dəmdəmə ghəshi hati, ka kəli ghən tsa shi,
ka dzee zhiniy tsəhəra mbə ghwəyəw, kə
ghən tsa shi.
19 War mba'a kə Hyala zləɓati kiy,
kwa kwəma jəw na ta tsəhəra dzee mbə
ghwəy. Sa kee tsəhəray, nzee nata sləni
mbata niva mbəzliy kəli ghən tsa shi va
kwərakwə di. Əntaa ghəshi taa nza war
kəray gəzə kwəma, sa mbata ghəshi gəzə
nzə gwa'a tsəgha, kala civa bərci *Safə tsa
Hyala səvəri mbə shi.
20 Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana
mba'a kə Hyalaa sləkə ndəy, kwataka gəzə
kwəma ka naa mbata gwa'a tsəghaw, kar
bərci Safə tsa Hyalaa civaa səvəri mbə.
21 Nama kwəmaa ɗi ghwəy yən tsəhə
mbə ghwəy li kia? Wəzəɓa lə ghədəm
tsəhee ta də'wəŋwəy ta naa, naa wəzəɓa
sahə kee dzəmbə ghwəy, ka ciŋwəy njasa
ɗitəŋwəy ya na?

5

Nighəm dzəkən ghən tsa ghwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw

1 Ya hwəmɓay, war mbə favə kee nza
məndiy gəzə kwəma ghwərghwər tsa
mənti tsahwəti ndə kwa jipə ghwəy. Ə
ɓəvə na mali dəy tsaa yakə, ka nza ghəshi
li, kə məndi. Gəla tsava ghwərghwərəy,

4:9 4:9 Rm 8:36; Ebr 10:33 **4:10 4:10-13** 2Kwər 11:23-29 **4:10 4:10** 3:18 **4:12 4:12** Lk 6:28; SləniKY 7:60; Rm 12:14; ghəra sləni lə dəvə: SləniKY 18:3 **4:13 4:13** WahəZher 3:45 **4:15 4:15** Gal 4:19 **4:16 4:16** 11:1; Flp 3:17; 1Tes 1:6 **4:17 4:17** Timəte: 16:10; SləniKY 16:1; 2Kwər 1:1 **4:19 4:19** war mba'a kə Hyala zləɓati: SləniKY 18:21; Zhk 4:15 **4:20 4:20** 2:4; 15:24 **4:21 4:21** 2Kwər 1:23; 13:10 **5:1 5:1** SləniTaH 18:8 **5:2 5:2** 6:12; 10:23

ya kwa jipə ka ta mbəri, mbəzliy nəw ma
Hyala na, səəkə məndiy slavəw.
2 Ma zhini ghwəy diƀa ya tsəgha nzə na,
tapə ghwəy dzəmbəŋwəy mbə vəshi, ka
kəli ghən tsa ghwəy. Ə sənay ma ghwəy
kwəma gar wahə ghwəy və na sava pə
ghwəy na? Gar ƀəkəvəri gəla tsava ntsaa
məni shi tsəgha ni va nza ghwəy mbə
ghwəy.
3 Ma yən ta na tsee ghən, ya tsəgha
kamee kwa jipə ghwəy də'wə ghən tsee
sənzənvay, war mbə ghwəy na təkə
kwəmee. E slavəri ngwəvəə dzəkən ntsaa
mənti gəla shi ha'wə ha'wə ni va tsəgha ni
njasa nzee tiƀa mbə ghwəy.
4 Lə Slən tsa Yesəw *Kəristəw
Ndə sləkəmmə slavəree ngwəvə ci,
ƀasəŋwəyəm, war tiƀa dza təkə kwəmee
nza mbə ghwəy kwərakwə, zhini tiƀa
bərci Yesəw Ndə sləkəmmə.
5 Sa ka ghwəy ƀasəŋwəyəy, nza ghwəy
zlanay gəla ntsa tsəgha tsa va kaa *ndə
jaka tsa Hyala mbə dəvə ci, ta mbə jikir
tsa məni na vaa irəvəri, nza Hyala mbəə
mbəliti piy tsa ci fəca dza Ndə sləkəpəə
səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli.
6 Kwəma gar kəli ghən li na gəla kwəma
vaw. A ghwəy sənay fir tsaa ni va: Is jəwə
tsətsə ka məndiy manambə mbə ghwəpə,
ka naa dza na, mba'a pəslivəri ghwəpə va
gwanata, kə məndi.
7 Va tsəgha na kiy, ƀə pə ghwəy
ƀəkəvəri *kwəma jikir na va mənta nja
*is mbə ghwəy. A ghwəy nza ɗewɗew nja
ghwəpə 'war hwaɗi na kama is mbə. E
sənay a Hyala manamtəŋwəy ka mbəzli
ɗewɗew ni, lə miymiy Yesəw sa mətiy
na tə ghwəmmə. Ghəci məniy na ka na
ghwəmmə gamə ka məndi vaa sləy ta ta
Hyala li mbə *makwaghwa Pakə.
8 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəmmə
təhəvərivammə lə shi gəmgəm ni va
mənishi nja is. Tsə makwaghwa Pakə
ghwəmmə, kala kama lə peŋ tsa nza is
mbə. Ɗi na gəzəy, kala kama kwəma jikir
na lə ghwərghwər mbə ghwəmmə. Lə peŋ
tsa kama is mbə pə ghwəmməə tsə, ɗi na
gəzəy, lə nəfə tsa ɗewɗew tsa, ka gəzə na
kataŋ na kwəma.
9 Mbə nahwəti zliyee va niy
tsasləghəŋwəy yay, e niy gəzaŋwəy:
Əntaa ghwəy jakəva lə mbəzliy məni
ghwərghwər ma, pən niy ni.
10 Ma mbə gəzə kwəmee vay, dzəkən
mbəzliy məni ghwərghwər gwanashi tə
hiɗi niy nza naw. Dzəkən ka məni
mətsə ta shi ndə, lə ka ghəli, lə ka tata
mbəreketi tikə tə hiɗi niy nza naw. A na
mbəzliy məni ni tsəgha ni va shiy tə hiɗi
gwanashiy, ka təhəvərivay ndə li shi kala
ƀarvay ndə tikə tə hiɗiw.
11 Ma gəla ntsaa niy nə ya va ka
jakəva ghwəy li ma pənəy, gəla ntsaa ni
va, ndə nəw Yesəw gee, kə, zhini, ndə
ghwərghwər ghəci, ya ndə məni mətsə ta
shiy, ya ndə ta mbəri, ya ndə tsəhtsəhə lə
mbəzli, ya ndə ghighiva lə shi sa, ya ndə
ghəli. Gəla tsava ndəy, ka jakəva ghwəy
ya ta zəmə shi zəmə li ma nə ya.
12-13 Ma na mbəzliy nəw ma Yesəwəy,
yən dza naa sla ngwəvəə dzəkən shiw.
Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa slanshi
na shi ngwəvə. Ghwəy na na ghwəyəy,
ghwəy dza naa sla ngwəvəə dzəkən
mbəzli nza ghwəy mbə nəw Yesəw li shi.
Ma kə Zliya Hyalay: «Bəkəvərim ntsaa
məməni kwəma jikir na mbə ghwəy» kə,
tsəgha pə ghwəy mənti ki.

6

Ka har ghən tsa ghwəy ghwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw ma

1 Mba'a kə kwəma səəti mbəzli kwa jipə
shi mbə ghwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəw
kiy, a shiy mənishi dza ghəshiy dzashi
ta sləka kwəma va va mbəzliy nəw ma
Yesəw, mbərəkə ghəshi zlay dza ta sləka
nzə va mbəzli Hyalaa?
2 Ə sənay ma ghwəy mbəzli Hyala dza
naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi,
pə ghwəy shəkəna? Ghwəy kə dzaa sla
ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi kiy, a shiy
mənishi dza ghwəy mbay ma slavəri na
jəw na kwəmaa?
3 Ə sənay ma ghwəy, ya ka kwal Hyala
shi na, ghwəmmə dza naa slanshi ngwəvə,
pə ghwəy shəkəna? Tsəgha kə kiy, wa shiy
mənishi dza ghwəmmə mbay ma slavəri
kwəma tikə tə hiɗi kia?
4 Ka məndiy nighə kiy, war nə ma
kwəma tsahwə kə kwa jipə ndə lə ntsa
nəw ghəshi Yesəw li na, gwa'a ka dza ta
pəla ntsa tə ngwəla, kama kwal dikə tsa
məna ge'i dzar kwa kwal tsa mbəzliy nəw
Yesəw, ta sləka kwəma va.
5 Ka ghəraŋwəy ha'wə nanzə va gəla
nava kwəma sa pən? Ə nzana kala ntsaa
sənata kwəma mbə ghwəy ya kwətiŋ nzə,
gar mbay ghəciy sləkati kwəma kwa jipə
ngwarməmə mbə nəw Yesəw ki shəkəna?
6 Kay, niy təƀə na ndə mbə ghwəy pəmə
zəmbəghəy tsa mbə Yesəw *Kəristəw
dzəti ngwəvə kwa kwəma mbəzliy nəw
ma Yesəw Kəristəwəw.

5:3 5:3-4 Kwəl 2:5 **5:5 5:5** 1Tim 1:20 **5:6 5:6** Gal 5:9 **5:7 5:7** Səvəri 12:1-15; 13:7; Zhŋ 1:29; 1Pi 1:19 **5:9 5:9** Mt 18:17; 2Tes 3:14 **5:11 5:11** 6:9-10; 2Tes 3:6; Tit 3:10; 2Zhŋ 10 **5:12-13 5:12-13** Nəw 13:6 **6:2 6:2-3** Rm 5:17; 2Pi 2:4; Zhəwdə 6; ShiZhŋ 1:6 **6:7 6:7** Mt 5:39-40; Rm 12:17

7 Talay, kwa vəghwə tsa nay ghwəy
kwəma kwa jipə ghwəy, war ə ghwəy
harva ka ghən tsa ghwəy dzəti ngwəvəy,
a ghwəy shikəŋwəy kwa kwal Hyala ɗi
naa gəzə. Ya ə məntəŋwəy ndə kwəma
gəmgəm na, ya ə ghələhwə ndə shi
ghwəyəy, ka mbə ghwəy sə'wahwə sa?
8 Zhini pərɓa ghwəy ki na, ka məməni
kwəma gəmgəm na kaa mbəzli, ka
ghəghəli shi shi. Ya tsəgha na ghəshi ka
ngwarməhiŋwəy kwa kwal Hyala.
9 Ə sənay ma ghwəy, ka dza ka məni
kwəma gəmgəm naa tsəhəshi tə pətsa
sləkə Hyalaw pə ghwəy shəkəna? Ka
ngədɨŋwəy kwəma ma, a na ka ta
mbəreketi, lə ka ghwərghwər, lə zhər ka
pəəsli mi'i mbəzli, lə mi'i ta zhərəy pəəsli
lə nihwəti zhər, lə zhərəy səsəl ghən tsa
shi.
10 Lə ka ghəli, lə ka ɗi gəna, lə ka ghiva
lə shi sa, lə ka zəmə mətsəni mbəzli, lə ka
gwəfəy, gəla niva mbəzli gwanashi na, ka
tsəhəshi ghəshi tə pətsa sləkə Hyalaw.
11 Kwataŋay, mbə məni gəla shi va niy
nza nihwəti mbəzli mbə ghwəy. Ma dza
Hyala ki na, mba'a yaɓamtəŋwəy kwəma
ghwəy jikir na, mba'a məntəŋwəy ka
mbəzli nzə, mba'a ɓanti fəti kən ghən tsa
ghwəy, lə slən tsa Yesəw Kəristəw, mba'a
lə bərci Safə tsa nzə va.

Mənim kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala lə vəgha ghwəy

12 Ka nihwəti mbəzli ɓəliŋəvə mbə
ghwəyəy: «A kwal va ghəy ta məni ya
nimaɓa shi ɗi ghəy» kə ghəshi. Yaŋ,
tsəgha na nanzə, ə na na nzanay, ma mbə
shi ɗi ghəshi va məni kiy, gwanashi dza
shi vaa nza, ka shiy kəətitishiw. Ya yən
də'wə ghən tsee yən Pəl sənzənvay, a kwal
vəya ta məni ya nimaɓa shi ɗee. Ə na na
nzanay, na nee na, ka dzee zlanay ghən
tsee kaa nihwəti shiy ta nzee ka mava tsa
shiw.
13 Zhini ma kə ghəshiy ni diɓay, tawa
ngati Hyala hwər kala ta shi zəmə̂a?
Tawa mənti na shi zəmə kala ta zəməshiy
dzəghwa hwəra? kə ghəshiy ni. Eh yaŋ,
tsəghaa nava nanzə. Fəcahwəti nanzə kiy,
ta zamti kar hwər lə shi zəmə dza Hyala
bakanashi. Ma na vəgha ghwəmmə nanzə
kiy, mənti Hyala ta məni ghwərghwər
liw. Ta məni shiy fə shəndəkəə dzəti Ndə
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw li mənti Hyala
vəgha, ma Ndə sləkəpə na, ta sləkə vəgha
va.
14 Njasa mətiy Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw va mba'a Hyala zhanakati mbə
mətiy, tsəgha dza naa zhanakatəmmə mbə
məti lə bərci nzə kwərakwə.
15 Aa sənay ma ghwəy vəgha ghwəy va
na, nahwəti bəla vəgha tə Kəristəw na pə
ghwəy shəkəna? A shiy mənishi kee dzaa
ɓəvə nahwəti bəla vəgha Kəristəw ta dzaa
tsəɓatiy dzəti mali kwa ghwərghwəra? Ka
məniva nava kwəmaw.
16 Sənay ghwəy nanzə, ya wa ntsaa jakəy
ta həni lə mali kwa ghwərghwər na, mbər
ka vəgha kwətiŋ na ghəshi li pə ghwəy sa?
Tsəgha kə məndi mbə Zliya Hyala. Ma kə
məndiy: «Ghəshi bakanashi na, mbər ka
vəgha kwətiŋ dza ghəshiy nza» kə məndi.
17 Ma na ntsaa jakəy lə Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəwəy, nəfə tsa kwətiŋ tsa na
sa shi li naci ki.
18 Ghənzə tsəgha kiy, ndəghwəm ghən
tsa ghwəy va məni ghwərghwər. Nihwəti
kwemer jikir jikir ni məni ndə ngəri
gwanashiy, war pərikə pərikəshi tə
ngwəlashi ka ghəshiy nza va vəgha ndə.
Ma na ntsaa mənti ghwərghwərəy, vəgha
ciy yəɗamti na də'wə ghən tsa ci.
19 Aa sənay ma ghwəy diɓa na, ghi tsa
*Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa na vəgha
ghwəy pə ghwəy na? Hyala fambəŋwəy
na Safə tsa va mbə nefer ghwəy. Va
tsəgha kiy, ghwəy zhini naa sləkə ghən tsa
ghwəyəw, Hyala sləkəŋwəy na.
20 Sa nzanay tə shi nza dimə ti shi
mbəərətəŋwəy Hyala. Va tsəgha na kiy,
war kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti
Hyala pə ghwəy məni lə vəgha ghwəy
gwa'a tsəgha.

7

Zləɓa kwəmaa dzəkən kwəma nzəy tsa mbəzliy ɓətəvashi

1 Nana kiy, ta zləɓaŋwəy kwəma dzee
dzəkən kwəmaa niy ɗəw ghwəy va vəya
mbə Zliya tsaslikəvəra ghwəy va. Ma nə
yay, wəzə na va ndə ghəci kə nzəyəy kala
ɓə mali ghəci.
2 Ya wəzə na tsəghay, kala dza kə ndəə
mbəə nzəyəy tsəgha, ka na dza tapə
dzəmbəy mbə məməni ghwərghwər ɓa
na, wəzə dza naa nzaw. Wəzəɓa ɓəvə zal
na ci mali ka sa ci. Tsəgha ya namaɓa mali
na, mba'a ɓəvə zata ka sa nzə kwərakwə.
3 Kwəma təɓə zal mananta kaa mali ciy,
ghənzə kə zal məni. Mali kwərakwə na,
ka məni kwəma təɓə maliy məni kaa zata.

6:9 6:9-10 15:50; Gal 5:19-21 **6:11 6:11** Tit 3:3-7; Ebr 9:14; 1Zhŋ 1:7 **6:12 6:12** 8:9; 10:23; Gal 5:13; 1Pi 2:16 **6:13 6:13** Mt 15:17-19; 1Tes 4:3 **6:14 6:14** 15:15, 20; Rm 6:4; 8:11; 2Kwər 4:14 **6:15 6:15** 12:27 **6:16 6:16** Ghava 2:24; Mt 19:5; Ef 5:31 **6:17 6:17** Zhŋ 17:21-23; Rm 8:9-11; 2Kwər 3:17-18; Gal 2:20 **6:19 6:19** 3:16 **6:20 6:20** 7:23; Rm 13:14; 1Pi 1:18-19 **7:2 7:2** 1Tes 4:3-4 **7:3 7:3** Ef 5:21-29

4 Mali sləkə na vəgha nzəw, sa zata
na. Tsəgha zal kwərakwə, ghəci sləkə na
vəgha ciw, sa mali ci na.
5 Əntaa ghwəy ini ghən tsa ghwəy kwa
jipə ghwəy lə mali gha ta jakəva tsa ghwəy
ma. War ghwəy gəzəti na kwa jipə ghwəy
li, ta hi jəw, ta mbə ghwəy cə'wə Hyala.
Ma ləy hwəməy, zhini tə ghwəy jakay
ghən tsa ghwəy taŋtaŋ, vantaa *ndə jaka
tsa Hyala həərəhwəŋwəy, sa dza ghwəy
mbay ma sə'wati nzəyŋwəy kwətiŋwəy.
6 Ma kwəma gəzaŋwəy ya nay, ə nə ya
war tsəgha ka ghwəy mənti pənəw. Mba'a
ghwəy gar mənti tsəghay, wəzə na nə ya
gwa'a tsəgha.
7 Ma war vəya kə ta na tsee ghən nzay, e
mbay gəzə, wəzəɓa nzəyshi mbəzli njasa
nzee va kala ɓəva ma na, pən. Ma nanzə ki
na, ka dza naa nza war wəzə tsəgha ɓaw.
Sa nzanay, ghənghən ndapə Hyala bərci,
kwətita na ɓanavə na kaa tsahwəti ndə,
zhini kwətita na ɓanavə na kaa tsahwəti
diɓa.
8 Ma na kwəma gəzee kaa zhər kama
mi'i və shi, lə mi'i kama zhər və shi mba'a
mi'i mbəreketiy, wəzə na ghəshi nzəyshi
njasa nzee tsa, kala ɓəva.
9 Nanzə ki, kala dza kə ghəshiy mbay
sə'watiy. Ə kə zal ɓəvə mali ci, mba'a mali
ɓəvə zata. Wəzəɓa ɓəva dza naa nza, kən
na dza ndəə nza, war mbə irəva lə maw
nava kwəma dzaa nza.
10 A na mbəzliy ɓətəvashiy, vanta
kwəma gəzanshee. Yən gəzəkə naw, Ndə
sləkəpə gəzəkə na, a kəy: Əntaa mali
təhəva lə zata ma, kə.
11 Mba'a kə təhəvərivata liy, ə kə dzaa
nzəyta kwətita kala ɓə ma tsahwəti zal.
Aw na, mba'a ghəshi jakəshiy sləkati
kwəma shi lə zata tsaa nza na va və, mba'a
ghəshi zhintəvashi. Zal kwərakwə ɓay,
əntaa ghəci təhə mali ci ma.
12 Ma nihwəti mbəzliy tərmbəy, avanta
kwəma gəzanshee də'wə ghən tsee, Ndə
sləkəpə gəzə naw, mba'a kə ntsaa nəw
Yesəw *Kəristəw lə maliy nəw ma Yesəw,
mba'a ghənzə zləɓati nzəy lə zata tsa va
wəzəy, əntaa zal tsa va dzaa tihə mali va
ma.
13 Mba'a kə mali mbə nəw Yesəw
Kəristəw lə zal tsaa nəw ma Yesəw, mba'a
ghəci zləɓati nzəy lə mali ci va wəzə diɓay,
əntaa mali va dza ɓarva və ma.
14 Va wa gəzee tsəghay, sa nzana ntsa
Hyala məniy zal tsa va tə mbərkə mali ci
va mbə nəw Yesəw, maliy nəw ma Yesəw
va diɓa na, ntsa Hyala ghənzə tə mbərkə
zata tsaa nəw Yesəw va. Kala tsəgha kə
nzay, ka dza ndərazhi yakə ghəshiy nza ka
mbəzli Hyala nzaw. Njana nzana tsəgha
kiy, mbəzli nzə na ghəshi.
15 Ma mba'a kə tsaa nəw ma Yesəw
ndə mbə shiy ɗi ghəshiy tihəvərivashiy,
tihəvərivashi tə ghəshi. Ghalaɓay, kwəma
yaɗamti tsa mbə nəw Yesəw va ndə tiɓaw.
Sa nzanay ta nza ghwəy mbə kwəma nzə
cəlikwə harvəŋwəy Hyalaw.
16 Sənay gha, gha dzaa mbəliti zaŋa, gha
tsa mbə nəw Yesəw gha maliw. Ya zal tsa
mbə nəw Yesəw ciy, sənay na ghəci dzaa
mbəlanti mali ci kwərakwəw. Ava tsəgha.

Njasaa niy nza gha va ghala pətsaa harvəŋa Hyalay, tsəgha pə gha nzəyŋa

17 Ya wa ndəy, ə kə nzəyəy war njasaa
niy bərkanavə Hyala kwa sləkəpə va na
ci kwəma ghala vəghwə tsaa niy harvə
Hyala va ta nəw nzə. Ava tsəgha kee gəzə
kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi.
18 Sənzənva, mba'a kə ndə niy nzaa, ntsa
sla*sla fə'yasa tsa maɗî Hyala ta harəy,
əntaa ghəci dzaa mbəla biyɗamti nava
kwəma ma. Kalaa niy slanti fə'yasa kə
tsahwəti maɗî Hyala ta harəy, əntaa ghəci
dzaa ni war yən zhiniy slanti fə'yasa, kə
ma.
19 Va sa nzanay, slanti ndə fə'yasa, lə
slanti ma ndə gwa'ay, nahwəti kwəma tiɓa
mbə va Hyalaw. War ntsa mbə ɗanta fəti
ta nəw kwəma gəzəkə na na ntsa vəshi na
ti.
20 Ya wa ndəy, ə kə nzəyəy war njasa niy
nza na va ghala pətsaa harvə Hyala va ta
nəw nzə.
21 Ya war ndə papa niy nza ndə ghala
pətsa har Hyalay, əntaa ghəci dzaa təkə
nahwəti kwəma ma. Mba'a kə gar
kwəmavə kwal tsaa mbaranti ghən tsa ci
nanzə kiy, wəzəɓa mbəərəti na sa ci na.
22 Ka zəzə nahwəti kwəma ghəci ma, sa
nzana, mba'a kə Hyala harvə ntsa papa tsa
ta nəw nzəy, ka ntsaa sləwa ghən tsa ci
dza naa zhəghəy, sa nzana mba'a jakəy lə
Yesəw *Kəristəw. Mba'a kə Hyala harvə
ndə yaya tsaa sləwa ghən tsa ci ta nəw nzə
diɓay, ka mava tsa Yesəw Kəristəw ka naa
məniy.
23 A Hyala mbəərəkəŋwəy tə shi nza
dimə ti shi, ta nza ghwəy ka shi nzə. Va
tsəgha kiy, əntaa ghwəy zhiniy mənti ghən
tsa ghwəy ka mevivi mbəzli diɓa ma.
24 A ghwəy favə ɓay ngwarməhira, ya
wa ndəy, ə kə nzəyəy kwa kwəma Hyala
war njasaa niy nza na va ghala pətsaa
harvə Hyala va ta nəw nzə.

7:7 7:7 Mt 19:11-12; 1Kwər 12:11 **7:9 7:9** 1Tim 5:14 **7:10 7:10-11** Mt 5:32; 19:9 **7:14 7:14** Rm 11:16 **7:15 7:15** kama cəlikwə: 14:33; Rm 12:18; 14:19; 2Kwər 13:11; Kwəl 3:15; Ebr 12:14 **7:16 7:16** 1Pi 3:1 **7:18 7:18** Gal 5:1 **7:19 7:19** Rm 2:25-29; Gal 5:6 **7:22 7:22** Ef 6:6; Flm 16; 1Pi 2:16 **7:23 7:23** 6:20

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy səəkə maa ɓəhwəvashi, lə dzəkən mi'i mbəreketi

25 Nana kiy, ta zləɓaŋwəy kwəma dzee dzəkən mbəzliy səəkə ma ɓəhwə mi'i lə mi'iy səəkə maa ɓəhwə zhər. Kwəma ɗee va gəzaŋwəyəy, yən təkəti na tsəgha, kwəma favee va Ndə sləkəpə naw. Tə mbərkə wəzə hwər tsa məntəra Ndə sləkəpə va kiy, a ghwəy taa zləɓa kwəma ɗee va gəzaŋwəy.

26 Mbə nee zəzə kwəmay, wəzə na zhərəy səəkə maa ɓəhwə mi'i, lə mi'iy səəkə maa ɓəhwə zhər nzəyshi tsəgha, kala zhiniy pəla ɓəva, va kwəma ngəra'wə tsaa məməniva tsa sənzənva.

27 Mba'a kə mali va ghay, ka nə gha wəzəɓa təhamtee, pə gha ma. Kala ɓəvə mali pə ghay, ka pəla ɓə nzə gha ma.

28 Ya tsəgha gəzəkə yay, ə makee mbəzli va ɓəvaw. Mba'a kə ndə ɓəvə mali ciy, mənti *kwəma jikir na naw. Mba'a kə zha ɓəvə zatay, mənti kwəma jikir na naw. Sa nzana tərəŋwəy ngəra'wə va mbəzliy ɓətəvashi, va tsəgha niy gəzee tsəgha, ta mbəə mbəlanti mbəzliy ɓətəvashi ma, səvəri mbə ngəra'wə tsa va.

29 A ngwarməhira, a nə ya kaa kwəma ɗee va gəzə mbə kwəma vay: Ndal tərmbə vəghwəw, nanay, ka kəslimbə ghən ka mi'i war mbə kwəma mi'i shi ma.

30 Mbəzli mbə tihwəniy, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə tihwəni ma. Ni mbə vəshi ɓa na, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə vəshi ma. Əntaa ka papa shiy kəslimbə ghən mbə ɓasə shiy ma.

31 Əntaa mbəzliy kwəmavə shiy tikə tə hiɗî dzaa kəslimbə ghən mbə shi va ma. Sa nzana hiɗî nashi ghwəmmə niy, ka dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw, ta kəɗî dza ghəshi.

32 Ka ɗee ghwəy irəva lə zəzə kwəmaw. Ntsaa ɓəvə ma mali naciy, war kwataka dzəkən kwəma Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw gwa'a tsəgha na na ci təkə kwəma, ka pəla kwal tsaa məni kwəmaa təɓanci.

33 Ma na ntsa nza mali və naci kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi tə hiɗî ni diɓa, ta pəla kwal tsaa məni kwəmaa dzaa təɓanta kaa mali ci

34 Na naci kiy, bakə mbə ka məhərli ciy təhəvərivata. Ghyehiy ɓəvə ma zhər, lə mi'i mbəreketiy kama ta zhər nashi kiy, war dzəkən kwəma Ndə sləkəpə ka ghəshiy təkə kwəma gwa'a tsəgha. Mba'a ghəshi ɓanavə vəgha shi lə məhərli shi gwa'a gwa'a kaa Hyala. Ma na ta zal mali nanzə kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi ka na mənti tikə tə hiɗî, ta mbəə təɓanci kaa zata.

35 Sa gəzaŋwəy ya kwəma nay, ta mbəə makətəŋwəy va məni kwəma ɗî ghwəy nə yaw. War ə ɗee kəətitəŋwəy nza ghwəy mbəə məni naa təɓə kwəma, ka nəw Ndə sləkəpə Yesəw lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ, kala kəslimbə ma ghən mbə zəzəə dzəkən nihwəti shiy.

36 Nanay, e ɗîy gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən ndə lə makwa ci. Mba'a kə kar ndə lə makwa ci niy sləkati ndanishi kwa jipə shi, zhini kala zlay səəkə nzəghə zal tsa va ta makwa ci va, war mbə təkə ghəciy dzəkən kwəma nzə, mba'a nighəti njasa mənti na kwəma gəmgəm nay, ə kə ɓəvə makwa ci va. Wəzə mənti na. Kwəma jikir na mbə ya jəwəw.

37 Ma mba'a kə zal tsa va garəy tə kwəma təkəti na mbə nəfə tsa ci də'wə ghən tsa ci: «Yənəy, tə ghwəmzhi ɗee nzəyra ka ɓə makwee va yaw nə ya» kə. Kala kama va sa daməti məndi, mba'a mbay kəsəti nzəghə ciy, wəzə mənti na ghəci kə zlata zha va kala ɓə ma.

38 Avanta bazhə tsa kwəma va: Mba'a kə ndə ɓəvə makwa ciy, wəzə mənti na. Ma mba'a kə ndə kala ɓə ma makwa ci diɓay, ghəci na saa gwəraa mənti kwəma wəzə na.

39 Kwal va mali nza zata tə ghwəməy, ta dza ghənzə ta ɓə tsahwəti zaləw. Ma mba'a kə mətiyəy, a kwal və ta ɓə tsa ɗî na zal, kama zal tsa vaa ndə nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw kwərakwə.

40 Ə na na nzana nanzə kiy, vəya na nee na, wəzəɓa ghənzə nzəyta kala ɓə ma tsahwəti zal dza naa favə vəgha nzə. Ava tsəgha na nee gəzə kwəma. E sənay, a *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsee kwərakwə.

8

Gəzə kwəmaa dzəkən zəmə shi tahwə məndi mbəri li shi

1 Nana kiy, ta zləɓaŋwəy kwəma dzee dzəkən kwəma zəmə sliw tsa tahwə məndi mbəri li.

Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy: «A ghəy sənata kwəma gwanata» pə ghwəy. Yaŋ, tsəgha na, ə na na nzana nanzə kiy, kar sənata kwəma vaa fambə ndə mbə kəli ghən tsa ci diɓa. A na ɗî, mbəzli kəə ɗîva kwa jipə shi kiy, kar naa mətsahanshi bərci.

7:25 7:25 1Tim 1:12-14 **7:26 7:26** Zher 16:1-4; SləniKY 14:22; 1Tes 1:6; 3:3-4 **7:28 7:28** Lk 21:23 **7:29 7:29-31** Rm 13:11-13; 1Pi 4:7; Flp 4:5 **7:31 7:31** 1Zhŋ 2:17 **7:33 7:33** Lk 14:20 **7:39 7:39** Rm 7:2-3 **8:1 8:1-13** Rm 14:1–15:6 **8:1 8:1** SləniKY 15:29; Rm 12:16; a ɗîy mətsəhə bərci kaa mbəzli: 13:1-7; 14:1; 16:14; Zhŋ 13:34; Rm 15:1-2; 2Kwər 8:7-8, 24; Gal 6:10; Ef 5:2

2 Mba'a kə ndə ɓəti ghən tsa ci nja ntsaa
sənata kwəmay, sənata kwəma kataŋ na
tsava ndə njasa təɓə na va Hyalaw.
3 Ma ntsaa fal ma ghən tsa ci, ka dĩ Hyala
ghəciy, ava ntsa sənay Hyala ka ntsa nzə.
4 Kwəmaa dzəkən sliw tsa tahwə məndi
mbəri li kiy, njaa naa? Ta zəmə
dza ghwəmmə shəkənaa, naa kala dza
ghwəmməə zəmə na? A ghwəmmə sənay,
shi kataŋ ni na hyeler kikihə məndi, lə
mbəreketi tata məndi va tikə tə hidĩw.
Nahwəti Hyala tiɓaw, kwətiŋta na Hyala
tə ghwəmə.
5 A ghwəmmə sənay, mbə səsəwrə shi
va nza məndi, ka mbəəzli miy kaa niy
dzəy tə ghwəmə ya ni tə hidĩ njasa nza
ghəshiy hyalahi. Dzəghwa ɗaŋ hyalahi
mənishi, ɗaŋ shiy sləkəpə diɓa. Ya tsəgha
na kiy,
6 ghwəmmə ta na tsa ghwəmmə ghən
na, war Hyala mə ghwəmə kwətita na
na ghwəmmə Hyala sənata ghwəmmə,
ghənzə Didi tsaa ngati shi nashi mətsə
gwa'a gwa'a, ghənzə saa ngatəmmə ta nza
ghwəmmə ka shi nzə. Yesəw *Kəristəw
na tsa ghwəmmə Ntsaa sləkəmmə kwətiy.
Ghəci mənti na shiy gwanashi. War səəkə
və dza ghwəmməə kwəmavə piy.
7 Ya tsəgha nzə kiy, gwanashi sənata
mbəzliy nəw Yesəw kwəma va tsəghaw.
Sa nzanay, a nihwəti mbəzli niy sənaɓəshi
mbə kwəma ta mbəri, lə kwəma kihə
hyeler. Ya war pa' ndatsə zəmə ghəshi shi
tahwə məndi mbəri li shiy, war lə ngə'wə
ghən ka ghəshiy zəməshi. Sa təhəshi ma
ghəshi mbə kwəma Hyala ki na, njasa
laɗamti ghəshi ghən tsa shi kwa kwəma
Hyala lə zəmə shi tahwə məndi va mbəri
li shi ka ghəshiy nighəti.
8 A na na ghwəmmə kiy, a ghwəmmə
sənay, ta na shi zəməy, ka məntəmmə
ghəshi ka mbəzli wəzə ni kwa kwəma
Hyalaw. Ya ə zəhwəshi ghwəmməy,
ka məntəmmə ghəshi ka mbəzliy gwəra
mbə kwəma Hyalaw. Ya kala zəhwəshi
ghwəmmə diɓay, ka nza ghwəmməə
mbəzli gəmgəm niw, tsəgha.
9 Ta na navay, ghwəy sləkə na ghən tsa
ghwəy. A ghwəy mbay zəmə ya nimaɓa
shi dĩ ghwəy. Nanzə kiy, məni tə ghwəy
məhərli vantaa kwəma gwəra ghən tsa
ghwəy ta zəmə shiy dzaa shakambə
nihwəti mbəzliy təhəshi ma kwa kwal
Hyalaa dzəmbə məni *kwəma jikir na.
10 Sənzənva mba'a kə ntsaa təhəy ma
kwa kwal Hyala naŋa mbə ciki mbəri, ka
zəmə ɗafa mbəri gha, gha ntsaa sənata
kwəma vay, ta tsəkwambə ntsa va dza gha
mbə zəmə ɗafa mbəri va kwərakwə.
11 Ka gha nighə tsəgha kiy, mba'a tsa
daw bərci tsa va ndə zay tə mbərkə sənata
kwəma gha va. Wəzə na tsəghaw, sa
nzanay, zəməŋa tsa mətiy Yesəw Kəristəw
ti na.
12 War mba'a pə ghaa məni gəla shi
tsəgha ni kiy, kwəma jikir naa mənti gha
kaa zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw Kəristəw.
Sa nzanay, sənata kwəma na nja ghaw. Sa
zəməhwə na va shi vay, njasa laɗamti na
ghən tsa ci kwa kwəma Hyala nighəti na.
Kwəma mənti gha va tsəgha kiy, kwataka
kaa zəməŋa tsa va mananati gha kwəma
jikir naw, lə kaa Yesəw Kəristəw ta də'wə
ghən tsa ci mənti gha kwəma jikir na.
13 Ma ghənzə tsəgha kiy, mba'a pən
sənay a zəmərə tsa mbə nəw Yesəw dzaa
dzəmbəy mbə məni kwəma jikir na, war
tə mbərkə kwəma sliw tsa dzee zəhwə
pənəy, wəzəɓa dzee zəmə ma sliw ghwəla
na. Nəghətee dzaa təramti kwa kwal
Hyala tsa ci.

9

*Njasa dĩ ma Pəl məni kwəma nza kwal
və ta məni nzə*

1 Kwəma vay, tə ya də'wə ghən tsee
dzee bərkətəŋwəy. Sana sənzənvay, e
sənay yən gwəra na ghən tsee. Ya
ghwəyəy, a ghwəy sənay, Ndə kwal tsa
Yesəw nzee, e nay Yesəw lə mətsee ghəci
Ndə sləkəmmə. Ghwəy sanay, səvəri mbə
sləni ghərancee kaa Ndə sləkəmmə Yesəw
məniŋwəy ghwəy ka mbəzliy nəw ci.
2 Ya kala ɓətəra nihwəti mbəzli ka ndə
kwal tsa Yesəwəy, na na ghwəy na a ghwəy
sənay ndə kwal tsa ci nzee, pə ghwəy. Nza
tsa nza ghwəy vaa mbəzliy nəw Yesəwəy,
ti dza məndiy sənay, ndə kwal tsa Yesəw
nzee, kə məndi.
3 Nihwəti mbəzliy tsəhtsəhə vaa dzəkən
yay. Avanta kwəma kee zləɓanshi:
4 Sənay ghwəy gar ɓəra shi zəmə lə shi
sa nza ghwəy tə mbərkə sləni ghəree, pə
ghwəy sa?
5 Ə kamee gar ɓəvə mali ka dza ta wə
kwa zəərə li njasa nza Piyer va, lə njasa
nza nihwəti *ka kwal Yesəw va, lə nihwəti
ngwarməhiy Ndə sləkəpə jəw jəw ni na?
6 Ə nzana, ghəy lə Barnabasə na ghəy
na, ghəy dzaa ghəra sləni ta pala shi zəmə
ghəy na ghəy ki shəkəna?
7 Kwəma səəkə ghwəy nay ndə sawji
mbə ghəra sləni ka wa zhəmə kaa ghən

8:3 8:3 13:12; Gal 4:9 **8:4 8:4** 10:19-20; Nəw 4:35, 39; 6:4-5; Gal 4:8-9 **8:6 8:6** 12:5-6; Zhŋ 1:3-4; Ef 4:5-6; Kwəl 1:16 **8:7 8:7-12** 10:23-33 **8:8 8:8-9** Rm 14:13, 15, 17, 21; Gal 5:13 **9:1 9:1-2** 4:9, 15; 15:8-10; 2Kwər 2:14-17; 3:1-3; 5:18-20; 10:7-8, 13; 11:5, 13; 12:11-13; Gal 1:1 **9:4 9:4** Lk 10:7-8; Mt 10:10 **9:6 9:6** Barnabasə: SləniKY 4:36; 11:22-26; ghəra sləni ta pəla shi zəmə: SləniKY 18:3

tsa ci də'wə ghən tsa cia? Kwəmaa tsava
ndə za tsaa zəmə ma shi zakə naa? Ndə
ndəghwə slay tiɓa kala sa 'wa ta slay makə
na va na?
8 Əntaa ghwəy dzaa təkə na, sa nzana
tsəgha ke ngəri məni tikə tə hidî, va tsəgha
gəzə Pəl kwəma va tsəgha pə ghwəy ma.
Ya Zliya *kwəma pəhəti Hyalay, tsəgha
gəzəkə na kwərakwə.
9 Ma kə Hyala mbə kwəma pəhəti naa
ɓanavə kaa *Məyizəy: «Mba'a pə gha
kəəsəvə slay ta ghəra sləni mbə hay, əntaa
gha pəhə shiy dzəti miy shi va nəghətaa
ghəshi pərə ha va ma» kə. Kwataka
dzəkən slay gəzə Hyala kwəma va gwa'a
tsəgha nə ghwəy na?
10 Tiɓaw, dzəkən ghwəmmə gəzə Hyala
kwəma va. Tə ghwəmmə tsasliti məndi
mbə Zliya. Sa nzana, ya wa ntsa mbə zay,
a təɓəə fəy ghən tsa ci ta kwəmavə shi
zəmə. Ntsaa də'wə ha diɓay, a təɓəə fəy
ghən tsa ci ta kwəmavə na ci bəla.
11 Na ghəy ha tsəŋwəti ghəy na kwəma
Hyala gəzaŋwəy ghəy va ki. ə nzana
kwəma tərəŋwta ghəy kwəmavə shi tə
hidî va ghwəy, ka ni ghəy shi kwəmavə
ghəy tə za zati ghəy shəkəna?
12 Ma nihwəti mbəzliy gəzə kwəma
Hyala mbə kwəmavə shi zəmə ghəshiy
nza va ghwəy na, ghəy na niy dzaa
kwəmavəshi ma na? Ghəy dza naa gwəraa
kwəmavəshi.
Ya tsəgha nzə na ghəy kiy, ka dî ghəy
məni tsəghaw. War ə ka ghəy sə'wa
ya namaɓa kwəma, nəghətaa ghəy dzaa
mənti shiy dzaa makəti mbəzli va səəkə ta
fa yəwən kwəmaa dzəkən *Kəristəw wəzə
na.
13 A ghwəy sənay mbəzliy ghəra sləni
mbə *ciki Hyalay, mbə shi ɓə mbəzliy
səəkəə dzəmbə ciki Hyala tsa va ka
ghəshiy kwəmavə ni shi shi zəmə.
Mbəzliy slasla shiy ta ta Hyala diɓay, kar
ghəshiy kwəmavə na shi bəla mbə sliw
tsa va ta zəmə ghəshi.
14 Ava tsəgha gəzəkə Ndə sləkəpə kaa
mbəzliy dzaa gəzə Yəwən kwəma wəzə
na kwərakwə ki, səvəri mbə kwəma ci va
gəzəpə ghəshi dza ghəshiy kwəmavə ni
shi shi dza ghəshiy zəmə, kə.
15 Ma yən nee ki, ya war tsəgha niy nzee
gar kwəmavə shi zəmə tə sləni ghəree na,
səəkee ɗəwhwə sə va ndəw. Əntaa ghwəy
dzaa ni shiy ɗəwee va ghwəy lə kwəma
tsaslitee na, pə ghwəy ma, əhəŋ, wəzəɓa
mətiree na, kən na kee dza ta ɗəw sə
va ndə. Ma tsəghay, ka dza ndəə mbay
ndəramti nee va kwəma vəshee li ghalaɓa
kiw.
16 A na Yəwən kwəma wəzə na na gəzee
kaa mbəzliy, kwəma gar vəshee li naw. Sa
nzanay, Hyala 'yapambəra na mbə gəzə
nzə, war ghaa gəzə, kə kaa ngəra. Kala
gəzə pənəy, a ngəra'wə dzaa nza kənee.
17 Yən kə niy tarəvə ghəra sləni va lə dî
tsee nzay, e taa ɗəw zhəmə nza. Njana
kama na yən tarəvə kiy, ka ɗəw zhəmee
tiw, sləni sərakənɗam na nava tsəgha,
war ə dzee ghəra.
18 Ghənzə tsəgha kiy, a nee zhəmə dzee
kwəmavə mbə sləni va kia? Nee zhəməy,
ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na va
kaa mbəzli tə gəm, kala ɗəw zhəmə ti ya
tsəgha na kwal vəya ta ɗəw zhəmə ti.
19 Ma yən yən Pəl kiy, yən gwəra na
ghən tsee, ndə tiɓaa sləkəra ya kwətiŋəw.
Sa dzəghwa yay, mba'ee mənti ghən tsee
ka mava tsa mbəzli tə hidî gwanashi, ta
mbee kwəmavə kwal tsaa kəətiti mbəzli
ɗaŋ, ta mbə ghəshiy səəkə ta nəw Ndə
sləkəpə Yesəw Kəristəw.
20 Mba'a pən mbə *ka Zhəwifəy, nja ndə
ka Zhəwifə kee məni kwəma, ta mbee
kwəmavə kwal tsaa kəətitishi ta ɓanavə
nefer shi ghəshi kaa Ndə sləkəpə Yesəw
Kəristəw. Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy
nəw kwəma pəhəti Hyalay, ya tsəgha
kama bərci va kwəma vaa dzəkənee na,
war nja ntsaa nəw kwəma va kee məni
kwəma, ta mbee kwəmavə kwal tsaa
kəətiti mbəzliy nəw kwəma va, ta ɓanavə
nefer shi ghəshi kaa Yesəw.
21 Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy
sənata ma kwəma pəhəpəhə na va diɓay,
war nja ntsaa sənata ma kee məni kwəma.
Ta mbee kwəmavə kwal tsaa kəətitishi, ta
ɓanavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw Ndə
sləkəpə. Sa mənee va tsəghay, ə kamee
mbə nəw na dî Hyala kwəmaw, əhəŋ,
kwəma gəzəkə Yesəw na sava nəwee
tsəgha.
22 Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy
təhəshi ma mbə nəw Yesəw Kəristəwəy,
nja ntsaa təhəy ma kee məni kwəma
diɓa, ta mbee kwəmavə kwal tsaa
mətsahanavəshi bərci mbə nəw Yesəw.
Ya war gəla mbəzli njaa ni na shi tsəhəree
vəgha shiy, war njasa nza ghəshi va kee
ɓəti ghən tsee ta mbee kwəmavə kwal tsaa
kəətiti nihwəti mbə shi, lə kwal ghənghən
ghənghən, nza ghəshi mbəə mbəlishi.
23 Kwəma mənee va gwanata tsəgha
nay, ta mbə Yəwən kwəma wəzə na vaa

9:9 9:9 Nəw 25:4; 1Kwər 10:11; 1Tim 5:18 **9:11 9:11** 9:4; Rm 15:27; Gal 6:6 **9:12 9:12** SləniKY 20:34-35; 2Kwər 11:9 **9:13 9:13** Bəla 18:8-19 **9:14 9:14** 9:4 **9:15 9:15** SləniKY 18:3 **9:16 9:16** Zher 20:9 **9:17 9:17** 4:1 **9:19 9:19-22** 10:23-24, 32-33; Rm 15:1 **9:19 9:19** Mt 20:26-27 **9:20 9:20** SləniKY 16:3; 21:20-26 **9:21 9:21** Gal 2:3-4 **9:22 9:22** Rm 1:13; 2Kwər 5:11; 11:29

dza kwa kwəma kwa kwəma, mba'ee
kwəmavə nee bəla mbə kwərakwə nə ya.
24 A ghwəy sənay ki, mba'a kə mbəzliy
kəsli bali ta nighə ntsaa dzaa gwəray,
mbəzli ɗaŋ ka naa nza mbə dzəghə bali
va. Ma ntsaa dza vaa taŋəti mbəzli
gwanashi tə bali kiy, kwataka ghəci na
sa ka məndiy wanci zhəmə. Ghwəy
kwərakwə kiy, ə pə ghwəy ɗikəvaŋwəy
ta bali, ta mbə ghwəy kwəmavə zhəmə
ghwəy.
25 Ma ntsaa ɗi dza ta dzəghəva lə baliy,
kwatsəmətə ka naa 'yapanavə kwəmaa
dzaa kəətiti mbə bali va kaa ghən tsa ci.
Na shi va zhəmə ka ghəshiy 'yapəva ti
kiy, shiy dzaa kəɗishi ka ghəshiy nza. Na
na ghwəmmə va zhəmə dza ghwəmmə
'yapəva ti na ghwəmmə kiy, shiy dzaa nza
va ghwəmmə ta kwa ndimndim na ghəshi.
26 Va tsəgha na kiy, nee bali kəslee na,
bali ghwəlfəə kəslee tiw, nee dəvə ləkə
yay, pəmta pəmta ləkə yaw.
27 ə 'yapee vəghee dəʼwə ghən tsee, ka
i, ta mbə ghənzəə fa kwəma vəya vantaa
dzaa nza yən saa gəzanshi kwəma Hyala
kaa nihwəti mbəzli ɓa na, zhini yən saa
dzaa nza ləy hwəmra tə ngwəlara diɓa.

10

*Gar təra kwəma nza məndi səvəri mbə kwəmaa mənta lə ka *Izərayel*

1 A ngwarməhira, e ɗi ghwəy təkətiy
dzəkən kwəmaa niy mənta va lə jijihimmə
mbəradzə, ghala pətsaa niy səvərishi
ghəshi mbə hiɗi ka *Ezhipətə kwasəbə
*Məyizə. Ghəshi gwanashiy, ta məcakwə
timbətimbə fakən Hyala kən shi niy nza
ghəshi. Zhini gwanashi ghəshi taŋəshi
dzəvəri tə həl tsa ghəm tsa.
2 Ghəshi gwanashiy, *batem na sava
mananatishi Hyala mbə timbətimbə va,
mba'a həl tsa dzəvərishi ghəshi va ti.
Mba'a ghəshi mənishi ka mbəzli ta səɗa
Məyizə tsəgha ki.
3 Ghəshi gwanashi niy zəməhwə na shi
zəmə ɓanakəshi Hyala səəkə mə ghwəmə
ɓa.
4 Ghəshi gwanashiy, yam sa kwətiŋ ni
niy ɓanavəshi Hyala. Yaməə hwə səəkə
mbə kəlɓa tsa fəy Hyala ta nza kwasəbə
shi na shi sahwə ghəshi va gwanashi. Ma
kəlɓa va kiy, ghəci na Yesəw *Kəristəw.
5 A ghwəy nay, ya tsəgha nashi ghəshi
shi maɗaŋa maɗaŋa ni va cintishi Hyala
ngar tsəgha kiy. Mbəzli ɗaŋaŋ niy mənti
na kwəmaa təɓanta ma kaa Hyala mbə
shi. Va tsəgha niy shikəshi ghəshi, mba'a
ghəshi bəkwəshi mbə gamba va.
6 Shiy mənishi va lə jijihimmə mbəradzə
tsəgha ni kiy, ta mbə ghwəmmə təra
kwəma ti shi mənishi ghəshi. Nza
ghwəmmə mbəə ndəghwə ghən tsa
ghwəmmə ndatsə, vantaa ghwəmmə dzaa
maw məni shi gəmgəm ni kwərakwə nja
sa shi va.
7 Nihwəti mbəzli mbə shiy, a ghəshi niy
dzəmbəshi mbə ta mbəri. Tsəgha tsasliti
məndi mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy:
Dzəghwa mba'a mbəzli ka Izərayel
nzəyshi ka zəmə shi zəmə,
ka sa tay tsa shi.
Ma ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi satishi,
ka tsə kwa kwəma mbəreketi shi va ki, kə
məndi.
Ghwəy na na ghwəy kiy, əntaa ghwəy
dzaa tata mbəreketi nja ghəshi ma.
8 Nihwəti mbəzli mbə shi diɓay, a ghəshi
niy dzashiy dzəmbə məni ghwərghwər.
Dzəghwa Hyala mba'a niy zamti mbəzli
gar diwəy diwəy bakə mətsəkə mahkanti
tə vici kwətiŋ, va ghwərghwər tsa va.
Ghwəmmə na ghwəmmə kiy, əntaa
ghwəmmə məni ghwərghwər nja ghəshi
ma.
9 Nihwəti mbəzli mbə shi diɓay, a ghəshi
niy dzəmbəshi mbə məni shiy nighə
kwəma Hyala kwa sləkəmmə. Mba'a
shesher niy hacamtishi, ka bəkwəshi
ghəshi gwanashi. Ghwəmmə na na
ghwəmməy, əntaa ghwəmmə dzaa məni
shiy nighə kwəma Hyala nja ghəshi ma.
10 Nihwəti mbəzli mbə shi diɓay, a
ghəshi niy dzəmbəshi mbə ngwəzliməə
dzəkən Hyala. Dzəghwa *ndə kwal tsa
Hyala tsaa səəkə ta za mbəzli, mba'a
səəkəə zamtishi. Ghwəy na na ghwəy kiy,
əntaa ghwəy ngwəzliməə dzəkən Hyala
ma.
11 Shiy mənishi va lə mbəzli va tsəgha ni
kiy, ta mbə nihwəti mbəzliy təra kwəma
ti shi mənishi ghəshi. Vantaa ghəshi
dzaa zhiniy məməni gəla shi tsəgha ni
va kwərakwə. Dzəghwa məndi, mba'a
məndi tsaslambəshi mbə Zliya Hyala ta
tsəhə səətiy dzəghwa sləmə ghwəmmə,
ghwəmmə mbəzliy piy ni, ge'i lə kwa
kərni vəghwə tsa.
12 Va tsəgha kiy, ma ntsaa təkəti, e
garəɗa wəzə wəzə kəy, ə kəə məni
məhərli vantaa ghəci dzaa ɓəhwə tərə.

9:24 9:24-25 Flp 3:12-14; 2Tim 2:4-6; 4:7-8; Zhk 1:12; 1Pi 5:4; ShiZhŋ 2:10 **9:27 9:27** Rm 8:13; 13:14 **10:1 10:1** Səvəri 13:21; 14:21-29 **10:3 10:3** Səvəri 16:13-35; Nəw 8:3; Cem 78:24-25 **10:4 10:4** Səvəri 17:6; Cem 78:15 **10:5 10:5** Bəla 14:29-30; Cem 78:31; Ebr 3:17; Zhəwdə 5 **10:6 10:6** Bəla 11:4, 34; Cem 106:14 **10:7 10:7** Səvəri 32:6 **10:8 10:8** Bəla 25:1-9 **10:9 10:9** Bəla 21:5-6 **10:10 10:10** Bəla 14:2, 36; 17:6-15; Cem 106:25-27; Ebr 3:17-18 **10:11 10:11** 7:29-31; Rm 15:4 **10:12 10:12** Gal 6:1 **10:13 10:13** 1:9; Zhk 1:13-14

13 Ya war nimaɓa shiy na shi nashi
ghwəy va *ndə jakaa məniŋwəy, ta
dzəghəŋwəy li shiy, tsəgha mananshi na
kaa nihwəti mbəzli tə hidĩ gwanashi. A
na Hyalay, war njasa gəzəkə na va dza
naa məni kwəma. Ka dza naa ɓanavə
kwal kaa ndə jaka ta dzəghəŋwəy ghəci
lə gəla shi dza bərci ghwəy nza daw
ta sə'watishiw. Mba'a kə ndə jakaa
məniŋwəy shiy dzəghəŋwəyəy, war ta
ndaŋwəy bərci dza Hyalaa dza, ta mbə
ghwəy sə'wahwəshi, ka səvəriŋwəy mbə
shi va kala tərəŋwəy ma kwa kwal Hyala.

Kərakə pə ghwəy lə ta mbəri

14 Va tsəgha kiy mbəzlee ni dĩ yay,
kərakə pə ghwəy lə kwəma ta ta
mbəreketi.
15 Ghwəy ghwəy mbəzli gəzaŋwəy ya
ni kwəmay, mbəzliy sənata kwəma nza
ghwəy, təkətim dzəkən kwəma gəzee va
wəzə də'wə ghən tsa ghwəy, nda tsəgha
na, nda kala tsəgha na.
16 Sa ka ghwəmmə vaa sa shi sa, ka
mananta 'wəsa kaa Hyala ghwəmmə mbə
zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpəy,
jakəjakə nza ghwəmmə lə Yesəw tə
mbərkə miymiy ci va dĩ naa gəzə. Sa
ka ghwəmmə vaa ngavəri peŋ, ghwəmmə
mbə zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə
sləkəpə diɓay, jakəjakə nza ghwəmmə lə
Yesəw *Kəristəw tə mbərkə vəgha ci va dĩ
naa gəzə.
17 Njana nzana kwətiŋəy peŋ kiy, ya
tsəgha nza ghwəmmə ɗaŋ ghwəmmə
mbəzliy zəməy, vəgha kwətiŋ nza
ghwəmmə. Sa nzanay, ghwəmmə
gwanammə zəmə na peŋ tsa kwətiŋ tsa
va.
18 Təkətim tə kwəma nja kwəma hwəlfə
ka *Izərayel di. Mbəzliy zəmə shi sləy
məndi ta ta Hyalay, jakə na ghəshi lə
Hyala va.
19 Njaa ɗee gəzə kia? Shiy na kar
mbəreketi ta ta məndi va lə shi slasla
məndi va kaa ngəshi nə ya na?
20 Nava tiɓaw, shi ka ka ta mbəreketi vaa
slaslay, kaa hyeler ka ghəshiy slaslashi,
kaa Hyala naw. Yən nee kiy, ka ɗee ghwəy
jakəŋwəy lə hyelerəw.
21 A ghwəy sənay kiy, ka dza ghwəy
mbay sahwə tay tsa pasləhwə məndi
mbəri li, zhini ka səəkə ta sa miymiy Ndə
sləkəpəw. Ka dza ghwəy mbay, zəməhwə
ɗafa ta məndi mbəri li, zhini ka səəkə ta
zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpəw.
22 Naa ə dĩ ghwəmmə ɓakati nəfə tsa
Ndə sləkəpə na pən? Ə nzana tərəŋwɓa
va ghwəmmə bərci kaa ngəci na?

Kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwəy məni

23 Ma kə nihwəti mbəzliy ni mbə
ghwəyəy: «A kwal va ndə ta məni
ya nimaɓa shi dĩ ndə» kə ghəshiy ni.
Yaŋ, tsəgha na nanzə, ə na na nzanay,
gwanashi na shiy ka shi wəzə niw. A kwal
va ndə ta məni shi dĩ na, ə na na nzanay,
gwanashi na shi məni məndi ka shiy dzaa
kəətitəŋwəy mbə nəw Yesəw kiw.
24 Ya wa ndəy, ə kəə məni kwəmaa dzaa
kəətiti tsahwəti ndə. Ka nzəyəy ndə war
mbə məni kwəma kwataka ta ghən tsa ci
kwətiy gwa'a tsəgha ma.
25 Ya tsama sliw kəsay ghwəy tə ləwmay,
ə pə ghwəy pa, ka zəmə. Ka təkə kwəma
ghwəy ya jəw ma, ka ɗəw kwəma ghwəy
dzəkən ma.
26 Sa nzanay, a məndi tsasliti mbə Zliya
Hyala, a kə məndiy:
Hidĩ nashi ghwəmmə ni, lə shi ti shi
gwanashiy,
shi Hyala kwa sləkəpə na ghəshi, kə
məndi.
27 Ava va tsəgha, mba'a kə ntsaa nəw
ma Yesəw harŋwəy dzakə ghi tsa ci ta
shi zəmə, dzəghwa mba'a nəfə tsa ghwəy
zləɓati dza ti shiy, sa ka ghwəy tsəhəŋwəy
na, ə pə ghwəy taa zəmə shi ɓəŋwəy na
lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ, ka zəzə kwəma
ghwəy ya jəw ma, ka ɗəw kwəma kən shi
zəmə va ghwəy ma.
28 Ma mba'a kə ndə ni ngəŋwəy, sliw tsa
tahwə məndi mbəri li na sa dza ghwəy tsa
ta zəmə, kəy, zlayəm, ka zəmə ghwəy ma!
War mba'a pə ghwəy zəməhwə tsəghay, ta
ɓanavə təkə kwəma hwəvə hwəvə na dza
naa dza kaa ntsaa gəzaŋwəy kwəma va va.
29 Ma kwəma gəzee nay, va na dza ghaa
təkə kwəma mbə nəfə tsa gha naw, va
kwəma dza ntsaa gəzaŋa kwəma va vaa
təkə nə ya.

Nəghətaa gha dzaa ɓə fəti kaa ghən tsa
gha, kala dza ghaa mbay zhiniy gwəra
ghən tsa gha va təkə kwəma tsahwəti ndə
ma.
30 Mba'a pə gha mənti 'wəsa kaa Hyala
ta shi zəmə gha, ka zəmə shi gha kiy,
tawa dza məndiy ɓəŋa fəti va zəzə kwəma
tsahwəti ndəa?
31 Ya shi zəmə zəmə ghwəy, ya shiy sa
ghwəy, ya war nimaɓa shiy na shi məni

10:14 10:14 1Zhŋ 5:21 **10:16 10:16** 11:24-25; Lk 22:17-20 **10:17 10:17** 12:27 **10:18 10:18** SləniTaH 7:11-21 **10:19 10:19** 8:4 **10:20 10:20** Nəw 32:17; Cem 106:37; ShiZhŋ 9:20 **10:21 10:21** 2Kwər 6:15-16 **10:22 10:22** Nəw 32:21 **10:23 10:23-33** Rm 14:1–15:6 **10:23 10:23** 6:12; 8:7-12 **10:24 10:24** 10:32; 13:5; Rm 15:1-2; Flp 2:4 **10:25 10:25** Rm 14:2 **10:26 10:26** Cem 24:1; 89:12 **10:28 10:28** 8:7 **10:30 10:30** Rm 14:6; 1Tim 4:4 **10:31 10:31** Kwəl 3:17

ghwəyəy, shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti
Hyala pə ghwəy məni.
32 Ə pə ghwəy məni məhərli va
nəghətaa ghwəy dzaa mənti kwəmaa
dzaa fambə tsahwəti ndə mbə məni
*kwəma jikir na kwa kwəma Hyala. Ya
ndə Zhəwifə na ndə, ya ntsaa kamaa ndə
Zhəwifə, ya ntsaa nəw Yesəw na gwa'a.
33 Yən də'wə ghən tsee kiy, tsəgha
jihəvee ta məni kwəmaa dzaa təɓanshi
kaa mbəzli gwanashi, ya mbə namaɓa
kwəma mənee. Ka məni kwəmee kwataka
ta ghən tsee gwa'a tsəghaw, kwəmaa dzaa
kəətiti mbəzli gwanashi, ta mbə ghəshiy
mbəlishi na sa pəlee məni nzə, tsəgha pə
ghwəy məni kwərakwə.

11

1 Ə pə ghwəy məni kwəma mənee kwa
kwal Hyala, njasa nzee va mbə məni
kwəma mənəhwə Yesəw *Kəristəw tə hidi
kwərakwə.

Njasa təɓə dzəghwa kwəma Hyala va zal lə va mali

2 Ghwəyəy, mbə falŋwəy nzee tərəŋw,
sa nzana war mbə zəzəra ghwəy ya mbə
namaɓa kwəma, zhini mbə nəw məni shi
ɓanavəŋwəy ya ghwəy ɓa.
3 Ya tsəgha nzə kiy, avanta nahwəti
kwəma ɗee ghwəy sənata: Yesəw
Kəristəw na dikə tsa zhər gwanashi. Zal
na, ghəci dikə tsa mali ci, ma Hyala ki na
ghənzə dikə tsa Yesəw Kəristəw.
4 Va tsəgha ki, war mba'a kə zal cə'wə
Hyala, ya kwəmaa səəkə va Hyalaa gəzə
na, lə shiy ghəci mbə ghən ciy, ghalaɓa
na, ə ha'wə ma na tə Yesəw Kəristəw.
5 Ma na mali, ghənzə mbə cə'wə Hyala,
ya ghənzə mbə gəzə kwəmaa səəkə va
Hyala, kala pəhambə shiy kə mbə ghən
nzəy, ə ha'wə ma na tə zata tsaa məni dikə
vaa dzəkən ghalaɓa. Ghala mbə lə maliy
slənamti ghən tsa nzəw. Kwəma ha'wə
ha'wə na dza naa nza kən tsəgha.
6 Mba'a kə mali kala ɗi pəhə shiy
dzəmbə ghən nzəy, ə kə slənamti ghən
tsa nzə fəlghən? A ghwəy sənay kwəma
ha'wə ha'wə na na ya sla ghən, ya sləni ci
va mali. Njana nzana tsəgha ghənzə kiy,
wəzəɓa pəhambə na shiy mbə ghən nzə
ghala pətsa va na.
7 Ma na zal na naci ghəci mbə cə'wə, ya
ghəci mbə gəzə kwəmaa səəkə va Hyalay,
əntaa ghəci dzaa pa shiy dzəmbə ghən ci
ma. Sa nzanay, ta nza nja ghənzə ngati
Hyala zal, ka ci shəndəkə tsa nzə səvəri
mbə. Ma na maliy, tsa zal shəndəkə na
tsaa civa səvəri mbə.
8 A ghwəy sənay, zal kiy, tə nahwəti bəla
vəgha mali ngati Hyalaw, mali na sa ngati
na tə nahwəti bəla zal.
9 Zhini diɓay, kaa mali ngati Hyala zaləw,
mali na sa ngati na kaa zal.
10 Va tsəgha na kiy, war lə shiy ɗi na
mbə ghən mali, ta mbəə ci dikə tsa məni
zal dzəkən lə tə mbərkə kwəma ka kwal
Hyala mə ghwəmə kwərakwə ɓa.
11 Ma ghənzə nja na ghwəmmə
ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw,
ya war tsəgha gəzəkee kwəma vay, va
ghwəmmə na, a ghwəmmə sənay, ka nə
mali tə mbərkə zal nzee tiɓaw, kəw, ka nə
zal tə mbərkə mali nzee tiɓaw, kə diɓaw.
12 Njasa nzana va, həŋ Hyala ɓəvə bəla
tə zal, mba'a ngati mali tiy, tsəgha zhini
naa mənta diɓa, mali saa zhiniy ya zal
səkwa. War səəkə va Hyala tsahwə shiy
gwanashi.
13 Ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəyəy,
nighətim kwəma va di, ka dza naa təɓə
maliy cə'wə Hyala kala pəhə ma shiy
dzəmbə ghən nzə na?
14 Ma na zal sana ya war tə pa ciy,
kwəma ha'wə ha'wəta na zlashi shəti ciy
səkwashi biti biti. Ya wa ndəy, aa sənata
nava tsəgha.
15 Əy ma na mali, ghənzə kə zlashi shəti
nzə tsəgha kiy, lə bama ti tərəŋw na, sa
nzana mba'a Hyala ɓanavə shəti biti biti
ni tsəgha, ta mbə ghəshiy dəpay ghən tsa
nzə.
16 Mba'a kə tsahwəti ndə dzaa zhini
ghən, ka ngərə ghəpəə dzəkən kwəma
gəzəkee nay, avanta kwəma gəzancee:
Tsəgha na na ghəy kwəma sənaɓəŋwəy
ghəy mbə məni, zhini tsəgha nihwəti
mbəzliy nəw Yesəw sənaɓəvə kwərakwə
diɓa, nə ya kaa ngəci.

Njasa ka ghwəmmə zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə

17 Kwəma ɗee na gəzaŋwəy sanay,
kwəma kwa falŋwəy naw. Sa nzanay, e
favə, ghala pətsa ka ghwəy ɓasəŋwəy ta
cə'wə Hyalay, kar ghwəy məni shi wəzə
ni mbə ɓasəva tsa vaw, kə məndi.
18 Kwa taŋa kwəma ghee favə mbə
kwəma vay, ghala pətsa ka ghwəy
ɓasəvay, kar ghwəy dzaŋambə ghala mbə
ghən tsa ghwəy ghənghən ghənghən, kə
məndi. Ma sa təkee kwəma va kwərakwə
ɓa na, nja tsəghaa yən nighə kataŋ.
19 Talay, wəzəɓa dzaŋambəvata ghala
tsəgha mbə ghwəy na, ta mbə ni Yesəw
*Kəristəw mbəzli slar slar niy cikəvəri
ghən tsa shi mbə ghwəy.

10:32 10:32 Rm 14:13 **10:33 10:33** 9:19-22 **11:1 11:1** 4:16 **11:2 11:2** 2Tes 2:15; 3:6 **11:3 11:3** 3:23; Ghava 3:16; Ef 5:23 **11:7 11:7** Ghava 1:26-27 **11:8 11:8-9** Ghava 2:18-23; 1Tim 2:13 **11:18 11:18** 1:10-11 **11:19 11:19** Nəw 13:2-4; 1Zhŋ 2:19

20 Ghala pətsa ka ghwəy ɓasəŋwəy ta
zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə
kiy, kar ghwəy təkə na, ɗafaa zəzəə
dzəkən Ndə sləkəpə na sa ɓasəŋəy ghəy
na ta zəmə nzə kataŋ, pə ghwəyəw.
21 War ɓasəŋwəy ma ghwəy ta zəmə
nzəy, ya wa ndəy na ci ɗafa takə na ka
naa zəmə, ka gha nighə ki na, lə mashi
nihwəti, nihwəti na, ghəm ghəm mətsəhi
shi sa ka ghəshiy ghyamtəvashi.
22 Kwəma ka waa nava tsəghaa? Ə kama
ghi va ghwəy gar zəmə shiy ya gar sa shiy
ghwəy kəy na? Naa, ɓasəva tsa mbəzliy
nəw Yesəw na tsa ɗi ghwəy va ndəramti,
ka pa ha'wəə dzəkən ni kama shiy və shi
mbəzli na pən? Njaa dzee ni ngəŋwəya?
Ta falŋwəy dzee mbə gəla kwəma tsəgha
na va nə ghwəy na? Ka falvəŋwəy ya
teepəw!
23 A na neyey, avanta kwəma ɓənivee
va Ndə sləkəpə, tsəgha yən ɓanavəŋwəy
kwərakwə: Ma hetihwer tə vərɗi ngati
məndi va ɗafa ta kəsə ciy, dzəghwa Ndə
sləkəpə Yesəw tsaŋ ɓəvə peŋ,
24 dza na ka mananta 'wəsa ti kaa Hyala.
Ma sa manamti na 'wəsay, dza na mba'a
ngangavəri peŋ tsa va. Ma kə na: «Ava
ghənzə na vəghee ndaŋwəyee. War tsəgha
pə ghwəy dzaa məni ya hwəmɓa, ta mbə
ghwəy zəzəə dzəkənee» kə.
25 Ma ləy hwəm sa zəhwə ghəshi ɗafa
na, dza na həŋ ɓəvə hwəpər shi sa diɓa.
Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi
na yəwən *sla kiri tsa slati Hyala ta jakəva
lə mbəzli, lə miymiy ya dzaa shəkəshi. Ya
hwəmɓa dza ghwəy ɓasəŋwəy ta sashi taa
nzay, zəzə tə ghwəy dzəkənee ghwəy mbə
sashi» kə.
26 Ɗi naa gəzəy, ya hwəmɓa ɓasəŋwəy
ghwəy ta zəmə peŋ tsa, lə ta sa shi sa
niy, bar tsa məti mətiy Ndə sləkəpə Yesəw
ta mbəə mbəlipə na sa gəzanshi ghwəy
kaa mbəzli. Ka gəzanshi pa' fəca dza naa
zhəkə.
27 Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa dzaa
zəmə peŋ tsa Ndə sləkəpə, ka sa shi sa ci,
kala zəzə maa dzəkən, mba'a ɓətishi nja
shi zəmə gəmshi niy, a fəti və kwa kwəma
Hyala, sa nzana mba'a ghəci ndərəti vəgha
Ndə sləkəpə, mba'a miymiy ci.
28 Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na ə kə
dzaa naghamti nəfə tsa ci də'wə ghən tsa
ci ka na gha kwəfəghə zəmə peŋ tsa va lə
shi sa va.
29 Sa nzanay, ya wa ntsaa dzaa zəmə peŋ
tsa Ndə sləkəpə, ka sa shi sa ci, kala təkə
maa dzəkən vəgha Ndə sləkəpəy, ngwəvə
Hyala na sa mbahə naa dzəkən ghən tsa
ci.
30 Ava va tsəgha nashi ghwəy mbəzli
gwərapə gwərapəshi ni ɗaŋ mbə ghwəy
sana, zhini tsəgha vədevəder, ma nihwəti
ɓa na, mba'a ghəshi bəkwəshi.
31 Ma mba'a pə ghwəmmə naghamti
kwəma mbə nefer ghwəmmə wəzə də'wə
ghən tsa ghwəmmə ka ghwəmmə gha
zəmə nzəy, ka dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə
dzəkən ghwəmməw.
32 Mba'a kə naɓətəmmə, ka
də'wəvəmməy, i na nava immə na, vantaa
ngwəvə dzaa dzəkən ghwəmmə kwasəbə
mbəzliy nəw ma Yesəw fəca dza naa sla
ngwəvə mbəzli tə hiɗi.
33 Ma kiy ngwarməhiray, mba'a pə
ghwəy ɓasəva ta zəmə ɗafaa zəzəə
dzəkən Ndə sləkəpəy, ndəghə pə
ghwəy dzaa ndəghəti ghən tsa ghwəy,
gwanaŋwəy ghwəy ɓasəŋwəy, ka ghwəy
gha zəmə shiy.
34 Mba'a kə tsahwəti ndə nay lə may
ghəciy, pərɓa kəghi tsa ci kə dzaa zəməvə
shi zəmə ci. Ma ghalaɓa kiy, sa ka ghwəy
ɓasəŋwəy na, ka dza Hyalaa ɓasəŋwəy
ngwəvəw.
Ma naa tərmbə kwəma kiy, sa kee
tsəhəra mbə ghwəy dzee sləka nava.

12

*Njasa təhəpə *Safə tsa Hyala bərci ghənghən ta ghəra sləni Hyala*

1 Mbə kwəma dzee na ta gəzaŋwəy nana
kiy ngwarməhiray, ə ɗee ghwəy sənata
kwəmaa dzəkən bərci vəlipə Safə tsa
Hyala ghənghən ghənghən ta məni shiy.
2 A ghwəy sənay, ghala pətsaa niy nəw
ma ghwəy Yesəw *Kəristəwəy, ə niy nəw
ghwəy mbəreketi nja ghwəlefesli. Niva
shiy kiy, ka mbata gəzə kwəma ghəshiw.
3 Va tsəgha gəzaŋwəy ya, a ghwəy mbəə
sənay, tsəgha na kwəma va nanaw pə
ghwəy. Mba'a kə ndəə gəzə kwəma lə
bərci Safə tsa Hyalay, ka dza ntsa vaa ni
ntsa bazlamti Hyala na Yesəw, kəw. Diɓay,
ka mbay ndəə ni Ndə sləkəpə na Yesəw,
kə, kala lə bərci Safə tsa Hyala mbə nəfə
tsa ciw. Ava tsəgha na.
4 Sanay, ghənghən ghənghən na bərci
ɓəmmə Safə tsa Hyala ta məni shiy, ya
tsəgha nzə ki na, war Safə tsa Hyala tsa
kwətiŋ tsa ghəci.
5 Ghənghən ghənghən sləni hi ghəra
məndi tiɓa diɓa na, war Ndə sləkəpə tsa

11:22 11:22 Zhk 2:5-6 **11:23 11:23-25** 10:16; Mt 26:26-28 **11:25 11:25** sla kiri tsa 'war'war tsa: Zher 31:31-34; Lk 22:20; 2Kwər 3:6; Ebr 8:6; miymiy: Səvəri 24:6-8; Ebr 9:12 **11:26 11:26** Mt 26:29 **11:27 11:27** 11:20-22; Ebr 10:29 **11:28 11:28** 2Kwər 13:5 **11:32 11:32** Ebr 12:5-6; ShiZhŋ 3:19 **12:2 12:2** 8:4-6; Ezay 44:9-20; Gal 4:8 **12:3 12:3** 1Zhŋ 4:2-3; Rm 10:9 **12:4 12:4-11** 12:27–14:40; Rm 12:6-8; Ef 4:4 **12:5 12:5** 12:28-30

kwətiŋ tsa ɓəpə slənihi va ta ghərashi məndi.
6 Ghənghən ghənghən kwal tsa ghəra
mbəzli sləni kwa diɓa na, war Hyala
kwətiŋ na canshi kwal tsa va kaa mbəzli
ta ghəra sləni va.
7 Ya wa ndəy, a Safə tsa Hyalaa ghəra
sləni li ka ɓanci bərci ta kəəti nihwəti
mbəzli.
8 Dza na kaa tsahwəti ndəy, mba'a
ɓanavə bərciy gəzə kwəma lə sənata
kwəma mbə, ma kaa tsahwəti ɓa na mba'a
ɓanavə bərci gəzə kwəma lə sənashi shi
ɓəni məndi.
9 Kaa tsahwəti diɓa na, mba'a Safə tsa va
vay, ɓanavə bərciy ɓə nəfə tsa ci gwanay
kaa Hyala. Ma kaa tsahwəti na, mba'a Safə
tsa va vay kwətiy ɓanavə bərciy mbəli ka
zəlghwə.
10 Dza na mba'a ɓanavə bərciy məni
kwəma maɗaŋa maɗaŋa na kaa tsahwəti.
Kaa tsahwəti na, gəzəpə kwəmaa səəkə va
Hyala. Ma kaa tsahwəti na, mba'a ɓanavə
bərciy sənay təhəvəri kwəmaa səəkə va
Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa, lə naa səəkə
va hyeler ghwəni *ndə jaka tsa Hyala.
Kaa tsahwəti ɓa na, mba'a ɓanavə bərciy
gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma
məndi. Ma kaa tsahwəti na, mba'a ɓanavə
bərciy mbay zhinikəvəri kwemer gəzəkə
tsahwəti ndə va. Ava tsəgha.
11 Shi va gwanashi kiy, war Safə tsa
Hyala va kwətiŋ tsa kwətiy mənishi na
mbə mbəzli. Ghəci tihə na bərci va kaa
mbəzli, ya wa ndəy, mba'a ɓanavəshi
njasa təɓanci na.

Njasa nza bəlahi va ɗaŋaŋ tə vəgha ndə kwətiŋəy, tsəgha na mbəzliy nəw Yesəw

12 A ghwəmmə sənay ndə ngəriy, vəgha
kwətiŋ na, mba'a bəlahi ɗaŋ ti. Ya tsəgha
na bəlahi ɗaŋ ti kiy, war vəgha kwətiŋ ka
naa nza. Ava tsəgha na lə Yesəw *Kəristəw
kwərakwə ki.
13 Ghala pətsaa mənimmə məndi
*bateməy, ka vəgha kwətiŋ məntəmmə
*Safə tsa Hyala va kwətiŋ tsa gwanammə.
Ya mbə hwəlfə *ka Zhəwifə na ndə, ya
mbə nahwəti hwəlfə na ndə, ya ntsa papa
tsa, ya ntsa yaya tsay, war Safə tsa kwətiŋ
tsa va na sa fambəmmə Hyala mbə nefer
ghwəmmə gwanammə.
14 Shiy kwətiŋ mənti na vəgha ndə ngəri
kiw, bəlahi ɗaŋ jakəshi na.
15 Ya ə nə səɗa sana, bəla tə vəgha ndə
ngəri nzee njana kamee ka dəvəw, kəy,
kataŋ dza naa kamaa bəla tə vəgha ndə
ngəri na? Tiɓaw.
16 Ya ə nə sləmə sana bəla tə vəgha ndə
ngəri nzee njana kamee ka mətsəw, kəy,
kataŋ dza naa kamaa bəla tə vəgha ndə
ngəri na? Tiɓaw.
17 Ya ghənzə niy nza sana, dzəghwa
bəlahi tə vəgha ndə ngəri, mba'a ghəshi
mənishi ka mətsəhi gwanashi kiy, lə wa
niy dza ndəə favə kwəma nzaa? Ya ka
slimim gwa'a tsəgha niy nza shi tə vəgha
ndə kiy, lə wa niy dza ndəə fa zən tsa shiy
nzaa?
18 Njasa nza bəlahi va tə vəgha ndəy,
Hyala fəyshi na tsəgha, dzəghwa tə pətsa
ɗî na.
19 Mba'a kə Hyala niy mənti bəlahi tə
ndə ngəri va ka nahwəti bəla kwətiŋ nzay,
ka dza vəghaa nza tiɓa nzaw.
20 Bəlahi mənti na va ɗaŋ ni kiy, ghəshi
mənti na vəgha ndə ngəri.
21 Tsəgha kə kiy, ka mbay mətsəə ni kaa
dəvə na: Kwal tsee tiɓa lə ghaw, kəw.
Ka mbay ghən ni ɓa na: Kwal tsee lə
ghwəyəw, kə kaa shiɗshiɗiw.
22 Sana, war mba'a kə na nata gha va
bəla tə vəgha gha, kwəɗ kwəɗ na kala tiɓa
nzay, ntsa məti məti tsa niy dza ghaa nza
nza.
23 Ghwəmmə kəə nighə sanay, bəla tə
vəgha ghwəmmə va ka ghwəmməə ɓəti
njasa kama vəri tiy, ghənzə na na ka
ghwəmməə gwəraa ndəghwə. Na ha'wə
ghwəmmə va li bəla tə vəgha ghwəmmə
kala ɗî ghwəmmə mbəzliy natay. Ghənzə
na sa gwəra ghwəmməə fə ghən ti.
24 Dzəghwa naa təɓə bəla tə vəgha
ghwəmmə na, kala mbə ghwəmmə lə
nava bəla vəgha. Hyala ngati na shi
va tsəgha gwanashi, ta mbə dimməə nza
tərəŋwɓa tə ni ha'wə ndə va shiy li shi.
25 Ma mənti Hyala tsəghay, nəghətaa
vəgha ntsa kwətiŋ tsa dzaa tihəvəri ghən
tsa nzə, ta mbə bəlahi tə vəgha gwanashiy
kəəkəəti ghən tsa shi kwa jipə shi.
26 Mba'a kə zhi bəhəvə ndə tə nahwəti
bəla tə vəgha ciy, vəgha ntsa va gwanata
ka naa nza mbə sa ngəra'wə va zhi tsa
va. Mba'a kə məndi ghasləti nahwəti bəla
vəgha ndə ɓay, vəgha ci va gwanata ka naa
nza mbə təɓə kwərakwə ɓa.
27 Ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy mbəzliy
nəw Yesəw kiy, vəgha ciy gə ghwəy.
Bəlahi tə vəgha ci nza ghwəy, ya wa ndə
mbə ghwəyəy lə tsa ci pi na tə vəgha va.
28 Hyala də'wə ghən tsa nzə ɓanavəshi
na sləni ghənghən ghənghən mbə dəvə
shi kaa nihwəti mbəzli, mbə mbəzliy nəw

12:7 12:7 14:26 **12:10 12:10** 14:5; SləniKY 2:4 **12:11 12:11** 7:7; Rm 12:3; Ef 4:7; 1Pi 4:10 **12:12 12:12-26** 12:27 **12:13 12:13** Gal 3:27-28 **12:26 12:26** Rm 12:15; 2Kwər 11:29 **12:27 12:27** 6:15; 10:17; 12:12; Rm 12:4-5; Ef 4:4, 16; 5:30 **12:28 12:28** 12:8-10; 14:1-4; SləniKY 13:1; 15:32; Ef 4:11-12

Yesəw. Dza na kwa taŋtaŋəy, mba'a fəy
*ka kwal Yesəw, zhini na kwa baka, mba'a
fəy ka gəzə kwəmaa səəkə və. Ma tə
kwa mahkana na, mba'a fəy mbəzliy dzaa
ɓənipə kwəma nzə. Zhini na diɓa na,
mba'a ɓanavə bərci kaa nihwəti mbəzli
ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni. Ma
nihwəti ɓa na, mba'a ɓanavəshi bərciy
mbəli ka zəlghwə. Nihwəti diɓa na, mba'a
ɓanavəshi bərciy kəəti mbəzli. Nihwəti
diɓa na, mba'a ɓanavəshi bərciy 'wa kwal
kaa mbəzli, ma nihwəti diɓa ki na, mba'a
ɓanavəshi bərciy mbay gəzə kwəma lə
nahwəti ghani favə ma məndi. Ava tsəgha.
29 Nay ghwəy njasa təhavəpə Hyala
sləni nzə sa? Gwanashi na mbəzliy ka
kwal Yesəw na? Gwanashi na mbəzliy
ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala na?
Gwanashi na mbəzliy ka ɓənipə kwəma
nzə na? Gwanashi na ghəshiy ka ghəra
sləni maɗaŋa maɗaŋa na na?
30 Kaa ngəshi gwanashi ɓanavə na
bərciy mbəli mbəzli va zəlghwə na?
Gwanashi mbay ghəshi gəzə kwəma lə
ghani sənata ma məndi na? Kaa ngəshi
gwanashi ɓanavə na bərciy zhinikəvəri
kwəma sənata ma məndi va na? Tiɓaw.
31 Ma pə ghwəy məntiy, pəlam kwal tsaa
kwəmavə niy gwəramti bərci mbə bərci
ɓəpə Hyala.

Nana kiy, ta ciŋwəy kwal tsaa gwəramti
mbə kweler va gwanashi dzee.

13

Ɗi nihwəti mbəzli na shiy gwəramti mbə shiy gwanashi

1 Sanay, ya war ə nzana, mba'ee mbay
gəzə ghanihi mbəzli tə hiɗî ghənghən
ghənghən, zhini ka mbay gəzə ghani ka
kwal Hyalay, kala ɗî nihwəti mbəzli pən
na, ghala mbə ya lə kwereŋa, ya lə
bambaɗə tsa də'wə məndiw.
2 Ya ə nza bərciy gəzə kwəmaa səəkə
va Hyala kaa mbəzli vəya, ya gwa'a gwa'a
sənashee shiy, ya ə nza bərciy favə kwəma
mbəmbə na 'yahə'yahə na mbə məhərlee,
ya ə ɓanavee nəfə tsee kaa Hyala gar mbay
ya ni ka kəlaŋ: Ɓarvaŋa tə pətsa nza gha
va, pən, ka ɓarvay ghəciy, kala ɗî nihwəti
mbəzli pən na sləni gəmta naa shi mənee
va tsəgha.
3 Ya ə ɓəvee shi vəya gwanashi, mba'ee
tahanavəshi kaa ka cicikwə, ya war
lə vəgheta zlatanavee kaa mbəzli ta
ndantəra məndi lə ghwəy, kala ɗî nihwəti
mbəzli pən na, shi dzee kwəmavə mbə
niva shiy tiɓaw.
4 Ma ntsaa ɗî nihwəti mbəzli naciy, ndə
sə'wa kwəma ka naa nza. Ka məni kwəma
wəzə na kaa mbəzli, ka səl na va ndəw, ka
vəshi naw, ka kəli ghən tsa ci naw.
5 Ka məni shi ha'wə ha'wə ni ntsaa ɗî
nihwəti mbəzliw, ka təkə kwəma wəzə na
na kwataka ta tsa ci ghən gwa'a tsəghaw,
ka ɓə nəfə na taŋtaŋəw, ka kəsə ndə na
mbə nəfə ciw.
6 Ntsaa ɗî nihwəti mbəzliy, ka vəshi na
ta *kwəma jikir na məni məndiw. War ta
na kataŋ na kwəma ka naa vəshi.
7 Ntsaa ɗî nihwəti mbəzli na naciy,
gwəŋəy ka naa nzəyəy, ya mbə namaɓa
kwəma. War kaa Hyala ka naa ɓanavə
nəfə tsa ci, ya mbə namaɓa kwəma. Və
na naciy, kwəma tiɓa kala dza Hyalaa
gwəmatiw. War ə ka naa sə'wa kwəma
gwanata.
8 Ma ntsaa ɗî nihwəti mbəzliy, ya
hwəmɓa na ka dza ɗî tsa ci vaa kərəyəw.
Ta na gəzə kwəmaa səəkə va Hyala
kaa mbəzliy, ta garəti dza məndi ge'i
lə tsahwəti vəghwə. Gəzə kwemer lə
ghanihi sənashi ma məndi diɓay, ta zashi
dza ghəshi. Ya sənata kwəma sənata
ghwəmmə nay, ta zata dza na.
9 A na na ghwəmmə kwəma sənata
ghwəmməy, kərkəti ghwəmməw. Gəzə
kwəmaa səəkə va va Hyala gəzə
ghwəmmə diɓay, kərkəti ghwəmməw.
10 Ma sa dza Hyalaa cikəvəri na kərkə
kərkə na va kwəma cesl na kiy, ta zata dza
na mbə kwalta na va kwəma ki.
11 Ghala pətsaa niy nzee zəghwəray,
kwəma ndərazhi niy gəzee, zəzə kwəmee
na, sa ndərazhi diɓa. Nee məhərli vəya
na, war sa ndərazhi gwa'a tsəgha. Nana
ki, sa kəliree ka mənɗaa zal na, mba'ee
zlashi məni shi ndərazhi.
12 Nana diy, war fətəhə fətəhəshi
nashi ghwəmmə shiy gwanashi, njasa
nighəshi ghwəmmə kwa nighəmti tsaa
kama riŋriŋ tsa. Fəca vici gəzee va
kiy, ta nashi dza ghwəmmə wəzə wəzə,
lə mətsə ghwəmmə. Nana diy, daw
sənatee kwəma, sa dza vici vaa mənta kiy,
shiy gwanashi dzee sənashi, njasa sənara
Hyala va gwanara kwərakwə. Ava tsəgha.
13 Sana kiy, shiy mahkan na shiy
mənishi, kala dzaa kəɗî ma: Ɓanavə nəfə
kaa Hyala, fəy ghən gəzliŋə ta kwəma
gəzəkə Hyala məni nzə, mba'a ɗî nihwəti
mbəzli. Ya tsəgha nzə kiy, ɗî nihwəti
mbəzli na shiy gwəramti dikə mbə shi
mahkan ni va ɓəlakee.

12:31 12:31 14:1 **13:1 13:1-7** 8:1; Rm 13:8-10 **13:1 13:1** 2Kwər 12:3-4 **13:2 13:2** 12:8; Mt 7:22; 17:20 **13:3 13:3** Dani 3:19-20; Mt 19:21 **13:5 13:5** 10:33; Fir 10:12; Flp 2:4 **13:8 13:8** 12:10; 14:1-5 **13:12 13:12**Rm 8:24; 2Kwər 5:7; A Hyala sənashi mbəzli gwanashi: 8:3; Gal 4:9 **13:13 13:13** Kwəl 1:4-5; 1Tes 1:2-3; Tit 2:2; Ebr 10:22-24; 1Zhŋ 4:16

14

Bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala lə bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani

1 Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy jihəva ta ɗi nihwəti mbəzli. Diɓa kiy, lə nəfə tsa
ghwəy gwanay pə ghwəy maw kwəmavə
bərci ɓəpə *Safə tsa Hyala. Gaw bərciy
gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli
pə ghwəy dzaa gwəraa maw.
2 Ntsaa kwəmavə bərciy gəzə kwəma lə
nahwəti ghani favə ma məndiy, kaa Hyala
kwətita gəzə na kwəma ci. Kaa mbəzli
naw. Sa nzanay, ndə tiɓaa favə kwəma
gəzə naw. Kwəma Hyala sənata ma məndi
na sa gəzə na gwa'a tsəgha, sa ɓanavə Safə
tsa Hyala bərciy gəzə nzəə səvəri.
3 Ma na ntsaa gəzəpə kwəmaa səəkə va
Hyala lə ghani favə məndi naci kiy, kaa
mbəzli gəzə na, ka favə ghəshi, ka kəətishi
kwəma gəzə na va, ka mətsahanshi bərci,
ka garəshi wəzə wəzə mbə kwəma Hyala.
4 Ndə gəzə kwəma lə nahwəti ghani
favə ma məndiy, war ghəci kwətiy na sa
dza kwəma ci vaa kəətiti. Ma na ntsaa
gəzəpə kwəma ɓanavə Hyala ta gəzə kaa
mbəzliy, mbəzliy nəw Yesəw gwanashi dza
naa kəətiti lə na ci va kwəma.
5 Yənəy, e ɗi Hyalaa ndaŋwəy
bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani
gwanaŋwəy. Nanzə kiy, bərciy gəzə
kwəmaa səəkə və kaa mbəzli na sa
gwərantee ɗi Hyalaa ndaŋwəy. Mba'a
kə ndəə gəzəpə kwəma lə ghani favə ma
məndiy, mba'a ndə zhinipə kwəma gəzə
na va tiɓa ɗi na, ta mbə kwəma vaa kəəti
mbəzliy nəw Yesəw. Kala tsəghay, dikəɓa
ntsaa gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala na,
kaa ntsaa gəzə kwəma va lə na favə ma
məndi ghani.
6 A ngwarməhira, ya yən dza sənzənva,
ndəsee tsəhəra mbə ghwəy, tapə, yən
ta gəzaŋwəy kwəma lə ghani favə ma
məndi kiy, dza kwama dzee kəətitəŋwəy
mbə kwəma va tsəgha ghwəy nighəa?
Mba'a pən tsəhəra mbə ghwəy ɗi nay, ka
gəzaŋwəy dzəkən shi citəra Hyala, aw na,
ka ciŋwəy kwal tsaa sənata kwəma, ya ka
gəzaŋwəy kwəmaa səəkə va Hyala, ya ka
ɓəniŋwəy nihwəti shiy. Ghalaɓa kiy, ta
kəətiŋwəy dzee.
7 Təkətim kwəma ya tə kwəma shi ka
məndiy viy nja sherey, lə ni ka məndiy tsa
nja gəzəpəli di. Njaa ka ghwəy favəshia?
Mba'a kə ntsaa viyshi, ya ntsaa tsashi kala
yəmətishi wəzəy, ka dza ndəə sənay ghən
tə gəla ni ɗi na va məni shiyəw.
8 Tsəgha na lə kwəma ndə viy təlimə
dzəmti ta har mbəzli ta pa diɓa, war mba'a
kə ndə viy təlimə dzəmti kala viyti təlimə
ci lə kwal kiy, wa ntsaa dzaa kafə ta dza ta
paa?
9 Ghala mbə lə kwəma ghwəy kwərakwə
kiw. Mba'a pə ghwəy gəzə kwəma lə
ghani favə ma məndi kiy, ndə tiɓa mba'a
dzaa favə kwəma ɗi ghwəy va gəzəw.
Ghalaɓay, dzəmbə safə dza gəzə kwəma
ghwəy nza.
10 Ta na ghanihiy, ɗaŋ ghənghən
ghənghən na ghəshi tə hiɗi. Nahwəti
ghani mbə shi kala gəzəva kwəma liw.
11 Ya tsəgha nzə mba'a kə ndəə gəzara
kwəma lə ghani favə mee sanay, ndə
məlmə dzee ɓəti tsava ndə, tsəgha ghəci
dzaa ɓətəra, nja ndə məlmə kwərakwə.
12 Njana nza ghwəy mbə maw kwəmavə
bərci ɓəpə Safə tsa Hyala kiy, tərəŋwɓa
bərciy dzaa kəətiti mbəzliy nəw Yesəw ta
kəli ghəshi mbə kwəma Hyala pə ghwəy
pəla.
13 Va tsəgha kiy, mba'a kə ndə kwəmavə
bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə
ma məndiy, ə kəə cə'wə Hyala diɓa, a
Hyala ɓanavə bərciy zhinikəvəri kwəma
gəzə na va kaa nihwəti mbəzli.
14 Mba'a pən cə'wə Hyala kwa kwəma
sənata ma məndiy, mbə cə'wə ka nəfə tsee
nza, ma məhərlee na gwəŋəta.
15 Njana nzana tsəgha kiy, njaa təɓə na
yən mənia? A dzee məniy, ka cə'wə lə
ghani favə ma məndi, zhini ka cə'wə lə
məhərlee dzee məni. Ya cəm hee ta fal
Hyala diɓay, ka ha lə kwəma favə ma
məndi, zhini ka ha lə məhərlee dzee ha.
16 Kala məni pə gha tsəgha sana, dza
gha tapə dzəmbəŋa mbə mananta 'wəsa
kaa Hyala lə kwəma favə ma məndiy, njaa
njaa dza mbəzli tiɓa sənata maa dzəkən
nava kwəmaa ni *Amin, kə ghəshi ta zləɓa
cə'wə gha vaa? Ka dza ghəshiy mbay
gəzə, sa favə ma ghəshi sləkar tsa kwəma
gəzəkə gha vaw.
17 Ya ə niy nza kwəma məni gha va
'wəsa tiy kwəma wəzə nay, sa favə ma
məndi kwəma gəzə gha va na, ka dza naa
kəətiti mbəzliw.
18 Yənəy, 'wəsa nə ya kaa Hyala. Sa
nzanay tərəŋwɓa kaa ngəra ndara na
bərciy gəzə kwəma lə nihwəti ghanihi
ghənghən ka taŋamtəŋwəy gwanaŋwəy.
19 Ya tsəgha nzə ki, mba'a pən mbə
ɓasəva tsa mbəzliy nəw Yesəwəy, wəzəɓa
gəzəkee kwəma cifə lə kwəma favə məndi
ta mbəə ɓananshi shiy kaa mbəzli kee
favə, kən dzaraa dzəmbə gəəzə kwəma
diwəy diwəy diwəy kwa kwemer favə ma
məndi.
20 A ngwarməhira, əntaa təkə kwəma
ghwəy nza njasa ndərazhi ma. War təkə

14:1 **14:1** 13:8 **14:2** **14:2** 12:10 **14:4** **14:4** 14:26 **14:5** **14:5** Bəla 11:29 **14:16** **14:16** Amin: 2Kwər 1:20 **14:20** **14:20** Ef 4:14

kwəma mətikwəkwər kə sa mbə ghən
ghwəy. Dza kwa *kwəma jikir na nanzəy,
nja ndərazhi pə ghwəy məniŋwəy, sa
nzanay, sənay məni jikir ndərazhiw.
21 A məndi tsasliti kwəma mbə Zliya
Hyala, a kə məndiy:
A kə Hyalay:
«Ka məlmə dzee ghwəniy səəkə
ta gəzanshi kwəma kaa mbəzlee ni,
kwa ghani sənata ma ghəshi, ya tsəgha
nzə kiy,
ka dza ghəshiy fa kwəmee vaw» kə, kə
məndi.
22 Ma gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə
ma məndiy, kwəmaa canshi Hyala li kaa
mbəzliy nəw ma Yesəw, ta mbə ghəshiy
sənay ghənghən na ghəshi lə mbəzliy
nəw Yesəw, kə ghəshi. Ta ci kwəma
kaa mbəzliy nəw Yesəw naw. Ma na
bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyalay, kaa
mbəzliy nəw Yesəw ci na kwəma, kaa
mbəzliy nəw ma Yesəw naw.
23 Ya ghwəy dza ghwəy mbəzliy
nəw Yesəw gwanaŋwəy mba'a ghwəy
ɓasəŋwəy, tapə ghwəy mbə gəzə kwəma
gwanaŋwəy lə nahwəti ghani favə ma
məndi kiy, njaa dza mbəzli tiɓa sənata
maa dzəkən kwəma va, lə mbəzliy nəw
ma Yesəw səəkəshiy zhəghətəŋwəy sa ka
ghəshi favə ghwəy mbə gəzə kwəma vaa?
Ka dza ghəshiy ni: Ka gezlekiki na mbəzli
ni, kə ghəshi sa?
24 Kala nava kwəma tiɓa sana, dza
ghwəy gwanaŋwəy ka gəzə kwəmaa
səəkə va Hyala lə kwəma favə məndiy,
sa ka mbəzliy nəw ma Yesəw lə nihwəti
mbəzli gəmshi ni səəkəshi favə kwəma va
na, ta sənay dza ghəshiy dzəkən jikir tsa
məni ghəshi, ka ɓanshi fəti kwəma va mbə
nefer shi.
25 Kwəmaa niy nza mbəmbə na
mbə nefer shiy, cəke' dza kwəma vaa
pəledîkəvəri. Ka ghəshi dza ki na, ka
tsəfəkwə kwa səɗa Hyala, ka pəra'wanta
dividivi shi. Ma kə ghəshi dzaa ni lə miy
tsa shi na: «A ghwəyəy, kataŋ na Hyala
mbə jipə ghwəy» kə ghəshi dzaa ni.

Njasa təɓə na, lə kwal tsa nzə, dî na mbəzli Hyalaa məni kwəma mbə jakəva tsa shi

26 A kwəma ka ghwəy məni dzee ni
ngəŋwəy kia ngwarməhira? Mba'a pə
ghwəy ɓasəŋwəyəy, a tsahwəti ndə mbə
ghwəy dzaa mbay ha cəm, tsahwətiy, *ka
ɓənipə kwəma Hyala, tsahwəti ɓa na,
ka gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala, ma
tsahwəti diɓa na, ka gəzəpə kwəma lə
nahwəti ghani favə ma məndi, tsahwəti
diɓa ki na, ka zhinipə kwəma gəzəkə
tsahwəti ndə va. Ya nimaɓa shi məni
ghwəyəy, ta kəəti mbəzli Hyala nza ghəshi
mətsəhə kəli mbə kwəma Hyala pə ghwəy
mənishi.
27 Mba'a kə mbəzliy gəzə kwəma lə
nahwəti ghani mbə ghwəyəy, mbəzli
bakəshi, ya mahkan, kə dzaa gəzəhwə
gwa'a tsəgha. Kəramti na ci tsava, kəramti
na ci tsava, kə ghəshi dzaa gəzə. Sa
ka ghəshi gəzamtiy, nza tsahwəti ndə
zhananavə kwəma gəzəkə ghəshi va kaa
mbəzli.
28 Kala ntsaa mbata zhini nzə tiɓay,
wəzəɓa dza ntsaa gəzə kwəma va vaa
zlata gəzə nzə zlaŋzlaŋ mbə mbəzliy nəw
Yesəw na. Kaa ghən tsa ci lə kaa Hyala kə
dzaa gəzə sa ci mbə nəfə tsa ci.
29 Ya ə nza mbəzliy gəzəpə kwəmaa
səəkə va Hyala tiɓa diɓay, mbəzli bakə,
ya mahkan kə dzaa gəzəpə kwəma gwa'a
tsəgha diɓa. Ma nihwəti na, ka fa, ka
nighə kwəma gəzə ghəshi va, ta sənay nda
kwəmaa səəkə va Hyala na kataŋ kataŋ.
30 Mba'a kə tsahwəti ndə mbə gəzəpə
kwəmaa səəkə va Hyala, dzəghwa mba'a
Hyala gəzanci nahwəti kwəma tiɓa kaa
tsahwəti ntsa mənzəy ta gəzəpə ghəciy, ə
kə tsa mbə gəzə kwəma va ndə garəti na
ci va kwəma, mba'a ɓanavə kwal kaa tsaa
dî gəzəpə nahwəti kwəma va.
31 A kwal va ghwəy ta gəzəhwə kwəma
gəzaŋwəy Hyala ghwəy gwanaŋwəy.
Nanzə kiy, kwətiŋ kwətiŋ dî na ghwəy
gəzə. Ta mbə ghwəy gwanaŋwəy ɓənivə
shiy, lə ta mbə ghwəy mətsahanavə bərci
kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy.
32 Mba'a kə Hyala ɓanavə bərciy gəzə
kwəma nzə kaa ndəy, ta mbə dza ntsa va
kəsəti ghən tsa ci ta gəzə kwəma ɓanavə
Hyala va ge'i lə vəghwə tsaa təɓanci.
33 Sa nzanay, na Hyala na, ka dî sawa
kwəma naw, zərkə na sa dî na ghwəmməə
kwəmavə kwa jipə ghwəmmə.

Njasa ka mbəzli Hyala vaa məni mbə
ɓasəva tsa shi gwa'a gwa'ay, war tsəgha
pə ghwəy taa məni kwa jipə ghwəy
kwərakwə.
34 Əntaa mi'i dzaa gəzə kwəma mbə
mbəzli ghala pətsa ka ghwəy ɓasəŋwəy
ma. Kwal və shi ta gəzə kwəmaw. Va zhər
kə ghəshi dzaa fa kwəma. Njasa gəzəkə
Hyala va mbə *kwəma pəhəti na.
35 Ka təɓə na maliy gəzə kwəma mbə
ɓasəvaw, mba'a kə nahwəti kwəma gəzəta
kala favə ghənzə, ka dî ɗəw kwəma
ghənzəə dzəkənəy, kəghi kə dzaa ɗəw va
zata.

14:21 14:21 Ezay 28:11-12; Nəw 28:49 **14:23 14:23** SləniKY 2:13 **14:25 14:25** Ezay 45:14; Zhŋ 4:17-19 **14:26 14:26** 8:1; 12:7-10; 14:4; Ef 4:11-13 **14:29 14:29** SləniKY 17:11; 1Tes 5:21 **14:33 14:33** 7:15 **14:34 14:34-35** 11:3; Ef 5:22; 1Tim 2:12

36 Kwəma Hyala nata ghwəy nay, va
ghwəy 'wava naw. Kwataka ghwəy na
shiy favə diɓaw.
37 Mba'a kə ndə ni mbə ghwəy: A bərci
Safə tsa Hyala vəya, kə. Ya ma yənəy: Ndə
gəzə kwəmaa səəkə va Hyala nzee, nə nay,
sənay tə ghəci: Ma kwəma tsasliŋwəy ya
nay, kwəma gəzəkə Ndə sləkəmmə Yesəw
na, kə.
38 Kala dza kəə zləɓa kwəma tsaslitee
nay, ka dza Hyalaa sənay kwərakwəw.
39 Ma kiy ngwarməhiray, lə nəfə tsa
ghwəy gwanay pə ghwəy maw kwəmavə
bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa
mbəzli, nanzə kiy, əntaa ghwəy makə
mbəzli va gəzə kwəma lə nahwəti ghani
favə ma məndi ma.
40 Ya nimaɓa shi məni ghwəyəy, njasa
təɓə shiy, lə kwal tsa shi pə ghwəy
mənishi, kala sawa ma kwəma.

15

*Kwəma zhakati tsa *Kəristəw mbə məti*

1 A ngwarməhira, nana kiy, e ɗi zhiniy
zazavəŋwəy kwəma wəzə na va niy
gəzaŋwəy ya. Sa zləɓavə ghwəy va, mba'a
ghwəy kəsəvə mbə nefer ghwəy wəzə
wəzə.
2 Ghənzə na kwəma dza Hyalaa
mbəliŋwəy li, ghwəy kə dzaa kəsəvə lə
nəfə kwətiŋ, war njasa gəzaŋwəyee va.
Kala dza pə ghwəy kəsəvə tsəghay, gəm
zləɓavə ghwəy.
3 Yən kiy, kwataŋata ɓanavəŋwəyee
kwəmaa gwəramti shəndəkə, njasa niy
favee va Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsee.
Ma pən niy niy: A Kəristəw mətiy ta
kwəma ghwəmmə jikir na, njasa gəzəkə
məndi mbə Zliya Hyala.
4 Dzəghwa mba'a məndi lamti, bakə
vici ci kwa kwəli, ma tə kwa mahkana
vici na, mba'a zhəkəməy kwa kwəli, nja
kwəmaa niy tsasliti məndiy dzəkən mbə
Zliya Hyala.
5 Ma sa səəməy na kwa kwəliy, dza
na mba'a cinti ghən tsa ci kaa Piyer, ləy
hwəm na mba'a cinti ghən tsa ci kaa
nihwəti mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə
ni.
6 Zhəghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa
ci kaa nihwəti ngwarməhimməə nəw tə
nahwəti vici. Mbəzli gar tanəti diwəy
diwəy cifə. Nihwəti mbəzli mbə shi sanay,
a ghəshi bəkwəshi. Ma ɗaŋ tsa shi na,
mba'a shi tə ghwəməshi.
7 Dzəghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa
ci diɓa kaa Zhakə, ləy hwəm diɓa na, kaa
nihwəti ka kwal ci gwanashi.
8 Dzəghwa na, tə kwa kərni kwərakwə
ki, ləy hwəm niva mbəzli gwa'a na, mba'a
citəra ghən tsa ci. Ma yən fəcava ki na,
mba'ee məndə mbə shi nja zəghwə yakə
məndi tir tsa ci ghwəla ta məni.
9 Yən kiy ntsaa gwəramti cəlikwə nzee
mbə *ka kwal Yesəw. Məndee gar nzaa
ndə kwal tsa Yesəwəw. Sa nzanay, tərəŋw
səəkee mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzli
Hyala va nəw Yesəw Kəristəw.
10 Ya tsəgha kiy, dzəghwa Hyala mba'a
mənti zhəhwər tə ya, va tsəgha nara
ghwəy njasa nzee tsa sənzənva. Ma
zhəhwər tsa mənti Hyala va tə ya tsəgha
kwərakwə kiy, dzəmbə safə naw. Dalala
məntee sləni ka taŋamti nihwəti ka kwal
Yesəw. Nanzə kiy, lə bərcee ghəratee sləni
vaw, ghənzə ndara na bərci lə zhəhwər
tsa nzə va, ta ghəra nzə.
11 Ghənzə tsəgha kiy, ya yən, ya nihwəti
ka kwal Yesəw, gəzə na Yəwən kwəma
wəzə na kaa mbəzliy, ghala mbəw, kwəma
kwətiŋ naa sa gəzanshi ghəy kaa mbəzli.
Sa favə ghwəy va, mba'a ghwəy ɓanavə
nefer ghwəy.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti

12 A Hyala zhanakati Yesəw *Kəristəw
mbə məti, pə ghəy kaa kwəma gəzə ghəy
kaa mbəzli. Ya sa nzana tsəgha ghənzə
kiy, njaa njaa zhəkə na, zhini nihwəti
mbəzliy gəzə mbə ghwəy na: Zhakati tsa
mbəzliy bəkwəshi tiɓa mbə mətiw, kə
ghəshia?
13 Ndata kala zhakati tsa mbəzliy
bəkwəshi tiɓa mbə məti njasa gəzə
nihwəti mbəzli va mbə ghwəyəy, ghənzə
tsəgha na, zhakatiy Yesəw *Kəristəw mbə
məti kwərakwə kiw, ɗi naa gəzə.
14 Kala zhakatiy kə Yesəw mbə məti
kataŋ kiy, ghənzə tsəgha na, kwəma
gəmta naa kwəma Hyala gəzə ghəy va
kaa mbəzli. Ghwəy kwərakwə kiy, gəm
ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa kwəma
va.
15 Tsəgha kə diɓay, dzərvəə təɓakən
ghəy kən Hyala ɗi naa gəzə. Sa nə ghəy
va kaa mbəzli: A Hyala zhanakati Yesəw
Kəristəw mbə məti, pə ghəy. Njana kama
zhakati tsa mbəzliy bəkwəshi tiɓa mbə
mətiy, kwəma ka Hyala zhanakati Yesəw
mbə məti naci ghənzə tsəgha ɓay.

14:37 14:37 1Zhŋ 4:6 **14:39 14:39** 14:1, 5 **14:40 14:40** 14:33 **15:1 15:1** Gal 1:11 **15:2 15:2** Gal 2:1-2 **15:3 15:3** 11:23; Ezay 53:5-12 **15:4 15:4** Zhəwnasə 1:17; Mt 12:40; Zhŋ 20:9; SləniKY 2:24-31 **15:5 15:5** Mt 28:16-17; Lk 24:34, 36; Zhŋ 20:19 **15:7 15:7** Lk 24:50 **15:8 15:8** 9:1; Gal 1:15-16; SləniKY 9:3-6 **15:9 15:9-10** 1Tim 1:12-16 **15:9 15:9** Ef 3:8; Gal 1:13-14 **15:10 15:10** 2Kwər 11:23 **15:11 15:11** 1:12; Gal 1:17-18; 2:6-9 **15:15 15:15** SləniKY 1:22; 4:33; 5:30-32

16 Ndata kala zhakati tsa mbəzli tiɓa
mbə məti, zhanakati Yesəw Kəristəw
Hyala mbə məti kwərakwə kiw.
17 Mba'a kə Yesəw Kəristəw kala
zhakatiy mbə məti kiy, təgəm ɓanavə
ghwəy nefer ghwəy ngəci. Ghwəlata
na kwəma ghwəy jikir na kən ghən tsa
ghwəy.
18 Ma mbəzliy nəw Yesəw bəkwəshi
kwərakwə ɓa na, kwa bətə niva mbəzli
zashi dî naa gəzə.
19 War mba'a kə na ghwəmmə na
kwəma fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə
ti mbə nəw Yesəw dzaa nza, war ta
kwəmavə zərkə mbə nzəy tsa ghwəmmə
tikə tə hidî gwa'a tsəgha, kala nahwəti
kwəma tiɓa kwa kwəmay, kay ghwəmmə
dza məndiy gwəraa wahə mbə mbəzli
gwa'a gwa'a.
20 Tsəgha na kiw, ta na navay, a Kəristəw
zhakatiy mbə məti. Ghəci gha Hyalaa
zhanakati mbə məti. Ti sənay məndi,
ta zhakati dza nihwəti mbəzliy bəkwəshi
mbə məti kwərakwə, kə məndi.
21 Njasa nzana va, tə ndə kwətiŋ
məti ghavaa dzəti hidîy, tsəgha ghatəvay
zhakati tsa mbəzli mbə məti, tə ndə
kwətiŋ kwərakwə.
22 Njasa kwəmavə ndə va məti, ya
tsamaɓa ci tə mbərkə kwəma Adaməy,
tsəgha dza mbəzliy kwəmavə zhakatishi
mbə məti tə mbərkə kwəma Yesəw
kwərakwə.
23 Ə na na nzana kiy, ya wa ndə na, lə tsa
ci vəghwə zhakati tsa ci mbə məti na tiɓa.
A Yesəw Kəristəw zhakatiy, ghəci ndə 'wa
kwəma. Ma fəca vici dza naa zhiniy zhəkə
kiy, nza ni ci mbəzli zhakati gwanashi.
24 Ma ləy hwəm ki na, nza Yesəw
Kəristəw zamti hyeler lə mezhizhə shi
gwanashi, mba'a ka bərciy zhini ghən tikə
tə hidî. Ghalaɓa kiy, nza hidî madî ta kədî.
Ka na dza na, həŋ ɓəvə gəzli mazə, mba'a
ɓanavə kaa Hyala, Dəy ki. Nza ghənzə
nzəy kwa ta məni mazə kwətita.
25 Sənzənvay, war ta məni mazə dza
Yesəw Kəristəw, pa' tə vici dza Hyalaa fati
ka jaka ci gwanashi tə dəvə ci.
26 Kwa kərni ndə jaka tsa dza Hyala ta
zamtiy, ghənzə na mətiy ɓə mbəzli.
27 A məndi tsasliti mbə Zliya, ma kə
məndiy: Shiy gwanashiy fanambə Hyala
kaa Zəghwə nzə mbə dəvə ci, kə məndi.
Sa gəzəkə məndi va tsəghay, aa səvərita
wəzə, lə Hyalata na mbə dəvə zəghwə
nzəw. Sa nzanay, ghənzə fə na shi vaa
dzəmbə dəvə ci.
28 Sa ka Hyala fanambə shiy gwanashi
mbə dəvə Zəghwə nzə kiy, ka zəghwə
nzə va dza na, mba'a fambə ghən tsa
ci mbə dəvə Hyala ghənzə Dəy, ghənzə
saa fanambə shiy va gwanashi mbə dəvə
ci. Nza Hyala məni mazəə dzəkən shiy
gwanashi ya dza lə namaɓa bəla gwa'a ki.
29 Təkətim kwəma, ya tə kwəma
mbəzliy zləɓa va məndiy mananshi
*batem, kwa pətsa mbəzliy bəkwəshi.
Tawa zləɓa ghəshi mbəzliy mananshi
batem, ndata kala zhakati tsa mbəzli mbə
məti tiɓa kiy, tawa zləɓa ghəshi məndiy
mananshi batem ta mbəzliy bəkwəshia?
30 Ya ghəy kiy, ndata kala dza mbəzliy
zhakati mbə məti na, tawa zləɓa ghəy
məndiy sasaŋəy ngəra'wə ya hwəmɓa nzə
gar bəkwəŋəya?
31 Nay ghwəy naa ngwarməhira, njasa
səəmə viciy, war mbə miy məti nza ghəy.
Ə gəzaŋwəy ya, sa nzana mbə vəshee
tə ghwəy sa jakəmmə ghwəmmə lə Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw.
32 Yən sanay, tərəŋw səəkee mbə sa
ngəra'wə va mbəzli tikə mbə məlmə
Efesə, njasa mbəz ghəy lə shəkwadeshi.
War ta shi tikə tə hidî pən niy sa gəla
ngəra'wə tsa vay, a shi dzee 'wəra ti mbə
ghwəy nighəa? Ndata kala zhakati tsa
mbəzli mbə məti tiɓay, tawa ghwəmmə
ni diɓa kia? Ghənzə tsəgha na, wəzəɓa
dza ghwəmməə məni njasa gəzə nihwəti
mbəzli va, sa nə ghəshi va: «Zəmə
pə ghwəmməə zəmə shiy bəhə bəhə
ghwəmmə, ka sa shi sa, sa nzanay, ta
bəkwəmmə dza ghwəmmə həzlimə» kə
ghəshi.
33 Ka ngədîŋwəy kwəma ma. Sənay tə
ghwəy: Mba'a kə ndəə dza kwa zəərə
lə mbəzliy məməni *kwəma jikir nay, ta
məy dza na mbə məni jikir nja ghəshi
kwərakwə.
34 Məniŋwəyəm ka mbəzli ka məhərli,
ka məni kwəma jikir na ghwəy ma. Yən
nighəy, ghwəlashi na nihwəti mbəzli mbə
ghwəy kala sənata Hyala ghəshi pa' sana.
Va tsəgha gəzaŋwəy ya kwəma va, nza
ha'wə mbəə ghəraŋwəy.

Njasa dza vəgha mbəzliy dzaa zhakatishi mbə mətiy nza

35 Nda nza tsahwəti ndə ni: Njaa njaa
dza ndəə zhakatiy mbə məti kia? Sa ka na

15:17 15:17 15:3; Rm 4:25 **15:18 15:18** 1Tes 4:13 **15:20 15:20** 6:14; Kwəl 1:18 **15:21 15:21-22** 15:45-49; Ghava 3:17-19; Rm 5:12, 14, 18 **15:22 15:22** 2Kwər 5:17 **15:23 15:23** 15:51-52; 1Tes 4:16 **15:24 15:24** Dani 2:44 **15:25 15:25** Cem 110:1; Mt 22:44 **15:26 15:26** ShiZhŋ 1:18; 20:14; 21:4 **15:27 15:27** Cem 8:6 **15:28 15:28** Rm 11:36 **15:30 15:30** Rm 8:36 **15:31 15:31** 2Kwər 4:10-11 **15:32 15:32** Ezay 22:13; Lk 12:19-20; 2Kwər 1:8 **15:34 15:34** Mt 22:29; Rm 13:11-14; Ef 5:6-17 **15:36 15:36-37** Zhŋ 12:24

zhakatiy kiy, nja wa dza vəgha ciy nzaa? kəy.
36 Ntsaa ɗəw gəla kwəma tsəgha na vay, hil na. Mba'a pə gha tsaŋwambə hwəlfə mbə hiɗîy, pəsəta ma na na, kar na tsaŋwambə gha va mbə hiɗîy ghwaɓəta.
37 Ghala pətsa ka gha vaa tsəŋwə shiy dzəmbə hiɗîy, dəŋw tsa shi va ka ghaa ngwəɓətiw. Hwəlfə na sa ka ghaa tsaŋwambə mbə hiɗî, ya hwəlfə ha na, ya hwəlfə nihwəti shiy ghəshi.
38 Sa ka ghaa tsəŋwəti kiy, ka na dza mba'a pəsəta, sa ka Hyala dza ki na mba'a ɓanavə dəŋw njasa dî na. Ya namaɓa hwəlfə shi za məndi gwa'ay, ghənghən ghənghən na takə dəŋw tsa shiy gwanashi.

39 Ava tsəgha na vəgha saa piy tə ghwəmə sana ghənghən tsa nzə kwərakwə ki. Kwətita vəgha ndə ngəri, kwətita vəgha saa dza səɗa, kwətita na igwə tsa tə ghwəmə, zhini kwətita na kəlipə mbə yam kwərakwə ɓa. Tsəgha na.

40 Ni mə ghwəmmə shiy diɓay, a ghəshi tiɓa kwətishi, kwətishi ni tikə tə hiɗî diɓa. Kwətiy məgəla tsa vəgha shi tə hiɗî, kwətiy tsa tə ni mə ghwəmə.
41 Kwətiy na məgəla tsa mbərə tsa vici, kwətiy tsa tir, zhini kwətiy tsa sasərkwəhi ɓa. Ya kwa jipə shiy, ghənghən ghənghən na məgəla tsa tə mbərə sasərkwəhi.

42 Ava tsəgha dza naa nza lə mbəzliy dzaa zhakati mbə məti kwərakwə ki. Na vəgha dza məndi vaa laghwa ndə kwa kwəli liy, ta ghwaɓəta dza nava nja hwəlfə ha. Na dza ndə vaa zhakati mbə məti li vəgha kiy, ka dza navaa ghwaɓəw.
43 Vəghaa niy laghwa məndi va ndə li kwa kwəli gəmgəm na, kala bərci mbəy, sa ka na zhakati mbə məti na, vəgha ka təɓə lə bərci mbə dza naa nza.
44 Ghala pətsa ka məndiy la ndəy, sliw vəgha tsa ndə na sa ka məndiy lamti. Ma sa ka ndə zhakati mbə məti kiy, lə nahwəti vəgha dza Safə tsa Hyalaa ɓanavə dza naa nza. Njasa nay ghwəmmə va lə vəgha nza sliw ti ghwəmmə tikəy. A na ci vəgha dza *Safə tsa Hyalaa ɓəpə tiɓa kwərakwə ki.
45 Ava tsəgha tsasliti məndi mbə Zliya Hyala. Ma kə məndiy: Ma kwa taŋa ntsa gha Hyala ngati, Adaməy, mba'a viyanambə Safə piy ngəci, ta nza ghəci tə ghwəmə. Ma na Yesəw *Kəristəw tsa nə məndi tsa, *Adam tsaa kəray, kə məndiy, ghəci na Safə tsaa ɓanshi yəwən piy kaa mbəzli də'wə ghən tsa ci.
46 Kwa taŋa vəghaa nza tə ndəy, vəgha ɓanavə Safə tsa Hyala ka naa nzaw. Vəgha nza sliw ti ka naa nza. Ma ləy hwəm kiy, nza na ɓanavə Safə tsa Hyala vəgha tsahwə.
47 Ma kwa taŋa Adam tsa vay, ntsa tikə tə hiɗî na. Lə hiɗî ngati Hyala. Ma na Yesəw tsa nə məndi va kwa baka Adam, kə məndi naci kiy, mə ghwəmə səəkə na.
48 Njasa nza tsa tikə tə hiɗî va ndəy, tsəgha dza mbəzli tə hiɗîy nza kwərakwə. Njasa nza tsaa səəkə va mə ghwəmə ndəy, tsəgha dza ni mə ghwəmə mbəzliy nza kwərakwə.
49 Nana diy, war we' tsa ngati Hyala va Adam lə hiɗî na pa ghwəmmə. Tə nahwəti vici taa nzay, we' tsaa səəkəy va Adam mə ghwəmə dza ghwəmmə nza kwərakwə ki.
50 A ngwarməhira, avanta kwəma ɗee gəzaŋwəy: Ka tsəhəy ndə tə pətsa sləkə Hyala lə vəgha ci tikə tə hiɗîw. Ka dza shiy məti, ka ghwaɓəə jakəshi lə shiy ghwaɓə ma ya pa' hwəmɓaw.
51 Avee dzaa gəzaŋwəy kwəma mbəmbə na: Ghwəmmə gwanamməy, ka dza ghwəmməə bəkwəmməw. Ə na dza naa nzay, ta zhəghəta dza vəgha ghwəmməə dza gwanammə.
52 Sa ka məndi viyata təlimə kwa kərni vəghwəy, war zəkwə jəw, dza kwəma vaa məniva, nja məla'wə ka ndə vaa məla'wəti lə mətsə ci. War gakata ma təlimə vay, ta zhakatishi dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti, lə nahwəti vəghaa dzaa məti ma. Ma ghwəmmə, ghwəmmə niy dzaa tərmbə mbəzli tə ghwəməshi ni na, mba'a vəgha ghwəmmə mbəərətə kwərakwə ki.
53 Tsəgha dza naa nza, vəgha ghwəmmə na nza ghwəmmə li dzaa məti, ka ghwaɓətay, ta zhəghəti dza Hyala ka vəghaa məti ma, kala ghwaɓə ma ghwəla.
54 Ma sa ka vəgha ghwəmmə na məti ka ghwaɓə zhəghəta ka vəghaa məti ma, kala ghwaɓə ma kiy, ma nza kwəmaa niy gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala məniva ki. Ma kə məndi niy niy:
Məti tiɓa ghwəlaw, ɗekəɗekə zamti Hyala.
55 A məti,
kwəma kəray tsa gha tsa miydala tsaa niy
məni gha kia?
Kwəmaa darə gha va niy bəkwə gha
mbəzli li kia?
kə məndi niy ni.
56 Nanzə va darəə niy kwəmavə məti va ta bəkwə mbəzli liy, *kwəma jikir na va niy məni mbəzli na. Dzəghwa

---

15:38 15:38 Ghava 1:11 **15:43 15:43** Flp 3:20-21 **15:45 15:45-49** 15:21-22 **15:45 15:45** Ghava 2:7; Zhŋ 6:63; 2Kwər 3:6, 17 **15:49 15:49** Ghava 5:3 **15:51 15:51** 1Tes 4:15 **15:52 15:52** təlimə: Mt 24:31; 1Tes 4:16 **15:53 15:53** 2Kwər 5:4 **15:54 15:54** Ezay 25:8 **15:55 15:55** 'Wəzh 13:14 **15:56 15:56** Rm 4:15; 6:14

jikir kwərakwə ki na, mba'a kwəmavə ni
ci bərci ghəra na sləni li shi səəkə tə
*kwəma pəhəti Hyala.
57 Ghənzə tsəgha kiy, 'wəsa pə
ghwəmməə mananta kaa Hyala ghənzə
saa məntəmmə ka miydalahi, tə mbərkə
sləni mənti Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw tə ghwəmmə.
58 Ava va tsəgha kiy ngwarməhira
mbə nəw Yesəw Kəristəw ni ɗi yay,
garəŋwəyəm wəzə wəzə kwa kwal Hyala,
kala gar kwəfəghə ma, kwa kwəma
kwa kwəma pə ghwəy dza lə sləni Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw ya hwəmɓa. A
ghwəy sənay sləni tsəva ghwəy va mbə
ghəra nzə kaa ngəciy, ka dza naa nza
gəmtaw.

16

Tsəhə shiy ta kəəti nihwəti mbəzliy
nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem

1 Nana kiy, e ɗi gəzaŋwəy kwəmaa
dzəkən shi dza ghwəy va ta tsəhə ta kəəti
mbəzli Hyala mbə məlmə Zherəwzalem.
Njasa niy gəzanshee va məni kaa nihwəti
mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Galatəy,
tsəgha pə ghwəy taa məni kwərakwə.
2 Ma ka ghwəy məniy, njasa səəkə vici
dəmasə vay, ya wa ndə mbə ghwəy na,
mba'a ɓəvə gəna njasa kəray ni ci bərci,
nza fəy kwətita. Ghalaɓa kiy, fəca kee
tsəhəra na, war ka ɓasə məndi dzaa
nza gwa'a tsəgha, kala nza ghwəy zhiniy
kəslimbə ghən mbə tsəhə gəna diɓa.
3 Sa kee tsəhəra mbə ghwəy taa nzay,
nza ghwəy gəzara mbəzli təravə ghwəy
ta vəli gəna dza ghwəy vaa ɓasəti ta
dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ka nzee
tsaslanavəshi zliya ta dəvə shi ghəshiy
maɗi.
4 Mba'a kə dzaa nza gar dzee lə yənɗay
kwasəbəshi na, nza ghəy dzaŋəy li shi.

Kwəma ɗi Pəl dza ta məni nzə

5 Ta dzəti hiɗi ka Masedəwan dzee. Ma
sa kee kəramti dzee tə hiɗi va kiy, ma nzee
tsəhə mbə ghwəy, ta nighəŋwəy.
6-7 Mbə nana ɓashiy, mba'a kə Ndə
sləkəpə zləɓati na. E ɗi yən hyay-
vara mbə ghwəy. Ka ɗee yən zhiniy
tsəhə mbə ghwəy ta kəɗiy səɗee gwa'a
tsəghaw. E dzaa hyayvara mbə ghwəy
bərkee. Mənmən na mba'ee waramti ya
ghəli mbə ghwəy. Ma sa kee maɗi ta dzara,
ya kwamaɓa dzee dza ki na, nza ghwəy
kəətira.
8 Nana diy, ta nzata nza dzee tikə mbə
məlmə ka Efesə pa' tə tir makwaghwa
Paŋtekwətə.
9 Sa nzanay, a Hyala ghwənamtəra kwal
ta ghəra sləni tərəŋw na tikə mbə məlmə
na. Ya war tsəgha na ka mbəz lə ya ɗaŋshi
diɓa.
10 Mba'a kə Timəte tsəhəy mbə
ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy, wəzə. Mba'a
ghəci nzəyəy kwa jipə ghwəy, kala hazləni
tiɓa. Sa nzanay, ghəci kwərakwə na, ndə
ghəra sləni tsa Ndə sləkəmmə na njasa
nzee va.
11 Əntaa ndə mbə ghwəy fə ndərəə
dzəti ma. Sa ka na maɗi ta dzay mbə
ghwəyəy, kəətiti tə ghwəy nza ghəci mbəə
zhikəy zhəvəghee lə zərkə. Sa nzanay,
mbə ndəghə zhəkə tsa ci nza ghəy tikə, lə
nihwəti ngwarməhimmə.
12 Ma na ndə nja tsahwəti zəməmmə
Apələsə naciy, ɗaŋ na səɗee mbə ɓanci
bərci, ta dza ghəciy dzəmbə ghwəy
kwasəbə nihwəti ngwarməhimmə. Ka
tsəhəree nana diw, kə. Sa ka na kwəmavə
kwaləy, ta tsəhə dza naa dza.

Kwa kərni ci kwəma Pəl, lə səkwəpə
tsa ci

13 Ma kiy, məni tə ghwəy məhərli,
mba'a ghwəy garəŋwəy lə bərci tə kwəma
Hyala yivə ghwəy va mbə nefer ghwəy.
Garəŋwəyəm zhər zhər kwa kwal Hyala,
mba'a ghwəy məniŋwəy ka mbəzli nza
bərci və shi.
14 Ya nimaɓa shiy məni ghwəyəy, lə ɗi
pə ghwəy mənishi.
15 Zhini diɓa kiy ngwarməhiray, a
ghwəy sənay, kar Sətefanəsə ghəshi lə
mbəzli kəghi tsa ci na kwa taŋa mbəzliy
ghaa ɓanavə nefer shi kaa Yesəw mbə
mbəzli tə hiɗi ka Akay gwa'a gwa'a.
Dzəghwa tərəŋw ghəshi jihəhwəvashi ta
kəəti mbəzli.
16 Gəla mbəzli tsəgha ni vay, ə pə ghwəy
ɗi fəti və shi, ka ɗi fəti va nihwəti mbəzliy
jihəva, mbə ghəra sləni kwa zəərə kwətiŋ
na li shi.
17 Tərəŋw vəshiree ta səəkə tsa kar
Sətefanəsə tsa, lə Fərtəwnatəsə, mba'a
Akayəkwəsə. Njasa nza ghwəy tikə favee
vəghee.
18 A ghəshi dəpətəra nəfə tsee, njasa
niy dəpətəŋwəy ghəshi va tsa ghwəy nəfə
kwərakwə ghala pətsaa niy nza ghəshi va
mbə ghwəy. Gəla mbəzli tsəgha ni va kiy,
sənay tə ghwəy fə bamaa dzəti shi.

15:57 15:57 Rm 7:24-25 **15:58 15:58** 16:13 **16:1 16:1** SləniKY 11:29-30; 2Kwər 8:1-9 **16:5 16:5** SləniKY 15:21; 2Kwər 1:15-16 **16:6-7 16:6** Rm 15:24 **16:6-7 16:7** 4:19 **16:8 16:8-9** SləniKY 19:8-10 **16:10 16:10** Timəte: 4:17 **16:12 16:12** Apələsə: 1:12 **16:13 16:13** 15:38; Cem 31:25; Ef 6:10 **16:14 16:14** 8:1; Zhŋ 13:34; Rm 13:8-10; 2Kwər 6:6; Gal 6:10; Ef 5:2 **16:15 16:15** Rm 16:5; Stefanəsə: 1:16 **16:18 16:18** Flp 2:29; 1Tes 5:12 **16:19 16:19** Rm 16:5; Azəy: ShiZhŋ 1:4, 11; Akilasə ghəshi lə Pərishil: SləniKY 18:2

19 Mbə səkwəŋwəy na jakəvahi mbəzliy
nəw Yesəw tikə tə hidî ka Azəy. Mbə
səkwəŋwəy na kar Akilasə ghəshi lə
Pərishil lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw
*Kəristəw, tsəgha mbəzliy nəw Yesəw
ɓasəva ta cə'wə kəghi tsa shi səkwəŋwəy
diɓa.
20 Zhini mbə səkwəŋwəy nihwəti
ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə
gwanashi diɓa. Səkwəti tə ghwəy ghən
tsa ghwəy kwa jipə ghwəy njasa kəray
səkwəva tsa mbəzli Hyala.
21 Avee səkwəŋwəy, yən Pəl də'wə ghən
tsee kwərakwə ki. Yən tsasliŋwəy na
səkwəpə tsa sana lə dəvee.
22 Kala dî kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw
kə ndəy, mba'a Hyala bazlamti tsava
ndə *«Maranatha»*, ə pə ghaa səəkə Ndə
sləkəŋəy.
23 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanaŋwəy.
24 Mbə dîŋwəy nzee, tə mbərkə jakəva
tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw. Ava tiɓa
kərayee, nza ghwəy nza ki.

16:20 16:20 Rm 16:16 **16:21 16:21** Gal 6:11; Kwəl 4:18; 2Tes 3:17; Flm 19 **16:22 16:22** Gal 1:8-9; ShiZhŋ 22:20
16:24 16:24 4:21; 2Kwər 2:4; 11:11; 12:15; Flp 1:8; 2:17; 1Tes 2:8; 3:12; 2Tim 3:10; Flm 9

Kwa bakə zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwərintə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, ghənzə na zliya ka ghwəmmə vaa har kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwərintə. Nanzə kiy, a Pəl tsaslanaghəshi nahwəti zliya, kwa jipə kar kwa taŋa Kwərintə lə kwa baka Kwərintə (Nighəm mbə vəh 2:4 mba'a 7:8-9, 11). Nava zliyay, tsəhəta na va ghwəmməw, aa zata.

Mbə zliyaa zata vay, tərəŋw naɓəhwə Pəl mbəzli mbə məlmə ka Kwərintə lə bərciy dzəkən shi jikir ni ghənghən ghənghən. Ma ləy hwəm zliya va na, mba'a Pəl niy ghwənay ntsa nza ghəshi li, Titə, ta dza ta nighəti shi, nda zləɓavə kwəma ci va ghəshi, nda kala zləɓavə ghəshi? Ma sa zhəghəkəvay Titə ki na, mba'a gəzanci kaa Pəl, a ka Kwərintə tsati titihwə tsa shi, kə (Nighəm mbə vəh 2:12-13 lə 7:6-16). Dza nihwəti mbəzli mbə ka Kwərintə mba'a ghəshi ɓanakati nəfə tsa Pəl, sa nə ghəshi: «Ndə kwal tsa Yesəw na Pələw» kə ghəshi.

Ma sa favə Pəl tsəgha ki na, na tsasli na zliya na ki. Ma ghala vəghwə tsa vay ghəci mbə məlmə Masedəwan na, mbə wə kwa mahkana wə ci.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Kwərintə njasa sahwə na ngəra'wə dalala tə hidî ka Azəy, lə njasa mbəliti Kəristəw mba'a dəpanati nəfə tsa ci.

Vəh 1:12 pa' tə vəh 2:1-11 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nda sa wana bashamti na dza ta wə vəshi, zhini ka gəzanshi a ghəshi pəlay ntsaa ɓanakati nəfə tsa Pəl va mbə nefer shi.

Vəh 2:12 pa' tə vəh 6:1-13 Ka ghəra sləni kaa Yesəw na kar Pəl. Və kwəma ghəshi na shi bərci ta məni ya namaɓa kwəma. Ta jakə mbəzli lə Hyala ghəra ghəshi.

Vəh 6:14-18 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nza ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va jakəvaa dzəmbə mbəzliy nəw ma Hyala ta məni kwəma shi va jikir na.

Vəh 7 Pəl gəzə njasa vəshiy na ta kwəma ka Kwərintə

Vəh 8 mba'a vəh 9 Pəl ɓə bərci kaa ka Kwərintə nza ghəshi mbəə kəramti tsəhə gəna ta kəəti ka cicikwə tə hidî ka Zhəwde.

Vəh 10 pa' tə vəh 13 Pəl canshi kaa ka Kwərintə dza kwa kwal ɗaŋ, nza ghəshi mbəə sənay wəzə wəzə, ghəciy, ndə kwal tsa Yesəw na, kə ghəshi. Yesəw ɓanavə na bərci ta ghəra sləni va. Ya ghəci də'wə ghən tsa ciy, daw na bərci ci, bərci Yesəw na shi kən. Ya tə sa vanay, wəzə na ka Kwərintə zləɓavə kwəma ci.

Səkwəpə tsa Pəl

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala, ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋwəy na, kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwərintə, lə kaa nihwəti mbəzliy zləɓavə kwəma Yesəw Kəristəw gwanashi tə hidî ka Akay gwa'a gwa'a.

2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala sa dəpanati na nəfə tsa ci

3 Fal Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw ghwəmmə. Sa nzanaa didi ndə zhəhwər ta mbəzli. Ghənzə na Hyalaa dəpəmmə, ya mbə tsamaɓa ngəra'wə gwa'a.

4 War mbə kəətiŋəy ka naa nza ya hwəmɓa nza ghəy mbə sa ngəra'wə, ta mbə ghəy dza ta dəpə gəla mbəzli mbə sa ngəra'wə nja sa ghəy va, lə kwal tsa dəpətəŋəy na va kwərakwə.

5 Kwəma ɗee gəzaŋwəyəy, a Yesəw Kəristəw sahwə ngəra'wə tərəŋw, ghəy kwərakwəy, mbə sa ngəra'wə nza ghəy tərəŋw. Va tsəgha dəpəŋəy Hyala nəfə tsa ghəy tərəŋw kwərakwə, sa nzana jakəjakə ghəy lə Kəristəw.

6 Ya ngəra'wəə sa ghəyəy, ngəra'wə tsa va na, ta mbəə mətsəhəŋwəy bərci a ghwəy mbəə jihəva na, lə ta mbə ghwəy garəŋwəy tidîɗ kwa kwal Hyala. Mba'a kə Hyala dəpətəŋəy nefer ghəy ɓa na, war ta mbə ghwəy kwəmavə bərci ndahwə nefer ghwəy ta sə'wa ngəra'wə kwərakwə njasa sa ghəy va na.

7 Sa ka ghəy təkəə dzəkən kwəma ghwəyəy, a ghəy sənay shiy tiɓa taa ɓantəŋwəy kwa kwal Hyalaw. Kwasəbə ghəy nza ghwəy mbə sa ngəra'wə tsa kwətiŋ tsa, va tsəgha, ta dəpətəŋwəy nefer

---

1:1 1:1 Gal 1:1; Timəte: 1Kwər 4:17 **1:3 1:3** Ef 1:3; 1Pi 1:3 **1:5 1:5** 4:10; Cem 34:20; 94:19; Kwəl 1:24 **1:6 1:6-7** 4:15, 17 **1:8 1:8** 4:8; SləniKY 19:23; 1Kwər 15:32

ghwəy dza Hyala kwərakwə nja shi ghəy va.

8 Diɓa kiy ngwarməhiray, a ghəy ɗi ghwəy sənay dzəkən ngəra'wə tsa sahwə ghəy tərəŋw tsa tə hiɗi ka Azəy. Ghala pətsaa nza ghəy tə hiɗi vay, tərəŋw sahwə ghəy ngəra'wə, pa' ka taŋəti bərci ghəy. Niy təkəti ghəy na, a ghəy taa nza tə ghwəməŋəy, pə ghəyəw.

9 Na kataŋ nay, war ta bəkwəŋəy dza ghəy niy zəzəti ghəy. Mbalaa Hyala mənti na kwəma va tsəgha, vantaa ghəy dzaa bərkəti na, lə bərci ghəy nzəyŋəy ghəy tikə tə hiɗi, pə ghəy, ka kəli ghən tsa ghəy gəm, kala zəzə ma, Hyala fəyŋəy na ma nza ghəy tə ghwəməŋəy, pə ghəy. Mbə dəvə nzə, ka ghəy zlanay ghən tsa ghəy gwa'a, ghənzə saa mbəə zhanakati mbəzliy bəkwəshi sati mbə məti.

10 Ghənzə mbəlikəvəriŋəy na mbə miy məti niy dza ghəy va ta mətiŋəy kataŋ kataŋ va ngəra'wə tsa va. Tsəgha dza naa mbay mbəlikəvəriŋəy, ya mbə tsahwəti ngəra'wə ɓa. Na kataŋ nay, a ghəy sənay, ta mbəlantəŋəy dza naa dza səvəri mbə tsahwəti ngəra'wə diɓa.

11 Ghwəy kwərakwəy, ta cə'wə dza ghwəy tə ghəy, a Hyala dzaa favə cə'wə mbəzli ɗaŋ ni. Mba'a dzaa məntəŋəy wəzə hwər tsa nzə, ma ka nza mbəzli ɗaŋ mananta 'wəsa kaa Hyala tərəŋw tə kwəma ghəy va tsəgha ki.

Pəl gəzə kwəma bashamti na zhaa zhəmbə məlmə Kwərintə və

12 A ghəy ɗi gəzaŋwəy kwəma nza nəfə tsa ghəy mbə vəshi ti. Mbə nzəy tsa ghəyəy, mbə ciŋəy na nəfə tsa ghəy, mba'a ghəy sənay njasa nza nzəy tsa ghəy wəzə va Hyala kwa kwəma mbəzli tə hiɗi, lə va ghwəy gwa'a. Kwatama va ghwəy bay na, a ghwəy sənay, lə kwal tsa kataŋ kataŋ tsaa nzəy tsa ghəy kwa kwəma Hyala. Nzəy tsa ghəy vay, lə sənata kwəmaa səəkə va ndə ngəri nzəyti ghəyəw. Hyala mərshi naa kəətitəŋəy lə wəzə hwər tsa nzə.

13-14 Sa bərkee neyey, a ghwəy dzaa mbay sənata tsəgha, sa nzanay, ya mbə kwəma tsasliŋwəy ghəy dzəti zliyay, nahwəti kwəma tiɓa mba'a mbəta, kala gar mbay ghwəy jangəti, ka favə kwəma ɗi na gəzəw. Pa' sənzənvay, ka favə kwəma ɗi ghəy gəzə ghwəy gwanataw. Kwa kwəma jəwəy, ta favə kwəma ghəy dza ghwəy wəzə, fəca vici dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə zhəghəvaa zhəkə. Ghalaɓay, ta vəshi dza ghwəy dza ta kwəma ghəy tərəŋw, ghəy kwərakwə na, ka vəshi ta kwəma ghwəy ki.

15-16 Sa nzana mba'ee sənay kataŋ, a ghwəy dzaa mbay favə kwəmee pənəy. Maa niy ɗee dza kwa ghwəy, mba'ee tsavəŋwəy yashi, yən dza ta dzəmbə məlmə Masedəwan. Sa kee kafə mbə Masedəwan diɓa na, nzee zhəkə kwa ghwəy kwa ghwəy, ta səkwətəŋwəy kwa baka, ma nza ghwəy katara ta nza, sa kee maɗi ta dzəti hiɗi ka Zhəwde. Ma tsəgha ki na, bakə səɗee niy dzee kwəmavə kwal tsaa kəətitəŋwəy. Əy, ma dzəghwa ki na, kala tsəhəree.

17 Ghala viciy niy gəzee va ta tsəhə dzee mbə ghwəy, pənəy, kwataka lə miy niy gəzatee kwəma va tsəgha, nə ghwəy na? Kwəma nə ya tsa' dzee ta məni pənəy, tawa ɓəvə ghwəy kwəmee nja kwəma mbəzli tə hiɗia? A na mbəzli tə hiɗiy, yə, ta məni dza ghəy, ka ghəshiy ni, ghəshi kala dzaa məni. Aw bay na, ka dza ghəy məniw, kə ghəshi, ghəshi kəə dza ta məni. Tsəgha nzee na na yaw.

18 Ə gəzaŋwəy ya, kwa kwəma Hyala ghwəmə kataŋ na. Kwəmaa niy gəzaŋwəy ya vay, kwəma kataŋ na, səəkee gəzəhwəŋwəy kwəma bakə bakəw.

19 Sa nzanay, kwəma Yesəw Kəristəw Zəghwə Hyala na sa gəzaŋwəy ghəy, ghəy lə Shilasə, mba'a Timəte. Na na Yesəwəy, ya hwəmɓa na ka gəzə kwəma na bakə bakəw. Kwəma kataŋ na ka naa gəzə ya hwəmɓa.

20 Na kwagwa'a nay, səvəri mbə Yesəw *Kəristəw sənay ghwəmmə a Hyala mənti kwəmaa niy gəzəkə na, pə ghwəmmə. Tə kwəma ci va ka ghwəmmə gəzə: «*Amin, tsəgha na!» pə ghwəmmə ta fə bamaa dzəti Hyala.

21 Zhini diɓa kiy, Hyala va də'wə ghən tsa nzə garətəŋəy na kwa kwal tsa nzə tsa. Ghwəmmə lə ghwəy, gwa'a, sa təravəmmə na jakətəmmə tə slən tsa Kəristəw, a ghwəmmə mbəə nza ka mbəzli nzə.

22 Dza na mba'a fati lamba nzə tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə nza ka shi nzə, mba'a fambəmmə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa mbə nefer ghwəmmə. Njana ndammə na Safə tsa nzə ɗewɗew tsay, a ghwəmmə sənay, ta ndammə nihwəti shi gwanashi ni gəzəkə na dza na.

23 Ma shi bashamtee dza kwa ghwəy kwa ghwəy yən dzəmbə məlmə Masedəwan tiy, a Hyala sənay, manakənra ngwəvə ghənzə yən kəə sla dzərvə, ta wəzə tsa

1:9 1:9 Rm 4:17 **1:10 1:10** 2Tim 4:18 **1:11 1:11** 4:15; Rm 15:30 **1:12 1:12** 2:17; 1Kwər 1:17, 19, 31; 2:13; Ebr 13:18 **1:13-14 1:14** 5:12; Flp 2:16 **1:15-16 1:15-16** 1Kwər 16:5-6 **1:17 1:17** 1Kwər 4:18-19 **1:18 1:18** 1:23 **1:19 1:19** SləniKY 18:5 **1:22 1:22** 5:5; Rm 8:15-16, 23; Ef 1:13-14 **1:23 1:23** 11:31; 13:2; Rm 1:9; Flp 1:8; 1Tes 2:5; 2Tes 2:10

ghwəy nzəyree kala dza maa dzəmbə
Kwərintə.
24 Ka ɗi ghəy məniŋəy ka mbəzliy
sləwaŋwəy mbə nəw kwəma Hyala
ghwəyəw. Sa nzanay, a ghəy sənay,
a ghwəy garəŋwəy wəzə lə bərci tə
kwəma Kəristəw. Na na ghəyəy, war
gəzəŋwəy na ghwəmmə jakəti miy tsa
ghwəmmə gwanammə, ta mbay nefer
ghwəy həənishi wəzə, rəniki kwa kwal
tsa Hyala na na ghəy gwa'a tsəgha.

2

1 Ava ghənzə na kwəmaa bashamtəra
zhaa dzəmbə məlmə ghwəy ge'i ghala vici
va. Kala tsəgha, war mba'a pən tsəhəra
ghalaɓa nzay, ta zhini niy dza nefer ghwəy
zhəŋwəy tərəŋw nza ɓa.
2 Sa ka na nza, tsəhə tsee vəgha ghwəy,
mba'a nefer ghwəy dzaa zhəŋwəy kiy, ka
dza tsahwəti ndəə nza tiɓa ghwəla ya
kwətiŋ mbə ghwəy, mba'a taa məntəra
kwəma gar vəshi nəfə tsee ti, sa dza naa
nza, sati sati nefer ghwəy gwanaŋwəyəw.
3 Ava va tsəgha təkətee, wəzəɓa tsasli
tsasli tsasləghəŋwəyee kwəma va pən, va
tsəgha niy tsasləghəŋwəy ya nahwəti zliya
va. Kala tsəhee də'wə ghən tsee. Sa
nzanay, e sənay mba'a pən tsəhəra də'wə
ghən tsee ghala pətsa va nzay, kwəma
gaga niy dza nəfə tsee satiy va kwəma
ghwəyəw. Əy, ma təɓə na nza kiy, ghwəy
na shiy niy dzaa vəshitəra nəfə tsee nza.
Na kataŋ kataŋ nay, e sənay, war mba'a
kə nəfə tsee vəshiyəy, ghwəy gwanaŋwəy
kwərakwə na, mbə vəshi dza ghwəy nza
kwasəbee.
4 Ma ghala pətsa tsasliŋwəy ya va zliya
tsasləghəŋwəy ya vay, Pa' lə wahəta niy
wahəhwee, ka təkə kwəma tərəŋw. Ya
tsəgha niy nzana kiy, əntaa ghwəy taa
təkə na, ta mbə nefer ghwəy zhəŋwəy
tsaslitee zliya va tsəgha, pə ghwəy ma.
Əhəŋ, ta mbə ghwəy sənay e ɗîŋwəy
tərəŋw pə ghwəy, va tsəgha tsaslitee
tsəgha.

*Pəlayəm ntsaa məntəŋwəy *kwəma jikir na mbə nefer ghwəy*

5 Mba'a kə tsahwəti ndə mənti kwəmaa
zhəpə mbə nəfəy, kaa ngəra də'wə
ghən tsee məntəra na kwəma vaw, kaa
ngəŋwəy gwanaŋwəy na. Aw ɓay əntee
dzaa kaɓəti gəzə kwəma na, ma kwəma ci
vay, jəwə zhanati na kaa nihwəti mbəzli,
nihwəti na, tərəŋw zhanatishi.
6 Njana nzana, ɗaŋ mbəzli mbə ghwəy,
dzəghay i ci kiy, a ghwəy mbay zlay, wəkə
na tsəgha.
7 Nana kiy, pəlayəm jikir tsa mənti na
va mbə nəfə tsa ghwəy. A ghwəy gəzanci
kwəmaa dzaa dəpanci nəfə tsa ci. Kala
tsəghay, ta nəfəy dza naa dza dalala, ka
nəfə dzay, mba'a zhiniy zamti.
8 Va tsəgha, ə cə'wəŋwəy ya nana kiy,
manancim kwəmaa dzaa cinti ɗi tsa ɗi
ghwəy kwəma ci.
9 Ma nahwəti zliyaa niy tsasləghəŋwəy
ya vaa dzəkən kwəma vay, war ta mbəə
fati kwəma ghwəy niy nə ya. Ta mbee
sənay nda ka yi fəti ghwəy ta kwəma
gəzəŋwəy ya gwanata.
10 Mba'a pə ghwəy pəlay jikir tsa mənti
ntsa va vay, yən kwərakwə na, ta pəlay
dzee. Ta na tsee ghənəy, e pəlay ntsa va
mbə nəfə tsee, ya tsəgha məntəra ma na
kwəma jikir na də'wə ghən tseyey, e pəlay
mbə nəfə tsee mbəradzəy, kwa kwəma
*Kəristəw gəzee, war tə mbərkə kwəma
ghwəy.
11 Vantaa *ndə jaka tsa Hyala dzaa
ɓəhwə ghən kən ghwəmmə lə kwəma ci,
va tsəgha gəzee tsəgha. Sa nzana, mba'a
ghwəmmə sənata tsəhwəli ci gwa'a gwa'a,
njasa ɗi na war pəla kwal tsaa kəsəyəmmə
lə kwəma.

Pəl gəzəə dzəkən vəghwə tsa mənəhwə na mbə məlmə Tərəwasə

12 Dzee tə nahwəti vici kiy, mba'ee
kafəra, ka dzaraa dzəmbə məlmə
Tərəwasə, ta dzaa gəzanshi kwəma
*Kəristəw wəzə na kaa mbəzli mbəɓa.
Dzəghwa ndəs yən tsəhəra mbə məlmə
va. Ma sa tsəhəree na, mba'ee nay njasa
gwəmantəra Kəristəw Ntsaa sləkəmmə
kwal wəzə wəzə ta gəzanshi kwəma Hyala
kaa mbəzli.
13 War ma məhərlee na, hənita tepə
sa kəsay mee Titə zəmərə tsa mbə nəw
Yesəw mbə məlmə vaw, ghavee tsəgha
ki, kafə yən kafəra, nza ghwəy nza, pən
kaa mbəzli kwa kwal Hyala mbə məlmə
Tərəwasə tsəgha. War ka dzaraa dzəti
hiɗi ka Masedəwan.

Məni miydala tə mbərkə Yesəw Kəristəw

14 'Wəsa pə ghwəmməə mananta kaa
Hyala tərəŋw. Sa nzana mba'a *Kəristəw
məniy ndə bərci tsaa gwəramti. Tə
mbərkə bərci Kəristəw ki na, mba'a Hyala
məntəŋəy ka ka ha waza kwasəbə ci.
Dzəghwa mba'a ghwənaŋəy ta dzaa gəzə
kwəma ci kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa

1:24 1:24 1Pi 5:3 **2:1 2:1** 12:21; 1Kwər 4:21 **2:3 2:3** 13:10 **2:4 2:4** 7:8; SləniKY 20:31; 1Kwər 16:24 **2:6 2:6** 7:11 **2:7 2:7** Kwəl 3:13 **2:9 2:9** 7:15; 10:6 **2:11 2:11** 1Pi 5:8 **2:12 2:12** 1Kwər 16:9 **2:13 2:13** 1Tes 3:1: Titə: 2Kwər 7:6, 13-14; 8:6, 16, 23; 12:18; Gal 2:1, 3; 2Tim 4:10; Tit 1:4; Masedəwan: 7:5; SləniKY 20:1

gwa'a. Ma kwəma gəzanshi ghəy va kaa
mbəzli ki na, nja zən 'wərdi wəzə na vaa
nəwamti pi gwa'a gwa'a lə zən tsa nzə na.
Ta mbə mbəzli tə hidĩy sənay Kəristəw.
15 Mba'a ghəy məniŋəy ka 'wərdiy zən
wəzə na, sa vəlanta Kəristəw vəli li kaa
Hyala. Ma zən tsa zən ghəy va ki na, ka
zənanshi kaa mbəzliy dzaa mbəlishi, lə
kaa niy dza zashi gwa'a.
16 Mbəzli nza Hyala mbə mbəlishiy, zən
tsa wəzə tsaa zənanshi ghəy, ka zləɓa
kwəma gəzanshi ghəy ghəshi, dzəghwa
mba'a ghəshi kwəmavə piy tsaa kəɗĩ ma.
Ma va mbəzliy dzaa zashi na, zən tsa
gəmgəm tsaa zənanshi ghəy, ka bəkwə
ghəshi və kwa kwəma Hyala. Əy, kwəmaa
tsava ntsaa dza vaa ghərati sləni tsəgha na
va lə bərci cia? Ghəci tiɓaw!
17 Sa nzana, mba'a Hyala ghwənanəy
ta ghəranta sləni, va tsəgha nza bərci va
ghəy. A ghwəm sənay ɗaŋ na nihwəti
mbəzliy dĩ zhəghə dəvə shi lə gəzə kwəma
Hyala, war ta kwəmavə gəna shi gwa'a
tsəgha. Ma ghəy na na ghəyəy, mənti
kwəma Hyala ghəy ka shiy zhəghə dəvəw.
War kwəma Hyala ka ghəy gəzanshi kaa
mbəzli lə nəfə tsa ghəy kwətiŋ kwa
kwəma nzə. Sa nza ghəy mbəzliy ghəranci
sləni kaa Kəristəw.

3

*Ghənghən na *sla kiri tsa slati Hyala lə mbəzli kwataŋa lə tsa sənzənva*

1 Kwəma gəzə ghəy va tsəgha kiy, nda
avashi zhiniy zhimbəshi mbə kəli ghən
tsa shi dza ghwəy ni kia? Na na ghəyəy,
ka dĩ ghəy məndiy tsaslavəŋəy zliya ta
mbəə ciŋwəy na, *ka kwal Yesəw nza ghəy
kataŋ pə ghəyəw. Dəw ghəy va ghwəy
ɓa na, tsaslavəŋəyəm zliya ghəy dza, ta
mbəə dzaa canshi kaa nihwəti mbəzli,
pə ghəyəw. Ma na nihwəti mbəzliy, a
ghwəmmə sənay tsəgha ghəshiy məni. Na
na ghəyəy, kar ghəy məni tsəghaw.
2 Na na ghəyəy, ghwəy də'wə ghən tsa
ghwəy məniŋwəy naa zliya ta dəvə ghəy.
Sa tsaslambəŋəy Yesəw *Kəristəw mbə
nefer ghəy. Ya tsamaɓa ndə gwa'ay, a
mbay sənata, ka jangəti zliya va ghəci.
3 Ghwazhə ghwazhə sənay ndə ya wa
ndə: Ghwəyəy, zliya tsasliti Kəristəw,
mba'a ghwənanəy li ta dəvə ghəy nza
ghwəy. Zliya vay, tsasliti Kəristəw lə yam
ka məndiy tsasli zliya li shiw, lə *Safə tsa
Hyalaa piy tsasliti na. Zhini ɓay, tsaslati
naa dzəti hərezli ɓəla'i ɓəla'i niw, mbə
nəfə tsa ke ngəri tsasliti na.
4 Sa wana gəzə ghəy tsəghay, sa nzana
mba'a Kəristəw citəŋəy, Hyala ghwənanəy
na, kə.
5 A ghwəmmə sənay ghəy də'wə ghən
tsa ghəyəy, daw na bərci ghəy ta məni
sləni va, pə ghwəmmə. Hyala ɓəŋəy na
bərci ghəra ghəy va sləni va li.
6 Ghənzə ndaŋəy na bərci ta nza ghəy ka
ghəra sləni nzə. Ta dza ghəy gəzə kwəma
kaa mbəzliy dzəkən yəwən sla kiri tsa slati
na lə mbəzli. Kwəma jakəva tsa 'war'war
tsa vay, məniy na nja *kwəma pəhəti
Hyala va niy tsasliti məndi kwataŋaw.
Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa ciŋəy na kwal,
njasa ka ghəy məni. Ma kwəma mbə
kwəma pəhəti Hyala niy tsasliti məndi
niy nzay, dzəmbə məti ɓə na mbəzli kwa
kwəma Hyala. Ma na Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsay, piy tsaa dzaa kəɗĩ ma ka
naa ɓə kaa mbəzli.
7 Ma niy nza mbəradzəy, dzəti hərezli
balivə məndi niy tsaslanati Hyala kwəma
pəhəti na kaa mbəzli. Ghala pətsa ɓə na
kwəma pəhəti na va kaa *Məyizəy, mba'a
mbəzli niy nay shəndəkə tsa dikə tsa nzə.
Pətsa mbə kwəma Məyizə na, ka mbərə
nja vici va shəndəkə tsa nzə va. Ghala
pətsa va na, shaŋ niy nza ka *Izərayel
ta nighə pətsa mbə kwəma Məyizə, sa
bamamshi na tərəŋw, ya tsəgha niy nza
na kala dza shəndəkə tsa vaa nzaynza.
A ghwəmmə sənay kiy, mbəzli bəkwə
bəkwə ni na mbəzli kwa kwəma Hyala va
kwəma pəhəti na. Kwa vəghwə tsa nza na,
mba'a kwəma pəhəti Hyala, ghənzə saa ɓə
mbəzli dzar kwa bəla məti səvərita lə ci
shəndəkə tsa Hyala kiy,
8 hanaɓa sa ka Safə tsa Hyala ghəra sləni
mbə mbəzli shəkəna. Tərəŋwɓa ghalaɓa
dza shəndəkə tsa Hyalaa civa.
9 Va kwəma pəhəpəhə nay, mbəzli
gwanashiy kəsəy ngwəvə Hyala. Kwa
vəghwə tsa nzana mba'a kwəmaa
ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli cikəvəri
shəndəkə tsa Hyalay, hanaɓa yəwən
jakəva tsa ghwəmmə lə Hyala ghəci
saa məntəmmə ka mbəzliy dzaa mbay
garə kwa kwəma Hyala kala hazləni
tiɓa shəkəna. Tərəŋwɓa ghalaɓa dza
shəndəkə tsa Hyalaa civa.
10 A məndiy mbay gəzə, ma kwəma
pəhəti Hyala va niy ci shəndəkə tsa
Hyala kaa mbəzli kwataŋay, ka cimmə
na nanaw. Sa nzanay, dza kwa tsahwəti
kwal ci Hyala shəndəkə tsa nzə kaa mbəzli
nana, ka taŋəti tsa kwataŋa.
11 Kwa vəghwə tsa nzana, mba'a

2:15 2:15 1Kwər 1:18 **2:16 2:16** Ndə tiɓa dzaa ghərati sləni tsəgha na va lə bərci ciw: 3:5-6 **2:17 2:17** 4:2; Flp 1:15-17; 1Tes 2:3, 5, 10; 1Pi 4:11 **3:1 3:1** 5:12; 10:12; SləniKY 18:27 **3:2 3:2** 1Kwər 9:1-2 **3:3 3:3** Səvəri 24:12; Zher 31:33; Ezhek 36:26 **3:5 3:5** 2:16; Rm 15:18 **3:6 3:6** Zhŋ 6:36; Rm 7:5-6; 8:2, 6, 10; 1Kwər 11:25 **3:7 3:7** Səvəri 34:29-30 **3:9 3:9** Rm 8:2, 33; Gal 3:10

shəndəkə niy nza tə jakəva tsa kwataŋa
ghəci saa niy nza ta vəghwə jəwə tsətsəy,
hanaɓa jakəva tsaa dzaa nza ta pa' kwa
ndimndim shəkəna. Tərəŋwɓa ti dza
shəndəkəə nza.
12 Sa sənay ghəy kwəma kataŋ naa sa
gəzə ghəy va gwanata tsa nzə, pə ghəy, va
tsəgha mbələy ma ghəy nahwəti kwəma
mbə ya jəw tsətsə.
13 A na Məyizə niy nza mbəradzəy, ghala
vəghwə tsaa ɓarva shəndəkə tsa Hyala
mbə kwəma ci na, aa niy kəlati pətsa mbə
kwəma ci lə kadibəl, sa niy ɗi ma na ka
Izərayel sənay njasa ɓarva shəndəkə tsa
va. Na na ghəyəy, ka məni ghəy nja sa
Məyizə va niy nzaw. War bazhə bazhə
gəzə ghəy na ghəy kwəmaa səvəriy dzəti
ngwəla kaa mbəzli.
14 Ma ka Izərayel niy nza ghala pətsa
vay, caslakə niy nza məhərli shi, kala mbə
ghəshiy favə shiy niy ɗi Hyala canshi mbə
kwəma va. War tsəgha na kwəma va və
shi ya pa' sana. Jangə ma ghəshi kwəma
mbə zliya sla kiri tsa kwataŋay, ka mbə
ghəshi favəw. War ghwəlashi na ghəshi
njasa nza pətsa mbə kwəma shi mbəkwə
mbəkwə lə kadibəl tsa va. Va sa nzanay,
war ghala sa ka ndə zləɓavə jakəy lə
Kəristəw ka kadibəl tsa vaa mbəə ɓarvay
mbə kwəma ndə.
15 Tsəgha na ya pa' ndatsə, jangə ma
ghəshi kwəma mbə zliya tsasliti Məyizəy,
ka favə ghəshiw, war njasa nza məhərli
shi kəla kəla lə kadibəl ka naa nza.
16 Sa nzanay, war nja kwəmaa gəzəta va
mbə Zliya Hyala mbəradzə dza naa nza, a
kə niy niy:

Ya hwəmɓa zhəghəkəvay ma ndəə
dzəmbə hwər Ndə sləkəpəy.
Ta ɓantəvashi dza shiy kəlati kwəma ci, kə
niy ni.

17 Tsəghaa nava nanzə, sa nzanay, ma Ndə
sləkəpə Yesəw Kəristəw, ghəshi lə Safə
tsa ɗewɗew tsay, mbəzli kwətiŋ ni ghəshi.
Ma mbəzli nza Safə tsa Ndə sləkəpə mbə
ghəra sləni mbə shi kiy, mbəzliy gwəra
ghən tsa shi na niva mbəzli. Bərci va
kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən shiw.
18 Nana ghwəmmə sənzənva ghwəmmə
mbəzliy zləɓavə kwəma ciy, a kadibəl
ɓarvay tə mətsəhi ghwəmmə gwanammə,
ka nay shəndəkə tsa məni Ndə sləkəmmə
Kəristəw, bam bam kwa mətsə ghwəmmə
nja kwa nighəmti. Ma bama shəndəkə
tsa ci va na, ka mətsəhə zhəghəmmə kwa
kwəma kwa kwəma, ta məntəmmə nja
ghəci. Ghalaɓa kiy, war mbə mətsəhəva
dza shəndəkə tsa ciy nzaa dzəkən
ghwəmmə kwa kwəma kwa kwəma.
Ava tsəgha na sləni ghəra Safə tsa Ndə
sləkəmmə ɗewɗew tsa mbə ghwəmmə.

4

*Na na ghwəmməy, daw na bərci
ghwəmmə, a na Hyalay, shiy tiɓaa taŋanati
bərciw*

1 A ghəy sənay wəzə hwər tsa nzəə
məntəŋəy Hyala, ndaŋəy na sləni məni
ghəy va. Ava va tsəgha, ka dza her ghəy
tepəw.
2 Ghəyəy, ka tsəhə dəvə ghəy ghəy
dzəmbə məməni shi ha'wə ha'wə niw. Ka
mbəmbə ghəy dzəkən shi məni ghəyəw,
ava tsəgha. Ka dadakə mbəzli ghəyəw,
ka ɗi ghəy kaɓə dzərvəə dzəmbə kwəma
Hyalaw. Ma na na ghəyəy, bazhə bazhə
ka ghəy gəzə kwəma kataŋ na. Aa ɗi ghəy
mbəzli gwa'aa sənay, mbəzli slar ni nza
ghəy kwa kwəma Hyala, kə ghəshi.
3 Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli
tiɓa, kala favə kwəma Hyala gəzanshi
ghəy va kaa mbəzli, mba'a ghəshi mənishi
njasa mbəkway məndi kwəma shi. War
mbəzliy dzaa zamti piy tsa shi na shiy dzaa
mbay ma favə kwəma va.
4 Sa favə ma ghəshi vay, sa nzana
mba'a *ndə jaka tsa Hyala tsaa məni mazə
tikə tə hiɗi dəŋɗay məhərli shi vantaa
ghəshi dzaa zləɓavə kwəma wəzə na va.
Ka ɗi na ghəshiy nighəvə waŋ pi tsaa
mbərə vaa dzəkən shiw. Waŋ pi tsa vay,
səvəri mbə kwəma wəzə na va gəzəə
dzəkən shəndəkə tsa *Kəristəw səvəri na.
Kəristəw ghəci saa mənəy nja Hyala, ya
mbə namaɓa kwəma ci.
5 Ghala pətsa ka ghəy gəzanshi kwəma
Hyala wəzə na kaa mbəzliy, kwəmaa dzar
kwa tsa ghəy ghən ka ghəy gəzanshiw.
War kwəma Yesəw Kəristəw kwətiŋ na sa
ka ghəy gəzanshi mbəzli, ghəci na Ntsaa
sləkəpə. Na na ghəy, ta na tsa ghəy
ghənəy, ka sləni ghwəy nza ghəy gwa'a
tsəgha, Sa ghwənaŋəy Yesəw.
6 Ma kə Hyala niy ni ghala pətsa nza
na mbə nga shi tə ghwəmə gwanashiy:
«Mənəy waŋ piy dzəti hiɗi, na kwəsli
ɓarvata!» kə niy ni. Sana sənzənva kiy,
Hyalaa niy gəzə kwəma va va mbərambə
na waŋ pi tsa nzə va mbə nefer ghəy. Ma
waŋ pi tsa va ki na, ka ciŋəy njasa nza
shəndəkə tsa Hyala, sa mbərə na səəkə
mbə kwəma Kəristəw. Va tsəgha gəzanshi
ghəy kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzli ki.

3:13 3:13 Səvəri 34:33-35 **3:14 3:14** Ezay 6:10 **3:16 3:16** Səvəri 34:34 **3:17 3:17** Zhŋ 8:32, 36; Rm 8:2; Gal 5:1, 13 **3:18 3:18** 4:6; 1Kwər 2:7 **4:1 4:1** 3:4, 6 **4:2 4:2** 2:17; 6:4 **4:3 4:3** 1Kwər 1:18 **4:4 4:4** ndə jaka tsa Hyala: Zhŋ 12:31; Ef 2:2; nja Hyala na Kəristəw: Kwəl 1:15; Ebr 1:3 **4:5 4:5** 1:24 **4:6 4:6** Ghava 1:3; Ezay 9:1; 2Kwər 3:18; 1Pi 2:9

7 Ghəy ghəy shiy gəzə kwəma Hyala kwa
dimə va kaa mbəzliy, mbəzli ngati Hyala
nza ghəy nja nihwəti mbəzli kwərakwə.
Ya tsəgha nzə ki na, dza Hyala mba'a
fambəŋəy kwəma va mbə nefer ghəy.
Ma kwəma mənti Hyala va tsəghay, ta
mbə mbəzli sənay, ma bərci tərəŋw ni va
kwəmavə ghəy ta ghəra sləni vay, va ghəy
səəkə ghəshiw, va Hyala də'wə ghən tsa
nzə səəkə ghəshi kə ghəshi nə na.
8 Ghəy kiy, tsahwəti ngəra'wə tiɓa kala
səəkəə dzəkən ghəyəw. Ya tsəgha nzə
ki na, ka mbaŋəy ngəra'wə tsa vaw. Tə
nahwəti viciy, hash ka ghəy hashiŋəy kala
sənata kwəmaa məni ghəy, ya tsəgha nzə
na, ka dza her ghəyəw.
9 Tərəŋw məndi ghəzlitəŋəy na, zlaŋəy
Hyalaw. War mbə kəətiŋəy ghənzə, mbeɓ
mbeɓ məndiy ndaɓatəŋəy tə pi na, ka
bəkwə ghəyəw.
10 Ya hwəmɓay, war mbə pəhə
bəkwəŋəy ka məndiy nza njasa pəəsliti
məndi va Yesəw. Ya tsəgha nzə ki na,
war tə ghwəməŋəy ghəy. Ma mənta nava
kwəma tsəgha kiy, ta mbə məndiy sənay
mbə piy na Yesəw mbə ghəy, kə məndi.
11 Mbə nzəy tsa ghəy tikə tə hidĩ ni ya
hwəmɓay, war mbə pəla bəkwəŋəy nza
məndi, sa nza ghəy mbə nəw Yesəw. Ma
vəgha ghəy va kwəɗ kwəɗ na, ya tsəgha
nzə ki na, mətitaw. Ma ghalaɓa kiy, a
mbəzli sənay, mbə piy na Yesəw mbə ghəy,
kə ghəshi.
12 Ava tsəgha nza ghəy na na ghəy,
ya hwəmɓay, mbə nəwŋəy na məti.
Dzəghwa ghwəy na na ghwəy na, mba'a
ghwəy kwəmavə piy tə kwəma ngəra'wə
tsa sa ghəy va.
13 A kə məndi mbə Zliya Hyala
mbəradzəy: «Sa ɓanavee nəfə tsee kaa
Hyala, va tsəgha gəzee kwəma nzə» kə
məndi. Ma ghəy kwərakwə kiy, a ghəy
ɓanavə nefer ghəy kaa Hyala nja ntsaa
gəzə kwəma va va. Va tsəgha gəzə ghəy
kwəma Hyala kaa mbəzli.
14 A ghəy sənay, ma Hyalaa zhanakati
Yesəw va sati mbə mətiy, ta mbay dza
naa zhanakatəŋəy kwərakwə, ta dza ghəy
nzəy tə pətsa kwətiŋ tsa lə Yesəw. Ka
na dza na mba'a fəyəmmə jakəjakə kwa
kwəma nzə.
15 Ma kwəmaa mənta va tsəgha gwanata
kiy, war ta mbəə kəətitəŋwəy na, nza
Hyala mbəə mbəliti mbəzli ɗaŋ lə wəzə
hwər tsa nzə. Ghalaɓa kiy, mbəzli ɗaŋ
dza naa mananta 'wəsa kaa Hyala, ka fə
shəndəkəə dzəti.

Lə nəfə kwətiŋ pə ghwəmməə ndəghə shi mbashi ma mətsə ndəə nashi

16 Va tsəgha məti ma vəgha ghəy va
sləni. Ya tsəgha kəɗiva bərci mbə vəgha
ghəy jəw jəw jəwəy, war lə bərci na mbə
nəfə tsa ghəy. Ka yəwən ɓəŋəy Hyala
bərci mbəɓa mbəɓa njasa səəmə vici.
17 Ma ngəra'wə tsa sə'wa ghəy tsa sanay,
ta kəɗiy dza naa dza kwa kwəma jəw. Ta
kwəmavə wahə tsa dikə tsa dza ghəy tə
mbərkə ngəra'wə tsa sə'wahwə ghəy va.
Wahə tsa vay, aa taŋəti shiy gwanashi,
pa' kwa ndimndim dza naa nza. Sa ka
ghəy zəzətiy dzəkən wahə tsa vay, nja shiy
jəw tsətsə nighəti ghəy ngəra'wə tsa sə'wa
ghəy va.
18 Sa nzana, ma ghəy na na ghəyəy, war
kən shiy səəkə va Hyala, shi mbashi ma
mətsə ndəə nashi na məhərli ghəy. Ka
fə məhərli ghəy dzəkən shi tə hidĩ niw.
Sa nzana, shi nashi mətsə ndə ngəri ni tə
hiɗiy, nza'jəw dza ghəshiy kəɗishi. Ma shi
nashi ma mətsə ndə ngəri vay, ghəshi na
shiy dzaa kəɗi ma, pa' kwa ndimndim.

5

1 Ma vəgha nza ghwəmmə na li
tikə tə hidiy, ghala mbə lə madzəkəw.
A ghwəmmə sənay, sa ka ghwəmmə
bəkwəmməy, ta ndammə yəwən vəgha
dza Hyala mə ghwəmə. Vəgha mənti na
də'wə ghən tsa nzə, sa dzaa məti ma pa'
kwa ndimndim.
2 Nana diy, war ə ngəngəlvə ghwəmmə,
sa nzana mba'a ghwəmmə dərammə ta
sərakən yəwən vəgha mə ghwəmə vaa
dzəkən na va ghwəmmə na vəgha.
3 Mba'a kə Hyala dzaa sərakənəmmə
yəwən vəgha va tsəgha kiy, ya ə dza
ghwəmmə bəkwə na, ka dza ghwəmməə
nza kala vəgha va ghwəmməw.
4 Ghala vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa lə
vəgha nay, ə sa ghwəmmə ngəra'wə, ka
ngəlvə. Ya tsəgha nzə kiy, ə dĩ ghwəmmə
bəkwəmməw. War ə dĩ ghwəmmə Hyalaa
sərakənəmmə yəwən vəgha va, ta mbə
ghənzə mbəərə vəghaa dza vaa mətita.
5 Hyala də'wə ghən tsa nzə gwəmati na
kwal tsa va tsəgha, ta mbə ghwəmməə
kwəmavə mbəərəvə vəgha 'war'war na.
Mba'a ndammə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa,
ka məjə'a lamba manati na tə ghwəmmə.
Ta mbəə cimmə, ta ɓəmmə yəwən vəgha
va dza na, kə.
6 Ava va tsəgha ɓanavə ghəy nəfə tsa
ghəy gwanay kaa Hyala, kala məni bakə
bakə ghən tsa ghəy. A ghəy sənay, kama

4:8 4:8 1:8; 7:5; 11:23-29 **4:10 4:10** 1:5; Rm 6:8; Gal 6:17; Flp 3:10-11 **4:11 4:11** Rm 8:35-36; 1Kwər 15:31 **4:12 4:12** Kwəl 1:24 **4:13 4:13** Cem 116:10 **4:14 4:14** 1Kwər 6:14; Rm 8:11 **4:15 4:15** 1:5-6, 11; 9:11, 15 **4:16 4:16** Ef 3:16 **4:17 4:17** 3:18; Rm 5:2; 1Pi 1:6-7 **4:18 4:18** Rm 8:25; Ebr 11:1 **5:1 5:1** Zhəwbə 4:21; 2Pi 1:14 **5:2 5:2** Rm 8:23-24 **5:4 5:4** 1Kwər 15:53-54 **5:5 5:5** 1:22

ghəy lə vəgha na tikə tə hidĩy, tsəhəŋəy
ghəy vəgha Yesəw Ntsaa sləkəmmə diw.
7 Ma dĩ naa gəzəy, nay ghəy diw, ya
tsəgha nzə kiy, war mbə nəw ghəy, sa
nzana mba'a ghəy ɓanavə nefer ghəy.
8 Yə, a ghəy ɓanavə nefer ghəy kaa
Hyala kala məni ma ghən tsa ghəy bakə
bakə. Ma va ghəyəy, wəzəɓa dzaŋəy ghəy
mbə na tikə na vəgha, ta dzaa nzəyŋəy
vəgha Ndə sləkəŋəy Yesəw dĩ ghəy.
9 Sana kiy, ya war tikəŋəy nza ghəy tə
hidĩ ni, ya ta dzaŋəy dza ghəy dzəvəghay,
war kwəmaa təɓanci na sa dĩ ghəy məni
gwa'a tsəgha.
10 Sa nzanay, ya wa ndə mbə
ghwəmməy, war ta dza dza na, ta garə
tə ngwəvə kwa kwəma Yesəw Kəristəw
ta nza. Ya tsama ndəy, war lə zhəmə ci
dza naa nza ge'i ge'i lə sləni mənəhwə na
tikə tə hidĩ. Mba'a pə ghwəmmə mənti
sləni wəzə nay, ta kwəmavə zhəmə sləni
ghwəmmə va wəzə na dza ghwəmmə.
Mba'a pə ghwəmmə mənti na jikir na na,
ta kwəmavə zhəmə jikir tsa ghwəmmə
dza ghwəmmə.

Sləni ghərati Yesəw ta jakəmmə lə Hyala

11 Sa sənay ghəy, a ngwəvə Yesəw tiɓa
pə ghəy kiy, va tsəgha hazləni ghəy və. Va
tsəgha jihəva ghəy ta ci kaa mbəzli, nza
ghəshi mbəə sənay mbəzli Hyala nza ghəy,
kə ghəshi. A na Hyalay, aa sənaŋəy wəzə
wəzə. Sa zəzəti yay, ya ghwəyŋwəyshi ɓa
na, a ghwəy sənaŋəy mbə nefer ghwəy
kwərakwə.
12 Sa gəzə ghəy va tsəghay, nda, avashi
zhiniy zhimbəshi mbə kəli ghən tsa shi
dza ghwəy ni kia? Tiɓaw! Ka kəli ghən tsa
ghəy ghəyəw! War ə na na dĩ ghəy ciŋwəy
kwal tsa dza ghwəy mbəə vəshi tə ghəy,
ta mbə ghwəy kwəmavə bərci ta zləɓa
kwəma kaa mbəzliy tsəhtsəhə vaa dzəkən
ghəy. Ghəshi na shiy, war kəli ghən tsa shi
lə shi nashi mətsə pərikə pərikə tə ngwəla
na nashi. Ka zəzə nighə na mbə nefer shi
kwəma ghəshiw.
13 Mba'a pə ghwəy nighəti kwəma ghəy,
nja kwəma ka gezlekiki njasa ɓətəŋəy
nihwəti mbəzli vay, sa zlanay ghəy ghən
tsa ghəy kaa Hyala nighəŋəy məndi
tsəgha. Ka gezlekiki nza ghəy na na
ghəyəw. War ta mbəə kəətiŋwəy nə ghəy
gwa'a tsəgha.
14 Tərəŋw dĩtəŋəy *Kəristəw, va tsəgha
jihəva ghəy ta sləni ci. Aa mətiy ta mbəzli
gwanashi, ma dĩ na gəzəy, gwanashi
bəkwəshi mbəzli kwasəbə kwa kwəma
Hyala.
15 Ta mbəzli gwanashi mətiy Kəristəw,
nza mbəzli mbəə məni kwəma dĩ na. Kala
dza ghəshiy zhiniy məni kwəma dĩ vəgha
shi. Sa nzanay, ti shi mətiy na mba'a satiy
mbə məti.
16 Njana nzana tsəghay, naa tərə nana
na, ka dza ghəy nighə ndə tə kwəma məni
na pərikə pərikə tə ngwəla ghwəlaw. Ya
tsəgha niy nighə ghəy Kəristəw kwataŋay,
ka nighə ghəy tsəgha ghwəlaw.
17 Mba'a kə ndə jakəy lə Kəristəwəy,
yəwən ndə zhəghəy na ghalaɓa. Nzəy tsa
ci kwataŋay, a tsava kədĩy. Nanay, yəwən
nzəy na sa dza na ta nzəy.
18 Hyala də'wə ghən tsa nzə mənti
na kwəma va gwanata tsəgha. Sa niy
nza ghwəmməə ka mbəz nzə, mba'a
ghwənikəvə Kəristəw dzəghwa jipə tsa
ghwəmmə ta mbə ghwəmməə sləkammə,
ka jakəmmə li. Dza na ki na, mba'a
ndaŋəy sləniy dza ta gəzanshi kaa mbəzli,
a ghəshi səəkə ta nəw kwəma Hyala, nza
ghəshi mbəə jakəshi li kwərakwə ki, tə
mbərkə sləni mənti Kəristəw.
19 Ma dĩ na gəzəy, ə ghwənikə Hyala
Kəristəw dzəghwa jipə tsa nzə lə mbəzli
tə hidĩ gwanashi ta mbə ghəshiy sləkati
kwəma li. Njədĩ jikir tsa mənti ghəshi
naw. Dzəghwa na, mba'a ndaŋəy sləniy
dza ta gəzanshi njasa sləkati na kwəma
kwa jipə nzə lə mbəzli, mba'a jakəta li shi.
20 Ghəy kiy, mbəzli ghwənashi Kəristəw
ta sləni ci nza ghəy. Njasa nzana, Hyala
də'wə ghən tsa nzə gəzə kwəma kaa
mbəzli səvəri mbə miy tsa ghəy. Ə
cə'wəŋwəy ghəy, lə slən tsa Kəristəw,
zlayəm kwal kaa Hyala a ghənzə
sləkati kwəma kwa jipə ghwəy li mba'a
jakayŋwəy li.
21 Kəristəwəy, səəkə naa mənti *kwəma
jikir na ghala nzanaw. Dzəghwa Hyala
kiy, mba'a ɓasanakən kwəma ghwəmmə
jikir na. Tə mbərkə kwəma ghwəmmə
mənti Hyala kwəma va tsəgha. Ma sa ka
ghwəmmə jakəmmə lə Kəristəw kiy, nza
zhəghətəmmə slar slar kwa kwəma nzə.

6

Sləni ghərahwə Pəl kwa kwəma Hyala

1 Ghəy kiy, jakəjakə ghəra ghəy sləni
lə Ndə sləkəpə. Njana nzana, mba'a
Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzəy, ə

5:7 5:7 1Kwər 13:12; 1Pi 1:8-9 **5:8 5:8** Flp 1:23 **5:9 5:9** Kwəl 1:10; 1Tes 4:1 **5:10 5:10** 11:15; Ezay 2:12; Dani 7:9-10; 12:2; SləniKY 17:31; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 4:5; Flp 3:19; 2Tes 1:7-10 **5:11 5:11** 4:2; 6:4; 1Kwər 9:22 **5:12 5:12** 1:14; 3:1 **5:14 5:14** Zhŋ 17:23; Rm 8:35; Gal 2:20; Ef 3:19; 5:2, 25; 1Zhŋ 3:16 **5:15 5:15** Rm 6:3-4; 7:4; 14:7-9 **5:17 5:17** Ezay 43:19; Rm 6:4; Gal 6:15; Ef 4:24; ShiZhŋ 21:5 **5:18 5:18** Rm 5:10 **5:19 5:19** Rm 3:24-26; Kwəl 1:20 **5:20 5:20** Mt 10:40; Ezay 52:7 **5:21 5:21** Zhŋ 8:46; Rm 8:3; 1Kwər 1:30; Gal 3:13; Ebr 4:15 **6:1 6:1** Rm 5:2; 1Kwər 15:10

gəzaŋwəy ghəy nza ghwəy məni məhərli
vantaa ghwəy dzaa yaɗamti wəzə hwər
tsa va.
2 Ma kə Hyala niy niy:
Sa niy məniy vəghwə tsaa məni wəzə kaa
mbəzliy,
e niy favə cə'wə gha.
Sa niy məniy vəghwə tsaa kəəti mbəzliy, e
niy kataŋa,
kə niy ni.
A ngwarməhira, favəm, vəghwə tsa
sənzənva tsay, ghəci na sa ɗi Hyala
mənimmə wəzə hwər ti, ghəci na sa ɗi
Hyala mbəli mbəzli ti.
3 Ka ɗi ghəy məni shiy dzaa makəti
mbəzli va nəw kwal Hyalaw. Sa nzanay,
ka ɗi ghəy məndiy tsəhtsəhəə dzəkən
sləni ghəyəw.
4 Ma na na məni ghəy mbə kwəma məni
ghəy gwanatay, ə ɗi ghəy ci, ka ghəra sləni
Hyala nza ghəy pə ghəy, ya ə kəsaŋəy
ngəra'wə, ya ə səva məhərli ghəy, ya ə
taŋəti kwəma bərci ghəyəy, war ə ka ghəy
sə'wa tsəgha.
5 A məndi səəkə mbə di'wəŋəy, ka
kəəsəŋəy dzəghwa fərshina, ka həhəərə
mbəzli ta mbə ghəshiy slasla dzərvəə
dzəkən ghəy, ka bəkwə ghəy dzəti ghəra
sləni, fəcahwətiy, ka kwəmavə ghəy ya hi,
ya zəmə shiyəw.
6 Na na ghəyəy ɗewɗew nza ghəy mbə
nzəy tsa ghəy, mba'a ghəy sənata kwəma.
Ya namaɓa kwəmay, ə ka ghəy sə'wa, ka
məni wəzə hwər. Lə *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa na mbə nefer ghəy. A ghəy
ɗi mbəzli gwanashi lə nəfə kwətiŋ.
7 Dzəghwa, mba'a Hyala ndaŋəy bərci,
ka gəzanshi kwəma nzə kataŋ na ghəy kaa
mbəzli. Ava tsəgha ci ghəy kaa mbəzli ka
ghəranta sləni Hyala nza ghəy, pə ghəy.
Ma kwəma wəzə na va məni ghəy ki na,
mba'a mənta nja shi mbəz ghəy, ta ghəra
ka jaka ghəy. Zhini na, gal tsa ghəy ghənzə
diɓa.
8 Mbə kwəma va gwanatay mbə fə dikə
na nihwəti mbəzli dzəti ghəy, ma nihwəti
ɓa na, ka ndərəŋəy. Ka gəzə *kwəma jikir
na nihwətiy dzar ghəy, ma nihwəti ɓa na,
ka gəzə na wəzə na, war tsəgha. Ma kə
nihwəti mbəzli bay na: «Kay, ka dzərvə
mbəzli na ghəshi» kə ghəshi. Mbalaa ghəy
na mbəzliy gəzə kwəma kataŋ na.
9 Ma məndiy nighəŋəyəy, nja nihwəti ka
məlmə sənashi ma məndi, mbalaa gwa'a
gwa'a sənaŋəy məndi. War njasa dza ghəy
ta bəkwəŋəy məndiy nighəŋəy. Ya tsəgha
ki na, mbəzli tə ghwəməŋəy ni ghəy. War
ka saŋəy ngəra'wə məndi, ta mbə ghəy
bəkwəŋəy, kə məndi na, a ka bəkwə ghəy
kiw.
10 Ya tsəgha ka naa nza, mba'a məndi
ɓakatəŋəy nefer ghəy tə nahwəti viciy,
war ə ka ghəy vəshi vəshi ghəy na na ghəy.
Ma mbəzliy nighəŋəyəy, njasa nza ghəy ka
ndərma, ya tsəgha nzə kiy, ɗaŋ zhəghanti
ghəy mbəzli ka ka shiy dzar kwa kwəma
Hyala. Məndiy nighəŋəyəy, njasa kama na
ya waɓa va ghəy. Mbalaa shiy tiɓa kala va
ghəy na kataŋ naw.
11 Ghwəy kiy, ka Kwərintəy, bazhə
bazhə gəzaŋwəy ghəy kwəma, lə nəfə tsa
ghəy kwətiŋ. Kwəma mbələy ghəy tiɓa va
ghwəy ya jəw tsətsəw.
12 Na na ghəyəy, gwa'a gwa'a ɓəhwə
ghwəy pətsa mbə nefer ghəy, ghwəy na
shiy ndaŋəy ma pətsa mbə nefer ghwəy.
13 Avanaraa gəzaŋwəy kwəma nja kaa
ndərazhi yakee kwa hwər tsee. Ndaŋəyəm
pətsa mbə nefer ghwəy, njasa ndaŋwəy
ghəy va pətsa mbə nefer ghəy.

Məni məhərli va jakə miy lə mbəzliy nəw ma kwəma Hyala

14 Əntaa ghwəy jakə miy tsa ghwəy, ta
məni shi kwətiŋ ni lə mbəzliy nəw ma
Yesəw *Kəristəw ma. Sənzənva kiy, njaa
dza shi wəzə ni ɗi Hyala lə ni jikir niy
mbay jakəshi kwa zəərə kwətiŋ, ta ghəra
sləni kwətiŋ naa? A shiy dzaa jakəti kar
waŋ pi ghəshi lə kwəslia?
15 Ghwəy bərkə sənzənvay, nza kar
Kəristəw ghəshi lə *ndə jaka mbay jakəti
miy tsa shi kwa jipə shi na? Ntsaa nəw
Kəristəw ghəshi lə ntsaa nəw ma kiy, njaa
dza ghəshiy mbəə zəzəti kwəma kwətiŋ
naa?
16 A kwal tsaa jakəti ciki tsa Hyala,
ghəshi lə ciki ta mbəri tsa mbəzliy nəw ma
Hyalaa? Sənzənva kiy, ghwəmmə na *ciki
Hyala. Nja kwəmaa niy gəzəkə Hyala va
mbə zliya nzə tə tsahwəti pi. Ma kə niy
niy:
Yənəy, ta nzəyra dzee mbə mbəzlee, ka
dza li shi.
Yən dza Hyala shiy nza, ma ghəshi na
mbəzlee, kə niy ni.
17 Ava va tsəgha nə Hyala kwa sləkəpə kaa
mbəzli nzə kiy:
Ɓarvaŋwəyəm mbə kwəma mbəzliy nəw
ma Hyala.
Nzəyŋwəyəm vəgha bəla.

6:2 6:2 Ezay 49:8; Lk 4:19-21 **6:4 6:4** 4:2 **6:5 6:5-10** 11:23-29 **6:6 6:6** 8:24; Rm 12:9; 1Kwər 13:4-7; Gal 5:22-23; 1Tim 4:12 **6:7 6:7** 10:4-5; Rm 13:12; 1Kwər 2:4 **6:9 6:9** 4:10 **6:10 6:10** vəshi: 7:4; Rm 5:3; 12:12; ka ndərma lə ka shiy: 8:9; Flp 2:17; 4:12-13; 1Tes 1:6 **6:13 6:13** 1Kwər 4:14 **6:14 6:14-16** 1Kwər 6:9-13; 10:21; Ef 5:5-11 **6:16 6:16** SləniTaH 26:12; Zher 32:38; Ezhek 37:27; 1Kwər 3:16 **6:17 6:17** Ezay 52:11; ShiZhŋ 18:4 **6:18 6:18** 2Sam 7:14; Ezay 43:6; Amə 4:13; ShiZhŋ 11:17

əntaa ghwəy kwəfəghə shiy kama
ɗewɗew ni ma.
Ma tsəgha kiy, ta zləƀavəŋwəy dzee!
18 Ghalaƀa ki na, Dəŋwəy dzee nza,
ma ghwəy na, ndərazhee,
shiy zhər lə ghyehi gwa'a,
kə Hyala kwa sləkəpəə gwəramti tə bərci.

7

1 A madigahira, njana nzana mba'a Hyala gəzəkə ƀəmmə shiy gwanashiy, ə pə ghwəmmə ƀanti ghən tsa ghwəmmə mbə məni *kwəma jikir na dzaa liɗi vəgha ghwəmmə lə məhərli ghwəmmə kwa kwəma Hyala. Mba'a ghwəmmə zlatanavə ghən tsa ghwəmmə gwanay mbə dəvə nzə ka ha'wə ti.

Pəl gəzə kwəmaa vashanati nəfə tsa ci

2 Ma ghwəyəy, ghwənamtim nefer ghwəy kaa ngəŋəy lə vəshi, a kwəma kwa jipə tsa ghwəmmə nza lə ghwəy ɗewɗew. Ghəyəy, ntsa mananati ghəy kwəma jikir na tiƀa mbə ghwəy ya kwətiŋəw. Ndə tiƀa mbə ghwəy, mba'a ghəy mananati kwəma gar zlay nəw kwal Hyala ghəci vəw. Səəkə ghəy ngaləhwə shiy va tsahwəti ndə mbə ghwəy nja dzar kwa tsəhwəliw.

3 Sa gəzee va kwəma va tsəghay, əntaa ghwəy taa ni fətiy ƀəŋwəyee, pə ghwəy ma. Nava tiƀa tepəw. Sa nzanay, nja kwəma ghee vaa gəzəŋwəy məcanay, mbə ɗiŋwəy nza ghəy tərəŋw. Tsahwəti sə tiƀa ka mbay təhəvəri ɗi tsa kwa jipə ghəy lə ghwəyəw. War jakəjakə nza ghwəmmə, ya məti məti nza ghwəmmə, ya ləməcimmə nza ghwəmmə.

4 Kwagwa'a kwagwa'a fəyee ghən tsee, kala mən ma bakə bakə ta kwəma ghwəy. Tərəŋw kee vəshi də'wə ghən tsee lə kwəma ghwəy. E sənay nanzə tərəŋw sahwee ngəra'wə, ya tsəgha nzə kiy, ka məti vəghee ta sləniw. A bay na, vəshi na na zhinee kwəmavə tərəŋw.

5 Ta na navay, a ghəy sahwə ngəra'wə tərəŋw. Ya ghala pətsaa niy tsəhəŋəy ghəy tə hiɗi ka Masedəwanəy, səəkə ghəy kwəmavə dəkəva ya jəw tsətsəw. Hwəlfə ngəra'wə tiƀa kala səəkə kən ghəyəw. Ka mbəzliy dzay, ka ƀəŋəy mbəz, ma ghəy ki na, a favə ghenikə ghəy mbə nefer ghəy gar hənita məhərli ghəyəw, war mbə dza her ghəy nza.

6 Dzəghwa Hyala nanzə ki, ghənzə saa dədəpanshi nefer ka daw bərci na, mba'a dəpətəŋəy nefer ghəy, lə səəkə tsa Titəə dzəvəgha ghəy.

7 War tə sa səəkəy Titə, mba'a tsəhəy vəgha ghəy gwa'a tsəgha dəpəshi nefer ghəy kiw. Sa gəzaŋəy na a ghwəy mətsahanavə bərci kəy, mba'a nefer ghəy zhiniy dəpəshi. Aa gəzaŋəy tərəŋw ɗi ghwəy zhiniy kwəmə lə ya, mba'a kwəma məntəra ghwəy va ndaŋwəy zəzə kwəma, ka ɗi yəpə ghwəy tə ya mbə mbəz tsa ghəy lə ka jakee, kə. Sa favee kwəma va tsəgha kiy, mba'ee zhiniy vəshira tərəŋw.

8 Ta na navay, e sənay, zliya tsasləghəŋwəy ya vay, a ƀakatəŋwəy nefer ghwəy tərəŋw. Sanay, ka mbəəzli miyee va kwəma zliya vaw. E niy mbazlay miy sa niy sənayee, a zliya va ƀakatəŋwəy nefer ghwəy ta vəghwə jəw pən.

9 Nana kiy, mbə vəshi nzee ta kwəma zliya tsasləghəŋwəyee va. Sa nzana mba'a nəfə tsa ghwəy satiy vəshee kiw, sa nzana mba'a nəfə tsa ghwəy va satiy ndaŋwəy zəzə kwəma ta zhəghanti nzəy tsa ghwəy, va tsəgha vəshee. Nəfə tsa ghwəy va zhətəŋwəy kiy, Hyala mənti na tsəgha, ta mbə ghwəy tsa titihwə tsa ghwəy.

10 Sa nzanay, mba'a kə nəfə tsa ndəə zhanci tə sa bərkəti Hyalay, kar ndəə zhəghanti nzəy tsa ci, mba'a ndə mbəliy. Ka dza her ghəy va gəla tsava zhəpə nəfə kiw. Ma mba'a kə nəfə tsa ndə satiy dzar kwa kwəma tə hiɗiy, ghalaƀa ka ndəə zamti piy tsa ci.

11 Nata kwəmaa mənta ghwəy sa zhətəŋwəy nəfə tsa ghwəy dza kwa bəla bərkəti Hyala sa? Njaa nay ghwəy njasa zhəghəŋwəy ghwəya? Nay ghwəy njasa jahambəvaŋwəy ghwəy mbə kwəma Hyala sa? Njaa nay ghwəy njasa ndərə ghwəy kwəma jikir na nana kia? Sa satiy nəfə tsa ghwəy dzəkən ghən tsa ghwəy va kwəmaa mənta va kiy, njaa nighəti ghwəy njasa dzashi her ghwəya? Njaa nighəti ghwəy njasa mawti ghwəy kwəmə lə yaa? Njaa nighə ghwəy njasa ƀanavə ghwəy nefer ghwəy kaa sləni Hyalaa? Njaa nay ghwəy njasa ɗi ghwəy i ntsaa məni kwəma jikir naa? Gwa'a gwa'a cikəvəri ghwəy, niy tsəhambə dəvə ghwəy ghwəy mbə kwəma vaw, pə ghwəy.

12 Nahwəti zliyee va niy tsasləghəŋwəy yay, əntaa ghwəy dzaa təkə na, ta ntsaa mənti kwəma jikir na va tsasləghəŋwəy ya pə ghwəy ma. Əntaa ghwəy təkə ƀa na, ta ntsa mananati məndi va kwəma jikir na na, pə ghwəy diƀa ma. War ta mbə ghwəy citi ghən tsa ghwəy wəzə wəzə kwa kwəma Hyala, njasa nza ghwəy ka mbəzliy ɗi kwəma ghəy tsasliŋwəyee zliya va.

13 Va tsəgha, nana kiy, a kwəma mənti ghwəy va dəpətəŋəy nefer ghəy. Dzəkən sa dəpəshi nefer ghəyəy, a ghəy zhiniy vəshiŋəy tərəŋw, sa nay ghəy njasa

7:1 7:1 1Zhŋ 3:3 **7:2 7:2** 6:13; 12:17 **7:3 7:3** 6:11; Flp 1:7 **7:4 7:4** 6:10 **7:5 7:5** 2:13; 4:8 **7:6 7:6** 1:3-4; Titə: 2:13 **7:8 7:8** 2:4 **7:11 7:11** 2:5-6 **7:12 7:12** 2:9

vəshiy Titə, sa mətsahanavə ghwəy bərci
gwanaŋwəy.
14 Ghala vəghwə tsaa niy ghwənəghee
va Titə ngəŋwəyəy, e niy gəzanci, tərəŋw
vəshiree tə ghwəy, pən ngəci. Sana kiy,
gəmta na vəshee va tə ghwəyəw. Səəkə
ghəy slavəŋwəy dzərvə mbə kwəma ka
ghəy gəzəŋwəy gwanataw. Kwəmaa niy
vəshi ghəy va li kwa kwəma Titəy, kwəma
kataŋ na, njasaa niy gəzəkə ghəy va mənta
na.
15 Ghala vəghwə tsaa niy tsəhəy na va
mbə ghwəyəy, a ghwəy niy ka'wəti wəzə,
ka dî fəti və, ka ha'wə ti tərəŋw. Sa ka
naa zəzəti kwəma mananati ghwəy vay,
tərəŋw ka naa zhiniy dîtəŋwəy.
16 Va tsəgha fəyee ghən tsee tərəŋw tə
ghwəy, sa sənayee mbəzli wəzə ni, kataŋ
kataŋ ni nza ghwəy, ya ta namaɓa kwəma,
pən.

8

Pəl cipə njasa ka məndiy vəli shiy ta ghəra sləni Hyala

1 A ngwarməhira, a ghəy dî gəzaŋwəy
dzəkən kwəma mənti mbəzliy nəw Yesəw
tə hidî ka Masedəwan. Hyala mananatishi
na wəzə hwər tsa nzə va tsəgha mənti
ghəshi kwəma va tsəgha.
2 Mbə nzəy tsa shiy, tərəŋw səəkə
ngəra'wə kən shi. Ya tsəgha nzə ki na,
war lə vəshi ghəshi mbə nefer shi tərəŋw.
Mba'a ghəshi cikəvəri vəshi shi va lə shi
ɓəkə ghəshi ta sləni Hyala. Ya tsəgha nza
ghəshiy ka ndərmay, tərəŋw ɓəkə ghəshi
gəna ta sləni Hyala
3 Na nava njasa gəzaŋwəy ya vay, kwa
pətsa kəray bərci shi ɓəkə ghəshi gəna,
pa' ka taŋəti bərci shi. Ə nzana ndə
gəzanshi war ghwəy ɓəkə shiy tsa' kəw.
War ghəshi də'wə ghən tsa shi tarəvə na
tsəgha.
4 Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi cə'wəvə
kwal va ghəy lə titihwə, ta mbə ghəshiy
dzəmbə tsəhə shi tsəhə məndi va ta
kəəti mbəzli Hyala tə hidî ka Zhəwde
kwərakwə.
5 Taŋ kaa naa bərkəti ghəy mənti ghəshi
kwəma. Dza ghəshiy, mba'a ghəshi
ɓanavə pərɓa ghən tsa shi kaa Yesəw Ndə
sləkəmmə. Madî ghəshi ki na, mba'a
ghəshi zləɓavə kwəma gəzanshi ghəy
dzəkən shi dî Hyala ghəshiy məni ki.
6 Na na ghwəy ghwəy ka Kwərintə kiy,
a Titə ghati tsəhə gəna va mbə ghwəy ki.
Va tsəgha zhini ghəy cə'wəvə sənzənva,
a ghəci zhiniy zhəghəvaa zhəmbə ghwəy,
ta mbə ghəciy kərnamti sləni wəzə na va
mbə ghwəy.
7 A ghəy sənay, na na ghwəyəy, tərəŋw
mbata ghwəy kwəma gwanata, ka taŋəti
nihwəti mbəzli. Tərəŋw ɓanavə ghwəy
nefer ghwəy kaa Yesəw *Kəristəw. Wəzə
mbata ghwəy gəzanshi kwəma Hyala
wəzə na kaa mbəzli. A Hyala ndaŋwəy
kwal sənata kwəma kataŋ na. A ghwəy
zlanay ghən tsa ghwəy gwa'a gwa'a kaa
Hyala. Dzəghwa tərəŋw ghwəy dîŋəy
sana. Ava va tsəgha kiy, zhinim məntim
nana sləni diɓa lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ,
taŋ nihwəti mbəzli gwa'a.
8 Mbə kwəma gəzəŋwəy ya nay, ə nə
ya: «War ghwəy ɓəkəvə gəna va tsəgha
kwərakwə!» pənəw. War gəzəə gəzaŋwəy
ya njasa dî nihwəti mbəzli kəəti nihwəti
mbəzli, ta mbee sənay nda ka dî nihwəti
mbəzli ghwəy kwərakwə.
9 Sa nzanay, a ghwəy sənay zhəhwər tsa
Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. Ma ghəci
ghəci Yesəw kiy, tə wahə niy nza na ghəshi
lə Hyala. 'Wakəvə na, mbərəkə zlay wahə
məɓa, dza ndəs səəkəy tikə tə hidî, mba'a
məniy ka ndə ndərma. Kwəma mənti na
va tsəghay, ta mbəə nza, mbə ndə ndərma
tsa məniy na va na, mba'a ghwəy dzaa
kwəmavə mbəərəŋwəy ka ka shiy mbə
nefer ghwəy tə kwəma ci, nə na.
10 Ma mbə kwəma gəna nay, kadiwəm e
gəzaŋwəy nee kwəma təkee dzəkən mbə
ghən tsee. Ə nə ya war tsəgha ka ghwəy
mənti pənəw. Mbə piyaa dzəvərita vay,
ghwəy niy nza kwa taŋa mbəzliy gha dî
tsəhə gəna va, dza ghwəy, mba'a ghwəy
tsəhamti pərɓa ghwəy.
11 Ava va tsəgha nə ya sana diɓa kiy,
wəzəɓa kərnamti ghwəy sləni ghwəy va,
pən. Wəzəɓa manamti ghwəy na lə vəshi,
njasaa niy təkəti ghwəy va məni nzə
kwataŋa. Ge'i ge'i lə shi va ghwəy pə
ghwəy dzaa ɓə shi.
12 Sa nzana, mba'a pə ghwəy ɓanavə
shiy kaa Hyala lə vəshi, ge'i lə shi va
ghwəyəy, ghəshi na shi dza Hyalaa zləɓa
ɓəshi kwərakwə. Kala shiy va ghwəy gar
ɓantashi na, ka nə Hyala ngəŋwəy na, war
ghwəy ndara shiy kəw.
13 Əntaa ghwəy taa təkə, kwal tsaa
fambəŋwəy mbə ndərma, ta mbə nihwəti
mbəzliy nza tə wahə pəlee, pə ghwəy ma.
War ta mbə shiy nza yəmyəm va mbəzli
na na dee gwa'a tsəgha.
14 Njasa nzana tsa sənzənva dəŋ shi
zəmə va ghwəyəy, wəzə na ghwəy ngan-
shi kaa nihwəti ni kama ghəshi və shi. Ya ə
dza shi zəməə kama va ghwəy fəcahwəti,
dzəghwa mba'a ghəshi va niva mbəzli

7:14 7:14 8:24 **7:15 7:15** 2:9 **8:1 8:1-4** SləniKY 11:29-30; Rm 15:26 **8:6 8:6** Titə: 2:13 **8:7 8:7** 1Kwər 1:5; 16:1-3, 24; Gal 6:10 **8:9 8:9** Mt 8:20; Flp 2:6-7 **8:10 8:10** 1Kwər 7:25 **8:12 8:12** Mk 12:43

tərəŋwəy, nza ghəshi kəətiŋwəy ta nza kwərakwə ki. Ghalaɓa tsəgha na, yəmyəm dza ghwəy nza.
15 Ghalaɓa kiy, nja kwəmaa niy tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala dza naa nza. Ma kə məndi niy niy:
Mbəzliy niy ɓasəvə shiy ɗaŋshiy,
niy nza ghəshi tərəŋwshi və shiw.
Niy niy ɓasəvəshi jəwshi na, niy nza ghəshi daw və shiw,
a kə məndi niy ni.

Titəə dzaa dzəmbə məlmə ka Kwərintə lə mbəzli bakə kwasəbə ci

16 'Wəsa pə ghwəmmə kaa Hyala sa mərshi naa ɓanavə vəshi tərəŋw kaa Titə ta dza ta kəətiŋwəy, njasa ɗi ghəy va kəətiŋwəy kwərakwə.
17 A Titə mərshiy zləɓavə cə'wə ghəy ta zha ghəciy zhəmbə ghwəy. War kwataka sa cə'wə ghəy na diɓa kiw. Ghəci də'wə ghən tsa ci təkəti na dza, sa nzana tərəŋw ghəci vəshiy ta kəətiŋwəy.
18 Dzəghwa ghəy ghəciy maɗi, mba'a ghəy ghwənəghə tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw kwasəbə. Ntsa vay, tərəŋw fal mbəzliy nəw Yesəw tikə gwanashi. Sa nzana tərəŋw ghəci sənata gəzə kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzli.
19 Ya kala navay, ghəci na sa tivə mbəzliy nəw Yesəw tikə ta dza ghəci kwasəbə ghəy, ta ɓasə gəna tsəhə məndi va. A sləni wəzə na va məni ghwəmmə dzaa fati shəndəkə tə Ndə sləkəmmə Yesəw. Zhini ka ci njasa ɗi ghwəmmə kəəti nihwəti mbəzli ɓa.
20 Gəna vay, tərəŋw na kwəma mbə, sa nzana gəna ɗaŋ ghənzə. War lə məhərli məni ghəy kwəma kən, vantaa məndi dzaa haŋəy cəm, ka tsəhtsəhə lə ghəy, ka gəgəzə na: «Kay, wəzə kəsə ghəshi gəna vaw!» kə məndi. Am, gəla nava kwəmay, ka ɗi ghəy favə dzar kwa ghəy tepəw.
21 Na na ghəyəy, war kwəmaa taa nza wəzə naa sa ɗi ghəy ghəy məni kwa kwəma Ndə sləkəmmə, lə kwa kwəma mbəzli gwa'a.
22 Ava ghəy taa ghwənay tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw kwasəbə mbəzli bakə ni ni. A ghəy nighəvəri kwəma ci wəzə, mba'a ghəy nay, tərəŋw ghəci ɗi kəəti mbəzli. Ma sənzənva kiy, tərəŋw ghəci ɗiti dza ta kəətiŋwəy, Sa nzana mba'a favə njasa nza nzəy tsa ghwəy wəzə tsa ci kwa kwal Hyala.
23 Ma na Titə naciy, ntsa kwasəbee na tsava ndə, ghəy li ka naa ghəra sləni ta kəətiŋwəy. Ma ngwarməmmə mbə nəw Yesəw ni bakə ni kwasəbə Titəy, mbəzliy nəw Yesəw tikə ghwənashi na. A sləni ghəra ghəshiy fə shəndəkə dzəti Yesəw *Kəristəw.
24 Ka'wəti tə ghwəy mbəzli va wəzə wəzə. Ma sa ka mbəzliy nəw Yesəw va ghwənashi favə tsəghay, ta gəzə dza ghəshi: «Gəm niy vəshi kar Pəl lə kwəma mbəzli vaw» kə ghəshi.

9

Pəl gəzanshi gwəmava kwatsəməta kaa ka Kwərintə ta tsəhəti shiy, ta kəəti ngwarməməhi kwa kwal Hyala

1 Ya kalaa niy tsasliŋwəy zliyee dzəkən kwəma gəna tsəhə ghwəmmə na ta kəəti mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Zhəwdey, kwəma tiɓaw.
2 Sa nzanay, e sənay mbə ɗi kəətishi nza ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy. Lə vəshita vəshihwee lə ghwəy, kwa kwəma mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Masedəwan. Ma pən ngəshiy: «Gəna gəzə ghwəmmə na kwəma tsəhə nzə sənzənvay, ghala mbəradzəta, tsəhamti mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Akay na shi!» pən ngəshi. War sa gəzanakəshee tsəgha na, ɗaŋɓa mbəzliy mawti tsəhə gəna va mbə shi.
3 Va tsəgha ghwənəghəŋwəy ghəy ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw ni mahkan ni, nza ghwəy mbəə gwəmatəvaŋwəy kwatsəmətaa tsəhəti gəna va, njasa gəzee va. Ghalaɓa kiy, ka dza vəshiy vəshiti ghəy va lə kwəma ghwəy nza ka kwəma gəmta naw.
4 Ma kala dza pə ghwəy tsəhəti gəna va, dzəghwa ndəs ghəy dzaa tsəhəŋəy lə ka Masedəwanəy, kwəma ha'wə ha'wə na dza naa nza kən ghəy kwa kwəma shi. Zhini tərəŋwɓa tsa kən ghwəy diɓa. Sa nzana mba'a ghəy mbəlitiy gəzanamtishi, gwa'a gwa'a tsəhamti ghwəy gəna va, pə ghəy ngəshi.
5 Sa zəzətee tsəghay, va tsəgha cə'wəvee ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw ni mahkan ni a ghəshi tsəhəshi pərɓa ghəshi vəgha ghwəy kaa ngəra. Ta mbə ghwəy ɓasəti gəna gəzəti ghwəy va tsəhə. Ghalaɓa kiy, kee tsəhə na, ghwəy gwəmantəvaŋwəy. Tsəgha kiy, ta sənay dzam ndə tiɓaa 'yapətəŋwəy ta tsəhə gəna vaw, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy tarəvə na tsəhə nzə, kə məndi.
6 Sənay tə ghwəy, ma ntsaa zati shiy ɗaŋəy, ɗaŋ dza naa mənivə shiy kwərakwə. Ntsaa zati shiy jəwə na, war jəwə dza naa mənivə shiy kwərakwə. Ava tsəgha na nanzə kataŋ ki.
7 Gəna dza ghwəmmə na ta tsəhə kiy, war njasa bərkəti ndə ɓə nzə kwa hwər ci kə ndə taa ɓə. Əntaa ndə taa ɓə

8:15 8:15 Səvəri 16:18 **8:23 8:23** Titə: 2:13 **8:24 8:24** 7:14; 8:7-8 **9:1 9:1** 8:1-4 **9:3 9:3** 8:22, 24 **9:6 9:6** Fir 11:24; 19:17; 28:27

lə zhə kwa hwər ma. Əntaa ndə dzaa
tətə'wəŋwəy na, war ghwəy ɓəkə, kə diɓa
ma. War ghwəy kə dzaa tarəvə lə vəshi
mbə nəfə tsa ghwəy, mba'a ghwəy ɓəti
njasa dza naa təɓaŋwəy. Sa nzanay, ntsaa
ɓəkə shiy kaa Hyala lə vəshi ghəci mbə
nəfə tsa ci na sa ɗi Hyala kwəma ci.
8 A bərci va Hyala ta mbay ɓəŋwəy shiy
tərəŋw, ta mbə shiy nza wəkə va ghwəy
ya hwəmɓa. Kala shi dza ghwəy tərəhashi
tiɓa. Ghalaɓa kiy, wəkəŋwəy dza shiy nza,
ta mbə ghwəy məni ya namaɓa sləni wəzə
na li shi.
9 Njasa niy tsasliti məndi va mbə Zliya
Hyala, ma kə məndi niy niy:

Ntsa wəzə hwər tsay, shiy ɗaŋ ka naa nga
kaa ndə ndərma.

War wəzə ka hwər tsa ciy nza ya hwəmɓa,
kə məndi niy niy.

10 Hyalay, ghənzə ɓanshi na hwəlfə shiy
kaa mbəzli, tsəŋwəshi ghəshi. Lə shi zəmə
ka ndəə zəmə gwa'a. Hyala va kiy, ta
mbay dza naa ndaŋwəy ni ghwəy hwəlfə
shiy kwərakwə. Ta təfətəŋwəy miy dza
na, nza shi ghwəy mbəə mətsəhəva. Ma
tsəghay ta mbay dza ghwəy məni sləni
wəzə na ghənghən ghənghən lə shi va.
11 Ya nimaɓa shiy gwa'a na, ta
ndaŋwəyshi dza Hyalaa dza. Ta mbə
ghwəy nganshi kaa nihwəti mbəzli
kwərakwə lə wəzə hwər tsa ghwəy.
Ghalaɓa kiy, mbəzli ɗaŋ dza naa mananta
'wəsa kaa Hyala, ta shi ghwəy va ndaŋəy
ghwəy mbə dəvə ghəy ta ɓanshi.
12 Ma gəna tsəhə ghwəy va kiy, mənta
na war ta kəəti mbəzli Hyala gwa'a
tsəghaw. Mbəzli ɗaŋ dza naa mananta
'wəsa kaa Hyala tə kwəma gəna va diɓa.
13 Sləni dza ghwəy va ta ghərati tsəgha
nay, ta cikəvəri wəzə tsa mbə nəfə tsa
ghwəy dza naa dza kaa mbəzli. Ma nza
mbəzli ɗaŋ fal Hyala tə sa yanta ghwəy
fəti kaa kwəma *Kəristəw va wəzə na
ɓanavə ghwəy nefer ghwəy. Zhini ka fal
Hyala ta gəna ɓanavəshi ghwəy va lə na
ɓanshi ghwəy kaa nihwəti mbəzli lə nəfə
tsa wəzə tsa.
14 Shi dza ghwəy vaa ɓanshi kaa
mbəzli dza naa cikəvəri wəzə hwər tsa
məntəŋwəy Hyala tərəŋw tsa. Ma sa ka
ghəshi sənay tsəghay, ta ɗi kwəma ghwəy
dza ghəshi tərəŋw, ka cə'wə Hyala tə
ghwəy.
15 Mananta 'wəsa ghwəmmə kaa Hyala
ta shiy gwəramti va ndammə na.

10

Pəl gəzə njasa kəray na ci vəshi

1 Nana kiy, ə ɗee gəzaŋwəy kwəmaa
dzəkənee də'wə ghən tsee, yən Pəl. A
kə nihwəti mbəzliy dzəkən yay: «Mba'a
pə ghwəmmə lə Pəl tə pətsa kwətiŋ tsay,
kala hazləni ka naa gəzammə kwəma. Sa
ka naa dzay kərakə lə ghwəmmə na, ka
gəzəmmə kwəma lə bərci, kala hazləni ma
ya jəw» kə ghəshi. Ə ɗee mənira ka ndə
məni kwəma lə məhərli, lə wəzə hwər nja
*Kəristəw. Va tsəgha kiy,
2 ə cə'wəŋwəyee, ka ɗee ghwəy 'yapəraa
dzəmbə gəzəŋwəy kwəma lə bərci, sa kee
tsəhəra vəgha ghwəyəw. A na mbəzliy
ni va nja mbəzli tikə tə hiɗi məni kar
Pəl shiy, kə ghəshiy, e sənay ta gəzanshi
kwəma dzee lə bərci.
3 Na navay, mbəzli tikə tə hiɗi nza ghəy
lə nzəy tsa ghəy, nanzə kiy məniy tsa ghəy
mbəz njasa mbəzli tikə tə hiɗiw.
4 Ma ni ghəy shi mbəz ta dəvə ghəy
mbəz ghəy li shiy, shi mbəz ka məndiy
mbəz li shi tikə tə hiɗi na ghəshiw. Va
Hyala də'wə ghən tsa nzə səəkə ni ghəy
shi mbəz mbəz ghəy li shi. Shi mbəz nza
bərci mbə shi gar ndanivəri ka jaka Hyala
gwa'a gwa'a, lə pətsa mbəmbəshi ghəshi
ti gwa'a. Disl ka ghəy kalanay miyeɗemer
ka dzərvə, ka kəkə ghəpə gəmgəm ni va
gwa'a gwa'a.
5 Ya namaɓa zəzə kwəma garəti məndi
lə kəli ghən ta makə mbəzli va sənata
Hyalay, cəke' ka ghəy biyɗivəri nava
kwəma. Ka gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi
zhəghanti kwəma mbə nefer shi, ta yi fəti
ghəshi kaa Kəristəw.
6 Ya ghwəy sa ka ghwəy citi, a ghwəy
ɗi fəti va ghəy pə ghwəyəy, ta iti nihwəti
mbəzliy ɗi ma fəti va dza ghəy dza.
7 Ghwəy kiy, war kwəma məni ndə
pərikə tə ngwəla ka ghwəy nighə gwa'a
tsəgha. Mba'a kə ndə ni ntsa Kəristəw
nzee kəy, sənay tə ntsa va wəzə, ghəy
kwərakwəy mbəzli Kəristəw nza ghəy.
8 Ya ə vəshi ghəy lə dikə tsa ndaŋəy
Ndə sləkəpə tsaa dzəkən ghwəyəy,
ka ghəraŋəy ha'wəw. Sa nzanay, ta
kəətiŋwəy ndaŋəy na dikə tsa va, ta
ndaniŋwəy naw.
9 Dzəkən kwəma zliyahi tsasliŋwəy ya
niy, ka ɗee ghwəy təkə mbə nəfə tsa
ghwəy «ta mbə her ghəy dza tsasliŋəy na
zliyahi ni» pə ghwəy tepəw.
10 Sa nzanay, kar nihwəti mbəzliy gəzə:
«Mba'a kə Pəl tsaslimmə zliyahiy, caslakə
slakə ka naa gəzaghwa kwəma kwa shi,

9:9 9:9 Cem 112:9 **9:10 9:10** Ezay 55:10; 'Wəzh 10:12 **9:11 9:11** 1:11; 4:15 **9:15 9:15** 9:11 **10:1 10:1-18** 1Kwər 9:3 **10:1 10:1** 10:10; 1Kwər 2:3 **10:2 10:2** 13:10; 1Kwər 13:2 **10:4 10:4** 6:7; Rm 13:12; Ef 6:13-17 **10:5 10:5** Ezay 2:12-17 **10:6 10:6** 2:9 **10:7 10:7** 1Kwər 1:12 **10:8 10:8** 13:10

ka naƀəmmə. Ma mba'a kə tsəhəy
kwa jipə ghwəmmə na, mba'a zhəghəy
shemətehwə, nja ntsa kama bəliti mbə
kwəma ci» kə ghəshi.
11 Va tsəgha, ma nə ya kaa gəla mbəzliy
gəzə kwəma va va tsəgha niy, wəzəƀa
sənay ghəshi na, kwəma tsaslambə ghəy
va mbə zliyay, war tsəgha dza ghəy ta
mənti sa ka ghəy tsəhəŋəy mbə ghwəy.
12 Mbəzliy mənti ghən tsa shi va ka
mbəzli dikə dikə niy, ka dza ghəy təkə
yəməva lə gəla niva mbəzli na na ghəyəw.
Na na shiy, ghəshi naa bərkəvə tsa shi
dikə, tsa' na məni dikə, kə ghəshi, ka
yəməva lə dikə tsa bərkəvə ghəshi va.
Hyeler na gəla niva mbəzli.
13 Na na ghəy ta na tsa ghəy ghənəy, ka
dza ghəy dzaŋəy ta vəshi lə nihwəti shiy
dzəghwakən sləni ndaŋəy Hyala va mbə
dəvə ghəyəw. A Hyala ndaŋəy dza ta gəzə
kwəma nzə kaa mbəzli mbə dəvə ghəy,
mba'a ghəy tsəhəŋəy lə gəzə kwəma va
pa' mbə ghwəy.
14 Ya ə vəshi ghəy lə sləni ghərahwə
ghəy mbə ghwəy kiy, taŋəti ghala ghəyəw,
sa nzanay, a ghəy tsəhəŋəy mbə ghwəy
wəzə wəzə, mba'a ghəy gəzaŋwəy kwəma
wəzə naa dzəkən Kəristəw.
15 A na na ghəy na ghəyəy, ka dza ghəy
taŋəti na ndaŋəy Hyala sləni, ka dzaŋəy
ta vəshi lə sləni ghərati nihwəti mbəzliw.
Na na ghəyəy, war kən ghwəy fakən ghəy
məhərli ghəy. A ghwəy mbəə mətsəhə
ƀanavə nefer ghwəy gwanashi kaa Yesəw
Kəristəw. Ma nza ghəy mbəə mətsəhə
ghəra sləni ghəy mbə ghwəy. Ge'i ge'i
njasa dza Hyalaa bərkavəŋəy.
16 Ma ləy hwəm kiy, nza ghəy dza kwa
kwəma ta gəzə kwəma Hyala wəzə na kaa
mbəzli tə hiɗi kərakə ni, taŋ məlmə ka
Kwərintə. Ka mbay ghəy dzaŋəy dzəmbə
vəri tsa nihwəti mbəzli, ta vəshi lə na
shi sləni mənti ghəshi njasa məni nihwəti
mbəzli vaw.
17 Talay, a məndi tsasliti mbə Zliya
Hyala, ma kə məndiy: «Mba'a kə ndəə ɗi
vəshiy, lə sləni ghərati Ndə sləkəpə kəə
vəshi gwa'a tsəgha» kə məndi.
18 Ta na navay tsəgha na, sa nzanay,
mbəzliy falamti ghən tsa shi va də'wə
ghən tsa shi na, ka ɗi kwəma shi Hyalaw.
War mbəzli falti na də'wə ghən tsa nzə
ghənzə Hyala na shi ɗi na kwəma shi.

11

Pəl faghwa ghala kwa jipə tsa shi lə ka ƀənipə shiy ka dzərvə

1 Nanay, e ɗi gəzə nahwəti kwəma, njasa
ghəraɗa gazlaka, yaŋ pə ghwəy taa ni na
ghwəy. Ə cə'wəŋwəy ya, yaŋ pə ghwəy.
2 Tərəŋwəy mənɗa hərhə tə ghwəy,
njasa mananta na va kaa Hyala kwərakwə,
va kwəma mbəzliy pəla kwal tsaa
ngəɗəhwəŋwəy va. Nja zha ka zal vaa
bərɗiti ka mə, mba'a məndi ndəghwanati
sa ci wəzə kala kwəma rəɗa rəɗa na tarəy,
tsəgha bərɗitəŋwəy ya kaa *Kəristəw
kwətiŋ kwərakwə. Pa' vəgha vici dza
ghwəy tsəhə vəgha ɗewɗew kala kwəma
rəɗa rəɗa na tar ghwəy.
3 A ghwəy sənay njasaa niy səəkə
shishiy ngəɗiti *Evə lə dzərvə ci.
Zəzəti mee dzəkən kwəma vay,
tərəŋw kee hazləni nəghətaa ndə dzaa
ngəɗəhwəŋwəy, ka ghwəy dza na,
mbərəkə ghwəy dzaa zlay nəw kwal tsa
Kəristəw lə nəfə kwətiŋ.
4 Ava ghənzə na kwəma ghəraɗa hazləni
va və. Sa nzana, war vaŋ kə ndə
ƀənipə shi dzərvə tsəhəy mbə ghwəy na,
mba'a ghwəy ƀanavə kwal ta ƀəniŋwəy
shiy. Gəla kwəma ka niva mbəzliy
ƀəniŋwəy dzəkən Yesəw kiy, kwətita naa
nza, ghənghən lə na ƀanavəŋwəy ghəy
va. Safə tsa dza ghəshiy gəzəŋwəy kwəma
ci na, ghənghən lə Safə tsa ɗewɗew tsa
va niy kwəmavə ghwəy. Ka gəzəŋwəy
kwəma ghəshiy dzəkən Yəwən kwəma
wəzə na va niy gəzaŋwəy ghəy ƀaw, ka
ghwəy dza na ghwəy ki na, gwəŋəŋwəy,
war ka fa kwəma shi va ya tsəgha nzə.
5 Mbəzli ƀəti ghwəy va nja *ka kwal
Yesəwəə gwəramtiy, e sənay taŋətəra
ghəshi na na yaw.
6 Aa nza dawee tə məcaŋa gəzə kwəma
kaa mbəzli, a na sənata kwəmay, e sənata
nava nanzə. Ɗaŋ səɗa səəkə ghəy
citəŋwəy sənata kwəma ghəy wəzə wəzə
ya dza kwa namaƀa kwəma.
7 Ghala pətsaa gəzəŋwəy ya va Yəwən
kwəma wəzə nay, niy nə ya kaa ngəŋwəy
na: «Ngaram shiy ka səɗee!» pənəw, nja
ntsa kama bama ti niy zhəghətee ghən
tsee, ta mbee kəətitəŋwəy, a ghwəy mbəə
məniŋwəy ka mbəzli Hyala, pən. Ma
bərkə ghwəy na, *kwəma jikir naa məntee
ti na?
8 Ghalaƀay, nihwəti mbəzli Hyala niy
ngara na səɗee, kala ghwəy mbə. Dza niva
mbəzli tsəgha ki, mba'a ghəshi pavəɗa
shi ta dəvə shi, war tə kwəma ghwəy, ta
mbayee kəətiŋwəy.
9 Ghala pətsaa nzee va mbə ghwəyəy,
karee ghəzliɗa ta shiy tə nahwəti vici.

10:11 10:11 13:1-2 **10:12 10:12** 3:1 **10:13 10:13** Rm 12:3 **10:15 10:15-16** SləniKY 19:21; Rm 15:20 **10:17 10:17** Zher 9:22-23; 1Kwər 1:31 **10:18 10:18** 1Kwər 4:4-5 **11:2 11:2** Ef 5:25-27 **11:3 11:3** Ghava 3:1-5, 13 **11:4 11:4** Gal 1:8-9 **11:5 11:5** 12:11; 1Kwər 15:10; Gal 2:6, 9 **11:6 11:6** 1Kwər 2:6-16; Ef 3:4 **11:7 11:7** 12:13; 1Kwər 9:12, 18 **11:8 11:8-9** Flp 4:15-18

Ya tsəgha nzəy, səəkee ɗəwhwə shiy va ghwəy ya ta vici kwətiŋəw. War mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Masedəwan na shiy niy ɓəkəvəra shi ghəzliree ti shi. Ya namaɓa kwəma niy nza na tə yay, səəkee ni kəətiram mbə pənəw. E sənay, ya hwəmɓay, ka dzee ɗəwhwə shiy va ghwəyəw.

10 Tərəŋw vəshiree sa nzana, kala səəkee ɓəhwə gəna ghwəy. Ya kwamaɓa dzee tə hiɗi ghwəy ghwəy ka Akayəy, ndə tiɓa dzaa makətəra va vəshi lə kwəma vaw. Kwəma gəzee vay, kwəma kataŋ na njasa ka Kəristəw vaa gəzə kwəma kataŋ na kwərakwə.

11 Sa gəzee va kwəma va tsəghay, ə ɗiŋwəy ma yaw? A Hyala sənay njasa ɗiŋwəy ya.

12 Ma yənəy, war tsəgha dzee məni, njasa məntee na sənzənva, ka dzee ɓə gəna va ghwəyəw. Ta mbayee kalanay miy tsa mbəzliy ni va: «Ka kwal Yesəw nza ghəy» kə ghəshi, ka sla dzərvə. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə kəli ghən tsa shi. Ma kə ghəshi na: «Ghəyəy, sləni Hyalaa ghəra ghəy nja kar Pəl kwərakwə» kə ghəshi.

13 Ma gəla mbəzli vay, ka kwal Yesəw kataŋ ni na ghəshiw. Ə ngəɗi ghəshi mbəzli lə sləni ghəra ghəshi, mba'a ghəshi mənti ghən tsa shi nja ka kwal Yesəw Kəristəw.

14 Əntaa ghwəy dzaa nighə nava kwəma nja maɗaŋa ma. Sa nzanay, ya *ndə jaka tsa Hyala də'wə ghən tsa ciy, tə nahwəti vici na, kar naa mənti ghən tsa ci ka *ndə kwal tsa Hyala tsaa səəkə mə ghwəmə tə pətsa nza waŋ tsa Hyala tərəŋw.

15 Ya ə mənti ka sləni va ghən tsa shi nja ka ghəra sləni kaa Hyala kataŋ ni kiy, ka dza nava kwəmaa mənipə maɗaŋaw. Ə na nzana, fəca kwa kərni viciy, ta mananshi ngwəvə dza Hyala ge'i lə sləni ghərati ghəshi va.

Ngəra'wə tsa sahwə Pəl tə sa ghəra na sləni ghwənay Yesəw ti

16 Ə zhinee gəzəŋwəy, əntaa ghwəy dzaa nighəra nja ndə gazlaka ma. Mba'a pə ghwəy dzaa nighəra nja ndə gazlakay, ɓətim kwəmee va nja kwəma ka gazlaka, e mbəə kəli tsee ghən jəwə kwərakwə.

17 E sənay, na navay, ndara kwal Ndə sləkəpə ta kəli ghən tsee lə dikə tsa mənee njasa ɗee tsa gəzəŋwəy sənzənvaw. Mba'a pən ni, e kəliti ghən tsee pənəy, nja kwəma ka ndə gazlaka vaa gəzə dza naa nza.

18 Ma yən nighə na, ɗaŋ mbəzli, ka kəkəli ghən tsa shi, lə shi məni ghəshi tikə tə hiɗi. Əy, ma ghənzə tsəghay, wəzəɓa dzee məni nja ghəshi na kwərakwə ki.

19 Ya sa nzana mbəzliy sənata kwəma ghwəy kiy, njaa mənti na zhini ghwəy fa kwəma va mbəzliy sənata ma kwəma, ka vəshi li shi kia?

20 War ə ghwəy zləɓa məndiy zhəghəŋwəy nja mevivi. Ka papa shiy va ghwəy kwa tsəhwəli kwa tsəhwəli. Ka ngaliŋwəy dzəti zamba, ka ndərə kwəma ghwəy, ka ghəghəzliŋwəy.

21 Avam kwəma ghwəy kia gwəla. A na na ghəy ghala vəghwə tsaa niy nza ghəy mbə ghwəyəy, daw niy nza bərci ghəy ta məniŋwəy gəla na tsəgha na va kwəma.

Nana kiy, avee dzaa gəzə kwəma nja ndə gazlaka, ya namaɓa kwəmaa kəli ghəshi ghən tsa shi liy, yən kwərakwə na, ta mbay dzee kəli ghən tsee lə kwəma va.

22 Mba'a kə ghəshi ni: «Ka *Ebərə gə ghəy» kə ghəshiy. Yən kwərakwə na, ndə Ebərə tsa va nzee. Ə kə ghəshi ni: «Jijihiy *Abəraham nza ghəy» kə ghəshiy. Yən kwərakwə na jijiy nzee. «Ka *Izərayel nza ghəy» kə ghəshiy. Yən kwərakwə na ndə ka Izərayel nzee.

23 Mba'a kə ghəshi ni: «Ka ghəra sləni *Kəristəw gə ghəy» kə ghəshiy. Ghala nava na, njasa vəŋəta gazlaka mbə ghənee dzee gəzə: Yən kwərakwə na sləni ci na sa ghəree. E taŋətishi mbə sləni va, am səəkəə kalayra kwa fərshina taŋ kaa ngəshi, am səəkəə də'wəhwəra taŋ kaa ngəshi, ɗaŋ səɗee nzee war jəw jəw tərmbə ta məti.

24 Cifə səɗa də'wəhwəra mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni lə kwərpə, mahkan mətsəkə məsliɗəti, mahkan mətsəkə məsliɗəti.

25 Mahkan səɗa mbəzli ka *Rəm dikə dikə ni də'wəhwəra lə ghwəɗa. Tə nahwəti viciy, mba'am pə'wətəra lə hərezli ta pəəslira. Mahkan səɗa kwambəwal dəpəhwə dəpə lə yaa dzəmbə yam. E səəkəə mənəhwə vəghwə lə vərɗi mbə yam.

26 Ɗaŋ səɗee sahwee ngəra'wə tə ghərakwəli mbə wəhi kee vaa wə. Ka sa ngəra'wə va ka ghəli kwa kwal, ka sa ngəra'wə va hwəlfə nihwəti mbəzli ghənghən ghənghən, lə va mbəzli mbə nee hwəlfə gwa'a. Tərəŋw sahwee ngəra'wə dzar mbə məlməhi, lə kwamti,

11:10 11:10 1Kwər 9:15-18 **11:11 11:11** 1Kwər 16:24 **11:12 11:12** 11:5; 12:11 **11:13 11:13** Flp 3:2; ShiZhŋ 2:2 **11:15 11:15** 4:10; Rm 2:6 **11:16 11:16** 12:6 **11:22 11:22** Flp 3:5; Rm 11:1 **11:23 11:23-29** 4:8-12; 1Kwər 4:11-13; 12:26 **11:23 11:23** ghəra sləni: 1Kwər 15:10; fərshina: SləniKY 16:23 **11:24 11:24** Nəw 25:3 **11:25 11:25** SləniKY 14:19; 16:22 **11:26 11:26** SləniKY 9:23; 14:5

lə dzəy tə kwəfa. Mbəzliy ni va ka nəw Yesəw nza ghəy, kə ghəshi, mbalaa kala nəwti ghəshiy, a ghəshi samiyra ngəra'wə kwərakwə.
27 Tərəŋw irəhwəvaree lə sləni, ka sa ngəra'wə mbə. Ɗaŋ səɗa kee nza kala kwəmavə ma ya hi. Tərəŋw səəkee mbə sə'wa ma lə ndir gwa'a. Ɗaŋ səɗa kee nza mbə məni səwmay. Ka hi tə tasli ɗaŋ səɗa, kala shiy tiɓa ya ta pa shiy dzəkən ghənee.
28 Ɗaŋ na nihwəti ngəra'wer sasahwee tiɓa na, ka zhinee mbəra niva ghwəlaw. Mbə shi va kiy, war zəzəə dzəkən mbəzli Hyala gwanashi na shiy gwəramtiy tsə'wəshi mbə nəfə tsee vici va vici va.
29 Mba'a kə bərci ndə daw kwa kwal Hyalay, njasa nza na yən kee nighə. Mba'a kə ndə tərəy dzəmbə *kwəma jikir na diɓa na, ka zhira ghənzə tərəŋw.
30 Ma kwəma ɗee gəzəŋwəyəy, mba'a pən ɗi kəli ghən tseyey, lə daw bərci tsee va dzee kəli ghən tsee.
31 A Hyala mə ghwəmə Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw sənay, dzərvəə sla yaw, kə. Ə kə məndiy fal slən tsa nzə ya pa' hwəmɓa.
32 Ghala vəghwə tsaa niy nzee va mbə məlmə Damasə kwataŋay, Aretasə niy nza mazə tsa dikə tsa, dza ngwəmna tsa fəy na mbə məlmə Damasə, mba'a fəy mbəzli kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə va ta kəsəra. Dəzlətsəɓə məlmə va niy nza lə kələm.
33 Ma sa nay mbəzli Hyala mbə məlmə va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi faghwara kwa ghwani, ɓiyakə pəhati zə'wə ti. Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəkəvəriɗaa dzəti ngwəla dzəvəri kwa mergi tsa slati məndi tə kələm. Dzəghwa mba'ee kwəmavə mbəlira səvəri mbə dəvə mazə tsa va tsəgha ki.

12

Shi cinti Hyala kaa Pəl nja kwa shiw

1 Ma yənəy, war ta kəli ghən tsee dzee. Ya tsəgha nzana mba'ee sənay kala kwəmaa təɓə ghənzə. Nanay ta gəzə kwəma dzee dzəkən shi citəra Ndə sləkəpə nja kwa shiw.
2 E sənay tsahwəti ntsaa yivə kwəma *Kəristəw tiɓa. Dzəghwa tə nahwəti viciy, mba'a Hyala ɓay dzəmə ghwəmə, dzəti pətsa nza na də'wə ghən tsa nzə. A shi va mənti piya məŋ lə faɗə sənzənva. Sa nay na pətsa məɓa na, mba'a zhəghəkəvay. Kwəma vay, nda kwa shiw dzəməy na ki? Nda ghəci də'wə ghən tsa ciy ɓəghə Hyala ki? Sənay yaw, War Hyalaa saa sənay kwətita gwa'a tsəgha.
3-4 Ta na navay tsəgha na, e sənay, a Hyala ɓəghə ntsa vaa dzəmənə dzəti pətsa nzəy na ti. Nda kwa shiw dzəməy na, nda də'wə ghən tsa ci ɓəghə Hyala ki, sənay yaw. War Hyalaa saa sənay kwətita gwa'a tsəgha. Ma ghala pətsa va ghəci məɓa na, mba'a favə kwəma. Kwəma kala mbata ma ndə ngəriy gəzəkəvəri lə miy tsa ci. Zhini diɓa na, ɓanavə kwal məndi kaa ndə ta gəzə kwəma vaw.
5 Ava, kwəma nzee gar kəli ghən tsee ti, yən kəə kəli. Sa nzana yən ntsa va. Ma ta na nihwəti shi nzee gar kəli ghən li shi gwa'ay. Shiy ci daw bərci tsee səvəri na shi dzee kəli ghən tsee li shi gwa'a tsəgha.
6 Əy ma ya tsəgha nzə, yən kəə ɗi kəliti ghən tseyey. A shi dzee mbay kəli ghən tsee li shi tiɓa. Kwəma gəmta na nja kwəma ka gazlaka dzee gəzə tiw. Shi dzee vaa kəli ghən tsee li shiy, shi kataŋ ni dza ghəshiy nza. Ma ki na, ka ɗi kəli ghən tsee yaw. Sa nzanay, ka ɗee məndiy fə dikə dzətee tə sa kəlitee ghən tseyew. Wəzəɓa ha'wə mbəzli tə ya, sa nzana, mba'a ghəshi favə kwəmaa səvəri tə miy tsee, mba'a ghəshi nata sləni məntee lə mətsə shi ɗee.
7 Ma sa ɗi ma Hyala yən kəli ghən tsee lə shi citəra na va maɗaŋa maɗaŋa ni ki na, dza na kwərakwə mba'a fatəra batsə, lə nahwəti kwəma mbay mee kwaɗi və, ya jəw tsətsə. Kwəma tə ya vay, njasa nza naa kwəma ghwənikə *ndə jaka tsa Hyala, ta də'wəra li mənta na, vantee dzaa kəli ghən tsee, ka zamti ghən ta daw bərci tsa nzee va mbə.
8 Dzee mahkan səɗee zhənti cə'wə Ndə sləkəpə: «Titihwə ɓantəra batsə tə ya na sara ngəra'wə!» pən.
9 Ma kə kaa kwəma zləɓakəra na na: «Avee mərshiy məntəŋa wəzə hwər, ta mbay ghaa sə'wa kwəma. Sa nzanay, ghala pətsa ka gha vaa nza mbə daw bərciy, ghala pətsa va ka bərcee civa mbə gha lə sləni ka ghaa ghəra» kə kaa ngəra. Əy, ma ghənzə tsəgha kiy, wa kwəma kee gəzəa? Mbə vəshi nzee tərəŋw, ka kəli ghən tsee lə shiy ci daw bərci tsee səvəri. Ta mbay bərci Kəristəw mətsəhə ghəra sləni mbə ya tərəŋw.
10 Ava va tsəgha vəshee mbə daw bərci tsa mənee. Ya hashi nzee va nahwəti kwəma, ya ə tsəərəɗa məndi, ka sara ngəra'wə, ka səəkə kwəma caslakə naa dzəkənee, tə mbərkə Kəristəwəy, war mbə vəshi dzee nza. Sa nzana, ghala

11:27 11:27 6:5 **11:29 11:29** 1Kwər 9:22; Gal 6:2 **11:30 11:30** 12:5; 1Kwər 1:31 **11:31 11:31** 1:23 **11:32 11:32-33** SləniKY 9:23-25 **12:5 12:5-6** 11:16, 30; 12:1; 1Kwər 11:31 **12:7 12:7** Gal 3:13-14; Zhəwbə 2:6 **12:9 12:9** Ezay 40:29-31; Rm 5:2; Flp 4:13

pətsa ka bərcee vaa nza dawəy, ghalaɓa ka Kəristəw ɓəra bərci ci.

Gəna ka Kwərintə na sa ɗi Pələw, mbəli piy tsa shi na sa ɗi na gwa'a tsəgha

11 Kwəma nja sa gəgəzəkee na sənzənvay, kwəma ka gazlakaa gəzətee ti. Ghwəy fambəra na mbə gəzə nzə. Sa falra ma ghwəy va tsəgha dzəmbəree mbə fal ghən tsee. Ghwəy niy təɓə naa falra nza ki. Ya war tsəgha nzee ka ntsa kama bama tiy, e sənay, ka taŋətəra *ka kwal Yesəw ghwəy va, nə ghwəy ghəshi gwəramti na pə ghwəyəw.

12 Talay, a ghwəy sənay ya ghwəy shi də'wə ghən tsa ghwəy. Ghala pətsaa nzee va mbə ghwəyəy, ndə sə'wa kwəma niy nzee mbə slənee. Mba'a Hyala mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na ghənghən ghənghən ɗaŋ lə ya mbə ghwəy. Shi va gwanashi kiy, ti shi ka ghwəy sənay ndə kwal tsa Yesəw tsa kataŋ tsa nzee, pə ghwəy.

13 Nahwəti kwəma wəzə na tiɓa, mba'ee mənti kaa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw kala məntəŋwəy yaw. War shiy na shi ɗəwhwə mee va ghwəy, ta warashi ghwəy tə sləni ghəree mbə ghwəy. Ma nava kwəmay, ə cə'wəŋwəyee, tihwətihwəm, pəlaram mbə nefer ghwəy.

14 Ya tsəgha nzə sanay, kwa kwəma jəw na ta zha dzee zhəmbə ghwəy. Kwa mahkana səɗa dzee ta wə mbə ghwəy. Sana diɓay, ka dzee zləɓa ghwəy wara shiyəw. Na neyey, war mbəli piy tsa ghwəy na sa ɗee gwa'a tsəgha. Gəna ghwəy na sa pəla yaw. Mba'a kə ndə yakə ndərazhi kiy, ndərazhi va ka naa zhini pəla shiy ta kəli dəshiw. Didi na saa pəla shiy ta kəli ndərazhi ci.

15 Na neyey, ya gwa'a gwa'a kəɗamtee shi mbə dəvee, ya war ə nzee gar mətira va dali sləni ta kəətiŋwəyəy, kwəma tiɓaa shasharaw! War vəshi dzee vəshi gwa'a tsəgha. Ya sa nzana, mba'ee ɗiŋwəy tərəŋw kiy, a nava ɗi ma ghwəy kwəmee kia?

16 Ta na navay, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghwəy sənay, səəkee ɗəwhwə shiy va ghwəyəw, pə ghwəy. Zhini ma kə nihwəti mbəzli kaa ngəŋwəy ɓa na: «Ma Pələy, tsəhwəli jəw na sa ciw. War mbə papa gəna ghwəy na nayma ghwəy tsəgha, dzar kwa tsəhwəli kwa tsəhwəli» kə ghəshi.

17 Dza njaa səəkee ɓəhwə shi ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəlia? Ya mbəzli kee vaa ghwəni ngəŋwəy nja kar Titə kiy, ə səəkə ghəshiy ngaləhwə shiy va ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəli shəkəna? Kay, tiɓaw. A ghwəy sənay mənəhwə niva shiy ghəshiw, pə ghwəy.

18 E niy cə'wəvə Titə, mba'ee ghwənay tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw va sənay ghwəy wəzə kwasəbə, ta dza ghəshi va ghwəy. Ə nza na mba'a Titə ɓəhwə shiy kwa tsəhwəli va ghwəy shəkəna? Tiɓaw. Sa nzanay, e sənay, kwəma ka Titəə məni lə na kee məniy, sa kwətiŋ na na. Kwəma mbə ghən ci lə na mbə ghən tsee diɓay, sa kwətiŋ na ghənzə.

19 Nəghətaa ghwəy dzaa təkə, ta ka kwəma kən ghən tsa ghəy kwa kwəma ghwəy gəzəŋwəy ghəy kwəma mbə zliya tsasləghəŋwəy ghəy na, pə ghwəy ma. Nza bərci ghwəy mətsəhəva kwa kwəma kwa kwəma mbə kwəma Hyala nə ghəy. Va tsəgha gəzəŋwəy ghəy kwəma va gwanata madigahira. Na na ghəyəy, kwa kwəma Hyala gəzə ghəy kwəma njasa ɗi *Kəristəw.

20 Sana kiy, sa dzee va ta zhaa zhəmbə ghwəy na, war mbə dza na heree nəghətee dzaa kəsaŋwəy mbə məni nahwəti kwəma, kala dza kwəma vaa təɓara. Ghalaɓa kiy, ka dza na mənee kwəma təɓaŋwəy kwərakwə kiw. Mbə dzaa heree, sa nzanay, ka ɗee kəsaŋwəy mbə ngwəngwəliva, ka hərhə, ka ɓə ɓə nəfə, lə jaka kwa jipə ghwəy, ka tsətsəərəva, ka ngwangwashi miy, ka kəli ghən, ka lilidi kwəmaw.

21 Sa kee zhəghəvaa zhimbə ghwəy mba'ee zhaa kəsashi nihwəti mbəzliy niy tsati titihwə kaa Hyala, zhini ghwəlashi mbə nəw lə kwəma shi jikir na, ka məni ghwərghwər, ka məni kwəma rəɗa rəɗa nay, ta wahə dzee dzəkən niva mbəzli. Ghalaɓa kiy, a Hyala taa pakənɗa ha'wə kwa kwəma nzə mbə ghwəy. Ava va tsəgha dza heree diɓa.

13

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci

1 Avanay sanay, kwa mahkana səɗee dzee ta dzaa dzəmbə ghwəy. Ma sa ka ghəy tsəhəŋəyəy, ta ɓanshi fəti dza ghəy kaa mbəzliy mənti *kwəma jikir na va, ka məni njasa gəzəkə Zliya Hyala va. Ma kəy: «Mba'a kə ndəə ɓasə ngwəvəə dzəkən tsahwəti ndəy, mbəzli bakə ya mahkan kə dzaa bəzlakən fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəma mənti ntsa va va» kə.

12:12 **12:12** SləniKY 13:6-12; 14:8-10; 16:16-18; 19:11-16; Rm 15:19 **12:13** **12:13** 11:7-9 **12:14** **12:14** 13:1 **12:15** **12:15** 1Kwər 16:24 **12:17** **12:17** 7:2 **12:18** **12:18** 2:13; 8:6, 16-17 **12:20** **12:20** 1:23; 1Kwər 1:10-11 **12:21** **12:21** 13:2 **13:1** **13:1** 12:14; Nəw 19:15; Mt 18:16; 1Tim 5:19 **13:2** **13:2** 1:23; 10:11; 12:20; 13:10

2 Ghala pətsaa niy nzee va mbə ghwəy
kwa baka səɗa yay, e niy gəzanamtishi
kwatsəməta kaa mbəzliy mənti kwəma
jikir na va mbə ghwəy, lə kaa nihwəti
mbəzli gwanashi. Sana diɓay, ə zhinee
gəzaŋwəy, yən kərakəra, sa kee tsəhəray,
ka dzee zlay ndə ya kwətiŋ mbə mbəzliy
məni kwəma jikir na vaw.
3 Ghwəy shiy ɗi vaa sənay nda ka
gəzə kwəma *Kəristəw lə miy tsee pə
ghwəy tsəy? Ghənzə tsəghay, ta citəŋwəy
dzee. Na Kəristəw ghəciy ghəra sləni mbə
ghwəyəy, njasa nza na daw bərci ci naa
nzaw. Lə bərci ka naa ghəra sləni mbə
ghwəy.
4 Ma ghala pətsaa nza məndi mbə
daŋwə dzəti tsəm ta pəəsliy, tsəghaa nava,
kataŋ kataŋ niy zlanay na ghən tsa ci
kaa mbəzli, mba'a zhəghəy nja ntsa daw
bərci tsa. Ma dza na ki sa pəəsliti məndi
ka lamti na, mba'a zhakatiy mbə məti
ka piy lə bərci Hyala. Ghəy kwərakwə
kiy, jakə mənin̨əy ghəy lə Kəristəw. Ava
va tsəgha zlay ghəy ghən tsa ghəy, ka
zhəghəŋəy, ka nighəŋəy məndi nja ka
daw bərci kwərakwə ki. Zhini ɓa na, tə
ghwəməŋəy ghəy ka piy, lə piy tsa ndaŋəy
na. Ma sa ka ghəy tsəhəŋəy mbə ghwəyəy,
lə bərci Hyala dza ghəy məni kwəma dza
ghəy məni mbə ghwəy.
5 A nə ya ngəŋwəyəy, nighətim ghən
tsa ghwəy dəʼwə ghən tsa ghwəy, ta mbə
ghwəy sənay nda ɓanavə nəfə tsa ghwəy
ghwəy kaa Yesəw Kəristəw kataŋ. Ka nay
Kəristəw ghwəy mbə ghwəy sa? Kala nay
pə ghwəyəy, mbə nava.
6 Ma mba'a pə ghwəy nay Kəristəw mbə
ghwəyəy, ghalaɓa na, ta sənay dza ghwəy,
mbə gəzə kwəma na Kəristəw mbə ghəy
pə ghwəy.
7 Mbə cə'wə Hyala nza ghəy tə ghwəy
a ghənzə ndəghwəŋwəy, nəghətaa ghwəy
məni kwəma jikir na ya jəw, ta mbə ghwəy
sənay njasa ghərati ghəy sləni wəzə na
mbə ghwəy nə ghəyəw. War ə na na ɗi
ghəy ghwəy məni kwəma wəzə na kwa
kwəma Hyala gwa'a tsəgha. Ya ə dza
məndiy nighəti njasa nza bərci ghəy daw
ta kəətiŋwəy.
8 Sa nzanay, na na ghəy na, ka mbay
ghəy yiɗi kwəma Hyala kataŋ naw, war
yəmaghwa kwəma kwa sa nzə na sa
mbata ghəy gwa'a tsəgha.
9 War kama ghwəy lə bərci va ghwəy
mbə kwəma Hyalay, ya əy nighəŋəy
məndi nja ka daw bərci na, war mbə vəshi
dza ghəy nza tərəŋw. Ava va tsəgha cə'wə
ghəy Hyala, a ghənzə kəətiŋwəy ta mbə
ghwəy mətsəhə kəli kwa kwal tsa nzə.
10 Ma na kwəma tsasləghəŋwəy ya na
kwəma na ti kwatsəməta tsətsəy, ta mbə
ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy ka ghəy
maɗiy tsəhə vəgha ghwəy nə ya. Van-
tee dzaa naɓəŋwəy, sa kee tsəhəra mbə
ghwəy. Ta na navay, a Hyala ndara dikəə
dzəkən ghwəy, ta gəzəŋwəy kwəmee.
Nanzə kiy, ndara dikə tsa va Hyala ta dzee
ta lidivəriŋwəy liw. Ta mbəə kəətiŋwəy,
nza ghwəy kəli kwa kwal tsa nzə ndara na
dikə tsa va.
11 Naa tərmbə kiy ngwarməhiray, tə
kwa kərni kwəma nzee, kwəma ɗee
gəzaŋwəyəy, ə pə ghwəy mətsəhə dza
kwa kwəma kwa kwal Hyala. Mətsəhəm
bərci kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy,
mba'a ghwəy yəməti miy tsa ghwəy ka sa
kwətiŋ tsa, lə zərkə pə ghwəy nzəyŋwəy
kwa jipə ghwəy. Ghalaɓa kiy, nza Hyala
kwa ɗi mbəzli ghənzə kwa ɓə zərkəə
dzəmbə nefer mbəzli ndəghwəŋwəy ki.
12 Səkwəvam kwa jipə ghwəy kala
hwətəməva nja ngwarməməə nəw
Kəristəw. Mbə səkwəŋwəy na mbəzli kwa
kwal Hyala tikə gwanashi.
13 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Yesəw
Kəristəw, Ntsaa sləkəmmə. Nzəyəy ɗi
tsa Hyala mbə ghwəy, mba'a Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa jakəy lə ghwəy. Tiɓa kərayee,
nza ghwəy nza ki.

13:4 13:4 12:9-10; 1Kwər 1:25; Flp 2:7-8 **13:10 13:10** 13:2; 10:8; 1Kwər 4:21 **13:11 13:11** Zhŋ 14:27; Rm 15:33; 1Kwər 7:15; Ef 6:23; Flp 4:9; 1Tes 5:23; 2Tes 3:16; Ebr 13:20; 1Pi 5:14 **13:12 13:12** 1Kwər 16:20 **13:13 13:13** Mk 13:11; Rm 8:26, 39; Gal 6:18

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Galatə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidî ka Galatə tsasli Pəl zliya na. Ghala kwataŋata kiy, a Pəl niy təwramti məlməhi va, ghala vəghwə tsa vay, ghəci gwərapəy va mətsəhi ci niy nza na (nighəm mbə vəh 4:13-15).

Dza na mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbə məlməhi va ki, dza mbəzli va mba'a ghəshi zləɓavə kwəma va lə nəfə tsa wəzə tsa. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a nihwəti mbəzli səəkəshi lə nahwəti kwəma kaa ka Galatə. Ma kə mbəzli va na, mbəzliy nəw Yesəw gwanashiy, ə kə ghəshiy nəw kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifə, ka slanti fə'yasa shi, ghəshi kəə dî mənishi ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, kə ghəshi niy ni. Ma sa favə Pəl tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy. Va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 mba'a vəh 2 Kwaakwa na Yəwən kwəma wəzə na va gəzə Pələw, kə nihwəti mbəzli niy ni, va tsəgha gəzanshi Pəl kaa ka Galatə, Yesəw də'wə ghən tsa ci ɓanavəra na Yəwən kwəma wəzə na, dza na mba'a ghwənara ta gəzə nzə kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ka kwal Yesəw sənay tsəgha na kataŋ, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləɓavə, kə.

Vəh 3 pa' tə vəh 5:1-12 Ka mbay ndəə məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, sa nəwti ndə kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifəw. Ntsaa zləɓavə sləni ghərati Yesəw Kəristəw vay, ghəci na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa. Ya ndə Zhəwifə na ndə ya kala ndə ka Zhəwifə na ndə, slanti ndə fə'yasa lə slanti ma na gwa'ay, shi kwətiŋ ni na ghəshi va Hyala. Ma kwəma dî Hyalay, mba'a ndə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw gwa'a tsəgha.

Vəh 5:13 mba'a vəh 6 Mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw Kəristəwəy, ə kə ghəshi zlashi məni shi dî vəgha shi gəmgəm ni, ka məni shi dî Safə tsa Hyala, ka kəətiva kwa jipə shi.

Mba'a pə ghwəy dî favə kwəma mbə zliya ka Galatə na wəzəy, pərɓa nəwər tsaa dzəkən sla fə'yasa lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, lə dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a dzəkən Abəraham, pə ghwəy dzaa jangəti, tə zliyaa pərasli kwəmaa kən slən tsa shiy.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw tə hidî ka Galatə

1 Yən yən Pəl, ndə kwal tsa Yesəw tasliŋwəy na zliya na. Yənəy, ndə ngəri titəra naw, ndə ngəri ghwənara na diɓaw. Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci tivəra na, ghəshi lə Hyala, Dəy tsaa zhanakati mbə məti.

2 Ghəy lə nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw tikə gwanaŋəy səkwəŋwəy na, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw tə hidî ka Galatə gwa'a gwa'a.

3 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

4 A Yesəw Kəristəw ɓanavə ghən tsa ci kaa məti ta mbəə mbəlantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir na, vantaa shi jikir ni tikə tə hidî sləkəmmə ghwəla. Tsəgha Dəmmə Hyala dî njasa mənti na va.

5 Fal pə ghwəmməə fal Hyala, kaa ngəta kə Dikə ya pa' hwəmɓa. *Amin.

Wəzə hwər tsa Hyala na Yəwən kwəma wəzə na gwa'a tsəgha

6 Ma sa favee kwəma ghwəyəy, mba'a səəvəridə məhərlee. Ya sa nzana, mba'a Hyala harvəŋwəy lə wəzə hwər tsa nzə va məntəmmə na, dzar kwa *Kəristəw ta nza ghwəy ka shi nzə kiy, njaa njaa zhikə na zhini ghwəy zhəghanavə hwəm tsəgha, ka dzaŋwəy ta nəw nahwəti Yəwən kwəma wəzə naa?

7 Na kwagwa'a nay, nahwəti Yəwən kwəma wəzə na tiɓa ya jəw tsətsə, dzəghwakən wəzə hwər tsa məntəŋwəy Hyala vaw. Ma gəzaŋwəy ya kwəma na tsətsəy, sa nashee nihwəti mbəzli mbə pəla kwal tsaa səəvəri məhərli ghwəy, sa dî ghəshi zhəghə Yəwən kwəma wəzə na va gəzəvaa dzəkən Kəristəw.

8 Mba'a kə ndə zhəkəə ɓanavəŋwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghənghən lə na ɓanavəŋwəy ya vay, ntsa bəzla bəzla tsa kə tsava ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmɓa nzə. Ya war ndə tə ghəy na, ya

---

1:1 **1:1** 1:11-12; Rm 1:5; 1Kwər 9:1-2 **1:2** **1:2** 1Kwər 16:1 **1:4** **1:4** 2:20; Mt 20:28; Zhŋ 1:29; 2Kwər 5:21; Ef 5:2; 1Tim 2:6; Tit 2:14; Ebr 9:12-14, 26; 1Zhŋ 5:19 **1:6** **1:6** Ebr 12:15 **1:7** **1:7** 5:8, 10; 2:4; SləniKY 15:1, 24 **1:8** **1:8-9** 1Kwər 16:22

war ndə mbə ka kwal Hyala ghəshi shiy
səəkə mə ghwəmə na gwa'a.
9 Ava tsəghaa nava, war njasa niy
gəzaŋwəy ya va niy nzay, war tsəgha ɗee
zhiniy gəzaŋwəy diɓa sana: War mba'a kə
ndə səəkəə ɓanavəŋwəy nahwəti Yəwən
kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal
kwətiy, ghənghən lə naa zləɓavə ghwəy
vay, ntsa bəzla bəzla tsa na tsava ndə kwa
kwəma Hyala ya hwəmɓa nzə.
10 Ma nə ghwəy mbə zəzə kwəma
ghwəyəy, ta pəla fal tsa ndə ngəri gəzee
kwəma gəzee va, nə ghwəy? Əŋ, tiɓaw!
Va Hyala ndəghee tsee fal. Ma nə ghwəy
mbə təkə kwəma ghwəy diɓay, sləni
mənee na na, ta mbə ghənzəə təɓanci kaa
ndə ngəri nə ya, nə ghwəy. Nava tiɓa
vəyaw! War mba'a kə tsəgha, ta mbəə
təɓanci kaa ndə ngəri pən məni nzay,
ka nzee ka ndə ghəra sləni tsa Kəristəw
nzaw.

Njasa məniy Pəl ka ndə kwal tsa Yesəw, lə dza kwa pətsa səəkə Yəwən kwəma wəzə na gəzə na

11 A ngwarməhira, fatəram, e ɗi
gəzaŋwəy kwəma. A nə yay, ma Yəwən
kwəma wəzə na na gəzaŋwəy yay, səəkə
mbə kwəma təkəti ndə ngəri lə na ci təkə
kwəma tsəgha naw.
12 Kwəma ndara ndə mba'a ghwənara
li naw, va ndə ɓənivee ɓaw, tsəgha. Wa
Yesəw *Kəristəw dəʼwə ghən tsa ci citəra
na kwəma na.
13 A ghwəy niy səəkəə favə, njasa niy
nzee mbə nzəy tsee, ghalaa niy nzee
mbə nəw kwal Hyala dzar kwa kwəma
jiji garəti *ka Zhəwifə niy nza. Ghala
pətsa vay, dalala niy səəkee mbə sanshi
ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw, kala
zhəhwər tiɓa ti shi vəya ya jəw tsətsə.
Mba'ee niy ɗi zamtishi gwanashi.
14 Gwa'a gwa'ee taŋamti nihwəti ba-
nahira mbə hwəlfə ghəy tə nəw kwəma
garəti jijihiŋəy, mba'ee kəsəvə bekir dəvə
njasa ɓanavəŋəy mətikwəkwər ghəy ghəy
hwəlfə ka Zhəwifə.
15 Ya tsəgha nzə kiy, mba'a hwər tsa
Hyala zhanati tə ya tərəŋw. Dza na ghala
yən ghwəlara kwa hwər mərə, mba'a niy
təravəra. Dzəghwa na, da' harvəra ta
ghəranta sləni nzee ki.
16 Dza na mba'a citəra zəghwə nzə,
ta mbee dza ta gəzanshi Yəwən kwəma
wəzə naa dzəkən zəghwə nzə va kaa
hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Əy,
ma dzəghwee sa natee kwəma va tsəgha
Hyala camtəra gwa'a ki na, zhinee maw
dza ta njəɗi kwəmaa dzəkən va tsahwəti
ndə ghwəla nee kiw!
17 Səəkee ya mbə Zherəwzalem ta
ɗəw va kwa taŋa *ka kwal Yesəw
kənee ɓaw. Nza'jəw, yən maɗira,
ka dzəti hidi ka Arapə. Dzee tərəɗ
yən zhini zhəghəkəvara səəkəə zhimbə
məlmə Damasə.
18 Dzəghwee, piya mahkan yən
mənti, ghala citəra Hyala Zəghwə nzə,
mba'ee maɗira ka dzaa dzəmbə məlmə
Zherəwzalem ta dzee sənay Piyer ki. Dza
ndəs yən tsəhəra vəgha, hi tsa ghəy məŋ
lə cifə ghəy mənti li.
19 Ghalaɓa na kwəməti mətsə ghəy lə
tsahwəti ndə ta ka kwal Yesəw ya kwətiŋ
nzəw, war Zhakə zəmbəghəy Yesəw Ndə
sləkəmmə, gwa'a tsəgha.
20 Kwəma kataŋ naa sa tsasliŋwəy ya
na sənzənva. Ava ghwəmmə kwa kwəma
Hyala, ka sla dzərvə yaw.
21 Dzəghwee ləy hwəm na, ka dzara ta
dza dzar mbə məlməhi tə hidi ka Shiri lə
shi ka Shilishi.
22 Ma ghala pətsa va na, niy səəkə
mbəzliy nəw Yesəw tə hidi ka Zhəwde
nara lə mətsə shi gar sənara ghəshi diw.
23 War kwemer gəgəzə nihwətiy
dzəkənee gwa'a tsəgha na shiy niy fafavə
ghəshi. Sa niy nə məndi: «Aya, ntsaa niy
sammə ngəra'wə vay, aa ɓanavə nəfə tsa
ci kaa Yesəw nana, ka gəzə kwəma Yesəw
va niy ɗi na zamti kaa mbəzli» kə məndi
niy ni.
24 Dza tapə ghəshi ka mananta 'wəsa kaa
Hyala tə mbərkə kwəma mənti na lə ya.

2

*Njasa gha Pəl kwəmay lə nihwəti *ka kwal Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem*

1 Ma sa məntee piya məŋ lə faɗəy,
maɗ ghəy maɗiŋəy ta zhaa zhimbə məlmə
Zherəwzalem ghəy lə Barnabasə. Mba'ee
pəməvə Titə kwasəbə ghəy.
2 Ma kwəma zhəghəvee va tiy zhimbə
Zherəwzaleməy, sa nzana mba'a Hyala
gəzara dəʼwə ghən tsa nzə ta zhee zhimbə.
Ma sa tsəhəree na, dza ghəy mba'a ghəy
ɓasəŋəy kwətiŋəy ja'ja', ghəy lə mbəzli
dikə dikə ni mbə nəw Yesəw. Mba'ee ca-
natishi Yəwən kwəma wəzə na va canshee
kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ngəshi.
Sa nzana, kala ɗi ndəree ya jəw dzar kwa
sləni ghəratee niy nza, ya na nzee mbə
ghəra nzə sənzənva.
3 Ndə nja Titə tsa nza ghəy va li shi
kwa zəərə kiy, ntsa *sla sla fə'yasa tsa

1:10 1:10 1Tes 2:4-6 **1:11 1:11-12** 1:1 **1:13 1:13-14** SləniKY 8:3; 9:1; Flp 3:5-6; 1Kwər 15:9 **1:15 1:15-16** Zher 1:5; SləniKY 9:3-5; 22:21; Rm 1:5; 1Kwər 9:1; 15:10 **1:18 1:18** SləniKY 9:26-28 **1:19 1:19** Mt 13:55 **1:21 1:21** SləniKY 9:30 **2:1 2:1-10** SləniKY 15:1-19 **2:1 2:1-2** 1Kwər 15:2; Flp 2:16; Barnabasə: SləniKY 4:36; Titə: 2Kwər 2:13 **2:2 2:2** 2:6, 9

naw, ndə ka *Gərekə na. Ya tsəgha nzə
na, gəzanakə kwəma ndə, war gha slanti
fə'yasa, kəw.
4 Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana
ghalaɓay, mba'a nihwəti ka slasla dzərvə
ghəlambəvashi mbə ghəy ta mbə ghəshiy
famti njasa gwəra ghəy ghən tsa ghəy,
kala sləkəŋəy nahwəti kwəma ghwəla,
tə mbərkə sa jakəŋəy ghəy lə Yesəw
*Kəristəw. Mbəzliy nəw Yesəw nza ghəy,
kə ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə
mbəla mbəzli ta sla fə'yasa.
5 Na na ghəy na, yanatishi kwəma ghəy
ngəshi ya jəw tsətsə na ghəyəw, ta mbə
kataŋ tsa Yəwən kwəma wəzə na vaa
nzəyta mbə ghwəy kala mbəərəva ma, pə
ghəy.
6 Ghala pətsaa canshee Yəwən kwəma
wəzə na va gəzanshee kaa mbəzli kaa
mbəzli dikə dikə ni va na, kəkəra ghəpə
tsahwəti ndə mbə shi ya kwətiŋ nzə,
avanay tsa' tərmbə kwəma va gha, kəw.
Ma na neyey, kwəmee mbə kwəma mbəzli
dikə dikə ni kwa kwəma mbəzli nee, ya
war mbəzli dikə dikə niy məni ghəshi, ya
kala ghəshi na ghəshiw. Sa wana gəzee
tsəghay, sa nzanay, tihəvəri mbəzli Hyala
ghənghən ghənghən na nanzəw.
7 Mba'a ghəshi favə mbə kwəma va,
Hyala sərakəndʼa na dza ta gəzanshi
Yəwən kwəma wəzə na kaa *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə, njasa niy səranakən na
va dza ta gəzə kwəma va kaa hwəlfə ka
Zhəwifə kaa Piyer kwərakwə, kə ghəshi.
8 Ta na navay, a Hyala təravəra ta nzaa
ndə kwal tsa Yesəw, ta dza va mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə, njasa təravə na va
Piyer ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dza
va ka Zhəwifə.
9 Dzəghwa mba'a kar Zhakə lə Piyer,
mba'a Zhaŋ, ghəshi shəlhi mbə mbəzliy
nəw Yesəw favə njasa mənti Hyala wəzə
hwər tsa nzə, mba'a ndara sləni tərəŋw
na va. Mba'a ghəshi ndaŋəy dəvə shi,
ngəŋəy lə Barnabasə, ta mbəə ci jakə tsa
jakəti ghəy miy tsa ghəy li shi, ka sa kwətiŋ
tsa ta ghəra sləni ghəy. Ghəy na, ka dza
ta ghəra mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə,
ma ghəshi na, mbə hwəlfə ghəy ghəy ka
Zhəwifə nashi ki.
10 War kwəma kwətiŋ na sa gəzaŋəy
ghəshi, ta dza ghəy zəzə dzəkən, war
zəzəə dzəkən kəəti mbəzli kama shiy və
shi mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Zherəwzalem gwa'a tsəgha. Ava ghənzə
na kwəma dʼivee ta ghəra nzə sənzənva.

*Ntsaa zləɓavə sləni ghərati *Kəristəw na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa*

11 Ma sa səəkəy Piyer dzəmbə məlmə ka
Antiyəshəy, dza na mba'a mənti kwəmaa
təɓə ma ya jəw nzə, mba'ee naɓəti kwa
kwəma mbəzli tiɓa gwanashi.
12 Sa nzanay, kwataŋa war sa tsəhəy
nay, mbə zəmə shi zəmə ghəshi niy nza lə
ngwarməhimməə nəw Yesəw kamaa *ka
Zhəwifə niy *slanti ma fə'yasa, gwanashi
jakəjakə. Dzəghwa mba'a nihwəti mbəzli
səəkəshi, sa ghwənikəshi Zhakə. Mbəzli
vay, ka Zhəwifəə nəw Yesəw, kala dʼi
zlata nəw kwəma pəhəti ka Zhəwifə
niy nza ghəshi. Ma sa tsəhəshi ghəshi
na, kala zhini Piyer dʼi zəmə shiy lə
ngwarməhimməə slanti ma fə'yasa va
ghwəla ki, va hazləni mbəzliy səəkəshi va.
13 Ma sa nay nihwəti ka Zhəwifəə nəw
Yesəw Piyer mbə məni tsəgha na, bakə
bakə nəfə tsa shi məniy, mba'a ghəshi
dzəmbəshi mbə məni njasa məni Piyer va
kwərakwə. Dzəghwa pa' lə Barnabasəy
ghəshi kəsambə mbə kwəma va, ka məni
tsəgha nja sa shi va kwərakwə.
14 Ma sa nay ya ghəshi dzashiy dzəmbə
məni kwəmaa dzava ma lə Yəwən kwəma
wəzə na kataŋ kataŋ kiy, ma pən kaa
Piyer tiɓa kwa kwəma mbəzli gwanashi
na: «A Piyer, ma ghay! A gha sənay,
ndə ka Zhəwifə nzee, pə gha. Sa səəkəŋa
gha tikəy, mbərəkə gha niy zlata nəw na
ka Zhəwifə kwəma, ka nzəy njasa nza
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gha niy nza.
Njaa njaa zhini ghaa dʼi mbəla mbəzliy
kamaa ka Zhəwifəə dzəmbə nəw kwəma
pəhəti ka Zhəwifəa?» pən ngəci.
15 Ma na na ghəyəy, ka Zhəwifə nza
ghəy baw ghala səəkə tə hwəlfə ghəy.
Mbəzli yakə hwəlfə mbəzliy niy nəw ma
kwəma pəhanavə Hyala kaa ka Zhəwifə
nza ghəyəw.
16 Ya tsəgha nzə kiy, a ghəy sənay,
ndə tiɓaa tsəhəy kwa kwəma Hyala kala
hazləni ma, kala war ntsaa yivə sləni
ghərati Yesəw Kəristəwəw, pə ghəy. Ka
mbə ndəə tsəhəy kwa kwəma nzə kala
hazləni ma tə sa mənti ndə kwəma
pəhəpəhə naw. Ghəy sana sənzənvay,
kaa Yesəw Kəristəw ɓanavə ghəy nefer
ghəy, ta mbə Hyalaa nighəŋəy ka mbəzliy
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa. Sa
mbay ghəy nəwti kwəma pəhəpəhə na
naw, war sa yivə ghəy sləni ghərati Yesəw
Kəristəw na gwa'a tsəgha. Sa nzanay,
ndə tiɓa mba'a məniy ka ntsaa dzəghwa
kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, sa mənti
na kwəma pəhəpəhə naw.
17 Avanaŋəy sənzənva, ya ghəy ghəy
ka Zhəwifə kiy, dzar kwa sləni Kəristəw

2:4 2:4 1:7; 5:1, 13; SləniKY 15:1, 24; 1Kwər 9:21 **2:6 2:6** Rm 2:11 **2:7 2:7** 1:15-16; Rm 1:5 **2:10 2:10** Rm 15:26 **2:12 2:12** SləniKY 11:3 **2:16 2:16** 3:10-12; Rm 3:20-30 **2:17 2:17** Rm 2:17–3:20

va ghərati na pəla ghəy dzəghwa kwəma
Hyala. Ma dza nihwəti mbəzliy niy, ka
nəw kwəma pəhəpəhə na nza ghwəmmə
ghwəlaw, ghənzə tsəgha na, yəmyəm nza
ghwəmmə lə hwəlfə nihwəti mbəzli ka
məni *kwəma jikir na, dza ghəshiy ni.
Sa nzana tsəgha na, ə nzana, na jikir
na kwəma na ɗi Kəristəw məndiy məni
shəkənaa njaa? Əŋ, əhəŋ, nava tiɓaw!
18 Mba'a pən zhiniy zharaa dzəmbə
məni kwəma pəhəpəhə na va kama gar
kəətitəra kiy, ntsa jikir tsa dzee nza
ghalaɓa nza, sa nzana, mba'ee niy zlata.
19 Ma ta na tsee ghən na, ntsa məti
məti tsa nzee, va kwəma pəhəpəhə na,
ghənzə pəəslitəra na. Nanay bərci və gar
zhiniy sləwara ghwəlaw, kaa Hyala na piy
tsee nana. Sa nzanay, e mətira kwasəbə
Kəristəw ghala pətsa daŋwavəgha məndi
va vəgha tsəm.
20 Nana kiy, yən də'wə ghən tsee piy
naw, Kəristəw piy na mbə ya. Ya nimaɓa
shi mənee tikə tə hiɗi niy, tə zləɓa
tsa zləɓavee sləni ghərati Zəghwə Hyala
mənishee, ghəci saa ɗitəra tərəŋw, pa' ka
zləɓavə məti tə ya.
21 Ma wəzə hwər tsa məntəra Hyala
va lə Yesəw Kəristəwəy, ka ndəghamtee
tepəw. Mba'a kə ndə gar tsəhəy kwa
kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, war tə sa
mənti na kwəma pəhəpəhə na vay, gəmta
niy dza məti Kəristəw nza ghalaɓa ki.

3

Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala na saa dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma

1 A mbəzli ka Galatə, wa shiy mənishi
nza ghwəy nja hyeler tay? A ntsaa
həərətəŋwəya? E niy citəŋwəy nanzə
wəzə wəzəə dzəkən Yesəw *Kəristəw tsa
daŋwavəgha məndi vəgha tsəm mba'a
mətiy war tə ghwəy sa?
2 E ɗi ɗəw kwəma va ghwəy, a ghwəy
zləɓakəra kwətiŋ. A nə yay: Ya *Safə
tsa Hyala va ɗewɗew tsa ndaŋwəy na ta
nza ghəci lə ghwəyəy, va sa nəwti ghwəy
*kwəma pəhəti Hyala va wəzə ndaŋwəy
na tanaa, naa va sa favə ghwəy Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw,
mba'a ghwəy zləɓavə kwəma va na nə ya?
3 Wa shiy mənishi kama məhərli mbə
ghən ghwəy ya jəwa? Mba'a ghwəy niy
sənay, tə mbərkə bərci ndaŋwəy Safə tsa
Hyala ɗewɗew tsa ghwəy niy məniŋwəy
ka mbəzli Hyala na. Zhini ghwəy nana na,
tapə dzəmbəŋwəy, ka ɗi kərni nəw nzə lə
ni ghwəy bərci, pə ghwəy na?
4 A ghwəy nay sənzənva kiy, gar ɗaŋ
səɗa ghənghən ghənghən səəkə Hyalaa
citəŋwəy kwəma wəzə tsa mənti na tə
ghwəy ki. War gəmta kwəma va ta nza
tsəgha, pə ghwəy ki na? Tiɓa tepəw! Ka
dza kwəma dikə na vaa mənta war gəmta
tsəghaw!
5 Nighətiməy, a Hyala ndaŋwəy Safə tsa
nzə ɗewɗew tsa, mbə ghəra sləni maɗaŋa
maɗaŋa na ghənzə dzar mbə ghwəy diɓa.
Sa bərkə ghwəy na, sa nzana mbə nəw
kwəma pəhəpəhə na va ghəyəy, va tsəgha
ndaŋəy na, nə ghwəy na? Əhəŋ! Tsəgha
naw! Sa favə ghwəy Yəwən kwəma wəzə
naa dzəkən Yesəw Kəristəw, mba'a ghwəy
zləɓavə kwəma va, ndaŋwəy na.
6 Təkətim dzəkən *Abəraham di, njaa
niy nə Zliya Hyalaa dzəkəna? A kəy,
sa nzana, mba'a Abəraham ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Hyala, va tsəgha garəti Hyala
ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nzə kala
hazləni tiɓa, kə niy ni.
7 Ma sa nzana tsəgha ghənzə kiy, a
ghwəmmə mbəə ni, ya wa ntsaa ɓanavə
nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa zhəghəy
ka zəghwə yakə Abəraham baw, pə
ghwəmmə.
8 Ghala kwataŋata gəzəkə Hyala, ma
kəy: «Hwəlfə mbəzliy dzaa ndara nefer
shi gwa'ay, ta mənti shi dzee ka mbəzliy
dzaa dzəghwa kwəmee kala hazləni tiɓa»
kə. Ava va tsəgha nzana, kwataŋata
Zliya Hyala gəzanamti Yəwən kwəma
wəzə na na kaa Abəraham, ma kə ngəci
na: «A Abəraham, war tə mbərkə gha
dza hwəlfəhi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
kwəmavə təfə miy» kə.
9 Ma Abərahaməy, aa niy ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Hyala, na təfanati Hyala miy
tsa nzə. Ava tsəgha na kwərakwə ki,
ma mbəzliy dzaa ɓanavə nefer shi kaa
Hyala nja Abəraham kwərakwə kiy, war
ta təfanatishi miy dza Hyalaa dza, nja
Abəraham.
10 Ma na mbəzliy bərkə va, nja na ghəy
dzaa tsəhəŋəy kwa kwəma Hyala kala
hazləni tiɓa tə sa mənti ghəy kwəma
pəhəti na, kə ghəshiy, mbəzli bəzla bəzla
ni na ghəshi kwa kwəma Hyala. Sa
nzanay, a zliya Hyalay gəzəkə: «A Hyala
bazlamti ntsaa fə ma ghən ta məni kwəma
tsaslitim mbə zliya kwəma pəhəti Hyala
va gwanata tsa nzə həzlimə həzlimə» kə.
11 Talay, aa patsəkəvəriy dzəti ngwəla
gwa'a gwa'a. Ndə tiɓaa məniy gar
dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa,
tə sa məni na kwəma pəhəti naw. Sa
nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə: «Ntsaa

2:19 2:19 6:14; Rm 7:6; 6:2-4 **2:20 2:20** 1:4; Zhŋ 17:23; Rm 8:10-11; 2Kwər 5:14 **3:1 3:1** 5:7 **3:2 3:2-5** 4:6; Rm 8:9-16; 2Kwər 3:6, 17 **3:4 3:4** 4:11 **3:6 3:6** Ghava 15:6; Rm 4:3 **3:7 3:7** Rm 4:11-12 **3:8 3:8** Ghava 12:3 **3:9 3:9** Rm 4:16 **3:10 3:10** Nəw 27:26; Zhk 2:10 **3:11 3:11** Aba 2:4; Rm 1:17; 3:20

ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci, ghəci na saa dza kwəmavə piy tsaa kədî ma» kə.

12 A ghwəmmə sənay ki, sa ɓanavə Hyala kwəma pəhanavə na kaa *Məyizəy, niy nə na, ntsaa ndara nəfə tsa ci, kəw. Ma kə niy niy, war ntsaa məni kwəma pəhətee va gwanata na saa dza piy, kə niy ni.

13 Ma na na ghwəmmə kiy, a Kəristəw pəliti ghən tə ghwəmmə, mba'a mbəlantəmmə va bəzlaa niy nza kən ghwəmmə, sa məni ma ghwəmmə kwəma pəhəti Hyala. Dzəghwa mba'a bəzla Hyala zhəghakənvataa dzəkən, mba'a məndi daŋwavəgha vəgha tsəm, njasa gəzəkə Zliya Hyala va, ma kə na: «Ya wa ntsa daŋwavəgha məndi vəgha tsəm ta pəəsliy, ntsa bazlamti Hyala na» kə.

14 Ma shi mənti Yesəw Kəristəw va kwəma va ti tsəghay, war ta mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəmavə təfə miy tsa gəzanakə Hyala va kaa *Abəraham tə mbərkə sləni ci va ghəci Yesəw na, mba'a ta mbə ghwəmməə kwəmavə Safə tsa Hyala va ɗewɗew tsa gəzəkə na ɓəmmə tə sa ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə.

*Ka taŋəti kwəma gəzəkə Hyala *kwəma pəhəti naw*

15 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, e ɗî pəəghətəŋwəy kwəma lə kwəma sənata ghwəmmə gwanammə, sa ka məndiy məni ya hwəmɓa. A ghwəmmə sənay war mba'a kə mbəzli ɓəliti 'wəslə lə kwal tsa kataŋ tsa kwa jipə shiy, tsahwəti ndə tiɓa mba'a mbay pəlamti ɓəli 'wəslə tsa ɓəliti mbəzli va, ya ka zhiniy mətsahakən nahwəti kwəmaa dzəkən tepəw.

16 Ava tsəgha na lə Hyala kwərakwə, aa niy ɓəliti 'wəslə lə Abəraham mbəradzə. A kə niy ni ngəciy: «E taa ndaŋa shiy, ghwəy lə jijiŋa» kə niy niy. Gəzəkə Zliya Hyala na, kaa ngəci ghəshi lə jijihiy, kə, gar nə ghwəmmə na, ta nihwəti mbəzli ɗaŋ na kwərakwə ɓasa, pə ghwəmməw. War nja ndə kwətiŋ na gwa'a tsəgha. Ava ghəcia Yesəw *Kəristəw ki.

17 Ma kwəma ɗee na gəzaŋwəy mbə kwəma nay: A Hyala ɓəliti 'wəslə lə Abəraham dzəkən kwəma gəzəkə na va mananci gwa'a. Ləy hwəm piya bələkwə faɗə mba'a mahkan mətsəkə na, mba'a Hyala zhiniy ɓanavə kwəma pəhəti na kaa hwəlfə Abəraham mbə dəvə *Məyizə ki. Mbay kwəma pəhəti na vaa bashamti ɓəli 'wəslə tsa ɓəliti Hyala va lə Abəraham tepəw.

18 Mba'a kə ndəə mbay kwəmavə mbəliy tə sa məni ndə kwəma pəhəti Hyala nzay, sa niy gəzamti Hyala mbəli ndə dza ndəə mbəliy ghwəla kiw. Abəraham sana kiy, sa niy gəzəkə Hyala ɓanci shiy, va tsəgha ɓanavəshi na lə wəzə hwər tsa nzə.

19 Ya sa nzana tsəgha kiy, war tawa maw Hyalaa ɓanshi kwəma pəhəti na kaa mbəzli kia? Ma kwəma mətsahanakə Hyala va kwəma pəhəti na kaa mbəzli tiy, ta mbə ndə ngəriy sənay təhəvəri na wəzə na kwəma ɗî Hyala, lə na jikir na ɗî ma na, na. Pa' ka dzar vəghwə tsa dza ntsa mbə hwəhwə tsa Abəraham vaa səəkə ti, nja kwəmaa niy gəzəkə na vaa dzəkən səəkə tsa ci. Ma nza bərci kwəma pəhəti na va kəray ge'i ghalaɓa ta nza ki. Ma na kwəma pəhəti Hyalay, ka kwal nzə niy ghwənashi na li. Dza ka kwal va mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Məyizə, ntsa nja mətəkwal tsa kwa jipə shi lə mbəzli.

20 Ya hwəmɓa favə ghwəmmə, mətəkwal kə məndi kiy, kwa jipə mbəzli gar bakə na. Əy ma ghala pətsa gəzəkə Hyala shi dza na ta mananci kaa Abərahaməy, a ghwəmmə favə, Hyala də'wə ghən tsa nzə kwətita gəzanci na, kə məndi.

**Kwəma pəhəti Hyalay, kwal gwəma na, ta mbə ghwəmməə zləɓa sləni ghərati Yesəw *Kəristəw*

21 Njaa ɗî kwəma va gəzə kia? Ə njəghəzliva kwəmaa niy gəzəkə Hyala ta məni, lə kwəma pəhəti naa ɓanavə kaa *ka Zhəwifə ɗî naa gəzə na? Am, tsəgha naw. War mba'a kə nəw kwəma pəhəpəhə naa mbay ɓanavə piy kaa ndə nzay, a ndə dzaa mbay məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa lə nəw kwəma pəhəti na nza. Dzəghwa ki na, ka mbə kwəma pəhəpəhə naa mənti tsəghaw.

22 A Zliya Hyala gəzəkə, ma kəy: «War mbə dəvə *kwəma jikir na na ya tsamaɓa ntsa tə hiɗî gwanay» kə. Ma mənta na tsəghay, ta mbə Hyalaa mananshi kwəma gəzəkə na va məni nzə kaa mbəzli, lə sləni ghərati Yesəw Kəristəw, sa ka ghəshi ɓanavə nefer shi ngəci.

23 Ma niy nza kwataŋa, Yesəw Kəristəw ghwəla ta ghəra sləni ciy, mbəzli kwa dəŋw niy nza ghwəmmə va kwəma pəhəti *Məyizə, pa' vəgha vici səəkə Hyalaa

---

3:12 3:12 SləniTaH 18:5; Rm 10:5 **3:13 3:13** Nəw 21:23; Rm 8:3; 2Kwər 5:21 **3:14 3:14** 3:2-5; Zhəw 3:1-2 **3:16 3:16** Ghava 12:7; 17:7-8 **3:17 3:17** Səvəri 12:40 **3:18 3:18** Rm 4:14; 11:6 **3:19 3:19** Rm 4:15; ka kwal Hyala: SləniKY 7:38, 53; Ebr 2:2 **3:20 3:20** Nəw 6:4 **3:21 3:21** Rm 7:13; 8:2 **3:22 3:22** Rm 3:9-30; 11:32 **3:23 3:23** 4:3 **3:24 3:24-25** Rm 10:4

citəmmə kwal tsaa zləɓavə sləni ghərati
Kəristəw.
24 Va tsəgha niy mənta kwəma pəhəti
Hyala ghalaɓa va ghwəmmə ka ntsaa
immə lə kwal tsa wəzə tsa, ta ndəghə
səəkə tsa Yesəw Kəristəw ki. Ma ghala
pətsa ka Yesəw Kəristəw səəkəy na,
ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala
hazləni tiɓa, ghwəmmə taa nza va Hyala
sa ka ghwəmmə zləɓati sləni ci va.
25 Nana sa ghəramti Yesəw sləni ci kiy,
a kwal ghwəniy va ghwəmmə ta zləɓa
sləni ghərati na va. Mbəzli kwa dəŋw
tsa kwəma pəhəpəhə na nza ghwəmmə
ghwəlaw.
26 Sa nzanay, war tə zləɓa tsa zləɓavə
ghwəy sləni ghərati Yesəw, məniŋwəy
ghwəy ka ndərazhi Hyala, mbə jakə tsa
jakəŋwəy ghwəy lə Yesəw Kəristəw.
27 Ghala pətsa məniŋwəy məndi
*bateməy, ghalaɓa jakəŋwəy ghwəy lə
Kəristəw, gwanaŋwəy ka ndə kwətiŋ li.
Dzəghwa məhərli kwətiŋ na sa ghwəy li
ghala pətsa va ki.
28 Va tsəgha nzana, nana kiy, ghala kwa
jipə mbəzliy jakəshi mbə Yesəw Kəristəw
nashi ghwəla kiw. War yəm ghəshi
gwanashi kwa kwəma Hyala, ya ndə ka
Zhəwifə na ndə, ya ntsaa kamaa ndə ka
Zhəwifə, ya ndə papa, ya ndə yaya, ya zal
na, ya war mali na gwa'a.
29 War kama ghwəy mbəzli mbə dəvə
Kəristəwəy, mbəzli mbə hwəhwə tsa yakə
*Abəraham gə ghwəy kwərakwə. Ya
nimaɓa shi zəmə ghi gəzəkə Hyala va
ɓanci kaa Abəraham lə hwəhwə tsa ciy,
a na ghwəy bəla tiɓa mbə shi kwərakwə
ki.

4

1 Ma slar tsa kwəma ɗee na gəzaŋwəyəy.
Ghala mbə lə kwəma zəghwəə zaləə nza
va kəghi tsa dəy, war nja mava ghala ka
naa nza jəwəyəw. Ya tsəgha naa ndə zəmə
ghi ta shi kəghi tsa va gwa'ay.
2 Nihwəti mbəzli ka məndiy fəy, ka
sləkə, ka ndəghwə lə shi ci va shi gwa'a.
Pa' tə vəghwə tsa slanati dəy ta sləkə shi
ci va ghəci.
3 Ava tsəgha niy nza kwəma va lə
ghwəmmə kwərakwə ki. Ghala pətsaa niy
nza ghwəmmə nja ndərazhi kwərakwə
kiy, meviviy tsəfəkwə kwa kwəma hyeler
lə mbəreketi niy nza ghwəmmə.
4 Ma dzəghwa Hyala sa bərkəy vəghwə
tsa nzə ki na, mba'a ghwənikə Zəghwə
nzəə dzəghwa hwər tsa mali. Dzəghwa
baw mali va yakəghwa, mba'a məniy ka
ndə nəw *kwəma pəhəpəhə na,
5 ta mbə ghəciy mbəərəkə mbəzliy niy
nza ka mevivi nəw kwəma pəhəpəhə na.
Ma nza məntəmmə ka ndərazhi Hyala ki.
6 Ma dza Hyala nza ghwəy va ka
ndərazhi nzə ki na, mba'a ghwənikə
Safə tsa Zəghwə nzəə dzəmbə nefer
ghwəmmə. Safə tsa va na, ka har Hyala
mbə nefer ghwəmmə: «A Di» kə.
7 Nana kiy, mevivi kwəma pəhəpəhə na
nza ghwəyəw. Ndərazhi Hyalaa gə ghwəy
nana. Njana nza ghwəy ka ndərazhi Hyala
kiy, war ta ɓəŋwəy ni ghwəy shi zəmə ghi
fənəy na kaa ndərazhi nzə dza na.

Njasa səəvərivata məhərli Pəl va kwəma ka Galatə

8 Niy nza mbəradzəy, niy sənata Hyala
ghwəyəw, mbəreketi niy tata ghwəy, shiy
kama ka Hyala kataŋ na niy sləkəŋwəy na
tsəgha.
9 Nana kiy, a ghwəy sənata Hyala
kataŋ na, mba'a ghwəy zləɓavə. Awə
na ghwəyəw, a Hyala zləɓavəŋwəy kee
ni kaa gəzə nzə. Njaa njaa zhini
ghwəy zhəghətəvaŋwəy ta nəw kwəma
jijihiŋwəy, kama vəri ti, ghənzə saa mbay
maa mənti nahwəti kwəma ya jəw nzə
kia? Wa shiy mənishi zhini ghwəy ɗi nza
mbə dəvə niva shiy, ka məniŋwəy mevivi
shi kia?
10 Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy
kəslimbə ghən kən zəzəə dzəkən nahwəti
vici, ya tsahwəti tir, ya nahwəti piya, njasa
niy va jijihiŋwəy məni, tawam kia?
11 Ma gəla kwəma vay, a ɓəra hazləni,
vantaa sləni ghəratee va gwanata mbə
ghwəy mənta ka sa gəmta na.
12 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, ə
cə'wəŋwəyee, a pə ghwəy məntiy,
səvəriŋwəyəm mbə kwəma jiji, njasa nzee
tsa. Njasa niy zlatee va kwəma jijihira *ka
Zhəwifə yən mbə ghwəy kwərakwə.
Ma yənəy, məntəra *kwəma jikir na
ghwəy ya jəw tsətsəw.
13 A ghwəy sənay, ghala vəghwə tsaa niy
gəzaŋwəy ya va Yəwən kwəma wəzə nay,
yən gwərapəra niy nza na.
14 Zəlghwə tsee vay, nja nighə kwəma
niy nza na tə ghwəy. Dzəghwa ya tsəgha
nzə kiy, niy zlara ghwəyəw, niy ndərətəra
ghwəy diɓaw. A ghwəy niy ka'wətəra,
tsərtsər, njasa nzee ka *ndə kwal tsa
Hyala, ya ka Yesəw *Kəristəw də'wə ghən
tsa ci ghalaɓa.

3:26 3:26 4:5, 7; Zhŋ 1:12; Rm 8:14-17 **3:27 3:27-28** Rm 10:12; 1Kwər 12:13; Kwəl 3:9-11 **3:27 3:27** Rm 6:3; Ef 4:24 **3:29 3:29** 3:7, 14, 18; 4:7 **4:3 4:3** 4:9-10 **4:4 4:4-5** 3:13; Zhŋ 1:14 **4:6 4:6** Rm 8:15-16 **4:7 4:7** Rm 4:13; 8:17 **4:8 4:8** 1Kwər 8:4-6 **4:9 4:9-10** Ef 1:21; Kwəl 2:8-23 **4:9 4:9** 1Kwər 8:3; Kwəl 2:15 **4:10 4:10** Nəw 4:19; SləniKY 7:42; Rm 14:5 **4:12 4:12** 1Kwər 9:19-21 **4:13 4:13** SləniKY 16:6; 2Kwər 12:7

15 Ghala pətsa vay, tərəŋw niy
vəshiŋwəy ghwəy. Dzəghwa nana kiy,
gəla vəshi va tiɓaw. Əy, wa shiy mənishi
va kia? E mbay gəzəə dzəkən ghwəy,
mbala a ghwəy niy mbəə lakəmə mətsə
ghwəy ta faghwara yən mbə zəlghwə tsee
va nzay, ci ghwəy lakəmə nza ghalaɓa,
pən.
16 Naa ə məndɗee ka ndə mbəz tsa ghwəy
nana, njana gəzaŋwəyee kwəma kataŋ na
shəkəna?
17 Ma mbəzliy pala kwal tsaa zhəghəvəri
Yəwən kwəma wəzə na vay, kwəma
mbə sa shi va ya jəwəw. War kwal
tsaa təhəvəriŋwəy lə ya, ta mbə ghəshiy
mbahəhwəŋwəy dzəvəgha kaɓaka shi
gwa'a tsəgha na dɗi tsa dɗikəvashi ghəshi va.
18 Yən kwərakwəy, e dɗikəvara ta kwəma
kən ghwəy nja mbəzli va, nanzə kiy, ta
wəzə tsa tar kaɓaka ghwəy dɗikəvaree na
nee, ya hwəmɓa nzəy, mbə pəla wəzə
nzee dzar kaɓaka ghwəy, nzee mbə ghwəy,
lə kamee mbə ghwəy gwa'a.
19 Əy ma kiy ndərazhi ya ni gaga niy,
mbə sa ngəra'wə nzee diɓa ta kwəma kən
ghwəy nja maliy nza va mbə kemahə, pa'
fəca ka ghwəy məniŋwəy nja Kəristəw.
20 Jəw ɗee sə fəyəmmə lə ghwəy tə pətsa
kwətiŋ tsa e gəzaŋwəy kwəma sənzənva,
ta mbə ghwəy favəw. Gwa'a gwa'a
hashiree ta kwəma kən ghwəy nana nee
ki.

Kwəmaa dzəkən zəghwə mava mali, lə zəghwə mali ɓəɓə na

21 A nə ya ngəŋwəy di ghwəy ghwəy
mbəzliy dɗi vaa nəw kwəma pəhanavə
Hyala kaa *ka Zhəwifəy, fa favə ma ghwəy
kwəma gəzəkə kwəma va tanaa, njaa?
22 Ma kə kwəma pəhəpəhə na vay:
Ya' yavə *Abəraham ndərazhiy zhər bakə
kwa mi'i bakə kwərakwə. Tsahwətiy kwa
mava mali, *Agar slən tsa nzə. Tsahwəti
na, kwa na ɓəɓə na mali, *Sara slən tsa
nzə.
23 Ma na tsa mava va zəghwə nja Agar
nanzəy, hwər tsa nzəə ɓəvə na, njasa ka
nihwəti mi'i vaa ɓəvə kwərakwə. Ma
na hwər tsa mali kwa ɓəɓə nja Saray,
Hyala dəʼwə ghən tsa nzə gəzanakə na,
kwataŋata, ta ɓə hwər dza gha, kə ngəta,
madɗi na ta ɓə.
24 Ma kwəma mi'i bakə ni ni favə
ghwəmmə kwəma shiy, kwəma nja
kwəma fir tsaa dzəkən kwəma *sla kiri
tsa slahwə Hyala bakə tsa ghənghən
ghənghən lə mbəzli dɗi naa cimmə. Kwa
taŋa *sla kiri tsa vay, mə dəlagwa har
məndiy, *Shinay sla Hyala lə mbəzli. Ava
ghənzə na Agar ki, mava tsa va. Ndərazhi
ya na gwanashi na, mevivi ghəshi.
25 Agarəy, ghənzə na dəlagwa har
məndiy Shinay, tə hiɗi ka Arapə. Agar
vay, a ghwəmmə mbəə yəməti lə məlmə
Zherəwzalem ndatsə na. Sa nzana, mbəzli
mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi na,
mevivi kwəma pəhəpəhə na ghəshi.
26 Əy, ma na məlmə Zherəwzalem kataŋ
na mə ghwəmə kiy, bərci va kwəma
pəhəpəhə naa dzəkənəw. Ava ghənzə na
məŋwəmmə. A ghwəmmə mbəə yəməti
lə Sara kwərakwə ki.
27 Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, a kəy:
A jiŋa maliy səəkəmaa yakə zəghwə, vəshi
pə ghaa vəshi.
War ngwəmə pə ghaa ngwəmə lala
tərəŋw va vəshi,
gha gha saa səəkə maa kemahəhwə
kemahə ta ya zəghwə.
Sa nzanay, dɗaŋɓa mali ndəghamtim dza
naa
yakə ndərazhi kən mali kwa zal, kə məndi.
28 Ma ghwəy na ghwəy kiy ng-
warməhiraa nəw Yesəwəy, yəmyəm nza
ghwəy lə *Izakə. Ka ndərazhi Hyala
məniŋwəy ghwəy kataŋ kataŋ, shiy
yakəvashi nja kwəma gəzəkə Hyala kaa
Abəraham.
29 Njasa niy nzana va ghala mbəradzə,
zəghwəə yay nja ndərazhi gwa'a ni na,
kala dɗi ma mətsə tsaa yay dza kwa bərci
*Safə tsa Hyalay, ava war tsəgha zhini
kwəma vaa nəwva sana pa' nana ki.
30 Vanta kwəma gəzəkə Zliya Hyala diɓa,
a kəy: «Tihəkəvəri mava lə zəghwə nzə
gwa'a. Sa nzanay, ka dza zəghwə mavaa
zəməvə ghi jakə ghəshi lə zəghwə mali
ɓəɓə naw» kə.
31 Ava va tsəgha na kiy ngwarməhiraa
nəw Yesəwəy, mənimmə ghwəmmə nja
ndərazhi mava maliw. Əhəŋ, ndərazhi
mali ɓəɓə na nza ghwəmmə.

5

*Ka nza ghwəy mevivi kwəma pəhanavə Hyala kaa *ka Zhəwifə ma*

1 Ghwəmmə kiy, a *Kəristəw
ɓəkəvərimmə mbə dəvə *kwəma
pəhəpəhə na ta mbə ghwəmməə gwəra
ghən tsa ghwəmmə. Nana kiy, gwəmavə
tə ghwəy kwəma. Ka zhini ghwəy zləɓa
ndəə zhəghəŋwəy ta nza ghwəy ka mevivi
kwəma pəhəti Hyala ghwəla ma!
2 Favəm kwəma ɗee na gəzəŋwəy di.
A nə ya ngəŋwəy yən Pələy, war mba'a

4:17 4:17 1:7 **4:19 4:19** 1Kwər 4:15 **4:22 4:22** Ghava 16:15; 21:3 **4:23 4:23** Ghava 17:18-19; Rm 4:17-20; 9:7-9 **4:24 4:24** Səvəri 19:20; Gal 3:23; 4:1; 5:1; Agar: Ghava 16:1 **4:26 4:26** Ebr 12:22; ShiZhŋ 21:2 **4:27 4:27** Ezay 54:1 **4:29 4:29** Ghava 21:9 **4:30 4:30** Ghava 21:10 **5:1 5:1** 2:4; 4:5, 9; 5:3

pə ghwəy zləɓati məndiy *slantəŋwəy
fə'yasay, ghənzə tsəgha na, gəmta na məti
mətiy Kəristəw va tə ghwəy.
3 Ə zhinee gəzaŋwəy kwəma va, favə tə
ghwəy, ya wa ntsaa zləɓati məndiy slanci
fə'yasay, war ta nəw kwəma ɗəw kwəma
pəhəti Hyala dza tsava ndə gwa'a gwa'a,
ɗi na, lə ɗi ma na!
4 War mba'a pə ghwəy pəla kwal tsaa
məniŋwəy ka mbəzliy dzəghwa kwəma
Hyala kala hazləni tiɓa, lə nəw kwəma
pəhəpəhə nay, ghalaɓa na, a ghwəy
tihəvərivaŋwəy lə Kəristəw kwərakwə ki,
ndaŋ nza ghwəy kaa zhəhwər tsa Hyala va
məntəŋwəy na mbə Kəristəw.
5 Ma ghəy na na ghəyəy, a ghəy sənay
ta zhəghətəŋəy dza Hyala ka mbəzliy
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa,
sa zləɓavə ghəy sləni ghərati Kəristəw tə
ghəy. Ava kwəma fəy ghəy ghən tsa ghəy
gəzliŋə ti səvəri mbə bərci *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa.
6 War mba'a kə ndə zləɓavə jakəy
lə Yesəw Kəristəwəy, slanti ndə fə'yasa,
lə slanti ma ndə na, ghala mbə va
Hyalaw. Kwəmaa gwəramti wəzə na mbə
kwəma vay, zləɓati sləni ghərati Yesəw
Kəristəw tə ghwəmmə, lə ɗi nihwəti
mbəzli kwərakwə.
7 Ma kwataŋay, lə kwal tsa kataŋ tsa
niy ghati ghwəy zləɓa sləni ghərati Yesəw
Kəristəw. Sana kiy, wa ntsaa zhini vaa
ngəɗitəŋwəy ta zlata nəw na kataŋ na va
kwəma kia?
8 Ma kwəma ngəngəɗiŋwəy gəla mbəzli
va va li tsəgha nay, sənay tə ghwəy,
kwəmaa səəkə va Hyalaa harvəŋwəy, a
ghwəy mbəə nza li naw!
9 Gwəmavə tə ghwəy kwəma mbə
kwəma məni ghwəy, a kə məndiy niy,
cinjini manati məndi war jəwə tsətsə ka
naa pəslamti shi sa gwanashi, kə məndiy
ni.
10 Yən kiy, a Ndə sləkəpə gəzara kwəma
mbə nəfə tsee dzəkən ghwəy, mba'ee
sənay kataŋ na, pən. Ghwəyəy ka dza
ghwəy zəzəti kwəma ghənghən lə sa
zəzətee vaw. Ma na ntsaa ngəɗitəŋwəy
va, ya ndə ka waɓa nay, ta ɓasə ngwəvə
dza Hyalaa dzəkən.
11 Ma na nee kiy ngwarməhiraa nəw
Yesəwəy, ya war tsəgha na nihwəti mbə
gəzə, wa ghwəlay na Pəl mbə gəzəpə
war ndə slanti na fə'yasa dza Hyala
nighə ndə ka ntsaa dzəghwa kwəma nzə,
kala hazləni ma kə, kə ghəshiy, dzərvəə
slaslara ghəshi. Ghwəlara pən niy nza
mbə gəzəpə kwəma va tsəghay, wa na
kwəma sasara ghəshi va ngəra'wə ti kia?
Mba'a kə ndə gar məniy ka ntsaa dzəghwa
kwəma Hyala kala hazləni tiɓa lə *sla
fə'yasa nzay, ka dza kwəma məti Yesəw
vəgha tsəm zhanshi kaa mbəzli ghalaɓa ya
war ə gəzə məndi kwəma ci nzaw.
12 Ma kwəma gəla mbəzli va vəya ta na
tsee ghənəy, shi ɗikəvashi ghəshi va ta
gəzaŋwəy, war ka sla fə'yasa, kə ghəshiy,
tsə'wamti tə ghəshi gwanashi fəlghən, lə
shəpər shi ta!

*Ghənghən na shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri ti shi, lə shi ɗi *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa*

13 Na na ghwəy na ghwəy kiy ng-
warməhiray, sənay tə ghwəy, Hyala
harvəŋwəy naa dzəghwa kwal tsa nzə,
ta gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy, kala
sləwaŋwəy kwəma pəhəpəhə na ghwəla,
pə ghwəy. Nanzə kiy, əntaa ghwəy ni na,
njana ndaŋəy na kwal tsaa gwəra ghən
tsa ghəyəy, ə dza ghəy dza ta məməni ya
nimaɓa shi ɗi vəgha ghəy ɓasa, pə ghwəy
ma. Əhəŋ. War ɗi pə ghwəy ɗiva kwa jipə
ghwəy, ka kəəkəəti ghən tsa ghwəy.
14 *Kwəma pəhəti Hyala va nə na: «Ɗi
nihwəti mbəzli gwanashi njasa ɗi gha va
ghən tsa gha kwərakwə!» kəy, mba'a kə
ndə nəwti kwəma va na, aa kərkamti nəw
kwəma pəhəti Hyala gwanata.
15 Ma war mba'a pə ghwəy kəslimbə
ghən mbə ngwəngwəliva kwa jipə ghwəy
ka i i ghən tsa ghwəy, nja shəkwadeshiy,
sənay tə ghwəy, ta ghavə dza ghwəy zamti
ghən tsa ghwəy, mbə gəla kwəma va
tsəgha, pə ghwəy.
16 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na
gəzaŋwəy: Zlanayəm ghən tsa ghwəy kaa
Safə tsa Hyala, a ghəci ciŋwəy njasa ka
ghwəy dza kwa kwal tsa Hyala. Ghalaɓa
kiy, ka dza ghwəy məni kwəma səkwa
hwətəl tsa ghwəy ti ghwəlaw.
17 Ma shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri
ti shiy, ghənghən na ghəshi lə ni ɗi Safə
tsa Hyala shiy. Ni ɗi Safə tsa Hyala
shiy kwərakwə kiy, ghənghən ghəshi lə
ni ɗi vəgha shiy. War ə hwəci ghəshi, ka
njəghəzliva kwa jipə shi. Dzəghwa ki na,
kala mbə ghwəy məni kwəma wəzə na va
ɗi ghwəy məni nzə.
18 Mba'a kə Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsa mbə sləwaŋwəyəy, ka mbə kwəma
pəhəpəhə naa zhiniy sləkətəŋwəyəw.

5:3 5:3 3:10, 12; Rm 2:25 **5:5 5:5** 2:16; Rm 8:23-25 **5:6 5:6** 3:28; 5:22; 6:15; Rm 4:11; 1Kwər 7:19; Ef 6:23 **5:8 5:8** 1:6-7 **5:9 5:9** 1Kwər 5:6 **5:10 5:10** 1:7 **5:11 5:11** 6:12, 14; 1Kwər 1:23 **5:13 5:13** 1Kwər 6:12; 10:23-24; 1Pi 2:16 **5:14 5:14** SləniTaH 19:18; Rm 13:9 **5:15 5:15** Zhk 4:1-2 **5:16 5:16** 5:25; Rm 8:2-13 **5:17 5:17** Rm 7:13-23 **5:18 5:18** Rm 6:14; 7:4 **5:19 5:19-21** Rm 1:28-32; 1Kwər 6:9-10; Ef 5:3-5; Kwəl 3:5-8; 1Tim 1:9-10; 2Tim 3:2-5; 1Pi 4:3; ShiZhŋ 22:15

19 Ma na ni ɗi vəgha shiyəy, mbəmbə
na ghəshiw, avanashi: Məni ghwərghwər,
ka məni kwəma rəɗa rəɗa na, lə kwəma
ha'wə ha'wə na,
20 ka ta mbəreketi, ka məni ɗəfəl, lə
ɗaŋə shiy, kala ɗi ma kwəma nihwəti
mbəzli, ka mbəz, ka hərhə, ka ɓə nəfəə
dzəkən ndə, ka məni gaɓə lə mbəzli, ka
tihəva, ka məni shiy ghənghən nihwəti
ghəshi lə nihwəti,
21 ka ɗi shi ndə, ka ghiva lə sa shiy
ghipə, lə ka zəmə zəmə gəmgəm na va,
mba'a məməni nihwəti gəla shi tsəgha ni
va. Njasa niy gəzəkəŋwəy ya va kwataŋay,
tsəgha zhinee gəzaŋwəy sənzənva ɓa, gəla
mbəzliy məni niva shiyəy, ka kwəmavə
nzəy ghəshi tə pətsa sləkə Hyalaw.
22 Ma na ni ka Safə tsa Hyala shiy məni
səvəri mbə ndə nashi kiy, avanashi: Ɗipə,
vəshi, zərkə, sə'wa kwəma, zhəhwər,
wəzə hwər, garə tə kwəma kataŋ,
23 wəzə nəfə, lə ndəghwə ghən va
kwəma, ava tsəgha. Ma ntsaa məni ni
tsəgha ni va shiy kiy, fəti və dzar kwa
kwəma pəhəpəhə na ya namaɓaw.
24 Ma na mbəzliy ni, mbəzliy nəw Yesəw
*Kəristəw nza ghəy, kə ghəshiy, a ghəshi
paslamti vəgha shi lə hwətəl tsaa səkwa
mbə vəgha shi ta shi gəmgəm ni gwa'a,
vəgha tsəm tsa pəəsliti məndi Kəristəw.
25 Ma yəwən piy tsa kwəmavə
ghwəmmə tsay, Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsa ndammə na. Njana nzana tsəgha kiy,
zlay ghwəmmə a ghəci sləwammə njasa
ɗi na.
26 Ka kəli ghən ghwəmmə ma, ka
ɓə ɓə nəfə ghwəmməə dzəkən nihwəti
mbəzli ma, ka hərhə ghwəmmə kwa jipə
ghwəmmə diɓa ma, ava tsəgha.

6

Kəətivam mbə kwəma kən ghwəy kwa jipə ghwəy

1 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, mba'a kə
tsahwəti ndə mbə ghwəy mənti *kwəma
jikir na ya gəla namaɓa kwəma nay, kəəti
pə ghwəy kəəti ntsa va, a ghəci zhəghəvaa
zhəghwa kwal tsa ci wəzə tsa. Ghwəy
ghwəy mbəzli nza bərci *Safə tsa Hyala
va mbə kəətiy, war sahə pə ghwəy dzaa
gəzanci kwəma, lə məhərli wəzə na. A
nanzə kiy, məni tə gha məhərli wəzə,
gha gha ntsaa dza vaa dza ta kəəti ndə,
vantaa gha dzaa zhəmbəŋa lə ghaŋayəy
mbə məni kwəma ci va jikir na kwərakwə
ɓa.
2 Ə pə ghwəy kəəkəəti ghən tsa ghwəy
mbə kwəma kən ghwəy shəndəkə na.
Ghalaɓay, kwəma ɓanavəŋwəy *Kəristəw
ta məni nzə, na sa mənti ghwəy tsəgha.
3 Mba'a kə ndə mənti ghən tsa ci, nja ma
yənəy, ntsa pərɗa tsa nzee, kə, kala gar
nza ghəci tsəghay, ghən tsa ciy səəti tsava
ndə də'wə ghən tsa ci.
4 Ya wa ndəy, a kə nəwamti sləni məni
na gwanata, sa wəzə na kəy, ma nza ghəci
fal ghən tsa ci. Ka pəla yəmə sləni ci ghəci
lə na tsahwəti ndə ma.
5 Sa nzanay, ya wa ndə dza naa nighəə
dzəkən na kən ghən tsa ci kwəma.
6 Mba'a kə ndəə ɓəni kwəma Hyala kaa
tsahwəti ndəy, təhə kə tsa ɓanancim va
ndə kwəma Hyalaa təhə shi və wəzə ni,
ghəshi lə ntsaa ɓananci kwəma va.
7 Ma na kwəma ɗee gəzaŋwəyəy, ka
ngədĩŋwəy kwəma ma, Hyala na nanzəy,
ndə tiɓa gar tsaɓanati tsaɓana liw. Shi
ka ndəə tsaŋwambə mbə hiɗĩy, ghəshi ka
ndəə məni səəkə kwamti. Tsəgha na lə
ghwəmmə kwərakwə. Ya wa ndəy, ge'i lə
sləni ghərahwə na dza naa kwəma zhəmə
ci.
8 Mba'a kə ndəə məni war shi səkwa
hwətəl tsa ci ti shiy, ta zay dza na mbə
məni kwəma hwətəl tsa ci va kwərakwə.
Ma mba'a kə ndəə məni war kwəma canci
Safə tsa Hyala na, ta kwəma piy tsaa kəɗĩ
ma dza ndə mbə nəw kwəma canci Safə
tsa Hyala va kwərakwə.
9 Ghənzə tsəgha kiy, məni pə
ghwəmməə məni kwəma wəzə na, kala
dali ma və. Sa nzana, kala dza pə
ghwəmmə dalimməy, ta kwəmavə zhimə
ghwəmmə dza ghwəmmə, sa ka vəghwə
tsa va məniy.
10 Ava va tsəgha na kiy, ya war
hwəmɓa kwəmavə ghwəmmə kwaləy, ə
pə ghwəmməə məni wəzə kaa mbəzli
gwanashi. Kwatama kaa ngwarməhimmə
nəw ghwəmmə Yesəw li shi.

Kwa kərni ci kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci

11 Kwa kərni shi nashi ghwəy ni kiy, lə
dəvee də'wə ghən tsee tsasliŋwəyshee. A
ghwəy mbay sənay, ya tə bəvə bəvə tsa
shi.
12 Ma mbəzliy ɗikəvashi vaa dzəmbə
gəzaŋwəy, war ghwəy *slanti fə'yasa, kə
ghəshiy, mbəzliy ɗi məni shiy war ta

5:22 5:22 Ef 5:9 **5:23 5:23** 1Tim 1:9; 2Pi 1:6 **5:24 5:24** 2:19; 6:14; Rm 6:6; Kwəl 3:5; 1Zhŋ 3:6 **5:25 5:25** 5:16; 1Kwər 6:19; Ef 4:30 **5:26 5:26** Rm 12:10; Flp 2:3 **6:1 6:1** Mt 18:15; Zhk 5:19; 1Kwər 10:12 **6:2 6:2** 1Kwər 9:21; 2Kwər 11:29 **6:3 6:3** 1Kwər 4:7 **6:5 6:5** Rm 2:6; 14:12 **6:6 6:6** 1Kwər 9:11, 14 **6:8 6:8** Zhŋ 3:6; 6:63; Rm 8:6, 13 **6:9 6:9** 2Tes 3:13 **6:10 6:10** Zhŋ 13:34; Rm 12:10; 13:8; 14:15; 1Kwər 8:1; vəh. 13; 2Kwər 8:7-8; Gal 5:6, 13-14; Ef 5:2; Flp 2:2; 1Tes 3:12; 4:9; 1Tim 1:5; Ebr 13:1; 2Pi 1:7 **6:11 6:11** 1Kwər 16:21 **6:12 6:12** 5:2, 11

təɓanshi kaa mbəzli gwa'a tsəgha na
ghəshi. Ə hazləni ghəshi va nəghətaa
*ka Zhəwifə dzaa sanshi ngəra'wə, sa ka
ghəshi ni, war kwataka məti *Kəristəw
vəgha tsəm dza naa mbəliti mbəzli, kə
ghəshi. Va tsəgha fambə ghəshi kwəma
*sla fə'yasa.
13 Ma kwəma gəzee vaa dzəkən shi
tsəghay, sa nzana ya ghəshi ghəshi
mbəzliy slanti fə'yasa vay, ka nəw kwəma
pəhanavə Hyala kaa ka Zhəwifə ghəshiw.
War ta slaslantəŋwəy fə'yasa, ta mbə
ghəshiy vəshi vəshi shi, ka kəli ghən tsa
shi lə ghwəy, sa dza ghwəy ɗanatishi fəti,
na nashi kwəma məni ghəshi ti gwa'a
tsəgha.
14 Ma na nee ta na tsee ghənəy, sə tiɓa
ka vəshee li kala war lə kwəma məti tsa
mətiy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw tə
tsəməw. War tə kwəma məti ci va mətiy
nay, shi gəmshi ni nighee shiy ya nimaɓa
shiy tikə tə hiɗi ni. Ma mbəzli tə hiɗi
kwərakwə ki na, nja shi gəmshi ni ghəshi
nashi ni ya va shi ɗee.
15 Nana ghala mətiy Yesəw ta mbəzliy,
ghala mbə kar ntsaa slanti fə'yasa, lə ntsaa
slanti ma va Hyalaw. War zhəghanti piy
tsa ghwəmmə ka yəwən na sa ɗi Hyala
gwa'a tsəgha.
16 Ya tsamaɓa ndə na ntsaa nəw gəla
tsa tsəgha tsa va kwaliy, nzəyəy zərkə tsa
Hyala lə wəzə hwər tsa nzə li, ghəshi lə
mbəzli Hyala kataŋ kataŋ ni gwanashi.
17 Dza nzay, ka dzee ɗi ndəə səsəəra
məhərlee lə zhiniy ɗəɗəw kwəma
gəzamtəŋwəy ya na diɓaw. Ma yənəy,
ya war veviyerhi tə vəghee niy, a ghəshiy
cinti kaa ndə, mava tsa Yesəw Kəristəw
nzee, kə ghəshi.
18 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, tiɓa
kərayee, nza ghwəy nza ki, məntəŋwəy
wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw gwanaŋwəy. *Amin.

6:14 6:14 1Kwər 1:23, 29, 31; 2:2; Gal 2:19 **6:15 6:15** 5:6; Rm 6:3-4; 2Kwər 5:17; Ef 4:24 **6:16 6:16** Cem 125:4-5
6:17 6:17 2Kwər 4:10 **6:18 6:18** Flp 4:23; 2Tes 3:18; 2Tim 4:22; Flm 25; ShiZhŋ 22:21

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Efesə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina niy nza na, (nighəm mbə vəh 3:1 lə 4:1). Ɗaŋ tsa mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hiɗî ka Rəm na, kə ghəshi. Dzəghwa nihwəti mbəzli ɓa na, ghəci kwa fərshina tə hiɗî ka Shezare na, kə ghəshi.

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə tsasliti Pəl zliya na. Ma məlmə Efesə vay, məlmə dikə na na, tə hiɗî Azəy niy nza na. Mbəzli ka zhəghə dəvə tə hiɗî ghənghən ghənghən ka naa səəkəə dzəmbə, sa nza məlmə va vəgha kwəfa dikə na. Ghala pətsaa wə Pəl kwa mahkana wə ciy, aa niy nzəyəhwə nzəy mbə məlmə va piya mahkan. A ghwəy dzaa kəsata kwəma va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 19:1 mba'a tə vəh 20:1. Zhini sa kəramti na kwa mahkana wə ci diɓa na, mba'a niy harvə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Efesə ta gəzanshi kwəma. Kwəma va ɓay, mbə Zliya ka kwal Yesəw, vəh 20:17-38 na.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

- Vəh 1 pa' tə vəh 2:1-10 Pəl mbə gəzə njasa məntəmmə Hyala wəzə hwər tsa nzə tərəŋw dalala ghwəmmə mbəzli nzə; mba'a mbəlitəmmə səvəri mbə dəvə məti.
- Vəh 2:11 pa' tə vəh 3:1-21 Pəl mbə gəzəə dzəkən kwəmaa niy ghwəɓəy Hyala, mba'a vaɗatiy dzəti ngwəla, nza mbəzli mbəə sənata. Ma zəzə kwəma nzə va vaɗati Hyala tə ngwəla kiy, mba'a jakəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi ta nza ka hwəhwə tsa kwətiŋ tsa. Mbəzli ka Zhəwifə lə niy kamaa ka Zhəwifə na, mbəzli kwətiŋ ghəshi, war Yesəw sa tə ghən shi gwa'a tsəgha.
- Vəh 4 pa' tə vəh 6:1-9 Pəl gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəshi nzəyshi jakəjakə, ka dĩva, ka məni shiy təɓə va mbəzli Hyala, lə bərci safə tsa Hyala ta mətsəhəva ghəshi kwa kwəma kwa kwəma.
- Vəh 6:10-24 Pəl gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw nza ghəshi ɓəvə shi mbəz, ghənghən ghənghən, shi ɓanavəshi Hyala ta dza ta pa lə hyeler mba'a ndə jaka ghəci mazə tsa shi, nza ghəshi təɗanakənshi.

Kwəma dikə na mbə zliya nay, shəndəkə tsa tə Yesəw Kəristəw lə mazə tsa məni naa dzəkən mbəzli dikə dikə ni mə ghwəmə lə ni tikə tə hiɗî, mba'a jakə tsa jakəshi mbəzliy nəw Yesəw ka vəgha kwətiŋ.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw
*Kəristəw. Kaa ngəŋwəy tsaslee, ghwəy
mbəzli Hyala mbə məlmə Efesə, mbəzliy
jakəshi lə Yesəw Kəristəw, ka nəw lə nəfə
kwətiŋ.
2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə
Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy
zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Fal Hyala ghwəmmə ta shi wəzə ni fəyəmmə na tə mbərkə sləni ghərati Yesəw
Kəristəw

3 Fal Hyala Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw ghwəmmə, sa nzana mba'a
mərshiy ndammə ya nimaɓa shi nzə
wəzə ni mə ghwəmə gwanashi tə mbərkə
jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw.
4 Hyala ghwəla ta nga hiɗî təratəmmə
na, ta nza ghwəmmə ka mbəzli nzə, tə
mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw.
Ta mbə ghwəmməə nza ɗewɗew kala
fəti dzar kwa ghwəmmə kwa kwəma nzə
təratəmmə na.
5 Sa ɗĩtəmmə Hyala kiy, dza na
kwataŋata na, mba'a məntəmmə ta nza
ka ndərazhi nzə tə mbərkə sləni ghərati
Yesəw Kəristəw. Ava ghənzə na nanzə
kwəma tarəti Hyala lə ghwəmmə, səvəri
mbə wəzə hwər tsa nzə.
6 Ghənzə tsəgha kiy, fal Hyala
ghwəmmə ta zhəhwər tsa nzə va dalala
tsa mənti na tə ghwəmmə, tə mbərkə
Zəghwə nzə va dĩti na.
7 Tə mbərkə miymiy Kəristəw
shəkəshi mbəlimmə ghwəmmə, zhini tə
mbərkə ghəci Hyala pəlatammə kwəma
ghwəmmə jikir na mənti ghwəmmə kwa
hwər nzə. Ava tsəgha cikəvəri Hyala njasa
nza dikə tsa zhəhwər tsa mənti na ta ndə
ngəri.
8 Dzəghwa na səvəri mbə wəzə hwər
tsa nzə va tərəŋw tsa məntəmmə na kiy,

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw: Gal 1:1; Efesə: SləniKY 18:19-21; 19:1 **1:3 1:3** 2:6; 2Kwər 1:3 **1:4 1:4** 5:27; Zhŋ 15:16; 17:24; 2Tes 2:13 **1:5 1:5** Zhŋ 1:12 **1:6 1:6** Mt 3:17; Rm 5:2; Kwəl 1:13 **1:7 1:7** tə mbərkə miymiy Yesəw mbəlishi mbəzli: Kwəl 1:13-14; miymiy: Ef 2:13; Rm 3:25-26; Kwəl 1:20; 1Zhŋ 5:7; dikəy zhanta hwər tsa Hyala ta ndə ngəri: Ef 2:7 **1:9 1:9-10** 1:22; Kwəl 1:16, 20

mba'a ndammə məhərli tərəŋw lə sənata
kwəma tərəŋw diɓa.
9 Ta mbə ghwəmməə sənata kwəma nzə
va niy təkəti na məni nzə səvəri mbə
Yesəw Kəristəw, mba'a niy mbələy. Ghala
kwataŋata niy təkəti na məni kwəma va,
lə wəzə hwər tsa nzə.
10 Ge'i tə kwa kərni vəghwə dza Hyalaa
kərni məni kwəmaa niy təkəti na va.
Ka na dzay, ɓasə ɓasəti shi mə ghwəmə
lə shi tə hiɗi gwanashi, mba'a fambəshi
mbə dəvə Kəristəw, ta məni mazə ghəciy
dzəkən shi kwətiy.
11 Hyala məni na shiy gwa'a njasa tarəkə
na, lə njasa ɗi na də'wə ghən tsa nzə.
Va tsəgha təravəŋəy na ghala kwataŋata,
njasa niy təkəti na, ta mbə ghəy nza ka
shi nzə, tə mbərkə jakəva tsa ghəy lə
Kəristəw.
12 Ta mbə məndiy fal dikə tsa Hyala tə
mbərkə ghəy ghəy shiy 'wa vaa ɓanavə
nefer ghəy kaa Kəristəw!
13 Ghwəy kwərakwə kiy, sa favə ghwəy
gəzə Yəwən kwəma kataŋ na va wəzə na
citəŋwəy kwal tsaa mbəliŋwəyəy, mba'a
ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw
Kəristəw. Dza Hyala ki, mba'a fati lamba
nzə tə ghwəy lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa,
njasa niy gəzəkə na va məni kwataŋa.
14 Nana ki, njana kwəmavə ghwəmmə
*Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, ta kwəmavə
shi wəzə ni fənəy Hyala kaa mbəzli nzə
dza ghwəmmə. Tə Safə tsa va sənay
ghwəmmə, ta kwəmavəshi dza ghwəmmə,
pə ghwəmmə. Fəca dza Hyalaa kərkamti
mbəlimmə dza ghwəmməə kwəmavə shi
va gwanashi. Va tsəgha kiy, fal dikə tsa
Hyala ghwəmmə!

Kwəma mananta Pəl 'wəsa kaa Hyala ti

15-16 Tə mbərkə kwəma va gwanatay,
tərəŋw mənee 'wəsa kaa Hyala. Ya
hwəmɓay, mbə mananta 'wəsa nzee tə
ghwəy diɓa, sa favee njasa ɓanavə ghwəy
nefer ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw
*Kəristəw, zhini tərəŋw ghwəy ɗi mbəzli
Hyala. Ya war hwəmɓa nzee mbə cə'wə
kiy,
17 mbə cə'wə kee nza va Hyala Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghənzə Didi
kwa shəndəkə, a ghənzə ɓəŋwəy Safə tsa
nzə, ta sənata kwəma, ka ciŋwəy Hyala, ta
mbə ghwəy sənata wəzə.
18 Mbə cə'wə, kee nza ta mbə ghənzəə
ghwənamtəŋwəy məhərli ghwəy, ta mbə
ghwəy sənashi shi haraŋwəy Hyala va ta
fə ghən ghwəy gəzliŋə ti shi. Mba'a ta mbə
ghwəy sənay njasa nza dimə tə shəndəkə
tsa fəy Hyala ta fəə dzəti mbəzli nzə.
19 Mbə cə'wə kee nza diɓa ta
mbə ghwəy sənay njasa nza tərəŋw
tsa bərci Hyala 'yahə'yahəshi, mba'a
ndammə shi ghwəmmə mbəzliy ɓanavə
nefer ghwəmmə kaa Yesəw.
20 Ghala pətsa zhinikəmə Hyala va
Kəristəw kwa kwəli, mba'a ɓəvəə fəy ka
mazə tə kwa bəzəmə nzə mə ghwəməy,
bərci va niy ghərati na sləni va gwanata.
21 Sa fəy na tiɓa ki na, ka məni mazə
ghəciy dzəkən hyeler gwanashi, lə dzəkən
shi nza bərci və shi dikə dikə ni, lə shi
hazləni məndi və shi tə hiɗi, lə shiy
sləkəpə tə hiɗi gwanashi, mba'a dzəkən
slən shi har məndi slən tsa shi ya mbə
vəghwə tsa sənzənva tsa, ya mbə vəghwə
tsaa dzaa səəkə.
22 A Hyala ɓəvə shiy gwanashi, mba'a
fanambəshi mbə dəvə Kəristəw ta
sləkəshi ghəci. Dza na mba'a mənti
ka ghən tsa kən mbəzliy nəw Yesəw
gwanashi.
23 Ma mbəzliy nəw Kəristəw kwərakwə
ki na, vəgha Kəristəw ghəshi. Kəristəw na,
tiɓa ghəci gwanay tsa ci mbə mbəzliy nəw,
ghəci sa tə hiɗi gwanashi ya pa' kwəmaɓa
diɓa.

2

Wəzə hwər tsa Hyala ndammə ma piy tsa 'war'war tsa

1 Niy nzay, ya tsəgha niy nza ghwəy tə
ghwəməŋwəyəy, nja mbəzli bəkwə bəkwə
ni niy nza ghwəy kwa kwəma Hyala, va
sa ɗanati ma ghwəy fəti mba'a va kwəma
ghwəy jikir na.
2 Sa niy nzanay, war njasa məni mbəzli
tə hiɗi ni nəw ma Yesəw niy məni ghwəy
shiy kwərakwə. Ka ghwəy dzay, ka ɗi
fəti niy nza, ta məni kwəma ɗi mazə tsa
hyelerəy nzəy dzar mbə safə. Ya tsəgha
nzə sanay, *hil tsa va sləwa na mbəzliy ɗi
ma fəti va Hyala.
3 Ghwəmmə kwərakwə kiy, tsəgha niy
nza ghwəmmə gwanammə, njasa nza
ghəshi va, ka məni war shi ɗi nəfə
tsa ghwəmmə. Ka pəla war məni shi
maw vəgha ghwəmmə, lə shi ɗi məhərli

1:11 1:11 1:4; Rm 8:28-29 **1:13 1:13** 4:30; 2Kwər 1:22; Kwəl 1:5 **1:14 1:14** 2Kwər 1:22 **1:15-16 1:16** Kwəl 1:3 **1:17 1:17** 5:17; Fir 2:6; Kwəl 1:9-10 **1:18 1:18** 4:4; Kwəl 1:12 **1:19 1:19-20** 2Kwər 13:4; Kwəl 2:12 **1:20 1:20** SləniKY 2:33; Kwəl 3:1 **1:21 1:21** 6:12; Rm 8:38; Gal 4:8-9; Kwəl 1:13, 16, 20; 2:9-10, 15, 20 **1:22 1:22** 1:10; 4:15; 5:23; Cem 8:7; Kwəl 1:18; 2:19 **1:23 1:23** vəgha Kəristəw na mbəzli nəw: 2:16; 4:1-16, 25; 5:30; 1Kwər 12:4-11, 27; Kwəl 2:19; 2:14, 18; 4:1-6; Kwəl 3:15; Kəristəw na sa tə hiɗi gwanashi ya pa' kwəmaɓa: 3:19; 4:10 **2:1 2:1** 2:5 **2:2 2:2** 6:12; Zhŋ 12:31; 14:30; SləniKY 26:18; 1Zhŋ 2:16 **2:3 2:3** 5:6, 8; Rm 1:28; Kwəl 3:6

ghwəmmə. Sa niy nza nzəy tsa ghwəmmə
va tsəgha kataŋ kataŋ kiy, va tsəgha niy
nza ghwəmmə ka mbəzli nza fəti və shi
kwa kwəma Hyala kwərakwə ki, njasa nza
nihwəti mbəzli va sana.
4 Dzəghwa ki na, dikəy wəzə hwər va
Hyala tə ghwəmmə. Sa nzana tərəŋw
ghənzə dĩtəmmə kiy,
5 ya tsəgha niy nza ghwəmmə nja mbəzli
bəkwə bəkwə ni kwa kwəma nzə va
kwəma ghwəmmə jikir na na, dza na
mba'a ndammə piy kwasəbə *Kəristəw
kwərakwə. Ava va tsəgha kiy, war tə
mbərkə zhəhwər tsa Hyala tə ghwəy
mbəliŋwəy ghwəy sana.
6 Səvəri mbə jakəva tsa ghwəmmə lə
Yesəw Kəristəw ndammə Hyala bərciy sati
mbə məti, mba'a ndammə məni mazə
kwasəbə Yesəw mə ghwəmə.
7 Wəzə tsa məntəmmə Hyala va
mbə Yesəw Kəristəway, ta mbə nihwəti
mbəzliy taa nza, mbə tsahwəti vəghwə
tsaa dzaa zhikəə sənay njasa nza dikə tsa
zhəhwər tsa nzə ta mbəzli, ka taŋamti
nihwəti shiy gwa'a gwa'a, nə na.
8 Sa mbəlitəŋwəy Hyala vay, tə mbərkə
sləni ghərati ghwəy naw, vəli tə gəm
vəlitəŋwəy na, war tə zhəhwər tsa nzə tə
ghwəy gwa'a tsəgha na. Səvəri mbə sa
ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa zhəhwər
tsa nzə va.
9 Məniy mbəli tsa mbəlitəŋwəy Hyala
dzar kwa sləni mənti ghwəy, gar nə ndə
na: «Tə slənee mbəliree» kə, ka məni
fəgəw.
10 Gha ghwəmmə mənimmə njasa nza
ghwəmmə tsa sanay, tə sləni ghərati Hyala
na, səvəri mbə jakəva tsa ghwəmmə lə
Yesəw Kəristəw məntəmmə na tsəgha.
Sa nzana, ghwəmmə də'wə ghən tsa
ghwəmmə sanay, sləni ghərati Hyala nza
ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə ghəra na
wəzə na sləni. Sləni wəzə na va dza
ghwəmməə ghəray, Hyala va də'wə ghən
tsa nzə gwəmanti na ghala kwataŋata, ta
mbə ghwəmməə ghəra nzə.

*Jakəva ka mbəzli kwətiŋ ni tə mbərkə Yesəw *Kəristəw*

11 Nighətim sənzənvay, *ka Zhəwifə
yakəŋwəy məndiw. Ka Zhəwifəy,
«Mbəzliy *slanti fə'yasa nza ghəy na
ghəy» kə ghəshi, ma ghwəy na, mbəzliy
slanti ma fə'yasa ghəshi harŋwəy. Fə'yasa
slanti ghəshi va tala kiy, sləni mənti ndə
ngəri lə dəvə ciy dzəti ndə na. Ghwəy
ghwəy ka Efesəy, zəzəvəm njasa niy nza
ghwəy kwataŋa.
12 Ghala pətsa vay, mbəzli kərakə
kərakə ni lə Kəristəw niy nza ghwəy. Niy
nza jakəva tsa ghwəy tiɓa lə hwəlfə təravə
Hyala nja ka Zhəwifəw, ka məlmə niy nza
ghwəy və shi. Ma kwəma wəzə na niy
pəhəti Hyala ta mananshi kaa mbəzli mbə
nanzə va hwəlfə təravə nay, niy nza kwal
va ghwəy gar kwəmavəw. Tikə ghwəy niy
nza lə nzəy tsa ghwəy tə hidĩ ni ngar ki
na, niy nza na ghwəy kwəma wəzə na
fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti, ta
kwəmavə tiɓaw. Niy sənata Hyala kataŋ
na ghwəyəw, tsəgha niy nza ghwəy.
13 Sa jakəŋwəy ghwəy lə Yesəw Kəristəw
nana kiy, ghwəy ghwəy mbəzliy niy nza
va kərakə ni lə Hyala na, ndəkwə ndəkwə
zhəghəŋwəy ghwəy li nana. Tə mbərkə
miymiy ci va shəkəshi nza ghwəy tsəgha.
14 Kwataŋay ka jaka niy nza ka Zhəwifə
lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Dzəghwa
Yesəw mba'a ɓəkə zərkəə dzəghwa jipə
shi, mba'a jakəti ka Zhəwifə lə mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə, ka hwəlfə kwətiŋ
na. Lə məti ci ngəzlamti na zlaraa niy
tihəvərimmə, dza na mba'a ɓanti mbəz tsa
kwa jipə ghwəmmə.
15 Kwəma pəhəti ka Zhəwifə lə shi
gəzəpə na məni ghənghən ni gwa'ay, aa
paslamtishi, ta mbəə jakəti hwəlfə bakə
na va ka hwəlfə 'war'war na kwətiŋ, mbə
jakəva tsa shi li. Dza na mba'a faghwa
zərkə kwa jipə shi tsəgha ki.
16 Lə kwəma məti ci va vəgha tsəməy,
li paslamti na mbəz tsa kwa jipə hwəlfə
bakə na va, li ghəci jakətishi ka vəgha ndə
kwətiŋ, zhini mba'a sləkati kwəma kwa
jipə shi lə Hyala.
17 Ava tsəgha səəkə Yesəw Kəristəw
gəzaŋwəy Yəwən kwəma wəzə na ɓəpə
zərkə, ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
kərakə ni vəgha Hyala, mba'a kaa ngəŋəy
ghəy ka Zhəwifə, ghəy ni ndəkwə ni vəgha
nzə.
18 War tə mbərkə Yesəw Kəristəw
kwəmavə ghwəmmə kətiva gwanammə
dzəvəgha Didi Hyala. *Safə tsa Hyala tsa
kwətiŋ tsa kəətitəmmə na ta tsəhə vəgha
Hyala.

2:4 2:4 Rm 8:39; 9:16; Zhk 5:11 **2:5 2:5** 2:8; Rm 3:24; 6:13; Kwəl 2:13 **2:6 2:6** 1:3; Kwəl 2:12; 3:1 **2:7 2:7** 1:7; Rm 5:20 **2:8 2:8** Mt 20:15; Zhŋ 4:10; SləniKY 15:11; Gal 2:16 **2:9 2:9** Rm 3:28; 1Kwər 1:31; 2Tim 1:9; Tit 3:5 **2:10 2:10** Tit 2:14 **2:11 2:11-13** Rm 11:17 **2:11 2:11** 5:8; sla fə'yasa: Gal 5:6; Flp 3:3 **2:12 2:12**Rm 9:4; 1Kwər 15:19; Kwəl 1:21-22; 1Tes 4:13; kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza shiy gəzəkə Hyala ɓə kaa ni nzə mbəzliw: 2:19 **2:13 2:13**mbəzli ndəkwə ndəkwə ni lə ni kərakə ni: 2:17; 3:6; miymiy: 1:7; Gal 1:4 **2:14 2:14** zərkə: 2:16; 4:3; Kwəl 1:20; hwəlfə kwətiŋ na: 1:23; Rm 10:12; 1Kwər 12:13; Gal 3:28 **2:15 2:15** 2Kwər 5:17; Kwəl 2:14 **2:16 2:16** 1:23; Rm 5:10; Kwəl 1:20-22 **2:17 2:17** Ezay 57:18-19; SləniKY 2:39 **2:18 2:18** 3:12; Rm 5:2 **2:19 2:19** 2:12; 3:6; Ebr 12:22-23

19 Ma nana kiy, ghwəy ghwəy mbəzliy
kama vaa ka Zhəwifəy, ka səəkə səəkə,
ya ka məlmə nza ghwəy ghwəlaw. War
jakə nza ghwəy gwanaŋwəy mbə hwəlfə
mbəzli Hyala, mbəzli kəghi tsa nzəə gə
ghwəy nana kwərakwə.
20 Ghwəyəy nihwəti hərezli ndəɓəti
məndi ciki li shi nza ghwəy. Ma ka
gəzə kwəma Hyala ghəshi lə *ka kwal
Yesəw na, hərezli fə məndi səɗa ciki li shi.
Dzəghwa Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa
ci na hakwə tsaa jihəti ciki tsa va ghəci.
21 Ghəci mənti na ciki tsa va dzəŋ dzəŋ,
zhini tə mbərkə ci ghəci kəlivaa sati. Ta
nza ka *ciki Hyala tsa ɗewɗew tsa, mbə
slən tsa ci ghəci Ndə sləkəpə.
22 War tə sa jakayvaŋwəy ghwəy li nza
ghwəy ka nihwəti hərezli fambə məndi ta
nga ciki tsa dza Hyalaa nzəy mbə, lə Safə
tsa nzə ɗewɗew tsa kwərakwə ki.

3

A Hyala cikəvəri shiy niy fəy na tə ghwəɓə, ka gəzəshi Pəl kaa mbəzli

1 Tə mbərkə kwəma va kiy, mbə cə'wə
Hyala nzee tə ghwəy, yən yən Pəl. Avanay
kwa fərshina nzee sana sa kalaghwara
məndi tə mbərkə kwəma Yesəw *Kəristəw
sa gəzaŋwəy ya ghwəy *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə.
2 Ta na navay, a ghwəy favə njasa
pəərətəra Hyala lə wəzə hwər tsa nzə, ta
dzee ta məni sləni mbə ghwəy.
3 Dzəghwa na mba'a camtəra kwəma
shiy niy zəzəti na va ghala kwataŋata ta
mənishi, niy fəy na tə ghwəɓə niy nza ki.
E gəzəkəŋwəy kwəmaa dzəkən kwəma va
jəwə mbə zliya na.
4 War jangə ma ghwəy kwəma vay,
ta sənay dza ghwəy dza njasa sənatee
kwəma tar Kəristəw, niy fəy Hyala tə
ghwəɓə.
5 Ma niy nzay, niy cikəvəri kwəmaa fəy
na va tə ghwəɓə Hyalaa dzəti ngwəla kaa
mbəzliw. Dzəghwa na nana kiy, mba'a
cikəvəri lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa kaa
mbəzli nzə ɗewɗew ni, nja *ka kwal
Yesəw ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala.
6 Tə mbərkə Yəwən kwəma wəzə na
vay, ta kwəmavə zəmə ghi tsa fəy Hyala
kaa mbəzli nzə dza *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə kwərakwə, jakə lə ka Zhəwifə.
Vəgha Yesəw Kəristəw ghəshi gwanashi.
Zhini gwanashi ghəshi taa kwəmavə shiy
gəzəkə Hyala ɓəpə mbə Yesəw Kəristəw.
Ava ghənzə na kwəmaa niy fəy Hyala tə
ghwəɓə.
7 Yən kiy, tə wəzə hwər tsa nzə ndara
Hyala sləni gəzə Yəwən kwəma wəzə na
kaa mbəzli. Sləni ndara na vay, bərci nzə
na sa va cikəvəri na.
8 Yən kiy, yən gwəra na kwa tsee kwal
mbə mbəzliy nəw Kəristəw. Ma dza Hyala
na, mba'a məntəra wəzə hwər, dzəghwa
na həŋ ndara gəzə Yəwən kwəma wəzə
na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta dzee
gəzanshi kwəma shiy səəkə va Kəristəw
ka taŋamti nihwəti shiy gwa'a gwa'a, kala
mbay ndəə sənay bərkətishi.
9 Hyalaa ngati shiy gwa'a ghwənara na,
ta dzee pəraslanavə kaa mbəzliy dzəkən
shiy niy zəzəti na məni ghala kwataŋa
mba'a niy ghwəɓəyshi.
10 Ma cimmə Hyala kwəma vaa səvəri
nana ki, ə dĩ Hyala ka kwal nzə lə ya
nimaɓa shi ka bərci mə ghwəməə nashi
mbəzliy nəw Yesəw jakəjakə ka mbəzli
kwətiŋ, sa ka ghəshi nay jakəva tsa va na,
mba'a ghəshi sənay ɗaŋ tsa kwəma sənata
Hyala ghənghən tsa nzə.
11 War njasaa niy təkəti na va məni
nzə ghala kwataŋatay tsəgha mənti na, lə
Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə mənti na
kwəmaa təkəti na va.
12 Sa nzana, mba'a ghwəmmə ɓanavə
nefer ghwəmmə kaa Yesəw Kəristəw tsa
va kiy, jakəjakə nza ghwəmmə li. Va
tsəgha kwəmavə ghwəmmə kwal, kala
hazləni kwa hwər ghwəmmə ya jəw nzə
ta dzəghwa kwəma Hyala.
13 Va tsəgha sana kiy, ə cə'wəŋwəy
ya, əntaa ghwəy taa zhiniy dza her ka
zhəyŋwəy lə hwəm, va sa nzee mbə sa
ngəra'wə sana tə kwəma ghwəy ma. Sa
nzanay, dimə tərəŋw na dza ngəra'wə tsa
see tsa tə kwəma ghwəy fatəŋwəy.

*Njasa nza dĩ tsa dĩmmə Yesəw *Kəristəw*

14 Va tsəgha tsəfəkwəree kwa səɗa
Hyala sana, ghənzə Didi.
15 Ghənzə sa səvəri mbəzli mə ghwəmə
lə ni tə hidĩ gwa'a səvəri mbə.
16 Ə cə'wee ghənzə sa nza ɓama və
tərəŋw, a ghənzə ɓəŋwəy bərciy dzəmbə
nefer ghwəy lə Safə tsa ɗewɗew tsa, a
ghwəy mbəə nza lə bərci, əntaa ghwəy
ɓarva kwa kwal tsa nzə.
17 Zhini mbə cə'wə Hyalee ta mbə
Kəristəw nzəy mbə nefer ghwəy sa nzana

2:20 2:20 Mt 16:18; 1Kwər 3:10-11; ShiZhŋ 21:14 **2:21 2:21** 1Kwər 3:16 **2:22 2:22** 1Pi 2:5 **3:1 3:1-3** Kwəl 1:25 **3:1 3:1** fərshina: 4:1; Flp 1:7; Kwəl 4:18; Flm 1, 9 **3:3 3:3** 3:6 **3:4 3:4** Rm 16:24; 2Kwər 11:6 **3:5 3:5** Kwəl 1:26 **3:6 3:6** kwəmaa niy fəy Hyala tə ghwəɓə: 1:9-10; 2:13-14, 18-19; 3:9-11; Rm 16:25; Kwəl 1:26-27 **3:8 3:8** yən gwəra na kwa tsee kwal: 1Kwər 15:8-10; Gal 1:13-16; Flp 3:6-8; 1Tim 1:12-16 **3:9 3:9** 1:4 **3:10 3:10** 1:21, 23 **3:12 3:12** Rm 5:2; Ebr 4:16; 10:19 **3:13 3:13** Kwəl 1:24 **3:14 3:14** 6:18-19 **3:16 3:16** Kwəl 1:11 **3:17 3:17** Zhŋ 14:23; Ef 5:2; Kwəl 1:23; 2:7

mba'a ghwəy ƀanavə nefer ghwəy. Əə cə'wee ta mbə ghwəy ɗiva kwa jipə ghwəy tərəŋw nja ngwarməmə, kala kəɗi ma ɗiva tsa va.
18 Ma nza ghwəy lə nihwəti mbəzli Hyala gwanaŋwəy mbəə sənay njasa ɗitəmmə Kəristəw. Mba'a ghwəy sənay ɗi tsa ɗitəmmə na vay, ka kərkəvaw, mbə ɗimmə na ya hwəmƀa, aa ɗiti ya wa ndə, ya kwəma na ndə gwa'a, pə ghwəy.
19 Zhini mba'a ghwəy sənay ɗi tsa Kəristəw vay, aa taŋamti sənata kwəma ndə ngəri, pə ghwəy. Ya tsəgha sənay ya ka favə ɗi tsa va gwanay ndə ngəriw pənəy, war mbə cə'wə Hyala nzee ta mbə ghwəy favə. Ma nza Hyala təhayŋwəy nefer ghwəy viɗi viɗi, ya lə namaƀa kwəma nzə gwa'a gwa'a.
20 A Hyalaa mbay ghərati sləni lə bərci nzə va fambə na mbə ghwəmmə, ka taŋamti shi ɗəw ghwəmmə və, lə shi təkə ghwəmmə gwa'a.
21 Ghənzə tsəghay, ə pə ghwəmməə fal Hyala mbə slən tsa Yesəw Kəristəw, ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw. Fal ghwəmmə ya hwəmƀa nzə, pa' kwa ndim-ndim jiji! *Amin.

4

Ka vəgha ndə kwətiŋ mənishi mbəzliy nəw Yesəw

1 Va tsəgha na ki, yən yən sa kwa fərshina tsa tə sa ghəree sləni kaa Ndə sləkəpə Yesəwəy, ə cə'wəŋwəyee, a nə yay, nəwəm kwəma Hyala njasa haraŋwəy na ta nəw nzə.
2 Əntaa ghwəy kəli ghən tsa ghwəy ma, ka məhərli pə ghwəy məniŋwəy, yaŋ pə ghwəy kaa kwəma ya namaƀa nzə. Ɗim ghən tsa ghwəy tərəŋw, ka sə'wa kwəma ndə, ya tsamaƀa mənti na kwa jipə tsa ghwəy.
3 Ma jakə tsa jakayŋwəy *Safə tsa Hyala va ɗewɗew tsa mba'a faghwa zərkə kwa jipə ghwəyəy, jihəkəvaŋwəyəm əntaa jakəva tsa va kərəy kwa jipə ghwəy.
4 Ghwəy gwanaŋwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəw va kiy, vəgha kwətiŋ nza ghwəy. Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa, sa kwətiŋ tsaa kwəmavə ghwəy gwanaŋwəy. Shi haraŋwəy Hyala va ta fə ghən ghwəy gəzliŋə ti shi ƀa na, shiy kwətiŋ ghəshi.
5 Ghwəmmə gwanamməy, kwətiŋ na tsa ghwəmmə Ndə sləkəmmə, kaa ndə kwətiŋ ghwəmmə ƀanavə nefer ghwəmmə, *batem tsa kwətiŋ tsa sa məntəmmə məndi.
6 War kwətiŋ na Hyala gwa'a tsəgha, ghənzə dəshi mbəzli gwanashi. Ghənzə məni mazə dzəkən mbəzli gwa'a gwa'a. Ghənzə ghəra sləni lə mbəzli gwa'a, ya pa' kwəmaƀa.
7 Vəgha kwətiŋ nza ghwəmmə tsəgha, ma nanzə kiy, ya tsamaƀa ndə mbə ghwəmmə sanay, a *Kəristəw ƀanavə ni ci bərci ta ghəra sləni njasa taranakəshi na.
8 Ma kwəma mənti Kəristəw va tsəghay, war njasa niy gəzəkə məndi va mbə zliya na, sa niy ni va:
Aa pəhəti ka jaka ci, mba'a dzəməy dzəmə ghwəmə li shi
dza na mba'a tahanavə bərci ta ghəra sləni
kaa mbəzli tikə tə hiɗi, kə niy ni.
9 Ma sa nə na va aa dzəməy kəy, njaa ɗi kwəma va gəzə kala ə ghəci səkway tikəə dzəti hiɗi ni di, maɗi na ta gha dzəməa?
10 Va tsəgha nzana, ma ntsaa səkway vaa dzəti hiɗi kiy, ghəcia saa zhiməy vaa dzəməə dzəti pətsa kərkə ghwəmə ƀa ki, ta mbəə nza, war ghəci sa tiƀa ya pa kwəmaƀa gwa'a gwa'a.
11 Ava ghəcia saa tahanavə bərci va ta ghəra sləni kaa mbəzli ghənghən ghənghən njasa ɗi na, dzəghwa na, mba'a ƀanavə bərci kaa nihwəti mbəzli ta nza ghəshi ka ka kwal ci, nihwəti na, ta nza ka ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala, nihwəti na, ta nza ka mbəzliy dza ta ci kwəma nzə kaa nihwəti mbəzliy sənata ma, ma nihwəti na, ta nza ka ka ndəghwə mbəzli ci, nihwəti diƀa na, ta nza ka ka ƀananshi kwəma Hyala kaa mbəzli.
12 Tawa tahanavəshi Kəristəw bərci va kaa mbəzli va tsəghay, ta mbə ghəshiy gwəma mbəzli Hyala gwanashi, ta ghəra sləni nzə, mba'a ta mbə ghəshi, ghəshi shiy mənishi va ka vəgha Kəristəw kwətiŋ kəli dza kwa kwəma kwa kwəma.
13 Ma tsəgha kiy, nza ghwəmmə nza jakəjakə gwanammə, tə sa nzana kaa zəghwə Hyala ghwəmmə ƀanavə nefer ghwəmmə, mba'a ghwəmmə sənay Zəghwə va. Ma nza ghwəmmə mənimmə ka mbəzli təhə təhə ni, mbəzliy kərkamti kwəma gwanata nja Kəristəw ki.
14 Ghalaƀa kiy, ka dza ghwəmməə nza nja ndərazhi jəw jəw ni va, ka məndiy ngəɗəhwə lə dzərvəw. Mbəzliy pala tsəhwəli va ta ngədi nihwəti mbəzliy

3:18 3:18 Kwəl 2:2 **3:19 3:19** 1:23; 5:2, 25; 2Kwər 5:14; Kwəl 2:9-10 **3:20 3:20** Kwəl 1:29 **4:1 4:1** 3:1 **4:2 4:2** 5:2; Kwəl 3:12-13 **4:3 4:3** 2:14-16; Kwəl 3:14-15 **4:4 4:4** 1:23; 2:18 **4:5 4:5** Zhŋ 10:16; 1Kwər 8:6; batem: Mt 28:19; Rm 6:3-4 **4:6 4:6** 1Kwər 12:6 **4:7 4:7** Rm 12:3, 6; 1Kwər 12:11 **4:8 4:8** Cem 68:19 **4:9 4:9** Zhŋ 3:13 **4:10 4:10** 1:23 **4:11 4:11** 1Kwər 12:28 **4:12 4:12** 1Kwər 14:26 **4:13 4:13** Kwəl 1:28 **4:14 4:14** 1Kwər 14:20; Ebr 5:13-14; Zhk 1:6

dzəmbə kwəmaa kama ka kwəma Hyala kataŋ nay, ka dza ghəshiy ngəɗəhwəmmə
lə na shi va ɓəni kwəma ghənghən
ghənghən na ghalaɓaw.
15 Na na ghwəmməy, ta nzəyəmmə dza
ghwəmmə tə na kataŋ na kwəma Hyala,
ka ɗiva kwa jipə ghwəmmə gwanammə.
Ma tsəgha kiy, ta kəli dza ghwəmmə kwa
kwəma, ka mənimmə yəm lə Kəristəw.
Ghəci na ghən tsa ghwəmmə.
16 War tə mbərkə ghəci, ghəci ghən
tsa va kwəmavə ghwəmmə, ghwəmmə
mbəzliy nəw gwanashi jakəva ka vəgha
kwətiŋ, njasa tsəɓəti Hyala va vəgha ndə
kwa dighesler ci, ta nza ghəci ka ndə
kwətiŋ. Ghala pətsa ka shi tə vəgha ndə
vaa nza mbə ghəra sləni shi wəzə wəzə
njasa təɓə ghəshiy məni gwanashiy, kar
nahwəti bəlaa nza gwəŋəta, kala war mbə
kəəti ghən tsa shiw. Ava tsəgha na kwəma
mbə ghwəmmə, ghwəmmə mbəzliy nəw
Yesəw, kama na war mbə məni na ci sləni
ndə ya wa ndə, zhini ka ɗiva ghwəmmə
kwa jipə ghwəmməy, ta mətsəhə kəli
dza ghwəmmə kwa kwəma kwa kwəma,
ghwəmmə vəgha Kəristəw va.

Njasa təɓə na ndəə nza nana, sa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw

17 Avanta kwəma ɗee gəzaŋwəy mbə
slən tsa Ndə sləkəpə: Əntaa ghwəy dzaa
zhiniy məni shiy ghwəla mbə nzəy tsa
ghwəy nja shi məni mbəzliy nəw ma
Hyala ma. Ghəshi na nashiy, kwəma
gəzanshi məhərli shi va kama ghən tiy
nəw ghəshi.
18 Məhərli shi vay, mbə kwəsli na,
kwəma sənata ghəshi tiɓaw. Caslakə slakə
mənti ghəshi ghən tsa shi. Va tsəgha
kiy, ka mbay ghəshiy kwəmavə piy tsa
'war'war tsa ɓəpə Hyalaw.
19 Ha'wə kwa na shi mətsə ya jəwəw,
mbərəkə zlanay ghəshi ghən tsa shi kaa
məni shi ha'wə ha'wə ni jikirkir ni, ya
nimaɓa shi rəɗa rəɗa ni gwanashi na, kala
ɗi ma ghəshiy təhəva lə məni shi.
20 Na na ghwəy na ghwəy kiy, niy
ɓanavəŋwəy gəla niva shiy məndi mbə
kwəmaa niy ɓəniŋwəy məndiy dzəkən
*Kəristəwəw.
21 A ghwəy favə kwəmaa gəzəvaa
dzəkən gwa'a. Ghwəy ghwəy mbəzliy
nəw Yesəwəy, a məndi ɓanavəŋwəy
kwəma kataŋ kataŋ na, njasa ɓanavəpə
Yesəw.
22 Ghənzə tsəgha kiy, zlayəm nzəy tsa
ghwəy kwataŋa. Ghalaɓay, shi ɗi vəgha
ghwəy niy ngəɗiŋwəy na, mba'a ghəshi
niy fambəŋwəy mbə kwəma hwəvə
hwəvə na, mba'a ghəshi yaɗamtəŋwəy.
23 A pə ghwəy zlatanavə məhərli ghwəy
lə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala a ghənzə
zhəghantishi ta nza ghwəy 'war'war.
24 Kəsəvəm nzəy tsa 'war'war tsa, saa
məniy ge'i kwa zəzə kwəma Hyala. Ma
nza na kataŋ na va kwəma fambəŋwəy
mbə nzəy tsa slar tsa təɓanta kaa Hyala.
25 Ghənzə tsəgha kiy, zlatam slasla
dzərvə, war kwəma kataŋ na pə ghwəy
gəzə kwa jipə ghwəy. Sa nzanay, ka bəlahi
tə vəgha Yesəw jakəshi ka vəgha ci kwətiŋ,
mənimmə ghwəmmə gwanammə.
26 Mba'a kə nəfə tsa ghwəy satiy va
kwəmay, nighə tə ghwəy əntaa ghwəy
tərəŋwəy dzəmbə *kwəma jikir na, ka
nzəy ghwəy lə nəfə pa' hetihwer ma,
27 əntaa ghwəy dzaa ɓanavə kwal tsaa
kəriŋəŋwəy dzəti pi kaa *ndə jaka ma.
28 Mba'a kə ndə niy ghəliy, ə kə zlata
ghəli va, a ghəci ghəra sləni kataŋ na
lə dividivi ci, ta mbəə kwəma ni ci shiy,
mba'a ta kwəmavə shiy kəəti ka cicikwə.
29 Əntaa ghwəy gəzə kwemerəy
həhəərə mbəzli ma, gəzəm war kwəmaa
dzaa təɓə, gar kəətiti nihwəti mbəzli ta
kwəmavə bərci mbə nzəy tsa shi lə Hyala.
Kwəma gar kəətiti mbəzliy fa kwəma
ghwəy mbə kwəma kən shi pə ghwəy
gəzə.
30 Əntaa ghwəy məni shiy ɓə nəfə tsa
*Safə tsa Hyalaa sati ma, sa nzanay, li
fati Hyala lamba nzə tə ghwəy, lamba
fatəŋwəy na va ciŋwəy na njasa dza
Hyalaa mbəlantəŋwəy gwa'a gwa'a mbə
dəvə kwəma jikir na.
31 Ka kəsə ndə ghwəy kwa hwər ma, ka
sati nəfə tsa ghwəy ma, ka ghwərvə ghwəy
ma, ka nanaɓə ghən tsa ghwəy ghwəy lə
gəzə kwemer ghyanakə ni ma, ka tsərəva
ghwəy ma, gwa'a pə ghwəy ɓanti hwəlfə
kwəma ndərəm ndərəm na səvəri mbə
ghwəy.
32 Ə pə ghwəy məni wəzə hwər, ka
zhəhwər ta ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy, pəlata tə ghwəy kwəma jikir na
məntəŋwəy məndi mbə nəfə tsa ghwəy,
njasa pəlataŋwəy Hyala va na ghwəy, tə
mbərkə sləni ghərati Kəristəw.

5

Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə waŋ

4:15 4:15-16 5:2 **4:15 4:15** 1:22 **4:16 4:16** 1:23; 2:21-22; 4:13, 25; Kwəl 2:19 **4:17 4:17-18** 5:8; Rm 1:21; 1Pi 1:14 **4:19 4:19** Kwəl 3:5 **4:20 4:20** Rm 8:13; Gal 6:8; Kwəl 3:9 **4:23 4:23** Rm 12:2 **4:24 4:24** Ghava 1:26-27; 2Kwər 5:17; Kwəl 3:10 **4:25 4:25** 4:16; Zak 8:16-17; Kwəl 3:8-9 **4:26 4:26** Zhk 1:19-20 **4:28 4:28** 1Tes 4:11 **4:29 4:29** 5:4; Kwəl 3:8; 4:6; Zhk 3:10 **4:30 4:30** 1:13-14; Ezay 63:10; Gal 5:25 **4:32 4:32** Mt 6:14; 18:22-35; Kwəl 3:12-13 **5:1 5:1** Mt 5:48; 1Zhŋ 3:1

pi tsa nza ghəshi nana

1 Ghwəyəy, ndərazhi Hyala ɗîti na
nza ghwəy. Njana nzana tsəgha kiy,
məni pə ghwəy məni kwəma nja ghənzə
kwərakwə ki.
2 War ɗî pə ghwəy ci mbə kwəma
məni ghwəy gwanata. Njasa ɗîtəmmə
*Kəristəw va pa' ka zləɓati mətiy tə
ghwəmmə, mba'a ɓanavə ghən tsa ci kaa
Hyala, ka məjə'a shi vəlanati məndi kaa
Hyala, shi slənəy məndi gwəraa təɓanta.
3 Sanay, mbəzli Hyala məniŋwəy ghwəy.
Sa nzana va tsəgha kiy, shiy nja kar məni
ghwərghwər, lə kwemer rəɗa rəɗa ni, lə
məni mətsə ta shiyəy, ka təɓə məndiy favə
gaka shi mbə ghwəy ghwəla ya kaɗî kaɗî
nzəw.
4 Ya kwemer ha'wə ha'wə ni, lə shi kama
ghən ti shi, lə ndi gwəmti gəmgəm nay,
ka səkwa gəla ni tsəgha ni va shiy tə miy
tsa ghwəy ma. Wəzəɓa 'wəsa pə ghwəy
mananta kaa Hyala lə miy tsa ghwəy.
5 Sənay tə ghwəy, ndə tiɓa mbə mbəzliy
məməni ghwərghwər, lə kwəma rəɗa
rəɗa na, mba'a dzaa kwəmavə nzəy
tə pətsa sləkə Kəristəw, vəgha Hyalaw.
Tsəgha na kwərakwə lə ndə mətsə, sa
nzana, məni mətsə ta shiyəy, ghala mbə
lə ta mbəriw.
6 Əntaa ghwəy zləɓa məndiy ngəɗîŋwəy
lə kwemer kama ghən va ti shi ma. War
va gəla hwəlfə shi tsəgha ni va gwəra nəfə
tsa Hyalaa satiy dzəkən mbəzliy dî ma fəti
va və gwanashi.
7 Əntaa ghwəy zləɓa jakəva lə gəla
mbəzli tsəgha ni va tepə ma!
8 Niy nzay, mbəzliy dza mbə kwəsli niy
nza ghwəy. Nana ki sa jakəŋwəy ghwəy
lə Ndə sləkəpə Yesəwəy, mbəzliy dza mbə
waŋ pi nza ghwəy. Va tsəgha kiy, mənim
kwəma nja mbəzliy dza mbə waŋ pi nana.
9 Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana
mbəzliy dza mbə waŋ piy, shi wəzə ni ka
ghəshiy məni, ka gəzə kwəma tiɗîɗ na, lə
na kataŋ na.
10 Ghənzə tsəgha kiy, ɗîkəvaŋwəyəm ta
pəla ɓəni sənata naa təɓanci kwəma kaa
Ndə sləkəpə.
11 Ka tsəhə dəvə ghwəy ghwəy ya jəw
dzəmbə məni shi kama ghən va ti shi məni
mbəzli mbə kwəsli va ma. Wəzəɓa gh-
wazhə ghwazhə kəslanshi ghwəy kwəma
shi va məni ghəshi jikir naa dzəti ngwəla.
12 Na kataŋ nay, a ha'wəə ghəranci
kaa ndə va gəzə shi məməni ghəshi va
mbəmbə ni, ya kwataka lə miy gwa'a
tsəgha.
13 Dzəghwa tə pətsa nza waŋ piy, gh-
wazhəta ka kwəma shi vaa nza tə ngwəla.
14 Sa nzana ya nimaɓa shiy na
shiy cikəvərivashiy dzəti ngwəlay, ta
zhəghəshi dza ghəshi ka shi mbə waŋ
pi. Va tsəgha ha ghwəmə kwa cəm, ma pə
ghwəmməy:

Fərghəŋa di, gha ntsa tə hi, zhakatiŋa mbə
məti,
a Yesəw Kəristəw mbərəə dzəkən gha nja
vici,
pə ghwəmmə.

15 Ava va tsəgha na ki, mənim məhərli
ta dza dza ghwəy kwa kwal Hyala, əntaa
nzəy tsa ghwəy taa nza nja sa mbəzliy
sənata ma kwəma. Wəzəɓa nza ghwəy ka
ka sənata kwəma na.
16 Ma vəghwə tsa ndatsə tsay, jikir
na, ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən
ghwəy ma, kwəma wəzə na pə ghwəy
məni ya hwəmɓa nzə.
17 Ma diɓay, əntaa ghwəy dzaa mənti
ghən tsa ghwəy nja deshəter ma. Təkəm
kwəma wəzə, a ghwəy mbəə sənay njasa
ɗî Ndə sləkəpə ghwəy məni.
18 Ka sa shi sa ghwəy gar
ghyamtəvaŋwəy ma, shi dza niva shiy
ghakəŋwəy tiɓa kala war fambəŋwəy
mbə kwəma gəmgəm naw. Wəzəɓa zlashi
ghwəy nefer ghwəy a ghəshi tihəshi paf
paf lə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa na.
19 Ɓəm bərci kwa jipə tsa ghwəy kaa
ghən tsa ghwəy lə cemer kwa Zliya Hyala,
lə ndəgha waza, mba'a lə nihwəti ce-
mer ghənghən njasa dza Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsaa ciŋwəyshi. Faləm Ndə
sləkəpə, ka hanci cəm, ka zləɓa wəzə lə
nəfə kwətiŋ gwanaŋwəy.
20 War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa
Didi Hyala ta shiy gwanashi, ya hwəmɓa
nzə, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw.

Njasa təɓə nzəy tsa kar zal lə mali ci

21 Ɓim fəti kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy. Sa nzana mbəzliy dî fəti ta kwəma
*Kəristəw ghwəy gwanaŋwəy.

5:2 5:2 3:17-18; 4:2, 15-16; 1Kwər 8:1; 2Kwər 5:14; Gal 6:10; Flp 2:2; Kwəl 2:2; 3:14-15; shi sləniy məndi kaa Hyala: Gal 1:4; Ebr 10:5-10 **5:3 5:3-5** Gal 5:19-21 **5:3 5:3** Kwəl 3:5 **5:4 5:4** 4:29; Kwəl 3:8 **5:5 5:5** Rm 5:17 **5:6 5:6** Rm 1:18; Ef 2:3; Kwəl 2:4, 8; 3:6 **5:8 5:8** niy nzay: 2:3, 11-12; 4:17-18, 22; Kwəl 3:7; Tit 3:3; mbə waŋ pi: Zhŋ 8:12; Kwəl 1:13; 1Pi 2:9 **5:9 5:9** Gal 5:22-23 **5:10 5:10** Rm 12:2; 1Tes 5:22 **5:13 5:13** Zhŋ 3:20-21 **5:14 5:14** Ezay 26:19; 60:1; Rm 13:11; Zhk 5:8 **5:16 5:16** Kwəl 4:5 **5:17 5:17** 1:17; Rm 12:2 **5:18 5:18** Fir 23:31-35; Rm 13:13 **5:19 5:19-20** Cem 33:2-3; Kwəl 3:16-17; Ebr 13:15 **5:21 5:21–6:9** Kwəl 3:18–4:1; 1Pi 2:18–3:7; 1Tim 2:1-13; Tit 2:1-10; 1Zhŋ 2:12-17 **5:21 5:21** 1Pi 5:5 **5:22 5:22-24** Kwəl 3:18; Tit 2:5; 1Pi 3:1 **5:22 5:22** 1Kwər 14:34-35 **5:23 5:23** 1:22; 1Kwər 11:3

22 Avee gəzaŋwəy ghwəy mi'i, ɗim fəti
va zhər ghwəy, njasa ɗanci ghwəy kaa Ndə
sləkəpə.
23 Sa nzanay, zal sləwa na mali ci,
njasa sləwa Kəristəw va mbəzliy nəw
kwərakwə. Mbəzliy nəw vay, vəgha ci na
ghəshi, shi mbəliti na.
24 Ghənzə tsəghay, war njasa fa mbəzliy
nəw Yesəw va kwəma war və na, tsəgha
pə ghwəy ghwəy mi'iy fa kwəma va zhər
ghwəy, ya namaɓa kwəma nzə gwa'a.
25 Ghwəy ghwəy zhər kwərakwə kiy,
ɗi pə ghwəy ɗi mi'i ghwəy, njasa ɗiti
Kəristəw va mbəzliy nəw, pa' ka zləɓavə
məti ta kwəma shi.
26 Mənti na tsəghay, ta mbə ghəshiy nza
ka mbəzli Hyala, dza na mba'a yaɓantishi
lə *batem, mba'a lə gəzə kwəma ci.
27 Sa ɗi na ghəshiy səəkə ta garə kwa
kwəma ci, nja makwa dza məndi ta
pəhanci, lə məgəla ti shi, war ka mbərə
riw riw riw, kala para fəti tar kaɓaka shi
gar tsəərəshi ndə.
28 Ava tsəghaa na zhər kwəma ka ghəshi
məni kwərakwə ki. Ghwəy ghwəy zhərəy,
ɗi pə ghwəy ɗi mi'i ghwəy njasa ka ndə
vaa ɗi ghən tsa ci kwərakwə. Ma ntsaa
ɗiti mali ciy, ghən tsa ciy ɗiti na.
29 A ghwəmmə sənay na kwagwa'a na
kiy, ndə tiɓa kala ɗi ghən tsa ciw, war
ka zəmanci shi zəmə, ka ndəghwə, ka
ndəə məni, njasa məni Kəristəw va lə
ghwəmmə, ghwəmmə mbəzliy nəw,
30 sa nza ghwəmmə gwanammməə bəlahi
tə vəgha ci.
31 A ghwəy sənay njasa niy tsasliti məndi
mbə Zliya Hyala, ma kə məndi niy niy:
«Ava va tsəgha dza zal səvəriy ɓarvay
vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza ghəshi
dzaa jakəshi lə mali ci. Ma nza ghəshi
bakanashi mənishi ka vəgha kwətiŋ» kə
məndi niy ni.
32 Ma mbə gəzə kwəma vay, a kwəma
tiɓa dikə tə ghwəɓə. Ma vəya nee sa bərkə
yay, dzəkən kwəma Kəristəw lə mbəzliy
nəw kwəma ci gəzəva kwəma va.
33 Nanzə diɓay, aa gəzəva kaa ngəŋwəy
kwərakwə ki. Ya tsamaɓa ndə ci mbə
ghwəyəy, ɗi kəə ɗi mali ci njasa ɗi na ghən
tsa ci. Tsəgha mali kwərakwə ɓa, ka ɗi fəti
va zata.

6

Njasa təɓə nzəy tsa ndərazhi lə mbəzliy yakəshi

1 Ghwəy ghwəy ndərazhiy nəw Ndə
sləkəpə kwərakwə kiy, fam kwəma va
mətikwəkwər ghwəy. Sa nzanay, ghənzə
na na wəzə na kwəma.
2 Ghənzə na kwa taŋa kwəma gəzəkə
Hyala ɓəpə zhəmə ti, mbə *kwəma pəhəti
na gwanata. Sa nə na va: «Fa kwəma va
kar dəŋa lə məŋa,
3 ghalaɓa kiy, ma nza gha nza kwəriŋ
mbə nzəy tsa gha dzəghwa ɗaŋ piya gha
taa nza tə hiɗi» kə.
4 Gha gha didi kwərakwəy, ka i ndərazhi
gha gha lə naɓəshi gar sati nəfə tsa shi
ma, ɓananshi kwəma lə məhərli, ka ishi
lə kwal njasa citəŋwəy Ndə sləkəpə Yesəw
kwərakwə.

Njasa təɓə nzəy tsa mevivi lə mbəzliy sləwashi

5 Ghwəy ghwəy meviviy, fam kwəma lə
gwərgwərə va mbəzliy sləwaŋwəy tikə tə
hiɗi, ka ha'wə ti shi lə nəfə tsa ghwəy
kwətiŋ, njasa ka ghwəy vaa fa kwəma va
*Kəristəw.
6 Əntaa ghwəy vəshi ta ghəranshi
sləni war ghala ka ghəshi nza tiɓa mbə
ndəghwəŋwəy ta mbəə təɓanshi gwa'a
tsəgha ma. Ghəra pə ghwəy ghəra sləni
njasa ɗiti Hyala ghwəy ghəra, lə nəfə tsa
ghwəy kwətiŋ, nja mevivi Kəristəw.
7 Jihəvam, ta ghəra sləni ghwəy lə nəfə
wəzə. Njasa ghəranci ghwəy kaa Ndə
sləkəpə kala kaa ndə pə ghwəy nighə.
8 A ghwəy sənay, a zhəmə ntsaa ghərati
sləni wəzə na tiɓa va Ndə sləkəpə. Ya
tsama ndə na gwa'a, ya ntsa papa tsa, ya
ntsa yaya tsa.
9 Ghwəy ghwəy mbəzliy sləwa mevivi
ghwəy kiy, kəsəvəshim wəzə kwərakwə.
Ka gəzanshi kwəma ghwəy war lə 'waŋə
ma. Sənay tə ghwəy, ghwəy li shi
gwanaŋwəy njasa nza ghwəy vay, mə
ghwəmə na Ndə sləkəŋwəy gwa'a, pə
ghwəy. Ghəci na naci kiy, ka ndəgha fəti
na tsaŋ bəlaw, yəmshi na mbəzli gwanashi
və.

Fir dzəkən shi mbəz ɓanavə Hyala kaa ka nəw Yesəw ta mbəz lə ndə ka jaka

10 Ma nana kiy, kwa kərni kwəma na sa
ɗee na gəzaŋwəy. Ma pə ghwəy məntiy,
nzəyŋwəyəm jakəjakə lə Ndə sləkəpə,
pəlam bərci ghwəy səvəri mbə ghəci sa
nza bərci və tərəŋw kala kədi ma.
11 Ɓəvəm shi mbəz ndaŋwəy Hyala
gwanashi, ta mbə ghwəy nzəyŋwəy tə

5:25 5:25-28 1:23; Kwəl 3:19; 1Pi 3:7 **5:25 5:25** 3:19 **5:26 5:26** batem: Rm 6:3-4; Tit 3:5; Ebr 10:22 **5:27 5:27** 1:4; 2Kwər 11:2; Flp 1:10; Kwəl 1:22 **5:30 5:30** 1:23; 1Kwər 12:27 **5:31 5:31** Ghava 2:24 **5:32 5:32** ShiZhŋ 19:7 **6:1 6:1** Kwəl 3:20 **6:2 6:2-3** Nəw 5:16 **6:4 6:4** Kwəl 3:21 **6:5 6:5-8** Kwəl 3:22-25; 1Tim 6:1-2; Tit 2:9-10; 1Pi 2:18-21 **6:6 6:6** 1Kwər 7:22 **6:8 6:8** 2Kwər 5:10; Kwəl 3:24-25 **6:9 6:9** Kwəl 3:25; 4:1; Zhk 2:1 **6:10 6:10** Zhŋ 15:5; 1Kwər 16:13 **6:11 6:11-17** 2Kwər 10:4; 1Tes 5:8; Ezay 59:17 **6:11 6:11** Zhk 4:7

pətsa ghwəy, lə ta kamti shi mbəz dza
*ndə jaka tsa Hyalaa səəkə ta ghəraŋwəy
li shi, dzar kwa tsəhwəli ci ghənghən
ghənghən na.
12 Sa nzanay, tsa ghwəmmə mbəz tsa
mbəz ghwəmmə na lə mbəzli ka nashi
mətsə ghwəmmə naw. Ghwəmmə lə
hyeler, mba'a lə nihwəti shi ka bərci,
mba'a nihwəti shiy məni mazəə dzəkən
mbəzli mbə kwəsli tikə tə hiɗi ni, mba'a
lə hyeler dzəy tə ghwəmə, mbəz na.
13 Va tsəgha ki, ma pə ghwəy mənti
nanay, ɓəvəm shi mbəz ghwəy ndaŋwəy
Hyala gwanashi. Ta mbə ghwəy ka shiy
fəca vici dza ntsa pa ghwəy jaka liy pəsli tə
ghwəy. Ma nza ghwəy nza war miy mbəz,
kala zhəghə hwəm tsa ghwəy tiɓa pa' fəca
ka mbəz tsa va kəɗi.
14 Gwəmatəvaŋwəyəm. Kəsəvəm
gəzə na kataŋ na kwəma, a ghwəy
pahamtəvaŋwəy li, ka məjə'a məgapa
pəhəva ghwəy li ta mbəz. Dzəghwa pa'
ghwəy pakən məni kwəma lə kwal tsa
nzə, ka məjə'a kwəbaŋ tsahi tsa dza səə
mbay ma dzəmbəy ti mbə mbəz.
15 Jihəkəvaŋwəyəm ta dza ta gəzə
Yəwən kwəma wəzə na va ɓəpə zərkə, ka
məjə'a kwekweher mbə səɗa ghwəy.
16 Ɓanavəm nəfə tsa ghwəy ya hwəmɓa
kaa Hyala. Ma nəfə tsa dza ghwəy vaa
ɓanavəy, ka məjə'a gal tsa ta dəvə ghwəy
dza naa nza, ta mbə ghwəy ka havə kwa
darə, sa ka ndə jaka həŋwəy li.
17 Zləɓavəm mbəli tsa mbəlitəŋwəy
Hyala, ka məjə'a gaza fə ghwəy dzəmbə
ghən tsa ghwəy ta ndəghwə ci. Dzəghwa
mba'a ghwəy kəsəvə kwəma Hyala ta
dəvə ghwəy ka məjə'a kafa'i ndaŋwəy
Safə tsa ɗewɗew tsa ta mbəz lə ndə jaka.
18 Shi va gwanashiy, kala cə'wə pə
ghwəy mənishi, ka cə'wə va Hyala a
ghənzə kəətiŋwəy. Cə'wə pə ghwəy cə'wə
Hyala ya hwəmɓa njasa ka Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa ciŋwəy. Ka dəkəva ghwəy ta
cə'wə tepə ma. Ka zlay cə'wə ghwəy ta
nihwəti mbəzli Hyala gwanashi ma.
19 Cə'wə tə ghwəy tə ya kwərakwə,
a Hyala mbəə citərə njasa kee gəzanshi
Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli
lə bərci, kala hazləni kwa hwər tsee.
Kwəma wəzə na vay, tə ghwəɓə niy fəy
Hyala kwataŋa, dzəghwa na nana mba'a
cikəvəri kaa mbəzli.
20 *Kəristəw fəyra na ka kwəsəkə tsa
kən kwəma va ta dzee gəzanshi kaa
mbəzli. Ya war tsəgha nzee kwa dəŋw
sanay, cə'wəm Hyala, a ghənzə ɓəra bərci,
ta mbee gəzə kwəma nzə njasa ɗi na,
ghwazhə ghwazhə, kala hazləni mee.

Kwa kərni səkwəpə tsa Pəl

21 A ngwarməhira, vanay yən
ghwənəghəŋwəy Tishikə ta gəzaŋwəy
kwəmee gwanata, njasa nzee nana tikə,
ya njasa mənee na mənee sləni gwa'a, ta
mbə ghwəy sənata. Ghəci na zəməmmə
tsa mbə nəw Yesəw tsa ɗee tərəŋw, ntsaa
kəsəvə sləni Ndə sləkəpə bekir dəvə.
22 Ghənzə na kwəma ghwənee ti kaa
ngəŋwəy sana, sa ɗee ghəciy gəzaŋwəy
njasa nza ghəy tikə, ta mbə nəfə tsa ghwəy
dəpəy.
23 Ɓəŋwəy zərkə Didi Hyala, ghəshi
lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw dzəmbə
nefer ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy ng-
warməhiraa nəw Yesəw. Mba'a ndaŋwəy
ɗi ghən tsa ghwəy tərəŋw, mba'a bərci
ta mbə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa
Kəristəw.
24 A ngwarməhira, mənti wəzə hwər
tsa nzə Hyala kaa ndə ya tsamaɓa ndə ci
na ntsaa ɗi kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw lə nəfə kwətiŋ ya hwəmɓa. Ava
tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

6:12 6:12 1:21; 2:2; 1Pi 5:8-9 **6:13 6:13** Rm 13:12 **6:14 6:14** Ezay 11:5 **6:15 6:15** Ezay 52:7; Rm 10:15 **6:17 6:17** Ezay 40:2; Ebr 4:12 **6:18 6:18-19** 3:14; Lk 18:1; SləniKY 4:29; Rm 15:30; Kwəl 4:2-4 **6:20 6:20** 3:2; 2Kwər 5:20; Kwəl 4:4 **6:21 6:21-22** Tishikə: SləniKY 20:4; Kwəl 4:7-8; 2Tim 4:12; Tit 3:12 **6:23 6:23** zərkə: 2Kwər 13:11 **6:24 6:24** Gal 6:18; 1Pi 1:8

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Filipə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hidĩ ka Rəm na, kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə məlmə Efesə na, kə ghəshi, zhini ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə Shezare na, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipə tsasli Pəl zliya na. Məlmə Filipə vay, va hidĩ ka Masedəwan, tə hidĩ ka Erəwpə fa na kwəma. Ghala pətsaa nza Pəl mbə wə kwa baka wə harvə Hyala ghəshi lə Shilasə ta dza ghəshiy dzəti hidĩ va ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə nay ghalaɓa niy mənishi ka Filipə ka mbəzliy nəw Yesəw ki. Dəŋɓa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ta kəsay nəwər tsa va dza ghwəy lə nəwər tsaa dzəkən shiy kəsashi kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Filipə va, mbə Zliya ka kwal Yesəw vəh 16:6-40.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

- Vəh 1 Pəl fal Hyala, ka vəshi ta kwəma ka Filipə. Zhini na ka gəzəə dzəkən nzəy tsa ci kwa fərshina.
- Vəh 2:2-18 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə a ghəshi jakay ghən tsa shi, zhini mba'a ghəshi ɓəti ghən tsa shi jəw jəw kala kəli ma ghən.
- Vəh 2:19-30 Pəl təkə ghwənəghə kar Timəte lə Epafəraditə kaa ka Filipə.
- Vəh 3:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə əntaa ghəshi dzaa zləɓa kwəma mbəzliy ni va, war ndə nəwti kwəma pəhəpəhə na dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, kə ghəshi.
- Vəh 3:12-21 Na ci kwəma dĩ Pələy, sənay dzəkən Yesəw wəzə wəzə gwa'a tsəgha, ka kəsli bali kwa kwəma ta kwəmavə shi fəy na ghən tsa ci ti shi.
- Vəh 4 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa, ka vəshi ta sləni mənti Yesəw Kəristəw. Zhini na ka falshi diɓa ta shi vəlanaghə mbəzli va ta tihə ndərma kən.

Nəwər tsaa gwəramti mbə zliya nay, kaa ngəmmə na ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw. Shiy tiɓa mba'a ghwəmmə tərəhashi mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəwəw, ə pə ghwəmməə vəshi mba'a nəfə tsa ghwəmmə həniy.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ghəy lə Timəte, ghəy ghəy ka ghəra sləni
Yesəw *Kəristəw tsasli na kaa mbəzli mbə
məlmə Filipə mənishi ka mbəzli Hyala, tə
mbərkə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw.
A səkwəŋwəy ghəy, ghwəy lə mbəzliy
'waŋwəy kwal, lə niy kəətishi gwa'a.
2 Məntəŋwəy wəzə hwər Dəmmə Hyala,
ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw,
mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy
tsa ghwəy.

Cə'wə Pəl ta mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipə

3 Ya hwəmɓa, war zəzəti mee dzəkən
ghwəyəy, mbə mananta 'wəsa kee nza kaa
Hyala tə ghwəy.
4 Cə'wə mee Hyala tə ghwəy ya hwəmɓa
nzəy, tərəŋw ka vəshiy nza mbə nəfə tsee.
5 Tərəŋw yən vəshira, sa nzana mba'a
ghwəy kəətitəra mbə gəzə Yəwən kwəma
wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa
mbəzli. Sa ghati ghwəy ghala pətsa favə
ghwəy kwəma va, pa' sana sənzənva.
6 E sənay wəzə wəzə, ma sləni wəzə
na va ghati Hyala ghəra nzə mbə nefer
ghwəyəy, ta nəw ghəra nzə dza na, ka
kərkamti pa' tə vici dza Yesəw Kəristəw
zhəkə ti.
7 Kwəma lə kwal tsa nzə na vəya yən
təkəə dzar ghwəy tsəgha, sa nzanay, mbə
nəfə tsee na kwəma ghwəy. Ma wəzə
hwər tsa məntəra Hyala va ta ghəra sləni
vay, aa məntəŋwəy kwərakwə. Ma gəzee
kwəma va tsəghay, sa nzana mbə kəətira
ghwəy, ya njasa nzee tsa kwa fərshina
sənzənva, ya ghala vəghwə tsaa nzee
kwa kwəma mbəzli, ka gəzanshi yəwən
kwəma wəzə na, lə kataŋ bazhə bazhə
gwa'a.
8 Kay, tərəŋw dĩtəŋwəy ya. A Hyala
sənay tsəgha na kə, dzərvəə sla yaw.
Njasa dĩti Yesəw Kəristəw va mbəzliy,
tsəgha dĩtəŋwəy ya kwərakwə.
9 Ma shi cə'wee va Hyala tə ghwəyəy,
war a ghənzə mənti, a dĩ tsa mbə nefer
ghwəy mətsəhəə kəliva dza kwa kwəma
kwa kwəma, vici gwa'a. Ma ghalaɓa
kiy, nza Hyala ndaŋwəy məhərliy sənata
kwəma kataŋ na, lə naa tərа ghalaa
dzəghwa na wəzə na kwəma lə na jikir na
gwa'a.

1:1 1:1 Timəte: 1Kwər 4:17 **1:3 1:3** Rm 1:8-10; 1Kwər 1:4; 1Tes 1:2-3 **1:6 1:6** 2:13; vici səəkə tsa Kəristəw: 1:10 **1:7 1:7** 2Kwər 7:3; Ef 3:1 **1:8 1:8** 1Kwər 16:24; 2Kwər 5:14 **1:9 1:9** Kwəl 1:9-10

10 Nza ghwəy mbay məni naa təɓə
kwəma. Ghalaɓa ki na ma nza ghwəy
nza ka mbəzli ɗewɗew ni va Hyala, kala
nza fəti nza dzar kwa kaɓaka ghwəy fəca
dza Yesəw Kəristəw zhəkə ta sla ngwəvəə
dzəkən mbəzli.
11 Nza ghwəy məni kwəmaa təɓanta kaa
Hyala. Kwəma vay, Yesəw Kəristəw dza
naa məni mbə ghwəy, ta mbə məndiy fə
bamaa dzəti dikə tsa Hyala, ka fal slən tsa
nzə.

*Piy mbə Yesəw *Kəristəw na kwəmaa gwəramti diɓədiɓə va ndə*

12 A ngwarməhira, e ɗi ghwəy sənay,
ma ngəra'wə tsa kənee tsay, war ta mbə
Yəwən kwəma wəzə naa mətsəhəva kwa
kwəma kwa kwəma na.
13 Nighətiməy, ya dəwgerhiy ndəghwə
ghi tsa ngwəmna gwanashi, lə mbəzli
mbə məlmə na gwa'ay, ndə tiɓa kala
sənay tə mbərkə sa ghəree sləni Kəristəw
kəsaghwara məndi kwa fərshina kəw.
14 E gəzaŋwəyəy, tərəŋw kwəmavə
nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw
bərci sa favə ghəshi nza tsa nzee tikə kwa
fərshina. Nana kiy, mbə gəzə kwəma
Hyala na ghəshi kaa mbəzli, kala hazləni
ma.
15 A nanzəy, a nihwəti mbəzli mbə
shi, mbə gəzə kwəma Kəristəw vay, mbə
hərhə na ghəshi va sləni ghəratee, ka ɗi
njəghəzliva ghəshi lə ya. Nihwəti ki na, lə
nəfə kwətiŋ ghəshi gəzə kwəma Kəristəw.
16 Ma na niva mbəzliy, mbə ɗira na
ghəshi, sa nzanay a ghəshi sənay, a Hyala
ndara sləni dza ta gəzəə dzəkən kataŋ
tsa Yəwən kwəma wəzə na kwa kwəma
mbəzli, kə ghəshi.
17 Ma niy dza va mbəzli ta gəzəpə
kwəma Kəristəw, kala hərhə ghəshi vəyay,
lə nəfə kwətiŋ gəzə ghəshiw, war ta
taŋətəra na kwəma ɗi ghəshi. A ngəra'wə
tsa nzee tsa mbə tikə kwa fərshina
mətsəhəvaa dzəkənee na na ɗi ghəshi.
18 Ma vəya, ta na tsee ghən talay,
kwəmaa shashara dzar mbə niva shiyəw.
War gəzə ma ghəshi Yəwən kwəma Yesəw
Kəristəw wəzə na, ya war lə hərhə mbə
nəfə shi na, ya war lə kwəma ɗi mbə nəfə
shi nay, kama na mba'a kwəma Kəristəw
gəzəta na na vəshee ti. Mbə zhini nzee
nəw lə vəshi va diɓa.
19 Sa nzanay, e sənay, ma shi va
gwanashiy, shiy dzaa kəətitəra ta mbəlira
na ghəshi. Ta mbəlira dzee tə mbərkə
sa cə'wə ghwəy Hyala tə ya, lə kəəti tsa
mərshi Safə tsa Yesəw Kəristəw ɗewɗew
tsaa kəətira.
20 Ma na nee kwəma fəy ya ghən tsee ti
gəzliŋə ka ndəghə lə nəfə tsee gwanayəy,
ha'wə tsaa dza vaa kama kənee na. Ta na
navay, e sənay wəzə wəzə, ya sənzənva,
ya hwəmɓay, ta fə shəndəkə dzee dzəti
Kəristəw. Ya ə dzam pəəslitəra, ya ə dzam
pəlara.
21 Sa nzana, vəya ta na tsee ghənəy.
Mba'a pən tə ghwəmə na, war ta Kəristəw
nzee tə ghwəmə. Mba'a pən mətira na,
ka zhəmə kwəmavee nava vəya ghalaɓa
tsəgha, sa nzana dzəvəgha Kəristəw yən
taa dza.
22 Ma war ghwəlara pən tə ghwəməray,
wəzə na ɓa, ta mbee mətsəhə kəəti
mbəzli. Dzəghwa nava kwəma sana kiy,
mba'a səətəra, kala zhinee sənata na kee
təravə kwəma mbə ghwəla.
23 Bakə bakə na ghən tsee mbə nava
kwəma: Ma na gwəree mawtiy, mətira ta
nza ghəy tə pi kwəti lə Kəristəw. Ava na
wəzə na, kaa na kee nza tə ghwəmərа.
24 Ma naa gwəramti wəzə ɓa na, nza
tsəgha tə ghwəmərа tə ghwəy, ta mbee
kəətiŋwəy.
25 Njana nzana, mba'ee sənata kwəma
va tsəgha mbə nəfə tseyey, e sənay war
ta nzaynza dzee tiɓa tə ghwəmə lə ghwəy
gwanaŋwəy, ka kəətiŋwəy, nza ghwəy
mbəə kəli kwa kwəma kwa kwəma, ka
vəshi mbə nəw kwal Hyala.
26 Ma ghala pətsa dzee zhiniy tsəhərа
mbə ghwəy taa nza diɓa kiy, ta vəshi
dza ghwəy tərəŋw, ka fal slən tsa Yesəw
Kəristəw, tə mbərkə sa dza Hyalaa zhiniy
jakətəmmə lə ghwəy.
27 Ma nanzə kiy ngwarməhiray, njasa
ɓanavəŋwəy məndi mbə Yəwən kwəma
wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw pə
ghwəy məni kwəma. Ghalaɓa ki, ya ə
dzee tsəhərа mbə ghwəy, ya war kala dzee
tsəhərа ta nighətəŋwəy na, mba'ee dzaa
favə, mbə jihəva nza ghwəy, ta ghərа sləni
jakə, lə nəfə kwətiŋ, kə məndi taa ni.
Zhini mba'ee dzaa favə njasa jakəti ghwəy
miy tsa ghwəy ta gəzə Yəwən kwəma
wəzə na kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə
zləɓa.
28 Əntaa ghwəy dzaa gwərsə va kwəma
mbəzli mbəz ghwəy li shi ya jəw nzə
ma. Kala gwərsə pə ghwəyəy, ghənzə
na kwəma dza Hyalaa canshi li, njasa
nza ghəshi ka mbəzli zaza ni. Zhini
ghənzə kwəmaa dzaa ciŋwəy mbəli tsa
mbəlitəŋwəy Hyala. Kwəma va gwanatay,
Hyala bərkəti na.

1:10 1:10 Rm 12:2; Ef 5:27; Ebr 5:14; vici dza Kəristəw zhəkə ti: 1Kwər 1:8; 2Kwər 5:10; Flp 1:6; 2:16 **1:11 1:11** Zhŋ 15:8; Zhk 3:17 **1:12 1:12** Ef 3:1; 2Tim 2:9 **1:15 1:15-17** 2Kwər 2:17 **1:19 1:19** Rm 15:30 **1:21 1:21** Gal 2:20; Kwəl 3:3-4 **1:23 1:23** 2Kwər 5:8-9 **1:27 1:27** Kwəl 1:10; 1Tes 2:12

29 Sa nzanay, ma wəzə hwər tsa
məntəŋwəy Hyala va na, kwataka ta mbə
ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw
Kəristəw məntəŋwəy na gwa'a tsəghaw.
Əhəŋ, lə ta sa ngəra'wə ghwəy tə mbərkə
kwəma ci na diɓa.
30 Ma mba'a pə ghwəy mbə sa ngəra'wə
ta kwəma ciy, mbəz tsa kwətiŋ tsa na
sa nza ghwəmmə mbə tsəgha lə ghwəy.
Mbəz tsa vay, ghəci na saa nara ghwəy va
yən mbə ghala ndimndim niy nza. Zhini
ghəci sa favə ghwəy tsa yən mbə tsəva
mbə sana ɓa.

2

Məniŋwəyəm nja Yesəw mbə nzəy tsa ghwəy

1 A ngwarməhira, a ghwəy sənay
jakəjakə nza ghwəy lə *Kəristəw ki, ka
mətsəhəŋwəy bərci jakəva tsa va kwa
kwal Hyala na? Di tsa ɗitəŋwəy Kəristəw
vay, ka mətsəhəŋwəy jihəva na na? Mbə
jakəva tsa ghwəy va lə *Safə tsa Hyalay,
mbə ghəra sləni na mbə nefer ghwəy na?
Ka ɗiva ghwəy kwa jipə ghwəy na? Ka
məni zhəhwər ghwəy ta mbəzli kwa jipə
ghwəy na?
2 Ma mba'a kə tsəghay, vanta kwəma
ɗee gəzaŋwəy, yəmətim miy tsa ghwəy
kwətiŋ, ɗivam kwa jipə ghwəy, jakətim
nefer ghwəy kwətiŋ, zəzə kwəma kwətiŋ
na kə sa ghwəy. Mba'a pə ghwəy mənti
tsəghay, tərəŋw dza vəshiy nza vəya tə
ghwəy.
3 Əntaa ghwəy məni kwəma lə hərhə va
tsahwəti ndə kwa jipə ghwəy ma. Ka məni
kwəma ghwəy ta kəli ghən tsa ghwəy, ya
mbə namaɓa kwəma ka ghwəy məni ma.
Ya wa ndəy, ə kə mənti ghən tsa ci jəwə
kwa kwəma mbəzli. War njasa təɗanakən
nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a ya tə namaɓa
kwəma kə ndəə nighə ghən tsa ci.
4 Əntaa tsahwəti ndə nza mbə ghwəy,
ka zəzə kwəma war kwataka ta ghən tsa
ci ma. Ə pə ghwəy zəzəə dzəkən kwəma
nihwəti mbəzli.
5 War njasa niy məni Yesəw Kəristəw va
pə ghwəy məni mbə nzəy tsa ghwəy kwa
jipə ghwəy.
6 Ma Yesəw Kəristəw naci ghala nzanay,
ghəshivashi niy nza ghəshi lə Hyala.
Əy ma dza na naci ki ya tsəgha nzə na,
təkəti na, war yən mənira yəm lə Hyala
kəw.
7 War mbərəkə zlay na dikə tsa məni na,
mba'a zhəghəti ghən tsa ci jəwə,
mba'a məniy ka ndə ghərapə sləni.
Dza na mba'a ɓəvə pa mbəzli,
ka səəkəy dzəti hiɗi war wa'i ndə ngəri.
8 Dzəghwa mba'a mənti ghən tsa ci jəwə,
war ka ɗi fəti va Hyala,
pa' ka zləɓavə mətiy lə vəgha tsəmta, ta
mbəzli.
9 Va tsəgha ɓanavə Hyala dikə tərəŋw
ngəciy
dzəkən shiy gwa'a gwa'a ki,
dza na mba'a fanati slən
tsaa gwəramti dikə mbə sləneɗemer.
10 Ma mənti Hyala tsəghay,
ta mbə ya wa slən tsa sa ngati na gwa'a
gwa'a,
ya mə ghwəmə, ya tə hiɗi,
ya kwa hiɗi na gwa'a na,
ka tsəfəkwə kwa kwəma ci,
tə mbərkə slən tsa ci.
11 Mba'a ta mbə məndiy gəzə gwanashi:
«Yesəw *Kəristəw na Ndə sləkəpə» kə
məndi.
Ma mbə gəzə tsəgha ki na,
Didi Hyala ghəshi taa fal.

Nzam ka waŋ pi tsaa mbərə kwa jipə mbəzli

12 A madigahira, ghala pətsaa nza
ghwəmmə lə ghwəy tə pətsa kwətiŋ tsay.
War mbə ɗi fəti niy nza ghwəy vəya ya
hwəmɓa. Ghala pətsa nzee tsa kərakə
kərakə lə ghwəy diɓay, wəzə na ghwəy di
fəti vəya taŋ na kwataŋa va. Ə pə ghwəy
hazləni va Hyala, ɓanavəm nefer ghwəy
gwanashi kaa sləni Hyala, nza ghənzə
mbəə mbəlitəŋwəy.
13 Sa nzanay, Hyala ghəra na sləni
mbə nefer ghwəy ya hwəmɓa. Ghənzə
ndaŋwəy na bərci ta ɗi sləni nzə lə ta
məni nzə gwa'a, ge'i lə kwəma bərkəti na
mbə ɗi tsa nzə.
14 Nana kiy, ya mbə namaɓa sləni
məni ghwəy gwa'ay, əntaa ghwəy
ngwəngwəzlimə ma, ka kəkə ghəpə
ghwəy ma.
15 Ta mbə kwəma ghwəy nza war sa
ɗewɗew na. Kala miy dzar kwa kaɓaka
ghwəy, war ka ndərazhi Hyala, shiy məni
ma jikir ghwəy ta nza kwa jipə mbəzli
tə hiɗi ni ni ngəngəɗipə, ka məni war
ndərəm. War mbərə kə kwəma məni
ghwəy mbərə dzəmbə shi nja sasərkwəhi
dzəy tə ghwəmə.
16 Mbə nzəy tsa ghwəy va mbə shiy,
gəzanshim kwəmaa dzaa ɓəpə piy. Ma sa

1:30 1:30 SləniKY 16:19-40; Flp 1:13 **2:2 2:2** Zhŋ 13:34; 1Kwər 1:10-11; Gal 6:10; Ef 5:2; 1Zhŋ 4:12 **2:3 2:3** Rm 12:10; Gal 5:26 **2:4 2:4** 1Kwər 10:24 **2:5 2:5** Zhŋ 13:15; Rm 13:14; 15:5 **2:6 2:6** Zhŋ 1:1-2; 17:5; Ebr 1:3 **2:7 2:7** Zhŋ 1:14; Rm 8:3; 2Kwər 8:9; Ebr 2:14, 17 **2:8 2:8** Zhŋ 10:17; Ebr 5:8; 12:2 **2:9 2:9** SləniKY 2:33; Ef 1:21; Ebr 1:4 **2:10 2:10-11** Ezay 45:23; Zhŋ 5:23; Rm 10:9; ShiZhŋ 5:13 **2:13 2:13** 1:6; Zhŋ 15:5; Rm 7:18; 15:18; 1Kwər 12:6; 15:10; 2Kwər 3:5 **2:15 2:15-16** 1:10; Nəw 32:5; Dani 12:3; Mt 5:14; 10:16; 1Kwər 1:31; 2Kwər 1:14; Gal 2:1-2; Ef 5:8; 1Tes 2:19

ka ghwəy mənti tsəgha kiy, fəca dza Yesəw
*Kəristəw zhəkə ta ƀasə ngwəvə na, ma
nzee mbəə təhəɗa va vəshi tə mbərkə
ghwəy, sa dzee nata sləni ghərahwee lə
kwəma mənəhwee va mbə ghwəy kala
kama gəmshi.
17 Ma nefer ghwəy va ƀanavə ghwəy kaa
Hyalay, nja shi slanti ghwəy kaa Hyala
na ghəshi, mba'a kə məndi pəəslitəra kiy.
Nda nza miymiy ya nza mbər ka shi pasli
məndi mbə ta Hyala va kia? Mba'a kə gar
mənta tsəghay, ta vəshi dzee tərəŋw, nza
ghwəy nza jakə lə ya tə vəshi va.
18 Ghwəy kwərakwə kiy, vəshi pə ghwəy
vəshi, e nza jakə lə ghwəy mbə vəshi va.

Kar Timəte lə Epafəraditə

19 Sa bərkee neyey, a Ndə
sləkəmmə Yesəw dzaa ndara kwal ta
ghwənəghəŋwəy Timəte kwa kwəma jəw.
A ghəci dzaa nighətəŋwəy, ma ka nza
nəfə tsee mbəə dzəghway, sa kee favə
gaka ghwəy və njasa nza ghwəy, sa ka na
zhəghəkəvay.
20 Nay tsahwəti ntsa zəzə ghəy kwəma
kwətiŋ na lee tikə, ka zəzəə dzəkən ghwəy
kala war ghəciw.
21 War zəzə naa dzar ghən tsa shi
kwəma gwa'a tsəgha na sa tsəva nihwəti
mbə, kala zəzə maa dzəkən sləni Yesəw
Kəristəw.
22 A na Timəte na naci kiy, ya ghwəy
də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghwəy sənay
njasa nza na ka ntsaa sə'wa kwəma.
A ghwəy nay njasa ghərahwə na sləni
kwasəbee, ta gəzanshi Yəwən kwəma
wəzə na kaa mbəzli. War njasa ka zəghwə
vaa ghəra sləni kwasəbə dəyəy, tsəgha
mənəhwə na.
23 Mbə təkə nzee ta ghwənəghəŋwəy
diƀa, sa kee nay njasa dza kwəma kənee
na kərkəva.
24 E sənay, a Hyala dzaa ndara kwal
dzaa nza ta tsəhəra də'wə ghən tsee, ta
nighətəŋwəy ƀa.
25 Zhini mba'ee zəzəvə diƀa kiy
ngwarməhiray, wəzə na yən zhiniy
zhinəghəŋwəy zəməmmə Epafəraditə,
pən. Saa niy ghwənikə ghwəy va lə shiy
ta kəətira mbə ndərma kənee. Sa səəkə
nay, aa ghərati sləni kwasəbee tərəŋw, ka
kəətitəra mbə kwəma mbəz tsa nzee mbə.
26 Ma ghəciy, tərəŋw maw na zha ta
zhiniy naŋwəy diƀa. Gwa'a gwa'a məhərli
ci ƀarvata tikə, ka zəzə war dzəkən ghwəy,
sa nzana, mba'a ghwəy niy favə gwərapəy
na, kə məndi.
27 Na navay, gwərapəy niy nza na
tərəŋw, war jəw niy tərmbə na ta mətiy.
Dza Hyala mba'a mənti zhəhwər ti, mba'a
mbəliy. Mbə kwəma vay, məniy zhəhwər
tsa Hyala va war ta Epafəraditə gwa'a
tsəghaw, lə tə ya ta na, sa nzana mba'a kə
niy mətiy nzay, tsahwəti ngəra'wə na sava
dza naa zhiniy mətsəhəy zhəkən sa nzee
tsa mbə kwa fərshina diƀa nza.
28 Va tsəgha ɗee zhinəghəŋwəy
Epafəraditə sana kyaŋwkyaŋw, ta mbə
ghwəy zhiniy vəshiŋwəy li sa ka na tsəhəy.
Ghalaƀa ki na, ma nza məhərlee hənita
kwərakwə ki.
29 Sa ka na tsəhəyəy, ka'wəti tə ghwəy
lə vəshi mbə nefer ghwəy tərəŋw, njasa
ka ghwəy vaa ka'wə tsahwəti zəməŋwəy
tsa mbə nəw Ndə sləkəpə. Fə pə ghwəy
fanshi gaga ka ha'wə tə gəla mbəzli nja
ghəci ni va.
30 Sa nzanay, a ghwəy sənay, war jəw
niy tərmbə na ta mətiy mbə ghəra sləni
kaa Yesəw Kəristəw. Ma kəəti niy dza
ghwəy kəətira mbə slənee də'wə ghən
tsa ghwəyəy, ghəci kəətitəra na ka məjə'a
ghwəy. Dzəghwa mbə sləni va ki na, jəw
ghəci tərmbə ta mətiy.

3

Njasa dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiƀa

1 Naa tərmbə kwəma nana kiy ng-
warməhiray, war vəshi pə ghwəy vəshi tə
mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə.
Ma yənəy, ka dalee va zhiniy tsasliŋwəy
kwəma kwətiŋ naw, sa nzanay, wəzə na
ta mbəə kəətiŋwəy kwa kwal Hyala.
2 Ndəghwə pə ghwəy ndəghwə ghən tsa
ghwəy va mbəzliy məni kwemer jikirkir ni
va, kireketi va, shiy ni va: «War ndə *slanti
fə'yasa, dza ndəə mbay dzəghwa kwəma
Hyala kala hazləni tiƀa» kə ghəshi.
3 Əy, ma ghənzə nja na təkə ghəshi va
kwəmaa dzəkən kwəma sla fə'yasa nza
tala kiy. Ghwəmmə na shi nza fə'yasa
ghwəmmə slasla kataŋ kataŋ va Hyala.
Ghwəmmə shi mbə nəw kwəma Hyala lə
bərci Safə tsa nzə. Na na ghwəmməy, ka
ƀanavə nəfə tsa ghwəmmə ghwəmmə kaa
shi pəhəti ndə ngəri ta mənishiw. War tə
mbərkə sləni ghərati Yesəw *Kəristəw tə
ghwəmmə na na ghwəmmə vəshi.
4 E gəzaŋwəyəy, ta mbay niy dzee
ƀanavə nəfə tsee kaa shi pəhəti ndə
ngəri va ta mənishi nza, sa nzana, mbə
mənishee niy nza. War mba'a kə ndə
təkəti məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma
Hyala kala hazləni tiƀa tə sa nəw na shi
pəhəti ndə ngəri ta mənishiy, pərƀa yən

2:17 2:17 Rm 15:16; 2Tim 4:6; 1Zhŋ 3:16 **2:18 2:18** 3:1; 4:4 **2:19 2:19** 1:1 **2:20 2:20** SləniKY 16:2 **2:21 2:21** 2Tim 4:10 **2:25 2:25** 4:18 **2:29 2:29** 1Kwər 16:16, 18 **3:1 3:1** 2:18; 2Kwər 11:13 **3:3 3:3** Rm 2:28-29 **3:4 3:4** 2Kwər 11:18, 21

niy dza naa mənira gar dzəghwa kwəma
Hyala kala hazləni tiɓa kən nza.
5 Sa nzanay, ndə ka *Izərayel nzee baw
fərshi. Mbə hwəhwə tsa *Beŋzhameŋ
yakəra məndi. Ntsa mbə hwəlfə mbəzli
ka *Ebərə yən tsər tsər. Tə kwa dəghasa
vici ghala yakəra məndi na, mba'a məndi
slantəra fə'yasa. Mba'a kə dzar kwa nəw
*kwəma pəhəpəhə na *ka Zhəwifə ɓa na,
yən niy gwəra na tə nəw nzə, sa nzana,
ndə Farisa yən niy nza.
6 Ghənzə na kwəmaa niy gwəree ja-
hambəvara mbə, pa' ka sanshi ngəra'wə
kaa mbəzliy nəw Yesəw niy nza. Tə
nəw kwəma pəhəpəhə na kə nzay, cee
məndɗa ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala
kala hazləni tiɓa nza. Ka nza fəti dzar
kwee nzaw.
7 Ma shi mbərakee vay, nja shiy
gwəramti wəzə ni, dzee 'wəra ti shi niy
zhəghətishee kwataŋa. Ma nana diɓa ki
na, war nja shi ɓəlitee givee gəm ti shi
zhəghətee niva shiy, war tə mbərkə sləni
ghərati Kəristəw tə ya.
8 Kwataka shi ɓəlakee va na diɓa kiw. Ya
nimaɓa shiy na shiy niy nighətee nja shi
pərshi ni vəya gwa'ay. War nja shi ɓəlitee
givee gəm ti shi zhinee nighətishi nana, sa
nzana mba'ee sənay Yesəw Kəristəw Ntsaa
sləkəra, shi gwəra dimə ti shi gwa'a gwa'a.
War tə mbərkə ghəci zhəghanavee hwəm
kaa shiy niy mawee gwanashi. War nja shi
tə kəsəkə yən nighəshi, ta mbee nza ka sa
Kəristəw,
9 lə ta mbə ghəy jakəŋəy li ka ndə
kwətiŋ. Ka pəla məndɗee ghwəla ka ntsaa
dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni
tiɓa lə nəw kwəma pəhəpəhə naw. Sləni
mənti Kəristəw va tə yay, ghənzə na
sa zləɓavee, va tsəgha mənirее ka ntsaa
dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa.
Ɗi naa gəzəy, Hyala də'wə ghən tsa nzə
məni na ndə ka ntsaa dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni tiɓa, kama na mba'a ndə
ɓanavə nəfə tsa ci ngəta.
10 Ma nee kwəma gwəree dɗi gwa'a
gwa'ay, war sənay Kəristəw tsər tsər, njasa
nza na, mba'a sənata bərci ci va zhakatiy
na mbə məti li shi. Nahwəti kwəma
zhinee dɗi ɓay, jakəra lə Kəristəw mbə
ngəra'wə tsa sahwə na, lə mbə məti ci va
mətiy na gwa'a.
11 Sa nzana mba'ee fəy ghən tsee
gəzliŋə, ta zhanakatəra dza Hyala mbə
məti kwərakwə, pən.

Kəsli bali ghwəmmə tidɗiɗ ta kwəmavə zhəmə va Hyala

12 Yən tsa nay ghwəy tsay ng-
warməhiray, ə nə ya e kərkamti məni
kwəma, mba'ee mənira ka ntsa təhə təhə
tsa mbə kwəma Hyala, pənəw. Əhəŋ, war
ə na na dɗikəvaree, ka dza kwa kwəma, lə
bərci ta mbəə kərkamti sləni ndara Hyala
ta məni nzə. Njasa ka ndə vaa dɗikəvay ta
tsəhə tə pi garə mbə yəmə bali. Ma mənee
tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw *Kəristəw
harvəra, ta nzee ka sa ci.
13 A ngwarməhira, nighətee njasa nzana
mba'ee kərkamti sləni ndara Hyala ta
məniw. War ma na məniyay, ghən na sa
zantee ta ni ləy hwəm shiy gwanashi, ka
nighə war kwataka ni tə kwəma shiy njasa
dzee mbay kəsashi gwa'a tsəgha.
14 Ava va tsəgha kəslee bali tidɗiɗ kwa
kwəma, ta dzaa kwəmavə zhəmee va
Hyala. Ava ghənzə na sa harvəmmə Hyala
ta kwəmavə ghwəmmə mə ghwəmə, tə
mbərkə Yesəw Kəristəw.
15 Ghwəmmə gwanammə ghwəmmə
shiy təhəmmə va mbə kwəma Hyala kiy,
zəzə kwəma tsəgha na kə sa mbə ghən
ghwəmmə. Ma mba'a kə təkə kwəma
nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwətitay,
Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa
ghwənamtəŋwəy məhərli ghwəy ta favə
kwəma gəzee va ghalaɓa ki.
16 Ya war njaaɓa nay, kwa kwəma
pə ghwəmməə dza lə nəw kwal tsa
ghwəmmə tsa, war njasa ghati ghwəmmə
va, ka sar pa' tə vəghwə tsa.
17 A ngwarməhira war kwəma mənee pə
ghwəy nighə gwanaŋwəy, a ghwəy məni
tsəgha. Ghəyəy, kwal na sava citəpə ghəy
a məndi nəw. Ava va tsəgha kiy, nighəm
njasa dza mbəzliy nəwti kwal tsa va, a
ghwəy nəw səəbə shi ki.
18 E gəzaŋwəyəy, ɗaŋ na nihwəti
mbəzliy mənishi mbə nzəy tsa shi ka ka
jaka lə Yesəw, kala zləɓa ma Kwəma məti
ci va vəgha tsəm ghəshi. Kwəma vay,
mbəradzəra nzee mbə gəzaŋwəy, ə zhinee
gəzəŋwəy sana diɓa, lə wahə kwa mətsee.
19 Ma gəla mbəzli tsəgha ni vay, war
hwər tsa shi na na shi Hyala sənata ghəshi.
War ni ha'wə ha'wə ni va shiy na ni
gargarə ghəshi ta mənishi. Mba'a ghəshi
kəslimbə ghən mbə zəzə war dzəkən shi
tə hiɗi gwa'a tsəgha. Kwa kərkə kwəma
niva mbəzliy, ra'i dza Hyalaa zamti piy tsa
shi.
20 Ma ta na tsa ghwəmmə ghən,
ghwəmmə shiy nəw kwal Hyala kiy, məɓa

3:5 3:5 Lk 1:59; Rm 11:1 **3:6 3:6** SləniKY 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7 3:7** Mt 13:44, 46 **3:9 3:9** Rm 1:17 **3:10 3:10-11**Rm 6:8-11; jakəva lə Kəristəw mbə ngəra'wə tsa sahwə na: 2Kwər 4:10-11; sənata bərci zhakatiy Kəristəw mbə məti li: SləniKY 4:2; Rm 5:17 **3:12 3:12** 1Tim 6:12; 2Tim 4:7; Ebr 12:1 **3:14 3:14** 1Kwər 9:24-25 **3:16 3:16** Gal 6:15-16 **3:17 3:17** 1Kwər 4:16; 1Pi 5:3 **3:18 3:18** 1Kwər 1:23; Gal 6:12 **3:19 3:19** Rm 16:18 **3:20 3:20** Ef 2:6; Ebr 13:14

mə ghwəmə na na ghwəmmə dəlagwa
səəkə ghwəmmə mbə. Nana kiy, war
səəkə tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw,
ghəci Ndə mbəlimmə na sa ndəghə
ghwəmmə. Səəkə mə ghwəmə dza naa
səəkə ta ɓəmmə.
21 Sa dza naa səəkəyəy, ta
zhəghantəmmə vəgha ghwəmmə na daw
bərci na, kama vəri ti dza na nja na ci
va vəgha, lə bama ti. Lə bərci ci va
təɗanakən na kaa shiy gwa'a gwa'a ta
ɗanci fəti ghəshi dza naa zhəghantəmmə.

4

Kwa kərni ɓəni kwəma Pəl kaa ka Filipə

1 A ngwarməhira ɗîtee ni tərəŋw ni,
garəŋwəyəm lə bərci mbə jakəva tsa
ghwəy lə Ndə sləkəpə. Tə ghwəy vəshi
nəfə tsee. Nja zhəmə kwəmavee mbə
slənee nza ghwəy. Tərəŋw mawtee dza ta
nighətəŋwəy.
2 Ghwəy kiy, kar Evəwdi lə Shintishəy, ə
cə'wəŋwəy ya, titihwəm, sləkatim kwəma
kwa jipə ghwəy, mba'a ghwəy məniŋwəy
mbəzli kwətiŋ mbə nəw Ndə sləkəpə.
3 Gha kwərakwə kiy ntsee tsa slar tsa
nza ghəy li mbə sləni kwətiŋ nay, ə
cə'wəŋee, a gha kəəti mi'i va, ta mbə
ghəshiy sləkashi. Ma mi'i vay, tərəŋw
səəkə ghəshi mbə jihəva ta ghəra sləni
kwasəbee mbə gəzəpə Yəwən kwəma
wəzə na bakanashi. A mi'i va kəətəhwəra
mbə sləni va ghəshi lə kar Kəlemaŋ,
mba'a nihwəti məcərahiy ghərahwə sləni
kwasəbee. Ghəshi gwanashiy, tsasli
tsasli na slənedemer shi kwa zliya nza
slənedemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy
tsaa kədî ma.
4 A ngwarməhira, vəshi pə ghwəy vəshi
ya hwəmɓa, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy
lə Ndə sləkəpə. Ə zhinee gəzaŋwəy diɓa,
vəshim.
5 Wəzə kə nəfə tsa ghwəy kwa jipə
mbəzli gwanashi, ndal tərmbə Ndə
sləkəpə ta zhəghəvaa zhikəw.
6 Ka kəslimbə ghən ghwəy mbə zəzəə
dzəkən kwəma ya namaɓa ma. Ya mbə
namaɓa kwəmay, gəzantam ghəzli kən
ghwəy kaa Hyala, ka mbazlanta miy mbə
cə'wə ghwəy. Mbə cə'wə ghwəy vay, kala
mananta 'wəsa pə ghwəy.
7 Ma nza zərkə tsa Hyala
ndəghwətəŋwəy məhərlihi ghwəy lə
nefer ghwəy mbə jakəva tsa ghwəy lə
Yesəw *Kəristəw. Zərkə tsa Hyala vay aa
taŋəti zəzə kwəma ndə ngəri gwanata.
8 Naa tərmbə kiy ngwarməhiray, ə pə
ghwəy fə ghən ta ni gaga ni shiy, ni gar fal
ni məndi. Shiy nja shi kataŋ ni, ni ha'wə
məndi ti shi, mba'a shi slar ni, lə shiy kama
ha'wə ha'wə ni, lə shi wəzə ni mbə nəfə,
mba'a shiy təɓanshi kaa mbəzli gwa'a. Shi
va gwanashiy, ti shi pə ghwəy fə ghən.
9 Shi ɓanavəŋwəy ya lə shi kəsəvə
ghwəy mbə shiy, mənishim kwaakwa. Ma
kwəmaa niy favə ghwəy yən mbə gəzə, lə
shiy niy nara ghwəy mbə məniy, tsəgha pə
ghwəy mənishi. Ma nza Hyalaa ɓəmmə
zərkə nzəyta lə ghwəy gwa'a.

Pəl mananshi 'wəsa kaa mbəzli ka Filipə ta vəli vəlanati ghəshi

10 A ngwarməhira, mbəradzəŋwəy nza
ghwəy mbə zhiniy ɗî kəətira, kalaa
kwəmavə kwal ghwəy. Nana kiy, tərəŋw
vəshiree mbə slən tsa Ndə sləkəpə, sa
nzana mba'a ghwəy zhiniy kəətitəra va
ndərma kənee.
11 Sa gəzee kwəma va tsəghay, va sa nzee
mbə ndərma naw. Ta na tsee ghənəy, e
sənaɓəra mbə nzəy tsee, nza shiy vəya, lə
kama ghəshi vəyay, war mbə vəshi nzee.
12 E sənay nzəy mbə ndərma, e sənay
nzəy tə ngwaɓa'a. Gwa'a ɓənivee sə'wa
kwəma mbə nzəy tsee, ya kwəmaɓa, ya
mbə namaɓa kwəma nzə. Ya ngəsli ngəsli
nzee, ya lə mara nzee, ya ɗaŋshi na shiy
vəya, ya daw na shiy vəya. Mbə shi va
gwanashiy, war mbə vəshi nzee.
13 E mbay sə'wati ya namaɓa kwəma
gwa'a, sa nzana mbə kəətira *Kəristəw lə
bərci ci.
14 Ya tsəgha nzə kiy, wəzə mənti ghwəy
sa kəətitəra ghwəy tsa mbə ngəra'wə tsee.
15 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə
Filipə kiy, a ghwəy sənay, ghala pətsaa
gha ghəy gəzə Yəwən kwəma wəzə na
mbə ghwəy, saa niy kafee ta dzara mbə
hiɗî ka Masedəwanəy, nihwəti mbəzliy
nəw Yesəw tiɓa, mba'a ghəshi niy ndara
shiy, kala war ghwəyəw. War ghwəy
kwətiŋwəy na shiy niy jakəŋwəy lə ya,
ta kəətiva ghwəmmə lə ghwəy kwa
jipə ghwəmmə, mbə kəətiŋwəyee, mbə
kəətira ghwəy kwərakwə.
16 Yən ghwəlara mbə məlmə ka
Tesalənikə diɓay, ɗaŋ səɗa niy vələghəra
ghwəy shiy, ta kəətira.
17 Ya tsəgha gəzee kwəma vay, əntaa
ghwəy dzaa zhəghəti, njasa nzana war
shiy shi palee va ghwəy ma. Ə ɗee ghwəy

3:21 3:21 Rm 8:29; 1Kwər 15:25, 28, 43-53; Kwəl 3:4 **4:1 4:1** 1Tes 2:19-20 **4:3 4:3** SləniKY 3:5 **4:4 4:4** 2:18 **4:5 4:5** 1:10; Rm 13:11-12; 1Kwər 16:22; Ebr 10:25; Zhk 5:8; 1Tes 5:1-2 **4:6 4:6** Cem 37:5; Mt 6:25; 1Pi 5:7 **4:7 4:7** Zhŋ 14:27; Kwəl 3:15 **4:8 4:8** Rm 12:17-18 **4:9 4:9** 3:17; 1Kwər 13:11 **4:11 4:11** 1Tim 6:6-8; Ebr 13:5 **4:13 4:13** 2Kwər 12:9-10 **4:15 4:15** 2Kwər 11:8-9 **4:16 4:16** SləniKY 17:1 **4:17 4:17** 1Kwər 9:11

sənay, wəzə hwər tsa məntəra ghwəy vay,
a Hyala nay, ta təfətəŋwəy miy dza na tə
mbərkə ci, pə ghwəy.
18 Ə gəzaŋwəy ya, ma shi ghwənay
ghwəy va Ɛpafəraditə ta vəlirashiy, cəke'
kwəmavəshee. Shi vay, a ghəshi təhamti
ghəzliy nza kənee, pa' ka tərmbə shiy
ɗaŋ. Ma vəli vəlitəra ghwəy vay, tərəŋw
təɓanati na kaa Hyala, sa nzanay, ghala
mbə lə shi wəzə ni va ka məndiy ɓəvə ta
ta Hyala li shiw.
19 Hyala ghərantee na sləniy, və na shiy
gwəramti gwa'a gwa'a, kala kərkəva ma.
Gwa'a dza naa ndaŋwəy ni daw ni shiy
va ghwəy, mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw
Kəristəw.
20 War kaa Hyala, Dəmmə tsa mə
ghwəmə kə dikə ya pa' hwəmɓa. *Amin!

Kwa kərni səkwəva

21 A ngwarməhira, ava tsəgha kəray
gəzə kwəmee kaa ngəŋwəy. Səkwətəram
mbəzli Hyala mbə slən tsa Yesəw
*Kəristəw gwanashi tə məlmə ghwəy.
Mbə səkwəŋwəy na ngwarməhira tikə
vəghee gwa'a kwərakwə.
22 Mbə səkwəŋwəy na mbəzli Hyala tikə
mbə məlmə nzee na gwanashi. Kwatama
mbəzli kəghi tsa mazə tsaa sləkə hiɗĩ
ka *Rəm gwanashiy, tərəŋw səkwəŋwəy
ghəshi.
23 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanaŋwəy.
Tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

4:18 4:18 2:25; SləniTaH 1:9, 12-13, 17; 2:2; 3:5 **4:23 4:23** Gal 6:18; Ef 6:24

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwələsə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ɗaŋɓa mbəzliy ni, ghəci kwa fərshina mbə məlmə ka Efesə na, kala tsəgha na mbə məlmə Shezare, aw na mbə məlmə Rəm, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwələsə tsasli Pəl zliya na. Ma məlmə ka Kwələsə vay, tə hiɗi ka Azəy na, ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Efesə. Epafərasə ntsa mbə məlmə shi niy gha naa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Kwələsə va. Ma sa gəzanshi Epafərasə na, mba'a mbəzli ɗaŋ zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw. Ava tsəgha ghatəvashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə va ki. Ma na Pəl də'wə ghən tsa ciy, səəkə ghəshi kwəmay lə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə vaw (vəh 1:7 lə 4:12).

Ma Pəl kwa fərshina kiy, mba'a Epafərasə tsa va niy tsəhəy və ta gəzanci shiy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə. Mba'a gəzanci njasa səəkəshi nihwəti mbəzli ta ngədîshi lə ɓəni nihwəti shiy dzəkən kwəma jijihi. Ma kə ghəshiy: War nəw kwəma Yesəw gwa'a tsəghay, ka nzana mək ta mbəliti ndəw, ə kə məndiy nəw nahwəti kwəma jiji, ka slanti fə'yasa, zhini ka santa ngəra'wə kaa vəgha, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi na, ə kə ndəə ndəghwə ghən tsa ci va zəmə shi mahalakə ni lə va sa shi mahalakə ni, mba'a nihwəti shiy diɓa, kə ghəshi. Ma sa favə Pəl kwəma va ki na, na tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-14 Pəl səkwə ka Kwələsə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:15-23 Pəl gəzə kaa ka Kwələsə njasa nza Yesəw ka ntsaa taŋamti shi ngati Hyala, mə ghwəmə lə tə hiɗi gwa'a. Zhini ghəci dikə tsa mbəzliy nəw gwanashi.

Vəh 2:4-25 Pəl makə ka Kwələsə va zləɓa kwəma mbəzliy ɓananshi shi gəmgəm ni va.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-6 Pəl ɓananshi kwəma kaa ka Kwələsəə dzəkən nzəy tsa 'war'war tsa, lə dzəkən nzəy kwa jipə shi, lə dzəkən nzəy kəy ghyeghyer shi, mba'a nzəy lə mbəzliy nəw ma Yesəw.

Vəh 4:7-18 Kwa kərni gəzə kwəma, mba'a səkwəva.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋwəy na.

2 Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala mbə məlmə ka Kwələsə, ngwarməhiŋəy mbə nəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. A səkwəŋwəy ghəy, məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala, ta ka Kwələsə

3 Ya hwəmɓa cə'wə ghəy Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəwəy, mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza tə ghwəy.

4 Sa nzanay, a ghəy favə njasa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw, lə njasa ɗi ghwəy nihwəti mbəzli Hyala diɓa.

5 Sa məni ghwəy va tsəghay, sa nzana mba'a ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ta shi mə ghwəmə gwəmati Hyala ta ɓəpəshi na. Ma tə kwataŋata, ghala pətsa tsəhə Kwəma Wəzə na va kataŋ na va ghwəyəy, a məndi niy gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən shi fəy Hyala ta ɓəpəshi.

6 Ava tsəgha pəlivərivata Kwəma wəzə na vaa dzəmbə mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'a ki. Ya kwəmaɓa na, mba'a mbəzli zhəghəti məhərli shiy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw. Tsəgha na va ghwəy kwərakwə ki. Ya ghala pətsaa gha ghwəy vaa favə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala mba'a ghwəy sənay kataŋ tsa ci, ya pa' ndatsəy, mbə ghəra sləni na kwəma va mbə nefer ghwəy.

7 Epafərasə ɓanavəŋwəy na Kwəma Wəzə na va. Madigaŋəy tsa tərəŋw tsa na. Ka ghəra sləni Yesəw Kəristəw nza ghəy li. Ghəciy, lə nəfə kwətiŋ ghəra na sləni Yesəw Kəristəw mbə ghwəy.

8 Ava ghəci gəzaŋəy na njasa kəətitəŋwəy *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa, ta ɗi nihwəti mbəzli.

9 Va tsəgha ki, sa favə ghəy kwəmaa dzəkən ghwəyəy, mbə cə'wə Hyala nza ghəy tə ghwəy vici va vici va. Ma mbə cə'wə ghəy na, ka cə'wə Hyala a ghənzə mbəə ciŋwəy shi ɗi na ghwəy mananta, mba'a ndaŋwəy sənata kwəma, ka sənashi

---

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw:Gal 1:1 **1:3 1:3** Ef 1:16; 1Tes 1:2-3 **1:4 1:4** Ef 1:15 **1:5 1:5** 1Pi 1:3-4; Ef 1:13 **1:6 1:6** SləniKY 2:41; Rm 1:13; 1Tim 3:16 **1:7 1:7** Epafərasə: 4:12; Flm 23 **1:8 1:8** 1Kwər 8:1 **1:9 1:9-10** Ef 1:17; Flp 1:9

ni wəzə ni shiy kwa kwal tsa nzə lə bərci
Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
10 Ghalaɓa kiy, ma nza ghwəy mbay
dza kwa kwal tsa Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw njasa dza naa təɓanci. Ya
hwəmɓa na, ka məni shi dza naa ɗi. Ka
məni shi wəzə ni ghənghən ghənghən. Ka
mətsəhə sənata kwəma Hyala kwa kwəma
kwa kwəma.
11 Mbə cə'wə ka ghəy nza va Hyala,
a ghənzə ndaŋwəy bərci dza kwa bəla
gwanata lə bərci mbə shəndəkə tsa nzə,
nza ghwəy mbəə sə'wa kwəma gwanata,
ka jihəva pa' tə kwa kərni.
12 'Wəsa pə ghwəy mananta kaa
Dəmmə Hyala lə vəshi. Sa nzana mba'a
ghwənantəŋwəy kwal ta kwəmavə na
ghwəy bəla ghwəy mbə shi wəzə ni fəy
na tə pətsa waŋ tsa mə ghwəmə, kaa ni
nzə mbəzli.
13 Tsəgha na, aa zləghwəkəvərimmə
mbə dəvə *ndə jaka tsaa kəsətəmmə
lə bərci mbə kwəsli, dza na mba'a
fambəmmə mbə dəvə zəghwə nzə ɗi na,
nza ghəci mbəə sləkəmmə.
14 Tə mbərkə zəghwə nzə
mbəərəkəmmə Hyala va ndə jaka, mba'a
pəlatammə kwəma ghwəmmə jikir na.

Gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw Kəristəw

15 A ghwəy sənay kiy ngwarməhiray,
ndə tiɓa mba'a mbay nata Hyala lə mətsə
ciw. Ma *Kəristəw tsa nay mbəzli va lə
mətsə shiy, nja Hyala də'wə ghən tsa nzə
na. Ghəci na Məkaji kən shi ngati Hyala
gwa'a gwa'a!
16 Sa nzanay, lə Yesəw də'wə ghən tsa ci
ngati Hyala ya nimaɓa shiy gwa'a gwa'a.
Shi mə ghwəmə lə ni tə hiɗi shiy gwa'a.
Shi mbay mətsə ndəə nashi, lə ni mbashi
ma naa nashi gwa'a. Lə Yesəw tsa va ngati
Hyala shi nza bərci və shi dikə dikə ni
mə ghwəmə, mba'a shiy sləkəpə, mba'a
hyeler, mba'a nihwəti shi ka bərci gwa'a.
Lə Zəghwə nzə va ngati Hyala shi va
gwanashi. Dza na mba'a zlashi mbə dəvə
ci, ka shi ci!
17 Hyala ghwəla ta nga hiɗiy, tiɓa niy nza
Yesəw ghala ndimndim. Ava tə mbərkə
bərci ci nza shi mənti Hyala ghwəlashi
sana.
18 Ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw.
Ghəci 'wamshi na kwal, mbəzliy nəwəy,
nja vəgha ci na ghəshi. Tə mbərkə
ci kwəmavə mbəzli yəwən piy. Ghəci
na Məkaji tsa Hyala. Ghəci gha Hyalaa
zhanakati mbə mbəzliy bəkwəshi. Di naa
gəzəy, ghəci na Məkaji tsa kən shiy gwa'a
gwa'a.
19 Tsəgha ɗi Hyala ta mbə ghən tsa
nzə cikəvərivay ya mbə nimaɓa shi məni
Zəghwə nzə gwa'a.
20 A Hyala mawti sləka kwəma ta jakəva
lə shi ngati na gwanashi, dza kwa Zəghwə
nzə. Ma nana kiy, a zərkə kwa jipə
nzə lə mbəzli. Ghala məti Zəghwə nzə
va vəgha tsəm, ka shikəshi miymiy ci
tsahwəy zərkə tsa vaa dzəghwa jipə nzə
lə shi mə ghwəmə, mba'a shi tə hiɗi.
21 Ghwəy kwərakwə kiy ngwarməhiray,
kwataŋa na, mbəzli tihə tihə ni, ka pa
jaka niy nza ghwəy lə Hyala, va *kwəma
jikir naa niy təkə ghwəy mbə nefer ghwəy.
Dzəghwa tsəgha sləni ghəra ghwəy niy
nza.
22 Nana kiy, a Hyala ghwənikə Zəghwə
nzə, mba'a məniy ka ndə ngəri, ta məti.
Lə məti ci va sləkamti Hyala kwəma kwa
jipə ghwəy li nana. Ma mənti Hyala
kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy nza ka
mbəzli ɗewɗew ni kwa kwəma nzə, kala
kwəma rəɗa rəɗa na dzar kwa ghwəy,
kala kama məndi gar ndaŋwəy fəti!
23 Nanzə kiy, ə pə ghwəy garəŋwəy lə
bərci tə kwəma Yesəw va ɓanavə ghwəy
nefer ghwəy. Mba'a ghwəy kəsəvə wəzə
wəzə njasa ɓanavəŋwəy məndi. Əntaa
ghwəy taa zlata nahwəti təkə kwəmaa
səəkə ta tsəkwamti na fəy ghwəy va
ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti ma. Kwəmaa
favə ghwəy va ghala pətsaa gəzaŋwəy
məndi kwəma Yesəw Wəzə nay, ghənzə
na Yəwən kwəma wəzə na gəzancim kaa
ya tsamaɓa ndə ci tə hiɗi gwa'a. Yənəy,
a Hyala təravəɗa ta gəzə kwəma va kaa
mbəzli.

Sləni ɓanavə Hyala kaa Pəl ta ghəra mbə mbəzliy nəw Yesəw

24 Sənzənvay, mbə vəshi nzee lə
ngəra'wə tsa see tə ghwəy. Ma ngəra'wə
tsa see tsa tə ghwəy kiy, ə kərnayee
ngəra'wə tsaa niy tərə mbə sa sahwə
*Kəristəw va ta mbəzliy nəw va mənishi
ka vəgha ci.
25 Mba'ee mənira ka ndə ghəra sləni
mbə mbəzliy nəw Yesəw. Ava tsəgha na
sləni ndara Hyala ta məni mbə ghwəy. Ma
ɗi na gəzəy, ə ghwənara na ta gəzə kwəma

1:10 1:10 Ef 4:1; 2:10; Flp 1:27 **1:11 1:11-12** Rm 5:2; Ef 1:18 **1:13 1:13-14** Zhŋ 5:18; Lk 22:53; SləniKY 26:18; Ef 1:6, 7, 21; 2:2; 6:12 **1:15 1:15** Zhŋ 1:18; 2Kwər 4:4; 1Tim 6:16; Ebr 1:3 **1:16 1:16** 1:13; Zhŋ 1:3, 19; 1Kwər 8:6; Ebr 1:2 **1:17 1:17** Zhŋ 1:1; 8:58 **1:18 1:18** ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw: 2:19; 3:15; Ef 1:22-23; ghəci na məkaji tsa kən shiy gwanashi: SləniKY 4:2; 26:23; 1Kwər 15:20; ShiZhŋ 1:5 **1:19 1:19** 2:9-10; Zhŋ 1:16; Ef 1:23 **1:20 1:20** Rm 3:25-26; Ef 1:9-10, 21; 2:13-16 **1:21 1:21-22** Rm 5:10; Ef 2:12-13; 5:27 **1:23 1:23** 2:7; Ef 3:17; 1Tim 3:16; Ebr 3:6 **1:24 1:24** 2Kwər 1:5; 11:23-29; Ef 3:13 **1:25 1:25** Ef 3:1-3

nzə kwa pətsa kəray na kaa mbəzli tə hidĩ gwanashi.
26 Kwataŋatay mbəmbə niy nza kwəma zəzəti Hyala va ta məni, kala sənata mbəzli. Ma dzəghwa na nana ki na, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla kaa mbəzli nzə ta mbə ghəshiy sənata.
27 Sa nzanay, ə niy dĩ Hyala canatishi njasa nza shəndəkə tə kwəma nzə va niy ghwəɓəy na tərəŋw tsa ci, ta *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma zəzə kwəma ghwəɓəy Hyala va niy nzay, ghənzə na Yesəw Kəristəw tsa mbə nefer ghwəy va sənzənva. Tə mbərkə Kəristəw tsa va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ta nza li tə pətsa nza shəndəkə tsa Hyala.
28 Kwəma Kəristəw tsa va na sa gəzə ghəy kaa mbəzli gwanashi ki. Dzəghwa ghəy ka gəzanshi, ka ɓananshi shiy lə məhərli wəzə, ta mbəə nza ya wa ntsaa jakəy lə Yesəw Kəristəw na, mba'a məniy ka ntsaa təhəy kwa kwəma Hyala.
29 Ava va tsəgha ghəree sləni va, ka mbəz, lə bərci ndara Yesəw Kəristəw va ghəra sləni tərəŋw na mbə ya.

2

1 Sanay, e dĩ ghwəy sənata njasa nza caslakə tsa sləni nzee mbə ghəra nzə tə ghwəy, ghwəy mbəzli ka Kwələsə lə ka Lawədishe, lə ta nihwəti mbəzli ɗaŋaŋ, shiy sənara ma di.
2 Ma sləni tsəvee va mbə ghəra nzə tsəghay, ta mbə ghwəy nza lə bərci mbə nefer ghwəy gwanaŋwəy, ta jakəti ghən tsa ghwəy ka ɗiva ghwəy kwa jipə ghwəy. E dĩ ghwəy kwəmavə məhərliy sənata kwəma Hyala wəzə wəzə tərəŋw, ta mbə ghwəy sənata kwəmaa niy ghwəɓəy Hyala va. Kwəmaa niy ghwəɓəy na vay, ghənzə na Kəristəw də'wə ghən tsa ci.
3 Kəristəw tsa vay, mbə mbələyvata sənata kwəma wəzə na lə məhərli wəzə na. Ghəci kəətimmə na, ta sənata zəzə kwəma Hyala gwa'a. Ya wa shi dĩ ndə sənashiy dzəkən Hyalay, aa taa kəsashi və. Ma shi vay, shiy gwəramti wəzə na ghəshi.
4 Sa wana gəzaŋwəy ya kwəma va tsəghay, vantaa tsahwəti ndə dzaa ghavəə ngəɗəhwəŋwəy lə tsəhwəli ci, va nəw kwal Hyala.
5 Ya tsəgha nzee kərakə lə ghwəy sənzənvay, tə pətsa kwətiŋ tsa na məhərli ghwəmmə. Lə vəshi nzee mbə nəfə tsee tərəŋw, sa nzana mba'ee favə njasa ghəra ghwəy sləni ghwəy lə kwal, zhini mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy wəzə wəzə kaa Yesəw Kəristəw.

*A ghwəmmə kwəmavə piy tsa 'war'war tsa mbə Yesəw *Kəristəw*

6 Njana nzana mba'a ghwəy zləɓavə Yesəw Kəristəw, ka Ntsaa sləkəŋwəyəy, jakəjakə pə ghwəy li mbə nzəy tsa ghwəy.
7 Garəŋwəyəm lə bərci tə Yesəw tsa va, njasa ka fə vaa tsəhə hililiŋə nzəə dzəmbə hidĩ təɗəm ta garə ti shi. Ɓanavəm piy tsa ghwəy kaa Yesəw Kəristəw mbə nzəy tsa ghwəy gwanay. Mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa ngəci, njasa niy ɓanavəŋwəy mbəzliy ɓəniŋwəy kwəma Hyala va. Ka mananta 'wəsa tərəŋw ya hwəmɓa kaa Hyala.
8 A ngwarmərə, məni tə ghwəy məhərli wəzə, vantaa tsahwəti ndə dzaa ngəɗitəŋwəy lə papala sənashi nihwəti kwemer, kwemer dzərvə dzərvə ni, kala ghən ti shi. Ma kwemer shi vay, kwəma jijihishi na, zhini kwemer va diɓay, ta mbəreketi, lə kihə hyeler na ghəshi. Dzar kwa Kəristəw səəkə ghəshiw.
9 Əntaa ghwəy dzaa zləɓa kwəma shi ma, A na ni Hyala shiy gwanashiy, mbə vəgha Yesəw Kəristəw na ghəshi.
10 Səvəri mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw tsa va kiy, a ghwəy kwəmavə shiy gwanashi, cesl cesli. Yesəw Kəristəw sləkə na shi nza bərci və shi, lə hyeler tə hidĩ gwa'a.
11 Kwataŋay, a Hyala niy gəzanshi kaa *ka Zhəwifə ta *sla fə'yasa, nza mbəzli mbəə sənashi, mbəzli nzə na ghəshi, kə məndi. Ma ghwəy ghwəy shiy jakəŋwəy va lə Yesəw Kəristəwəy, aa manati shiy tə ghwəy kwərakwə, nza ghwəy mbəə sənay, mbəzli nzə nza ghəy, pə ghwəy. Lə dəvə ndə ngəri mənti na shi va kiw. Yesəw Kəristəw mənti shi na. Shi mənti na vay, ə mbəlantəŋwəy na səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na, kala məni mazə ghənzəə dzəkən ghwəy ghwəla.
12 Ghala pətsa məniŋwəy məndi *bateməy, njasa nzana mba'a məndi laghwaŋwəy kwa hidĩ lə Yesəw na. Njasa zhakatiy Yesəw va mbə mətiy, tsəgha zhakatiŋwəy ghwəy kwərakwə. Sa nzana, mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyalaa zhanakati Yesəw va sati mbə mətiy, a bərci və ta mbay zhanakatəŋwəy kwərakwə.
13 Kwataŋay, nja mbəzliy bəkwəshi niy nighəŋwəy Hyala, va kwəma ghwəy jikir na. Mbəzliy nəw ma Hyala niy nza ghwəy,

1:26 1:26-27 2:2; 4:4; Ef 3:6 **1:27 1:27** shəndəkə: 3:4; Rm 5:2; Ef 1:18 **1:28 1:28** Ef 4:13 **1:29 1:29** Ef 3:20; Flp 4:13 **2:2 2:2** 1:26-27; Ef 5:2 **2:3 2:3** Fir 2:4-5; 1Kwər 1:24, 30; Ef 3:19 **2:4 2:4** 2:8; Rm 16:18 **2:5 2:5** 1Kwər 5:3 **2:7 2:7** 1:23 **2:8 2:8** 1Tim 6:20 **2:9 2:9-10** 1:19; 2:15, 20; Ef 1:21 **2:11 2:11** Ef 2:11 **2:12 2:12** 3:1; Rm 6:3-4; Ef 1:19-20; 2:6 **2:13 2:13** Ef 2:1, 5

niy slaslamti fə'yasa ghwəyəw. Nana kiy, a
Hyala zhanakatəŋwəy mbə məti, a ghwəy
kwəmavə piy tsa kataŋ tsa mbə Yesəw
Kəristəw. Dzəghwa Hyala mba'a pəlay
jikir tsaa məni ghwəmmə mbə nəfə tsa
nzə gwa'a gwa'a.
14 A ghwəmmə sənay, kwataŋay, a
ngwəvə Hyala niy nza kən ghwəmmə, tə
sa nəwti ma ghwəmmə *kwəma pəhəti
na. Ma nana kiy, a Hyala ɓəhwə kwəma
ghwəmmə va jikir na, mba'a fakən kən
Yesəw Kəristəw ghala daŋwati məndi vaa
dzəti tsəm tə ghwəmmə. Ava tsəgha ɓanti
na fəti kən ghwəmmə ki.
15 Ghala vəghwə tsa məti Yesəw va
vəgha tsəməy, a Hyala təɗanakən bərci
kaa hyeler lə shi nza bərci və shi gwa'a.
Dza na mba'a pəmətishi kwa kwəma nzə
nja mevivi. Mba'a 'wəshamtishi kwa
kwəma mbəzli gwa'a, ka panavəshi ha'wə.
16 Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, əntaa
ghwəy taa zləɓa ndəə sləkəŋwəy ka
slaŋwəy ngwəvə va shi zəmə ghwəy, ya
va shi sa ghwəy ma. Ka zləɓa ghwəy
ndəə slaŋwəy ngwəvə ya va makwaghwa
yəwən tir, ya va *vici dəkəva ma.
17 Ma kwəma niva shiy gwanashiy, nja
məcakwə shiy dzaa səəkə fəyshi Hyala
tsəgha, ta mbəə canshi kwəma kaa mbəzli.
Ma na kataŋ na kwəma dĩ shi vaa canshi
kaa mbəzli kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw
də'wə ghən tsa ci.
18 A nihwəti mbəzli tiɓay, ə kə ndə
zhəghəti ghən tsa ci jəwə, ka sa ngəra'wə
kaa vəgha ci, ka tsəfəkwə kwa kwəma ka
kwal Hyala, kə ghəshiy ni. Gəla mbəzli
vay, əntaa ghwəy zləɓa ghəshiy ɓəŋwəy
fəti ma. War lə shi nashi ghəshi kwa shiw
ka ghəshiy vəshi, Hyala ciŋəy na shi va
kwa shiw, kə ghəshiy ni. War ka kəli ghən
tsa shi gəm tsəgha. Ka zəzə war dzəkən
shi tikə tə hiɗĩ.
19 Ghəshiy, jakəjakə na ghəshi lə Yesəw
Kəristəw ghəci mazə tsa shi ghwəlaw,
Yesəwəy, nja ghən na, ma mbəzliy nəwəy,
vəgha ci. Mbəzliy jakəshi lə Kəristəwəy,
və kwəma ghəshi bərci. Tə mbərkə ghəci
jakəshi ghəshi lə nəfə kwətiŋ. Ava tsəgha
kəli ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma
kwa kwal Hyala, njasa dĩ Hyala ki. A
Kəristəw jakəti mbəzli ci ta mbə ghəciy
nza li shi kwətiŋ, njasa ka dəghesler tə
vəgha ndə vaa tsəəɓəshi ka ndə kwətiŋ lə
bəlititi.

*Ma ntsaa mətiy lə Kəristəwəy, ka
sləkəvə shi tə hiɗĩ ghwəlaw*

20 A ngwarmərə, a ghwəy sənay kiy,
mbəzliy bəkwəshi kwasəbə *Kəristəw nza
ghwəy gwanaŋwəy. Va tsəgha na kiy,
ka mbay hyeler lə mbəreketiy sləkəŋwəy
ghwəlaw. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiy,
tawa zhini ghwəy zhəmbəŋwəy mbə məni
shiy nja mbəzliy sənay ma Yesəw diɓa
kia? Wa shiy mənishi va, zhaŋwəy ghwəy
zhəmbə nəw kwəma jijihiŋwəy, diɓa kia?
Tawa zləɓa ghwəy məndiy gəzaŋwəy gəla
shi nə məndi va.
21 Shi tsa' ni vay, əntaa gha ɓəshi ma.
Əntaa gha dzəghə nini ma. Əntaa gha
dapə nini lə dəvə gha diɓa ma, kə məndia?
22 Gəla kwəma jijihi vay, dzəkən shiy
dzaa kərəshi sa ka məndiy ghərahwə sləni
li shi gəzə ghəshi kwəma. Ndə ngəri
zəzəvəshi na ta ɓənishi kaa mbəzli.
23 Ta na navay, mba'a kə ndəə nighə
kwəma va na, nja kwəmaa səəkə mbə
sənata kwəma ka naa nza. Sa nzanay,
ə gəzə na kaa mbəzli a ghəshi jihəvaa
dzəmbə cə'wə Hyala, ka zhəghəti ghən
tsa shi jəwə, ka sa ngəra'wə kaa vəgha
shi. Shi va gwanashi e gəzaŋwəyəy, ka
dza ghəshiy kəətitəŋwəy ta mbay ghwəy
zhini ghən kaa shi jikir ni maw vəgha ndə
ngəriw.

3

1 Ghwəy kiy, a ghwəy sənay mbəzli
zhanakati Hyala sati mbə məti kwasəbə
Yesəw Kəristəw nza ghwəy. Va tsəgha na
kiy, ta shi mə ghwəmə pə ghwəy fə ghən.
Shi vay, tə pətsa nza Yesəw Kəristəw
ghəshi. Məɓa nzəyəy na tə dəvə kwa
bəzəmə Hyala.
2 War dzəkən shi mə ghwəmə pə ghwəy
zəzə ya hwəmɓa. Ka zəzə ni tə hiɗĩ ghwəy
ma.
3 A ghwəy sənayəy, mbəzliy bəkwəshi
nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a
mbələyŋwəy piy tsa ghwəy jakə lə
Kəristəw.
4 Yesəw Kəristəw na piy tsa ghwəy kataŋ
tsa. Sa ka na zhəkəy, ta səəkə dza ghwəy
dza li gwanaŋwəy kwərakwə lə shəndəkə
tsa ci.

*Nzəy tsa kwataŋa lə nzəy tsa 'war'war
tsa*

5 Ghənzə tsəgha kiy, kərakə pə ghwəy
fəy məni shi tikə tə hiɗĩ ni gəmgəm
ni. Mba'a ghəshi mənishi nja shi bəkwə
bəkwə ni mbə piy tsa ghwəy. Kərakə pə
ghwəy lə ghwərghwər, lə məni kwəma
rəɗa rəɗa na, mba'a məni shi ha'wə ha'wə

2:14 2:14 Ef 2:15-16; 1Pi 2:24 **2:15 2:15** 2:9-10 **2:16 2:16** Rm 14:1-6 **2:17 2:17** Ebr 8:5 **2:18 2:18** Ef 1:21 **2:19 2:19** 1:18; Ef 4:16 **2:20 2:20** 2:9-10; Gal 4:3-5, 9 **2:21 2:21-22** Ezay 29:13; Mt 15:9; 1Tim 4:3; Ebr 13:9 **3:1 3:1** 2:12; Ef 1:20 **3:2 3:2** Mt 6:33 **3:3 3:3** Rm 6:4; 2Kwər 5:14 **3:4 3:4** Gal 2:20; Flp 1:21; shəndəkə: 1:27; Flp 3:21; 1Kwər 15:43; 1Zhŋ 3:2 **3:5 3:5-8** Gal 5:19-21 **3:5 3:5** Rm 6:6, 11; Gal 5:24; Ef 4:19; 5:3

ni, lə maw shi gəmgəm ni, mba'a məni
mətsə. Sa nzanay, məni mətsə ta shiyəy,
ghala mbə lə ta mbəriw.
6 Tə mbərkə shi gəmgəm ni va gwanashi
məməni mbəzli dza Hyalaa ɓakən nəfə
kən mbəzliy dî ma fəti ta kwəma nzə va
ki.
7 Kwataŋa kiy, tsəgha niy nza ghwəy nja
mbəzli va kwərakwə ki. Kwəma jikir na
mbə vəgha ghwəy niy sləkəŋwəy na.
8 Nana kiy, zlashim shi jikir ni va, ka
sati nəfə tsa ghwəy ma, ka ɓə nəfə ghwəy
dzəkən mbəzli ma, ka məni ndərəm
ghwəy ma, ka tsəərə mbəzli ghwəy ma,
ka gəzə kwəma ha'wə ha'wə na ghwəy
səkwa tə miy tsa ghwəy ma.
9 Ka slasla dzərvə ghwəy kaa ghən tsa
ghwəy kwa jipə ghwəy ma. Sa nzanay,
a ghwəy zlay nzəy tsa ghwəy niy nzəy
ghwəy kwataŋa, lə shiy niy məni ghwəy
gwa'a.
10 A ghwəy kwəmavə nzəy tsa 'war'war
tsa nana, Hyala ndaŋwəy na. Ma nzəy
tsa 'war'war tsa vay, Hyala ka naa gwəma
njasa səəmə vici, nza ghwəy mbəə nza
nja ghənzə, ghənzə saa ngati nzəy tsa
'war'war tsa va, zhini mba'a ghwəy sənata
wəzə wəzə.
11 Ava va tsəgha nzana nana kiy, shiy
tiɓaa tihəvəri *ka Zhəwifə lə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifəw. Shiy tiɓaa tihəvəri
mbəzliy *slanti fə'yasa lə mbəzliy slanti
maw. Ya mbəzliy tsəhwəlishi ma, lə niy
məni kwəma nja mbəzli mbəradzəy, shiy
tiɓaa tihəvərishiw. Ya mbəzli pa'pa ni, lə
ni ya ya niy, shiy tiɓaa tihəvərishiw. War
*Kəristəw kwətiy na ntsa dikə tsa kən shi.
Ghəci sa mbə nefer ni ci mbəzli gwanashi.
12 Mbəzli Hyala nza ghwəy, sa
tsəhavəŋwəy na, tə sa ɗitəŋwəy na.
Ghənzə tsəgha kiy, məniŋwəyəm ka
mbəzliy zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka
məni wəzə kaa mbəzli, ka kəli ghən tsa
ghwəy ghwəy ma, wəzə kə hwər tsa
ghwəy, ə pə ghwəy sə'wa kwəma.
13 Sə'wa pə ghwəy sə'wa kwəma kwa
jipə ghwəy. Mba'a kə ndə məntəŋwəy
kwəmay, pəlayəm mbə nəfə tsa ghwəy.
Ya hwəmɓay, pəlatam kwəma mbə nefer
ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa pəlataŋwəy
Ndə sləkəpə va na ghwəy mbə nəfə ci
kwərakwə.
14 Dzəkən shi va gwanashi kiy,
mətsahakənəm dî, sa nzanay, dî na saa
dzaa jakətəŋwəy ka mbəzli kwətiŋ.
15 Zlayəm kwal kaa zərkə tsa ndaŋwəy
Yesəw Kəristəw va a ghəci nighəə dzəkən
nefer ghwəy. Sa nzanay, ta nza ghwəy ka
ndə kwətiŋ harvəŋwəy Hyala gwanaŋwəy,
lə ta mbəə nza mbə zərkə tsa va. War
'wəsa pə ghwəy mananta ya hwəmɓa.
16 Zlatanavəm kwal kaa kwəma
Kəristəw a ghənzə təhayŋwəy nefer
ghwəy tərəŋw. Ɓənim kwəma Hyala kwa
jipə ghwəy, gəzəm kwəma kaa ghən tsa
ghwəy, lə sənata kwəma mbə wəzə, lə
məhərli wəzə na. Manantam 'wəsa kaa
Hyala kwa cəm, lə nefer ghwəy gwanashi.
Ka fal slən tsa nzə lə cemer kwa Zliya
Hyala, ka ndəgha waza, ka fal lə cemer
dza Safə tsa nzə ɗewɗew tsaa ciŋwəy.
17 Ya wa kwəma məni ghwəy, lə na gəzə
ghwəy gwa'ay, lə slən tsa Ndə sləkəmmə
Yesəw kə taa nza. Manantam 'wəsa kaa
Dəmmə Hyala mə ghwəmə lə slən tsa ci
diɓa.

Njasa dza nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala
təɓə kwa jipə shi

18 Favə tə ghwəy, ghwəy ghwəy mi'iy,
dîm fəti va zhər ghwəy njasa təɓə mi'iy
jakəshi lə Ndə sləkəmməə məni.
19 Ghwəy ghwəy zhər diɓay, dî pə ghwəy
dî mi'i ghwəy wəzə. Əntaa ghwəy nza
ghyanakə mbə nzəy tsa ghwəy li shi ma.
20 Ghwəy ghwəy ndərazhi ɓay, fam
kwəma, ya namaɓa va mətikwəkwər
ghwəy. Ava kwəma dî Ntsaa sləkəmmə
ghwəy məni.
21 Ghwəy ghwəy didihi ɓay, əntaa ghwəy
dzaa ɓə nefer ndərazhi ghwəy sati ma.
Vantaa vəgha shi dzaa mətita mbə kwəma
dza ghəshiy məni.
22 Ghwəy ghwəy mevivi diɓay, dî pə
ghwəy ɗaŋshi fəti kaa mbəzliy sləkəŋwəy
ya mbə namaɓa sləni gwa'a. Əntaa
ghwəy dzaa jihəva ta ghəra sləni war
ghala pətsa ka ghəshiy nza tiɓa, ta mbə
ghəshiy falŋwəy gwa'a tsəgha ma. ə pə
ghwəy məni sləni ghwəy lə nəfə kwətiŋ.
Sa nzanay, va Ntsaa sləkəmmə hazləni
ghwəy.
23 Ya wa sləni ghəra ndəy, lə nəfə
kwətiŋ kəə ghəra. Njasa nzana kaa Ndə
sləkəmmə Yesəw ghəci ghəra. Ka ghəra
ghəci njasa nzana kaa ndə ngəri ma.
24 A ghwəy sənay kiy, Yesəw Ntsaa
sləkəmmə də'wə ghən tsa ci dza naa
waŋwəy zhəmə ghwəy. Shi wəzə ni fənəy
na mə ghwəmə kaa mbəzli ci dza naa
ɓəŋwəy. Kaa Yesəw *Kəristəw ghəci dikə
tsa ghwəy ghəra ghwəy sləni va.
25 Ma ntsaa dzaa mənti *kwəma jikir
na naci kiy, ta kwəmavə zhəmə jikir tsa
mənti na va dza na. Ka dza Hyalaa təra

3:6 3:6 Ef 5:6 **3:7 3:7** Rm 1:18; Ef 5:8 **3:8 3:8** Ef 4:29; 5:4 **3:9 3:9** Ef 4:22, 25 **3:10 3:10** Ghava 1:26-27; Ef 4:24 **3:11 3:11** 2:11; Gal 3:28; 1Kwər 12:13 **3:12 3:12-15** Ef 4:2-4 **3:13 3:13** Ef 4:32 **3:14 3:14** Ef 5:2 **3:15 3:15** 1:18, 20; 2Kwər 13:11; Ef 1:23; 4:4 **3:16 3:16-17** Ef 5:19-20; Ebr 13:15 **3:18 3:18–4:1** Ef 5:21–6:9 **3:24 3:24** Ef 6:8 **3:25 3:25** Zhk 2:1

ghalaa dzəghwa mbəzli mbə sla ngwəvə nzəw.

4

1 Kaa ngəŋwəy gəzee kwəma na, ghwəy ghwəy mbəzliy sləkə mevivi. Kəsəvəm mevivi ghwəy lə kwal tsa kataŋ tsa, lə nəfə tsa wəzə tsa pə ghwəy nzəyŋwəy li shi. Sənay tə ghwəy, a Ntsaa sləkəŋwəy tiɓa mə ghwəmə kwərakwə, pə ghwəy.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

2 A ngwarməhira, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmɓa, Əntaa ghwəy dali va məni 'wəsa tsa ghwəy kaa ngəta mbə cə'wə ma.

3 Ghala pətsa ka ghwəy nza mbə cə'wəy, cə'wə tə ghwəy Hyala tə ghəy kwərakwə, nza Hyala mbəə mətsəhə ghwəniŋəy kwal ta gəzə kwəma nzə ghəy kaa mbəzli. Ta mbə ghəy canakəvəri kwəmaa niy ghwəɓəy Hyala mbə *Kəristəw dzəti ngwəla kaa mbəzli. Tə mbərkə kwəma va nzee kwa fərshina sənzənva.

4 Cə'wəram Hyala, a ghənzə ɓəra bərciy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i kaa mbəzli, njasa təfə na yən gəzə.

5 Lə məhərli wəzə na kə nzəy tsa ghwəy mbə mbəzliy nəw ma Yesəw Kəristəw. War kwəmavə ma ghwəy vəghwə ya hwəmɓay, əntaa ghwəy zlay kəətishi ma.

6 Mba'a pə ghwəy gəzanshi kwəmay, kwəma wəzə na kə dzaa səvəri mbə miy tsa ghwəy, gar tsə'wəta mbə nefer shi. Sənay tə ghwəy njasa ka ghwəy zləɓanci kwəma wəzə kaa ntsaa dzaa ɗəw kwəma va ghwəy.

Kwa kərni səkwəpə tsa Pəl

7 A ngwarməhira, ta ghwəniŋwəy zəməmmə Tishikə dzee. Zəməmmə tsa ɗee, ghəy li ghəra na sləni kaa Ndə sləkəmmə Yesəw kwa zəərə kwətiŋ na. Lə nəfə kwətiŋ ghəra na sləni va. Ghəci dza naa gəzaŋwəy kwəma taree njasa nza na gwa'a gwa'a.

8 Va tsəgha ghwənee kaa ngəŋwəy, a ghəci gəzaŋwəy njasa nza nzəy tsa ghəy tikə. Nza ghwəy mbəə kwəmavə bərci mbə nefer ghwəy.

9 Ghəshi lə 'Wəneshim, tsahwəti zəməmmə tsa ɗi ghwəmmə dza naa dza. Ma ghəci kwərakwəy, ntsaa kəsəvə sləni Yesəw bekir dəvə ci na. Ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy na. Ghəshi dza naa gəzaŋwəy kwəma tikə, ya namaɓa nzə gwa'a.

10 Mbə səkwəŋwəy na Aristarkə, ntsa nza ghəy li tikə kwa fərshina sənzənva. Mbə səkwəŋwəy na Markə, ntsa nza kar Barnabasəə kwəy məmə li. Sa ka na tsəhəy vəgha ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə, njasa niy gəzaŋwəy ya va.

11 Mbə səkwəŋwəy na Yesəw tsa har məndiy Zhəsətəsə kwərakwə. Mbə *ka Zhəwifəə ɓanavə nefer shi kaa Hyalay, war mbəzli mahkan ni va na shiy ghəra sləni lə ya, ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli. Ghəshi dəpətəra na nəfə tsee.

12 Mbə səkwəŋwəy na Epafərasə, ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy diɓa. Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw na. Mbə cə'wə Hyala ka naa nza tə ghwəy tərəŋw ya hwəmɓa, nza ghənzə mbəə garətəŋwəy kwa kwal tsa nzə wəzə wəzə, kala kwəfəghə ma ghwəy. A ghwəy mbəə nza ka mbəzli təhə təhə ni kwa kwal tsa nzə. Mba'a ghwəy sənashi shi ɗi Hyala wəzə, nza ghwəy mənishi.

13 Yən də'wə ghən tseyey, e sənay njasa tsəva na mbə sləni tərəŋw ta kəətiŋwəy ghwəy lə mbəzli ka Lawədishe, mba'a ka Hyerapəlisə.

14 Mbə səkwəŋwəy na madigammə Ləwka tsa ɗi ghwəmmə, dəkwətər tsa ghwəmmə, mbə səkwəŋwəy na Demasə kwərakwə.

15 Səkwətəŋəy tə ghwəy ng-warməhimmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə ka Lawədishe. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Nimfa diɓa, lə mbəzliy ɓasəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa nzə gwa'a.

16 Ma sa ka ghwəy jangamti zliya na gwa'ay, nza ghwəy vəlanavəshi kaa mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw mbə məlmə Lawədishe, nza ghəshi jangəti kwərakwə. Sa ka ghəshi vəlikəvəŋwəy na shi va tsaslanaghəshee kwərakwə ɓa na, nza ghwəy zhiniy jangəti.

17 Gəzancim kaa Arshipə a ghəci məni məhərli, ta mbə ghəciy ghəra sləni fanambə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw va mbə dəvə ci lə kwal tsa nzə.

18 Yən yən Pəl kiy, avanɗaa tsasli kwəma na dzəghwa tikə lə dəvee, ta səkwəŋwəy. A səkwəŋwəy ya. Əntaa ghwəy zamti ghən ta nza tsa nzee tsa kwa fərshina ma. Nza ghwəy nza ki, nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə.

4:1 4:1 SləniTaH 25:43 **4:2 4:2-4** Rm 15:30; Ef 6:18-19 **4:2 4:2** Flp 4:6; 1Tes 5:17 **4:3 4:3** Rm 15:30 **4:4 4:4** 1:26 **4:5 4:5** Ef 5:16 **4:6 4:6** Ef 4:29; 1Pi 3:15 **4:7 4:7** Tishikə: Ef 6:21-22 **4:9 4:9** 'Wəneshim: Flm 10-12 **4:10 4:10** Aristarkə: SləniKY 19:29; 27:2; Flm 24; Markə: SləniKY 12:12 **4:12 4:12** Epafərasə: 1:7; Flm 23 **4:14 4:14** Ləwka: 2Tim 4:11; Flm 24; Demasə: 2Tim 4:10 **4:15 4:15** Lawədishe: ShiZhŋ 3:14 **4:17 4:17** Arshipə: Flm 2 **4:18 4:18** 1Kwər 16:21; Ef 1:1; 3:1

Kwa taŋa zliya tsasliti Pəl kaa ka Tesalənikə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci mbə məlmə Kwərintə na, mbə wə kwa baka wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalənikə, tə hidĩ ka Masedəwan, ndəkwə ndəkwə lə məlmə Filipə tsasli na zliya na. Kwataŋay a Pəl niy ghərahwə sləni mbə məlmə Tesalənikə va. Mba'a niy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbəɓa, mba'a ghəshi mənishi ka mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw ki. Ma ləy hwəm ki na, dza *ka Zhəwifə mbə məlmə va ka hərhə va Pəl, mba'a ghəshi təhamti ki. A ghwəy dzaa kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 17:1-14. Ma na Pəl naci kiy, niy kərəta zəzə kwəma ciy dzəkən mbəzliy nəw Kəristəw mbə məlmə vaw. Va tsəgha ghwənay na Timəte ta dza ta kəətishi. Ma sa zhəghəkəvay Timəte na, mba'a gəzanci kaa Pəl dzəkən nzəy tsa mbəzli va. Kala shiy səəti məhərli shi tiɓa ya tsəgha sahwə ghəshi ngəra'wə. Sa favə Pəl kiy, ma tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

- Vəh 1 pa' tə vəh 3 Pəl mbə fal mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalənikə sa garəshi ghəshi jarjar kwa kwal Hyala, ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə. Mba'a gəzanshi diɓa njasa mawti na dza ta kwəmay li shi.
- Vəh 4:1-12 Pəl mətsahanshi bərci kaa ka Tesalənikə nza ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma lə nəw kwal tsa shi va wəzə. Nza ghəshi nzəy shi wəzə ɓa.
- Vəh 4:13 pa' tə vəh 5:1-11 Pəl gəzanshiy dzəkən səəkə tsa Yesəw ta ɓasə mbəzli ci.
- Vəh 5:12-28 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə ka Tesalənikə.

Səkwəpə

1 Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte, tasli na zliya na, kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə məlmə Tesalənikə. Səkwəə səkwəŋwəy ghəy ghwəy mbəzli Didi Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy!

Njasa nza nzəy tsa ka Tesalənikə lə njasa ɓanavə ghəshi nefer shi kaa Yesəw

2 Ya hwəmɓa cə'wə ghəy Hyalay, mbə cə'wə ka ghəy nza tə ghwəy kwərakwə. War mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza ta kwəma ghwəy gwanaŋwəy.

3 Tsəhəŋəy ma ghəy kwa kwəma dəmmə Hyalay, war mbə zəzə ka ghəy nzaa dzəkən sləni wəzə na ghəra ghwəy tə sa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala, lə dzəkən jihə tsa jihəva ghwəy ta sləni va, sa dĩ ghwəy Yesəw Kəristəw, zhini ka zəzəə dzəkən fə tsa fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə tərəŋw ta Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

4 Ghwəy ghwəy mbəzli dĩti Hyala niy ngwarməhiŋəyəy, a ghəy sənay Hyala təravəŋwəy na ta mbə ghwəy nza ka mbəzli nzə.

5 Ghala pətsaa gəzaŋwəy ghəy va Yəwən kwəma wəzə nay, niy mənta na nja kwəma ka ndə vaa gəzə lə miy gwa'a tsəghaw, lə bərci mbə, ka ghəra sləni *Safə tsa Hyala mbə ghəy niy gəzə ghəy kwəma, mba'a ghəy niy sənay wəzə wəzə, kwəma kataŋ na sa gəzə ghəy va, pə ghəy. A ghwəy sənay ya nzəy tsa ghəy njasa niy nzana, ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy, ta mbəə kəətiŋwəy niy nzəy ghəy gəla nzəy tsa va.

6 Sa dza ghwəy kiy, mba'a ghwəy nəwvə səəbə ghəy, lə sa Ntsaa sləkəmmə. Ghala pətsaa zləɓavə ghwəy kwəma Hyalay, tərəŋw niy sahwə ghwəy ngəra'wə. Ya tsəgha nzə kiy, a Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa niy ndaŋwəy vəshi dalala ta kwəma va.

7 Mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a ghwəy məniŋwəy ka mbəzliy ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidĩ ka Masedəwan lə shi ka Akay gwa'a.

8 Ava war tə mbərkə kwəma ghwəy pəlivərivata kwəma Ntsaa sləkəmməə dzəmbə mbəzli ɗaŋ. Kwataka tə hidĩ ka Masedəwan lə ni ka Akay na gwa'a tsəghaw. Ya pa' kwəmaɓay, a mbəzli favə njasa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala. Sa nzana gwa'a mbəzli favə kwəma va kiy, nahwəti kwəma tiɓa ghwəla gar zhini ghəy mətsahanshiw.

9 Ghəshi də'wə ghən tsa shi ka naa sla kwəma ghwəy. Ka gəzə njasaa niy ka'wətəŋəy ghwəy ghala pətsaa nza ghəy mbə məlmə ghwəy, ka gəzə njasa zlay ghwəy kwəma ta mbəreketi mba'a ghwəy

---

1:1 1:1 Shilasə: 2Kwər 1:19; 2Tes 1:1; 1Pi 5:12; Timəte: 1Kwər 4:17; Tesalənikə: SləniKY 17:1 **1:2 1:2-3** 2:13; Flp 1:3; Kwəl 1:3; 2Tes 1:3; 2:13 **1:3 1:3** 5:1-2 **1:4 1:4** 2Tes 2:13, 16 **1:5 1:5** 1Kwər 4:20 **1:6 1:6** SləniKY 17:5-9; 2Kwər 6:10; 2Tes 3:7, 9 **1:8 1:8** Rm 1:8 **1:9 1:9** Zhŋ 17:3; SləniKY 14:15

zhəghanavə nefer ghwəy kaa Hyala, ka
ghəranta sləni ghənzə Hyala kataŋ na,
kwa ɓəpə piy.
10 Sa zlay ghwəy ta mbəriy, dzəghwa
ghwəy ka ndəghə zhəkə tsa Zəghwə nzə
va dzaa səəkə mə ghwəmə. Zəghwə nzə
vay, ghəci na Yesəw tsa zhanakati Hyala
va mbə məti. Ghəci mbəlantəmmə na va
*kwəma jikir na, nəghətaa Hyala dzaa ɓə
nəfəə dzəkən ghwəmmə ghala ngwəvəə
dza vaa səəkə.

2

*Njasa ghərati Pəl sləni Hyala mbə
məlmə Tesalənikə*

1 A ngwarməhiŋəy, ya ghwəy də'wə
ghən tsa ghwəyəy, a ghwəy sənay, tsəhə
tsa ghəy va mbə ghwəyəy, gəməy niy nza
naw, pə ghwəy.
2 A ghwəy sənay, madî ghəy tsəhə mbə
ghwəyəy, a ghəy sahwə ngəra'wə mbə
məlmə ka Filipə, ka tsəərəhwəŋəy məndi.
Saa tsəhəŋəy ghəy mbə ghwəyəy, war
ghwəlashi niy nza ka dî ma kwəma ghəy
ɗaŋ. Dzəghwa Hyala mba'a fambəŋəy
bərci mbə nefer ghəy, mba'a ghəy
gəzaŋwəy kwəma nzə wəzə na ya war
mbə ngəra'wə tsa va ghəy tsəgha ki.
3 A na kwəma gəzə ghəy kaa mbəzliy,
dzərvə dzar mbəw, kwəma gəmgəm na
mbə nəfə tsa ghəy mbə gəzə nzəw, ndə
tiɓa ghəy ngədî liw.
4 Na na ghəyəy, kwəma gəzaŋəy Hyala
na sa gəzanshi ghəy kaa mbəzli. Kwəmaa
dzaa təɓanshi kaa ke ngəriy gəzə ghəyəw,
kwəmaa dzaa təɓanta kaa Hyala, ghənzə
saa sənashi nefer ghəy na sa gəzə ghəy. Sa
nzana mba'a ghənzə naŋəy mək gar gəzə
kwəma nzə. Va tsəgha fambəŋəy na gəzə
Yəwən kwəma wəzə na va mbə dəvə ghəy.
5 A ghwəy sənay, na na ghəyəy, səəkə
ghəy fəyŋwəy ghani ta gəzaŋwəy kwəmaa
dzaa təɓaŋwəyəw, səəkə ghəy mənəhwə
kwəma ta kwəmavə shi mbə dəvə
ghwəyəw. Ava Hyalaa favə, ghənzə dza
naa ndəgha fəti tə ghəy!
6 Səəkə ghəy pəlahwə dikə, a məndi fəə
dzəti ghəy, pə ghəy mbə kwəma ghəy, ya
va nihwəti mbəzliw.
7 A na nava ghəy kəə dî nzay, a ghəy
ni mbəzli dikə dikə ni nza ghəy, pə ghəy.
Sa nzanay, *ka kwal Yesəw nza ghəy. Ya
tsəgha nzə kiy, dî nava kwəma ghəyəw.
Ə na naa zhini ghəy məniŋəy ka mbəzliy
njədî ma kwəma, ka məni kwəma lə
ghwəy njasa ka məmə kwa ndərazhi vaa
məni lə ndərazhi nzə.
8 Kwəma gaga səəkə ghəy mbə
dîŋwəyəw. Tə mbərkə dî tsa vay, kwataka
yəwən kwəma Hyala va wəzə na na saa
dî ghəy gəzaŋwəy gwa'a tsəghaw, lə piy
tsa ghəyəy gwa'a niy dî ghəy ndaŋwəy, sa
nzanay, tərəŋwŋəy mawti ghəy kwəma
ghwəy.
9 A ngwarməhiŋəy, a ghwəy niy nay,
ghəy mbə gəzaŋwəy yəwən kwəma Hyala
va wəzə nay, tərəŋw niy irəhwəvaŋəy
ghəy havəghwə lə həvir lə sləni, ta shi
zəməə dzəghwa hwər ghəy, vantaa ghəy
dzaa fakənŋwəy ngəra'wə tsaa pəlaŋəy
shi zəmə.
10 Ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy
ghwəy mbəzliy ɓanavə nefer ghwəy va
kaa Yesəwəy kwəma wəzə na niy məni
ghəy, ka nəw kwəma lə kwal tsa nzə, niy
nza kwəma tiɓa gar ndaŋəy fəti məndi
mbəw. Ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza
naa ndəghamti fətiy dzəkən ghəy, mba'a
Hyala də'wə ghən tsa nzə kwərakwə ɓa.
11 Ya ghwəyŋwəyshi na, a ghwəy sənay
njasa niy məni ghəy lə ghwəy gwanaŋwəy
kwərakwə, war njasa ka didi vaa kəəti
ndərazhi ci.
12 War ə niy ciŋwəy ghəy kwəma
ka ghwəy məni kwa kwal Hyala, ka
mətsəhəŋwəy bərci, ka pəla kwal tsaa
kəətiŋwəy ta mbə ghwəy nəw kwal Hyala
njasa dî na. Hyala va haraŋwəy na ta nza
ghwəy li mbə shəndəkə tsa nzə tə pətsa
sləkə na.
13 Zhini ɓay, zlay məni 'wəsa ghəy kaa
Hyala diɓaw. Sa wanay, sa nzana ghala
pətsaa tsəhəŋəy ghəy va mbə ghwəy ta
gəzaŋwəy kwəma Hyalay, a ghwəy niy fa
kwəma va, mba'a ghwəy niy zləɓavə mbə
nefer ghwəy ka sənay kwəma Hyalaa sava
kataŋ, kwəmaa səəkə va ndə ngəri naw,
pə ghwəy. Ta na navay, kwəmaa səəkə
va Hyala na. Ghənzə na saa ghəra sləni
va mbə ghwəy lə bəliti, ghwəy ghwəy
mbəzliy ɓanavə nefer ghwəy va kaa Yesəw
*Kəristəw.
14 Ghwəy kiy ngwarməhiŋəyəy, kwəmaa
kəsashi nihwəti mbəzli Hyala va ɓanavə
nefer shi kaa Yesəw tə hidî ka Zhəwde
na saa kəsaŋwəy va. Njasaa niy
sanamiyshi *ka Zhəwifə va ngəra'wəy,
tsəgha samiyŋwəy mbəzli tə hidî ghwəy
ngəra'wə kwərakwə.
15 Ka Zhəwifə vay, ghəshi bakwamti na
ka gəzə kwəma Hyala niy nza, zhini mbəh

1:10 1:10 5:1-2, 9; Rm 5:9 **2:1 2:1** 1:5, 9 **2:2 2:2** SləniKY 16:19-24; 17:1-9 **2:3 2:3** 2Kwər 4:2 **2:4 2:4** Zher 11:20; 1Tim 1:11; Gal 1:10; Ef 3:2 **2:5 2:5** 2:10; SləniKY 20:33; 2Kwər 1:23 **2:6 2:6** Zhŋ 5:41, 44 **2:9 2:9** 2Tes 3:7-9; SləniKY 18:3 **2:10 2:10** 2:5 **2:11 2:11** SləniKY 20:31 **2:12 2:12** 4:1; Rm 5:2; Flp 1:27 **2:13 2:13** 1:2-3; Gal 1:11-12 **2:14 2:14** SləniKY 17:5 **2:15 2:15** SləniKY 2:23; 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; Rm 11:28; 2Kwər 11:23-29

ghəshi pəəsliti Yesəw Ndə sləkəmmə. Ge'i
lə tsa ghəy tsa vəghwə diɓa kiy, a ghəshi
samiyŋəy ngəra'wə kwərakwə. Ka məni
kwəmaa təɓanta kaa Hyala ghəshi ya
jəwəw. Ka jaka mbəzli gwa'a gwa'a
mənishi ghəshi.
16 Makəə makəŋəy ghəshi va gəzanshi
kwəma Hyalaa mbəlitishi kaa *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə. Mbə kwəma məni
ghəshi va tsəghay, ə kərkamti ghəshi məni
kwəma shi jikir na, dzəghwa Hyala mba'a
ɓəti nəfəə dzəkən shi lə ngwəvə nzə.

Nzəy tsa ka Tesalənikə dəpanati nəfə tsa Pəl

17 A na na ghəy na ghəy kiy ng-
warməhiray, ya tsəgha kama ghəy mbə
ghwəy lə vəgha ghəy nanay, war mbə zəzə
nza ghəy dzəkən ghwəy. Tərəŋw səəkə
ghəy mbə pəla zha ta kwəmay lə ghwəy,
sa nzanay, ləy hwəm saa ɓarvaŋəy ghəy
va mbə ghwəy ta vəghwə jəwəy, lə dì
zhəghəvaa zhəmbə ghwəy niy nza ghəy.
18 Va tsəgha niy dì ghəy tsəhəŋəy mbə
ghwəy. Yən də'wə ghən tsee yən Pələy,
ɗaŋ səɗee səəkee mbə pəla kwal tsaa zha
ta nighəŋwəy, dzəghwa mba'a *ndə jaka
tsa Hyala makəhwə kwal va ghəy.
19 Ta na navay, gar maw kwəmə nza
ghəy lə ghwəy, sa nzanay, mbəzli Hyala
nza ghwəy, kwataka tə mbərkə nihwəti
mbəzli Hyala fəy ghəy ghən tsa ghəy
gəzliŋə ta zhəmə Hyalaw, lə ghwəy ta
na kwərakwə. Ghwəy ɓəŋəy na vəshiy
dzəmbə nefer ghəy, tə ghwəy sənay
məndi, a ghəy ghərati sləni wəzə na, kə
məndi. Lə kwəma ghwəy dza ghəy vəshi
kwa kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw fəca
dza naa zhəghəvaa zhəkə.
20 Tsəgha na nava kataŋ, ghwəy na ni
ghəy mbəzli mənishi sli'i ghəy pay ti shi, lə
vəshi nza ghəy mbə nefer ghəy tə mbərkə
ghwəy.

3

1-2 Ma sa nzana mba'a ghəy hyayvaŋəy,
kala səəkə ghəy favə gaka ghwəy ki na,
dza ghəy mba'a ghəy təkəti: «Wəzəɓa
dza ghwəm ghwənanaghəshi Timəte
na, mba'a ghwəm nzəyəm kwətim mbə
məlmə Aten» pə ghəy. Dzəghwa ghəy
tsəgha ki, mba'a ghəy ghwənəghəŋwəy
Timəte. Ghəci kiy, a ghwəy sənay
zəməmmə na. Ntsa ghəra ghəy sləni
Hyala li jakəjakə, ta gəzə kwəma
*Kəristəw wəzə na kaa mbəzli na. Ma
kwəma ghwənəghəŋwəy ghəy Timəte tiy,
ta mbə ghəciy mətsahavəŋwəy bərci, lə ta
mbə ghəciy kəətitəŋwəy nza ghwəy mbəə
garəŋwəy jarjar tə kwəma Hyala ɓanavə
ghwəy va nefer ghwəy.
3 Vantaa ndə ya kwətiŋ mbə ghwəy dzaa
hwəy zlata kwəma Hyala, va ngəra'wə
tsa saŋwəy məndi va. Na navay, a
ghwəy sənay ngəra'wə tsa tsəgha tsa vay,
nahwəti bəla mbə nzəy tsa ghwəmmə na
ghwəmmə mbəzli Hyala.
4 Ghala pətsaa nza ghəy va mbə
ghwəyəy, a ghəy niy gəzamtəŋwəy ta
sammə ngəra'wəə dza məndi, pə ghəy niy
ni. Ghəci na sa kən ghwəy tsa sana njasa
niy sənay ghwəy va.
5 Va tsəgha nzana, sa sənay ya mbə sa
ngəra'wə tsa va niy nza ghwəy pənəy,
kala mbayee zhiniy sə'wati nava kwəma.
Dzəghwee ki, ɓəŋ yən ghwənəghə Timəte
kaa ngəŋwəy, a ghəci dzaa nighətəŋwəy,
ta mbee sənay nda garəŋwəy ghwəy jarjar
tə ɓə tsa ɓanavə ghwəy va nefer ghwəy
kaa Yesəw. Sa nzanay, mbə dza niy nza
heree va nəghətaa *ndə jaka tsa Hyala
dzaa həərəhwəŋwəy, mba'a ghwəy zlata
nəw kwəma Yesəw. Ka gha nighə ki na,
givə gəmta sləni ghərati ghəy va mbə
ghwəy taa nza.
6 Dzəghwa ndəs Timəte zhəkəy sana ki,
sa səəkə na mbə ghwəy, dza na mba'a
slakəŋəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa
nza na. A ghwəy ɓanavə nefer ghwəy
kaa Yesəw gwanashi, mbə dìva nza ghwəy
kwa jipə ghwəy, kə. Ma kə ɓa na:
War kən ghəy ka zəzə kwəma ghwəy
nza ya hwəmɓa, tərəŋw dì ghwəy zhiniy
kwəmay lə ghəy kwərakwə, njasa nza
ghəy va war mbə dì zhiniy kwəmay lə
ghwəy, kə.
7 Ya tsəgha nza ghəy mbə sa ngəra'wə
tərəŋw kiy ngwarməhiŋəyəy, war sa
səəkə Timəte gəzaŋəy kwəma nzəy
tsa ghwəy njasa ɓanavə ghwəy nefer
ghwəy gwanashi kaa Yesəwəy, mba'a ghəy
kwəmavə bərci mbə nefer ghəy.
8 Nana kiy, a her ghəy zhəghwashi sa
nzana, mba'a ghwəy garəŋwəy jarjar mbə
jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə.
9 Sənay ghəy njasa dza ghəy məni tsava
'wəsa kaa Hyala ta vəshi ndaŋəy ghwəy
naa dzəmbə nefer ghəyəw.
10 Havəghwə lə həvir nza ghəy mbə
cə'wə Hyala tərəŋw tərəŋw a ghənzə
ndaŋəy kwal ta mbə ghwəmməə zhiniy
nay ghən tsa ghwəmmə, zhini mba'a
ghəy ɓanavəŋwəy nihwəti shi sənashi ma
ghwəy kwa kwal Hyala.
11 Ə cə'wə ghəy dəmmə Hyala də'wə
ghən tsa nzə, ghəshi lə Ndə sləkəmmə

2:16 2:16 Mt 23:31-33 **2:17 2:17** 3:10 **2:19 2:19-20** 1Kwər 9:24-25; Flp 4:1; 2Tes 1:4 **3:1-2 3:1** SləniKY 17:15 **3:1-2 3:2** Tim: 1:1 **3:3 3:3** Ef 3:13; 2Tes 1:4; 2Tim 3:12 **3:4 3:4** SləniKY 14:22 **3:5 3:5** Flp 2:16 **3:6 3:6** SləniKY 18:5; 2Tes 1:3; 1Tim 1:5; Flm 5-7; Gal 5:6 **3:7 3:7** 2Tes 1:4 **3:10 3:10** 2:17

Yesəw, a ghəshi gwəmantəŋəy kwal tsaa
tsəhə mbə ghwəy.
12 ə cə'wə ghəy Ndə sləkəmmə a ghəci
mətsəhəti kəli dĩ tsa dĩ ghwəy va ghən tsa
ghwəy tərəŋw dalala, lə dĩ tsa dĩ ghwəy
va nihwəti mbəzli diɓa, nza dĩ tsa ghwəy
nza yəmyəm lə dĩ tsa va ghəy tə ghwəy
kwərakwə.
13 Ma ghalaɓa kiy, ta fambəŋwəy bərci
dza Ndə sləkəmmə mbə nefer ghwəy, ta
mbə ghwəy nza ɗewɗew kala fəti dzar
kwa kaɓaka ghwəy kwa kwəma Dəmmə
Hyala fəca dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə
zhəghəvaa zhəkə ghəshi lə mbəzli ci.

4

Naa təɓanta kwəma kaa Hyala

1 Naa tərmbə nana kiy ng-
warməhiŋəyəy, a ghəy niy ɓanavəŋwəy
njasa təɓə na mbəzliy nəw Yesəw məni
ta təɓanta kaa Hyala. Dzəghwa tsəgha
ghwəy məni sənzənva. Sana kiy, a
cə'wəŋwəy ghəy tərəŋw lə slən tsa Yesəw
Ntsaa sləkəmmə, mətsəhəm məni kwəma
va tsəgha.
2 Kwəmaa gəzaŋəy Ndə sləkəpə Yesəw
va, mba'a ghəy ɓanavəŋwəyəy, a ghwəy
sənata.
3 Ma kwəma dĩ Hyalay, mba'a ghwəy
məniŋwəy ɗewɗew, Ka ndəghwə ghən tsa
ghwəy va məni njəfa.
4 Ya wa ndə mbə ghwəyəy, sənay tə
ghəci kəsə ghən tsa ci mbə nzəy tsa ci
ɗewɗew lə bama ti.
5 Əntaa ghwəy zlay ndərshiy tsa ghwəy
mbahəŋwəy dzəmbə kwəmaa təɓə ma nja
mbəzliy nəw ma Hyala ma.
6 Əntaa ndə ya tsamaɓa ci mbə ghwəy
dzaa mananci *kwəma jikir na kaa
tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw,
ya ka sla mətsə ta mali ci, ya ka gwəfə
shi ci ma. A ghəy niy gəzaŋwəy kwəma
va wəzə wəzə ghala kwataŋata, ma gəla
mbəzliy məməni shi tsəgha ni vay, ta
ɓasanshi ngwəvə dza Ndə sləkəpə, pə
ghəy niy ni.
7 Ta na navay, ta nza ghwəmmə
ka mbəzliy məməni njəfa harvəmmə
Hyalaw, ta nza ghwəmmə ka mbəzli
ɗewɗew ni harvəmmə na.
8 Ava va tsəgha nzana ki, ya wa ntsaa
zləɓa ma kwəma vay, nəghətaa ghəci ni
kwəma ndə ngəriy zləɓa mee kə ma.
Kwəma Hyala na sa zləɓa ma na, ghənzə
saa ndaŋwəy Safə tsa nzə va ɗewɗew tsa.
9 A na kwəma dĩva kwa jipə ghwəy,
ghwəy ngwarməmə mbə nəw Yesəwəy,
ya kala tsasliŋwəy kwəmee dzəkən nava
kwəmay, kwəma tiɓaw. Sa nzanay, a
Hyala də'wə ghən tsa nzə ɓanavəŋwəy
dĩva kwa jipə ghwəy njasa təɓə na.
10 Ava ghənzə na kwəma məni ghwəy
sana kaa ngwarməhim mbə nəw Yesəw
tə hidĩ ka Masedəwan gwanashi, ə
cə'wəŋwəy ghəy, a ghwəy zhiniy mətsəhə
dza kwa kwəma kwa kwəma lə dĩ tsa va.
11 ə pə ghwəy jihəva, ta mbə nzəy tsa
ghwəy nza lə zərkə mbə. Ya wa ndəy,
ə kəə nighəə dzəkən ni ci shiy, ka məni
sləni də'wə ghən tsa ci ta təhə ghəzli kən
ghən ci. Njasa niy gəzaŋwəy ghəy va ghala
kwataŋata.
12 Mba'a pə ghwəy məni tsəghay, war
ta fal kwəma ghwəy dza mbəzliy nəw
ma Yesəw dza tərəŋw! Ya nimaɓa shiy
ghalaɓa kiy, ka dza ghwəy ghishi gar dza
ghwəy ta cə'wəw.

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy nəw Yesəw bəkwəshi, lə dzəkən zhəkə tsa Ndə sləkəpə

13 A ngwarməhiŋəy, ka dĩ ghəy ghwəy
kala sənata kwəmaa dzəkən mbəzliy
bəkwəshiw. Əntaa ghwəy taa nza cəlikwə,
nja mbəzliy fəy ma ghən tsa shi gəzliŋə ta
zhakati mbə məti.
14 Ghwəmmə kiy, a ghwəmmə sənay a
Yesəw mətiy, mba'a Hyala zhanakati mbə
məti pə ghwəmmə. Njana nzana tsəghay,
kwəma tiɓa ka səmməw, a ghwəmmə
sənay, mbəzliy ɓanavə nefer shi ka Yesəw,
mba'a ghəshi bəkwəshiy, ta zhanakatishi
dza Hyalaa dza, ta nzəy lə Yesəw, pə
ghwəmmə.
15 Ma kwəma dza ghəy na ta gəzə sanay,
kwəma gəzəkə Ntsaa sləkəmmə Yesəw
lə miy tsa ci na, ghwəmmə ghwəmmə
mbəzliy dzaa nza tə ghwəməmmə fəca
dza Ndə sləkəmmə Yesəw zhəghəvaa
zhəkəy, ka dza ghwəmmə dzammməə
dzəvəgha Yesəw pərɓa ghwəmmə kaa
mbəzliy bəkwəshiw.
16 Fəcavay, ta gəzəkəvəri kwəma dza
Hyalaa dza ta gha məniva shiy, ka mazə
tsa ka kwal Hyala dzay, mba'a ngwəmata
lala, ka məndi fa ki na, viy təlimə
Hyalaa gaka, ka məndi nighə ki na, Ndə
sləkəmmə Yesəw mbə səkwa səəkə mə
ghwəmə. Ma mbəzliy niy yivə kwəma
Yesəw niy bəkwəshi kiy, pərɓa ghəshi dza
naa zhakatishi mbə məti.

3:12 3:12 Gal 6:10 **3:13 3:13** 5:1-2; Flp 1:10 **4:1 4:1** 2:13; Kwəl 1:10; 2Tes 3:6 **4:3 4:3** 5:23; 1Kwər 6:13; Ebr 10:10 **4:7 4:7** 4:3; 1Pi 1:15-16 **4:8 4:8** 1Kwər 6:19-20 **4:9 4:9** Zher 31:33-34; Gal 6:10; Ef 5:2 **4:10 4:10** 2Tes 3:4 **4:11 4:11** 2:9; Ef 4:28; 2Tes 3:10, 12 **4:12 4:12** 1Kwər 5:12-13; Kwəl 4:5 **4:13 4:13-17** 5:1-2; 1Kwər 15:51-52 **4:13 4:13** 1Kwər 15:18-19; Ef 2:12 **4:14 4:14** Rm 14:9; 1Kwər 15:3-4, 12, 20 **4:15 4:15** 1Kwər 7:10, 25 **4:16 4:16** 1Kwər 15:23 **4:17 4:17** Zhŋ 12:26; Rm 5:17; Flp 3:20

17 Ləy hwəm ki na, nza Hyala kafammə
ghwəmmə niy tərmbə ləməcimmə
mbəzli, ta dzaa jakəva məɓa tə ghwəmə
mbə kwəleɓi li shi, ta mbə ghwəmmə
madî gwanammə ta kwəmə lə Ndə
sləkəmmə Yesəw mbə safə tsəgha ki. Ma
nza ghwəmmə nza gwanammə vəgha Ndə
sləkəmmə Yesəw, ya pa' hwəmɓa ki.
18 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy dəpə
ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə kwəma
va.

5

Tsakətəvaŋwəyəm wəzə

1 A ngwarməhiŋəy, a na vəghwə tsa dza
shi vaa məniva ti lə vici va gwa'ay, ya
kala tsasliŋwəy kwəma ghəy dzəkən na,
kwəma tiɓaw.
2 Sa nzanay, ya ghwəyŋwəyshi na a
ghwəy sənay njasa ka ndə ghəli vaa səəkə
vətəghə həvir dza vici Ndə sləkəmməə
səəkə.
3 Ghala pətsa dza mbəzliy ni, kay, a
wahə tiɓa nana, kwəma tiɓaa gagapəw
kə ghəshiy, war vətəghə dza ngəra'wəə
səəkəy dzəkən shi. Njasa ka ya vaa
ghavəə kafəta ta mali lə hwər vətəghə.
Ka dza kwal nza va ndə gar zhini ghəciy
mbəliy ghwəla kiw!
4 Ghwəy, na na ghwəy kiy ng-
warməhiŋəyəy, mbəzli mbə kwəsli
nza ghwəyəw, əntaa kwəma va dzaa
ngalitəŋwəy vətəghə, njasa ka ndə ghəli
vaa ngaliti mbəzli ma.
5 Ghwəy gwanaŋwəy na na ghwəyəy,
mbəzli mbə waŋ pi nza ghwəy, mbəzliy
məni kwəma havəghwə. Mbəzli ka
məni kwəma həvir dzar mbə kwəsli nza
ghwəmməw.
6 Njana nzana tsəgha kiy, na na
ghwəmmə na, ka hi ghwəmmə nja nihwəti
mbəzli gwanashi ni ma. Tsəmtsəmmə
pə ghwəmmə nzəyəmmə, ka ya ghən tsa
ghwəmmə va shi tə hidî.
7 Sa nzanay, həvir ka məndiy hi, ntsaa
sahwə shiyəy, həvir ka naa ghi!
8 Na na ghwəmməy, mbəzli mbə waŋ
pi nza ghwəmmə, ə pə ghwəmməə ya
ghən tsa ghwəmmə va shi tə hidî. Ə
pə ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə
kaa Yesəw, ka dî nihwəti mbəzli ka
məjə'a tsa ghwəmmə kwəbaŋ tsahi tsa
pakən ghwəmmə ta mbəz. Zhini mba'a
ghwəmmə fəy ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə
ta vici dza Hyalaa mbəlimmə ti ka məjə'a
tsa ghwəmmə daghwəba tsahi tsa pambə
ghwəmmə mbə ghən ghwəmmə ta mbəz.
9 Ta na navay ta sammə ngəra'wə
təravəmmə Hyalaw, ta mbəlitəmmə tə
mbərkə sləni wəzə na ghərati Ndə
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw təravəmmə
na.
10 Yesəw Kəristəw tsa vay, aa mətiy tə
ghwəmmə. Ta mbə ghwəmmə nzəy li tə
pətsa kwətiŋ tsay, fəca dza naa səəkə. Ya
ghwəmmə bəkwə bəkwə dza naa nza, ya
ghwəmmə tə ghwəməmmə tsətsə dza naa
nza.
11 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy
mətsəhə bərci kaa ghən tsa ghwəy kwa
jipə ghwəy, ka kəəti ghən tsa ghwəy kwa
jipə ghwəy, ta kəli kwa kwal Hyala. Njasa
nza ghwəy va mbə məni sənzənva.

Kwa kərni gəzə kwəma mba'a
səkwəpə

12 A ngwarməhiŋəy, ə cə'wəŋwəy ghəy,
dî pə ghwəy dî fəti va mbəzliy ghəra
sləni Hyala mbə ghwəy, mbəzli fəy
Ndə sləkəmmə kwa kwəma ghwəy ta
ɓəniŋwəy shiy.
13 Ə pə ghwəy ha'wə ti shi tərəŋw, ka
dî kwəma shi dalala, ta sləni Hyala ghəra
ghəshi kwa jipə ghwəy. Lə zərkə pə
ghwəy kwa jipə ghwəy lə mbəzli.
14 Ə cə'wəŋwəy ghəy diɓa ng-
warməhiŋəy, ə pə ghwəy gəzə kwəma kaa
ka mereɗem mbə ghwəy, ka mətsahanshi
bərci kaa mbəzli nza hazləni mbə nefer
shi, kəətim mbəzli daw daw bərci ni. Ə pə
ghwəy sə'wa kwəma mbəzli gwanashi.
15 Mənim məhərli wəzə, vantaa ndə
mbə ghwəy təkə wa kwəma jikir tsa
mananati tsahwəti ndə, lə *kwəma jikir
na kwərakwə diɓa ma. Ya hwəmɓay ə
pə ghwəy jihəva ta məni kwəma wəzə
na kwa jipə ghwəy, lə kaa nihwəti mbəzli
gwanashi ni.
16 Ə pə ghwəy vəshi ya hwəmɓa!
17 Ka dəkəva ghwəy ta cə'wə Hyala ya
hwəmɓa ma!
18 War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa
Hyala ya mbə namaɓa kwəmaa məniva
gwa'a. Ghənzə na kwəma dî Hyala ghwəy
mananta, ghwəy mbəzliy jakəŋwəy lə
Yesəw *Kəristəw.
19 Ka makə sləni dî *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa məni ghwəy ma.
20 Ka ndərə kwəma mbəzliy gəzə
kwəmaa səəkə va Hyala ghwəy ma.

5:2 5:2 1:2-3, 10; 2:19; 3:13; 5:23; Mt 24:36; Flp 4:5; 2Tes 1:7, 10; 2:1-2; nja ndə ghəli: Mt 24:43; 2Pi 3:10; ShiZhŋ 3:3; 16:15 **5:3 5:3** Zher 6:14-15; Mt 24:39 **5:5 5:5-8** Rm 13:11-12; Ef 5:8-9 **5:8 5:8** Ef 6:11-17 **5:9 5:9** 1:10; 2Tes 2:14 **5:10 5:10** 4:14; Rm 14:8-9 **5:12 5:12** 1Kwər 16:15-18; 1Tim 5:17 **5:14 5:14** 2Tes 3:6, 11, 15 **5:15 5:15** Rm 12:17; Flp 1:10 **5:16 5:16** Flp 4:4 **5:17 5:17** 5:25; Lk 18:1; Rm 12:12; Ef 6:18; Kwəl 4:2 **5:18 5:18** Ef 5:19-20 **5:19 5:19** Ef 4:30 **5:21 5:21** 1Kwər 14:29; Ef 5:10; 1Zhŋ 4:1

21 War nighə pə ghwəy nighə shiy
gwanashi. Nza ghwəy təra na wəzə na
kwəma mbə shi.
22 Əntaa ghwəy məni ya namaɓa hwəlfə
*kwəma jikir na ma.
23 Nza Hyalaa ɓəpə zərkə, məntəŋwəy
ɗewɗew kwa kwəma nzə. Mba'a
ndəghwətəŋwəy məhərlihi ghwəy, lə
nefer ghwəy, mba'a vəgha ghwəy gwa'a,
kala dza rəɗaa nza tar kaɓaka ghwəy ya
jəw, fəca vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw zhəkə.
24 Hyalaa haraŋwəy va ta nza ghwəy
ka shi nzəy, ta mənti dza na tsəgha, sa
nzanay, ka gəzə kwəma na bakə bakəw.
25 A ngwarməhiŋəy, cə'wə tə ghwəy
Hyala tə ghəy kwərakwə.
26 Səkwətim ngwarməhimməə nəw
Yesəw wəzə wəzə.
27 Ə cə'wəŋwəy ya lə slən tsa Ndə
sləkəmmə Yesəw, a ghwəy janganshira
zliya na kaa ngwarməhimmə gwanashi.
28 Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza
ki. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

5:23 5:23 5:1-2; 2Kwər 13:11 **5:24 5:24** 1Kwər 1:8-9; Flp 1:6; 2Tes 3:3 **5:25 5:25** 1:2-3; Rm 15:30 **5:26 5:26** Rm 16:16 **5:27 5:27** Kwəl 4:16

Kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa ka Tesalənikə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsaa tsasli Pəl kwa baka zliya nay, ghəci ghwəlay mbə məlmə ka Kwərintə nza na, mba'a favə war ghwəlashi na ka Tesalənikə mbə sa ngəra'wə, kə məndi. Mba'a Pəl favə diɓaa dzəkən nihwəti shiy səəvəri məhərli shi dalala. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shiy, ndəkwə na Yesəw ta zhəghəvaa səəkə ta nama ka ghwəmmə zhiniy ghəra slənia? kə ghəshi. Zhini ma kə nihwəti mbəzli ɓa na, a Yesəw səəkəy mbəradzəy, kə niva. Va tsəgha tsaslanaghəshi Pəl zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl gəzanshi kaa ka Tesalənikə a ghəshi sə'wa ngəra'wə tsa sanshi məndi va.

Vəh 2:1-12 Pəl gəzanshi shiy dzaa məniva ghənghən ghənghən ka Yesəw maɗi ta səəkə.

Vəh 2:13 pa' tə vəh 3:1-5 Pəl fal Hyala ta ka Tesalənikə. Zhini mbə ɗəwshi ghəci nza ghəshi mbəə cə'wə Hyala ti diɓa.

Vəh 3:6-15 Ma tə kwa kərni kwəma ci kiy, a gəzanshi Pəl kwəma kaa ka Tesalənikə nza ghəshi nəw lə məni sləni shi, ka dza kwa kwəma kwa kwəma. Ya wa ndə na, ka ghəra sləni lə dəvə ci ta pəla shi zəmə ci.

Vəh 3:16-18 Pəl səkwə ka Tesalənikə

Səkwəpə

1 Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte tsasli na zliya na kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə məlmə Tesalənikə. Səkwəə səkwəŋwəy ghəy ghwəy mbəzli Dəmmə Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw.

2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Ngwəvəə dzaa nza tiɓa fəca dza Kəristəw zhəkə

3 A ngwarməhiŋəy, ya hwəmɓay, war 'wəsa dza ghəy mananta kaa Hyala dalala ta kwəma ghwəy, wəzə na ghəy mananta 'wəsa tsəgha, sa nzanay, kwa kwəma kwa kwəma mətsəhə ghwəy ɓə nefer ghwəy kaa Yesəw, zhini tsəgha ghwəy mətsəhə ɗiva kwa jipə ghwəy gwanaŋwəy diɓa.

4 Sa nzana va tsəgha kiy, lə vəshi ka ghəy gəzə kwəma dza kwa ghwəy, sa ka ghəy tsəhəŋəy mbə jakəva tsa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw. Ghwəy kiy, tərəŋw saŋwəy məndi ngəra'wə, ka irəŋwəy dalala. Ya tsəgha nzə ki na, mba'a ghwəy garəŋwəy jarjar kwa kwal Hyala, war ə ghwəy mətsəhə ɓə nefer ghwəy kaa Yesəw.

5 Ava tə kwəma nja sava sənay ghwəmmə njasa dza Hyala ta sla ngwəvə nzə lə kwal tsa kataŋ tsa. Sa nzana va mba'a ghwəy sahwə ngəra'wə ta kwəma Hyalay, ge'i ge'i dza ghwəy nza ta nza mbə mbəzli sləkə Hyala.

6 Ta na navay, lə kwal tsa slar tsa dza Hyalaa slavəri kwəma va. Ta sanamiy ngəra'wə dza naa dza kaa mbəzliy samiyŋwəy ngəra'wə va kwərakwə.

7 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə sa ngəra'wə va sanay, ta dəkətəŋwəy dza naa dza lə ghəyŋəyshi gwa'a, ghala vici dza Yesəw, Ntsaa sləkəmməə zhəghəvaa səəkə mə ghwəməə zhəti hiɗi ni. Ghəshi lə ka kwal Hyala nza bərci və shi dza naa səəkə.

8 Ta səəkə dza Yesəw, lə ghwə ka tsə ngaɗ ngaɗ ngaɗ, ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy hazləni ma va Hyala, lə kaa mbəzliy dî ma zləɓa Kwəma wəzə na va gəzə məndiy dzəkən Ndə sləkəmmə Yesəw.

9 Kwəma dza Hyalaa irətishi liy, ə dza naa zamtishi kwa ndimndim, mba'a təhamtishi kərakə lə Ntsaa sləkəmmə kala dza ghəshiy nay njasa nza shəndəkə tsa dikə tsa məni Yesəw Ndə sləkəmmə ki.

10 Fəca vici dza Ndə sləkəmmə zhəghəvaa səəkə dza kwəma vaa məniva, fəca nava vici dikə na va dza naa səəkə, nza nici mbəzli fal, ka fə dikə mbəzliy ɓanavə nefer shiy dzəti gwanashi. Ghwəy kwərakwə kiy, mbə mbəzli va dza ghwəy nza jakə, sa nzana mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw sa gəzaŋwəy ghəy kwəma ci.

11 Ava va tsəgha ka ghəy cə'wə Hyala tə ghwəy ya hwəmɓa. Ma kwəma ka ghəy cə'wə Hyala tiy, a ghənzə məntəŋwəy ka mbəzli ge'i ge'i ni ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma va haraŋwəy na ti. Mbə cə'wə ka ghəy nza diɓa a ghənzə kəətitəŋwəy lə bərci nzə, ta mbə ghwəy məni kwəma wəzə na təkəti ghwəy məni nzə gwanata, zhini ka kəətiŋwəy, nza sləni ghəra ghwəy

---

1:1 1:1 1Tes 1:1 **1:3 1:3** 2:13; 1Tes 1:2-3 **1:4 1:4** 1Tes 2:19-20; 3:3, 7 **1:5 1:5** Flp 1:28 **1:6 1:6** Rm 12:19; ShiZhŋ 18:6 **1:7 1:7** Mt 25:31; 1Tes 5:1-2 **1:8 1:8** Ezay 66:15; Rm 2:8; 1Pi 4:17 **1:11 1:11** 1Tes 1:2-3; 5:24

tə mbərkə sa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy
nza wəzə.
12 Ghalaɓa kiy, ta fal slən tsa Ndə
sləkəmmə Yesəw dza mbəzli tə mbərkə
kwəma ghwəy. Zhini ka falŋwəy məndi
ta nza, tə mbərkə na ci kwəma ɓa. Kar
Hyala ghwəmmə ghəshi lə Ndə sləkəmmə
Yesəw *Kəristəw dza naa mənti kwəma va
tsəgha lə wəzə hwər tsa shi.

2

Shiy dzaa məniva ka Yesəw gha zhəkə

1 A ngwarməhiŋəy, a ghəy ɗi gəzaŋwəy
kwəmaa dzəkən vəghwə tsa dza Ndə
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw zhəghəvaa
zhəkə ti ta ɓasəva ghwəmmə kwa kwəma
ci. A cə'wəŋwəy ghəy,
2 Ya ə nə nihwəti mbəzli kaa ngəŋwəy, a
vici dza Ndə sləkəmməə zhəkə ti səəkəta
kə ghəshi: Ya ka gəzə kwəmaa səəkə
va Hyala gəzə na tsəgha, ya mbəzliy
ɓəniŋwəy kwəma Hyala gəzəkə na, ya
ə nə məndi, ghəy tsaslikə na zliya ta
gəzaŋwəy tsəgha, kə məndiy, əntaa dzaa
nza nza'jəw tsəgha na, mba'a məhərli
ghwəy səəta, ya her ghwəy na, ka dza ma.
3 Əntaa ghwəy dzaa zləɓa ndəə
ngəɗiŋwəy ya dza njaa ma. Ka vici dza
Ndə sləkəpəə zhikə ti mənivay, pərɓa zlay
dza mbəzli ɗaŋ zlay nəw kwal Hyala. Ka
ntsaa gwəra va tə məni jikir dza Hyala
ta gha zamti dza na, mba'a təzliy. Ma
ghalaɓa ki na, nza vici va səəkə.
4 Sa ka Ntsaa gwəra va tə jikir səəkəy,
mba'a fəy ghən tsa ci ka ntsaa taŋəti slən
shi tsəfəkwə mbəzli kwa kwəma shi, ya
Hyala na, ya nihwəti shi ɓəti mbəzli ka
Hyala na ghəshi. Pa' mbə *ciki Hyala dza
naa tsəhəy, ka na dzay, dərasə nzəyəy
mbəɓa, yən na Hyala, kə dzaa ni.
5 E niy gəzaŋwəy kwəma va niy nza,
ghala pətsaa niy nzee va mbə ghwəy,
zamti ghən ghwəy ti na?
6 Nana diy, kwal və ta səəkə ta məni
kwəma ci vaw, a nihwəti shiy makəti tiɓa,
shi sənashi ghwəy ghəshi. Ma ghala pətsa
dza vici bərkəti Hyalaa mənta gwa'a kiy,
ma nza Ntsaa gwəramti jikir va civaa dzəti
ngwəla ghwazhə ghwazhə ghalaɓa ki.
7 Ta na navay, ya sana na ɗaŋ na mbəzliy
zhini ghən kaa Hyala. Ə na na nzanay, na
ci va kwəma na ka dza naa məniva diw. Sa
ka Hyala katamti ntsaa makəti va va səəkə
dza naa məniva.
8 Ma sa ka na ɓarvay kiy, ma nza Ntsaa
gwəra jikir va dzəti ngwəla wəzə wəzə ki.
Ma sa ka Ndə sləkəpə Yesəw zhəkəy na,
nza zamti lə safə tsa mbə miy ci, mba'a lə
shəndəkə tsa ci ghalaɓa ki.
9 Ma ntsa jikir tsa vay, lə bərci ɓanavə
*ndə jaka tsa Hyala dza naa səəkə. Ka na
dza na, ka məməni shi səəkə ma məndiy
nashi, shi maɗaŋa maɗaŋa ni ghənghən
ghənghən kwa kwəma mbəzli, ka ngəɗipə
li shi.
10 Ya nimaɓa hwəlfə shi jikir ni tə hiɗi
gwa'ay, war məni dza naa mənishi, ta mbə
ghəciy ngəɗivə mbəzliy dzaa zashi. Shiy
dzaa mənti dza ghəshiy zashiy, sa nzana
kala ɗi zləɓa na kataŋ na va kwəma dzaa
mbəlantishi ghəshi, mba'a kə ghəshi niy
zləɓavə nzay, ta mbəlantishi niy dza Hyala
nza.
11 Sa ɗi ma ghəshi zləɓa na kataŋ na
va kwəma kiy, dza Hyala mba'a ɓanakəshi
bərciy ɓanshi zəzə kwəmaa dzaa zamtishi,
ta mbə ghəshiy ɓə nefer shi kaa dzərvə.
12 Ma mənti Hyala tsəghay, ta mbə
ngwəvəə kəsəy mbəzliy dzaa ɓanavə
ma nefer shi kaa na kataŋ na kwəma
gwanashi, ka vəshi war ta məni na jikir
na kwəma.

Mbəzli tsəhavə Hyala ta mbəlitishi nza ghwəy

13 Ghəy na ghəy kiy ngwarməhiŋəyəy,
ya hwəmɓa na, war 'wəsa dza ghəy man-
anta kaa Hyala ta kwəma ghwəy, ghwəy
mbəzli ɗiti Ntsaa sləkəmmə va. Ta na
navay, ghala kwataŋata hiɗi ghwəla ta
ghava tsəhavəŋwəy Hyala ta nza ghwəy
ka mbəzli mbəliti na lə bərci Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa. Safə tsa va məntəŋwəy na
ka ni Hyala mbəzli. Sa ɓanavə ghwəy
nefer ghwəy kaa na kataŋ na va kwəma,
va tsəgha mbəlantəŋwəy na.
14 Ta mbəliŋwəy tsəgha haraŋwəy Hyala
lə Yəwən kwəma wəzə na va gəzaŋwəy
ghəy. Ta mbə ghwəy kwəmavə shəndəkə
tsa Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw
harvəŋwəy Hyala.
15 Va tsəgha na kiy, ngwarməhiŋəyəy,
garəŋwəyəm tə kwəma Yesəw jarjar.
Kəsəvəm shi ɓanavəŋwəy ghəy va mbə
nefer ghwəy, ya ni ɓəniŋwəy ghəy lə miy
tsa ghəy, ya ni tsasləghəŋwəy ghəy kwa
zliya gwa'a.
16 Kar Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa
ciy, a ghəshi ɗitəmmə tərəŋw. Dzəghwa
ghəshi lə wəzə hwər tsa shi, ka ɓəmmə
bərci ya hwəmɓa, ka kəətimmə ta fə
ghən ghwəmmə gəzliŋə ta shiy dzaa səəkə
wəzə ni.

2:1 2:1-2 1Tes 4:15-17; 5:1-2 **2:2 2:2** 2:15 **2:3 2:3** 1Tim 4:1; 1Zhŋ 2:18 **2:4 2:4** Ezhek 28:2; Dani 11:36; ShiZhŋ 13:5-6 **2:8 2:8** Ezay 11:4; ShiZhŋ 19:15 **2:9 2:9** Mt 24:24; ShiZhŋ 13:11-13 **2:11 2:11** 2Tim 4:4 **2:12 2:12** 1:6-8 **2:13 2:13** 1:3 **2:14 2:14** 1Tes 5:9 **2:15 2:15** 3:6; 1Kwər 11:2 **2:16 2:16** 1Tes 1:4

17 Nza ghəshi ndaŋwəy neferiy məni
kwəma, mba'a ghəshi ndaŋwəy bərci ta
ghəra sləni wəzə na, lə ta gəzə naa
təɓanta kwəma ya hwəmɓa.

3

Cə'wəm Hyala tə ghəy

1 A ngwarməhiŋəy, a naa tərmbə
kwəma dza ghəy gəzaŋwəy kiy, cə'wəm
Hyala tə ghəy, ta mbə kwəma Ndə sləkəpə
Yesəw pəlivaa dzəmbə mbəzli taŋtaŋ. Ma
nza mbəzli dza kwa nahwəti bəla fə
shəndəkəə dzəti, njasa nza ghwəy va mbə
fə shəndəkəə dzəti kwərakwə.
2 Zhini ɓay, cə'wəm Hyala tə ghəy,
a ghənzə mbəlantəŋəy mbə dəvə ka
ndərəm gəmgəm ni va. Sa nzanay,
mbəzli gwanashi ɓanavə na nefer shi kaa
Yesəwəw.
3 A na Ntsaa sləkəmmə naciy, ka gəzə
kwəma na bakə bakəw. Ta kəətitəŋwəy
dza na, nza ghwəy mbəə nza lə bərci,
mba'a ndəghwətəŋwəy va *ndə jaka tsa
Hyala.
4 Tə mbərkə sa kəətitəŋəy Ntsaa
sləkəmməy, mənti ghən ghəy bakə bakə
ta kwəma ghwəyəw, a ghəy sənay mbə
məni kwəma gəzaŋwəy ghəy nza ghwəy,
zhini ta nəw ghwəy dza lə məni nzə ya
hwəmɓa nzə ɓa.
5 Nza Ndə sləkəmmə kəətitəŋwəy mbə
nefer ghwəy ta mbə ghwəy dĩ Hyala,
ka mbay sə'wa kwəma njasa sə'wahwə
*Kəristəw va.

Wəzə na ndəə ghəra sləni

6 A ngwarməhiŋəy mbə nəw Yesəw, lə
slən tsa Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəpə
gəzaŋwəy ghəy. Kərakə pə ghwəy lə ka
mar mbə nəw Yesəw va dĩ ma ghəra
sləni. Niva mbəzliy, ə dĩ ma ghəshi fəti
ta kwəma ɓanavəŋwəy ghəy.
7 A ghwəy sənay wəzə wəzə njasa dza
ghwəy məni ta nəw səəbə kwəmaa niy
məni ghəy. Ghala pətsaa niy nza ghəy mbə
ghwəyəy, ka mar niy nza ghəyəw
8 Niy zəhwə shi zəmə ndə ghəy təgəm
mbə ghwəyəw. Ghəy də'wə ghən tsa ghəy
niy tsəva na lə ghəra sləni, havəghwə lə
həvir gwa'a, ta mbə ghəy kwəmavə shi
zəmə ghəy. Vantaa məni kwəma kən ghəy
dzaa nza kən ndə mbə ghwəy
9 Saa niy məni ghəy va sləni va tsəghay,
ə niy kama ghəy gar ɗəw shi zəmə va
ghwəyəw, nza ghwəy mbəə nəw kwəma
məni ghəy va niy nə ghəy.
10 Ghala pətsaa nza ghəy va mbə
ghwəyəy, a ghəy niy gəzaŋwəy, ma pə
ghəy niy niy: «War mba'a kə ndə kala dĩ
ghəra sləniy, ka nga shi zəmə ghwəy kaa
tsava ndə kwərakwə ma!» pə ghəy niy ni.
11 Sa wana gəzaŋwəy ghəy kwəma va
tsəgha sana kiy, sa favə ghəy məndiy
gəzə «A nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ka
dĩ ghəshiy ghəra sləniw, war kakahwə
kwəma kən shi nihwəti mbəzli na na shi
kwəma məni ghəshi» kə məndi.
12 Gəla mbəzli vay, avanta kwəma
gəzanshi ghəy, a ghəshi məni. Lə slən tsa
Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gəzanshi
ghəy, ə kə ghəshiy ghəra sləni shi lə kwal,
a ghəshi pəla shiy dzəghwa hwər shi lə
dəvə shi də'wə ghən tsa shi.
13 Na na ghwəy na ghwəy kiy, nihwəti
ngwarməhiŋəyəy, ə pə ghwəy nəw lə
məni kwəma wəzə na, ka dali ghwəy və
ma.
14 Mba'a kə tsahwəti ndə dzaa nza mbə
ghwəy, kala dza ghəciy dĩ fəti ta kwəma
gəzaŋwəy ghəy mbə zliya nay, cati tə
ghwəy dəvə tə tsava ndə, mba'a ghwəy
zlay jakəva li, ma nza ghəci mbəə sənay
kwəma gəmgəm na na sa məntee na, kə.
15 Ya tsəgha nzə diɓa kiy, əntaa ghwəy
taa nzəyŋwəy li nja ndə jaka tsa ghwəy
ma! War ə pə ghwəy dzaa gəzanci
kwəma njasa ka ghwəy gəzanci kwəma
kaa zəməŋwəy tsa mbə nəw Yesəw ghəci
kə mənti *kwəma jikir na.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

16 Ndə sləkəpə Yesəw tsaa ɓə zərkə va
kaa mbəzliy, ndaŋwəy zərkə ghəci də'wə
ghən tsa ciy dzəmbə nefer ghwəy ya
hwəmɓa, ya dza kwa namaɓa bəla gwa'a.
Nzəyəy tə ghəci lə ghwəy gwanaŋwəy.
17 Dzəghwa tə pətsa səkwəŋwəy ya tsa
mbə zliya nay, yən yən Pəl də'wə ghən
tsee lə dəvee tsasli na nava bəla. Tsəgha
kee tsasli slən tsee dzəmbə ni ya zliyahi
tsaslee. Ni ya tsasli shiy na shi ni.
18 Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza
ki. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw gwanaŋwəy.

3:1 3:1 SləniKY 2:4; Rm 15:30; 1Tes 5:25 **3:3 3:3** 1Kwər 10:13; 1Zhŋ 5:18 **3:4 3:4** 1Kwər 4:16; Gal 5:10 **3:6 3:6** 3:12; 1Tes 5:14 **3:8 3:8** 1Tes 2:9 **3:9 3:9** SləniKY 18:3; 1Tes 1:6; dəw kəəti 1Kwər 9:4 **3:10 3:10** 1Tes 4:11 **3:11 3:11** 1Tim 5:13 **3:12 3:12** Ef 4:28 **3:13 3:13** Gal 6:9 **3:14 3:14** 1Kwər 5:9, 11 **3:15 3:15** Mt 18:15-17; 1Tes 5:14 **3:16 3:16** 2Kwər 13:11 **3:17 3:17** 1Kwər 16:21 **3:18 3:18** Gal 6:18

Kwa taŋa zliya tsasliti Pəl kaa Timəte

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ta ɓə kaa madigay Timəte tsasli Pəl zliya na. Ma kə kaa har Timəte tsa vay: «Zəghwee» kə. Sa nzana ghəci niy kəətiti Timəte ta ɓanavə nəfə tsa ci ghəci kaa Yesəw, va tsəgha har na tsəgha. Timəte tsa va diɓay, ndə mbə mbəzli ghəra Pəl sləni Yesəw li shi niy nza na. Piya ɗaŋ mənti Timəte mbə ghəra sləni ghəshi lə Pəl tə pi kwəti, cəke' ghəci sənay nzəy tsa Pəl wəzə.

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlay səəmə kwa fərshina mbə məlmə Rəm na, ghəci mbə zhiniy təwrə tə hiɗi ka Masedəwan, kə ghəshi. Ma na Timəte naci kiy, ghəci mbə məlmə Efesə na. Pəl niy gəzanci na nzəyəy mbəɓa, ta mətsəhə bərci lə ta ɓəni shiy kaa mbəzli mbəɓa. Məlmə Efesə vay, məlmə dikə na, ndəkwə vəgha kwəfa dikə na. Dаŋ ka mbəzliy təwrə mbə ta zhəghə dəvə.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl gəzanci kaa Timəte nza ghəci makə mbəzli va ɓəni shi dzərvə dzərvə ni kaa mbəzli, ka gəzəə dzəkən wəzə hwər tsa mananati Hyala ghəci Pəl. Zhini ka gəzə kaa Timəte a ghəci kəsəvə ndəghwə kwəma Hyala wəzə mbə nəfə tsa ci.

Vəh 2 Pəl gəzanci kaa Timəte a ghəci gəzanshi cə'wə Hyala kaa mbəzli, ka gəzanci njasa dza zhər lə mi'iy nzəy mbə jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Timəte njasa təɓə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəci sənay tərashi.

Vəh 4 Pəl mbə gəzanci kaa Timəte dzəkən kwəma dza mbəzliy məni ge'i lə kwa kərni vəghwə. Zhini ka gəzanci a ghəci mbəə mənti məhərli lə kwəma dza naa ɓananshi kaa mbəzli diɓa.

Vəh 5 pa' tə vəh 6:1-10 Pəl gəzə kaa Timəte dzəkən nzəy tsa mi'i mbəreketi, lə nzəy tsa ka 'wa kwal kaa mbəzli, lə nzəy tsa mevivi kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw, lə nzəy tsa ka shiy.

Vəh 6:11-21 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl kaa Timəte

Pəl səkwə Timəte

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kar Hyalaa mbəlitəmmə ghəshi lə Yesəw Kəristəw ntsa fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti fəyra na ka ndə kwal tsa Yesəw.

2 Kaa ngəŋa gha Timəte tsaslee zliya na. Ghay, nja zəghwee yakee kataŋ kataŋ məniŋa gha, sa kəətitəŋee mba'a gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa Yesəw *Kəristəw. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tə gha, zhini mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Məni tə ghwəy məhərli va mbəzliy ɓəniŋwəy shiy kama kataŋ ni

3 Ə ɗee ghaa nzəyŋa mbə məlmə Efesə, njasaa niy gəzaŋee va yən madi ta dzaraa dzəti hiɗi ka Masedəwan. A nihwəti mbəzli mbə məlmə vay, kwəmaa kama kataŋ na kwa kwal Hyalaa ɓəni ghəshi kaa mbəzli. Ə pə ghaa makəshi va ɓəni niva shiy kaa mbəzli.

4 Gəzanshi, ka kəslimbə ghən ghəshi kən kwəma mbəzli mbəradzə lə ɓaɓala jijihi, ka dzar ka dzar, kala kərkəva ma ma, pə gha kaa ngəshi. Niva shiyəy, war ghəpə na sa fə ghəshiy dzəghwa jipə mbəzli tə gəm gwa'a tsəgha. Ka kəəti mbəzli ghəshi ta sənay njasa mbəli Hyala mbəzliw. Mba'a kə ndə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ta mbəliy dza na.

5 Sa wana dza ghaa gəzanshi kwəma va tsəghay, ta mbə ghəshiy di nihwəti mbəzli lə di tsaa səəkə mbə nefer ɗewɗew ni, ka məni kwəma wəzə na ghəshi, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kataŋ kataŋ kaa Hyala.

6 A nihwəti mbəzli tiɓay, mbərəkə zlashi ghəshi məni shi wəzə ni va, mba'a ghəshi kəslimbə ghən war mbə ngəngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa gwa'a tsəgha.

7 Mba'a ghəshiy di nza ka *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na, a ka sənata ghəshi ya kwəma gəzəpə ghəshi vaw. Ya shi ɗatəvashi ghəshi vaa dzəti ɓənishi kaa mbəzli na, sənashi ghəshiw.

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw: 2:7; Hyalaa mbəlitəmmə: Tit 3:4; fəy ghən gəzliŋə: Kwəl 1:26-27 **1:2 1:2** Timəte: 1Kwər 4:17; zəghwee: 1Kwər 4:15; 1Tes 2:11; Tit 1:4 **1:3 1:3** Efesə: SləniKY 20:1mbəzliy ɓənipə kwəmaa kama kataŋ na kwa kwal Hyala: 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tim 2:16-18, 23-26; Tit 1:10-16; 3:9-11 **1:4 1:4** 4:7; 6:20; 2Tim 2:16, 23; 4:4; Tit 1:14 **1:5 1:5** 1:14, 19; 2:15; 4:12; Rm 12:9; 13:10; 1Kwər 8:1; Gal 6:10; 2Tim 1:3, 13; 3:10; Tit 1:15 **1:6 1:6** 1:4; 6:4, 20; Tit 1:10 **1:8 1:8** Rm 7:12, 16 **1:9 1:9-10** Gal 5:19-21

8 A ghwəmmə sənay, ta na *kwəma
pəhəti Hyalay, jəw na wəzə məndi kə
ɓəvə ta məni kwəma bərkəkə Hyala liw.
9 Favə tə ghwəmmə wəzə: Na na Hyalay,
ta mbəzliy məni kwəma wəzə na ɓəkə na
kwəma pəhəti naw. Avanashi mbəzli ɓəkə
na kwəma pəhəpəhə na ti shi: Ta mbəzliy
lidî kwəma pəhəti na, lə ta ka zhini ghən
kala nəw ma kwəma pəhəti Hyala, lə
ka ndərəm, lə ka məni *kwəma jikir na,
mba'a mbəzliy ha'wə ma tə Hyala, ka
ndərə ya nimaɓa shi dza bəla kwa Hyala.
Zhini mba'a ta mbəzliy pəəsli dəshi, ya
mbəghəshi, lə ka bəkwəpə gwa'a.
10 A Hyala ɓanavəshi kwəma pəhəti na
diɓa kaa ka məni ghwərghwər, lə kaa zal
tsaa həni lə zal nja mali, lə kaa ka ɗəl
mevivi. Aa ɓanavəshi diɓa kaa ka slasla
dzərvə, lə ka zəzəmə fəlaa dzəkən kwəma
sənata ma ghəshi, mba'a ta mbəzliy məni
shiy dzava ma kwa kwal Hyala.
11 Kwəma ɓəniŋwəy ya nay, mbə Yəwən
kwəma wəzə na va ndara Hyala mbə
dəvee na. Dzəkən Hyala kwa shəndəkə
gəzə na kwəma, səəkə va Hyala va ghava
təfə miy dzəkən mbəzli.

Pəl mananci 'wəsa kaa Yesəw tə sa zhəhwərti na zhəhwər ti

12 'Wəsa nə ya kaa Yesəw *Kəristəw
Ntsaa sləkəmmə, ghəci saa ndara bərci ta
ghəranci sləni cee. 'Wəsa nə ya ngəci,
sa nzana, mba'a nighətəra ka ntsa slar
tsa dzaa ɓəvə sləni bekir dəvə, va tsəgha
ɓəvəra na ta ghəra sləni ci.
13 Kwataŋay, ə niy tsəəree, ka san-
shi ngəra'wə kaa mbəzliy niy nəw,
ka tsəərəshi. Dzəghwa Hyala mba'a
zhəhwərti zhəhwər tə ya tərəŋw. Saa
niy sənata mee ghalaɓa sləni jikir naa sa
ghəree va pən. Kalaa niy ɓanavə nəfə tsee
ya ngəci.
14 Dzəghwa Ndə sləkəmmə Yesəw,
mba'a mənti wəzə hwər tə ya dalala, dza
na mba'a ndara kwal ta mbee ɓanavə nəfə
tsee, mba'a kəətitəra ta mbee ɗi nihwəti
mbəzli, sa nzana jakəjakə ghəy li.
15 Avanta kwəma dzee na ta gəzə
sənzənvay, kwəma kataŋ na na, a kə
mbəzli zləɓavə lə nefer shi gwanashi: A
Yesəw Kəristəw səəkəy dzəti hidî ta mbəli
mbəzliy məni *kwəma jikir na. Mbə
mbəzli vay, yən gwəra naa mənəhwə
kwəma jikir na.
16 Ma dza Yesəw Kəristəw na, mba'a
zhəhwərti zhəhwər tə ya, yən yən saa
gwəramti vaa mənəhwə kwəma jikir na,
ta mbəə canshi kaa mbəzli njasa nza
Yesəw ndə sə'wa kwəma. Ma kwəma
mənti na va lə ya tsəghay, ta mbəə canshi
kaa mbəzli, njasa dza naa sə'wa kwəma ti
shi kwərakwə. Sa ka ghəshi ɓanavə nefer
shi kaa Yesəw na, nza ghəshi kwəmavə piy
tsaa kəɗî ma.
17 Fal Hyala ghwəmmə nana ki. Ghənzə
na mazə pa' kwa ndimndim, na nanzəy, ka
məti naw, ka nata ndə diɓaw, war ghənzə
na Hyala kwətita. Ə pə ghwəmməə fə
shəndəkəə dzəti, ka fə dikəə dzəti ya
hwəmɓa. *Amin.

Pəl mətsahanci bərci kaa Timəte

18 A zəghwee Timəte, avee fambəŋa
kwəma na mbə dəvə gha. Ghənzə na
kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala
kwataŋaa dzəkən gha. Kwəma gəzəkə
ghəshi vay, zəzə tə ghaa dzəkən, mənta
ghənzə ka shi mbəz gha, ta ɓəŋa bərci, ta
məni sləni wəzə na.
19 Ma ghala vəghwə tsa dza ghaa məni
sləni gha vay, war kaa Hyala pə gha taa
zlatanavə nəfə tsa gha. Zləɓavə tə gha
kwəma gəzaŋa *Safə tsa Hyala mbə nəfə
tsa gha. A nihwəti mbəzli tiɓay, kala zhini
ghəshiy ɗi zləɓa kwəma gəzanshi Safə
tsa Hyala mbə nefer shi. Va tsəgha ɗi
ma ghəshiy zlatanavə nefer shi kaa Hyala
ghwəla.
20 Ma gəla mbəzli gəzee vay, mbə shi na
kar Himene lə Alekəsandərə. Mbəzli bakə
ni vay, e tahanavəshi kaa *ndə jaka tsa
Hyala, nza ghəshi mbəə ɓənivə nzəyshi
kala tsəərə ma Hyala ghwəla.

Kwəmaa dzəkən nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala

2

1 Avanta kwa taŋa kwəma ɗee gəzanshi
kaa mbəzli, ta məni ghəshi: Ə pə ghwəy
cə'wə Hyala, ka mbazlanta miy, ka man-
anta 'wəsa ta mbəzli gwanashi.
2 Cə'wəm Hyala ta mezhizhə, lə ta
mbəzli dikə dikə ni gwanashi, ta mbə hidî
ghwəmməə nza wəzə, ghenikə nzəy ti shi.
Ma mbə nzəy tsa ghwəmmə va kiy, ta mbə
dza ghwəmməə nəw Hyala lə nəfə kwətiŋ,
ka təɓanta nzəy tsa ghwəmmə kaa Hyala.
3 Nava kwəmay, ghənzə na sa wəzə
na, ka təɓanta tərəŋw kaa Hyala kwa
mbəlimmə.

1:10 1:10 4:6; 6:3; 2Tim 1:13; 2:2, 15; 3:14; 4:2-3; Tit 1:9; 2:1, 7-8 **1:11 1:11** 1Tes 2:4 **1:12 1:12-17** 2:7 **1:12 1:12** Gal 1:15-16 **1:13 1:13** SləniKY 8:3; 9:1-5; 1Kwər 15:9; Gal 1:13 **1:14 1:14** 1:5; 1Kwər 15:10 **1:15 1:15** Lk 15:2; 19:10; Rm 5:8 **1:16 1:16** Ef 3:7-9; Kwəl 1:25 **1:17 1:17** Rm 16:27 **1:18 1:18** 4:14; 6:12; 1Kwər 9:24-25; 2Tim 4:7-8; Zhəwdə 3 **1:19 1:19** 1:5 **1:20 1:20** Himene: 2Tim 2:17; Alekəsandərə: 2Tim 4:14; ndə jaka tsa Hyala: 1Kwər 5:5 **2:1 2:1** Ef 6:18-19; Flp 4:6 **2:2 2:2** Esd 6:10 **2:3 2:3** Tit 3:4 **2:4 2:4** Ezhek 18:23; 2Tim 2:25-26; 2Pi 3:9

4 Tawa təɓanta nay, sa nzana ka ɗi
ghənzə mbəzliy mbəlishi gwanashi. Zhini
ka ɗi ghənzə mbəzliy sənata na kataŋ na
kwəma.
5 Ta mbəzli gwanashi na kwəma va, sa
nzanay, kwətiŋta na Hyala gwa'a tsəgha.
Zhini kwətiŋəy mətəkwal tsa kwa jipə
Hyala lə mbəzli diɓa. Ntsa vay, ghəci na
Yesəw *Kəristəw.
6 Ndəs səəkəy na, mba'a zlay piy tsa
ci ta mbəə mbəərəti mbəzli gwanashi.
Kwəma mənti na vay, ta mbə mbəzliy
sənay a Hyalaa ɗi mbəlishi gwanashi ge'i
lə vəghwə tsa bərkəti na va kə ghəshi,
mənti na tsəgha.
7 Va tsəgha fəyra Hyala ka ndə kwal
tsa nzə, ta dzaa gəzanshi kwəma va
kaa mbəzli. A kə ngəra na: «Mbala
ɓananshi kwəmee kaa *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə, ta mbə ghəshiy sənata na kataŋ
na kwəma, nza ghəshi ɓanavə nefer shi
kaa Yesəw» kə. Kwəma gəzee vay, dzərvə
mbəw, kwəma kataŋ na na.
8 Ma ɗee kiy, ya pa' kwəmaɓay, ka
cə'wə Hyala zhər, ka kafə dividivi shiy
dzəta ghwəmə, ta cə'wə Hyala lə nəfə tsa
ɗewɗew tsa. Əntaa ghəshi ɓə nəfə ma,
əntaa zəzə kwəma gəmgəm na nza mbə
ghən shi ma.
9 Mi'i diɓay, ə ɗee ghəshiy dza lə shi
wəzə ni tə vəgha shi, nanzə kiy, əntaa
ghəshi dzaa pa shiy, nza mbəzli mbəə
falshi ma. Əntaa ghəshi dzaa ghasləva ya
lə mbərə ghən tsaa gwəramti, ya lə shi
ghaslə ka ɗaŋ gəna, ya lə kwədeler ka ɗaŋ
gəna ma.
10 Ma ni shi shi ka ghəshi pəla ghasləva
li shiy, məni sləni wəzə na. Ma na mi'iy ni,
a ghəy ɗi fəti va Hyala, kə ghəshiy, avanay
njasa təɓə na ghəshiy məni:
11 War gwəŋəshi kə ghəshi dzaa nzəyshi,
ka fa shi ɓananshi məndi va, ka ɗi fəti ti
shi.
12 Ɓanavə kwalee kaa mali ta ɓəni shiy
ghənzə kaa zhər, ya ta sləwashiw. War
gwəŋəshi kə mi'i nzəyshi.
13 Sa nzanay, pərɓa *Adam gha Hyalaa
ngati, madi na ta nga *Evə.
14 Zhini ɓay, Adam na sa həərəti *ndə
jaka tsa Hyalaw, mali na sa həərəti na,
ghənzə saa ɗiti ma fəti ta kwəmaa niy
gəzəkə Hyala.
15 Ya tsəgha nzəy, ta ya ndərazhi dza
mi'i, ma nza Hyala mbəlitishi, ghəshi kə
dzaa ɓanavə nefer shi kaa Hyala, ka ɗi
nihwəti mbəzli lə nəfə tsa shi ɗewɗew
kwa kwəma Hyala, kala kəli ma ghən tsa
shi.

3

Njasa təɓə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw nza

1 Avanta kwəma dzee na ta gəzəy,
kwəma kataŋ na na. Mba'a kə ndəə ɗi
məniy ka ntsaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw
Yesəwəy, sləni wəzə naa sa tivə na.
2 Ma ntsaa 'wa kwal va kiy, ka təɓə na
məndiy hanci cəm dza kwa *kwəma jikir
na ya jəw nzəw. Mali kwətiŋ təɓə na və.
Ntsaa ya ghən tsa ci va kwəma ghəci, ndə
ka zəzə kwəma wəzə, ka ka'wə ka məlmə
wəzə kəghi tsa ci, mba'a mbay ɓananshi
shiy kaa mbəzli wəzə, ava tsəgha təɓə na.
3 Əntaa ghəci dzaa nzaa ndə sasa shiy,
ka ghi ma, əntaa nzaa ndə ghwampa
ghwampay ma. Ndə sə'wa kwəma ɗi na
ghəci kala ɗi ma miy, kala məni ma mətsə
ta gəna.
4 Ghəci diɓay, ntsaa mbay kəsəvə mbəzli
kəghi tsa ci wəzə, mba'a iti ndərazhi ci, ka
ha'wə ghəshi ti, ka ɗanci fəti wəzə, ɗi na.
5 Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana
kala mbay kə ndəə kəsəvə ni kəghi tsa ci
mbəzli wəzəy, njaa dza naa mbay kəsəvə
niy nəw Yesəw mbəzli kia?
6 Mba'a pə ghwəy ɗi fə ndə ka ntsaa 'wa
kwal mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, əntaa
ghwəy fə ntsaa zləɓavə kwəma Hyala
'war'war ma. Sa nzana, mba'a kəə yəwən
ndə mbə kwəma Hyalay, ta kəli ghən dza
na. Ka gha nighə ki na, Hyala ɓasanakən
ngwəvə njasa ɓasanakən na va kaa *ndə
jaka tsa nzə.
7 Ma ntsa va diɓay, ntsa fal mbəzliy nəw
ma Yesəw ɗi na ghəci, kala tsəgha na ta
ndərə dza ghəshiy dza, ma ghalaɓa ki na,
taŋtaŋ dza ndə jakaa kəriŋəhwəə dzəti
zamba ci ta məni kwəma gəmgəm na.

Njasa təɓə mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw

8 Ma təɓə mbəzliy kəəti ka 'wa kwal kaa
mbəzliy nəw Yesəw kwərakwəy: Wəzə
kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi
gwanata, kala gəzə ma kwəma ghəshi
bakə bakə, kala sa ma tay ghəshi gar ghi
shi, kala gwəfə ma gəna va mbəzli.
9 Kwəmaa dzəkən ɓanavə nəfə tsa ci
ndə kaa Yesəw, sa cikəvəri Hyala dzəti
ngwəlay, mba'a ghəshi ndəghwəti lə nefer
shi ɗewɗew.

2:5 2:5 Nəw 6:4-5; 1Kwər 8:6; Rm 3:29-30; 10:12-13 **2:6 2:6** Mk 10:45; 2Kwər 5:15; Gal 1:4; Tit 2:14; 1Zhŋ 3:16; vəghwə tsa bərkəti Hyala: Gal 4:4; Tit 1:3 **2:7 2:7** ndə kwal tsa Yesəw: 1:11-17; Gal 1:1; 2:7-8; Ef 3:7; 2Tim 1:11 **2:8 2:8** 1Pi 3:7 **2:9 2:9** 1Pi 3:3-5 **2:10 2:10** 5:10 **2:11 2:11-12** 1Kwər 14:34 **2:13 2:13** Ghava 2:7, 21-22; 1Kwər 11:8-9 **2:14 2:14** Ghava 3:1-6, 13; 2Kwər 11:3 **3:2 3:2-7** Tit 1:6-9; 1Pi 5:1-4 **3:3 3:3** 2Tim 2:24 **3:7 3:7** 2Kwər 8:21; SləniKY 6:3

10 Mba'a pə ghwəy dĩ tsəha mbəzliy
kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw
Yesəwəy, pərɓa sləni shi pə ghwəy taa
nighəti di, mba'a kə sləni shi wəzəy, nza
ghwəy ɓanavəshi sləni va mbə dəvə shi
ghalaɓa ki.
11 Mi'i mbəzli va kwərakwəy, wəzə
kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi
gwanata. Əntaa ghəshi nzaa mi'i ka zəmə
mətsəni mbəzli ma, na na shiy, ə kə
ghəshiy ya ghən tsa shi va kwəma, mba'a
ghəshi kəsəvə sləni shi bekir dəvə ya
hwəmɓa.
12 Ma ntsaa kəəti mbəzliy 'wa kwal vay,
kwətiŋ dĩ na mali və, mba'a ghəci sənay
kəsəvə ndərazhi ci lə nihwəti mbəzli
kəghi tsa ci wəzə.
13 War mba'a kə ghəshi ghərati sləni shi
va wəzəy, ta ha'wə dza mbəzli ti shi, ka
falshi. A ghəshi taa mbay gəzə kwəma
kaa mbəzli, dzəkən nəw kwal Hyala tsaa
jakayəmmə va lə Yesəw *Kəristəw kala
hazləni ma.

Shiy gwəra dikə ni cikəvərimmə Hyala

14 Ya tsəgha tsasliŋee zliya nay, mbə
bərkə dza nzee ta kwəmə lə gha kwa
kwəma jəw.
15 Ya ə dzee tsəhəra ma taŋtaŋəy, ta
kəətitəŋa dza zliya na, ta mbə ghaa sənay
njasa təɓə nzəy tsa mbəzli Hyala. Ma
mbəzli Hyala va gəzə yay, ghəci na jakəva
tsa mbəzliy nəw Yesəw lə Hyalaa ɓəpə piy.
Mbəzli Hyala vay, ghəshi na shiy kəsəvə
kwəma Hyala kataŋ kataŋ, njasa ka shəl
vaa nza.
16 Ma kwəma Hyala va niy nza mbəmbə
nay, a Hyala cikəvərimməə dzəti ngwəla
nana ki. Ghwəmmə gwanamməy, a
ghwəmmə sənata:
Ma sa səəkəy Kəristəw dzəti hidĩy,
mba'a zhəghəy nja ndə ngəri tsa gwanay
tsa.
A *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa cikəvəri
njasa nza naa ntsa slar tsa,
mba'a ka kwal Hyala nay,
mba'a mbəzli gəzanshi kwəma ci
kaa mbəzli tə hidĩ gwa'a gwa'a,
mba'a mbəzli ɓanavə nefer shi ya pa'
kwəmaɓa tə hidĩ,
mba'a Hyala kafəghə dzəmə ghwəmə,
mba'a kwəmavə shəndəkə tsaa gwəramti.
Kwəma vay, kwəma dikə na tərəŋw.
Ghənzə cimmə na kwal tsaa nəw Hyala.

4

Ka ɓəni dzərvə kaa mbəzli

1 A *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzəkə
bazhə bazhə, ma ge'i ghala kwa kərni
vəghwəy, ta zlay nəw kwal Hyala dza
nihwəti mbəzliy dza, kə. Ka dĩ fəti
ta kwəma dzərvə dzərvə na, ka nəw
kwəmaa səəkə va hyeler.
2 Ka slasla dzərvə lə gəzə kwəma bakə
bakə ni va dza naa ngəɗəhwəshi. Ma
mbəzli vay, ha'wə kwa mətsəshiw, cəke'
pənishi ghəshi, kwəma tiɓaa tsə'wə mbə
nefer shiw.
3 Ma kə mbəzli vay: Wəzə na ndəə ɓə
maliw, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi ɓa
na: Wəzə na zəmə nihwəti shi zəməw, kə
ghəshi. Ma na Hyala nanzə kiy, ta zəməshi
mbəzli ngati na shi zəmə va. Va mbəzliy
ɓanavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw,
shiy sənata na kataŋ na kwəmay, war
mənti ma ghəshi 'wəsa kaa Hyala na, war
ka zəmə shishi kala kwəma tiɓa.
4 Sa nzanay, wəzə na shi ngati Hyala
gwanashi. Nihwəti shiy mbə shi gar
ndərəshi, mənti ma məndi 'wəsa kaa
Hyala ti shiw.
5 Wəzə ɗewɗew na shiy ya nimaɓa,
sa gəzəkə Hyala tsəgha, mba'a sa ka
ghwəmmə cə'wakən cə'wə kən shi.

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw wəzə tsa*

6 War mba'a pə gha ɓananavəshi kwəma
va njasa gəzaŋee va kaa ngwarməhimmə
mbə nəw Yesəwəy, ghalaɓa na, ta nza dza
ghaa ndə ghəra sləni tsa Yesəw Kəristəw
wəzə tsa. Ta sənay dza məndi ntsa təhə
təhə tsa nza gha kwa kwal Hyala, kə
məndi, sa nzana mba'a gha ɓanavə nəfə
tsa gha kaa Yesəw, lə sa ka ghaa nəw
kwəma kataŋ na va ɓənivə gha.
7 Ka fafa kwemer jiji gəmgəm ni va
təɓanta ma kaa Hyala gha ma. Ə pə ghaa
ɓəni məni kwəmaa təɓanta kaa Hyala, ka
dza kwa kwəma kwa kwəma li.
8 Kəsli bali ta kwəriŋ vəgha ghay, wəzə
na, nanzə kiy, ka kəəti ndə na tərəŋwəw.
Ma jihəva ta sənata kwəma Hyalay, ava
ghənzə na saa kəəti ndə tərəŋw. Sa
nzanay, ka kəəti ndə ta nzəy tsa tə hidĩ
sənzənva, zhini ka kəəti ndə ta nzəy tsa ci
mbə vəghwə tsaa dzaa səəkə taa dza.
9 Ava ghənzə na kwəma kataŋ na, wəzə
na mbəzli zləɓavə lə nefer shi gwanashi.
10 Va tsəgha ghəra ghwəmmə sləni
lə bərci, ka jihəva, sa nzana mba'a
ghwəmmə fakən məhərli ghwəmmə kən
Hyalaa ɓəpə piy. Ghənzə saa mbəliti

3:11 3:11 Tit 2:3 **3:15 3:15** Ef 1:23; 2:19-22 **3:16 3:16** Mt 28:18-19; Mk 16:19; Zhŋ 1:14; SləniKY 2:33; Ef 1:20-21; Flp 2:6-11; Kwəl 1:6, 23; 2Tim 4:17 **4:1 4:1-11** 1:10 **4:1 4:1** 2Tim 3:1 **4:3 4:3** ɓəva: 1Kwər 7:1; zəmə shi zəmə: Ghava 9:3; Rm 14:2; Kwəl 2:21; Ebr 13:9; məni 'wəsa kaa Hyala: Rm 14:6; 1Kwər 10:30 **4:4 4:4** Ghava 1:31; SləniKY 10:15 **4:6 4:6** 1:10 **4:7 4:7** 1:4 **4:8 4:8** 6:6 **4:10 4:10** Tit 3:4

mbəzli gwanashi, gaw na mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.
11 Ava ghənzə na kwəma ka gha ɓananshi kaa mbəzli wəzə.
12 Əntaa gha dzaa zləɓa ndəə ndərəŋa sa nza ghaa zəghwəŋa, kə ma. Ə pə gha məniŋa ka ntsa kataŋ tsa, saa canshi kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw. Wəzə kə kwəma gəzə gha səvəri mbə miy tsa gha, wəzə kə nzəy tsa gha, a pə ghaa ɗi nihwəti mbəzli, ə pə gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa Hyala, war ɗewɗew kə nəfə tsa gha ya hwəmɓa.
13 Ə pə ghaa jihəva ta janganshi kwəma Hyala kaa mbəzli, ka gəzanshi kwəma Hyala, war ka canshi kwəma pa' tə vəghwə tsa dzee səəkə ti.
14 Əntaa gha sawa bərci ndaŋa *Safə tsa Hyala va ta ghəra sləni va li ma. Ghala pətsa gəzaŋa ka gəzə kwəma Hyala va məni sləni va, lə ghala vəghwə tsa fakən mətikwəkwər va dividivi kən gha kwəmavə gha bərci va.
15 Ava ghənzə na sləni ka gha jihəvaa dzəmbə ghəra nzə lə nəfə tsa gha kwətiŋ, ta mbə mbəzliy nay njasa dza gha kwa kwəma kwa kwəma mbə ghəra sləni Hyala.
16 Məni tə gha məhərliy dzəkən dza gha kwa kwal Hyala, lə dzəkən shi ɓananshi gha kaa mbəzli. Ka nəw lə məni tsəgha kala dali ma ya hwəmɓa. Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta mbəlivə ghən tsa gha dza gha lə mbəzliy fa kwəma gha ta gwa'a.

5

*Njasa ka gha məni kwa kwəma mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw*

1 Mba'a pə ghwəy lə pəhal zaləy, əntaa gha dzaa naɓə lə gwəlaŋ ma. Sahə pə gha dzaa gəzanci kwəma, njasa gəzə gha kaa dəŋa. Mba'a pə ghwəy lə gwəlay, nja kaa ngwarməŋa pə ghaa gəzanshi kwəma.
2 Kaa pəhepəhir mi'i pə gha ɗi gəzə kwəma na, ka gəzanshi nja kaa məhiŋa. Ma kaa mekwikwi mi'i ɓa na, nja kaa zhaməhiŋa, lə nəfə tsa ɗewɗew tsa pə ghaa gəzanshi kwəma, kala nahwəti zəzə kwəma tiɓa.
3 Ha'wə tə gha tə mi'i mbəreketi kama ni shi mbəzli ti shi, mba'a gha kəsəvəshi wəzə.
4 Mba'a kə ndərazhi va mi'i mbəreketi, ya kəhəhita na ghəshiy, a kə ndərazhi va taa ɓənivə nəw kwal Hyala lə məni wəzə hwər pərɓa kaa mbəzli kəghi tsa shi di. A kə ndərazhi va kəsəvə mbəzli shi dikə dikə ni njasa niy kəsəvəshi mbəzli shi va dikə dikə ni kwataŋa kwərakwə. Ava ghənzə na naa təɓə kwəmava Hyala.
5 Ma mali mbəri kwətita na, kala ndə ti gar kəətiy, war dzəkən Hyala kə dzaa fakən nanzə zəzə kwəma, ka cə'wə havəghwə lə həvir gwa'a, nza Hyala mbəə kəəti.
6 Ma nahwəti mali mbəriy nza va, ka məni shi ɗi vəgha nzəy, məti məti na kwa kwəma Hyala ya tsəgha na mbə piy.
7 Ava ghənzə na kwəma ka gha zazanshi kaa mi'i mbəreketi, vantaa cəm nza dzar kwa kaɓaka shi.
8 War mba'a kə ndə kala tsəva kən ngwardəhiy, kwatama mbəzli kəghi tsa ciy, a tsava ndə zlay kwal Hyala. Wəzəɓa ntsaa yivə ma Yesəw na kən tsava ndə tərəŋw.
9 Mba'a pə ghaa ɗi ɗahə sləneɗemer mi'i mbəreketi ta kəətishiy, maliy tanəti piya kwaŋ mətsəkə, kwətiŋ səɗa ghənzə səəkə ta zal ghala yakə məndi pə gha taa ɗahə.
10 Təɓə na diɓay, mali ka fal məndi, tə sləni nzə wəzə na ghəra na, saa iti ndərazhi nzə kwa kwal tsa wəzə tsa. Mba'a kə ka məlmə tsəhəshi kəghi tsa nzə na, mba'a sənay ka'wəshi wəzə, ka yaɓanshi shiɗshiɗ mbəzliy nəw Yesəw. Ka kəəti mbəzli tə ngəra'wə, war sləni wəzə na ghənzəə məni. Ma ghalaɓay, nza gha ɗahə slən tsa nzə ki.
11 Ma na mi'i mbəreketi ndərazhishi ni diy, əntaa gha ɗahə sləneɗemer shi na nashi ma. Sa nzanay, a ghəshi dzaa zhiniy ɗi ɓə tsahwəti zal, ka ghəshi dza na, mbərkə ghəshi zlay nəw Yesəw.
12 Mba'a kə ghəshiy məni tsəghay, ta ɓanshi fəti dza Hyala. Sa nzana kala zhini ghəshiy mənti shiy gəzəkə ghəshi mənishi kaa Hyala.
13 Zhini ɓa, sa ka gha ɗahəti slən tsa gəla mi'i tsəgha ni va ya kala dza ghəshiy ɓəhwə zaləy, ta kəslimbə ghən dza ghəshi mbə tətəwrə, ka dzar kəy ghyeghyer mbəzli, kala ghəra ma sləni. Shiy gwəra dikə ni diɓay, ka miy dza ghəshiy nza. Ka njafənjafə miy ta mbəə sənata kwəma mbə nefer mbəzli, ka ghəshi dza na, ka zhananshi kwəma njəɗivə ghəshi va kaa nihwəti mbəzli.
14 Va tsəgha ɗee mi'i mbəreketi ndərazhishi niy zhiniy ɓə nihwəti zhər, ka ya ndərazhi, ka ndəghwə ghi tsa shi. Ma tsəgha kiy, ka dza ka mbəz ghwəmməə kwəmavə kwal tsaa gəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmməw.

4:12 4:12 1:5; Tit 2:7 **4:13 4:13** 2Tim 3:15-16 **4:14 4:14** 1:18; 5:22; SləniKY 6:6; 2Tim 1:6; 2:2 **4:16 4:16** 1:10; 4:12; 2Tim 2:22; 3:10 **5:1 5:1** SləniTaH 19:32 **5:5 5:5** Lk 2:37; 18:7 **5:10 5:10** 2:10; Ebr 13:2; Zhŋ 13:14 **5:13 5:13** 2Tes 3:11 **5:14 5:14** 1Kwər 7:9

15 Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana
mba'a nihwəti mi'i mbəreketi ndərazhishi
ni va zlay nəw Hyala, ta nəw *ndə jaka tsa
Hyala.
16 Mba'a kə mali tiɓa mbə nəw Yesəw
ghənzə, lə mali mbəri mbə manhitay, ə
kə dzaa kəəti. Əntaa ghənzə zlatanavəshi
sləni va kaa mbəzliy nəw ma Yesəw ma.
Ma tsəgha kiy, nza mbəzliy nəw Yesəw
kəəti kwataka mi'i mbəreketi kama ndə ti
shi.
17 Ma ka 'wa kwalləə kəsəvə ghəra sləni
wəzə na kwa jipə mbəzliy nəw Yesəwəy,
a pə ghwəy fa kwəma və shi, aa təɓə
məndiy ha'wə ti shi, ka wanshi zhəmə taŋ
kaa ni gwanashi ni, kwatama niy tsəva
lə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, lə ka
ɓənipə shiy.
18 Sa nzanay, tsəgha gəzəkə Zliya Hyala.
Ma kəy: Mba'a pə gha kəəsəvə slay ta
ghəra sləni mbə hay, əntaa gha pəhə shiy
dzəti miy shi vantaa ghəshi pərə ha va ma,
kə. Zhini ma kə ɓa na: Aa təɓə məndiy
wanci zhəmə ci kaa ndə ghəra sləni, kə.
19 Mba'a kə ndə səəkəə pati ləvə ta ntsaa
'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw va gha,
kwətiy kə kala mənti ghəshi gar bakə, ya
gar mahkan, ta ndəgha fəti ta kwəma vay,
əntaa gha zləɓa kwəma ci va ma.
20 Mba'a kə ndə mənti *kwəma jikir
nay, ə pə gha iti kwa kwəma mbəzli
gwanashi, ta mbə nihwəti mbəzliy tərmbə
vaa hazləni va məni kwəma jikir na
kwərakwə.
21 A Timəte, ə cə'wəŋee, kwa kwəma
Hyala, lə kwa kwəma ka kwal nzə, lə kwa
kwəma Yesəw Kəristəw. Məni shiy niy
gəzaŋee na, əntaa gha təra ghalaa dzəmbə
mbəzli ghaa ishi ma. War yəmshi pə gha
taa nighə mbəzli gwanashi.
22 Əntaa gha dzaa diva ta fə dəvəə
dzəkən ndə, ta ghəra sləni ghəci kwa jipə
mbəzliy nəw Yesəw ma. A pə gha dzaa
naghamti nzəy tsa ci wəzə, ka gha gha ti.
Sa nzana, mba'a pə gha tivə ndə tsəgha
lə ghənəy, sa ka na mənti kwəma jikir na
na, dzəkən gha dza naa zhəghakənvata.
Ndəghwə tə gha ghən tsa gha wəzə, mba'a
gha məniŋa ka ntsa ɗewɗew tsa.
23 Əntaa gha dzaa sa kwataka yam ngəri
ma. Sa tə gha tay jəw jəw, va hwər tsa
gha va gagaŋa, nza gha mbəə kwəmavə
gəna'a.
24 Nihwəti mbəzliy, kar məndiy nay
jikir tsa məni ghəshi bazhə bazhə, ya
məndi ghwəla ta ɓasə ngwəvəə dzəkən
shi. Na na nihwətiy, war ləy hwəm
məndi ɓasanakənshi ngwəvə, ka tsa shi
jikir civaa dzəti ngwəla.
25 Ma na sləni wəzə na məni mbəzliy,
nza'jəw ka məndiy sənata. Ya kala sənata
məndi kyaŋwkyaŋwəy, fəcahwəti na, ta
sənata dza mbəzli. Va tsəgha gəzaŋee,
pərɓa nzəy tsa ndə pə gha dzaa naghamti
di, ka gha gha ti ndə ta sləni, pən.

6

1 Ya nimaɓa mevivi kwa jipə mbəzliy
nəw Yesəwəy, ə kə ghəshiy ɗaŋshi fəti
wəzə kaa mbəzliy sləkəshi. Va nəghətaa
məndi dzaa sawa slən tsa Hyala, ka ndərə
shi ɓananshi ghwəm va kaa mbəzli.
2 Mba'a kə ndəə mava tsa ntsaa nəw
kwal Hyalay, əntaa mava dzaa ni, yəmyəm
nza ghəy li sa nza ghəy ngwarməmə mbə
nəw Yesəw li, kə, kala ɗi ma fəti va ntsa
ci dikə tsa ma. War ə kə dzaa mətsəhə
ghəra sləni ci wəzə wəzə, sa nzanay,
mbəzli shi va dikə dikə ni na, a ghəshi
ɓanavə nefer shi kaa Hyala kwərakwə,
ka məni kwəma wəzə na kaa mevivi shi
diɓa. Ɓananshi kwəma va kaa mbəzli, ka
gəzanshi a ghəshi məni tsəgha.

Mbəzli ka ɓənipə shi gəmgəm ni lə ka ɓənipə shi slar ni

3 Mba'a kə tsahwəti ndə ghavə
ɓənipə nihwəti shiy kwətishi kala kama
ghəshi yəm lə na kataŋ na va kwəma
ɓanavəmmə Ndə sləkəmmə Yesəw
*Kəristəw, zhini kala kama ghəshi yəm
lə shi ɓəni ghwəmmə kaa nihwəti mbəzli
kwa kwal Hyalay,
4 ghən tsa ciy kəli tsava ndə gəməy. Shi
sənashi na tiɓaw, gwa'a na va zəlghwə kə
ghəpə, kala kərə ma li, war ka məni miy
lə mbəzli ta nihwəti kwemer ghənghən
ghənghən. Ka kwəma ci va dza na, mba'a
ɓəkə hərhə, lə 'waŋə mba'a dəghar, mba'a
zəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən mbəzli.
5 Ka ghəshi dza ki na, ka dzar lə ngərə
ghəpə kwa kwəma kwa kwəma. Sa wana
nza na tsəghay, sa nzana məhərli jikir na
sa mbə ghən shi, kala sənata na kataŋ
na kwəma ghəshi ghwəla. Ma kə zəzə
kwəma shiy, war mba'a pə ghwəmmə
mbə nəw kwal Hyalay, ta kwəmavə gəna
dza ghwəmmə, kə ghəshi.
6 Na kataŋ nay, ma ntsaa nəw kwal
Hyalay, ndə shiy tsa tərəŋw tsa na, war
kama nəfə tsa ci mbə vəshi ta ni və shiy.
7 A ghwəmmə sənay, dirəŋəmmə səəkə
ghwəmməə dzəti hidi, kala shiy ta dəvə
ghwəmmə. War njasa səəkə ghwəmmə

5:17 5:17 1Tes 5:12 **5:18 5:18** Nəw 25:4; Lk 10:7; 1Kwər 9:9, 12-14 **5:19 5:19** Nəw 19:15; Mt 18:16; 2Kwər 13:1 **5:20 5:20** Gal 2:14; Ef 5:11 **5:22 5:22** 4:14 **6:1 6:1-2** Ef 6:5; Tit 2:9-10; Flm 8-20; 1Pi 2:18 **6:3 6:3-10** 1:3-7 **6:3 6:3** 1:10; Gal 1:6-9 **6:4 6:4** 1:4; 6:20; 2Tim 2:14 **6:5 6:5** Zhŋ 10:12; SləniKY 20:33-34; 1Tes 2:5; Tit 1:11; 1Pi 2:14; 5:2 **6:6 6:6** 4:8; Flp 4:11; Ebr 13:5 **6:7 6:7** Zhəwbə 1:21; NdəSən 5:14

vay, tsəgha dza ghwəmməə zhiniy
zhammə kala shiy ta dəvə ghwəmmə diɓa.
8 Ghənzə tsəgha mba'a pə ghwəmmə
kwəmavə shi zəmə, mba'a shiy paa
dzəkən ghən tsa ghwəmməy, mək na niva
tə ghwəmmə.
9 Ma na mbəzliy ɗi mənishi ka ka shiyəy,
a *ndə jaka tsa Hyala dzaa ngəɗəhwəshi ta
məni war shi səkwa hwətəl tsa shi ti shi,
kala məni ma məhərli ta shiy dzaa laɗamti
nzəy tsa shi, ka zamtishi.
10 Ɗi gənay, ghənghən ghənghən ka naa
ɓanakə *kwəma jikir na kaa ndə. Nihwəti
mbəzli ɗaŋ zlay na nəw kwal Hyala sa ɗi
ghəshi gəna tərəŋw. War ka sa ngəra'wə
ghəshi va kwəma va mbə nefer shi ki.

Pəl mbə gəzanci kwa kərni kwəma kaa Timəte

11 A na na gha gha ntsa Hyalay, ə pə
ghaa ya ghən tsa gha va gəla ni tsəgha ni
va shi jikir ni. Ə pə ghaa pəla məniŋa ka
ntsa slar tsa kwa kwəma Hyala, ə pə gha
nəwvə kwal Hyala wəzə wəzə, gwanay
pə gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa Hyala ya
hwəmɓa. Ɗi pə ghaa ɗi mbəzli gwanashi,
ka sə'wa kwəma, mba'a gha məniŋa ka
ntsa wəzə hwər tsa.
12 A pə ghaa jihəva ta nəw kwal tsa
*Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. Ə pə ghaa fə
ghən ta piy tsaa kəɗi ma. Sa nzanay,
a Hyala harvəŋa ta ɓəŋa piy tsa va
ghala vəghwə tsaa niy gəzəkəvəri gha va
kwa kwəma mbəzli ɗaŋ, mba'a ghəshi
sənay njasa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa
Kəristəw.
13 Avee gəzaŋa kwa kwəma Hyalaa
ɓanavəshi piy kaa shi tə ghwəmə
gwanashi, lə kwa kwəma Yesəw Kəristəw
tsaa gəzəkəvəri kwəma kataŋ na va kwa
kwəma ngwəmna Paŋwəsə Pilatə.
14 Ɗi fəti ta məni kwəma gəzaŋee na
məni nzə, ka zlata nahwəti gha mbə ya
kwətiŋ ma. Vantaa mbəzli zəmə mətsəni
gha lə kwəma jikir na. Tsəgha pə ghaa
məni pa' fəca dza Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw zhəghəvaa zhikə.
15 Vici dza naa zhəghəvaa zhikəy,
ge'i lə vəghwə tsa bərkəti Hyala dza
naa nza. Hyala vay, a bərci vəə
dzəkən shiy gwanashi, ghənzə na Hyala
kwətita, və ghava təfə miy dzəkən mbəzli.
Ghənzə məni na mazəə dzəkən mezhizhə
gwanashi, zhini ghənzə sləkə mbəzliy
sləkəpə.
16 Hyala va kwətita na kwa va tə
ghwəmə. Pətsa nzəyta na tiy, waŋ pi tsaa
baməpə tərəŋw na, kala mbə ndəə tsəhəy
ti. Ndə tiɓa mba'a səəkəə nataw, ndə tiɓa
mba'a dzaa nata diɓaw. Ə kə məndiy fal
Hyala ghənzə sa nza shəndəkə və lə bərci
ta kwa ndimndim jiji. *Amin.
17 A Timəte, ə pə ghaa gəzanshi kaa ka
shiy tikə tə hiɗi, əntaa ghwəy dzaa məni
fəgə, ka kəli ghən, ghəy ghəy ka shiy na
ghəy ki, pə ghwəy ma. Əntaa ghwəy dzaa
fəy ghən ta gəna va ghwəy ta məntəŋwəy
ghənzə ya namaɓa kwəma ma, pə gha
kaa ngəshi, sa nzanay, sənay ghəshi nda
nza gəna shi va zataw. Wəzəɓa dzəkən
Hyala kə ghəshiy fə ghən tsa shi, ghənzə
saa ɓəmmə shiy tərəŋw dalala, ta mbə
ghwəmməə vəshi li shi.
18 Ə pə ghaa gəzanshi a ghəshi məni
kwəma wəzə na, ka məni tərəŋw. Ə kə
ghəshiy vəli lə gəna shi va, lə nəfə tsa
wəzə tsa, ka təhə kaa nihwəti mbəzli.
19 Mba'a kə ghəshi mənti tsəghay, shi və
shiy mbələy ghəshi ta kwa kwəma tə pətsa
wəzə tsa dza shiy mbay ma yiɗəhwəshi.
Ghalaɓay ta kwəmavə piy tsa kataŋ tsa dza
ghəshi.
20 A Timəte ə pə gha kəsəvə sləni
fambəŋa Hyala na mbə dəvə gha bekir
dəvə. Ə pə ghaa ndəghwə ghən tsa gha
va gəəzə kwəma gəmgəm na va səəkə
ma va Hyala. Ndəghwə ghən tsa gha va
mbəzliy ni va: A ghəy sənashi shiy, kə
ghəshi, mbalaa dzərvə ka ghəshiy ɓəni
kaa mbəzli.
21 Ma gəzaŋee kwəma va tsəghay, sa
nə nihwəti mbəzli, a ghəy sənashi shiy,
kə ghəshi, dzəghwa mbərəkə ghəshi zlay
nəw kwal Hyala. Ava tiɓa kərayee, nza
gha nza ki. Nza Hyala məntəŋwəy wəzə
hwər tsa nzə.

6:8 6:8 Fir 30:8-9 **6:12 6:12** 1:18; 4:14 **6:13 6:13** Mt 27:11-26; Zhŋ 18:28–19:16 **6:14 6:14** 1:3, 18; Flp 1:10; 1Tes 5:1-2 **6:15 6:15** SləniKY 1:7; 2Pi 3:3-9; ShiZhŋ 17:14 **6:16 6:16** Səvəri 33:20; Cem 104:2; Zhŋ 1:18; Kwəl 1:15; 1Zhŋ 4:12 **6:17 6:17** Cem 62:11; Lk 12:15, 20; Zhk 5:1 **6:19 6:19** Mt 6:20 **6:20 6:20** 1:4; 6:4; 2Tim 1:14 **6:21 6:21** wəzə hwər: Gal 6:18

Kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa Timəte

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, kwa baka zliya tsasliti Pəl na kaa Timəte. Ghala pətsa vay, ghəci kwa fərshina kwa baka səɗa ci tə hiɗi ka Rəm na.

Tə kwa kərni zliya nay, mbə gəzə na Pəl dzəkən shiy kəsay. Ghəciy, wəzə nəwhwə na kwal tsa Yesəw. Nana kiy, mbəzli ɗaŋ zlay na kwətiy, ghəci na, aa sənay ndəkwə nzee ta məti, kə. Na gəzanci na kaa Timəte nza ghəci səəkə ta kwəmay mətsə ci li taŋtaŋ (vəh 4:6-22).

Zliya naa kwa kərni mbə zliyahi tsasləhwə Pəl gwa'a gwa'a.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:3 pa' tə vəh 2:1-13 Pəl məni 'wəsa kaa Hyala ta ɗi tsa Timəte lə ta ɓə tsa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa na diɓa ka gəzanci kaa Timəte a ghəci garəy jarjar kwa kwal Hyala ya mbə ngəra'wə, nza ghəci jihəvaa dzəmbə gəzə kwəma Hyala kataŋ na.

Vəh 2:14 pa' tə vəh 4:1-5 Pəl gəzanci kaa Timəte a ghəci ndəghwə ghən tsa ci va mbəzliy pala ghəpəhi gəmgəm ni va kəəti ma mbəzli kwa kwal Hyala, kala dzar ma kwa mbəzliy ɓəni shi dzərvə va kaa mbəzli. Zhini na ka gəzanci a ghəci nəw səəbə Pəl, ka garəy wəzə wəzə tə kwəma ɓənivə na va ghəci jəwəy.

Vəh 4:6-22 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci mənəhwə na, zhini ka məni 'wəsa ghəci kaa Ndə sləkəpə sa kəətiti na.

Pəl səkwə Timəte

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, ta gəzə kwəma kaa mbəzliy dzəkən piy tsaa gəzəkə Hyala ɓanshi səvəri mbə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw.

2 Kaa ngəŋa gha Timəte tsaslee zliya na. Gha gha zəghwee ɗitee tərəŋw. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tə gha, zhini mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Pəl mətsahanci bərci kaa Timəte

3 'Wəsa nə ya kaa Hyala ghərantee va sləni lə nəfə tsee ɗewɗew, njasa niy mənəhwə jijihira va. Mbə mananta 'wəsa kee nza tə gha. Ya hwəmɓa cə'wee Hyalay, war mbə cə'wə kee nzaa dzəkən gha, havəghwə lə həvir gwa'a.

4 Ka za ghən tsee ta wahə niy wahəhwə gha va tə ya ghala vəghwə tsaa maɗee va ta dzaraw. Tərəŋw mawtee zhiniy naŋa, ta mbə nəfə tsee vəshiy.

5 Ka za ghən tsee diɓa ta nəfə tsa gha va ɓanavə gha gwanay kaa Yesəw *Kəristəwəw. Ma kwataŋay, pərɓa kəhəŋa Ləwizə ɓanavə na nəfə tsa nzə kaa ngəci, zhən məŋa 'Wənisə. E sənay, gha kwərakwə kiy, a gha ɓanavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw.

6 Va tsəgha gəzaŋee əntaa ghən tsa gha zay, ə pə ghaa jihəva ta ghəra sləni Hyala lə vəli vəlitəŋa *Safə tsa Hyala. Ghala vəghwə tsaa fakənŋee va dəvə ndaŋa Hyala bərci va.

7 A na Safə tsa nzə va ndammə Hyalay, Safə tsaa mənimmə hwəlikwə naw, bərci naa ɓəmmə, ta mbə ghwəmmə ghəranta sləni kaa Hyala, ka ɓəmmə bərci ta mbə ghwəmməə ɗi nihwəti mbəzli, lə ta sənay kəsə ghən tsa ghwəmmə wəzə wəzə.

8 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa gha ha'wə lə gəzə kwəmaa dzəkən Ndə sləkəmmə kaa mbəzli ma. Əntaa gha ha'wə diɓa ya tsəgha nzee kwa fərshina ta kwəma Yesəw ma. Ə pə ghaa sa ngəra'wə tə mbərkə ta kwəma wəzə na va, njasa see tsa kwərakwə. Ə pə ghaa sa ngəra'wə lə bərci ndaŋa Hyala va.

9 Hyala vay, ghənzə mbəlitəmmə na, zhini ghənzə harvəmmə, ta mbə ghwəmməə mənimmə ka mbəzli nzə. Ma diɓay, mbəlitəmmə na tə sləni mənti ghwəmmə wəzə naw. Sa nzana tsəgha ghənzə ɗi mbəlitəmmə na, sa ɗi na məntəmmə wəzə hwər tsa nzə. Ghala hiɗi ghwəla ta ghava tarəkə na mənimmə wəzə hwər tsa va tə mbərkə sləni dza Yesəw Kəristəw ta məni.

10 Nana kiy, a wəzə hwər tsaa niy tarəkə Hyala va məni kaa mbəzli cikəvərivay dzəti ngwəla bazhə bazhə. Sa nzana mba'a Ndə mbəlimmə Yesəw Kəristəw səəkəy dzəti hiɗi, mba'a 'wəshamti bərci məti. Səvəri mbə kwəma mənti na va tsəghay, ə ɗi naa cimmə, mba'a pə ghwəmmə zləɓavə kwəma wəzə na

1:1 1:1 1Tim 2:7 **1:2 1:2** Timəte: 1Tim 1:2; 1Kwər 4:17 **1:3 1:3** Flp 3:5; 1Tim 1:5 **1:5 1:5** SləniKY 16:1 **1:6 1:6** 1Tim 4:14 **1:7 1:7** Rm 8:15 **1:8 1:8** 2:9; Rm 1:16 **1:9 1:9** Ef 2:8-9; Tit 3:5 **1:10 1:10** Zhŋ 1:14; Tit 3:6; piy lə məti: 1Kwər 15:20, 55, 57; Ebr 2:14-15

vay, ta kwəmavə piy tsaa kəɗì ma dza
ghwəmmə.
11 Hyala fəyra na ka ndə kwal tsa nzə, ta
gəzanshi kwəma wəzə na va kaa *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə lə ta ɓananshi.
12 Tə mbərkə kwəma va nzee mbə sa
ngəra'wə sənzənva kwa fərshina. Ya
tsəgha nzə kiy, ka hazlənee va ngəra'wə
tsa va tepəw, sa nzanay e ɓanavə nəfə
tsee kaa Yesəw, mba'ee sənay, mbə nəfə
tsee na, a bərci və ta ndəghwəti sləni ci va
ndara na pa' fəca vici dza naa zhəghəvaa
səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli, pən.
13 Ma kwəma kataŋ na va gəzaŋa yay,
gəzanshi kaa nihwəti mbəzli war njasa
favə gha va vəya. Gha mbə gəzanshiy,
ɗì tə gha mbəzli. Mba'a gha ɓanavə
nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw Kəristəw.
Ma bərci ka ghwəmmə vaa kwəmavə ta
məni tsəghay, sa nza ghwəmmə jakəjakə
lə Yesəw Kəristəw na.
14 A pə gha kəsəvə kwəma wəzə na va
ndaŋa Hyala bekir dəvə. Safə tsa Hyala va
fambə na mbə nefer ghwəmmə dza naa
kəətiŋa ta kəsə nzə.
15 A gha sənay, a mbəzliy nəw Yesəw tə
hiɗì ka Azəy zlara gwanashi. Mbə shi na
kar Fizhel ghəshi lə Erməwzhen.
16 Ma na 'Wəneshifər na naciy, mbə
dəpəra nəfə tsee ka naa nza ya hwəmɓa.
Kar naa ha'wə ta dzəvəghee kwa kwəma
mbəzli ya tsəgha nzee kwa fərshinaw.
Ə cə'wee Ndə sləkəmmə a ghəci mana-
natishi wəzə hwər kaa mbəzli kəghi tsa ci
gwa'a.
17 War sa səəkəy na tikəə dzəmbə
məlmə Rəməy, tərəŋw pəlahwə na pətsa
nzee ti wəzə, dza na mba'a kəsara.
18 A Timəte, a gha sənay kwərakwə njasa
kəətəhwəra na, ghala pətsaa nzee va mbə
məlmə Efesə. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə, a
ghəci mananati wəzə hwər tsa ci, fəca vici
dza naa səəkə ta məni ngwəvəə dzəkən
mbəzli.

2

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw lə
nəfə kwətiŋ*

1 Na na ghay zəghwee Timəteyey, a pə
ghaa sə'wa kwəma mbə sləni gha. Wəzə
hwər tsa Hyala va ndammə na mbə jakəva
lə Yesəw Kəristəw dza naa ndaŋa bərci ta
məni nzə.
2 Kwəma Hyalaa niy favə gha va səvəri
mbə miy tsee, yən mbə gəzanshi kaa
mbəzli ɗaŋəy, ɓəvə kwəma va, a gha
ɓanavəshi mbə dəvə shi kaa mbəzli kataŋ
ni gar mbay ghəshiy ɓananshi kaa nihwəti
mbəzli kwərakwə.
3 Mba'a kə ngəra'wə kəsaŋa tə mbərkə
kwəma Yesəw Kəristəwəy, ə pə gha dzaa
sa, njasa ka nihwəti mbəzli vaa sa. Sə'wa
mbə sləni Kəristəw njasa ka ndə sawji vaa
sə'wa mbə mbəz.
4 Mba'a kə ndə sawji mbə mbəzəy, wəzə
wəzə ka naa ghəra sləni ci, ta təɓanci kaa
ntsa ci dikə tsa. Kar naa kəslimbə ghən
mbə məni shi məni mbəzli gəmshi ni dzar
mbə məlməw, tsəgha na lə gha kwərakwə
ki.
5 A gha sənay ɓa, mba'a kə ndə
pəhətəvay ta kəsli bali ta gwəramti, mba'a
kə kala kəsli lə kwal njasa ɗì məndiy, ka
dza məndiy wanaghə zhəmə ciw.
6 Ndə za tsaa sahwə ngəra'wə dalala
mbə zay, pərɓa ghəci ka naa kwəmavə na
ci bəla mbə shi zati na va kwərakwə.
7 Təkə tə gha wəzəə dzəkən kwəma
gəzaŋee va. Mba'a pə ghaa təkə kwəmaa
dzəkənəy, a Ntsaa sləkəmmə taa ndaŋa
məhərli wəzə na ta sənata kwəma ɗì
kwəma va gəzə gwa'a.
8 Zəzətiy dzəkən Yesəw Kəristəw, ntsa
mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə. Sa pəəsliti
məndiy, dza na mba'a satiy mbə məti
njasa gəzəkə kwəma wəzə na va. Ghənzə
na kwəma wəzə na va gəzee kaa mbəzli.
9 War tə mbərkə ti kee sa ngəra'wə.
Mba'a məndi tsaghwara kwa dəŋw nja
ndə yidì kwəma. Ya tsəgha tsaghwara
məndi kwa dəŋwəy, ma na kwəma Hyala
na, ndə tiɓa ka mbay tsaghwa kwa
dəŋwəw. War mbə mətsəhə gəzə nzə
dza nihwəti mbəzliy nza kwa kwəma kwa
kwəma.
10 Ava va tsəgha sə'wee sa ngəra'wə
ghənghən ghənghən. Tawa sə'wee
ngəra'wə tsa va kiy, sa ɗee nihwəti mbəzli
tsəhavə Hyalaa mbəlishi mbə Yesəw
Kəristəw kwərakwə. Ta dza ghəshiy
nzəyshi tə pətsa gwəmati Hyala mbə mazə
tsa nzə shəndəkə tsa mə ghwəmə pa' kwa
ndimndim.
11 Tsəgha dza ghaa sə'wa kwərakwə ki,
sa nzana kwəma dzee na ta gəzəy, kwəma
kataŋ kataŋ na na:

Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə lə
Kəristəwəy,
ta piy dza ghwəmmə li kwərakwə.
12 Mba'a pə ghwəmmə garəmmə jarjar tə
kwəma Hyala
ya mbə ngəra'wəy,
ta məni mazə dza ghwəmmə li kwərakwə.

1:11 1:11 1Tim 2:7 **1:13 1:13** 1:5; 1Tim 1:10 **1:14 1:14** 1Tim 6:20 **1:15 1:15** 4:16 **1:16 1:16** 'Wəneshifər: 4:19 **2:2 2:2** 1Tim 1:10; 4:14 **2:5 2:5** 4:7-8 **2:8 2:8** Rm 1:3-4; 1Kwər 15:4 **2:9 2:9** 1:8; Ef 3:1; Flp 1:12-14 **2:10 2:10** Rm 5:2; Kwəl 1:24 **2:11 2:11** Rm 6:8 **2:12 2:12** Mt 10:32-33; Rm 5:17 **2:13 2:13** Rm 3:3-4

Mba'a pə ghwəmmə ni sənay tsava ndə
ghəyəw pə ghwəmməy,
ta gəzə dza na, sənashi nini mbəzli yaw,
kə kaa ngəmmə kwərakwə.
13 Mba'a pə ghwəmmə zhəghanavə hwəm
kaa kwəma ciy,
na naci na, ka dza naa zhəghə hwəm kaa
kwəma ciw.
Sa nzanay, ka mbay naa zhiniy
vərasləti vəraslə kaa ghən tsa ciw.

Njasa ka ndə ghəra sləni nzə, ka na təɓanta kaa Hyala

14 Zazanshi tə gha kwəma gəzəkəŋee va
kaa mbəzliy nəw kwal Hyala. Ma nza
ghəshi təkəə dzəkən. Gəzanshi wəzə lə
slən tsa Hyala: Ka hə həərəva ghwəy
ta kwemer ghənghən ghənghən ni ma,
pə gha kaa ngəshi. Sa nzanay, gəla ni
tsəgha ni va shiy na, ka dza ghəshiy
kəətiti ndə ya jəw nzəw. War ə na na
dza ghəshiy yidɗivəri nefer mbəzliy fafashi
gwa'a tsəgha.
15 Ta na tsa gha ghənəy, ə pə ghaa jihəva,
nza shi məni gha təɓə kwa kwəma Hyala.
Ə pə gha məniŋa ka ndə ghəra sləni tsa
kama shi ha'wə ha'wə ni mbə sləni ci kwa
kwəma Hyala, saa canshi kwəma kataŋ na
lə kwal tsa nzə kaa mbəzli.
16 Ma na kwemer gəmshi ni va təɓə ma
va Hyalay, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə
shi ma.
Sa nzana, mbəzliy gəəzə gəla shi tsəgha
ni vay, sahə sahə na, mbərəkə dza ghəshiy
zlay kwal Hyala.
17 Ma kwəma shi va diɓay, ə naa zləliva
dzar mbə mbəzli nja zhi daŋwazha tsaa
nza va tə ndə kala kəɗi ma. Mbə gəla
mbəzli ka ɓananshi *kwəma jikir na va
kaa mbəzli na kar Himene ghəshi lə Filetə.
18 Ma mbəzli vay, ka ɓananshi kwəma
kataŋ na ghəshi kaa mbəzliw, war dzərvaa
na ɓananshi ghəshi kaa mbəzli. Ma kə
ghəshiy: A Hyala zhanakati mbəzli mbə
məti mbəradzəta, kə ghəshi. Dza ghəshi
mba'a ghəshi səəvəri məhərli nihwəti
mbəzli lə kwəma shi va, mba'a niva zlay
nəw kwal Hyala sənzənva.
19 Ya tsəgha nzə kiy, na kataŋ na kwəma
Hyala na ka zhəghəva naw. Ghala mbə
lə səɗa ciki tsaa nzəyta va bəlbələw. A
məndi tsaslatiy dzəti səɗa ciki tsa va:
«A Ndə sləkəpə sənashi nici mbəzli» kə
məndi. Zhini ɓa na: «Ntsaa ni, ntsa Ndə
sləkəpə *Kəristəw nzee kəy, ə kə zlata
məni kwəma jikir na» kə məndi.
20 A ghwəmmə sənay, mbə ciki tsa
ndə shiyəy, ghənghən ghənghən na shiy
mbəɓa, tiɓa kwekwer məntim tə tsahi
mbəzə, tiɓa kwekwer 'yesler, tiɓa kwek-
wer gagahi, tiɓa həlepipi, dza ghaa
kəsashi. Ni wəzə wəzə ni vay, fəca
nza makwaghwa tiɓa ka məndiy ɓəshiy
səvəri. Ma nihwəti va na, ta zəmə shi
zəmə kəghi ya hwəm na sləni shi.
21 Tsəgha na lə ghwəmmə kwərakwə.
Mba'a kə ndə zlata məni kwəma jikir na
njasa gəzee vay, nja kwakwa tsa məntim
va tə tsahi mbəzə ka məndiy ɓəə səvəri
war ta makwaghwa dza naa nza. Ma ntsa
vay, sa Hyala dza naa nza, ta ɓəvə dza
Hyala ta sləni nzə. Ghəciy, ya ta namaɓa
sləni wəzə na gwa'a na, war yə ka naa ni.
22 Ə gəzaŋee, əntaa gha məməni gəla
shi ɗi nihwəti gwəla va məni gəmgəm ni
ma. Tsarakə pə gha zlay kwal tsa gəla shi
tsəgha ni va. Lə kwal tsa nzə pə ghaa nəw
kwəma, ya namaɓa nzə. Kəsəvə kwəma
Yesəw Kəristəw, ɓanavə nəfə tsa gha wəzə
wəzə. Ə pə ghaa ɗi nihwəti mbəzli, ka
nzəy lə zərkə kwa jipə tsa ghwəy lə mbəzli
nza nəfə tsa shi ɗewɗew, mbəzliy cə'wə
Ndə sləkəpə.
23 Ma na ghəpəhi kama ghən va ti shiy,
ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə shi ma. A
gha sənay, gəla ghəpəhi tsəgha ni vay, war
lə miy ka ghəshiy kərkəva.
24 Ta na ndə ghəra sləni kaa Ndə
sləkəpəy, ka təɓə na ghəciy məni miy
lə mbəzliw. Na naciy, war wəzə təɓə
na ghəciy mananshi kaa mbəzli gwanashi.
Ka ɓananshi shiy kaa mbəzli lə məhərli,
mba'a sənay sə'wa kwəma shi.
25 Ya ə nza mbəzli tiɓa kala ɗi zləɓa
kwəma ciy, mba'a sənay ɓananshi shiy lə
məhərli. Nda nza Hyala ghavəə kəətitishi,
mba'a ghəshi zhəghanti nzəy tsa shi, ta
sənata na kataŋ na kwəma.
26 Ya tsəgha kəəsətishi *ndə jaka tsa
Hyala nja kwa zhəva, ka mananci kwəma
ɗi na ghəshiy, a məhərli shi wəzə na taa
zhəkəta bərkee, ta mbə ghəshiy mbəlishi
səvəri mbə dəvə ci.

3

Shiy dzaa məniva hiɗi ndəkwə ta kərə

1 A zəghwee Timəte, fə tə gha ghən wəzə
ta kwəma ɗee na gəzaŋa tikə: Ge'i lə kwa
kərni vəghwəy, vəghwə tsa 'yahə'yahə tsa
dza naa nza.
2 Sa dza naa nza ghalaɓay, war tsa
shi ghən dza mbəzliy ɗi, ka məni mətsə
tərəŋw ta gəna, ka vəshi, ka kəli ghən tsa
shi, ka tsəərə Hyala, ka dza mbəzliy ɗi fəti
va mbəzliy yakəshiw, ka ghəshi dzay, kala

2:14 2:14 1Tim 1:3-7; 6:4; Tit 3:9 **2:15 2:15** 1Tim 1:10 **2:16 2:16** 1Tim 1:4 **2:17 2:17** Himene: 1Tim 1:20 **2:19 2:19** Bəla 16:5; Zhŋ 10:14 **2:20 2:20** Rm 9:21 **2:21 2:21** 3:17 **2:22 2:22** 1Tim 6:11 **2:23 2:23** 2:16 **2:24 2:24** 1Tim 3:3; Tit 2:7-8 **2:25 2:25-26** 1Tim 2:4 **3:1 3:1** 1Tim 4:1; 2Pi 3:3; 1Zhŋ 2:18; Zhəwdə 18 **3:2 3:2-4** Gal 5:19-21

məni ma 'wəsa kaa mbəzliy kəətitishi, ka
dza ghəshiy ha'wə tə shiy dzar kwa bəla
Hyalaw.
3 Mbəzli va diɓay, jikir dza hwər tsa shiy
nza, ka dza hwər tsa shiy zhanshi ta ndəw.
War ə dza ghəshiy tsəhtsəhəə dzəkən
nihwəti mbəzli, ghwampa ghwampashi
dza ghəshiy məni shiy, ka ndərəm lə
mbəzli. Ka dza ghəshiy ɗi məni wəzəw.
4 Ka nga ɗafa ta nihwəti mbəzli dza
ghəshiy nza, ka məni war kwəma kama
ghən ti, ka kəli ghən tsa shi tərəŋw. Na
nashiy, shiy təɓanshi dza ghəshiy ɗi məni,
kala ɗi ma Hyala.
5 Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi mənti
ghən tsa shi nja ka nəw Hyala, kala zləɓa
ma na kataŋ na kwəmaa dzaa ɓanshi bərci
kwa kwal Hyala tsa va. Gəla mbəzli vay,
kərakə pə gha zlay kwal tsa shi.
6 Nihwəti mbəzli mbə mbəzli vay, ə
ka ghəshiy dzakə ghi tsa mbəzli ka dzaa
ngəɗi mi'i daw daw bərci ni kəsashi
ghəshi kəyɓa, ta mbə mi'i vaa ɓəvə
kwəma shi va tsəgha. Mi'i vay, ka məni
*kwəma jikir naa ghəshi tərəŋw, ka məni
kwəma ɗi vəgha shi.
7 Mbə ɗi ɓənivə shiy mi'i va na, daw
məhərli shi ta sənata na kataŋ na kwəma.
8 Gəla mbəzli vay, mbazaa nga ghəshi
lə kwəma Hyala njasaa niy məni kar
Zhanesə va ghəshi lə Zhambəresə
mbəradzə, * kala zləɓa ma kwəma
Məyizə. Na nashiy, yiɗi yiɗi na məhərli
shi. Ɓanavə nəfə tsa shi ghəshi kataŋ
kataŋ kaa Yesəwəw.
9 Ka dza ghəshiy dzavə dza kərakə lə
na shi va sləniw, sa dza naa nzay, ɗaŋ
dza mbəzliy fəti ghən ta sləni shi va kama
ghən ti, njasa niy fətim va ghən ta sləni
kar Zhanesə va kama ghən ti ghəshi lə
Zhambəresə mbəradzə.

Kwəmaa zəzəə dzəkən ya hwəmɓa

10 Ta na tsa gha ghənəy Timəteyey,
gwa'a gwa'a sənashi gha shi ɓananshee
kaa mbəzli. Gwa'a naghamti gha ya nzəy
tsee kwa kwal Hyala. A gha sənata kwəma
ɗee mbə sləni ghəree. A gha sənay ya
njasa ɓanavee nəfə tsee kaa Yesəw, ya
njasa sə'wee kwəma gwa'a. A gha sənay
diɓa njasa ɗee mbəzli, njasa kəsəvee kwal
Hyala wəzə.
11 A gha sənay njasa sahwəmra mbəzli
ngəra'wə diɓa. A gha sənata kwəmaa
səəkə kənee mbə məlmə Antiyəshə, lə
mbə məlmə Ikəniyəm, mba'a mbə məlmə
Listər gwa'a. Na kataŋ nay, tərəŋw
samiyra ghəshi ngəra'wə.Ləy hwəm shi
va kiy, a Ndə sləkəpə mbəlikəvəriɗa mbə
ngəra'wer va gwanashi.
12 Ta na nava na kataŋ nay, ya wa ntsaa
ɗi nəw kwal Hyala wəzə njasa təɓə na, tə
sa nzee ntsa Yesəw *Kəristəw kəy, ta sanci
ngəra'wə dza mbəzli.
13 Ma na mbəzliy kəsəvə war məni
jikir tsa shi, lə slasla dzərvə shi na shiy,
war ə dza ghəshiy dza kwa kwəma kwa
kwəma lə kwəma shi gəmgəm na. War
ka ngəɗishi *ndə jaka tsa Hyala, ka ngəɗi
nihwəti mbəzli ghəshi kwərakwə.
14 Na na ghay Timəteyey, ə pə gha
garəŋa tə shi ɓənivə gha va wəzə, sənashi
gha ka shi kataŋ ni, lə nəfə tsa gha gwanay.
Sa nzanay, a gha sənay gəla ntsa ɓənivə
gha va shi va və wəzə.
15 Kəsəvəshi wəzə, sa nzanay, ghala
ghaa zəghwəŋa sənata gha kwəma mbə
Zliya Hyala. Kwəma mbə vay, ghənzə
dza naa citəŋa kwal tsaa sənata kwəma,
ta mbə Hyalaa mbəlitəŋa, sa ɓanavə gha
nəfə tsa gha kaa Yesəw Kəristəw.
16 Gwanata kwəmaa tsaslita mbə Zliya
Hyalay, kwəmaa səəkə va Hyala na, na
tsasliti məndi. Zliya vay, wəzə na ta
ɓənimmə kwəma kataŋ na. Mba'a pə
ghwəmmə mənti *kwəma jikir nay, ka
cimmə ghənzə, zhini ka zhəghəmməə
zhəghwa kwal tsa wəzə tsa, ka ɓənimmə
məni sləni njasa ɗi Hyala.
17 Sa məni kwəma Hyala va tsəghay,
ta mbə ntsa Hyalaa nza gwəma gwəma
mba'a kwəmavə shiy dzaa kəəti ta məni
sləni wəzə na gwanata.

4

1 Ə cə'wəŋee mbə slən tsa Hyala lə
mbə slən tsa Yesəw Kəristəw a gha gəzə
kwəma Hyala kaa mbəzli. Ə cə'wəŋee tə
mbərkə səəkə tsa Yesəw Kəristəw ta sla
ngwəvəə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni
lə ni bəkwə bəkwə ni, ghəci saa dza va ta
səəkə ta sləkə mbəzli,
2 Ə gəzaŋee, ə pə ghaa gəzə kwəma
Hyala kaa mbəzli, ka jihəvaa dzəmbə gəzə
nzə. War ə pə ghaa gəzanshi. Ya ghala
vəghwə tsa ɗi mbəzli fa nzə, ya ghala
vəghwə tsa ɗi ma ghəshi favə gwa'a.
Mba'a kə mbəzliy məni *kwəma jikir nay,
ə pə ghaa naɓəshi, ka gəzanshi a ghəshi
zlata məni nzə. Ə pə ghaa mətsahanshi

3:5 3:5 Mt 7:15, 21; Rm 2:19-20; Tit 1:16 **3:6 3:6** Tit 1:11 **3:8 3:8** Səvəri 7:11, 22; 8:3, 14; 1Tim 6:4-5 * **3:8 3:8** Kar Zhanesə lə Zhambəresə tsa vay, sləneɗemerəy niy fanati ka Zhəwifə kaa ka ɗəfələə niy nga mbaza va lə Məyizə tə hiɗi Ezhipətə na ghəshi (Səvəri vəh 7:11-12). **3:10 3:10** Rm 16:24; 1Tim 1:5 **3:11 3:11** SləniKY 13:50; 14:5; 14:19; sa ngəra'wə: Cem 34:20; 2Kwər 11:23-29 **3:12 3:12** Mt 16:24; Zhŋ 15:20; SləniKY 14:22; 1Tes 3:3 **3:14 3:14** 2:2; 1Tim 1:10 **3:15 3:15-16** Zhŋ 5:39; Rm 15:4; 1Tim 4:13; 2Pi 1:21 **3:17 3:17** 2:21 **4:1 4:1** SləniKY 10:42; 2Kwər 5:10; 1Pi 4:5 **4:2 4:2** SləniKY 20:20, 31; Tit 1:13

bərci ta məni na wəzə na kwəma. Gha mbə ɓananshi kwəma Hyalay, ə pə ghaa sə'wa kwəma.

3 Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, vəghwə tsa vay, ka dza mbəzliy ɗi favə na kataŋ na kwəma məndiy ɓananshiw. War kwəma ɗi vəgha shi dza ghəshiy məni. Ka ghəshi dza na, tsəha' ghəshi tsəhavə mbəzliy ɓənipə shiy təɓanshi.

4 Ka dza ghəshiy ɗi fa na kataŋ na kwəmaa dzəghwa sləmə shiw. Mbərəkə dza ghəshiy zlata na kataŋ na kwəma, ka dzashi ta fafa kwəma jiji.

5 Na na ghay Timəteyey, gwəmavə ndəghwə ghən tsa gha wəzə, mbə shiy gwanashi kwa kwəma Hyala. Ə pə ghaa sə'wa ngəra'wə tsaa dzəkən gha. Gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. Wəzə wəzə pə ghaa məni sləni ndaŋa Hyala mbə dəvə gha ta məni nzə.

6 Ta na tsee ghənəy, ndal tərə vəghwə tsee ta mətiw. Nja shi ka məndi vaa dza ta ta Hyala li shi nzee.

7 Wəzə wəzə ghərantee sləni kaa Yesəw Kəristəw, ghala mbə ghəy lə ntsaa mbəzəti mbəz tsa wəzə tsa vaw. E kərkamti sləni ndara Hyala ta məni nzə, nja ntsaa kəɗamti kəsli bali ci va nzee. E nəwti kwal Hyala pa' tə pətsa kərkə na kala zhəghanavə hwəmee.

8 E sənay nanay, mbə ndəghəra na zhəmee va Hyala mə ghwəmə, sa nzana mba'ee mənira ka ntsa slar tsa. Ndə sləkəmmə tsaa məni ngwəvə va lə kwal tsa nzəy, ghəci dza naa ɓəra zhəmə va. Fəca dza naa səəkə ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli dza naa ɓəra. War kaa ngəra dza naa ɓəra zhəmə va kwətiraw, ya wa ntsaa ndəghə vəghwə səəkə tsa Kəristəw lə nəfə kwətiŋəy, ta ɓanavə dza na kwərakwə.

Pəl har Timəte, ta səəkəə dzəvəgha

9 A zəghwee Timəte, ə pə ghaa diva ta səəkə tikəə dzəvəghee kyaŋwkyaŋw.

10 Sa nzanay, a Demasə zlara mba'a dzay dzəmbə məlmə Tesalənikə, sa ɗi na shi tə hidi. Ma Kəresensə naci na, mba'a dzay dzəti hidi ka Galatə, mba'a Titə dzay dzəti hidi ka Dalmati.

11 Kwataka Ləwka na saa tərmbə vəghee tikə gwa'a tsəgha. Fəca ka gha maɗiy səəkəy, pəməkəvə tə gha Markə kwasəbə gha. Sa nzanay, ta kəətitəra dza naa dza tikə mbə sləmee.

12 Na na Tishikəy, e ghwənay tsavaa dzəmbə məlmə Efesə.

13 Ghaa səəkəy, tsəhəŋa tə gha mbə məlmə Tərəwasə, nza gha dzakə ghi tsa Karpəsə ɓəvəra kwəbaŋ tasli tsee kəyɓa. Ɓəvə tə gha Zliyahi kwəma Hyala diɓa, gaw ni ka hwəta va na ni gwəree ɗi.

14 Alekəsandərə ndə pəsli tsa vay, tərəŋw məntəra na *kwəma jikir na tikə. Ndə sləkəmmə dza naa wanci zhəmə kwəma ci va jikir na.

15 Ya gha ciy, ndəghwə tə gha ghən tsa gha və, nəghətaa ghəci məntəŋa kwəma jikir na kwərakwə. Sa nzanay, ka ɗi naa favə shi ɓəni ghəy va kaa mbəzli ya jəw tsətsəw.

16 Fəca ghee garə kwa kwəma mbəzli tə ngwəvə, ta gəzə kwəma kən ghən tsee səvəriy, ndə tiɓa mba'a niy kəətəhwəraw. Mbəzli gwanashi niy zlara na kwətira. Ə cə'wee Hyala a ghənzə pəlashi kwa hwər nzə.

17 Ya tsəgha niy zlara məndi talay, niy zlara Ndə sləkəpəw. Aa niy kəətitəra, mba'a ndara bərci, ta mbayee gəzanshi kwəma ci kaa mbəzli kwa pətsa kəray na, kala hazləni mbə nəfə tsee ya jəw nzə. Ɗaŋ *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə favə kwəma Hyala fəcava. Ava tsəgha kəətitəra Ndə sləkəpə, mba'ee mbəlira va dzəghwa miy zhəl.

18 Ya namaɓa kwəma jikir na səəkə naa dzəkən yay, e sənay ta mbəlantəra dza Ndə sləkəpə və. Ta ndəghwətəra dza na ta mbayee tsəhəra mə ghwəmə tə pətsa sləkə na. Ə pə ghwəmməə fal dikə tsa Hyala ya hwəmɓa. *Amin.

Pəl kərni zliya ci lə səkwə nihwəti mbəzli

19 Kwa kərni kwəma ɗee gəzaŋa kiy Timəteyey, ə ɗee ghaa səkwətəra Pərishil ghəshi lə zata Akilasə, mba'a gha səkwətəra mbəzli kəghi tsa 'Wəneshifər kwərakwə.

20 Erastəy, mbə məlmə Kwərintə nzəyəy na, na na Tərəfim na mba'ee zlay mbə məlmə Miletə sa nzana gwərapəy ghəci niy nza.

21 Na na ghay, ə pə ghaa diva ta səəkə tikə kyaŋwkyaŋw, ka vəghwə tasli səəkə. Mbə səkwəŋa na kar Ewbələsə, lə Pəwdesə, mba'a Linəwsə,

4:3 4:3 1Tim 1:10; 4:1 **4:4 4:4** 1Tim 1:4 **4:6 4:6** Flp 2:17; 2Pi 1:14 **4:7 4:7-8** 1Kwər 9:24-25; Flp 3:12-14; 1Tim 1:18 **4:10 4:10** Flp 2:21; Demasə: Kwəl 4:14; Flm 24; 1Zhŋ 2:15; Titə: 2Kwər 2:13 **4:11 4:11** Ləwka: Kwəl 4:14; Markə: Kwəl 4:10 **4:12 4:12** Tishikə: Kwəl 4:7-8 **4:13 4:13** SləniKY 20:6 **4:14 4:14** Mt 16:27; Alekəsandərə: 1Tim 1:20 **4:16 4:16** 1:15 **4:17 4:17** Dani 6:21; Cem 22:22; SləniKY 1:8; 23:11 **4:18 4:18** 2Kwər 1:10; Flp 1:19-20 **4:19 4:19** Akilasə lə Pərishil: SləniKY 18:2; 'Wəneshifər: 2Tim 1:16-17 **4:20 4:20** Erastə: SləniKY 19:22; Rm 16:23; Tərəfim: SləniKY 21:29

mba'a Kwələwdiya. Zhini mbə səkwəŋa
ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə
gwanashi.
22 Nana kiy Timəteyey, nza gha
nza, ndəghwətəŋa Ndə sləkəpə, mba'a
məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci gwanaŋwəy.
Tiɓa kərayee, nza gha nza ki.

4:22 4:22 Gal 6:18

Zliya tsaslati Pəl kaa Titə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlikəmə kwa fərshina tə hidĩ ka Rəm, ghəci mbə təwrə dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən na, kə ghəshi (vəh 1:5 lə 3:12).

Kaa Titə tsasli Pəl zliya na. Ma Titə naciy, ntsaa nəw kwal tsa Yesəw na, mbə hwəhwə tsa ka Gərekə ghəci (nighəm mbə Galatə 2:3). Aa niy pəhəhwə Pəl mbə dza ta wə ghənghən ghənghən. Mba'a məniy ka ntsaa kəəti mbə sləni ci (nighəm mbə 2 Kwərintə 7:6-16).

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Ma ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, Titə mbə hidĩ Kəretə na. Pəl niy zlay na mbəɓa ta mbə ghəciy kərni sləkati naa niy tərmbə kwəma mbəɓa. Zhini nza ghəci tivə mbəzliy dzaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tə hidĩ ka Kəretə. Dzəghwa Pəl ki mba'a cinti njasa ka na təra mbəzli va.

Vəh 2 Dzəghwa Pəl diɓa ki mba'a cinti kaa Titə njasa dza naa ɓəni kwəma kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni mbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Titə a ghəci gəzə kaa mbəzli njasa ka ghəshi nzəy tikə tə hidĩ, zhini ka gəzanshi, əntaa ghəshi zləɓa kwəma mbəzliy həərə mbəzli va ta tihəva lə ta nəw kwəma jiji.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ndə ghəra sləni tsa Hyala, zhini diɓa na, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw yən. Hyala ghwənara na ta dzee ta kəəti mbəzli təravə na, nza ghəshi mbəə ɓanavə nefer shi kaa ngəta, mba'a ta mbə ghəshiy ɓənivə kwəma nzə kataŋ na. Na kataŋ na va kwəma Hyalay, ghənzə cimmə na njasa ka ghwəmmə nzəy ta təɓanta kaa Hyala.

2 Ma nə ya kaa kwəma mənee va tsəghay, a mbəzli mbəə fəy ghən gəzliŋə ta kwəmavə piy tsaa kədĩ ma dza ghəy kataŋ, kə ghəshi, nə ya. Ghala kwataŋata hidĩ ghwəla ta ghavay, a Hyala niy gəzəkə ɓanshi piy tsaa kədĩ ma va kaa mbəzli. A na Hyala nanzə kiy, ka sla dzərvə na tepəw.

3 Ma sa bərkəti na vəghwə tsa va kiy, dza na mba'a cikəvərimmə piy tsa vaa dzəti ngwəla, səvəri mbə kwəma nzə va ɓənee kaa mbəzli. Ghənzə ghənzə Hyalaa mbəlitəmmə va, fambəra na kwəma va mbə dəvee. «Mbala, a gha dzaa gəzanshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə» kə kaa ngəra.

4 Kaa ngəŋa tsaslee zliya na Titə. Ghay, nja zəghwə yakee məniŋa gha, sa nzanay, kaa ntsa kwətiŋ tsa ɓanavə ghwəm nefer ghwəm. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala, ghəshi lə Yesəw Kəristəw Ndə mbəlimmə, mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Sləni Titə tə hidĩ ka Kəretə

5 Kwəma zlaŋee va tə hidĩ ka Kəretə tiy, a gha sləkati naa niy tərmbəta kwəma ta sləka mbəɓa gwa'a nə ya. Ma niy ɗee kiy, mba'a gha tsəhəŋa dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidĩ ka Kəretə gwanashi. Sa ghaa dza ya mbə tsamaɓa jakəvay, mba'a gha dzaa titivə mbəzli ta nza ghəshi ka mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbəɓa, njasaa niy gəzaŋee va.

6 Ma ntsa dza ghaa fə ka Ndə 'wa kwal təɓə nay, ntsa hanci ma məndi cəm dzar kwa *kwəma jikir na ya jəw nzə. Mali kwətiŋta sa və, mba'a ndərazhi ci ɓanavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw, wəzə nzəy tsa shi kwa kwəma mbəzli, kala zhini ma ghən ghəshi.

7 Ma ntsa fəy məndi ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala na tsava ndə naci. Va tsəgha kiy, ka təɓə na məndiy hanci cəm dzar kwa kwəma jikir na ya jəw nzəw. Ka təɓə na ghəciy ndə kəli ghən tsa ciw. Ka təɓə na ghəciy ɓə nəfəw. Ka təɓə na ghəciy sa sa shiy ka ghiw, ka təɓə na ghəciy ndə pəla miyəw. Ka təɓə na ghəciy gwəfə shiy va mbəzli diɓaw.

8 Ma təɓə nay: Ndə ka ka'wə ka məlmə ghəci wəzə kəghi tsa ci, ndə məni kwəma wəzə na, ndə ka zəzə kwəma wəzə, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə, ɗewɗew nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, ntsaa məni ma kwəma ghwampa ghwampata.

9 Ma təɓə nay, mba'a ghəci kəsəvə na kataŋ na va kwəma ɓananavə məndi wəzə mbə nəfə ci. Ma ghalaɓa kiy, aa taa mbay mətsahanshi bərci kaa nihwəti mbəzli, lə kwəma kataŋ na va. Zhini

---

1:1 1:1-3 ndə kwal tsa Yesəw: 1Tim 2:7 **1:2 1:2** 1Pi 1:3-5; Gal 3:6, 17-18 **1:3 1:3** 3:4; sa bərkəti na vəghwə: 1Tim 2:6 **1:4 1:4** Titə: 2Kwər 2:13; zəghwə: 1Tim 1:2 **1:5 1:5** SləniKY 14:23 **1:6 1:6-9** 1Tim 3:2-7; 1Pi 5:1-4 **1:9 1:9** 2:1; 1Tim 1:10

diɓay, aa taa mbay cikəvəri wəzə mənti
mbəzliy dɨ ma zləɓa kwəma va vaw, kə.
10 Ava mbəzli tsəgha ni va pə gha taa ti,
sa nzanay, ɗaŋ na nihwəti mbəzli tiɓa, ka
zhini ghən ghəshi, war kwemer gəmgəm
ni va kama ghən ti shi ka ghəshiy gəgəzə,
ka dadakə mbəzli. Kwatama *ka Zhəwifəə
nəw Yesəw gwəramti na kwəma va.
11 War hashi kə məndi dzaa hashay
gəla mbəzli va. Sa nzanay, gwa'a gwa'a
ka ghəshiy yiɗivəri nihwəti mbəzli mbə
nzəy tsa shi kəghi tsa shi lə shi ɓənipə
ghəshi va. Shi təɓə ma məndiy ɓananshi
kaa mbəzli na shi ɓəɓəni ghəshi va kaa
mbəzli. Ta nahwəti na kiw, war ta pəlavə
gəna shi nə ghəshi kaa kwəma va gwa'a
tsəgha.
12 A tsahwəti *ndə gəzə kwəma Hyala
tsa shi ghəshi mbəzli ka Kəretə niy gəzəkə
kwəma də'wə ghən tsa ciy dzəkən shi.
Ma kə niy niy: «Mbəzli ka Kəretəy, war
dzərvə ka ghəshiy slasla, nja shəkwadeshi
ndərəm ghəshi, ka mereɗem na ghəshi,
war hwər tsa shi na sa sənay ghəshi gwa'a
tsəgha» kə niy ni.
13 Ma kwəma gəzəkə ntsa va vay,
kwəma kataŋ na. Va tsəgha kiy, gəla
mbəzli va na, ə pə ghaa gəzanshi kwəma
lə bərci, nza ghəshi mbəə nəw kwal Hyala
njasa təɓə na.
14 Gəzanshi kwəma a ghəshi zlata nəw
kwəma jiji ka Zhəwifə, ka zlata nəw
kwəmaa dzəkən məni ɗewɗew va pəhəti
mbəzliy dɨ ma fəti va ta nəw kwəma kataŋ
na.
15 Mba'a kə nəfə tsa ndə ɗewɗew kwa
kwəma Hyalay, ya nimaɓa shiy na war
ɗewɗew dza ghəshiy nza və kwərakwə.
Ma na mbəzliy yivə ma kwəma Hyala,
shi kama nefer shi ɗewɗew kwa kwəma
Hyalay, shiy tiɓa ɗewɗew və shi na shi
kiw. Na na shiy, war shi gəmgəm ni
ghəshiy zəzə ya hwəmɓa. Ya ə mənti
ghəshi shi gəmgəm ni na, kwəma tiɓaa
shashanshiw.
16 Ma mbə kwəma shi ka ghəshiy gəzəy:
«Mbəzliy sənata Hyalaa gə ghəy» kə
ghəshiy ni. Ma sa ka ndəə nighə sləni shi
məni ghəshi gəmgəm na ɓa na, war nja
mbəzliy sənata ma Hyala ghəshiy pəzli.
Ka zhini ghən na ghəshi, war shi dɨ
ma Hyala na shi məni ghəshi, ka mbay
ghəshiy məni na wəzə na kwəma tepəw.

2

Njasa ka mbəzli nza kwa kwəma Hyala

1 Na na ghay Titəy, kwəmaa dzava lə na
kataŋ na kwəma ɓənipə məndiy dzəkən
nəw kwal Hyala, pə ghaa ɓananshi kaa
mbəzli.
2 Gəzanshi kaa pəhepəhir zhər, əntaa
ghəshi ghighi ghən tsa shi lə shiy sa, ə
kə ghəshi mənishi ka zhər ka məhərli,
ka ndəghwə ghən tsa shi, ma nza məndi
mbəə fa kwəma və shi. Ə kə ghəshi
ɓanavə nefer shi gwa'a gwa'a kaa Hyala,
ka dɨ mbəzli, ka sə'wa kwəma.
3 Tsəgha pə ghaa gəzanshi kaa
pəhepəhir mi'i diɓa. A ghəshi mbəə
nza ka mi'i ɗewɗew nəfə ni kwa kwəma
Hyala. Əntaa ghəshi tsəhtsəhəə dzəkən
mbəzli ma. Əntaa ghəshi vəŋəvə sa shiy
ghipə tərəŋw ma. War kwəma wəzə na
ka ghəshi ci kaa nihwəti mbəzli.
4 Ava tsəgha dza ghəshiy mbay
ɓananavəshi dɨ zhər shi lə dɨ ndərazhi
shi kaa mekwikwi mi'i.
5 Ma nza ghəshi mbəə nza ka mi'i ka
məhərli, ɗewɗew nzəy tsa shi, ka kəsə ghi
tsa shi ɓekir divi shi, ka məni sləni wəzə
na kəghi tsa shi, ka dɨ fəti va zhər shi. Ma
ghalaɓay, ka dza mbəzliy kwəmavə kwal
gar ndərə kwəma Hyalaw.
6 Tsəgha pə gha taa gəzanshi kaa gwəla
kwərakwə ɓa, a ghəshi nza ka mbəzli ka
məhərli.
7 Gha də'wə ghən tsa gha kwərakwə kiy
Titəy, war kwəma wəzə na pə ghaa məni,
ta mbə nihwəti mbəzliy ɓəni məni kwəma
wəzə na va va gha. Mba'a pə ghaa ɓəni
shiy kaa mbəzliy, lə nəfə kwətiŋ pə ghaa
ɓənishi. Əntaa gha ɓəti shi ɓəni gha va
kaa mbəzli nja shi tsaɓana ma.
8 Kwəma kataŋ na, lə kwal tsa nzə pə
ghaa gəzəə səvəri, kala kama ghənzə gar
ndərəti ndə, ta mbəə 'wəshamti mbəzliy
dɨ ma kwəma ghwəmmə va, sa ka ghəshi
nata ma kwəma gar ndərə na mbə kwəma
gha va.
9 Ma na mevivi mbə mbəzliy, ə pə ghaa
gəzanshi a ghəshi ɗaŋshi fəti ya hwəmɓa
kaa mbəzliy sləkəshi, ka mananshi kwəma
kaa ngəshi njasa dɨ ghəshi. Əntaa ghəshi
dzaa kanshi ghəpə ma,
10 əntaa ghəshi ghəli ya nimaɓa shi
mbəzliy sləkəshi va ma. War sləni wəzə
na kə ghəshi dzaa məni, ta mbə mbəzliy
sləkəshi vaa sənay, mbəzli slar slar ni na
mevivi ghəy ni, kə ghəshi. Ma tsəghay,
ta fə dimə dza mbəzliy dzəti kwəma ɓəni
ghwəmmə va kaa mbəzliy dzəkən Hyalaa
mbəlitəmmə va.

1:10 1:10-16 3:9-11; 1Tim 1:3-7 **1:10 1:10** 1Tim 1:6 **1:11 1:11** 1Tim 6:5; 2Tim 3:6 **1:13 1:13** 2Tim 4:2 **1:14 1:14** 3:9; 1Tim 1:14 **1:15 1:15** 1Tim 1:5; Mt 15:11; Rm 14:14, 20 **1:16 1:16** 2Tim 3:5; 1Zhŋ 2:4 **2:1 2:1-9** Ef 5:21–6:9 **2:1 2:1** 1Tim 1:10 **2:2 2:2** 1Kwər 13:13 **2:3 2:3** 1Tim 3:11; 1Pi 3:1-5 **2:5 2:5** Ef 5:22-24 **2:6 2:6** 1Zhŋ 2:14 **2:7 2:7** 1Tim 4:12; Flp 3:17 **2:8 2:8** 1Pi 2:15 **2:9 2:9-10** 1Tim 6:1-2 **2:10 2:10** 3:4

11 A na Hyalay, aa cikəvəri wəzə hwər
tsa mənti naa dzəti ngwəla, wəzə hwər tsa
nzə va dza naa mbəliti mbəzli gwanashi.
12 Wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala
vay, ghəci citəmmə na zlashi məni shi
gəmgəm ni təɓə ma kwa kwəma Hyala,
lə zlashi maw shi tə hiɗi gəmgəm ni. Ta
mbə ghwəmməə mənimmə ka mbəzli nza
məhərli və shi, ka məni kwəma slar na lə
kwəmaa təɓə va Hyala tikə tə hiɗi ni.
13 Ava war tsəgha ka ghwəmmə məni
nana di, kala ndəghə vici wəzə na va fəy
ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti,
sa dza Ndə mbəlimmə Yesəw *Kəristəw
vaa səəkə ti lə shəndəkə tsa ci ghəci Hyala
ghwəmmə dikə na.
14 Ma Yesəw Kəristəwəy, ə səəkəy na,
mba'a mətiy tə ghwəmmə, ta mbəlimmə
va kwəma ghwəmmə jikir na gwanata. Ta
mbəə məntəmmə ɗewɗew kwa kwəma ci,
mənti na tsəgha, nza ghwəmmə nza ka
mbəzli ci, ka ɗi məni kwəma wəzə na ya
hwəmɓa.
15 Ava kwəma ka gha ɓananshi kaa
mbəzli, ka mətsahanshi bərci, ka naɓə
mbəzliy fa ma kwəma. Ə pə ghaa gəzanshi
kwəma kaa mbəzli lə bərci ndaŋa Hyala
va. Ka zləɓa gha mbəzliy ndərə kwəma
gha ma.

3

Njasa təɓə mbəzliy nəw Yesəw tikə tə hiɗi

1 A zəmə, gəzanshi wəzə kaa mbəzliy
nəw Yesəw əntaa ghəshi za ghən ta fa
kwəma va mezhizhə, lə va nihwəti mbəzli
dikə dikə ni tə hiɗi gwa'a. Ə kə ghəshiy ɗi
fəti və shi. War məni kwəma wəzə na kə
sa mbə ghən shi ya hwəmɓa.
2 Gəzanshi, əntaa ghəshi dzaa gəzə
*kwəma jikir naa dzəkən ndə ya tsamaɓa
ci ma. Əntaa ghəshi məməni miy lə
mbəzli ma. War ka mbəzli sayi ni kə
ghəshi mənshi. Ka məni wəzə kaa mbəzli
gwanashi.
3 War tsəgha pə ghaa gəzanshi məni,
sa nzanay, kwataŋa na mbəzli kama
məhərli mbə ghən shi niy nza ghwəmmə
kwərakwə, niy ɗi fəti ghwəmmə va
Hyalaw. Mbəzli zaza ni niy nza
ghwəmmə. War məni shi gəmgəm ni
va səkwa hwətəl tsa ghwəmmə ti shi na
kwəmaa niy kavə ghwəmmə. Ka məni
war ndərəm, ka hərhə va nihwəti mbəzli.
Niy ɗi mətsə ghwəmmə nihwəti mbəzliw,
ghwəmmə kwərakwə na, niy ɗi na shi
ghwəmməw, tsəgha.
4 Ya tsəgha niy məməni ghwəmmə ki
na, dza Hyalaa mbəlitəmmə va, mba'a
citəmmə wəzə hwər tsa nzə, dza na
ɓa, mba'a citəmmə njasa ɗiti na mbəzli
gwanashi.
5 Mba'a mbəlantəmmə, sa mənti
ghwəmmə sləni wəzə na mbəlantəmmə
na kiw, war təgəm tsəgha mbəlantəmmə
na, sa zhanta hwər tsa nzə tə ghwəmmə.
Aa yaɓantəmmə va kwəma ghwəmmə
jikir na, mba'a ghwəmmə yammə kwa
baka səɗa. Diɓay, aa ndammə piy tsa
'war'war tsa, dzar kwa Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa.
6 A Hyala fambəmmə Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa tərəŋw mbə nefer ghwəmmə,
tə mbərkə kwəma mənti ndə mbəlimmə
Yesəw Kəristəw.
7 Ta mbə wəzə hwər tsa məntəmmə
Hyala vaa zhəghantəmmə ka mbəzliy
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa,
nza ghwəmmə mbəə kwəmavə piy tsaa
kədi ma va fəy ghwəmmə ghən tsa
ghwəmmə ti gəzliŋə.
8 Ma kwəma gəzəkee vay, kwəma kataŋ
na na.
Ə ɗee ghaa jihəva tərəŋw dzəmbə gəzə
kwəma va kaa mbəzli, ta mbə mbəzliy
ɓanavə nefer shi kaa Hyalaa məni kwəma
wəzə na ya hwəmɓa. Ghənzə na na wəzə
na kwəma, ghənzə na saa dzaa kəətiti
mbəzli.
9 Ngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa vay, ka
i miy tsa gha ghaa dzəmbə ma. Mba'a
kə məndi ghakə kə ghəpəə dzəkən ɓaɓala
jijihiŋwəyəy, ka dzəmbə tsava ghəpə gha
ma. Ka məməni miy gha lə mbəzli ma.
Ka zləɓa kə ghəpə ghaa dzəkən kwəma
pəhəti *Məyizə ma. Niva shiyəy, shi
gəmgəm ni na ghəshi, ka kəətiti ndə
ghəshiw.
10 Mba'a pə gha nay ndəə həhəərə
mbəzli ta tihəvərishiy, ə pə gha naɓəti
kwa taŋa səɗa. Kala ɗi fəti kəy, naɓəti
kwa baka səɗa diɓa. Ma sa ghaa nay diɓa
kala di zlata məni kwəma ci vay, ɓarvaŋa
mbə kwəma ci, zlay kərakə.
11 A gha sənay, gəla mbəzli tsəgha ni vay,
a ghəshi zlay nəw kwal Hyala tsa kataŋ tsa.
War kwəma jikir na ka ghəshiy məni. Tə
kwəma shi va jikir na məni ghəshi ka ndə
sənay, a ngwəvə kən shi kə ndə.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl kaa Titə

2:12 2:12 Ef 1:4; 1Zhŋ 2:16 **2:13 2:13** 1Kwər 1:7; 1Tes 1:10 **2:14 2:14** 3:14; Səvəri 19:5; Ezhek 11:20; Gal 1:4; Ef 2:10; 1Tim 2:6; Ebr 13:12; 1Pi 2:9; 1Zhŋ 3:16 **3:1 3:1** Rm 13:1-7; 1Pi 1:13-17 **3:3 3:3** 1Kwər 6:11; Ef 5:8 **3:4 3:4** 1:3; 2:10-11; 1Tim 1:1; 2:3; 4:10; Tit 3:6 **3:5 3:5** Zhŋ 3:5; Rm 6:4; Ef 2:8-9; 5:26; 2Tim 1:9; 1Pi 1:3 **3:6 3:6** Rm 8:9-16; 1Kwər 6:11; Gal 5:25; Ndə mbəlipə: 2:13; Flp 3:20; 2Tim 1:10; Tit 3:4; 2Pi 1:11; 1Zhŋ 4:14 **3:7 3:7** Rm 3:24 **3:9 3:9-11** 1:10-16 **3:9 3:9** 1:14; 1Tim 1:4 **3:10 3:10** Mt 18:15-17 **3:12 3:12** Tishikə: Kwəl 4:7-8

12 Mbə bərkə ghwənəghəŋa ndə nzee,
ta kar Artemasə ghəshi lə Tishikə. Ma sa
ka gha nay tsa dzee ghwənəghə ndə mbə
shi kwətiŋ tsəhəyəy, nza gha divaa səəkə
ta kəsara mbə məlmə Nikwəpəlisə. Mbə
məlmə va dzee ta nzəy, ge'i lə tir tasli.
13 Sa ka kar Zhenasə ndə ɓənipə
*kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə Apələsə
maɗishi ta wə wəshiy, kəətitishi tə gha
wəzə, kala gar ndərma shiy ghəshi ya
kwətiŋ mbə kwal.
14 Mbəzliy nəw Yesəw va nja
ghwəmməy, ə kə ghəshiy ɓəni məni sləni
wəzə na kwərakwə, ta mbə ghəshiy kəəti
mbəzli gar kəəti ni. Mba'a kə ghəshi
ɓənivə məni tsəghay, ka dza nəw kwal
Hyala tsa shiy nza gəməw.
15 Mbəzli nza ghəy li shi tikə
gwanashiy, mbə səkwəŋa na ghəshi.
Səkwətəŋəy tə gha madigahiŋəy, mbəzliy
nəw kwal Hyala va gwanashi. Nza
Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə
gwanaŋwəy ki. Tiɓa kərayee, nza gha
nza.

3:13 3:13 Apələsə: 1Kwər 1:12 **3:14 3:14** 2:14; 2Kwər 8:8-9; Gal 5:22; Ef 4:28; Kwəl 1:10

Zliya tsasliti Pəl kaa Fəlemən
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, Pəl kwa fərshina tsasli na kaa Fəlemən. Kwəma tsasli na tiy, ta cə'wə Fəlemən a ghəci zləɓavə ka'wə 'Wəneshim sa məniy na ka ntsaa nəw Yesəw Kəristəw nana. 'Wəneshim tsa vay, mava tsa Fəlemən niy nza na kwataŋa, mba'a niy hwəy.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Kwəshala 1-7 Pəl mbə vəshi, ka mananta 'wəsa kaa Hyala, ta dì tsa dì Fəlemən nihwəti mbəzli.
Kwəshala 8-22 Pəl mbə cə'wə Fəlemən a ghəci ka'wəti 'Wəneshim.
Kwəshala 23-25 Səkwəpə.

Pəl səkwə Fəlemən

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl tsa kwa fərshina tə kwəma Yesəw *Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋa na kaa ngəŋa gha Fəlemən, ntsa ghəra ghəy sləni kwətiŋ na li, sa dìti ghəy tərəŋw tsa.
2 Zliya na diɓay, kaa mbəzliy ɓasəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa gha ya hwəmɓa tsasli ghəy, mba'a kaa zhaməmmə Apiya, lə kaa Arshipə kwərakwə ɓa, ntsa nza ghəy li kwa zəərə kwətiŋ mbə mbəz ta kwəma Hyala.
3 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Njasa dìti Fəlemən mbəzli Hyala, lə njasa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw

4 A ntsee Fəlemən, ya hwəmɓa cə'wee Hyalay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən gha, war mbə məni 'wəsa kee nza kaa ngəta.
5 Sa nzana, mba'ee favə njasa dì gha mbəzli Hyala gwanashi, lə njasa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Ndə sləkəmmə Yesəw.
6 Mbə cə'wə nzee va Hyala, a jakəva tsa jakəmmə ghwəmmə tə mbərkə sa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw mbəə ndaŋa sənashi gwanashi tsa shi wəzə ni kwəmavə ghwəmmə mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw wəzə wəzə.
7 A zəmərə Fəlemən, gəla dì tsa dìti gha va ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, tərəŋw ndara na vəshi, zhini tərəŋw ndara bərciy dzəmbə nəfə tsee diɓa. Kwəma jəw səəkə gha mbə mətsahanshi bərci kaa mbəzli Hyalaw.

Pəl cə'wə Fəlemən ta kwəma 'Wəneshim

8 A Fəlemən, ya tsəgha ndara Yesəw bərciy dzəkən gha ta gəzaŋa məni kwəmaa təɓə ghaa məni tə sa nzee ndə kwal tsa ciy,
9 ka dee məni tsəghaw, cə'wə cə'wə dee cə'wəŋa, a gha mənti kwəma dzee na ta gəzaŋa, tə sa nzana mbə dì nihwəti mbəzli gha. Yən yən Pəl, pəhal zal tsa tezlezl ghən tsa, zhini kwa fərshinee sənzənva tə kwəma Yesəw *Kəristəw!
10 Ə cə'wee kwəma va ghaa dzəkən zəghwee 'Wəneshim. Nja zəghwə yakee məniy na tikə kwa fərshina, sa nzana mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw tikə vəghee.
11 Kwataŋay, niy nza na gar kəətitəŋaw. Nana kiy, jəw dza naa kəətitəm bakanaməw.
12 Va tsəgha kiy, avee zhinəghəŋa sənzənva, ma ghwəni tsa ghwənəghəŋee tsa 'Wəneshim sanay, njasa tsəhəree kwa kwəma gha də'wə ghən tsee na.
13 Yən kiy, e niy dì ghəciy nzəyəy vəghee tikə nza, ta kəətira ghəci, ka məjə'a gha, ghala pətsa nzee tsa tikə kwa fərshina tə mbərkə sa gəzee kwəma wəzə na va kaa mbəzli.
14 Ya tsəgha mawtee kiy, ka dee yən mənti kwəma kala zləɓavə ghaw. Ka dee yən 'yapəŋa ta məndə kwəma wəzə naw. War va gha dee ghənzəə səəkə mbə nəfə tsa gha.
15 Təhə tsa təhəvərivaŋwəy ghwəy tsa lə 'Wəneshim ta vəghwə jəwəw, sənay ghwəm nda Hyala mənti na tsəgha, ta mbə ghəciy zhəvəgha gha ta nzəy ghwəy li kwa ndimndiməw.
16 Sa nzanay, nana na, nja nihwəti mevivi gwanashi ni naw. Aa taŋəti bərci nava, zəməm tsa dì ghwəm mbə nəw Yesəw məniy na. Jəw dìtee kwəma ci mbə nəfə tseyew. Tərəŋwɓa gha dza naa dìti, sa nzanay, mava tsa gha niy nza na, zhini nana ɓa na zəməŋa ghəci mbə nəw Ndə sləkəpə.
17 Va tsəgha nə ya sana ngəŋa kiy Fəlemənəy, mba'a pə gha ɓətəra ka ntsa ghay, ka'wəti 'Wəneshim lə vəshi njasa ka'wətəra gha də'wə ghən tsee.

1:1 1 Timəte: 1Kwər 4:17 **1:2 2** Rm 16:5; Arshipə: Kwəl 4:17 **1:4 4** Rm 1:8 **1:5 5** 1Tes 3:6 **1:6 6** Flp 1:9; Kwəl 1:9-10 **1:7 7** Rm 12:10; 2Kwər 7:4; Ebr 13:1 **1:8 8-20** 1Tim 6:1-2 **1:9 9** kwəshala 1; Ef 3:1 **1:10 10** 'Wənishim: Kwəl 4:9; zəghwee: 1Tim 1:2 **1:13 13** Flp 2:30 **1:14 14** 2Kwər 9:7; 1Pi 5:2 **1:16 16** 1Kwər 7:22; 1Tim 6:2

18 Mba'a kə niy təvətəŋa kwəma, ya
təm tsa gha niy nza na vəy, gəzara, e taa
watəŋa sa gha.
19 Avanay yən yən Pəl tsasli na kwəma
gəzəŋa miy tsee na lə dəvee, ta wavəŋa
shi gha va və dzee pən. Sənay tə gha
a təm kwəma Hyala tsee va gha pə gha
kwərakwə. Sa nzanay, vəya favə gha
Yəwən kwəma wəzə na. Gha də'wə ghən
tsa gha na tsee təm tsa kən gha.
20 Va tsəgha nə ya kiy zəməy, yaŋ pə
gha na gha, ə cə'wəŋee, məntəra kwəma
va tsəgha tə mbərkə slən tsa Ndə sləkəpə
Yesəw Kəristəw. Dəpətəra nəfə tsee sa
nza ghwəmməə mbəzli kwətiŋ ni mbə
Kəristəw.
21 Ghala pətsa tsasliŋee tsa zliya na
sanay, gwa'a sənay ya, ta məndɑ kwəma
ɑəwee va dza gha, pən. E sənay, taŋ kaa
na ɑəwee va va gha dza ghaa mənti.
22 Ma ləy hwəm sa ka gha ka'wəti
'Wəneshim kiy, gwəmatəra tə gha ciki
kəghi tsa gha. Sa nzanay, sa bərkee na a
Hyala dzaa zləɓavə cə'wə ghwəy, ta ndara
kwal tsaa tsəhə vəgha ghwəy dza na.

Kwa kərni kwəma Pəl

23 A Epafərasə ntsa nza ghəy li kwa
fərshina tə mbərkə Yesəw *Kəristəw,
səkwəŋa.
24 Tsəgha kar Markə, lə Aristarkə, mba'a
Demasə, mba'a Ləwka, mbəzli ghəra
ghəy sləni li shi, mbə səkwəŋa ghəshi
kwərakwə.
25 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanaŋwəy,
tiɓa kərayee, nza gha nza

1:19 19 1Kwər 16:21 **1:23 23** Epafərasə: Kwəl 4:12 **1:24 24** Markə: SləniKY 12:12; 2Tim 4:11; Aristarkə: Kwəl 4:10; Demasə lə Ləwka: Kwəl 4:14 **1:25 25** Gal 6:18

Zliya tsasliti tsahwəti ndə kaa ka Ebərə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ntsaa tsasli zliya nay, ndə mbə hwəlfə ka Zhəwifə na, zhini ntsaa nəw Yesəw Kəristəw ghəci diɓa. Ma ta slən tsa ciy, ndə tiɓaa sənayəw. Ma kə nihwəti mbəzliy niy, Pəl na, kala tsəgha na Shilasə, kə ghəshi. Zliya nay, kaa ka Ebərə tsaslanaghə məndi. Ɗi naa gəzəy, kaa ka Zhəwifə tsaslitim. Mbəzli vay, a ghəshi niy zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zləɓavə Yesəw ka ntsaa mbəlantishi.

Ma sa ghati nihwəti mbəzli mananshi ndərəm sa zləɓavə ghəshi nəw Yesəw ki na, ka dî ghəshiy zhəghətəvashi zhəkəy ləy hwəm ta nəw kwəmaa niy pəhanavə Hyala kaa Məyizə ta ɓə kaa ka Zhəwifə kwataŋa. Dzəkən sava tsaslanaghəshi ntsa zliya na, ta gəzanshi a ghəshi garəshi jarjar kwa kwal tsa Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. Ka gəzanshi njasa nza Yesəw dikəɓa ghəci kən kwəma pəhəpəhə na. Yesəw tsa vay, ghəci mbəliti na mbəzli lə kataŋ.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 mba'a vəh 2 Gəzə kwəmaa dzəkən taŋə tsa taŋəti Yesəw ka kwal Hyala tə dikə.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-13 Gəzə kwəmaa dzəkən kar Yesəw ghəshi lə Məyizə. Dikəɓa Yesəw na kaa Məyizə. Mbəzliy niy pəməkəvəri Məyizə va mbə hidî Ezhipətəy, kwəmavə dəkəva tsa kataŋ tsa ghəshi va Hyalaw. Ma mbəzliy zləɓavə nəw Yesəwəy, ta kwəmavə dəkəva tsa kataŋ tsa dza ghəshi va Hyala na nashi ki.

Vəh 4:14 pa' tə vəh 7 Gəzə kwəmaa dzəkən kar dikə tsa ka ta Hyala mbə *ciki Hyala ghəshi lə Yesəw. Ma na ka Zhəwifəy, mba'a kə ndəə dî jakəva lə Hyalay, ə ka ndə ta Hyalaa hənəy dəbəkə kaa Hyala di. Ma nana kiy, tsəgha na ghwəlaw. Yesəw də'wə ghən tsa ci na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa. Ghəci jakəmmə na lə Hyala. Dikəɓa ghəci na kaa ka ta Hyalaa ghəra sləni mbə ciki Hyala. Sa nzana na naciy, ka məti naw, war ghəci na ndə ta Hyala tsa kwa kwəma Hyala ya hwəmɓa nzə.

Vəh 8 pa' tə vəh 9:1-22 Jakə tsa ka Yesəw vaa jakətəmmə lə Hyalay, jakəva tsa kataŋ tsa na, taŋ tsa kwa taŋa va. Sa nza jakəva tsa vay, Yesəw shəkamti na miymiy ci, nza məndi mbəə jakəshi lə Hyala.

Vəh 9:23 pa' tə vəh 10:1-39 Ma na miymiy Yesəw nashiy, a ghəshi taŋəti miymiy dəbəkə. Ka ta Hyalay, piya va piya va ka ghəshiy slasla dəbeker kaa Hyala ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ma na Yesəw naci kiy, kwətiŋ səɗa ɓanaghə na ghən tsa ci kaa məti mək tsəgha. Miymiy ci va yaɓanti na kwəma ghwəmmə jikir na, ta pa' kwa ndimndim kwa kwəma Hyala.

Vəh 11 Gəzə kwəmaa dzəkən njasaa niy ɓanavə mbəzli kwataŋa nefer shi kaa Hyala wəzə wəzə.

Vəh 12 mba'a vəh 13 Gəzə kwəma kaa mbəzli nza ghəshi ɓə nefer shi kaa Hyala. Aa gəzanshi na nza ghəshi mbəə sə'wa kwəma kwa kwal Kəristəw, ma nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa kwa kwəma Hyala.

Mba'a pə ghwəy dî favə zliya ka Ebərə na wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsaa dzəkən Məyizə, ndə ta Hyala tsa mbə ka Izərayel, mba'a dzəkən sla kiri lə dzəkən Gaska fal məndi Hyala mbə. Mbə zliyaa pərasli kwəmaa dzəkən slən tsa shiy na shi va gwanashi.

Lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nana

1 Ma niy nza mbəradzəy, a Hyala niy gəzanshi kwəma kaa jijihimmə, lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə. Ɗaŋ səɗa niy gəzanshi na, lə kwal ghənghən ghənghən.

2 Ma ge'i lə kwa kərni vəghwə tsa kiy, lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nzə. Lə Zəghwə nzə va ngati na shi tə hidî lə ni mə ghwəmə gwanashi. Dza na mba'a ɓanavə shi va gwanashi ngəci mbə dəvə ci, a ghəci sləkəshi, ya pa' hwəmɓa.

3 Tə Zəghwə nzə va sənay məndi njasa nza shəndəkə tsa Hyala. Ghəciy, pa Hyala na we' we'. Lə bərci mbə kwəma gəzə na səkwa mbə miy tsa ci jihəti na shi tə hidî gwanashi. Dzəghwa na mba'a ɓanti kwəma shi jikir na kən ke ngəri, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli ɗewɗew ni va Hyala. Ma ləy hwəm sa ɓanti na jikir tsa shi na, dza na mba'a dzəməy mə ghwəməə nzəyəy tə dəvə kwa bəzəmə

1:2 1:2 Zəghwə: 5:8; lə zəghwə nzə ngati Hyala shiy gwanashi: Zhŋ 1:2; Kwəl 1:16; Ebr 11:3 **1:3 1:3**2Kwər 4:4; Kwəl 1:15; dəvə kwa bəzəmə: 8:1

Hyala nza bərci vəə dzəkən shiy gwa'a
gwa'a.

Dikəɓa Zəghwə Hyala na kaa ka kwal nzə

4 Ma Zəghwə Hyala vay, a Hyala ɓanavə
shəndəkə dikəɓa və kaa ka kwal nzə, aa
fanati slən kaa Zəghwə nzə va, slən tsa
fanati na vay, dikəɓa ghəci na kən tsa shi.
5 Ta na navay səəkə Hyalaa gəzəkə kaa
ndə kwal tsa nzə:
«Gha na Zəghwee,
'wava na tə ndatsəy, Dəŋa nzee» kəw.
Səəkə naa gəzəkə diɓa kaa *ndə kwal tsa
Hyala:
«Yənəy, dəy dzee nza,
ghəci na zəghwee ghəci kwərakwə» kəw.
War kaa Yesəw niy gəzəkə Hyala tsəgha.
6 Avanta nahwəti kwəma gəzəkə Hyala
ghənzəə madi ta ghwəni Məkaji Zəghwə
nzəə səəkəə dzəti hidi:
«Ə kə ka kwalee səəkə gwanashi,
a ghəshi tsəfəkwə kwa səɗa ci» kə.
7 Ma kə Hyala kaa na gəzəkə naa dzəkən
ka kwal nzəy:
«Mbəzli vay, mbəzliy ghəraɗa sləni na
ghəshi.
Ghəshiy, nja safə tsaa viy na ghəshi,
zhini nja ghani ghwəə tsə va ghəshi diɓa»
kə.
8 Ma ta na Zəghwə nzə kwəma naci kiy, a
Hyala gəzəkə nava bazhə bazhə:
«Gha na Hyala,
ta sləkə mbəzli dza gha ya pa' hwəmɓa.
Ka məni mazə dzəkən mbəzli sləkə gha va
lə kwal tsa tiɗiɗ tsa.
9 Shiy lə kwal tsa shi na shi di gha,
ka di *kwəma jikir na ghaw.
Dzəghwa Hyala, Dəŋa Hyala kiy, mba'a
təravəŋa,
mbərəkəshi nihwəti mbəzli nza ghwəy li
shi,
mba'a pəərətəŋa ka mazə,
mba'a vəshitəŋa nəfə tsa gha tərəŋw» kə.
10 Zhini ma kəə zhəkən Zəghwə nzə diɓa
na:
«A Ntsaa sləkəpə, ghala kwataŋata
hiɗiy ghavay, gha ngatishi na.
Gha də'wə ghən tsa gha ngati na ghwəmə
ɓa.
11 Shi ngati gha va gwanashi kiy,
ta kərəshi dza ghəshiy dza,
war gha tiɓaŋa tə ghwəmə na na gha,
ta halishi dza ghəshi njasa ka ləkwəsahi
vaa halishi.
12 Ta takwəlamtishi dza gha,
ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi mbəərəkə
nahwəti pa.
Gha na na gha kiy, war tsəgha dza ghaa
nza,
kala mbəərəva pa gha, ya pa' hwəmɓa,
pa' kwa ndimndim dza ghaa nza» kə.
13 Diɓay, səəkə Hyalaa gəzəhwə ya kaa
tsamaɓa ndə kwal tsa nzə na:
«Ndi nzəyŋa tikə vəghee tə dəvə kwa
bəzəmee,
pa' sa kee mənti ka jaka gha
ka shi kəɗi gha səɗa gha ti shi» kə,
njasa gəzə na va kaa Zəghwə nzəw.
14 A mbəzli na ka kwal Hyalaa? Mbəzli
mbay ma ndəə nashi na ghəshi, mbəzliy
ghəranta sləni kaa Hyala. Ghəshi ka
Hyalaa ghwəni ta dza ghəshiy kəəti mbəzli
dza Hyalaa mbəli.

2

Ka ɓəti kwəma gəzə Hyala ghwəmmə nja kwəma gəmta na ma

1 Ndata tsəgha na kiy ngwarməhiray,
ə pə ghwəmməə mətsəhə məni məhərli
tərəŋw, ta nəw kwəma ɓanavəmmə
məndi va, vantaa ghwəmmə zamti kwal
tsa wəzə tsa va.
2 Ma kwəmaa niy gəzəkəvata vay, ka
kwal Hyala mbəradzə niy gəzə na, mba'a
dimə niy dzətita ti tərəŋw. Ya wa ndə na
saa niy di ma fəti ta məni kwəma gəzəkə
ghəshiy, a məndi niy slanakən ngwəvə ge'i
ge'i lə di ma fəti ci va.
3 Nana kiy, a ghwəmmə favə njasa
mbəli Hyala mbəzli, ma kwəma vay, aa
taŋəti kwəma ka kwal Hyala. Mba'a
pə ghwəmmə ɓəti kwəma mbəlipə tsa
va nja kwəma gəmta na kiy, njaa dza
ghwəmməə mbay mbəlimmə kia? Ta
ɓasəmmə ngwəvə dza Hyalaa dza. Ndə
sləkəpə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə na
njasa mbəlimmə Hyala. Dza niy favə
kwəma va va mbəzli və, mba'a ghəshi
kəslatəmmə sən ti.
4 Ma ghalaɓa kiy, mba'a Hyala mənti
kwəma maɗaŋa maɗaŋa na tərəŋw
ghənghən ghənghən, ta mbə mbəzliy
sənata, kwəma kataŋ na sava, kə ghəshi.
Mba'a Hyala va tahanavəshi bərci Safə tsa
nzə ɗewɗew tsa, njasa di na kaa mbəzli
nzə.

Yesəw na ntsaa mbəli mbəzli

5 Ma ni 'war'war ni va hiɗi gəzə
ghwəmməy, ɓanavəshi Hyala kaa ka kwal
nzə ta məni mazə ghəshiy dzəkən shiw.
Kaa ke ngəri ɓanavəshi na.

1:4 1:4 Ef 1:21; Flp 2:9 **1:5 1:5** Cem 2:7; 2Sam 7:14; Mt 3:17; SləniKY 13:33; Ebr 5:5 **1:6 1:6** Cem 89:28; 97:7 **1:7 1:7** Cem 104:4 **1:8 1:8-9** Cem 45:7-8 **1:10 1:10-12** Cem 102:26-28 **1:13 1:13** 8:1; Cem 110:1 **1:14 1:14** Cem 34:8; 91:11 **2:1 2:1-3** 6:4-6 **2:2 2:2** SləniKY 7:38, 53; Gal 3:19 **2:3 2:3** 10:29; 12:25 **2:4 2:4** Zhŋ 2:11; SləniKY 2:22; 1Kwər 12:4-11; 2Kwər 12:12 **2:6 2:6-8** Cem 8:5-7

6 Avanta kwəmaa gəzəta dzəghwa tə
tsahwəti pi mbə zliya, a kəy:
«A Hyala, a shiy na ndə ngəri zəzə ghaa
dzəkən kia?
Wa na ndə ngəri kəəti ghaa?
7 Dzəghwa ghay, mba'a gha mənti jəwɓa
ghəci kaa ka kwal gha, ta vəghwə jəwə
tsətsə.
Zhini gha diɓa ki na, həŋ gha ɓanavə
shəndəkə,
nja mazə tsa diɓədiɓə tsa.
8 A gha ɓanavə shiy gwanashi, ta sləkəshi
ghəci» kə.
Njasa gəzəta na va mbə kwəma Hyala: «A
Hyala ɓanavə shiy gwanashi ta sləkəshi
ghəci» kəy, mbə gəzə kwəma vay, tsahwəti
sə tiɓaa tərmbə ghwəla kala ɓanavə
Hyala va kaa ngəciy dzəmbə dəvə ci ta
sləkə ghəciw. Zhini diɓa kiy, mba'a pə
ghwəmməə nighə sanay, nay ndə ngəri
ghwəmməə sləkə shiy gwanashi nanzə
diw.
9 War ma na na sənata ghwəmməy, ge'i lə
vəghwə jəwə tsətsəy, a Hyala niy mənti
Yesəw jəwɓa ghəci kaa ka kwal nzə.
Dzəghwa na diɓa na, mba'a mənti ka
ntsa diɓədiɓə tsa, lə ɓama ti, tə mbərkə
ngəra'wə tsa sahwə na va mbə məti ci va.
Ɗi naa gəzə kiy, ta mbəli mbəzli gwanashi
mətiy na, sa nzana mba'a Hyalaa zhəhwər
ta mbəzli.
10 Hyalaa ngati shiy va gwa'a gwa'a, zhini
ghənzə fəyshi tiɓa tə ghwəmə ka shi nzəy,
ghənzə mənti na tsəgha, sa ka Yesəw
sahwə ngəra'wə mbə mətiy, nza ghəci
mbəə kəramti sləni haray Hyala ti wəzə.
Sa mənti na va tsəghay, nza mbəzli ɗaŋ
mbəə nza ka ndərazhi nzə, nza ghəshi
təhə shəndəkə tsa nzə. Sa nzanay, Yesəw
na ntsaa dzaa pəmə mbəzliy dzəghwa
kwal tsa dza ghəshiy mbəlishi kwa.
11 Yesəw də'wə ghən tsa ci ghəci saa
yaɓanti kwəma mbəzli va jikir na, ta mbə
ghəshiy nza ka mbəzli ɗewɗew nəfə ni
kwa kwəma Hyalay, Didi tsa kwətiŋ tsa
na sa shi lə mbəzli yaɓanti na va. Ava
va tsəgha ghəramci ma ha'wə va harshiy
ngwarməhiy.
12 Ma kə Yesəw tsa vay:
«A Hyala, ta cintishi slən tsa gha dzee
kaa ngwarməhira gwa'a gwa'a.
Ta fal slən tsa gha dzee kwa cəm mbə
ɓasəva tsa shi» kə.
13 Zhini ma kə ɓa na:
«Kaa ngəŋa dzee ndaŋa nəfə tsee» kə.
Zhini ma kə diɓa na:
«A Hyala, avanara kwa kwəma gha
ghəy lə mbəzli gha va ndara gha ta
mbəlishi» kə.
14 Mbəzli gəzə Yesəw va kiy, ke ngəri na
ghəshi. Va tsəgha mənti Yesəw ghən tsa
ci ka ndə ngəri kwərakwə, nja ghəshi. Sa
mənti na va tsəghay, ta mbə ghəciy mətiy
ta 'wəshamti *ndə jaka tsa Hyala tsa nza
bərci va və ta bəkwə mbəzli.
15 Kwataŋay, ə niy hazləni mbəzli va
məti, njasa ka mava vaa hazləni va ntsaa
pakə. Nana kiy, a Yesəw mbəərətishi va
hazləni məti.
16 Na kataŋ nay, səəkəy Yesəw ta kəəti
ka kwal Hyalaw. Ta kəəti mbəzli tə hiɗi,
hwəlfə *Abəraham səəkəy na.
17 Ava tsəgha na lə Yesəw ki, mba'a
mənti ghən tsa ci, ka ndə ngəri, yəmyəm
lə ngwarməhiy ya mbə namaɓa kwəma,
ta mbə ghəciy nza ka ndə ta Hyala tsa shi
dikə tsa. Ndə ghəra sləni lə nəfə kwətiŋ
ghəci kaa Hyala, ka zhanci hwər tsa ci ta
mbəzli, mbə sləni ci va ghəra na. Ma məti
mətiy Yesəw va ta pəli kwəma mbəzli jikir
nay, ta mbə ghəshiy sləkashi lə Hyala nə
na.
18 Sana kiy, ta mbay dza naa kəətiti
mbəzli həərə *ndə jaka tsa Hyala
gwa'a. Sa nzana mba'a ndə jaka niy
dzəghəti həərə ci, mba'a sahwə ngəra'wə
kwərakwə.

3

*Dikəɓa Yesəw na kən *Məyizə*

1 Ghwəy kiy ngwarməhiray, mbəzli
Hyala nza ghwəy, ghənzə harvəŋwəy na
ta kwəmavə na ghwəy bəla mbə shi wəzə
ni mə ghwəmə. Ghənzə tsəgha kiy,
ə pə ghwəy fakən zəzə kwəma ghwəy
kən Yesəw ghəci *ndə kwal tsa Hyala,
zhini ghəci dikə tsa *ka ta Hyala. Kaa
ngəci ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə.
Kwəma ci na sa gəzə ghwəmmə va kaa
mbəzli.
2 Hyala garəy na Yesəw, bekir dəvə niy
kəsəvə na sləni va. Njasa niy nza *Məyizə
va ka ntsaa kəsəvə sləni Hyala bekir dəvə
ta mbəzli nzə gwanashi.
3 A ghwəmmə sənay, falɓa ndə nga ciki
ka məndiy fal kən mbəzli mbə ciki tsa va.
Va tsəgha nzana sənzənva kiy, falɓa Yesəw
faləm kən Məyizə.
4 Ya tsamaɓa cikiy, ndə ka naa ngati. A
ghwəmmə sənay kiy, Hyala ngati na shi tə
hiɗi gwanashi.
5 Ma na Məyizə naciy, kaa Hyala niy
ghəra na sləni, ka gəzanshi kwəma ɗi
Hyalaa gəzanshi kaa mbəzli. Sləni vay,

2:8 2:8 1Kwər 15:27 **2:9 2:9** Flp 2:8-9 **2:10 2:10** 1Kwər 8:6; 12:2; SləniKY 3:15 **2:11 2:11** Mt 25:40; 12:50; Zhŋ 20:17 **2:12 2:12** Cem 22:23 **2:13 2:13** Ezay 8:17-18 **2:14 2:14** 2:17; Zhŋ 1:14; ndə jaka tsa Hyala: Zhŋ 8:44; 12:31; 1Zhŋ 3:8; ShiZhŋ 12:10 **2:15 2:15** Rm 8:21 **2:16 2:16** Ezay 41:8-9 **2:17 2:17** 4:14; 5:2; Flp 2:7; 1Zhŋ 2:2 **2:18 2:18** 4:15; Mt 4:1-11 **3:1 3:1** 4:14 **3:2 3:2** Bəla 12:7

bekir dəvə niy kəsəvə na mbə mbəzli
Hyala.
6 Ma na *Kəristəw kiy, Zəghwə Hyala
na. Mbə dəvə ci na mbəzli Hyala
gwanashi, ka zhəghanshi hwəm naw.
Ghwəmmə kwərakwəy, mbəzli Hyala va
nza ghwəmmə, ghwəmmə kə ɓanavə ne-
fer ghwəmmə kaa Yesəw lə kataŋ, ka
jihəva ghwəmmə ta kwəmavə shi fəy
ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti shi.

Dəkəva dza Hyala ta ɓə kaa mbəzli nzə

7 Va tsəgha gəzəkə Hyala lə Safə tsa nzə,
ma kəy:
«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee
ndatsəy,
8 əntaa ghwəy taa mənti məhərli ghwəy
caslakə
njasa niy mənti jijihiŋwəy va niy nza ma.
Ghala pətsaa niy nza ghəshi va kwamti
mbə gambay,
a ghəshi niy zhiniɗa ghən,
ka nighəra kwəmee, ta nighə njasa dzee
məni li shi.
9 Piya faɗə mətsəkə mənti ghəshi
mbə nata slənee maɗaŋa maɗaŋa na niy
mənee kwamti.
Ya tsəgha nzə kiy, ka nighəra kwəmee
ghəshi niy nza.
10 Va tsəgha satiy nəfə tsee dzəkən shi
tərəŋw,
ma pən na: A mbəzli niy,
məhərliy məni kwəma wəzə na və shiw.
Favə kwəma ɗee ghəshiw, pən.
11 Ma tə kwa kərni kwəma vay,
mba'a nəfə tsee satiy və shi tsəgha,
tapə yən mbə zəmə lə fəlata gwa'a,
ma pən na, ka tsəhəshi ghəshi na nashi tə
hiɗî fənəy ya
kaa mbəzlee ta dəkəvaw, pən» kə.
12 Ava va tsəgha na kiy ngwarməhiray,
məni tə ghwəy məhərli vantaa tsahwəti
ndə nza mbə ghwəy, lə nəfə tsa caslakə
tsa, lə nəfə tsaa zləɓa ma kwəma Hyala,
ka na dza na mba'a zhəyəy ləy hwəm zlata
Hyala kwa ɓəpə piy.
13 War kwəmaa ɓə bərci kaa ghən
tsa ghwəy pə ghwəy gəzə kwa jipə
ghwəy ya hwəmɓa, vantaa *ndə jaka
ngədəhwəŋwəy ta məni *kwəma jikir
na, ka ghwəy nighə na mba'a ghwəy
ndəghamti kwəma Hyala. Sə'wam kwəma
vici va vici va mbə nzəy tsa ghwəy, sa
nzanay, a ghwəmmə sənay a Hyalaa ɗi
gəzammə kwəma ndatsə diɓa.
14 Mbəzli kwasəbə Yesəw Kəristəw
mənimmə ghwəmmə lə kataŋ ghwəmmə
kə garəmmə tə ɓanavə nefer ghwəmmə
kaa ngəci, njasa 'wati ghwəmmə va, pa' tə
kwa kərni.
15 Avanta kwəma gəzəkə Hyala tə Zliya
nzə, a kəy:
«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee
ndatsəy,
əntaa ghwəy mənti məhərli ghwəy
caslakə
njasa niy mənti jijihiŋwəy va niy nza
mbə gamba, ghala pətsaa niy zhiniɗa
ghəshi va ghən ma» kə.
16 A mbəzliy niy favə gaka məli Hyala
va, mba'a ghəshi niy zhananati ghən kia?
Mbəzliy niy səvəriy *Məyizə va li shi mbə
hiɗî ka Ezhipətə kwataŋa, ta mbəlishi na
ghəshi.
17 Dzəkən nima mbəzli niy satiy nəfə tsa
Hyala mbə piya faɗə mətsəkə diɓa kia?
Dzəkən niy niy mənti kwəma jikir na va.
Ghəshi na shiy niy bakwamtəvashi va mbə
gamba.
18 Ghalaɓa kiy, a Hyala niy zəməkə
fəla, a kə niy niy: «Ka tsəhəshi ghəshi
na nashi tə hiɗî fənəy ya kaa mbəzlee
ta dəkəvaw» kə niy ni. Dzəkən nima
mbəzli niy gəzə Hyala kwəma va tsəghaa?
Dzəkən mbəzliy niy zhini ghən va niy gəzə
na ɓa.
19 A ghwəmmə sənay kiy, kwəmavə
tsəhəshi jijihimmə tə hiɗiy niy fənəyshi
Hyala va kaa ngəshi ta dəkəva liw, sa
nzanay, niy zləɓa kwəma nzə ghəshiw.

4

1 Kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa jiji-
himmə: «Ta tsəhəŋwəy dza ghwəy tə hiɗî
fəyŋwəy ya va, ta dəkəva ghwəy» kəy, kaa
ngəmmə na ndatsə kwərakwə. Va tsəgha
na kiy, məni məhərli ghwəmmə tərəŋw,
ka kəslimbə ghən ghwəmmə ma, van-
taa ghwəmmə dzaa kwəmavə ma dəkəva
fəyəmmə Hyala va.
2 Sana kiy, a ghwəmmə favə kwəma
Hyala wəzə na njasaa niy favə jijihimmə
va niy nza mbə gamba. Ya tsəgha niy favə
ghəshi kwəma va kiy. Niy tsəhəshi ghəshi
tə hiɗî va ta dəkəva ghəshi kiw, sa nzanay,
sa favə ghəshi kwəma va na, niy ɓanavə
nefer shi ghəshiw.
3 Ghwəmmə na na ghwəmməy, ta
kwəmavə dəkəva gəzə Hyala va dza
ghwəmmə, sa nzana mba'a ghwəmmə
ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Hyala. Ma na
jijihimmə, sa niy ɓanavə ma ghəshi nefer
shi kaa Hyalay, aa niy gəzanakəshi, ma kə
niy niy:
Sa satiy nəfə tsee və shiy, dzee mba'ee
zəmanakəshi fəla.

3:6 3:6 Zəghwə: 5:8; shi fəy ghwəmmə ghən gəzliŋə ti shi: 3:14; 4:14; 6:18-19; 9:28; 10:22-24, 35; 13:14; Kwəl 1:23; Flp 3:20; 2Tim 4:8 **3:7 3:7-11** Cem 95:7-11 **3:8 3:8** Səvəri 17:7; Bəla 20:2-5 **3:11 3:11** Bəla 14:21-23 **3:14 3:14** 3:6 **3:16 3:16-18** Bəla 14:1-35 **3:17 3:17** Bəla 14:29; 1Kwər 10:5, 10 **3:18 3:18** Bəla 14:1-4

Ka tsəhəshi ghəshi nashi tə hiɗi
fənəy ya kaa mbəzlee ta dəkəvaw, pən, kə
niy ni.
Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, tə sa
ƀanavə ma ghəshi nefer shi na. A na
dəkəva kiy, ya ghala vəghwə tsaa niy nga
Hyala hiɗi na, aa niy nza tiƀa.
4 Kwa Zliya Hyalay, a məndi gəzəkə
kwəmaa dzəkən *vici dəkəva dzəghwa
tə tsahwəti pi. A kə məndiy: «Gwa'a
ghəramti Hyala sləni nzə mbə vici kwaŋ,
ma tə kwa mbərfaŋay, mba'a dəkətəvata!»
kə məndi.
5 Zhini ma kə məndi tə na gəzə ghwəm na
zliya diƀa na: «Ka tsəhəshi ghəshi tə hiɗi
fənəyshee ta dəkəvaw» kə məndi.
6 Mbəzliy niy 'wa vaa favə Yəwən kwəma
wəzə na va kwataŋay, kwəmavə dəkəva
va ghəshiw, sa nzanay, niy ƀanavə nefer
shi ghəshi kaa Hyalaw. A na nihwəti
mbəzliy, a kwal tiƀa ta kwəmavə dəkəva
va ghəshi.
7 Va tsəgha zhini Hyalaa fəy nahwəti vici
ta dəkəva məndi ti ki, «ndatsə» kə kaa
har vici va. Ma ləy hwəm, sa zləƀavə
ma jijihimmə kwəma Hyalay, mba'a Hyala
nzay nza gar piya ɗaŋ, mba'a zhiniy 'wati
gəzə kwəmaa dzəkən vici va, lə miy tsa
*Davitə. Ma kə na:
«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee
ndatsəy,
əntaa ghwəy taa mənti məhərli ghwəy
caslakə ma» kə.
8 Mba'a kə *Zhəwzəwe niy pəməghə
jijihimmə dzəti pi dəkəva tsa kataŋ tsa
va nzay, ka dza Hyalaa maw gəzə kwəma
nahwəti vici dəkəva nzaw.
9 Ava va tsəgha kiy, a dəkəva tiƀa diƀa
ta mbəzli Hyala, nja dəkəva tsa Hyala va
tə kwa mbərfaŋa vici.
10 Ya tsamaƀa ndə kwəmavə na dəkəva
tsa kataŋ tsa va Hyalay, ta dəkəva dza naa
dza va ghəra sləni njasa dəkətəvata Hyala
va mbə ghəra nanzə kwərakwə.
11 Ghənzə tsəgha kiy, a pə ghwəmmə
ɗikəvammə nza ghwəmmə mbəə
kwəmavə dəkəva Hyala va. Mənti
məhərli ghwəmmə, vantaa tsahwəti ndə
ɗi ma fəti va Hyala, njasa niy ɗi ma
jijihimmə va niy nza kwərakwə ƀa.
12 Ma na kwəma Hyalay, piy ƀə na kaa
mbəzli, ka ghəra sləni mbə nefer shi.
Bərciƀa və na kən kafa'i tsaa sla shiy va
lə bəla ci bakanata. Ma kwəma vay, kar
naa tsəhəta pa tə kwa kərkə nəfə tsa ndə,
nja kafa'i tsaa sla isl va, pa' tə məltətə. Aa
sənay sla ngwəvəə dzəkən kwəma maw
ndə lə na zəzə ndə mbə nəfə tsa ci gwa'a.
13 Tsahwəti sə tiƀa mba'a mbələyvay
kwa kwəma Hyala, mbə shi ngati naw,
cəke' nashi na. Kaa ngəta dza ghwəmməə
gəzə shi mənti ghwəmmə gwanashi kwa
kwəma nzə bazhə bazhə.

Yesəw na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa

14 A ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə
tsa va ghwəmmə. Ghəci na Yesəw
Zəghwə Hyala. Aa dzay dzəmə ghwəməə
dzəvəgha Hyala. Ghənzə tsəgha kiy,
wəzəƀa jihəva ghwəmmə ta ƀanavə nefer
ghwəmmə kaa Hyala na. Ghənzə na na
ghwəmmə kwəma nə ghwəmmə wəzə na,
pə ghwəmmə.
15 Ndə ta Hyala tsa ghwəmmə vay,
aa sənata kwəmaa gagammə, a zhəhwər
tə ghwəmmə, sa nzana mba'a ghəci
də'wə ghən tsa ci dzəghəti həərə tsa
həərəpə ndə jaka gwa'a gwa'a, njasa nza
ghwəmmə tsa kwərakwə. Na naci kiy, niy
mənti *kwəma jikir na naw.
16 Ghənzə tsəgha kiy, ka hazləni
ghwəmmə ma, ə pə ghwəmməə kətivaa
dzəvəgha Hyala. Ghənzə saa zhəhwər
ta mbəzli. A hwər tsa nzə taa zhanta tə
ghwəmmə, ka na dzay, mba'a məntəmmə
wəzə hwər tsa nzə ka kəətimmə mbə
kwəmaa gagammə ya hwəmƀa nzə.

5

1 Ya tsamaƀa dikə tsa *ka ta Hyalay,
mbə ke ngəri ka məndiy tivə, mba'am
fəy ta ghəra sləni Hyala ta mbəzli. A ka
naa slasla shiy kaa Hyala, ta pəli kwəma
mbəzli jikir na.
2 Ma ghəci kwərakwə kiy, ndə ngəri na
nja ghwəmmə, kar bərci ciy məni daw,
ka tərəə dzəmbə məni *kwəma jikir na
ghənghən ghənghən. Va tsəgha ka naa
zhəhwər ta mbəzliy məni kwəma jikir na,
sa sənay ma ghəshi kwal tsa Hyala.
3 Ma sa nzana, ka ntsa daw bəliti tsa
ghəciy, va tsəgha ka naa slanta shiy kaa
Hyala, ka slashi ta na ci kwəma jikir na,
ka slashi ta na nihwəti mbəzli kwərakwə.
4 Ndə tiƀaa pəlavə məniy ka dikə tsa ka
ta Hyala də'wə ghən tsa ciw. Hyala də'wə
ghən tsa nzə ka naa təravə ndə, njasa niy
təravə na va *Araŋw kwataŋa.
5 Ava tsəgha na *Kəristəw kwərakwə ki.
Ghəci fəy na ghən tsa ci ka dikə tsa ka ta
Hyalaw. Hyala niy tərati na, ma kə ngəci
na:

4:4 4:4 Ghava 2:2 **4:5 4:5** 3:11 **4:7 4:7** 3:7-8 **4:8 4:8** Nəw 31:7; Zhə 22:4 **4:10 4:10** 4:4 **4:12 4:12** Ezay 49:2; 55:11; Zher 17:10; Zhŋ 12:48; Ef 6:17; 1Pi 1:23; ShiZhŋ 1:16 **4:14 4:14** 5:8; 8:1; Ndə ta Hyala tsa dikə tsa: 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 **4:15 4:15** 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Zhŋ 3:5 **4:16 4:16** 10:19 **5:1 5:1** 4:14 **5:2 5:2** 2:17-18; 4:15; 7:28 **5:3 5:3** 7:27; 9:7; SləniTaH 9:7; 16:6, 15 **5:4 5:4** Araŋw: Səvəri 28:1 **5:5 5:5** 1:5 **5:6 5:6** Cem 110:4; Ebr 6:20

«Gha na Zəghwee,
'wava na tə ndatsəy, Dəŋa nzee» kə.
6 Zhini ma kə dzəghwa tə tsahwəti pi mbə
Zliya nzə ɓa na:
«Ndə ta Hyala dza ghaa nza ya pa'
hwəmɓa,
njasa niy nza *Melkisedekə ndə ta Hyala
tsa kwataŋa va» kə.
7 Ghala pətsaa nza Yesəw tikə tə hiɗi niy,
aa niy cə'wəhwə Hyala tərəŋw lə wahə
kwa mətsə ci, ka wahə zlaŋzlaŋ, ta mbə
Hyalaa mbəlanti va məti. Aa niy sənay
a Hyala taa mbay mbəliti kə. Dzəghwa
mba'a Hyala niy zləɓavə cə'wə ci va, mbə
fa kwəma ghəci niy nza va Hyala.
8 Ya tsəgha na ka Zəghwə Hyalay, aa niy
ɓənivə dĩ fəti səvəri mbə ngəra'wə tsaa
sahwə na va.
9 Ma sa kəramti na sləni ci lə sa
ngəra'wə tsa vay, mba'a məniy ka ntsa
səəkə mbəli tsa mbəzliy ɗanci fəti dza
kwa. Ka ɓanshi piy tsaa kəɗi ma, ta kwa
ndimndim.
10 Ta na navay, a Hyala garəy ka ntsa
dikə tsa mbə ka ta Hyala njasaa nza
*Melkisedekə va kwataŋa.

Mənim məhərli vantaa ndə zlay kwal Hyala

11 A ngwarməhira, ɗaŋ na kwəma tiɓa
ta gəzaŋwəy dzəkən kwəma va. Ə na na
nzanay, ngahə dza ndəə ciŋwəy, sa nzana
kala dza ghwəy mbəə favə taŋtaŋ.
12 A ghwəy ɓənivə kwəma Hyala
mbəradzəŋwəy, gar məniŋwəy ghwəy ka
ɓənipə kwəma nza. Ma dza ghwəy ki pa'
sana na, war ghwəlaŋwəy ghwəy mbə
dĩ ndəə ɓəniŋwəy shiy niy 'wa ghwəy
ɓənivə ghala kwataŋata mbə kwəma
Hyala diɓa. Kala mbə ghwəy favə na
diɓədiɓə na kwəma Hyala. Mba'a ghwəy
məniŋwəy nja mbəzliy 'wa ɓəni kwəma
Hyala.
13 Ya wa ntsaa sa 'wa tə məmə
ghwəlayəy, vərnjə'wə na tsava ndə
ghwəlay. Di naa gəzəy, təhəy tsava ndə
mbə kwəma Hyala diw. Sa nzana kala
sənay ghəciy dzəkən na wəzə na kwəma,
lə na jikir na.
14 A na mbəzli təhə təhə niy, shi
zəmə bəlbəl ni ka ghəshiy zəmə. Gəzə
nzəy, a ghəshi sənaɓantəvashi mbə məni
nava kwəma, mba'a məhərli shi təhəta
ta fa kwəma Hyala, mba'a ghəshi sənay
tihəvəri na wəzə na kwəma, lə na jikir na
gwa'a.

6

1 Ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən
ghwəmmə dzar tə na ka məndiy 'wa
ɓənipə kwəmaa dzəkən *Kəristəw ma.
Kwa kwəma pə ghwəmməə dza, ta
nza ghwəmmə ka mbəzliy təhəshi mbə
kwəma Hyala. Ka dzəy ghwəmmə ləy
hwəm ta ɓəni kwa taŋa kwəma ka məndiy
ɓəni mbə kwəma Hyala ma. Kwa taŋa
kwəma vay, shiy nja kar tsa titihwə ta zlata
məni *kwəma jikir na, lə ɓanta nəfə kaa
Hyala.
2 Kwa taŋa kwəma va diɓay, ɓəni
kwəmaa dzəkən *batemhi ghənghən
ghənghən, lə kwəmaa dzəkən fə dividiviy
dzəkən mbəzli, lə dzəkən zhakati tsa
mbəzli mbə məti, mba'a dzəkən ɓasə
ngwəvə Hyala fəca dza hiɗiy kərə.
3 Na ka ghwəmmə pəla Hyala kə zləɓavə
nana kiy, dza kwa kwəma, ta mbə
ghwəmməə nza ka mbəzli təhə təhə ni
mbə kwəma Hyala.
4-6 A na kwəma, nja kwəmaa dzəkən
mbəzliy niy ɓanavə nefer shi kaa Hyala,
dza mba'a ghəshi zhiniy zhəghanavə
hwəməy, ka zhini ghəshiy zhəghəva ta
zhiniy tsa titihwə kaa Hyalaw. Mbəzli vay,
a ghəshi niy kwəmavə waŋ pi tsa Hyala
mbə nefer shi. Mba'a Hyala niy ɓanavəshi
bərci ta ghəranta sləni, mba'a ghəshi niy
kwəmavə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa ɓa. A
ghəshi sənay wəzə tsa mbə kwəma Hyala,
mba'a ghəshi dzəghəti ghəra sləni lə bərci
dza Hyalaa məni shiy tə yəwən hidĩ. Ya
tsəgha nzə kiy, dza ghəshi mba'a ghəshi
zhəghanavə hwəm kaa Hyala. Ka mbay
məndiy zhiniy zhəghəkə gəla niva mbəzli
ta tsa titihwəw. Sa nzana, ma mbəzli vay,
njasa zhini ghəshiy daŋwə zəghwə Hyalaa
zhəti tsəm ta kwa baka səɗa, ka sawa kwa
kwəma mbəzli gwa'a na.
7 Sa ka van nzəmə, mba'a tsə'wəy mbə
hiɗiy, tsəŋwəti ma məndi shiy tə tsahwəti
vəh na, kar ghəshiy pəsəshi, ka kəlishi,
ka nakəshi, mba'a ndə vəh kwəmavə shi
zəmə tə vəh tsa va. Gəla tsava vəhəy, kar
Hyalaa təfanati miy.
8 Ma hiɗi məni ma shiy ti shiy, war
tekesli ghəshiy pəsəkə, shiy tiɓa məndiy
kwəmavə ti shiw. Ta bazlamtishi dza
Hyala. Mba'a ndəti ghwə ti shi.
9 Ya tsəgha favə ghwəy ghəy mbə
gəzaŋwəy kwəma va tsəgha kiy ng-
warməhiray, a ghəy sənay dza kwa bəla
wəzə na nza ghwəy, ta mbəlitəŋwəy dza
Hyala.

5:7 5:7 Mt 26:36-46 **5:8 5:8** 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:29; Zhŋ 1:34; ɗi fəti: 4:15; Flp 2:8 **5:9 5:9** 7:27 **5:10 5:10** 5:6; 6:20 **5:12 5:12-13** 1Kwər 3:2 **5:14 5:14** 13:9; Rm 16:19; 1Kwər 14:20; Ef 4:14 **6:1 6:1** 9:14 **6:2 6:2** Zhŋ 3:25-26; SləniKY 19:1-6 **6:4-6 6:4-6** 2:1-3; 5:8; 10:26-29; 12:25; Mt 12:31; 1Zhŋ 5:16 **6:8 6:8** Mt 13:7, 22 **6:10 6:10** 10:32-34; 13:1; 1Zhŋ 4:7-12, 19-21

10 Ma Hyala na nanzəy, ntsaa nəw
kwəma lə kwal tsa nzə na. Ka dza naa
zamti ghən ta sləni wəzə na va ghərahwə
ghwəyəw. Ka zamti ghən na ta kəəti
niy kəətəhwə ghwəy va mbəzli nzə ghala
kwataŋata, zhini tsəgha ghwəy kəətishi ya
pa' ndatsə diɓaw. Sa nzana mba'a ghwəy
ɗi Hyala va tsəgha məni ghwəy sləni va
tsəgha.
11 Ma ɗi ghəy kiy, ya wa ndə mbə ghwəy
na, ka nəw ghəra sləni va ghəci tsəgha pa'
tə kwa kərkə, ta mbə ghwəy kwəmavə shi
fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi
va Hyala gwanashi.
12 Ka ɗi ghəy ghwəy məniŋwəy ka
mereɗəməw. Səəbə kwəma mbəzliy 'waa
ɓanavə nefer shi kaa Hyala, ka sə'wa
kwəma kwataŋa pə ghwəy nəw. Ma
mbəzli vay, ta kwəmavə shi gəzəkə Hyala
va ɓanshi dza ghəshi.

Ka bashiva kwəma gəzəkə Hyalaw!

13-14 A ghwəmmə sənay kwataŋa kiy, a
Hyala niy gəzanakə kaa *Abəraham: «A
Abəraham, yən gəzaŋa na, ta təfətəŋa miy
dzee, nza gha ya ndərazhi, ka kwəmavə
jijihi ɗaŋ tərəŋw» kə niy ni ngəci. Ma sa
gəzanakə na tsəghay, mba'a niy zəməkə
fəla lə slən tsa nzə. Sa nzana kala ndə
tiɓa dikəɓa ghəci kən Hyala gar zəmə fəla
ghənzə li.
15 Dzəghwa Abəraham mba'a zləɓavə
kwəma gəzanakə Hyala va, gwəŋəy ghəci
nzəyəy ka ndəghə. Dzəghwa mba'a
kwəmavə shi gəzanakə Hyala va ki.
16 Mba'a kə ndə ngəriy zəmə fəlay, lə
slən tsa ntsaa təɗanakən ka naa zəmə. Ma
sa ka ndə zəməkə fəla tsəghay, nza kwəma
kwa jipə shi lə tsahwəti ndə slavərivata ki.
17 Ava va tsəgha zəməkə Hyala fəlaa
dzəkən shi dza na ta ɓanci kaa Abəraham
lə kaa hwəlfə ci gwa'a. Sa ɗi na mbəzli
vaa sənata wəzə, mba'a kə gəzəkə ta ɓə
shiy dzee kaa ndə kəy, tsəgha ka naa nza
njasa gəzəkə na va, kə ghəshi.
18 Ɗi naa gəzəy, shi bakə ni va mənti
Hyala, gəzə gəzəkə lə miy tsa nzə,
zhini zəmə' kaa fəlay, ka bashiva na
teepəw. Sa nzanay, ka sla dzərvə
Hyalaw. Ma ghwəmmə ghwəmmə
mbəzliy hwəə dzəvəgha Hyala ta mbəy, a
shi va ɓanavə bərci kaa nefer ghwəmmə
tərəŋw, ghwəmmə mbəzliy zlashi shiy va
gwanashi, ta garəmmə wəzə wəzə tə shi
fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə gəzəkə
Hyala ɓəmmə.
19 Shi fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə
ti shiy, nja zlərəɓazhi tsa dikə tsa vaa
kwəfəghə ma tə pətsa nza na, na ghəshi.
Tə mbərkə shi va garəmmə ghwəmmə
kwa kwal tsa Hyala, jarjar kala zhəghanta
ma hwəm. Tə mbərkə shi fəy ghwəmmə
va ghən gəzliŋə ti shiy, a ghwəmmə
kwəmavə kwal ta dzəvəri mbə gwadəə
kəlati pətsa nza Hyala ti, ta dzəvəriy
jakəva lə Hyala tə pətsa va.
20 Ava ghəci na pətsa 'watəmmə Yesəw
kwal dzəmbəy di, tə ghwəmmə. Dzəmbə
nay, mba'a məniy ka ndə ta Hyala tsa
dikə tsa, ta kwa ndimndim, njasa niy nza
*Melkisedekə va kwataŋa.

7

*Kwəmaa dzəkən *Melkisedekə, ndə ta Hyala*

1 Ma Melkisedekə tsa vay, mazə tsa
mbə məlmə Salem niy nza na mbəradzə,
ndə ta Hyala tsa Hyala ta ghwəmə niy
nza na. Ma tə nahwəti vi na, mba'a
*Abəraham niy dzay ta mbəz. Mba'a dzaa
'wəshamti mezhizhə va. Ma ghəci mbə
zhəghəvaa səəkə na, mba'a Melkisedekə
tsa va səəkəy dzəghwa kwəma ci. Dza na
mba'a təfanati miy kaa Abəraham.
2 Dzəghwa Abəraham ki, mba'a
ɓəkəvəri daŋkwal kwətiŋ kwətiŋ səvəri
mbə shiy mənti ma ghəshi məŋ, mbə shi
zləghwəvə na va. Mba'a ɓanavəshi kaa
Melkisedekə ki. Kwa taŋa shi ɗi slən
Melkisedekə tsa vaa gəzəy: «Mazə tsaa
nəw kwəma lə kwal» zhini ɓa na: «Mazə
tsa məlmə Salem ghəci» njasa nə məndi
«Mazə tsa Zərkə» kə məndi.
3 Ghəci kiy, dəy tsaa yakə tiɓaw,
mbəghəy tiɓaw, ya jijiy tiɓaw, Sənay
məndi nda hwəm yakə məndi, nda hwəm
məti naw. Njasa nza Zəghwə Hyala va na
gwa'a tsəgha. Mba'a ghəci ka ndə ta Hyala
ta kwa ndimndim.
4 Nighətim di, njasa nza dikə tsa məni
Melkisedekə va, kwa vəghwə tsa nzana lə
Abərahaməy, ghəci jijiy jijihimmə də'wə
ghən tsa ci, həŋ ɓanavə daŋkwal tsa ci
səvəri mbə shi zləghwəvə na mbə pa.
5 A ghwəmmə sənay kiy, war mbəzli
mbə takə tsa Levi niy nza naa *ka ta
Hyala gwa'a tsəgha. A *kwəma pəhəti
Hyala niy ɓanavəshi kwal ta ɓə daŋkwal
va ka *Izərayel. Ngwardəshi niy nza
ka Izərayel ki. Ɗi shi va gəzəy, mbəzli
Levi va na, va ngwardəshi niy ɓə ghəshi
daŋkwal, ya tsəgha niy nza ka Izərayel
jijihiy Abəraham nja ghəshi.
6 Melkisedekə tsa gəzə ghwəmmə va
naci kiy, ntsa yakə məndi mbə takə tsa

6:12 6:12 11:1-12; Lk 21:19 **6:13-14 6:13-14** Ghava 22:16-17; Ebr 11:12 **6:16 6:16** Səvəri 22:10; Mt 5:34; 23:16-22 **6:18 6:18** Ɓəla 23:19 **6:19 6:19** 3:6; Rm 5:5; Ebr 9:3 **6:20 6:20** 4:14; Melkisedekə: Cem 110:4; Ebr 5:6, 10; 7:1-4 **7:1 7:1** Melkisedekə: Ghava 14:17-20; Ebr 5:6 **7:5 7:5** Ɓəla 18:21

Levi naw. Dzəghwa kaa ngəci Abəraham
ɓanavə daŋkwal tsa ci səvəri mbə shi və.
Mba'a Melkisedekə təfanati miy ngəci ki,
ghəci sghən Abəraham tsaa niy gəzanakə
Hyala va, ta ndaŋa shiy dzee, kə.
7 A ghwəmmə sənay, ntsaa təfanci miy
kaa ndəy, dikəɓa ghəci na kən ntsa təfanci
na miy. Ɗi naa gəzəy, dikəɓa Melkisedekə
na kən Abəraham.
8 Mbəzli mbə takə tsa Leviy, ke ngəri
na ghəshi, ka bəkwə. Ghəshi ɓasə na
daŋkwal tsa ɓanshi ngwardəshi. Ma na
Melkisedekə tsaa niy ɓəvə daŋkwal va va
Abərahaməy, ndə va tə ghwəmə kala məti
ma na, njasa gəzəkə Zliya Hyala va.
9 Ɗi kwəma vaa gəzəy, ghalaa niy ɓanci
Abəraham va daŋkwal tsa ɓəti na səvəri
mbə shi ci kaa Melkisedekəy, a Levi niy
ɓanavə daŋkwal tsa ci kaa Melkisedekə
kwərakwə. Ya tsəgha nzana kaa hwəlfə ci
mbəzli ka Izərayel ɓasə daŋkwal tsa shi.
10 Sa nzanay, ghala pətsa kwəmə kar
Abəraham va lə Melkisedekə mba'a niy
ɓanavə daŋkwaləy, məndi ghwəla ta ya
Levi niy nza na, mbə vəgha jijiy Abəraham
niy nza na, ghalaɓa niy ɓanavə na
daŋkwal tsa ci kaa Melkisedekə ki.
11 A ghwəmmə sənay, a Hyala niy
ɓanavəshi kwəma pəhəti na kaa ka ta
Hyala, kaa hwəlfə Levi, nza ghəshi ghəra
sləni Hyala mbə mbəzli shi. Ma sləni
ghəra ghəshi vay, daw bərci shi ta
kərkamti njasa ɗi Hyala. Mba'a kə bərci
niy nza və shi gar kərkamti sləni shi va
nzay, ka dza Hyala maw ghwəni Yesəw
ka tsahwəti ndə ta Hyala nja Melkisedekə
nzaw. Mbə hwəlfə *Araŋw ghəci jijiy Levi
niy dza naa fəy ndə ta Hyala nza.
12 Mba'a kə ta Hyala mbəərətaa dzəti
tsahwəti ndə kala kama mbə takə tsa
Leviy, ta mbəərəta dza kwəma pəhəpəhə
na kwərakwə ki.
13-14 Ma nana kiy, a ka ta Hyala
mbəərəshi. Aa fəy Ndə sləkəmmə Yesəw
ta mbərə pətsa shi va, ghəciy, ntsa mbə
takə tsa Levi naw, ndə mbə tsahwəti takə
na. A ghwəmmə sənay, mbə takə tsa
ka Zhəwda yakə məndi Ndə sləkəmmə,
səəkə ndəə nza ka ndə ta Hyala, ya ka ndə
fə shiy ta ta Hyala mbə takə tsa shiw. Sa
niy gəzə *Məyizə kwəmaa dzəkən ka ta
Hyalay, niy gəzəhwə kwəma na dzar kwa
takə tsa ka Zhəwdaw.

*Kwəmaa dzəkən Yesəw ndə ta Hyala nja *Melkisedekə*

15 Kwəmaa gwəramtiy cikəvəri daw
niy nza bərci *ka ta Hyala kwataŋa ta
kərkamti kwəma njasa ɗi Hyala, kə kiy,
tsahwəti ndə ta Hyalaa fəy Hyala nja
Melkisedekə ghəci.
16 Ghəci na naciy, va sa tivə məndiy
garəy nja kwəma sləkati məndi, ta nza
ghəciy ndə ta Hyala, məniy na ka ndə ta
Hyalaw. Sa nzana lə bərciy piy və, ka va
tə ghwəmə pa' kwa ndimndim na.
17 Ta na nava diɓay, aa gəzəkəvata mbə
Zliya Hyala, ma kəy:
Ma ghay, ta nza dza gha
ka ndə ta Hyala pa' kwa ndimndim,
njasa niy nza ndə ta Hyala Melkisedekə va,
kə.
18 Mbə kwəma va tsəgha kiy, naa niy
pəhəta kwəma kwataŋa na, vəgha bəla na
sa nzana kala bərci və ta kəəti mbəzli.
19 Ta na navay, kwəma pəhəti Məyizə
va na, shiy tiɓa ghənzəə mənti ta zhəghəti
ndə ka ntsa slar tsa kwa kwəma Hyalaw.
Nana kwəmavə ghwəmmə shiy taŋəti
kwəma pəhəpəhə na. Ghəci na Yesəw
*Kəristəw, gəzliŋə fəy ghwəmmə ghən tsa
ghwəmmə ti. Ti dza ghwəmmə mbəə
kətivaa dzəvəgha Hyala.
20 Nahwəti kwəma diɓay, sa fəy Hyala
Yesəw ka ndə ta Hyalay, aa zəməkə lə
fəlata də'wə ghən tsa nzəə dzəkən kwəma
ci. A na takə tsa Leviy, ghala pətsaa niy
fəy məndi ka takə tsa ka ta Hyalay, niy
zəməkə fəla Hyalaa dzəkənəw.
21 Ma na Yesəw na, Hyala gəzəkə na,
zəmə kaa fəla:
Yən yən kwa sləkəpə gəzəkə na, zəmə kaa
fəla,
ndə ta Hyala dza ghaa nza ta kwa ndim-
ndim.
Ka zhəghwee kən kwəma gəzəkee vaw, kə.
22 Ɗi na gəzəy, *sla kiri tsa slati Hyala
lə miymiy Yesəw ta jakəva lə mbəzliy, aa
taŋəti jakəva tsa nzə lə mbəzli kwataŋa lə
miymiy dəbəkə.
23 Avanta nahwəti kwəmaa cimmə a
Yesəw taŋəti ka ta Hyala kwataŋa kə diɓa:
Ni kwataŋa va ka ta Hyalay, a ghəshi niy
bəkwə, ka zlata sləni shi, ka mbəərəshi
nihwətiy nza. Ɗi na gəzə na, ɗaŋ niy nza
ghəshi.
24 Ma na Yesəw naci kiy, tsəgha naw. Ka
məti na ya hwəmɓaw, ndə tiɓaa mbəərəw.
Sləni ci ghəra nay, ta kwa ndimndim na.
25 Ava va tsəgha dza naa mbəliti mbəzliy
kətivaa dzəvəgha Hyala mbə slən tsa ci
ya ndatsə, ya pa' hwəmɓa. Aa mbay
mbəlitishi, sa nzana ndə va tə ghwəmə
ghəci. Ka cə'wə Hyala ghəci ti shi.
26 Yesəw kiy, ghəci na dikə tsa ka
ta Hyala tsaa niy təɓə tə ghwəmmə ya
kwataŋa. Sa nzanay, war ghəci na ntsa
ɗewɗew tsa, ka məni *kwəma jikir na

7:13-14 7:14 Ghava 49:10; Mt 2:6; SləniKY 13:23; ShiZhŋ 5:5 **7:17 7:17** 5:6 **7:19 7:19** 9:9; Rm 3:20 **7:21 7:21** 7:17 **7:22 7:22** 8:6 **7:24 7:24-25** 6:20 **7:25 7:25** 2:11; 10:14; Rm 8:34; 1Zhŋ 2:1 **7:26 7:26** 4:15

na ya jəwəw. A Hyala ɓanti mbə mbəzli
jikir ni, mba'a ɓəghə dzəmə ghwəməə fəy
vəgha.
27 Ghənghən na lə ka ta Hyalaa niy
nza va kwataŋa, niva mbəzli dikə dikə
ni mbə ka ta Hyalay, vici va vici va niy
slasla ghəshi shiy kaa Hyala va na shi
kwəma jikir na, ka ghəshi madî ta slaslashi
ta na mbəzli kwəma jikir na. Ma na
Yesəw naciy, tsəgha naw. War kwətiŋ
səɗa ɓanavə na ghən tsa ci kaa Hyala ta
məti. Məti ci vay, wəkə na ta ɓanti kwəma
mbəzli jikir na, ta kwa ndimndim.
28 A ghwəmmə sənay kwataŋay, a
mbəzli niy tivə mbəzli dikə dikə ni mbə
ka ta Hyala, njasa niy gəzəkə kwəma
pəhəti Məyizə. Ma ka ta Hyala vay,
nja ghwəmmə niy nza ghəshi gwanashi,
ka məni kwəma jikir na. Lə hwəməy,
mba'a Hyala zlata kwəma pəhəti Məyizə
va, mba'a zəməkə fəla mba'a fəy zəghwə
nzə ta nza ka dikə tsa ka ta Hyala, mba'a
mənti ka ntsaa kərkamti kwəma gwanata,
ta pa' kwa ndimndim.

8

*Yesəw na tsa ghwəmmə dikə tsa *ka ta Hyala*

1 Vanta kwəma dikə na mbə kwəma
gəzaŋwəy ya na: A tsa ghwəmmə dikə tsa
ka ta Hyala tiɓa, ghəci na Yesəw. Məɓa
mə ghwəmə nzəyəy na tə kwa bəzəmə
Hyala kwa bərciy məni mazəə dzəkən
shiy gwa'a gwa'a.
2 Ghəci ghəra na sləni dikə tsa ka ta
Hyala, tə pətsa ɗewɗew tsa va nza Hyala.
Kwataŋay, a mbəzli niy ngati pi ta ghəra
sləni shi ka ta Hyala mbə. Ma pətsa ghəra
Yesəw va na ci sləni tiy, mə ghwəmə na.
Pətsa mənti Hyala wəzə tsa, də'wə ghən
tsa nzə kala kama ndə ngəri mənti.
3 Dikə tsa ka ta Hyala tsaa niy nza va
kwataŋay, ta ɓanta shiy kaa Hyala, lə ta
slaslanta shiy niy fəy məndi. Ghənzə
tsəgha kiy, Yesəw kwərakwə ghəci tsa
ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala na, ta ɓə
shiy dza na kaa Hyala.
4 Tikəy tə hidî kə niy nza nzay, ka dza
naa nza ka ndə ta Hyala nzaw. Sa nzanay,
a nihwəti ka ta Hyalaa ɓanta shiy kaa
Hyala tiɓa njasa gəzəkə kwəma pəhəti
*Məyizə kaa *ka Zhəwifə.
5 Ka ta Hyala vay, mbə *Gaska ngatim
ta ta Hyala ghəra ghəshi sləni shi. Sləni
shi vay, pəghə sləni ghəra Yesəw mə
ghwəmə kataŋ na na, məcakwə nzə na
diɓa. Məyizə madî ta nga pətsa vay,
Hyala niy gəzanci na, ma kə niy niy: «A
Məyizə, a pə gha mənti məhərli wəzə, a
gha ngati pətsa va, war njasa citəŋee va
mə dəlagwa» kə.
6 Sana kiy, sləni ghəra Yesəw mə
ghwəmə na, wəzəɓa ghənzə na tərəŋw
kaa na ka ta Hyala tikə tə hidî. Sa nzanay,
Yesəw na mətəkwal tsaa jakə mbəzli wəzə
wəzə lə Hyala. Jakəva tsa vay, aa taŋəti
*sla kiri tsaa niy slanti Hyala ta jakəva
lə mbəzli kwataŋa. Sa nzana shi ɗi
Hyala ɓəmmə sənzənvay, a ghəshi taŋəti
ni kwataŋa.
7 Mba'a kə sla kiri tsa kwataŋa va niy
nzaa sa kama kwəma dzar kwa nzay,
niy dza Hyalaa sla kwa baka kiri nza lə
mbəzliw.
8 A ghwəmmə sənay ya tə nahwəti
kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa mbəzli
nzə. Fəti niy ɓanshi na mbə gəzə kwəma
nzə va niy ni:
A tsahwəti vəghwə dzaa nza tiɓa, kə kwa
sləkəpəy,
hala vəghwə tsa va na,
ta sla yəwən kiri dzee lə ka *Izərayel,
mba'a lə ka Zhəwda, ta jakəva ghəy li shi.
9 Yəwən sla kiri tsa dzee va ta slay,
ghənghən dza naa nza lə sla kiri tsa
kwataŋa.
Ghala pətsaa niy kəəsəkəvəree va jijihishi
ka Izərayel
lə dəvee səvəri mbə hidî ka *Ezhipətə,
ta jakəva ghəy li shi niy slee kiri tsa va.
Dzəghwa mba'a ghəshi zhəghanavə hwəm
kaa jakəva tsa ghəy va li shi.
Dzəghwee ki mba'ee zlashi tə mbərkə
kwəma va
kala zəzə mee dzəkən shi, kə kwa sləkəpə.
Yən yən kwa sləkəpə gəzə na kwəma va.
10 Ma yəwən sla kiri tsa dza ghəy va
ta sla lə ka *Izərayeləy, vanay njasa dza
naa nza:
Ghala vəghwə tsa vay, ta fanambəshi
kwəma pəhətee dzee mbə ghən shi,
mba'ee tsaslambə mbə nefer shi diɓa.
Yən dza naa nzaa Hyala shi,
ghəshi na, ni ya mbəzli kwərakwə.
11 Ka dza tsahwəti ndəə nza mbə shi
gar gəzə kaa ndə ghalay, ya kaa
zəmbəghəy na:
A ntsa, wəzəɓa sənata gha
Hyalaa sləkəpə na, kəw.
Sa dza naa nzay,
ta sənara dza ghəshi gwanashi
ya tsa jəw tsa, ya tsa dikə tsa.

7:27 7:27 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; Rm 6:10; 1Pi 3:18 **7:28 7:28** 5:1-2, 8; 7:19; Cem 2:7 **8:1 8:1**4:14; dəvə kwa bəzəmə: 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; Cem 110:1; Mt 22:44; SləniKY 2:33; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1 **8:2 8:2** 8:5 **8:5 8:5** 9:9; 10:1; Kwəl 2:17Gaska latim kaa Hyala: 9:2; Səvəri 25:9, 40 **8:6 8:6** 7:22; 8:2, 6, 13; 9:11, 15; 12:24; Ezay 55:3; Zher 31:31-33; Ezhek 37:26; 1Kwər 11:25 **8:8 8:8-12** Zher 31:31-34; Ebr 10:16-17

12 Ta pəlata kwəma shi jikir na dzee mbə
nəfə tsee,
ka dzee zlata mbə nəfə tsee ghwəla.
Yən yən kwa sləkəshi gəzə na tsəgha, kə.
13 Njana nə Hyala yəwən kiriy slee lə
mbəzli, kə kiy, aa fəy tsa kwataŋa va sla
kiri ka tsa pəhal tsa dĩ naa gəzə ki. Nashi
gha shiy halishi, mba'a ghəshi mənishiy
shi kwataŋa kiy, gwa'a na vəghwə tsa niva
shiy.

9

*Sləni *ka ta Hyala tə hidĩ lə sləni Yesəw mə ghwəmə*

1 Ghala vəghwə tsaa niy gha Hyala vaa
*sla kiri ta jakəva lə mbəzli kwataŋay,
a Hyala niy ɓanavəshi *kwəma pəhəti na
kaa ngəshi, nza mbəzli mbəə sənay njasa
dza ghəshiy tsəfəkwə kwa kwəma Hyala.
Mba'a mbəzli niy ngati pi ta tsəfəkwə kwa
kwəma Hyala mbə.
2 Avanay njasa niy ngati ghəshi *Gaska
va. Mba'a ghəshi təhəvəri Gaska va kwa
jipəjipə nzə lə gwadə. Ma kwa taŋa pətsa
vay, pətsa Hyala ɗewɗew tsa, kə məndi
slən tsa ci. Mba'a ghəshi fambə gərkəwa
mbəɓa, mba'a tabəl tsa ka məndiy fə peŋ
tsa Hyala ti.
3 Ma kwa baka pətsa ləy hwəm gwadə
tsa vay, pətsaa gwəra ɗewɗew tsa, kə
məndi kaa slən tsa ci.
4 Mba'a ghəshi fambə shi məntim tə
tsahi mbəzə, nza ka ta Hyala ndi shiy zən
wəzə ni nja 'wərdi ti shi. Zhini mba'a
ghəshi fambə *sərndəkə mbəɓa, tə hwəm
ci lə kwa hwər ciy, mba'a məndi manakən
tsahi mbəzə. Sərndəkə tsa vay, ghəci ci
na sla kiri tsa slati Hyala li shi. Ma kwa
sərndəkə tsa va na, mba'a həlapə mbəzə
kwa, lə shi zəməə niy ɓanavəshi Hyala va
mbə gamba, *manə kə məndi kaa slən tsa
shi kwa həlapə va. Kwa sərndəkə tsa va
diɓay, mba'a gəta Araŋw va pəsəkə kəslifi
niy nza kwaɓa. Mba'a hərezliy niy tsaslati
Hyala kwəma pəhəti na ti shi kwaɓa diɓa.
5 Tə sərndəkə tsa vay, mba'am vasati
shiy bakə lə bəkəbəkəhi nja *ndə kwal
tsa Hyala ti shi, nza mbəzli mbəə sənay
tə shi va, mbə pətsa ngatim va na Hyala,
kə ghəshi. Ma bəkəbəkəhi shi va na,
mba'a ghəshi pəlakənshi kən sərndəkə
tsa va, tə pətsa ka ndə ta Hyala tsa dikə
tsaa məsə miymiy dəbəkə ta pəli kwəma
mbəzli jikir na. Ava kwəma ɗee gəzaŋwəy
jəwə tsətsəə dzəkən pətsa va.
6 Ma sa ngati ghəshi pətsa va lə
shiy ghənghən ghənghən tsəgha kiy, ka
dzəmbə kwa taŋa pətsa va ka ta Hyala vici
va vici va ta məni sləni shi.
7 Ma kwa baka pətsa Hyala vay, war
dikə tsa ka ta Hyala na saa nza kwal və
ta dzəmbə ghəci. Kwətiŋ səɗa ci gwa'a
tsəgha ka naa dzəmbə mbə piya. Ma sa
ka naa dzəmbəy, lə miymiy dəbəkə ka naa
dzəmbə ta dəvə ci ta ɓəshi kaa Hyala, ta
pəli kwəma ci jikir na, lə sa mbəzliy mənti
*kwəma jikir na, kala sənata ghəshi.
8 Avanta kwəma dĩ *Safə tsa Hyala
cimməə dzəkən shi va: Kama na war
ghwəlay kə kwa taŋa pətsa ka ka ta Hyala
vaa ghəra sləni shi mbə tiɓay, ka kwəmavə
kwal nihwəti mbəzli ta dzəmbə kwa baka
pətsa vaw, war dikə tsa ka ta Hyala kwətiy
na sa nza kwal və.
9 Ma sləni ghəra ka ta Hyala va mbə
pətsa vay, avanta kwəma dĩ na cimmə
ghwəmmə mbəzli ndatsə: Shi ka məndi
vaa ɓanta kaa Hyala, lə dəbəkə tsa ka
məndi vaa ɓantay, mək ghəshi ta pəli jikir
tsa mbəzliy ɓə shi vaa səəkə kaa Hyala, ta
kwəmavə nəfə tsa ɗewɗew tsa ghəshiw.
10 Ma ntsaa ɓə shi tsəgha ni va kaa
Hyalay, a nəw na *kwəma pəhəti Hyalaa
dzəkən shi zəmə lə shi sa, mba'a dzəkən
yaɓə shiy ghənghən ghənghən. Ma
kwəma pəhəpəhə na vay, dzəkən shi tikə
tə hidĩ na gwa'a tsəgha. Ta vici jəwə tsətsə
pəhəti Hyala kwəma va, pa' va vici dza
naa mbaranti kwəma pəhəti na va ki.
11 Nanay, a *Kəristəw səəkəy ki, ghəci
dikə tsa ka ta Hyala. A ghwəmmə
kwəmavə shi wəzə ni mbə dəvə ci. Ma
pətsa ghəra na va sləni ci tiy, wəzəɓa
ghəci na tərəŋw kaa pətsa kwataŋa va.
Tikə tə hidĩ na pətsa vaw, mbəzli ngati na
pətsa vaw, Hyala ngati na.
12 Sa dzəmbəy Kəristəw dzəmbə pətsaa
gwəramti ɗewɗew vay, lə miymiy besher,
ya lə miymiy məcerir ta dəvə, ta ɓəshi
kaa Hyala dzəmbəy naw. Ghən tsa ciy
ɓanavə na kaa məti, mba'a dzəmbəy lə
miymiy ci ta ɓəshi kaa Hyala. Kwətiŋ səɗa
dzəmbəy na, makə tsəgha ki. Lə miymiy
ci va shikəshi mbəlitəmmə na va kwəma
ghwəmmə jikir na, ta kwa ndimndim.
13 Ma kwataŋa sa ka mbəzliy cə'wə
Hyalay, həŋ ka ghəshiy ɓəvə miymiy

8:13 8:13 8:6 **9:2 9:2** Gaska latim kaa Hyala: 8:5; 9:11-12; Səvəri 26:1-30; gərkəwa: Səvəri 25:31-39; tabəl:Səvəri 25:23-30 **9:3 9:3** Səvəri 26:31-33; SləniTaH 16:2; Ebr 6:19; 9:7, 12; 10:20 **9:4 9:4** tabəl tsa məntim tə tsahi mbəzə: Səvəri 30:1-6; sərndəkə: Səvəri 25:10-16; manə: Səvəri 16:32-35; gəta Araŋw: Ɓəla 17:21-25; hərezli tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi: Səvəri 25:16 **9:5 9:5** Səvəri 25:18-22 **9:6 9:6** 10:11; Ɓəla 18:2-6 **9:7 9:7** 5:3; 9:25; 13:11; SləniTaH 16:2-16 **9:9 9:9** 7:19; 9:2 **9:10 9:10** SləniTaH 11; 15; Ɓəla 19 **9:11 9:11** 4:14 **9:12 9:12** 7:27; 10:4; SləniTaH 16:14-16; miymiy Kəristəw: 9:25; 12:24; 13:12, 20; Mt 26:28; Rm 3:25-26; 1Pi 1:2, 18-19; 1Zhŋ 1:7 **9:13 9:13** Ɓəla 19:1-17

besher mba'a miymiy kəɓəhi, ka məsəshiy dzəti vəgha mbəzliy ləɗamti kwəma pəhəti Hyala. Həŋ ka ghəshiy ɓəvə mbəkwəli sla, həni ghəshi hənamti, ndi ghəshi ndamti ka ti pəsər tsa vaa dzəti vəgha mbəzli va diɓa. Sa ka ghəshi vaa məni kwəma va tsəghay, ta yaɓanti ndə va sa hwayvay na va lə kwəma jikir na.

14 Mba'a kə miymiy dəbəkə mbay yaɓanti mbəzli va kwəma kən shi jikir na kiy, hanaɓa miymiy Kəristəw ki na. A ghwəy nay ka məni kwəma jikir na Kəristəwəw, aa ɓanavə ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Safə tsa Hyala kwa ɓəpə piy ya hwəmɓa kəətiti na. Miymiy ci dza naa yaɓanti kwəma ghwəmmə jikir na, nza nəfə tsa ghwəmmə nza ɗewɗew, kala dza ghwəmməə məni kwəmaa dzaa zantəmmə, nza ghwəmmə ghəra sləni kaa Hyala kwa ɓəpə piy.

15 Tə mbərkə məti ci va məniy Kəristəw ka mətəkwal ta jakə mbəzli lə Hyala. A ɗi na gəzəy, yəwən sla kiriy slati Hyala lə mbəzli. Sənzənvay mbəzli harvə Hyala na, ta kwəmavə shi wəzə ni gəzəkə Hyala ɓanshi kaa mbəzli nzə ta kwa ndimndim dza ghəshi. Tə mbərkə məti mətiy Yesəw va dza ghəshiy kwəmavə shi va. Sa nzanay, məti va mbəliti na mbəzliy mənti kwəma jikir na, ya ghala pətsaa niy jakəshi ghəshi lə Hyala mbə kwataŋa jakəva tsa va.

16 A ghwəmmə sənay, mba'a kə ndə tsasliti njasa dza mbəzliy zəmə ghi tsa ciy, sa ka məndiy nay ghəci mətiy ka məndiy gha məni kwəma tsasliti na va.

17 Sa nzanay, ka mbə ka zəmə ghiy dzəmbəshi mbə zəmə ghi tsa ntsa va ghəci ghwəlay tə ghwəməy diw, war sa ka na mətiy.

18 Ava tsəgha na ya lə tsa mbəradzə va sla kiri kwərakwə ki. Piyəŋ ka məndiy slakən miymiy dzəkən, ta mbə jakəva tsa vaa nza wəzə.

19 Ma niy nza mbəradzəy, pərɓa kwəma pəhəti Hyala gwanata niy gəzanshi *Məyizə kaa mbəzli gwanashi, njasa niy gəzanakəshi Hyala. Ləy hwəm ki na, həŋ ɓəvə miymiy məcerir lə miymiy besher, mba'a jakətishi lə yam. Dzəghwa həŋ ɓəvə kəslifi *Isəpə mba'a pəərətishi lə shiti təmbəkə tsa ghəm tsa. Ka yəkwə miymiy va ghəci lə shi va, ka məsəshiy dzəkən Zliyahi kwəma pəhəpəhə na va, ka məsəshiy dzəti mbəzli va gwanashi diɓa.

20 Ma kəə ni kaa mbəzli va ghəci mbə məsəshi na: «Ava lə miymiy məsəŋwəy ya ni sləy Hyala kiri ta jakəva lə ghwəy nza ghwəy ɗanta fəti» kə.

21 Ka na dza diɓay, tsəgha ghəci ɓaslakən miymiy va kən pətsa ngatim va ta ta Hyala, lə dzəkən shi ghəra məndi sləni li shi mbəɓa gwa'a.

22 Ma kə kwəma pəhəti Hyalay, bəla dikə na mbə shiy gwanashiy, war məndi məsati miymiy ti shi ka ghəshiy nza wəzə va Hyala. Kala mba'a miymiy shikəshi kiy, ka mbə Hyalaa pəlata kwəma ndə jikir naw.

*Lə miymiy ci shikəshi ɓanti Yesəw *kwəma jikir na kən mbəzli*

23 A ghwəmmə sənay, sləni niy ghəra *ka ta Hyala va kwataŋa mbə pətsa ngatim va ta ta Hyalay, pəghə shi mə ghwəmə niy nza na. A ghəshi niy məsati miymiy tə shiy gwanashi ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma Hyala. Ni kataŋ ni shiy mə ghwəmə kwərakwə kiy, nihwəti miymiyəy tanəti miymiy dəbəkə dza ghəshiy nza. Miymiy Yesəw *Kəristəw tsaa ɓanavə ghən tsa ci va kaa məti na ghəshi.

24 Dzəmbəy Yesəw dzəmbə pətsa ngati mbəzli ta ta Hyalaw. Pəghə shi kataŋ ni mə ghwəmə na ghəshi gwa'a tsəgha. Ma na Kəristəwəy, dzəmə ghwəmə dzəməy na, tə pətsa nza Hyala. Nanay, kwa kwəma Hyala na mbə cə'wə tə ghwəmmə.

25 Dikə tsa ka ta Hyala mbə *ka Zhəwifəy. Piya va piya va ka naa nza mbə dzəmbə pətsa kataŋ tsa va ɗewɗew tsa. Lə miymiy dəbəkə ka naa dzəmbə ta dəvə ci, ma na Yesəw Kəristəw naci kiy, kwətiŋ səɗa ɓanavə na ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Wəkə ghənzə tsəgha.

26 Mba'a kə niy ɓanavə ghən tsa ci kaa məti ɗaŋ səɗa nzay, tərəŋw niy dza naa sahwə ngəra'wə ghala ngati Hyala hiɗi. Ghala vəghwə tsa nza hiɗi ndəkwə ndəkwə ta kəɗi səəkəy na, mba'a ɓanavə ghən tsa ci kaa Hyala ta məti kwətiŋ səɗa, ta pəli kwəma mbəzli jikir na.

27 A ghwəmmə sənay, ya wa ndəy, kwətiŋ səɗa dza naa məti. Ma ləy hwəm na, nza Hyala sla ngwəvəə dzəkən.

28 Ava tsəgha mənta na lə Kəristəw kwərakwə ki. Kwətiŋ səɗa mətiy na ta pəli jikir tsa mbəzli ɗaŋ. Sa ka na səəkə tə kwa baka səɗa ciy, ta pəli kwəma mbəzli jikir na dza naa səəkə ghwəlaw, ta mbəli mbəzliy ndəghə dza naa səəkə.

10

1 A na kwəma pəhəti Məyizəy, nja məcakwə shi wəzə ni dzaa səəkə va

9:14 9:14 Rm 6:20-23; 8:2 **9:15 9:15** 8:6 **9:19 9:19-20** Səvəri 24:6-8; Ebr 9:12-13; isəpə: SləniTaH 14:4, 6; Bəla 19:6 **9:22 9:22** SləniTəH 17:11 **9:23 9:23-24** 8:5 **9:26 9:26** 7:27 **9:28 9:28** 3:6; 10:10; Ezay 53:11-12; Mt 26:28; 1Kwər 15:50-53 **10:1 10:1** 8:5

Yesəw na gwa'a tsəgha. Məntí ghəshi ya
pəghə kwəma ni kataŋ ni va shiyəw. Ka
mbay naa mənti nefer mbəzliy dí kətivaa
dzəvəgha Hyala ɗewɗew tepəw. Shi slasla
məndi va war shi kwətiŋ ni, zhevi kaa
Hyala njasa səəkə piyay, ka mənti ne-
fer mbəzli ghəshi ɗewɗew ta dzəvəgha
Hyalaw.
2 Mba'a kə shi slaslam va kaa Hyala
wəkə ta nza nefer mbəzli ɗewɗew nzay,
a ka ta Hyala niy dzaa zlashi slasla shiy
kaa Hyala nza. Sa nzanay, slaslahwə
ma ghəshi shiy kwətiŋ səɗa nzay, ka dza
mbəzliy favə jikir tsa kən shi mbə nefer
shi nzaw.
3 A na shiy niy slaslam va njasa səəkə
piyay, slasla shi ma məndi na, kwəma
mənti mbəzli jikir na na sa ka ghəshiy
zhiniy zazanshi kaa mbəzli.
4 Sa nzanay, ya njaa na, ka mbay miymiy
slay lə kwəy pəlamti jikir tsa mbəzli mbə
nəfə Hyala tepəw.
5 Va tsəgha niy nə Yesəw Kəristəw kaa
Hyala, ghəci dzaa maɗiy səəkəə dzəti hidí.
Ma kə niy niy:
«A Hyala, e sənay, ka dí shi slaslaŋa məndi
ni,
lə shi ɓəɓəŋa məndi ni ghənghən
ghənghən ni ghaw.
A gha ngatəra nja ndə ngəri, nzee mbəə
ndaŋa piy tsee.
6 Vəshiŋa gha ta dəbəkə tsa ndindiŋa
məndi,
lə ta dəbəkə tsa slaslaŋa məndi,
ta mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw.
Ma na dí ghay, ka dí fəti mbəzli va gha.
7 Ava va tsəgha nə ya ki: Avanara Hyalee.
E səəkəraa dzəti hidí ta məni kwəma dí
nəfə tsa gha.
Njasa tsasliti məndi vaa
dzəkənee mbə Zliya gha, pən» kə Yesəw
niy ni.
8 Ghənzə na kwəma gha Kəristəw
gəzəkə kaa Hyala, sa nə na va: «E
sənay, ka dí shi slaslaŋa məndi lə ni
ɓəɓəŋa məndi ghənghən ghənghən ghaw.
Vəshiŋa gha ta dəbəkə tsa ndi ndiŋa
məndi lə ta dəbəkə tsa slaslaŋa məndi ta
mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw» kə.
Ya tsəgha gəzəkə kwəma pəhəpəhə nay,
ka təɓanta ghəshi kaa Hyalaw.
9 Ma kə Kəristəw diɓay: «A Hyala,
avanara, ta məni kwəma dí nəfə tsa
gha səəkəree dzəti hidí» kə. Ava tsəgha
paslamti Hyala sləni slasla shiy niy slaslan-
tam va kwataŋa nanzə ki, mba'a mbəərəti
lə məti Yesəw Kəristəw.
10 Nanay a Hyala ɓəhwə *kwəma jikir na
kən ghən tsa ghwəmmə, sa nzana mba'a
Yesəw mənti kwəma dí nəfə tsa nzə. Aa
ɓanavə ghən tsa ci kaa məti kwətiŋ səɗa
ta kwa ndimndim.
11 Ka ta Hyalay, tiɓa ka ghəshiy nza
vici va vici va məgarə, ta məni sləni shi.
Ka slasla shiy ya hwəmɓa kaa Hyala. Ya
tsəgha nzə kiy, ka nza miymiy dəbəkə
wəkə ta ɓanti jikir tsa kən mbəzliw.
12 Ma na Yesəw Kəristəw naciy, war tsər
kwətiŋ səɗa ci ɓəvə na ghən tsa ci kaa
Hyala ta mətiy. Gwa'a, mək nava məti ta
pəli jikir tsa mbəzli, ya ta pa' hwəmɓa.
Dza na lə hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy
tə dəvə kwa bəzəmə Hyala.
13 Sənzənvay, ə ndəghə na vəghwə tsa
dza Hyalaa mənti ka jaka ci ka shi kədí na
səɗa ci ti shi.
14 Sa ɓanavə Yesəw ghən tsa ci kaa məti
kwətiŋ səɗay, mba'a pəlamti kwəma jikir
na kən mbəzli ta kwa ndimndim. Mba'a
fəyshi ka mbəzli ci.
15 Ya *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, mbə
gəzəmmə na kataŋ na kwəma va, kə. Sa
nzanay, aa gəzəkə:
16 «Ləy hwəm vəghwə tsa vay, ta sləy
yəwən *sla kiri dzee
kwa jipə ghəy lə mbəzlee.
Ta fanambəshi kwəma pəhətee dzee mbə
ghən shi,
mba'ee tsaslanambəshi mbə nefer shi
diɓa,
kə kwa sləkəpə» kə.
17 Zhini ma kə Safə tsa Hyala diɓa na: «Ka
dzee zlata kwəma shi jikir na, lə kwəma
təvəti ghəshi mbə nəfə tsee ghwəlaw» kə.
18 Ya sa nzana, mba'a Hyala pəlata kwəma
jikir na məməni məndiy, tawa ka ndə maw
zhiniy ta Hyala ta pəli kwəma ci jikir na
ghwəla diɓa kia?

Kətiva ghwəmməə dzəvəgha Hyala

19 Ava tsəghaa nava ki ngwarməhira.
Tə mbərkə məti Yesəw lə miymiy ci
shəkəshiy, a kwal ghwəniy ngəmmə
ta səəkəə dzəghwa kwəma Hyala kala
hazləni tiɓa.
20 Fəca ɓanavə Yesəw va ghən tsa ci kaa
mətiy, a gwadə tsaa niy kəlati pətsa ka
Hyalaa nza ti təhəvərivay bakə mbə. Nana
kiy, a yəwən kwal tsaa kətivaa dzəvəgha
Hyala ghwəniy. Yesəw də'wə ghən tsa ci
na kwal tsa va, ghəci ɓəmmə na piy.
21 Yesəwəy, ghəci na ndə ta Hyala tsa
ghwəmmə dikə tsa. Ghəci na ghən tsa
mbəzli Hyala.

10:4 10:4 9:12-13 **10:5 10:5-7** Cem 40:7-9 **10:10 10:10** 7:27 **10:11 10:11** 9:6; Səvəri 29:38 **10:12 10:12** 8:1 **10:13 10:13** Cem 110:1; 1Kwər 15:25 **10:16 10:16-17** Zher 31:33-34; Ebr 8:10, 12 **10:19 10:19** 4:16; 9:8 **10:20 10:20** gwadə tsaa kəlati pi: 9:3; Mt 27:51; yəwən kwal tsaa kətivaa dzəvəgha Hyala: 2:14-15; 9:14-15; Zhŋ 14:6 **10:21 10:21** 3:6; 4:14 **10:22 10:22** Ezhek 36:25; Ef 5:26

22 Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, kətiva
ghwəmməə dzəvəgha Hyala ghwəmmə
lə kataŋ kataŋ. Mba'a ghwəmmə
ɓanavə nefer ghwəmmə, kala zəzə ma
nahwəti kwəma ghwəmmə. Sa nzanay,
a miymiy Yesəw *Kəristəw ɓanti ha'wə
kən ghwəmmə, ta nza nəfə tsa ghwəmmə
payəy kwa kwəma ci nana ki. Mba'a
yaɓantəmmə lə yam ɗewɗew ni.
23 Fəy ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə
gəzliŋə wəzə wəzə ta kwəma gəzəkəmmə
Hyala va, gəzə ghwəmmə kaa mbəzli.
Sa nzanay, a ghwəmmə sənay ka gəzə
kwəma Hyala bakə bakəw. War ta mənti
kwəma gəzəkə na va dza na.
24 Ə pə ghwəmməə kəətiva kwa jipə
ghwəmmə, ta mbəə ɓə bərci kaa ghən
tsa ghwəmmə ta ɗiva kwa jipə ghwəmmə,
nza ghwəmmə mbəə məni na wəzə na
sləni.
25 Ka zlay səəkə ghwəmmə ta ɓasəva
kwa jipə ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy
nəw Yesəw, njasa ka nihwəti mbəzli
vaa ɗi ma səəkə ma. War kəəti pə
ghwəmməə kəəti ghən tsa ghwəmmə kwa
jipə ghwəmmə. Sa nzanay, a ghwəmmə
sənay, ndəkwə ndəkwə na vici dza Ndə
sləkəmmə Yesəw səəkə ti.

26 A ngwarməhira, a ghwəmmə sənata
na kataŋ na kwəma va Hyala nana. Mba'a
pə ghwəmmə zhiniy məni *kwəma jikir
na lə ɗi ghwəmməy, nihwəti shiy tiɓa
gar slənəyshi ghwəmmə kaa Hyala ta
pəlayəmmə jikir tsa ghwəmmə ghənzəw.
27 Ntsaa dzaa mənti kwəma jikir na
tsəghay, tərmbə nahwəti kwəma ci kala
war ndəghə sla ngwəvə Hyalaw. Ngwəvə
vay, ghwəə gwəramti dza naa nza, ghwəə
dzaa ndi ka jaka Hyala.
28 A ghwəmmə niy favə njasa niy nza
na mbəradzə. Ya tsamaɓa ndə niy ɗi ma
na fəti ta kwəma pəhəti *Məyizə, mba'a
mbəzli gar bakə, ya mahkan gəzəkə, a fəti
və, kə ghəshiy, ə ka məndiy pəəsliti, kala
zhanshi ma hwər tsa mbəzli ti.
29 Kwa vəghwə tsa nzana tsəgha məndi
niy məni lə ntsaa ɗi ma fəti ta kwəma
pəhəti Məyizə kiy, njaa dzam məni
lə ntsaa ndərəti Zəghwə Hyala, mba'a
nighəti miymiy Yesəw va yaɓanti nəfə tsa
ci ɗewɗew, ta jakəti Hyala lə mbəzli, nja
shi gəmshi ni, zhini ka sawa *Safə tsa
Hyalaa gwəramti wəzə ghəci diɓa kia?
Sənay tə ghwəy, tərəŋwɓa ghəci dza naa
sahwə ngəra'wə.
30 A Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, ma
kəy: «Yən dza naa ɓasə ngwəvə mbəzli
gwa'a. Ta mananati kwəma dzee kaa ntsaa
ndərəɗa» kə. Zhini ma kə ɓa na: «Ta ɓasə
ngwəvə dza Ndə sləkəpəə dzəkən mbəzli
ci» kə.
31 Mba'a kə fəti va ndə tə ngwəvə
kwa kwəma Hyalaa ɓəpə piyəy, kwəma
'yahə'yahə dza naa nza kən.
32 Zəzətim dzəkən kwəmaa nza ghwəy
mbə ghala vəghwə tsaa gha ghwəy zləɓa
nəw kwal Hyala. A ghwəy niy sahwə
ngəra'wə tərəŋw va mbəzli. Ya tsəgha nzə
kiy, mba'a ghwəy niy sə'wahwə.
33 Tə nahwəti viciy, ka tsəərəŋwəy,
fəcahwəti na, ka saŋwəy ngəra'wə kwa
kwəma mbəzli. Zhini ka ghwəy dzay,
ka dəpə madigahiŋwəy ka məndiy sanshi
ngəra'wə.
34 War mbə slaŋwəy hwər tsa ghwəy
nza ta nihwəti mbəzli kwa fərshina. Sa
ka mbəzliy zləghwəhwə shi ghwəyəy, kar
ghwəy zləɓavə lə vəshi, sa nzana mba'a
ghwəy sənay a ghwəy dzaa kwəmavə
shiy dzaa taŋətishi, ta kwa ndimndim, pə
ghwəy.
35 A ngwarməhira kwa kwal tsa wəzə
tsa nza ghwəy, ɓanavəm nefer ghwəy kaa
Hyala, kala zəzə ma nahwəti kwəma. Sa
nzanay, ta ndaŋwəy zhəmə tərəŋw na dza
Hyala.
36 Wəzə na ghwəy mbay sə'wati kwəma
ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa
kwəma. Ta mbə ghwəy mbata məni
na ɗi Hyala va kwəma ghwəy mananta.
Ma tsəghay, a ghwəy dzaa kwəmavə shi
gəzəkə Hyala ɓəŋwəy wəzə ni.
37 Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya
nzə, a kəy:
Ndal tərmbə vəghwəw, jəwə tsətsə
tərmbə na,
ntsaa dzaa vaa səəkəy, ta səəkə dza na,
ka dza naa dzamti vəghwəw.
38 Mbəzlee dzaa mbay dzəghwa kwəmee
kala hazləni mbə nefer shiy,
tə mbərkə sa ndara ghəshi nefer shi dza
ghəshiy
kwəmavə piy tsaa kərə ma.
Ma mba'a kə tsahwəti ndə dzaa tiy mbə
shi,
mba'a zhəyəy ləy hwəməy,
ka dzee vəshi ta kwəma ciw, kə.
39 Na na ghwəmməy, mbəzliy
zhəghətəvashi va zhəy ləy hwəm kwa
kwal Hyala ta zashi nza ghwəmməw.
Mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Hyala nza
ghwəmmə. Ma tsəghay, a Hyala dzaa
ndammə piy tsaa kədi ma.

10:23 **10:23** 3:6 **10:24** **10:24** 13:1 **10:26** **10:26** 6:4-6 **10:27** **10:27** Ezay 26:11 **10:28** **10:28** Nəw 19:15; 2Kwər 13:1 **10:29** **10:29** 2:3; 5:8; 9:12; Mt 12:31 **10:30** **10:30** Nəw 32:35, 36 **10:32** **10:32-34** 6:10 **10:33** **10:33** 1Kwər 4:9 **10:34** **10:34** 11:26; 13:14 **10:35** **10:35-36** 3:6; 6:11-12 **10:37** **10:37-38** Aba 2:3-4 **10:38** **10:38** Rm 1:17; Gal 3:11

11

Mbəzliy niy ɓanavə nefer shi kaa Hyala kwataŋa

1 Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa
sənay lə kataŋ, a shi ndəghee va va Hyala
dzaa mənishi, kə. Aa sənay, shi nashi ma
na vay, a ghəshi tiɓa, kə.
2 Tsəgha niy ɓanavə mbəzli kwataŋa
nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala faltishi.
3 Sa ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə
kaa Hyala sənay ghwəmmə, lə gəzə
kwəma nzə ngati Hyala ghwəmə lə
hiɗî pə ghwəmmə. Ɗi naa gəzəy, shi
nashi ghwəmmə ni na, lə shi nashi ma
ghwəmmə ngatishi Hyala.
4 Sa nzana mba'a *Abel ɓanavə nəfə tsa
ci kaa Hyala, va tsəgha sləniy na shiy kaa
Hyala, ka taŋəti ni *Kayən. Sa ɓanavə
na nəfə tsa ci kaa Hyalay, mba'a Hyala
fəy ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nzə
kala hazləni tiɓa. Mba'a Hyala zləɓavə shi
ɓanavə Abel, mba'a ghəshi təɓanati kaa
Hyala. Ya tsəgha mətiy Abel, sa ɓanavə
na nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwal tsa wəzə
tsaa cimmə na ndatsə.
5 Sa nzana mba'a Henəkwə ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Hyala, va tsəgha ɓəhwə Hyalaa
dzəmə ghwəmmə, ghəci ghwəla ta məti.
Ndə tiɓaa zhəkəə nay, sa nzana mba'a
Hyala ɓəhwəə dzakə ghi tsa nzəw. Aa
tsaslita kwa Zliya Hyala: «Ghala vəghwə
tsaa niy nza Henəkwə tikə tə hiɗîy, ntsaa
məni shiy təɓanta kaa Hyala niy nza na»
kəm.
6 Mba'a kə ndə ɓanavə nəfə tsa ci kaa
Hyalay, aa təɓanta kaa Hyala. Tsahwəti
kwal tiɓa ta təɓə kaa Hyalaw. Ndə kəə
dî kətivaa dzəvəgha Hyalay, a kə ndə
zləɓavə lə kataŋ: «A Hyala tiɓa» kə ndə,
mba'a sənay, a Hyala dzaa ɓanavə zhəmə
shi kaa mbəzliy pəla kwal tsa nzə, kə.
7 Sa nzana mba'a *Nəwe ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy zləɓavə
na kwəmaa niy gəzanakə Hyala: «Ta
ghwənikə yam dzee tərəŋw ta zamti
mbəzli. A pə gha mənti kwambəwal» kə.
Ya tsəgha niy nashi ma Nəwe shi vay, aa
niy ɗîti fəti ta kwəma gəzanakə Hyala.
Mba'a niy ngati kwambəwal, mba'a ghəshi
dzəmbəshi lə mbəzli ci gwanashi. Mba'a
ghəshi mbəlishi va yam va. Sa nzana
mba'a ghəci ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay,
aa ɓəkə ngwəvə Hyalaa dzəkən nihwəti
mbəzli tə hiɗî. Mba'a Hyala fəy ka ntsaa
dzaa mbay garə kwa kwəma nzə, kala
hazləni tiɓa.
8 Sa nzana mba'a *Abəraham ɓanavə
nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy ɗîvə
na fəti ta har tsa Hyala. Mba'a dzay dzəti
nihwəti hiɗî ɗî Hyala va ɓanci ka shi ci.
Aa maɗîy kala sənashi ma hiɗî va ghəci,
mba'a tsəhəy.
9 Sa nzana mba'a ghəci ɓanavə nəfə tsa
ci kaa Hyalay, aa niy zləɓavə nzəyəy ka
ndə səəkə səəkə tə hiɗîy niy gəzəkə Hyala
va ɓanci. Sa niy kafə na tə tsahwəti pi
ta dzəti tsahwətiy, mbə *Gaska niy nzəy
na. Kar *Izakə ghəshi lə *Zhakwapə,
shiy niy gəzəkə Hyala va ɓanshi hiɗî va
kwərakwəy, mbə Gaska niy nzəy ghəshi
diɓa.
10 A Abəraham zləɓavə nzəy mbə
*Gaska, sa nzana mba'a fəy ghən ta məlmə
dikə na va ngati Hyala. Məlməə dzaa
ngəzla ma.
11 Tə sa ɓanavə Abəraham nəfə tsa ci
kaa Hyala va tsəgha kwəmavə na kwal
tsaa yakə Izakə kwa *Sara, ya tsəgha
niy nza naa jiŋa, dzəghwa gwa'a gwa'a
Abəraham niy halantəvay, kala gar zhini
ghəciy yakə zəghwə nza. Tsəgha mənta
na, sa sənay na: «A Hyala dzaa mbay
mənti kwəma gəzəkə na, sa sla ma na
dzərvə» kə.
12 Ya war tsəgha niy nza Abəraham nja
ntsa məti məti tsa va hali ghala pətsa vay,
aa niy kwəmavə jijihiy ɗaŋ tərəŋw tikə tə
hiɗî ndəɓa sasərkwəhi dzəy tə ghwəmə,
lə nja ndarghə kwa həl, pə gha. Kala gar
mbə ndəə ɓəlatishi.
13 Dzəghwa mbəzli va gwanashi ki,
mba'a ghəshi bəkwəshi, war lə nəfə tsa shi
va ɓanavə ghəshi kaa Hyala. Ma ghəshi
ta na nashiy, niy kwəmavə shi wəzə ni va
gəzəkə Hyala ta ɓanshi ghəshiw. War ə na
naa nashi ghəshi shi va ghəshi ghwəlashi
kərakə, mba'a ghəshi vəshishi ti shi. A
ghəshi niy sənay, na nashiy, ka məlmə, lə
ka səəkə səəkəə gə ghəy tikə tə hiɗî ni, kə
ghəshi.
14 Mbəzliy gəzə kwəma va tsəghay, ə
citəpə ghəshi na, mbə pəla ni shi hiɗî na
ghəshi ka ni shi, kə ghəshi.
15 Mbala na ghəshi niy nza mbə zəzə
ni səvəri ghəshi va hiɗî mbə shi nzay,
a ghəshi niy dzaa kwəmavə kwal tsaa
zhəghəvaa zhəti shi nza.
16 Ma dza ghəshi na shi ki na, wəzəɓa ni
tərəŋw ni va hiɗî dza ghəshi ta kwəmavə
məɓa mə ghwəmə ghəshi mawti kən ni
tikə. Va tsəgha ha'wə ma Hyala ghəshiy
har slən tsa nzə. «Hyala ghəy» kə ghəshi.

11:1 11:1 Rm 8:24; 2Kwər 4:18 **11:3 11:3** Ghava 1:1; Cem 33:6, 9; Rm 4:17; 2Kwər 4:18 **11:4 11:4** Ghava 4:3-10 **11:5 11:5** Ghava 5:21-24 **11:7 11:7** Ghava 6:13-22; Rm 4:3; 1Pi 3:20 **11:8 11:8** Ghava 12:1-2 **11:9 11:9** Ghava 35:12, 27 **11:10 11:10** 13:14 **11:11 11:11** Ghava 17:19; 18:11-14; 21:2; Rm 4:19-20 **11:12 11:12** Ghava 15:5 **11:13 11:13** 11:9; 13:14; Ghava 23:4; 47:9; Cem 39:13 **11:16 11:16** 13:14; Səvəri 3:6; Mt 22:32

Sa nzana mba'a ghənzə gwəmanamtishi
na shi məlmə dza ghəshiy nzəy mbə.
17-18 Va sa ɓanavə Abəraham nəfə tsa
ci kaa Hyala zləɓati na kəsəvə zəghwə
ci Izakə ta ta Hyala li. Ya tsəgha niy
gəzanakə Hyala kaa Abəraham: «Mbə
Izakə dza ghaa kwəmavə jijihiŋa» kəy, sa
ɗəw Hyala və ta nighə kwəma ci, nda nza
naa dĩ fəti və na, a Abəraham niy zləɓavə
slənəy kaa Hyala. Ya tsəgha niy nza Izakə
kwətiŋəy və.
19 Sa nzana mba'a sənay a bərci va Hyala
ta mbəə zhanakati Izakə mbə məti, kə. Va
Abəraham naciy, njasa niy mətiy zəghwə
ci va, mba'a Hyala zhanakati mbə məti na.
20 Sa nzana mba'a Izakə ɓanavə nəfə tsa
ci kaa Hyala va tsəgha təfanatishi na miy
kaa kar Zhakwapə ghəshi lə *Ezaw njasaa
niy sənata na kwəmaa dzaa məniva li shi.
21 Sa nzana mba'a Zhakwapə ɓanavə
nəfə tsa ci kaa Hyala ghala pətsaa niy
dza na ta mətiy, aa təfanakənshi miy kaa
ndərazhi *Zhezhefə bakanashi. Mba'a
garəy tə gəta ci ka fal Hyala.
22 Sa ɓanavə *Zhezhefə nəfə tsa ci kaa
Hyalay, aa niy gəzanakə kaa ka Izərayel
ghəci ndəkwə ta məti. Ta səvəriŋwəy dza
ghwəy mbə *Ezhipətə taa nza, kə. Mba'a
gəzanakəshi njasa dza ghəshiy məni lə
'yesler ci, sa ka na mətiy diɓa.
23 Sa nzana mba'a mbəzliy yakə *Məyizə
ɓanavə nefer shi kaa Hyalay, sa yakə
ghəshi Məyizə mba'a ghəshi nay ka
zəghwə wəzə na, kala hazlənishi ma
ghəshi, mba'a ghəshi dzəghwashi kən
kwəma gəzəkə mazə ka Ezhipətə, mba'a
ghəshi mbələy tir mahkan.
24 Sa nzana mba'a Məyizə ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Hyalay, sa kəliy na na kala zləɓa
ma nza ka zəghwə zha mazə ka Ezhipətə
ghəci.
25 Wəzəɓa sa ngəra'wə kwasəbə mbəzli
Hyala Məyizə dĩti kən məni wahə ta vici
jəwə tsətsə kəy mazə mbə *kwəma jikir
na.
26 Mba'a təkəti, tərəŋwɓa tə ngəra'wə
tsa dza ndəə sahwə va dəghar tikə tə hidĩ
njasa *Kəristəw va, dza bamaa nza, kən
shi dza naa kwəmavə gwa'a gwa'a mbə
hidĩ ka Ezhipətə, kə. Va sa nzana, mbə
fə ghən ghəci ta shi dza Hyalaa ɓanci kwa
kwəma.
27 Sa nzana mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa
Hyala va tsəgha mbay naa zlashi hidĩ ka
Ezhipətə ka dzay, kala hazləni ma ghəci
va sati nəfə tsa mazə. Kala gwərgwərə
ma ghəci ya jəw nzə, njasa nzana garrə
ghəci nata Hyala mbata ma məndiy nata
tiɓa kwa kwəma ci mbə ndəghwə.
28 Sa nzana mba'a Məyizə ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Hyala va tsəgha 'wakə na
*makwaghwa Pakə, mba'a gəzanshi kaa
ka Izərayel, a ghəshi slasla shiy, ka ɓaɓasli
miymiy shi vaa dzəti miy ceker shi gwa'a,
vantaa *ndə kwal tsa Hyala tsa nza kwal
bəkwəpə və səəkəə dzakə ghi tsa shi ta
bəkwə ni shi Cikwahi kəy ghyeghyer shi.
29 Sa nzana mba'a ka Izərayel ɓanavə
nefer shi kaa Hyala va tsəgha slavərivashi
yam kwa həl tsa ghəm tsa, war
həlasaŋ, dzəghwa mba'a ghəshi taŋəshiy
dzəvərishi nja dzar tə hidĩy ghwəlishi. Ma
sa dĩ ka Ezhipətə məni tsəgha na, mba'a
yam zhəkəshiy pahwəshi.
30 Sa nzana mba'a ghəshi ɓanavə nefer
shi kaa Hyala, va tsəgha ngəzlay kələm
tsaa tsəɓay məndi məlmə Zherikwə li,
sa dəzlay ghəshi kələm tsa va mbə vici
mbərfəŋ, ma tə kwa mbərfaŋa vici na,
mba'a kələm tsa va ngəzlay.
31 Sa nzana mba'a *Rahabə mali mbə
ghi kwa ghwərghwər ɓanavə nəfə tsa nzə
kaa Hyala, va tsəgha zləɓavə na ka'wəti
mbəzli ka Izərayelə̈ə səəkəshi ta nighə
kwəma mbə məlmə va, mba'a mbəliy shi.
Va tsəgha niy paslamti ma ka Izərayel
kwasəbə mbəzliy niy dĩ ma fəti va ta
kwəma Hyala.
32 Njaa dzee niy dzəkən nihwəti mbəzli
kwataŋa kia? Vəghwə vəya gar gəzə
kwəmee dzəkən ka sla ngwəvə nja kar
*Zhədiyaŋw, *Barakə, *Samsaŋw, *Zhefəte
mba'a mazə *Davitə ghəshi lə *Saməyal,
mba'a nihwəti ka gəzə kwəma Hyala
kwərakwə ɓa kiw.
33 Sa nzana mba'a mbəzli va ɓanavə
nefer shi kaa Hyala va tsəgha niy mbay
ghəshi mbəz, ka zəmanti hidĩ nihwəti
mbəzli gwa'a gwa'a, ka məni mazə dzəkən
mbəzli dza lə kwal tsa kataŋ tsa. Mba'a
ghəshi kwəmavə shiy niy gəzəkə Hyala
ɓanshi. Sa ka məndiy kasambəshi mbə
zhəlhiy, mba'a ghəshi kalay miyeɗemer
zhəlhi va.
34 Dza mba'a ghəshi shirkwamti ghwə
pəhəy məndi, ngaɗ ngaɗ na ta ndishi li.
Sa ka mbəzliy pəlashi ta bəkwəshi lə kafa'i
na, mba'a ghəshi mbəlishi. Mbəzli daw
daw bərci ni ghəshi ngar na, dzəghwa
mba'a ghəshi kwəmavə bərci shi va Hyala.

11:17-18 **11:17-18** Ghava 21:12; 22:1-14; Zhk 2:21 **11:19** **11:19** Rm 4:17 **11:20** **11:20** Ghava 27:27-29, 39-40 **11:21** **11:21** Ghava 47:31–48:20 **11:22** **11:22** Ghava 50:24-25; Səvəri 13:19 **11:23** **11:23** Səvəri 1:22; 2:2 **11:24** **11:24** Səvəri 2:10-12 **11:26** **11:26** 12:2; 13:13 **11:27** **11:27** Səvəri 2:15; 12:41 **11:28** **11:28** Səvəri 12:1-14 **11:29** **11:29** Səvəri 14:21-29 **11:30** **11:30** Zhə 6:12-21 **11:31** **11:31** Zhə 2:11-12; 6:21-25; Mt 1:5; Zhk 2:25 **11:32** **11:32** KaSlaNgw 6:11–8:32; 4:6–5:31; 13:2–16:31; 11:1–12:7; 1Sam 16:1–1Mezh 2:11; 1Sam 1:1–25:1 **11:33** **11:33** KaSlaNgw 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dani 6:1-27 **11:34** **11:34** Dani 3:23-25

Mbəzliy ɓənivə mbəz ka mbay tərəŋw
tərəŋw ghəshi mənishi. Mba'a ghəshi
təhanavə bali kaa ka sawji mbəzli pa
ghəshi li shi gwa'a.
35 Sa niy ɓanavə nihwəti mi'i mbəradzə
nefer shi kaa Hyala niy zhananakatishi
Hyala mbəzli shi mbə məti, ka nashi
ghəshi.
Nihwəti mbəzli kwataŋa vay, war
ngəra'wə niy sanshi məndi tərəŋw, ka
bəbəkwəshi, ta mbə ghəshiy zlata nəw
kwəma Hyala. Dza ghəshi na, kala ya ma
ghən tsa shi ghəshi nashi, va na tikə məti.
Ta mbə Hyalaa zhanakatishi mbə məti, ta
dza ghəshiy kwəmavə piy tsaa gwəramti
wəzə.
36 Mbəzliy niy ɓanavə nefer shi va kaa
Hyala, ka 'wəshi nihwəti mbə shi, ka di'wə
nihwəti lə ghwəɗa, ka tsashiy dzəghwa
dəŋw, ka kəəsəshiy dzəghwa fərshina.
37 Ka jaja'wə nihwəti lə hərezli bak-
wamtishi. Ka nzərə nihwəti mbəzli mbə
shi lə hwa bakə mbə bakə mbə. Ka bəkwə
nihwəti lə kafa'ihi, niy məni məndi li shi.
Ka nihwətiy dzay, ka dza kwaɓa, ka dza
kwaɓa, lə kwəbeŋer hwətahi kwəy ya shi
teŋkesli kən ghən shi, sa kama shiy və shi.
Ka məndiy dzay, ka sanshi ngəra'wə, ka
irəshi.
38 Niva mbəzliy, sa shi niy nza nzəy tsa
tə hiɗïw. War təwrə niy təwrə ghəshi
dzar mbə gamba nja 'yegwer, lə dzar mbə
dəlegwigwi. Ka hihi dzar mbə ləgwə lə
dzar kwa ke'wer.
39 Ma mbəzli va gwanashi kiy, mbəzliy
niy ɓanavə nefer shi kaa Hyala niy nza
ghəshi. Dzəghwa mba'a Hyala vəshita
tərəŋw ta mbəzli va ki. Ya tsəgha
nzə kiy, kwəmavə nashi shi wəzə ni va
gəzanakəshi Hyala ɓanshi ghəshi na shiw.
40 Va wa mənta na tsəgha kiy, tə
sa nzana mba'a Hyala tarəkə ɓəmmə
niy gwəramti wəzə va shiy ngəmmə
kwərakwə li shi. Ma ɗi na gəzəy, a Hyalaa
ɗi ghwəmmə kwəmavə shiy kwa pətsa
kəray ghəshi gwanammə li shi.

12

Tə Yesəw pə ghwəmmə fati mətsə ghwəmmə

1 Ghwəmmə sana sənzənva kiy, war
dəzlətsəɓə tsəɓayəmmə ɗaŋ tsa mbəzliy
ɓanavə nefer shi kaa Hyala kwataŋata.
Ghəshi ndəghammə na fəti ta mbə
ghwəmməə ɓanavə nefer ghwəmmə
kaa Hyala kwərakwə. Ghənzə tsəgha
kiy, zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa
shiy dzaa kərinəmmə ghwəmmə mbə
nəw kwal Hyala tsa ghwəmmə gwa'a
gwa'a. Zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa
*kwəma jikir na va ka ghwəmmə dəra
maa tərəə dzəmbə. A ghwəmmə mbəə
jihəva ta kəsli bali dzati kwa kwəma,
ta tsəhə pa' tə kwa kərkə, kala dza
ghwəmməə dali ma.
2 War tə Yesəw njasa nzana va pə
ghwəmmə fati mətsə ghwəmmə na
ghwəmmə. Tə mbərkə Yesəw tsa va
ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə
kaa Hyala, ghəci dza naa kəətimmə
ta kərkamti ɓanta nefer va ghwəmmə.
Yesəwəy, aa yivə sə'wa ngəra'wə, ghala
daŋwə məndi vaa dzəvəgha tsəm ta
pəəsli, kala ghəranci ha'wə va gəla məti
tsəgha na va vəgha tsəm. Tə sa nzana,
mba'a ghəci zəzətiy dzəkən shi dza Hyalaa
ɓanci ta vashanci nəfə tsa ci. Məɓa na
mənzəy vəgha Hyala tə pi mazə tsa nzə.
3 Təkətim dzəkən Yesəw di, nighəm
njasa sə'wahwə na ngəra'wə tsaa niy sanci
mbəzliy məni kwəma jikir na. Ava tsəgha
təɓə na kwəma vaa kəətitəŋwəy, ta sə'wa
ngəra'wə nja ghəci nza kwərakwə. Ka
təɓə ghwəy zhiniy fə daw bərciy dzəti
ghən tsa ghwəyəw.
4 Sa nzanay, mbə mbəz tsa mbəz ghwəy
va lə kwəma jikir nay, ntsaa mətiy tiɓa
mbə, mbə ghwəy diw. Njana nzana
tsəghay, ka məni daw bərci ghwəy ma.
5 Ə zamti ghwəy ghən ta kwəma gəzəkə
Hyala va, ta mətsəhəmmə bərci na? Njasa
ka didi vaa gəzə kwəma kaa zəghwə ci
gəzammə na kwəma, ma kəy:
«A Zəghwee, war mba'a kə Hyalaa
sləkəŋaa iŋay,
ə pə gha zləɓavə.
Ka ɓə nəfə ghaa dzəkən ghənzəə naɓəŋa
ma.
6 Sa nzanay, ə ka kwa sləkəpəə i ntsa ɗi
na,
də'wə ka naa də'wə ntsaa məniy ka
zəghwə nzə» kə.
7 Njana nzana tsəghay, sə'wa pə ghwəy
sə'wa ngəra'wə. Ngəra'wə tsa va ciŋwəy
na nza tsa nza ghwəy ka ndərazhi Hyala.
Kwəmaa tsava zəghwə tiɓa mba'a dəy və
na, kala dza dəy tsa vaa iya? Ghəci tiɓaw.
8 Va tsəgha i Hyala ndərazhi nzə
gwanashi, ma kala iŋwəy kəy, ndərazhi
nzə nza ghwəyəw. Ndərazhi kwa tsa nza
ghwəy.
9 Zəzəvəm njasa ka dəhimmə tikə tə
hiɗïy immə di, war mbə ɗaŋshi fəti
ghwəmməə nza ngəshi tsəgha. Hanaɓa
Dəmmə Hyala mə ghwəmə ki pə ghwəy
ki na. Fəti pə ghwəmməə di və tərəŋw, ta

11:35 11:35 1Mezh 17:17-24; 2Mezh 4:18-37 **11:36 11:36** Zher 20:2; 37:15 **11:37 11:37** 2NəMezh 24:21 **11:38 11:38** 1Sam 13:6 **12:1 12:1** 1Kwər 9:24 **12:2 12:2** 2:10; 8:1 **12:5 12:5-6** Fir 3:11-12; ShiZhŋ 3:19 **12:7 12:7** Nəw 8:5

mbə ghwəmməə kwəmavə piy tsaa kərə
ma.
10 Dəhimmə tikə tə hiɗiy, ta vəghwə
jəwə ka ghəshiy immə njasa ɗi nəfə
tsa shi. Ma dəmmə tsa mə ghwəmmə
naciy, ta wəzə tsa ghwəmmə immə na,
ka kəətimmə, ta mbə ghwəmməə nza
ka mbəzli ɗewɗew nja ghənzə, ta kwa
ndimndim.
11 Ghala pətsa ka na vaa imməy, nja
kwəma 'yahə'yahə na ka ghwəmmə favə,
kala vəshi va ghwəmmə. Ma ntsaa sə'wati
kwəma vay, ləy hwəm na aa taa sənay
wəzə tsa kwəma va, kwəmaa təɓanta
kaa Hyala dza naa məni, ka ɓanci zərkə
ghənzə taa nza.

Kwəma ka məndi məni məhərliy dzəkən

12 Ghwəy ghwəy shiy nəw kwəma Yesəw
kiy, jihəvam, pəlhəm, pə ghwəy satiŋwəy
ta dza kwa kwəma kwa kwal Hyala.
13 War kwa kwal tsa tiɗiɗ tsa, pə ghwəy
dza. Əntaa mbəzliy cigəzlaŋə ɓəti tərə
ma, wəzəɓa mbəlishi ghəshi na, ma nza
ghəshi garəshi wəzə kwa kwal Hyala.
14 Pəlam kwal tsaa kwəmavə zərkə kwa
jipə ghwəy lə mbəzli gwanashi, zhini ka
pəla məniŋwəy ka mbəzli ɗewɗew ni. Sa
nzanay, war ntsa ɗewɗew tsa na saa dzaa
nay Ndə sləkəpə lə mətsə ci.
15 Məntim məhərli vantaa ndə mbə
ghwəy ya kwətiŋ təhwəlay kwəmavə
wəzə hwər tsa mənti Hyala va ta mbəzli.
Məntim məhərli vantaa ndə mbə ghwəy
dzaa məniy nja kəslifi darə 'yaghwakə na,
ka na dza na, ka kəli, ka sanshi ngəra'wə
kaa nihwəti mbəzli lə darə ci va.
16 Diɓay, məntim məhərli vantaa ghwəy
dzaa məni kwəma ha'wə ha'wə na.
Nəghətaa ghwəy fati ndərə tə shi wəzə ni
ndaŋwəy Hyala nja shi gəmgəm ni, njasa
niy mənti *Ezaw va ma. Sa dza nay,
mba'a panavə dikə Məkaji tsa nzana kaa
məsakən tsa ci *Zhakwapə, war ta zəmə
ɗafa kwətiŋ səɗa ci gwa'a tsəgha.
17 Dza ləy hwəm diɓa kiy, a ghwəmmə
favə njasa niy zhini naa pəla təfə miy
tsa dəy lə bərci, dza tərəh ghəci tərhay.
Ya tsəgha niy nzana, lə wahəta Ezaw niy
zhiniy zhimbəyəy, niy mbay dəy zhiniy
zhəghanti kwəma gəzəkə na kwa kwəma
Hyala ghwəlaw.
18 Na ghwəmmə dəlagwa dzammə
ghwəmmə naa dzəvəghay, dəlagwa tikə
tə hiɗi gar ndəŋwata məndi njasa niy
ɓasəshi hwəlfə ka *Izərayel va ta səɗa
nzə kwataŋa naw. Dəlagwa *Shinay niy
ɓasəshi ghəshi va ta səɗa nzəy. A ghəshi
niy nata ghwə mbə tsə mbəɓa birəw
birəw birəw, mba'a ghəshi niy nata kwəsli
tərəŋw tərəŋw na məɓa, kalaa nza waŋ
pi tiɓa. Mba'a ghəshi favə səpapəli mbə
gaka nja dərazli van.
19 Mba'a ghəshi favə gaka təlimə, mba'a
ghəshi favə məli Hyala mbə 'waŋə. Dza
mba'a hazləni niy kəsəvəshi. Mba'a
ghəshi dzəmbəshi mbə cə'wə Hyala va
nəghətaa ghənzə zhiniy gəzanshi gəla
kwəma va.
20 Sa nzana 'yahə'yahə kwəma nzə va və
shi. Ma kə Hyala na: «Mənim məhərli,
mba'a kə ndə, ya dəbəkə kwəfaghata
dəlagwa vay, mba'am pə'wanti lə hərezli,
paslamti» kə.
21 Kay, shiy niy nashi ghəshi vay, tərəŋw
niy dzamti ghəshi her shi, lə *Məyizəy
ka gəzə: «Tapə yən dzəmbəra mbə
gwərgwərə va hazləni» kə.
22 A na na ghwəy na ghwəy kiy, ta səɗa
dəlagwa har məndiy «Dəlagwa *Shiyaŋw»
səəkə ghwəy garəŋwəy. Mə pətsa nza
məlmə Hyala kwa ɓəpə piy. Məlmə
nə məndi: «Məlmə Zherəwzalem mə
ghwəmə» kə məndi. Mbə məlmə va ka
vərəm tsa ka kwal Hyalaa ɓasəva gwa'a
gwa'a. Ka fal Hyala ghəshi lə vəshi.
23 A ghwəy jakəŋwəy lə kwataŋa
ndərazhi Hyala, shi tsasliti na slən tsa
shi və mə ghwəmə, səəkəə dzəmbə dəvə
Hyalaa dzaa sla ngwəvə ntsa tə hiɗi
gwa'a gwa'a səəkəŋwəy ghwəy. A ghwəy
tsəhəŋwəy kwa kwəma mbəzli ɗewɗew ni
va Hyala, ɗi naa gəzəy, məcakwə mbəzliy
tsəhəshi mə ghwəmmə va Hyala.
24 Dzəvəgha Yesəw səəkəŋwəy ghwəy.
Ghəci ndə dimə ghən tsa kwa jipə Hyala
lə mbəzli, li slati Hyala yəwən *sla kiri
tsa slati na lə mbəzli tə mbərkə miymiy
ci shikəshi. Ni Yesəw va miymiy shəkati
məndi tə hiɗiy, a ghəshi taŋamti ni *Abel
va miymiy niy nza.
25 Nana kiy, wəzəɓa məni ghwəy
məhərli wəzə ta ɗi fəti ta kwəma
gəzaŋwəy Yesəw. Ma mbəradzəy, mbəzliy
niy ɗi ma fəti va Məyizə tsaa niy gəzəpə
kwəma Hyala va tikə tə hiɗi niy. Tərəŋw
niy sahwə ghəshi ngəra'wə. Hanaɓa
ghwəmmə ki, ka ghwəmmə mbəlimmə va
ngəra'wə ghwəmmə kala dzaa ɗi fəti kaa
Yesəw ghəci tsaa gəzəmmə kwəma səəkə
mə ghwəmə na?

12:10 12:10 Mt 5:48; Rm 5:2; Zhk 3:17 **12:11 12:11** 12:14; Zhk 3:17-18 **12:12 12:12** Ezay 35:3 **12:13 12:13** Fir 4:26 **12:14 12:14** 12:11; Cem 34:15; 1Kwər 7:15 **12:15 12:15** Nəw 29:17; Gal 1:6 **12:16 12:16** Ghava 25:29-34 **12:17 12:17** Ghava 27:30-40 **12:18 12:18-19** Səvəri 19:16-22; 20:18-21 **12:20 12:20** Səvəri 19:12-13 **12:22 12:22** 13:14; Gal 4:26; ShiZhŋ 5:11; 21:2 **12:23 12:23** Lk 10:20 **12:24 12:24** 8:6; 9:12; Abel: Ghava 4:10 **12:25 12:25** 6:4-6; 8:1; Səvəri 20:22 **12:26 12:26** Səvəri 19:18; Azh 2:6, 21

26 Ghala pətsaa niy gəzə Hyala va
kwəma kaa ka Izərayeləy, a hidĩ niy
məŋkəɗĩshi. Sana kiy, mbə zhini
naa gəzəmmə ndatsə: «Ta zhini dzee
məŋkəɗĩti shiy kwətiŋ səɗa diɓa, ka dza
naa nza kwataka hidĩ shi dzee məŋkəɗĩti
gwa'a tsəghaw, lə ghwəmə̀ta dza naa nza»
kə.
27 Mbə kwəma gəzəkə na va, nə na: «Ta
zhini dzee məŋkəɗĩti hidĩ, kwətiŋ səɗa
diɓa» kəy. Ta kwəfəghə dza shi ngati na
gwanashi, ka zamtəvashi ɗĩ naa gəzə. War
shiy kwəfəghəshi ma dza naa tərə ta kwa
ndimndim.
28 Njana nzana mba'a Hyala dzaa
ndammə pətsa sləkə na kwəfəghə ma kiy,
mananta 'wəsa ghwəmmə, fal ghwəmmə
lə nəfə kwətiŋ, ka məni shiy təɓanta, ka
hazləni və, ka ha'wə ti.
29 Na kataŋ nay, ma Hyala ghwəmmə na
nəw ghwəmmə kwəma nzə na, nja ghwə
na, war ka tsə də'wə ghən tsa nzə birəw
birəw birəw. Ta məni ngwəvə dza naa
dzəkən mbəzliy məni kwəmaa təɓanta
ma.

13

Njasa ka mbəzli məni ta mbəə təɓanta kaa Hyala

1 Ə pə ghwəy ɗĩva kwa jipə ghwəy nja
ngwarməmə mbə nəw Yesəw *Kəristəw.
2 Əntaa ghwəy zlay ka'wə ndə məlmə lə
wəzə, ka fanci gwəci tsa ci kəghi tsa ghwəy
ma. Ava tsəgha mənti nihwəti mbəzli niy
nza, dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi ka'wəti
mbəzli wəzə mba'a ghəshi fənəyshi gwəci
tsa shi, kala sənashi mbəzli va ghəshi.
Mbalaa ka kwal Hyala na shi va.
3 Zəzəm dzəkən mbəzli kasaghwa
məndi kwa fərshina, war njasa nza ghwəy
kwa fərshina va li shi kwərakwə. Zəzəm
dzəkən mbəzli ghəzlitim, njasa nza ghwəy
li shi jakə tə ghəzli ghəzlitishi məndi va
diɓa.
4 Ya wa ndəy, ə kə fati bamaa
dzəti kwəma gəzə Hyala vaa dzəkən
ɓəva. Mbəzliy ɓətəvashiy mba'a ghəshi
ndəghwəti jakəva tsa shi ɗewɗew. Sa
nzanay, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən
mbəzliy məməni ghwərghwər lə dzəkən
mbəzliy məni kwəma ha'wə ha'wə na.
5 Əntaa ghwəy dzaa ɓanavə ghən tsa
ghwəy kaa ɗĩ gəna ma, war vəshi pə
ghwəy vəshi lə ni mbə dəvə ghwəy shiy.
Sa nzanay a Hyala gəzəkə, a kəy: «Ma
ghay, ka zlaŋa yaw ta kəətiŋa dzee, ya
hwəmɓa» kə.
6 Va tsəgha mbə ghwəmməə garəmmə,
ka gəzə lə nəfə kwətiŋ, kala hazləni ma.
Hyala kwa sləkəpə na saa kəətira.
Shiy tiɓee hazləni və shiw.
A shi dza ndə vaa məntəraa? pə
ghwəmmə.
7 Zəzə tə ghwəy dzəkən mbəzliy
niy 'waŋwəy kwal mbə kwəma Hyala,
mbəzliy niy gəzaŋwəy kwəma Hyala.
Nighətim njasa niy nəw ghəshi kwal Hyala
pa' va məti shi. A ghəshi niy ɓanavə nefer
shi kaa Hyala. Nja ghəshi pə ghwəy məni
kwərakwə.
8 Yesəw Kəristəw tsa sənay ghwəy vay,
war ghəci va vay niy nzana ya kwataŋa,
ya ndatsə, ya pa' hwəmɓa na, ka zhəghəva
naw.
9 Mənim məhərli wəzə vantaa ghwəy
gwəravəə nəwhwə nihwəti hwəlfə kwe-
mer ɓənipə məndi va ghənghən ghənghən
ni, mba'a ghwəy zlay kwal Hyala. Wəzəɓa
ndammə wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala
va bərciy dzəmbə nefer ghwəmmə na.
Nza ghwəmmə mbəə nəw kwəma Hyala
ya pa' hwəmɓa. Shi zəmə zəmə məndi
ka naa ɓə bərci kaa nefer mbə kwəma
Hyalaw. Mbəzliy nəwvə shi ɓəni məndi
vaa dzəkən shi zəməy, shiy tiɓa ghəshiy
kəətishiy nzaw.
10 Ka ta Hyala *ka Zhəwifə va niy
ghəra sləni mbə *Gaska Hyala niy nzay,
ka zəməvə shi fə ghwəmmə ta ta Hyala
ghəshiw. Ɗi naa gəzəy, məti Yesəw va tə
ghwəmməy, ka kəətishi naw, sa nzanay
war kwəma jiji shi na sa fə ghəshi ghən
ti.
11 Ka dikə tsa mbə *ka ta Hyala ka
Zhəwifəə dzay, tsaŋ ɓəvə miymiy saa dza
səɗa tsa slantim ta dəvə ci, ta dzəmbə
pətsaa gwəramti ɗewɗew va, ta ɓə shiy
kaa Hyala, ta mbə Hyalaa pəlata kwəma
mbəzli jikir na. Ta na sliw tsa dəbəkə
tsa vay, pərikə tə ngwəla, kala kama mbə
məlmə ka məndiy ndanti.
12 Ava tsəgha na məti Yesəw va
kwərakwə ki, sa nzana mba'a məndi
pəməkəvəri mbə məlmə ta pəəsli. Dza
mba'a miymiy ci shəkəshi ta mbəə pəlata
kwəma mbəzli jikir na, lə ta mbə nəfə tsa
mbəzli nza ɗewɗew.
13 Njana nzana tsəghay, zlata kwəma
jiji ka Zhəwifə ghwəmmə, dzammə
ghwəmməə dzəvəgha Yesəw. A
ghwəmmə sə'wa ha'wə tsa va jakə li.

12:28 12:28 13:14 **12:29 12:29** Nəw 4:24 **13:1 13:1** 6:10; 10:24; 13:16; 1Pi 1:22 **13:2 13:2** Ghava 18:1-8; 19:1-3; Zhəwbə 31:32; Rm 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Pi 4:9; 3Zhŋ 8 **13:3 13:3** 10:34; Mt 25:36 **13:4 13:4** 1Kwər 7:2-4; 1Tes 4:3-8 **13:5 13:5** Nəw 31:6, 8; Flp 4:11-12; 1Tim 6:7-10 **13:6 13:6** Cem 118:6 **13:7 13:7** 6:12; 1Kwər 4:16 **13:9 13:9** Rm 14:2; Kwəl 2:20-22; 1Tim 4:3 **13:11 13:11** 9:7; SləniTaH 16:27 **13:12 13:12-13** 11:26; Mt 27:31-33 **13:14 13:14** 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Flp 3:20; 2Kwər 5:6; 1Pi 2:11; ShiZhŋ 21:2

14 Sa nzanay, tsa ghwəmmə pi nzəy
ta kwa ndimndim va ghwəmmə tikə tə
hiɗi niw. Gəzliŋə kə ghən tsa ghwəmmə
ta pi nzəy tsa dza Hyala ta ƀəmmə mə
ghwəmmə.
15 Njana nzana tsəgha kiy, war fal
pə ghwəmməə fal Hyala ya hwəmƀa tə
mbərkə shi mənti Yesəw va tə ghwəmmə.
Ka məjə'a ni ghwəmmə shi slaslanta
ghwəmmə kwərakwə. Ɗi naa gəzəy,
fal Hyala ghwəmmə kwa kwəma mbəzli
gwanashi ya hwəmƀa.
16 Əntaa ghwəy za ghən ta məni kwəma
wəzə na ya hwəmƀa ma. War kəəti pə
ghwəy kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy lə shi va ghwəy. Sa nzanay, ghənzə
na slasla shiy təƀanta kaa Hyala.
17 Ɗanshim fəti kaa mbəzliy 'waŋwəy
kwal mbə kwəma Hyala, ka məni kwəma
ciŋwəy ghəshi. Ghəshiy, mbə ndəghwə
na ghəshiy dzəkən piy tsa ghwəy, sa
nzanay, ta ɗəw kwəma dza Hyala və
shiy dzəkən. War mba'a pə ghwəy mbə
ɗaŋshi fəti wəzə kiy, ta ghəra sləni va dza
ghəshiy dza lə vəshi. Kala dza pə ghwəy
ɗaŋshi fətiy, lə zhə kwa hwər dza ghəshiy
ghəra. Tsəgha kə kiy, ka dza sləni shi vaa
kəətitəŋwəy ghalaƀaw.
18 Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya
hwəmƀa tə ghəy. A ghəy sənay mbəzli
ɗewɗew nefer ni nza ghəy, sa nzanay, shi
wəzə niy ɗi ghəy məni ta mbəə təƀanta
kaa Hyala ya hwəmƀa.
19 Ə cə'wəŋwəy ya kwataka ta nee
ƀəla diƀa, a ghwəy cə'wə Hyala tə
ya, a ghənzə ndara kwal ta kwəmavə
zhəghəvee zhəvəgha ghwəy.

Cə'wə ntsaa tsasliti zliya na

20 A Hyalaa ƀə zərkəə dzəti hiɗi
zhinikəmə Ndə sləkəmmə Yesəw kwa
kwəli. Dzəghwa mba'a məniy ndə
ndəghwə shiy tsa dikə tsa, ta ndəghwəpə,
sa nzana mba'a mətiy tə ghwəmmə. Ma
sa shəkəshi miymiy ciy, mba'a Hyala slati
kiri tsa 'war'war tsa, ta kwa ndimndim lə
ghwəmmə.
21 Kəətitəŋwəy Hyala, a ghwəy mbəə
ghəranta sləni wəzə na ɗi na. Ghənzə
ghənzə Hyala də'wə ghən tsa nzə dza
naa ghəra naa təƀanta va sləni wəzə na
mbə ghwəmmə lə bərci Yesəw *Kəristəw
kwərakwə. Dzəti Yesəw Kəristəw kə
mbəzliy fə shəndəkə, ta pa' kwa ndim-
ndim. *Amin.

Kwa kərni gəzə kwəma lə səkwəpə

22 A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya,
zləƀatim kwəma na lə vəshi mbə ne-
fer ghwəy. Sa nzanay, kwəmaa dzaa
mətsəhətəŋwəy bərci ta nəw kwəma
Hyala na. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na
mbə zliya nay, kwəma biti naw.
23 Ə ɗee gəzaŋwəy, a ghwəy mbəə sənay,
nanay, a məndi pəlay zəməmmə Timəte
kwa fərshina. Mba'a kə dzaa tsəhəy tikə
vəghee taŋtaŋəy, ghəy li dza naa dza ghala
pətsa dzee vaa madi ta nighəŋwəy.
24 Səkwətəram mbəzliy 'waŋwəy kwal
gwanashi, mba'a mbəzli mbə nəw kwal
Hyala gwanashi. Mbə səkwəŋwəy na ng-
warməhimmə tə hiɗi ka Itali kwərakwə.
25 Məntəŋwəy zhəhwər tsa nzə Hyala
gwanaŋwəy ki. Tiƀa kərayee, nza ghwəy
nza.

13:15 13:15 Ef 5:19-20; Cem 50:14, 23 **13:16 13:16** Gal 6:10; Flp 4:18 **13:17 13:17** Ezhek 3:17; SləniKY 20:28-31; 1Kwər 16:16 **13:18 13:18** 10:22; Rm 15:30; 2Kwər 1:12; SləniKY 24:16 **13:20 13:20** zərkə: 12:14; Rm 5:1; 2Kwər 13:11; sla kiri: 8:6; miymiy: 9:12 **13:21 13:21** Ef 2:10; Flp 2:12-13 **13:23 13:23** Timəte: 1Kwər 4:17 **13:25 13:25** Gal 6:18

Zliya tsasliti Zhakə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhakə tsaa tsasliti zliya nay, zəmbəghəy Yesəw na, kə məndi. Ma kə dəʼwə ghən tsa ciy: «Yənəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala mbaʼa sa Yesəw Kəristəw nzee» kə. Ləy hwəm sa mətiy Yesəwəy, a Zhakə tsa va niy məniy ka ntsa dikə tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem (nighəm mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 15:13-21, mbaʼa mbə Galatə 2:12).

Ghala pətsa tsasli na zliya nay, ghəci mbə Zherəwzalem na, kə məndi. Ta vəli kaa mbəzli Hyala ndanishi tə hiɗi gwanashi tsasliti na. Mbə zliya nay, dzəkən sləni dza mbəzli Kəristəw məni kaa ghən tsa shi, lə na dza ghəshiy məni kwa jipə mbəzli tikə tə hiɗi gəzə Zhakə kwəma. Mbaʼa kəə ɗi gəzəə dzəkən kwəmay, lə shi tikə tə hiɗi ka naa pəghə, lə shi sənashi ghwəmmə, nza məndi mbəə favə shi ɗi na gəzə wəzə wəzə. Njasa pəghəti na va ghani ghwəmmə lə radzama mbə miy gədəw, mbaʼa lə ghwə(vəh 3:3, 6), zhini mbaʼa pəghəti nzəy tsa ghwəmmə tikə tə hiɗi lə timbətimbəə zlərhəta va tiƀata (vəh 4:14).

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-8 Gəzə kwəmaa dzəkən səʼwa kwəma, mbaʼa dzəkən cəʼwə Hyala lə nəfə kwətiŋ.

Vəh 1:9-11 Gəzə kwəmaa dzəkən ndə cicikwə lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa.

Vəh 1:12-18 Dza kwama səəkə shiy həərə ndəa?

Vəh 1:19-27 Mbaʼa kə ndə favə gəzə kwəma Hyalay, ə kəə məni kwəma favə na va.

Vəh 2:1-13 Ka təra ghala ghwəy dzəghwa jipə mbəzli ma.

Vəh 2:14-26 Ɓə nəfə kaa Yesəw lə məni sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw.

Vəh 3:1-12 Gəzə kwəmaa dzəkən ghani ndə ngəri.

Vəh 3:13-18 Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli ka məhərli.

Vəh 4:1-12 Njasa dza mbəzli Kəristəw nzəy kwa jipə shi.

Vəh 4:13-17 paʼ tə Vəh 5: 1-6 Gəzə kwəma kaa ka zhəghə dəvə lə ka gəna.

Vəh 5:7-20 Njasa dza mbəzli Yesəw səʼwa kwəma, lə njasa dza ghəshiy cəʼwə Hyala kwa jipə shi, ka kəəti mbəzliy shikəshi kwa kwal Hyala.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Zhakə, ndə ghəra sləni tsa Hyala lə sa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw.

Ə səkwee mbəzli Hyala gwanashi tihəvərivashi dzar tə hiɗi gwanashi.

Njasa ka ndə səʼwa kwəma mbə ngəraʼwə

2 Ma nə ya kiy ngwarməhiray, mbaʼa kə ngəraʼwə kəsaŋwəy ghənghən ghənghən kiy, vəshi pə ghwəy taa vəshi.

3 Sa nzanay, a ghwəy sənay, mbaʼa pə ghwəy ƀanavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, paʼ ghala pətsa dza ngəraʼwə tsa vaa kərəy kiy, ta kwəmavə bərci dza ghwəy ta səʼwa kwəma.

4 Nanzə kiy, məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dali ma, səʼwa tə ghwəy, paʼ tə kwa kərni ngəraʼwə. Mbaʼa pə ghwəy mənti tsəgha kiy, mbəzli Hyala kərkamti kwəma dza ghwəy nza. Shiy tiƀa gar shaŋashi ghwəy taa nza tsəgha kiw.

Ɗəw shiy va Hyala lə nəfə kwətiŋ

5 Mbaʼa kə kwəma taŋanati bərci kaa tsahwəti ndə mbə ghwəyəy, ɗəw ghəci va Hyala, nza ghənzə canati zəzə kwəma wəzə na, nza məni. Ta canati dza na. Sa nzanay Hyala ƀanci na shiy kaa ya tsamaƀa ndə ci, lə wəzə hwər tsa nzə. Ka ini ndəw.

6 Mbaʼa kə ndəə ɗəw shiy va Hyalay, lə nəfə kwətiŋ kəə ɗəwshi. Kala məni ma ghən bakə bakə. Sa nzanay, ntsaa mənti ghən va bakə bakə ghəciy ɗəw shiy va Hyalay, yəmyəm na nəfə tsa tsava ndə lə ghərakwəli ka safə vaa tsəkwə, ka dzar li kwakə, ka dzar li kwakə.

7 Tsa tsəgha tsa va ndəy, əntaa ghəci taa təkə na, e dzaa kwəmavə shiy mbə dəvə Ndə sləkəmmə, kə ma.

8 Sa nzanay, aa mənti ghən tsa ci bakə bakə mbə shi məni na, kala garəy tə kwəma kwətiŋ mbə nəfə tsa ci.

Gəzə kwəmaa dzəkən ndə ndərma, lə ndə shiy

9 A ngwarməhira, a kə ndə ndərma tsa mbə nəw Yesəw *Kəristəw vəshi tərəŋw, sa nzana mbaʼa Hyala taa kafakati.

1:1 **1:1** Zhakə: Mt 13:55; SləniKY 12:17; 15:13; 21:18; 1Kwər 15:7; Gal 1:19; 2:9; 1Pi 1:1 **1:2** **1:2-3** Rm 5:3-5; 1Pi 1:6-7 **1:5** **1:5** Fir 2:6 **1:6** **1:6** 5:13; Mt 7:7; 21:21-22; Ef 4:14 **1:9** **1:9** 2:5 **1:10** **1:10-11** Zhəwbə 14:2; Cem 90:5-6; Ezay 40:6-8 **1:10** **1:10** 5:1

10 Ndə shiy tsa mbə nəw Yesəw
kwərakwə ɓa na, a kəə vəshi tərəŋw, sa
nzana mba'a Hyala zhəghəkəy ləy hwəm.
Nanzəy, ta mətiy dza ndə shiy njasa ka
mbərə ghwə vaa ghwəlita tə gamba.
11 Sa ka viciy maɗita ta mbərə lə bərciy,
ə ka kəslifi shiy ni'wə. Ma mbərə ghwə
ti shi na, ka shikə tsəgha. Ka nza məgəla
ti ghwəlaw. Ava tsəgha dza ndə shiy
nza, ghala pətsa ka na kəslimbə ghən kən
kwəma shi ci, mba'a dzaa mətiy, njasa ka
mbərə ghwə vaa ghwəlita.

*Dza kwama səəkə shiy həərə ndəə dzəmbə *kwəma jikir naa?*

12 A ngwarməhira, ə gəzaŋwəy ya, ma
ntsaa sə'wati ngəra'wə va ghəci kəsay,
kala zhəghanavə hwəm kaa Hyalay, ə kəə
vəshi tərəŋw. Sa nzana mba'a kə sə'wamti
gwa'ay, ta kwəmavə zhəmə ci dza naa dza.
Ghənzə na piy tsaa kəɗi ma, sa gəzəkə
Hyala va ɓanshi kaa mbəzli nzə ɗi na.
13 Mba'a pə gha tərəŋaa dzəmbə məni
jikirəy, əntaa gha dzaa gəzə na: «Hyala
məntəra na» pə gha ma. Sa nzanay shiy
tiɓa gar həərəti Hyala ta məni jikirəw.
Ghənzə də'wə ghən tsa nzə ɓa na, ka
həərə ndəw.
14 War shi təkə ndəə dzəkən shi, ka
səkwa nzəghə ci ti shi, ka naa ngəɗi ndə
mbə nəfə tsa ci ta məni *kwəma jikir na.
15 Ma sa ka nzəghə ndə va mətsəhəta
dikə ki na, irətsə ndə mbə məni kwəma
jikir na ki. Dzəghwa sa ka jikir mətsəhəy
na, mba'a ɓanakə məti, mba'a piy tsa ci
zay ki.
16 A ngwarməhira ɗee ni tərəŋw ni,
ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy taa zəzə
va Hyala səəkə bəzə kən ghəy, pə ghwəy
ma.
17 War shiy gwəramti wəzə, shi kama
fəti tar bəla shi na shi vəlimmə Hyala
səəkə mə ghwəmə. Ghənzə saa ngati kar
vici lə tir mba'a sasərkwəhi mə ghwəmə.
Ta na nanzəy, ka mbəərəva na nja vici,
ka səəmə, ka pəkw mba'a zlaŋwəy mbə
kwəsliw, war waŋ pi na gwa'a tsəgha na
nanzə.
18 Hyala də'wə ghən tsa nzə tarəvə na
ndammə piy tsaa kəɗi ma səvəri mbə
kwəma nzə gaga na, ta mbə ghwəmməə
nzaa kwa taŋa mbə shi ngati na gwanashi.

Mba'a kə ndə favə kwəma Hyalay, ə kəə məni njasa gəzəkə kwəma va

19 A ngwarməhira, fəti tə ghwəy ghən
ta kwəma dzee na ta gəzə wəzə wəzə!
Mba'a kə mbəzliy gəzaŋwəy kwəmay, a
pə ghwəy fati wəzə di, əntaa ghwəy dzaa
dəraŋwəy ta zləɓa ma, əntaa nəfə tsa
ghwəy dzaa sati taŋtaŋ diɓa ma.
20 Sa nzanay, ntsa satiy nəfə tsa ci na,
shiy təɓanta kaa Hyalaa məni naw.
21 Va tsəgha na kiy, a pə ghwəy
zhəghanavə hwəm kaa shi jikir ni mbə
nefer ghwəy, zlayəm məni ndərəm kwa
jipə ghwəy. Məntim ghən tsa ghwəy jəw
jəw kwa kwəma Hyala, ma nza ghwəy
zləɓa kwəma nzə ndaŋwəy na mbə nefer
ghwəy. Sa nzanay a bərci va kwəma nzə
va ta mbəlantəŋwəy.
22 Əntaa ghwəy taa bərkə na, war favə
ma ghəy kwəma Hyalaa dzəghwa sləmə
ghəyəy, gwa'a na tsəgha, pə ghwəy ma.
A aw! Məni pə ghwəy məni shi favə
ghwəy Hyala gəzəkəŋwəy mbə kwəma
nzə gwa'a.
23 Ma ntsaa favə kwəma Hyala kwataka
lə sləmə ci, kala məni may, yəm na lə
ntsaa nighəti ghən tsa ci kwa nighə məti,
ta nay njasa nza na.
24 Dzəghwa sa zhəghətəvay na na, ka
dzay. Dza dəŋwəzl zamti ghən ta shi nashi
na va mbə kwəma ci tsəgha nza'jəw.
25 Ma na ntsaa ɗi jangə shi gəzanakə
*kwəma pəhəti Hyala wəzə, ka zəzəə
dzəkən shi ya hwəmɓay, məniy na nja
ntsaa favə kwəma va lə sləmə gwa'a
tsəgha, nza'jəw zamti ghən tiw. Ta dzaa
məni kwəma favə na va dza na na naci.
Ta təfanati miy dza Hyalaa dza mbə sləni
ci məni na gwa'a. *Kwəma pəhəti Hyala
va ɗewɗew na mbəlikəvərimmə na mbə
dəvə *kwəma jikir na.
26 Mba'a kə ndə bərkəti ghən tsa ci: «Ma
yən neyey, ndə nəw kwal Hyala nzee» kə,
zhini ka ndagha kwəma vətəghə vətəghəy
kala zəzə may, ava tsava ndə səəti ghən
tsa ci. War gəməy nəw na kwal Hyala.
27 Ma ntsaa nəw Didi Hyala lə nəfə
ɗewɗew njasa ɗi nay, ntsaa fə ghən ta
kəəti məzhətiti, lə mi'i mbəreketi dzar
mbə ngəra'wə tsa kən shi na. Ka ndəghwə
ghən tsa ci wəzə va nzəghə shi tə hiɗi
səəkəə dzəmbə nəfə tsa ci, ta məni
kwəma jikir na.

2

Ka təra ghala ghwəy dzəmbə mbəzli

1:12 1:12 5:11; 1Kwər 9:24-25 **1:13 1:13** Fir 19:3; 1Kwər 10:13 **1:14 1:14-15** Rm 6:19-21; 7:7-10; 1Zhŋ 2:16-17 **1:17 1:17** Ghava 1:14-18; Mt 7:11 **1:18 1:18** Zhŋ 1:13; Rm 8:19-23; 1Pi 1:23 **1:19 1:19** 3:2; Fir 15:1; NdəSən 7:8-9 **1:21 1:21** Kwəl 3:8; 1Pi 2:1 **1:22 1:22** 2:17; Mt 7:24, 26; Rm 2:13 **1:25 1:25** 2:12, 24; Cem 19:8; Zhŋ 13:17; Rm 8:2; Gal 6:2 **1:26 1:26** 3:2, 10; Cem 34:14; 141:3 **1:27 1:27** Cem 10:14, 18; Ezay 1:17; Mt 25:35-36 **2:1 2:1** 2:1-9; Nəw 1:17; 10:17; 16:19; 2NəMezh 19:7; Zhəwbə 34:19; Cem 82:2; Fir 24:23; Mt 5:45; SləniKY 10:34; Rm 2:11; 10:12; Gal 2:6; Ef 6:9; Kwəl 3:25; 1Pi 1:17

ma

1 A ngwarməhira, ma ghwəy ghwəy
mbəzliy zləƀavə kwəma Ndə sləkəmmə
Yesəw *Kəristəw, ntsa nza shəndəkə tiy,
əntaa ghwəy dzaa təra ghalaa dzəmbə
mbəzli ma.
2 Nja pəghə shiy sənzənva: Dzəghwa
mba'a mbəzli səəkəshi bakə ta dzəmbə
ƀasəva tsa ghwəy. Dza tsahwəti ti shi
mba'a pakən kwəbeŋer tərəŋw tərəŋw ni,
lə ja'wa ka təƀə kwa dəvə ci. Ma tsahwəti
na, ndə ndərma, mba'a pakən kwəbaŋ tsa
halihali tsa.
3 Dzəghwa mba'a ghwəy ka'wəti tsaa
pakən shi tərəŋw ni va. Ma pə ghwəy
na: «Ndi tikə, nzəyŋa tə pətsaa gwəramti
wəzə» pə ghwəy. Ma kaa ndə ndərma tsa
va na: «Gərəŋa tsəgha tarƀa na na gha.
Aw na, mba'a gha səəkəə nzəyŋa tikə tə
hiɗi» a pə ghwəy ngəci.
4 Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, ghalaa
sava təraghwa ghwəy kwa mbəzli va ƀasa.
Tsəgha kiy, aa təra ghwəy ghalaa dzəmbə
mbəzli lə təkə kwəma ghwəy va gəmgəm
na tikə tə hiɗi, mənta na nja təkə na Hyala
kwəmaw.
5 A ngwarməhira ɗee ni tərəŋw ni, favə
tə ghwəy e gəzaŋwəy kwəma. Wa Hyala
təravə na mbəzli ka ndərma tə hiɗi, a
ghəshi nza ka ka shiy tə zləƀa kwəma
Hyala, nza ghəshi nza mbə mbəzli sləkə
na, njasa niy gəzəkə na va sləkə mbəzli
nzə ɗi na.
6 Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a
ghwəy ndəramti ka ndərma. Ndəƀa
mbəzli nza shiy va və shi sa saŋwəy
na ngəra'wə gəm, ka kəəsəŋwəy dzəti
ngwəvə nə ya shiki?
7 Ghəshi na ka sawa slən tsa Yesəw
Kəristəw va wəzə tsa haraŋwəy Hyala li.
8 A Hyala pəhəti kwəma kaa mbəzli
sləkə na, saa tsaslita va mbə zliya nzə. Ma
kəy: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa ɗi
gha va ghən tsa gha kwərakwə» kə. Mba'a
pə ghwəy kəsəvə *kwəma pəhəti na va
bekir diviy, nja mbəzəkwə na va Hyala
tsəgha.
9 Mba'a pə ghwəy təra ghalaa dzəmbə
mbəzli ta ka'wəshiy, jikir na tsava mənti
ghwəy. A *kwəma pəhəti Hyala ndaŋwəy
fəti, sa ɗiti ma ghwəy fəti ta kwəma va.
10 Ya ə nəwamti ndə kwəma pəhəti
Hyala gwa'a gwa'a, dza na mba'a zlata
nahwəti mbə kwətiŋ, kala nəwtiy, ɗiti fəti
na ti gwanataw. A ngwəvə Hyala taa nza
kən.
11 Nanzəy, a Hyala gəzəkə, a kəy: «Ən-
taa gha məni ghwərghwər ma» kə. A kə
diƀay: «Əntaa gha pəəsli ndə ma» kə. Ya ə
məni ma gha ghwərghwər, mba'a pə ghaa
pəəsli ndəy, ɗiti fəti gha ta kwəma pəhəti
na va gwanataw. Tsəgha na va Hyala.
12 Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən
ghwəmmə lə kwəma pəhəti na va
mbəlikəvərimmə mbə dəvə *kwəma jikir
na. Va tsəgha na kiy, məntim məhərli ta
kwəma gəzə ghwəy lə ta shi məni ghwəy.
13 Sa nzanay, ka dza Hyalaa məni
zhəhwər ta sla ngwəvəə dzəkən ntsaa ɗi
ma məni zhəhwər ta nihwəti mbəzliw.
Mba'a kə ndəə məni zhəhwər ta mbəzliy,
ka dza Hyala slanci ngwəvəw, ta zhəhwər
dza na ti kwərakwə.

Ƀanta nəfə kaa Hyala lə ghəra sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw

14 A ngwarməhira, a nə yay, ya ndə ni:
Yənəy, e ƀanavə nəfə tsee kaa Hyala, kə,
kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəciy, ta
mbəliy dza na va gəla nəfə tsa ƀanavə na
va kaa Hyala tsəgha tsa na?
15 Aa nza sənzənva, mba'a nihwəti ng-
warməhimmə mbə nəw Yesəw tiƀa, kala
kwəbeŋer və shi, kala shi zəmə və shi.
16 Dza sa nashi gha tsəgha, ma pə gha
ngəshi na, kəətitəŋwəy Hyala, mbalam
bəghəzlivam, ka zəmə shiy ngəslə ngəslə
ghwəy. Mbalam nza ghwəy nza kwəriŋ,
pə gha. Ghwəy inti ngwarməhiŋwəy ta
shiy tsəgha ki na, wəzə na na?
17 Ava war tsəgha na lə ƀanta nəfə kaa
Hyala kwərakwə ki. War mba'a kə ndə
ni, yənəy, e ƀanavə nəfə tsee kaa Hyala,
kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəciy,
wəzə naw. Tə gəm nə na, e ƀanavə nəfə
tsee kaa Hyala, kə. Njasa ƀanavə ma na
na tsəgha.
18 Ya ndə ni, a tsahwəti ndə ƀanavə nəfə
tsa ci kaa Hyala. Ma tsahwəti na, ka ghəra
sləni gəzəkə Hyala, kəy. Ma dzee ni kaa
ntsaa ƀanavə nəfə tsa ci va kaa Hyalay:
Citəra nda njaa ƀanavə gha nəfə tsa gha
kaa Hyala, kala ghəra sləni gəzəkə na gha.
Ma nzee citəŋa sləni gəzəkə Hyala ghəree,
ta mbə ghaa sənay səvəri mbə sləni va, e
ƀanavə nəfə tsee kaa Hyala, pə gha, dzee
ni.
19 A gha zləƀavə kwəma nə məndi va
kwətiŋtaa Hyala, kə məndi. Wəzəa nava,
ya hyelerəy, a ghəshi zləƀavə kwəma va
kwərakwə. Ghəshi na, ka gwərgwərə, ka
hazləni və tərəŋw.
20 Ma ghay, ntsa caslakə məhərli tsa nza
gha. Ka ɗi gha yən citəŋa, ndə ƀanavə

2:5 2:5 1:9; Lk 6:20-21; 1Kwər 1:26-28; ShiZhŋ 2:9 **2:8 2:8** SləniTaH 19:18; Mt 22:39; Rm 13:9 **2:9 2:9** 2:1 **2:10 2:10** Mt 5:19; Gal 3:10; 5:3 **2:11 2:11** Səvəri 20:13-14 **2:12 2:12** 1:25 **2:13 2:13** Mt 5:7; 7:1; 18:32-35 **2:14 2:14** Mt 7:21; 1Zhŋ 3:17 **2:15 2:15** Mt 25:35-36 **2:17 2:17** Gal 5:6, 16, 22-24; 1Zhŋ 3:18 **2:19 2:19** Nəw 6:4; hyeler: Mt 8:29; Mk 1:24

nəfə tsa ci kaa Hyala gwa'a tsəgha, kala
ghəra sləni gəzəkə Hyala ghəci na mək na
tsəghaw, pən na?
21 Zəzətiy dzəkən jijimmə *Abəraham.
Tawa ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay
dzəghwa kwəma nzə kala hazləni mbə
nəfə cia? Sa ghərati na sləni gəzanakə
Hyala na, sa ɓəvə na zəghwə ci *Izakə, ka
dza ta slanti kaa Hyala.
22 Nay gha, sləni ghərati *Abəraham va
na, jakə ghənzə lə nəfə tsa ci va ɓanavə
na kaa Hyala kəsa. Sləni ghərati na
vay, ghənzə mənti na Abəraham ka ntsaa
ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala kataŋ kataŋ.
23 Tsəgha ghənzə mənta nja kwəma
tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala. Saa ni
va: Sa zləɓavə Abəraham kwəma gəzəkə
Hyala, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci, va tsəgha
ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni tiɓa, kə. Na har
Hyala ka madigata.
24 Ka nay gha tsəgha kəsa, ka ndə nza ka
ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala
kala hazləni tiɓay, tə sa ɓanavə ndə nəfə
tsa ci na gwa'a tsəghaw. Awə, lə sa məni
ndə sləni gəzəkə Hyala na diɓa.
25 Ava tsəgha na diɓa lə nahwəti
məgwəmba kwa ghwərghwər mali nza
slən tsa nzə vaa *Rahabə. Ghala vəghwə
tsaa ghwənikə ka *Izərayel ka kwal shi
ta nighə məlmə kar Rahabə vay, mba'a
mali va niy ka'wətishi kəghi tsa nzə wəzə.
Mba'a cintishi tsahwəti kwal nza ghəshi
mbəlishi. Tə sləni mali va va wəzə na
mənti na kaa mbəzli va ɓəti Hyala ka
maliy dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə
kala hazləni tiɓa.
26 War njasa ka vəgha ndə vaa nza, piy
səvəriy mbə, məti məti kiy. Ava tsəgha
na ɓanta nəfə kaa Hyala, kala məni sləni
gəzəkə na kwasəbə. Njasa ɓanavə ma ndə
nəfə tsa ci na tsəgha.

3

Ndəghwətim ghani ghwəy wəzə wəzə!

1 A ngwarməhira, əntaa ghwəy taa
nzəghəŋwəy ta nza ɗaŋɓa ka ɓəni shiy
kaa mbəzli ma, sa nzanay a ghwəy sənay,
caslakəɓa ngwəvə ghwəmmə, ghwəmmə
ka ɓəni shiy kaa mbəzli dza naa nza kaa
nihwəti mbəzli.
2 Ghwəmmə ghwəmmə ke ngəriy,
dalalay məməni ghwəmmə jikir lə kwal
ghənghən ghənghən. War mba'a kə
ndə kala mbəlikə gəzə *kwəma jikir na
səvəri mbə miy tsa ciy, tsava ndə na
ntsaa kərkamti kwəma na. Ntsaa mbəə
ndəghwəti ghən tsa ci va kwəma gəmgəm
na gwanata na tsava ndə.
3 A ghwəmmə sənay, mba'a pə
ghwəmmə fanambə radzama mbə miy
tsa gədəwəy, nza ghəci mbəə ɗi fəti ta
ɓəmməə dzəti pətsa ɗi ghwəmmə ka naa
nza.
4 Zəzətim dzəkən kwambəwal diɓa. Ya
tsəgha na dikə tərəŋwəy, lə shiy jəwə
tsətsə ka ntsaa kaɓəə zhəghə dza kwa
pətsa ɗi na gwa'a. Ya war ə səəkə safə
ka zhəghə və na, war ka dzay dzəti pətsa
ɗi na.
5 Tsəgha na ghani ndə diɓa. Ghənzə na
shi jəw ni tə vəgha ndə, zhini diɓa ki na,
li ghwəmməə kəli ghən tsa ghwəmmə.

A ghwəmmə sənay, sa ka ndəə tsərati
ghwə tə tipə jəwə tsətsəy, kar naa
mətsəhəta ka ndamti gamba dikə tərəŋw.
6 Yəmyəm na ghani nata gha va lə ghwə.
Ghənzə ka naa ɓəkə kwəma jikir na kaa
ndə dalala. Zhini mba'a ghənzəə liɗivəri
nzəy tsa ghwəmmə lə gəzə kwəma jikir na
va ka naa gəzə. Kar naa liɗivəri nzəy tsa
ghwəmmə, ka gha tə vici ya ghwəmmə pa'
tə vici məti ghwəmmə. Gəzə kwəma jikir
na va ghani ghwəmmə nay, va *ndə jaka
tsa Hyala səəkə na.
7 A ghwəmmə sənay a bərci va ndə ngəri
ta iti dəbəkə ghənghən ghənghən. Ya shi
kwamti ghyanakə ni, ya 'yegwerəy zli tə
ghwəmə, ya shiy dza lə hwər, ya kərpi
mbə yam gwa'ay, a ndə ngəriy mbay itishi.
8 Ma na ghani nanzəy, ndə tiɓa ya
kwətiŋ gar itiw. Ya njaa dzəghə ndə i nzəy,
ka iva naw, sa nzanay, ghani ghwəmmə na
na, shi gəmgəm ni na. Ghənzə də'wə ghən
tsa nzəy, darə kwa pəəsli ndə na.
9 Lə ghani ghwəmmə va ka ghwəmməə
fal Dəmmə tsaa sləkəpə. Zhini li
ghwəmməə bazla mbəzli Hyala, shi ngati
na war we' ghən tsa nzə diɓa.
10 Fal slən tsa Hyala, lə bazla mbəzli
na, war lə ghani kwətiŋ na va gəzəva
na. E gəzaŋwəy kiy ngwarməhiray, əntaa
ghwəmmə məni gəla shi tsəgha ni va ma.
11 A ghwəmmə sənay yam wəzə ni lə
yam ndezhekə niy, ka hwə ghəshi kwa
kə'wə tsa kwətiŋ tsaw.
12 Zhini ɓay ngwarməhiray, a ghwəy
sənay, ma dəŋw daskway, ka mbay naa
yati ya shəkənəw, tsəgha hikəni ɓa, ka
mbay naa yati ya daskwaw. Ava tsəgha na
kwərakwə ki, ka mbay yam ndezhekə niy
zhəghəshi ka yam wəzə niw.

2:21 2:21 Ghava 22:9, 12; Rm 4:1-5, 13-16, 19-22; Ebr 11:17 **2:23 2:23** Ghava 15:6; 2NəMezh 20:7; Rm 4:3 **2:25 2:25** Zhə 6:17; Mt 1:5; Ebr 11:31 **2:26 2:26** 2:17, 20 **3:2 3:2-10** Cem 141:3; Fir 10:19 **3:2 3:2** 1:26 **3:3 3:3** Cem 32:9 **3:6 3:6** Fir 10:19; Mt 15:11, 18-19 **3:7 3:7** Ghava 9:2 **3:8 3:8** Cem 140:4; Rm 3:13; Ef 4:29 **3:9 3:9** Ghava 1:26-27 **3:12 3:12** Mt 7:16 **3:13 3:13** Rm 12:16

Məhərliy səəkə va Hyala

13 Ndə mbə ghwəy mba'a məhərli və,
mba'a sənata kwəma na? Mba'a kə tiɓay,
cikəvəri ghəci kaa mbəzli lə nzəy tsa wəzə
tsa, lə ghəra sləni wəzə na, kala məni ma
fəgə, war lə məhərli.
14 Mba'a kə ndə ni: «Ndə məhərli nzee»
kə, ka hərhə ghəci va nihwəti mbəzli, ka
məni shiy war ta tsa ci ghən, ta mbəə
taŋəti mbəzli gwa'a tsəghay, ghən tsa ciy
fal tsava ndə tə gəm, dzərvə ciy slasla
tsava ndə.
15 Ma gəla na tsəgha na va məhərliy,
məhərliy səəkə va Hyala naw. Saa səəkə
mbə zəzə kwəma tikə tə hidĩ lə mbə zəzə
kwəma ndə ngəri na nava, va *ndə jaka
tsa Hyala səəkə nava məhərli.
16 Dzəghwa tə pətsa nza hərhə kwa jipə
tsa mbəzli, ya tsamaɓa ndə na, war tsa ci
ghən sa təkə naa dzəkən gwa'a tsəghay,
nihwəti shiy tiɓa ka dzava lə kwal tsa shi
kwa jipə shi ghwəlaw. Ya tsamaɓa jikir na
ta nza dza na tiɓa kwərakwə.
17 Ma na məhərliy səəkə va Hyalay,
kwətita na. Ntsaa kwəmavə gəla nava
məhərliy, ɗewɗew na nəfə tsa ci. Ka gəzə
kwəma zərkəə dzəghwa jipə tsa mbəzli.
Kwəɗ kwəɗ nəfə tsa ci. Wəzə nzəy tsa
ci lə mbəzli. Ka məni caslakə ghənəw.
Ka məni zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka
məni sləni wəzə na. Ka tərа mbəzli na
ta ka 'wəshiw. Ka dakə mbəzli na lə
gəzə kwəma pərikə tə ngwəlaw. Shiy
gwəra mbə shi va gwanashi kiy, a kə ndə
kwəmavə nəfə tsa ɗewɗew tsa.
18 Ma mbəzliy gəzə kwəma zərkəə
dzəghwa jipə mbəzliy, ə ka ghəshiy jakə
ghən tsa shi lə nihwəti mbəzli ta mbəə
nzəyshi wəzə li shi. Na shi sləni məni
ghəshi gwa'ay, war saa vashanta nəfə tsa
Hyala.

4

Ka nza ghwəmməə mbəzliy dĩ shi tə hidĩ ma

1 A ngwarməhira, a shiy mənishi va nza
ghwəy war lə mbəz kwa jipə ghwəy, war
ka həhəərəvaa? Shi səkwa hwətəl tsa
mbə nefer ghwəy va ti shi, ngəɗĩŋwəy vici
va vici vay, ghəshi ka naa ɓəkə shi vaa
dzəghwa jipə ghwəy.
2 Mba'a ghwəy mawti nihwəti shiy na,
a kwəmavəshi ghwəyəw. Ka ghwəy dza
ki na, ka dĩ bakwamti nihwəti mbəzli ta
kwəmavə shi va. Ka maw shiy ghwəy
na, ka kwəmavəshi ghwəyəw. Va tsəgha
ka ghwəy həhəərəva kwa jipə ghwəy, ka
mbəz ki. Ma shiy mənishi kwəmavə ma
ghwəy shi dĩ ghwəy va kiy, sa nzana,
kala dĩ ghwəy ɗəwshi va Hyala, a ghənzə
ɓəŋwəyshi.
3 Ya ə ɗəw ghwəy shiy va Hyala, kala
ɓəŋwəyshi ghənzəy, sa nzana lə zəzə
kwəmaa kama wəzə na ghwəy ɗəwshi
na. War ta tihə ghəzli tar tsa ghwəy
ghən ghwəy ɗəwshi gwa'a tsəgha. Ka ini
nihwəti mbəzli ti shi.
4 Ghwəyəy, ka nəw Hyala ghwəy lə nəfə
kwətiŋəw. Sənay ghwəy, ma ntsaa ɓanavə
nəfə tsa ci kaa shi tikə tə hidĩ na, *ndə jaka
tsa Hyala na pə ghwəy sa? Na nava mba'a
kə ndəə dĩ ɓanavə nəfə tsa ci kaa shi tikə
tə hidĩy, a tsava ndə zhəghəy ndə jaka tsa
Hyala.
5 Əntaa ghwəy ɓəti kwəmaa tsaslita va
mbə Zliya Hyala, nja kwəma gəmta na
ma. Ma kə kwəma vay: «Ka dĩ Hyala
nihwəti shiy nza mbə nefer ghwəmmə
dzəghwakən Safə tsa nzə va fambə na
mbə nefer ghwəmmə tepəw» kə.
6 Va tsəgha məntəmmə Hyala wəzə
hwər tsa nzə dikə tsa, nza ghwəmmə
mbəə zhəghanavə hwəm kaa shi tikə tə
hidĩ. Njasa gəzəkə məndi va mbə Zliya
Hyala, ma kə məndiy: «Kar Hyalaa dĩ
kwəma ka məməni fəgəw. Kaa mbəzliy
mənti ghən tsa shi jəw jəw ka naa məni
wəzə hwər tsa nzə» kə məndi.
7 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy dĩ fəti
va Hyala tərəŋw, ka zhananci ghən kaa
ndə jaka. Ma ghalaɓay, nza hwəy kərakəə
zlaŋwəy.
8 A pə ghwəy kətivaa dzəvəgha Hyala,
nza ghənzə kətivaa dzəvəgha ghwəy
kwərakwə. Ghwəy ghwəy mbəzliy məni
jikirəy, yaɓantim *kwəma jikir na tə di-
vidivi ghwəy. Ghwəy ghwəy shiy dakə
mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəlay, ə
pə ghwəy yaɓanti nefer ghwəy.
9 Cəlikwə, pə ghwəy məniŋwəy, va
kwəma jikir na mənti ghwəy kwa kwəma
Hyala. Wahə pə ghwəy wahə, ka təhwəni
ghən tsa ghwəy. Ka 'wəshi ghwəy ma, ə
pə ghwəy wahə, ka vəshi ghwəy ma, ə pə
ghwəy tifəmə.
10 Məntim ghən tsa ghwəy jəw jəw
kwa kwəma Ndə sləkəpə, ma nza
kafakatəŋwəy.

*Əntaa ghwəmmə ndərə nihwəti ng-
warməhimmə ma*

11 A ngwarməhira, ka zəmə mətsəni
nihwəti mbəzli ghwəy ma. Ma ntsaa zəmə

3:14 3:14 1Kwər 3:1-3; Gal 5:20–6:4 **3:15 3:15** 1:5, 17 **3:17 3:17** Mt 5:48; 1Kwər 13:4-7; Gal 5:22-23; Flp 1:9-11 **3:18 3:18** Mt 5:9 **4:1 4:1** Rm 7:5; 1Pi 2:11 **4:2 4:2** 1Zhŋ 3:16 **4:4 4:4** Mt 6:24; Zhŋ 15:18-19; 1Zhŋ 2:15 **4:6 4:6** 4:10; Fir 3:34; Mt 23:12; 1Pi 5:5 **4:7 4:7** Ef 6:12; 1Pi 5:8-9 **4:8 4:8** Cem 18:21, 25; Ezay 1:16; Zak 1:2-3; Mala 3:6-7 **4:9 4:9** Lk 6:25 **4:10 4:10** 4:6; 1Pi 5:6 **4:11 4:11** Cem 101:5; 1Pi 2:1

mətsəni mbəzli, ka ndərə shiy, tsava ndə na, dzəkən *kwəma pəhəti Hyala gəzakən na *kwəma jikir na, zhini kaa kwəma va ghəci ɓanavə fəti diɓa. Mba'a kə ndəə ɓə fəti kaa kwəma pəhəti Hyala kiy, ndə ɗi fəti ta kwəma va na tsava ndə ghwəla kiw. Ndə sla ngwəvəə dzəkən məniy na ghalaɓa.

12 Hyala kwətita na kwa pəhə kwəma ta nəw məndi, zhini ghənzə kwətita kwa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli. Ghənzə kwətita na sa nza bərci və gar mbay mbəlantəmmə, zhini ghənzə saa dzaa mbay zantəmmə. Gha na gha kiy, a ndə ɓəti gha ghən tsa gha, ɓanci gha fəti kaa ndə nja ghaa?

Əntaa ghwəmmə kəli ghən ma

13 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy wəzə di. Ghwəy ghwəy mbəzliy ni va: «Ndatsə, ya həzliməy, ta madi dza ghəy ta wə mbə məlmə tsa' na va, ta dzaa nzəyŋəy mbə, ka mənti piya, ta zhəghə dəvə mbəɓa, nza ghəy zəməvə gəna tərəŋw» pə ghwəy niy,

14 sənashi shiy dzaa məniva həzlimə ghwəy, ghwəy shiy gəzə kwəma va tsəgha na? A ghwəy sənay nzəy tsa ghwəy tə hiɗiy, dəkwə tsətsə na, nja timbətimbəə nza va tə kədi van nza'jəw na, mba'a zata.

15 Ma niy təɓə gəzə kwəma ghwəy nzay: «Mba'a kə Hyala zləɓati zlay piy tsa ghwəmmə kwəriŋəy, ta məni shi tsa' ni dza ghwəmmə, ya ni tsa' ni» ka ghwəy ni nza.

16 Dza ghwəy kiy, kala gəzə ma ghwəy tsəgha. Ka məni war fəgə. Ka kəli ghən tsa ghwəy lə kwəmaa səvəri mbə miy tsa ghwəy. Gəla kəli ghən tsa tsəgha tsa va kiy, kwəma gəmgəm na na.

17 Nay ghwəy na, mba'a kə ndə sənashi məni shi wəzə ni, kala mənishi ghəciy, kwəma jikir naa mənti tsava ndə.

5

Məni məhərli mbəzli ka shiy, va kwəmaa dzaa dzəkən shi

1 Nana kiy, favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy wəzə, ghwəy ghwəy ka shiy. Ghatim təhwəni, ka ngəlvə va ngəra'wə tsaa dzaa səəkəə dzəkən ghwəy.

2 A shi ghwəy ghwaɓantəvashi. A mbərtə ndəɓamti ləkwəsahi hwəy gwa'a.

3 Dzəghwa tsahi mbəzə va ghwəy lə gəna ghwəy na, mba'a viya zəmantishi. Viya tə gəna ghwəy vay, ghənzə ciŋwəy na, ma shi ɓasəti ghwəy va gwa'ay, shi gəmshi ni ghəshi, kə. Ta zəmanti vəgha ghwəy dza viya, njasa ka ghwə vaa ndəhwə ndə. A ghwəy sənay, mbə kwa kərni vəghwə nzam, zhini ɓa na war ghwəlaŋwəy mbə ɓasə shi ghwəy.

4 A wanavə zhəmə mbəzliy məniŋwəy shiy səəkə kwamti ghwəyəw. Fam gaka təhwəni mbəzli va, sa ɓəti ghəshi nəfəə dzəkən ghwəy. A gaka wahə shi tsəhəta va Hyala kwa sləkəpə, sa nza bərci və ka taŋəti ya nimaɓa shiy gwa'a gwa'a.

5 Ghwəy ka shiyəy, mbə ngwaɓa'a lə mbə vəshi na nzəy tsa ghwəy tikə tə hiɗi ni, ka zəmə shi ɗi ghwəy. Dza ghwəy, ndəgha ndəgha, ghwəy ndəghamtəvaŋwəy, nza Hyala slaŋwəy ngwəvə, njasa ka mbəzli vaa kəlamti kiɓiɓi ta həənishi.

6 Dza mba'a ghwəy ɓanavəshi fəti kaa mbəzliy mənti ma *kwəma jikir na, ka bakwamtishi. Ghəshi ki na, a zhiniŋwəy ghən ghəshi ya jəwəw.

A pə ghwəmməə sə'wa kwəma, ndəkwə na Yesəw ta zhəghəvaa səəkə

7 A pə ghwəy mənti kiy ngwarməhiray, kəsətim nefer ghwəy ta sə'wa kwəma pa' tə vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw zhəghəvaa səəkə. Zəzətim dzəkən ndə za di, sa ka naa tsəhwamti za kwataŋata ta ndəghə van. Sa ka van ghati nzəmə na, ka tsəŋwə hwəlfə shiy. Ka naa dza na, ka sə'wa dali mbə kwahə za ci va. Ka ndəghə, ka ndəghə, pa' tə vici dza naa ɓasə shi ci vaa səəkəə jighi.

8 Ava tsəgha na lə ghwəy kwərakwə ki. Ə pə ghwəy sə'wa kwəma ta ndəghə Yesəw Kəristəw. Əntaa ghwəy daliŋwəy taŋtaŋ ma, sa nzanay, ndəkwə na Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ta zhəghəvaa səəkə.

9 A ngwarməhira, ka ngəngəlvəva ghwəy kwa jipə ghwəy ka ghən tsa ghwəy ma. Kala tsəghay ta məniŋwəy ngwəvə dza Hyala. Sanay, ndal tərə ndə məni ngwəvə ta səəkəw.

10 A ngwarməhira, zəzəti tə ghwəy dzəkən ka gəzə kwəma Kwa sləkəpə kwataŋa. Saa niy ghwənashi Kwa sləkəpə ta gəzəpə kwəma nzəy, a ghəshi niy sahwə ngəra'wə ghənghən ghənghən, ya tsəgha nzə kiy, a ghəshi niy sə'wahwə. Va tsəgha kiy, nəwəm kwal tsa shi va sana ki.

4:12 4:12 Rm 14:4; 1Kwər 4:5 **4:13 4:13-14** Fir 27:1; Lk 12:18-20 **4:14 4:14** Zhəwbə 7:9-10; Cem 39:6 **4:15 4:15** SləniKY 18:21; Rm 1:10; 1Kwər 4:19; 16:7 **4:16 4:16** 1Tim 6:17; 1Zhŋ 2:16 **4:17 4:17** Lk 12:47 **5:1 5:1-6** Fir 15:6; Ezay 5:8-10; Amə 6:3-7 **5:1 5:1** 1:10; Lk 6:24 **5:2 5:2-3** Mt 6:19 **5:4 5:4** Səvəri 3:7; SləniTaH 19:13; Zher 22:13; Mala 3:5 **5:5 5:5** Zher 12:3; 25:34 **5:7 5:7** Zhəw 2:23; 2Pi 3:3 **5:8 5:8** Rm 13:11-12; 1Tes 5:5-8; Ebr 10:25, 37 **5:9 5:9** Mt 7:1-2 **5:10 5:10** Mt 5:12; Ebr 11:32-38 **5:11 5:11** 1:12; Səvəri 34:6; Zhəwbə 1:21-22; 2:10; 42:10-17

11 A ghwəmməə mbay gəzə, mbəzli
vəshi vəshi ni, təfanatishi Hyala miy na
ghəshi, pə ghwəmmə sana, sa nzana
mba'a ghəshi sə'wamti ngəra'wə tsaa niy
nza kən shi. A ghwəy səəkəə favə njasa
niy sə'wahwə Zhəwbə ngəra'wə tərəŋw.
Ma tə kwa kərni ngəra'wə tsa vay, a Kwa
sləkəpə niy təfanati miy. Sa nzanay, Hyala
na nanzə na, kwa məni zhəhwər na ta
mbəzli, ka mananshi wəzə kaa mbəzli
gwa'a.
12 Ngwarməhira, avanɗaa gəzaŋwəy
nahwəti kwəma dikə na: Ka zəmə fəla
ghwəy ma. Əntaa ghwəy zəmə fəla ya
lə slən tsa Hyala, ya lə shi tə hiɗi ma.
Ka zəmə fəla ghwəy ya lə nimaɓa shiy
tikə tə hiɗi ma. Mba'a pə ghwəy zləɓavə
kwəmay: «Yə» pə ghwəy gwa'a tsəgha.
Ma kala zləɓavə pə ghwəyəy: «Awə» pə
ghwəy gwa'a tsəgha. Kala tsəghay, ta
məniŋwəy ngwəvə dza Hyala.

A pə ghwəmməə cə'wə lə nəfə kwətiŋ

13 Mba'a kə tsahwəti ndə mbə ghwəy
mbə sa ngəra'wəy, cə'wə Hyala ghəci nza
ghənzə kəətiti. Mba'a kə ndə mbə ghwəy
lə vəshi mbə nəfə tsa ciy, cəm tsa ci kəə
ha, ka fal slən tsa Hyala.
14 Mba'a kə ntsa shaw tsa mbə ghwəyəy,
har mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw
Yesəw ghəci, a ghəshi səəkəə cə'wəti
Hyala ti, mba'a ghəshi varanati in lə slən
tsa Ndə sləkəpə.
15 Ma mba'a kə ghəshi cə'wəti Ndə
sləkəpə lə nəfə kwətiŋəy, ta mbəliti ndə
zəlghwə tsa va dza na, ka satiy. Ka Hyala
dza na, mba'a pəlata kwəma ci jikir na
mənti na.
16 Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə
va kwəma ghwəy jikir na kwa jipə
ghwəy. Cə'wəm Hyala ya ta tsamaɓa
ntsa ghwəy kwərakwə, a ghənzə mbəə
mbəlantəŋwəy. Favə tə ghwəy e
gəzaŋwəy, mba'a kə ntsa slar tsa cə'wəti
Hyala lə nəfə kwətiŋəy, a bərci mbə cə'wə
ci va ta mbay mənti shiy tərəŋw.
17 Təkətim dzəkən cə'wə *Eli va niy nza
di. Ndə ngəri niy nza na nja ghwəmmə. Sa
niy cə'wəti na Hyala lə nəfə tsa ci kwətiŋ
əntaa van taa nzəməy, dzəghwa Hyala
mba'a garəti nzəmə van, ghala fəcava pa'
tar piya mahkan mba'a tir kwaŋ.
18 Ma ləy hwəm diɓay, mba'a zhiniy
cə'wəti Hyala, a van zhiniy nzəmə.
Dzəghwa Hyala mba'a pəlay van, mba'a
zhiniy ghati nzəmə ki. Ma gha məndiy
zavə shiy, ka kəlishi, mba'a ghəshi
nakəshi.
19 A ngwarməhira, mba'a kə tsahwəti
ntsa ghwəy zlay nəw kwal tsa kataŋ tsay,
a pə ghwəy zhəghəkəə dzəghwa kwal tsa
ci kwataŋa.
20 Sənay tə ghwəy, mba'a kə ndə
zhəghəkə ntsaa məni *kwəma jikir na
kwa kwal tsa nza na va gəmgəm tsa, ta
dzəghwa kwal tsa Hyala ghəciy, a tsava
ndə mbəliti piy tsa ntsa va va məti. Tə
mbərkə kwəma ci vay, a Hyala dzaa
pəlanay jikir tsa ntsa va, ya ɗaŋ niy nza
na.
Ava tsəgha kəray gəzə kwəmee kaa
ngəŋwəy, nza ghwəy nza ki.

5:12 5:12 Mt 5:34-37 **5:13 5:13** 1:5-6; SləniKY 16:25 **5:14 5:14** Mk 6:13 **5:15 5:15** Mt 9:2; Mk 16:18 **5:16 5:16** Cem 32:3-5; 38:4-6; Fir 28:13; 1Zhŋ 1:8-9 **5:17 5:17** 1Mezh 17:1 **5:18 5:18** 1Mezh 18:42-45 **5:19 5:19** Gal 6:1 **5:20 5:20** 1Pi 4:8

Kwa taŋa zliya tsasliti Piyer
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Piyer ntsa ta səɗa Yesəw tsasli na zliya na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci mbə məlmə Rəm na ghalaɓa, kə ghəshi. Mbə zliya nay, mbə gəzə na Piyer də'wə ghən tsa ciy dzəkən məlmə *Babilaŋw (nighəm mbə vəh 5:13). Ma kə mbəzli va na, fir na sava ɓəli naa dzəkən məlmə Rəm, kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli na, ghəci mbə məlmə Babilaŋw na kataŋ, kə ghəshi. Kaa mbəzli Kəristəw dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən tsasliti Piyer zliya na. Tə hidî har məndiy hidî ka Tərki sənzənva niy nza məlməhi va. A mbəzli Kəristəw mbə məlməhi va sahwə ngəra'wə tərəŋw tə sa nəw ghəshi Yesəw Kəristəw. Va tsəgha tsaslanaghəshi Piyer zliya na ki, nza ghəshi mbəə sə'wa kwəma, ya mbə ngəra'wə na ghəshi. A dî na mbəzli vaa sənay ngəra'wə tsaa niy sahwə Kəristəw va na ghəciy sa ghəshi kwərakwə, kə ghəshi. Ma sa ka vəghwə pəghəy ki na, nza ghəshi təhə zhimə ghəshi li. A dî na mbəzli vaa məni wəzə tsa shi, ta canshi wəzə hwər tsa Hyala kaa mbəzli.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-12 Piyer zazanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw njasa mbəlitishi Hyala dza kwa məti Kəristəw.

Vəh 1:13 pa' tə vəh 2 Piyer gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa njasa dî Hyala kwa jipə mbəzli tikə tə hidî.

Vəh 3:1-17 Gəzə kwəma kaa mi'i lə kaa zhər shi, mba'a kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi.

Vəh 3:18 pa' tə vəh 4 Ya ə sa ndə ngəra'wə tə sa nəw ndə kwal tsa Kəristəwəy, war a kəə sə'wa, əntaa ghəci ɓə nəfə ma.

Vəh 5 Ma tə kwa kərni kwəma mbə zliya ci kiy, a gəzanshi Piyer kaa ka 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəw lə kaa mbəzliy nəw Yesəw shi gwa'a, nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa kwa jipə shi.

Səkwəva

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Piyer, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala tsəhavə na tsaslee, shiy ndanivərivashiy dzashi, ka mənshiy ka səəkə səəkə tə hidî mbəzli ghənghən ghənghən. Tə hidî ka Pəŋw, lə shi ka Galatə, lə shi ka Kapadəsə, lə shi ka Azəy, lə ni tə hidî ka Bitini gwa'a.

2 ə səkwəŋwəy ya. A nə yay, waa Didi Hyala mə ghwəmə bərkəti na tsəgha, mba'a tsəhavəŋwəy ghala kwataŋata, ma sa kəətitəŋwəy Safə tsa nzə na, mba'a ghwəy məniŋwəy ka shi nzə, ta mbə ghwəy ɗanci fəti kaa Yesəw Kəristəw, lə ta mbə miymiy ciy yaɓamtəŋwəy kwəma ghwəy jikir na.

Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy tərəŋw.

Kwəma fəy mbəzliy nəw Yesəw ghən tsa shi gəzliŋə ti

3 'Wəsa pə ghwəmməə mananta kaa Hyala, Dəy Ntsaa sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. Sa nzana mba'a mərshiy mənti zhəhwər dalala tə ghwəmmə, ka ndammə piy tsa 'war'war tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə məti. Ava ghənzə na na ghwəmmə kwəma fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti gəzliŋə. Ta kwəmavə piy dza ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə.

4 Zhini ɓa, mba'a ghwəmmə fəy ghən ta kwəmavə shi fənəy Hyala kaa mbəzli nzə mə ghwəmə. Tə pətsa kama ghəshi gar ghwaɓəshi, kala gar lidîshi ghəshi, zhini kala gar ndəŋwashi rəɗa, məɓa fəyŋwəyshi na.

5 Ghwəy ghwəy shi ndəghwə bərci nzə va dikə ni pa' fəca dza mbəli tsa mbəzliy tsahwə, ge'i lə kwa kərni vəghwə, ta mbə ghwəy mbəliŋwəy, sa nzana mba'a ghwəy zləɓavə kwəma Hyala mbə nəfə tsa ghwəy.

6 Va tsəgha kiy, war vəshi pə ghwəy vəshi ta kwəma va, ya tsəgha zhəŋwəy nefer ghwəy va sa ngəra'wer sa ghwəy ghənghən ghənghən ni.

7 Ma kwəma nay ghwəy va ngəra'wer tsəgha ni va kən ghwəy tiy, ta mbəə dzəghətəŋwəy, ta sənay njasa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na. A ghwəy sənay, ya shiy nja tsahi mbəzə ghəshi shiy kama ta kwa ndimndiməy, kar məndiy yiwamtishi mbə ghwə, ta mbəə yiwakəvəri mbəzə wəzə na mbə shi gəmgəm ni. Hanaɓa nefer ghwəy va ɓanavə ghwəy kaa Yesəw ghəshi shi nza dimə ti shi va Hyala tərəŋw, taŋ tsahi

1:1 1:1 2:11; Zhk 1:1 **1:2 1:2** 2:9; Rm 8:29; Ef 1:4; 2Tes 2:13; 2Pi 1:10; miymiy: 1:19 **1:3 1:3** 1:23; 2Kwər 1:3; Tit 3:5 **1:6 1:6-7** 2Kwər 4:17; Zhk 1:2-3 **1:7 1:7** Zhəwbə 23:10; Cem 66:10; Ezay 48:10; 1Kwər 3:13

mbəzə shəkəna. War tsəgha dza məndiy
dzəghantəŋwəy kwərakwə. Ma ləy hwəm
sa ka məndi dzəghantəŋwəy kiy, ma nza
Hyala falŋwəy, ka fə shəndəkə lə dikəə
dzəti ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw
zhəghəvaa zhikə.
8 Sənzənvay, ya tsəgha nay ma ghwəy
lə mətsə ghwəy na, war mbə dĩ ghwəy,
ya war tsəgha nzana kala mbə nay mətsə
ghwəy na, mba'a ghwəy ɓanavə nefer
ghwəy ngəci tsəgha. Va tsəgha nza ghwəy
lə vəshi mbə nefer ghwəy tərəŋw, kala
mbay ndəə bərkəti nava vəshi.
9 Sa nzana mba'a ghwəy sənay, ta mbəliy
dza piy tsa ghwəy, pə ghwəy, ghənzə
kwəma fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə
ti.
10 Ka gəzə kwəma Hyalaa niy gəzəkə
kwəma kaa mbəzli ghala kwataŋataa
dzəkən shi wəzə ni va niy fəyŋwəy
Hyalay, tərəŋw niy pəla ghəshi kwal tsaa
sənay njasa dza Hyalaa mbəli mbəzli, ka
'yambə ghən tsa shi mbə kwəma va wəzə.
11 Ma sa nzana lə Safə tsa Kəristəw
niy nza mbə nefer shi na, ka gəzanshi
ghəci: «Sa ka Kəristəw səəkəy, ta sahwə
ngəra'wə dza na, ma ləy hwəm na nza
ghəci ɓə shəndəkə tsa ci» kə niy niy.
Mba'a ghəshi jahambəvashi mbə pəla
kwal tsaa sənay vəghwə tsa dza shi vaa
məniva ti, lə njasa dza ghəshiy məniva
gwa'a.
12 Dzəghwa ghala mbəradzəta ki na,
mba'a Hyala canatishi. Ma kə na: «Ma
kwəma ghwəniŋwəy ya na ta gəzəy,
ghwəy mbəw. A ghwəy gəzanshi sa mbəzli
nə ya gwa'a tsəgha» kə kaa ngəshi. Ma
mbəzli gəzə Hyala va kiy, ghwəy na. Dza
mbəzliy gəzaŋwəy Yəwən kwəma wəzə
na, mba'a ghəshi gəzaŋwəy kwəma va
gwa'a. Sa nzanay, lə bərci Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa ɓanavəshi Hyala ghəshi niy
gəzə kwəma va ngəŋwəy. Ya ka kwal
Hyala sənay ghwəy vay, mbə dĩ sənashi
shi va ghəshi sana, kala kwəmavə ghəshi.

Njasa ka məndi nza, ka na təɓanta kaa Hyala

13 Sa nzana va tsəgha kiy, a pə ghwəy
gwəmati məhərli ghwəy wəzə ta mbə
ghwəy ghəra sləni wəzə na. Məntim
məhərli, ka ndəghwə ghən tsa ghwəy, a
ghwəy fə ghən war ta shi wəzə ni va
dza ghwəy ta kwəmavə fəca dza Yesəw
*Kəristəw tsahwə.
14 Ɗantam fəti wəzə ya hwəmɓa kaa
kwəma gəzaŋwəy Hyala. Əntaa ghwəy taa
zhiniy zhəghəvaa zhəmbə məni shiy niy
səəkə nzəghə ghwəy ti shi niy nza ghalaa
niy sənata ma ghwəy kwəma Yesəw ma.
15 War njasa nza Hyala ghwəy va
harvəŋwəy ta nza ghwəy ka ni nzə mbəzli,
kala jakəva ma lə jikirəy, war tsəgha pə
ghwəy məniŋwəy kwərakwə kala jakəva
ma lə jikir, ya mbə namaɓa kwəma ghwəy
məni ghwəy.
16 Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, ma
kəy: «Ghwəyəy, məniŋwəyəm ka mbəzliy
jakəva ma lə jikir, njasa nzee vaa ntsaa
jakəva ma lə jikir» kə.
17 Ghala pətsa ka ghwəy cə'wə Hyalay:
«A Dəŋəy tsa mə ghwəmə» ka ghwəy ni
kaa slən tsa Hyala. Sənay tə ghwəy nanzə,
ma Hyala vay, ghənzə na kwa sla ngwəvə
diɓa. Ka tərа ghala naa dzəmbə mbəzli
mbə ngwəvə nzəw. Ghənzə tsəgha kiy,
ə pə ghwəy ha'wə ti, ka məni kwəma
wəzə njasa gəzəkəŋwəy na, ya hwəmɓa
nza ghwəy tikə tə ghwəməŋwəy gwa'a.
18 Ma niy nza kiy, kwəma jijihiŋwəy
niy nəw ghwəy, kwəma gəmta na kwəma
va. Dzəghwa Hyala nana ki mba'a
mbəərəkəŋwəy mbə kwəma va. Ma
mbəərə mbəərəkəŋwəy na vay, lə shiy
gar yidĩ, ya gar kərəshi nja kar tsahi
mbəzə lə kajəhə naw.
19 Awə, lə miymiy Kəristəw
mbərəkəŋwəy na. Kəristəw ghəci sa
ɗewɗew tsa, kala ndərə dzar kwa, nja
zəghwə təmbəkə tsa ka məndi vaa ta
Hyala li.
20 Ghala kwataŋata Hyala ghwəla ta
madĩ ta nga hidĩ niy titi na Kəristəw ta
mbəli mbəzli, dza na mba'a fəy. Dzəghwa
na ge'i lə kwa kərni vəghwə tsa ki na,
mba'a ghwənikəvə ta mbəliŋwəy.
21 War tə mbərkə kwəma ci kwəmavə
ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyala,
Hyalaa zhanakati va mbə məti ka ɓanavə
dikə. Nana kiy, a ghwəy ɓanavə ne-
fer ghwəy kaa Hyala va, mba'a ghwəy
fəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ta kəətiŋwəy
ghənzə.
22 Ma nana ki, sa nzana mba'a ghwəy
yaɓanti rəɗa tar ghən tsa ghwəy lə fəti
dĩti ghwəy ta kwəma kataŋ na va gəzəkə
Hyala, sa dĩ ghwəy kwəma nihwəti ng-
warməhiŋwəy kwa kwal Hyalay, wəzə na
nava. Nana kiy, zhinim mətsəhəm dĩva
kwa jipə ghwəy tərəŋw lə nəfə kwətiŋ ki.

1:8 1:8 Zhŋ 20:29; 2Kwər 5:7 **1:9 1:9** Rm 5:2; 6:22; Ef 1:14 **1:10 1:10-11** Lk 24:46; 1Kwər 15:3-4; 2Pi 1:19-21 **1:12 1:12** Ef 3:9-10 **1:14 1:14** Rm 12:2; Ef 2:3; 4:17-18 **1:15 1:15-16** SləniTaH 19:2 **1:17 1:17** Ezay 63:16; Zher 3:19; Mt 6:9; 16:27; Rm 2:6; Zhk 2:1; 1Pi 4:5 **1:18 1:18** Mt 20:28; 1Kwər 7:23; 6:20 **1:19 1:19** 1:1-2; Zhŋ 1:29; SləniKY 20:28; 1Kwər 5:7; Ef 1:7; Ebr 9:12 **1:20 1:20** Ef 1:4 **1:21 1:21** shəndəkə : 5:1; Rm 5:2 **1:22 1:22** 2:17; 3:8; 4:8; Rm 12:9; Gal 6:10; 2Pi 1:7; 1Zhŋ 4:11 **1:23 1:23** Zhŋ 1:13; Ebr 4:12; Zhk 1:18

23 A ghwəy sənay nanay, mbəzliy yashi
'war'war ni nza ghwəy. Ya tsa yaŋwəy
ghwəy va 'war'war tsay, səvəri mbə
didi tsaa məti naw, didi tsaa məti ma
yakəŋwəy na, lə kwəma ci ndimndim na,
saa ɓanshi piy tsaa kəɗi ma kaa mbəzli.
24 Njasa gəzəkə məndi va mbə Zliya
Hyala, ma kə məndiy:
Ya tsamaɓa ndə ngəriy, war njasa ka
gwəzən vaa nza na.
Ya njaa njaa na məgəla tsa tə gwəzənəy,
war ghwəliy ma na na, cəke' ka mbərə
ghwəə shikəta ti.
25 Ma na kwəma Ndə sləkəpə nanzə kiy,
ka kəɗi ya hwəmɓaw, kə məndi.
Ava kwəma va na sa ɓəkəvəŋwəy məndi
va mbə gəzaŋwəy Yəwən kwəma wəzə na
va gəzaŋwəy məndi.

2

Nja hakwə tsaa gwəramtiy jihəti ciki na Yesəw

1 Njana nzana tsəgha kiy, ɓəkəvərim
ya namaɓa kwəma ndərəm ndərəm na
mbə nefer ghwəy gwa'a gwa'a, ka slasla
dzərvə ghwəy ma, ka dakə mbəzli ghwəy
lə kwəma pərikə tə ngwəla ma, ka hərhə
ghwəy va ndə ma, ka tsəhtsəhə ghwəy
dzəkən ndə ma.
2 Ma pə ghwəy məniy, war kwəma Hyala
slar na, pə ghwəy maw, ya hwəmɓa ta
mbə ghwəy kwəmavə bərci kwa kwal
Hyala, ta mbəliŋwəy ki. Njasa ka
vərnjə'wə vaa maw 'wa tə hati mbəghəy
ta sa ya hwəmɓa, ta kəli ghəci li.
3 Ta na nava, sa gəzə kwəma tsasliti
məndiy, a ghwəy dzəghəti njasa nza wəzə
tsa kwəma Ndə sləkəpə.
4 Kətivam dzəvəgha Ntsaa sləkəpə.
Ghəciy, nja hakwə tsaa piy na. Dzəghwa
mbəzli na, mba'a ghəshi ɓəti nashi ki, nja
sa gəmgəm tsa. Ma na Hyala na, mba'a titi
ka sa nza dimə ti.
5 Ghwəy kwərakwə kiy, məniŋwəyəm
nja hərezliy piy, kətivam dzəvəgha, a
məndi nga ciki tsa dza *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsaa nzəy mbə lə ghwəy. A
ghwəy nza ka *ka ta Hyala ɗewɗew ni,
shiy ɓanavə ghən tsa shi ta ghəranta sləni
mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw. Sləni dza
ghwəy vaa ghəranta kaa Hyala mbə slən
tsa Yesəwəy, ghənzə na nanzə kwəmaa
dzaa təɓanta.
6 Sa nzanay, vanta kwəma tsaslitim mbə
Zliya Hyalaa dzəkən, ma kə Hyalay:
Avee titi ndə ka hakwə tsa nza dimə ti,
mba'ee fəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti
ciki
mbə məlmə *Shiyaŋw.
Ma ntsaa dzaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa ntsa
vay,
ka dza kwəmaa mbayəw, kə.
7 Va ghwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəwəy,
hakwə lə dimə ti na sava, ma va mbəzliy
ɓanavə ma nefer shi kaa Yesəw na:
Ghəci na ntsa nja hakwə tsa ɓəti ka ndəɓə
shiy
ka hakwə tsa gəmgəm tsa, mba'a ghəshi
ndəghamti.
Dzəghwa na mba'a zhəghəy ka
ntsa nja hakwə tsaa gwəramti jihə ciki, kə.
8 Zhini ma kə məndi mbə zliya dzəghwa
tə tsahwəti pi ɓay:
Ma ntsa vay, nja hakwə tsa tsa mbəzli
təhwəni ti na,
kəlɓaa fəlaɗi shiɗshiɗ mbəzli, ka ɓə tərə
ghəshi ti, kə.
Va wa tsa mbəzli təhwəni tiy, sa nzana
kala ɗi ghəshiy zləɓa kwəma gəzəkə
Hyala. Ta kwəma va tsəgha niy bərkətishi
Hyala ghala kwataŋata.
9 Ma na na ghwəy kiy, mbəzli Hyala
tsəhavə na nza ghwəy, ka ta Hyalaa
ghəranta sləni nzə, ghənzə mazə tsa dikə
tsa, mbəzliy jakəva ma lə *kwəma jikir
na, mbəzli Hyala ka shi nzə. Hyala
harkəvəriŋwəy na səvəri mbə kwəsli,
mba'a ɓaŋwəy dzəti pətsaa mbərə wəzə
tərəŋw, ta mbə ghwəy gəzanshi kwəma
sləni nzə wəzə na kaa mbəzli.
10 Ma kwataŋay, mbəzli Hyala niy nza
ghwəyəw, nana kiy, mbəzli nzə məniŋwəy
ghwəy. Kwataŋa ɓay, niy kwəmavə
zhəhwər tsa Hyala ghwəyəw. Ma nana
kiy, a ghwəy kwəmavə zhəhwər tsa va.

Ka ghəra sləni Hyala pə ghwəy məniŋwəy

11 A madigahira, ma ghwəyəy, mbəzli
səəkə səəkə ni, ka məlməə gə ghwəy
tikə tə hidi ni, ə cə'wəŋwəy ya, a ghwəy
ndəghwə ghən tsa ghwəy va məni shi
maw vəgha ghwəy. Ma shi maw vəgha
ghwəy va kiy, shiy dzaa za piy tsa ghwəy
na ghəshi.
12 Ə kə nzəy tsa ghwəy məniy, ka sa
wəzə tsa kwa kwəma mbəzliy nəw ma
Yesəw. Ghalaɓa, ya ka mbəzli jikir ni
ɓətəŋwəy ghəshiy, war ta nata sləni wəzə
na mənti ghwəy dza ghəshi, ka ghəshi dza

1:24 1:24-25 Ezay 40:6-8; Zhk 1:10-11 **2:1 2:1** Ef 4:25; Zhk 1:21; 4:11 **2:2 2:2** 1Kwər 3:2 **2:3 2:3** Cem 34:9 **2:4 2:4** Cem 118:22; Ezay 28:16 **2:5 2:5** 2:9; Rm 12:1; Ef 2:21-22 **2:6 2:6** Ezay 28:16; Rm 9:33 **2:7 2:7** Cem 118:22; Mt 21:42; SləniKY 4:11 **2:8 2:8** Ezay 8:14; Rm 9:33 **2:9 2:9** 1:2; Səvəri 19:5-6; SləniTaH 19:2; Nəw 4:20; 7:6; 14:2; Ezay 9:1; 43:21; 61:6; SləniKY 26:18; Rm 5:17; 2Kwər 4:6; Ef 5:8; Tit 2:14; Ebr 13:12; 1Pi 2:5; ShiZhŋ 1:6; 20:4 **2:10 2:10** 'Wəzh 2:25; Rm 9:25 **2:11 2:11** 1:1, 17; Cem 39:13; Rm 7:15, 17-23; Gal 5:17; Ebr 13:14 **2:12 2:12** Ezay 10:3; Mt 5:16; 2Kwər 5:10

na, ka fal Hyala, fəca dza Hyalaa tarəkə
canshi kwəma.
13 Tə sa nzana mbə nəw kwəma Ntsaa
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw ghwəyəy, fam
kwəma va mbəzli dikə dikə ni tə hiɗi
gwa'a. Fam kwəma va mazə tsa dikə tsa
tə hiɗi, ghəci sa dikə tsa kən niy tərmbə
mezhizhə gwa'a gwa'a.
14 Fam kwəma va ngwamənahi fəy mazə
tsa dikə tsa va kwərakwə. Ma kwəma
fəyshi na tiy, ta i mbəzliy məməni *kwəma
jikir na, mba'a ta fal niy məni na wəzə na
kwəma.
15 Mbə nzəy tsa ghwəy va lə mbəzli
gəmgəm ni va sənata ma kwəma, nzəyshi
war mbə tsəhtsəhəə dzəkən ghwəyəy, ə
ɗi Hyala ghwəy kalay miy tsa shi lə məni
sləni wəzə na kwa kwəma shi.
16 Məniŋwəyəm mbə nzəy tsa ghwəy ka
mbəzliy sləkə ghən tsa shi. Nanzə kiy,
əntaa ghwəy taa ni ka nama sləkə ghəy
ghən tsa ghəya, pə ghwəy, ka dzaŋwəy ta
məni kwəma jikir na tsəgha ma. Ka ghəra
sləni Hyala pə ghwəy məniŋwəy.
17 Ha'wəm tə mbəzli gwa'a, ka ɗi kwəma
ngwarməhiŋwəy mbə nəw Yesəw, ka
hazləni va Hyala, ka ha'wə tə ntsaa sləkə
hiɗi.

*Nəw səəbə ngəra'wə tsa sahwə Yesəw
Kəristəw ghwəmmə

18 Ghwəy ghwəy ka ghəra sləni kaa
mbəzliy, ɗi pə ghwəy ɗaŋshi fəti wəzə kaa
mbəzli ghəranshi ghwəy va sləni, əntaa
ghwəy taa ɗi fəti war kaa ni wəzə hwər
ni mbəzli nza məhərli və shi gwa'a tsəgha
ma. Ɗi pə ghwəy ɗaŋshi fəti ya kaa ni jikir
məhərli ni mbəzli kwərakwə.
19 Ta na nava, mba'a kə ndə sə'wahwə
ngəra'wə mbə kwəma tə sa ɗanta na fəti
kaa Hyala, ya kala fəti və gar sa ngəra'wə
mbə kwəma vay, kwəma wəzə na va
Hyala.
20 Ma mba'a kə ndəə sə'wa ngəra'wə, ya
ə də'wə məndi tə kwəma təvəti na kəy,
ndə tiɓa taa ni na, tawa kəw. Ma mba'a
kə ndə mbə məni kwəma wəzə na, tapə
məndi ka sanci ngəra'wə, ka sə'wa ghəciy,
kwəma wəzə na nava va Hyala.
21 Ghənzə na gəla kwəma haraŋwəy
Hyala ti. Sa nzana, mba'a Kəristəw də'wə
ghən tsa ci sahwə ngəra'wə tə mbərkə
ghwəy kwərakwə. Kwal na sava citəŋwəy
na a ghwəy mbəə nəw səəbə ci mbə sa
ngəra'wə tsa va tsəgha ki.
22 Ya tsəgha sahwə na ngəra'wəy, na
naci na səəkə naa mənəhwə *kwəma jikir
na ya hwəmɓaw, səəkə ndəə favə kwəma
dzərvə dzərvə na səkwa tə miy tsa ci ghala
nza naw.
23 Ghala pətsaa nza na tə hiɗiy, mbə
tsəərə niy nza məndi, na naciy, niy
zhananshi na lə tsəərə kaa mbəzliw,
ka sanci ngəra'wə məndi na, kalaa niy
gwəlaŋ ghəci, war dighevəy ghəci niy
nzəyəy, mba'a zlanay kwəma kən ghən ci
kaa Hyala, ghənzə kwa sla ngwəvə lə kwal
tsa kataŋ tsa.
24 Kəristəwəy, ghəci ɓəhwə na kwəma
ghwəmmə jikir naa dzəkən ghən tsa ci,
lə məti mətiy na sa daŋwavəgha məndiy
dzəvəgha tsəm, ta mbə ghwəmməə nza
kala kwəma jikir na tar kaɓaka ghwəmmə,
lə ta mbə ghwəmmə məni na slar na
kwəma. Zheher paslanati məndi vay,
ghəshi mbəlitəŋwəy na.
25 Sa nzanay, nja teŋkesliy zashi niy
nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy
zhəghəkəŋwəy dzəvəgha ndə ndəghwə
shiy nana, ndə ndəghwəŋwəy piy tsa
ghwəy.

3

Nzəy tsa kar zal lə mali ci

1 Ghwəy kwərakwə kiy mi'iy, ə pə
ghwəy ɗi fəti va zhər ghwəy. Ta mbə
zhər ghwəy nza, ya ə niy ɗi ma ghəshi yi
kwəma Hyala na, mba'a nzəy tsa ghwəy
zhəghəti məhərli shi ta yivə kwəma Hyala
tsəgha. Ya kala dza ghwəy gəzanakəshi
kwəma Hyala lə miy tsa ghwəyəy,
2 war a ghəshi dzaa nay nzəy tsa ghwəy
njasa nzana wəzə tsa ci, lə njasa ɗi ghwəy
fəti.
3 Əntaa ghwəy dzaŋwəy dzəmbə pala
təɓə lə ghaslə vəgha ghwəy ta mbə
məgəlaa nza tə ghəy, pə ghwəy ma.
Ghaslə vəgha tsa gəzee vay, shiy nja kar
gwəmanti mbərə ghən tsa tərəŋw tsa, lə
pa kwana gwəra gəna ti kwa wəri, lə titi
gwa'a, mba'a pakən kwəbeŋer tə dimə.
4 Lə kwəmaa səvəri mbə nəfə tsa ghwəy
kə tsa ghwəy məgəlaa civa, lə məni
məhərli wəzə na, kala pala ma kwəma.
Tsava məgəlay, ka liɗiw. Ghəcia məgəla
tsa gwəra dimə ti va mali kwa kwəma
Hyala.
5 Lə gəla məni nava kwəma niy mənishi
mi'i ka nəw Hyalaa niy fəy ghən tsa shi ta

2:13 2:13-14 Rm 13:1-7; Tit 3:1 **2:15 2:15** 3:16 **2:16 2:16** 1Kwər 6:11, 19-20; Gal 5:13 **2:17 2:17** 1:22; 3:16; Fir 24:21; Mt 22:21; Gal 6:10; Flp 2:12 **2:18 2:18–3:7** Ef 5:21–6:9 **2:18 2:18** Ef 6:5-8 **2:19 2:19-20** 5:12 **2:20 2:20** 4:14 **2:21 2:21** Mt 16:24; 20:26-28; Zhŋ 13:15; Rm 15:5 **2:22 2:22** Ezay 53:9; Zhŋ 8:46; Ebr 4:15 **2:23 2:23** 3:9; Ezay 53:7; Mt 26:55-56, 67; 27:14, 27-31 **2:24 2:24** Ezay 53:4, 5; Rm 6:2, 11; Kwəl 2:14; Ebr 9:28 **2:25 2:25** Ezay 53:6; Ezhek 34:5-6; Mt 9:36; Zhŋ 10:16; Ebr 13:20 **3:1 3:1** 1Kwər 7:16; Ef 5:22-24 **3:3 3:3** 1Tim 2:9

Hyala mbəradzə, ka mi'i nza məgəla ti shi.
Ka ɗi fəti va zhər shi.
6 Tsəgha niy nza *Sara. Tərəŋw səəkə
na mbə ɗi fəti va zata *Abəraham. Pəkw
lə ka harhwə slən tsa ci: «A ntsaa sləkəra»
kə ngəci. Ghwəy sənzənva kwərakwə kiy,
mba'a pə ghwəy məni kwəma wəzə nay,
ghyehi nzə məniŋwəy ghwəy. Ghwəy kala
dzaa hazləniŋwəy ya va namaɓa kwəma.
7 Tsəgha ghwəy ghwəy zhər kwərakwə
ɓa kiy, mbə nzəy tsa ghwəy lə mi'i ghwəy
na, sənay tə ghwəy yəm na bərci mi'i lə
ghəyəw, pə ghwəy. Ə pə ghwəy ha'wə ti
shi, sa nzanay, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi
ma va dza Hyala ta ɓəŋwəy təgəm dza
ghəshi kwərakwə nja ghwəy. Tsəgha pə
ghwəy məni əntaa shiy dzaa makəti Hyala
ta fa cə'wə ghwəy.

Sa ngəra'wə tə sa məni ndə kwəma wəzə na

8 Ma nə ya nana diɓa kaa kwa kərni gəzə
kwəma kaa ngəŋwəy kiy, zəzə kwəma
kwətiŋ na kə sa ghwəy mənta gwanaŋwəy.
Ə pə ghwəy zhəhwər ta ghən tsa ghwəy
kwa jipə ghwəy, ɗim ghən tsa ghwəy, sa
məniŋwəy ghwəy ka ngwarməmə, jəw
jəw pə ghwəy zhəghəti ghən tsa ghwəy.
9 Mba'a kə ndə məntəŋwəy *kwəma
jikir nay, əntaa ghwəy taa ni, war
ghəy wati shi ghəy ti lə mananci jikir
kwərakwə, pə ghwəy ma. Ya tsəərə
tsəərətəŋwəy ndəy, ka nə ghwəy, kadiw a
ghəy tsəərəvə kwərakwə, pə ghwəy ma. A
pə ghwəy təfanci miy. Sa nzanay, ta məni
tsəgha harvəŋwəy Hyala, ta mbə ghwəy
kwəmavə təfə miy tsa nzə.
10 Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya
Hyala, a kə məndiy:
Ya wa ntsaa ɗi ghəciy kwəmavə nzəy tsa
wəzə tsa war lə vəshi
ghəci mbə nzəy tsa tə hiɗi vici gwa'ay,
zlata gəzə kwəma jikir na ghəci səkwa tə
miy ci,
lə sla dzərvə.
11 Mba'a zlata məni kwəma jikir na,
ka məni na wəzə na kwəma.
Ka pəla war kwəmaa dzaa mənipə zərkə
ya
pa' hwəmɓa gwa'a.
12 Sa nzanay, war kən mbəzliy nəw
kwəma ci
na məhərli Ndə sləkəpə, ka fa kwəma ɗəw
ghəshi
və mbə cə'wə shi, ta mananshi.
Ma na mbəzliy məni jikirəy,
tərəɗ ka naa zhəghanavəshi hwəm, kə
məndi.
13 A pənəy, wa tsava ntsaa dza vaa
məniŋwəy kwəma jikir na, ghwəy kə
'yambə ghən tsa ghwəy dzəmbə məni na
wəzə na kwəmaa?
14 Tala kiy, ya war ə saŋwəy məndi
ngəra'wə tə sa məni ghwəy kwəma wəzə
na va ɗi Hyalay, war vəshi na tə ghwəy.
Va tsəgha kiy, əntaa ghwəy hazləni va
ngəra'wə tsa dza ndə ngəriy saŋwəy ma.
Ka dza her ghwəy və tepə ma.
15 Fəm dikəə dzəti *Kəristəw mbə
nefer ghwəy, ghəci Ntsaa sləkəŋwəy.
Gwəmatəvaŋwəyəm wəzə ya hwəmɓa
ta zləɓanshi kwəma kaa mbəzliy dzaa
ɗəw kwəma va ghwəy dzəkən kwəma
Kəristəw na fə ghwəy ghən ti.
16 Nanzə kiy, lə məhərli wəzə na, ka ha'wə
tə mbəzli, pə ghwəy taa zləɓanshi kwəma.
Əntaa ghwəy məni kwəma jikir na ma. Ya
war ə dza mbəzliy ɓətəŋwəy ka ka yiɗi
kwəmay: Mbəzliy dza vaa ni wəzə məni
ghwəyəw, kə ghəshi kaa kwəma məni
ghwəy va wəzə na kwa kwal tsa Kəristəw
na, ta nza dza ha'wə kən shi va kwəma
dza ghəshi vaa gəzəkə tsəgha na.
17 A ghwəy sənay, mba'a kə ndəə sa
ngəra'wə tə sa məni ndə kwəma wəzə
nay, wəzəɓa nava na, Hyala kə mawti
tsəgha, kən na ka ndə sa ngəra'wə tə sa
mənti na kwəma jikir na.
18 A ghwəy nay Kəristəw də'wə ghən tsa
ciy, sa' sahwə na ngəra'wə, ka mətiy,
kwətiŋ səɗa, war tə kwəma jikir tsa
mbəzli tə hiɗi gwanashi. Ghəci kiy, na
ci kwəma jikir na mənəhwə na tiɓaw,
dzəghwa na mba'a mətiy ta kwəma mbəzli
jikir na. War ta mbə ghwəy kwəmavə
tsəhə vəgha Hyala mənti na tsəgha ki.
Ghəci lə vəgha ci tikə tə hiɗi pəəsliti
məndi. Dza Hyala mba'a zhanakati mbə
məti lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
19 Lə bərci *Safə tsa Hyala vay, pəkw
lə kaa məcakwə mbəzli ta dza Kəristəw
gəzanavə kwəma Hyala kwa fərshina.
20 Məcakwə gəzəm vay, shi mbəzliy niy
zləɓa ma kwəma Hyala va niy nza,
ya tsəgha niy nza Hyala mbə sə'wa
kwəma shi, ka ndəghə nda ka ghəshi
zləɓa kə niy ni, ghala pətsaa niy fəɗi
*Nəwe va kwambəwal. Ghalaɓay, mbəzli
jəwə tsətsə, dəghəsə dəvəshi niy dzashi
naa dzəghwa kwambəwal, mba'a Hyala
mbəlitishi va yaməə niy zamti mbəzli va.
21 Ma yam va kiy, kwəma *batem tsa

3:7 3:7 Ef 5:25-28; 1Tim 2:8 **3:8 3:8** 1:22; Ef 4:2-3; Flp 2:2-3 **3:9 3:9** 2:23; Zhəwbə 31:30; Mt 5:44; Rm 12:17 **3:10 3:10-12** Cem 34:13-17; Zhk 1:26 **3:13 3:13** Rm 13:3 **3:14 3:14** 4:14; Mt 5:10 **3:15 3:15** 1:3-5; Kwəl 4:6 **3:16 3:16** 2:15 **3:18 3:18** 2:21; Rm 5:6-8; 6:10; Ebr 4:15; 7:27 **3:19 3:19-20** Ghava 6:2; 2Pi 2:4; Zhəwdə 6 **3:20 3:20** Ghava 6:14-22 **3:21 3:21** Rm 6:3-4; Ebr 10:22; dəvə kwa bəzəmə: Mt 22:44; Rm 8:34; SləniKY 2:33

mənin̪wəy məndi tsa sana ta mbəlin̪wəy niy 'wati ghəshi ciy səvəri. *Batem tsa vay, ta yaɓanti kwəma jikir na tə vəgha ndə məni məndiw, ta ɓanavə ghən tsa ci ndə kaa Hyala lə nəfə tsa ɗewɗew tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə məti mbəlitən̪wəy batem tsa va.
22 Yesəw tsa vay, a zhay dzəmə ghwəmmə mba'a dzaa nzəyəy tə kwa bəzəmə Hyala, ka məni mazə dzəkən ka kwal Hyala, lə dzəkən nihwəti shi dikə dikə ni mə ghwəmə, lə dzəkən ya nimaɓa shi nza bərci və shi gwa'a mə ghwəmə.

4

Nzəy tsa 'war'war tsa

1 Njana nzana mba'a *Kəristəw sahwə ngəra'wə lə vəgha ci ghala pətsaa nza na tikə tə hiɗîy, ghwəy kwərakwə na, gwəmatəvan̪wəyəm wəzə ta zləɓa sa ngəra'wə tsəgha, nja sa ci va. Sa nzana, mba'a kə ndə mbə sa ngəra'wə lə vəgha ci ta kwəma Hyalay, a tsava ndə təhəvərivay lə məni *kwəma jikir na.
2 Ma ghənzə tsəgha kiy, ghala ndatsə, pəkw ka nzəy tsa ghwəy kəray tikə tə hiɗîy, war njasa ɗî Hyala ghwəy məni kwəma pə ghwəy məni. Əntaa ghwəy məni shi səkwa hwətəl tsa mbə vəgha ghwəy ti shi ma.
3 A ghwəy sənay, niy nzay, ndimndim niy nza ghwəy mbə məməni shi ɗî vəgha ghwəy, njasa nza nihwəti mbəzliy nəw ma Hyala va. Mək na tsəgha ki. Ma ghwəy ghalaɓa niy nzay, war ka məni ghwərghwər, ka məni mətsə ta shi ndə, ka sasa shiy ghipə, ka tsə tsə, ka zəmə shiy tərən̪wshi, ka ta mbəri, kwəmaa gwəramti mahalakə na va Hyala ki.
4 Ma nana ki, sa nan̪wəy ma mbəzliy nəw ma Hyala va ghwəy mbə zhiniy jakəva li shi ta məni kwəma jikirkir na va məni ghəshi ghwəla na. Tapə nava kwəma ka mananshi nja maɗan̪a ki. Va tsəgha dzəmbəshi ghəshi mbə tsətsəərən̪wəy nana.
5 Ava ndəkwə na Hyala mbə səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə niy bəkwəshi kwərakwə. A ghəshi taa dzəghəti ngəra'wə tsa shi.
6 Ava va tsəgha niy gəzanavəshi məndi yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy bəkwəshi, ghala ghəshi tə ghwəməshi, ta mbə piy tsa shiy mbəliy ta kwa ndimndim va Hyala. Ta na məti mətishi ghəshi va kiy, ngwəvə kən mbəzli tə hiɗî gwanashi na nava, ndə tiɓa kala dzaa mətiw.

Ghəram sləni lə bərci ndan̪wəy Hyala

7 Avanayəm kiy, ndal tərmbə hiɗî ta kərəw. Va tsəgha kiy, məni tə ghwəy məhərli wəzə mbə nzəy tsa ghwəy, fərghə fərghə kə məhərli ghwəy, ta mbə ghwəy cə'wə Hyala.
8 Mbə kwəma va gwanatay, pərɓa ɗî pə ghwəy ɗîva tərən̪w tərən̪w kwa jipə ghwəy. Sa nzana mba'a pə ghwəy ɗîva kwa jipə ghwəyəy, ya ə mənti tsahwəti ndə *kwəma jikir na kaa tsahwəti na, ta pəlay dza na mbə nəfə ci.
9 Ka'wə pə ghwəy ka'wəva kəy ghyeghyer ghwəy kwa jipə tsa ghwəy lə vəshi, ka məni tifəm ghwəy va ntsa ghwəy ghəci səəkəy dzakə ghi tsa ghwəy ma.
10 Ghwəy gwanan̪wəyəy, a Hyala təhavən̪wəy bərci ta məni shiy ya nimaɓa. Va tsəgha ki, ya tsamaɓa ndəy, məhərli kəə məni wəzə ta ghəra sləni lə na ci vəli vəlanavə Hyala ta kəəti nihwəti mbəzli ghəci li.
11 Mba'a kə ndəə *ndə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzliy, kwəmaa səəkə va Hyala kə taa gəzə kaa mbəzli. Mba'a kə ndə məniy ka ndə ghəra sləni mbə *ciki Hyalay, njasa ɓanavə Hyala bərci kə dzaa ghəra sləni ci. Tsəgha pə ghwəy məni, ta mbə sləni məni ghwəy gwanataa fə dikə dzəti Hyala, tə mbərkə sləni ghərati Yesəw *Kəristəw, ntsa nza shəndəkə ti lə ntsa nza bərci və ya pa' hwəmɓa. *Amin.

*Sa ngəra'wə tə mbərkə kwəma Yesəw *Kəristəw*

12 A madigahira, əntaa ghwəy nighə ngəra'wə tsa dalala tsa tsa dzəghən̪wəy Hyala li nja nahwəti kwəma 'war'war na, kala kama gar dzəkən ghwəy ma.
13 Vəshi pə ghwəy vəshi, sa nzanay, ngəra'wə tsaa niy sahwə Kəristəw va na sava sa ghwəy kwərakwə. Ma fəca ka Kəristəw səəkə lə dikə tsa ciy, ta vəshi dza ghwəy kwasəbə kwərakwə.
14 War mba'a kə məndiy tsəərən̪wəy tə sa nza ghwəy mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw, kə məndiy, vəshi na tə ghwəy ghalaɓa na ghwəy ki, sa nzana, ghala pətsa tsətsəərən̪wəy məndi vay, lə ghwəy na *Safə tsa Hyala shəndəkə tsa.
15 Nanzə kiy, əntaa ndə taa sa ngəra'wə mbə ghwəy, tə sa nzana ka ndə bəkwəpə, aw na, tə sa ghəliti na ghəli, ya tə sa təvəti na nahwəti kwəma, ya tə sa 'yambə na

---

3:22 3:22 SləniKY 1:9; Ef 1:21 **4:1 4:1** 2:24; 2Kwər 4:10; Gal 5:24 **4:2 4:2** 2:21 **4:3 4:3** Gal 5:19-21; Ef 2:3; Tit 3:3 **4:5 4:5** 1:17; 2Tim 4:1 **4:7 4:7** 1Kwər 10:11; 1Tes 5:5-8; 1Zhn̪ 2:18 **4:8 4:8** 1:22; Zhk 5:20 **4:9 4:9** Ebr 13:2 **4:10 4:10** Rm 12:6-8 **4:11 4:11** Rm 12:7; 1Kwər 10:31; 12:8; Zhk 3:1 **4:12 4:12** 1:7 **4:13 4:13** 5:1; 2Kwər 4:10; Rm 5:2 **4:14 4:14** 2:20; 3:14; Mt 5:10-12; Mk 13:11; SləniKY 7:55 **4:16 4:16** 2Tim 1:8

miy tsa ci mbə kwəma mbəzli ma. Gəla
tsava sa ngəra'wəy, ta kwəma Hyala naw.
16 Ma mba'a kə məndiy sanci ngəra'wə
kaa ndə war tə sa nzana ka ntsaa nəw
Kəristəwəy, əntaa tsava ndə dzaa ha'wə
ya jəw tsətsə va kwəma va ma. War 'wəsa
kə dzaa zhiniy mananta kaa Hyala, sa har
məndi ka ntsa Yesəw.
17 E gəzaŋwəy kwəmay, a vəghwə tsa
dza Hyala ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli
səəkəy, pərɓa tə ni nzə mbəzli ka shi
nzə dza Hyalaa gha sla ngwəvə va. Kwa
vəghwə tsa nzana pərɓa tə ghwəmmə
ghwəmmə ni nzə mbəzli Hyala ghati sla
ngwəvəy, njaa dza naa nza kən mbəzliy
zləɓa ma yəwən kwəma Hyala va wəzə
naa?
18 Njasa nə nahwəti kwəma va mbə Zliya
Hyala: «Kwa vəghwə tsa nza na, ngahə ni
nə məndiy ni mbəzli: “Ghəshi na mbəzli
slar slar ni” kə məndi kwəmavə mbəlishi
kiy, njaa dza ngwəvə kən ka ndərəm lə ka
məni jikir naa nzaa?» kə.
19 Ma ghənzə tsəgha kiy, mba'a kə ndəə
sa ngəra'wə tə sa ɗi Hyala tsəghay, əntaa
tsava ndə dzaa zlata məni kwəma wəzə
na ya tsəgha nzə ma. Zlanay ghən tsa ci
ghəci gwa'a gwa'a kaa Hyala mbə dəvə
nzə, ghənzə saa ngati ntsa va. Ka dza
Hyalaa zlay tepəw.

5

Gəzə kwəma kaa mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw

1 Nana kiy, kaa ngəŋwəy, ghwəy ka 'wa
kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw
ɗee gəzə kwəma. Yən kwərakwəy, ndə
'wa kwal tsa va nzee nja ghwəy. E nay lə
mətsee njasa sahwə məndi ngəra'wə kaa
Kəristəw. E sənay ta kwəmavə dikə tsa
dza Hyala ta ɓə kaa mbəzli nzə dzee. A nə
yay:
2 Gwəmavəm ndəghwə mbəzli Hyala
ni nəw kwal tsa nzə, ndaŋwəy na mbə
dəvə ghwəy ta ndəghwəshi lə wəzə.
Ndəghwəshim lə nəfə kwətiŋ, njasa
ɗi Hyala. Əntaa ghwəy dzaa məni
njasa 'yapavəŋwəy məndi ndəghwəshi
ma. Əntaa ghwəy dzaa məni sləni va tə
sa maw ghwəy kwəmavə shiy ti ma. War
njasa nzana, ghwəy tarəvə məni sləni va
mbə nəfə tsa ghwəy pə ghwəy məni.
3 Əntaa ghwəy məni njasa məni ghwəy
mazə dzəkən mbəzli Hyala ndaŋwəy na
ta ndəghwəshi ghwəy ma. War ka mbəzli
dza ghəshiy mbay ɓəni nəw səəbə shi, ta
dza ghəshi nja ghwəy kwa kwal Hyala, pə
ghwəy məniŋwəy.
4 Mba'a pə ghwəy mənti tsəgha kiy, sa
ka Kəristəw, ghəci ntsaa sləkə ka ndəghwə
mbəzli Hyala səəkə na, ta kwəmavə
məgapa pəərə ghən tərəŋw na dzaa kərə
ma dza ghwəy ghalaɓa, ghəci na piy tsaa
kəɗi ma.

Gəzə kwəma kaa gwəla

5 Ghwəy kwərakwə kiy gwəlay, ɗim fəti
va mbəzli dikəɓa ghəshi ni kaa ngəŋwəy.
Ghwəy gwanaŋwəyəy, ka kəli ghən tsa ci
tsahwəti ndə ya tsamaɓa ci mbə ghwəy
ma, ə pə ghwəy kəkəəti ghən tsa ghwəy
kwa jipə ghwəy. Sa nzanay, a Zliya Hyala
gəzəkə:
Kar Hyalaa zləɓa kwəma mbəzliy kəli
ghən tsa shiw,
kaa mbəzliy mənti ghən tsa shi jəw jəw
ka naa məni wəzə hwər, kə.
6 Ghənzə tsəgha kiy, məntim ghən tsa
ghwəy jəwə kwa kwəma Hyala kwa bərci,
nza ghənzə mbəə fə dikəə dzəti ghwəy
fəca ka na tarəvə.
7 Ya nama zəzə kwəma nata ghwəy
taŋətəŋwəy bərci gwa'ay, zlatanavəm kaa
Hyala kwətita mbə dəvə nzə. Sa nzanay,
kən ghwəy na məhərli nzə ya hwəmɓa.

Kwa kərni gəzə kwəma ghənghən ghənghən

8 Ma pə ghwəy məntiy, war kəŋə pə
ghwəy fəy məhərli ghwəy ka ndəghwə
ghən tsa ghwəy wəzə. Sa nzanay, mbə
dəzlimmə na ndə mbəz tsa ghwəmmə,
ghəci ghəci *ndə jaka tsa Hyala, nja zhəl,
ka pəla kwal ta ngəɗimməə dzəmbə məni
*kwəma jikir na, ta mbəə zamti piy tsa
ghwəmmə, njasa ka zhəl vaa nza mbə
zhəzhəni mbə pala sə ta kəsə, ta pərə.
9 Garəŋwəyəm lə bərci tə kwəma Hyala
va ɓanavə ghwəy nefer ghwəy. Ə pə
ghwəy zhananci ghən, sa nzanay, a
ghwəy sənay, war tsəgha sa nihwəti ng-
warməhiŋwəy kwa kwal Yesəw tə hiɗi
gwa'a ngəra'wə tsa va kwərakwə, njasa sa
ghwəy va.
10 Ma ləy hwəm ngəra'wə tsa dza ghwəy
vaa sahwə gar vici jəw dzaa nza kiy,
ma nza Hyalaa gwəranti va tə zhəhwər
kərniy gwəmantəŋwəy də'wə ghən tsa
nzə, ka məntəŋwəy ka mbəzli gaga ni,
mba'a dzaa ndaŋwəy bərci ta mbə ghwəy
garə dzəŋ dzəŋ kwa kwal tsa nzə. Hyala
vay, ghənzə haraŋwəy na, ta mbə ghwəy
kwəmavə dikə tsa nzə tərəŋw tsa, pa' kwa

4:17 4:17 Zher 25:29; Ezhek 9:6; 2Tes 1:8 **4:18 4:18** Fir 11:31 **4:19 4:19** Cem 31:6 **5:1 5:1** 1:21 **5:2 5:2** Zhŋ 21:15-17; SləniKY 20:28; 1Tim 6:5 **5:3 5:3** 2Kwər 1:24; Flp 3:17; Tit 2:7 **5:4 5:4** 1Kwər 9:24-25; 1Pi 1:4 **5:5 5:5** Fir 3:34; 29:23; Ef 5:21; Zhk 4:6 **5:6 5:6** Zhk 4:10 **5:7 5:7** Cem 55:23; Mt 6:25-30; Flp 4:6 **5:8 5:8** Cem 22:14; 1Tes 5:5-8 **5:9 5:9** Ef 6:11-12; Zhk 4:7 **5:10 5:10** 1Tes 2:12

ndimndim, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə
Yesəw *Kəristəw.
11 War mbə dəvə Hyala va kə bərci ya
pa' hwəmɓa. *Amin.

Kwa kərni səkwəva

12 A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, zliya
jəw na na tsasləghəŋwəy yay, ghəy lə
Shilasə tsasli na. Ghəci zəmərə tsa mbə
nəw Yesəw slar tsa. Ma zliya nay, ə
ɗee mətsəhəŋwəy bərci li, ka gəzaŋwəy:
«Wəzə hwər tsa Hyala va nza ghwəy
mbəy, ghəci na sa wəzə tsa, ka zlay nəw
ci ghwəy ma» pən, va tsəgha tsasliŋwəy
ya zliya na.
13 A mbəzliy nəw Yesəw tikə mbə məlmə
*Babilaŋw səkwəŋwəy tərəŋw. Hyala
tsəhavəshi na, njasa tsəhavəŋwəy na va
kwərakwə. Mbə səkwəŋwəy na zəghwee
Markə kwərakwə.
14 Səkwətim ghən tsa ghwəy kwətiŋ
kwətiŋ tsa ghwəy, lə hwətəməva nja ng-
warməmmə kwa hwər tsa kwətiŋ tsa.
Nzəyəy zərkə tsa Hyala lə ghwəy
gwanaŋwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw
*Kəristəw. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy
nza ki.

5:12 5:12 Shilasə: 1Tes 1:1 **5:13 5:13** Mark: Flm 24 **5:14 5:14** Rm 16:16; 2Kwər 13:11

Kwa baka zliya tsasliti Piyer
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Piyer ntsa ta səɗa Yesəw tsasli na zliya na. Kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ghənghən ghənghən tsasliti na, aa niy tsaslanaghəshi nahwəti kwa taŋa (nighəm mbə vəh 3:1). Ma ghala vəghwə tsa tsasli na nana zliyay, aa niy sənay ndal təree ta mətiw kə (nighəm mbə vəh 1:14). A ɗi na mbəzli kəsəvə kwəma Hyala ɓananavəshi na va bekir dəvə, əntaa ghən tsa shi taa zay ti, va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Piyer gəzanshi kaa mbəzli va njasa nza dimə tə har tsa harvəshi Hyala, ka canshi njasa dza ghəshiy məni sa ɓanavə ghəshi nefer shi kaa Yesəw, ka gəzanshi njasa nza kwəma Kəristəw va ka sa kataŋ na, ghəci Piyer də'wə ghən tsa ci na, ndə ndəgha fəti ta nzəy tsa nzəyəhwə Kəristəw tikə tə hiɗi.

Vəh 2 Piyer gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa shi wəzə va mbəzliy ɓənipə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə. Ka ɓənipə shi vay, kwəma jikir na ghənghən ghənghən ka ghəshiy məni, war ngədi mbəzli Kəristəw ta nəw kwal tsa shi va na na mbəla ghəshi gwa'a tsəgha.

Vəh 3 A gəzanshi Piyer wəzə wəzə, ma Yesəw naciy, zhəghəkəvay naa dzəti hiɗi diw. Sa nzanay, a ndəghə na mbəzli tsati titihwə tsa shi ka na gha səəkə.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Shimaŋw Piyer, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, zhini ndə sləni tsa cee diɓa. Kaa ngəŋwəy ghwəy shiy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw tərəŋw tərəŋw njasa ɓanavə ghəy ni ghəy va kwərakwə. Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghəci Hyala ghwəmmə mənti na tsəgha, sa nzana lə kwal tsa nzə ghəci məni kwəma.

2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala mba'a ndaŋwəy zərkə, səvəri mbə səni tsa sənata ghwəy Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw.

Jihəvam ta mbə nzəy tsa ghwəy nzaa sa wəzə tsa

3 A Yesəw *Kəristəw ndammə bərci ta mbə ghwəmməə sənata Hyalaa tsəhavəmmə, nza ghwəmmə mbəə nzəy li mbə dikə tsa nzə, lə mbə wəzə tsa nzə. Dza na lə bərci ci dikə ni kiy, mba'a ndammə ya nimaɓa shiy kama va ghwəmmə ta mbə ghwəmməə kwəmavə yəwən piy, lə ta mbə ghwəmməə dza njasa təɓanta na kaa Hyala.

4 Ava lə kwal tsa tsəgha tsa ndammə na shi tərəŋw ni va niy gəzəkə na ɓəmməshi ghala kwataŋata. Shi vay, shiy lə dimə ti shi tərəŋw na ghəshi va ghwəmmə. Ma mənti na tsəghay, ta mbəə nza sa ka ghwəy kwəmavə shi gəzəkəŋwəy na vay, nza ghwəy mbay mbəliŋwəy va shi gəmgəm ni va zapə tikə tə hiɗi, ma nza kwəma ghwəy nzaa sa kwətiŋ na lə Hyala.

5 Va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ləy hwəm sa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyalay, ə pə ghwəy jihəva ta mbə dza ghwəy təɓə kwa kwal Hyala. Zhini diɓay, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka mbəzliy sənata kwəma.

6 Ləy hwəm sa ka hwəy sənata kwəmay, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka mbəzliy mbay ndəghwə ghən tsa shi. Ləy hwəm nava ɓa na, ka mbəzli ka sə'wa kwəma. Ləy hwəm sə'wa kwəma na, ka pəla məni ka mbəzliy ɗanta fəti kaa Hyala.

7 Ləy hwəm ɗi fəti kaa Hyala ki na, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka mbəzliy ɗiva kwa jipə shi, ka ɗi nihwəti mbəzli gwanashi.

8 Ma sa ka gəla məni shi tsəgha ni va təhəshi mbə ghwəy tərəŋw kiy, ta ɓəŋwəy bərci dza ghəshiy dza, ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa kwəma lə mətsəhə sənata kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

9 Ma ntsa kama gəla məni kwəma tsəgha na va mbə nəfə tsa ciy, nja ghwəlfə na. Ka nay pi naw. Dəŋwəzl zamti na ghən ta kwəma ci jikir na niy yaɓanamti Hyala.

10 Va tsəgha na kiy ngwarməhiray, jihəvam lə bərci ghwəy tərəŋw, ta mbə ghwəy kəsəvə məni kwəma haraŋwəy Hyala va, tsəhavəŋwəy na ta məni nzə. War mba'a pə ghwəy kəsəvə məni nzə tsəghay. Ka dza ghwəy tərəŋwəy dzəmbə məni *kwəma jikir naw.

11 Ghalaɓa kiy, ghəpə tiɓa ya jəwəw, ta ghwənamtəŋwəy kwal dza Hyala ta dzəti pətsa sləkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə. Ma pətsa va kiy, pa' kwa ndimndim dza ghwəmməə nza ti.

1:2 1:2 Zhəwdə 2 **1:3 1:3** 1:16-17; Ef 1:3 **1:4 1:4** Rm 5:2; Zhk 1:14-15 **1:5 1:5-6** Tit 2:11-12 **1:6 1:6** Gal 5:22-23 **1:7 1:7** Gal 6:10 **1:11 1:11** 2Tim 4:18; Ndə mbəlipə: 2:20; 3:18; Tit 3:6

12 Va tsəgha nzana, war mbə zhinee
gəzaŋwəy kwəma va. Ya tsəgha sənata
ghwəy gwanata, mba'a ghwəy garəŋwəy
lə bərci tə kwəma kataŋ na va ɓənivə
ghwəy.
13 Ghala vəghwə tsa nzee tə ghwəmərə
tikə tə hidɪ̈y, e sənay, wəzə na yən zhiniy
gəzaŋwəy kwəma va ta mbə ghwəy nza
fərghə fərghə.
14 Sa nzanay, e sənay, dikə tərə vəghwə
tsee tə hidɪ̈w, tsəgha niy gəzara Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw niy nza.
15 Ava va tsəgha dzee jihəva ta məni ya
namaɓa kwəma mbata bərcee məni nzə
nana. Ta mbə ghwəy zəzə kwəma va taa
nza, ya hwəmɓa nzə, ləy hwəm sa kee
mətira.

Mbəzliy nay dikə tsa nza Yesəw li lə mətsə shi

16 Kwataŋay, a ghəy niy gəzaŋwəy
njasa niy səəkəy Ndə sləkəmmə Yesəw
*Kəristəw lə bərci ci dikə ni. Əntaa ghwəy
taa bərkə na, kwəma nja mbəraghwəti ka
məndi vaa pəghəvəə slatəŋwəy ghəy, pə
ghwəy ma. Lə mətsə ghəy nay ghəy dikə
tsa Yesəw Kəristəw.
17 Ghala vəghwə tsa ɓanci Didi Hyala
shəndəkə lə dikə kaa Yesəw Kəristəwəy,
tiɓa niy nza ghəy. Mba'a ghəy favə Hyalaa
taŋəti shiy gwanashi tə dikə ghənzə mbə
gəzə, a kəy: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na
zəghwee ɗee, tərəŋw yən vəshi ti» kə.
18 Ghala gəzə na va kwəma vay, tiɓa niy
nza ghəy də'wə ghən tsa ghəy kwasəbə
Yesəw Kəristəw mə kəlaŋ tsa ɗewɗew tsa.
Mba'a ghəy favə gaka məli va lə slimim
ghəy, ghənzə mbə gəzə kwəma səəkə mə
ghwəmə.
19 Sa nata ghəy kwəma va tsəgha ki
na, mba'a ndaŋəy bərci tərəŋw, ta zləɓa
kwəmaa niy gəzəkə ka gəzəkə kwəma
Hyala va niy nza. Wəzəɓa məni ghwəy
məhərliy dzəkən kwəma va na kwərakwə.
Sa nzana, kwəma vay, nja ghwə kwa
gərkəwa vaa tsə ka məni waŋ mbə kwəsli
na. War ə pə ghwəy məni məhərliy
dzəkən pa' sa ka pi waliy, fəcava kiy,
Yesəw ghəci sasərkwə kwa kəɗɪ̈ pi na, ta
tsahwəy dza na ta məniŋwəy waŋ pi mbə
nefer ghwəy.
20 Kwa taŋa kwəma ɗee ghwəy sənata
wəzə wəzəy: Kwəmaa niy gəzəkə ka
gəzə kwəma Hyala va niy nza mba'a
ghəshi tsaslati tə Zliyay, səvəri mbə sənata
kwəma ndə ngəri niy səəkə kwəma vaw,
ghəshi lə sənata kwəma shi niy ɓə na
kwəma vaa səvəriw.
21 Sa nzanay, kwəma tiɓa mbə kwəma
ghyaghya tsasliti ka gəzə kwəma Hyala,
mba'a ghəshi tsasliti lə sənata kwəma
shiw. *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa niy
səəkəy naa dzəmbə məhərli shi, maa
niy gəzə ghəshi kwəma gəzanshi Hyalaa
səvəri.

2

Kwəmaa dzəkən ka ɓənipə nəw kwal Hyala dza kwa dzərvə

1 Njasa niy tsahwəshi ka gəzə kwəma
Hyala ka dzərvə va mbə mbəzli Hyala
mbəradzəy. Tsəgha dza nihwəti ka
ɓənipə nəw kwal Hyala dza kwa dzərvəə
tsahwəshi mbə ghwəy nana kwərakwə.
Ta səəkə dza ghəshi ta ɓəniŋwəy kwəma
dzərvə. Saa dzaa zantəpə. Dzəghwa
fiyəkə ghəshi dzaa ndəghamti Ndə ɓənipə
kwəma tsaa niy mbəlantishi mbə kwəma
shi jikir na. Mbə kwəma məni ghəshi va
tsəgha nay, kwa kwəma jəw na, ta səəkə
dza Hyalaa zamtishi.
2 Kwal mbə mbəzliy dzaa nza mbə nəw
kwəma shi va ha'wə ha'wə naw. Tə
mbərkə kwəma shi va tsəgha ki na, ka
mbəzli dza ka gəzə kwəma gəmgəm naa
dzəkən kwal Hyala tsa kataŋ tsa.
3 Ka ɓənipə kwəma dzərvə vay, tərəŋw
ka ghəshiy maw shi mbəzli. Ka ghəshiy
dza na, ka slasla dzərvə, ka ngəɗɪ̈ŋwəy ta
mbəə kwəmavə shi ghwəy. Mbəradzəta
slanti Hyala ngwəvəə dzəkən shi, kwa
kwəma jəw na kərəp dza naa səəkəə
zamtishi.
4 Ya ka kwal Hyalaa niy məni *kwəma
jikir na niy nzay, niy zlashi Hyalaw.
Aa niy kəəsəvəshi, mba'a shakambəshi
mbə ghwə, mba'a niy zlashi mbə kwəsli
ɗɪ̈kwəɗɪ̈kwə na, pa' fəca dza Hyalaa səəkə
ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli.
5 Ya mbəzliy niy məni kwəma jikir na
mbəradzə ghala vəghwə tsa kar *Nəwe
kwərakwəy, niy zlashi Hyalaw. Aa niy
ghwənikə yam təhay pətsa tə hidɪ̈, mba'a
ghəshi zamti mbəzliy niy məni kwəma
jikir na. War Nəwe ghəci saa niy gəzəpə
kwəma kataŋ na na saa niy mbəliti na,
mba'a mbəzli ci mbərfəŋ kwasəbə.
6 Mbəzli mbə məlmə *Səɗəm lə
*Gwəmər diɓay, a Hyala niy slakən
ngwəvəə dzəkən shi, bərkiɗə ndamtishi
lə ghwə, lə məlmə shi gwa'a. Mbə kwəma
va tsəgha kiy, ə camshi na kaa mbəzliy yi
ma fəti və, ta mananshi ngwəvə dza na
tsəgha, kə.

1:12 1:12 Zhəwdə 5 **1:14 1:14** 2Kwər 5:1; 2Tim 4:6; Zhŋ 21:18-19 **1:16 1:16-18** Mt 17:1-8 **1:19 1:19** Cem 119:105; Rm 1:2; 13:12; 1Pi 1:10-11 **1:21 1:21** 2Tim 3:15-16 **2:1 2:1-22** Zhəwdə 4-13 **2:1 2:1** Mt 7:15 **2:3 2:3** 1Tim 6:5 **2:4 2:4** 1Pi 3:19-20; Zhəwdə 6 **2:5 2:5** 3:6; 1Pi 3:20 **2:6 2:6** Ghava 19:24-25; Lk 17:29; Zhəwdə 7 **2:7 2:7** Ghava 19:1-16

7 Ghala pətsa va na, mba'a Hyala niy
mbəliti *Ləwtə. Sa nzana, ntsaa məni
kwəma dĩ Hyala ghəci. Dalalay Ləwtə
niy nza mbə sa ngəra'wə va nəfə tsa ci
sa zhanci na, va kwəma jikir na məməni
mbəzli.
8 Sa nzana, war mbə shi Ləwtə niy
nzəyəy tsəgha lə wəzə tsa ci vay, mətsə ci
na, mbə nata kwəma shi va jikir na məni
ghəshi, ka favə, na gəzə ghəshi gəzə gəzə
na lə sləmə ci vici va vici va. Dzəghwa
tərəŋw nəfə tsa ci ka zhanci, sa dĩ ma na
tsəgha ki.

9 Ma mbə gəla kwəmaa məmənta va
tsəgha lə mbəzli mbəradzə vay, ə citəmmə
na, njasa sənay Ndə sləkəpə, kwal tsa dza
naa mbəli ni ci mbəzli səvəri mbə kwəma
ngəra'wə tsa kən shi, lə njasa sənay na
pətsa dza naa fə mbəzliy məni kwəma
jikir na ti, kala ndəghə vici dza naa sla
ngwəvə shi ti ta sanshi ngəra'wə.
10 Kwatama dzəkən mbəzli nja mbəzliy
ɓəliti məni va war shi səkwa hwətəl tsa
shi ti, dzəghwa mba'a ghəshi zhəghəti
dikə tsa Hyala, ka shi kama vəri ti.

Mbəzli ka ɓənipə nəw kwal Hyala va
dza kwa dzərvə na shi gəzaŋwəy ya va
kwəma shi. Ma na nashiy, shi gwərsə
ghəshi və tiɓa ya jəwəw! War kwəmaa
kəli ghən tsa shi ka ghəshiy məni gwa'a
tsəgha. Dza mba'a ghəshi fati ndərə tə
kwəma mbəzli Hyala dikə dikə ni mə
ghwəmə, ka tsəərəshi.
11 Ya ka kwal Hyala, ghəshi shiy taŋəti
ka ɓənipə nəw kwal dzərvə va tə dikə lə
bərciy, pəla tsəərə mbəzli Hyala va dikə
dikə ni mə ghwəmə ghəshi kwa kwəma
Ndə sləkəpəw.
12 Ka dzərvə vay, war kwəma kama
ghən tiy məni ghəshi. Ka məni shiy
nja shəkwadeshi yakə məndi ta həənishi
gwa'a tsəgha. Dza ghəshi tapə dzəmbəshi
mbə tsəərə shi kama kwal tsa shi li shi,
shi sənashi ma ghəshi. Na kwa gwa'a nay,
ta bakwamtishi dza Hyala, njasa ka məndi
vaa bəkwə shəkwadeshi kwərakwə.
13 Ta zhananshi ngəra'wə tsa shi dza
Hyala, njasa sanamiy ghəshi va kaa
nihwəti mbəzli kwərakwə. War shi
gəmgəm ni dĩ vəgha shi ka ghəshiy məni,
ka vəshi tərəŋw ta mənishi ya havəghwə.
Ka ghəshiy dzay, ka nzəy lə ghwəy, ka
zəmə shiy kwa pətsa kwətiŋ tsa lə ghwəy.
Ha'wə tərəŋw nava kwəma tə ghwəy
tsəgha ki. Ka ghəshiy dzay ka vəshi ta
ngəngəɗĩŋwəy.
14 War pala mi'i mbə ghi ta ghwərghwər
gwa'a tsəgha na nashi kwəma kavə ghəshi.
Ka dali vəgha shi va məməni shi jikir ni
tepəw! War ka pəla ngali mbəzli daw
daw bərci ni kwa kwal Hyala, ta shikəshiy
dzəmbə kwəma jikir na va. War gəna ka
ghəshiy dĩy dzəghwa jəba shi na nashi.
Niva mbəzliy, mbəzli bazlamti Hyala na
ghəshi.
15 Na nashiy, a ghəshi səəməshi kwa
kwal tsa kataŋ tsa, ka zləŋərəshiy dzəmbə
gamba lə dza shi. Mba'a ghəshi nəwhwə
səəbə tsahwəti ntsa mbəradzə va, niy
nə məndi *Balam, kə məndi slən tsa ci,
zəghwə Bəwsər. Saa niy dĩ vaa məni war
kwəma jikir na, ta mbə ghəciy kwəmavə
gəna ti.
16 Dza mba'a Hyala naɓəti Balam *ndə
gəzə kwəma Hyala tsa va, va jikir tsa
mənti na va. Ghala vəghwə tsa vay,
mba'a kwantəmca gəzanakə kwəma nja
ndə ngəri, kwəmaa səəkə maa mənta.
Mba'a makəti ndə gəzə kwəma Hyala tsa
va nəghətaa ghəci məni kwəma dishəti
dishəti na va.
17 Ma gəla mbəzli nja shi gəzaŋwəy
ya niy, yəmyəm na kwəma shi, lə pətsa
mbasəshi yam ti. Yəm ghəshi lə kwəleɓi
van tsaa sliy va, mba'a safə pamtishi.
A Hyala gwəmanti pətsa dza naa kəlishi
kwa, mbə kwəsli tərkwəsl na.
18 Ka ghəshiy dzay, ka məni fəgə lə
pə'wə kwəma kama ghən ti zlaŋzlaŋ. Ka
məməni shi maw vəgha ndə, ta mbə
ghəshiy zhiniy ngəɗəhwə mbəzliy niy
mbəlikəvashi vaa səvərishi mbə mbəzli
mbə kwəsli diɓa.
19 Ma ka mbəzliy pə'wə shi va vaa ni kaa
mbəzli ka ghəshi vaa ngəɗĩy: «Ghwəyəy,
kwəmaa dzaa sləkəŋwəy tiɓaw! Ghwəy
dza naa gwəra ghən tsa ghwəy» ka ghəshiy
ni. Ya ghəshi də'wə ghən tsa shi, ghəshi ka
gəzə kwəma va na, mevivi kwəma jikir na
va dzaa zamtishi ghəshi diɓa ki. Sa nzana,
ya namaɓa kwəma nza bərci ndə daw vəy,
mava tsa nava kwəma na ndə.
20 Mba'a kə ndə niy sənay Yesəw
*Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, Ndə
mbəlimmə, mba'a mbəlikəvərivay mbə
dəvə bərci shi tikə tə hidĩ dzaa zamtəpə,
zhini na, mba'a zhini zhəghəghəvay
ləy hwəm ka zhini ghəshiy məni mazə
dzəkənəy, kwa kərni kwəma mbəzli vay,
gəmgəmta dza naa nza. Wəzəɓa na kwa
taŋa diɓa.
21 Wəzəɓaa niy ghati ma ghəshi sənay
kwal Hyala niy nza na, kən na nzana,

2:9 2:9 Zhəwbə 4:7; 1Kwər 10:13; ShiZhŋ 3:10 **2:10 2:10** Zhəwdə 7-8 **2:11 2:11** Zhəwdə 9 **2:12 2:12** Zhəwdə 10 **2:13 2:13** Zhəwdə 12 **2:14 2:14** Mt 5:28; 2Tim 3:6 **2:15 2:15** Bəla 22:7, 17; Zhəwdə 11 **2:16 2:16** Bəla 22:28-31 **2:17 2:17** Zhəwdə 13 **2:19 2:19** Zhŋ 8:34; Rm 6:16 **2:20 2:20** 1:11; Mt 12:45 **2:21 2:21** Lk 12:47-48

mba'a ghəshi sənamti shi ɗî Hyala, lə ni
ɗî ma na gwa'a na, dza mbərəkə, ghəshi
zlata məni kwəma gəzanakəshi Hyala ɓa.
22 Ma kwəma mənti ghəshi va tsəgha
na kiy, war we' kwəma gəzə məndi va
mbə zliya lə fir na. Saa ni va: «Kiri
zhiniy zəhwə vənəhwə tsa ci» kə. Zhini
na, ma kə ɓa na: «Ngərdə tsa yaɓanti
məndi ɗewɗew tsa zhiniy hənambəvay
mbə rədiɓə ɓa» kə.

3

*Ta zhəghəva dza Yesəw *Kəristəw zhəkə*

1 A madigahira, avanata kwa baka zliya
na sana tsasliŋwəy ya. Ma kwəma pəlee
mbə zliyahi tsasliŋwəy ya va bakə ni
gwa'ay: Ə ɗee gəzaŋwəy shi sənashi
ghwəy mbəradzəshi ta mbəə fərghə
məhərli ghwəy ta təkəə dzəkən shi wəzə
wəzə.
2 Ka ɗee ghwəy zamti ghən ta kwəmaa
niy gəzə ka gəzə kwəma Hyala ɗewɗew
ni mbəradzəw. A Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə
ghwənikəŋwəy ka kwal ci ta ɓəniŋwəy
shiy. Kwəmaa niy gəzaŋwəy na va səvəri
kwa miy shi ta məni ghwəyəy, əntaa
ghwəy zamti ghən ti diɓa ma.
3 Ma kwəma gwərantee ɗî ghwəy sənata
wəzə wəzəy, ge'i lə kwa kərni vəghwə
na, ta tsahwəshi dza nihwəti mbəzli, ka
məməni shi gəmgəm ni ɗî vəgha shi,
mbəzli vay, ta sawaŋwəy dza ghəshi.
4 Ma dza ghəshiy niy: «Ya sa nə Yesəw
ta zhəghəva dzee zhikə, kə kiy, kwəma
na tsahwə ma na kia? Avanay sanay, a
jijihimmə bəkwəshi, shaŋ ghəci ta zhikəy.
War njasaa niy nza shiy va ghala ghava
hiɗîy, tsəgha tsəghavashi na ghəshi sana
nashi» dza ghəshiy ni.
5 Gəla mbəzli tsəgha ni vay, a ghəshi
sənay: «Lə kwəmaa səvəri mbə miy nzə
niy mənti Hyala hiɗî lə ghwəmə, mba'a
ɓəkəvəri hiɗî mbə yam, mba'a təhəvəri
kar hiɗî lə yam» kə ghəshi, lə ɗî shi zləɓa
ma ghəshi kwəma va.
6 Lə yam ɓəkə naa dzəti hiɗî niy zamti
Hyala kwa taŋa shiy niy nza tikə tə hiɗî
diɓa. Sa niy səəkəshi yaməy, mba'a ghəshi
zləghwəhwə pətsa tə hiɗî gwa'a gwa'a.
7 Tsəgha na kwəma ghwəmə nata
ghwəmmə na, lə hiɗî ni gwa'a sənzənva.
A Hyala gəzəkə: «Lə ghwə dza ghəshiy
ndiva» kə. Sa nashi ghwəmmə tsa
sənzənvay, Hyala zlazlashi na di, ka
ndəghə vici dza naa səəkə ta sla ngwəvəə
dzəkən mbəzli jikir ni ɗî ma fəti və, ma
nza zamtishi gwa'a ki.
8 A madigahira, a kwəma tiɓa kwətiŋ
kala gar za ghən ghwəy ti: Va Ndə
sləkəpəy, piya bələkwə məŋ na, ghala
mbə lə vici kwətiŋəw, vici kwətiŋ na,
ghala mbə lə piya bələkwə bələkwə
məŋəw.
9 Ma kə nihwəti mbəzli mbə təkə
kwəma shiy: «Ka məni kwəma nzə kwa
sləkəpə kyaŋwkyaŋwəw, kwəma gəzəkə
na, ta mən dzee kəy, ka məni naw» kə
ghəshi. Mbalaa tsəgha na kiw. A na Kwa
sləkəpəy, ta məni kwəma gəzəkə na va
dza na. Ghwəy ndəghə na. Sa ɗî na mbəzli
gwanashiy səəkə ta tsati titihwə kaa ngəta
va kwəma shi jikir na, a ghənzə pəlashi
mbə nəfə tsa nzə. Sa nzana kala ɗî ghənzə
ndəə zay ya kwətiŋ.
10 Ya tsəgha nzə kiy, sa ka vəghwə tsa va
bərkəy na, ta zhəghəva dza Ndə sləkəpə
Yesəw Kəristəw səəkə. Na kataŋ kataŋ
na nanzəy, war vətəghə dza naa səəkə
njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzakə ndə
ta ghəli. Fəcavay tərəŋw dza mbəzliy
favə gaka, ka taŋəti dərazli van səəkə mə
ghwəmə. Ka ghwəmə dza na, mba'a zata.
Mba'a ghwə dzaa səəkəə ndəhwə shiy
dzəy tə ghwəmə gwanashi. Cəke' dza hiɗî
ni, lə shi ti shi gwanashiy zashi kwərakwə
ɓa.
11 Njana nzana tsəgha shi va dzaa
zamtəvashi kiy, ə pə ghwəy məni
məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy.
Ɗewɗew kə nəfə tsa ghwəy kwa kwəma
Hyala, ka ɗî fəti və mbə kwəma gwanata.
12 Ə pə ghwəy ndəghə vici dza Hyalaa
səəkə ti. Ɗikəvaŋwəyəm ta məni
kwəma wəzə na, a vəghwə tsa va mbəə
mbatsəvaa səəkə. Fəca vici va dza
ghwəməə ndita, ka zata kwəɗəp. Shi mə
ghwəmə gwa'a gwa'a na, mba'a ghəshi
ndishi kala tərə shiy ya jəw.
13 Ma kə Hyala kaa ngəmmə kiy, ghalaɓa
na ta zhini dzee ngatəŋwəy nahwəti
ghwəmə 'war'war na, lə hiɗî 'war'war
ni, kə. Pətsa vay, ka dza mbəzliy məni
*kwəma jikir naa nza tiɓaw. War mbəzliy
məni kwəma ɗî Hyala na shiy dzaa nza
tiɓa. Ava ghənzə na kwəma ndəghə
ghwəmmə sana.
14 A madigahira, va tsəgha ɗee
gəzaŋwəy ki, njana nzana mbə ndəghə
vici va ghwəyəy, ə pə ghwəy jihəva ta
məni kwəma wəzə na. Ta mbəə nza, sa
ka na səəkəy na, nza kəsaŋwəy ɗewɗew
kala kwəma rəɗa rəɗa na mbə nzəy tsa

2:22 2:22 Fir 26:11 **3:1 3:1** 1Pi 1:1 **3:2 3:2** Zhəwdə 17 **3:3 3:3** Zhəwdə 18; 2Tim 3:1 **3:4 3:4** Zher 17:15; Ezhek 12:22; Mt 24:27, 48-51 **3:5 3:5** Ghava 1:6-9; Ebr 11:3 **3:6 3:6** 2:5; Ghava 7:11-21; Mt 24:37-39 **3:8 3:8** Cem 90:4 **3:9 3:9** 3:15; 1Tim 2:4 **3:10 3:10** 1Tes 5:1-2; 1Pi 4:7 **3:12 3:12-13** Ezay 60:21; 1Kwər 6:9; ShiZhŋ 21:1, 27

ghwəy. Nza ghwəy mbəə kwəmavə zərkə
kwa jipə ghwəy li.
15 Sənay tə ghwəy, sa nay ghwəy
tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw kala
səəkə kyaŋwkyaŋwəy, ə ɗi na mbəzliy
kwəmavə kwal, ta tsati titihwə tsa shi ta
mbə ghəshiy mbəlishi. A Pəl zəməmmə
tsa mbə nəw Yesəw va ɗi ghwəmmə
tərəŋw tsasləghəŋwəy kwəma va tsəgha
ɓa. Hyala ɓanavə na sənata kwəma, ta
mbə ghəciy tsasliŋwəy kwəma va tsəgha.
16 Tsəgha ka Pəl gəzə kwəmaa dzəkən
kwəma va kaa mbəzli mbə nihwəti zliyahi
ci tsasliti na ɗaŋ ni gwa'a. Mbə nihwəti
zliyahi Pəl tsasliti nay, a kwəma mbə
shi caslakəta dalala ta favə ndə. Ka
nihwəti mbəzliy sənata ma kwəma va
kama bərci kwəma Hyala mbə nefer shiy
dza na, mba'a ghəshi ghavəə zhəghanti
kwəma va. Ka laɗamti kwəma ɗi kwəma
vaa gəzə. Tsəgha sənaɓəshi ghəshi mbə
zhəzhəghə nihwəti kwemer dzar mbə
Zliya Hyala dzar kwa kwal tsa gəmgəm
tsa. Mbə kwəma məni ghəshi va tsəghay,
ngwəvə Hyalaa mbahə ghəshiy dzəkən
ghən tsa shi.
17 Na na ghwəy kiy madigahiray, ava
ghəy gəzaŋwəy kwəma va, mba'a ghwəy
favə gwa'a gwa'a, va tsəgha gəzaŋwəy
ya. Mənim məhərli tərəŋw vantaa
mbəzliy yiɗi kwəma Hyala va ghavəə
ngəɗəhwəŋwəy dzəmbə kwəma shi va,
mba'a ghwəy taa shikəŋwəy gəm. Ka
zləɓa ghwəy ghəshiy ngaɗantəŋwəy tə
kwəma Hyala kəsəvə ghwəy va ƀekir dəvə
ma.
18 Ma pə ghwəy məntiy, mətsəhə pə
ghwəy mətsəhə kəli ka dza kwa kwəma,
lə nəw kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw Ntsaa mbəlimmə, a ghəci mbəə
mətsəhə məniŋwəy wəzə hwər tsa ci ka
mətsəhə ghwəy sənay kwa kwəma kwa
kwəma.
Fal slən tsa ci mbəzli tə hiɗi gwanashi,
ghala ndatsə ka dzar pa' kwa ndimndim.
*Amin. Ava tiɓa kərayee ki, nza ghwəy
nza.

3:15 3:15 3:9; Rm 2:4 **3:17 3:17-18** Zhəwdə 24-25 **3:17 3:17** Mk 13:5; 1Kwər 10:12; 1Pi 4:7 **3:18 3:18** 1:11

Kwa taŋa zliya tsasliti Zhaŋ
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, tsasliti slən tsa ci ntsaa tsasli mbəw. Ma kə nihwəti mbəzliy, Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw tsasli na. Sa nzana, kwəma tsasliti na mbə gha tsasli zliya nay, aa ɗi yəməva lə Yəwən kwəma wəzə na va tsasliti Zhaŋ, kə ghəshi. Nanzə kiy, gəzəkəvəri Zhaŋ bazhə bazhə naciw. Nda kaa ka wa tsasliti na zliya nay, sənay məndiw. Ma kə nihwəti mbəzliy, kaa mbəzli ghənghən ghənghən tə hiɗi ka Azəy tsasliti na, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1 pa' tə vəh 2:1-17 Zhaŋ gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw, a ghəshi nzəy mbə waŋ pi, mba'a ghəshi sənay, a Yesəw pəlata kwəma shi jikir na, kə ghəshi. Mbə nzəy tsa shi va kiy, ka ɗi nihwəti mbəzli.

Vəh 2:18-29 Njasa dza ka jakə Kəristəw tsahwəə dzəmbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Njasa dza məndiy sənashi ndərazhi Hyala.

Vəh 4:1-6 Njasa dza məndiy mbay tərа ghalaa dzəghwa na kataŋ na kwəma lə dzərvə.

Vəh 4:7-21 Ntsaa ɗi mbəzliy, Zəghwə Hyala na. Mba'a kə ndəə ɗi Hyalay, ta ɗi ndərazhi Hyala dza ndə kwərakwə.

Vəh 5 Zhaŋ gəzə njasa təɗanakən mbəzliy nəw Yesəw kaa shi tə hiɗi. Zhini mba'a gəzata kwəma jəwəə dzəkən kwəma gəzəhwə naa dzəkən.

Gəzə kwəmaa dzəkən ntsaa ɓəmmə piy

1 Avanaŋəy tsasliŋwəy zliyaa dzəkən ntsa nza slən tsa ciy «Kwəma Hyala» saa ɓanshi piy kaa mbəzli. Kwəma vay, maɗi Hyala ta nga shiy gwa'a gwa'a na ghənzə tiɓa. Ntsa har məndi vaa Kwəma Hyalay, a ghəy favə ghəciy gəzə kwəma, ka nay ghəy lə mətsəhi ghəy, mba'a ghəy nay wəzə wəzə, ka dapəhwə lə dividivi ghəy.

2 Ghala pətsa səəkə ntsa har məndi vaa «Kwəma Hyala» ta civa kaa mbəzliy, a ghəy nay. Va tsəgha ndəgha ghəy fətiy dzəkən, ka gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən ntsaa ɓəpə piy tsaa kə ɗi ma. Ntsa vay, vəgha Didi Hyala mə ghwəmə niy nza na, ma səəkə Hyalaa citəmmə nana.

3 Shi nashi ghəy lə mətsəhi ghəy, lə shi favə ghəy lə slimim ghəy na shi gəzaŋwəy ghəy ni kwəmaa dzəkən shi kwərakwə, ta mbə ghwəy nza kwasəbə ghəy mbə jakə tsa jakəŋəy ghəy lə Dəmmə Hyala, mba'a lə Zəghwə nzə Yesəw *Kəristəw.

4 Ta mbə vəshi ghwəmməə kərkəta, va tsəgha tsasliŋwəy ghəy kwəma na.

Hyala na waŋ pi

5 Ma kwəma gəzaŋwəy ghəy nay, kwəma favə ghəy va Yesəw *Kəristəw Zəghwə Hyala dəʼwə ghən tsa ci na. Ma kəy: «Waŋ pi na Hyala. Kwəma kwəsli kwəsli na dzar kwa kaɓaka nzə ya jəwəw» kə.

6 Ghənzə tsəgha ki, mba'a pə ghwəmmə ni, mbəzli jakəjakə ni nza ghəy lə Hyala, pə ghwəmmə, dza ghwəlammə ghwəmmə mbə məni kwəma dzar mbə kwəsli kiy. A ghwəmmə slavə dzərvə ghalaɓa. Kwəma Hyala kataŋ na mbə nəfə ghwəmmə ya jəw tsəghaw.

7 Ma mba'a pə ghwəmməə ka məni kwəma mbə waŋ pi, njasa nzana va mbə waŋ pi Hyala kwərakwə kiy, mbəzli jakəjakə ni nza ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə ghalaɓa ki. Ma nza miymiy Yesəw, Zəghwə nzə yaɓantəmmə kwəma ghwəmmə jikir na gwanata, kala rəɗa tar ghwəmmə ghwəla ki.

8 Mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka məni *kwəma jikir na ghəy na ghəyəw» pə ghwəmməy, ava ghwəmmə dzəmbəmmə mbə sla dzərvə kaa ghən tsa ghwəmmə ghalaɓa ki. Gəzəkə kwəma kataŋ na ghwəmmə ti ya jəwəw.

9 Mba'a pə ghwəmmə tsati titihwə va jikir tsa ghwəmmə kwa kwəma Hyalay, a Hyala dzaa pəlay jikir tsa mənti ghwəmmə mbə nəfə tsa nzə gwa'a, ka zhəghətəmmə ka mbəzli ɗewɗew ni. Sa nzanay, Hyala na, a ghwəmmə sənay, ntsa slar tsa na. Kwəma nə na ta məni dzee kəy, ta mənti dza na tsəgha.

10 War mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka məni *kwəma jikir na nza ghəyəw» pə ghwəmməy, ghalaɓa na, Hyalaa na zhəghəti ghwəmmə ka kwa sla dzərvə ki. Zləɓavə kwəma nzə ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə tsəgha kiw.

2

*Yesəw *Kəristəw na ntsaa dzaa kəətimmə*

1:1 1:1 2:13-14; Zhŋ 1:1-2, 14; Piy: 1Zhŋ 4:14; Zhŋ 6:35; 8:12; 11:25 **1:2 1:2** ndəgha fəti: Zhŋ 15:27 **1:4 1:4** Zhŋ 15:11 **1:5 1:5-7** Zhŋ 8:12 **1:5 1:5** 1Tim 6:16 **1:6 1:6** 2:4 **1:7 1:7** 3:5; Ezay 2:5; Ebr 9:12; ShiZhŋ 1:5 **1:9 1:9** Cem 32:3-5 **2:1 2:1** Rm 8:34; Ebr 7:25

1 A ndərazhee, ma kwəma tsasliŋwəy
ya na kwəma na tiy, vantaa ghwəy dzaa
məni *kwəma jikir na nə ya. Mba'a kə
kwəma jikir na mbəlita va ndəy, sənay
tə ghwəmmə, a gal tsa ghwəmmə tiɓa, ta
kəətimmə kwa kwəma Didi Hyala, ghəci
na Yesəw Kəristəw. Na naciy, ntsa slar tsa
na.
2 Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci zlay
na ghən tsa ci, mba'a mətiy ka shi ta məndi
Hyala li shi tə mbərkə ghwəmmə. Ta mbə
Hyalaa pəlayəmmə jikir tsa ghwəmmə.
War ta pəli tsa ghwəmmə jikir gwa'a
tsəgha naw. Əhəŋ, ta pəlanshi jikir tsa
mbəzli tə hiɗî gwanashi mətiy na.
3 Mba'a pə ghwəmmə ɗîti fəti ta məni
kwəma gəzəkə Hyalay, ghalaɓa na, a
ghwəmmə taa sənay, mbəzliy sənata
Hyala nza ghwəmmə, pə ghwəmmə.
4 Mba'a kə ndə ni: «E sənata Hyala»
kə, dzəghwa kala ɗî fəti ghəci ta məni
kwəma gəzəkə Hyala məni nzəy, ndə
dzərvə gəməy na tsava ndə. Kwəma Hyala
kataŋ na mbə nəfə tsa ci ya jəwəw.
5 Ma ntsaa ɗî fəti ta məni kwəma gəzəkə
Hyalay, a tsava ndəə ɗî Hyala kataŋ kataŋ.
Ava ti dza ghwəmməə sənay jakəjakə nza
ghwəmmə lə Hyala, pə ghwəmmə.
6 Ma ntsaa ni: «Jakəjakə nza ghəy
lə Yesəw» kəy, war njasa niy nza nzəy
tsa Yesəw va tikə təɓə na ghəciy nzəy
kwərakwə.

Nahwəti kwəma 'war'war na

7 A madigahira, ma kwəma
tsasləghəŋwəy ya nay, mənta na nja
nahwəti kwəma gəzaŋwəyee 'war'war na
ta məni, kala səəkə ghwəy favəw. Kwəma
səəkə ghwəy favə na. Kwəma mbəradzəta
na va niy nza tiɓa, mba'a tsəhəta va ghwəy
ghala kwataŋata na.
8 Ya tsəgha nzə kiy, kwəma 'war'war naa
tsasliŋwəy ya tə kwəma va. Tə nzəy tsa
*Kəristəw tə hiɗî, lə tsa ghwəy nzəy sənay
məndi kwəma kataŋ naa kwəma va, kə
məndi. Sa nzana, mbə ɓarvata kwəma
mbə kwəsli, ma waŋ pi tsa kataŋ tsa na,
mbə mbərə ghəci nana.
9 Mba'a kə ndə ni: «Ntsa mbə waŋ
pi nzee» kə, dzəghwa kala ɗî kwəma ng-
warməhiy nəw ghəshi Yesəw li shi ghəciy,
ghwəlay na tsava ndə mbə kwəsli.
10 Ma ntsaa ɗî ngwarməhiyəy, ghəci na
ntsa mbə waŋ pi. Tsava ndə kiy, kwəma
tiɓa dzaa tərambəə dzəmbə *kwəma jikir
naw.
11 Ma na ntsaa ɗî ma kwəma ng-
warməhiy mbə nəw Yesəw vay, mbə
kwəsliy na tsava ndə ki. Mbə kwəsli dza
naa dza dza ci, kala sənay ma kwa pətsa
dza na, sa nzana mba'a kwəsli ghwəlfay.
12 Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma
na tiy ndərazhi yay, sa nzana, gwa'a gwa'a
Hyala pəlayŋwəy jikir tsa mənti ghwəy
mbə nəfə tsa nzə, tə sləni mənti Kəristəw.
13 Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma
na tiy dəshi ndərazhiy, sa nzana, mba'a
ghwəy sənay ntsaa nza tiɓa ghala
kwataŋata. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na
kwəma na tiy gwəlay, sa nzana, mba'a
ghwəy təɗanakən kaa *ndə jaka tsa Hyala
va jikir tsa.
14 Ma kwəma tsasliŋwəy ya kwəma na
ti ɓay ndərazhiy, sa nzana, mba'a ghwəy
sənay Didi Hyala. Ma kwəma tsasliŋwəy
ya na kwəma na tiy dəshi ndərazhiy, sa
nzana mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tiɓa
kwataŋata. Ma kwəma tsasliŋwəy ya
na kwəma na ti diɓay gwəlay, sa nzana,
lə bərci va ghwəy mba'a ghwəy kəsəvə
kwəma Hyala mbə nefer ghwəy. Dzəghwa,
mba'a ghwəy təɗanakən kaa ndə jaka tsa
Hyala va jikir tsa.
15 Ka səkwa nzəghə ghwəy ta nzəy tsa
tikə tə hiɗî ni, ya ta shiy jəw mbə shi tikə
tə hiɗî ma. Mba'a kə nzəghə ndəə səkwa
ta nzəy tsa tə hiɗîy, ka ɗî Didi Hyala na
mbə nəfə tsa ciw.
16 Ma na shi tikə tə hiɗî gwanashi, shiy
nja shi gəmgəm ni maw vəgha ndə ngəri,
lə məni mətsə ta shi tə hiɗî, lə kəli ghən
kiy, va Didi Hyala səəkə niva shiyəw. Tikə
tə hiɗî səəkə ghəshi.
17 Kar hiɗî lə shi məni mbəzli va mətsə
ti shi gwa'ay, ta kəɗishi dza ghəshi. Ma na
ntsaa məni kwəma njasa ɗî Hyala kiy, tə
ghwəməy dza naa nza pa' kwa ndimndim.

*Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va ka jaka Yesəw *Kəristəw?*

18 A ndərazhee, ndal tərmbə vəghwə
ta kərə hiɗiw. A ghwəy niy favə, ma
kə məndi niy niy: «Ghala pətsa dza
hiɗîy nza ndəkwə ta kərəy, ta səəkə dza
ndə jaka tsa Kəristəw» kə məndi niy ni.
Avanay sənzənva kiy, kwal mbə ka jakahi
Kəristəw tiɓa, sa səəkəshi ghəshiw. Ava
va tsəgha sənay ghwəmmə kiy, a vici va
səəkəta nana ki, pə ghwəmmə.
19 Ka jaka Yesəw vay, mbə ghwəmmə
səvəri ghəshi. Sa kama ghəshiy mbəzli
mbə ghwəmmə karkar niy, va tsəgha

2:2 2:2 4:10; Zhŋ 1:29 **2:4 2:4** 1:6; 4:6; Zhŋ 3:21; 8:44; 16:13 **2:5 2:5** 2:17; 5:3; Zhŋ 14:15; 2Zhŋ 6 **2:6 2:6** Zhŋ 13:15; 15:5 **2:7 2:7-8** 4:11; Zhŋ 13:34 **2:7 2:7** 2:24; 3:11 **2:8 2:8** Zhŋ 1:9-10; 8:12; Rm 13:12 **2:9 2:9** 3:10, 15; 4:20 **2:10 2:10** Cem 119:165; Rm 14:13 **2:11 2:11** Zhŋ 12:35-36 **2:12 2:12** SləniKY 4:12 **2:13 2:13-14** 1:1-2 **2:15 2:15** Zhk 4:4 **2:16 2:16** Fir 27:20; Rm 13:14; Ef 2:3; Zhk 4:16 **2:17 2:17** Mt 7:21; 1Kwər 7:31 **2:18 2:18** 4:3; Mt 7:15; 2Zhŋ 7 **2:19 2:19** SləniKY 20:30

ɓarvashi ghəshi mbə ghwəmmə. Mba'a kə
ghəshi niy nza ka mbəzli mbə ghwəmmə
karkar ni nzay, ka dza ghəshiy səvərishi
mbə ghwəmmə nzaw. Ma sa zlammə
ghəshi vay, ta mbəə citi nza tsa kama
ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə na.
20 Ma ghwəy ta na na ghwəyəy, a Yesəw
Kəristəw fambəŋwəy Safə tsa ci mbə nefer
ghwəy, mba'a ghwəy sənata kwəma kataŋ
na gwanaŋwəy.
21 Sa sənata ma ghwəy kwəma kataŋ
na tsasliŋwəy ya kwəma tsasliŋwəy ya na
kiw. Sa nzana, mba'a ghwəy sənata na
kataŋ na va kwəma, zhini mba'a ghwəy
sənay, dzərvə mbə na kataŋ na kwəmaw,
pə ghwəy. Va tsəgha tsasliŋwəy ya.
22 A ndə dzərvə kia? Ya wa ntsaa ni
Kəristəw Ntsa tivə Hyala na Yesəwəw, kəy,
ghəci na ndə dzərvə, ghəci na ndə jaka
tsa Kəristəw ki. Ntsaa zləɓavə ma kar
Dəmmə Hyala va, ghəshi lə Zəghwə nzə.
23 Sa nzana, ya wa ntsaa zləɓati ma
Yesəw ka Zəghwə Hyalay, zləɓavə Dəy
Yesəw tsa va na kwərakwəw. Ma ntsaa
zləɓavə: «Zəghwə Hyala na Yesəw!» kəy,
aa sənay Didi kwərakwə.
24 Ghənzə tsəgha kiy, kwəma favə
ghwəy va ghala kwataŋatay, məntim
məhərliy dzəkən wəzə, mba'a ghwəy
kəsəvə mbə nefer ghwəy. War mba'a
pə ghwəy kəsəvə kwəma gha ghwəy vaa
favə wəzə mbə nefer ghwəyəy, ghalaɓa
na, mbəzli jakəjakə ni nza ghwəy lə Yesəw,
mba'a lə Dəy kwərakwə ɓa.
25 Ma kə Kəristəw kaa kwəma
gəzəkəmmə nay: «Ta ndaŋwəy piy tsaa
kəɗi ma dzee» kə.
26 Kwəma tsaslitəŋwəy ya nay, dzəkən
mbəzliy ngəɗiŋwəy va, ta zamtəŋwəy
tsaslitee.
27 Na na ghwəy tala kiy, a Yesəw
ndaŋwəy *Safə tsa Hyalaa dzəmbə ne-
fer ghwəy. Njana nzana, mba'a Safə
tsa Hyala mbə nefer ghwəy tsəgha kiy,
kwal tsa ghwəy tiɓa lə pəla tsahwəti ndə
ɓəniŋwəy kwəma ghwəlaw. Sa nzanay,
mbə ɓəniŋwəy kwəma ɗi Hyala gwanata
na Safə tsa nzə va. Ni ghwəy shi ɓəniŋwəy
na vay, shi kataŋ ni na ghəshi, dzərvə
dzar mbə shi ya jəwəw. Va tsəgha kiy,
nzəyŋwəyəm jakəjakə lə Kəristəw, njasa
ɓanavəŋwəy Safə tsa Hyala va.
28 A ndərazhee, garəŋwəyəm tə jakə tsa
jakəŋwəy ghwəy va lə Kəristəw mbə nefer
ghwəy, vantaa ghwəmmə taa hazləni ta
nza, fəca ka na səəkə. Kala dzaa ha'wəə
mənimmə kwa kwəma ci, fəca dza naa
səəkə.
29 Na na ghwəy kiy, a ghwəy sənay
ntsa slar tsa na Kəristəw pə ghwəy. Va
tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ya wa ntsaa
məni kwəma slar nay, Zəghwə Hyala na
kwərakwə, pə ghwəy.

3

Ndərazhi Hyala nza ghwəmmə

1 Nighətim njasa cikəvəri Dəmmə Hyala
mə ghwəmə ɗi tsa ɗitəmmə na dikə tsa
ci di, pa' ka harəmmə ghəciy ndərazhi ci.
Ta na navay, ndərazhi ci nza ghwəmmə
kataŋ. Va tsəgha mbə ma mbəzliy nəw ma
Yesəw sənammə, ka ndərazhi Hyala, sa
nzanay, sənata Hyala ghəshi kwərakwəw.
2 A madigahira, nana diy, ndərazhi
Hyala mənimmə ghwəmmə. A na
kwəmaa taa nza kwa kwəma, nda njaa dza
ghwəmmə nzay, sənata nava ghwəmmə
diw. Na sənata ghwəmmə gwa'a tsəghay,
sa ka Yesəw *Kəristəw tsahwəyəy, ta nza
dza ghwəmmə njasa dza na vaa nza
ghalaɓa. Sa nzanay, ta nay dza ghwəmmə
njasa dza pa ciy nza wəzə wəzə.
3 Ya wa ntsaa fəy ghən tsa ci gəzliŋə
ta nza njasa nza Kəristəw kwərakwə
kiy, mba'a mənti ghən tsa ci ɗewɗew,
njasa nza Yesəw Kəristəw va ɗewɗew
kwərakwə ki.
4 Ya wa ntsaa məni *kwəma jikir na
gwa'ay, fətiy ɗi ma tsava ndə ta *kwəma
pəhəti Hyala. Sa nzanay, məni kwəma
jikir na na, ɗi ma fəti va kwəma pəhəti
Hyala na.
5 A ghwəy sənay kiy, ta yaɓanti kwəma
ghwəmmə jikir na səəkəy Yesəw Kəristəw
tikə gwa'a tsəgha, ma ghəci na naciy,
kwəma jikir na və ya jəwəw.
6 Ghənzə tsəgha kiy, ntsaa jakəy
kwagwa'a lə Yesəw Kəristəw mbə nəfə tsa
ciy, aa zlata məni kwəma jikir na. Ma na
ntsaa nəw lə məni kwəma jikir nay, səəkə
tsava ndə nay Yesəwəw, sənay Yesəw na
diɓaw.
7 A ndərazhee, ka zləɓa ghwəy məndiy
ngəɗiŋwəy ma, ya wa ntsaa mənti kwəma
slar nay, ntsa slar tsa na tsava ndə, njasa
nza Yesəw Kəristəw vaa ntsa slar tsa
kwərakwə.
8 Ma na ntsaa nzəyəy war mbə məni
kwəma jikir nay, tsa *ndə jaka tsa Hyala
na tsava ndə. Sa nzanay, ndə məni kwəma
jikirkir na na ndə jaka tsa Hyala naci
ghala kwataŋata. Va tsəgha səəkəy Yesəw

2:20 2:20 2:27 **2:22 2:22** 4:3; 2Zhŋ 7 **2:23 2:23** 4:15; 5:1; Zhŋ 5:23; 15:23; 2Zhŋ 9 **2:24 2:24** 2:7 **2:25 2:25** Zhŋ 5:24 **2:27 2:27** Zher 31:34; Zhŋ 14:16; 16:13 **2:28 2:28** 3:21; 4:17; Zhŋ 5:22; 15:5 **2:29 2:29** 3:10 **3:1 3:1** 3:10; 4:6; Zhŋ 1:12; 3:16 **3:2 3:2** 2Kwər 3:18; Flp 3:21 **3:5 3:5** 1:7; 2:2; 4:10; Ezay 53:9; Zhŋ 1:29; 8:46; 2Kwər 5:21; Ebr 4:15; 9:14; 1Pi 1:19; 2:22, 24; 3:18 **3:6 3:6** 3:9; 5:18; Zhŋ 15:5; Rm 6:2, 14 **3:8 3:8** Mt 12:26-29; Zhŋ 8:44

Zəghwə Hyala tikə tə hidi̇ ta mbəə zamti
sləni ndə jaka.
9 Ma na ntsaa məniy ka Zəghwə Hyala
naci kiy, ka nəw na lə məni kwəma jikir
na ghwəlaw. Sa nzanay, lə piy tsaa səəkə
va Hyala na mbə nəfə tsa ci. Ka mbay naa
nəw lə məni kwəma jikir na ghwəlaw. Sa
nzanay, Dəy na Hyala.
10 Avanay, njasa təhəvərivashi ndərazhi
Hyala lə ni ndə jakə tsa Hyala: War mba'a
kə ndə kala di̇ məni na wəzə na kwəma,
kala di̇ mətsə tsahwəti zəmbəghəy tsa
mbə nəw Yesəw ghəciy, tsava ndə na,
məniy ka Zəghwə Hyalaw.

*«Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy!»
kə Hyala*

11 Avanta kwəma gha ghwəy favə ghala
kwataŋata: «Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy» kə Yesəw.
12 Nəghətaa ghwəmmə məni shiy nja
*Kayən ma. Ghəci na naciy, zəghwə ndə
jaka tsa Hyala, jikir kwəma tsa niy nza
na. Dza na mba'a pəəsliti zəmbəghəy.
Ma kwəma pəəsliti na zəmbəghəy tsa va
tiy, sa nzana kwəma wəzə na zəmbəghəy
məni, ma ghəci ghəci Kayən naci ki na,
*kwəma jikir na ghəciy məni.
13 A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, ya
əy di̇ ma mbəzliy nəw ma Yesəw mətsə
ghwəyəy, əntaa məniŋwəy nja mad̈aŋa
ma.
14 Ghwəmmə na na ghwəmməy, a
ghwəmmə sənay, mbəzli bəkwə bəkwə
ni niy nza ghwəmmə. Dzəghwa nana
na, mba'a ghwəmmə satim mbə məti,
mbə piy ghwəmmə ki. Tə wa sənay
ghwəmmə mbəzli mbə piy nza ghwəmmə
pə ghwəmməy, tə sa nzana mbə di̇ kwəma
ngwarməhimmə ghwəmmə. Ma ntsaa di̇
ma kwəma zəmbəghəy vay, ntsa məti məti
tsa na tsava ndə ghwəlay.
15 Ma ntsaa di̇ ma kwəma zəmbəghəy
tsa mbə nəw Yesəw kiy, ndə bəkwə mbəzli
na tsava ndə. A ghwəy sənay, war mba'a
kə ndəə, ndə bəkwə mbəzliy, kwəmavə
piy tsaa kədi̇ ma tsava ndəw.
16 A Yesəw *Kəristəw di̇təmmə,
dzəghwa na mba'a səəkəy mətiy tə
ghwəmmə. Ava tə kwəma ci va dza
ghwəmməə sənay, njasa ka ghwəmmə di̇
kwəma ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw
kwərakwə, ta mbə ghwəmməə zləɓavə,
ya məti ta kwəma shi.
17 Sənzənvay, mba'a kə ntsa nza shiy və
tərəŋw nay tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə
nəw Yesəw kala shiy və, dzəghwa kala
zhanci hwər tsa ci ti ya jəw, gar katay
ghəciy, njaa njaa ka ntsa tsəgha tsa va
mbəə ni na: «Mbə di̇ Hyala nzee lə nəfə
tsee kwətiŋ» kə kia? Tiɓaw.
18 A ndərazhee, əntaa ghwəmmə dzaa
gəzə a ghwəmməə di̇ nihwəti mbəzli, pə
ghwəmmə kwataka lə miy gwa'a tsəgha
ma. Əhəŋ, ə pə ghwəmməə di̇ mbəzli mbə
nəfə tsa ghwəmmə kataŋ kataŋ. Ka ci di̇
tsa vaa səvəri lə məni kwəma wəzə na kaa
mbəzli.

*Njasa dza ghwəmməə mbay garə kwa
kwəma Hyala kala hazləni tiɓa*

19 Mba'a pə ghwəmməə di̇ nihwəti
mbəzli tsəgha kiy, ti dza ghwəmməə
sənay, mbəzliy nəw kwəma kataŋ na nza
ghəy, pə ghwəmmə. Diɓay, ghənzə na
kwəmaa dzaa ɓəmmə bərci, ta garə kwa
kwəma Hyala, kala hazləni tiɓa.
20 Sa nzana, ya ə ɓəmmə nəfə tsa
ghwəmmə fəti ta kwəma jikir tsa mənti
ghwəmməy, ka dza her ghwəmmə kwa
kwəma Hyalaw. A ghwəmmə sənay, a
Hyala taŋəti nefer ghwəmmə tə sənata
kwəma. Kwəma tiɓa kala sənata gwa'a
gwa'aw.
21 Ava tsəgha na nava ki, madigahira,
kala ɓəmmə fəti kə nəfə tsa ghwəmmə ta
kwəma jikir tsa mənti ghwəmməy. A bərci
va ghwəmmə ta garə kwa kwəma Hyala,
kala hazləni tiɓa ki.
22 Ya nimaɓa shiy d̈əw ghwəmmə
va Hyalay, ta ndammə shi va dza na
kwərakwə ki. Sa nzana mbə di̇ fəti
ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə na məni
nzə, ka məni kwəmaa təɓanta ɓa.
23 Avanata kwəma gəzəkəmmə na, ta
məni: Ə pə ghwəmmə ɓanavə nefer
ghwəmmə kaa Yesəw *Kəristəw Zəghwə
nzə. Ka di̇ ghən tsa ghwəmmə kwa
jipə ghwəmmə njasa gəzəkəmmə Yesəw
Kəristəw va.
24 Ntsaa di̇ fəti ta kwəma gəzəkə Hyala
məniy, a jakəy lə Hyala, mba'a Hyala
jakəta li kwərakwə. Lə Safə tsa nzə
va d̈ewd̈ew tsa ndammə Hyala, sənay
ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, pə
ghwəmmə.

4

*Njasa dza ghwəmməə sənay təhəvəri
*Safə tsa Hyala lə tsa *ndə jaka tsa Yesəw
Kəristəw

1 A madigahira, mba'a kə ndə səəkəy
dzəmbə ghwəy, lə Safə tsa Hyala nzee, kəy,
əntaa ghwəy zləɓa kwəma ci war tsəgha

3:10 3:10 2:9, 29 **3:11 3:11** 2:7-8; 4:11; Zhŋ 13:34 **3:12 3:12** Ghava 4:8 **3:13 3:13** Zhŋ 15:18 **3:14 3:14** 2:11; Zhŋ 5:24; 13:35 **3:15 3:15** Mt 5:21-22; ShiZhŋ 21:8 **3:16 3:16** Zhŋ 15:13; Gal 1:4; Flp 2:17; 1Tes 2:8 **3:17 3:17** Nəw 15:7 **3:18 3:18** Zhk 2:15-17 **3:21 3:21** 2:28 **3:22 3:22** Zhŋ 15:16 **3:23 3:23** Zhŋ 2:23; 13:34 **3:24 3:24** 4:13; Zhŋ 14:16; 15:5; Rm 8:5, 9, 14 **4:1 4:1** 2:18; Mt 7:15; 1Tes 5:21

ma. Ə pə ghwəy dzaa naghamti wəzə, ta
mbə ghwəy sənay nda Safə tsa Hyala na
sa və kataŋ kataŋ, ka ghwəy gha zləɓa.
Va wa gəzaŋwəy ya tsəghay, sa nzana,
ɗaŋshi ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə
tsahwəshi dzəti hiɗi nana.
2 Avanay njasa dza ghwəy sənay, a Safə
tsa Hyala va ndə pə ghwəy: Ya tsamaɓa
ndə na ntsaa dzaa ni: «A Yesəw Kəristəw
mənti ghən tsa ci ka ndə, mba'a səəkəy
tikə tə hiɗi» kəy. Ava ghəci na ntsa nza
Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ci.
3 Ma ntsaa ni: «Zhəghəy Yesəw ka ndə
ngəri, mba'a səəkəy tikə tə hiɗiw» kəy,
tsava ndə na, Safə tsa Hyala mbə nəfə
tsa ciw. Safə tsaa səəkə va ndə jaka tsa
Kəristəw na sa mbə nəfə tsa ci. A ghwəy
niy favə: «Ta səəkə dza na» kə məndi niy
ni. Aa səəkəy dzəti hiɗi nana ki.
4 Na na ghwəy tala kiy ndərazhiyay,
mbəzli Hyala nza ghwəy, a ghwəy
'wəshamti ka gəzə kwəma Hyala ka
dzərvə. Sa nzanay, bərciɓa mbə Safə tsa
Hyala va mbə ghwəy na kən safə tsa mbə
mbəzliy nəw ma Yesəw.
5 Ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə
vay, mbəzliy nəw kwəma tikə tə hiɗi na
ghəshi, sa nzana kwəma shi tikə tə hiɗi ni
na shi kwəma gəzə ghəshi kiy, va tsəgha fə
mbəzliy nəw ma Yesəw ghən ta fa kwəma
gəzə ghəshi va.
6 Ghwəmmə na na ghwəmmə kiy,
ndərazhi Hyalaa gə ghwəmmə. Va tsəgha
kiy, ntsaa sənata Hyala na, ta fa kwəma
gəzə ghwəmmə dza na. Ma na mbəzliy
kamaa shi Hyalay, ka fa kwəma gəzə
ghwəmmə ghəshi ya jəwəw. Ava tsəgha
dza ghwəmməə mbay tihəvəri mbəzliy
gəzə kwəma lə Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa,
lə mbəzliy gəzə kwəma lə safə tsa ndə
dzərvə.

Tə ɗi tsa ɗitəpə Hyala sənay ghwəmmə ɗi ghən tsa ghwəmmə

7 A madigahira, ɗi pə ghwəmməə ɗi
ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə.
Sa nzanay, va Hyala səəkə ɗi. Ya wa ntsaa
ɗi Hyala, ka ɗi nihwəti mbəzliy, Zəghwə
Hyala na tsava ndə, aa sənata Hyala.
8 Ma ntsaa ɗi ma Hyala, kala ɗi nihwəti
mbəzliy, sənata Hyala tsava ndə na ciw. Sa
nzanay, ɗi na Hyala də'wə ghən tsa nzə.
9 A Hyala ghwənikə Zəghwə nzəə dzəti
hiɗi, zəkwəti ghəci və, ta mbə ghəciy
ndammə piy tsaa kəɗi ma. Kwəma mənti
na va tsəghay, aa cikəvəri ɗi tsa ɗitəmmə
na wəzə wəzə.
10 Avanay ɗi njasa njana: Sa nzana
mba'a ghwəmmə ɗiti Hyala pərɓa
ghwəmmə naw. Əhəŋ, sa nzana ghənzə
saa 'waa ɗitəmmə pərɓa ghənzə. Dza
na mba'a ghwənikə Zəghwə nzə tə
ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə kwəmavə
pəli kwəma ghwəmmə jikir na tə mbərkə
məti ci.
11 A madigahira, njana nzana tsəgha
Hyala ɗitəmmə kiy, ə pə ghwəmməə ɗi
ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə
kwərakwə ki.
12 A ghwəmmə sənay, ndə tiɓa mba'a
səəkəə nata Hyala njasa nzanaw. Ya
tsəgha nzə, mba'a pə ghwəmməə ɗi
ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmməy,
jakəjakə na Hyala lə ghwəmmə. Ghalaɓa
kiy, ɗi tsa nzə va na aa kwəmavə bərci
mbə nefer ghwəmmə.
13 Sa ndammə Hyala va Safə tsa nzə
ɗewɗew tsay, ti sənay ghwəmmə jakəjakə
nza ghwəmmə li, jakəjakə ghənzə lə
ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə.
14 Ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, a
ghəy nay lə mətsə ghəy, dəmmə Hyala
ghwənikə na Zəghwə nzə ta səəkə ta
mbəli mbəzli tə hiɗi. Va tsəgha gəzə ghəy
kaa mbəzli kataŋ na kwəma va, pə ghəy.
15 Ya tsamaɓa ndə zləɓati na: «Zəghwə
Hyala na Yesəw» kəy, jakəjakə na Hyala
lə tsava ndə, ghəci kwərakwə na, jakəjakə
ghəci lə Hyala.
16 Na na ghwəmməy, a ghwəmmə sənay,
a Hyalaa ɗimmə, pə ghwəmmə, mba'a
ghwəmmə zləɓavə ɗi tsa nzə va.
Ɗi na Hyala. Ma ntsaa ɗi nihwəti
mbəzli, ka ɗi Hyalay, tsava ndə na
jakəjakə na lə Hyala, jakəjakə Hyala li
kwərakwə.
17 Mba'a kə ɗi tsa citəmmə Hyala va
mbə ghəra sləni njasa ɗi na mbə nefer
ghwəmməy, njasaa niy nza nzəy tsa Yesəw
*Kəristəw va tikə tə hiɗi niy nzay, tsəgha
dza tsa ghwəmmə nzəy nza ghalaɓa
kwərakwə. Ka dza hazləniy ghərammə
kwa kwəma ci fəca dza naa ɓasə ngwəvəə
dzəkən mbəzli kiw.
18 Ma ntsaa ɗi Hyalay, ka nza hazləni
mbə nəfə tsa ci ya jəwəw. Sa nzanay,
gwa'a gwa'a ka ɗi tsa Hyala va kataŋ tsaa
ɓəkəvəri hazləni mbə nəfə ci. Mba'a kə
ndəə hazləniy, kwəmavə ghəra sləni ɗi tsa
Hyala va mbə nəfə tsava ndə njasa ɗi naw.
Ta kəsə dza ngwəvə. Sa nzanay, tə kwəma
hazləni səəkə ngwəvəə dzəkən ndə.

4:2 4:2 Zhŋ 1:14; Rm 10:9; 1Kwər 12:3 **4:3 4:3** 2:18, 22 **4:4 4:4** 5:5 **4:5 4:5** Zhŋ 3:31 **4:6 4:6** 2:4; 3:1; Zhŋ 8:47; 18:37 **4:8 4:8** 4:16 **4:9 4:9-10** Zhŋ 3:16 **4:10 4:10** 2:2; 3:5; Rm 5:8, 10 **4:11 4:11** 3:11; 4:21; Mt 5:44-45; 18:33; Zhŋ 13:34; 2Zhŋ 5 **4:12 4:12** 2:5; 4:17; Zhŋ 1:18 **4:13 4:13** 3:24 **4:14 4:14** Zhŋ 15:27 **4:15 4:15** 2:23 **4:16 4:16** 4:8-10; Zhŋ 15:5 **4:17 4:17** 2:28; 4:12 **4:20 4:20** 2:9

19 Ma na na ghwəmməy, a ghwəmməə
ɗi nihwəti mbəzli, ka ɗi Hyala. Sa nzanay,
pərɓa Hyala 'wa naa ɗitəmmə.
20 Mba'a kə ndə ni: «Mbə ɗi Hyala
nzee!» kə, dzəghwa kala ɗi ma mətsə
mbəzli ghəciy, dzərvəə slasla tsava ndə,
ka ɗi Hyalaw. Kwa vəghwə tsa nzana
kala ɗi mbəzli ghəci, ghəshi shi nashi na
kwa mətsə ciy, njaa ka na mbəə ɗiti Hyala
nanzə, ghənzə sa səəkə ma naa nataa?
21 Ma kə Yesəw də'wə ghən tsa ci kaa
kwəma gəzəkəmmə na ta məniy: «Ma
ntsaa ni mbə ɗi Hyala nzee kəy, ɗi kəə ɗi
ngwarməhiy mbə nəw Yesəw kwərakwə!»
kə.

5

Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw 'wəshamti kwəma tə hiɗi

1 Ya tsamaɓa ndə zləɓati na mbə nəfə
tsa ci: «Yesəw na *Kəristəw tsa tivə Hyala
va ta mbəlipə» kəy, Zəghwə Hyala na.
Ghənzə tsəgha mba'a kə ndəə ɗi kwəma
Dəyəy, ta ɗi kwəma nihwəti ndərazhi
yakə Didi tsa va dza na kwərakwə.
2 Vanay njasa dza ghwəmməə sənay
mbə ɗi ndərazhi Hyala nza ghwəmmə, pə
ghwəmmə: War mba'a pə ghwəmmə mbə
ɗi Hyala, ka ɗi fəti ta kwəma gəzəkə nay,
mbə ɗishi nza ghwəmmə.
3 Ma kwəma ɗi tsa nə ghwəmmə va,
a ghwəmməə ɗi Hyala, pə ghwəmməy,
ghənzə na ɗi fəti ta kwəma gəzəkə na
məni nzə. Talay, 'yahə'yahə na ɗi fəti
ta kwəma gəzəkə Hyala va məni nzə va
ghwəmməw.
4 Sa nzana, ya wa ntsaa məniy ka
Zəghwə Hyalay, ta mbay dza naa
'wəshamti bərci shi tə hiɗi ni. Sa nzana
mba'a ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə
kaa Yesəw, va tsəgha dza ghwəmməə
mbay 'wəshamti bərci shi tə hiɗi.
5 Wa tsahwəti ntsaa dzaa mbay
'wəshamti bərci shi tə hiɗi ni kia? Ghəci
tiɓa kala war ntsaa zləɓati mbə nəfə ci:
«Yesəw na Zəghwə Hyala» kəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kwəma Yesəw *Kəristəw*

6 A Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa
ci səəkəy dzəti hiɗi, mba'a dzarəy kwa
yam *batem, mba'a miymiy ci shəkəshi
ghala pəəsli məndi va. Kwataka dzar kwa
yam batem dzarəy na gwa'a tsəghaw, a
shəkamti miymiy ci diɓa. Dzəghwa *Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa də'wə ghən tsa ci,
mba'a gəzəkəŋəy kwəma va: «Kataŋ na
tsəgha» kə. Ma Safə tsa Hyala naciy, ka
sla dzərvə naw.
7 Mahkan na shiy cimmə, Zəghwə Hyala
na Yesəw kataŋ, kə ghəshi. Ma shi vay:
8 Ana Safə tsa Hyala, lə yam, mba'a
miymiy. Ma ghəshi mahkanavashiy,
kwəma kwətiŋ na na sa shi.
9 Mba'a kə ndə ngəri ndəghakən fətiy
dzəkən kwəma nata nay, kar ghwəmməə
zləɓa tsəgha na, pə ghwəmmə. Fəti
ndəghati Hyala də'wə ghən tsa nzə
kiy, aa taŋəti fəti ndəgha ndə ngəri.
Ghənzə ghənzə Hyala də'wə ghən tsa nzə
ndəghakən na fəti vaa dzəkən Zəghwə
nzə va tsəgha ki.
10 Va tsəgha na, ya wa ntsaa ɓanavə nəfə
tsa ci kaa Zəghwə Hyalay, war ta zləɓavə
fəti ndəghati Hyala va dza na mbə nəfə
tsa ci: «Kataŋ na tsəgha» kə. Ma ntsaa
ɓanavə ma nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwa
dzərvə dza naa fəy Hyala. Sa nzana, kala
zləɓa fəti ndəghakən naa dzəkən Zəghwə
nzə ghəci.
11 Avanta fəti ndəghakən Hyalaa dzəkən
kwəma va, a kəy: «Aa ndammə piy tsaa
kəɗi ma, səəkə dzar kwa Zəghwə nzə» kə.
12 Ya wa ntsaa jakəy lə Zəghwə Hyalay,
aa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma. Ma ntsaa
jakəy ma liy, kwəmavə piy tsa vaw.
13 Ma kwəma tsasliŋwəy ya kwəma va
ti, ghwəy mbəzliy ɓanavə nefer ghwəy
kaa Zəghwə Hyalay, ta mbə ghwəy sənay
kataŋ, a ghwəy kwəmavə piy tsaa kəɗi
ma, pə ghwəy.

Kwəmaa dzəkən piy tsaa kəɗi ma

14 Mba'a pə ghwəmməə dzəghwa
kwəma Hyalay, ka dza her ghwəmməw.
Sa nzanay, a ghwəmmə sənay, mbə fa
kwəma cə'wə ghwəmmə və na, kama
kwəma va ge'i njasa ɗiti na.
15 Njana nzana mba'a ghwəmmə sənay,
mbə fa kwəma cə'wə ghwəmmə və na, pə
ghwəmməy, a ghwəmmə sənay kwərakwə
kiy, ta ndammə dza na, ya nimaɓa shi
cə'wə ghwəmmə va və, pə ghwəmmə.
16 Mba'a kə ndə nay tsahwəti
zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw mbə
məni *kwəma jikir naa dzaa kama gar
məti ghəci vəy, ə kəə cə'wə Hyala ti.
A Hyala dzaa ɓanavə piy tsaa kəɗi ma
kaa zəmbəghəy tsa va. Ma kwəma cə'wə
gəzee vay, war ta mbəzliy mənti jikir tsaa
kama gar məti ghəshi və, dza naa nza
wəzə. Sa nzanay a kwəma jikir na tiɓa
kwətiŋ gar məti ndə və. Gəla nava kwəma
jikir naa na dza ghwəy cə'wə tiw.

4:21 **4:21** 4:11; Mt 22:34-40 **5:1** **5:1** 1Pi 1:22-23 **5:3** **5:3** 2:5; Nəw 30:11; Mt 11:30 **5:4** **5:4** Zhŋ 16:33 **5:5** **5:5** 4:4; Rm 8:37 **5:6** **5:6** Zhŋ 16:13; 19:34 **5:7** **5:7-9** Zhŋ 5:36-37 **5:10** **5:10** Rm 8:16; Gal 4:6 **5:11** **5:11** Zhŋ 3:16-18 **5:12** **5:12** Zhŋ 3:36; 5:24 **5:13** **5:13** Zhŋ 20:31 **5:14** **5:14** Zhŋ 15:16 **5:16** **5:16** Mt 12:31; Ebr 6:4-6

17 A ghwəmmə sənay, kwəma rəɗa rəɗa
na məni məndi gwa'ay, kwəma jikir na na.
Nanzə kiy, kar nihwəti kwemer jikir niy
nza tiɓa na, kala gar məti ndə və shi.
18 A ghwəmmə sənay, ya wa ntsaa məniy
ka Zəghwə Hyalay, ka nzəyəy na war mbə
məni kwəma jikir naw. Sa nzanay, war
mbə ndəghwə ka Yesəw Zəghwə Hyalaa
nza, ka mbay *ndə jakaa kwəmavə kwal
tsaa kwəfaghayəw.
19 A ghwəmmə sənay, na na ghwəmməy,
mbəzli Hyala nza ghwəmmə. Ma niy
tərmbə mbəzli tə hiɗi gwanashi na, ni ndə
jaka tsa Hyala niva.
20 A ghwəmmə sənay, a Yesəw *Kəristəw
Zəghwə Hyala səəkəy tikə tə hiɗi, dza
na mba'a ndammə məhərli ta mbə
ghwəmməə sənata Hyala kataŋ na.
Dzəghwa mba'a ghwəmmə kwəmavə
jakəva lə Hyala kataŋ na, tə mbərkə
jakəva tsa ghwəmmə lə Zəghwə nzə
Yesəw Kəristəw ki. Zəghwə nzə vay, Hyala
kataŋ na na də'wə ghən tsa ci, zhini ghəci
saa ɓə piy tsaa kəɗi ma kaa mbəzli diɓa.
Tsəgha.
21 Zhini ɓa kiy ndərazhiyay, mənim
məhərli, vantaa ghwəy dzaŋwəy dzəmbə
ta mbəri. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza
ki.

5:18 5:18 3:6, 9-10; ndə jaka tsa Hyala: Zhŋ 17:15; 2Tes 3:3 **5:19 5:19** Zhŋ 12:31; Gal 1:4 **5:20 5:20** Zhŋ 1:14, 18; 11:25; 17:3; 20:28 **5:21 5:21** 1Kwər 10:14

Kwa baka zliya tsasliti Zhaŋ
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ntsaa tsasliti zliya nay, gəzə slən tsa ci na mbəw, war a na nə na: «Ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw na» kə. Ma kə mbəzli nashi ki na, Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw na. Sa nzana nəwər tsa mbə zliya nay, aa ɗi yəməva lə sa mbə kwa taŋa zliya Zhaŋ va. Dzəkən mbəzli ka slasla dzərvə gəzə na lə dzəkən ɗi ghən kwa kwal Hyala. Kaa nahwəti mali dikə na ghəshi lə ndərazhi nzə tsasliti Zhaŋ zliya na. Ma kə nihwəti mbəzli na, ta vəli kaa nihwəti mbəzli Yesəw tsasliti na, kaa mali lə ndərazhi nzə kataŋ naw, kə ghəshi.

Səkwəpə

1 Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw tsasli na zliya na kaa ngəŋa gha mali təravə Hyala, lə kaa ndərazhi gha va ɗee. Kwataka yən kwətira ɗiŋwəy naw, mbə ɗiŋwəy na ya tsamaɓa ntsaa sənata kwəma Hyala kataŋ na gwa'a.

2 Sa nza ghwəy lə kwəma kataŋ na mbə nefer ghwəy, va tsəgha ɗiŋwəy ya, lə sa nzana, mbə nefer ghwəmmə ghənzə taa nza ya pa' hwəmɓa.

3 Nza Didi Hyala ghəshi lə Zəghwə ci Yesəw Kəristəw məntəmmə wəzə hwər tsa shi, ka məntəmmə zhəhwər, ka fambəmmə zərkə mbə nefer ghwəmmə. Tsəgha dza shi vaa nza tə ghwəmmə, ghwəmmə shiy nəw kwəma kataŋ na va, ka ɗiva kwa jipə ghwəmmə.

Kwəma kataŋ na, lə kwəma ɗi ghən

4 Ma yənəy, dalala vəshiree, sa favee njasa nəw nihwəti ndərazhi gha kwəma kataŋ na. Njasa gəzəkəmmə Didi Hyala va məniy, tsəgha məni ghəshi.

5 A kwajinee na, ə pə ghwəmməə ɗi ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə! Ma kwəma gəzaŋwəy ya nay, nahwəti kwəma gəzəkə məndi 'war'war na ta məniy ghakee tsasliŋwəy tiw. Kwəmaa niy favə ghwəy va kwataŋata na.

6 Mba'a pə ghwəmməə ɗi ghən tsa ghwəmmə, ka ɗi Hyalay, ghalaɓa na, mbə ɗi fəti nza ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə Hyala va ta məni. Ma kwəma gha Hyalaa gəzaŋwəy kwataŋata ta məni ghwəyəy: «Ɗim ghən tsa ghwəy» kə. Ava kwəma dza ghwəy nəw mbə nzəy tsa ghwəy.

7 Ɗaŋ tsahwəshi ka dzərvəə dzəti hiɗi. Mbəzli vay, ka ɗi zləɓa ghəshi a Yesəw *Kəristəw səəkəy tikə tə hiɗi, ka zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ngəri, kə ghəshiw. Ma ntsaa ɗi ma vaa zləɓa tsəgha kiy, ghəci na ndə jaka tsa Kəristəw, ghəci na ndə slaslapə dzərvə ki.

8 Va tsəgha na kiy, mənim məhərli tərəŋw. Vantaa sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy nza gəmta, war mba'a ghwəy kwəmavə zhəmə ghwəy gwanata ɗi na.

9 Sənay tə ghwəy, ntsaa fə ma ghən ta nəw kwəma ya hwəmɓa njasa ɓanavəmmə Yesəw Kəristəw, war dzar kwa tsa ci kwal kwətiy ghəciy ɗi məni kwəmay, jakəy tsava ndə ghəshi lə Hyala ya jəwəw. Ma ntsaa nəw kwəma ya hwəmɓa njasa ɓanavəmmə Yesəwəy, a tsava ndə jakəy lə Didi Hyala mba'a lə Zəghwə nzə.

10 Va tsəgha nə ya kiy, war mba'a kə ndə səəkəy, ka ɓəniŋwəy shiy, dzəghwa kala dzaghəvashi shi va lə ni ɓanavəmmə Yesəw Kəristəwəy, əntaa ghwəy taa zləɓa gəla tsava ndə ghəciy dzakə ghi tsa ghwəy ma! Əntaa ghwəy səkwə ya səkwə nzə ma!

11 Sa nzana, ma ntsaa dzaa səkwətiy, jakə dza ghəshiy nza tə kwəma ci va jikir na lə tsava ndə.

Səkwəva lə kwa kərni gəzə kwəma

12 Sənzənva kiy, mbəzliyay, ɗaŋ na nihwəti shi ɗee gəzaŋwəy. Kala ɗee tsasliŋwəy shi va tsasli tsasliy dzəti zliya. Ma ɗi yay, mba'ee tsəhəra vəgha ghwəy də'wə ghən tsee, nza ghwəmmə sləkahwə kwəma kwa mətsə kwa mətsə, ta mbə vəshi ghwəmməə kərkəta.

13 Mbə səkwəŋa na ndərazhi zhaməŋa. Zhaməŋa təravə Hyala va, njasa təravəŋa na va kwərakwə. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

1:1 1 3Zhŋ 1 **1:4 4** 3Zhŋ 3 **1:5 5-6** Zhŋ 13:34; 1Zhŋ 4:11 **1:6 6** Zhŋ 14:15; 1Zhŋ 2:5; 5:3 **1:7 7** 1Zhŋ 2:18 **1:9 9** 1Zhŋ 2:23 **1:10 10** Rm 16:17 **1:12 12** 3Zhŋ 13-14

Kwa mahkana zliya tsasliti Zhaŋ
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw tsasliti na, kə məndi diɓa. Sa nzanay, aa yəməva lə kwa baka zliya ci. Kaa «Gayəsə» madigay tsa ɗi na tərəŋw tsatsasliti na, ta mətsahanci bərci ta məni wəzə, lə ta ka'wə ka məlmə. Mba'a ta tsəhanaghwa səəti kwa sləmə madigay, va tsahwəti ntsaa pəla laɗamti wəzə tsa kwa jipə mbəzli Yesəw, slən tsa ciy, Diyətərefə.

Səkwəpə

1 Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw tsasli na zliya na kaa ntsee Gayəsə, madigara tsa ɗee kataŋ kataŋ tsa.

2 A madigara Gayəsə, mbə cə'wə nzee va Hyala, a gha mbəə mətsəhə dza kwa kwəma kwa kwəma ya mbə namaɓa kwəma gha. Ka cə'wə va Hyala, a gha mbəə nza kwəriŋ, njasa nza kwəma mbə nəfə gha va wəzə kwa kwəma Hyala.

3 A nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw səəkə vəgha gha, mba'a ghəshi səəkəə gəzara, a gha kəsəvə kwəma kataŋ na va, ka garəŋa ti, ka nəw lə nəfə kwətiŋ, kə ghəshi. Sa gəzəkəra ghəshi tsəghay, dalala vəshiree ta kwəma gha.

4 Ma yən, war favə mee njasa nəw ndərazhee kwəma kataŋ na kwa kwal Hyalay, nahwəti kwəma tiɓa ghwəla mba'a nəfə tsee vəshi ti nja savaw.

Sləni Gayəsə gwəraa təɓanati kaa Zhaŋ

5 A ntsee Gayəsə, ghay, e favə mbə tsəva nza gha lə kwal tsa kataŋ tsa mbə kəəti ngwarməhimməə nəw Yesəw. Ya ni ghwəy mbəzli mbə məlmə ghwəy, ya ka məlməə səəkəshiy dzəmbə ghwəy gwa'a, kə məndi.

6 Mbəzli kəətiti gha vay, ghəshi səəkə naa falŋa tikə, ka gəzə njasa ɗəhwəshi gha kaa mbəzliy nəw Yesəw. Va tsəgha na kiy Gayəsəy, ə cə'wəŋee, a gha zhiniy kəətitishi njasa təɓə na va Hyala, mbə dza ta wə wəshi va.

7 Ma kafə tsa kafəshi ghəshi vay, ta gəzanshi kwəma Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli kafəshi ghəshi, kala ɗi ghəshiy ɓə shiy va mbəzliy nəw ma Yesəw mbə dza va.

8 Ghənzə tsəgha kiy, ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw na, aa təɓə ghwəmməə kəəti gəla mbəzli tsəgha ni va. Ta mbə ghwəmməə nza jakə li shi mbə ghəra sləni gəzanshi kwəma kataŋ na va kaa mbəzli ghalaɓa.

9 E niy tsaslanaghə zliya jəwə tsətsə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Ma dza Diyətərefə, sa ɗi na məniy ka ntsa dikə tsa mbə mbəzliy nəw Yesəw va na, kala ɗi ghəciy fa kwəma gəzəkee dzəghwa sləmə ci.

10 Sa kee tsəhəray, ta cikəvəriŋwəy kwəma ci va jikir na məni na dzee. Dzərvə ka na vaa slaslaa dzəkən ghəy. Nahwəti *kwəma jikir na məni na diɓay, ka ɗi naa ka'wə ya ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw sa ka ghəshiy səəkə və diɓaw. Ya ə ɗi nihwəti mbəzli ka'wəshi na, ka makə mbəzli va ghəciy nza va ka'wəshi, ka tihəshi səvəri mbə ɓasəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.

11 A ntsee Gayəsə, ma pə ghaa məniy, ka ɓəni nəw kwəma ntsaa məni kwəma jikir na gha ma, kwəma ntsaa məni na wəzə na kwəma pə ghaa ɓəni. Sa nzanay, ntsaa məni kwəma wəzə na na, ntsa Hyala na tsava ndə. Ma ntsaa məni war kwəma jikir nay, sənata Hyala tsava ndəw.

12 Ma na Demetəriyəsə kiy, ya tsamaɓa ndə gwa'a na, war mbə fal na. Ya kwəma kataŋ na va məni nay, war mbə ci kwəma ci wəzə na naa səvəri. Ya ghwəmmə na, mbə gəzə ghwəmmə: «Ntsa kataŋ tsa na» pə ghwəmmə. A gha sənay kiy, ka sla dzərvə ghwəmməw.

Səkwəva

13 Sənzənva kiy ntseyey, ɗaŋ na nihwəti shi ɗee gəzaŋa. Kala ɗee tsasliŋashi, tsasli tsasli dzəti zliya.

14 Ma ɗi yay, kwa kwəma jəw na mba'ee tsəhəra vəgha gha də'wə ghən tsee, ma nza ghwəm sləkahwə kwəma ghwəm kwa mətsə kwa mətsə.

15 Nza Hyala ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Mbə səkwəŋa na madigahiŋa tikə. Nza gha səkwətəra madigahimmə kwətiŋ kwətiŋ tsa shi kwərakwə ki. Ava tiɓa kərayee, nza gha nza.

1:1 1 2Zhŋ 1 **1:3 3** 2Zhŋ 4 **1:5 5-8** Ebr 13:2 **1:6 6** Tit 3:13 **1:11 11** 1Zhŋ 2:29 **1:13 13-14** 2Zhŋ 12

Zliya tsasliti Zhəwdə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, kaa slən ntsaa nəw Yesəw tsasliti Zhəwdə. Kwəma gwəra naa tsasli zliya na tiy, ta gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy ɓənipə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə, ta mbə mbəzliy nəw Yesəw ndəghwə ghən tsa shi və shi.

Tərəŋw gəzəkə Zhəwdə kwəmaa dzəkən shi, ka gəzə njasa dza Hyalaa slanshi ngwəvə (kwəshala 3-16). Dzəghwa diɓa ki, ka gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghəshi nzəyshi jarjar kwa kwal Hyala (17-23).

Ma tə kwa kərni ki na, dza Zhəwdə ka fal Hyala kwa mbəlipə.

Səkwəpə

1 Yən tsasliŋwəy na zliya na, yən Zhəwdə, ndə ghəra sləni kaa Yesəw *Kəristəw. Yən na yən zəmbəghəy Zhakə. Kaa ngəŋwəy ghwəy shi ɗiti dəmmə Hyala va tsaslee zliya na, ghwəy ghwəy shi harvə na va ta nza ghwəy ka mbəzli nzə. Mba'a fəyŋwəy kaa Yesəw Kəristəw.

2 Məntəŋwəy zhəhwər tsa nzə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy, mba'a fambəŋwəy ɗi tsa nzə mbə nefer ghwəy tərəŋw diɓa.

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy ɓənipə nəw kwal Hyala dzar kwa dzərvə

3 A madigahira, tərəŋw səəkee mbə ɗi tsasliŋwəy zliya ta gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən mbəli tsa mbəlitəmmə Hyala gwanammə. Sa ɗitee tsəgha ki na, mbay yaa nzəyraw, wəzəɓa tsasliŋwəy ya zliya na, pən, ta ɓəŋwəy bərci nza ghwəy mbəə jihəva ta kwəma wəzə na va ɓanavə ghwəy nefer ghwəy. Kwəma wəzə na vay, Hyala ɓanavəshi na kaa mbəzli nzə, ka dza naa mbəərəva ya pa' hwəmɓaw.

4 Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mba'a mbəzliy ɗi ma fəti va va Hyala ghəlambəvashi mbə ghwəy. Dza ghəshi ka zhəghə gəzə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala. A Hyala ndapə kwal tsaa məni ya namaɓa kwəma ha'wə ha'wə na, kə ghəshi. Mbə kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, a ghəshi ndəghamti Yesəw *Kəristəw ntsa ghwəmmə dikə tsa, zhini ghəci mazə tsaa sləkəmmə kwətiy. Kwataŋata tsasliti məndi mbə Zliya Hyala, ta ɓasanakənshi ngwəvə dza Hyala kaa gəla mbəzli va, kə məndi.

5 Ya tsəgha sənashi ghwəy shi dzee ni ta gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən shiy, ta zazavəŋwəyshi ɗee diɓa. Niy nzay, a Kwa sləkəpə niy kəətiti ka *Izərayel, mba'a ɓəkəvərishi mbə hidi ka *Ezhipətə. Ləy hwəm kwəma va na mba'a nihwəti mbəzli niy nza mbə shi, kala ɓanavə nefer shi kaa Hyala. Dzəghwa Hyala mba'a bakwamti niva mbəzli.

6 Nihwəti ka kwal Hyala kwərakwəy, mba'a Hyala niy ɓanavəshi bərci na, ka ɗi təɗanakən ghəshi kaa na Hyala va. Mba'a ghəshi ɓarvashi tə pətsaa fəyshi Hyala. Sa mənti ghəshi tsəgha na, dza Hyala mba'a kəəsəvəshiy tsaghwashi kwa dəŋw, mba'a fəyshi tə pətsa tərkwəsl kwəsl tsa, tiɓa dza ghəshiy nza ya hwəmɓa, pa' fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzli.

7 Zəzətim dzəkən məlmə *Sədəm lə məlmə *Gwəmər mba'a nihwəti məlməhi vəgha shi diɓa. Mbəzli mbə məlməhi vay, ghwərghwər niy məni ghəshi nja ka kwal Hyala va, ka məməni shi gəmgəm ni, shi kama ndə ngəri gar mənishi. A Hyala shəkambəshi mbə ghwəə kəɗi ma ya pa' hwəmɓa. Kwəma vay, səətiy tsəhaghwa na kwa sləmə mbəzli nəghətaa ghəshi məni shi tsəgha ni.

8 Ya tsəgha nzə kiy, mbəzliy səəkəshi vaa dzəmbə ghwəy na, tsəgha məni ghəshi shiy, sa ka ghəshiy dzay, ka məni ghwərghwər, tsəgha shiwti ghəy shiw, kə ghəshiy ni. Ka zləɓa ghəshi Hyalaa sləkəshiw, ka ghəshiy dza na, ka fə ndərəə dzəti mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka tsəərəshi.

9 Ya Mishel, ghəci mazə tsa ka kwal Hyala gwanashiy, niy tsəərəhwə *ndə jaka tsa Hyala naw. Niy nza kwataŋay, a ghəshi niy zləghwəhwəvashi lə ndə jaka tsa Hyala ta mbəri tsa *Məyizə. Niy kəliti ghən tsa ci Mishel mbə kwəma va kiw, niy ɓanavə fəti na lə gəzə kwəma gəmgəm na kaa ndə jaka tsa Hyalaw. War nza Ndə sləkəpə məni ngwəvəə dzəkən gha, na kwəmaa niy gəzanci na.

10 A na mbəzli va kiy, ə tsəərə ghəshi shi sənashi ma ghəshi, ka məməni shiy pəmshi pəmshi nja shi mbə gamba. Shiy dzaa zamtishi na niva shiy.

11 A ngəra'wə dzaa nza kən shi, sa nzanay, səəbə *Kayən nəwvə ghəshi. Səəbə *Balam nəwvə ghəshi diɓa, ka məni

---

1:1 1 Mt 13:55; Mk 6:3 **1:2 2** 2Pi 1:2 **1:3 3** 1Tim 1:18 **1:4 4-13** 2Pi 2:1-22 **1:4 4** Gal 5:13; 2Pi 2:1 **1:5 5** Səvəri 12:51; Bəla 14:29-30; 1Kwər 10:5; 2Pi 1:12-13 **1:6 6** 1Pi 3:19-20; 2Pi 2:4 **1:7 7** Ghava 19:1-24; 2Pi 2:6 **1:8 8** 2Pi 2:10 **1:9 9** Nəw 34:6; Zak 3:2; 2Pi 2:11; Mikayel: ShiZhŋ 12:7 **1:10 10** 2Pi 2:12 **1:11 11** Kayən: Ghava 4:3-8; 1Zhŋ 3:12; Balam: Bəla 22:7, 17; 1Pi 2:15; Kwəre: Bəla 16:1-34

kwəma jikir na nja saa niy məni Balam va, ta mbə ghəshiy kwəmavə gəna. War njasa niy zhini *Kwəre va ghənəy, tsəgha zhini ghəshi ghən kaa Hyala kwərakwə, va tsəgha bəkwə ghəshi.

12 Ghala vəghwə tsa ka ghwəy ɓasəŋwəy ta zəmə shiy jakəjakəy, nja rəɗaa tekwatəvata va tə kwəbaŋ ka ghəshiy nza mbə ghwəy. War shiy ka ghəshiy sa jakə lə ghwəy. Kar ha'wə nza kwa mətsə shi ya jəw nzəw. War dzəkən tsa shi ghən ka ghəshiy zəzə gwa'a tsəgha. Ghala mbə shi lə kwəleɓiy nza va ngəri ni ka safəə səəkəə pamtishi, kala nzəmə van ghəshiw. Ghala mbə shi lə fəhiy ya ma va, ya ə məniy vəghwə tsa ka ghəshiy ya tiw. Ghala mbə shi lə fəhi lakəmə məndi kwa hiɗî lə hililiŋə shi ta, mba'a ghəshi ghwəlishi hyaŋəw.

13 Ghala mbə shi lə yam dazləɓə dazləɓə niw. Kwəma shi va ha'wə ha'wə nay, tə ngwəlata ka naa nza nja məshəni. War nja sasərkwəə da daŋərə va dzar tə ghwəmə na ghəshi. Mbəzli vay, a Hyala gwəmanatishi pətsa dza naa kəəlishi kwa, mbə kwəsli tərkwəsl kwəsl na, tiɓa dza ghəshiy nzəy pa' kwa ndimndim.

14 Ghala kwataŋata niy nzay, a Henəkwə, kwa kwaŋa jijiy *Adam niy gəzəkə kwəma cinti Hyalaa dzəkən mbəzli va. Ma kə ni niy: «Mbə səəkə na Ndə sləkəpə lə ka kwal Hyala ci ɗaŋ tərəŋw.

15 Ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗî gwanashi səəkə na. Ta ɓasanakənshi ngwəvə dza na kaa mbəzliy zləɓa ma nəw Hyala gwanashi, tə mbərkə shi gəmgəm ni gwanashi mənti ghəshi kaa ngəci. Sa nzana shi mənti ghəshi vay, ghən zhini ghəshi kaa Hyala. Ta ɓasanakənshi ngwəvə dza Ndə sləkəpə kaa mbəzliy ha'wə ma va tə Hyala, tə mbərkə kwemer gəmgəm ni va gazakən ghəshi kən» kə niy ni.

16 Ava ghəshi na shi gəzə Henəkwə va kwəma vaa dzəkən shi. Ya hwəmɓay, war tifəmmə ka gha kəsashi, war ka ngwənəngwəni. Ya nimaɓa shi dî vəgha shiy, war ə ka ghəshiy mənishi, jəw ka ghəshiy gəzə kwəmaa kəli ghən tsa shiw, ka ghəshiy dzay, ka dakə mbəzli nza mbəzli mbəə zləɓa məni kwəma dî ghəshi va.

Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw məni lə mbəzli ghənghən ghənghən

17-18 Ghala kwataŋatay, a ka kwal Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw niy gəzaŋwəy kwəmaa dzaa məniva. Ma kə ghəshi niy niy: «Ge'i lə kwa kərni vəghwəy, ta tsahwəshi dza mbəzli, ka ghəshi dzay, ka sawaŋwəy, ka məni kwəma gəmgəm na dî vəgha shi» kə ghəshi niy ni. Na na ghwəy kiy madigahiray, əntaa ghwəy zamti ghən ta kwəma shi va ma.

19 Mbəzli vay, ghəshi naa faghwa tihəva kwa jipə mbəzli. Zəzə kwəma tə hiɗî na sa mbə ghən shi, *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa shiw.

20 A na na ghwəyəy madigahiray, ə pə ghwəy jihəva ta kəətiva kwa jipə tsa ghwəy, nza ghwəy mbəə kwəmavə bərci tərəŋw mbə kwəma Hyala na ɗewɗew na ɓanavə ghwəy nefer ghwəy. Ya hwəmɓay, ə pə ghwəy cə'wə lə bərci Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.

21 Mbə nzəy tsa ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ta dî tsa dîtəŋwəy Hyala ma. Tsəgha pə ghwəy nzəyŋwəy kala ndəghə vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəhwər tə ghwəmmə, mba'a ndammə piy tsaa kədî ma.

22 A nihwəti mbəzli tiɓay bakə bakə na ghən tsa shi, zhəŋwəy tə hwər tsa ghwəy ta gəla mbəzli va.

23 Nihwəti ɓay, kwəmaa dzaa ɓəghəshiy dzəmbə ghwə na sa məni ghəshi. Ə pə ghwəy kəətishi va nəghətaa ghəshi dzashiy dzəmbə ghwə. Nihwəti mbəzli diɓay, kala zhəŋwəy hwər tsa ghwəy ti shi, kala hazləni va nəghətaa ghwəy shikəŋwəy dzəmbə kwəma shi va jikir na, pə ghwəy taa nza.

Ya kwəbeŋer shi va hwayvashi va *kwəma jikir nay, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə va ndəŋwəshi.

Fal Hyala ghwəmmə

24 Fal Hyala ghwəmmə ghənzə saa dzaa mbay ndəghwətəŋwəy va shikəə dzəmbə kwəma jikir na gwanata. Ə pə ghwəmməə fal, sa nzanay, ghənzə na saa dzaa mbay ɓəkəvəriŋwəy, kala fəti tar kaɓaka ghwəy, mba'a ɓəghəŋwəy dzəmbə shəndəkə tsa nzə, ka vəshi ghwəy tərəŋw.

25 Fal Hyala ghwəmmə, ghənzə na Hyala kwətita. Ghənzə mbəlitəmmə na səvəri mbə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. Ti kə shəndəkə, ka məni dikə, lə bərci və, ka sləkə mbəzli, ghava na tə vəghwə tsaa dzəvəriy gwanay, lə sənzənva, pa' kwa ndimndim. *Amin. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

1:12 12 2Pi 2:13, 17 **1:13 13** Ezay 57:20; 2Pi 2:17 **1:14 14** Mt 25:31; Enwəkə: Ghava 5:18, 21-24; Ebr 11:5 **1:17-18 17** 2Pi 3:2 **1:17-18 18-19** 2Pi 3:3; 2Tim 3:1; 3:2-6 **1:20 20** Kwəl 2:7 **1:22 22** 1Tes 5:11 **1:23 23** Zak 3:2 **1:24 24** Flp 1:10; 1Tes 5:23 **1:25 25** Rm 16:27

Zliyaa dzəkən Shi nashi Zhaŋ nja kwa shiw Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw tsasliti na zliya na. Sa cinti Yesəw shiy ghənghən ghənghən, mba'a gəzanci, tsaslitishi, kə, va tsəgha tsaslishi na. A Yesəw sənay a mbəzliy nəw tə hiɗîy sa ngəra'wə dalala dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən, kə. Va tsəgha ci na shi va kaa Zhaŋ ta mbəə mətsahanshi bərci.

Mbəzli ɗaŋ tərəŋw pəlahwə na sənay ghən tsa shi ɓəlakə Zhaŋ ni ghənghən ghənghən mbə zliya na, shiy nja shi nja kəlmbə ni va, ya saa dza səɗa tsa nza ghən va və mbərfəŋ. Ma kə nihwəti mbəzliy: «Ghəneɗemer mbərfəŋ ni vay, mezhizhə na ghəshi» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na: «Shi gəzə Zhaŋ ni mbə zliya nay, a shi va mənishi ghala vəghwə tsa ci» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli ɓa na: «Ghwəla na shi va ta məniva sahə, kwətiŋ niva, kwətiŋ niva dza ghəshiy məniva ka dzar pa' va kərə tsa hiɗî» kə ghəshi. Ya tsəgha nzə kiy, ntsaa sənashi slar tsa shi va tiɓaw.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Njasa nza shəndəkə tsa Yesəw.

Vəh 2 mba'a vəh 3 Zliyahi tsasli Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlməhi mbərfəŋ.

Vəh 4 Njasa nza pi mazə tsa Hyala mə ghwəmə.

Vəh 5 pa' tə vəh 16 Ngəra'wə tsaa dzəti hiɗî gwanayəy, Hyala pəlay na. Va tsəgha gəzə na kwəmaa dzəkən dimə mbərfəŋ nahə nahə tə miy nahwəti zliya, lə njasa səəkəy ngəra'wə ghala vəghwə tsa balamti Yesəw diməhi va. Mba'a zhiniy gəzəkəə dzəkən ka kwal Hyala mbərfəŋ, shiy dzaa viy təlimə, ka tsahwəti ngəra'wə zhiniy səəkə ɓa. Zhini mba'a gəzəkəə dzəkən nihwəti ka kwal Hyala mbərfəŋ lə həlepipi ta dəvə shi, tsahwəti ngəra'wə tsa vaa ɓəkə ghəshi ɓa. ngəra'wer vay, ta mbəə ci ɓə nəfə tsa ɓəti Hyalaa dzəkən mbəzliy zləɓa ma kwəma nzə, mba'a ta mətsəhə bərci kaa mbəzli nzə nza ghəshi mbəə garəshi wəzə wəzə kwa kwal tsa nzə ɓəkəshi Hyala.

Vəh 17 pa' tə vəh 20 Dzəkən bərci va Hyala, ka tanəti shiy gwanashi, dza kwa Yesəw Kəristəw ghəci saa təɗanakənshi kaa ka mbəz ci ghənghən ghənghən, lə dzəkən səəkə tsa Yesəw ta sla ngwəvə.

Vəh 21 mba'a vəh 22 Dzəkən yəwən ghwəmə mba'a dzəkən yəwən hiɗî, pətsa dza mbəzli Kəristəw nzəy ti.

Kwa taŋa kwəma dza məndiy sənataa dzəkən shi nashi Zhaŋ va

1 Ma zliya nay, dzəkən shi cinti Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli ka ghəra sləni Hyala gəzə na kwəma. Hyala gəzanci na «canshi shi va» kə, ta mbə ghəshiy sənashi shiy dzaa məniva kwa kwəma jəw. Ava va tsəgha, ghwənanakə Yesəw Kəristəw *ndə kwal tsa Hyala tsa ci kaa Zhaŋ ndə ghəra sləni tsa ci ki, ta canci shi va.

2 Dzəghwa Zhaŋ ki mba'a gəzanshi kwəma shi nashi na va gwa'a kaa mbəzli. Ma kə na: «Kwəmaa səəkə va Hyala na sava kataŋ, Yesəw Kəristəw gəzə na: "Kataŋ na kwəma va" kə» kə.

3 Ntsaa dzaa jangə zliya na, lə mbəzliy dza vaa favə kwəma mbə, mba'a ghəshi ɗîti fəti tiy, vəshi na ta niva mbəzli. Sa nzanay, shiy gəzəshi va mbə zliya va gwanashi na, ndal tərmbə vici məniva tsa shi ta səəkəw.

Zhaŋ səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi ghənghən ghənghən mbərfəŋ

4 Yən tsasli na zliya na, yən Zhaŋ. Kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən mbərfəŋ tə hiɗî ka Azəy tsaslee. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. Ghənzə na Hyala ghala hiɗî ghwəla ta ghava, ghənzə Hyala sana, zhini ghənzə sa dzaa səəkə diɓa. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci safə tsa mbərfəŋ tsa va garəy kwa kwəma gəzli Mazə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

5 Məntəŋwəy wəzə hwər Yesəw *Kəristəw mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. Ghəci na ndə ndəgha fəti tsa kataŋ tsa, ghəci gha naa sati mbə məti, ghəci saa məni mazə dzəkən mezhizhə tə hiɗî gwanashi.

Ma Yesəw tsa vay, aa ɗîmmə. Ta mbəlimmə mətiy na. Miymiy ci va shikəshi tə ghwəmməy, ghəshi mbəlantəmmə na mbə kwəma ghwəmmə jikir na.

6 Dza na mba'a zhəghətəmmə ka nici mbəzli sləwa na. Dzəghwa na mbəər

1:1 **1:1** 4:1; 22:6 **1:2** **1:2** 6:9 **1:3** **1:3** 14:13 **1:4** **1:4** 4:5 **1:5** **1:5** 2:26; 7:14; 19:15; Kwəl 1:18; Ebr 9:14; 1Zhŋ 1:7 **1:6** **1:6** 5:10; 20:4, 6; 22:5; Səvəri 19:6; 1Pi 2:9

mbəərətəmmə ka hwəlfə mbəzli ka mazə
*ka ta Hyalaa ghəra sləni kwa kwəma Didi
Hyala. Ghənzə tsəgha kiy, war Yesəw
Kəristəw kə mbəzliy fal, ka fə dikəə dzəti
ya pa' hwəmɓa. *Amin.
7 Nighə tə ghwəy, mbə səəkə na mbə
kwəleɓi dzəy tə ghwəmə. Ya wa ndəy,
ta nay dza na lə mətsə ci. Ya mbəzliy
niy dzərəhwə va lə gwapa gwa'a na, war
ta nay dza ghəshi. War lə wahə dza
naa nza kwa mətsə hwəlfə mbəzli tə hiɗi
gwanashi va kwəma ci. Ava tsəgha dza
naa məniva. Amin.
8 Ma kə Hyala kwa sləkəpəy: «Yən gha
na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə
shiy gwa'a gwa'a diɓa» kə. Hyala vay, və
gwəramti bərci gwa'a gwa'a. Ghənzə na
Hyala ghala hiɗi ghwəla ta ghava, ghənzə
Hyala sana, zhini ghənzə sa dzaa səəkə
diɓa.

Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa Zhaŋ

9 Yən gəzaŋwəy na kwəma na sana,
yən zəməŋwəy Zhaŋ. Mbəzli kwətiŋ ni
mənimmə ghwəmmə lə ghwəy tə mbərkə
jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw. Mbə sa
ngəra'wə nzee ta kwəma ci kwərakwə,
njasa sa ghwəy va, mbə sə'wa nzee njasa
sə'wa ghwəy va. Zhini mbə mazə tsa
ci ghwəmmə gwanammə diɓa. Yən nee
kiy, ə niy kəsəvəra məndi mba'am dzaa
ndəghəyra tə nihwəti hiɗi tə jipə yam,
«Patəməsə» kə məndi kaa slən tsa shi. Sa
wana niy ndəghəyram tiɓay, sa zləɓavee
kwəma Hyala, ka gəzə kwəmaa dzəkən
Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli.
10 Ma yən tə pətsa ndəghəyra məndi
va fəca dəmasə kiy, mba'a safə tsa Hyala
səəkəy dzəkənee. Fee na, məliy gaka
səəkə ləy hwəmee nja viy təlimə.
11 Ma kə məli va ngəra na: «A Zhaŋ,
ɓəvə zliya, laŋ gəta tsasli shiy, a gha tsasli
shi dzee niy ciŋa, njasa dza ghaa nashi.
Sa ka gha tsaslamtishiy, nza gha vəlanshi
kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi
mbərfəŋ tə hiɗi ka Azəy: Kaa mbəzli mbə
məlmə Efesə, lə ni mbə Səmirənə, lə shi
mbə Pergam, lə shi mbə Tiyatir, lə shi mbə
Sardə, lə shi mbə Filadelfi, mba'a shi mbə
Lawədishe» kə.
12 Dzəghwa sa gəzara na kwəma va
tsəgha na, tərəɗ yən zhəghətəvara, ta nay
ntsaa gəzara kwəma va. Nighə pən na,
kar tə gərkəwahi mbərfəŋ, shi məntim tə
tsahi mbəzə.
13 Mba'a shiy dzəghwa tə jipəjipə
gərkəwahi va, wa'i zəghwə ndə ngəri,
kirip kwəbaŋ kən ghən ci pa' mbə hiɗi.
Dza ɓiyakə məndi pəhəti kwəbaŋ tsa va
sar tə hati ci lə kanda məntim tə tsahi
mbəzə.
14 Njə'wə pə gha kaa shiti mbə ghən ci
na, ndəɓa ghwəpə məgapa pə gha tezlezl
tsa shi. War birəw birəw birəw mətsəhi
ciy məni, njasa ka ghani ghwə vaa məni.
15 Ma shiɗshiɗ ci na, ka mbərə nja tsahi
bənɓa 'war səvəri ni mbə ghwə kwa gəzla.
Fa' pən kaa gaka zləngwər tsa məli ci na,
ndəɓa gaka kwa mədzərə yam, pə gha.
16 Dza na mba'a kəsəvə sasərkwəhi
mbərfəŋ ta dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a
kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw
kikw miy ti, ka zəmə ya kwa namaɓa bəla
nzə gwa'a. Ma pətsa mbə kwəma ci na,
war ka bamə ndə, njasa ka vici vaa bamə
ndə ghənzə kwa ghən.
17 Ma sa nay ya na, ɓəripə, yən məra tə
pi tiɓa kwa kwəma ci, nja ntsa məti məti
tsa. Dza na bəm fati dəvə kwa bəzəmə
ci tə ya. Ma kə kaa ngəra na: «A Zhaŋ, ka
hazləni gha ma. Yən na kwa taŋa mbə shiy
gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə
shiy gwa'a gwa'a diɓa.
18 Yən na ntsa tə ghwəməy tsa. Ma
yənəy, e niy mətira, dzəghwa mba'ee
satira mbə məti. Tə ghwəmə dzee nza ya
pa' hwəmɓa. A bərci vəyaa dzəkən məti
lə dzəkən pətsa nza mbəreketi ti gwa'a.
19 Ma shi nashi gha niy məniva tikəy,
ə pə gha tsaslitishi. Shiy məniva ni
sənzənva, lə niy taa məniva dzaa nza kwa
kwəmay, ə pə gha tsaslitishi gwanashi.
20 Ma sasərkwəhi nashi gha ni mbərfəŋ
ni ta dəvə kwa bəzəmee, ghəshi lə
gərkəwahi mbərfəŋ ni ni məntim tə tsahi
mbəzəy, vanta kwəma di ghəshi gəzə:
Sasərkwəhi mbərfəŋ ni vay, ka kwal nzə
təy Hyala mbərfəŋ ta ndəghwə mbəzliy
nəw Yesəw dzar mbə məlməhi mbərfəŋ
ni va na niva. Ma gərkəwahi mbərfəŋ ni
niy, ghəshi na mbəzliy nəw Yesəw, dzar
mbə məlməhi mbərfəŋ ni va ki» kə.

2

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Efesə

1 A kə ntsa va ki na: A Zhaŋ, tsasli
kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya,
kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə
mbəzliy nəwra mbə məlmə Efesə. A pə
gha ngəciy: Avanta kwəmaa səvəri mbə
miy tsa ntsaa kəsəti sasərkwəhi mbərfəŋ
ni va ta dəvə kwa bəzəmə ci, ntsaa dza

1:7 1:7 1:13; Dani 7:13; Mt 24:30; Zhŋ 19:34, 37; 1Tes 4:17 **1:8 1:8** 1:4, 8; 2:8; 4:8; 11:17; 16:5; 21:6; 22:13; Səvəri 3:14; Ezay 44:6 **1:9 1:9** 22:8 **1:10 1:10** 17:3 **1:11 1:11** 4:5 **1:12 1:12** Zak 4:2 **1:13 1:13** Dani 7:13; 10:5 **1:14 1:14** Dani 7:9; 10:6 **1:15 1:15** 14:2 **1:16 1:16** mbərfəŋ: 4:5; kafa'i: 2:12; 9:15; Ebr 4:12 **1:17 1:17** 1:8; Dani 8:17-18 **1:18 1:18** Rm 14:9; 1Kwər 15:3-4, 25-26 **2:1 2:1** 1:16, 20; Ef 1:1 **2:2 2:2** 2Kwər 11:13; 1Zhŋ 4:1

mbə jipə gərkəwahi mbərfəŋ ni va ngatim
tə tsahi mbəzə shamshama.
2 «Ghwəyəy gwa'a gwa'a sənatee sləni
ghəra ghwəy. E sənay mbə jihəva nza
ghwəy ta ghəra sləni tərəŋw. Gwa'a
sənatee ya njasa nza ghwəy mbə sə'wa
kwəmaa gagaŋwəy. E sənay, ghwəyəy, ka
ɗi zləɓa kwəma mbəzliy məni *kwəma
jikir na ghwəyəw. Ma mbəzliy ni va, *ka
kwal Yesəw nza ghəy, kə ghəshi ghavə
gəm tsəghay, gwa'a naghamti ghwəy
kwəma shi, mba'a ghwəy fəti ghən ta
kwəma shi, "ka dzərvə na ghəshi" pə
ghwəy.
3 Dalala sə'wa ghwəy kwəma. Mbə
sə'wa ngəra'wə nza ghwəy tə mbərkə
kwəmee, kala dali ma ghwəy va sə'wa ci.
4 Ma nanzə ki ya tsəgha nzəy, a nahwəti
kwəma tiɓa mbə nzəy tsa ghwəy kala
ɗimee: Ghwəyəy, ka ɗi kwəmee ghwəy
ghwəla njasaa niy ɗi ghwəy va kwataŋaw.
5 Ava va tsəgha, nana kiy, zəzətim
kwəma wəzəə dzəkən nzəy tsa ghwəy
va kwataŋa, a ghwəy nighəti dzəghwa
tə pətsa zhəyŋwəy ghwəy ləy hwəm,
nza ghwəy tsa titihwə tsa ghwəy kaa
Hyala, mba'a ghwəy zhəghəti nzəy tsa
ghwəy. Njasaa niy məni ghwəy va kwəma
kwataŋay, tsəgha pə ghwəy zhiniy məni.
Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee ɓanti
gərkəwa ghwəy tə pətsa nzə va.
6 War ma kwəma nzee mbə falŋwəy ti na
ghwəy ya tsəgha nzəy, war kwəma nzana
va, kala ɗi zləɓa kwəma ɓənipə mbəzli
*Nikwəlayitə va ghwəy. Njasa nzee va kala
ɗee zləɓa gəla kwəma va kwərakwə.
7 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay,
fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗi
*Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa gəzanshi kaa
mbəzliy nəwra. Mbəzliy dzaa səvərishi ka
miydalahiy, ta ɓanavəshi kwal dzee nza
ghəshi ngəli ya fə kwa tsa Hyala ta zəmə.
Fə dza ghəshi vaa ngəli ya nzəy, fə kwa ɓə
piy kaa mbəzli na» kə, pə gha kaa ngəshi,
kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Səmirənə

8 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee
na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal
tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra
mbə məlmə Səmirənə. A pə gha ngəciy:
Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsaa gha
shiy gwa'a gwa'a, zhini ghəci dzaa kərə
shiy gwa'a gwa'a. Ntsaa niy mətiy, mba'a
zhakatiy mbə məti, mbə piy ghəci nana:
9 «Ghwəyəy e sənay ngəra'wə tsa nza
ghwəy mbə. E sənata ndərma kən ghwəy
gwa'a. Ya tsəgha nzə kiy, ghwəy na ka
shiy tərəŋw ni va Hyala. Kwəma gəgəzə
nihwəti mbəzli va gəmgəm naa dzəkən
ghwəyəy, gwa'a favee diɓa. Mbəzliy
gəgəzə kwəma va vay, *ka Zhəwifə gə
ghəy, kə ghəshi, mbalaa ka Zhəwifə na
ghəshi kiw. Mbəzliy nəw *ndə jaka tsa
Hyala na ghəshi.
10 Sana sənzənvay, ta sa ngəra'wə dza
ghwəy, əntaa ghwəy dzaa hazləni ma. Ta
kasaghwa nihwəti mbəzli mbə ghwəy dza
ndə jaka tsa Hyalaa dzəghwa fərshina, ta
nighə kwəma ghwəy. Ta sa ngəra'wə dza
ghwəy dza mbə hi məŋ. Ma kiy, əntaa
ghwəy dzaa zlay nəw kwal tsee lə nəfə
kwətiŋ ya ə bəkwəŋwəy məndi ma. Ta
ndaŋwəy piy tsaa kərə ma dzee ka zhəmə
ghwəy.
11 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə
tə ghəci ghən wəzə, ta kwəma ɗi safə tsa
Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy
nəwra. Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka
miydalahiy, ka dza ghəshiy məti kwa baka
səɗaw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa
ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Pergam

12 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na
ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa
Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə
məlmə Pergam. Ma pə gha ngəciy: Vanta
kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza kafa'i
tsa kikw kikw miy tsa, ka zəmə ya dza kwa
namaɓa bəla ci və.
13 «Ghwəyəy, e sənay njasa nza pətsa
nza ghwəy va ti sənzənva gwa'a. Pətsa
nzəyəy ndə jaka tsa Hyala ka məni mazə
tsa ci ti na sava. Ya tsəgha nzəy, mbə
nəwra nza ghwəy lə nəfə tsa ghwəy
kwətiŋ. Ya ghala vəghwə tsaa niy pəəsli
mbəzli va Antipasə, ntsaa niy ni va
ndə nəwŋa nzee, kə kwa kwəma mbəzli
gwanashi mbə məlmə ghwəy, tə pətsa nza
ndə jaka tsa Hyalay, niy zlara ghwəyəw.
14 Ma nanzə ya tsəgha kiy, a nahwəti
kwəma tiɓa mbə nzəy tsa ghwəy, kala
ɗimee: A nihwəti mbəzli mbə ghwəy, ka
nəw kwəmaa niy ɓəni *Balam va kaa
mbəzli kwataŋa. Balam tsa vay, ghəci niy
ɓananavə na kaa Balakə njasa ka na məni
ta mbəə ngaɗambə mbəzli ka *Izərayel
dzəmbə məni *kwəma jikir na. Dza na ki
mba'a ngaɗambəshiy dzəmbə zəmə sliw
tsa ta məndi mbəri li, mba'a dzəmbə məni
ghwərghwər.

2:5 2:5 2:16, 22; 3:3, 19 **2:7 2:7** 22:2, 14, 19; Ghava 2:8-9; 3:22; Ezhek 28:13; 31:8; Mt 13:9, 43 **2:8 2:8** 1:8, 18 **2:9 2:9** 2Kwər 6:10; Zhk 2:5; ndə jaka tsa Hyala: 3:9; 2Kwər 11:14-15 **2:10 2:10** Mt 10:28; 1Kwər 9:24-25 **2:11 2:11** 20:6, 14; 21:8 **2:12 2:12** 1:16 **2:14 2:14** 2:20; Bəla 24:25; 25:1-3; 31:16; 2Pi 2:15

15 Diɓay, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy
kwərakwə ka nəw shi ɓənipə mbəzli
*Nikwəlayitə va.
16 Ava va tsəgha, mba'a pə ghwəy ɗi
kwəma yay, ə pə ghwəy tsati titihwə kwa
kwəma Hyala, a ghwəy zhəghəti nzəy tsa
ghwəy. Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee
dzəmbə ghwəy kwa kwəma jəw ta zamti
mbəzli va, lə hwa kwa badəkwəə səvəri
mbə miy tsee va.
17 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay,
fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗi *Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzə kaa mbəzliy
nəwra. Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka
miydalahi mbə kwəma vay, ta ɓanavəshi
shi zəmə mbələy Hyala dzee. Sa kee dza
diɓay, vəkə vəkə tatahanavəshi hakwə tsa
pay tsa, sar tsasl yəwən slən tə hakwə tsa
va. Slən tsa vay, ndə tiɓa dzaa sənay kala
war ntsa ɓancim va ngəciw» kə, pə gha
kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Tiyatir

18 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee
na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal
tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra
mbə məlmə Tiyatir. A pə gha ngəciy:
Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa Zəghwə
Hyala, ntsa tsə mətsəhi ci birəw birəw nja
ghwə. Ma shiɗshiɗ ci na, ka mbərə nja
tsahi bənɓa 'war səvəri ni mbə gəzla.
19 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra
ghwəy gwa'a. E sənay njasa ɗi ghwəy
mbəzli, lə njasa nəwra ghwəy lə nəfə tsa
ghwəy gwanay. Ya njasa sə'wa ghwəy
kwəma. Ya njasa jahambəvaŋwəy ghwəy
va mbə ghəraɗa sləni yay, cəke' sənayee.
Sləni ghəra ghwəy sənzənvay, e sənay
tərəŋwɓa ghənzə na kən na kwataŋa.
20 Ma ya tsəgha nzə kiy, a nahwəti
kwəma tiɓa mbə nzəy tsa ghwəy kala
ɗimee. Kwal tsa ɓanavə ghwəy va
kaa mali nə məndi va Zhezabel, kə
məndi slən tsa nzə, ta nzəy ghənzə mbə
ghwəy, ka ɓananshi kwəma dzərvə dzərvə
na kaa mbəzliy ghəraɗa sləni, ta mbə
ghəshiy məni ghwərghwər, ka zəmə ɗafa
mbəriy, ava kwəma ɗimee. Maliy gəzəpə
kwəmaa səəkə va Hyalaa gee kəy, dzərvəə
slaslaŋwəy na.
21 Mba'ee zlanay vəghwə, ka na tsa
titihwə va kwəma nzə va jikir na, a ghənzə
zhəghəti nzəy tsa nzə, pən na, ɗi zlay
məni ghwərghwər tsa nzə vaw.
22 Ma njana mənira na tsəgha nee kiy,
avee taa sləvati tə pi, war sləmahə dza naa
nza tə gəzliy həni, ka sa ngəra'wə tərəŋw.
Mbəzli ka na vaa məni ghwərghwər tsa
nzə va li shi gwanashiy, ta sa ngəra'wə dza
ghəshi tərəŋw kwərakwə. War ghəshi dza
naa tsati titihwə va ghwərghwər tsa shi va,
mba'a ghəshi zlay, dzee zlashi.
23 Ta ɓakwamti ndərazhi nzə dzee dza
gwanashi diɓa. Ta mbə mbəzliy nəwra
gwanashiy sənay, yən na ntsaa sənata
kwəma təkə ndə ngəri, lə na ɗi na mbə
nəfə tsa ci ta gwa'a, kə ghəshi. Ghwəy
gwanaŋwəyəy, ta ngaŋwəy zhəmə ghwəy
dzee, kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy, njasa dza
naa nza ge'i ge'i lə kwəma mənti ndə.
24 Ta na na ghwəy, ghwəy nihwəti
mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tiyatirəy,
zləɓavə nəw gəla shi jikirkir ni va ɓənipə
mali va ghwəyəw. Ma shi nə mbəzli va
va: "Shi *ndə jaka tsa Hyala mbəmbə ni"
kə ghəshiy, zləɓavə niva shiy ghwəyəw.
Na na ghwəyəy, nahwəti kwəma dzee
gəzaŋwəy məni nzə tiɓa gar daliŋwəy
ghwəyəw.
25 War garə pə ghwəy garəŋwəy tə
kwəmee wəzə wəzə mbə nəfə tsa ghwəy,
ka nəw wəzə, pa' fəca vici dzee zhiniy
zhəghəvaa zhəkə.
26 Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miy-
dalahi, ka kərkamti lə nəw kwəma ɗee
vay, ta məntishi dzee ka mezhizhə kən
mbəzli gwa'a gwa'a.
27 Dikə tsa ndara Dirə vay, ghəci na sa
dzee ta ɓanavəshi kwərakwə. Mezhizhə
ghyanakə ghyanakə ni dza ghəshiy nza. Ta
'yapamti mbəzli dza ghəshiy dza, njasa ka
məndi vaa 'yapə imbə kwakwa.
28 Kee dza diɓay, mba'ee ɓanavəshi
sasərkwə kwa kədi pi.
29 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə
tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗi *Safə tsa
Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy
nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa
ngəra.

3

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Sardə

1 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee
na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal
tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəliy nəwra
mbə məlmə Sardə. Ma pə gha ngəciy:
Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza
*Safə tsa Hyala tsa mbərfəŋ tsa və, mba'a
sasərkwəhi mbərfəŋ ni va mbə dəvə ci:
«Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy
gwa'a gwa'a. Nja mbəzliy kwəmavə piy
pəzli ghwəy kwa kwəma mbəzli, mbalaa
mbəzli bəkwə bəkwə ni nza ghwəy ki.

2:17 2:17 Cem 78:23-25; Zhŋ 6:48-51; hakwə: Zak 3:9; yəwən slən: 3:12; Ezay 62:2; 65:15 **2:18 2:18** 1:14-15 **2:20 2:20** Bəla 25:1-8; 1Mezh 16:31; 2Mezh 9:22, 30; SləniKY 15:20 **2:23 2:23** 22:12; Zher 11:20 **2:25 2:25** 3:11 **2:26 2:26-27** 12:5; 19:15; Cem 2:8-9 **2:28 2:28** 22:16 **3:1 3:1** 1:4, 16

2 Ma pə ghwəy məntiy, fərghəŋwəyəm,
a ghwəy jihəkəvaŋwəy ta ɓanta bərci
kaa naa tərəmbəta va bəla vəgha ghwəy.
Vantaa ghənzə kərniy mətita. Sa nzanay e
nata njasa nza sləni ghəra ghwəy. Mənta
na kwaakwa kwa kwəma Hyala yaw.
3 Va tsəgha, wəzəɓa zəzəvə ghwəy
na, njasa niy favə ghwəy kwəma Hyala
kwataŋa, lə njasa niy zləɓavə ghwəy. Ma
sa ka ghwəy zəzəvəy, nza ghwəy tsati
titihwə kwa kwəma Hyala, ka zhəghəti
nzəy tsa ghwəy, mba'a ghwəy zlata məni
*kwəma jikir na, ka nəw məni war njasa
niy gha ghwəy vaa favə. Ma kala fərghə
pə ghwəyəy, ta səəkə dzee, ka dza ghwəy
sənata vici dzee vaa səəkə tiw. War
vətəghə, dza ghwəy nara yən tsahwəra,
njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzakə ndə.
4 Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli
tiɓa mbə ghwəy, mbə məlmə Sardə, kala
hway kwəbeŋer shi ghəshi lə rəɗa. Na
niva mbəzliy, a ghəshi mənishi gar panshi
kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni va, ma nza
ghəy dza li shi kwa zəərə kwətiŋ na.
5 Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miy-
dalahiy, ta panakənshi kwəbeŋer tezlezl
tezlezl ni dzam ngəshi. Ka dzee ɓanti
tsa shi slən kwa zliya tsasliti məndi slən
tsa mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi
ma ya njaaɓaw. Ma sa dzee nza kwa
kwəma Dirə ghəshi lə ka kwal ci gwa'ay,
ta gəzanshi dzee dza lə miy tsee: “Mbəzlee
na shi ni” pən taa ni.
6 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə
tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗi *Safə tsa
Hyala ɗewɗew tsaa gəzanshi kaa mbəzliy
nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa
ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Filadelfi

7 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na
ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa
Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə
məlmə Filadelfi. A pə gha ngəciy: Vanta
kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsa ɗewɗew
tsa kataŋ tsa. Ntsa nza shi ghwəni ciki
mazə *Davitə mbə dəvə ci. Mba'a kə
ghwənamti piy, tsahwəti ndə tiɓa gar
kalayəw. Mba'a kə kalay ɓa na, ndə tiɓa
gar ghwənamtiw.
8 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy
gwa'a gwa'a. E sənay ka daw bərci nza
ghwəy. Dzəghwa ghwəy ya tsəgha nzəy,
war mbə ɗi fəti ghwəy ta məni kwəma
gəzaŋwəyee. Bazhə bazhə gəzəkəvəri
ghwəy kwa kwəma mbəzli: “Mbəzli
Yesəw nza ghəy” pə ghwəy. Avee
ghwənamtəŋwəy miy pi. Ndə tiɓa mba'a
taa mbay kalayəw.
9 Ə gəzaŋwəy ya, ta məni nihwəti shiy
dzee kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəy,
mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala va.
Mbəzliy ni va ka Zhəwifə nza ghəy, kə
ghəshi, ka slasla dzərvə gəm, kala kama
ghəshiy ka Zhəwifə. Ta kakəvəshi dzee lə
bərci, nza ghəshi səəkə ta tsəfəkwə kwa
kwəma ghwəy. Ta sənay dza ghəshi, e
ɗiŋwəy, kə ghəshi.
10 Avanay, ta səəkə dza ngəra'wə
tsa tərəŋw tsaa dzəkən mbəzli tə hiɗi
gwanashi, ta dzəghə kwəma ndə, ya
tsamaɓa ci. Na na ghwəy, ghwəy shiy
ɗiti fəti va vəya, mba'a ghwəy sə'wahwə
kwəma njasa niy gəzaŋwəy ya vay, ta
ndəghwətəŋwəy dzee va ngəra'wə tsa va.
11 Ndal təree ta zhəghəvaa zhəkəw. Va
tsəgha, ə pə ghwəy kəsəvə kwəma favə
ghwəy wəzə. Vantaa tsahwəti ndə dzaa
zləghwəhwə zhəmə dzee va ta ɓəŋwəy,
ghwəy miydalahi.
12 Ma ntsaa dzaa səvəriy ka miydalay, ta
mənti dzee ka shəl tsa mbə ciki Hyalee. Ka
zhəkəvəriy na ghwəla ya pa' hwəmɓaw.
Kee dzay mba'ee ɗahati slən tsa Hyalee
mba'a slən tsa məlmə nzə dikə na ti.
Məlmə nzə vay, ghənzə na “Zherəwzalem
'war'war na”. Hyala dza naa vələkəghwa
səəkə mə ghwəmə. Kee dza diɓay, mba'ee
ɗahati tsee slən tsa 'war'war tsa tə ntsa va.
13 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə
tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗi safə tsa
Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy
nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa
ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Lawədishe

14 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na
ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa
Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə
məlmə Lawədishe. A pə gha kaa ngəciy:
Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nə
məndi *Amin, kə məndi slən tsa ci. Ntsaa
ndəgha fəti karkar naa dzəkən kwəma
mənti Hyala, kala dzərvə kwa miy ci ya
jəw. Ntsa ngati Hyala shiy gwa'a gwa'a lə
dəvə ci.
15 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra
ghwəy gwa'a gwa'a. Ghwəyəy, ja-
hambəvaŋwəy ghwəy dzəmbə slənee gar
nə ya kwəram kwəram nza ghwəy pənəw.
Zlata məni nzə ghwəy gar nə ya rəniki
nza ghwəy pənəw. Ava tsəgha məniŋwəy
ghwəy. Jəw ɗee ghwəy tivə nahwəti
kwətiŋ mbə, ka məni nee kiw.

3:3 3:3 16:15; Mt 24:43; 1Tes 5:1-2 **3:4 3:4** 6:11 **3:5 3:5** Mt 10:32; zliya: 13:8; 17:8; 20:15; 21:27; Səvəri 32:32; Cem 69:29; Ezay 4:3; Lk 10:20 **3:7 3:7** Ezay 22:22; Mt 16:19 **3:9 3:9** 2:9; Ezay 49:23; 60:14 **3:10 3:10** 1:9; Lk 21:19; 1Kwər 10:13; 2Pi 2:9 **3:11 3:11** 2:10, 25; 22:7, 12, 20; Zak 2:14 **3:12 3:12** 2:17; 14:1; 21:2; 22:4; Ezhek 48:35 **3:14 3:14** 1:5; 19:11; Zhŋ 1:3; 2Kwər 1:20

16 Ma njana məniŋwəy ghwəy ɓətəɓətə,
kala jihəva maa dzəmbə sləni, kala zlata
məni nzəy, ta təfəkəvəriŋwəy dzee səvəri
mbə miy tsee.
17 Ma pə ghwəy kaa na bərkə ghwəy
mbə nefer ghwəyəy: "Ghəy na na ghəy na,
gwa'a nza ghəy, a ghəy məniŋəy. Ka shiy
tərəŋw ni nza ghəy, nihwəti shi tərhashi
ghəy tiɓaw" pə ghwəy. Mbalaa sənay
ghwəy kiw. Ghwəy na shi barcicəkwə
ni, gar zhanci hwər tsa ndə tə ghwəy.
Ghwəy na ka ndərma. Diriŋ diriŋŋwəy
nza ghwəy, zhini ghwəlefesli ghwəy diɓa.
18 Ava va tsəgha ɗee gəzaŋwəy kwəma
sana nee ki, ghwəy kə gar zləɓati. Səəkəm
pavəm tsahi mbəzə riŋriŋ ni yəwamti
məndi mbə ghwə vəya. Ma ghalaɓa kiy,
ta məniŋwəy dza ghwəy ka mbəzli ka shiy
tsərtsər ni. Ndim pavəm kwəbeŋer tezlezl
tezlezl niy dzəkən ghən tsa ghwəy vəya
ɓa, ta mbə ghwəy ɓanti ha'wə tsa kən
ghwəy, va sa nza ghwəy diriŋ diriŋŋwəy.
Ka ghwəy dza diɓay, pa' ghwəy pavə
ghwə'i mətsə vəya, ta mbə ghwəy nay pi.
19 Ma yən na neyey, naɓə kee naɓə ni ya
mbəzli ɗee kwəma shi, zhini ka i shi. Ma
pə ghwəy mənti kiy, ə pə ghwəy tsatəra
titihwə, mba'a ghwəy zhəghəti nzəy tsa
ghwəy, a ghwəy jihəva ta nəw kwəmee
wəzə wəzə.
20 Favəm, avanɗa məgarə miy dəgha,
mbə harŋwəy. Ma ntsaa favə gakee miy
dəgha ci, dza na ɓənə'i ghwənamtəra
dəgha ta mbee dzakəy, ta dzakə ghi tsa ci
va dzee, ta dzaa nzəyŋəy li, ka zəmə shi
zəmə ghəy li gwanaŋəy jakəjakə.
21 Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miy-
dalahiy, ta ɓanavəshi kwal dzee ta nzəy
vəghee kwa gəzli mazə. Njasa nzee va
mənzəy tə pətsa kwətiŋ tsa ghəy lə Dirə
sana kwa gəzli mazə ci, sa nzee miydala.
22 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə
tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗi *Safə tsa
Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy
nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa
ngəra.

4

Njasa fə məndi dikəə dzəti Hyala mə ghwəmə

1 Ma ləy hwəm kwəma gəzara na va,
sa nə ya njə'wə, pənəy, kar tə miy dəgha
ghwəni ghwəni mə ghwəmə. Ma fee ɓa
na, məli ntsaa niy gəzara kwəma va, niy
nza gaka məli ci, war we' gaka viy təlimə
mbə gəzara kwəma diɓa, a kə na: «A Zhaŋ
səəmə tikə, e citəŋa kwəmaa dzaa zhiniy
məniva ləy hwəm shi va» kə.
2 War ghwəla na nza'jəw *Safə tsa Hyala
səəkəy dzəkənee tsəgha. Nighee na, gəzli
nzəy mazə kwa mə ghwəmə tiɓa, mba'a
tsahwəti ndə kwa mənzəy.
3 Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka
mbərə kyasə, nja shi ghaslə. Shi har
məndiy «Zhasəpə, lə Sardəwan». Ma gəzli
nza na va kwa na, dəzlətsəɓə ghənzə va
ɓəriŋ. Bəriŋ tsa va na, tərəŋw ghəci təɓə
kwərakwə, ka mbərə njasa ka shi ghaslə
vaa nza.
4 Dzəghwa dəzlətsəɓə nihwəti gəzli
gəzli mezhizhə bakə mətsəkə faɗəti
tsəɓay nava gəzli mazə diɓa. Dərasə
dərasə dərasə pəhepəhir zhər bakə
mətsəkə faɗəti mənzəy kwa shi. Lə
kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi.
War pəərə pəərə ghaa nay ghən tsa shi
gwanashi lə shi pəərə ghən mazə məntim
tə tsahi mbəzə.
5 Ma ge'i dzəghwa tə pətsa nza gəzli
mazə va ti, tə jipəjipə tsa va na, war ə
piy wampidi ka ndəmndəmə, ka dərazli.
Mbərfəŋ gərkəwahi tiɓa kwa kwəma nzə,
lə ghwə kwa shi, ngam ngam ngam.
Gərkəwahi mbərfəŋ ni vay, ghəshi na safə
tsa Hyala va mbərfəŋ tsa mbə nzəy kwa
kwəma nzə.
6 Mba'a shiy tiɓa kwa kwəma gəzliy
nzəy va, riŋriŋ, nja nighə məti, bəŋw
ghəshi ndəɓa kwəfa dikə na, pə gha.
Zhini ɓa na, mba'a nihwəti shiy piy
tiɓa faɗə, tə jipə shi gəzli nza mazə
va kwa, dzar vəgha bəla nzə faɗanata
ghəshi. Ma shi va na, war mətsəhi ghaa
nighəma vəgha shi gwa'a gwa'a, dzəghwa
kwa hwəm tsa shi lə kwa kwəma shi.
7 Ma pa shi va ndəə nighə shiy, tsa kwa
taŋa va na, nja pa zhəl. Kwa baka na,
nja pa məcar. Kwa mahkana na, nja pa
ndə ngəri ghəci mbə kwəma ci. Ma kwa
faɗa na, nja pa zəlikə ghənzə mbə zli tə
ghwəmə.
8 Ya tsamaɓa ci mbə shi va gwanashi
na, war lə bəkəbəkə kwaŋ kwaŋ kwaŋ
və. Paf paf paf ghaa nashi ma bəkəbəkəhi
va, va mətsəhi, mbəɓa mbəɓa lə pərikə
pərikəshi gwa'a. Ma ghəshi, ya hwəmɓa
ki na, war mbə ha cəm havəghwə lə həvir
gwa'a, kala dəkəva tiɓa, a kə ghəshiy ni
na:
«Gha na Ndə sləkəpə, gha sa ɗewɗewɗew
tsa,

3:17 3:17 'Wəzh 12:9; 1Kwər 4:8 **3:18 3:18** 6:11; 16:15 **3:19 3:19** Fir 3:11-12; Ebr 12:5-6 **3:20 3:20** Mt 8:11; Zhŋ 14:23 **3:21 3:21** 1:6; Mt 22:44; Ebr 8:1 **4:2 4:2-3** 5:7; Cem 11:4; 103:19 **4:3 4:3** Ezhek 1:26-28 **4:4 4:4** pəhepəhir zhər: 5:5, 8, 10; 7:11, 13; 11:16; 14:3; 19:4; Ezay 24:23; tezlezl tezlezl: 6:11 **4:5 4:5** 8:5; 11:19; 16:18; 17:9; Səvəri 9:24; 19:16; Ezhek 1:13-14 **4:6 4:6** 15:2; Ezhek 1:22; shiy piy faɗə: 5:6, 8, 11; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4; Ezhek 1:5-12; 10:14 **4:8 4:8** 1:17; 11:17; Ezay 6:2-3; Ezhek 1:18; 10:12

gha na Hyalaa gwəramti tə bərci.
Gha na Hyala ghala hidî ghwəla ta ghava,
gha sa tə ghwəmə sana,
zhini gha saa taa səəkə ɓa» kə ghəshi.
9 Ava war tsəgha nzəyshi shi faɗə ni va,
mbə ha cəm ta fal Hyala mənzəy va kwa
gəzli mazə nzə, sa tə ghwəmə va ya pa'
hwəmɓa. Ma cəm tsa ha ghəshi vay, ta fə
bama, ka fə dikəə dzəti, mba'a ta mananta
'wəsa, ha ghəshi.
10 Ghala pətsa ka shi faɗə ni vaa
nza mbə ha cəm tsa va tsəgha kiy, ma
pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni
va na, tsəfəkwə tsəfəkwə tsəfəkwə ghaa
nashi ma, kwa kwəma ntsaa nzəyəy va
kwa gəzli mazə ci, ka fal, ghəci saa piy
ya pa' hwəmɓa. Mba'a ghəshi palamti
məgapipi pəərə ghən shiy pələyshi kwa
kwəma ci. A kə ghəshi na:
11 «A Ntsaa sləkəŋəy, a Hyala ghəy,
gha na saa məniŋaa ndə bərci kən shiy
gwanashi.
Mək nza gha ta fə shəndəkə mbəzliy dzəti
gha,
ka ha'wə tə gha.
Sa nzanay, gha ngati na shiy ya nimaɓa.
Lə dî gha ngatishi gha.
Gha zləɓavə na nza ghəshi tiɓa» kə ghəshi.

5

Kwəmaa dzəkən zliya nahayəm, mba'a zəghwə təmbəkə tsa Hyala

1 Zhini, sa nə ya njə'wə pən na, mba'ee
nata zliya pəərə pəərə ta dəvə kwa
bəzəmə ntsa kwa gəzli mazə va. Ma zliya
va na, tsasli tsasli ghənzə mbəɓa mbəɓa lə
pərikə pərikə gwa'a. Mba'a məndi nahay
lə dimə. Dzəghwa mba'am tetekwati dimə
mbərfəŋ tiy, nahay.
2 Nighee na, tsahwəti *ndə kwal tsa
Hyala tsa dikə tsa kafəy, ka zlapə ghəci
zlaŋzlaŋ, a kə na: «Wa ntsaa taa məniy
gar balamti dimə tə zliya naa ghwənamti
kia?» kə.
3 Ma ki na, ndə tiɓa ya kwətiŋ, ya
məɓa mə ghwəmə, ya tikə tə hidî, ya
mbə mbəzliy bəkwəshi, gar balamti dimə
va, ka ghwənamti zliya vaa nighəti pətsa
mbəɓa kiw.
4 Ma sa nay mee ndə kala tiɓa ya
kwətiŋ, ta ghwənamti zliya va na, tapə
yən dzəmbəra mbə wahə.
5 Dza ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ ngəra
mbə pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti
ni va na: «A Zhaŋ, tawa wahə gha tay?
Nighətima, a ndə tiɓa. Slən tsa ciy:
"Zhəl tsa mbə takə tsa ka Zhəwda, Jijiy
mazə *Davitə". War ghəci na saa məniy
miydala, gar balamti dimə mbərfəŋ na
va tə zliya, ka ghwənamti, ta nighə pətsa
mbəɓa» kə.
6 Ma zhinee nighə ki na, zəghwə
təmbəkə tiɓa məgarə kwa jipə gəzli mazə.
Tə jipəjipə pəhepəhir zhər va, lə shi faɗə
ni va piy. War ma ndəə nighə zəghwə
təmbəkə tsa va na, war njasa niy səəkəm
pəəsləhwə. Mbərfəŋ təlimim, mbərfəŋ
mətsəhi və. Ma shi mbərfəŋ ni vay, ghəshi
na safə tsa Hyala mbərfəŋ tsa ghwənay
naa dzəti hidî, ya pa' kwəmaɓa.
7 Dza zəghwə təmbəkə tsa va mba'a
maɗiy, mba'a dzaa ɓəvə zliya va ta dəvə
kwa bəzəmə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli
mazə ki.
8 Ma sa ɓəvə zəghwə təmbəkə tsa va
zliya va na, dzəghwa shi faɗə ni va piy,
ghəshi lə pəhepəhir zhər bakə mətsəkə
faɗəti ni va mba'a ghəshi tsətsəfəkwəshi
kwa kwəma ci. Lə gəzəpəlihi ta dəvə
shi. Mba'a hələpipi məntim tə tsahi mbəzə
gyaɗə gyaɗə hililiŋəə zən nja 'wərdi ti shi.
Hililiŋəə zən va nja 'wərdi nay, ghənzə na
cə'wə cə'wə mbəzli Hyala.
9 Dza ghəshi ka ha cəm tsa 'war'war tsa,
a kə ghəshi na:
«Gha na saa məniŋa gar ɓə zliya na ta
balamti dimə ti va,
ka ghwənamti.
Sa nzanay, a məndi pəəslitəŋa,
mba'a gha mbaranakə mbəzli kaa Hyala
lə miymiy gha va shikəshi.
Ya mbə takə ka wa na ghəshi,
ya kwəma ka waa gəzə ghəshi,
ya mbə hwəlfə ka wa na ghəshi,
ya səəkə tə hidî ka wa səəkə ghəshiy,
cəke' mbaranakəshi gha.
10 Dza gha mba'a gha zhəghətishi
ka ni gha mbəzli sləwa gha.
Dzəghwa mbər gha mbəərətishi
ka hwəlfə mbəzli ka mazə,
*ka ta Hyalaa ghəra sləni kaa Hyala
ghwəmmə,
mba'a ta məni mazə taa nzaa dzəkən
mbəzli tə hidî» kə ghəshi.
11 Zhinee nighə ɓa na, ka kwal Hyala
mbə gaka tiɓa. Ɗaŋ tsa shi na, mba'a
mənti gar bələkwə bələkwə bələkwə
ɗaŋ kala gar mbay ndəə mbəramtishi,
dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay gəzli mazə tsa

4:11 4:11 Ghava 1:1, 31; ShiZhŋ 5:9, 12; 11:15, 17; 12:10; 15:3-4; 19:6 **5:1 5:1** 10:2; Ezay 29:11; Ezhek 2:9-10; Dani 12:4, 9 **5:5 5:5** 4:4; Ghava 49:9; Mt 1:1; Rm 1:3-4; Ebr 7:14 **5:6 5:6**4:6-7; WahəZher: 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Ezay 53:7; Zher 11:19; Zhŋ 1:29; 1Pi 1:19; safə tsa Hyala mbərfəŋ: 4:5; Zak 3:9 **5:7 5:7** 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Mezh 22:19; Ezay 6:1; Ezhek 1:26-28; 10:1 **5:8 5:8** 8:3-4; Cem 141:2; gəzəpəli: 15:2 **5:9 5:9** 4:11; 5:6; 7:9; 14:3; Cem 96:1 **5:10 5:10** 1:6 **5:11 5:11** ndə kwal tsa Hyala: Zhəwbə 1:6; Dani 7:10; Ebr 12:22

va, ghəshi lə shi faɗə ni va piy, mba'a
pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va.
12 Ka ha cəm ghəshi zlaŋzlaŋ, a kə
ghəshi na:
«A zəghwə təmbəkə tsaa niy pəəsliti
məndi tsa,
gha na saa məniŋaa ndə bərci, kən shiy
gwanashi.
A gha məniŋa gar nzaa ndə sənata
kwəma,
gar nzaa ndə shiy, lə gar nzaa ndə bərci.
Gar ha'wə ndə ya tsamaɓa ci tə gha,
ka fə dikəə dzəti gha, ka falŋa» kə ghəshi.
13 Ma zhinee fa ɓa na, shi ngati Hyala mə
ghwəmə, lə ni kwakə tə hidĩ, lə ni kwaɓa
kwa hidĩ, lə ni mbə yam, gwanashi mbə
ha cəm, a kə ghəshi na:
«Fal ntsa mənzəy va kwa gəzli mazə ci,
ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va
ghwəmmə.
Ha'wə ghwəmmə ti shi.
Ghəshi na mbəzli nza bərci və shi.
Fə shəndəkə ghwəmməə dzəti shi,
ya pa' hwəmɓa» kə ghəshi.
14 Dzəghwa shi faɗə ni va piy: «Amin»
kə ghəshi zləɓati. Ma pəhepəhir
bakə mətsəkə faɗəti ni va ghalaɓa na,
mətsəfəkwə gwanashi kwa kwəma ntsa
mənzəy va kwa gəzli mazə ci, ghəshi lə
zəghwə təmbəkə tsa va, ka falshi.

6

Kwəma zəghwə təmbəkə tsaa bali dimə tə zliya pəərəti məndi va

1 Zhini, ma sa nə ya njə'wə pən na,
zəghwə təmbəkə tsa va maɗiy ta ghwəni
zliyaa ɓəvə na va. Dzəghwa na, bal bal-
amti kwa taŋa nahə mbə dimə mbərfəŋ
na va niy nahati məndi. Mba'ee favə
tsahwəti sə kwətiŋ mbə shi faɗə ni va piy
ndəmndəməy, ndəɓa dərazli van ə pə gha:
«Ca səəkə» kə.
2 Ma nighee na, gədəw tsa tezlezl tsa
səvəriy tiɓa, lə ndə mə dallə, mba'a rigi
mbə dəvə ci. Dza mba'a məndi panambə
daghwəba miydala mbə ghən ci. Dza na ka
tərə kwəshəl ghəci, ta zha ta məni miydala
diɓa.
3 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a
balamti kwa baka dimə nahati məndi va.
Fee kwa baka sə ta shi faɗə ni va piy ɓa
na: «Ca səəkə» kə.
4 Mba'a tsahwəti gədəw ghəməy səvəriy,
lə ndə mə dallə. Mba'a məndi ɓanavə
kafa'i tsa dikə tsa. Dza mba'a məndi
ɓanavə bərci ta həərə mbəzli tə hidĩ
gwanashi, ta mbəz ghəshi kwa jipə shi. Ka
bəkwə ghən tsa shi, kala zərkə tiɓa.
5 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a
balamti kwa mahkana dimə nahati məndi
va. Fee kwa mahkana sə ta shi faɗə ni va
piy ɓa na: «Ca səəkə» kə. Mba'a gədəw
tsa ngərjəkəjəkə tsa səvəriy, lə ndə mə.
Nighee na, ntsa mə va lə tasaw bərkə shiy
ta dəvə ci.
6 Ma fee na, məliy gaka, war nja məli
ndə ngəri səəkə mbə shi faɗə ni va piy.
Ma kə na: «A pə gha dzaa məniy, ma gəna
ka ndəə kwəmavə tə sləni vəghwə tsa ci
kwətiŋəy, gar pavə ha tasaw kwətiŋəy. Ma
cikizl kə na, gar ta er kwətiŋ səɗa. Ma na
kar in ghəshi lə tay nashiy, əntaa niva taa
nza caslakə ma» kə.
7 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a
balamti kwa faɗa dimə nahati məndi va.
Fee kwa faɗa sə ta shi faɗə ni va piy ɓa
na: «Ca səəkə» kə.
8 Nighee na, gədəw tsa kwərtəhə tsa
səvəriy dallə ndə mə. Məti, kə məndi
kaa slən tsa ntsa va, mba'a pətsa ka
mbəreketiy nza ti kwasəbə. Mba'a məndi
ɓanavəshi bərciy dzəkən nahwəti bəla
hidĩ kwətiŋ, sa təhəvərishim faɗə mbə.
Nza ghəshi bakwamti mbəzli tə nava bəla
hidĩ gwa'a lə kafa'i, mba'a lə ma, lə
zəlghwə ghənghən ghənghən, mba'a lə
shəkwadeshi.
9 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a
balamti kwa cafa dimə nahati məndi va.
Njə'wə pən na, piy tsa mbəzliy niy bak-
wamti məndi tə mbərkə kwəma Hyala lə
tə mbərkə sa niy gəzə ghəshi kwəma va
kaa nihwəti mbəzli kala hazləni ma. Piy
tsa shi va na, ta pətsa ka məndiy fə shiy ti
ta ta shi kaa Hyala ghəci.
10 Ka zlapə kwəma ghəshi zlaŋzlaŋ, a kə
ghəshi na: «A ntsa ghəy dikə tsa, gha na
ntsa ɗewɗew tsa, gha na ndə sla ngwəvə
tsa kataŋ tsa. Va tsəgha ɗəw ghəy, nighə,
ndatsəma nza ghəy tikə kia? Hwəm bərkə
gha ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidĩ,
a ghəshi kəsli kərhiy dzəghwa ghəy, sa
bakwamtəŋəy ghəshi kia?» kə ghəshi.
11 Dzəghwa məndi kaa ya tsamaɓa ndə
mbə shi ki, mba'am ɓanavə kwəbaŋ tsa
tezlezl tsa. Ma kə məndi zləɓanshi
na: «Kadiwəm di, ndəghətim jəw. Ɗaŋ
na nihwəti ngwarməhiŋwəy dza məndiy
zhiniy bəkwə tə mbərkə sa ghəra ghəshi
sləni ta Hyala njasa nza ghwəy va
kwərakwə» kə məndi.
12 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a
balamti kwa kwaŋa dimə nahati məndi

5:12 5:12 4:11 **5:13 5:13** Cem 150:6; Flp 2:10 **6:2 6:2-8** 19:11, 14; Zak 1:8; 6:1-7 **6:8 6:8** Zher 14:12; Ezhek 14:21; 'Wəzh 13:14 **6:9 6:9** 1:2, 9; 12:11, 17; 19:10; 20:4; 1Zhŋ 1:1-2 **6:10 6:10** 18:24; Cem 13:2-3; Nəw 32:43; Lk 18:7 **6:11 6:11**kwəbaŋ tsa tezlezl tsa: 3:5, 18; 4:4; 7:9, 13; 19:8, 14; Ezay 61:10 **6:12 6:12-13** 8:5, 12; 11:13, 19; 16:18; Zhəw 2:10; Mt 24:29

va diɓa. Dzəghwa mba'a hiɗî məŋkəɗîshi gwanashi, lə bərci tərəŋw tərəŋw. Njə'wə pə gha kaa vici na, ndəɓa ləkwəsa ngəri na pə gha ngəri tsa nzə, sa ləvəta na. Tir na, ndəɓa miymiy pə gha ghəm tsa ci.

13 Ma sasərkwəhi tə ghwəmə na, war ka kwətəkwətiy səkwaa dzəti hiɗî, njasa ka ya daskwaa təhəta ma vaa shikə səkwa mə daskwa, safəə viy lə bərci.

14 Gwəravə ghwəmə tsəgha, bətə zata, njasa ka ndə vaa paramti kəshiɗî. Dzəghwa məndi kaa dəlegwigwi ghəshi lə hiɗî dzar tə jipə yam gwa'a, mba'a məndi ɓantishi tə pətsaa niy nza ghəshi.

15 Dzəghwa mbəzli gwanashi, mba'a ghəshi mbəmbəshi. Mbəzli nja mezhizhə tə hiɗî, lə mbəzli dikə dikə ni sləkəpə, lə ka sawji dikə dikə ni, lə mbəzli ka ghi tərəŋw tərəŋw ni, lə ni nza bərci və shi mbəzli tərəŋw, lə mevivi mbəzli, lə ni yaya ni gwa'a, mbəmbəshi dzar mbə ləgwəhi dəlagwa, lə dzar ta hərezli.

16 A kə ghəshi na: «A dəlegwigwi ghwəy lə hərezli ni, ngazlavam dzəkən ghəy, a ghwəy mbələyŋəy di. Nəghətaa mətsə ntsa mənzəy va kwa gəzli mazə naŋəy, lə vantaa zəghwə təmbəkə tsaa ɓəti nəfə va dzaa naŋəy.

17 Sa nzanay, a vəghwə tsa gar ci sati nəfə tsa shi ti mənəy, ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli. Va tsəgha na kiy, ndə tiɓa lə bərci ghwəla mba'a dzaa zhiniy mbay garə kwa kwəma shiw» kə ghəshi.

7

*Mbəzli 144'000 (bələkwə bələkwə məŋ bələkwə, mba'a faɗə mətsəkə faɗəti ghən kən) fati Hyala lamba nzə ti shi, mbə mbəzli ka *Izərayel*

1 Ma ləy hwəm nava kwəma ki, nighee na, ka kwal Hyala faɗə, garə garə dza kwa bəla slərəpəpi hiɗî faɗanashi. Ma ghala pətsa garəshi ghəshi va na, mba'a ghəshi daməti safə tsa faɗə tsa va, vantaa ghəci viy, ya dzəti hiɗî, ya dzəy tə kwəfa, ya va kwəfəghə fəhi.

2 Ma nighee ɓa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala səəkəy kwa ghwəmə, dəmakə lamba Hyala kwa ɓəpə piy ta dəvə ci. Dza na ka zlapanshi kwəma kaa nihwəti ni faɗə ni va ka kwal Hyala, shi ɓanavəshi Hyala va bərci, ta laɗamti shi tə hiɗî, lə ni mbə yam gwa'a.

3 Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, kadiwəm di, ka liɗî shi tə hiɗî, ya ni mbə yam, ya fəhi ghwəy di ma. Ndəghətim, a ghwəmmə faghwa lamba Hyala kwa dəghaŋ kwəma mbəzliy ghəranta sləni kaa Hyala ghwəmmə» kə.

4 Dzəghwa mba'a məndi gəzara njasa nza ɗaŋ tsa mbəzli dza məndi va ta fə lamba Hyalaa dzəghwa dəghaŋ kwəma shi gwanashi. Ma na ɗaŋ tsa shiy: Mbəzli bələkwə bələkwə məŋ bələkwə, mba'a faɗə mətsəkə faɗəti ghən kən, (144'000). Mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka Izərayel na ghəshi gwanashi.

5-8 Mba'a məndi dzaa fati lamba Hyala tə mbəzli tərəvəm mbə takəhi məŋ lə bakə ni va. Ya mbə tsama takə na, mbəzli diwəy məŋ, məŋ lə bakə shi fanatishi məndi lamba. Vanay slən tsa takəhi va: Takə tsa Zhəwda, mba'a sa Rəwben, mba'a sa Gadə, mba'a sa Aser, mba'a sa Nefətali, mba'a sa Manase, mba'a sa Shimeyaŋw, mba'a sa Levi, mba'a sa Isakar, mba'a sa Zabəlaŋw, mba'a sa *Zhezhefə, mba'a sa *Beŋzhameŋ. Tsəghaa takəhi fati məndi va lamba ti shi. Ya mbə tsamaɓa takəy, mbəzli diwəy məŋ, məŋ lə bakə na shi fanatishi məndi lamba va.

Vərəm tsaa ɓasəy səəkə mbə hwəlfə mbəzli tə hiɗî gwanashi

9 Ma ləy hwəm, sa nə ya njə'wə pən diɓa ki na, kar mətsee tə vərəm ndə ngəri tsaa səəkə ya kwəmaɓa na tə hiɗî, ya kwəma ka waa gəzə na, ya hwəhwə ka waɓa na, ya hwəlfə ka waɓa na. Kala gar mbay ndəə ɓəlati ɗaŋ tsa shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə va, lə kwa kwəma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. War lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni ghaa nashi ma kən ghən shi. Mba'a kəslifi slərpə ta dividivi shi.

10 Dza ghəshi ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi na: «Ghwəmməy, war Hyala ghwəmmə va mənzəy kwa gəzli mazə nzə, ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va na ni ghwəmmə mbəzliy mbəlitəmmə na na ghwəmmə» kə ghəshi.

11 Ma ka kwal Hyala gwanashi na, war gar gar gar ghəshi garəshi, dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay gəzli mazə, lə shi pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va, mba'a sa shi faɗə ni va piy gwa'a. Dzəghwa, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, nzəŋw, nzəŋw, nzəŋw kwəma shi mbə hiɗî, kwa kwəma Hyala, Ka fal ghəshi,

12 ma kə ghəshi na:

«*Amin, tsəgha na kataŋ, Hyala ghwəmməy,
ghənzə na Hyala kwa fal məndi pa' kwa ndimndim,
ghənzə na Hyala shəndəkə na,

6:14 6:14 16:20; 20:11; Ezay 34:4; Ebr 1:11-12 **6:15 6:15** Ezay 2:10, 19, 21; 24:21 **6:16 6:16** 5:7; 'Wəzh 10:8; Lk 23:30 **6:17 6:17** Zhəw 2:11; Nahwəm 1:6; Səf 1:14-18; Mala 3:2 **7:1 7:1** 9:14-15; Zher 49:36; Dani 7:2 **7:3 7:3** 9:4; 14:1, 3; 22:4; Ezhek 9:4, 6 **7:4 7:4-8** 14:1, 3; 21:12-13 **7:9 7:9** 5:9; 6:11; SləniTaH 23:40 **7:10 7:10** 5:7 **7:11 7:11** 4:4, 6 **7:12 7:12** 4:11

kwa sənata kwəma, lə bərci və tərəŋw.
Mananta 'wəsa ghwəmmə, ka ha'wə ti.
War ghənzə na Hyalaa məni mazə pa' kwa
ndimndim.
Amin» kə ghəshi.
13 Ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə
pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va
ngəra na: «A zəghwee, mbəzli njaa ni na
ni nza kwəbeŋer pay pay ni ni kən shi mbə
mbəzli ni baya? Sənay gha nda kwəma
səəkə ghəshi na?» kə.
14 Ma pən ngəci na: «A Ndə sləkəra,
a kwəma sənatee mbə kwəma va, kala
war gha na saa dzaa sənay kia» pən. Ma
kə ngəra na: «Ma mbəzli nashi gha niy,
ghəshi na mbəzliy garəshi lə bərci kwa
kwal Hyala mbə ngəra'wə tsa tərəŋw tsa
səəkə kən shi ta kwəma Hyala. Kwəbeŋer
kən shi va tezlezl tezlezl ni nashi ghay,
ə yaɓantishi ghəshi mbə miymiy zəghwə
təmbəkə tsa Hyala va shikəshi.
15 Va tsəgha nza ghəshi gar gar gar kwa
kwəma gəzli Mazə Hyala, ya hwəmɓa nzə.
War ka ghəra sləni ngəta mbə ciki tsa
nzə, havəghwə lə həvir gwa'a. War mbə
ndəghwə shi ntsa mənzəy va kwa gəzli
mazə ki.
16 Ma ghəshi nashi kiy, ya ma, ya ndir na,
ka zhini naa ghəranshi ghwəlaw. Ya viciy,
ka dza naa mbərə ta ndindishi ghwəlaw.
Nihwəti shiy tiɓa dzaa ndindishi, ka sanshi
ngəra'wə ghwəlaw.
17 Sa nzana, ma ntsa nja zəghwə
təmbəkə tsa va kwa jipəjipə gəzli
mazəy, ghəci dza naa ndəghwəshi. Ta
pəməghəshi dza naa dzəməy yamməə ɓəpə
piy. Ka Hyala dza na, mba'a saɗamti wahə
kwa mətsə shi» kə.

8

Zəghwə təmbəkə mbə bali kwa mbərfaŋa nahə dimə

1 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a
balamti kwa mbərfaŋa dimə nahati məndi
va ti. War sa nə na bal kə na, dzəghwa
pətsa tə ghwəmə tsəgha, ɗekəɗekəɗekə
nzəyəy. Gar minti mahkan mətsəkə, kala
favə gaka nihwəti shiy ndə ya jəw nzə.
2 Ma nighee na, ka kwal Hyala garəshi
mbərfəŋ kwa kwəma nzə, mba'a məndi
ta tahanavəshi təlimim kwətiŋ kwətiŋ
ngəshi.
3 Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala
mba'a səəkə garəy vəgha pətsa ngati
məndi tə tsahi mbəzə, ta ndanta shiy ti
kaa Hyala. Mba'a həlapə məntim tə tsahi
mbəzə ta ndanta hililiŋəə zən nja 'wərdi
kwa kaa Hyala və ta dəvə ci. Dzəghwam
ɗaŋ məndi tanaghwa hililiŋə dza na va
ta ndanta kaa Hyala, a ghəci ndanta tə
pətsa ka məndiy ndanta shiy kaa Hyala,
kwa kwəma gəzli mazə nzə va, dzavəɗə
lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala gwanashi.
4 Sa maɗi inəghwə tsa hililiŋə va jakə
lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala va gwa'a ta
dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va
kwa kwəma Hyala ki na, ka dzəmə.
5 Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va,
mba'a ɓəvə həlapəə niy nza hililiŋə va
kwa, gyaɗə ghəci hənzəvə ghwə kwa,
kwa pətsa ndanta na va shiy ti kaa
Hyala. Sa hənzəvə na na, dza na
fəyik, ndəghakəghwaa dzəti hiɗi. War sa
ndəghakəghwa na na, ghavə shiy tsəgha
ka dərazli, ka ndəmndəmə, ka wampiɗi.
Mba'a hiɗi gərgərəshi.

Njasa viy ka kwal Hyala təlimim

6 Ghalaɓa kiy, mba'a ka kwal Hyala
mbərfəŋ ni va, niy ɓanavəshi məndi
təlimim mbərfəŋ ngəshi ta viyshi
gwəmantəvashi gwa'a ta viy shi ki.
7 Dzəghwa kwa taŋa *ndə kwal tsa
Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na
ci təlimə. Ma sa viyata na na, dza
kar kwacakasla lə ghwə, mba'a miymiy,
dzavəɗə ghəshi shəkəkəghwavashi səəkə
mə ghwəməə dzəti hiɗi. Ma sa təhəvərim
hiɗi mahkan mbəy, dzəghwa nahwəti bəla
kwətiŋ, bərkiɗə ghənzə ndita. Sa təhəvəri
məndi fəhi mahkan mbə diɓa na, mba'a
nahwəti bəla shi kwətiŋ ndita. Gwa'a
gwa'a gwəzən tsa neɓekə tsa ndantəvay.
8 Dza kwa baka ndə kwal tsa Hyala
tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci
təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na,
dzəghwa məndi kaa nihwəti shiy, ndəɓa
dəlagwa dikə na, pə gha ngəshi, war ka
tsə ghwə səvəri mbə shi, fəyik məndi
ndəghakəghwashiy dzəti kwəfa dikə na.
Ma sa təhəvərim həl tsa dikə tsa mahkan
mbə na, dzəghwa nahwəti bəla shi kwətiŋ
mba'a zhəghəta ka miymiy.
9 Dzəghwa shiy piy mbə yam ge'i ge'i
lə bəlaa zhəghəta va ka miymiy, cəke'
ghəshi bəkwəshi kwərakwə. Tsəgha
kwambəwaler lidîshi, ge'i ge'i lə bəla va
kwərakwə ɓa.
10 Dza kwa mahkana ndə kwal tsa
Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na
ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na
na, 'wakəvə sasərkwə dikə na, war ka
tsə, baram baram baram ndəɓa ghwə tə

7:13 7:13 6:11; 7:9 **7:14 7:14** 1:5; 22:14; Cem 51:9; Dani 12:1; Mt 24:21 **7:15 7:15** 21:3 **7:16 7:16** Ezay 49:9-10 **7:17 7:17** 5:6; 21:6; Zhŋ 10:10, 11; Ezhek 34:11-16, 23-24; sadî wahə kwa mətsə: 21:4; Cem 126:5-6; Ezay 25:8 **8:1 8:1** Zak 2:17; Aba 2:20 **8:2 8:2** təlimim: Zhə 6:4, 6; Mt 24:31 **8:3 8:3** 5:8; Səvəri 30:1, 3 **8:5 8:5** 4:5; 6:12-13; SləniTaH 16:12; Ezhek 10:2 **8:7 8:7-12** 9:15, 18; Ezhek 5:2, 12 **8:7 8:7** Səvəri 9:23-25 **8:8 8:8** 16:3-4; Səvəri 7:20, 21

shihwə pə gha, mba'a tərəkəvata səəkə mə ghwəməə dzəti kwa mahkana bəla yam kwa həleɗemer lə mətsəhi yam gwa'a.
11 Slən tsa sasərkwə vay, «shi 'yaghwakə ni». Dzəghwa kwa mahkana bəla yam va sa təhəvərishi məndi mahkan mbə, 'yaghwakə ghwakə ghwakə, ghəshi mənishi. Mba'a mbəzli bəkwəshi tərəŋw war sa sahwə ghəshi yam va, sa nza ghwə'iy bəkwə mbəzli mbə shi.
12 Dza kwa faɗa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, dza nahwəti bəla kwətiŋ mbə bəla vici mahkan, sa təhəvərim, mba'a shirkwəta. Tsəgha nahwəti bəla tir kwətiŋ sa təhəvərim mahkan mbə shirkwəta diɓa, zhini tsəgha nahwəti bəla sasərkwəhi kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə diɓa. War kwəsli ghaa nata ma kwa mahkana bəla va shi va gwanashi. Ka mbərə nahwəti bəla vici kwətiŋ havəghwəw. Ka mbərə na kar tir lə sasərkwəhi həvir kwərakwəw. Tsəgha.
13 Dzəghwa sa nə ya njə'wə pən na, kar tə zəlikə, dzəy tə ghwəmə, məɓa kərakə. Fee na, ghənzə mbə wa zlaŋzlaŋ, a kə na: «Waa ngəra'wə, waa ngəra'wə! Avanay sanay mahkan tərmbə nihwəti ka kwal Hyala, ta viy na shi təlimə. Ya wa ndə sa ka na viyata na ciy, ta səəkə dza ngəra'wəə dzəkən mbəzli tə hidî tərəŋw» kə.

9

1 Dza kwa cafa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma nighee na, sasərkwə tərəkəvata səəkə mə ghwəməə dzəti hidî. Dza mba'a məndi ɓanavə shiy ghwəni miy kə'wə tsa təɗəm tsa va tərəŋw tsa ta dəvə nzə.
2 Dza sasərkwə va, ɓəŋ ghwənamti kə'wə tsa təɗəm tsa va ki. Ma sa ghwənamti na na, ghavə inəghwə tsəgha, takwəm kwəm kwəm səəməy kwaɓa. Ndəɓa inəghwə tsaa ndi və'i, pə gha. Dzəghwa na, nza'jəw, dəmbə'wamti vici lə pətsa dzar tə ghwəmə ta gwa'a. Dzəghwa zhəmbəlmbəl pi məniy.
3 Dzəghwa jər vəɗəm tsahwəy səəmə kwa kə'wə tsa va, səvəri mbə inəghwə tsa va. Mba'a dzaa pəslambəvay mbə mbəzli tə hidî. Mba'am ɓanaghə bərci ta ndindi mbəzli nja yiti.
4 Ma kə məndi kaa jər tsa va na: «A jər, mbala, ma sa ka gha tsəhəŋay, əntaa gha taa kwəfəghə nihwəti shi gəmshi ni nja gwəzən, ya fə, ya nimaɓa kəslifi shiy ma. War ndə ngəri, mbəzli kama lamba Hyala kwa dəghaŋ kwəma shi nahə nahə gwa'a tsəgha, pə gha dzaa sanshi ngəra'wə» kə məndi kaa ngəci.
5 Nanzə kiy, ɓanavə kwal məndi kaa jər tsa va ta bakwamti mbəzli ghəciw. War ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzli, ge'i ge'i gar tir cifə ɓanavə məndi kwal gwa'a tsəgha. War njasa ka yiti vaa zhanci kaa ndə ghənzə nditi ndəy, war tsəgha na zhipə tsa shigə ci va ghəci nditi ndə.
6 Ghala tir tsa cifə tsa vay, ta ɗəw məti dza mbəzli tə hidîy dza. Ka dza mətiy ɓəshi kiw. Tərəŋw ghəshi taa maw məti na, ka hwəta məti taa nza və shi.
7 Ma pa jər tsa va ndəə nighəy, war ndəɓa gədewesli pahamti məndi ta dza ta mbəz, pə gha. Mba'a shiy mbə ghən shi nja daghwəba tsa məntim tə tsahi mbəzə. Ma pətsa mbə kwəma shi ndəə nighə na, war nja pətsa mbə kwəma ndə ngəri.
8 Ndəɓa shiti mbə ghən mi'i pə gha kaa shiti shi biti biti tsa shi. Ma sli'i shi na, war nja sli'i zhəl.
9 Dzəghwa məndi kaa pətsa sati kwa hati shi mba'am pahamti lə shiy, nja rəbəci tsa tsati məndi tə tsahi. Ma ndəə fa gaka bəkəbəkəhi ci na, war njasa ka gaka məwtiti gədewesli vaa nza mbə mbahə shiy, ghəshi mbə diva ta mbəz.
10 Jər tsa vay, lə shigə na ti kikw kikw kikw, njasa ka shigə yiti vaa nza. Lə shigə shi va dza ghəshiy ndindi mbəzli, ta sanshi ngəra'wə mbə tir cifə.
11 Ma mazə tsaa sləwashiy, ghəci na ndə kwal tsa kə'wə tsa təɗəm tsa va, tərəŋw tsa. Slən tsa mazə tsa va lə kwəma ka Ebərəy: «Abadəŋw». Lə kwəma ka *Gərekə na: «Apəliyəŋw». Ma dî slən tsa va gəzəy: «Ndə zapə na» dî na gəzə.
12 Ava gwa'a kərəy kwa taŋa ngəra'wə naci ki. Ghwəla na tsahwəti ngəra'wə bakə mbə səəkə.
13 Dza kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata nay, fee na, məli ndəə gaka səəkə dzar kwa bəla faɗə na va tə pətsa ngati məndi va kwa kwəma Hyala. Pətsa vay, tə mbəzə ngati məndi ta ndanta shiy ti kaa Hyala.
14 Ma kə gaka məli va kaa kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hyala tsaa viyata təlimə va ki na: «A ndə kwal tsa Hyala, mbala pəlashi nihwəti ka kwal faɗə ni va pəhəti

---

8:11 8:11 Zher 8:14 **8:12 8:12** 6:12-13; Ezay 13:10; Ezhek 32:7-8 **9:1 9:1**kə'wə tsa təɗəm tsa va tərəŋw tsa: 11:7; 20:1; Zhəwbə 26:6; 28:22; Lk 8:31; 2Pi 2:4 **9:2 9:2** Ghava 19:28; Səvəri 19:18 **9:3 9:3-11** Səvəri 10:12-20 **9:4 9:4** 7:2-3 **9:6 9:6** Zhəwbə 3:21; Zher 8:3 **9:7 9:7** Zhəwbə 39:19-20; Zhəw 2:4 **9:8 9:8** Zhəw 1:6 **9:9 9:9** Zhəw 2:5 **9:13 9:13** 8:3; Səvəri 30:1-3 **9:14 9:14** 7:1; Nəw 1:7

məndi miy həl tsa dikə tsa va nə məndi, “Efəratə”, kə məndi kaa slən tsa ci» kə.
15 Dzəghwa məndi ki mba'am pəlashi ka kwal va. Ma ghəshi faɗanashiy, Hyala niy pəhətishi na, mba'a gwəməyshi, ta ghəra sləni ghəshi tə piya va, ge'i lə tir tsa va, zhini ge'i lə vici va, mba'a ge'i lə ler va diɓa. Sləni shiy: Səəkə ta bəkwə nihwəti mbəzli tə bəla kwətiŋ, sa təhəvərishim mahkan mbə.
16 Nighee na, ka sawji ɗaŋ tərəŋw səəkəshi tiɓa mə gədəw mə gədəw. Dza mba'a məndi gəzara ɗaŋ tsa shi. Ka sawji gar miliyaŋw bələkwə bələkwə bakə ghəshi (200'000'000).
17 Ma yən mbə nighə shi va nja kwa shiw kiy, mba'ee nashi gədewesli, lə mbəzli lə mbəzli mə shi. Ma mbəzli mə shi va na, lə kwəbeŋer rəbəci kən ghən shi. Ghəm ghəmshi tə nahwəti bəla, tə nahwəti bəla na, nja isl ghwəmə, ma tə nahwəti bəla ɓa na, nja shamshama. Ma ghənedemer gədewesli va na, war nja ghən zhəl. Ka səvəri ghwə lə inəghwə, mba'a barəwdəw kwa miy shi.
18 Dzəghwa ngəra'wə tsa mahkan tsa va səvəriy mbə miy gədewesli va, mba'a zamti nihwəti mbəzli tə bəla hiɗî kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə.
19 Gədewesli vay, mbə miy tsa shi lə mbə shigigi shi na ni shi bərci ghəra ghəshi mbəzli li shi. Ma ndəə nighə shigə shi va na, war nja shishi nja shishi, lə ghən lə ghən ti, li ka ghəshiy həəci mbəzli.
20 Ma nihwəti mbəzliy tərəmbəshi kala bəkwəshi va ngəra'wə tsa mahkan tsa vay, ya tsəgha nzə na, tsa titihwə ghəshi kaa Hyala, ka zhəghəti nzəy tsa shiw. War ghwəlashi niy nza ghəshi mbə ki kihə hyeler shi, ka tsəfəkwə kwa kwəma mbəreketi ngati ghəshi tə tsahi mbəzə, lə tə tsahi bənɓa, ya ni fəɗiti məndi tə shəghwə, ya tə hərezli. Gəla shi vay, shiy nay ma pi, kala favə ma kwəma, kala mbəə dza, na ghəshi.
21 Mbəzli va diɓay, war ghwəlashi niy nza ghəshi mbə bəbəkwə mbəzli, ka məməni mbəl, ka məməni ghwərghwər, ka ghəghəli shi mbəzli.

10

**Ndə kwal tsa Hyala səəkəy lə zliya jəwə ta dəvə ci*

1 Zhini, sa nə ya njə'wə pən diɓa na, ndə kwal tsa Hyala tsa diɓədiɓə tsa mbə səkwa səəkə mə ghwəmə. Vəgha ci na, lə kwəleɓi kən, mba'a ɓəriŋ pəərə pəərə dzar ta ghən ci. War ndəɓa vici pə gha pətsa mbə kwəma ciy mbərə. Ma shiɗshiɗ ci na, nja ghani ghwə.
2 Tasl ghəci kəsəvə zliya jəwə, ghwəni ghwəni ta dəvə ci. Dza na maɗə kəɗati səɗa kwa bəzəmə ci tə kwəfa dikə na, ma kwa zleɓi ci na, maɗə tə hiɗî.
3 Dza na mba'a ngwəmata lala zlaŋzlaŋ, ndəɓa gaka wahə zhəl, pə gha. Sa ngwəmata na lalay, dzəghwa van mbərfəŋ ghəci dərazliy, ta zləɓanci lala ci va.
4 Ma sa kəɗita gaka dərazli van tsa va na, mba'ee niy gwəmantəvara, ta tsasli kwəma gəzəkə na mbə dərazli ci va. Ma fee na, məli ndə mbə gəzara kwəma səəkə mə ghwəmə, ma kə na: «A Zhaŋ əntaa gha tsasli shi gəzəkə dərazli van va ma, mbələyshi mbə nəfə gha» kə.

5 Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsaa niy nay ya va məgarə, mba'a nahwəti səɗa ci tə kwəfa dikə na, mba'a nahwəti tə hiɗî, kaf kafata dəvə kwa bəzəmə ciy dzəta ghwəmə.
6 Ka zəmə fəla ghəci lə slən tsa Hyala tə ghwəmə ya pa' hwəmɓa. Saa ngati ghwəmə, lə hiɗî mba'a shi ti shi gwanashi. Saa mənti kwəfahi lə shi kwa shi gwa'a. Ma kə na: «Shi vay, ta məniva dza ghəshi, sənzənvanata.
7 Ma sa ka kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala viy na ci təliməy, ma nza Hyala kərni məni kwəma nzə mbəmbə na, niy təkəti na məni nzə. Njasaa niy gəzanshi na kaa mbəzli ka ghəra sləni nzə, lə ka Hyala nzə dza na ta məni» kə.

8 Fee na, gaka məli niy favee vaa gəzara kwəma səəkə mə ghwəmə, mbə gəzara kwəma diɓa, a kə na: «A Zhaŋ, mbala ɓə zliya jəw na va ghwəni ghwəni na ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va, tə kwəfa dikə na nahwəti səɗa ci, tə hiɗî nahwəti» kə.
9 Əŋkwa pən, mba'ee maɗira, «ndara zliya va» pən kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va. Ma sa ɗəwee ki, ma kə ngəra na: «Bə a gha pərəhwə. Sa ghaa pərə nanzə kiy, nja mbəzəkwə dza ghaa favə njəmnjəm tsa nzə mbə miy gha. Ma sa ka gha ndahwə na, ndəɓa tsəna gha taa favə kwa hwər gha» kə.
10 Dzee həŋ yən ɓəvə zliya va və ta dəvə ci. Mba'ee pərəhwə. War tsəgha ghənzə njasa gəzara na va ki, ndəɓa mbəzəkwə yən favə mbə miy tsee yən mbə pərə. Ma sa ndahwee na, ndəɓa tsəna yən favə kwa hwər tsee.

9:15 9:15 8:7-12 **9:17 9:17** Zhəwbə 41:10-12 **9:20 9:20-21** 16:9; Səvəri 20:13-15 **9:20 9:20** Dani 5:4, 23; Cem 135:15-17; Ezay 44:9-20 **10:1 10:1** 4:3 **10:2 10:2** 5:1; 10:8 **10:3 10:3** Zher 25:30-31; 'Wəzh 11:10 **10:6 10:6** Cem 146:6; Dani 12:7; SləniKY 4:24 **10:7 10:7** 22:6; Zher 25:4; Amə 3:7-8 **10:8 10:8-10** Ezhek 2:8–3:3

11 Dza ma kə məndi ngəra diɓa na: «A Zhaŋ, ta gəzə kwəma gəzəkə Hyalaa dzəkən nihwəti hwəlfəhi mbəzli tə hidĩ ɗaŋ, lə dzəkən nihwəti hidĩ, lə mezhizhə shi gwa'a dza gha kaa mbəzli. Ya namaɓa ghaniy gəzə mbəzliy, ta gəzanshi kwəma gəzəkə Hyala dza gha» kə məndi kaa ngəra.

11

Ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va

1 Dzəghwa məndi mba'am ndara gwələvə tsa ka məndiy bərkə shiy li ta dəvee, war nja gəta ghəci. A kə məndi ngəra na: «A Zhaŋ, mbala a gha dzaa bərkəti njasa nza dikə tsa *ciki Hyala, lə pətsa ka məndi vaa fə shiy ta ta Hyala ti gwa'a. Zhini mba'a gha ɓəlati njasa nza ɗaŋ tsa mbəzliy cə'wə Hyala mbəɓa.

2 Ma nanzəy, əntaa gha dzaa bərkə ngwəlaa tərə va kwa kələm tsa va ma. Zlata tə gha nava. Sa nzanay, a Hyala ɓanavəshi tsava pi kaa hwəlfəhi mbəzli ghənghən ghənghən, ka ghəshi dzay, ka kəkəɗĩ məlmə Hyala ɗewɗew na mbə tir faɗə mətsəkə bakəti.

3 Ta ghwənashi ka gəzə kwəmee va bakə ni dzee. Lə kwəbeŋer ka məndiy təhwəni mbəri li shi dza ghəshiy nza kən ghən shi. Ka ghəshi dza na, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli mbə vici bələkwə bələkwə məŋ lə diwəy bakə mba'a kwaŋ mətsəkə ghən kən na va» kə.

4 Ma ka gəzə kwəmee va bakə ni kiy, ghəshi na fəhi bakə ni va har məndiy «*'Wəlivə». Mba'a gərkəwahi bakə ni va garəshi kwa kwəma Ntsaa sləkə shi tə hidĩ gwanashi.

5 War mba'a kə ndəə pəla mananshi jikirəy, ta səvəri dza ghwə kwa miy shi, nza ghənzə zamti ka mbəz shi. Ava war tsəgha dza mbəzliy pəla mananshi jikirəy zashi.

6 Ma mbəzli va, ghala vəghwə tsa dza ghəshi vaa nza mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzliy, a bərci taa nza və shi ta garəti van kala nzəmə ghəci. A bərci taa nza və shi ta zhəghanti yam ka miymiy diɓa. Ya hwəlfə tsamaɓa ngəra'wəy, a bərci taa nza və shi ta ɓəkəə dzəti hidĩ, njasa dza ghəshiy ɗĩ.

7 Ma sa ka ghəshi kəɗamti gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli kiy, ka saa dza səɗa tsaa səəmə va səəkə kwa kə'wə tsa təɗəm tsa va tərəŋw tsa dzay, mba'a pəsliy ti shi, ka mbəz li shi. Ka na dza na mba'a bakwamtishi.

8 War ɓəlahə ɓəlahə dza mbəreketi shiy nza dzar kwa kwal tsa dikə tsa mbə məlmə dikə na va. Mbə pətsaa niy daŋwavəgha məndi va Ntsaa sləkə shi vəgha tsəm. «*Ezhipətə» ya «*Sədəm» kə məndi kaa slən tsa məlmə va kwa fir.

9 Ma mbəreketi mbəzli va vay, ta nashi dza mbəzli gwanashi dzaa tiɓa ɓəlahə ɓəlahə mbə vici mahkan mba'a reeta. Ya mbə hwəlfə ka wa na ndə, ya tə hidĩ ka wa səəkə ndə, ya mbə hwəhwə ka wa yakə məndi ndə, ya kwəma ka waa gəzə ndəy, war ta nashi mbəreketi mbəzli bakə ni va dza ghəshi. Ka dza ghəshiy zləɓa məndiy lashiw.

10 Tərəŋw dza mbəzli tə hidĩy vəshishi, Ka ta shi zəmə, ka tsə, ka vəli, tə sa nzana mba'am bakwamti mbəzli bakə ni va. Sa niy nzana tərəŋwshi mbəzli va niy sanamiyshi ngəra'wə lə shiy niy məni ghəshi va.

11 Ləy hwəm sa kərəta vici mahkan na va mba'a reeta kiy, dza Hyala mba'a viyanambə piy tsa nzə kaa mbəreketi mbəzli bakə ni va. Ma sa tsəhəy piy tsa va mbə shi na, mba'a ghəshi satishiy garəshi. Ya wa ntsaa nata nava kwəma na, mba'a her ci dzashi tərəŋw.

12 Ma fa ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va satishi mbə məti na, məli ndə mbə gəzanshi kwəma zlaŋzlaŋ səəkə mə ghwəmə, a kə na: «A mbəzli ni, ndim, səəməŋwəyəm tikə» kə. 'Wakəvə ghəshi tsəgha, mba'a ghəshi kafəshi, ka dzashiy dzəmə ghwəmə mbə timbətimbə tiɓa kwa kwəma mbəzliy ɗi ma mətsə shi va.

13 Ghala vəghwə tsa va diɓa na, mba'a hidĩ ghati gərgərə tərəŋw. Dzəghwa bəla kwətiŋ mbə məlmə dikə na va, sa təhətim məŋ, mba'a ngangazlata. Ma ghala gərgərə hidĩ vay, mba'a mbəzli bələkwə bələkwə mbərfəŋ mətsəkə bəkwəshi (7'000). Ma niy bəkwəshi ma va mbəzli na, mba'a her shi dzashi tərəŋw. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə fal Hyala dikə na mə ghwəmə.

14 A kwa baka ngəra'wə kədiy naci. Mbə səəkə na kwa mahkana ngəra'wə kyaŋwkyaŋw.

*Kwa kərni *ndə kwal tsa Hyala viyata na ci təlimə*

15 Dza kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə.

11:1 11:1 21:15 **11:2 11:2** Cem 79:1; Lk 21:24; 42 tir: 12:6, 14; 13:5; Dani 7:25; 12:7 **11:4 11:4** Zak 4:1-3, 11-14; Zhŋ 8:17 **11:5 11:5** 2Mezh 1:10; Cem 97:3; Zher 5:14 **11:6 11:6** Səvəri 7:17-19; 1Mezh 17:1; Zhk 5:17 **11:7 11:7** 13:1-2; 17:8 **11:8 11:8** Lk 13:33-34; Sədəm: Ghava 18:20; Ezay 1:10; Ezhek 16:46; Ezhipətə: Səvəri 3:16-19; 7:3-5 **11:10 11:10** Zhŋ 16:20 **11:11 11:11** Ezhek 37:9-10 **11:12 11:12** 2Mezh 2:11; SləniKY 1:9 **11:13 11:13** 6:12-13; Ezhek 38:19-20 **11:15 11:15** 4:11; Səvəri 15:18; Cem 22:29-30; Dani 2:44; 1Kwər 15:24-28

Ma fee na, məlihi mbə gəzə kwəma lə
bərci lə bərci səəkə mə ghwəmə, ma kə
ghəshi na: «Nana kiy, a mbəzli tə hiɗi
sənay, kar Hyala kwa sləkəmmə ghəshi
lə *Kəristəw tsa tivə na sləkə na mbəzli,
kə ghəshi. Mazə tsa shi vay, ta kwa
ndimndim na» kə ghəshi.
16 Ma sa gəzamti məlihi va kwəma na,
dza pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti
ni va, nzəyshi tə gizli gizli mezhizhə kwa
kwəma Hyala, mba'a ghəshi tsətsəfəkwə
shi kwa kwəma Hyala, nzəŋw nzəŋw
nzəŋw kwəma shi mbə hiɗi, ka fal.
17 Ma kə ghəshi na:
«A Hyalaa kwa sləkəpəə gwəramti tə
bərci,
gha na Hyala ghala hiɗi ghwəla ta ghava,
zhini gha Hyala sana ɓa.
'Wəsaa məniŋa ghəy ta bərci gha,
sa nzana mba'a gha fambə shiy mbə dəvə
gha gwa'a gwa'a,
ka məni mazə ghaa dzəkən shi.
18 Hwəlfəhi mbəzliy niy kamaa mbəzli
ghay,
tərəŋw niy satiy nəfə tsa shiy dzəkən gha.
Nana kiy, a vəghwə tsa dza nəfə tsa gha
ta satiy dzəkən shi ti səəkəy.
A vəghwə tsa dza gha ta ɓasə ngwəvə tiy
dzəkən mbəzliy bəkwəshi səəkəy.
Vəghwə tsaa səəkəy vay,
mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi
zhəmə
kaa ka ghəra sləni gha,
mbəzli nja ka gəzə kwəma gha kaa mbəzli.
Mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi
zhəmə shi
kaa mbəzli gha ɗi fəti va gha gwanashi
diɓa,
ya ni jəw jəw ni, ya ni dikə dikə ni gwa'a.
Ma na mbəzliy bəkwə mbəzli va tə hiɗiy,
kərəp, dza ghaa zamtishi» kə ghəshi.
19 Ma sa kəɗishi ghəshi lə gəzə kwəma
va tsəgha na, 'wakəvə *ciki Hyala tsa
dikə tsa mə ghwəmə ɓəŋ ghwənamti
ghən tsa ci. A *sərndəkə tsa fəy məndi
shi *sla kiri tsa kar Hyala lə mbəzli
kwa niy nza mbəɓa. Ya wa ndə nana
ki na, mba'a nay wəzə wəzə. Dza pi
ka wampiɗi, ka ndəmndəmə, ka dərazli.
Mba'a hiɗi gərgərəshi. Tərəŋw kwa-
cakasla nzəməkəvata səəkə mə ghwəmə.

12

Kwəma mali ghəshi lə sa nja kəlmbə tsa

1 Ma nighee ɓa na, nahwəti kwəma
maɗaŋa maɗaŋa na təzlita dzəy tə
ghwəmə. Nahwəti mali na sava təzlita na.
Kwəbaŋ tsa kən na, vici. Mba'a kəɗati
səɗa nzə tə tir, mba'am mananavə salabiy
miydala tə sasərkwəhi məŋ lə bakə.
2 Ma mali va ki na, lə hwər ghənzə
vəghə ta ya. Ka kemahə ghənzə, ma sa
zhanta zəghwə tərəŋw na, dza na ka wahə
zlaŋzlaŋ.
3 Zhəghwa nahwəti kwəma maɗaŋa
maɗaŋa na mba'a təzlita dzəy tə ghwəmə
diɓa. Tsahwəti sə na sava təzliy na,
we' kəlmbə ghəci. Ghəməy ghəci, ava
dikə tsa ci. Mbərfəŋ ghənedemer ti. Lə
dzakwə mezhizhə lə dzakwə mezhizhə
mbə ghənedemer ci va. Mba'a təlimim
məŋ mbə ghənedemer va.
4 Dzəghwa na lə shigə ci, mba'a pavə
nahwəti bəla sasərkwəhi tə ghwəmə
kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə. Sa
pavəshi na na, mba'a shəkəkəghwashiy
dzəti hiɗi. Dzəghwa na mba'a səəkəə
garəy ndəkwə ndəkwə vəgha maliy
kemahə va ta ya. Ta ndəghə səkwa tsa
zəghwə nzə va. Səkway ma zəghwə vay,
nza ɓəhwəə ndahwə.
5 Dzəghwa mali va, baw yakə zəghwəə
zal. Saa dzaa məni Mazə tsa ghyanakə tsaa
dzəkən hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'a.
Ma sa nə na baw kə na, nza'jəw məndi
ɓəhwə zəghwə vaa dzaa fəy vəgha Hyala,
ghənzə kwa gəzli mazə nzə.
6 Ma na məmə nanzə ki na, mba'a
hwətaa dzəmbə gamba. Mba'a nzəyta
mbəɓa, tə pətsa gwəmanati Hyala ta nzəy
ghənzə ti. Dzəghwa ka ndəghwə Hyala,
ka zəmanta shi zəmə, mbə vici bələkwə
məŋ lə diwəy bakə mba'a kwaŋ mətsəkə
ki. (1'260)
7 Dzəghwa mbəz pizlə, ghay mə
ghwəmə tsəgha ki, kwa jipə kar *ndə
kwal tsa Hyala tsa dikə tsa mə ghwəmə,
«Mishel» kə məndi kaa slən tsa ci, ghəshi
lə sa nja kəlmbə tsa va. Ya wa ndə mbə
shi na, lə ni ci mbəzli ta səɗa ci, lə ni ci
mbəzli ta səɗa ci.
8 Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa har
məndi vaa Mishel, ghəshi lə ni ci va ka
kwal Hyala, mba'a ghəshi ɓanavəshi bali
kaa kar sa nza kəlmbə tsa va ghəshi lə ni ci
va mbəzli. Kwərec ghəshi təhəkəghwashi
səəkə mə ghwəmə. Kala zhini ghəshiy
kwəmavə pi gar nzəyshi ghəshi məɓa.
9 Dza mba'a ghəshi ndəghakəghwa sa
nja kəlmbə tsa va dikə tsaa dzəti hiɗi.

11:16 11:16 4:4 **11:17 11:17** 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amə 4:13; 2Kwər 6:18 **11:18 11:18** 19:5; Cem 2:1-5; 110:5-6 **11:19 11:19** 4:5; 6:12-13; 8:7; 15:5; Zhəwbə 38:22-23; sərndəkə sla kiri: 1Mezh 8:1, 6 **12:1 12:1** Ezay 7:14; 26:17 **12:3 12:3** tsahwəti sə wa'i kəlmbə: 12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dani 7:7, 24 **12:4 12:4** Dani 8:10 **12:5 12:5** 19:15; Cem 2:9 **12:6 12:6** 1Mezh 17:1-7; 19:5-7; Mt 2:13; 1260 vicihi: 11:2 **12:7 12:7** Dani 10:13; Zhəwdə 9 **12:9 12:9** 20:2; Ghava 3:1; Ezay 14:12; 27:1; Lk 10:18; Zhŋ 12:31

Ghəci na shishi tsa ndimndim tsa va
həhəərə mbəzli tə hidĩ gwanashi.«Mazə
tsa hyeler» kə məndi kaa slən tsa ci. Zhini
ɓa na: «*Ndə jaka tsa Hyala» kə məndi
kaa tsahwəti slən tsa ci.
10 Ma fee ɓa na, məli ndə mbə gəzə
kwəma səəkə mə ghwəmə zlaŋzlaŋ, a kə
na:
«Aya, nana kiy, a Hyala mbəlantəpə
kataŋ!
Aa citəpə bərci mbə mazə tsa məni na.
Avanay sənzənva kiy, a *Kəristəw ntsa
tivə na cikəvəri dikə tsa bərci ci
kwərakwə ɓa.
Sa nzana, ma ntsaa ɓanshi fəti va kaa
nihwəti ngwarməhimmə,
havəghwə lə həvir kwa kwəma Hyalay,
a ghəshi ndəghakəghwa səəkə mə
ghwəmənə dzəti hidĩ.
11 Ma ngwarməhimmə vay,
a ghəshi təɗanakən kaa sa nja kəlmbə tsa
va.
Sa nzana mba'a miymiy zəghwə təmbəkə
shikəshi ti shi.
Zhini mba'a sa gəzəhwə ghəshi kwəma
Hyala kaa mbəzli.
Mba'a ghəshi zləɓavə məndiy bak-
wamtishi,
tə mbərkə kwəma va.
12 Va tsəgha na ki,
ma ghwəmə, ghəshi lə ni məɓa shiy
gwanashiy,
vəshi kə ghəshiy vəshi tərəŋw.
Ma na hidĩ ghəshi lə kwəfahi dikə dikə ni
ti shi gwa'ay,
a ngəra'wə kən ghwəy.
Sa nzanay, tə ghwəy səkway ndə jaka tsa
Hyala,
lə nəfə lə nəfə tərəŋw.
Sa nzana mba'a sənay
ndal tərmbə vici nee kwəma ta kəɗĩw, kə»
kə.
13 Dzəghwa, sa sənay sa nja kəlmbə tsa
va. «Yənəy, ntsa ndəgha ndəgha tsa nzee
səəkə mə ghwəmənə dzəti hidĩ nana» kəy,
dza na maɗ maɗĩy ta nəw maliy yakə
zəghwəə zal va.
14 Ma dza məndi na, mba'a məndi
ɓanavə bəkəbəkəhi zəlikə dikə na kaa
mali va, a ghənzə zli li shi, ta dzataa
dzəmbə gamba, dzəti pətsa nzə va ta
zəmanta shiy məndi mbə piya mahkan
mba'a reeta. Dza təhwəl, sa nja kəlmbə tsa
va təhwəlata kwəfəghə mali va tə pətsa va
ki.
15 'Wakəvə shishi tsa nja kəlmbə tsa va
mba'a vənəhwəkə yam səəkə ləy hwər ci,
nja ghərakwəli kwasəbə mali va, ta mbə
ghəshiy ɓəhwə.
16 Dzəghwa hidĩ mba'a ghəshi yati mali
va. Sa ghwənamtəvashi ghəshi, mba'a
ghəshi samti yamənə səəkəshi va ləy hwər
shishi tsa va gwa'a.
17 Dzəghwa ki, tərəŋw sa nja kəlmbə tsa
va ɓəti nəfəə dzəkən mali va. Dza na
mba'a zhəghətəvay, ta dza ta pa ghəshi
lə ndərazhi mali va. Ndərazhi mali va
va dza na ta pa li shiy, mbəzliy dĩ fəti
ta *kwəma pəhəti Hyala, mbəzliy nəw
kwəma kataŋ na va gəzəkə Yesəw, lə nəfə
tsa shi gwanay.
18 Dza sa nja kəlmbə tsa va ki, mba'a
dzaa garəy miy kwəfa dikə na.

13

Kwəmaa dzəkən Shəkwadeshi bakə

1 Zhini, ma nighee ɓa na, tsahwəti saa
dza səɗa səəməy kwa kwəfa dikə na.
Mbərfəŋ ghəneɗemer və, mba'a təlimim
məŋ dzəmdzəm mbə ghəneɗemer ci va.
Ma təlimim məŋ ni va gwanashi na, war
lə dzakwə mezhizhə lə dzakwə mezhizhə
kwa ghən shi. Dzəghwa mba'a məndi
tsatsaslati kwəmaa tsəərə Hyala dzar tə
ghəneɗemer va gwanashi.
2 Ma yən nay saa dza səɗa tsa va kiy, sə
war we' dəghwava ghəci. Ma shiɗshiɗ ci
na, nja shiɗshiɗ fawərə. Miy tsa ci na, nja
sa zhəl. Dzəghwa sa nja kəlmbə tsa va,
mba'a ɓanavə nici va bərci, lə mazə tsa
məni na va, lə tsa ci va dikə tsa məni na
diɓədiɓə tsa gwanay, kaa saa dza səɗa tsa
va ki.
3 Ma yən nighə tsahwəti ghən kwətiŋ
mbə ghəneɗemer mbərfəŋ ni va tə saa
dza səɗa tsa va na, war njasa niy
səəkə məndiy kəslamti bəzhehə məndi
niy pəəsləy zhini mba'a zhi tsa va kəɗĩy.
Dzəghwa mbəzli tə hidĩ gwanashi, ka
nighə nava kwəma nja maɗaŋa, mba'a
ghəshi dzəmbəshi mbə nəw saa dza səɗa
tsa va ki.
4 Dza ghəshi ka tsəfəkwə kwa kwəma
sa nja kəlmbə tsa va. Tə sa nzana mba'a
ɓanavə bərci ci va kaa saa dza səɗa tsa va.
Zhini tsəgha ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma
saa dza səɗa tsa va. A kə ghəshi na: «Wa
na ntsaa dza vaa yəməva lə saa dza səɗa
tsa kia? Wa ntsaa dza vaa mbəzəti mbəz
li kia?» kə ghəshi.
5 Dzəghwa mba'a məndi ɓanavə kwal
kaa saa dza səɗa tsa va, ta məməni kwəma
fəgə ci njasa di na. Ka tsəərə Hyala. War

12:10 12:10 4:11; 11:15; ɓə fəti: Zhəwbə 1:9-11; Zak 3:1 **12:11 12:11** 6:9; Mt 16:25; WahəZher: 5:6; 1Zhŋ 2:14; 5:4 **12:12 12:12** 18:20 **12:14 12:14** piy mahkan mba'a reeta: 11:2 **12:17 12:17** 6:9; 11:7; 13:7; Dani 7:21 **13:1 13:1** kwəfa: Dani 7:3; saa dza səɗa: 11:7; 13:11-17; 16:10; 17:3, 7-13; 19:20; Dani 7:3-8, 21, 25 **13:2 13:2** 2Tes 2:9 **13:3 13:3** 17:8 **13:4 13:4** Cem 89:7 **13:5 13:5-6** Dani 7:25; 11:36; 42 tir: 11:2

tsəgha ghəci dzaa məməni mbə tir faɗə
mətsəkə bakə ti. (42)
6 Dzəghwa na mba'a ghati gəzə kwəma,
ka gəəzə *kwəma jikir naa dzəkən Hyala,
ka sawa slən tsa nzə, lə pi tsa nzəy na ti,
lə mbəzli mə ghwəmə gwa'a.
7 Mba'a məndi zhiniy ɓanavə kwal ta
dza ghəciy mbəz lə mbəzli Hyala, pa' ka
dza ghəciy zəmanavəshi bali. Dzəghwa
mba'a məndi zhiniy ɓanavə kwal ta məni
mazəə dzəkən hwəhwə tsa mbəzli tə hiɗi
gwa'a gwa'a, ya mbə hwəhwə ka wa na
ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya
hwəlfə ka wa na ghəshi, ya tə hiɗi ka wa
səəkə ghəshi.
8 Ma mbəzli tə hiɗi gwanashiy, ka
tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səɗa tsa va.
War mbəzli tsaslaghwa məndi slən tsa shi
ghala hiɗi ghwəla ta ghava kwa zliya nza
sləneɗemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy
tsaa kəɗi ma na shiy tsəfəkwə ma kwa
kwəma ci. Zliya nza sləneɗemer shi va
kway, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va niy
paslamtim na.
9 Ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə
tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dzee na ta
gəzə:
10 «Ntsa bərkanati Hyala, ghay, kəsə
kəsə dza məndiy kəsəhwəŋa na gha, kəy.
Kataŋ dza məndiy kəsəhwə tsava ndə. Ma
tsa bərkanati na, gha na na ghay, lə kafa'i
dza məndiy pəəsliŋa kəy, war kataŋ kataŋ
dza məndiy pəəsliti tsava ndə lə kafa'i. Ma
ghənzə tsəgha kiy, wəzəɓa jihəva mbəzli
Hyala na ta sə'wa kwəma, ka ɓanavə nəfə
tsa shi gwanay kaa Hyala.»
11 Nighee ɓa na, tsahwəti kwa baka saa
dza səɗa səvəriy mbə hiɗi. Mba'a təlimim
bakə mbə ghən ci, war ndəɓa təlimim
gamə, pə gha. Ka gəzə kwəma ghəci. Ma
məli ci na, nja sa kəlmbə tsa va.
12 Bərciy nza va, va kwa taŋa saa dza
səɗa tsa va na, ghəshi shi və kwərakwə.
Ka məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na
ghəci kwa mətsə tsa kwa taŋa va. Dza
na mba'a 'yapambə mbəzli, lə shi tə hiɗi
gwa'a gwa'a mbə tsəfəkwə kwa kwəma
tsa kwa taŋa va saa dza səɗa. Saa niy
kəsləyəm va bəzhehə, dzəghwa mba'a zhi
tsa ci va niy kədiy.
13 Kwa baka saa dza səɗa tsa vay, ɗaŋ
mənəhwə na shi maɗaŋa maɗaŋa ni. Ka
naa dzay, mba'a ɓəkə ghwə səəkə mə
ghwəməə dzəti hiɗi, kwa kwəma mbəzli
gwanashi
14 Ma sa nzana mba'a məndi ɓanavə
bərciy məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va
kwa kwəma tsa kwa taŋa va saa dza səɗa
na, dza na tsəgha mba'a ngəɗəhwə mbəzli
tə hiɗi. Ma kə kaa ngəshi ki na: «A pə
ghwəy məntiy: Ngatim pa shiy war we'
pa kwa taŋa saa dza səɗa tsa va, ta fə
shəndəkəə dzəti. Saa niy kəsləy məndi va
bəzhehə ya tsəgha nzə na, ka zhini ghəciy
piy» kə.
15 Dzəghwa saa dza səɗa tsaa gəzə
kwəma va va, mba'a kwəmavə bərciy
fanambə piy kaa pa saa dza səɗa tsa ngati
məndi va, we' tsa kwa taŋa va, pəkw ka
gəzə kwəma ghəci. Ma kwəma mənti na
va tsəghay, ta mbə shi ngatim vaa bəkwə
mbəzliy dzaa dĩ ma tsəfəkwə kwa kwəma
shi.
16 Dzəghwa saa dza səɗa tsa va ki, mba'a
'yapambə mbəzli gwanashiy dzəmbə
tsasli lambaa dzəghwa dəghaŋ kwəma
shi, ya tə dəvə kwa bəzəmə shi. Ya
ndərazhi, ya mətikwəkwər, ya ka shiy,
ya ka ndərma, ya mevivi, ya ni yaya ni
mbəzli na, cəke' 'yapambəshi mbə tsasli
lamba va.
17 Ma ntsa kama lamba va tiy, ka pavə
shiy naw, ka ɗələvə shiy naw, tsəgha.
Lamba vay, slən tsa saa dza səɗa tsa va
na. Slən tsa vay, aa tsasli va lə ɓəla shiy
diɓa.
18 Ma kiy, zəzə tə mbəzli kwəma
wəzə. Ntsa nza məhərli mbə ghən ciy,
ta sənay slən tsa saa dza səɗa tsa va va
tsasliti məndi lə ɓəla shiy dza na. Ɓəla
shi vay, slən tsa ndə ngəri na ghəshi:
«Bələkwə bələkwə kwaŋ mba'a kwaŋ
mətsəkə kwaŋti ghən kən» na slən tsa va,
sa tsasliti məndi lə ɓəla shiy (666).

14

Mbəzli Hyala mbə ha yəwən cəm, mə ghwəmə

1 Nighee ɓa na, zəghwə təmbəkə tsa
Hyala va mə garə mə ghən kəlaŋ tsa
har məndiy «kəlaŋ *Shiyaŋw». Ghəshi lə
mbəzli tsaslanaghwashim va slən tsa ci
mba'a slən tsa dəy kwa dəghaŋ kwəma
shi. Mbəzli vay, mbəzli bələkwə bələkwə
məŋ, bələkwə mba'a faɗə mətsəkə faɗəti
ghən kən, na ghəshi (144'000).
2 Ma fee na, məliy gaka səəkə mə
ghwəmə, ndəɓa gaka yam kwa mədzərə
yam, pə gha. Zhini gaka va diɓa na, ndəɓa
dərazli van, pə gha. Ma yən fa gaka məli
va na, ka təɓə fa nzə kwa sləmə, njasa ka
məndi vaa yəməti zləɓa tsa gəzəpəlihi.

13:7 13:7 12:17 **13:8 13:8** 3:5; WahəZher: 5:6 **13:10 13:10** 14:12; Zher 15:2; 43:11; Lk 8:15 **13:11 13:11** Mt 7:15 **13:13 13:13** 16:14; 20:8 **13:15 13:15-16** 14:9, 11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4; Ezay 44:5; Dani 3:5 **13:17 13:17** 13:18; 15:2 **14:1 14:1** 22:4; kəlaŋ Shiyaŋw: Ezay 4:5; Zhəw 3:5; 144'000 mbəzli: 3:12; 7:3-4 **14:2 14:2** 1:15; 15:2; 19:6; Ezhek 1:24-25 **14:3 14:3** 4:4, 6; yəwən cəm: 5:9

3 Ma mbəzli bələkwə bələkwə məŋ,
bələkwə mba'a faɗə mətsəkə faɗəti ghən
kən shi ni va gwanashiy, gar gar gar
ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə
Hyala va, lə kwa kwəma shi faɗə ni va
piy, mba'a kwa kwəma pəhepəhir zhər
va gwa'a. Dza ghəshi ka ha yəwən cəm.
Tsahwəti ndə tiɓa mba'a mbay hakə cəm
tsa shi va, kala war ghəshi ghəshi mbəzli
mbəərəkə Hyala va tikə tə hiɗi gwa'a
tsəghaw.
4 Na nashi ghəshi niva mbəzliy, a ghəshi
ndəghwəti ghən tsa shi ɗewɗew, səəkə
ghəshi dzar kwa mi'iw. War dza dzashi
kwa zəərə kwa zəərə ghəshi lə zəghwə
təmbəkə tsa Hyala va, ya pa' kwəmaɓa
gwa'a tsəgha na nashi kwəma. Na
nashiy, mbəzli kar Hyala ghəshi lə zəghwə
təmbəkə tsa nzə va na ghəshi. Ghəshi
na mbəzli mbəərəkə Hyala mbə mbəzli tə
hiɗi.
5 Ma ghəshiy, səəkə dzərvəə səkwata tə
miy shi ya kwətiŋəw. Nahwəti *kwəma
jikir na dzar kwa kaɓaka shiw.

Kwəmaa dzəkən ka kwal Hyala mahkan

6 Zhini sa nə ya njə'wə pən na, kar
tə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala, dzəy
tə ghwəmə məɓa kərakə, ghəci mbə
səəkə ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na.
Kwəmaa taa nzaa sa kwa ndimndim na
ta mbəzli tə hiɗi gwanashi. Ta gəzanshi
ghəci kaa mbəzli tə nihwəti hiɗi ghənghən
ghənghən ni, ya kwəma ka waa gəzə
ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya
hwəhwə ka wa na gwa'a.
7 Dzəghwa ka gəzə kwəma ghəci kaa
mbəzli zlaŋzlaŋ, a kə ngəshi na: «A mbəzli
tə hiɗi gwa'a! Ə pə ghwəy hazləni va
Hyala, ka fə shəndəkəə dzəti. Sa nzanay, a
vəghwə tsa dza naa səəkə ta sla ngwəvəə
dzəkən mbəzli kətikəvay. Ə pə ghwəy
tsəfəkwə kwa kwəma nzə. Ghənzə na
Hyalaa ngati ghwəmə lə hiɗi, lə kwəfahi,
mba'a mətsəhi yam gwanashi» kə.
8 Dzəghwa kwa baka tsahwəti ndə kwal
tsa Hyala, mba'a tsahwəy tə səəbə tsa kwa
taŋa va. Tapə ghəci mbə gəzə kwəma, a
kə na: «Aya! Gwa'a na kwəma, ngazla
ngazla na məlmə *Babilaŋw dikə na va.
Waa ngazla ngazla na. Ghwərghwər tsa
mbə məlmə Babilaŋw dikə na vay, cəke'
pəslambəvay naa dzəmbə hwəlfə mbəzli
tə hiɗi gwa'a gwa'a. Aa ghivəri mbəzli lə
ghwərghwər tsa nzə va, njasa ka tay vaa
ghivəri mbəzli» kə.
9 Nighee ɓa na, tsahwəti kwa mahkana
ndə kwal tsa Hyala tsahwəy tə səəbə ni
bakə ni va 'waa səəkə. Dza na ka gəzə
kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na: «Ya wa ntsaa
tsəfəkwə kwa kwəma kar saa dza səɗa tsa
va ghəshi lə pa ci va ngati məndi, dzəghwa
mba'a məndi tsaslanaghwa lamba ci, ya
kwa dəghaŋ kwəma ntsa va, ya tə dəvə
ciy,
10 ta sa ngəra'wə dza na va Hyala
tərəŋw. Ka dza naa məni zhəhwər ti ya ce'
tsətsəw, sa nzanay, tərəŋw satiy nəfə tsa
nzə. Ya wa ntsaa tsəfəkwə kwa kwəma saa
dza səɗa tsa vay, war ta sahwə ngəra'wə
dza na mbə ghwə, lə mbə barəwdəw, kwa
kwəma ka kwal Hyala ɗewɗew ni mə
ghwəmə, lə kwa kwəma zəghwə təmbəkə
tsa Hyala va.
11 Ma inəghwə tsa ghwə sa ghəshi
va ngəra'wə mbəy, war mbə takwəsə
dza naa nza ya pa' hwəmɓa. Mbəzliy
tsəfəkwəhwə tsəfəkwə va kwa kwəma saa
dza səɗa tsa va lə kwa kwəma pa ci va
ngati məndi, mba'a məndi tsaslanatishi
lamba ciy, ka dza ghəshiy kwəmavə
dəkəva tepəw. War tsəgha dza ghəshiy
nza mbə sa ngəra'wə, havəghwə lə həvir
gwa'a» kə.
12 Ma na mbəzliy ɗi fəti ta *kwəma
pəhəti Hyala, mbəzliy nəw Yesəw lə nəfə
tsa shi gwanay ghəshi mbəzli Hyalay, ə kə
ghəshiy sə'wa kwəma.
13 Ma fee ɓa na, məli ndə mbə gəzə
kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə na:
«A Zhaŋ ɓəvə gəta tsasli shiy, a gha
tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋa: Ghava
na sənzənva, pa' ka dzar kwa kwəmay,
mbəzliy zləɓavə kwəma Ndə sləkəpə, ka
nəw ghəshi lə ghəra sləni pa' ka bəkwəshi
mbəy, mbə vəshi dza ghəshiy nza» kə.
Sa gəzəkə na tsəgha, ma kə *Safə tsa
Hyala kaa zləɓa kwəma va na: «Yi kataŋ,
tsəghaa nava. Gwa'a kəɗamti ghəshi
sləni shi, ta dəkəva dza ghəshi va sləni
ghərahwə ghəshi va tərəŋw na. Sa
nzanay, mbə ci na sləni ghərahwə ghəshi
va, mbəzli wəzə ni na ghəshi» kə.

Njasa dza ka kwal Hyalaa kərə shi tə hiɗi

14 Zhini sa nə ya njə'wə pən diɓa
na, kar tə zhamakwa kwəleɓi dzəy tə
ghwəmə zləlahə. Təzlezlezlezl ghaa
nashima. Dzəghwa mba'a tsahwəti sə
dzəy tə zhamakwa va mənzəy war we'
ndə ngəri, mba'a daghwəba miydala tsa

14:4 14:4 Zhŋ 10:4-5 **14:5 14:5** Ezay 53:9; Səf 3:12-13 **14:6 14:6** Mt 24:14 **14:7 14:7** Cem 146:6 **14:8 14:8** 17:2; 18:2 **14:9 14:9** 13:15 **14:10 14:10** 15:7; 16:1, 19; 19:20; Ghava 19:24; Cem 11:6; Zher 25:15; Ezhek 38:22; Mt 25:41 **14:11 14:11** 19:3; Ezay 34:10 **14:12 14:12** 13:10 **14:13 14:13** 1:3; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7, 14; Ebr 4:9-10 **14:14 14:14-20** Zhəw 4:13; Mt 13:39-40 **14:14 14:14** 1:7, 13

məntim tə mbəzə mbə ghən ci. Mba'a mbetə ta dəvə ci, ka zəmə mbetə tsa va.
15 'Wakəvə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tiɓa bələhwətə səvəriy mbə *ciki Hyala. Tapə ghəci ta gəzanci kwəma zlaŋzlaŋ kaa ntsa mənzəy va dzəy tə zhamakwa kwəleɓi, a kə ngəci na: «A ntsa lə mbetə tsa, ə pə ghaa kəsli shiy nakəshi ni lə mbetə tsa gha va. Sa nzanay, a vəghwə tsaa məni shiy səəkə kwamti məniy. Ava gwa'a gwa'a nakamtəvashi shiy tə hiɗî, gar kəsli ghəshi» kə.
16 Dzəghwa tsa mənzəy va ndə dzəy tə kwəleɓi zhamakwa ki, tapə mbə kəsli shi tə hiɗî lə mbetə tsa ci va. Dza na pəŋw pəŋw, kəslamtishi.
17 Nighee ɓa na, tsahwəti ndə kwal tsa Hyala səvəriy mbə ciki Hyala tsa mə ghwəmə va, mba'a tsa ci mbetə və kwərakwə, ka zəmə mbetə tsa va.
18 Zhəghwa tsahwəti ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkəy dza kwa pətsa ka məndi vaa fə shiy ti ta pəsanta shiy kaa Hyala. Ma tsava ndə kwal tsa Hyala naci kiy, ghəci sləwa na ghwə. Dzəghwa na ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ kaa ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsaa zəmə va ta dəvə ci, a kə na: «A ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsa ta dəvə ci, ə pə ghaa slasla ya fəhi tə veher tə hiɗî lə mbetə tsa gha tsa zəmə, sa nzanay, a ghəshi təhantəvashi gwa'a gwa'a» kə.
19 'Wakəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a slaslanti ya fəhi tə hiɗî, lə mbetə tsa ci va. Dza na mba'a ɓasəvə ya fəhi va, mba'a dzaa shəkaghwashi kwa tsə'wə tsa ka məndiy ɓasə shiy kwa ta ɓəsəshi. Sa satiy nəfə tsa Hyala va tsəgha mənti na tsə'wə tsa va.
20 Ma tsə'wə tsa ka məndi vaa ɓəsə shiy kway, vəgha bəla niy fəy məndi, kala kama mbə məlmə. Ma sa kəɗî məndi ya fəhi va ta mbə məndiy ɓəsə yam səvəri mbə shi ki na, dza miymiy səvəri mbə shi, war ka hwəə səəmə, ka dzəy tə ngwəla nja ghərakwəli, ka dza kərakə, gar kiləwmetər bələkwə bələkwə mahkan (300). Təɗəm tsa həl tsa kəsliti ghəshiy, gar pa' tə bazli ndə kwa.

15

Njasa dza ka kwal Hyala mbərfəŋ, ta ɓə kwa kərni ngəra'wə mbərfəŋ dzəti hiɗî

1 Nighee diɓa na, nihwəti shiy təzlishi 'yahə'yahəshi dzəy tə ghwəmə, ka mənira maɗaŋa niva shiy tərəŋw. Shi vay, ka kwal Hyala na ghəshi mbərfəŋ. Ya wa ndə mbə shiy, lə ngəra'wə kwətiŋ mbə dəvə ci. Ma ngəra'wer mbərfəŋ ni va və shi kiy, ghəshi na kwa kərni ngəra'wer. Sa nzanay, li shi civa kwa kərni ɓə nəfə tsa Hyalaa dzəkən mbəzli tə hiɗî.
2 Nighee ɓa na, nihwəti shiy tiɓa, riŋriŋ ndəɓa nighə məti, bəŋw ghəshi nja kwəfa dikə na. Zhini mba'a ghwə mbə shi kaɓə kaɓə. Nighee na, mbəzli tiɓa, mbəzliy mənishi ka miydalahi, sa niy zləɓa ma ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səɗa tsa va ghəshi lə pa ci va niy ngati məndi, zhini kalaa niy zləɓa ghəshi məndiy tsasli lamba ciy dzəti shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi tə shi nja nighə məti ni va. Lə gəzhəpipir ta dəvə shi, sa tahanavəshi Hyala.
3 Dza ghəshi ka ha cəm tsaa niy ha *Məyizə ndə ghəra sləni tsa Hyala va. Cəm tsa va diɓay, cəm tsa ntsa har məndi vaa «Zəghwə təmbəkə» na. A kə ghəshi kaa ha cəm tsa va na:

«A Hyala kwa sləkəŋəy, saa gwəramti tə bərci gwa'a gwa'a,
a ta sləni ghəra ghay, dikə na tərəŋw, wəzə na tərəŋw,
ka taŋamti shiy gwanashi.
War lə kwal tsa nzə məni gha na gha kwəma, ya hwəmɓa.
Ya hwəmɓay, kwəma kataŋ na sa məni gha diɓa.
Gha sləkə na hwəlfə mbəzli tə hiɗî gwanashi.
4 A Ntsaa sləkəŋəy, wa tsava ntsaa dza vaa ni:
"Gar hazləni nzee va gha neyew" kəa?
Kwəma səəkə tsava ntsaa dza vaa ɗî ma
fə shəndəkəə dzəti ghaa?
Tsava ndə tiɓa ya kwətiŋəw.
Sa nzanay, gha na sa ɗewɗew tsa kwətiŋa.
Ta səəkə dza hwəlfəhi mbəzli tə hiɗî gwanashi,
ta tsəfəkwə kwa kwəma gha.
Sa nzanay, a mbəzli tə hiɗî gwanashi
nata sləni ghəra gha njasa nza na lə kwal tsa nzə» kə ghəshi.
5 Nighee ɓa na, *ciki Hyala tsa mə ghwəmə ghwənantəvay. Mba'a ciki Hyala tsa tsati məndi tə məgapa, niy fəy məndi shi *sla kiri tsa Hyala lə mbəzli kwa mbəɓa.
6 Nighee na, ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va nza ngəra'wer mbərfəŋ mbə dəvə shi, mbə səvəri, ciɗîɗîɗîɗî, səəkə mbə ciki Hyala tsa va. Lə kwəbeŋer tərəŋw tərəŋw ni, tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. Mba'a

14:19 14:19 19:15; Ezay 63:1-6 **15:1 15:1** 4:5; 15:7; 16:1; 17:1; 21:9 **15:2 15:2** 4:6; 5:8; 13:15, 18; 14:2 **15:3 15:3-4** 4:11 **15:3 15:3** 16:5-6; 19:2; 22:12; Nəw 32:4; Cem 145:17; cəm: Səvəri 15:1; Cem 111:2; 139:14 **15:4 15:4** 14:7; Cem 86:9; 98:2-3; Ezay 2:2-3; Zher 10:6-7 **15:5 15:5** 11:19; Səvəri 40:34; SləniKY 7:44 **15:6 15:6** 1:13; Dani 10:5

məndi pəhəti kwəbeŋer va lə kanda tə
mbəzə sar mbə hati shi.
7 Dzəghwa tsahwəti kwətiŋ mbə shi faɗə
ni va piy, kwətiŋ kwətiŋ kwətiŋ ghəci
tahanavəshi həlepipi kaa ka kwal Hyala
mbərfəŋ ni va, pəya' pəya' pəya' nəfə tsa
Hyala ti shi, sa satiy naa dzəkən mbəzli.
Hyala vay, mbə piy na ya pa' hwəmɓa.
8 Dzəghwa inəghwə takwəs kwəs kwəs
səəkəy mbə bərci Hyala, lə mbə shəndəkə
tsa nzə, paf ghəci təhay ciki Hyala. Shaŋ
ndə kaa kwal tsaa zhəmbəy dzəmbə ciki
Hyala ghwəla ghala pətsa va. Pa' ghala
pətsa dza ka kwal Hyala vaa kəɗamti
məni ngəra'wer mbərfəŋ ni va ɓanavəshi
məndi kwal ta məni shi gwa'a.

16

Ka kwal Hyala mbərfəŋ mbə shəkə kwa kərni ngəra'wer dzəti hiɗî

1 Ləy hwəm ki, ma fee na, məli ndə mbə
gaka zlaŋzlaŋ, səəkə mbə *ciki Hyala, mə
ghwəmə. Ka gəzə kwəma ghənzə kaa
ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va, ma kə na:
«A ka kwal Hyala mbərfəŋ ni ni, mbalam
shikəm nəfə tsa Hyala va satiy pəya' pəya'
pəya' tsa mbə həlepipi dzəti hiɗî. Shikəm,
sa kwa həlepipi va va mbərfaŋanavashi»
kə.
2 Sa gəzəkə məli va kwəma va tsəgha
na, dza kwa taŋa ndə mbə ka kwal Hyala
va mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə
tsa Hyala mbə həlapəə dzəti hiɗî. Ma
sa shəkati na na, 'wakəvə zheher jikir
gaga ni ka zhipə tərəŋw, mba'a ghəshi
ndandaghati mbəzli nza lamba saa dza
səɗa tsa va va ti shi, shiy tsəfəkwə va kwa
kwəma pa ci va ngati məndi.
3 Dza kwa baka *ndə kwal tsa Hyala,
mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə tsa
Hyala mbə həlapəə dzəti kwəfa dikə na.
Ma sa shəkati na na, ndəɓa gwəyəm
məri, pə gha kaa yam, sa zhəghəshi
ghəshi. Dzəghwa shiy piy mbə yam va,
mba'a ghəshi bəkwəshi gwa'a gwa'a.
4 Dza kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala
mba'a dzaa shəkati tsa və nəfə tsa Hyala
mbə həlapəə dzəti yam kwa həleɗemer,
lə mətsəhi yam gwa'a. Ma sa shəkati na
na, mba'a yam va mbəərəshi gwanashi ka
miymiy.
5 Fee ki na, ndə kwal tsa Hyala tsaa sləwa
yam mbə fal Hyala, a kə na:
«A Hyala, war gha na Hyala kwətiŋa.
Ɗewɗew nza gha, gha na Hyala
ghala hiɗî ghwəla ta ghava,
zhini gha Hyala sana ɓa.
Ngwəvə slati gha nay, ngwəvə lə kwal tsa
nzə na.
6 Ma mbəzli tə hiɗî niy,
tərəŋw səəkə ghəshi mbə shəkə
miymiy mbəzli ghaa dzəti hiɗî,
lə shi ka gəzə kwəma gha.
Sa dza gha sanay,
mba'a gha ɓanavəshi miymiy ta sashi
ghəshi.
Jəw mənta kwəma va lə kwal tsa nzəw»
kə.
7 Fee ki na, məli ndə mbə gəzə kwəma
səəkə mə pətsa ka məndi vaa fə shiy ti ta
ta Hyala, ma kə na:
«Yə kataŋ, Hyalaa gwəramti tə bərci,
dzərvə mbə na gha ngwəvəw,
lə kwal tsa nzə ka ghaa sla ngwəvəə
dzəkən mbəzli» kə.
8 Dza kwa faɗa ndə kwal tsa Hyala,
mba'a dzaa shəkakən tsa və va nəfə tsa
Hyala mbə həlapəə dzəkən vici. Ma sa
shəkakən na na, dza vici ghala pətsa va
ki, mba'a kwəmavə kwal ta ndindi mbəzli
tərəŋw tərəŋw nja ghwə.
9 Ya tsəgha ndindi vici mbəzli nja
ghwə ki na, a dî tsa titihwə ghəshi kaa
Hyala ka zhəghəti nzəy tsa shiw, zhini
a dî fə shəndəkə ghəshiy dzəti Hyalaw.
Dza ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə
tsətsəərə slən tsa Hyala. Sa nzana səvəri
mbə bərci Hyala va ngəra'wə tsa sanshi
ghwə va va səəkə.
10 Dza kwa cafa ndə kwal tsa Hyala,
mba'a dzaa shəkaghwa tsa və va nəfə tsa
Hyala mbə həlapə kwa gəzli mazə saa
dza səɗa tsa va. Ma sa shəkaghwa na
na, 'wakəvə pətsa məni na va mazə ti
tərkwəsl, məniy va kwəsli. War ə mbəzliy
pə pərə sli'i shi va ngəra'wə tsa kən shi.
11 Ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə
va zheher ti shi va ki na, a dî tsa titihwə
ghəshi kaa Hyala ta zlata məni kwəma
shi va jikir naw. War tsəərə na tsətsəərə
ghəshi Hyala mə ghwəmə, va ngəra'wə tsa
va.
12 Dza kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hyala
mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə tsa
Hyala mbə həlapəə dzəti həl tsa dikə tsa.
«Efəratə» kə məndi kaa slən tsa ci. Ma
sa shəkati na na, dza həl tsa va nza'jəw
mbasəy, ta mbə mezhizhə tə hiɗî dza kwa
ghwəməə kwəmavə kwal ta taŋə ghəshi.
13 Nighee diɓa na, hyeler təzlishi tə pətsa
va mahkan, war nja gwambə nja gwambə
gha nashima. Tsahwəti mbə hyeler vay,

15:7 15:7 4:6; 14:10; 16:1 **15:8 15:8** Səvəri 40:34-35; Ezay 6:4; Ezhek 44:4 **16:1 16:1** 15:1; Cem 69:25; Ezay 66:6; Zher 10:25 **16:2 16:2** 13:15; Səvəri 9:10 **16:3 16:3-4** 8:8; Səvəri 7:17-21; Cem 78:44 **16:6 16:6** 17:6; 18:24; 19:2; Nəw 32:43; Cem 79:3, 10; Mt 23:35, 37 **16:7 16:7** 15:3 **16:9 16:9** 9:20-21; 16:11, 21 **16:10 16:10** 13:1-2; kwəsli: Səvəri 10:21-22; Ezay 8:22 **16:12 16:12** Ezay 11:15; 44:27; 46:11 **16:13 16:13-14** 12:3; 13:1-2; Səvəri 8:2; Cem 78:45

səvəri mbə miy sa wa'i kəlmbə tsa va
səvəri na. Tsahwəti na, səvəri mbə miy
saa dza səɗa tsa va. Ma tsahwəti tsa va na,
səvəri mbə miy ndə Hyala ndə dzərvə.
14 Hyeler va mahkanashiy, səəkə va
*ndə jaka tsa Hyala səəkə ghəshi. Ka
ghəshiy dzay, ka məməni kwəma maɗaŋa
maɗaŋa na dzar mbə mbəzli. Ka dza va
mezhizhə tə hiɗi gwa'a gwa'a, ta ɓasətishi,
ta dza ta mbəz lə Hyalaa gwəramti va tə
bərci gwa'a gwa'a, fəca vici dza naa ci dikə
tsa nzə vaa səvəriy dzəti ngwəla.
15 Ma kə Ndə sləkəpəy: «Favə tə ghwəy
wəzə. Yənəy, war vətəghə dzee ta səəkə
njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzakə ndə.
Ma ntsaa dzaa nzəyəy kala ɓə ma hi, lə
kwəbeŋer ci kən ghənəy, lə vəshi dza naa
nza. Na naciy, ka dza naa nza hasəy gar
ha'wə ghəci kwa kwəma mbəzli sa kee
səəkəw» kə.
16 Ma sa dza hyeler mahkan ni vaa
ɓasəkə mezhizhə ki na, səəkə ghəshi rəssə
ghəshi ɓasəyshi tə pətsa har məndi vaa:
«Harmagedaŋw» lə kwəma ka *Ebərə.
17 Dza kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala
mba'a dzaa shəkambə tsa və va nəfə
tsa Hyala mbə həlapə mbə safə. Ma sa
shəkambə na, fee na məli ndə mbə gaka
lə bərci, səəkə mbə ciki Hyala, sa səəkə
na tə pətsa nza gəzli mazə Hyala va. Ma
kə na: «Waa gwa'a na kwəma» kə.
18 'Wakəvə pi tsəgha war ka wampiɗi,
ka ndəmndəmə, ka dərazli. Dzəghwa hiɗi
mba'a ghəshi gərgərəshi tərəŋw tərəŋw.
Gəla gərgərə hiɗi vay, ghala ngati Hyala
ndə ngəri na, səəkə hidiy gərgərəhwə
gərgərə tsəgha tərəŋw tsa shiw.
19 Ma sa gərgərəshi hiɗi tsəgha na,
mba'a məlmə dikə na va tsatsavərivata
mahkan mbə. 'Wakəvə məlməhi tə
hiɗi gwanashi, mba'a ghəshi nganga-
zlashi. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy
zəzəvə kwəma *Babilaŋw məlmə dikə na
va. Dza na mba'a sanamiy ngəra'wə
tərəŋw tərəŋw, sa nzana tərəŋw nəfə tsa
nzə satiy dzəkən.
20 Ma hiɗiy niy nza dzar kwa jipə yam
na, ra'i ghəshi zashi. Zhini ra'i kəleŋer
kala nashi məndi ghwəla.
21 Dzəghwa kwa cakasla dikə dikə na,
ndəɓa hərambəzli ndəɓa hərambəzli,
mba'a nzəməkəvata səəkə mə ghwəməə
dzəkən mbəzli tə hiɗi. Ma shəndəkə
tsa nzə kwətiŋ məndiy bərkəy, gar
reeta bəhwə 'wəni. Tapə mbəzli
dzəmbəshi mbə tsətsəərə Hyala, sa
zhanshi kwacakasla va, ka sanshi
ngəra'wə 'yahə'yahəy.

17

Kwəmaa dzəkən məlmə ɓətim nja mali kwa ghwərghwər lə dzəkən saa dza səɗa

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza
*ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ ta ka kwal
Hyala mbərfəŋ ni va nza həlepipi mbərfəŋ
və shi, ndəs səəkəy dzəvəghee, ka gəzara
kwəma, a kə na: «A Zhaŋ, ndi e ciŋa
njasa dza Hyala ta santa ngəra'wə kaa
mali kwa ghwərghwər dikə na va. Kwa
ghwərghwər vay, ghənzə na məlmə dikə
na va ləy məndi dzəy vəgha həleɗemer
ɗaŋ.
2 Mezhizhə tə hiɗiy, tərəŋw səəkə
ghəshi mbə məni ghwərghwər lə mali va.
Zhini tsəgha ghənzə ghyamti mbəzli tə
hiɗi lə ghwərghwər tsa nzə va, njasa ka
tay vaa ghyamti mbəzli» kə.
3 War sa gəzəkə na tsəghay, nighee na
safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee, dza ndə
kwal tsa Hyala tsa va mba'a ɓəghəraa
dzəti gamba. Ma yən mbə gamba va ki
na, mba'ee nata mali tiɓa dallə ghənzə
mə saa dza səɗa. Saa dza səɗa tsa vay,
ngezhezhezh ghəci. Mbərfəŋ ghəneɗemer
ti, mba'a təlimim məŋ mbə shi. Dza
mba'a məndi tsatsaslati sləneɗemer dzar
tə vəgha ci gwanata, sləneɗemer va na,
shiy tsəərə Hyala ghəshi.
4 Ma mali va nanzə ki na, mba'a pakən
kwədeler ka gəna tərəŋw tərəŋw ni.
Dzəghwa na ghaslə ghaslə ghaslamtəvata
tərəŋw, lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a
nihwəti shi ghaslə tə dimə ghənghən
ghənghən. Mba'a həlapə mbəzə və ta
dəvə nzə. Pəya', kwəma jikirkir na ti,
kwəma nja ghwərghwər tsa nzə va ka naa
məni.
5 Mba'a slən kwa dəghaŋ kwəma nzə
tsasli tsasli, slən kala gar sənay bazhə tsa
ci mbəzli. Ma kə məndi kaa slən tsa va na:
«Məlmə *Babilaŋw dikə na, mbəghəshi
ka məni ghwərghwər lə ka məni kwəma
rəɗa rəɗa na tə hiɗi gwa'a» kə məndi.
6 Ma mali va na, tərəŋwee nata ghənzə
ghita sa sahwə na miymiy mbəzli Hyala
bakwamti məndi, mbəzliy niy nəw Yesəw
lə nəfə kwətiŋ. War sa natee tsəgha
na, war ə nava kwəmaa məndɑ maɗaŋa
gwa'a tsəgha.
7 Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa
va kaa ngəra na: «A Zhaŋ, tawa məniŋa
kwəma va maɗaŋa shəka?» kə. Ma

16:14 16:14 11:17; 13:13-14; 19:20; Mt 24:24; 2Tes 2:9; mbəzə: 19:11-21 **16:15 16:15** 3:3, 18 **16:17 16:17-21** 16:1; Ezay 66:6 **16:18 16:18** 4:5; 6:12-13 **16:19 16:19** 14:10; 18:2 **16:21 16:21** 11:19; 16:9 **17:1 17:1** Zher 51:13 **17:2 17:2** 14:8; 17:18; 18:3; Zher 51:7; Nahwəm 3:4 **17:3 17:3** Safə tsa Hyala: 1:10; 21:10; Ezhek 8:3; 40:2; saa dza səɗa: 13:1-2 **17:4 17:4** 18:3, 16; Zher 51:7; Ezhek 28:13 **17:5 17:5** Zher 2:20; 'Wəzh 1:2 **17:6 17:6** 16:6 **17:7 17:7-8** 13:1-2

kə diβa na: «Kadiw e citəŋa sləkar tsa kwəma kən mali nata gha na, lə sa kən saa dza səɗa tsa nata gha tsa ghənzə mə dallə. Saa dza səɗa tsa vay, ghəcivavay na sa nza ghən va ti mbərfəŋ, mba'a təlimim məŋ.

8 Ma saa dza səɗa tsa nay gha vay, sa tə ghwəməy tsa ka piy niy nza na. Nanay tə ghwəməy na ghwəlaw. Nanzə ki, taa nza kwa kwəma jəwəy, ta zhini dza naa piy. Ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kə'wə tsa təɗəm tsa va. Sa ka na səəməy na, ka Hyala dza mba'a zamti kwa bətə. Ghala ghava hiɗiy, a Hyala niy tsaslaghwa sləneɗemer mbəzliy dzaa piy ta kwa ndimndim kwa zliya. A nihwəti mbəzli tiβay, niy tsaslaghwa sləneɗemer shi naa dzəghwa zliya vaw. Ma sa ka mbəzli kama sləneɗemer shi va kwa zliya va nay saa dza səɗa tsa vay, maɗaŋa dza ghəshiy nata nava kwəma. Sa nzana tə ghwəmə ghəci niy nza, mba'a mətiy na na, zhini kwa kwəma jəw na, ta zhəkəy ghəci dza diβa.

9 Ka ndə gha favə shini wəzəy, war ndə nzana lə məhərli və, ka mbata təkə kwəma tərəŋw dza ndəə favəshi. Nighəti sana, ghən tsa nay gha tsa mbərfəŋ tsa tə saa dza səɗa tsay, dəlegwigwi mbərfəŋ, ghənghən ghənghən, Shi nzəyta mali va mə shi na ghəshi. Zhini, mezhizhə mbərfəŋ ghənghən ghənghən ghəshi diβa.

10 Ma nihwəti mbəzli cifə mbə mezhizhə mbərfəŋ ni vay, gwa'a na tsa shi vəghwə tsaa məni mazə. Kwa kwaŋa mazə naciy, ghwəlay na sana mbə məni mazə tsa ci. Ma na kwa mbərfaŋa tsaa tərmbə va naciy, ghwəla na tsa ci vəghwə tsa dza naa məni mazə ti ta səəkə. Sa ka vəghwə tsa ci va səəkəyəy, ka dza naa hiy mbə məni tsa ci va mazəw.

11 Ma saa dza səɗa tsaa niy nza va tə ghwəmə ka piy, zhini kala zhini ghəciy nza tə ghwəmə sana diβay, ghəci na kwa dəghasa mazə də'wə ghən tsa ci. Ghəci ɓa na, tsahwəti mazə mbə shi mbərfəŋ ni va ghəci niy nza diβa, ta zamti Hyala dza, kwa bətə.

12 Ma təlimim məŋ ni va nashi gha mbə ghən saa dza səɗa tsa vay, mezhizhə məŋ ghənghən ghənghən na ghəshi. Ghwəla na ghəshi ta səəkə ta məni mazə. Sa ka ghəshi səəkəshiy, ta kwəmavə bərci dza ghəshiy dza, ta məni mazə kwasəbə saa dza səɗa tsa va, ge'i ge'i gar vəghwə jəwə tsətsə gwa'a tsəgha.

13 Ghəshi ghəshi mezhizhə va maŋanavashiy, kwəma kwətiŋ na na sa mbə ghən shi. Kwəma mbə ghən shiy, ghəra sləni kaa saa dza səɗa tsa va lə bərci shi gwa'a gwa'a, ta mbə ghəciy məni mazə, na kwəma mbə ghən shi.

14 Ma sa ka ghəshiy dzay, ka dza ta mbəz gwanashi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. Ka ntsa va dza ghəshi lə ni ci va mbəzli na, mba'a 'wəshamti shi, sa nzana Ntsaa sləkə mbəzliy sləkəpə ghəci. Zhini ghəci mazə tsaa məni mazə dzəkən mezhizhə. Ni ci va mbəzliy nəw va lə nəfə kwətiŋəy, mbəzli təravə Hyalaa harvəshi na ghəshi» kə.

15 Zhini ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəra diβa na: «A Zhaŋ, ma yam nashi gha va mali kwa ghwərghwər va mənzəy kən shiy, mbəzli ɗaŋ na ghəshi, mbəzliy səəkə tə hiɗi ghənghən ghənghən, ya hwəlfə ka wa ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi.

16 Ma na təlimim məŋ ni va nashi gha, lə saa dza səɗa tsa va ta gwa'ay, ka dza ghəshiy ɗi kwəma mali kwa ghwərghwər vaw, ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi papahwə shiy mbə dəvə nzə gwa'a gwa'a, mba'a ghəshi zlata diriŋta. Ka ghəshi dza diβa na, baŋ kəsəti, ka pərə. Sa ka ghəshi pərəvəy, ka ghəshi dza kaa naa dzaa tərmbə vəgha nzə bərkiɗə ghəshi ndamti mbə ghwə.

17 Hyala mənti na nza kwəma kwətiŋ na mbə ghən mezhizhə məŋ ni va, ta ghəra sləni ghəshi kaa saa dza səɗa tsa va, ta mbə ghəciy məni mazə. Ma mənti Hyala kwəma va tsəghay, ta mbə mezhizhə vaa mənti kwəma ɗi na. Ma sa ka saa dza səɗa tsa va dza ki na, ka məni mazə pa' ghala pətsa ka kwəma gəzəkə Hyala dzəghwata kwa.

18 Ma na mali nata gha va ta na tsa nzə ghən kiy, ghənzə na məlmə dikə na va, nza bərci vəə dzəkən mezhizhə tə hiɗi gwa'a gwa'a» kə.

18

*Ngwəvə Hyalaa dzəkən məlmə *Babilaŋw*

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki, sa nə ya njə'wə pən na. Tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mbə səəkə mə ghwəmə, lə bərci və tərəŋw. War ka mbərə bama tə vəgha ci dzar tə hiɗi gwa'a gwa'a.

2 Dzəghwa na ka zlapə kwəma ghəci zlaŋzlaŋ, a kə na: «Aya, waa gwa'a na kwəma, a məlmə Babilaŋw dikə na va ngazlata. Gwa'a gwa'a ngazlata Babilaŋw. Nanay, pətsaa nzəy tsa hyeler

17:8 17:8 13:3; zliya: 3:5 **17:9 17:9** 13:18 **17:12 17:12** Dani 7:7, 24 **17:14 17:14** 19:16, 19; Nəw 10:17; Cem 136:3; Dani 2:47; 1Tim 6:15 **17:15 17:15** 17:1 **17:16 17:16** 17:2; 18:8; SləniTaH 21:9; Ezhek 23:29; 'Wəzh 2:5 **17:17 17:17** 17:13 **18:1 18:1-24** Ezay 13; 47; Ezhek 27 **18:2 18:2** 14:8; 16:19; Ezay 13:20-22; 21:9; 34:11, 14; Zher 50:39-40; 51:8

zhəghəta na. Mbə ɓasəva hyeler. 'Yegwer
gəmgəm ni gwəramti mbəzliy ɗimay,
mbəɓa ɓasəva ghəshi.
3 Sa wana ngazlata məlmə Babilaŋwəy,
sa nzana mba'a ngaɗambə mbəzli tə hiɗi
gwa'a gwa'a dzəmbə məni ghwərghwər
tsa nzə va, mba'a ghyamtishi li, njasa ka
ndə vaa ghiy va tay. Mba'a mezhizhə
tə hiɗi gwanashi dzəmbəshi mbə məni
ghwərghwər li. Dzəghwa tərəŋw ka
zhəghə dəvə tə hiɗi mənishi ka ka shiy,
tə mbərkə shi nzə va wəzə wəzə ni gwəra
ndə ngəriy maw» kə.
4 Fee diɓa na nahwəti məli mbə gəzə
kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə na:
«Na na ghwəy ghwəy ni ya mbəzliy.
Səvəriŋwəyəm mbə mbəzli mbə məlmə
va. Vantaa ghwəy dzaa dzəmbəŋwəy
mbə məni kwəma shi va jikir na. Ka
ghwəy nighə na, jakə ghwəy taa nza li
shi tə ngəra'wə tsa shi va dza ghəshiy sa
kwərakwə ɓa.
5 Səvəriŋwəyəm mbə shi nə ya
ngəŋwəy. Sa nzanay, tərəŋwəy na jikir
tsa mənti mbəzli va. Zamti ghən Hyala ta
kwəma shi va jikir na tepəw.
6 War ə pə ghwəy wanshi ngəra'wə
tsa shi va kwərakwə, njasaa niy sanamiy
ghəshi va kaa mbəzli. Taŋ kwəma man-
anati ghəshi va kaa mbəzli pə ghwəy
mananshi. Bakə səɗa pə ghwəy dzaa
sanamiy ngəra'wə tsa sanamiy ghəshi va
kaa mbəzli.
7 War ə kə məndi sanamiy shi ngəra'wə
tərəŋw. Ka pəzli ghəshi barcicəkwə, ge'i
ge'i lə dikə tsaa niy fati ghəshi va tə
ghən tsa shi, lə wahə tsaa niy nə'wə
ghəshi va kwərakwə. Ma kə ghəshi mbə
zəzə kwəma shiy: “Ghəyəy, nja mezhizhə
nza ghəy tə pətsa nza ghəy tsa, nahwəti
məlməə nza va nja mali mbəri na məlmə
ghəyəw. Ka dza ghəy nza ta mbəri ka ghəy
nza tepəw” kə ghəshi.
8 Sa zəzə ghəshi va kwəma tsəgha nay,
ava war vici kwətiŋ dza ngəra'wer ni
gwanashiy səəkəə dzəkən shi ki. Ka
səəkə zəlghwə, ka bəkwə mbəzli, zhini
ka səəkə ma, dza ghəshiy səəkəə dzəmbə
məlmə shi va, tə vici kwətiŋ na. Ka ghwə
dza diɓa na bərkidə səəkəə ndamti. Sa
nzana Hyala kwa sləkəpəy, Hyala dikə na.
Ghənzə sla na ngwəvə vaa dzəkən shi
tsəgha» kə.
9 Ma mezhizhə tə hiɗi gwanashi niy
mənəhwə ghwərghwər mbə məlmə va,
ka məni wahə tsa shi mbəy, ta wahə dza
ghəshiy dza sa ka ghəshi nay inəghwə
takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi,
mbə mbəri dza ghəshiy nza ti.
10 Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi nzəyshi
kərakə kərakə sa dza ghəshiy hazlənishi
va gəla tsava ngəra'wə tsa mbə məlmə
va va. Ma kə ghəshi taa ni na: «Akya
kya kya kya! Ngəra'wə, gwa'a kwəma
məlmə Babilaŋw dikə na na niy nza lə
bərci tərəŋw ki mbəzlea! War dza mbə
ler kwətiŋ gwa'a tsəgha na, gwa'a Hyala
manamti ngwəvə gha, gwa'a kwəma gha
kərəta na? Əh əhəŋ» kə ghəshi taa ni.
11 Ka zhəghə dəvə tə hiɗi kwərakwəy, ta
wahə dza ghəshi, mbə mbəri dza ghəshiy
nza ta məlmə va ɓa. Sa kama ndə tiɓa
ghwəla gar səəkə ta pa shi shi va ka
ghəshiy ɗəl.
12 Ma shi ka ghəshi vaa ɗələy, shiy nja
kar tsahi mbəzə, lə tsahiy məni gəna,
lə nihwəti shi ghaslə nza dimə ti shi, lə
tərmiyhi ka gəna ghənghən ghənghən, lə
ləkwəsahi. Nihwəti diɓa na, shəghwə ka
dimə ghənghən ghənghən. Lə shi fəɗiti
məndi dzar tə sli'i ciw, lə tə shəghwə
ka bərci, mba'a ni pəsliti məndi tə tsahi
mbəzə, mba'a ni tə tsahi ngəri ni, mba'a
tə hakwə.
13 Ka zhəghə dəvə va diɓay, kar ghəshiy
ɗəl shi ka məndiy məniy dzəmbə er ta
mbə ghəshiy nza wəzə, ka ɗəl 'wərdihi
ghənghən ghənghən, lə shəghwəə zən
wəzə. Ka ɗəl tay, mba'a in, ka ɗəl
hangway, lə ghwəpə gwa'a. Ka ɗəl slay,
lə teŋkesli, mba'a gədewesli, lə məwtiti
gədewesli va shi gwa'a. Ka ɗəl mevivi,
ka ɗəl lə piy tsa ndə ngəri ta gwa'a. Ka
dza ndəə nza tiɓa gar səəkə ta pa shi va
gwanashi va ka zhəghə dəvə va ghwəlaw.
14 Ka ghəshi dza ki na, ka wahə. Ma kə
ghəshi dzaa ni kaa mbəzli mbə məlmə va
na: «A kia, a mbəzli mbə məlmə Babilaŋw
ki. Nashimam shi mbə məlmə ghwəy
ni wəzə wəzə ni niy maw ghwəy lidishi
kataŋ ki. Shiy niy nza ni va ghwəy tərəŋw
ni, lə wahə tsaa niy məni ghwəy va na, ra'i
niva shiy zashi. Nək kala dza ghwəy zhiniy
kwəmavəshi ghwəla ka ghwəy nza. Kay,
kwətita nava kwəma ki» kə ghəshi taa ni.
15 Mbəzliy niy zhəghə dəvə va mba'a
ghəshi kwəmavə shiy ka mənishi ka ka
gəna tərəŋw tərəŋw ni mbə məlmə vay,
kərakə kərakə kərakə dza ghəshiy nzəyshi
sa dza ghəshiy hazlənishi va gəla tsava
ngəra'wə tsa mbə məlmə va va. Ka ghəshi
dza na, ka wahəə dzəkən, ta mbəri ghəshi
dzaa nza ta məlmə va.
16 Ma kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, kya

18:3 **18:3** 17:2; 18:11-19; Ezay 23:8; Ezhek 27:22-23, 33 **18:4** **18:4** Ezay 48:20; Zher 51:45; 2Kwər 6:17 **18:5** **18:5** Ghava 18:20 **18:6** **18:6** Cem 137:8; Zher 50:29 **18:7** **18:7-8** Ezay 47:8-9 **18:8** **18:8** 17:16 **18:9** **18:9-10** Ezhek 26:16-17; 27:30-35 **18:12** **18:12-13** Ezhek 27:12-24 **18:15** **18:15** Ezay 47:15; Ezhek 27:36 **18:16** **18:16** 17:4

kya kya! Ngəra'wə. Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Niy nzay, ndəƀa maliy pakən kwədeler ka gəna ghənghən ghənghən niy nza na. Dzəghwa tərəŋw məndi niy ghaslamti pətsa mbəƀa lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə.

17 Dzəghwa war mbə ler kwətiŋ tsətsə gwa'a tsəgha ki na, kwəɗəp shi mbə va ndishi ki mbəzlea!» kə ghəshi taa ni.

Ma sa ka mbəzliy kaƀə kwambəwaler lə mbəzli shi dikə dikə ni, mba'a ka zhəghə dəvəə dza kwa kwambəwaler va, mba'a ka dza kwa kwambəwaler gwanashi dza na, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə kərakə.

18 Ka ghəshi dzay, ka nighə məlmə va. Ma sa ka ghəshi nay inəghwə takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi na, ka ghəshi dza ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi taa ni na: «Nahwəti məlmə tiƀa ka yəməva lə məlmə dikə na naw» kə ghəshi dzaa ni.

19 Ta mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va, ka ngərə hiɗiy dzəkən ghən shi, ka gəgəzə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, ngəra'wə. Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Mbə məlmə na mənishi ka kwambəwaler ka mbəzli ka shiy tərəŋw ni nay gha ki mbəzlea! Dzəghwa war bərkiɗə ndita sana, war mbə ler kwətiŋ gwa'a tsəgha ki! Kay» kə ghəshi dzaa ni.

20 Ma ghwəy na ghwəy ki, ghwəy mbəzli mə ghwəməy, ə pə ghwəy vəshi sa ndamti ghwə va məlmə va. Ghwəy mbəzli Hyala, lə *ka kwal Yesəw, mba'a ka gəzə kwəma Hyalay, ə pə ghwəy vəshi. Sa nzanay, tə kwəma məntəŋwəy ghəshi jikir na ƀasanakənshi Hyala ngwəvə va.

21 Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ndə kwal tsa Hyala lə bərci və mba'a maɗiy, dza na cimbəŋ ƀakən hakwə nja vəna dikə na. Kə bəzləm ndəghaghwa kwa kwəfa dikə na. Ma kə na: «Ava war tsəgha, dza məndiy ndəgha məlmə Babilaŋw dikə na va nata ghwəy. War lə bərci dza məndi ndəgha. Ka dza məndiy zhiniy nata ghwəlaw.

22 Ma mbəzliy niy nza va mbə məlmə Babilaŋw, ka tsa gəzhəpipir nihwəti, ka haha cemer nihwəti, ka viy sherey nihwəti, ka viy təlimə nihwətiy, ka dza məndiy favə gaka shi mbəƀa ghwəlaw. Ka dza məndiy nashi ka fəɗi shiy mbə məlmə va ghwəlaw. Ya gaka jəvəna məndi mbə hə liy, ka dza məndiy favə mbəƀa ghwəlaw.

23 Ka zhini məndiy nay waŋ tsa ghwə kwa gərkəwa mbə məlmə va ghwəlaw. Ka məndi nzay, ka dza məndiy zhiniy favə ƀəva tsa kar mali lə zal mbə məlmə va ghwəlaw. Ma gha gha məlmə Babilaŋw kiy, ka zhəghə dəvə mbə gha niy gwəra na, mbə mbəzli ka zhəghə dəvə tə hiɗi gwa'a gwa'a kwataŋa. Dzəghwa mbəzli mbə gha diƀay, ka məməni shi dimədimə ni lə bərci *ndə jaka tsa Hyala. 'Wakəvə ghəshi kaa məhərli hwəlfəhi mbəzli tə hiɗi cəke' ghəshi ngəɗəhwə lə məni shi shi va» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va.

24 Mbə dəvə mbəzli mbə məlmə Babilaŋw nashi Hyala miymiy ka gəzə kwəma nzə, mba'a miymiy mbəzli nzə bakwamti məndi. Zhini mba'a nashi miymiy mbəzli bəkwəhwəm gwanashi tə hiɗi mbə dəvə mbəzli mbəƀa diƀa. Ava va tsəgha slanakənshi na ngwəvə va tsəgha.

19

1 Ma ləy hwəm kwəma va, fee na məlihi mbəzli mbə gaka mə ghwəmə, ndəƀa məlihi mbəzliy ƀasəshi tərəŋw, pə gha, ma kə gaka shi va na:

«Kay, faləm Ndə sləkəpə.
Hyala ghwəmməy, ghənzə na kwa mbəlipə,
zhini ghənzə sa shəndəkə na lə bərci və tərəŋw.
2 Ngwəvə kataŋ na na nanzə ngwəvə.
Lə kwal tsa nzə ka naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli.
Njasa nzana tsa sana,
mba'a ƀasanakən ngwəvə nzə kaa mali kwa ghwərghwər na.
Mali vay, gwa'a gwa'a yiɗivəri na mbəzli tə hiɗi
lə ghwərghwər tsa nzə va.
A Hyala ƀasanakən ngwəvə,
sa bakwanamti na ka ghəra sləni nzə» kə ghəshi.
3 Zhini ma kə ghəshi ƀa na: «Aleləwya war ə pə ghwəy fal Ndə sləkəpə. Inəghwə tsaa takwəsə tsa səəkə mbə məlmə dikə na na sa ndiva nay, ka dza naa kəɗi ya hwəmƀaw, war tsəgha dza naa takwəsə pa' kwa ndimndim» kə ghəshi.

4 Dzəghwa pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va, ghəshi lə shi faɗə ni va piy, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, ka fal Hyala mənzəy va tə gəzli mazə nzə, a kə ghəshi na: «*Amin, tsəgha na kataŋ, Aleləwya, fal pə ghwəy fal Hyala» kə ghəshi.

18:18 18:18-19 Ezhek 27:28-34 **18:20 18:20** 12:12; Zher 51:48 **18:21 18:21** Zher 51:63-64 **18:22 18:22** Ezay 16:10; 24:8; Ezhek 26:13 **18:23 18:23** Ezay 23:8; 47:12; Zher 7:34 **18:24 18:24** 16:6; Ezay 26:21; Zher 51:49; Ezhek 24:7-8 **19:1 19:1** 4:11 **19:2 19:2** 15:3; 16:6; 22:12; Nəw 32:43; Cem 79:10 **19:3 19:3** inəghwə: 14:11; Ezay 34:10 **19:4 19:4** 4:4, 6; 5:7; Cem 106:48

Bəli fir dzəkən jakəva tsa kar zəghwə təmbəkə tsa Hyala lə mbəzliy zləɓavə kwəma ci

5 Ma ləy hwəm kwəma va ki na,
dzəghwa məli ka gaka səəkə tə pətsa nza
gəzli Mazə Hyala va, a kə na:
«Waa ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə,
ghwəy gwanaŋwəy ghwəy mbəzliy
ghəranta sləni,
lə ghwəy mbəzliy ɗî fəti və gwa'a.
Ya ni jəw jəw ni mbəzli, ya ni dikə dikə ni
gwa'ay,
war ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə» kə.
6 Zhinee fa ɓa na, məlihi mbə gaka
ndəɓa məlihi mbəzliy ɓasəshi tərəŋw, pə
gha. Ma gaka va diɓay, ndəɓa gaka yam
kwa mədzərə, pə gha yən fa, zhini gaka
va diɓa na ndəɓa dərazli van, pə gha. Ma
kə kaa kwəma gəzə na na:
«Aleləwya, ə pə ghwəy fal Hyala
ghwəmmə,
ghənzə gwəramti na tə bərci gwa'a gwa'a.
Sa nzanay,
war ghənzə kwətita məni na mazəə
dzəkən shiy gwanashi sana.
7 Waa ə pə ghwəmmə vəshi, ka gargarə
tərəŋw,
ka fə shəndəkəə dzəti Hyala.
Sa nzanay, a vəghwə tsa dza
məndiy pəhanci makwa zəghwə təmbəkə
tsa Hyala va səəkəy.
Ava gwa'a gwa'a pəhantəvata makwa ci
va.
8 A məndi ɓanavə kwal kaa makwa ci va
ta pakən kwəbaŋ tsa tə dimə,
ɗewɗew ghəci war ka mbərə wisl wisl
wisl» kə.
Ma kwəbaŋ tsa wəzə tsa va pakən makwa
va kiy, sləni wəzə wəzə na ɗî Hyala
ghərati mbəzli Hyala na sava.
9 Ma kə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala
kaa ngəra na: «A Zhaŋ, ɓəvə gəta tsasli
shiy gha a gha tsaslaghwa kwəma na kwa
zliya. A pə ghay: "Ma mbəzli harashi
məndi va, ta dza ghəshi ta zəmə shiy
mbə pəhə makwa zəghwə təmbəkə tsa
Hyala vay, vəshi na ta niva mbəzli" pə
gha. Kwəma vay, kwəma kataŋ na, Hyala
gəzəkəvəri na lə miy tsa nzə» kə.
10 Ma sa favee kwəma va tsəgha na, dzee
mba'ee tsəfəkwəra kwa kwəma ci, ta fal.
Ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəŋ Zhaŋəw,
ka məni gəla niva shiy gha ma. Yən tsa nay
gha tsay, ntsaa ghəranta sləni Hyala nzee
kwərakwə, njasa nza gha tsa sənzənva
ghwəy lə nihwəti ngwarməhiŋaa nəw
Yesəw. Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha
kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə
ghaa tsəfəkwə» kə. Ma kwəma cikəvəri
Yesəw vay, ghənzə na ghən tsa kwəma
gəzə ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli.

Ntsa mə gədəw tsa pay tsa

11 Ma nighee na, ghwəmə ghwənita,
mba'a gədəw təzliy payəy, dallə ndə mə.
Ma kə məndi kaa slən tsa ntsa mə va na:
«Ntsaa məni kwəma lə kwal tsa nzə, ntsa
kataŋ tsa» kə məndi. Na ci ngwəvə lə tsa
ci mbəz gwa'ay, war lə kwal njasa təɓə na
na ghəshi.
12 Ndəɓa ghani ghwə, pə gha kaa
mətsəhi ci. Dza pəər pəər pəərti məgapa
mazə tə dimə ta ghən tsa ci ɗaŋ. Mba'a
məndi tsaslati slən ti. Slən tsa vay,
tsahwəti ndə tiɓa mba'a sənay kala ghəci
kwətiyəw.
13 Dza kirip kwəbaŋ tsa dikə tsa kən
ghən ci. War miymiy ghaa nay ma kwəbaŋ
tsa va. Ma slən tsa ntsa va ki na: «Kwəma
gəzəkə Hyala» kə məndi.
14 Mba'a ka sawji mə ghwəmə kwasəbə,
ɗal ɗal ɗal ghəshi mə gədewesli pay pay
ni. Zhini lə kwəbeŋer tə dimə kən ghən
shi, pay pay shi kwəbeŋer va, ɗewɗew
ghəshi ɓa.
15 Dza mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa
ci, kikw kikw kikw ghaa nayma miy ti. Lə
hwa va dza naa 'wəshamti mbəzliy zləɓa
ma kwəma ci tə hiɗî gwa'a. Mazə tsa
ghyanakə tsa dza naa məniy dzəkən shi.
Ka na dzay, ka kəəɗishi nja ya fə ka məndi
vaa kəɗî kwa tsə'wə, ta ɓəsə yam mbə.
Ma kwəma dza na vaa məni tsəghay, ta
ci nəfə tsa ɓəti Hyalaa gwəramti tə bərci
gwa'a gwa'a na.
16 Dza məndi kaa slən tsa ci mba'am
tsaslatiy dzəti kwəbaŋ tsa kən ghən ci va,
mba'a dzar tə dərsə ci. «Mazə tsaa məni
mazəə dzəkən mezhizhə gwanashi lə Ndə
sləkə mbəzliy sləkəpə gwa'a gwa'a na» kə
məndi kaa slən tsa va.
17 Nighee ɓa na, tsahwəti *ndə kwal tsa
Hyala mə garə dzəy tə hwər vici. Dza
na ka zlapə kwəma kaa slən igwə tsaa
zli dzəy tə ghwəmə məɓa kərakə, a kə
na: «A 'yegwerəy zli kərakə ni dzəy tə
ghwəmə, waa ɓasəvam səəkə gwanaŋwəy
ta makwaghwa məntəŋwəy Hyala.
18 Səəkəm, a ghwəy tsəŋwə sliw tsa tə
vəgha mezhizhə tə hiɗî, lə sa ka sawji,
mba'a sa mbəzli shi dikə dikə ni. Səəkəm

19:5 19:5 11:18; Cem 22:25; 115:13; 134:1; 135:1 **19:6 19:6** 11:17; 14:2; Cem 47:6-10; 96:7-10; Zak 14:9 **19:7 19:7** 21:2 **19:8 19:8** 6:11 **19:9 19:9**14:12; Ezay 25:6; Mt 22:2; Lk 14:15-16; kwəma kataŋ na: 21:5; 22:6 **19:10 19:10** 6:9; 22:8-9 **19:11 19:11** 4:1; 19:2; Cem 72:1-14; 98:9; Ezay 11:4; Ezhek 1:1-3; SləniKY 7:56 **19:12 19:12** 1:14-15; 2:17 **19:13 19:13, 15** Ezay 63:1-6 **19:13 19:13** Zhŋ 1:1 **19:14 19:14** 6:2-8, 11 **19:15 19:15** 1:16; 2:26-27; 11:17; 14:14-20; Zher 25:30-31 **19:16 19:16** 17:14 **19:17 19:17-18** Ezhek 39:4-5, 17-19 **19:18 19:18** 13:16

a ghwəy tsəŋwə sliw tsa tə vəgha ka zlərə gədewesli, lə gədewesli shi ta, mba'a sliw tsa mbəzli gwa'a gwa'a. Ya sa mbəzli yakə məndi yaya ni, ya sa ni papa ni. Ya sa mbəzli dikə dikə ni, ya sa mbəzli jəw jəw ni gwa'a» kə.

19 Ma nighee ki na saa dza səɗa tsa va ghəshi lə mezhizhə tə hiɗî gwanashi, mba'a ka sawji shi, ghəshi ɓasəshi ta dza ta mbəz lə ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, ghəshi lə ni ci va ka sawji kwərakwə ki.

20 Dzəghwa mba'a məndi kəəsəhwə kar saa dza səɗa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. Ndə Hyala ndə dzərvə tsa va na saa niy məməni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va kwa kwəma saa dza səɗa tsa va, mba'a niy ngəngəɗəhwə mbəzliy nza lamba saa dza səɗa va ti shi. Mba'a mbəzliy niy tsəfəkwə va kwa kwəma pa saa dza səɗa tsa va. Ma sa kəəsəvə məndi kar saa dza səɗa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va tsəgha ki na, mba'am dzaa shəkambəshi ləməcishi mbə ghwə pəhatam tə barəwdəw. Ndəɓa kwəfa, pə gha kaa nava ghwə.

21 Dzəghwa ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, mba'a nzərati niy tərmbə va mbəzli tə hwa mbə miy tsa ci va. Mba'a 'yegwer tə hiɗî gwa'a gwa'a ɓasəkəvashi, ta tsəŋwə sliw tsa shi. Bəhə bəhə ghəshi bahantəvashi.

20

Kwəmaa dzəkən piya bələkwə mən (1'000)

1 Nighee ɓa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mbə səkwa səəkə mə ghwəmə, lə shiy ghwəni miy kə'wə tsa təɗəm tsa va, mba'a dəŋw tsahi və ta dəvə ci.

2 Dza na tasl dzaa kəsəti sa nja kəlmbə tsa va. Ghəci na shishi tsaa niy nza va kwataŋa, sa nə məndi va: «Məzə tsa hyeler»kə məndi, tsahwəti slən tsa ci na: «*Ndə jaka tsa Hyala» kə məndi. Ma sa kəsəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va na, dza na mba'a dzaa tsaghwa kwa dəŋw, ta məni piya ghəci bələkwə məŋ war tsatsa tsəgha.

3 Ma sa tsamti na na, fiyəkə dzaa ndəghaghwa kwa kə'wə tsa təɗəm tsa va. Kə disl kalay kwaɓa, kap fati gwambə ti, zhini nah nahay, va nəghətaa ndə jaka tsa va taa zhiniy kwəmavə kwal tsaa zhəkə ta həərə hwəlfəhi mbəzli tə hidiy dzəmbə *kwəma jikir na diɓa. Ma sa ka na mənəhwə piya bələkwə məŋəy, ma nza məndi zhiniy pəlay taa nza ki. Ə na na nzanay, ka dza naa zhiniy nzata nza sa ka məndi pəlayəw.

4 Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na gizlgizl mezhizhə tiɓa, mənzəy mənzəy mbəzli kwa shi. Dza Hyala mba'a ɓanavəshi kwal tsaa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli. Zhini diɓa na mba'ee nay piy tsa mbəzli bakwamti məndi, tə mbərkə sa zləɓavə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw, lə sa gəzanshi ghəshi kwəma Hyala kaa nihwəti mbəzli. Ghəshi na nashiy, zləɓavə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəma saa dza səɗa tsa va, ya kwa kwəma shi mənti məndi va nja pa ciw. Niy zləɓavə ghəshi məndiy tsaslanshi lamba ci ya dzəghwa kwəma shi, ya dzəti hwər dividivi shiw. Nighee ki na, mbəzli vaa sati mbə məti shi, ka zhini ghəshiy piy. Dzəghwa ghəshi ka məni mazə kwasəbə Yesəw *Kəristəw dzəkən nihwəti mbəzli. Piya bələkwə bələkwə məŋ ghəshi mənti mbə məni mazə tsa va.

5 Ghəshi na, kwa taŋa mbəzliy ghaa satishi mbə məti mbə mbəzliy niy bəkwəshi. Ma nihwəti mbəzliy tərmbə bəkwə bəkwə niy, war ghwəlashi dza niva mbəzliy nza ka ndəghə piya bələkwə məŋ na va. Sa ka na kərəta ki na, ma nza ghəshi sati mbə məti.

6 Mbəzliy dza vaa gha sati mbə mətiy, vəshi na ti shi nashi. A Hyala fəyshi vəgha bəla ta nza ghəshiy mbəzli nzə. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwə kwa baka səɗa ghwəla na nashi kiw. Ka ghəra sləni kaa Hyala lə kaa Kəristəw dza ghəshiy nza. Piya bələkwə məŋ dza ghəshiy mənti mbə məni mazə kwasəbə Kəristəw.

*Məndi bəzlambə *ndə jaka tsa Hyala mbə ghwə*

7 Ma sa ka ndə jaka tsa Hyala kəramti piya slanavə məndi va bələkwə bələkwə məŋ na war tsatsa kwa dəŋw, kwa kə'wə tsa təɗəm tsa vay, wərət dza məndiy pəlikəmə.

8 Ka na dza na, ka dzay ta zhiniy ngəngəɗî hwəlfə mbəzli tə hidî gwanashi. Hwəlfə mbəzli vay: «Ka Gwəgə lə ka Magwəgə» kə məndi kaa slən tsa shi. Ka na dza ki ɓasə ɓasəti mbəzli va ta dza ta mbəz lə Hyala. Mbəzli vay, ɗaŋ dza ghəshiy nza tərəŋw nja ndarghə kwa həl.

9 Nighee ki na, bəliɗîŋ ghəshi tsahwəshi, dza ghəshi ka tihəva dzar tə hiɗî gwa'a gwa'a, dza dəzlətsəɓə, ghəshi dəzlay pətsa nza mbəzli Hyala ti, lə məlmə gwəra Hyala vaa ɗî gwa'a. Ma sa dəzlay ghəshi mbəzli Hyala va gwa'a

---

19:19 **19:19** 17:12-14; Cem 2:2; Ezhek 38:2-9, 14-16; Zak 14:2 **19:20** **19:20**13:1-2, 13, 15; ghwə pəhatam tə barəwdəw: 14:10; 20:10, 14; 21:8; Ezay 30:33 **20:1** **20:1**10:1; 18:1; kə'wə tsa təɗəm tsa: 9:1 **20:2** **20:2** 12:3, 9 **20:4** **20:4** 6:9; 13:15; Dani 7:9, 22; Lk 22:30; 1Kwər 6:2 **20:6** **20:6** 1:6; 2:11 **20:8** **20:8** 13:14; Zhə 11:4; Ezhek 38:2, 10-12 **20:9** **20:9** Bəla 2; 2Mezh 1:10, 12; Cem 78:68; Ezhek 38:22; 39:6 **20:10** **20:10** 19:20

ki na, 'wakəvə ghwə tsəgha ɓəratatatə nzəməkəvata səəkə mə ghwəmə dzəkən shi. Bərkiɗə ghənzə ndamtishi gwanashi.

10 Sar məndi kaa ndə jaka tsa Hyala va ghəci ndə ngəɗîpə kwərakwə ki tasl məndi kəsəvə. Dza fiyəkə məndi ndəghatiy dzəti ghwə pəhata məndi tə barəwdəw, ndəɓa kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. Ghwə vay, dzəmbə niy ndəghambə məndi kar saa dza səɗa tsa va ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə ghwə va, ka sa ngəra'wə havəghwə lə həvir, pa' kwa ndimndim.

Njasa dza Hyalaa ɓasə kwa kərni ngwəvə nzə

11 Nighee diɓa na, gəzli nzəy mazə tiɓa payta, dikə ghənzə. Mba'a ndə kwa mənzəy. War sa ghavə kar ghwəmə lə hiɗî tsəgha na, ra'i ghəshi zazashi tiɓa kwa kwəma ntsa kwa gəzli va, kala zhini məndiy nashi ghwəla.

12 Zhini nighee ɓa na mbəzliy bəkwəshi satishi mbə məti tiɓa, məgarə məgarə vəgha gəzli mazə va. Mbəzliy bəkwəshi dikə dikə ni, lə ni jəw jəw ni mbəzli gwa'a. Dza ɓəŋ ɓəŋ ɓəŋ məndi ghwaghwanamti zliyahi tiɓa ɗaŋ. Dza məndi mba'am ghwənamti nahwəti zliya kwətiŋ diɓa. Nava zliya kiy, zliya tsaslaghwa məndi sləneɗemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗî ma kwa na. Dza Hyala ki mba'a slanti ngwəvəə dzəkən mbəzliy bəkwəshi. Ge'i ge'i lə sləniy niy mənəhwə ghəshi tə hiɗî niy tsaslaghwa məndi kwa zliya va.

13 Ma mbəzliy niy bəkwəshi kwa kwəfa dikə na gwanashi na, cəke' ghəshi zhikəməshi. Niy niy ɓəhwə məti niy nza tə pətsa ka mbəreketiy nza na, cəke' ghəshi zhikəshi diɓa. Dza Hyala mba'a slakən ngwəvə kən shi. Ya wa ndə na, ge'i lə sləni niy mənəhwə na tikə tə hiɗî məndi slanakən.

14 Dzəghwa məndi kaa kar məti ghəshi lə pətsa ka mbəreketiy nza ti ki, laŋ laŋ məndi ɓəɓəvəshi, dza 'wapə məndi dzaa shəkambəshi mbə ghwə nja kwəfa na va. Mbəɓa na kwa baka məti dza mbəzli vaa məti gəzə məndi.

15 Ya wa ntsa tsaslaghwa ma məndi slən tsa ci kwa zliya nza sləneɗemer mbəzliy kwəmavə piy tsaa kəɗî ma kwa na, mba'a məndi ndəghambə mbə ghwə nja kwəfa na va.

21

Ka shi 'war'war ni dza Hyalaa mənti shiy gwanashi

1 Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na, ghwəmə 'war'war na, lə ni 'war'war ni hiɗî təzlishi. Ma na kwa taŋa va ghwəmə ghəshi lə ni kwa taŋa va hiɗî nashi na, gwa'a niy zashi ghəshi. Ya kwəfahi dikə dikə ni na niy tərmbə ghəshiw.

2 Nighee diɓa na, məlmə Hyala va har məndiy Zherəwzalem 'war'war na təzlita, ka səkwa ghənzə səəkə mə ghwəmə, səəkə va Hyala. Məlmə vay, tərəŋw niy ghaslamti Hyala, ka təɓə tərəŋw nja maliy ghaslamtəvata va məndiy dza ta pəhə kaa zal.

3 Ma fee na, məli ndə mbə gaka, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ səəkə tə pətsa nza gəzli mazə va, ma kə na: «Nanay, a Hyala mənti pi nzəy tsa nzə mbə jipə ke ngəri. Ta nzəy dza na mbə shi. Ke ngəriy, mbəzli nzə dza ghəshiy nza. Mbə shi dza Hyalaa nzəy dəʼwə ghən tsa nzə. Ghənzə dza Hyala shiy nza kwətita.

4 Gwa'a dza naa saɗanamtishi wahə kwa mətsə shi. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, ka nza təhwəni mbəri tiɓa ghwəlaw, ka dza ngəra'wəə kəsashi ghwəlaw. Ma niy nza shiy tiɓa kwataŋay, gwanashi dza niva shiy zashi» kə.

5 Dzəghwa ma kə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki na: «Avanaraa məni shiy gwa'a gwa'a, ka shi 'war'war ni» kə. Ma kə ngəra na «A Zhaŋ ɓəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasliti kwəma na. Sa nzana, ma kwəma nay, kwəma kataŋ na, dzərvə mbə tepəw» kə.

6 Zhini ma kə ngəra diɓa na: «Nay gha na, gwa'a na kwəma. Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən taa kərə shiy gwa'a gwa'a diɓa. Zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a diɓa. Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, ta tanavə yam dzee tə gəm. Yam vay, səəkə kwa mətsə yam ka ɓəpə piy dzee tanakəshi.

7 Ma ntsaa dzaa məniy ka miydalay, ta ɓanavə shi va dzee. Yən yən Hyala dza naa nzaa Hyala ci. Ma ghəci kwərakwə na zəghwee.

8 Ma na mbəzli nja ka hazlinin lə mbəzliy ɓanavə ma nefer shi kaa Yesəw, kar ka məməni shi gəmgəm ni, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ghwərghwər, lə mbəzliy ɗaɗaŋə shiy, lə ka ta mbəri,

---

20:11 20:11 5:7; 6:14; 21:1; Cem 114:3, 7; Mt 24:35; 2Pi 3:10 **20:12 20:12-13** 3:5; 22:12; Dani 7:9-10 **20:12 20:12** Səvəri 32:32 **20:14 20:14**20:10; 1Kwər 15:26; kwa baka məti: 2:11 **20:15 20:15** 3:5 **21:1 21:1** 21:5; Ezay 65:17; 2Pi 3:13 **21:2 21:2** 3:12; 19:7; 21:9–22:5; 22:17; Ezay 52:1; Mt 22:2; Gal 4:26; Ebr 11:16; 12:22 **21:3 21:3** 7:15; SləniTaH 26:12; Ezhek 37:26-28; Zak 2:9; 2Kwər 6:16 **21:4 21:4** 7:17; Ezay 26:19; 35:10 **21:5 21:5**5:7; 21:1; Ezay 43:19; 2Kwər 5:17; kwəma kataŋ na: 19:9 **21:6 21:6** 1:8; 7:17; 22:1; Ezay 55:1; Zak 14:8; Zhŋ 7:37 **21:7 21:7** 2Sam 7:14; Ezhek 11:20 **21:8 21:8** 2:11; 19:20; 21:27

mba'a ka slasla dzərvə gwanashiy, na nashi na war dzəmbə ghwə nja kwəfa na va pəhata məndi tə barəwdəw dza məndiy shakambəshi. Ava ghənzə na kwa baka məti gəzə məndi va» kə.

Məlmə Zherəwzalem 'war'war na

9 Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ, mba'a səəkəy dzəvəghee. Ndə kwal tsa Hyala tsa vay, tsahwəti kwətiŋ ta shiy niy nza va mbərfəŋ ni na. Shiy niy nza va lə həlapə lə həlapə, pəya' pəya' pəya', kwa kərni ngəra'wə tsa dza Hyala ta sa kaa mbəzli mbərfəŋ tsa kwa shi. A kə ngəra na: «A Zhaŋ, ndi e dzaa citəŋa makwa dza məndi ta pəhanci kaa zəghwə təmbəkə tsa Hyala» kə.

10 War sa gəzəkəra ndə kwal tsa Hyala tsa va kwəma va tsəgha na, mba'a safə tsa Hyala ɗewɗew tsa səəkəy dzəkənee. War ghwəla ki na, laŋ ndə kwal tsa Hyala tsa va ɓəghəraa dzəmə ghən dəlagwa dikə na, yakəyakə na. Ma ghəy mə dəlagwa va na, dza na mba'a citəra Zherəwzalem, məlmə Hyala ɗewɗew na, ghənzə mbə səkwa səəkə mə ghwəmə, səəkə vəgha Hyala.

11 Njə'wə pə gha kaa nava məlməy, war ka mbərə ghəzlizlizl nja shi ghaslə nza dimə ti shi, zhini nja nighə məti tsa mbərə viciy dzəti, ka nay ghən tsa ci ndə kwa. Shəndəkə tsa Hyala na saa mbərə va tsəgha mbə.

12 Dzəghwa məndi dəzlətsəɓə, məndi tsəɓay məlmə va gwanata lə zlara. Diɓədiɓə məndi ndəɓəti zlara va, səətə ghənzə ta ghwəmə diɓa. Dza məŋ lə bakə məndi fəy miy dəghaa dzəmbə. Mba'am fəy ka kwal Hyala məŋ lə bakə ta ndəghwə miy dəghahi va. Dza məndi kaa slənedemer takəhi məŋ lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel tsasl tsasl tsasl məndi tsatsaslati tə miy dəghahi məŋ lə bakə ni va gwanashi.

13 Dzəghwa mahkan mahkan mahkan, məndi fəy miy dəghahi va dza kwa bəlahi məlmə va faɗanashi. Mahkan ka dzəghwa ghwəmə, mahkan ka dzəghwa həci, mahkan ka dzəmbə mərkwi, mahkan ka dzati kwa məw. Tsəgha.

14 Ma hərezli fə məndi va səɗa zlara tsəɓay məndi va məlmə va li shiy, hərezli dikə dikə ni məŋ lə bakə na ghəshi. Dzəghwa məndi kaa slənedemer ka kwal zəghwə təmbəkə tsa Hyala va məŋ lə bakə ni, tsasl tsasl məndi tsatsaslati tə hərezli va.

15 Ma ndə kwal tsa Hyala tsaa gəzara kwəma vay, mba'a gəta məntim tə tsahi mbəzə və ta dəvə ci. Gəta vay, saa bərkə shiy ghənzə. Ta dza ta bərkə dikə tsa məlmə va, lə miy dəghahi ti va mba'a zlara dəzlay məndi va li dza na li.

16 Məlmə vay, faɗə niy nza bəlahi ti. Bəlahi va faɗanavashi na, war yəmyəm ghəshi. Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa va ki bərkə bərkanti məlmə va lə gəta mbəzə ci va. Sa bərkanti na na, mba'a kəsay biti tsa nzə, kiləwmetər bələkwə bələkwə bakə mətsəkə bakəti (2'200). Tsəgha ghəci kəsay bəŋw tsa nzə, zhini tsəgha biti tsa nzəə dzəta ghwəmə diɓa.

17 Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bərkəti njasa nza biti tsa zlara tsəɓay məndi va li, ka dzəta ghwəmə kwərakwə ki. Mba'a kəsay biti tsa nzə, metər mbərfəŋ mətsəkə bakəti. War njasa sənaɓəshi mbəzli mbə bərkə shiy bərkəti na shi va.

18 Ma hərezli ndəɓəti məndi va zlara va li shiy, *hərezli ka dimə nə məndi: «Zhasəpə» kə məndi slən tsa shi, na ghəshi. Ma na məlmə va də'wə ghən tsa nzəy, lə tsahi mbəzə riŋriŋ ni, ka nay ghən tsa ci ndə kwa ngati məndi.

19 Dza məndi kaa səɗa zlara va məndiy fə ghaslə ghaslə məndi ghaslamti lə *hərezli nza dimə ti shi ghənghən ghənghən. Kwa taŋa hakwəy, hakwə Zhasəpə, kwa bakay, hakwə Safir, kwa mahkana na, hakwə Agatə, kwa faɗa na, hakwə Emərəwdə.

20 Kwa cafa na, hakwə 'Wənikəsə, kwa kwaŋa na, hakwə Sardəwan, kwa mbərfaŋa na, hakwə Kərisəlitə, kwa dəghasa na, hakwə Bəril, kwa məsleɗa na, hakwə Twəpazə, kwa maŋa na, hakwə Kərisəpərasə, kwa məŋ lə taŋ na, hakwə Tərkwazə, kwa məŋ lə bakə ki na, hakwə Amətisətə, tsəgha na ghəshi.

21 Ma gizlgizl miy dəghahiy dzəmbə məlmə va va məŋ lə bakə niy, nihwəti shi tə dimə niy nza ghəshi gwanashi. Pərələ, kə məndi kaa slən tsa shi va. Ma kweler dzar mbə məlmə va na, rayiyi məndi shəkakən tsahi mbəzə riŋriŋ ni kən shi, ka nay ghən tsa ci ndə kwa shi.

22 Ma sa nighee pətsa mbə məlmə vay, nay *ciki Hyala tsa ngati məndi ta cə'wə Hyala mbee tepəw. Sa nzanay mbəɓa na kar Hyala kwa sləkəpəə gwəramti gwa'a gwa'a tə bərci, ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va, ka dza məndiy dî ciki Hyala

---

21:9 21:9-22:5 Ezay 54:1-17 **21:9 21:9** 15:1 **21:10 21:10** 17:3; Ezhek 40:2; Mt 4:8 **21:11 21:11** 21:18, 23; Ezay 60:1-3, 19; Ezhek 43:2 **21:12 21:12-13** 7:5-8; Ghava 35:22-26; Səvəri 28:21; Ezhek 48:30-35 **21:14 21:14** Ebr 11:10; Ef 2:20 **21:15 21:15** 11:1; Ezhek 40:3 **21:16 21:16** Ezhek 48:16-17 **21:18 21:18-21** 21:11; Ezay 54:11-12; Ezhek 28:13 **21:22 21:22** 11:17 **21:23 21:23** 22:5; Ezay 60:1-2, 19-20; 24:23

ghwəlaw, ya kwəma cə'wə ndəy, tiɓa na ghəshi.
23 Mbə məlmə va diɓay, nashi kar vici
lə tiree mbərəw. Ndə tiɓaa ɗəw mbərə
tsa shi mbə məlmə vaw. Sa nzanay mbə
mbərə na shəndəkə tsa Hyala mbəɓa. Ma
zəghwə təmbəkə tsa nzə va na, ka məni
waŋ pi nja gərkəwa.
24 Hwəlfə mbəzli tə hiɗî gwa'a gwa'ay,
waŋ pi tsa mbə məlmə va dza naa canshi
kwal. Ka mezhizhə tə hiɗî dzay, ka səəkəə
dzəmbə məlmə va lə dikə tsa shi ta ɓanta
kaa Hyala.
25 Mbə məlmə vay, ka dza məndiy kəəli
dəghaw, sa nzanay, ka dza vərɗiy nza
tiɓaw. War havəghwə dza piy nza ya
hwəmɓa.
26 War dzəmbə məlmə va dza hwəlfə
mbəzli tə hiɗiy səəkə lə dikə tsa shi, lə
shi wəzə ni tə hiɗî.
27 Nanzə kiy, shi gəmgəm ni na, ka
dza ghəshiy dzəmbə məlmə vaw. Mbəzli
gəmgəm ni, lə ka slasla dzərvəy, ka
dzəmbəshi niva mbəzliw. War mbəzli
tsaslaghwa məndi slən tsa shi kwa zliya
nza sləneɗemer mbəzliy dzaa kwəmavə
piy tsaa kədî ma na shiy dzaa tsəhə mbə
məlmə va. Zliya vay, sa zəghwə təmbəkə
tsa Hyala va na.

22

1 Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va ɓa,
mba'a citəra həl tsa nza yaməə ɓəpə
piy tsaa kədî ma kwa. War riŋriŋ ghaa
nashima. Səvəri mbə gəzli mazə kar
Hyala va ghəshi lə zəghwə təmbəkə nzə
va səəkə həl tsa va.
2 Ka hwə ghəci dzəy tə jipəjipə kwal tsa
mbə məlmə va. Ma dzəy vəgha həl tsa va
pərikə, lə pərikə na, mba'a dəŋw fəə ɓəpə
piy tsaa kədî ma pəsəta. Dəŋw fə vay, məŋ
lə bakə sədɗa ka naa yahwə ya mbə piya
kwətiŋ. Njasa səəkə tir va na, war mbə
ya ka naa nza. Kəslifi ti vay, ghəshi na
ghwə'iy mbəli hwəlfə mbəzli tə hiɗî.
3 Slən tsa shi nə Hyala, shi gəmgəm ni
na nini shiy, kəy, ka kəsashi niva shiy ndə
mbə məlmə vaw. Mbəɓa dza gəzli mazə
kar Hyalaa nza ghəshi lə zəghwə təmbəkə
tsa nzə va. Mbəzli Hyala ghəranta sləniy,
mbəɓa dza ghəshiy gələɓə kwa kwəma
nzə.
4 Ghəshi na nashiy, ta nata Hyala dza
ghəshiy dza mbə kwəma nzə. Lə slən tsa
nzə dza ghəshiy nza kwa dəghaŋ kwəma
shi.
5 Ka dza vərɗiy nza tiɓa ghwəla mbə
məlmə vaw. Va tsəgha kiy, ndə tiɓa mba'a
dzaa tsərə ghwəə dzəti gərkəwa ta nighə
piw. Ndə tiɓa dzaa ɗî ya mbərə tsa viciw.
Sa nzanay, Hyala kwa sləkəpə dza naa
mbərə waŋ pi tsa nzəə dzəkən shi mbə
məlmə va. War mazə tsa shi dza ghəshiy
məni tsəgha, pa' kwa ndimndim.

Kwəmaa dzəkən zhəkə tsa Yesəw

6 Dzəghwa ki, ma kə *ndə kwal tsa Hyala
tsava ngəra na: «A Zhaŋ, nay gha na,
ma kwəma favə gha na gwanatay, kwəma
kataŋ na, dzərvə mbə tepəw. Hyalaa
sləkəpə vəli na safə tsa nzə ɗewɗew tsa
səəkəə dzəkən ka gəzə kwəma nzə kaa
mbəzli, ta gəzə kwəma ghəshi kaa mbəzli
nzə. Ghənzə ghwənikə na ndə kwal tsa
nzə ta səəkə ta canshi shiy dzaa məniva
kwa kwəma jəw kaa mbəzliy ghəranta
sləni nzə» kə.
7 Ma kə Yesəwəy: «A Zhaŋ, favə tə gha,
yənəy, ndal təree ta zhəghəvaa zhəkəw.
Mbəzliy di fəti va ta kwəma citəŋa Hyala
na mbə zliya nay, vəshi na ta niva mbəzli»
kə.
8 Yən yən Zhaŋ tsaa gəzə kwəma na tsa
də'wə ghən tseyey, yən favə na shi va lə
sləmee, mba'ee nashi lə mətsee ɓa. Ma
sa famtee shi va, ka naghamtishi gwa'ay,
tsəfəkwə yən tsəfəkwəra kwa kwəma ndə
kwal tsa Hyala tsaa citərashi va, ta fal.
9 Dza ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəŋ
Zhaŋəw, ka məni gəla niva shiy gha ma.
Yən tsa nay gha tsay, ndə ghəranta sləni
Hyala nzee kwərakwə njasa nza gha tsa
sana, ghwəy lə nihwəti ngwarməhiŋa
mbə nəw Yesəw, ka gəzə kwəma Hyala
kaa mbəzli, mba'a nihwəti mbəzliy ɗî fəti
ta kwəma tsasliti məndi kwa zliya na.
Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa
kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa
tsəfəkwə» kə kaa ngəra.
10 Zhini ma kə ngəra ɓa na: «A Zhaŋ,
favə gha na, əntaa gha mbəə dzəkən
kwəma cikəvəriŋa Hyala na, tsaslaghwa
ghaa dzəghwa zliya ma. Ə pə gha dzaa
ci kaa mbəzli. Sa nzanay, a vəghwə tsaa
niy bərkəti Hyala va, ta məniva shi va ti
kətikəvay ndəkwə ndəkwə.
11 Nana kiy, ya wa ntsaa ni war *kwəma
jikir naa ɗee məni nee kəy, war ə kəə nəw
lə məni kwəma ci va jikir na. Ntsaa ni war
kwəma rəɗa rəɗa na ɗee məni nee kəy,

21:24 21:24 Cem 68:30; Ezay 60:3 **21:25 21:25-26** Ezay 60:11 **21:27 21:27** 21:8; 22:15; Ezay 35:8; 52:1; Ezhek 44:9; 1Kwər 6:9-10; 2Pi 3:13; zliya nza sləneɗemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kədî ma kwa: 3:5 **22:1 22:1-2** 21:6; Ezhek 47:1-12 **22:2 22:2** 21:21; fə:2:7 **22:3 22:3** 7:15; Zher 3:17 **22:4 22:4** 14:1; Cem 17:15; Mt 5:8 **22:5 22:5** 1:6; 21:23; Dani 7:18, 27 **22:6 22:6** 1:1; 10:7; 19:9; SləniKY 11:27-28; 13:1 **22:7 22:7** 3:11; 22:12, 20 **22:8 22:8** 1:9; 19:10 **22:10 22:10** Dani 12:4 **22:11 22:11** Ezay 56:1; Ezhek 3:27; Dani 12:10

war ə kəə nəw lə məni sa ci. Ma tsaa ni
ndə, wəzə ɗee məni kə na, ka nəw ghəciy
lə məni wəzə tsa ci. Ntsaa ni, Hyalaa
nəwee lə nəfə kwətiŋ na nee kə diɓa na,
war ka zhini ghəciy nəw sa ci» kə.
12 Ma kə Yesəwəy: «A Zhaŋ, ndal təree
ta zhəghəvaa zhəkəw. Lə zhəmə mbəzli
dzee zhəghəvaa zhəkə. Sa kee səəkəray,
ka ɓanshi zhəmə mbəzli. Ya wa ndəy, ge'i
lə sləni ghərati na dzee ɓanavə zhəmə ci.
13 Yənəy, yən gha na shiy gwa'a gwa'a,
zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a diɓa.
Yən na kwa taŋa mbə shiy gwa'a gwa'a,
zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a
diɓa. Tə ya ghava shiy gwa'a gwa'a, zhini
tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a diɓa» kə.
14 Vəshi na ta mbəzliy yaɓanti kwəbeŋer
shi ɗəw ɗewɗew. Ghəshi na mbəzliy dzaa
kwəmavə kwal ta dzakə kwa miy dəgha
məlmə va. Na na shiy, a kwal və shi ta
dza ghəshiy zəmə ya fə kwa ɓəpə piy tsaa
kədî ma.
15 Ma ka məni kwəma rəɗa rəɗa na
ghəshi lə ka ɗaɗaŋə shiy, lə ka məni
ghwərghwər, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka
ta mbəri, mba'a mbəzliy maw kwəma
dzərvə dzərvə na, lə ka slasla dzərvə va
ɓay. War pərikəshi tə ngwəla dza niva
mbəzliy nza. Ka dza ghəshiy dzəmbəshiy
dzəmbə məlmə va nashi tepəw.
16 «Yən yən Yesəw də'wə ghən tsee
ghwənikə na ndə kwal tsee, kaa mbəzliy
nəwra, ta səəkə ghəciy gəzaŋwəy kwəma
kən shi va. Yən na ntsa ndəghə ghwəy va
niy dza məndiy yakə mbə takə tsa mazə
*Davitə. Yən diɓay, sasərkwə kwa kədî pi
nzee» kə Yesəw.
17 Ma kə *Safə tsa Hyala ghəshi lə
makwa dza məndi va ta pəhə kaa zləɓa
kwəma va na: «Yawaa, səəkə» kə ghəshi.
Ya wa ntsaa favə kwəma vay, «səəkə» kə
kwərakwə.
Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, səəkə ghəci
ta sa yaməə ɓə piy kaa mbəzli. War tə
gəm dza məndiy tanavəshi kaa mbəzliy ɗî
sa yam va.

Kwa kərni kwəma

18 Yən yən Zhaŋ sana kiy, kwəma na
sana ciŋwəy ya, a ghwəy mbəə məni
məhərli wəzə. Ma ghwəy ghwəy mbəzliy
favə kwəma kwa zliya na na cikəvəri
Hyalay, nighə tə ghwəy. War mba'a kə
ndə mətsahakən nahwəti kwəma kən sa
kwa zliya na nay, ta fanakən ngəra'wer
gəzə Hyala ni kwa zliya va dza Hyala
kwərakwə.
19 War mba'a kə ndə tamti nahwəti
kwəma ya kwətiŋ səvəri mbə kwəma
cikəvəri Hyala na kwa zliya na diɓay, ta
ɓanti na ci ya fə kwa ɓə piy kaa mbəzli
dza Hyala. Ka dza naa kwəmavə kwal tsaa
dzəmbə məlmə Hyala va gəzəkə məndi
kwəmaa dzəkən kwa zliya naw.
20 Avanta kwəma gəzəkə ntsaa ni, kataŋ
na shi va gwanashi, kə. Ma kəy: «Yi kataŋ,
ndal təree ta zhikəw» kə.
*Amin, tsəgha ɗî na kataŋ, ə pə ghaa
zhikə Yesəw Ndə sləkəŋəy.
21 Ma ɗi nay, mba'a Yesəw Ndə sləkəpə
mananati wəzə hwər ya kaa tsamaɓa ndə
gwa'a.
Amin. Ava tiɓa kəray zliya shi nashi
Zhaŋ nja kwa shiw.

22:12 22:12 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7; Cem 28:4; Fir 24:12; Zher 17:10; Mt 16:27 **22:13 22:13** 1:8 **22:14 22:14** 7:14; Cem 118:19-20; dəŋw fə:22:2 **22:15 22:15** 21:27; Ef 5:5 **22:16 22:16** 1:1; 5:5; sasərkwə kwa kədî pi: 2:28; Bəla 24:17 **22:17 22:17** 21:2, 6 **22:18 22:18-19** Nəw 4:2; 13:1 **22:18 22:18** Nəw 29:19 **22:19 22:19** fə: 2:7; zliya: Səvəri 32:32 **22:20 22:20** 3:11; 22:6; 1Kwər 16:22 **22:21 22:21** Gal 6:18